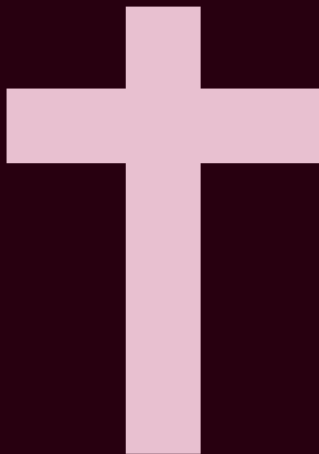

Nduudu n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e cuicateco yeⁿ'e

Tepeuxila

New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec,
Tepeuxila)

Nduudu n'dai yeⁿ'e Ndyuũs yeⁿ'e cuicateco yeⁿ'e Tepeuxila New Testament in Cuicatec, Tepeuxila (MX:cux:Cuicatec, Tepeuxila)

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cuicatec, Tepeuxila

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cuicateco, Tepeuxila [cux], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cuicatec, Tepeuxila

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

28b090dc-326e-56c7-994e-5d3354d1d54f

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	45
SAN LUCAS	72
SAN JUAN	118
HECHOS	146
ROMANOS	184
1 CORINTIOS	205
2 CORINTIOS	225
GÁLATAS	238
EFESIOS	246
FILIPENSES	254
COLOSENSES	259
1 TESALONICENSES	264
2 TESALONICENSES	268
1 TIMOTEO	271
2 TIMOTEO	277
TITO	281
FILEMÓN	284
HEBREOS	285
SANTIAGO	300
1 PEDRO	305
2 PEDRO	311
1 JUAN	315
2 JUAN	319
3 JUAN	320
JUDAS	321
APOCALIPSIS	323

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL MATEO

*Yeⁿé 'iⁿyāⁿ chi ndaata yeⁿé Jesucristo
chí vmnááⁿ vmnaaⁿ*

(Lc. 3.23-38)

¹ Chuū chí lista yeⁿe ndaata yeⁿe Jesucristo, ndíí na ndaata Abraham ndíí na ndaata David ndíí tiempo chí ch'iindiyáaⁿ Jesucristo.

² Abraham miiⁿ ch'iindí daiya sa chí nguuví Isaac. Isaac miiⁿ ní ch'iindí daiya sa chí nguuví Jacob. Jacob miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Judá ndúú^cú tanáⁿ á díínu yā. ³ Judá miiⁿ ní ndúú^cú Tamar chí n'daataá yeⁿe sa ch'iindí daiyá yā chí cuates chí nguuví Fares ndúú^cú Zara. Fares miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Esrom. Esrom miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Aram. ⁴ Aram miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Aminadab. Aminadab miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Naasón. Naasón miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Salmón. ⁵ Salmón ndúú^cú Rahab chí n'daataá yeⁿe sa ní ch'iindí daiyá yā Obed. Obed miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Isái. ⁶ Isái miiⁿ ní ch'iindí daiya sa rey David. Rey David miiⁿ ní ch'iindí daiyá yā Salomón taachi caneé yā ndúú^cú n'daataá chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní n'daataá yeⁿe saⁿá Urías.

⁷ Salomón miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Roboam. Roboam miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Abías. Abías miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Asa. ⁸ Asa miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Josafat. Josafat miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Joram. Joram miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Uzías. ⁹ Uzías miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Jotam. Jotam miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Acáz. Acáz miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Ezequías. ¹⁰ Ezequías miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Manasés. Manasés miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Amón. Amón miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Josías. ¹¹ Josías miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Jecónías. Jecónías miiⁿ ndúú^cú tanáⁿ á víⁱ yā ch'iindiyáaⁿ yā taachi chíidá yā ndúú^cú cheⁿé^cú yā ní preso yā ndúú^cú tanáⁿ á 'iⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel ní taachi cuen^eé yā na cyúúⁿi na yáⁿáa Babilonia.

¹² Cuayiivi chí cho'ó yā na yáⁿáa Babilonia, Jecónías miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Salatiel. Salatiel miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Zorobabel. ¹³ Zorobabel miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Abiud. Abiud miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Eliaquim. Eliaquim miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Azor. ¹⁴ Azor miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Sadoc. Sadoc miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Aquim. Aquim miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Eliud. ¹⁵ Eliud miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Eleazar. Eleazar miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Matán. Matán miiⁿ ní ch'iindí daiya sa Jacob. ¹⁶ Jacob miiⁿ ní

ch'iindí daiya sa José, 'iⁿyāⁿ chí isán^a yeⁿe María. Ní daiya tá ní Jesús chí nguuví Cristo.

¹⁷ Tíicá nducuén^e ndaata yeⁿe Abraham ndíí rey David ní ndiichicúúⁿ ndaata yeⁿé yā o generaciones. Ní ndíí rey David miiⁿ ndíí taachi cuen^e nducyáácá 'iⁿyāⁿ ndaata yeⁿe yā na país Babilonia ní ndiichicúúⁿ ndaata yeⁿé yā. Ní ndíí taachi cheⁿe yā na yáⁿáa Babilonia ndíí taachi ndaá Cristo iⁿ'yeeⁿdi 'cúú ní ndiichicúúⁿ ndaata yeⁿé yā.

'Túú^cá ch'iindiyáaⁿ Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ 'Túú^cá ch'iindiyáaⁿ Jesucristo. Taachí María miiⁿ chí cheⁿé^cú Jesús miiⁿ caⁿa yā chí 'caandavaacú yā ndúú^cú José níicú taachi 'áa cuéé 'caandavaacú yā ndúú^cú víⁱ, véé 'áámá daiya yā cheⁿé^cú yā cucááⁿá Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuús. ¹⁹ José miiⁿ ní neⁿé yā 'caandavaacu yā ndúú^cú María miiⁿ. Ní José miiⁿ ní nééné n'dai yā. Ní cuayiivi nguéé neⁿé yā 'caandavaacú yā ndúú^cú tán^a cucááⁿá chí véé dacua'a cheⁿé^cú yā. Ní nguéé neⁿé yā yaa'ví yā 'iⁿyāⁿ yeⁿe yáaⁿ miiⁿ yā yeⁿe María chí nguéé n'daá^cá ti nguéé neⁿé yā chí María cuuví 'cuinaaⁿ yā. ²⁰ Ní taachí José miiⁿ nacadíínuuⁿ yā chí cu'neeⁿ yā María miiⁿ, cuayiivi ní taachí cyaadu yā, 'áámá ángel yeⁿe Señor Ndyuús che'enaáⁿ yā yeⁿé yā ní caⁿa yā chí yā José miiⁿ: Díí, José, saⁿa yeⁿe ndaata rey David, nguéé 'va'a di cuuví n'daataá yeⁿe di María, ti dacua'a yeⁿé tá chí véé cheⁿé^cú tá nguéé yeⁿe 'iⁿyāⁿ ti yeⁿé Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús. ²¹ Ní tán^a miiⁿ ní 'cuundiyáaⁿ daiya tá 'áámá saⁿa 'líí. Díí ní cu'neeⁿ di chí nguúví sá JESÚS caati cucááⁿá Jesús miiⁿ ní nadanguáⁿái 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cúú ní nadich'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe nducyaaⁿ 'iⁿyāⁿ.

²² Tanducuén^e chuū ní 'tíicá chíí ndúú^cú María ní 'fíicú cuuvi cuaacu chí caⁿa profeta yeⁿe nduudu yeⁿé Ndyuús ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, nduudu chí caneé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuús 'tíicá:

²³ Níicú ndíicchi ní. Tá 'cúú 'áámá chí cuiinuú tá 'cuúndi daiya tá. Taachí 'cuundiyáaⁿ 'áámá daiya tá ní cu'neeⁿ chí duuchi Emanuel chí neⁿe caaⁿmaⁿ Ndyuús ndúú^cú s'úúⁿ.

²⁴ Cuayiivi miiⁿ ní taachi José miiⁿ nanduuchi yā, tuu'mi ní dííⁿ yā tan'dúú^cá chí ngaⁿá ángel yeⁿe Señor Ndyuús níicú ch'iindivaacú yā ndúú^cú María miiⁿ. ²⁵ Naati José miiⁿ nguéé n'diichi sá María miiⁿ ndíí ch'iindiyáaⁿ daiya tá, ní José s'neeⁿ sá chí nguúví dacua'a miiⁿ dúúchí JESÚS.

2

Yeⁿé 'iⁿyāⁿ magos chí cheⁿe sa n'diichi sa Jesús

1 Taachi Jesús ch'iindiyáan yā na yāān Belén ye'e yā'āa Judea, tiempo mii' ní sa'n'a Herodes mii' ní rey ye'e yā'āa Judea. Ní nduuví magos, 'i'in'yān chi dénu ca yā ye'e 'i'in'yūn ndiicá ya'ái yā ndíi cuaa' ná ican'daā yā'ā. Ní magos ndaa yā na yāān Jerusalén. 2 Magos ní ndaa yā nanáán rey Herodes mii' ní ntiinguunee' yā rey: ¿Tíi cánéé 'i'in'yān chi rey ye'e 'i'in'yān Israel chi 'niindiyān yā? Nús'uū ní n'diichí 'nū 'áámá 'i'in'yūn ch'εεε cuáán ná ican'daā yā'ā 'íicú chíi' chí cuchíi 'nū. Níicú ndaā 'nū chí cu'téénú 'nū sa'n'a 'líi' rey mii'.

3 Taachí rey Herodes mii' ch'iindiveén yā chuū, chista'a vaanicadínūn ye'e yā. 'Tiicá ntūn nducyaaca 'i'in'yān ye'e yāān Jerusalén taachi ch'iindiveén yā. 4 Ní rey Herodes mii' ní nádaamā yā nducyaaca chíidūu n'geeté chí nga'n'a ntiin'yūn yā ye'e yaacū Israel ndúúcu 'i'in'yān chí ng'icuéén ley 'i'in'yān ye'e Israel. Níitiinguunee' yā 'i'in'yān s'ee': ¿Tíi 'niindiyān Cristo? 5 'i'in'yān s'ee' ní ca'n'a yā chíi yā rey mii': 'Cuundiyān yā na yāān Belén ye'e yā'āa Judea caati 'tíicā canéé nguūn na libro ye'e Ndyuūs cucáávā sa'n'a profeta:

6 Ndis'tíi 'i'in'yān ye'e yāān Belén ye'e yā'āa Judá, ¿'áá nguéé yāān ye'e ní chí 'líi' cá nguaa' nducuéé' yāān ye'e yā'āa Judá naachi 'i'in'yān ndíi tíi' nga'n'a ntiin'yūn yā? Nguéé chí 'tíicā, caati nguaa' ndis'tíi chí ye'e yāān Belén can'daā 'áámá sá'n'a chí nga'n'a ntiin'yūn sá ye'e nducyáácá 'i'in'yān Israel chí judíos chí 'i'in'yān s'ee' chí Ndyuūs nndeεεε yā.

7 Tuu'mi ní rey Herodes yaa'vi n'dé'ei yā sa'n'a magos ní ntiinguunee' cá yā sa'n'a s'ee': ¿Dε'ε tiempo n'diichí ní 'i'in'yūn mii'? 8 Ní rey mii' ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'a s'ee': Ndis'tíi magos, cuen'e ní na yāān Belén ní in'nuūn n'daāca ní dacua'a 'líi' mii'. Ní taachí ndaaca ní dacua'a mii', nanguεεcunee' ní ní caa'n'ma' ní ye'e. Maa' níicú 'úu ntúū ní cuuvi ca'n'a cu'teenú dacua'a 'líi' mii'.

9 Magos ní ch'iindiveén yā nduudu ye'e rey mii' ní cūna'a yā. Cuin'diichí ní. 'i'in'yūn chí 'i'in'yān magos n'diichí yā cuaa' na ican'daā yā'ā, 'i'in'yūn mii' cuen'e nanáán ye'e magos taanduvéé ndaā ní cānee lugar naachi canéé dacua'a 'líi'. 10 Ní taachi magos 'āa n'diichí yā 'i'in'yūn mii', yéénú taavi yā. 11 Ní taachi ndaā yā va'ái mii', n'diichí yā sa'n'a 'líi' dacua'a mii' ndúúcu chεεcu sá María. Ní chíntii'yā yā nanáán dacua'a mii' ní s'téenu yā. Taachi n'guaa' yā caja naachi snéé regalos ye'e yā, tuu'mi ní ca'á yā ye'e dacua'a mii'. Regalos ní 'diin'guaa' ndúúcu yā'ā chí n'dεεε ngéén ndúúcu mirra chí diitū taavi n'dai ngéén. 12 Cuayiivi mii' ní Ndyuūs yaa'vi yā magos

na 'yúúduyaa' ye'e yā chí 'āā ntéé na'n'a yā nanáán rey Herodes mii'. Níicú magos cuna'n'a yā na vaacu yā na taama yúúni.

Cue'e yā ngéenu yā na yā'āa Egipto

13 Taachi magos cuna'n'a yā, tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā 'áámá ángel níicú ángel mii' ní ndaā yā nanáán José mii' taachi cyaadú yā ní ca'n'a yā chíi yā José: Díi José, nducuee' di ní cuta'a di sa'n'a 'líi' ní cuen'e di cáanu di ndúúcu chεεcu sa ndíi yā'āa Egipto. Ní 'cuetinéé ní mii' ndíi taachi 'úu caa'n'má caati canéé chí rey Herodes mii' ní nan'nuūn yā sa'n'a 'líi' chí 'caa'n'nūn yā sa'n'a.

14 José mii' ní nanduuchi yā. 'Tiicá ntūn chεεcu sa. Ní sta'a yā sa'n'a 'líi' mii' ní ngui-inū mii' nūn cuen'e yā ndúúcu chεεcu sa na yā'āa Egipto. 15 Níicú mii' ch'εεtinéé yā ndíi chí ch'i' rey Herodes. Níicú cūunú ca'a chíi' chí Señor Ndyuūs ca'n'a yā na libro ye'e yā ndíi cuáán vmnaa' cucáávā sa'n'a profeta mii' taachi ca'n'a yā 'tíicā: Ná yā'āa Egipto 'caí daiyā.

Rey Herodes ca'n'a ntiin'yūn yā chí 'caa'n'nūn yā dacua'āa ngaiyāā

16 Taachí rey Herodes mii' tuumi-cadínuu' yā chí 'i'in'yān magos chinnche'ei yā 'i'in'yān, tuu'mi ní nduuví taān n'dai yā. Ní rey mii' ní ca'n'a ntiin'yūn yā ní dichó'ó yā soldados chí ch'i'in'nūn yā nducyáácá dacua'āa chí sa'n'a ndíi cuaacu 'uūvi nduūyū chí véé na yāān Belén ndúúcu tanán'a yāān chí na nii'nuūn. 'Tíicā rey mii' dii' cuenta yā ti cho'ó 'uūvi nduūyū chí magos n'diichí yā 'i'in'yūn ch'εεε mii' ye'e nanguuvi. 17 Tuu'mi ní cho'ó chuū chí cuuvi cuaacu tan'dúúca chí canéé nguūn na libro ye'e Ndyuūs cucáávā chí ca'n'a sa'n'a profeta Jeremías cuáán vmnaa' 'túúca:

18 Na yāān Ramá ch'iindiveén 'i'in'yān chí ngeεcu yā ní ngái yā ndúúcu 'áámá vaadi yā'ai ch'εεé cucáávā daiyā yā chí chíi. N'daataa ye'e Israel s'ee' ngeεcu yā cucáávā daiyā yā chí chíi' nūn rey tan'dúúca chí tá'n'a Raquel ngeεcu yā cucáávā daiyā yā chí chíi. Ní nguéé chíi ndaaca n'daataa s'ee' 'viich'εεtíi' nūn mii'.

19 Cuayiivi taachi chíi rey Herodes mii', José mii' ní 'āā canee yā na yā'āa Egipto. Tuu'mi ní Señor Ndyuūs dicho'ó yā 'áámá ángel ní ángel che'enaán yā ye'e José taachi cyaadú yā. 20 Ní ángel mii' ca'n'a yā chíi yā José: Díi José, nducuee' di ní cuta'a di sa'n'a 'líi' dacua'āa ní cuina'a di ndúúcu chεεcu sa na yā'āa Israel caati chíi 'i'in'yān chí ne'e yā 'caa'n'nūn yā sa'n'a 'líi'.

21 Tuu'mi ní José ncuee' yā. 'Tiicá ntūn chεεcu sa. Ní sta'a yā sa'n'a 'líi' mii' ní cuen'e yā ndúúcu chεεcu sa na yā'āa ye'e 'i'in'yān Israel. 22 Taachí José mii' ch'iindivee' yā chí sa'n'a Arquelao canéé lado ye'e rey

Herodes chi chiida sa, tuu'mi ní José mii' ní 'va'á yá chí ca'n'a yá na yá'áa Judea chí yá'áa ye'n'e 'ii'n'yā Israel. Naati tan'dúúcā chí ángel che'enaá'n ye'n'e yá na 'yuudiyaan' ye'n'e yā, cuen'e yā yá'áa Galilea chí yá'áa ye'n'e 'ii'n'yā Israel ntúū'n. ²³ Ní ndaá yā na yá'áa mí'n ní cuen'e yā ch'etinee yā na yá'áa Nazaret ye'n'e yá'áa Galilea. Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí ca'n'a profetas vmnáá'n vmnaa' ye'n'e Jesús chí 'túúcā: Canéé chí cuuvi nguúvi yā 'ii'n'yā nazareno yā cucáá'vā chí cuen'e yā na yá'áa Nazaret.

3

Ye'n'e chi Juan cuezdínúū'ní' yā ní nga'n'a yā nduudu cuaacu

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Tiempo mii' chiicá Juan chí cuezdínúū'ní' yā na lugar naachi nguéé ch'etinee 'ii'n'yā. Lugar mii' chí ye'n'e yá'áa Judea ní mí'n nga'n'a Juan nduudu cuaacu. ² Juan mii' ní nga'n'a yā chí 'túúcā: Ndis'ti, ndaacadaamí ní ye'n'e chí dí'n ní chí nguéé n'dai caati 'áa ndaá ní'nuū'n nguuví mii' naachi Ndyuūs nga'n'a nti'nyú'n yā na va'ai cheeti nguuví. ³ Ní'cú ye'n'e Juan 'cūú ní sa'n'a profeta Isaías ca'n'a yā ye'n'e yā vmnáá'n vmnaa' taachí ca'n'a yā 'túúcā:

'Caandiveé'n ní. 'Áamá sa'n'a nga'n'a yuudu sa 'túúcā na yá'áa cuū'má'n naachi nguéé ch'etinee 'ii'n'yā: 'Cuundiyaá'n ní yúúni ye'n'e Señor Ndyuūs caati cūchii yā. Nan'guáa'n ní yúúni cuaacu caavá yā. Didéevé ní staava ye'n'e ní ní cuuvi cuaá'n ní 'ii'n'yā mii' taachi ndaa yā.

⁴ Catecai Juan mii' ní nin'dai ndúúcu yuúú ye'n'e 'iiti camello. Ní cinturón ye'n'e sa ní dí'ma' 'iiti. Ní'cú chí che'e sa ní 'iiti langostas ndúúcu n'di'i ye'n'e 'iiti 'yáai'n chí vεε cuezti. ⁵ N'deeé 'ii'n'yā ca'n'daa yā chí 'caandiveé'n yā nduudu ye'n'e Juan mii'. Ní ca'n'daa yā ye'n'e yá'áa Jerusalén, ye'n'e yá'áa Judea, ní ye'n'e yá'áa chí cuaa' díituú ye'n'e yíúú Jordán. ⁶ 'Ii'n'yā ní ca'n'a yā nuu'ndi ye'n'e yā nanáá'n Ndyuūs ní'cú Juan mii' ní cheédínúū'ní' sá 'ii'n'yā mii' na yíúú Jordán mii'.

⁷ Taachí Juan mii' n'diichí sa chí neené 'yaa' 'ii'n'yā fariseos ndúúcu 'ii'n'yā s-duceos ne'n'e yā chí cuezdínúū'ní' sa 'ii'n'yā, Juan mii' ca'n'a sa chí sa 'ii'n'yā mii': Ndis'ti tan'dúúcā cūú, 'tíicā ndis'ti. 'D'u'ú chí 'cuéé'n ndis'ti chí cuuvi cáanu ní ye'n'e castigo taa' chí cūchii? ⁸ N'daāca dí'n ní maa' ní'cú 'cuu'mí'n ní 'ii'n'yā chí 'áa ndaacadaamí ní ye'n'e nuu'ndi ye'n'e ní. ⁹ Ndis'ti ní 'áa ntéé nadacádínúū'ní' ní chí n'dai ní caati ndaata ye'n'e Abraham ndis'ti. Naati 'úú ní nga'n'a ngí' ndis'ti chí Ndyuūs cuuvi dí'n yā chí tuúu s'tií ní cuuvi daiya Abraham. ¹⁰ Cutí'n mí'n

'áa canéé na díi'yu yá'n'a. Nducyaaca yá'n'a chí nguéé n'daāca ngii'ngui' ye'n'e canee chí 'caata yá'n'a mí'n ní cūnuu' na ya'n'a. ¹¹ 'Úú ní cuaacu ní'nyú'n chí ngeédínúū'ní' ndis'ti ndúúcu nuu'ní' caati 'áa ndaacadaamí ní ye'n'e nuu'ndi ye'n'e ní. Naati ndaá táámá 'ii'n'yā cuayiivi ye'n'e 'úú chí ch'etee taavi cá poder ye'n'e yā nguéé ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chí cuuvi candéé ndaacuú ye'n'e yā. 'Ii'n'yā mii' ní n'dai taavi cá yā chí cuuvi 'úú. 'Ii'n'yā mii' ní cuezdínúū'ní' yā ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ndúúcu ya'n'a. ¹² Ní taachi ndaa 'ii'n'yā mii' chí ngu-uví Jesús dí'n yā tan'dúúcā 'áamá 'ii'n'yā chí didéevé yā trigo 'tíicā dí'n yā ndúúcu 'ii'n'yā. Ní sta'á yā zaranda ye'n'e yā ní nadidaamá yā trigo na cheeti dínnúū'n. Ní dεεcú mii' ní'nee'n ya'n'a yā ná nguuchí ya'n'a chí 'áa ntéé n'tuúvi. Dεεcú mii' ní tan'dúúcā 'ii'n'yā chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs.

Juan cheédínúū'ní' sa Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Tuu'mi ní Jesús chiicá yā na yá'áa Galilea ní ndaá yā na yíúú Jordán naachi canee Juan chí Juan mii' ní cuezdínúū'ní' sa Jesús mii'. ¹⁴ Juan mii' ní nguéé 'cuu' sa. Ní ca'n'a sa chí sa Jesús mii': 'Úú ní ne'n'é chí díi cuezdínúū'ní' di 'úú. 'Áá díi cūchii di nanáa'n 'úú?

¹⁵ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā: Díi' dí maa' 'tíicā; ní díi' yú tan'dúúcā chí Dendyuūs ne'n'e yā chí díi' yú. Tuu'mi ní Juan 'cuū' sa.

¹⁶ Cuayiivi taachi 'áa cheédínúū'ní' Juan mii' Jesús mii', tuu'mi ní Jesús ní nan'dáa yā na nuu'ní'. Cuayiivi ní nanguaá'n nanguuvi. Ní Juan n'diichí sa Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs mii' chí tan'dúúcā paloma 'tíicā. Chíica ye'n'e na va'ai cheeti nguuví ní ndaá vmnaa' ye'n'e Jesús mii'. ¹⁷ Tuu'mi ní n'giindiveé'n yā 'áamá nduudu ye'n'e nanguuvi chí nga'n'a: Sa'n'a 'cūú Daiyá chí ne'n'e taavi. Ní yeenú taavi cáavá sá'n'a 'cūú.

4

Yáá'n'guiniūu' ne'n'e sa tuu'vi nee' sa Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Tuu'mi ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs candéé Jesús mii' ná yá'áa cuū'má'n naachi nguéé ch'etinee 'ii'n'yā chí yáá'n'guiniūu' ne'n'e sa chí Jesús dí'n yā nuu'ndi.

² Jesús canéé yā mii' 'uúv' ngeεecu nguuví ní 'uúvi ngeεcu n'gaa' ní nguéé che'e yā. Ní cuayiivi ní cuúcu yā. ³ Yáá'n'guiniūu' ní ndaá sa nanáá'n Jesús chí n'diichinee sa 'ii'n'yā. Ní ca'n'a sa: Díi Jesús, nduuti chí díi chí Daiya Dendyuūs díi, caa'ma' dí cuuvi dí tuúu 'cūú chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e dí.

⁴ Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ a yā ní caⁿ a yā: 'Túúca canee nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: Nguéé dámaāⁿ pan che'é 'iiⁿ yāⁿ ní cunduūchi yā caati ndúúcuⁿ tanducuéⁿē nduudu chí ngaⁿ a Ndyuūs ní 'iiⁿ yāⁿ cunduūchí yā nduuti chí cu'téenu yā.

⁵ Tuuⁿ mi ní yááⁿ nguiinūⁿ miiⁿ candεε sa Jesús na yááⁿ Jerusalén chí yááⁿ yeⁿé Ndyuūs. Ní chin'duu sá 'iiⁿ yāⁿ na yáácú yeⁿé yaácú. ⁶ Ní yááⁿ nguiinūⁿ caⁿ a sa chíi sa Jesús: Nduuti chí dii chí Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ áa; caati 'túúca canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs:

Ndyuūs dichó'o yā ángeles yeⁿé yā chí diiⁿ yā cuidado yeⁿé di. Ní ángeles cundεε yā dii ndúúcuⁿ ta'á yā, ní nguéé cuuvi ya'ai ca'a di na tuū.

⁷ Jesús nán'guεεcútaⁿ a yā: 'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: Nguéé diiⁿ di mar 'áamá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs yeⁿé di.

⁸ Tuuⁿ mi candεε yááⁿ nguiinūⁿ miiⁿ Jesús miiⁿ na 'áamá yíicú yáácú ní ch'iⁿ i sa tanducuéⁿ nacies yeⁿé iⁿ yeēⁿ di 'cúu ndúúcuⁿ chí ngaⁿ á ntiinⁿ yuⁿ sa yeⁿé ndúúcuⁿ dendú'u chí n'geete chí véé yeⁿé. ⁹ Ní caⁿ a sa chíi sa Jesús miiⁿ: Tanducuéⁿē chuū teé dii nduuti chí caanti'ya dí nanaáⁿ ní cu'téenu di 'túu.

¹⁰ Tuuⁿ mi ní Jesús miiⁿ caⁿ a yā chíi yā saⁿ á miiⁿ: Díi yááⁿ nguiinūⁿ, cuví di nanaáⁿ caati 'túúca canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs yeⁿé di ní 'caandiveeⁿ di yeⁿé 'iiⁿ yāⁿ miiⁿ nūⁿ.

¹¹ Tuuⁿ mi ní yááⁿ nguiinūⁿ miiⁿ diví sa yeⁿé Jesús, ní nindaá ángeles ní dichí'vε yā Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiinⁿ yuⁿ yeⁿé yā na yáⁿ áa Galilea

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Taachi ch'iindiveeⁿ Jesús miiⁿ chí Juan chí ngeedinuūⁿ nīⁿ 'iiⁿ yāⁿ canúúⁿ sá vácúū, nanguεεcunéé yā cunaⁿ a yā na yáⁿ áa Galilea. ¹³ Chiicá yā na yááⁿ Nazaret ní ndaa yā canee yā na yááⁿ Capernaum. Yááⁿ miiⁿ ní nūⁿ nūⁿ na nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa canee, ní canee na yáⁿ áa yeⁿé Zabulón ndúúcuⁿ yáⁿ áa yeⁿé Neftalí. ¹⁴ Ní cuuvi cuaacu nduudu yeⁿé saⁿ á profeta Isaías chí caⁿ a sa cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicá:

¹⁵ Ná yáⁿ áa yeⁿé Zabulón ndúúcuⁿ na yáⁿ áa yeⁿé Neftalí chí canéé na yúúni chí ngeⁿé ná nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa ndúúcuⁿ na yáⁿ áa chí canee taama lado yeⁿé yíicú chí nguuví Jordán. Miiⁿ canéé yáⁿ áa Galilea yeⁿé 'iiⁿ yāⁿ chí nguéé yeⁿé ndaata 'iiⁿ yāⁿ Israel.

¹⁶ 'Iiⁿ yāⁿ chí snéé na maaiⁿ ti nguéé yeⁿé Ndyuūs, 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ n'diichi yā 'áamá dεεvε ch'εεte. Ní chíi dεεvε miiⁿ naachi snéé 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ.

¹⁷ Ndíi tuuⁿ mi tucá'á Jesús caⁿ a yā nduudu cuaacu ní caⁿ a yā: Ndaacadaamí ní yeⁿé nuuⁿ ndi yeⁿé ní caati tiempo chí Ndyuūs ngaⁿ a ntiinⁿ yuⁿ yā na va'ai chεeti nguuví 'áa ndaa nūⁿ nūⁿ.

Jesús yaa'vi yā cuūⁿ saⁿ a chí itungááⁿ 'yaácá

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Cuayiivi ní Jesús miiⁿ cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa chí nguuví Galilea, ní n'diichi yā na 'uuví saⁿ á 'díinu sa vi'í. 'Áamá saⁿ a ní Simón Pedro nguuví sa. Táámá saⁿ á ní 'diinu sa ní Andrés nguuví sa. Saⁿ á s'uuⁿ ní n'gaa nuuⁿ sa yáaná yeⁿé 'yaácá miiⁿ na nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa ti saⁿ á s'eeⁿ itungááⁿ sa 'yaácá na nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa ti ntiinⁿ yuⁿ yeⁿé sa. ¹⁹ Jesús caⁿ a yā chíi yā saⁿ á s'eeⁿ: Cuchíi ní nduucú, ní 'úú ní díiⁿ chí in'nuúⁿ ní 'iiⁿ yāⁿ chí cuuvi caⁿ á yā nduucú. Ní tan'dúúca chí tungaáⁿ ní 'yaácá yeⁿé nuūⁿ nīⁿ yáⁿ áa, 'tíicá in'nuúⁿ ní 'iiⁿ yāⁿ chí caⁿ á yā nduucú.

²⁰ Hora miiⁿ nūⁿ ní saⁿ á s'eeⁿ s'neeⁿ sa yaaná yeⁿé sa ní cuenⁿé sa ndúúcuⁿ Jesús miiⁿ.

²¹ Tuuⁿ mi ní Jesús miiⁿ cuenⁿé ca yā ní n'diichi yā taama 'uuví saⁿ á chí 'diinu sá vi'í chí nguuví sa Jacobo ndúúcuⁿ Juan. Ní saⁿ á s'uuⁿ ní daiya Zebedeo. Ní snee sa na barco miiⁿ ndúúcuⁿ chíida yā Zebedeo miiⁿ ní n'diyaatá yā yáaná yeⁿé yā. Jesús 'cai yā Juan ndúúcuⁿ Jacobo miiⁿ. ²² Tuuⁿ mi nūⁿ ní saⁿ á s'uuⁿ ní s'neeⁿ sa barco miiⁿ ndúúcu⁄ chíida sa, ní cuenⁿé saⁿ á s'uuⁿ ndúúcuⁿ Jesús miiⁿ.

Jesús ngi'cuéⁿ yā 'yaaⁿ taavi 'iiⁿ yāⁿ
(Lc. 6.17-19)

²³ Jesús cachiicá yā núúⁿ máⁿ ná yáⁿ áa yeⁿé Galilea ní ngi'cuéⁿ yā na yaacú sinagogas na yááⁿ yeⁿé yáⁿ áa miiⁿ. Ní caⁿ a yā nduudu cuaacu yeⁿé naachi Ndyuūs ngaⁿ a ntiinⁿ yuⁿ yā. Jesús miiⁿ ní díiⁿ yā chí nduūvā yeⁿé 'iiⁿ yāⁿ yeⁿé nducuéⁿē naaⁿ ca'ái ndúúcuⁿ 'iiⁿ yāⁿ yeⁿé nducuéⁿē chí ya'ai yeⁿé yā. ²⁴ Ní nducyáácá 'iiⁿ yāⁿ yeⁿé núúⁿ máⁿ yááⁿ yeⁿé yáⁿ áa Siria ch'iindiveeⁿ yā yeⁿé Jesús miiⁿ. Ní candεε yā 'iiⁿ yāⁿ chí ya'ai yeⁿé, ndúúcu⁄ 'iiⁿ yāⁿ chí n'deeē nááⁿ ca'ai ndii yā, ndúúcu⁄ 'iiⁿ yāⁿ chí canee yā ndúúcu⁄ espíritus yeⁿé yááⁿ nguiinūⁿ, ndúúcu⁄ 'iiⁿ yāⁿ chí ndistáⁿ a vaanicádiinūⁿ yeⁿé, ndúúcu⁄ 'iiⁿ yāⁿ ndúúcu⁄ ca'ái chí in'dúúví cuerpo yeⁿé yā. Ní Jesús díiⁿ yā chí nducyaaca 'iiⁿ yāⁿ nduūvā yeⁿé yā. ²⁵ Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ cuenⁿé yā ndúúcu⁄ Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿé yáⁿ áa Galilea, ndúúcu⁄ distrito yeⁿé Decápolis chí véé ndíichi yááⁿ yeⁿé, ndúúcu⁄ yááⁿ Jerusalén, ndúúcu⁄ yáⁿ áa yeⁿé Judea, ndúúcu⁄ yáⁿ áa chí snéé táamá lado yeⁿé yíicú Jordán.

5

Jesús nga'a yā nduudu cuaacu na 'áámá yíicu

(Lc. 6.20-23)

¹ Taachi Jesús n'diichí yā chi n'dee n'dái 'i'in'yān cue'e yā ndúúcu yā tuu'mi ní Jesús cue'e yā 'áámá yíicú. Taachi Jesús miin ch'iindí yā tuu'mi ní discípulos ye'e yā ní ndaa yā nanáán yā. ² Jesús ní ca'n'a yā ní ngi'cuéen yā 'i'in'yān s'ee'n.

³ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chi deenú yā na staava ye'e yā chi ne'e deenu cá yā ye'e Ndyuūs, caati cuuvi ye'e yā ye'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyú'n yā ná va'ai ch'eti nguuví.

⁴ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chi ndaachi 'i'inú yā cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs maa'n, caati cuayiivi ní Ndyuūs ca'á yā 'viich'etíinūn 'i'in'yān.

⁵ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chi ndiicúu'n yā na staava ye'e yā, ti 'i'in'yān s'ee'n cuuvi ndaácā yā de'e chi cuuvi ye'e yā chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā 'i'in'yān s'ee'n.

⁶ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chí ne'e ca yā diin yā chi n'daácā tan'dúúcā chi ne'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs cúnnee yā 'i'in'yān s'ee'n.

⁷ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chí 'nuū' ndii ya'ai 'i'inú yā cáávā tanán'ā 'i'in'yān, caati Ndyuūs 'nuū' ndii ya'ai 'i'inú ntúu' yā cáávā 'i'in'yān s'ee'n.

⁸ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chi de'e staava ye'e yā, ti 'i'in'yān s'ee'n ní snaa' yā Ndyuūs.

⁹ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chí diin yā chí nguée 'caa'vá 'i'in'yān, ti tanán'ā 'i'in'yān caa'n'mán yā ye'e 'i'in'yān chí daiyá Dendyuūs 'i'in'yān.

¹⁰ De'e chúúcā n'dai 'i'in'yān chí n'geenú yā ngii cáávā chí diin yā chí'ín chí Ndyuūs ne'e yā, caati véé parte ye'e yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyú'n yā ná va'ai ch'eti nguuví.

¹¹ De'e chúúcā n'dai ndís'ti' taachi 'i'in'yān diin yā chí ndís'ti' 'cueenú ní cuuvi cucáávā 'úú, ní taachi 'i'in'yān taán yā ndúúcú ndís'ti' ní n'dee n'dái caa'n'mán yā nduudu yaadi ye'e ndís'ti' cucáávā 'úú. ¹² Cuuvi yeenu taavi ní caati cuuvi ndaácā ní chí ch'ete ye'e ní ná va'ai ch'eti nguuví. Túúcā 'i'in'yān can'daa yā ndii cuaa' vmnaa' 'i'in'yān profetas chí ndé yā nduudu ye'e Ndyuūs. Ní profetas ch'eenú yā chíi.

Yiimā ye'e yá'āa

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Jesús ca'n'a yā: Ndís'ti', nduuti chí i'téenu ní chí 'úú chí Cristo, tuu'mi ní ndís'ti', tan'dúúcā yiimā ye'e yá'āa 'tiicá ní. Nduuti chí yiimā nguée n'daácā sabor ye'e, ¿de'e cuuvi diin ní? Nguée de'e véé dichí'vé yiimā miin'. 'Áa taanduu rá chí cungeé 'i'in'yān na yá'āa ní n'diivi nee'n ca'a yā.

De'é ye'e i'nyeedí 'cūu

¹⁴ Ndís'ti' chí i'téenu ní chí 'úú chí Cristo, tan'dúúcā de'e ye'e i'nyeedí 'cūu 'tiicá ní, ti ca'n'ā ní chí i'ní ní de'e ye'e Ndyuūs nanáán 'i'in'yān. 'Áámá yāā chí canduūu na 'áámá yíicú nguée cūuvi cunuū' n'de'ēi. ¹⁵ Ndii nguée ndúú 'i'in'yān ra 'cuu'mi' yā 'áámá lámpara ní cu'nuū' yā maa' 'áámá caja; naati cun'duū' yā na 'áámá mesa, ní ícú cuuvi de'e ye'e nducyaaca 'i'in'yān chí snée yā ch'eti va'āi. ¹⁶ Tan'dúúcā 'áámá lámpara chí ngii nde'e, 'tiicá cuuvi n'daácā vida ye'e ní nanáán 'i'in'yān chí snée yā i'nyeedí 'cūu. Ní 'íicú 'i'in'yān s'ee'n cuuvi snaa' yā ntiinyu' chí n'daácā chí idiin ní. Ní 'i'in'yān s'ee'n caa'n'mán yā: De'e chúúcā ch'ete Ndyuūs chí Chiidá ní, Ndyuūs chí canée yā ná va'ai ch'eti nguuví.

Jesús nga'a yā ye'e ley ye'e 'i'in'yān Israel

¹⁷ Nguée nadicádíinuu' ndís'ti' chí 'úú chí Jesús ní cūchí' chí divi' ley ye'e Moisés ndúúcú nduudu ye'e profetas chí canée nguū' ndii cuaa' vmnaa'. 'Úú nguée ndaá chí divi' ti ndaá chí dicuaácú ye'e. ¹⁸ Ti cuaacu ní'nyu' nga'n'ā ngii ndís'ti': Ne'e chí canée cá nanguuvi ndúúcú i'nyeedí 'cūu nguée cuuvi ch'ó'o mar 'áámá punto 'lín' ndii nguée ndúú mar 'áámá coma ye'e ndúúdú ye'e ley, nuu'ma' ne'e chí tancuén'ē 'āa cué cuuvi cuaacu taanduvee chí canée nguū' na libro ye'e Ndyuūs. ¹⁹ 'Tiicá 'āa du'ú nuū' 'i'in'yān chí nguée diin yā cumplir 'áámá mandamiento 'lín' ní 'tiicá ngi'cueen yā 'i'in'yān chí diin yā tan'dúúcā ma'ā yā diin yā, 'lín' 'lín' cá nuū' cuuvi tuneen yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu' yā na va'ai ch'eti nguuví nguée tan'dúúcā tanán'ā 'i'in'yān. Naati 'i'in'yān chí n'daāca idiin yā ní nguée'ē yā 'i'in'yān táácā chí cuuvi diin n'daácā yā, 'i'in'yān miin' cuuvi tuneen yā dendu'ú chí n'daácā ná va'ai ch'eti nguuví naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu' yā. ²⁰ 'Úú ní nga'n'ā ngii ndís'ti': Nduuti chí ndís'ti' nguée n'daácā ca idiin ní chí cuuvi 'i'in'yān chí ngi'cueen ley ndúúcú 'i'in'yān fariseos, tuu'mi ní ndís'ti' nguée cuuvi cundaa ní na va'ai ch'eti nguuví naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu' yā.

Jesús nga'a yā ye'e chí nduuví táán 'i'in'yān

(Lc. 12.57-59)

²¹ Maa' ní chí'indiveén ní chí ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān ndii cuaa' vmnaa' chí 'túucā: Nguée 'caa'n'ndi di 'i'in'yān. Du'ú chí 'caa'n'ndi 'i'in'yān véé nuu'ndi ye'e yā nguuví chí Ndyuūs caa'n'ma' yā ye'e nuu'ndi. ²² Naati 'úú ní nga'n'ā ngii ndís'ti' 'tiicá: 'Áa du'ú nuū' chí nduuví taa' ye'e vi', véé nuu'ndi ye'e yā nguuví chí Ndyuūs caa'n'ma' yā ye'e nuu'ndi. 'Áa du'ú nuū' chí caa'n'ma' cuuvi vi' 'tiicá: De'e chúúcā ch'eti chí di, véé nuu'ndi ye'e yā nanáán juez. 'Áa du'ú nuū'

'iin'yān chi caan'ma' yā 'tíicā: Dē'ē chúucā zonzó dii, ca'n'á yā na infierno naachi canéé 'áámá nguuchi ya'n'ā.

²³ Nduuti chi diin di tan'dúucā costumbre ye'n'e di ní nde di ofrenda ye'n'e di ní ca'a di Ndyuūs vmnāá nātai ye'n'e yaacú templo, ní hora mii' nūu' ninán'gaacu di chí vi'i di ní véé vaadi 'caa'va ye'n'e di ndúucu sa; ²⁴ tuu'mi ní cu'nee di ofrenda ye'n'e di ní nūu' nātai. Ní cue'n'e di ntun'dáa n'dai di ndúucu vi'i di. Cuayivi ní cuuvi nguēcundí di ní ca'a di ofrenda ye'n'e di nātai.

²⁵ Tun'dáa n'dai di ndúucu 'āā du'u nūu' 'iin'yān chi taa' ye'n'e di maā'ncheēē nūu' taachi canúu di yúúni ndúucu yā, 'aatí ca'n'a yā canguu yā dii nanáa' juez. Ní juez mii' nca'a yā dii ta'a policía. Ní policía mii' ní cu'nūu' sa dii vácū. ²⁶ Cuaacu ní nnyū' nga'n'á ngii ndís'tíi 'tíicā: Ní nguéé cuuvi dii' ní nguéé 'cuiinu nadí'v'e di tandu-cué'n'e chi can'diicu di.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e adulterio

²⁷ N'giindiveé' ní chí ca'n'a 'iin'yān ye'n'e nuu'ndi chí adulterio 'túuca: Ndis'tíi chí n'giindivaacú ní, nguéé in'nūu' ní n'daataá o isan'á chí nguéé ye'n'e di. ²⁸ Naati 'úú, Jesús ní nga'n'á ngii ndís'tíi 'tíicā: 'Āā du'ú nūu' chí n'giin'yū' ndúucu 'áámá sa'n'ā o n'daataá ní ne'n'e yā cuuvi n'dái yā ndúucu vi'i, 'āā dii' nuu'ndi yā na staa va ye'n'e yā tan'dúucā chí 'āā 'tíicā yā ndúucu vi'i. Ní 'āā dii' yā adulterio.

²⁹ Chuū nga'n'á: Nduuti chí nduutināa di lado tá cuaacú di dii' chí dii' di nuu'ndi, 'caaca di nduutinaa di ní cun'dáa di. Tí n'daaca ca chí cuuvi ndai di 'áámá parte ye'n'e cuerpo ye'n'e di, nguéé ti tanducue'n'e cuerpo ye'n'e di ca'n'a na infierno. ³⁰ Ndúuti chí ta'a cuaacú di idii' chí dii' di nuu'ndi, 'caaca di ní cun'dáa di. Tí n'daaca ca chí cuuvi ndai 'áámá parte ye'n'e cuerpo ye'n'e di, nguéé ti nūu'má' ch'ēte cuerpo ye'n'e dii ca'n'a na infierno.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e chí i'tēechi vi'i yā (Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Tiempo chí chó'oo 'iin'yān ca'n'a yā 'túuca: 'Āā du'ú nūu' 'iin'yān chí 'tēechi n'daataa ye'n'e yā, canéé chí ca'a yā 'áámá caaca ye'n'e chí 'tēechi vi'i yā. ³² Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tíi 'tíicā: Nduuti chí 'áámá sa'n'ā chí 'tēechi sá n'daataa ye'n'e sa, nguéé cáávā chí véé sa'n'ā chí n'dai ndúucu tá, tuu'mi ní dii' sa chí n'daataa cuuvi adulterio tá. 'Āā du'ú nūu' sa'n'ā chí 'caandavaacu sá ndúucu n'daataa chí i'néé' isan'ā ye'n'e ta tán'ā, sa'n'ā mii' idii' ntúu' sa nuu'ndi chí adulterio.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e nduudu chí 'tíicā o nguéé 'tíicā

³³ Ndis'tíi ní ch'iindiveé' ní chí ca'n'a yā chíi yā 'iin'yān tiempo chí 'āā chó'oo 'tuuca: Nguéé caan'ma' ní nduudu, "por Ndyuūs", cáávā cosa chí cuaacu ní nnyū' chí dii' ní ní nguéé 'tíicā dii' ní. Taachi caan'má' ní nduudu, "por Ndyuūs", dii' cuaacu ní tan'dúucā chí dii' ní cáávā Ndyuūs. ³⁴ Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tíi: Nguéé caan'má' ní nduudu, "por Ndyuūs", ye'n'e mar 'áámá naa". Ndií nguéé caan'má' ní nduudu, "cucáávā nanguuvi", ti mii' canéé trono ye'n'e Dendyuūs. ³⁵ Ndií nguéé ndúu caan'má' ní nduudu, "cáávā yā'n'āa 'cūū", ti chíi' chí banco 'lly' ye'n'e ca'a Ndyuūs; ndií nguéé ndúu 'áámá nduudu, "cáávā yā'n' Jerusalén", ti chíi' chí yā'n' ye'n'e Rey Ndyuūs chí ch'ēte yā. ³⁶ Ndií nguéé ndúu caan'má' ní nduudu, "cáávā ti'i' ní", ti nguéé cuuvi dii' ní chí cuuvi cuéé naachi cuái' mar 'áámá yuūdū ti'i' ní. Ní nguéé cuuvi dii' ní chí cuuvi cuái' naachi cuéé mar 'áámá yuūdū ti'i' ní. ³⁷ Naati ndís'tíi caan'má' ní, "tíicā", nduuti chí 'tíicā; o nduuti chí nguéé 'tíicā, tuu'mi ní caan'ma' ní, "nguéé 'tíicā", caati nduuti chí caan'má' ní nduudu, "por Ndyuūs" o cáávā táámá ye'n'e chuú, tuu'mi ní nduudu mii' ní nguéé n'daaca chí caan'ma' ní.

Diné'e ní 'iin'yān chí nguéé ngii n'diichi yā ndís'tíi

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Jesús ca'n'a yā: Ndis'tíi ní ch'iindiveé' ní chí ca'n'a 'iin'yān tiempo chí chó'oo ye'n'e ley chí 'tíicā: Nduuti chí 'áámá 'iin'yān tun'dáa yā nduutinaa taama 'iin'yān, 'tíicā ntúu' 'iin'yān mii' ní cuuvi tun'dáa yā nduutinaa 'iin'yān chí dii' nduucu yā 'tíicā. Ní 'áámá 'iin'yān chí tun'dáa yā 'diin'yū' táámá 'iin'yān, 'tíicā ntúu' cuuvi tun'dáa yā 'diin'yū' 'iin'yān chí dii' nduucu yā 'tíicā. ³⁹ Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tíi: Nguéé 'cuu'ma' ní ndúucu 'iin'yān chí yaadii'yā yā. 'Āā du'ú nūu' 'iin'yān chí 'cue'n'e yā tiicūnāa' ní ti duuchineé' yā ye'n'e ní 'cuu' ní chí dii' yā taama ymné'ēe nduuti chí ne'n'e yā. ⁴⁰ Ní nduuti chí 'aama 'iin'yān chí in'nūu' yā vaadi 'caa'va ndúucu ní, ní ne'n'e yā divi' yā tiinu' yuūdū ye'n'e ní, ca'a ntúu' ní cotón ye'n'e ní. ⁴¹ Ní nduuti chí 'aama 'iin'yān chí cuuvi yā ndís'tíi chí a fuerza canéé chí cándeē ní chéedí ye'n'e yā tan'dúucā 'uūvi kilómetros 'tíicā ya'n'ai ca candéē ní ye'n'e yā ndii cuūu' kilómetros. ⁴² Taachi caaca 'iin'yān ndís'tíi 'āā de'ē nūu' cosa ca'a ní 'iin'yān cosa mii'. Nguéé nguēcundí ní cuadáámí ní ye'n'e yā.

Diné'e ní 'iin'yān chí taa' ndúucu ní (Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ndis'tíi ní ch'iindiveé' ní chí ca'n'a 'iin'yān tiempo chí 'āā chó'oo: Diné'e di 'iin'yān na ní nnyū' vaacu di. Nguéé diné'e di 'iin'yān chí taán' yā ndúucu di. ⁴⁴ Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndís'tíi: Diné'e ní 'iin'yān chí taa'

yā ndúúcu nī. N'dáacā caa"ma"n nī ye"e 'i'in'yā" chī nguée n'dáacā nga"nā yā ye"e nī. N'dáacā díi"nī ndúúcu 'i'in'yā" chī nguée ne"e yā ndís'tiī. Caa"mā"ngua'á nī ye"e 'i'in'yā" chī 'cuen'e ndís'tiī ní nguée n'daācā idiī" yā ndúúcu nī ní idiī" yā chī ndís'tiī n'geenú nī ngii. ⁴⁵ Ní ndís'tiī ní 'cuun'mi"nī nī 'i'in'yā" s'ee" chī ndís'tiī ní daiaa Dendyuūs ndís'tiī. Chiida yú chī cánée na va'ai chēeti nguuvī idiī" yā chī ican'daa 'yá"ā naachi snée 'i'in'yā" chī n'dai ndúúcu 'i'in'yā" chī nguée n'daācā díi" yā. Ní Ndyuūs idiī" yā chī ngeen' cuūvī ye"é 'i'in'yā" chī n'daācā idiī" yā ndúúcu 'i'in'yā" chī nguée n'daācā idiī" yā. ⁴⁶ Ndúúti chī ndís'tiī diné"e nī 'i'in'yā" chī ne"e yā ndís'tiī, ¿dé'ē premio chī ndaācā nī? ¿Áá nguée 'tiicá ntúū" idiī" 'i'in'yā" chī cobrador yā? ⁴⁷ Nduuti chī ndís'tiī díi" nī saludar dámaā" hermanos ye"e nī, ¿de'ē premio chī ndaācā nī? ¿Áá nguée 'tiicá ntúū" idiī" 'i'in'yā" chī nguée ye"é ndaata Israel chī nguée i'téenu yā Ndyuūs? ⁴⁸ N'daācā n'dai ca díi" ndís'tiī chī díi" nī tan'dúúca chī díi" Dendyuūs, Chiida yú, chī canée na va'ai chēeti nguuvī.

6

Jesús nga"nā yā ye"e chī nginnee yú 'i'in'yā"

¹ Ndís'tiī nguée díi" nī dendu'ū chī n'daācā ye"e yāacū nanáa" 'i'in'yā" caati snaa" yā chī díi" nī chī nadacadiinúū" yā chī ndís'tiī ní n'daācā nī. Nduuti chī 'túúca idiī" nī, tuu'mi nī Ndyuūs Chiida yú nguée téé yā chī cuuvi ye"e nī ye"é chī díi" nī taachi ndaa nī ná va'ai chēeti nguuvī. ² Taachi ndís'tiī ca'a nī ofrenda ye"e nī, nguée díi" yuudú nī nílcú nguée cuuvi cadínuu" 'i'in'yā". 'Tíicá idiī" ná"ā 'i'in'yā" chī 'uūvī naa" 'uūvī cheendí yā taachi snée yā na yāacū sinagoga ndúúcu na cuaa" cyúúni. Ní 'íicú 'i'in'yā" nī cuuvi snaa" yā ní caa"ma" yā chī 'i'in'yā" s'ee" nī n'n'dai yā. Cuaacu ní"nyú" 'úú nga"nā ngii ndís'tiī, chī 'i'in'yā" s'ee" ní véé chī 'āa ndaācā yā ye"e chī díi" yā na i"yee"ndí cūū. ³ Taachi ndís'tiī ní ca'á nī cosas chī innéé nī 'i'in'yā" chī nguée ye"e yā, nguée ca'a nī chī tuumicádiinuu" ta'ā 'cúeé nī chī díi" tá'ā cuaacú nī. ⁴ 'Tíicá ca'a n'de'í nī cosas mii" ye"e nī ní 'i'in'yā" nguée cuuvi snaa" yā; 'íicú Chiida yú chī cánée ná va'ai chēeti nguuvī inaá" yā chī nguée n'diichi 'i'in'yā" s'ee". Ní Chiida yú téé yā chī cuuvi ye"e nī nanáa" 'i'in'yā".

Jesús ngi'cúee" yā ye"é chī nga"ānguá'āa (Lc. 11.2-4)

⁵ Taachi ndís'tiī caa"ma"ngua'á nī, nguée díi" nī tan'dúúca 'i'in'yā" chī 'uūvī naa" 'uūvī cheendí yā, caati 'i'in'yā" s'ee" inee yiinú yā chī n'geetindii yā na yāacū sinagogas ndúúcu cuaa" cyúúni ní 'íicú 'i'in'yā" nī snaa" yā 'i'in'yā" s'ee". Cuaacu ní"nyú" nga"nā ngii ndís'tiī, chī 'i'in'yā" s'ee" ní 'āa véé chī cuuvi ye"é yā na i"yee"ndí cūū. ⁶ Ndís'tiī, taachi

caa"ma"ngua'á nī, cundáa nī na cuarto 'líi" ye"e va'ai ye"e nī ní n'gaadí nī cheendi va'āi cuarto 'líi" mii". Ní caa"ma"ngua'á nī ndúúcu Chiida yú chī inaa" n'de'ei yā. Ní Chiida yú ntée yā chī cuuvi ye"e nī nanáa" 'i'in'yā".

⁷ Ní taachi caa"ma"ngua'á nī, nguée dachiī" dachiī" caa"ma" nī tan'dúúca chī díi" ná"ā 'i'in'yā" chī 'uūvī naa" 'uūvī cheendi yā chī nguée i'téenu yā Ndyuūs ní nguée ye"e ndaata Israel yā. Ní 'i'in'yā" s'ee" nadicadiinuu" yā chī Ndyuūs ca"nā yā 'caandiveé" yā nduudu ye"é yā ti neené n'deéé nduudu nga"nā yā. ⁸ Nguée díi" nī tan'dúúca chī idiī" 'i'in'yā" s'ee" ti Chiida yú 'āa déenu yā dendu'ū chī ne"e nī taachi 'āa cúéé caaca nī. ⁹ Ní taachi ndís'tiī caa"mā"ngua'á nī, 'túúca caa"ma"ngua'á nī:

N'diī Chiidá nducyaaca 'nū, n'diī chī canée nī ná va'ai chēeti nguuvī. De'ē chúúca deeve chī nguúvī nī.

¹⁰ Canée chī ndaa tiempo naachi chī nga"nā ntiin'nyu" nī. Cúúvī tan'dúúca chī n'diī ne"e nī tan'dúúca ná va'ai chēeti nguuvī 'tiicá ntúū na yā"āa cūū.

¹¹ Téé nī chī cuuvi che'é 'nū nguuví cūū.

¹² Nadich'εεcú nī nuu"ndi ye"e 'nū tan'dúúca chī nús'uu inadich'εεcú 'nū ye"e 'i'in'yā" chī nguée n'daācā díi" yā nduucú 'nū.

¹³ Nguée 'cuáa" nī chī ndaa nanaa" 'nū cosas chī chēechi ca chī díi" chī díi" 'nū nuu"ndi naati nadanguá"ai ní nús'uu ye"é nducue"é chī nguée n'daācā. Ti ye"é nī naachi nga"nā ntiin'nyú" nī ndúúcu poder ndúúcu deeve chī n'dái taavi ca ye"e nī ndúúcu nducue"é nduuyú cuen"e daa"ma". 'Tíicá cuuvi.

¹⁴ Nduuti chī ndís'tiī nadich'εεcú nī ye"e 'i'in'yā" chī nguée n'daācā idiī" yā nduucú nī, tuu'mi ní Chiida yú chī cánée yā ná va'ai chēeti nguuvī nadich'εεcú ntúū yā ye"é nī. ¹⁵ Ndúúti chī ndís'tiī nguée nadich'εεcú nī ye"e 'i'in'yā" chī nguée n'daācā idiī" yā ndúúcu nī, 'tiicá ntúū" Chiida yú nguée nadich'εεcú yā nuu"ndi ye"é nī.

Jesús nga"nā yā ye"e chī 'i'in'yā" nguée ca'diinú yā tiempo chī nga"ngua'á yā

¹⁶ Taachi nguée nga'diinú" nī caati nga"ngua'á nī nguée nduuví ndaachií naa" nī tan'dúúca 'i'in'yā" chī 'uūvī naa" 'uūvī cheendi yā chī ne"é yā chī taná"ā 'i'in'yā" snaa" yā. 'I'in'yā" s'ee" idiví yā catecai vmnáa" yā ní 'cuun'mi" yā taná"ā 'i'in'yā" chī nguée nga'diinú" yā. Cuaacu ní"nyú" nga"nā ngii ndís'tiī, chī 'i'in'yā" s'ee" ní 'āa véé chī ndaācā ye"e yā na i"yee"ndí cūū. ¹⁷ Naati ndís'tiī, ní taachi nguée nga'diinú" nī, 'cuiiní aceite tiī" nī ní náa"nú nī naa" nī. ¹⁸ Ní nguée 'cuun'mi" nī nanáa" 'i'in'yā" chī nguée nge'é nī

naati Chiida yú chi cánuuⁿ yā nán'de'ei snaáⁿ yā. Ní Chiida yú chi snáaⁿ yā chíiⁿ chí diiⁿ ní taachi cánúuⁿ ní nán'de'ei ní téé yā nanááⁿ 'iⁿyāⁿ de'ē chi cuuvi yeⁿe ní.

Véé vaadi 'cuiica ná va'ai cheeti nguuví
(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Caⁿa Jesús: Ndis'tií ní nguée diiⁿ ní chí cuuvi 'cuiica ní ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naachi véé i'yéevē chí di'tuuví tī ndúúcu che'e yāⁿaa chí tuuví ní naachi véé chí duucu ní diduucú sa. ²⁰ Naati n'dáacā chí diiⁿ ní chí 'cuūndí yeⁿe ní ná va'ai cheeti nguuví naachi nguée véé i'yéevē chí di'tuuví tī ndíi nguée ndúú che'e yāⁿaa chí tuuví, ndíi nguée ndúú cuuvi cundaā chí duucu ní diduucú sa. ²¹ Caati naachi canée vaadi 'cuiica yeⁿe ní, miiⁿ canee staava yeⁿe ní chí nadicadiínúuⁿ ní yeⁿe tanducuéⁿe.

Chídeve yeⁿe cuerpo yeⁿe yú ní nduuti-naaⁿ yú

(Lc. 11.34-36)

²² Caⁿa Jesús chí chídeve yeⁿe cuerpo yeⁿe yú chíiⁿ chí nduutinaáⁿ yú. Nduúti chí nduutinaáⁿ ní n'daācā, tuuⁿmí ní núuⁿmaⁿ ncheete cuerpo yeⁿe ní ní inaaⁿ chí de'ē. ²³ Ní nduuti chí nduutinaáⁿ ní nguée n'dai, tuuⁿmi ní núuⁿmaⁿ ncheete cuerpo yeⁿe ní canéé na maāiⁿ. 'Tíicā nduuti chí de'ē chí canéé nduucú ní nguée n'daācā, tuuⁿmi ní canéé ní na maāiⁿ chí díitūu n'dái.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿe chí 'cuiica 'iⁿyāⁿ
(Lc. 16.13)

²⁴ Mar 'áamá 'iⁿyāⁿ nguée cuuvi dichíⁿvē yā 'uúvī 'iiví yā caati dinéⁿe yā 'aama yā ní nguée dinéⁿe yā taama yā. Ní n'daācā nadicadiínuuⁿ yā yeⁿe 'aama yā ní nguée n'daācā nadicadiínuuⁿ yā yeⁿe taama yā. Nguée cuuvi in'nuuⁿ ní vaadi 'cuiica yeⁿe ní ní dichíⁿvē ní 'iiví Ndyuūs.

Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado yeⁿe 'iⁿyāⁿ yeⁿe yā

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Chuū ngaⁿ'á ngii ndis'tií: Nguée nadicadiínuuⁿ ní yeⁿe vida yeⁿe maaⁿ ní, o yeⁿe chí che'ē ní, o yeⁿe chí cu'u ní, ndíi nguée ndúú cáávā chí neⁿe cuerpo yeⁿe ní chí 'cuētínúu ní. 'Áá nguée yaⁿ'ai ca vida yeⁿe ní nguée ti chí ngéⁿe ní? 'Áá nguée yaⁿ'ai ca chíiⁿvē cuerpo yeⁿe ní nguée ti catecai ní? ²⁶ Cuin'dichí ní 'yaada yeⁿe nanguuvi. Nguée ngiinú tī ndaata, ndíi nguée ngii cosecha yeⁿe tī, ndíi nguée ndúú in'guaiⁿdaí tī yeⁿe tī. Chiida yú chí canéé ná va'ai cheeti nguuví ngáⁿ'a yā chingeⁿe tī. 'Áá nguée yaⁿ'ai ca chíiⁿvē ndis'tií nguée tī 'yaada? ²⁷ 'Chéé ndis'tií chí nééné n'dai tiiⁿ ní cúvī iintiíneeⁿ ní 'áamá yuúchí yeⁿe chí yaācu ní?

²⁸ 'De'ē cáávā chí inadicadiínuuⁿ ní yeⁿe catecai ní? Nadacadiínuuⁿ ní yeⁿe naāndā cuéé yeⁿe cueti táacā chí ngiita. Nguée

díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndíi nguée ndúú idin'dái hilo. ²⁹ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndis'tií, chí rey Salomón miiⁿ ní ndúúcu tanducuéⁿe catecaí yā chí n'déevē n'dai ndíi tuunu ngii 'yāⁿa naati nguée neenē n'déevē tan'dúúca yeⁿe naāndā s'eeⁿ. ³⁰ Nduúti chí Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado yeⁿe yáatā chí véé cueti chí maāⁿ ní canee ní cavyaaⁿ ní ntiⁿí ní n'hee yaⁿ'a 'iⁿyāⁿ. 'Áá nguée diiⁿ cá Ndyuūs cuidado yeⁿe ndis'tií, 'iⁿyāⁿ chí duuⁿví i'téenu ní Ndyuūs? ³¹ Nguée nadicadiínuuⁿ ndis'tií, ní caaⁿ'maⁿ ní 'tíicā: 'Dé'ē che'ē nū? o 'de'ē cu'ú nū? o 'de'ē 'cuētínúu nū? ³² 'iⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel in'nuuⁿ yā dendu'ú chí 'túúca. Chiida yú chí canéé yā ná va'ai cheeti nguuví déenu yā tanducuéⁿe dendu'ú chí necesidades neⁿe yú. ³³ Naati ndis'tií ní canee chí in'nuuⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndúúcu vaadi cuaacu yeⁿe Ndyuūs, ní 'íicú tanducuéⁿe dendu'ú 'cūū ní ntiíneeⁿ yā yeⁿe ní. ³⁴ Nguée nadicadiínuuⁿ ní yeⁿe cavyaaⁿ caati cavyaaⁿ ní táamá nguuví ndúúcu yeⁿe, ní 'íicú nguuví ní 'āá véé nūuⁿ chí véé. Dámaāⁿ nadacadiínuuⁿ ní yeⁿe maaⁿnguuví, 'āá 'tíicā nūuⁿ.

7

'Túúca ngaⁿ'a Jesús: Nguée tun'daá ní nuuⁿndi yeⁿe táamá 'iⁿyāⁿ
(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ Jesús caⁿ'a yā: Ndis'tií ní nguée caaⁿ'maⁿ neeⁿ ní yeⁿe táamá 'iⁿyāⁿ maaⁿ ní 'íicú Ndyuūs nguée caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe ní. ² Caati ndúúti chí ndis'tií caaⁿ'maⁿ ní nuuⁿndi yeⁿe 'iⁿyāⁿ, 'tíicā ntúū Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe ní. Nduuti chí n'deeⁿ n'dái caaⁿ'maⁿ ní, 'tíicā ntúū caaⁿ'maⁿ Dendyuūs yeⁿe ní. Nduuti chí duuⁿví nūuⁿ, 'tíicā ntúū Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā yeⁿe ní. ³ 'De'ē cúvī chí maaⁿ nch'etē nūuⁿ n'gíinu ní nuuⁿndi chí diiⁿ tanáⁿ'a 'iⁿyāⁿ ní nguée inaaⁿ ní nuuⁿndi ch'ete chí diiⁿ ní? ⁴ 'De'ē cúvī chí caaⁿ'maⁿ ní 'iⁿyāⁿ yeⁿe chí diiⁿ yā chí nguée n'daācā nduuti chí ndis'tií diiⁿ ní cosas chí nguée n'daācā? 'Caandivéeⁿ ní. Véé nuuⁿndi yeⁿe ní chí ch'ete chí nguée ndaacadaamí ní yeⁿe. ⁵ Ndis'tií 'iⁿyāⁿ 'uúvī naaⁿ 'uuví cheendi ní. Díiⁿ cá maāⁿ ní ndaacadaamí ní yeⁿe nuuⁿndi chí diiⁿ ní ní 'íicú cuuvi caaⁿ'maⁿ ní yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí canéé chí din'daācā yā ní ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi chí diiⁿ yā.

⁶ Nguée caⁿ'a ní dendu'ú chí yeⁿe Ndyuūs 'yaāná s'eeⁿ tī 'yaāná s'eeⁿ cuuvi contra yeⁿe ní. Ní caⁿ'a tī che'ē tī ndis'tií chí pedazos canéé ní. Nguée 'cuíi ní cosas yeⁿe ní chí dichíⁿvē tan'dúúca perlas nanááⁿ puerocos tī cuuvi nanguécúndi tī ní caⁿ'a ta'á tī ní ndis'tií canéé ní maaⁿ caⁿ'a tī.

Caacá nī, in'nuú' nī, ní yaa'ví nī cheendi va'ai

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Ca'n'a Jesús: Caacá nī Ndyuūs, ní Ndyuūs tée yā yē'e nī. In'nuú' nī ní ndaāca nī. Yaa'ví nī cheendi va'āi ní nan'guaa' yē'e nī. ⁸ Caati nducyaaca 'i'in'yā' chí ngiica Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā yē'e yā. Ní nducyáacá 'i'in'yā' chí in'nuu' yā, ní inndaaca yā. Ní nducyáacá 'i'in'yā' chí yaa'ví yā cheendi va'āi, ní nan'guaa' yē'e yā.

⁹ ¿Chéé yē'e ndís'tiī taachi caaca daiya nī 'aama pan, ca'a nī 'áámá tuū? ¹⁰ O nduuti chí caaca daiyá nī 'áámá 'yaācā, ¿'áá ca'á nī 'áámá cúú? ¹¹ Nduuti chí ndís'tiī chí cú'nchee' nī deenú nī ca'a nī cosa chí n'daācā daiya nī, ndii 'tēē cá Chiida yú chí canée yā na va'ai chēeti nguuví ca'á yā cosas chí n'daācā n'dai cá 'i'in'yā' chí caaca yā Ndyuūs.

¹² Tíicá chí tanducué'ē chí ne'ē nī chí díi' 'i'in'yā' ndúúcu nī, chuū ntúū' díi' nī ndúúcu 'i'in'yā'. Chuū chí ley yē'e Moisés ndúúcu chí canée nguū' yē'e profetas s'uu' ndíi cuáá' vmnaa'.

Cheendi va'āi chí 'tuūcuú
(Lc. 13.24)

¹³ Ca'n'a Jesús: Cundāa nī chééndi va'āi chí 'tuūcuú, tí cheendi va'ai ch'ē'ē' nū ndúúcu yúúni ch'ē'ē' nū, chíi' chí candéé 'i'in'yā' chí ca'a yā na inferno. Néené 'yaa' 'i'in'yā' chí ndaa yā chééndi va'ai chí ch'ē'ē' nū miin'. ¹⁴ Naati chééndi va'āi 'tuūcuú miin' ní yúúni cuéē' miin' chí candéé 'i'in'yā' chí ca'a yā na vida cue'e daā'ma'. Ní duu'ví 'i'in'yā' chí nndaāca yā chééndi va'āi miin'.

Yá'á ní cucáavā n'gui'i yē'e tu-umicádínuu' nī

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Ca'n'a Jesús: Díi' ní cuidado ndís'tiī yē'e 'i'in'yā' profetas chí falsos yā chí nga'a yā chí ndēē yā nduudu cuaacu yē'e Ndyuūs naati nguēē 'tíicā. Taachi nndaā yā nanáa' ndís'tiī cuaa' dáámí 'i'in'yā' miin' tan'dúúca catecai 'iiti cuūchí naati cuáá' chēeti yā tan'dúúca 'yáá'yāa' ngaātāá chí taa' tí. ¹⁶ Ní yē'e chí díi' yā tuumicádínuu' nī yē'e yā. ¿'Áá cuta'a 'i'in'yā' uvas yē'e yáá'? o ¿'áá cuta'a 'i'in'yā' n'guiidíi yaa' nguuví yē'e yáá'? Nguēē 'tíicā. ¹⁷ Tíicā, nducyaaca yá'á chí n'dái, n'daācā ngíi n'gui'i n'daācā yē'e, naati yá'á chí nguēē n'daācā ní nguēē n'dai n'gui'i yē'e. ¹⁸ 'Áámá yá'á chí n'daācā nguēē 'cuūndi n'gui'i chí nguēē n'daācā, ndíi nguēē ndúú yē'e chí nguēē n'daācā 'cuūndi n'gui'i chí n'daācā yē'e. ¹⁹ Nducyaaca yá'á chí nguēē n'daācā ngíi n'gui'i yē'e, 'i'in'yā' ní 'cáaca yā ní 'cuūi yā na ya'nā. ²⁰ Tíicā ntúū' ndís'tiī tuumicádínuu' nī yē'e 'i'in'yā' cáavā cosas chí díi' yā yē'e chí n'daācā o yē'e chí nguēē n'daācā.

Nguéé cuuví cundaa nducyaaca 'i'in'yā' na va'ai chēeti nguuví

(Lc. 13.25-27)

²¹ Jesús nga'a yā 'tíicā: Nguéé nducyaaca 'i'in'yā' chí nga'a yā yē'e 'úú: Ndíi Señor, Señor, ní cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs nga'a ntii'nyu' yā, dámaā' 'i'in'yā' chí díi' yā tan'dúúca chí ne'e Chiidá chí canee yā na va'ai chēeti nguuví. ²² Néené 'yaa' 'i'in'yā' caa'ma' yā cuuví yā 'úú nguuví yē'e juicio N'díi Señor, Señor, ¿'áá nguēé ca'a' nū nduudu cuaacu ndúúcu chí duuchí nī ní tun'dāa 'nū yáa'n'guiinūu' yē'e 'i'in'yā' ndúúcu chí duuchí nī? Ní néené n'dēēē vaadi ngíinú idii' nū ndúúcu chí duuchí nī. ²³ Tuu'mi ní 'úú Cristo caa'ma' cuaacú cuuví 'i'in'yā' s'ee': 'Úú nguēé n'diichí tandíi ndís'tiī. Cuví nī yē'e 'úú, ndís'tiī chí nguēé n'daācā díi' nī.

Yē'e ndúú 'uúví cimientu yē'e va'ai s'ee'
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴ Ní ca'a ntúū' Jesús: 'Áa du'ú nūu' 'i'in'yā' chí n'giindivee' yā ndúúcu 'cūu yē'e nícu idii' yā chēē chí 'úú nga'a', 'i'in'yā' miin' ní tan'dúúca 'áámá sa'a' chí n'dēēēē nadicádínuu' sa. Sa'a' miin' díi'dái sa vaacu sá na 'áámá yáavá. ²⁵ Nícu chéē' cúúvī na'a' ní ch'iita yíicú. Ní chéēnū 'yúúnéē taa' contra yē'e va'āi miin' ní nguēé chindeēē caati n'daācā chéēndi na yáavá miin'. ²⁶ 'Áa du'ú nūu' 'i'in'yā' chí n'giindivee' yā nduudu 'cūu yē'e ní nguēé idii' yā tan'dúúca chí nga'a', 'i'in'yā' miin' ní tan'dúúca 'aama sa'a' chí nguēé n'daācā inadicádínuu' sa. Sa'a' miin' ní díi'dái sa vaacu sa na yā'āa ndúúti. ²⁷ Ní chee' cuuví na'a' ní ch'iita yíicú miin'. Ní chéēnū 'yúúnéē taa' contra yē'e va'āi miin' ní va'āi chideēēē ní ntúúvī.

²⁸ Taachí Jesús miin' ch'iinu ca'n'a yā ndúúcu 'cūu, 'i'in'yā' miin' che'e yíinú yā yē'e chíi' chí ngí'cuee' Jesús. ²⁹ Caati Jesús miin' ngí'cuee' yā 'i'in'yā' s'ee' tan'dúúca 'áámá 'i'in'yā' chí déēnu o 'áámá 'i'in'yā' chí nga'a ntii'nyu' yā nguēé tan'dúúca 'áámá maestro chí ngí'cuee' ley yē'e yā.

8

Jesús idii' yā chí nduūvā yē'e 'áámá sa'a' yē'e ca'āi chí nguuví lepra chí in'duuti yuūtē yē'e sa

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Taachí Jesús cuh'ee' yā na 'áámá yíicū, néené 'yaa' 'i'in'yā' cuen'é yā ndúúcu yā. ² N'diichí nī. Nanáa' Jesús ndaa' 'áámá sa'a' chí ndíi sa 'áámá ca'ai chí nguuví lepra chí in'duuti yuūtē yē'e sa. Ní chínti'ya sa nanáa' yā ní s'teenú sá ní ca'a' sa chíi sa 'i'in'yā': N'díi Señor, nduuti chí ne'e nī, ní díi' nī chí nduūvā yē'e.

³ Jesús ní n'doó yā ta'á yā ní tuu'ví yā sa'a' miin' ní ca'a' yā chíi yā sa'a': 'Úú ne'ē. Nduūvā yē'e díi. Tuu'mi nūu' nduūvā

n'daācā yēn'ē sa ní nduūví dēēve sa. ⁴ Tuu'mi ní Jesús ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā mii'n: Cuēn'e dí ní 'cuu'm'ni' dí cuerpo yēn'ē di nanáán chiiduú ní ca'a di ofrenda nanáán Ndyuūs tan'dúúca chí nga'n'a na ley chí dinguu' Moisés. 'Tíicā ní chiiduú caa'n'ma' cuaacú yā yēn'ē di nanáán nducyaaca 'i'in'yān, ní nguēé 'cuu'm'ni' di yēn'ē chí chíi ndúúcu di mar 'áamá 'i'in'yān.

Jesús diin' yā chí nduūvā yēn'e 'aama mozo yēn'e capitán romano

(Lc. 7.1-10)

⁵ Taachi Jesús cáamá ndaa yā na yāán Capernaum, ndaa 'áamá sa'n'ā capitán yēn'e ndaata yēn'e 'i'in'yān romanos nguēé yēn'e ndaata Israel. Ní ndaa sa nanáán Jesús mii'n ní di'cuítu sa 'i'in'yān. ⁶ Ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dií Señor, mozo yēn'ē candiítí sá na cama ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo yēn'ē sa. Nééné ya'āi ngiítā sa.

⁷ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: 'Úú ní ca'n'á ní diin' chí sa'n'ā ní nduūvā yēn'ē sa.

⁸ Sa'n'ā capitán nan'guēcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús mii'n: N'dií Señor, 'úu nguēé neené n'dai 'úu chí cundaa ní chéétí va'āi yēn'ē. Dámaān chí caa'n'ma' núu' ní ní sa'n'a mozo yēn'ē nduūvā yēn'ē sa. ⁹ 'Úú ní sa'n'á chí véé sa'n'á ndií tii'n yēn'ē, ní nga'n'ā ntii'nyú'n yā yēn'ē 'úú. 'Úú ntú'n ní nga'n'á ntii'nyú'n yēn'ē cien soldados chí maa'n poder yēn'ē. 'Úú ní nga'n'á ngií 'aama sa: Cúna'n'á di, ní ina'n'á sa. Ní nga'n'á ngií taama sa: Cuchí di, ní chíi sa. Ní nga'n'á ngií mozo chí diin' mandado yēn'ē: Diin' di ntii'nyú'n 'cúu, ní diin' sa.

¹⁰ Taachi Jesús ch'iindiveén yā chuū che'n'ē yiinú yā. Ní ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān chí ndúúcu yā: Cuacu ní'nyú'n nga'n'á ngií ndis'tií chí 'úu nguēé ndaācá 'i'in'yān chí i'téenu n'dai yā mar 'áamá 'i'in'yān yēn'e ndaata Israel tan'dúúca sa'n'á 'cúu. ¹¹ Ní nga'n'á ngií ndis'tií, chí neené 'yaa'n yā chí caaca yā cuaa'n ná ícan'daa 'yá'n'ā ndúúcu cuaa'n na ngiíya 'yá'n'ā ní 'cuēeté yā ná va'ai chéeti nguuví ndúúcu Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. ¹² Naati n'deeē n'dái daiyá 'i'in'yān yēn'e ndaata Israel chí canéé chí 'cuēetinéē yā naachi Ndyuūs nga'n'a ntii'nyu' yā ná va'ai chéeti nguuví, Ndyuūs tun'dáa yā 'i'in'yān s'een' chuva'āi naachi maān. Míi'n ní cuēecu yā ní che'e 'diin'yū'n yā ti nguēé i'téenu yā Dendyuūs.

¹³ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā chíi yā capitán mii'n: Cuna'n'á di. Tan'dúúca chí i'téenu di chí 'úu idiin' chí nduūvā yēn'e mozo yēn'ē di, 'tíicā cuuví ndúúcu mozo yēn'ē di. Ní hora míi'n núu' nduūvā yēn'e mozo yēn'ē sa.

Jesús diin' yā chí nduūvā yēn'e indán'a Pe-dro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Cuayiivi ní ndaa Jesús ná va'ai yēn'ē Pedro mii'n ní ndiichi yā chí indán'a Pedro mii'n candiiti yā na cama. Ndēē 'i'in'nū' taán tá'n'ā mii'n. ¹⁵ Jesús tuu'ví yā ta'ā tá ní 'i'in'nū' mii'n ní chivii. Tuu'mi ní tá'n'ā mii'n ní nducueē tá ní diin' ta mandado yēn'ē 'i'in'yān s'een' ní ca'a ta chí che'e yā.

Jesús diin' yā chí nduūvā yēn'ē n'deeē n'dái 'i'in'yān

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Taachi chí 'da'a nguuví mii'n, tuu'mi ní 'i'in'yān yēn'e yāā' mii'n ndaa yā chí ndēē yā 'yaa' n'dái 'i'in'yān nanáán Jesús. Ndēē yā 'i'in'yān chí snēē yā ndúúcu espíritus yēn'e yāā'n'guinū'n. Jesús ca'n'a yā 'áamá nduudu núu' ní tun'dáa yā espíritus yēn'e yāā'n'guinū'u yēn'e 'i'in'yān. Ní diin' yā chí nduūva yēn'ē nducyáacá 'i'in'yān s'een' chí ngiíta yā. ¹⁷ 'Tíicā ní cuuví cuacu chí ca'n'a sa'n'ā profeta Isaías ndií cuaa'n vmnaa'n taachi ca'n'a yā 'túúca: 'I'in'yān maān yā sta'á yā ca'āi yēn'e yú ní candēē yā vaadi ya'ai yēn'e yú.

'I'in'yān 'āa nen'e yā ca'n'a yā ndúúcu Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'i'in'yān cuaa'n 'diitú yā ca'n'a yā chíi yā discípulos yēn'e yā chí cho'ó yā táámá lado yēn'e nuū'n'i'n'yā'n. ¹⁹ 'Áamá sa'n'ā chí ngi'cueē ley ndaa sa nanáán Jesús ní ca'n'a sa chíi sa 'i'in'yān: N'dií Maestro, ca'n'á ndúúcu ní 'āa tíi núu' naachi cá'n'a ní.

²⁰ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā mii'n: 'Yu-unēē ní véé yiivi yáávā yēn'e tí. 'Yáádā yēn'ē nanguuvi véé 'dēcēe tí naati 'úu chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs nguēé va'ai chí vaacu naachi cundiiti tíi'n.

²¹ Táámá discípulo yēn'ē yā ca'n'a sá chíi sa Jesús: N'dií Señor, vmnaā'n vmnaa'n téē ní lugar 'úu ti ca'n'á 'cuūchí chiidá ní ca'n'a yú.

²² Jesús nga'n'a yā ngií yā sa'n'ā: Cuchí di ndúúcu 'úu. Cu'neē dí 'i'in'yān chí nguēé i'téenu yā chí 'cuuchi yā tinán'ā chí chiidi di. Tí 'i'in'yān s'een' tan'dúúca tinán'ā 'túca yā.

Jesús chí'neē 'diin' yā olas yēn'ē nuū'n'i'n'yā'n nduūcu 'yúuné chí táa'

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús sndaa yā na 'áamá barco ní discípulos yēn'e yā cuen'e yā ndúúcu yā ní sndaa yā na barco mii'n. ²⁴ Hora míi'n núu' ní ndaa 'áamá 'yúuné táa' chí olas yēn'e nuū'n'i'n'yā'n mii'n ní ch'ēetē cá chí ndaa nuū'n'i'n' chéeti barco mii'n. 'Téé 'téé núu' nguēé cánduūu ná barco. Jesús mii'n ní cyaadu yā. ²⁵ Discípulos yēn'ē yā ndaa yā nanáán Jesús ní nanduūchí yā 'i'in'yān mii'n ní nga'n'a yā ngií yā Jesús: N'dií Señor, nadan-guán'ai ní s'uūu' caati 'cuūvi yú. 'Áa 'cuēechi yú cuaa'n maa'n nuū'n'i'n'yā'n.

²⁶ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos yēn'ē yā: ¿De'ē cúúví chí 'va'á ní? Ndis'tií ní dúú'vii

i'téenu nī. Tuu'mi ní Jesús nducueen yā ní yaa'vi yā 'yúuné mii' ndúúcu nuu'nī'yā'ā chí cu'néé' dii'. Ní hora mii' nūu' canee 'dii'. ²⁷ Discípulos ní che'n'e yiinú yā ní ca'n'a yā nguaa' vi'i: ¿Du'u sán'ā chí 'túúca, ti ndii yáá'ndé ndí nuu'nī'yā'ā n'giindiveéé' ye'n'e sa?

Sa'n'ā s'een ye'n'e yá'āa Gadara chi véé espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu' ndúúcu sa
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Taachi Jesús ndúúcu discípulos ye'n'e yā cho'ó yā nuu'nī'yā'ā mii' ní ndaa yā nii'nuu' na yā'āa Gadara mii', snéé na 'uuvu sa'n'ā chí snéé sa ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu' ní nacan'dáa sa na yiive yáá'vá chí nguaa' yáinyā'. Ní néené taa' sa chí mar 'áamá 'iinyā' nguéé ngii ngo'ó yā yúuní mii'. Sa'n'ā s'een ní ndaa sa nanáá' Jesús. ²⁹ Ní 'cai yiicu sa: N'dii Jesús Daiya Dendyuús, ¿d'é' canéé ye'n'e ní ndúúcu nús'uu? ¿'Áá ndaa ní 'muu' chí di'vaachi ní ye'n'e nús'uu taachi 'āa cuéé cúunú ca'a tiempo taachi Dendyuús ca'a yā castigo?

³⁰ Ní naachi snéé sa'n'ā s'een ní ya'n'ái 'téé na 'áamá yiicu. Ní nii'nuu' sa'n'ā s'een snéé 'yaa' n'dái puercos, chí nge'é ti. ³¹ Ní espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu' mii' ní di'cuítu sa Jesús mii': N'dii Jesús, ndúúti chí tun'dúúca ní nús'uu ye'n'e sa'n'ā s'uu', 'cuáa' ní chí cundaa 'nū cheeti puercos mii'ya. ³² Jesús mii' ca'n'a yā chí yá espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu': Cué'n'e ní. Tuu'mi ní espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu' cán'daa sa ní cue'n'e sa cheeti puercos. Cuin'diichi ní. Ndúcyaaca puercos chéenu ti na yiicu mii' ní chingéé nuu' ti nguáá' nuu'nī'yā'ā ní ch'í' nuu' ti nguáá' nuu'nī' mii'.

³³ 'Ii'yā' chí dii' cuidado puercos mii' cuna'á yā ngéenu yā na yāa' mii' ní ca'n'a yā tanducue'n'e chí chí tan'dúúca chí chó'oo ye'n'e 'iinyā' chí snéé ndúúcu espíritus ye'n'e yáá'n'guiniūu'. ³⁴ Ndúcyaaca 'iinyā' ye'n'e yáa' mii' che'n'e yā n'diichi yā Jesús. Taachi ndaa yā naachi canéé Jesús mii', 'iinyā' s'een ní di'cuítu yā Jesús mii' chí cué'vi yā ye'n'e yáa' vaacu yā.

9

Jesús dii' yā chí nduuvā ye'n'e 'áamá sa'n'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuvi sá
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Tuu'mi ní Jesús mii' sndaa yā na barco, ní cue'n'e yā táamá lado ye'n'e nuu'nī'yā'ā ní cue'n'e yā ní ndaa yā yáa' vaacu yā. ² Tuu'mi ní ndaa nanáá' Jesús 'iinyā' ní ndee yā 'áamá sa'n'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuvi cuerpo ye'n'e sa. Cándúu sa na 'áamá yiive. Taachi Jesús mii' tuumicadínuu' yā chí sa'n'ā s'een i'téenu sa ye'n'e yā, tuu'mi ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a mii': Nduuvi tīnú di daiyá. 'Úú 'āa nadach'ecú nuu'ndi ye'n'e di.

³ Tuu'mi ní nán'ā sa'n'ā s'een chí ngi'cueen ley chí snee sa mii' tucá'a sa nadacadínuu' sa nguaa' maā' sa: Sán'a 'cūú ní nga'n'a taa' sa contra ye'n'e Ndyuús. ⁴ Jesús mii' tuumicadínuu' yā vaanacadínuu' ye'n'e sa ní ca'n'a yā chí yā sa'n'ā s'een: ¿De' cuuvi chí nguéé n'daāca inadacadínuu' ní na staava ye'n'e ní? ⁵ ¿Chee cá chí nguéé ngi'ni chí caan'mán' cuuvi sán'a 'cūú: Nuun'di ye'n'e di nch'ecú o chí caan'mán': Ndúcuéé' ní caaca dí? ⁶ 'Tíicā nga'n'á chí ndis'ti cadínuu' ní chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuús ní véé poder ye'n'e sa na i'nyee'di 'cūú chí nadach'ecú sa nuu'ndi ye'n'e 'iinyā'. Tuu'mi ní ca'n'a yā chí yā sa'n'ā ndúúcu ca'āi chí in'dúuvi sá: Ndúcueen di ní nt'a di yiive ye'n'e di ní cuna'ā di na vaacu di.

⁷ Tuu'mi ní sa'n'ā mii' ní nducueé' sá ní cuna'ā sa na vaacu sa. ⁸ Taachi 'iinyā' s'een n'diichi yā chuū che'n'e yiinú yā ní ca'n'a yā: De'e chúúca ch'ete Dendyuús chí ca'á yā poder 'cūú sa'n'ā i'nyee'di cūú.

Jesús yaa'vi yā sa'n'ā chí nguuví Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Jesús cho'ó yā mii', ní cachiicá yā ní n'diichi yā 'áamá sa'n'ā chí nguuví sa Mateo. Mateo mii' ní véé sa na cuarto naachi nadí'v'e 'iinyā' ye'n'e yá'āa ye'n'e yā. Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Díi, cuchí di ca'n'ā di nduucu. Ní Mateo mii' nducueen sa ní cue'n'e sa ndúúcu Jesús.

¹⁰ Taachi Jesús véé yā na mesa ná va'āi ye'n'e Mateo mii', hora mii' néené 'yaa' 'iinyā' publicanos chí cobradores chí inn'guee yā ye'n'e impuesto ndúúcu 'iinyā' nuu'ndi ní ndaa yā ní ch'et'é yā na mesa ndúúcu Jesús ndúúcu discípulos ye'n'e yā. ¹¹ Taachi 'iinyā' fariseos n'diichi yā chuū, ca'n'a yā chí yā discípulos ye'n'e Jesús: ¿De' cúuvi chí nge'e maestro ye'n'e ní ndúúcu sa'n'ā publicanos chí cobradores chí inn'guee yā ye'n'e impuesto ndúúcu 'iinyā' nuu'ndi?

¹² Taachi Jesús ch'iindivee' yā chuū, ca'n'a yā chí yā 'iinyā' s'een: 'Ii'yā' chí nguéé ngiitā nguéé ne'n'e yā 'aama médico, dámaa' 'iinyā' chí ngiitā. ¹³ Cue'n'e ní ní tuumicadínuu' ní de'e chí canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuús ndúúcu chí ne'n'e caan'ma' chí 'tíicā: 'Úú ne'n'e 'iinyā' nduuvu ya'āi iinú yā ndúúcu vi'i. 'Úú ní nguéé ne'n'e chí 'caan'nu' yā 'iiti ní ca'á yā 'iiti tan'dúúca ofrenda cucáá'vā 'úú. Ní 'úú ní nguéé cuchí i'nyee'di 'cūú chí yaa'vi 'iinyā' chí nadacadínuu' yā chí n'dáaca yā ti nguéé dinuu'ndi yā, naati 'iinyā' chí véé nuu'ndi ye'n'e yā ní 'íicú ndaacaadaami yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā.

Ii'yā' ntinguuneen yā ye'n'e chí nguéé ca'diinu' yā ti caan'ma'ngua'a yā
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Tuu'mi ní discipulos ye'n'e Juan chi cheεdínú^uniⁿ yā ndaa yā nanááⁿ Jesús miⁿ ní ca'n'a yā: N'dií Jesús, ¿de'ε cúúví chí nús'uu ndúú^cú 'iⁿi'yaⁿ fariseos nééné n'deeε cuúví nguéeⁿ nga'diíⁿnúⁿ 'nū ní discipulos ye'n'e ní nga'diíⁿnúⁿ yā?

¹⁵ Jesús ca'n'a yā chii yā 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá cuúví 'cuεtinéeⁿ 'iⁿi'yaⁿ ndúú^cú catecai 'cuáⁿ tinaⁿā taachi ca'n'a yā naachi n'giindivaacu 'iⁿi'yaⁿ ne'n'e chí sa'n'a chí n'giindivaacu miⁿ ngai canéeⁿ sá? Naati ndaa nguuví chí isa'n'a ye'n'e yā ní cuaví sa ye'n'é yā ti 'cuúví sa; tuu'mi ní nguεε ca'diíⁿnúⁿ yā.

¹⁶ Mar 'áámá 'iⁿi'yaⁿ nguéeⁿ cúúví cuta'á yā 'áámá tiinúⁿ ngai chí nguéeⁿ naaⁿnu yā chí n'dyaatá yā na catecai ndiicúⁿ ye'n'e yā. Nduuti chí 'tíicá diíⁿ yā, caatā ndu'ú tiinúⁿ ndiicúⁿ. Ní cuuvi ch'εεε ca naachi ndií nteeⁿ tiinúⁿ ndiicúⁿ. ¹⁷ Ndí nguéeⁿ ndúú caaⁿ'yúⁿ 'iⁿi'yaⁿ vino ngai chééti bolsa yiiⁿmaⁿ ndiicúⁿ tan'dúú^cá chí diíⁿ 'iⁿi'yaⁿ tiempo chí chó'oo caati yiiⁿmaⁿ ndiicúⁿ miⁿ ní cúteeⁿ ní vino miⁿ ní cungeé. Ní cuuvi ndái yiiⁿmaⁿ. Caaⁿ'yúⁿ yā vino ngai cheεti bolsa yiiⁿmaⁿ ngai; ní cuavíⁿ nduu 'uúví n'dáacā canéeⁿ ye'n'é.

Jesús diíⁿ yā chí nanduúvā ye'n'e 'uúví n'daataá

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Taachi Jesús miⁿ nga'n'a yā ndúú^cú 'cūū, 'áámá sa'n'a chí nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā ye'n'e yáacū sinagoga ndaa sa nanááⁿ Jesús, ní chintiiⁿya sá ní chí'teenú sa. Ní ca'n'a sa chíi sa 'iⁿi'yaⁿ: N'dií Jesús, miniiⁿyuⁿ ch'ií daiyá; naati cuchii ní ní cun'duu ní ta'a ní vmnaaⁿ ye'n'é tá ní nnduuchi tá.

¹⁹ Ní Jesús nducueⁿ yā ní cueⁿ'e yā ndúú^cú discipulos ye'n'e yā ní ndaa yā ndúú^cú sa'n'a miⁿ na vacu sá. ²⁰ Tuu'mi ní 'áámá n'daataa chí canéeⁿ ndúú^cú 'áámá ca'ai, chí ican'dáá yuuúⁿ ye'n'e cuerpo ye'n'é tá 'áá ndiichúúví nduúyū ndaa niiⁿnuⁿ tá cuaaⁿ dáámí Jesús. Tuúⁿvi tá naachi ndéεtúú ye'n'e catecai Jesús miⁿ. ²¹ Ti ta'n'a miⁿ maāⁿ tá nadicádiinuⁿ tá 'tíicá: Ndúúti chí 'úú tuúⁿvi dámaaⁿ catecai yā, tuu'mi ní nduúvā ye'n'é. ²² Tuu'mi ní Jesús nguεεcúndii yā ní n'diichi yā tá'n'a, ní ca'n'a yā chíi yā tá'n'a: Cúúví ditiíⁿú di, dií daiyá; 'áá nanduúvā ye'n'é di ti i'téenu di 'úú. Hora míⁿ nūⁿ tá'n'a miⁿ nanduúvā ye'n'é tá.

²³ Taachi Jesús miⁿ sndaⁿ yā na va'ai ye'n'é sá'n'a chí nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ yā ye'n'e yáacū sinagoga tuu'mi ní n'diichi yā 'iⁿi'yaⁿ chí i'tiiví yā flauta, ndúú^cú 'iⁿi'yaⁿ chí ngai yā, ndúú^cú 'iⁿi'yaⁿ chí nguεcú yā ní snée yā naachi candiíⁿ tináⁿ. ²⁴ Ní Jesús ca'n'a yā chíi yā 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ: Cuví ní; ti ta'dí miⁿ nguéeⁿ n'dií tá, cyaadu tá. 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ ní ch'iíⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miⁿ. ²⁵ Taachi tun'dáa yā 'iⁿi'yaⁿ miⁿ cheεti va'ái, Jesús ndaa yā va'ái ní sta'á yā

ta'ā n'daataa 'línⁿ miⁿ, ní n'daata 'línⁿ miⁿ ní nducueeⁿ tá. ²⁶ Chuú chí diíⁿ Jesús ní ndóo fama miⁿ nuuⁿmaⁿ ná yááⁿ naachi chíi chuú.

Jesús diíⁿ yā chí nanduúvā 'uúví 'iⁿi'yaⁿ chí ngeuenááⁿ

²⁷ Taachi Jesús cho'ó yā ye'n'é miⁿ, ní 'uúví sa'n'a chí ngeuenááⁿ can'dáa sa 'iⁿi'yaⁿ. 'Cai yíicú sá ní ca'n'a sa: N'dií Daiya David, cuneé ya'ai 'iinu ní nús'uu.

²⁸ Taachi Jesús cueⁿ'é yā ndaa yā na va'ai tuu'mi ní ndaa ndúú 'uúví sa'n'a ngeuenááⁿ miⁿ nanááⁿ Jesús. Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'a s'eeⁿ: ¿'Áá i'téenu ní chí 'úú cuuvi diíⁿ chí nanduúvā ye'n'é ní? Sa'n'a s'eeⁿ ní ca'n'a sa: 'Tíicá Señor.

²⁹ Tuu'mi ní Jesús tuúⁿvi yā nduutinááⁿ sa'n'a s'eeⁿ ní ca'n'a yā: 'Tíicá cuuvi tan'dúú^cá chí i'téenu ní ye'n'é.

³⁰ Nduutinááⁿ sa'n'a s'eeⁿ ní n'guaaⁿ ní nduuvā ye'n'é sa. Ní Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'a s'eeⁿ: Nguéeⁿ ca'a ní chí cadíⁿnúⁿ 'iⁿi'yaⁿ ye'n'e chuú.

³¹ Naati sa'n'a s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa núúⁿmaⁿ ná yā'āa miⁿ, ní ca'n'a sa nducueⁿ'é chí Jesús miⁿ diíⁿ yā.

Jesús diíⁿ yā chí nduúvā ye'n'é 'áámá 'diíⁿmí

³² Taachi Jesús ndúú^cú 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ nan'daa yā na va'ai miⁿ, ndaa sa'n'a s'eeⁿ nanááⁿ Jesús ní ndéε sa 'áámá 'diíⁿmí chí canee sa ndúú^cú espíritu ye'n'e yááⁿnguiniúⁿ.

³³ Ní taachi Jesús miⁿ tun'dáa yā espíritu ye'n'e yááⁿnguiniúⁿ miⁿ, tuu'mi ní 'diíⁿmí miⁿ ní chíi ca'n'a sa. 'iⁿi'yaⁿ ní cheⁿ'e yíinú yā ní ca'n'a yā: Nguéeⁿ in'diichi dendu'ú chí 'túú^cá nguaaⁿ 'iⁿi'yaⁿ ye'n'e Israel.

³⁴ Naati 'iⁿi'yaⁿ fariseos ca'n'a yā: Sa'n'a miⁿ ní tun'dáa sa espíritu ye'n'e yááⁿnguiniúⁿ cáávā sa'n'a chí nga'n'a ntiiⁿnyuⁿ sa ye'n'e espíritus ye'n'e yááⁿnguiniúⁿ.

Jesús ya'ai 'iínú yā 'iⁿi'yaⁿ

³⁵ Jesús cachiica yā nuuⁿmaⁿ na yááⁿ n'geεε ndúú^cú yááⁿ ngaiyáá, ní ngi'cueeⁿ yā na yáacū sinagogas ye'n'e 'iⁿi'yaⁿ Israel. Ní nga'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'é naachi Ndyuús nga'n'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheεti nguuví. Ní diíⁿ yā chíi yā nduúvā ye'n'é nducyaaca 'iⁿi'yaⁿ ye'n'e nducueⁿ'é naaⁿ ca'ai ye'n'e yā ndúú^cú 'iⁿi'yaⁿ chí ya'ai ye'n'é yā.

³⁶ Ní taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní yá'ai 'iínú yā caava 'iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ, ti iⁿi'yaⁿ s'eeⁿ ndicúúnu yā ní snée yā tan'duucā 'iiti cuúchí chí nguéeⁿ du'ú chí idiiⁿ cuidado 'iiti. 'Tiicá yā. ³⁷ Tuu'mi ní Jesús miⁿ ca'n'a yā chíi yā discipulos ye'n'e yā: Cuaacu níⁿnyúⁿ chí ngíi ye'n'é nééné n'déεε chí diíⁿ yú cosechar naati 'iⁿi'yaⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguéeⁿ yaaⁿ yā. ³⁸ Cáávā chuú cáácá ní Ndyuús chí véé cosecha ye'n'e yā chí

dicho'ó yā mozos ní nadidáámá yā cosecha yeⁿé yā.

10

Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos (Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos yeⁿe yā chí ndaa yā nanáaⁿ yā. Ní Jesús miⁿ ca'a yā poder discípulos chí tun'daá yā espíritus yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ yeⁿé 'iiⁿyāⁿ, ní diiⁿ yā chí nduúvā yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā yeⁿe nducuéⁿé naaⁿ ca'ai yeⁿe yā ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí ya'ai yeⁿé yā.

² 'Túúca duúchi ndu'u ndiichúúví apóstoles; Simón chí nguuví Pedro ndúúú Andrés 'dínú sa, Jacobo ndúúú Juan 'diinú sa chí daiya Zebedeo; ³ ndúúú Felipe, ndúúú Bartolomé, ndúúú Tomás, ndúúú Mateo chí sáⁿa publicano chí cobrador; ndúúú Jacobo saⁿá daiya Alfeo; ndúúú Lebeo chí nguuví Tadeo; ⁴ ndúúú Simón yeⁿe yáⁿáa Caná; ndúúú Judas Iscariote saⁿa miⁿ chí cuayiivi chíⁿi sá du'u chí Jesús miⁿ chí cuuví 'caaⁿnúⁿ ya' yā.

Ntiⁿnyuⁿ yeⁿé ndiichúúví apóstoles (Mr. 6.7-13; Lc. 9. 1-6)

⁵ Jesús dicho'ó yā ndu'u ndiichúúví apóstoles ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ taacā chí canee chí diiⁿ yā. Ní Jesús caⁿa yā: Ngué caⁿa ní cuaaⁿ yúúni yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí nguéé ndaata yeⁿé Israel chí judíos. Nguéé cundaa ní yááⁿ vaacú 'iiⁿyāⁿ Samaritanos. ⁶ Naati ndís'tií ní caⁿa ní nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúúca 'íití cuuchi chí nindái tí na icyáⁿá, 'tíca yā. ⁷ Ní taachi caⁿa ní 'túúca caaⁿmaⁿ ní nduudu cuaacu ní caaⁿmaⁿ ní yeⁿé naachí Dendyuús ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ yā na va'ai cheeti nguuví chí 'aa ndaa niⁿnuúⁿ. ⁸ Diⁿ ní chí nduúvā yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí ngiitā. Diⁿ ní chí nduuchi 'iiⁿyāⁿ chí n'díí chí tináⁿá. Diⁿ ní chí nduúvā ní nduuví deⁿeve cuerpo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí véé vaadi ya'ai chí nguuví lepra chí in'duuti yuútē yeⁿe yā. Ní diiⁿ ní chí diví ní espíritus yeⁿé yááⁿnguiniūⁿ chí snéé ndúúú 'iiⁿyāⁿ. Ndis'tií ndaacá ní poder'cuú yeⁿé Dendyuús, ní nguéé cutaⁿ ní tuumí cáávā chuú. Chuú chí diiⁿ ní ndúúú 'iiⁿyāⁿ nguéé cuuví cún'di'í yeⁿé yā.

⁹ Nguéé candée ní 'diíⁿnguaaⁿ, ndíí nguéé ndúú 'diíⁿnguee, ndíí nguéé ndúú tuumí cheéyē ra. ¹⁰ Nguéé candée ní morral yeⁿe ní cuaaⁿ cyúúni chí cáⁿa ní. Ndíí nguéé ndúú 'uúví ra catecai ní candée ní. Ndíí nguéé ndúú canduu ndaacuú yeⁿé ní, ndíí nguéé ndúú in'daacuú rá yeⁿe ní, tí 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ ntiⁿnyuⁿ, na ntiⁿnyuⁿ chí diiⁿ yā ní ndaacā chí chéⁿe yā ndúúú necesidades chí neⁿe yā.

¹¹ 'Áa tíí nūⁿ yááⁿ n'geete ndúúú yááⁿ n'gaiyáá naachí cundáa ní tínguuneeⁿ ní du'ú 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yááⁿ miⁿ chí n'dai yā ní cunée ní na vaacú yā ndii n'dáá cá ní. ¹² Taachí ndaa ní na vaacu 'iiⁿyāⁿ: Ndaí ndís'tií, caaⁿmáⁿ ní, tan'dúúúca costumbre yeⁿe ní. ¹³ Ndúúúti chí 'iiⁿyāⁿ yeⁿé va'ái miⁿ n'dai yā tuu'mi ní vaadi 'diíⁿ yeⁿe ní cunée ndúúú yā. Nduuti chí nguéé n'dai yā o nguéé vaadi 'diíⁿ ndúúú yā, nacan'dáa ní va'ái miⁿ ndúúú 'áámá nduudu n'dai. ¹⁴ Nduuti chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé 'cuaaⁿ yā ndís'tií ndíí nguéé ndúú 'caandiveeⁿ ra yā nduudu yeⁿe ní nan'dáa ní va'ai miⁿ o yeⁿe yááⁿ miⁿ ní n'dáádi ní iyaácáa yeⁿe ca'á ní tí nguéé n'giindiveeⁿ yā yeⁿé ní. ¹⁵ Cuaacu níⁿnyuⁿ cuaacu níⁿnyuⁿ ngaⁿa'á ngi ndís'tií chí taachí ndaa nguuví chí Ndyuús n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe yááⁿ, castigo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáaⁿ 'cuú cunncaá ca chí cuuví castigo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yááⁿ Sodoma ndúúú yáúú Gomorra chí yááⁿ s'eeⁿ yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí nguéé diiⁿ yā chí n'dai ndíí nguéé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel yā.

Ndáa nguuví chí 'iiⁿyāⁿ din'gíinu yā nduucú ní

¹⁶ Cun'diichí ní. 'Úú ní dicho'ó ndís'tií tan'dúúúca chí ndís'tií ní 'iiti cuúchí náavtaⁿá yeⁿé 'yáaⁿyáaⁿ n'gaatáa, 'tíicá ní. Canéé chí diiⁿ ní chí listo ní tan'dúúúca 'aama cuú. Ní canéé chí din'daacá ní ní canéé manso ní tan'dúúúca 'áámá paloma. 'Tíicá diiⁿ ní. ¹⁷ Candée ní cuidado caati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nca'á yā ndís'tií nanááⁿ 'iiⁿntyeeⁿ yeⁿe yaacú sinagoga. Ní cuúví 'cueⁿé yā ndís'tií na yaacú sinagoga miⁿ. ¹⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ candée yā ndís'tií nanááⁿ gobernadores ndúúú nanááⁿ reyes cucáavā 'úú. Ní 'íicú ndís'tií cuuví caaⁿmáⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿé 'úú nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí nguéé yeⁿe ndaata Israel. ¹⁹ Ní taachí 'iiⁿyāⁿ nca'á yā ndís'tií nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, nguéé nadicádíinuⁿ ní yeⁿe chí caaⁿmáⁿ ní tí hora miⁿ nūⁿ ní Ndyuús téé yā nduudu chí caaⁿmáⁿ ní. ²⁰ Tí nguéé ndís'tií chí caaⁿmáⁿ ní naati Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuús Chida yú. Espíritu miⁿ caaⁿmáⁿ yā cáávā ndís'tií tí canéé yā nduucú ní.

²¹ Nguaaⁿ 'dínú sa caⁿa sa caaⁿmaⁿ sa contra yeⁿé ví'í chí canéé chí 'cuúví sa. 'Tíicá ntúūⁿ chiidá yā caⁿa yā caaⁿmaⁿ yā contra yeⁿé daiya yā chí canéé chí 'cuúví yā. 'Tíicá ntúūⁿ daiyá yā ní caⁿa yā diiⁿ yā ndúúú chiidá yā tí ndís'tií candée ní nduudu yeⁿé. ²² Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ nguéé cuuví n'diichí yā ndís'tií cucáavā 'úú tí cueⁿé ní nduucú. 'Iiⁿyāⁿ chí cuchéé yā tanducueⁿé chuú nducueⁿé nguuví yeⁿé yā 'iiⁿyāⁿ miⁿ chí nanguaⁿ'ai yā. ²³ Taachí 'iiⁿyāⁿ can'daá yā ndís'tií chí neⁿe yā chí ndís'tií 'cuenú ní cuuví, na 'áámá yááⁿ, tuu'mi ní caⁿa ní cáanu

ní ná taama yáaⁿ ti cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngí ndís^{tí} chí Saⁿá chí Daiya Ndyuús miⁿ nndaa sá taama vmnéⁿée vmnaaⁿ chí ndís^{tí} cuuvi caaⁿmaⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿé nuuⁿmaⁿ na yáⁿaa Israel.

²⁴ Mar 'áamá discípulo ní nguée n'geete ca ntiⁿnyuⁿ sá chi cuuvi maestro yeⁿé sa, ndí nguée ndúú mar 'áamá mozo ní ng'ete ca sa chí cuuvi 'iivi sa. ²⁵ N'dáacá chí discípulo miⁿ diiⁿ sa tan'dúúca chí Idiiⁿ maestro yeⁿe sa ní mozo miⁿ diiⁿ sa tan'dúúca chí diiⁿ 'iivi sa. Ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ yeⁿe va'ai chí nguuví Beelzebú chí yááⁿguinūⁿ, tuuⁿmi ní tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe familia yeⁿe Beelzebú miⁿ cunncaá caⁿa yā caaⁿmáⁿ yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Beelzebú.

Du'ú chí cuuvi 'va'ā yú

(Lc. 12.2-9)

²⁶ Tuuⁿmi ní ndís^{tí} nguée 'va'á ní 'iiⁿyāⁿ ti nguée 'áamá chí canúⁿ n'deⁿei chí nguée cuuvi snaaⁿ yú, ndí nguée ndúú canee 'áamá secreto chí 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi cadínuuⁿ yā. ²⁷ 'Iicu chíiⁿ chí 'úú ngaⁿá ngí ndís^{tí} yeⁿe nduúú n'deⁿei chí nguée ituumicadínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ, ndís^{tí} caaⁿmaⁿ ní nduudu chí túúmícadínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ. Nícuⁿ de'é chí ngaⁿá ngí ndís^{tí} ní 'cuai ní ndii na yaacú yeⁿé tiⁿ va'ái ní túúmícadínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ nduudú cūú. ²⁸ Nguée 'va'á ní 'iiⁿyāⁿ chí 'caāⁿnūⁿ cuerpo yeⁿe ní ní nguée cuuvi 'caaⁿnūⁿ yā alma yeⁿe ní. Di'va'á ca ní Dendyuús chí cuuvi 'caaⁿnūⁿ yā alma yeⁿe ní ndúúcu cuerpo yeⁿe ní chí caⁿá ní na infierno.

²⁹ ¿Áa nguée in'dícuí yā na 'uúv' yaada cáávā 'aama tuúmi? Mar 'áamá 'yáádá s'éeⁿ nguée 'cuuvá ti na yáⁿaa 'cūú núúⁿmáⁿ neⁿe chí nguée déenu Ndyuús Chiida yú. ³⁰ Nícuⁿ nducyaaca yuudu tiⁿ ní ndii dúúché ndúúcu Ndyuús. ³¹ Nguée di'vá'a ndís^{tí} caati ch'ete cá ní chí cuuvi 'yaaⁿ n'dái 'yaada.

'Iiⁿyāⁿ chí ngaⁿá yā iintiiⁿnaaⁿ yā Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ

(Lc. 12.8-9)

³² Áa du'ú núuⁿ chí ngaⁿa chí iintiiⁿnaaⁿ 'úú nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ, 'úú ntúúⁿ ní caāⁿmáⁿ chí iintiiⁿnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Chiidá chí canée yā na va'ai ch'eti nguuví. ³³ Áa du'ú núuⁿ chí caāⁿmáⁿ chí nguée in'diichi 'úú nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ, 'úú ntúúⁿ ní caāⁿmáⁿ chí nguée in'diichi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ chiidá chí canée yā na va'ai ch'eti nguuví.

Cáávā Jesús miⁿ vée divisiones nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nguée nadicadínuuⁿ ní chí 'úú, Jesús, ndaá chí ndé vaadi diiⁿ 'iiⁿyāⁿ na in'yeeⁿdí cūú. Nguée ndaá chí ndé vaadi diiⁿ caati

ndéé vaadi 'caaⁿva ní tan'dúúca chí candéé 'áamá machete chí 'caāⁿ nduu 'uuví lados. ³⁵ Tí ndaá chí 'iiⁿyāⁿ ní nguée cuuvi n'diichi yā chiidá yā, ní n'daataá nguée cuuvi n'diichi tá ch'ecu tá, n'daataá nguée cuuvi n'diichi ntúú tá indáⁿá tá. ³⁶ Caati 'áamá 'áamá yā ní enemigos yā yeⁿe yā víⁿ na vaacu yā.

³⁷ 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿe cá yā chiidá yā o ch'ecu yā nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿé 'iiⁿyāⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿe cá yā daiyá yā saⁿā o daiyá yā n'daataá nguée ti 'úú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿé 'iiⁿyāⁿ. ³⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguée neⁿe yā 'cuenú yā cuuvi cucáávā 'úú chí tan'dúúca chí cutaⁿá yā cruz yeⁿe yā ní caⁿa yā nduucú, nguée neene n'dai yā chí cuuvi yeⁿé 'iiⁿyāⁿ. ³⁹ 'Iiⁿyāⁿ chí neⁿe cá yā vida yeⁿe yā cáávā cosas chí vée ná in'yeeⁿdí cūú nguée ti 'úú, tuuⁿmi ní táamá vida ní dindaí yā. 'Iicú 'iiⁿyāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿe yā na in'yeeⁿdí cūú cucáávā 'úú, ti diiⁿ chí 'úú neⁿé ní ndaaca yā táamá vida yeⁿé yā.

Yeⁿe chí ndaācā yeⁿé yú

(Mr. 9.41)

⁴⁰ 'Iiⁿyāⁿ chí 'cuaaⁿ yā ndís^{tí}, 'cuaaⁿ yā 'úú. 'Iiⁿyāⁿ chí ngúuⁿ yā 'úú, ngúuⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o yā 'úú. ⁴¹ 'Iiⁿyāⁿ chí ngúuⁿ yā 'áamá saⁿa profeta caati profeta miⁿ chí yā lado yeⁿe Ndyuús 'iiⁿyāⁿ ní cutaⁿá yā premio chí ndaaca yeⁿé chí tunééⁿ 'iiⁿyāⁿ chí profeta. 'Iiⁿyāⁿ chí ngúuⁿ yā 'áamá 'iiⁿyāⁿ chí n'dai caati 'iiⁿyāⁿ miⁿ ní n'dai yā, 'iiⁿyāⁿ ní cutaⁿá yā premio chí tunééⁿ 'iiⁿyāⁿ chí n'dai. ⁴² Áa du'ú núuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí ca'a 'áamá vaso nuúⁿnī 'iiche 'áamá 'iiⁿyāⁿ caati it'éenu yā 'úú, cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngí ndís^{tí} chí vée premio yeⁿe 'iiⁿyāⁿ miⁿ chí cuuvi ndaācā yā yeⁿe yā.

11

Juan chí ch'edínuuⁿnī sa dichó'o sa 'iiⁿyāⁿ nanááⁿ Jesús

(Lc. 7.18-35)

¹ Taachi Jesús chíⁿínú chíi yā ndu'u ndiichúví discípulos yeⁿe yā táacā chí canée chí diiⁿ yā tuuⁿmi ní Jesús chiicá yā yáaⁿ miⁿ ní cuenée yā na tanáⁿā yáaⁿ s'eeⁿ chí ca'cueeⁿ yā ní caaⁿmaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuús.

² Juan chí ch'edínuuⁿnī sa 'iiⁿyāⁿ canúúⁿ sá vácū. Ní taachi chíⁿindiveeⁿ sá taacā idiiⁿ Jesús miⁿ, tuuⁿmi ní dichó'o sa ná 'uuví discípulos yeⁿe sa nanááⁿ Jesús.

³ Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndáa yā ní ntinguuneeⁿ yā Jesús miⁿ: ¿Áa n'dii chí Cristo chí canee chí ndaa o cunee ngínú 'nū taama yā?

⁴ Jesús miⁿ nán'guécútaⁿa yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Ndís^{tí} cúnāⁿ ní ní cuuvi ní Juan miⁿ yeⁿé dendu'ú chí inaaⁿ ní ndúúcu chí n'giindiveeⁿ ní. ⁵ 'Iiⁿyāⁿ chí

ngueenáán ní inaa'n yā, 'i'in'yā'n chí nguée ngii ngiicá ní ngiicá yā, 'i'in'yā'n chí ndíí ca' ai lepra chí in'duuti yuútē yē'e yā ní nduuvā deēve yē'e yā, 'i'in'yā'n chí chēetúú ní n'giindiveé'n yā, 'i'in'yā'n chí n'díí ní nduuchí yā yē'e nguaa'n tiná'n'ā, núú'ú 'i'in'yā'n chí ndaachí snee yā ch'iindiveé'n yā nduudu cuaacu yē'e Ndyuūs chí nadanguá'n'ai 'i'in'yā'n ti 'i'in'yā'n candē yā nduudu cuaacu miin' nanáa'n yā. ⁶ De'ē chúú'cā n'dai 'i'in'yā'n chí nguée cunn'cā ch'ēn'ú yā 'úú ndúú'cū nduudu yē'e.

⁷ Taachi cuina'a yā 'i'in'yā'n s'een, Jesús tucá'a yā ca'a yā chí yā 'i'in'yā'n yē'e Juan chí chēdínuū'n'ni miin': ¿De'ē che'n'e ndís'tií n'diichi ní na yáa'n'āa cuū'má'n naachi nguée ch'ētinéé 'i'in'yā'n? ¿Áá 'áámá ndúú chí n'gií'di 'yúúné? ⁸ O ¿de'ē tuu'mi che'n'e ní n'diichi ní? ¿Áá 'áámá sa'n'ā chí cánuu'n sa catecáí n'dai sa? Cuin'diichi ní. 'I'in'yā'n chí snúu'n yā catecai n'dai yā snee yā ná va'ai yē'e rey. ⁹ Tuu'mi ní ¿de'ē che'n'e ní n'diichi ní? ¿Áá 'aama profeta chí nga'a nduudu cuaacu yē'e Ndyuūs? 'Tíicā nduudu cuaacu. Ní 'úú ní nga'n'ā ngii ndís'tií 'tíicā. Che'n'e ní n'diichi ní 'áámá 'i'in'yā'n chí ch'ēte ca yā chí cuuvi profeta. ¹⁰ Chuú cánéé nguū'yē'e Juan miin' ná'n libro yē'e Ndyuūs ndii cuáá'n vmnaa'n:

Cuin'diichi ní. 'Úú ní dicho'o 'áámá sa'n'ā chí caa'ma'n sa nduudu cuaacu yē'e nanáa'n di. Sa'n'ā miin' ní nuū'n'nū'n cuaacú sa yúúní cáávā di.

¹¹ Cuaacu ní'nnyú'n nga'n'ā ngii ndís'tií: Nguáá'n nducyaaca 'i'in'yā'n chí n'giindiyáa'n yā yē'e n'daataá nguée taama yā chí ch'ēte ca yā ti Juan miin' chí chēdínuū'n'ni sa. Naati 'i'in'yā'n chí ndiicuú'n ca yā naachi Ndyuūs nga'n'ā ntiin'nyu' yā ní ch'ēte ca yā nguée ti Juan miin'.

¹² Caati ndíí tiempo chí ch'iindiyāa'n Juan chí chēdínuū'n'ni sa ndíí maa' yē'e naachi Ndyuūs nga'n'ā ntiin'nyu' yā ndúú'cū 'i'in'yā'n chí yē'e Ndyuūs ní n'geenu cá yā ngii. Ní 'i'in'yā'n chí ngu'u yā contra yē'e Ndyuūs ne'e yā caa'ma'n ntiin'nyu' yā yē'e naachi Ndyuūs nga'n'ā ntiin'nyu' yā. ¹³ Ní nducyaaca 'i'in'yā'n profetas ndúú'cū ley yē'e Moisés nga'n'ā nduudu cuaacu yē'e naachi Ndyuūs nga'n'ā ntiin'nyu' yā ndíí tiempo chí ndaa Juan miin' ná i'yē'e'di 'cū. ¹⁴ Ndúú'ti chí ndís'tií ne'n'e ní 'caandivee'n ní nduudu yē'e profetas ndúú'cū nduudu yē'e ley miin', tuu'mi ní cadínuu'n ní chí Juan miin' ní sa'n'ā chí profeta Elías dinguu' yā chí canéé chí ndaa sa. ¹⁵ Ndís'tií chí vée' veé'n ní 'caandivee'n ní yē'e.

¹⁶ ¿De'ē tan'dúú'cā 'i'in'yā'n chí snéé yā na i'yē'e'di 'cū maa'? 'I'in'yā'n s'een tan'dúú'cā sa'n'ā n'gaiyāá chí n'gē'ēte miin'v'ē ní duúchi sa ní n'gai sa compañeros yē'e sa. ¹⁷ Ní nga'n'ā sa: 'Tiiví 'nū flauta cáávā baile

naati nguée inde'ei ní. Ní chiita 'nū canción chí ndaachí tan'dúú'cā canciones cáávā tiná'n'ā naati nguée chē'ecu ní. ¹⁸ Juan chí chēdínuū'n'ni sa ndaa sa. Nguée che'e sa pan, nguée chí'i sa vino ní ndís'tií nga'n'ā ní chí sa'n'ā miin' ní canee sa ndúú'cū espíritu yē'e yáa'n'nguiinuu'n. ¹⁹ 'Úú ní ndaa, 'úú chí Sa'n'ā chí Daiyá Ndyuūs 'úú. Ní nge'ē ní ngi'i. Tuu'mi ní ndís'tií nga'n'ā ní yē'e: Cuin'diichi ní. 'Áámá sa'n'ā chí n'deēe n'dái nge'e sa ní ngi'i taavi sá vino. Ní nga'n'ā ní chí 'úú ní sa'n'ā chí n'dai ndúú'cū 'i'in'yā'n publicanos chí cobradores chí inn'gu'e yā yē'e yáa'n'ā ndúú'cū 'i'in'yā'n chí dinuun'di yā. Nducyaaca 'i'in'yā'n deenu yā chí vaadi deenu miin' ní yē'e Ndyuūs. Ní 'i'in'yā'n chí i'i yā vaadi deenu miin' cáávā dendu'ú chí n'daāca chí diin' yā ti yē'e Ndyuūs 'i'in'yā'n.

De'ē chúú'cā ya'āi 'i'in'yā'n yē'e yáa'n naachi nguée indaacadami yā yē'e nuu'ndi yē'e yā (Lc. 10.13-15)

²⁰ Jesús tucá'a yā diin' yā regañar 'i'in'yā'n s'een na yáa'n s'een naachi diin' yā néené n'deēe vaadi n'giinu ti 'i'in'yā'n yē'e yáa'n miin' 'āa cué'ē indaacadami yā yē'e nuu'ndi yē'e yā. Ní nga'n'ā yā 'tíicā: ²¹ De'ē chúú'cā ya'āi yē'e ndís'tií 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Corazín. De'ē chúú'cā ya'āi yē'e ndís'tií 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Betsaida ti ndúú'ti chí chí vaadi n'giinu na yáa'n Tiro ndúú'cū yáa'n Sidón tan'dúú'cā chí chí nguuaa' ndís'tií, tuu'mi ní 'i'in'yā'n yē'e yáa'n s'een 'āa 'naa'n tiempo ndaacadami yā yē'e nuu'ndi yē'e yā. Ní chí i'i yā 'i'in'yā'n tan'dúú'cā costumbre yē'e yā chí neenē ya'ai yā. Ní ch'ētinuu'n yā catecái yā yē'e chí diinuu'n ní ch'ēte yā nguuaa' yaiyā. ²² 'Úú nga'n'ā ngii ndís'tií ti nguui chí Ndyuūs caa'n'má' yā nuu'ndi yē'e 'i'in'yā'n nguée ya'āi ca 'cuenú yā cuuvi 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Tiro ndúú'cū 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Sidón nguée ti ndís'tií. ²³ Ndís'tií 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Capernaum, ¿áa cuuvi ca'n'ā ní na va'ai chēti nguui? Nguée cuuvi. Ca'n'ā ní infierno ti nguée i'téenu ní nduudu cuaacu yē'e ndúú'cū vaadi n'giinu chí diin' Ndyuūs. Ndúú'ti chí chí vaadi n'giinu na yáa'n Sodoma tan'dúú'cā chí chí nguuaa' ndís'tií tuu'mi ní 'i'in'yā'n yē'e yáa'n 'cū 'āa i'téenu yā. Ní yáa'n 'cū 'āa canéé ndíí maa'n. ²⁴ 'Úú nga'n'ā ngii ndís'tií ti nguui chí Ndyuūs caa'n'má' yā nuu'ndi yē'e 'i'in'yā'n nguée ya'āi ca 'cuenú yā cuuvi 'i'in'yā'n yē'e yáa'n Sodoma nguée ti ndís'tií.

Cuchíí ní nanaa'n 'úú ní ntaavi'tuunúú'n ní (Lc. 10.21-22)

²⁵ Ní tiempo miin' ní Jesús nan'gu'e'cúta'n'ā yā yē'e yā ní ca'n'ā yā: N'díí Chiidá chí 'iiví ní yē'e va'ai chēti nguui ndúú'cū yáa'n 'cū, 'úú ca'á gracias n'díí caati snuu' n'dé'ei ní nduudu 'cū yē'e 'i'in'yā'n chí déenu

ca yā ndúúcu 'i'in'yān chi n'dee n'dái tu-umicádínúu" yā, ní ca'a ní chí cadínúu" 'i'in'yān chi ndiicúu" yā chi nguée n'dee cá déenu yā. ²⁶ 'Tíicā díi' n' Chiiidá ti 'tíicā ne'e ní chí n'daācā díi' n' ti n'daācā.

²⁷ Ní Jesús ca'a yā chíi yā discípulos ye'e yā: Chiiidá ní teé yā 'úú tanducué'n' dendu'ú. Mar 'áámá 'i'in'yān' nguée deenu yā táácā 'áámá n'dyá'n' á Daiya Dendyuūs, dámaān' Chiiidá yā. Mar 'áámá 'i'in'yān' nguée deenu yā táácā Dendyuūs Chiiidá yú, dámaān' 'áámá n'dyá'n' á Daiyá yā ndúúcu 'áa du'ú nūu" 'i'in'yān' chí Daiyá Ndyuūs ne'e yā 'cuu'm'in' yā Chiiidá yā. ²⁸ Cuchii' ní nanáan' 'úú, ndís'ti', chí vée n'deē n'dái cuidado ye'e ní chí tan'dúúca 'áámá carga ye'e ní n' 'úú ní díi' chí ntaavi'tuunúu" n'í. ²⁹ Ní díi' n' tan'dúúca chí can'dé n' yugo ye'e chí 'tíicā. 'Cuee' n' ye'e 'úú caati 'úú ní ndiicúu" 'úú ní neéné n'dai staava ye'e, tuu'mi ní ndaācā ní vaadi ntaavi'tuunúu" ye'e alma ye'e ní. ³⁰ Caati yugo ye'e chí teé ndís'ti' nguée ngi'n'í. Candée ní cheedí ye'e ní nguée cuuvi ngii' ye'e ní.

12

Discípulos ye'e Jesús sta'á yā trigo nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān' Israel
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ 'Áámá nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān' Israel, Jesús cue'e yā ndúúcu discípulos ye'e yā cuaa' naachí 'i'in'yān' 'áa ndíi' ntiinyu" yā ní mii' ní vée trigo. Discípulos ye'e Jesús mii' chíi cuiicú yā ní sta'á yā trigo ní che'e yā. ² 'I'in'yān' fariseos n'diichí yā chuú, ní ca'a yā chíi yā Jesús mii': Cuin'diichí n'í, discípulos ye'e ní ní nguée díi' yā tan'dúúca chí nga'a ley ye'e nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān'.

³ Jesús ca'a yā chíi yā 'i'in'yān' s'ee': 'Áá nguée n'gee' ní táácā díi' David mii' ndúúcu 'i'in'yān' chí cue'e ndúúcu sa taachí chíi cuiicú yā? ⁴ David mii' sndáa yā ná yáacú ye'e Ndyuūs ní sta'á yā pan chíi cané n' mesa ye'e nátaí. Ní che'e yā ní ca'a yā chí che'e 'i'in'yān' chí nduucú yā. Pan mii' dámaān' chiiduú s'ee' cuuvi che'e yā. Ní tan'dúúca chí nga'n' na ley mii' nguée cané chí che'e rey David ní nguée cané chí che'e 'i'in'yān' chí ndúúcu yā. ⁵ 'Áá nguée n'gee' ndís'ti' na ley ye'e Moisés chí díi' chiiduú s'ee'? Nguée ntaavi'tuunúu" yā ye'e ntiinyu" ye'e yáacú tii'nuu" nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān'. Chiidu s'ee' nguée díi' yā tan'dúúca chí nga'n' ley ye'e Moisés ní nguée nuu'ndi ye'e yā. ⁶ 'Úú nga'a ngi ndís'ti' chí vée 'áámá 'i'in'yān' chí ch'ee'e ca yā chí yáacú templo ní canee yā ndúúcu ndís'ti'. ⁷ Ndis'ti' nguée déenu ní de'e chí ne'e caa'ma' chí cané nguū' na libro ye'e Ndyuūs ye'e chuú: Ne'e chí 'i'in'yān' ya'ái

'i'inú yā 'i'in'yān' caavá 'úú. Nguée ne'e chí 'caa'n'nu' yā 'iiti ní té yā 'iiti caavá ofrenda ye'e 'úú. Nduuti chí cadínúu" ní tuu'mi ní nguée díi' n' condenar 'i'in'yān' chí nguée nuu'ndi ye'e yā. ⁸ 'Tíicā Sa'a chí Daiyá Dendyuūs mii' vée ntúu' poder ye'e sa ye'e nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān'.

Sa'a chí ntí'i ta'a sa
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Cuayiivi ní Jesús che'e yā na yáacú sinagoga ye'e 'i'in'yān' ye'e yaan' mii'. ¹⁰ Cuin'diichí n'í. Mii' ní cané 'áámá sa'n' chí ntí'i ta'a sa. Snée 'i'in'yān' mii' chí tiinguuné yā Jesús mii' ní ca'a yā: 'Áá cané na ley ye'e yú chí nduuvá ye'e 'i'in'yān' nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān'? Chuú ní ca'a yā ti ne'e yā cuuvi caa'ma' yā nuu'ndi ye'e Jesús mii'.

¹¹ Jesús ca'a yā chíi yā 'i'in'yān' s'ee': 'Dú'u 'aama sa'n' nguua' ndís'ti' chí vée 'áámá 'iiti cuúchí ye'e sa? Ní ndúúti chí cun'daa nuu' t'í na 'áámá yiivi yá'n'aa nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān', 'Áá nguée ntuun'dáa sa 'iiti nguuví mii'? ¹² 'Áá nguée ya'ai ca chíi'v' 'áámá 'i'in'yān' nguée t'í 'áámá 'iiti cuúchí? 'Tíicā díi' yú chí n'daācā nguuví chí ntaavi'tuunúu" 'i'in'yān'.

¹³ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chíi yā sa'n' chí ya'ái ye'e sa: N'doo dí ta'a dí. Sa'n' mii' ní n'doo sá ta'a sa ní ta'a sa nduúv' n'daācā tan'dúúca taama. ¹⁴ 'I'in'yān' fariseos nan'dáa yā che'e yáacú ní nduuvidaamá yā chí ca'n' yā contra ye'e Jesús mii' t'í ne'e yā 'caa'n'nú yā 'i'in'yān'.

'Áámá nduudu chí caa'ma' ye'e Jesús

¹⁵ Taachí Jesús chicadínúu" yā chuú nan'daa yā mii'. Neené 'yaa' 'i'in'yān' cue'e yā ndúúcu Jesús mii' ní Jesús mii' idi'i yā chí nduuvá ye'e nducyáacá 'i'in'yān'. ¹⁶ Ní ca'n' yā chíi yā 'i'in'yān' s'ee' chí nguée caa'ma' yā cuuvi yā taná'n' 'i'in'yān' du'u yā. ¹⁷ Ní 'iicu cuaacu chí profeta Isaiás mii' ca'n' yā ndii' cuáa' vmaaa' taachí dinguu' yā 'tíicā. Ndyuūs nga'n' yā:

¹⁸ Sá'a 'cúu ní idichí'v' 'úú. 'Úú chí ndeēv' sa'n' 'cúu chí ne'e ní neene yeenú ndúúcu sa. 'Úú ní cu'neé' Espíritu N'dai ye'e vmaaa' ye'e sa. Sa'n' 'cúu caa'ma' sa ye'e ley ye'e nanáa' nducyáacá naciones na i'yee'dí 'cúu.

¹⁹ Nguée 'cuu'ma' sa ndii' nguée ndúú 'cuái ra sa. Mar 'áámá 'i'in'yān' na yúúni nguée 'caandivee' yā nduudú ye'e sa t'í nguée caa'ma' yúúdu sa cuaa' na yúúni.

²⁰ Sa'n' 'cúu nginne sa 'i'in'yān' chí vée ca cuidados ye'e yā, 'i'in'yān' chí tan'dúúca 'áámá taa' ndúú chí 'aa ndeētúú 'téé 'téé, 'tiicá yā. Ndií nguée ndúú chí ntúúv' sa 'aama mecha ye'e

quinque chí ican'dáa ca 'yaan'mín ye'e. Ndíí nguée candée sa nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs ndii taachi a fuerza 'āā cuéé de'ē vee chí cuché sa ndúúú vaadi cuaacu miin ye'e tanducué'nē.

²¹ Ní 'íicú nducyáacá 'iin'yān ye'e naciones ye'e in'yee'dí 'cūū cūnee ngiinú yā ye'e sa'n'á 'cūū chí cu'téenu yā ye'e sa.

'Iin'yān nga'ná yā chí Jesús vée poder ye'e yáán'nguiinūn' ndúúcu yā

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Tuu'mí ní 'iin'yān ndaa yā nanáán Jesús ní ndéē yā 'áámá sa'n'á chí canee sa ndúúú espíritu ye'e yáán'nguiinūn' ye'e chí ngueenáa sa ndúúú chí nguée ngii nga'n'á sa. Jesús miin diin yā chí nduūvā ye'e sa. Ní sa'n'á chí ngueenáa miin ní inaa sa ní ngii nga'n'á sa. ²³ Nducyaaca 'iin'yān nge'e yiinú yā ní nga'n'á yā: ¿'Áá sán'a 'cūū Daiya 'iin'yān chí ndaataá ye'e David?

²⁴ Ní taachi 'iin'yān fariseos chí indiveén yā chuū ní ca'n'á yā: Sán'a 'cūū nitun'dáa sa espíritu ye'e yáán'nguiinūn' cáávā Beelzebú, chí Satanás chí nga'n'á ntiinyu sa ye'e espíritus ye'e yáán'nguiinūn'.

²⁵ Jesús miin déenu yā chí nadacadíinūn' 'iin'yān s'een ní ca'n'á yā chí yā 'iin'yān s'een: 'Áámá gobierno chí nga'n'á ntiinyu yā ye'e yá'n'āa chí vée 'uūvī partido yā chí ngu'n'u yā 'áámá yā ndúúú taama yā, tuu'mí ní nguē cuuvi naa' chí 'iintyén' yā. Ní nducué'nē yá'n'āa o va'ai naachi 'iin'yān vée 'uūvī vaanicadíinūn' ye'e yā nguée cuuvi nduuvidaamá yā. ²⁶ 'Tiicá ntūūn' nduuti chí yáán'nguiinūn' tun'dáa sa espíritus ye'e yáán'nguiinūn' vée 'uūvī vaanicadíinūn' ye'e sa ní cuáácú chí ngu'n'u sa ye'e maa sa ní vée 'uūvī partido ye'e sa ní 'cuinu sa. ²⁷ Ndís'tií ní nga'n'á ní chí 'úú itun'dáa espíritus ye'e yáán'nguiinūn' ye'e 'iin'yān ndúúú poder ye'e Beelzebú chí Satanás chí nga'n'á ntiinyu sa ye'e espíritus ye'e yáán'nguiinūn'. Ndúúti chí 'tiicá tuu'mí ní, ¿ndúúú du'ū rá poder ye'e tun'dáa 'iin'yān chí ndúúú ní espíritu ye'e yáán'nguiinūn'? Chíin' chí diin 'iin'yān chí ndúúú ní ngi'n'í yā chí nguée 'tiicá chí nga'n'á ní. ²⁸ Ndúúti chí 'úú itun'dáa espíritus ye'e yáán'nguiinūn' cáávā poder ye'e Espíritu N'dai ye'e Dendyuūs, cuaacu níinyu' naachi Ndyuūs nga'n'á ntiinyu' yā ndaa nanáán' ndis'tií.

²⁹ Mar 'áámá 'iin'yān nguē cuuvi cundaa yā va'ai ye'e 'aama sa'n'á chí vée fuerzas ye'e sa ní divi yā chí vee ye'e sa. ¿Canée chí cachiichí yā sa'n'á vmnáán' vmnáan'? Cuayiiví ní cuuvi diin yā tun'dáa yā dendu'ū chí snúūn' va'ai ye'e sa.

³⁰ 'Iin'yān chí nguée canée yā lado ye'e, 'iin'yān miin canée yā contra ye'e. 'Iin'yān

chí nguée dáámá diin yā cosechar nduucú, tuu'mí ní diin yā tan'dúúú chí ingée tanduucué'nē cosecha.

³¹ Chíin' chí nduudu cuaacu chí 'úú nga'n'á ngii ndis'tií: Tanducué'nē nuu'ndi chí diin 'iin'yān ndúúú nduudu taa' chí nguée n'daācā chí nga'n'á yā contra ye'e Ndyuūs, Ndyuūs nadach'ēcú yā ye'e yā. Naati 'iin'yān chí nga'n'á yā nduudu taa' chí nguée n'daācā chí contra ye'e Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs ní nguée nch'ēcú yē'nē yā maa' ní tiempo chí cuchii. ³² 'Áā du'ū nuu' chí caa'n'ma' nduudu chí nguée n'daācā contra ye'e Sa'n'á chí Daiyá Ndyuūs ní cuuvi nach'ēcú ye'e yā. Naati 'iin'yān chí nguée n'daācā nga'n'á yā contra ye'e Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs ní nguée cuuvi nach'ēcú ye'e yā ndíí nguée ndúú na in'yee'dí 'cūū ndíí nguée ndúú táámá in'yee'di chí cuchii.

'Áámá yá'n'á ní ngi'n'í cucáávā ngu'i'yē'nē
(Lc. 6.43-45)

³³ 'Tiicá ntūūn' ca'n'á Jesús: Ndúúti chí vée 'áámá yá'n'á chí n'daācā ye'e ní tuu'mí ní cuuvi ngu'i' n'daācā ye'e. Níicú ndúúti chí vée 'áámá yá'n'á chí nguée n'daācā ye'e ní nguē n'daācā cuuvi ngu'i' ye'e. Cáávā ngu'i' ye'e yá'n'á ituumicadíinūn' yā táácá yá'n'á nduuti chí n'dai o nduuti chí nguée n'dai. ³⁴ Ndís'tií, tan'dúúú ndaata ye'e cúú 'tiicá ní. ¿Táácá nga'n'á ní cosas chí n'daācā ní idiin' ní chí nguē n'daācā? Tí chíin' chí nga'n'á ní ndúúú cheendi ní ngiica na staaava ye'e ní. ³⁵ Sa'n'á chí n'dái idiin' sa dendu'ū chí n'daācā chí nadacadíinūn' sa na staaava ye'e sa chí n'daācā. Sa'n'á chí cunncaá idiin' sa tanduucué'nē chí nguē n'daācā nadacadíinūn' sa caati staaava ye'e sa nguée n'daācā. Nduudu chí nga'n'á sa ngiica sa ye'e chí ndiituú na staaava ye'e sa. ³⁶ Naati 'úú ní nga'n'á ngii ndis'tií: Tanducué'nē nduudu chí nguée de'ē vee chíivē chí 'iin'yān nga'n'á yā, nducyáaca yā ní cánée chí nca'á yā cuenta ye'e nduudu chí nguē n'daācā chí ca'n'á yā nguuvi chí Ndyuūs caa'n'ma' yā ye'e nuu'ndi ye'e yā. ³⁷ Tí cáávā nduudu ye'e ní chí n'daācā nduuví n'dai ní ní 'iicu cáávā nduudu ye'e ní nduuti chí nguée n'daācā cuuvi ní castigo.

'Iin'yān chí nguée n'daācā nē'e yā snaa' yā señales

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ Tuu'mí ní nduuví maestros ye'e ley ndúúú nduuví sa'n'á fariseos nga'n'á sá ngii sa Jesús miin ní ca'n'á sa: N'díi maestro, nē'e 'nū snaa' nū 'áámá señal chí diin' ní.

³⁹ Jesús nán'guēcúta'n'á yā ye'e sa'n'á s'een ní ca'n'á yā: 'Iin'yān cunncaá ndúúú 'iin'yān chí nguée itéenu yā Ndyuūs ne'e yā snaa' yā señal naati señal nguée snaa' yā. Dámaa' snaa' yā señal ye'e profeta Jonás chí ndíí cuaa' vmnaa' canee nguūn' na libro ye'e Ndyuūs. ⁴⁰ Tí tan'dúúú Jonás canúūn' sá

ch'eti 'yaacá ch'ete 'iínū nguuví 'iínū n'gaañ
'tíicá canee chí cūnee Sañ'á chí Daiyá Ndyuūs
mááñ yáñ'áa 'cúú 'iínū nguuví 'iínū n'gaañ.
41 Na nguuví yeñ'e juicio 'iín'yāñ chí ch'etiné
yā na yáañ chí nguuví Nínive nducueñ yā
contra yeñ'e 'iín'yāñ chí snée maañnguuví
taachí Ndyuūs caañ'máñ yā yeñ'e nuuñndi
yeñ'e 'iín'yāñ, ní cuuví yā condenado. 'Tíicá
tí 'iín'yāñ yeñ'e yáañ Nínive ní ndaacadaamí
yā taachí profeta Jonás miiñ canee sa 'muuñ na
lugar 'cūú. 42 'Tíicá ntúñ nguuví yeñ'e juicio
n'daataá reina chí tiempo chí chó'oo ngañ'á
ntiñnyuñ tá yeñ'e lado yeñ'e Sur cañ'á tá
nducueñ tá contra yeñ'e 'iín'yāñ chí snée
yā maañnguuví taachí Ndyuūs caañ'máñ yā
nuuñndi yeñ'e 'iín'yāñ. Ní táñ'á miiñ ní diñ'á
condenar 'iín'yāñ chí snée yā maañnguuví ti
táñ'á miiñ ndaā tá ndíí na yañ'ai taaví yeñ'e
yáñ'áa. Ní ngiica tá ní ch'iñdiveñ tá yeñ'e
vaadí deenu yeñ'e rey Salomón. Cuin'díichí
ní 'áamá sañ'á chí ch'ete ca vaadí deenu
yeñ'e sa canee sa 'muuñ nguéé ti Salomón
miiñ.

*Espíritu yeñ'e yáañnguññūñ chí
nanguēcunee na sañ'á*
(Lc. 11.24-26)

43 Cañ'á Jesús: Taachí espíritu yeñ'e
yáañnguññūñ nacañ'daa na 'áamá sañ'á
cachiica na yáñ'áa cuñ'máñ naachi nguē
ch'etiné 'iín'yāñ ní n'nuññūñ naachi cuuví
ntaaví'tuunūñ ní nguéé ndaācā. 44 Tuu'mi
ní espíritu yeñ'e yáañnguññūñ ngañ'á:
Nanguēcunee na vaacu naachi chíicá.
Taachí nguēcūñee ní ndaā na vaacu miiñ
ndaācā sañ'á miiñ ní tan'dúúca 'aama vañ'ái
chí n'dai ní nduuví deñvé ndúúcu nducueñ'e
na lugar yeñ'e. 45 Tuu'mi ní espíritu miiñ
cueñ'e ní in'nuuñ tá ná ndēchē espíritus
chí cunncaā ca chí cuuví maāñ. Ní ndaā
espíritu miiñ ndúúcu ndēchē espíritus
ní ch'etiné na sañ'á miiñ. Cuayíivi ní n'geenu
sa ngii taavi ca ní cunncaā ca canee sa nguéé
ti vmaañ. 'Tíicá ntúñ 'cueenú yā cuuví
'iín'yāñ chí snée yā maañ ti nguē ndáacā idiñ
yā.

Ch'ecú Jesús miiñ ndúúcu 'dínū yā
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Taachí Jesús miiñ indeé yā ndúúcu
'iín'yāñ, tuu'mi ní ndaā n'nuññūñ ch'ecú yā
ndúúcu 'dínū yā ní snée yā ch'uvai. Ní
neñ'e yā ndeé yā ndúúcu Jesús miiñ. 47 'Áamá
'iín'yāñ cañ'á yā chí yā Jesús miiñ: N'díi Jesús,
cuin'díichí ní. Ch'ecú ní ndúúcu 'dínū ní
snée yā ch'uvai ní neñ'e yā ndee yā ndúúcu
ní.

48 Jesús nan'guēcútañ'á yā ní cañ'á yā chí
yā sañ'á miiñ: ¿Dú'ú chí ch'ecú miiñ? o ¿dú'ú
chí 'dínū miiñ?

49 Ní n'doó yā ta'á yā naachi snée
discípulos ní cañ'á yā: Cuin'díichí ní, 'iín'yāñ
s'ūñ ní tan'dúúca chí ch'ecú ndúúcu 'dínū,
'tíica yā. 50 Tí 'áa du'ú nūñ 'iín'yāñ chí diñ'á
tan'dúúca chí neñ'e Chiidá chí canee yā ná
vañ'ai ch'eti nguuví tuu'mi ní 'iín'yāñ s'eeñ chí
'dínū ndúúcu ví'í ndúúcu ch'ecú.

13

*'Áamá ejemplo yeñ'e sañ'á chí ngiññū
ndaata*

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Nguuví miiñ Jesús can'dáa yā vañ'ái miiñ
ní ch'iñdi yā n'nuññūñ ná nuññ'ñ'yāñ. 2 Ní
nééné n'deē 'iín'yāñ ndúúvidaamá yā naachi
canee Jesús. Tuu'mi ní Jesús ndaā yā na
'áamá barco ní ch'iñdi yā. Nduyáacá 'iín'yāñ
snée yā 'diituu nuññ'ñ' naachi vee yáñ'áa
ndúúti. 3 Ní Jesús cañ'á yā nééné náñ
ndúúcu parábolos chí ejemplos tan'dúúca
dendu'ú chí vée iñ'yeedí 'cūú. Ní cañ'á yā
chuñ: 'Áamá sañ'á chí ngiññū ndaata can'dáa
sa chíññū sa ndaata. 4 Taachí chíññū sa, 'áamá
duutu ndaata miiñ ní chíiya cyúúñ. Ndaā
'yaadā ní chíññū che'e ti. 5 Náñ'á duutu
ndaata miiñ ní chíiya na tuññ naachi nguéé
ch'ete yáñ'áa yeñ'e. 6 Can'dáa 'yáñ'á ní
yaata miiñ ní tí'i ti nguéé diñ'yu yeñ'e. 7 'Iicu
náñ'á duutu ndaata miiñ ní chíiya nguañ
yáñ. Yáñ'á miiñ ní chí'ita ní di'vaachí yeñ'e
yaata miiñ. 8 'Iicu náñ'á duutu ndaata miiñ
ní chíiya na yáñ'áa ndáacā ní ndáacā chí
cosecha yeñ'e. 'Áamá ní chíi 'áamá ciento
yeñ'e, taama ní chíi 'iínū ngēcu yeñ'e, ní
táamá ní chíi ndíicú ndíichí yeñ'e. 9 'Iín'yāñ
chí vée veéñ yā ní 'caandiveéñ yā nduudu
yeñ'e.

Chíñ chí neñ'e caañ'māñ ejemplo miiñ
(Mr. 4.10-20; Lc. 8.9-15)

10 Tuu'mi ní discípulos ndaā yā nanáñ
Jesús miiñ ní cañ'á yā chí yā Jesús: ¿De'e
caávā chí ndúúcu ejemplos ngi'cueñ ní
'iín'yāñ?

11 Jesús nan'guēcútañ'á yā ní cañ'á yā
chíi yā discípulos yeñ'e yā: 'Áa ndís'tíi nūñ
ndaācā chicadiññūñ ní dendu'ú chí canúñ
n'de'ei yeñ'e naachi Ndyuūs ngañ'á ntiñnyúñ
yā ná vañ'ai ch'eti nguuví, naatí tanáñ'á
'iín'yāñ s'eeñ nguéé canee chí cadíññūñ yā.
12 'Iín'yāñ chí vée yeñ'e yā Ndyuūs cañ'á
yā ní n'deē cá cuuví yeñ'e yā. 'Iín'yāñ chí
nguéé vée yeñ'e yā, 'áará chí dúúví nūñ
chí nadacadiññūñ yā chí vée yeñ'e yā chuñ
ní Ndyuūs ndiví yā yeñ'e yā. 13 Cáavā
chíñ chí ngañ'á ngii 'iín'yāñ ndúúcu ejemplos
caatí inaañ yā naatí n'g'etiné yā tan'dúúca
chí nguéé inaañ yā. Ní ngiñdiveéñ yā
naatí n'g'etinee yā tan'dúúca chí nguéé
ngiñdiveéñ yā ndíi nguéé ndúú tuumicadi-
ññūñ yā. 14 Ní 'íicú cuuví cuaacu yeñ'e

'i'in'yān s'ee' chíin chi can'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaa' taachi can'a yā 'túucā ní canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs:

Ndúucū veén yā 'caandiveén yā ni nguē tuumicadiínuu' yā; ní snaa' yā ní nguē ca'a yā cuenta ye'n'e.

¹⁵ Caati staava ye'n'e 'i'in'yān s'ee' ní chēchi. Ndúucū veén yā n'giindiveén yā naati nguē tuumicadiínuu' yā n'daācā. 'I'in'yān s'ee' ní n'gaadi yā nduutinaa' yā caati nguē snaa' yā ndúucū nduutinaa' yā; ní nguē 'caandiveén yā ndúucū veén yā, ndii nguē ndúu ituumicadiínuu' yā ndúucū staava ye'n'e yā, ndii nguē ndúu ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā chí 'úu cuuvi nadich'ēcū nuu'ndi ye'n'e yā.

¹⁶ De'e chúucā n'dai ndís'ti ti véé nduutinaa' ní chí inaa' ní ní veén ní chí n'giindiveén ní. ¹⁷ Ti cuaacu ní'nyū' 'úu Jesús nga'a' ngii ndís'ti chí neené 'yaa' 'i'in'yān' profetas ndúucū 'i'in'yān' chí n'dai ne'n'e yā snaa' yā chíin chí ndís'ti inaa' ní naati nguē n'diichi yā. Ne'n'e yā 'caandiveén yā chíin chí ndís'ti n'giindiveén ní naati nguē ch'iindiveén yā.

¹⁸ 'Caandiveén ndís'ti ejemplo ye'n'e sa'n'a chí ngiinū ndaata. ¹⁹ 'I'in'yān' chí n'giindiveén yā nduudu ye'n'e naachí Ndyuūs nga'a' nti'nyū' yā ye'n'e va'ai chēti nguui ní nguē ituumicadiínuu' yā, 'i'in'yān' s'ee' tan'dúucā duutu ndaata chí chiya cuaa' cyúúní. Ndaa yáán'ngiinū' ní sta'a sa nduudu ye'n'e Ndyuūs chí canéé na staava ye'n'e yā. ²⁰ Ndaata chí chiya nguaa' tuū ní tan'dúucā 'i'in'yān' chí n'giindiveén yā nduudu ye'n'e Ndyuūs. Ní taachí n'giindiveén yā nduudu mii' ní yeenú n'dai yā, ²¹ naati nguē 'áámá cānee na staava ye'n'e yā ní nguē 'náán' tiempo cūnee. Taachí n'géenu yā ngii ti 'i'in'yān' cán'daa yā 'i'in'yān' s'ee' cáávā nduudu ye'n'e Ndyuūs, tuu'mí nūu' diví yā nduudu mii' ní nguē canéé na staava ye'n'e yā. ²² Ndaata chí chiya nguaa' yáán' ní tan'dúucā 'i'in'yān' chí ch'iindiveén yā nduudu mii' naati ne'n'e cá yā nducué' ye'n'e i'yee'dí' cūu ndúucū chí véé. Ní nginnche'ei yā 'i'in'yān'. Ní vaadi 'cuica mii' di'vaachí ye'n'e nduudu mii' ní diin chí nguē dichí'vē nduudu mii' na vida ye'n'e 'i'in'yān' s'ee'. ²³ Ndaata chí chiya na yá'āa n'daācā chíin chí tan'dúucā 'i'in'yān' chí n'giindiveén yā nduudu ye'n'e Ndyuūs ní tuumicadiínuu' yā ní i'téenu yā nduudu mii'. Ní n'daācā idiin yā. Ní nduudu mii' tan'dúucā chí chíi 'aama ciento ye'n'e o chí chíi 'iinū ngēecu ye'n'e o chí chíi ndiicú ndiichi ye'n'e. 'Tiicā chí cosecha ye'n'e nduudu mii'.

Ejemplo ye'n'e yaātā chí nguē n'daācā chí véé nguaa' trigo

²⁴ Jesús mii' nga'a yā ngii yā 'i'in'yān' s'ee': Cuuvi ndís'ti táámá ejemplo. Ní caa'mán ye'n'e naachí Ndyuūs nga'a' nti'nyū' yā ye'n'e na va'ai chēti nguui ní tan'dúucā 'áámá sa'n'a chí ngiinū sa ndaata ye'n'e trigo chí n'daācā na campo ye'n'e sa. ²⁵ Taachí mozos cyaadu sa, tuu'mí ní sa'n'a chí enemigo ye'n'e sa ndaā sa ní chíinū sa 'daa'nu' trigo na campo ye'n'e sa'n'a mii' nguaa' trigo chí n'daācā mii', ní cūna' sa. ²⁶ Taachí can'daa yaata ye'n'e ní chíi trigo, tuu'mí ní can'daa nguui 'daa'nu' trigo mii'. ²⁷ Tuu'mí ní mozos chí idiin sa nti'nyū' na campo mii' ndaa sa nanáa' sa'n'a chí 'iivi ye'n'e campo mii' ní can'a sa chíi sa 'iivi: N'díi Señor, ¿'áá nguē chíinū ndaata ye'n'e trigo chí n'daācā na campo ye'n'e ní? ¿Tií chíicā ndaata 'daa'nu' trigo? ²⁸ Sa'n'a 'iivi mii' ní can'a sa chíi sa mozos chí idiin nti'nyū': 'Áámá sa'n'a enemigo ye'n'e níinū sa. Mozos ní can'a sa chíi sa 'iivi sa: ¿'Áá ne'n'e ní chí can'a' nū ní tiicu 'nū yaātā mii' chí nguē n'daācā? ²⁹ 'Iivi mii' ní can'a sa chíi sa mozos chí idiin nti'nyū': Nguē tiicū di 'daa'nu' trigo mii' caati cuuvi tiicú ntūu' di trigo chí n'daācā mii'. ³⁰ Ca'a di lugar chí dáámá 'cuiita ndíi taachi ndaa tiempo ye'n'e cosecha mii', tuu'mí ní 'úu caa'mán' cuuvi 'i'in'yān' chí 'caacā yā trigo mii' chí 'caacā yā vmnáán' vmnaa' 'daa'nu' trigo mii' ní dichíichí yā caadi ticuaá ní 'nee' ya'n'a yā. 'Cuiinu maa' ní nandé yā trigo mii' ní 'cuíi yā chēti diínūu'.

'Áámá ejemplo ye'n'e ndaata ye'n'e yivē ntí'yāa

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Táámá ejemplo Jesús can'a yā chíi yā 'i'in'yān' s'ee': Naachí Ndyuūs nga'a' nti'nyū' yā na va'ai chēti nguui ní tan'dúucā 'aama nduuti ye'n'e yivē ntí'yāa chí 'áámá sa'n'a sta'a sa ní chíinū sa na yá'āa ye'n'e sa. ³² Ndaata yivē ntí'yāa' cūu ní 'lii' ca nguē ti tanducué'n'e ndaata. Taachí n'giita yaātā mii', tuu'mí ní ch'ēte ca chí cuuvi taná'n'a yaātā. Ní chíi yá'n'a. Ní ndaā 'yáádá ye'n'e nanguuvi ní din'dái ti 'dēce ti na dúu'nē yá'n'a mii'.

Ejemplo ye'n'e levadura ye'n'e pan

(Lc. 13.20-21)

³³ Táámá ejemplo Jesús can'a yā chíi yā 'i'in'yān' s'ee': Naachí Ndyuūs nga'a' nti'nyū' yā ye'n'e na va'ai chēti nguui ní tan'dúucā 'áámá táán' levadura ye'n'e pan. 'Áámá n'daataa sta'a tá levadura mii' ní chista'n'a tá nguaa' 'iinū medida ye'n'e harina ndíi chí nan'guiita tanducué'n'e yaāchi ye'n'e.

Chuú chí nga'n'a Jesús mii' ndúucū ejempl-

los

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Tanducueñ'e chuū ngi'cueen Jesús ní can'a yā chíi yā 'iinyān' s'eeñ ndúúcu ejemplos. Ní nduuti chí nguéé ndúúcu ejemplos yeñ'e chí véé iñ'yeedí 'cuū, nguéé ngi'cueen yā 'iinyān' s'eeñ. ³⁵ Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí can'a profeta ndii cuáán vmañaañ taachi cañ'a yā 'túúca. Ní canéé nguūñ ná libro yeñ'e Ndyuūs 'túúca; Caañ'māñ ndúúcu ejemplos. Ca'cueeñ dendu'ū chí canúúñ n'd'e'i ndíi taachi Ndyuūs dín'dái yā iñ'yeedí.

Jesús ngañ'a yā yeñ'e chí neñ'e caañ'māñ ejemplo yeñ'e trigo

³⁶ Tuu'mí ní Jesús yaa'vi yā 'iinyān' s'eeñ chí cunañ'a yā na vaacú yā. Jesús ntúūñ cunañ'a yā ní sndaā yā 'áamá va'ai. Discípulos yeñ'e yā nndaā yā nanááñ Jesús, ní cañ'a yā chíi yā 'iinyān': N'díi, Jesús, ca'cuéñ ní chí neñ'e caañ'māñ ejemplo yeñ'e 'daañ'nuñ trigo chí véé nguaañ trigo na campo.

³⁷ Jesús nan'guécútañ'a yā ní cañ'a yā chíi yā 'iinyān' s'eeñ: 'iinyān' chí ngiñu ndaata chí trigo chí n'dáacā, 'iinyān' miñ chí Sañ'a chí Daiya Ndyuūs. ³⁸ Campo miñ ní tan'dúúca iñ'yeedí 'cuū. Ndaata chí n'dáacā miñ ní tan'dúúca nducyáacā 'iinyān' chí daiya Ndyuūs ní yeñ'e naachi Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā. Yaātā yeñ'e ndaata chí nguéé n'dáacā ní tan'dúúca 'iinyān' chí nguéé n'dáacā idiñ yā, 'iinyān' s'eeñ chí daiya yáañ'nguiñuñ. ³⁹ Sañ'a chí chiñuñ sa 'daañ'nuñ trigo miñ ní tan'dúúca mañ yáañ'nguiñuñ. Ní cosecha yeñ'e miñ ní tan'dúúca chí 'cuiñu iñ'yeedí. Sañ'a s'eeñ chí ita'a sa cosecha miñ ní tan'dúúca ángeles. ⁴⁰ Tan'dúúca chí tíicú yā 'daañ'nuñ trigo ní nadidáamá yā ní 'neeñ yañ'a yā, 'tíicā cuuvi tiempo taachi 'cuiñu iñ'yeedí 'cuū. ⁴¹ Sañ'a chí Daiya Ndyuūs ní dich'ó yā ángeles yeñ'e yā chí nadidáamá yā 'iinyān' chí yeñ'e naachi Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā. Niicú tun'dáa yā nducyaa 'iinyān' chí diñ yā chí náñ'a yā idiñ nuuñndí yā ndúúcu 'iinyān' chí idiñ chí nguéé n'dáacā. ⁴² Ní cu'nuúñ yā 'iinyān' na nguuchí yañ'a. Míñ 'iinyān' s'eeñ ní cuéécú yā ní che'e 'diiñ'yúñ yā. ⁴³ Tuu'mí ní 'iinyān' chí n'dái nanááñ Ndyuūs cuuvi deevé yā ngii tan'dúúca 'yáñ'a taachi 'áá snéé yā naachi Ndyuūs Chiidá yā ngañ'a ntii'nyúñ yā na va'ai cheeti nguuví. Ndís'tíi chí véé veéñ ní 'caandiveeñ ní nduudu yeñ'e.

Ejemplo yeñ'e vaadí 'cuiica chí canúúñ n'd'e'i

⁴⁴ Cañ'a ca Jesús miñ táamá ejemplo: Naachí Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā yeñ'e va'ai cheeti nguuví ní tan'dúúca vaadí 'cuiica chí canúúñ n'd'e'i na 'áamá campo. 'Áamá sañ'a ní ndaācā sa vaadí 'cuiica miñ ní cunuñ n'd'e'i ntúūñ sa lugar miñ. Yeenú taavi sa. Cunañ'a sa ní ndiicui sa tanducueñ'e chí véé yeñ'e sa ní cuái sa campo miñ.

Ejemplo yeñ'e 'áamá perla chí yañ'ai taavi chíi'vẽ

⁴⁵ 'Tíicā ntúūñ. Naachí Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā na va'ai cheeti nguuví ní tan'dúúca 'áamá sañ'a chí ndiicui sa chí in'nuuñ sa perlas chí yañ'ai taavi chíi'vẽ. ⁴⁶ Taachí ndaācā sa 'áamá perla chí n'deēvẽ ní yañ'ai taavi chíi'vẽ, tuu'mí ní cuinañ'a sa ní ndiicui sa tanducueñ'e chí véé yeñ'e sa níicú cuai sa perla miñ.

Yeñ'e ejemplo yeñ'e yaāñā

⁴⁷ 'Tíicā ntúūñ. Naachí Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā na va'ai cheeti nguuví ní tan'dúúca 'áamá yaāñā chí sañ'a n'gaa nuúñ sa na nuuñ'ní'yáñ'a ní ita'āa nducueñ'e naañ 'yaacā. ⁴⁸ Taachí 'āa ndiituú yaāñā miñ, intun'dáa yā cuaa'ñ 'diituú nuuñ'ní'yáñ'a miñ. Ní n'daaviyai yā ní nan'gaañ yā 'yáacā chí n'daācā. Ngii yā 'iiti 'cuééteē. Ní 'iiti chí nguéé n'dáacā miñ nginngéé yā 'iiti. ⁴⁹ 'Tíicā cuuvi taachi 'cuiñu iñ'yeedí 'cuū. Nandaā ángeles ní tun'dáa yā 'iinyān' chí n'dai yā nguaa'ñ 'iinyān' chí nguéé n'dáacā idiñ yā. ⁵⁰ Ní 'cui yā 'iinyān' chí nguéé n'daācā ná nguuchi yañ'a. Míñ 'iinyān' s'eeñ cuen'e daañ'māñ cuéécú yā ní cuen'e daañ'māñ ch'é 'diiñ'yūñ yā.

Ejemplo yeñ'e vaadí 'cuiicā ngai ndúúcu chí ndiicú

⁵¹ Jesús tiinguuneñ yā 'iinyān' s'eeñ: 'Áa tuumicádíñuuñ ndís'tíi tanducueñ'e dendu'ū chí 'túúca? 'iinyān' s'eeñ ní ngueécútañ'a yā: 'Tíicā Señor.

⁵² Jesús ní cañ'a yā chíi yā 'iinyān' s'eeñ: 'Áamá 'aama maestro yeñ'e ley chí'neeñ yā yeñ'e naachi Ndyuūs ngañ'a ntii'nyúñ yā na va'ai cheeti nguuví, maestro miñ ní cuuvi yā tan'dúúca 'áamá patrón chí véé vaadí 'cuiica yeñ'e sa na va'ai yeñ'e sa. Ní deenu sa táacā tun'dáa sa yeñ'e vaadí 'cuiica yeñ'e sa dendu'ū cosa chí ngai ndúúcu cosa chí ndiicú.

Jesús caneeñ yā na yáañ Nazaret (Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Taachí Jesús miñ chí'ínú cañ'a yā nduudu 'cuū, cuen'e yā yeñ'e miñya. ⁵⁴ Ní ndaā yā yáañ vaacú yā chí nguuví Nazaret ní ngi'cueeñ yā yaacú sinagoga miñ. 'iinyān' s'eeñ ní chen'e yiinú yā yeñ'e chí chí'cueeñ Jesús. Ní ngañ'a yā: 'Tíi ndiicaā vaadí déenu yeñ'e sañ'a 'cuū? 'Táacā cuuvi diñ sa vaadí ngiñu chí idiñ sa? ⁵⁵ Sáñ'a 'cuū chí daiya 'viichiyáñ'a ní María nguuví cheecu sa. Ní 'diñu sa ní Jacobo, ndúúcu José, ndúúcu Simón, ndúúcu Judas. ⁵⁶ V'i'í ntúūñ sa snee yā ndúúcu yú. 'Tíi ndiicaā tanducueñ'e vaadí deenu 'cuū chí ngi'cuééñ sa? ⁵⁷ Ní cáavā chuū 'iinyān' yeñ'e yáañ miñ cunncaā cañ'a yā yeñ'e Jesús miñ, ní nguéé i'téenu yā yeñ'e yā. Naati Jesús ní cañ'a yā chíi yā 'iinyān' s'eeñ: Nguéé

vée mar 'áamá profeta chi candee nduudu yee' Ndyuús chí 'iinyān yee' yāān vaacú yā ndúúcu 'iinyān na vaacu yā diné'e yā profeta mii'.

⁵⁸ Jesús mii' nguée neenē n'deēe vaadi n'giinu dii' yā mii' caati 'iinyān s'ee' nguée s'téenu yā yee' Jesús mii'.

14

Ch'i'n'nú' yā Juan chi ngeedínuū'nī'
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹ Tiempo 'cūu sa'n'a rey Herodes, chí gob-
ernador yee' yāān Galilea, chí'iindivee' sá
tan'dúúca chí 'iinyān nga'n'a yā yee' Jesús
mii'. ² Ní rey mii' ca'n'a sa chíi sa mozos yee'
sa: Sá'n'ā Jesús 'cūu ní Juan chí ngeedínuū'nī'
chí nnduuchi sá yee' nguaa' tiná'ā. Ní
caáavā chuū vée poder yee' sa chí idiin' sa
vaadi n'giinu.

³ Rey Herodes mii' ní 'iinyān chí ca'n'a
ntii'nyū' yā chí soldados sta'a sa Juan
mii' ní cāchiichí sa Juan ndúúcu cadenas
ní chí'nuu' sa Juan vācūu. 'Tífcā dii' rey
mii' cucáavā 'ndaataá yee' yā chí nguui
Herodías ti'vmnáān vmnaa' n'daataá mii' ní
n'daataá yee' Felipe chí 'diinu rey mii'. Ní
diví rey mii' tán'ā mii' yee' Felipe. ⁴ 'Tífcā
dii' rey ndúúcu Juan chí ngeedínuū'nī' ti
Juan mii' nga'n'a sá ngii sa Herodes mii' chí
tan'dúúca chí nga'n'a na ley, nguée canee chí
cuuvi n'daataá yee' yā n'daataá mii'.

⁵ Rey Herodes mii' ní ne'e yā 'caan'nu'
yā Juan mii', naati 'va'a yā 'iinyān yee'
yāān mii'; ti 'iinyān s'ee' ní s'téenu yā chí
Juan mii' ní 'iinyān profeta chí dichó'o
Ndyuús. ⁶ Taachí 'iinyān dii' yā 'viicu yee'
cumpleaños yee' Herodes mii', n'daataá
líi' daiya tán'ā Herodías mii' nde'ei tá
naavta'n'ā yee' 'iinyān s'ee'. Ní rey Herodes
mii' ní chíi yeenú yā chí nde'ei tá ní ca'n'a
yā: ⁷ Dii, n'daataá líi'. 'Úu nga'n'ā ndúúcu
nduudu, "por Dios", chí teé dii 'āā de'ē nūu'
chí ne'e di. ⁸ Chēecu tá ní ca'n'a yā chíi
yā n'daataa líi' mii' de'ē chí caaca tá. Ní
n'daata líi' ca'n'a tá chíi tá rey mii': N'dii rey,
tée ní 'úu tiin' Juan chí ngeedínuū'nī' cu'nuū'
cheeti 'áamá cu'u.

⁹ Tuu'mi ní rey Herodes mii' s'nee'
ndaachii yiinú yā; naati rey mii' caati 'āā
ca'n'a yā ndúúcu nduudu, "por Dios", ní
ch'iindivee' 'iinyān chí snée yā ndúúcu yā
na mesa mii', ca'n'a yā chí 'āā ca'a núu' yā
chii' chí ngiica tán'ā mii'. ¹⁰ Ca'n'a nti'nyū'
yā chí 'caatā daandu Juan chí ngeedínuū'nī'
chí canúu' sa vācūu. ¹¹ Ní nde'e sa tiin' yā mii'
sn'núu' cheeti cu'u ní ca'a sa n'daata líi'
mii'. Ní tán'ā mii' ní ca'a tá cheecu tá.

¹² Tuu'mi ní discípulos yee' Juan chí
ngeedínuū'nī' ndaá yā ní sta'á yā cuerpo
yee' Juan mii' ní chí'ichi yā. Ní che'e yā chíi
yā Jesús mii' tan'dúúca chí chíi.

Jesús ca'á yā che'e nyu'u mil 'iinyān
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Taachí Jesús mii' chí'iindivee' yā chuū,
cuen'é yā ní sndāa yā na 'áamá barco, ní
cuen'é yā na 'áamá lugar cueti naachi nguée
'iinyān. Taachí 'iinyān s'ee' chí'iindivee' yā
chuū, can'dāa yā yee' yāān s'ee' ní cuen'e yā
ndúúcu Jesús. ¹⁴ Ní taachí Jesús mii' nan'dāa
yā ná barco mii', n'diichi yā n'deēe n'dái
'iinyān, ní nnee ya'ai 'iinu yā 'iinyān s'ee'.
Ní dii' yā chí nduūvā yee' 'iinyān chí ngiitā
chí ndāa ndúúcu 'iinyān chí candee yā 'iinyān
s'ee'. ¹⁵ Ní taachí 'āā chíinu discípulos yee'
Jesús mii' ndāa yā nanāān Jesús ní ca'n'a yā
chii yā 'iinyān: 'Āā chí chíinū maa', ní 'muu'
nguée n'geetiné'e 'iinyān. Yaa'ví ní 'iinyān s'ti'
chí ca'n'a yā cuáān na yāān n'gaiyāā ní cuái yā
chí che'e yā.

¹⁶ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos: 'Iiinyān
s'ti nguée cánée chí nán'a yā. Ndís'ti ca'a ní
chí che'e yā.

¹⁷ Discípulos ní ca'n'a yā: Nguée tunée' chí
che'e yā. Dámāān nyu'u panes ndúúcu na
'uūvi 'yaacā vée.

¹⁸ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos: Candee
ní panes ndúúcu 'yaacā muu'.

¹⁹ Cuayii'vi ní Jesús chíi yā 'iinyān s'ee'
chí ch'etē yā ná yaatā mii'. Jesús ní
sta'á yā nduu nyū'ú panes mii' ndúúcu
'uūvi 'yaaca ní n'diichi yā nanguuvi ní ca'a
yā gracias Ndyuús Chiidā yā. Cuayii'vi
ní n'deēe yā panes ní ca'a yā discípulos
yee' yā. Discípulos mii' ní ca'a yā 'iinyān
chí snée mii'. ²⁰ Nducyāacā yā che'e yā
ní chíitu 'iinyān. Ní discípulos nān'guaān
yā chí nángaāva panes yee' mii' ndúúcu
'yaacā mii' ní chíitu tá ndiichúv' cuetē.
²¹ 'Iiinyān chí che'e mii' nyu'u mil ngii yā,
ndii nguée chiduūche n'daataá, ndii nguée
ndúu da'caiyā ra.

Jesús ngiicā yā cuáān vmnaa'
nuū'nī'yā'ā
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² Cuayii'vi ní Jesús ca'n'a yā chíi yā
discípulos yee' yā chí cundaa yā na barco
ní ca'n'a yā táamá 'diitúu nuū'nī'yā'ā, naa'
chí Jesús mii' dii' yā despedir yee' 'iinyān.
²³ Jesús dii' yā despedir yee' 'iinyān s'ee'
ní divi yā yee' yā ní cuche yā na 'áamá
yiicū ní ca'n'angua'ā yā. Taachí chíi 'da'a, 'āā
dámāān Jesús canee yā mii'. ²⁴ Barco mii'
ní 'āā cānduū naavta'n'ā yee' nuū'nī'yā'ā
mii' naachi olas yee' nuū'nī' mii' ne'e
'cuuchii na yaānūu' yee' nuū'nī' mii'.
'Yúúné ní ngeenū taa' ní diitu n'dái n'ge'e
na barco mii'. Ní barco mii' nguée ngii
ngiicā. ²⁵ Taachí 'da'a ca táamá nguui
tan'dúúca n'geecu cuūu o n'geecu nyu'u,
Jesús ndaá yā nanāān discípulos ní ngiicā yā
cuāān vmnaa' nuū'nī'yā'ā mii'. ²⁶ Taachí
discípulos ní n'diichi yā Jesús mii' chí ngiicā

yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyāⁿā miinⁿ ní dii'yā yā chíi. Ní chistaⁿ a vaanicaadiinuⁿ yeⁿé yā. Ní 'cai yā: Chuū ní 'áamá bulto. Ní caⁿ'á yā ndúúcu vaadiⁿ 'va'a.

²⁷ Cuayiivi miinⁿ ní Jesús yaaⁿvi yā discípulos ní caⁿ'a yā: Ndis'tií cúúví ditiinú ní caati 'úú. Nguéé diⁿ 'va'á ní.

²⁸ Tuuⁿmi ní Pedro nánⁿguεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: N'dií Señor, ndúúti chí n'dií caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyúⁿ ní chí caⁿ'á naachi canee ní ní caacá cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿyāⁿā.

²⁹ Jesús miinⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā: Pedro, cuchí di. Pedro miinⁿ ní nan'dáa sa na barco miinⁿ ní tucá'a sa nglica sa cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miinⁿ. Ní cueⁿ'é sa naachi canéé Jesús miinⁿ. ³⁰ Taachí Pedro miinⁿ n'diichi sa 'yúúné taaⁿ miinⁿ diⁿ 'vá'a sa ní 'áa tucá'a cheeci sa nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ miinⁿ. Tuuⁿmi ní 'cái yíicu sa ní caⁿ'a sa: Señor, nadanguáⁿ ai ní 'úú.

³¹ Hora míiⁿ nuūⁿ, Jesús miinⁿ n'doó yā ta'a yā ní sta'á yā ta'a Pedro ní caⁿ'a yā chíi yā Pedro: Dii saⁿ'a chí dúúⁿvi i'téenu di, ¿de'ε cúúví chí nadi'uúví di staava yeⁿé di ní nguéé i'téenu di?

³² Ní taachí Jesús ndúúcu Pedro sndáa yā na barco miinⁿ, canee 'diíiⁿ 'yúúné míiⁿ.

³³ Tuuⁿmi ní discípulos chí snúuⁿ yā na barco miinⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús ní s'téenu yā 'iin'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: N'dií Jesús, cuaacu níⁿnyúⁿ chí Daiya Ndyuūs n'dií.

Jesús diiⁿ yā chí nduuvá yeⁿe 'iin'yāⁿ yeⁿe yáⁿā Genesaret (Mr. 6.53-56)

³⁴ Táachí ch'iinu cho'ó yā táamá lado yeⁿe nuūⁿnīⁿyāⁿā miinⁿ ní ndaa yā na yáⁿāa Genesaret. ³⁵ 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáⁿāa miinⁿ taachi tuumicadiínuuⁿ yā chí Jesús canéé yā miinⁿ, tuuⁿmi ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā ní chíi yā 'iin'yāⁿ yeⁿe n'úúⁿmáⁿ cuaaⁿ yáaⁿ n'gaiyáa chí snéé níⁿnuúⁿ chí Jesús canéé yā miinⁿ. Níicú 'iin'yāⁿ s'eeⁿ cándée yā nducyaaca 'iin'yāⁿ chí ngíita yā nanááⁿ Jesús miinⁿ. ³⁶ Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ diⁿcúútu yā Jesús miinⁿ chí 'cuáaⁿ yā chí 'iin'yāⁿ s'eeⁿ tuuⁿvi yā naachi n'déetií yeⁿe catecaí yā. Ní nducyaaca 'iin'yāⁿ chí tuuⁿvi yā catecaí Jesús miinⁿ ní nduuvá yeⁿe yā.

15

Yeⁿe chí diiⁿ chí vεε nuuⁿndi yeⁿe 'iin'yāⁿ (Mr. 7.1-23)

¹ Tuuⁿmi ní duuⁿvi maestros chí ngi'cueeⁿ ley nduúcuⁿ 'iin'yāⁿ fariseos chí chiicá yā yáaⁿ Jerusalén ndaa yā nanááⁿ Jesús miinⁿ, ní caⁿ'a yā chíi yā 'iin'yāⁿ: ² ¿De'ε cúúví chí discípulos yeⁿe ní nguéé diiⁿ yā tan'dúúca costumbre yeⁿe 'iin'yāⁿ ndiicúú? ¿De'ε cúúví chí nguéé inaaⁿnu yā ta'á yā taachi 'áa cuéé che'e yā pan?

³ Jesús nanⁿguεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chíi yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ε cúúví chí ndis'tií ní nguéé diiⁿ ní tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe

Ndyuūs ní diiⁿ ní tan'dúúca costumbre yeⁿe 'iin'yāⁿ ndiicúú? ⁴ Ti Ndyuūs ní ca'á yā ley yeⁿe yā ní caⁿ'a yā: Diíⁿ ní honrar chiidá ní ndúúcu cheεcú ní. 'Iin'yāⁿ chí nguéé n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿe chíidá yā o yeⁿe cheεcú yā ní 'cuúvi yā. ⁵ Naati ndis'tií ní ngaⁿ'a ní chí 'áa du'ú nuūⁿ 'iin'yāⁿ chí caaⁿ'māⁿ yā cuuvi yā chíidá yā ndúúcu cheεcú yā 'tíicā: Ndu-cuéⁿé chí teé n'dií maaⁿ ní ca'á lado yeⁿe Ndyuūs caava ofrenda yeⁿe yā. ⁶ 'Iin'yāⁿ 'áa ntéé idiíⁿ yā chí neⁿ'é yā chíida yā ndúúcu cheεcú yā. 'Tíicā caavá costumbre yeⁿe ní diíⁿ ní chí 'áa ntéé idichíⁿ vε ley yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú. ⁷ Ndis'tií 'uúvi naaⁿ 'uuvi cheendi ní. N'daācā caⁿ'a profeta Isaías miinⁿ yeⁿe ní taachi caⁿ'a sa ndií vmnaaⁿ ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicā:

⁸ 'Iin'yāⁿ s'uūⁿ ní i'téenu yā 'úú ndúúcu ndu-udu yeⁿe yā, naati staava yeⁿe yā yaⁿ'ai canee yeⁿe 'úú.

⁹ Nguéé de'ε vεε dichíⁿ vε chí i'téenu yā 'úú, caati chí ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿe saⁿ'á yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cúú nguéé yeⁿe Ndyuūs.

¹⁰ Jesús ngai yā n'deeε n'dái 'iin'yāⁿ chí ndaa yā nanáaⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chíi yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: 'Caandivéεⁿ ní caⁿ'a ní tuumicadiínuuⁿ ní. ¹¹ Nguéé tanducuéⁿé chí nge'e saⁿ'á chí ndaa cheendi saⁿ'á idivaati saⁿ'á naati nduudu chí ican'daa cheendi saⁿ'á, chíiⁿ chí diiⁿ chí vεé nuūⁿndi yeⁿe saⁿ'á.

¹² Tuuⁿmi ní discípulos yeⁿe Jesús ndaa yā nanáaⁿ yā ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús miinⁿ: ¿'Áá nguéé déenu ní chí 'iin'yāⁿ fariseos taachi chíiⁿdivéeⁿ yā nduudu 'cúú nduuví taáⁿ yā?

¹³ Naati Jesús miinⁿ nanⁿguεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Taanduvéé yaáta chí nguéé chíichi Chiidá chí canéé yā na va'ai cheeti ngu-uvi canee chí tiicúu ndií díⁿyú. ¹⁴ 'Áa s'nééⁿ rá 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí tan'dúúca 'iin'yāⁿ chí ngueenááⁿ chí candée yā táamá 'iin'yāⁿ chí ngueenááⁿ ndúúcu yā. Nduuti chí 'áamá 'iin'yāⁿ chí ngueenááⁿ candée yā táamá 'iin'yāⁿ chí ngueenááⁿ ndúúcu yā, nduu 'uuví yā cungéé nuúⁿ yā na yiivi yáⁿ'ā.

¹⁵ Tuuⁿmi ní Pedro miinⁿ ní nanⁿguεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chíi sa Jesús miinⁿ: Cúúví ní nús'uu de'ε néⁿ'é caaⁿ'mā ejemplo 'cúú.

¹⁶ Jesús caⁿ'a yā: ¿'Áa 'tíicā ntúūⁿ nguéé ituumicadiínuuⁿ ní? ¹⁷ ¿'Áa nguéé ituumicadiínuuⁿ ní chí tanducuéⁿé chí indaa cheendi saⁿ'á ngeⁿe cheēti sa ní cungéé cuaaⁿ chuva'ái? ¹⁸ Naati nduudu chí ican'daa cheendi sa chí níngiica na staava yeⁿe sa, chuū idiíⁿ chí vεé nuūⁿndi yeⁿe sáⁿ'ā. ¹⁹ Caati yeⁿe na staava yeⁿe 'iin'yāⁿ ngiicá dendú'u chí nguéé n'dáacā chí inadicadiínuuⁿ yā. Chuū ní inadicadiínuuⁿ yā yeⁿe chí 'caāⁿ'nu yā 'iin'yāⁿ, ndúúcu yeⁿe chí caⁿ'á yā ndúúcu isaⁿ'ā o n'daataa chí nguéé yeⁿe yā, ndúúcu chí n'diichi yā 'aama

saan'a o n'daataa chi duuchí vi'i, ndúúcu ye'e chi ididuucu yá, ndúúcu ye'e chi testigo yá ní caa'n'mán yá nduudu yaadi, ndúúcu ye'e chi caa'n'ma taán yá contra ye'e Ndyuús. ²⁰ Dendú'u 'cúu chi ídíi'n chi véé nuu'ndi ye'e sa naati chi che'e sa taachi nguée naa'nú sa ta'a sa, chii'n ní nguée idinuun'ndi sa.

Ye'n'e 'áamá n'daataa chi nguée ye'n'e ndaata Israel ní i'téenu tá Jesús
(Mr. 7.24-30)

²¹ Jesús chiicá yá ye'n'e yáan mii'n ní cue'n'e yá na yán'aa ye'n'e Tiro ndúúcu Sidón. ²² Cuin'díichí nī. 'Áamá n'dáatáa ye'n'e yán'aa Canaán chí can'daá tá ye'n'e yáan' vaacu tá. N'gai yíicu tá ní nga'a tá ngii tá Jesús mii'n: N'díi Señor chí Daiya David, nnée ya'ai iinu nī 'úú. 'Áamá espíritu ye'n'e yáan'nguiniūn' idindú'u taavi tá'n'a daíyá.

²³ Jesús nguée nan'guécúta'n'a yá ye'n'e tá. Tuu'mi ní discípulos ye'n'e Jesús mii'n ndaá yá nanáan yá ní di'cuítu yá Jesús ní ca'n'a yá chí yá 'i'in'yān: N'díi Jesús, díi'n nī despedir ye'n'e ta ti tá'n'a 'cúu ní n'gai tá cūchiitá cuaa'n daami yú.

²⁴ Jesús nan'guécúta'n'a yá ní ca'n'a yá: Dendyuús dicho'ó yá 'úú cucááav 'i'in'yān ye'n'e Israel chí tan'dúúca 'iiti cuúchí chí nindái, 'tiicá yá.

²⁵ Tuu'mi ní ta'n'a mii'n ndaá ta nanáan Jesús ní chiintí'ya tá ní ca'n'a tá chíi tá 'i'in'yān: N'díi Señor, cunnee nī 'úú.

²⁶ Jesús mii'n ní nan'guécúta'n'a yá ye'n'e tá ní ca'n'a yá chí yá tá'n'a: Nguée n'daaca chí divíi pan ye'n'e daíyá 'nū ní ca'á chí che'e 'yaanā.

²⁷ Tá'n'a mii'n ní ca'n'a ta: 'Tíicá Señor, naati 'yáanā mii'n ngé'e tí ye'n'e cheeyéé chí ngée ye'n'e na mesa ye'n'e 'iiví tí.

²⁸ Tuu'mi ní Jesús mii'n nan'guécúta'n'a yá ní ca'n'a yá chí yá tá'n'a: Díi n'daataa, dé'e chúúca ch'ete vaadí i'téenu ye'n'e di. Cuuvi ndúúcu di tan'dúúca chí ne'n'e di. Daiya tá mii'n ní hora míi'n nūn' nduuva ye'n'e ta.

Jesús idi'i'n yá chí nduúvā ye'n'e 'yaa'n n'dai 'i'in'yān

²⁹ Jesús chiicá yá ye'n'e yán'aa mii'n ní ndaá yá 'diituú nuu'nī'n'yán'ā Galilea. Cuayivi ní cuchée yá ná yíicū mii'n ní ch'iindi yá. ³⁰ Néené 'yaa'n 'i'in'yān ndaá nīi'nuún yá nanáan Jesús mii'n ní ndée yá 'i'in'yān chí ngaá yó'oo, ndúúcu 'i'in'yān chí ngeenáan, ndúúcu 'i'in'yān 'díi'mí, ndúúcu 'i'in'yān chí ló'ó ta'á yá o ca'a yá, ndúúcu 'yaa'n n'dái 'i'in'yān chí véé cá tanán'ā ca'ai chí ndí yá. Ní s'nee'n yá 'i'in'yān s'ee'n nanáan Jesús mii'n. Ní Jesús díi'n yá chí nduúvā ye'n'e 'i'in'yān s'ee'n.

³¹ Nducyáacá 'i'in'yān che'n'e yíinú yá taachí n'diichi yá chí 'i'in'yān 'díi'mí ní ngii nga'a, ní 'i'in'yān chí ló'ó ta'á yá o ca'a yá nduuva ye'n'e yá, ní 'i'in'yān chí nguée ngii ngiicá, ngiica

yá; ní 'i'in'yān ngeenáan, inaa'n yá; ní tucá'a yá ca'n'a yá: Dé'e chúúca ch'ete Ndyuús ye'n'e 'i'in'yān Israel.

Jesús ca'a yá chí che'e cuūu'mí i'in'yān
(Mr. 8.1-10)

³² Jesús 'caí yá discípulos ye'n'e yá ní ca'n'a yá chí yá discípulos: Ya'ái cáávā 'i'in'yān s'tíi tí 'áá 'i'inú nguuví snée yá nduucu ní 'muu'n ní nguée dé'e véé chí che'e yá. Nguée ne'n'e nadicho'ó 'i'in'yān chí nguée che'e yá. 'Áatíi cuuvi cúunu yá cuaa'n cyúúni chí ná'a yá.

³³ Tuu'mi ní discípulos ye'n'e yá ca'n'a yá chí yá Jesús: 'Tíi cá'n'a 'nū nguai 'nū pan chí n'dee'e ndíi chí ch'é nducyaa'a 'iis'tíi na lugar 'cúu naachi nguée ch'etinéé 'i'in'yān?

³⁴ Jesús ca'n'a yá chí yá discípulos: 'Áá 'yaa'n ca pan ye'n'e ní véé? Discípulos ca'n'a yá: Ndeéchē panes ndúúcu n'duuví 'yaacā n'gaiyā véé.

³⁵ Jesús ca'a yá orden 'i'in'yān s'ee'n chí 'cuceté yá na yán'aa mii'n. ³⁶ Tuu'mi ní Jesús sta'á yá ndu'v ndeéchē panes mii'n ndúúcu 'yaacá yá. Ní ca'a yá gracias Ndyuús cáávā panes mii'n. Ní n'dee yá panes mii'n ní ca'a yá discípulos ye'n'e yá. Ní discípulos ní ca'a yá 'i'in'yān chí snée mii'n. ³⁷ Nducyáacá yá che'e yá ní chiitu 'i'in'yān. Discípulos ní nān'guaan yá chí nángaava ní chiitu tá ndeéchē 'cúéetē. ³⁸ 'i'in'yān chí che'e yá mii'n ní taandu cuūu'mí ngii sán'ā. Nguée diduuche yá n'daataa ndíi nguée ndúú da'caiyā. ³⁹ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yá 'i'in'yān s'ee'n chí cuna'n'ā yá. Ní Jesús ndaá yá na barco mii'n ní cue'n'e yá na yán'aa ye'n'e Magdala.

16

Ti'n'yān s'ee'n ngiica yá vaadí n'giinu
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ 'i'in'yān fariseos ndúúcu 'i'in'yān saduceos ndaá yá nanáan Jesús chí ne'n'e n'diichínee'n yá Jesús. Ní chíica yá Jesús 'áamá vaadí n'giinu ye'n'e va'ai ch'eti nguuví.

² Naati Jesús nan'guécúta'n'a yá ye'n'e 'i'in'yān s'ee'n ní ca'n'a yá: Taachí ngii chíinū ní nanguuvi ní ndíi cuá'aa, ndís'tíi ní nga'n'ā nī chí n'daacá díi'n tiempo. ³ Ní cuáán ná nguétyaa'n taachí me'e'n ngii cuá'aa, ndís'tíi nga'n'ā nī chí nguée n'daacá díi'n tiempo maa'n. Nds'tíi 'uúvi naa'n 'uúvi cheendi ní chí déenu ní dé'e chí cúuvi ye'n'e nanguuvi naati nguée tumicadínūn' ní dé'e chí cuuvi tiempo 'cúu ndúúcu señales chí inaa'n nī.

⁴ 'i'in'yān chí cunncaá idi'i'n yá ndúúcu 'i'in'yān chí nguée i'téenu yá Ndyuús 'i'in'yān mii'n né'n'e yá snaa'n yá 'áamá vaadí n'giinu naati señal mii'n nguée ndaaca yá. Damaān cánée señal ye'n'e profeta Jonás chí ndíi cuaa'n vmnaa'n chí canée nguun' na libro ye'n'e Ndyuús. Jesús s'nee'n yá 'i'in'yān s'ee'n ní cue'n'e yá.

*Levadura yen'e 'i'in'yān fariseos
(Mr. 8.14-21)*

⁵ Discípulos yen'e Jesús ndaa yā táamá lado yen'e nuu'nī'yā'nā ní chinaán yā chí cándee yā pan. ⁶ Jesús ca'a yā chí yā 'i'in'yān s'een: Cundé ndís'ti'í cuidado yen'e levadura yen'e 'i'in'yān fariseos ndúúcu 'i'in'yān saduceos ti levadura mii' ní chíi' chí chí'cuee yā.

⁷ Discípulos ní tuca'a yā ca'n'a yā nguaa' maa' yā. ¿Áa chí nguéé ndee yú pan chíi' chí 'tíicā nga'n'a yā?

⁸ Jesús mii' tuumicadínuu' yā yen'e chí inadacadínuu' discípulos ní ca'n'a yā chí yā discípulos: ¿De'ē cúuví chí inadacadínuu' ní 'túúca na staa'a yen'e ní chí cáávā chí nguéé ndee ní pan? Ndís'ti'í ní dúú'vī i'téenu ní.

⁹ ¿Áa nguéé ituumicadínuu' ní, ndii nguéé ndúú inangaacú ní yen'e nyu'u' panes chí che'e nyu'u' mil sa'n'a? ní ¿áa n'deēe 'cuééte ca panes nángaava? ¹⁰ ¿Áa ndí nguéé nduu inangaacú ní yen'e nde'chē panes chí che'ē cuúu' mil sa'n'a? ní ¿áa n'deēe 'cuééte ca panes nángaava? ¹¹ ¿De'e cuuvi chí nguéé ituumicadínuu' ní chí nguéé cáávā pan mii' chí ca'n'a chí cundee ní cuidado yen'e levadura yen'e 'i'in'yān fariseos ndúúcu 'i'in'yān saduceos?

¹² Tuu'mi ní discípulos tuumicadínuu' yā chí Jesús mii' nguéé ca'n'a yā chí yā chí discípulos nguéé cundee yā cuidado yen'e levadura yen'e pan ti yen'e chí chí'cuee 'i'in'yān fariseos ndúúcu 'i'in'yān saduceos.

Pedro mii' ca'n'a sa nduudu cuaacu chí Jesús chí Cristo yā

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Jesús ndaa yā yen'e yā'nāa yen'e Cesarea yen'e yā'nāa yen'e Filipo ní itinguunee'n yā discípulos yen'e yā ní ca'n'a yā: ¿Du'ú 'úú nga'n'a 'i'in'yān yen'e 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuús 'úú?

¹⁴ Discípulos ní ca'n'a yā: Nán'a yā ní nga'n'a yā chí díí chí Juan chí cheedinuū'nī' díí. Nán'a yā ní nga'n'a yā chí díí chí profeta Elías mii' díí. Níicú nán'a yā ní nga'n'a yā chí díí chí profeta Jeremías o 'áa du'ú núu' profeta.

¹⁵ Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos: ¿Du'ú 'úú nga'n'a ndís'ti'í?

¹⁶ Simón Pedro mii' nan'guécúta'n'a sa ní ca'n'a sa: N'di'í ní Cristo chí Daiya Dendyuús chí cánduuchí cue'e daā'ma'n.

¹⁷ Tuu'mi ní Jesús mii' nan'guécúta'n'a yā yen'e sa ní ca'n'a yā: De'ē chúúca n'dai díí Simón, daiya Jonás, ti 'úú nguéé chí'i'í díí ndii nguéé nduu táamá 'i'in'yān, naati Chidá chí canee yā ná va'ai cheeti nguuví chí'i'í yā díí. ¹⁸ 'Úú ntúūn' nga'n'a ngi' díí chí díí ní nguuví Pedro díí ní nguuví di ne'e caa'ma' tuūu. Ní vmnaa' 'áamá tuūu ch'ēte 'cūú chí ne'e caa'ma' Cristo, ní 'úú dín'da'í yaācu yen'é. Ní ndíí mar 'áamá poder yen'e yáán'guiinuūn' nguéé cuuvi dín'núu

tuūu mii'. ¹⁹ 'Úú teé díí, Pedro, poder tan'dúúca chí teé díí llaves yen'e va'ai cheeti nguuví yen'e naachi Ndyuús nga'n'a ntii'nyú'n yā 'tíicā díí. Ní tanducué'ē chí cachíichí dí na i'nyee'dí 'cūú cuchiichi ntúūn ná va'ai cheeti nguuví. Ní tanducué'ē chí n'gúu' dí na i'nyee'dí 'cūú 'cuaān ntúūn ná va'ai cheeti nguuví.

²⁰ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chí yā discípulos yen'e yā chí nguéé caa'ma' yā cuuvi yā mar 'áamá 'i'in'yān chí Jesús mii' chí Cristo yā.

*Jesús ca'n'a yā chí canee chí 'cuúvi yā
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)*

²¹ Tuu'mi ní Jesús mii' tuca'a yā chí'cuee'n yā discípulos yen'e yā. 'Úú cánéé chí ca'n'a na yāān Jerusalén ní cánéé chí 'cueenu taaví cuuvi néené n'deēe dendu'ú yen'é 'i'in'yān ndiicúú chí nga'n'a ntii'nyu' yen'e yaācu mii', ndúúcu chíidúú n'gēte, ndúúcu yen'e mae-stros yen'e ley. Cuayiivi ní 'i'in'yān s'een 'caa'nú' yā 'úú. Ní 'cuúvī. Ndiichi ndii 'i'in' nguuví ní 'úú nduúchí yen'e nguaa' tiná'nā. ²² Tuu'mi ní Pedro mii' ní cue'e sa ndúúcu Jesús 'áamá lado ní ca'n'a sa chí sa Jesús: N'di'í Señor, nguéé 'cuān' ní Ndyuús 'iivi yú ndii mar 'áamá naa' chí cuuvi chuú ndúúcu ní.

²³ Jesús nan'guécúta'n'a yā yen'e Pedro mii' ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a: Diví di nanaán, díí chí tan'dúúca yáán'guiinuūn'. Díí ní nguéé nadicadínuu' di tan'dúúca Ndyuús nadicadínuu' yā ti nadicadínuu' di yen'e dendu'ú yen'e i'nyee'dí 'cūú.

²⁴ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā discípulos yen'e yā: Nduuti chí 'áamá 'i'in'yān né'e yā ca'n'a yā nduucú, canéé chí cu'nee' maán yā tanducué'ē dendu'ú chí véé yen'e yā ní cuta'a yā cruz yen'e yā chí tan'dúúca chí 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú. Ní 'íicú ca'n'a yā nduucú. ²⁵ Tí nducyáácá 'i'in'yān chí ne'e yā nadanguá'n'ai maán yā vida yen'e yā na i'nyee'dí 'cūú ní dindái yā táamá vida yen'e yā nanáá' Ndyuús. Ní nducyáácá 'i'in'yān chí dindái yā vida yen'e yā cucáávā 'úú ní nandaácá yā táamá vida yen'e yā nanáá' Ndyuús. ²⁶ ¿De'ē dichí'vē yen'e sa'n'a ndúúti chí díi' sa ganar nducué'ē chí véé núú'má' i'nyee'dí 'cūú ní dindái sa alma yen'e sa? ¿Áa n'deēe cuuvi nadí'vē sa 'áamá 'i'in'yān cucáávā alma yen'e sa? ²⁷ Naati 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuús 'úú ní ndaa ndúúcu de'e ch'ēte n'dai nguéé Chidá chí canee yā na va'ai cheeti nguuví. Ní ndaa ndúúcu ángeles yen'é. Tuu'mi ní 'úú díí chí nadí'vē ca'áamá ca'áamá yā tuunu tuunu ca chí ndi'í yā. ²⁸ Cuaacu ní'nyú'n nga'n'a ngi' ndís'ti'í chí véé ná'n'a ní chí snée ní 'muu' chí nguéé 'cuúvī ní taanduvéé ndíí snaa' ní Sa'n'a chí Daiya Dendyuús ndaa šá chí caa'ma' ntii'nyu' sa yen'e tanducué'ē.

17

Jesús n'dáa' yá cuerpo ye'e maa' yá
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Chó'oo jaá' nguuví, ní Jesús candéé yá Pedro ndúúcu Jacobo ndúúcu Juan chí 'dínú Jacobo. Ní Jesús cue'é yá ndúúcu sa'a s'ee' na 'áamá yíicú yaacu. ² Ní Jesús n'dáa' yá cuerpo ye'e maa' yá nanáa' sa'a s'ee'. Ní chín'gai naa' yá tan'dúúca 'yá'a' 'iicu catecai yá ní nduuví cuéé tan'dúúca déve. ³ Cuin'diichi ní. Tuu'mí nūu' che'enaáa' Moisés ndúúcu profeta Elías. 'Iin'yā' s'ee' chí n'díi ndíi cuaa' vmnaa' ní ndeé yá ndúúcu Jesús miin'. ⁴ Tuu'mí ní Pedro ca'a sá chíi sa Jesús: Señor, de'e chúúca n'dáaca ye'e yú chí 'cuetinée yú 'muu'. Ndúúti chí ne'e ní din'daí 'nū ná 'iínú va'ai n'gaiyáa, 'áamá ní ye'e n'díi, táamá ní ye'e Moisés, táamá ní ye'e profeta Elías.

⁵ Taachí Pedro nga'a sá chuú, 'áamá meé'e cuéé chí ngii yá'áa ndíi sn'díi 'iin'yā' s'ee' ní discípulos ch'iindiveé' yá 'áamá nduudu ná meé'e miin' chí nga'á: Sán'a 'cúu Daiyá chí ne'e taaví ní yeenú cáává sán'a 'cúu. 'Cu'nee' veé' ní ye'e sa.

⁶ Taachí discípulos ch'iindiveé' yá nduudu 'cúu candiitín'díi yá ní díi'yaa n'dái yá chíi. ⁷ Tuu'mí ní Jesús miin' ndaa niin'nuún' yá ní tuu'ví yá discípulos ní ca'a yá: Nducuee' ní. Nguéé 'va'a ní.

⁸ Taachí nducuee' discípulos 'áa ntéé n'diichi yá du'u véé caati 'áa dámaāa' Jesús miin' ndiichi yá.

⁹ Taachi nangua'a yá ye'e yíicú miin' ní na yúúni naachí cuna'a yá, Jesús ca'a yá chíi yá 'iin'yā' s'ee' chí nguéé cuuví yá mar 'áamá 'iin'yā' ye'e chí n'diichi yá ndíi taachi Sa'a chí Daiyá Ndyuús nduuchi yá ye'e nguaa' tiná'a.

¹⁰ Tuu'mí ní discípulos ntiinguuné'e yá Jesús ní ca'a yá: ¿De'e cúuví chí nga'a maestros ye'e ley chí canéé chí profeta Elías miin' ndaa sa vmnaa'?

¹¹ Jesús miin' nán'guécúta'a yá ní ca'a yá chíi yá discípulos: Cuaacu níin'nyú' profeta Elías miin' ndaa sá vmnáa' vmnaa' ní 'cu-undiyāa' sa tanducué'ē. ¹² Naati 'úú ní nga'á ngii ndis'tíi chí profeta Elías miin' ní 'áa ndaa yá. Ní 'iin'yā' s'uu' nguéé tuumicadíinu' yá ye'e yá du'u chí Elías miin' naati díi' yá ndúúcu Elías miin' tan'dúúca chí ne'e yá ní n'geenu sá ngii. 'Tíicá ntúū' Sa'a chí Daiyá Ndyuús 'cueenu sá cuuvi ye'e 'iin'yā' s'uu'.

¹³ Tuu'mí ní discípulos tuumicadíinu' yá chí Jesús nga'a yá ngii yá discípulos ye'e Juan chí cheédínu'ní.

Jesús idiin' yá chí nduūvā ye'e 'áamá sa'a
'díi' chí ndíi sa ataques
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Taachí ndaa Jesús ndúúcu discípulos ye'e yá naachi snéé n'deeé n'dái 'iin'yā', tuu'mí ní ndaa 'áamá sa'a nanáa' Jesús ní chíintíi'ya sá ní ca'a sá: ¹⁵ Señor, nnéé ya'ai 'iínú ní daiyá ti sta'a ataques daiyá ní neené n'geenu sá ngii. Néené n'deeé cuuvi in'dáa nuū' sa na ya'a ní 'áa neené n'deéé cuuvi chí in'dáa nuū' sa nguaa' nuū'ní. ¹⁶ Ní 'áa chí nguú sa'a nanáa' discípulos ye'e ní naati nguéé ngii díi' yá chí nduūvā ye'e sa.

¹⁷ Jesús nan'guécúta'a yá ní ca'a yá chíi yá sa'a: Ndís'tíi 'iin'yā' chí nguéé i'téenu ní ndíi nguéé ndúú idiin' n'daaca ní. ¿'Áa 'naa' tiempo canéé chí cuneé ndúúcu ní? ¿'Áa 'naa' cuhéé ndúúcu ndís'tíi? Candéé ní 'muu' sa'a 'díi'.

¹⁸ Jesús miin' yaa'vi nee' yá espíritu ye'e yáá'n'guinūu' ní espíritu miin' nan'daa ye'e sa'a 'díi' miin' ní tuu'mí nūu' nduūvā ye'e sa.

¹⁹ Tuu'mí ní discípulos ní ndaa yá nanáa' Jesús na 'áamá lado naachi nguéé snéé 'iin'yā' ní ca'a yá chíi yá Jesús: ¿De'e cúuví chí nús'uú nguéé chíi tun'dáa 'nū espíritu ye'e yáá'n'guinūu' miin' ye'e sa'a 'díi'?

²⁰ Jesús miin' ní ca'a yá chíi yá discípulos: Nguéé ch'ete vaadi i'téenu ye'e ní. Cuaacu níin'nyú' nga'a ngii ndís'tíi chí nduuti chí véé vaadi i'téenu ye'e ní ní tan'dúúca 'áamá duuti ye'e yíivē ntíi'yāa chí 'líi' ca cuuvi ní yíicú 'cúu: Yíicú, cuví ndii 'muu' ní cué'ē ndíi taama lugar. Ní yíicú ní ca'a. Tanducué'ē cuuvi díi' ní nduuti chí cuaacu chí i'téenu ní. ²¹ Naati tanducué'ē espíritu ye'e yáá'n'guinūu' chí 'túúca nguéé nan'daa ye'e 'iin'yā' chí 'tíicá nūu' caati dámaāa' ndúúcu chí nga'angua'a yá ndúúcu chí nguéé 'áa ca'diínú' yá nguuví chí nga'angua'a yá.

Jesús ca'a ntúū' yá táamá ye'e chí 'cuuvi
yá
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Taachí 'iin'yā' s'ee' snéé yá na yán'aa Galilea Jesús ca'a yá chíi yá discípulos ye'e yá: Sa'a chí Daiyá Ndyuús ní 'iin'yā' canéé chí ca'a yá sa'a na tá'a 'iin'yā'. ²³ Ní 'iin'yā' 'caa'nu' yá sa'a miin' naati sa'a miin' ndii chíi' ndii 'íinú nguuví nduuchi sa ye'e nguaa' tiná'a. Discípulos ní s'nee' ndaachi yíinú yá.

Ye'e chí nadíi' ve yá ye'e yáacú templo

²⁴ Taachí ndaa Jesús ndúúcu discípulos ye'e yá na yáa' Capernaum, 'iin'yā' s'ee' chí indaaca tuumí ye'e yáacú templo ní ndaa yá nanáa' Pedro miin'. Ní ca'a yá chíi yá sa'a: ¿'Áa nguéé nadíi'vē maestro ye'e ní tuumí chí cáávā ye'e yáacú templo?

²⁵ Pedro miin' ní ca'a sa chí 'tíicá va. Taachí ndaa yá va'ai ye'e sa Jesús miin' ca'a yá ndúúcu Pedro: ¿'Tááca chí ngii

ye'e di, díí Simón Pedro? ¿Du'ú nadií'vê impuestos ye'e yá'n'aa nanáa' reyes ye'e i'n'yeedí'cūū? ¿'Áá daiya 'i'n'yā ye'e yá'n'aa naachi rey nga'a nti'nyú yā nadií'vê sa o 'i'n'yā chī cuchī táamá lado?

²⁶ Pedro mii' nan'gucēcūta' sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: 'I'n'yā chī chíica táamá lado nadií'vê yā. Jesús ca'n'a yā chíi yā Pedro: Daiya 'i'n'yā ye'e yá'n'aa naachi rey nga'a nti'nyú yā mii' ní nguée canée chí nadií'vê sa. ²⁷ Nguée ne'e yú chí nduuvī taa' yā. Maa' ní cue'e di ná nuū'nī'yā'á ní ca'nuu' di 'áamá gancho ye'e 'yaacā nguaa' nuū'nī'. 'Yaacā chí ndaācā di vmnāa' vmnaa' cutā'a di ní nn'guaa' di cheendí tī. Mii' ní ndaācā di 'aama tuūmī. Ndúúcu tuūmī mii' ní ca'n'a di cá'a di ye'e 'úu ndúúcu ye'e maa' di chí nadií'vê yú ye'e yaacū templo.

18

¿Du'ú 'i'n'yā chī ch'ete ca yā?

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Nguuvi mii' discípulos ye'e Jesús ndaa yā nanáa' yā ní ca'n'a yā chíi yā Jesús: N'dii Jesús, ¿du'u cá chí ch'ete cá naachi Ndyuūs nga'a nti'nyu' yā na va'ai ch'eti nguuvī?

² Jesús 'cai yā 'áamá sa'n'á 'līn' ní ch'índi yā sa'n'á 'līn' náavta' na ye'e discípulos. ³ Ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyu' nga'a' ngii ndís'tī. Ndúúti chí ndís'tī nguée díi' ní tan'dúúca 'áamá sa'n'á 'līn' nguée cuuvi ndaa ní naachi Ndyuūs nga'a nti'nyu' yā na va'ai ch'eti nguuvī. ⁴ 'Tíicá 'āa du'ú nuū' 'i'n'yā' chí ndiicūū' maá' yā tan'dúúca sa'n'á 'līn' 'cūū, 'i'n'yā' 'cūū chí ch'ete ca yā naachi Ndyuūs nga'a nti'nyu' yā na va'ai ch'eti nguuvī. ⁵ 'Āa du'ú nuū' 'i'n'yā' chí 'cuaa' yā 'áamá sa'n'á 'līn' ndúúcu chí duuchí, tuu'mi ní 'cuaa' yā 'úu.

Dendu'ú chí idiī' chí 'i'n'yā' dinuu'ndi yā

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Ní ca'n'a Jesús: 'Āa du'ú nuū' 'i'n'yā' chí díi' yā chí 'áamá chee chí n'gaiyāa chí i'téenu yā 'úu dinuu'ndi yā n'daācā ca cáavā 'i'n'yā' mii' chí 'i'n'yā' s'ee' cāchiichí yā 'áamá tuūu yúúdu chí íngúú 'i'n'yā' na daandú yā ní canuú' yā 'i'n'yā' mii' naachi yāanūu' ye'e nuū'nī'yā'á ní 'i'n'yā' mii' cun'dāa nuū' yā. ⁷ De'e chúúca ndaachí ye'e 'i'n'yā' ye'e i'n'yeedí'cūū cáavā dendu'ú chí 'túúca chí díi' chí cuuvá yā na nuu'ndi. 'Āa vée nuū' cosas chí 'tíicá naati de'e chúúca ndaachí ye'e 'i'n'yā' chí díi' yā chí táamá 'i'n'yā' cuuva yā na nuu'ndi.

⁸ Ní nduuti chí ta'a di o ca'a di idiī' chí dinuu'ndi ní, 'caacá ní ta'a di o ca'a di ní diví di. N'daācā ca chí ndaa di ló'ó ta'a di o ló'ó ca'a di na vida cue'e daāma' ní nguée chí ca'n'a di ndúúcu 'uūvi ta'a di o nduu 'uūvi ca'a di na infierno naachi nguuchi ya'n'á chí 'áamá cūnee. ⁹ Nduutí chí nduutināa' di

idiī' chí idinuu'ndi di, tun'dāa di ní diví di. N'daācā ca chí cunee di ndúúcu 'áamá nduutināa' di nguée tí chí cunee di ndúúcu nduu 'uūvi nduutināa' di ní ca'n'a di ná nguuchi ya'n'á chí 'áamá cānee cue'e daāma'.

'Áamá ejemplo ye'e 'iiti cuūchí chí nindái
(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Ní ca'n'a Jesús: Tandii ra díi' ní ndúúcu mar 'áamá da'caiyāa n'gaiyāa ní díi' ní chí cuuvi dinuu'ndi ní. Nguée cunnacā díi' ní ye'e tí 'úu nga'a' ngii ndís'tī chí ángeles ye'e da'caiyāa snée yā ná va'ai ch'eti nguuvī nanáa' Chii'dá ní ina'a yā cucáavā da'caiyāa. ¹¹ Tí Sa'n'á Daiyá Ndyuūs mii' ní ndaa sa chí nadinguá' ai sa chíi' chí nindái.

¹² ¿De'e inadiciidiinu' ndís'tī? Nduuti chí 'áamá sa'n'á vée 'áamá ciento 'iiti cuūchí ye'e sa ní cuuvi ndái 'áamá tí ¿'áá nguée cū'nee' sa 'iiti chí cuū' ngeecū ndíti'nyu' cuū' tí ní ca'n'a sa cuáa' yūicū mii' ní cun'nuu' sa 'áamá 'iiti chí nindái mii'. ¹³ Ndúúti chí ndaācā sa 'iiti, cuaacu ní'nyu' nga'a' ngii ndís'tī tí yeenu taavi sa cáavā 'iiti chí nindai nguée tí ndu'ú chí cuū' ngeecū ndíti'nyu' cuū' tí chí nguée chí nindai tí. ¹⁴ 'Tíicá Chii'dá yú chí canee yā ná va'ai ch'eti nguuvī nguée ne'e yā chí mar 'áamá chí n'gaiyāa s'ūu' cuuvi ndái.

'I'n'yā' canee chí nadich'ecū yā ye'e' vi'i
(Lc. 17.3)

¹⁵ 'Tíicá ntúū' nga'a' ngii ndís'tī: Ndúúti chí 'dínū di díi' sa chí nguée n'daācā ndúúcu di, cue'e di ní ndee di ndúúcu sa nguaa' maá' ní ye'e chí nguēe n'daācā chí díi' sa. Nduuti chí cu'nee' vee' sa ye'e di, 'āa nan'dāa n'dai di ndúúcu 'dínū di. ¹⁶ Naati nduuti chí nguée cu'nee' vee' sa ye'e di 'cuai di ná 'uūvi o 'ínu 'i'n'yā'. Ní chíi yā na 'uūvi yā o na 'ínu yā chí 'caandivee' yā tanducu'e' chí caa'ma' di ní vée testigos ye'e di tan'dúúca chí canee nguū' na ley. ¹⁷ Ndúúti chí 'dínū di ndúúcu cu'nee' vee' sa ye'e yā ndúúcu ye'e di cúúví dí 'i'n'yā' chí nga'a' nti'nyu' yā ye'e 'i'n'yā' chí i'téenu yā Ndyuūs. Ndúúti chí 'dínū di mii' nguée cu'nee' vee' sa ye'e 'i'n'yā' chí nga'a' nti'nyu' yā ye'e 'i'n'yā' chí i'téenu yā Ndyuūs, cu'nee' di 'dínū di tan'dúúca 'áamá 'i'n'yā' ndiica yá'ái chí nguée ye'e ndaata ye'e di o tan'dúúca chí 'aama sa'n'á chí inn'gucē sa ye'e yā'āa.

¹⁸ Cuaacu ní'nyu' nga'a' ngii ndís'tī: Tanducu'e' chí nguée 'cuaa' ní chí 'i'n'yā' díi' yā na i'n'yeedí'cūū Ndyuūs chí canee ná va'ai ch'eti nguuvī nguée 'cuaa' ntuū' yā. Tanducu'e' chí 'cuāa' ní chí 'i'n'yā' díi' yā na i'n'yeedí'cūū Ndyuūs chí canee ná va'ai ch'eti nguuvī 'cuaa' ntuū' yā.

¹⁹ Taama vmné'e' nga'a' ngii ndís'tī: Nduuti chí ná 'uūvi ndís'tī nduuvidaamá ní ná yā'āa 'cūū ye'e' 'āa de'e nuū' chí caacá ní ye'e Chii'dá chí canee yā na va'ai ch'eti

nguuvi, Chiidá téé yā ndís'tií. ²⁰ Tíi naachí snéé 'uúví o 'iinu 'iín'yā' chí nduuvidaama yā cucááwā chí duuchí, miiⁿ caneeé nduucú yā.

²¹ Tuu'mi ní ndaa Pedro miiⁿ nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā 'iín'yāⁿ: N'dií Señor, ¿'áá n'deé cuúví caneeé chí nádich'ēcú yēⁿ'ē 'diínú chí nguéé n'daācā idiíⁿ sa nduucú? ¿'Áá ndēēchē cuúví?

²² Jesús caⁿ'a yā chíi yā Pedro: Nguéé ngaⁿ'á ngií dií chí ndēēchē cuúví tii 'iínú ngēecu ndiichi veces chí ndēēchē ngaⁿ'á ngií dii.

Ndúú 'uúví 'iín'yā' chí sn'diicu yā

²³ Ní caⁿ'a Jesús: "Tíicā naachí Ndyuús ngaⁿ'a ntiíⁿnyúⁿ yā ná va'ai chēeti nguuví ní tan'dúúcā 'áámá rey chí nēⁿ'e yā tun'dáa yā cuenta ndúúcu mozos yēⁿ'ē yā. ²⁴ Taachí nēⁿ'e yā tuca'a yā tun'daa yā cuenta, candēe yā 'áámá mozo yēⁿ'ē rey nanááⁿ yā chí can'diicu sa n'deē n'dái mil tuúml. ²⁵ Mozo miiⁿ ní nguéé cuuvi diíⁿ sá nadí'vē sa. Tuu'mi ní rey chí 'iívi sa caⁿ'a yā chíi yā táámá mozo miiⁿ chí n'diicui sa mozo ndúúcu n'daataá yēⁿ'ē sa ndúúcu daiya sa ndúúcu tanducuéⁿ'ē chí vée yēⁿ'ē sa ní nadí'vē mozo miiⁿ chí can'diicu sa yēⁿ'ē yā. ²⁶ Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'dií sa nanááⁿ 'iívi sa ní di'cuútu sa 'iín'yāⁿ ní caⁿ'a sa chíi sa 'iín'yāⁿ: N'dií Señor, cunee ngiínú ní 'áámá tiempo ní 'úú ní nadí'vē tanducuéⁿ'ē yēⁿ'ē ní. ²⁷ 'iívi sa miiⁿ ní nneé ya'ai 'iinu yā saⁿ'á ní caⁿ'a yā chíi yā chíi yā: Cunaⁿ'á di ní 'áá ntéé cun'diicu di yēⁿ'ē. ²⁸ Sáⁿ'a 'cúu cuínaⁿ'a sa ní nan'daá sa ní ndaācā sa mozo chí daama idiíⁿ sa ntiíⁿnyuⁿ ndúúcu sa. Táámá mozo miiⁿ can'diicu ntúúⁿ sa 'aama ciento tuúml yēⁿ'ē sa. Ní mozo miiⁿ chitaⁿ'a sa daandu sáⁿ'á miiⁿ ní tucá'a sa chíi sa yaácú sa ní caⁿ'a sa: Nadí'vē di chí can'diicu di. ²⁹ Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'dií sa nanááⁿ sa ní caⁿ'a sa chíi sa: Cunee ngiínú ní 'téé ní nadí'vē yēⁿ'ē di. ³⁰ Naati saⁿ'á miiⁿ nguéé 'cuúⁿ sa. Chen'e sa chíi sa nuúⁿndi yēⁿ'ē mozo miiⁿ ndúúcu sa ní s'nuúⁿ yā mozo vácúu ndíí nadí'vē sa chí cán'diicu sa. ³¹ Tanáⁿ'á mozos ndúúcu sa n'diichi yā chí chíi ní s'neeⁿ ndaachi yíinú yā. Ní chen'e yā nanááⁿ 'iívi yā ní caⁿ'a yā chíi yā 'iívi yā tanducuéⁿ'ē chí chíi. ³² Tuu'mi ní 'iívi mozos 'cai yā mozo 'cúu chí ndaa sa nanááⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chíi yā mozo miiⁿ: Di mozo, nguéé n'daācā di. Tanducuéⁿ'ē chí can'diicu di yēⁿ'ē 'áá chíi di chí 'áá ntéé nadí'vē di ti di'cuútu di 'úú. ³³ ¿'Áá nguéé nneé ya'ai 'iinu di mozo ndúúcu di tan'dúúcā chí 'úú nneé ya'ai 'iínú dii? ³⁴ Tuu'mi ní nduuví taán 'iívi sa ní chíicá yā nuúⁿndi yēⁿ'ē sa. Ní cueⁿ'e sa vácúu chí ch'eⁿ'ē yā saⁿ'á ní miiⁿ canee sa ndií nadí'vē sa tanducuéⁿ'ē chí can'diicu sa yēⁿ'ē yā.

³⁵ 'Tiicá ntúúⁿ Chiidá chí caneeé na va'ai chēeti nguuví 'tíicā diíⁿ yā ndúúcu ndís'tií nduuti chí ndís'tií ní nguéé nadich'ēcú ní ndúúcu nuuⁿ'maⁿ staava yēⁿ'ē ní yēⁿ'ē 'áámá 'áámá 'diínú ní yēⁿ'ē chí nguéé n'daācā ndiín yā ndúúcu ní.

19

Jesús ngi'cueeⁿ yā yēⁿ'ē chí 'tēechi vi'i 'iín'yāⁿ

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Taachí Jesús ch'íínú caⁿ'a yā ndúúcu 'cúu chíicá yā na yáⁿ'āa Galilea ní cueⁿ'e yaⁿ'ai cá yā na yáⁿ'āa yēⁿ'e Judea chí táámá lado yēⁿ'e yíicú Jordán. ² Nééné 'yaaⁿ 'iín'yāⁿ cueⁿ'é yā n'daa yā Jesús miiⁿ ní Jesús diíⁿ yā chí nduúvā yēⁿ'e 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí ngiitā.

³ Tuu'mi ní 'iín'yāⁿ fariseos ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ti nēⁿ'ē yā chí n'diichíneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní ngaⁿ'a yā ngií yā 'iín'yāⁿ: N'dií Jesús, ¿'áá caneeé ná ley chí saⁿ'á ní cu'neeⁿ sa n'daataá yēⁿ'ē sa chí nguéé ch'ēte de'ē chí ndiín tá?

⁴ Jesús miiⁿ nan'gueecútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chíi yā 'iín'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nguéé n'geeⁿ ní naachi caneeé nguúⁿ na libro yēⁿ'ē Ndyuús naachí ngaⁿ'á chí Ndyuús diⁿ'dái yā taanduⁿvé cosas ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ ní diⁿ'dái yā saⁿ'á ndúúcu n'daataá? ⁵ Ní caⁿ'a yā: Chíi chí saⁿ'á cu'neeⁿ sá chíi sa ndúúcu chēecu sá ní ndúúvidaama sa ndúúcu n'daataá yēⁿ'ē sa ní nduu 'uuví yā ní nduúvī 'aama yā nduucú vi'i. ⁶ Tuu'mi ní 'áá ntéé 'uuví ngií yā tí 'áá 'aama núúⁿ yā. Chíi chí Ndyuús nádaama yā, 'iín'yāⁿ nguēe cánéé chí idiví yā.

⁷ 'Iín'yāⁿ fariseos caⁿ'a yā chíi yā Jesús: ¿De'ē cáavā chí Moisés caⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ sa chí ca'á yā carta chí i'tēechi vi'i yā ní cu'neeⁿ yā n'daataá yēⁿ'ē yā?

⁸ Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iín'yāⁿ fariseos: Moisés miiⁿ ní 'cuúⁿ sa chí s'neeⁿ saⁿ'á n'daataá yēⁿ'e sa cucááwā chí staava yēⁿ'e sa ní nééné chēechi. Naati cuááⁿ vmnaaⁿ naachí chí nga'a, nguēe 'tíicā chíi. ⁹ 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tií chí 'áa dú'ú núuⁿ saⁿ'á chí cu'neeⁿ sa n'daataá yēⁿ'ē sa ndúúti chí nguéé cáavā chí cueⁿ'e tá ndúúcu taama saⁿ'á ní saⁿ'á miiⁿ cunee sa ndúúcu taama tá, vée nuúⁿndi yēⁿ'ē sa. Sáⁿ'á chí 'caandavaacu sa ndúúcu n'daataá chí s'neeⁿ tá isaⁿ'á yēⁿ'ē tá, vée ntúúⁿ nuuⁿndi yēⁿ'ē sa chí adulterio.

¹⁰ Tuu'mi discípulos yēⁿ'e Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: Ndúúti chí saⁿ'á miiⁿ cu'neeⁿ sa n'daataá yēⁿ'e sa tuu'mi ní n'daācā ca chí nguéé 'caandavaacu sa.

¹¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā discípulos: Nguéé nducyaaca 'iín'yāⁿ cuuvi deenu yā chuú naati 'áá dámaāⁿ 'iín'yāⁿ chí Ndyuús nca'a yā chuú. ¹² Vée 'yaaⁿ razones chí nguéé 'caandavaacu saⁿ'á. Vée saⁿ'a chí ndií taachí n'giindiyáaⁿ sa yēⁿ'ē

cheɛcu sa 'āa nguɛɛ cuuvi 'caandavaacu sa. Ní vɛɛ ntúūn sa'n'ā eunucos chí 'i'in'yān idiin yā chí nguɛɛ cuuvi 'caandavaacu sa. Vɛɛ ntúūn sa'n'ā chí maa'n sa nguɛɛ ne'n'e sa 'caandavaacu sa cáávā chí diin sa ntiin'nyu'n ye'n'e naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú'n yā. Nduuti chí 'i'in'yān cuuvi ca'cuee' yā nduudú 'cūū tuu'mi ní 'āa deenú yā.

Jesús idi'viicú yā dá'caiyāa
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Tuu'mi ní ndaa 'i'in'yān chí ndɛɛ yā da'cáyāa nanaán Jesús. Ní 'íicú Jesús miin cun'du'ú yā ta'a yā vmnáán ye'n'e da'caiyāa s'een ní ca'n'angua'á yā ye'n'e da'caiyāa. Discípulos yaa'vi néen yā 'i'in'yān chí indaa ndúúcu dá'caiyāa. ¹⁴ Jesús miin ní ca'n'a yā chí yā discípulos: 'Cuaán nī chí chí da'caiyāa nanaán. Nguɛɛ caaca taa'n nī ye'n'e da'caiyāa s'tíi tī naachí Ndyuūs chí canéé na va'ai cheɛti nguuví nga'n'a ntiin'nyú'n yā ní ye'n'e da'caiyāa s'tíi. 'Tíica chíi.

¹⁵ Ch'iinu chin'du'ú ta'á yā vmnaa'n ye'n'e da'caiyāa s'een ní chíicá yā lugar miin.

Sa'n'ā 'díin chí 'cuíica ní indee sa ndúúcu
Jesús

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ Tuu'mi ní ndaa 'áámá sa'n'ā 'díin nanaán Jesús miin ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dií maestro chí n'dai, ¿de'ɛ chí n'dáacá chí cuuvi díin ní cuuvi ndaācá vida cuen'e daā'ma'n chí cuuvi ye'n'e?

¹⁷ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā 'díin miin: ¿De'ɛ cúúvī chí nga'n'ā di chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'i'in'yān nguɛɛ n'dai yā tī dámaán Ndyuūs. Naati ndúúti chí ne'n'e di cundaā di na va'ai cheɛti nguuví naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyu'n yā, idiin di tan'dúúca chí nga'n'a mandamientos.

¹⁸ Sa'n'ā 'díin miin ní ca'n'a sa: ¿Cheé chíi'n? Jesús ca'n'a yā: Nguɛɛ 'caā'n'nu'n di. Nguɛɛ ca'n'a di ndúúcu 'aama n'daataá chí nguɛɛ ye'n'e di. Nguɛɛ diduucú di. Nguɛɛ caa'ma'n di nduudu yaadi ye'n'e mar 'áámá 'i'in'yān. ¹⁹ Diné'n'e di cheɛcu di ndúúcu chíida di. Diné'n'e di 'i'in'yān na ntiin'nyu'n vaacú di tan'dúúca chí ne'n'e di maān di.

²⁰ Sa'n'ā 'díin miin ní ca'n'ā sa: Tanducué'n'e chuū 'āa idiin ndíi taachi sa'n'ā 'líin' 'úú. ¿De'ɛ cá indai ye'n'e?

²¹ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Ndúúti chí ne'n'e di chí cúúvī n'dai ca di tuu'mi ní cuen'e di ní n'diicui di tanducué'n'e chí vɛɛ ye'n'e di ní ca'a di 'i'in'yān chí nguɛɛ ye'n'e yā. Tuu'mi ní ndaācá chí vɛɛ vaadi 'cuiica ye'n'e ná va'ai cheɛti nguuví chí cuuvi ye'n'e di. Ní cuchíi di ní ca'n'a di nduucú.

²² Taachí sa'n'ā 'díin miin ch'iindivee'n sa chuū, cunán'a sa ní s'nee'n ndaachi yiinú sa tī neen'é 'cuiica sa.

²³ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: Cuaacu níin'nyú'n nga'n'ā

ngií ndís'tií chí ngín'ti chí cundaā 'áámá sa'n'ā 'cuiica naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú'n yā na va'ai cheɛti nguuví. ²⁴ Táámá cosa nga'n'ā ngií ndís'tií chí 'áámá iti camello chí cheɛte ca nguɛɛ tī 'yuudúu 'tiicá tī, nguɛɛ ngín'ti ca chí cho'ó tī na nduutináán 'líini chí cheendi va'ai 'líin' nguɛɛ tī 'áámá 'i'in'yān 'cuiica cu'téenu yā Ndyuūs ní cundaā yā naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú'n yā na va'ai cheɛti nguuví.

²⁵ Taachí ch'iindivee'n discípulos ye'n'e yā chuū, néené nadicádíinu'n yā ní ca'n'a yā nguáán maa'n yā: ¿Du'u cuuvi nangua'n'ái?

²⁶ Jesús ch'íinu yā discípulos ní ca'n'a yā: Sa'n'ā ye'n'e in'yeedí 'cūū ní nguɛɛ cuuvi díin sa chuū naati Ndyuūs cuuvi díin yā tandu-cué'n'e.

²⁷ Tuu'mi ní Pedro miin ní nan'guɛɛcúta'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dií Señor, cuin'diichí nī. Nús'úū ní sn'neé'n 'nū tandu-cué'n'e chí vɛɛ ye'n'e 'nū ní cuchíi 'nū ndúúcu n'dií. ¿De'ɛ ndaācá ye'n'e 'nū?

²⁸ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos: Cuaacu níin'nyú'n, nga'n'ā ngií ndís'tií, chí tiempo chí cuchíi taachí nducué'n'e nduuví ngai ní Sa'n'a chí Daiyá Dendyuūs 'cuündi sa na trono ye'n'e sa ndúúcu deɛve cheɛte ye'n'e maa'n sa ní 'cuai sa ndís'tií chí cuen'e ní ndúúcu sa. Ní ndís'tií ní 'cuɛɛtɛ nī na ndiichuuví tronos ní díin nī juzgar ndu'u ndiichúúvī ndaata ye'n'e 'i'in'yān Israel chí judíos yā. ²⁹ 'Áa du'ú nūn chí cu'nee'n ná vaacu yā o 'díinu yā o ví'i yā o chíidá yā o cheɛcú yā o n'daataa ye'n'e yā o daiya yā o yán'āa ye'n'e yā cáávā chí du-uchí, 'i'in'yān miin ndaācá cá yā táámá ciento más cá. Ní Ndyuūs ca'á yā 'i'in'yān miin vida cuen'e daā'ma'n ye'n'e yā ná va'ai cheɛti nguuví. ³⁰ Néené 'yaa'n 'i'in'yān chí maa'n snéé yā cuáán chí vmnaa'n ní 'i'in'yān s'een 'cuɛɛtinéé yā cuaa'n chí cuayiivi ní néené 'yaa'n 'i'in'yān chí maa'n snéé yā cuaa'n chí cuayiivi ní 'i'in'yān s'een 'cuɛɛtinéé yā cuaa'n chí vmnaa'n.

20

Ejemplo ye'n'e 'i'in'yān chí díin yā ntiin'nyu'n

¹ Ca'n'a Jesús: Naachí Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyú'n yā ye'n'e na va'ai cheɛti nguuví ní tan'dúúca 'áámá dueño chí vɛɛ yá'āa ye'n'e yā. Dueño miin ní can'dáa yā cuaa'n ná nguɛɛtiyaa'n chí in'nuu' yā mozos chí díin ntiin'nyu'n naachí vɛɛ díi'yú uvas ye'n'e yā. ² Ní indee yā ndúúcu mozos taaca chí nadíi'vɛ yā mozos. Ní ca'n'a yā chí ca'a yā 'aama caadi plata nguuví miin ní dicho'ó yā mozos miin chí díin sa ntiin'nyu'n naachí vɛɛ díi'yú uvas ye'n'e yā. ³ Dueño miin can'dáa yā na vaacu yā taandúú cuáán náán n'gɛɛcú nuuu'n nguɛɛtiyaa'n ní cué'n'e yā cuaa'n níi'vɛɛ ní n'diichí yā ta nduuví sán'ā chí snéé sa chí nguɛɛ ndaācá ntiin'nyu'n ye'n'e sa. ⁴ Ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā s'een: Ndís'tií, cué'n'e ní

diín nī ntiinyu" ye"é naachi véé díf'yú uvas ye"é. 'Úú ní nadíí'vé ndís'tií tan'dúúca chí tuumicádiínúú chí n'daāca. Sa"ā s'ee" ní cue"e sa dii" sa ntiinyu" mii". ⁵ Ní can'dáa ntuu" yā taandúú cuáá" naa" ingyá"ā. 'Tiicá ntúū cun'daa yā táanduu cuaa" náa" n'geecú 'íínú chiínú, 'tiicá ntúū dii" yā n'núú" yā mozos chí dii" sa ntiinyu". ⁶ Ní taandúú n'geecu ju"u chiínú cue"e ntúū" yā ní ndaāca yā taanduu 'uuví sa"ā chí nguéé indaāca ntiinyu" ye"e sá. Ní ca"ā yā chí yā sa"ā s'ee": ¿De'ē cúúví chí ndís'tií snée nī 'muu" ní núú'má" nguuví chí nguéé ntiinyu" chí idií" nī? ⁷ Sa"ā s'ee" ca"ā sa: Tí mar 'áámá 'iín'yā" nguéé tee yā ntiinyu" ye"é 'nú. Dueño mii" ca"ā yā chí yā sa"ā s'ee": Ndis'tií, cue"é nī dii" nī ntiinyu" naachi véé díf'yú uvas ye"é ní nadíí'vé ndís'tií tan'dúúca chí ituumicádiínúú chí n'daāca. ⁸ Taachí cue"é yā 'yá"āa, dueño mii" naachi véé díf'yú uvas mii" ca"ā yā chí yā sa"ā chí nga"ā ntiinyu" sa ye"e mozos: 'Cuai dí mozos ní nadíí'vé di mozos chí ndaa sa cuayiivi. 'Cuiinu maa" ní nadíí'vé di mozos chí ndaa sá cuayiivi. 'Cuiinu maa" ní nadíí'vé di mozos chí ndaa sá cuayiivi 'tee 'téé. 'Cuiinu maa" ní nadíí'vé di mozos chí ndaa sá vmnaa". ⁹ Ndaa mozos chí che"e sá na ntiinyu" mii" taanduu na n'geecú ju"u chiínú ní nadíí'vé sa mozos. 'Áámá 'áámá sá ndaāca sá 'áámá caadi plata ye"é sá. ¹⁰ Taachí ndaa mozos chí che"e sá vmnaa" ná ntiinyu" mii", nadacádiínúu" sá n'deēe cá tuūmí ndaāca sá. Mozos ntúū" ndaāca sá 'áámá caadi tuūmí ye"e sá. ¹¹ Taachí nadíí'vé sá mozos ní neenē n'deēe ca"ā mozos ye"e dueño ye"e naachi véé díf'yú uvas mii". ¹² Mozos ní ca"ā sa: Sora" s'tií tí 'āa 'ai chiínú ndaā sa ní 'áámá hora núu" dii" sa ntiinyu" ní dáámá núu" nadíí'vé ní sá"ā s'tií ndúúcu nús'uú. Nús'uú ní dii" 'nú ntiinyu" ní ch'etinéé 'nú na 'yá"ā. ¹³ Dueño mii" ní nan'guēcúta"á yā ní ca"ā yā chí yā 'áámá chee mozos: Ndis'tií sa"ā chí n'dai nduucú, nguéé nduuví taa" di nduucú. Nguéé cunncaá idií" nduucú ndís'tií. ¿'Áá nguéé ndeé ndúúcu nī chí nadíí'vé ndís'tií 'áámá caadi plata ní 'āa canéé yiínú nī? ¹⁴ Cuta'á nī chí tunéé" ndís'tií ní cuna"ā nī. 'Úú ní nadicádiínúu" chí nadíí'vé mozos chí ndaa sa cuayiivi tan'dúúca chí nadíí'vé ndís'tií. ¹⁵ ¿'Áá nguéé cuuvi dii" 'úú tan'dúúca chí ne"é ndúúcu tuūmí ye"é? ¿'Áá ngíí nguee nī tí 'úú ní n'daí? ¹⁶ 'Tuúca 'iín'yā" chí snée cuáá" vmnáa" 'cuēetinée yā ndii cuaa" cuayiivi. 'iín'yā" chí snée cuayiivi ní 'cuēetinée yā cuáa" vmnaa" tí neenē 'yaa" n'deēe 'iín'yā" chí 'cai Ndyuūs naati duu'vii 'iín'yā" chí ndeēve Ndyuūs.

Jesús nga"ā ntuu" yā ye"é chí 'cuúví yā (Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús cucheé yā na yāa" Jerusalén ní cue"é yā ndúúcu ndu"ú ndiichúúví discípulos ye"é yā 'áámá lado. Ní Jesús ca"ā yā chí yā discípulos taachi ngiicá yā: ¹⁸ Ndis'tií ní maa" ní cucheé yú na yāa" Jerusalén mii". 'Úú chí Sa"ā chí Daiya Dendyuūs 'iín'yā" s'ee" nca'á yā 'úú tá'āa chiidúú n'geeté ndúúcu maestros chí ngí'cuee" ley. 'iín'yā" s'ee" ní dii" yā condenar 'úú ní 'cuúví. ¹⁹ Ní nca'á yā 'úú ta'a 'iín'yā" chí nguéé ndaata ye"e 'iín'yā" Israel. 'iín'yā" s'ee" ní 'cáa"nyu"neen yā 'úú ní 'cue"e yā 'úú ní cu'neen'nga'á yā 'úú. Ní 'úú chí Sa"ā chí Daiya Ndyuūs mii" nanduuchí ndiichi ndii 'íínú nguuví ye"é nguaa" tinán'a.

Chí cheecu Jacobo ndúúcu Juan chiica tá ye"é 'áámá naa" (Mr. 10.35-45)

²⁰ Tuu'mi ní ndaa n'daataá ye"e sa"ā Zebedeo nanáa" Jesús mii" ndúúcu daiya tá ní chiintí'ya tá nanáa" Jesús mii" ní dich'etete tá 'yá ní chiica tá 'áámá favor. ²¹ Jesús ní ca"ā yā: ¿De'ē ne"é dí? Tá"ā mii" ní ca"ā tá: Taachí ndaa di naachi caa"ma" ntiinyu" di, caa"ma" ntiinyu" di chí ndúú 'uúví sa"ā daiyá 'cuēete sa 'diituu di, 'aama sa ní lado tá cuaacu di ní taama sa ní lado tá 'cuēé di.

²² Tuu'mi ní Jesús nan'guēcúta"ā yā ní ca"ā yā chí yā 'iín'yā": Nguéé déénu nī de'ē chí ngiica nī. ¿'Áá cuuvi dii" ní chí cú'u núu" ní ye"e chí n'gee" ye"e vaso chí ye"é chí 'cuenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á ní maa" ngeēdínúu"nī chí cuta'á? Juan ndúúcu Jacobo mii" ní nga"ā yā chí cuuvi dii" yā. ²³ Jesús mii" ca"ā yā chí yā 'iín'yā" s'ee": Cuaacu ní'nyu" canéé chí cu'ú nī ye"e vaso ye"é ye"é chí 'cuenú cuuvi ní canéé chí cuta'á ní chí cheēdínúu"nī chí 'úú ita'á. Naati nguéé tunéé" 'úú chí ca'ā di chí 'cuundi lado tá cuaacú o lado tá 'cuēé. Lugar 'cúu ní Ndyuūs ca'á yā 'iín'yā" chí Ndyuūs 'cuundiyaá" yā cáavá 'iín'yā".

²⁴ Taachí ndu"u ndiíchi discípulos chí'indivee" yā chuú, nduuví taá" yā ye"e nduu 'uúví discípulos chí daiya sa"ā Zebedeo. ²⁵ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní ca"ā yā chí yā 'iín'yā" s'ee": 'Áa deenu ndís'tií chí 'iín'yā" ye"e naciones chí nga"ā ntiinyu" vee poder ye"é yā nguaa" 'iín'yā" ye"e naciones ye"é yā. Ní 'iín'yā" chí n'geete ca ye"é naciones ní nga"ā ntiinyu" yā ye"e taná"ā yā. ²⁶ Naati nguéé 'tiicá cuuvi nguaa" ndís'tií. Sa"ā chí ne"e sa cúúví ch'etete sa nguaa" ndís'tií canéé chí dichíí've sa ndís'tií. ²⁷ Sa"ā chí ne"e sa cūnee cuaa" vmnaa" ca ye"e ndís'tií canéé chí dichíí've ca sa ndís'tií. ²⁸ Naati Sa"ā chí Daiya Ndyuūs nguéé ndaa sa chí 'iín'yā" dichíí've yā sa"ā tí maā" sa dichíí've sa 'iín'yā", ní chí ca'ā sa

vida yeⁿé maaⁿ sa tan'dúúcā chi precio yeⁿé nuuⁿndi cáávā chi nadanguaⁿai yā 'yaaⁿ n'dái 'iⁿyāⁿ.

*'Uūvi chi ngeenááⁿ nduūvā yeⁿé sa
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)*

²⁹ Taachi Jesús ndúúcu discípulos yeⁿé yā canⁿdaa yā yeⁿe yāáⁿ Jericó néené 'yaaⁿ 'iⁿyāⁿ canⁿdāa yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ³⁰ 'Uūvi saⁿā chi ngeenááⁿ chi vēēte sa nīⁿnuūⁿ cyúúni taachi ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús cho'ó yā mīiⁿ, 'cai yiicú sa ní caⁿ'a sa: N'dīi Señor, Daiya David, nnée ya'ai 'iinu ní nūs'uu.

³¹ Néené 'yaaⁿ 'iⁿyāⁿ yaaⁿvi neeⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ chi cunēē 'dīiⁿ cheendi sa naati saⁿ'a s'eeⁿ ní n'gāi yiicú cá sa: N'dīi Señor, Daiya David, nnée ya'ai 'iinu ní nūs'uu.

³² Jesús mīiⁿ cheendīi yā ní 'cai yā saⁿ'a s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ē neⁿé ní chí 'úú díiⁿ ndúúcu nī?

³³ Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: N'dīi Señor, díiⁿ ní chí snaaⁿ nū.

³⁴ 'Tuuⁿmi ní Jesús, Daiya David, nnée ya'ai 'iinu yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní tuuⁿvi yā nduutināaⁿ sa. Ní hora mīiⁿ nūⁿ nduutināaⁿ sa nguuaaⁿ ní chíi snaaⁿ sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿe sa ndúúcu Jesús.

21

*Jesús sndaa yā na yāáⁿ Jerusalén
tan'dúúcā 'áamá rey*

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachi Jesús ndaa nīⁿnuūⁿ yā na yāáⁿ Jerusalén ní ndaa yā ná yiicú chi nguvi Olivos chí yeⁿé yāáⁿ 'līiⁿ chí nguvi Betfagé, dichó'ó yā na 'uūvi discípulos yeⁿé yā. ² Ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos: Cueⁿe ní na yāáⁿ 'līiⁿ chí canéé nīⁿnuūⁿ. Mīiⁿ ní ndaaca ní 'áamá burra chí n'dēēchiichí tī ndúúcu daiya tī. Ndis'tīi ní n'daatī ní 'iiti ní candēē ní 'iiti 'muuⁿ. ³ Ní ndúúti chí 'áamá 'iⁿyāⁿ yaaⁿvi yā ndis'tīi yeⁿe 'iiti mīiⁿ, caaⁿmaⁿ ní cuuvi ní 'iⁿyāⁿ tī Señor yeⁿe yú neⁿe yā 'iiti mīiⁿ. Ní 'iⁿyāⁿ mīiⁿ caama nadicho'ó yā 'iiti.

⁴ Tanducuēⁿé 'túúca chíi ní 'iicu cuuvi cuacu chí caⁿ'a profeta chí ndēē yā nduudu yeⁿé Ndyuūs ndīi cuááⁿ vmnaaⁿ taachi din-guūⁿ yā chuū na libro yeⁿe Ndyuūs:

⁵ Cuuvi ní 'iⁿyāⁿ chí snée yā na yāáⁿ Sión 'tíicā. Cun'diichí ní, Rey yeⁿe ní cuchii yā nanáaⁿ nī. Rey mīiⁿ ní ndiicuūⁿ yā ní canduū yā burra 'līiⁿ. Ní burra 'līiⁿ ní daiya 'iiti chí candéé.

⁶ Discípulos cueⁿe yā ní díiⁿ yā tan'dúúcā chí Jesús mīiⁿ dichó'ó yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁷ Ní candēē yā burra mīiⁿ ndúúcu daiyā tī. Ní sn'duū yā cotón yeⁿé yā vmnáaⁿ yeⁿé burra 'līiⁿ. Ní Jesús mīiⁿ ní canduū yā 'iiti. ⁸ 'iⁿyāⁿ chí n'dēē n'dái n'doo yā cotón yeⁿé yā cuaaⁿ cyúúni. Tanáⁿ'a yā ch'íica yā dúuⁿē yáⁿ'á ní n'doo yā cuaaⁿ cyúúni. ⁹ 'iⁿyāⁿ chí cueⁿe yā cuááⁿ vmnaaⁿ ndúúcu 'iⁿyāⁿ chí cueⁿe

yā cuaaⁿ dáámí yā tucá'a yā 'cai yiicú yā, ní caⁿ'a yā: De'ē chúúca ch'ēēte n'dai 'iⁿyāⁿ chí Daiya rey David. De'ē chúúca n'dai 'iⁿyāⁿ chí cuchii ndúúcu chí duuchi Señor mīiⁿ. Dich'ēēte yú Ndyuūs chí snée ná va'ai chēēti nguvi.

¹⁰ Taachi Jesús mīiⁿ sndaa yā na yāáⁿ Jerusalén nducyááca 'iⁿyāⁿ yeⁿe yāáⁿ mīiⁿ tuumicadiinuūⁿ yā ní caⁿ'a yā nguuaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'u rá sáⁿ'a 'cūū?

¹¹ 'iⁿyāⁿ mīiⁿ ngaⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū saⁿ'a profeta Jesús chí cuchii sá cuaaⁿ na yāáⁿ Nazaret yeⁿe yáⁿ'aa Galilea.

Jesús inadidēvé yā yaācū templo

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Jesús mīiⁿ sndaa yā ná yaācū templo yeⁿé Ndyuūs ní tun'dāa yā nducyaaⁿ 'iⁿyāⁿ chí in'diicui yā ndúúcu 'iⁿyāⁿ chí ngái yā na yaācū mīiⁿ. Ní chēcundaa yā mesas yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí n'dāa yā tuūmī yeⁿe 'iⁿyāⁿ. Ní chēcú yā sillas yeⁿé 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí in'diicui yā 'yááda palomas. ¹³ Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: Na libro yeⁿe Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ 'túúca ngaⁿ'a: Vá'ai yeⁿé canéé chí duuchi va'ai naachi 'iⁿyāⁿ caaⁿmaⁿnguaⁿ'á yā, naati ndis'tīi ní díiⁿ ní chí yiivi yáávā yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí díduucu.

¹⁴ Ní chēeti yaācū mīiⁿ ndaa nanáaⁿ Jesús 'iⁿyāⁿ chí ngeenááⁿ ndúúcu 'iⁿyāⁿ chí ngāa yó'oo, ní Jesús mīiⁿ díiⁿ yā chí nduūvā yeⁿe nducyaaⁿ yā. ¹⁵ Naati chíiduⁿ n'gētēē ndúúcu maestros yeⁿe ley nduuvī taáⁿ yā taachi n'diichi yā chí 'tíicā idiī Jesús mīiⁿ ní ch'iindiveeⁿ yā chuū. Ní saⁿ'ā dá'caiyāa n'gai sa ní caⁿ'a sa: De'ē chúúca ch'ēēte saⁿ'ā chí Daiya rey David mīiⁿ. ¹⁶ Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chíi yā Jesús mīiⁿ: ¿'Áa n'g'iindiveeⁿ ní chí saⁿ'ā da'caiyāa ngaⁿ'a sa? Jesús caⁿ'a yā: N'g'iindiveeⁿ. ¿'Áa nguéé n'geē ndis'tīi Nduudu yeⁿe Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ? Ní ngaⁿ'a 'túúca:

'Áa díiⁿ di chí da'caiyāá ndúúcu dacuaⁿ'á caata yā chí n'daāca n'dai yeⁿé Ndyuūs.

¹⁷ Jesús ní nan'daa yā yeⁿe yaācū mīiⁿ. Ní nan'daa yā yeⁿe yāáⁿ mīiⁿ ní cueⁿe yā na yāáⁿ 'līiⁿ chí nguvi Betania. Ní mīiⁿ canee yā nguūⁿ mīiⁿ.

*Jesús ngaⁿ'a yā chí nguēé n'dāacā yáⁿ'á
yeⁿe n'guíidīi yaaⁿ nguvi chí nguéé n'guí'i
yeⁿe*

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Chidévé táamá nguvi, ní Jesús ndaa ntúuⁿ yā ná yāáⁿ mīiⁿ ní chíi cuiicú yā. ¹⁹ Cuaaⁿ cyúúni ní n'diichi yā 'áamá yáⁿ'á yeⁿe n'guíidīi yaaⁿ nguvi nīⁿnuūⁿ cyúúni, ní cueⁿe yā naachi cutá'a yā n'guíidīi mīiⁿ, ní nguéé ndaaca yā n'guí'i yeⁿe, dámaāⁿ tá'aa. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā yáⁿ'á 'túúca: Díi yáⁿ'á, 'áa ntéé nguēcunéé 'cuūndī n'guí'i

ye'e di. Tuu'mí nūu' ya'ná mii' nti'i.
²⁰ Taachí discípulos n'diichi yá chuú, nge'e yíinú yá ye'e ní ca'n'a yá: ¿De'ē cúúv'í chí maá'ncheet'e nuúu' nti'i n'guíidíi yaa' ngu-uvi?

²¹ Jesús nán'guεεcúta'n'a yá ní ca'n'a yá chíi yá discípulos: Cuaacu níi'nyú' nga'ná ngii' ndís'tií, ndúúti chí ndís'tií i'téenu ní ní nguée' n'deēe nadicadínuu' ní, nguée' dámaān' chuú cuuvi díi' ní ye'e n'guíidíi yaa' nguuv'í naati cuuvi díi' ní ndúúcu' yíicú' líi' 'cúu' chí caa'n'ma' ní cuuvi ní: Díi' yíicú, cuví dí' 'múu' ní cue'e di cundáa nuú' di ná nuú'ní'yá'ná, ní cuuvi. ²² Tanducué'e chí caaca ní naachi caa'n'ma'ngua'á ní, ndúúti chí cu'téenu ní, ní ndaācá ye'e ní.

Jesús nga'n'a ntií'nyú' yá tan'dúúca 'iintye'e

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Taachí Jesús mii' ndaá yá cheeti yaácú templo mii', chíidúu' n'geet'e ndúúcu' 'iinyā' ndiicú' chí nga'n'a ntií'nyú' yá ye'e yaácú ndaá yá nanaá' Jesús mii' taachí ngi'cuee' yá, ní ca'n'a yá chíi yá Jesús: ¿Du'ú 'iintye'e' nga'n'a yá chí 'túúca' idii' ní? ¿Du'ú 'iinyā' tee yá poder chí caa'n'ma' ntií'nyú' ní 'túúca'?

²⁴ Nan'guεεcúta'n'a Jesús mii' ní ca'n'a yá chíi yá 'iinyā' s'ee': 'Úú ntúu' ní intiingu-une'e ndís'tií. Nduuti chí nan'guεεcúta'n'a ní ye'e, tuu'mí ní cuuvi ndís'tií du'ú 'iintye'e' tee yá poder 'úú chí idii' dendú'u chuú. ²⁵ Ye'e chí cheedínúu'ní Juan, ¿tíi' chíicá? ¿Áa ye'e Ndyuús chí canéé na va'ai cheeti nguuv'í o ye'e sa'ná i'nyee'dí 'cúu? Tuu'mí ní 'iinyā' s'ee' ndeé yá nguáán' maán' yá ní ca'n'a yá: Nduuti chí caa'n'ma' yú chí ye'e nanguuvi, tuu'mí ní Jesús caa'n'ma' yá cuuvi yá s'uúu': ¿De'ē cuuv'í chí nguée' s'teenú ní ye'e chí nga'n'a Juan mii'? ²⁶ Ní nduuti chí caa'n'ma' yú chí ye'e sa'ná i'nyee'dí 'cúu, 'va'a yú 'iinyā' ye'e yáa' ti nducyaaca yá ní déénu yá chí Juan chí cheedínúu'ní ní 'aama profeta ye'e' Ndyuús.

²⁷ Ní nan'guεεcúta'n'a yá ye'e Jesús mii' ní ca'n'a yá: Nguée' déénu 'nū. Jesús mii' ní ca'n'a ntúu' yá: 'Tiicá ntúu' 'úú ní nguée' cuuvi ndís'tií du'ú 'iintye'e' tee yá poder 'úú chí idii' chuú.

'Áamá ejemplo ye'e' 'uuv'í daiya yá

²⁸ Jesús ca'n'a yá: ¿De'ē inadacadiinúu' ndís'tií ye'e' chuú? Ca'ná caa'n'má' ndúúcu' ndís'tií ye'e' 'áamá sa'ná chí vée' 'uúv'í daiya sa. Ndaá sa nanaá' 'áamá daiya sa ní ca'n'a sa: Díi' daiyá, cuén'e di ní dii' dí ntií'nyu' naachi vée' díi'yú uvas ye'e'. ²⁹ Daiya sa ní nan'guεεcúta'n'a sa ní ca'n'a sa: Nguée' ne'e'. Ch'iinu maa' ní nadicadínuu' sa chí nguée' n'daācá dii' sa ní cuén'e sa dii' sa ntií'nyu' mii'. ³⁰ Ní cue'n'e ntúu' sa'ná mii' ní yaa'vi sa táamá daiya sa, ní 'tiicá ntúu' ca'n'a sa chíi sa daiya sa. Ní daiya

sa mii' nán'guεεcúta'ná sa ní ca'n'a sa: 'Tiicá, n'dii' chíidá, ca'ná. Naati nguée' cue'n'e sa dii' sa ntií'nyu'. ³¹ ¿De'ē inadacadiinuu' ndís'tií? Naachi 'uúv'í daiya yá ¿chee chí dii' tan'dúúca chí ne'e' chíidá yá? 'Ii'nyā' s'ee' ca'n'a yá: Sa'ná chí yaa'vi yá vmnaa'. Jesús ca'n'a yá chíi yá 'iinyā' s'ee': Cuaacu níi'nyú' nga'ná ngii' ndís'tií, chí 'iinyā' chí inn'guée' ye'e' impuestos ndúúcu' n'daataá chí vée' cá sa'ná ye'e' tá ca'ná yá vmnaa' ye'e' ní naachi Ndyuús nga'n'a ntií'nyú' yá. ³² Ti Juan chí cheedínúu'ní ndaá sa vmnáa' ndís'tií. Chica sa ná 'áamá yúúni' cuaacu ní nga'n'a sa ye'e' yúúni' cuaacu ye'e' Ndyuús ní nguée' s'téenu ní ye'e' sa. Naati sa'ná publicanos chí inn'guée' ye'e' impuestos ndúúcu' n'daataá chí vée' sa'ná s'ee' ndúúcu' tá s'téenu yá ndu-udu ye'e' sa. Ndís'tií, taachi n'diichi ní chuú chí 'áa dii' Juan, nguée' ndaacadaamí ní ye'e' nuu'ndi ye'e' ní ní nguée' s'téenu ní chíi' chí nga'n'a Juan mii'.

'Áamá ejemplo ye'e' 'iinyā' chí nguεε n'dáacá idii' yá ntií'nyu'

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Tuu'mí ní ca'n'a Jesús: 'Caandivee' ní táamá ejemplo chí 'tee nguεε dáamá. Canéé 'áamá 'iinyā' chí vée' yá'ná ye'e' yá ní chíinu yá díi'yú ye'e' uvas na yá'ná ye'e' yá. Ní din'dái yá 'áamá chee' ye'e' yá'ná 'líi' núu'má' cuaa' 'diituú. Din'dái yá 'aama tanque naachi cuuvi tun'dáa yá nuú'ní ye'e' uvas mii'. Ní din'dái yá 'áamá torre nguaa' díi'yú uvas naachi mozos ye'e' yá 'cuetinée' sa dii' sa cuidado n'gui'í uvas mii'. Dueño mii' ca'a yá yá'ná ye'e' yá sa'ná s'ee' chí dii' sa ntií'nyu' mii' ní cue'e' yá táamá país. ³⁴ Taachí snúu' ca'a ye'e' tiempo ye'e' n'gui'í uvas mii' chí túumá yá, dueño dicho'ó yá mozos ye'e' yá chí sa'ná s'ee' nca'a sa n'gui'í uvas ye'e' yá'ná, parte ye'e' n'gui'í chí tune'e' dueño. ³⁵ Sa'ná chí dii' ntií'nyu' na yá'ná mii' sta'a sa mozos. 'Áamá ní ch'en'e sa, táamá ní ch'ií'nu' sa ní táamá ní chíituu sa. ³⁶ Dueño mii' dicho'ó yá taandúu' 'uúv'í mozos, 'áa ví'í mozos chí che'n'e vmnaa'. 'Tiicá ntúu' dii' sa ndúúcu' mozos.

³⁷ Cuayíivi mii' dicho'ó yá daiya yá ti dueño mii' ní nga'n'a yá: Sa'ná s'ee' ní dii' sa honrar daiyá. ³⁸ Taachí sa'ná s'ee' chí dii' sa ntií'nyu' ye'e' yá'ná mii' n'diichi sa daiya dueño mii', ca'n'a sa nguáán' maa' sa: Sán'a 'tíi' chí cuuvi ye'e' sa yá'ná 'cúu. 'Caa'nu' yú sán'a mii' ní ndúúcu' chí vée' naa' chí cuuvi ye'e' sa ní cuuvi ye'e' yú. ³⁹ Ní sta'a sa daiya dueño mii' ní tun'daa sa sa'ná 'áamá lado ye'e' chéee' ye'e' díi'yú uvas mii' ní ch'ií'nu' sa sa'ná.

⁴⁰ Taachí ndaá dueño ye'e' díi'yú uvas ¿de'ē dii' yá ndúúcu' sa'ná chí idii' ntií'nyu' na yá'ná ye'e' yá?

⁴¹ 'Ii'ya'n s'ee'n ní ca'n'a yā: Dueño mi'i'n ní 'caan'nú' yā sa'n'ā chí cuúnchee'n sa di'i'n sa. Ní ca'á yā yā'n'āa yē'e yā naachi véé díf'yú uvas táamá 'ii'ya'n chí di'i'n yā ntiinyu'n na yā'n'āa mi'i'n, 'ii'ya'n chí ntée yā uvas chí tuneé'n yā na tiempo ye'n'e ngu'i'i.

⁴² Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'ya'n s'ee'n: ¿Áá nguéé n'ge'e' ndis'ti' naachi canéé ngu'u'n na libro ye'n'e Ndyuūs chí nga'n'a 'túucā:

Tuūu chí 'ii'ya'n chí idin'dái yā va'ai sta'á yā ní ch'écú yā 'áamá lado ti nguéé ne'n'e yā. Tuūu 'cūu tuūu ch'etēe ní dichí'vē ca ní canéé tuūu ch'etēe esquina ye'n'é va'āi. Chuū ní Señor Ndyuūs di'i'n yā. Chuū ní 'áamá chí nge'n'e yiinu yú taachí inaa'n yú ye'n'e.

⁴³ Chii' chí 'túucā nga'á ngii' ndis'ti', chí naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu'n yā diví yā ye'n'é ndis'ti' ní ca'á yā táamá 'ii'ya'n chí ca'á yā ngu'i' chí tune'e' lado ye'n'e Ndyuūs. ⁴⁴ Áa du'ú nūu' 'ii'ya'n chí cun'dáa nduú yā vm-naa'n na tuūu 'cúu ní caātú 'íini ye'n'e yā. Naati 'áa du'ú nūu' 'ii'ya'n chí cun'dáa nduúu tuūu 'cúu vmnaa'n ye'n'e yā, 'cuínú ndúúví yuūni yā.

⁴⁵ Taachí 'ii'ya'n chiiduú n'geetē ndúúcu 'ii'ya'n fariseos ch'iindiveé'n yā chuū, 'ii'ya'n s'ee'n tuumicadíinu'u' yā chí ye'n'é yā nga'n'a Jesús mi'i'n. ⁴⁶ Nadicadíinu'u' yā taācā chí cuta'á yā Jesús mi'i'n naati 'va'a yā 'ii'ya'n ye'n'e yāa'n tí 'ii'ya'n s'ee'n i'ténu yā Jesús mi'i'n tan'dúucā chí 'áamá profeta chí nga'n'a ndu-udu ye'n'é Ndyuūs.

22

'Áamá ejemplo ye'n'e 'viicu chí n'giindivaacú yā

¹ Jesús tuca'á yā ndee yā taama vmné'n'ēe ndúúcu ejemplos, ní ca'n'a yā: ² Naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu'n yā ye'n'é va'ai ch'etēi nguuví tan'dúucā 'áamá rey chí chica yā 'viicu chí ch'iindivaacu sa'n'a daiya yā. ³ Ní dichó'o yā mozos ye'n'e yā chí yaa'vi sa 'ii'ya'n chí ndii yā invitado naati 'ii'ya'n s'ee'n nguéé né'e yā ca'n'a yā. ⁴ Ní dichó'o yā tan'duuví mozos ní ca'n'a yā chí yā mo-zos: Caa'ma'n ní cuuvi ní 'ii'ya'n chí ndii yā invitado 'túicā. 'Áa véé yaāa' comida mi'i'n. 'Áa ch'ii'nú' i'tiindu ye'n'é ní 'iiti chí 'viicheé. Tanducué'n'ē 'āá véé yaāa'. Cuchíi ní 'viicu. ⁵ Naati 'ii'ya'n s'ee'n nguéé di'i'n yā cuenta. 'Áamá yā ní cuen'e yā cuéétí ye'n'e yā. Taama yā ní cuen'e yā negocio ye'n'e yā. ⁶ Tanán'a yā ní sta'á yā mozos. Cu'n'u yā ndúúcu sa ní ch'ii'nú' yā mozos. ⁷ Taachi rey mi'i' ch'iindiveé'n yā chuū, ndúúví taa'n yā. Ní dichó'o yā soldados ye'n'é yā ní ca'n'a ntiinyu'n yā chí 'caan'nu' sá 'ii'ya'n chí ch'ii'nú' yā mozos ye'n'é yā. Ní 'nee'n ya'n'ā sa yāa'n vaacú 'ii'ya'n s'ee'n. ⁸ Tuu'mi ní ca'n'a yā chí yā mozos ye'n'é yā: Cuaacu ní'nyu'n

'viicu mi'i' ní 'āá véé yaāa' caavā 'ii'ya'n chí chí yā invitado naati nguéé n'dai taaví yā chí cuchii yā. ⁹ Maa' ní cuen'e ní na yúúni chí can'daa ye'n'e yā'n'āa yāa' ní di'i'n ní invitar 'ii'ya'n chí chí yā na 'viicu, 'ii'ya'n chí ndaāca ní. ¹⁰ Mozos ní can'daa sa ní cuen'e sa Cuaa' cyúúni ní nadaama sa nducyaaca 'ii'ya'n chí ndaāca sa, 'ii'ya'n chí cuúnchee'n yā ndúúcu 'ii'ya'n chí n'dai yā. Ní ndaā nducyaacá 'ii'ya'n s'ee'n chí mozos 'cai sa ní n'deēe n'dái 'ii'ya'n ndaā yā 'viicu mi'i'n.

¹¹ Ní rey mi'i' che'n'e yā n'diichi yā 'ii'ya'n chí ndii yā invitado ní ndaācā yā 'áamá sa'n'a chí nguéé cánúu' sá catecai sa ye'n'é naachi n'giindivaacu yā. ¹² Ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a: N'dii amigo, ¿taācā chí ndāa ní 'muu' chí nguéé canúu' ní catecai ní ye'n'é chí n'giindivaacú 'ii'ya'n? Sa'n'a mi'i' ní nguéé nan'guécúta'n'a sa ye'n'e yā. ¹³ Tuu'mi ní rey mi'i' ca'n'a yā chí yā mozos ye'n'e yā: 'Caachiichí ní ca'a sa ndúúcu ta'a sa ní diví ní sa'n'a ndii 'múu' ní 'cuēcú ní sa'n'a cuaa'n chuvá'āi na maāi'. Mii'n cuēcú sa ní ch'éé 'diir'yu' sa cuen'e daā'ma'. ¹⁴ Jesús ca'n'a ntúu' yā chuū: Nééné 'yaa' yā chí Ndyuūs 'cuai yā naati duu'ví yā chí Ndyuūs ndeēvé yā.

Chii' chí ntinguunee'n yā ye'n'e asunto ye'n'e impuestos

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Tuu'mi ní 'ii'ya'n fariseos cuen'é yā ní nduuvidaamá yā. Ní ndeé yā nguaa' maā'n yā táacā cuuvi di'i'n yā chí Jesús mi'i' cásta'n'a nduudú ye'n'e yā chí caa'má'n yā 'áamá ndu-udu yaadi. ¹⁶ Ní fariseos dichó'o yā 'ii'ya'n ye'n'e yā ndúúcu 'ii'ya'n ye'n'e Herodes mi'i' chí caa'má'n yā Jesús: N'dii maestro, dénu 'nū chí n'dii ní 'áamá sa'n'a chí n'dai. N'dii ní di'i' ní chí n'daācā. Ní cuaacu ní'nyu'n ngi'cuee' ní yúúni ye'n'e Ndyuūs. Ní nguéé 'va'a ní 'ii'ya'n ti nguéé indéé ní cuidado táacā 'ii'ya'n. ¹⁷ Maa' ní cuúu ní nús'uu: ¿De'ē inadacadíinu'u' ní? ¿Áá canéé nguū'n na ley chí nadí'v'e 'nū emperador César tuūmí ye'n'é 'nū o nguéé?

¹⁸ Jesús tuumicadíinu'u' yā chí 'ii'ya'n s'ee'n yā di'i' yā chí nguéé n'daācā ní ca'n'a yā chí yā 'ii'ya'n s'ee'n: ¿De'ē cuúví chí ne'n'e ní n'diichineé'n ní 'úu? Ndis'ti' ní véé 'uúví chí nadacadíinu'u' ní. ¹⁹ Téé ní tuūmí chí nadí'v'e ní ye'n'e impuesto. 'Ii'ya'n s'ee'n ní ch'i'i' yā 'áamá tuūmí Jesús mi'i'. ²⁰ Tuu'mi ní Jesús mi'i' ca'n'a yā chí yā 'ii'ya'n s'ee'n: ¿Du'u náa'n chí canéé ná tuūmí? ¿Du'ū chí nguúví cánéé nguū'?

²¹ 'Ii'ya'n s'ee'n ní ca'n'a yā: Naa'n emperador César cānee. Ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'ya'n s'ee'n: Nca'a ní tuūmí emperador César chíi' chí ye'n'é sa ní ca'a ní Ndyuūs chí ye'n'e Ndyuūs.

²² Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū, cheⁿ'e yi-inu yā ní cueⁿ'e yā.

Chiiⁿ chi ntiinguuneéⁿ yā yeⁿ'e chí 'iⁿ'yāⁿ nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Nguuvi miiⁿ 'iⁿ'yāⁿ saduceos ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. 'Iⁿ'yāⁿ saduceos ngaⁿ'a yā chí nguéé índuuchi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ntiinguuneéⁿ yā Jesús, ²⁴ ní caⁿ'a yā: N'dií maestro, Moisés miiⁿ caⁿ'a sá chí 'āa du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chí 'cuūvi sa ní nguéé ch'iindí daiya n'daataá yeⁿ'e sa tuuⁿ'mi ní 'diinū sa 'caandavaacu sa ndúúⁿ n'daataá míⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuūndí daiya sá lado yeⁿ'e 'diinu tináⁿ'ā. ²⁵ Maaⁿ ní v'é ndeéché sáⁿ'a nūuⁿ yeⁿ'e cheéⁿcu sa yeⁿ'e chiidá sa. Sáⁿ'ā vmnaaⁿ miiⁿ ní ch'iindivaacu sa ní ch'ií sa. Ní nguéé daiya n'daataá yeⁿ'e sa. Ní canee n'daataá yeⁿ'e sa. Ní 'diinu sa ní canee sá ndúúⁿ tá. ²⁶ 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'e ndii chiiⁿ ndii 'uuvi saⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'e saⁿ'ā chí ndii 'iínū. 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'e saⁿ'a s'eeⁿ nduu ndeéché sa. ²⁷ Ndíí ná ch'iínú ní ch'ií ntúūⁿ n'daataá miiⁿ. ²⁸ Taachí nduuchi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, naachí ndeéché saⁿ'ā s'eeⁿ ní 'chéⁿ sa chí n'daataá yeⁿ'e sa táⁿ'ā caati nducyaaca sá canee sá ndúúⁿ tá?

²⁹ Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ ní nan'guécútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chí yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií ní nguéé ndaācā nadicádiinuⁿ nī, ti nguéé déenu ní taacá ngaⁿ'a na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ. Ndíí nguéé ndúú déenu ní poder yeⁿ'e Ndyuūs. ³⁰ Tí naachí nduuchi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, nguéé 'caandavaacu yā. Ndíí nguéé caⁿ'a ra yā chí 'caandavaacu daiya yā tí cuuvi yā tan'dúúⁿ cá ángeles chí dichí'vē Ndyuūs chí canéé yā na yā'ai chetí nguuvi. ³¹ Naati yeⁿ'e chí nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'áá nguéé n'geeⁿ nī chí maáⁿ Ndyuūs caⁿ'a yā yeⁿ'e taachí caⁿ'a yā 'túúⁿ cá?: ³² 'Úú ní Ndyuūs yeⁿ'e Abraham ndúúⁿ Isaac ndúúⁿ Jacob. Ndyuūs miiⁿ ní nguéé Ndyuūs yeⁿ'e tináⁿ'ā tí yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí sндуuchi.

³³ Taachí nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cheⁿ'e yíinú yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e Jesús miiⁿ tan'dúúⁿ cá chí ngi'cueeⁿ yā.

Mandamiento chí ch'ete ca

(Mr. 12.28-34)

³⁴ Tuuⁿ'mi ní saⁿ'ā fariseos taachí ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e chí Jesús diíⁿ yā, 'iⁿ'yāⁿ saduceos 'āá ntéé caⁿ'a yā ndúúⁿ Jesús miiⁿ, fariseos miiⁿ nduuidaamá yā. ³⁵ 'Áám saⁿ'a fariseo abogado chí ngi'cueeⁿ sa chí ngaⁿ'ā ley miiⁿ neⁿ'e sa n'diichinééⁿ sa Jesús ní ntiinguuneéⁿ sa 'iⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a sá chí sa Jesús: ³⁶ N'dií Maestro, 'chéé mandamiento chí ch'ete n'dai ca yeⁿ'e na ley yeⁿ'e Moisés?

³⁷ Jesús caⁿ'a yā chí yā saⁿ'ā: Dinéⁿ'e di Señor Ndyuūs yeⁿ'e di ndúúⁿ núuⁿ máⁿ stááⁿ yā yeⁿ'e di ndúúⁿ núuⁿ máⁿ alma yeⁿ'e

di ndúúⁿ núuⁿ máⁿ vaanicadínuⁿ yeⁿ'e di. ³⁸ Chuū chí vmnaaⁿ ní ch'étéⁿ ca chí cuuvi tanáⁿ'ā mandamientos. ³⁹ Ndiichi ndii 'úúⁿ tan'dúúⁿ cá chí vmnááⁿ vmnaaⁿ: Dinéⁿ'e di 'iⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúⁿ cá chí neⁿ'e di maáⁿ di. ⁴⁰ Yeⁿ'e ndúú 'uúvi mandamientos miiⁿ canee tanducuén^{'e} yeⁿ'e ley Moisés miiⁿ ndúúⁿ nduudu chí ngaⁿ'a profetas ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

'Du'ú 'iⁿ'yāⁿ chí daiya Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Taachí 'iⁿ'yāⁿ fariseos ndiidaamá yā Jesús ntiinguuneéⁿ yā fariseos, ⁴² ní caⁿ'a yā chí yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'De'ē nadicádiinuⁿ ndís'tií yeⁿ'e Cristo? 'Du'ú daiyá 'iⁿ'yāⁿ 'cúu? Ní fariseos caⁿ'a yā chí yā: Daiya David miiⁿ.

⁴³ Ní Jesús caⁿ'a yā chí yā fariseos: 'Tááca cuuvi David miiⁿ na espíritu yeⁿ'e sa ní caⁿ'a sa chí Cristo ní Señor? Ní caⁿ'a yā chíu:

⁴⁴ Caⁿ'a Señor Ndyuūs miiⁿ chí yā Señor Cristo yeⁿ'e: 'Cuūndi di lado tá cuaacú chí lado yeⁿ'e honor ndíí 'úú cu'neéⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e di cuaaⁿ ndii yā na caⁿ'a di tan'dúúⁿ cá chí enemigos ní 'áamá banco 'líiⁿ.

⁴⁵ Maaⁿ ní nduuti chí David miiⁿ caⁿ'a yā yeⁿ'e Cristo chí Señor yeⁿ'e yā, 'tááca cuuvi chí chí Señor miiⁿ ní daiya David 'iⁿ'yāⁿ?

⁴⁶ Mar 'áamá 'iⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi nan'guécútaⁿ'a yā yeⁿ'e mar 'áamá. Ndíí nguuvi miiⁿ s'neeⁿ naaⁿ yā ntiinguuneéⁿ yā Jesús miiⁿ.

23

Jesús ngaⁿ'a yā chí diíⁿ yā cuidado yeⁿ'e maestros chí ngi'cueeⁿ ley ndúúⁿ 'iⁿ'yāⁿ fariseos

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jesús yaaⁿ vi yā 'iⁿ'yāⁿ ndúúⁿ discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: ² Maestros chí ngi'cueeⁿ ley ndúúⁿ 'iⁿ'yāⁿ fariseos, 'iⁿ'yāⁿ s'uun deenu n'dai yā ní ngi'cueeⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ cuaacú yā ley yeⁿ'e Moisés. ³ 'Tiicá ntúūⁿ cu'téenu ndís'tií ní diíⁿ ní tan'duucá 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā, naati nguéé diíⁿ ní tan'dúúⁿ cá 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ idiíⁿ yā tí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e ley naati nguéé 'tíicá idiíⁿ yā. ⁴ 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní diíⁿ yā tan'dúúⁿ cá chí 'caachiichí yā chéedi chí ngi' taaví chí 'iⁿ'yāⁿ nguéé cuchéé yā ní ngaⁿ'a yā chí 'iⁿ'yāⁿ canéé chí cuchéé yā. Naati 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ maáⁿ yā ndíí nguéé neⁿ'e yā 'neeⁿ nduutitáⁿ yā chí tuuⁿ'vi yā chéedi miiⁿ ní diíⁿ yā. ⁵ 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní idiíⁿ yā nducuén^{'e} ntiinyuⁿ yeⁿ'e yā caati tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ snáaⁿ yā ní n'diichi yā tááca idiíⁿ yā. Neⁿ'e yā candéⁿ yā chí canéé nguun^{'e} chí yeⁿ'e Nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ní s'neeⁿ yā 'áamá caja 'líiⁿ ní dich'iichí yā 'áamá yíiⁿ maⁿ ní s'neeⁿ yā maaⁿ taⁿ'a yā ní ncheéⁿ yā. Ní n'geéti núuⁿ yā vestido yeⁿ'e yā chí n'geé 'núuⁿ ca. ⁶ 'Iⁿ'yāⁿ

s'een ní ne'e yá 'cuundi yá sillas chí ye'e 'iinyān ch'ette taachi ca'á yá 'áamá 'viicu chí che'é yá. Ní ne'e yá 'cuundi yá sillas ye'e honor chí vmnáán vmnāa ná yáacu sinagogas. ⁷ Ní ne'e yá chí taná'ā 'iinyān dii n'daacá yá ní dii yá saludar 'iinyān taachi snee yá cuaa' nī v'ēē ní ne'e yá chí 'iinyān caa'mán yá, maestro, maestro, taachi dii yá saludar 'iinyān.

⁸ Naati ndís'tií ní nguéé ne'e ní chí caa'mán 'iinyān ye'e ní maestro ti 'áamá 'iinyān nūu chí maestro ní 'iinyān mii' chí Cristo. Ní nducyaaca ndís'tií ní hermanos ye'e ní v'l. ⁹ Nguéé caa'mán nī ye'e mar 'áamá 'iinyān ye'e yán'āa 'cūu: N'dií chiiduú padre, ti dámaā' 'áamá chí Chiida yú chí Ndyuús chí canéé na va'ai cheeti nguuví. ¹⁰ Ndií nguéé ndúú caa'mán rá yá ye'e nī: Maestro, ti 'áamá chí maestro ye'e nī chí Cristo. ¹¹ 'iinyān chí ch'ette ca yá ye'e nī canee chí dichí'v'e yá ndís'tií. ¹² Ní 'iinyān chí dii yá chí cuuvi ch'ette maán yá, 'iinyān mii' cuuvi ndiicuú yá. 'iinyān chí idiín yá chí maán yá ndiicuú yá, cuuvi ch'ette yá.

Jesús caa'mán yá ye'e nuu'ndi ye'e 'iinyān fariseos

(Mk. 12.40; Lc. 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ Naati de'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, maestros chí ngi'cuee' ley ndúúcu 'iinyān fariseos, ndís'tií 'uúvī naa' 'uúvī cheendí nī, ti nguéé ngi'cuee' nī ye'e naachí Ndyuús nga'a ntiinyú' yá nanáán 'iinyān ye'e i'yeendí' cūu. Ndií nguéé ndúú maa' ndís'tií cundáa nī va'ai cheeti nguuví. Ndií nguéé n'guún nī taná'ā 'iinyān chí ne'e ndaá yá chí cundaa yá.

¹⁴ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, 'iinyān chí dingúu' ní ngi'cuee' nī ley ndúúcu 'iinyān fariseos, ti ndís'tií 'uúvī náán 'uúvī cheendí nī, ti ndiví nī va'ai ye'e nī daataá nguá'ā. Ní néené n'deéé nga'nā nī taachi nga'angua'á nī nanáán nducyaaca 'iinyān. 'Úú nga'á chí ch'ette ca castígo ye'e nī nguuví ye'e juicio.

¹⁵ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, maestros chí ngi'cuee' ley ndúúcu ndís'tií 'iinyān fariseos ti ndís'tií 'uúvī naa' 'uúvī cheendí nī. Ndis'tií ní chiicá nī ndií yá'āa ya'ai táamá lado nuu'ninyá'á ní dii' nī chí 'áamá 'iinyān i'téenu yá tan'dúúca ndís'tií. Ní taachí 'iinyān cu'téenu yá tan'dúúca ndís'tií ne'e nī, idiín nī chí 'iinyān mii' ní 'uúvī tanto cuuvi yá ye'e' daiya inferno nguéé ti chí ndís'tií. ¹⁶ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, chí ngi'cuee' nī tan'dúúca 'iinyān chí nguenaán. De'ε inadacadínuu' ndís'tií. Nduuti chí 'áamá 'iinyān ca'a yá chí dii' yá 'áamá cosa ní 'cuai yá, "cááva yaácú templo", tuu'mi ní nguéé de'ε v'ε nacadínuu' nī ye'e chuú, naati nduuti chí 'iinyān 'cuai yá, "cááva 'dii'nguāa" chí v'ε cheeti yaácú

templo mii', tuu'mi ní 'iinyān mii' canee cuu'mi' chí dii' yá chí caa'mán yá chí ca'nā yá chí dii' yá. ¹⁷ Ndis'tií ní 'iinyān chí nguéé deenu ti tan'dúúca 'iinyān nguenaán 'tiicá nī. ¿Cheé cá ch'ette ca? ¿Áá 'dii'nguāa' mii' o yáacu mii' chí dii' chí didéve 'dii'nguāa' mii' cucááva Ndyuús? ¹⁸ 'Tiicá ntúú ndís'tií: Nduuti chí 'áamá 'iinyān ca'a yá chí dii' yá 'áamá cosa, ní n'gai yá, "cááva nátaí", nguéé de'ε v'ε nacadínuu' nī ye'e. Naati ndúúti chí 'iinyān n'gai yá, "cááva ofrenda" chí candúú vmnáán ye'e nátaí, tuu'mi ní 'iinyān mii' canee cuu'mi' chí dii' yá chí ca'nā yá chí dii' yá. ¹⁹ Ndis'tií nī tan'dúúca 'iinyān chí cheechí tiin' o 'iinyān chí nguenaán, 'tiicá nī ti ¿cheé ca chí ch'ette ca? ¿Áá ofrenda mii' o nátaí chí dii' chí ofrenda mii' ní didéve cucááva Ndyuús? ²⁰ 'Tiicá. 'iinyān chí n'gai yá, "cááva nátaí", n'gai yá cááva nátaí ndúúcu tanducué'ē chí cánduú nátaí. ²¹ 'iinyān chí n'gai yá, "cááva yaácú templo", nguéé dámaā' nga'a yá cááva yaácú templo mii' naati cááva maán Ndyuús chí canéé na yaácú templo mii'. ²² 'iinyān chí n'gai yá, "cááva va'ai cheeti nguuví", n'gai yá cááva trono ye'e Ndyuús ní cááva Ndyuús chí v'ε yá na trono mii'.

²³ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, maestros chí ngi'cuee' yá ley ndúúcu 'iinyān fariseos, ndís'tií 'uúvī naa' 'uúvī cheendí nī. Ndis'tií nī ngá'a nī Ndyuús 'áamá ndiichi parte ye'e yaátá chí yiví, ndúúcu yaátá anís, ndúúcu yaátá comino. Ní ndís'tií ní s'née' nī 'aama lado cosas chí n'geete ca ye'e na ley, chí' chí n'diichi nī nuu'ndi ye'e 'iinyān' ndúúcu vaadi cuaacu ndúúcu vaadi ya'ai 'iinu ndúúcu vaadi i'téenu. Chuú canee chí dii' nī ní dii' nī táamá naa' dendu'ú. ²⁴ Ndis'tií 'iinyān chí tan'dúúca chí nguenaán chí candéé nī 'iinyān. Dii' nī tan'dúúca chí i'yaá' nī 'áamá 'yaácú ye'e nuu'nin' chí cu'ú nī naati cu'ú nī 'iiti camello chí ch'ette.

²⁵ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, maestros ye'e ley ndúúcu 'iinyān fariseos, ndís'tií ní 'uúvī naa' 'uúvī cheendí nī, ti inadéve' nī cuaa' daami ye'e vaso ndúúcu cu'ú, chí tan'dúúca cuerpo ye'e maán nī, naati cuáán cheetí nī ní ndiituú ndúúcu chí diduucu nī ndúúcu tanducué'ē chí nguéé n'daácá. ²⁶ 'Caandiveé' nī ndís'tií 'iinyān fariseos chí tan'dúúca chí nguenaán. Dii' cá nī chí didéve' nī chí cuaa' cheeti vaso ní 'tiicá ntúu' cu'ú, tuu'mi ní cuuvi de'ε nī cuaa' chuvé'āi vaso mii'.

²⁷ De'ε chúúca ya'ai ye'e ndís'tií, maestros ye'e ley ndúúcu 'iinyān fariseos, ndís'tií 'uúvī naa' 'uúvī cheendí nī, ti ndís'tií ní tan'dúúca yainyān 'cuéé chí cuaa' daami mii' n'déveé chí nne'ē yaáchí caaca, ti cuaacu ninyú' cuáán cheetí mii' ndiituú 'iini ye'e

tiná"ā ndúúcu taanduvéé cosas chí vaati. ²⁸ "Tíicā ndís'tií ti cuaacu níi'nyú" n'g'i'ni ní 'i'in'yā" chí ndís'tií ní sa"ā chí n'dai ndís'tií naati cuaa" ch'etinéé ní ndiituú ndúúcu nduudu yaadi ndúúcu nuu"ndi.

²⁹ De'e chúúca ya'ai ye"ē ndís'tií, maestros ye"e ley ndúúcu 'i'in'yā" fariseos, 'i'in'yā" 'uúvi naa" 'uúvi cheendi ní, ti idin'dái ní yaínyā" ye"ē profetas ní n'déve ní yaínyā" ye"ē 'i'in'yā" chí n'dai taachi snéé yā i"yee"ndí 'cūú. ³⁰ Ndis'tií ní nga"á ní 'tíicā: Nduúti chí nús'uu ch'etinéé 'nū tiempo chí ch'etinéé chiidá 'nū cuáa" vmnaa", nguéé chinee 'nū ch'i'in'yā" 'nū profetas taachi cungeé yuúu" ye"e yā. ³¹ "Tíicā ndís'tií ní nga"á ní nduudu cuaacu ye"ē maá" ní ti ndís'tií ní dáiyá 'i'in'yā" chí ch'i'in'yā" yā profetas. ³² Ndis'tií ní canéé chí díi' ní tan'dúúca chiidá ní.

³³ Ndis'tií ní tan'dúúca cúú 'tíicā ndáátá ye"e ní. 'Tááca cuuvi nguá"ai ní ye"e castigo ye"e infierno? ³⁴ Cáavā chuú 'úú ní dicho'ó nanaá" ndís'tií profetas chí candee yā Nduudu ye"ē Ndyuús, ndúúcu 'i'in'yā" chí déenú, ndúúcu 'i'in'yā" chí ngi'cuee" ley. N'dúúví 'i'in'yā" s'ee" ní ndís'tií ní chita'á ní 'i'in'yā" ní ch'i'nee"nga'á ní 'i'in'yā". Tá n'duuví yā ní ch'e"é ní 'i'in'yā" na yaácú sinagogas ye"e ní ní can'dáa ní 'i'in'yā" ndii na 'áamá yāā" táamá yāā" chí ch'eenú yā chíi. ³⁵ Ní ndís'tií ní ca'á ní cuenta ye"ē nducué"e yuúu" ye"e 'i'in'yā" chí n'dai chí 'i'in'yā" ye"é ní ch'i'in'yā" yā 'i'in'yā" na yá"āa 'cūú ndii yuúu" ye"ē Abel chí sa"ā n'dai ndii yuúu" ye"e Zacarías daiya sa"ā Berequías chí ndís'tií ch'i'in'yā" ní náavta"ā ye"ē yaácú mii" ndúúcu nátaí mii". ³⁶ Cuaacu níi'nyú" nga"á ngii ndís'tií: Castigo ye"ē tanducué"e chuú canee vmnaa" 'i'in'yā" chí snéé yā maa" tiempo 'cūú.

Jesús ngeecu yā cáavā 'i'in'yā" ye"e yáā" Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

³⁷ Ní nga"á Jesús: Ndis'tií 'i'in'yā" ye"e yāā" Jerusalén, ndís'tií 'i'in'yā" ye"e yāā" Jerusalén, chí ch'i'in'yā" ní 'i'in'yā" profetas ní chí chiitúú ní 'i'in'yā" chí Ndyuús dicho'ó yā nanaá" ní. Néené n'déee 'cuúví ne"é nadaamá daiya ní tan'dúúca tú'u chí inadaámá tí daiya tí maa" ngeechi tí ní nguéé 'cuu" ní. ³⁸ Ndis'tií, n'diichí ní. Ndyuús ch'i'nee" yā ndís'tií ndúúcu vaacú ní dámaas". ³⁹ Tí 'úú ní nga"á ngii ndís'tií, ti ndii maa" ní 'āā ntéé snaa" ní 'úú ndii ndaa tiempo taachi caa"ma" ní: De'e chúúca n'dai 'i'in'yā" chí cuchii yā ndúúcu chí duuchi Señor chí Daiyá Dendyuús mii".

24

Jesús nga"á yā chí yaácú templo mii" ní ntuvíi

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Taachí Jesús mii" nan'dáa yā ye"e yaácú templo cue"é yā. Discípulos ye"é yā ní ndaa yā nanaá" yā ní n'g'i'ni yā Jesús mii" va'ai s'ee" ye"e yaácú templo mii". ² Jesús mii" ní nguécúta"ā yā ní ca"ā yā: 'Áá inaa" ndís'tií nducyáácá chuú? Cuaacu níi'nyú" nga"á ngii ndís'tií, chí nguéé cunee tuúu cuaa" vmnaa" ye"e ví'i chí nguéé ntuvíi.

Jesús ngi'cuee" yā de'ē chí cuuvi taachi 'āā ndaa níi'nuú" nguuví chí 'cuiinu i"yee"di

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Jesús véé yā ná yíúcu chí nguuví Olivos. Discípulos ndaa yā nanaá" yā taachi canee yā damáa" yā ní ca"ā yā chíi yā Jesús: Cúúví ní nús'uu tí cua"ā cuuví chuú. 'De'ē señal 'cuu"mi" ní taachi 'āā ndaa ní taama vmné"ēe ní taachi 'cuiinu i"yee"di?

⁴ Jesús nan'guécúta"ā yā ye"e yā ní ca"ā yā: Cundéé ní cuidado chí mar 'áamá 'i'in'yā" nguéé cannche'ei yā ndís'tií. ⁵ 'Yáa" n'dái 'i'in'yā" ndaa yā ndúúcu chí duuchi ní caa"ma" yā 'tíicā: 'Úú chí Cristo 'úú. Ní cannche'ei yā 'yaa" n'dái 'i'in'yā". ⁶ Ní 'caandive"e ní chí véé caandaá ní 'caandive"e ní chí 'cuúndi caandaá. Cundéé ní cuidado chí 'i'in'yā" s'ee" nguéé casta"ā vaanicádimiú" ye"e ní ti canéé chí chíi' nducué"e dendu'ú chí 'túúca cuuvi, naati 'āā cuéé chí 'āā 'cuiinu i"yee"di. ⁷ Tí 'áamá nación 'cuu"ma" ndúúcu taama nación, ní 'áamá rey ndúúcu nducué"e país naachi nga"ā nti"nyu" yā contra ye"e taama rey ndúúcu nducué"e país naachi chí nga"ā nti"nyu" yā. Ndaá tiempos chí cuicu ndúúcu tiempos chí 'i'in'yā" 'cueenú yā cuuvi cáavā chí ya'ai ye"é yā, ní ndúúcu tiempos chí inu"u yá"āa n'deeé cuáa" n'dai. ⁸ Taachí cuuvi dendu'ú chí 'túúca ní chíi tuu"mi ní cáamá cúu"nga"ā vaadí ya'ai.

⁹ Tuu"mi ní 'i'in'yā" s'ee" ní nca"ā yā ndís'tií na ta'a 'i'in'yā" chí 'cueenu ní cuuvi ní 'caa"nú" yā ndís'tií. Ní nducyáácá 'i'in'yā" nguéé cuaa" yā ndís'tií caavā chí nga"ā ní chí duuchi. ¹⁰ Ní tiempo mii" neené 'yaa" 'i'in'yā" chí 'āā i'téenu yā ye"e 'úú ní 'cueenú yā cuuvi. Ní 'áamá yā caa"má" yā contra ye"e taama yā chí i'téenu yā. Ní 'āā ntéé ne"é yā ví'i. ¹¹ Ní neené 'yaa" 'i'in'yā" profetas falsos chí nguéé nga"ā yā nduudu cuaacu ye"é Ndyuús ndaa yā ní cannche'ei yā 'yaa" n'dái 'i'in'yā". ¹² Ní cáavā chí 'i'in'yā" neené dinuun'di yā. 'Áā ntéé ne"é yā 'áamá yā táamá yā ví'i. ¹³ 'I'in'yā" chí cuchéé yā ní 'áamá i'téenu yā ye"é Ndyuús ndii tiempo chí 'cuuvi yā ní nguá"ai yā. ¹⁴ Ní nduúdu cuaacú 'cūú chí ngai ye"é naachi Ndyuús nga"ā nti"nyu" yā 'i'in'yā" canéé chí caa"ma" yā nanaá" nducué"e i"yee"di. Ní nduudu cuaacu ye"é Ndyuús ní cūnee chí 'caandive"e 'i'in'yā" ye"e tanducué"e nación

ye'n'e núu'mán i'n'yeedí tuu'mi ní ndaa chi 'cuiinu i'n'yeedí.

¹⁵ Taachí ndís'tií snaa" nī tanducué'n'e chi cunncaá ca tan'dúúca chí dinguu" profeta Daniel ndii cuáa" vmnaa" taachi cheendí yā na cuaa" chí santo tuu'mi ní ndís'tií ndúúcu 'i'n'yā" chí n'gee" yā túmícadíinu" yā ye'n'e. ¹⁶ Ní tiempo ye'n'e chúu, 'i'n'yā" chí snée yā na yá'aa Judea cáanu yā ca'n'á yā cuaa" yīicū. ¹⁷ Ní 'i'n'yā" chí sndúu yā tiín va'āi nguée ngua'ái yā chí cuta'á yā 'tēe chí snúu" cheeti va'āi ti cáanu yā. ¹⁸ 'i'n'yā" chí canée yā cuēeti nguée nguēecundí yā na vaacu yā chí cuta'á yā tīinu" ye'n'e yā ti cáanu yā. ¹⁹ De'e chúúca ya'ai ye'n'e n'daataa chí vée daiya tá cheeti tá ndúúcu n'daataa chí ngiicu dacua'aa ye'n'e tá nguui s'ee" chí cáanu yā. ²⁰ Caa"ma'ngua'á nī chí taachí ndaa nguui chí cáanu nī, nguée tiempo chí 'iiche ndii nguée ndúu nguui sábadó chí ntaavi'tuunúu" nī. ²¹ Tuu'mi ní ndaa nguui chí néené 'cueenu cá ní cuuvi chí nguée n'diichi nī, ndíí nguée ndúu ndíí naachi chinga'a ye'n'e i'n'yeedí, ndíí máa", ndíí nguée ndúu snaa" ra ní cuayiivi. ²² Ndúúti chí Ndyuús nguée 'áa diduu'ví yā tiempo chí 'cueenu cá ní cuuvi mar 'áamá 'i'n'yā" nguée ngua'ái yā. Naati cáavá 'i'n'yā" chí Ndyuús de'eve yā, Ndyuús diduu'ví yā tiempo mii".

²³ Tuu'mi ní ndúúti chí 'áamá 'i'n'yā" caa"ma" yā cuuvi yā ndís'tií: Cuin'diichí nī, 'muu" canee Cristo, o cuin'diichí nī, mii" canée Cristo mii"ya, nguée cu'teenú nī 'i'n'yā" mii". ²⁴ Tí ndaa 'yaa" n'dái 'i'n'yā" chí nga"á yā chí Cristo yā naati nguée Cristo 'i'n'yā" s'ee". Ndaa 'yaa" n'dái profetas falsos chí nguée caa"mán yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuús. Ní 'i'n'yā" s'ee" idiín yā señales chí n'geete ndúúcu vaadi n'giinu. Ní canche'ei yā 'i'n'yā" ndíí 'i'n'yā" chí Ndyuús nde'eve yā nduuti chí cuuvi yā. ²⁵ Caandiveé" nī. Áa ndíí vmnaa", 'áa nga"á ngíi chuu ndís'tií. ²⁶ Ndúúti chí 'i'n'yā" caa"ma" yā cuuvi yā ndís'tií 'tíicá: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā na yá'aa cuu'mán", nguée ca'n'á nī mii". O nduuti chí caa"mán yā: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā ná 'aama cuarto cheeti va'ái, nguée cu'téenu nī. ²⁷ Tan'dúúca 'cuai chí ngiia cuáa" naachi ican'daa 'yá"á ní inaa" yú ndíí taachi ndaa cuaa" na ngiia 'yá"á, 'tíicá ntúu" cuuvi taachí 'úu nndaá, 'úu chí Sa"á chí Daiya Ndyuús. ²⁸ Tí 'áa tíí nūu" naachi candiiti cuerpo ye'n'e tiná"á, mii" nduuví-daama luutí.

*Taaca ndaa Sa"á chí Daiya Ndyuús
(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-28)*

²⁹ Jesús ca"n'a yā: Tuu'mi ní taachi 'cuiinu 'cueenu yā cuuvi ní chó'oo tiempo mii", tuu'mi ní 'yá"á ní cuuvi maān, ní 'i'yū mii" ní nguée cunuū" de'eve. 'I'nyu"

ní cun'daa ye'n'e nanguuvi ní nanguuvi ní nu"u ndúúcu poder ye'n'e. ³⁰ Tuu'mi ní snaa" yā señales nanguuvi chí ye'n'e Sa"á chí Daiya Ndyuús. Ní nducyáácá 'i'n'yā" ye'n'e nducué'n'e naciōn ye'n'e i'n'yeedí ní cuēecú yā ní snaa" yā chí ndaa Sa"á chí Daiya Ndyuús na meéé" ye'n'e nanguuvi ndúúcu poder ye'n'e yā ndúúcu chídeevé n'dai ye'n'e maān yā. ³¹ Taachí dichó'o yā ángeles ye'n'e yā, tuu'mi nūu" áamá yā ní dí'cuēecú yā trompeta ye'n'e yā. Ní ángeles mii" nadáamá yā 'i'n'yā" chí ye'n'e Cristo chí Cristo nde'eve yā ye'n'e cuaa" núu'mán yá'aa 'cūu ndíí 'áamá 'diituu ndii táamá 'diituu ye'n'e nanguuvi.

³² Cuayiivi mii" ní Jesús ca"n'a yā: 'Cueén nī ejemplo ye'n'e yá"á ye'n'e n'guíidíi yaa" nguui taachí ínguua"nu duū"nē n'gaiyáa ní ican'daa tá'aa 'áa déenu nī chí 'áa cuchii yáaa". ³³ 'Tíicá ntúu", ndís'tií, taachí snaa" nī tanducué'n'e chúu, 'áa deenú nī chí 'áa cháa ndaa Sa"á chí Daiya Dendyuús. Ní 'áa neenē nii"nuu" cánée tiempo chí ndaa sa. ³⁴ Cuaacu nii"nyu" nga"á ngíi ndís'tií, chí 'i'n'yā" chí snée yā maa" nguée 'cuuvi yā ne'n'e chí 'áa cuée cuuvi tanducué'n'e chúu. ³⁵ Nanguuvi ndúúcu yá'aa 'cūu chó'oo naati nduudu ye'n'e nguēe chó'oo.

³⁶ Naati nguui mii" ndúúcu hora mii" taachí ndaa Sa"á chí Daiya Dendyuús, nguēe vée mar 'áamá 'i'n'yā" chí deenú yā ye'n'e, ndíí nguée ndúu ángeles ye'n'e va'ai cheeti nguui, tí dámaa" Ndyuús Chiidá deenú yā.

³⁷ Tan'dúúca chí chíi tiempo chí 'áa chó'oo taachi canée Noé mii" tiempo taachi chó'oo diluvio, 'tíicá cuuvi taachí ndaa Sa"á chí Daiya Dendyuús. ³⁸ Ní tiempo taachi 'áa cuée chó'oo diluvio chí cueen taa" cuuvi, 'i'n'yā" ní ng'e yā, ní ng'i yā, ní n'giindivaacu yā, ní nga'a yā daiya yā chí n'giindivaacu, ndíí nguui chí Noé mii" snda yā na arca chí barco ch'ete ca chí din'dái yā. ³⁹ Ní 'i'n'yā" ye'n'e tiempo ye'n'e Noé nguée s'neen veé" yā ndíí taachi cheen taa" cuuvi ní ch'ínu nducyáácá 'i'n'yā" ti ch'íi yā. 'Tíicá ntúu" cuuvi taachí ndaa Sa"á chí Daiya Ndyuús. ⁴⁰ Tuu'mi ní nguui taachi nnda Daiya Ndyuús snée 'uúvi sa"á na cuēeti. 'Aama sa"á ní Cristo candée yā sa"á, taama sa"á ní cūnee sa. ⁴¹ Ní na 'uúvi n'daataa snee ta ingúu tá 'áamá va'ai naachi ingúu yā. 'Aama tá ní candee yā tá"á, taama ta ní cūnee ta.

⁴² Ndís'tií cundée nī cuidado, ti nguēe déenu nī de'e hora chí nndaá Señor ye'n'e nī.

⁴³ Naati déenu nī chuū. Ndúúti chí sa"á n'dai chí vaacu sa mii" déenu sa de'e hora ndaa chí duucu tuu'mi ní canduuchi sa. Ní nguēe ca'a sa lugar chí diduucú yā chí vée cheeti vaacu sa. ⁴⁴ Chíí" chí ndís'tií ní 'cuēetinée yaa" nī ti Sa"á chí Daiya Ndyuús mii" ndaa yā hora chí ndís'tií nguée déenu nī.

Ejemplo yem'e mozo chi n'daācā ní yem'e mozo chi nguée n'daācā

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Ca'n'a Jesús: ¿Du'ú dueño ca'n'a yā ntiin'nyu' chi s'nee yā vmnaa' yem'e va'ai yem'ē yā nduuti chi nguée 'aama mayordomo chi n'daācā n'dai ní deenu sa ní ca'a sa chi che'e mozos yem'ē yā hora chi che'e sa? ⁴⁶ De'e chúucā n'dai mayordomo mii' chí dii' sa ntiin'nyu' taachi dueño mii' ní ndāa yā ní ndaaca yā mayordomo chí dii' sa tan'dúucā chi ne'e yā. ⁴⁷ Cuaacu ní'nyu' nga'n'ā ngii ndís'tií, chí dueño mii' cu'née' yā mayordomo mii' chí caa'ma' ntiin'nyu' sa yem'ē chí vée' yem'e yā. ⁴⁸ Ndúuti chí mayordomo mii' ní nguée n'daācā idiin' sá ní 'íicú nacadínuu' sa na staava yem'ē sa chí dueño cuuvi 'náa' yā ní ndaa yā. ⁴⁹ Ní tucá'a sa ch'e'e sa mozos chí idiin' sa ntiin'nyu' ndúucu sa ní ngé'e sa ní ng'i sa ndúucú amigos yem'e sa ní cuu'vi sa. ⁵⁰ Dueño mii' ní ndaa yā nguui chí nguée canéé ngínú sa ní hora chí nguée deenu sa. ⁵¹ Ní dueño mii' ní ca'á yā 'aama castigo ch'ete mayordomo mii'. Ní 'caacá yā mayordomo chí cheeyēi ní cu'nee' yā mayordomo mii' chuva'āi ndúucú 'ii'yā' 'uuví náa' 'uuví cheendi yā. Lugar mii' ní cuēcu sa ní che'e 'dii'nyu' sa cue'n'e daā'ma'.

25

Ejemplo yem'e ndiichi n'daataa chí cuíinuú

¹ Jesús ca'n'a yā taama ejemplo: Naachí Ndyuús nga'n'a ntiin'nyu' yā na va'ai cheeti nguui tan'dúucā ndiichi n'daataa chí cuíinuú chí sta'á yā lámparas yem'e yā ní can'dáa yā. Ní cue'n'e yā ndaāca yā sa'n'ā chí 'caandavaacu sa. ² Ní nyu'u yā candée n'daāca yā cuidado ti lista yā. Tá nyu'u yā nguée candée yā cuidado ní dii' yā tan'dúucā chí n'daataa tonta yā. ³ N'daataa chí cuíinuú chí nguée candée yā cuidado, candée yā lámparas yem'e yā ní nguée candée yā petróleo yem'ē. ⁴ Ní nyu'u yā ní candée n'daācā yā cuidado, candée yā botellas yem'ē petróleo ndúucu yā ndúucú lámparas yem'e yā. ⁵ Ní chí'naa' sa'n'ā mii' chí ndaa sa chí 'caandavaacu sa. Ní taachi 'āa cuée ndaa sa, n'daataa s'een' chí ndaa yāá' náa' yā ní ch'eti yaadú yā. ⁶ Chí ma'n'ā yaa', chí'indiveé' yā 'áamā nduudu chí 'caí. Ní nga'n'a yā: Ndaa sá'n'ā chí 'caandavaacu sa. Can'dáa ní ní dii' ní recibir sa'n'ā. ⁷ Tuu'mi ní nducyaaca chí cuíinuú s'een' nducuee' yā ní nuu'mí yā lámparas yem'e yā. ⁸ Chí cuíinuú chí nguée lista yā ca'n'a yā chí yā chí cuíinuú chí lista yā: Téé ní 'téé petróleo yem'ē ní nús'uu ti lámparas yem'ē 'nú 'āa cháá 'āa n'tuuví. ⁹ Chí cuíinuú chí candée yā petróleo nguecúta'a yā ní ca'n'a yā chí yā tanán'a yā: Nguée cuuvi teé 'nú ndís'tií. Nús'uu ní ne'e cá 'nú petróleo chí candée 'nú ní 'íicú 'áatií nguée

cuuvi falta yem'e yú. N'dáaca ca yem'e ndís'tií chí ca'n'a ní naachí in'diicuí yā petróleo ní cuái ní yem'ē ní. ¹⁰ Ne'e chí n'daātá s'een' chí nguée lista yā cue'n'e yā cuái yā petróleo mii', sa'n'ā chí 'caandavaacu sa ndaa sa ní chí cuíinuú chí candée n'daācā yā cuidado cue'n'ē yā ndúucú sa'n'ā naachí ngiindivaacu 'ii'yā'. Ní sa'n'ā mii' nan'gaadí sá cheendi va'āi mii'. ¹¹ Cuayivi mii' ní ndaa tanán'ā chí cuíinuú s'een' ní ca'n'a yā: N'dií Señor, Señor, nan'guaa' ní yem'ē 'nú. ¹² Naati sa'n'ā mii' chí 'caandavaacu sa ní nan'guecúta'a yā ní ca'n'a yā: Cuaacu ní'nyu' nga'n'ā ngii ndís'tií, 'úu ní nguée ndiichi ndís'tií.

¹³ Maa' ní nducyaaca ndís'tií candée ní cuidado ti nguée déenu ní de'e nguui o de'e hora chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuús nndaa sa.

Ejemplo yem'e tuūmí

¹⁴ Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: Naachí Ndyuús nga'n'a ntiin'nyu' yā na va'ai cheeti nguui tan'dúucā 'áamā sa'n'ā chí ca'n'a ya'n'ái yā ndií táamā yā'āa ní 'cai yā mozos yem'e yā ní nca'a yā mozos mii' dendú'ú chí vée' yem'e yā, chí dii' sa cuidado yem'ē.

¹⁵ 'Aama mozo ní ca'á yā nyu'u mil caadi, táamā mozo ní 'uuví mil caadi, táamā mozo ní 'aama mil caadi. Ní ca'á yā 'áamā 'áamā mozo tan'dúucā chí chee sa. Ní cue'n'e ya'n'ái yā. ¹⁶ Mozo chí sta'á nyu'u mil caadi cuna'n'ā sa ní dii' sa negocio ndúucú tuūmí mii'. Ní ndaācā sa tá nyu'u mil caadi yem'e daiya tuūmí mii'. ¹⁷ 'Tiicá ntúū' mozo chí sta'a sa ná 'uuví mil caadi mii' ndaācā sa ná 'uuví mil caadi yem'ē daiya tuūmí mii'. ¹⁸ Mozo chí sta'á sa 'aama mil caadi che'n'e sa ní s'nee' sa tuūmí mii' cheeti 'áamā 'cuutií cuééé ní chí'i sa maa' yā'n'āa. 'Tíicá chinuu' n'dé'ei sa tuūmí yem'e 'iivi sa.

¹⁹ Chí 'naán' ní ndaa 'iivi mozos mii' ní tun'dáa yā cuenta ndúucú mozos. ²⁰ Ndaā mozo chí nca'a yā nyu'u mil caadi naáa' yā. Ndée sa ta nyu'u mil caadi yem'ē daiya tuūmí mii'. Ní ca'n'a sa chí sa 'iivi sa: N'dií señor, nyu'u mil caadi tee ní 'úu. 'Íngaā. Ndaacá ta nyu'u mil caadi daiya tuūmí yem'e ní. ²¹ 'Iivi mozo mii' ní ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Dii mozo yem'ē chí n'daācā ní n'dai, n'daācā n'dai ndiín di. Maa' ti 'āa n'daācā dii' di ndúucú chí du'vi, maa' ní caa'ma' ntiin'nyu' di yem'e n'deēe cá teé dii. Cho'o di cuaa' cheeti va'āi ní cue'n'e daā'ma' cuuvi yeenú di nduucú. ²² Ndaā ntúū' nanáa' yā mozo chí nca'a yā na 'uuví mil caadi. Mozo mii' ní ca'n'a sa chí sa 'iivi sa: N'dií señor, 'uuví mil caadi tee ní 'úu. 'Íngaā tuūmí yem'e ní. Ndaācā ta na 'uuví mil caadi daiya tuūmí mii'. ²³ 'Iivi sá ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Díi mozo yem'ē chí n'daācā ní n'dai, ní n'daācā idiin' di. Nguée ch'ete teé dii ní n'daācā dii di. Maa' ní caa'ma' ntiin'nyu' yem'e n'deēe ca chí teé dii. Cho'o di cuaa' cheeti va'āi

ní cueⁿe daa^maⁿ cuuvi yeenú di nduucú.
²⁴ Ndaa nanáaⁿ yá mozo chí nca^a yá yáⁿ áamá mil cáadí, ní caⁿ'a sa chíi sa 'iivi sa: N'dií Señor, deenú tí n'dií ní cheⁿé chí ní, ní díiⁿ ní cosechar ndúúú tuumí yeⁿ'é ní chí nguⁿéé nginu ní, ní 'naaⁿ trigo ngááⁿ ní naachi nguⁿéé nginu ní tí yeⁿ'e ní. ²⁵ Chíiⁿ chí díiⁿ tí 'va^a. Ní cheⁿ'é ní s'nuuⁿ n'deⁿ'eí tuumí yeⁿ'e ní na 'áamá yiivi yááá maaⁿ yáⁿáa. Íngaaⁿ tuumí yeⁿ'e ní chí tee ní 'úú. ²⁶ 'Iivi sa míiⁿ nan'guⁿecútaⁿ'a yá ní caⁿ'a yá chíi yá mozo míiⁿ: Díi mozo chí nguⁿéé n'daáa ní 'daaⁿ'di díi. Ní nguⁿéé n'daáa ídíiⁿ. Díi ní déenu di chí nta^a cosecha naachi nguⁿéé ndiíⁿ ntiíⁿnyuⁿ ní nn'guaaⁿ trigo naachi nguⁿéé nginu tí yeⁿ'é. ²⁷ ¿Deⁿ'é cúúví chí nguⁿéé s'neeⁿ di tuumí yeⁿ'é na banco? Ní taachi 'úú ndaaⁿ cuuvi ntee di tuumí yeⁿ'é ndúúú daiya tuumí míiⁿ. ²⁸ 'Iivi míiⁿ caⁿ'a yá ndúúú 'iiⁿ'yáⁿ chí snée míiⁿ: N'dií, diví ní tuumí yeⁿ'é sa ní caⁿ'a ní tuumí mozo chí ndeⁿ ndiichi mil caadi. ²⁹ Tí 'iiⁿ'yáⁿ chí véé yeⁿ'e yá, ní ndaáa ca yeⁿ'e yá. Ní 'iiⁿ'yáⁿ míiⁿ n'deé ca véé yeⁿ'e yá. 'Iiⁿ'yáⁿ chí nguⁿéé yeⁿ'e yá, ta 'líiⁿ duúⁿ'ví chí véé yeⁿ'e yá ní diví yá yeⁿ'e yá. ³⁰ Mozo chí nguⁿéé dichíⁿ'vé ní cuta^a ní ní cuⁿ'nuuⁿ ní cuaaⁿ chuyaⁿáí ná maaiⁿ. Míiⁿ cuⁿecu sa ní cheⁿ'e 'díiⁿ'yúⁿ sá cueⁿ'e daa^maⁿ.

N'diichi Jesús nuuⁿndi yeⁿ'e naciones

³¹ Ní caⁿ'a Jesús: Taachi ndaa Saⁿ'a chí Daiya Dendyuús tan'dúúúca Rey chí ch'ete ca ní n'deⁿve taavi ndúúúcu tanducueⁿ'é ángeles yeⁿ'e yá, tuuⁿ'mí ní saⁿ'a míiⁿ 'cuúndi sa na trono yeⁿ'e sa. ³² Ní nduuvidaama nanáaⁿ Rey míiⁿ 'iiⁿ'yáⁿ yeⁿ'e nducyaaca naciones ní Rey míiⁿ diví yá 'iiⁿ'yáⁿ, 'áamá yá yeⁿ'e táamá yá tan'dúúúca chí 'iiⁿ'yáⁿ pastor chí idiiⁿ yá cuidado yeⁿ'e 'iiti cuúchí diví yá chíivu nguaaⁿ 'iiti cuúchí. ³³ Ní cuⁿ'neeⁿ yá 'iiti cuúchí lado tá cuaacú yá ní chíiví míiⁿ lado ta 'cueé yá. ³⁴ Tuuⁿ'mí ní Rey míiⁿ caaⁿ'máⁿ yá cuuvi yá 'iiⁿ'yáⁿ lado ta cuaacu yá: Ndis'tií chí Chiidá ngaⁿ'a yá yeⁿ'e ní n'dái taavi ní. Cuchí ní. Íngaaⁿ parte chí ituneⁿ ndis'tií yeⁿ'é naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiíⁿnyúⁿ yá ní nguaiⁿ'n'dai yá yeⁿ'é ndis'tií ndií taachi Ndyuús 'áa cuéé dín'dái yá iⁿ'yeeⁿdi. ³⁵ Tí taachi cuúú, ní tee ní chí cheⁿ'é. Ní taachi chí yaacá, ní tee ní chí chí'i. Ní taachi canuúⁿ yúúni tan'dúúúca 'iiⁿ'yáⁿ chí ndiicá yá táamá yáaⁿ, ndis'tií 'cuúⁿ ní 'úú. ³⁶ Ní taachi 'áa ntéé catecaí, ní tee ní catecaí. Ní taachi chíitá 'úú, dicuéénaaⁿ ní 'úú. Ní taachi cheⁿ'é vácúú, ní ndaa ní n'diichi ní 'úú. ³⁷ Tuuⁿ'mí ní 'iiⁿ'yáⁿ chí n'dái yá nan'guⁿecútaⁿ'a ní caⁿ'a yá cuuvi yá 'iiⁿ'yáⁿ: N'dií señor, ¿tíiⁿ cuaⁿ'a n'diichi 'nú n'dií chí cuúú ní ní tee 'nú chí chí'i ní? ³⁸ ¿Tíiⁿ cuaⁿ'a n'diichi 'nú n'dií cuaaⁿ cyúúni ní nta^a 'nú n'dií na vaacú 'nú, o nguⁿéé catecaí ní ní tee 'nú catecaí ní? ³⁹ O ¿tíi

cuaⁿ'a n'diichi 'nú n'dií chí ngúta ní o vácúú canuuⁿ ní, ní nínáaⁿ 'nú nanáaⁿ ní? ⁴⁰ Rey míiⁿ ní nan'guⁿecútaⁿ'a yá ní caⁿ'a yá chíi yá 'iiⁿ'yáⁿ s'uuⁿ: Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ 'úú ngaⁿ'a ngú ndis'tií, tí taachi díiⁿ ní 'tíicá ndúúú 'áamá hermano 'áará chí ndiicúúⁿ cá yá, tuuⁿ'mí ní 'tíicá ntúúⁿ díiⁿ ní nduucú.

⁴¹ Tuuⁿ'mí ní Rey caaⁿ'maⁿ ntúúⁿ yá cuuvi yá 'iiⁿ'yáⁿ chí snée lado ta 'cueé yá: Cuví ní yeⁿ'é 'úú, ndis'tií, 'iiⁿ'yáⁿ condenado chí nguⁿéé n'daáa idiiⁿ ní. Ní caⁿ'a ní ná nguⁿuchi yaⁿ'a chí 'áamá ngiichi cueⁿ'e daa^maⁿ. Lugar 'cúú ní n'dai cááva yááⁿ'nguiiⁿúⁿ ndúúú ángeles yeⁿ'e sa. ⁴² Tí taachi cuicú, nguⁿéé tee ní chí cheⁿ'é. Chíi yaacá, ndií nguⁿéé ndúú tee ní chí chí'i. ⁴³ Canuúⁿ yúúni, ndií nguⁿéé ndúú 'cuúⁿ ní 'úú. 'Áa ntéé catecaí, ndií nguⁿéé ndúú tee ní catecaí. Chíitá 'úú ní canuúⁿ vácúú, ndií nguⁿéé ndúú dicuéénaaⁿ ní 'úú. ⁴⁴ Tuuⁿ'mí ní 'iiⁿ'yáⁿ s'eeⁿ nan'guⁿecútaⁿ'a yá ní caⁿ'a yá: N'dií señor, ¿tíiⁿ cuáⁿ'a n'diichi 'nú n'dií chí cuicú ní, o yaacá ní, o canuúⁿ ní yúúni, o nguⁿéé catecaí ní, o ngúta ní, o vácúú canuuⁿ ní, ní nguⁿéé dichíⁿ'vé 'nú n'dií? ⁴⁵ Tuuⁿ'mí ní Rey míiⁿ nan'guⁿecútaⁿ'a yá ní caaⁿ'maⁿ yá cuuvi yá 'iiⁿ'yáⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níiⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'a ngú ndis'tií, tan'dúúúca chí nguⁿéé díiⁿ ní ndúúú 'áamá chí ndiicúúⁿ cá 'tíicá ntúúⁿ 'úú, nguⁿéé díiⁿ ní nduucú. ⁴⁶ 'Iiⁿ'yáⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yá na 'áamá castigo chí 'áamá canee ní 'iiⁿ'yáⁿ chí n'dái yá caⁿ'a yá ná vida cueⁿ'e daa^maⁿ.

26

'Iiⁿ'yáⁿ ní n'nuuⁿ yiinu yá táacá cuta^a yá Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Taachi Jesús chíinu caⁿ'a yá tanducueⁿ'é nduudú 'cúú, caⁿ'a yá chíi yá discípulos yeⁿ'e yá: ² 'Áa déenu ndis'tií ná 'uúví nguuví maaⁿ cuúvā 'viicu yeⁿ'e pascua. 'Íicu 'úú Saⁿ'a chí Daiya Dendyuús 'úú ní 'iiⁿ'yáⁿ ncaⁿ'a yá 'úú ní cuⁿ'néé ngaⁿ'a yá 'úú.

³ Tuuⁿ'mí ní chíiduú n'geete ndúúúcu maestros yeⁿ'e ley ndúúúcu 'iiⁿ'yáⁿ ndiicúú s'eeⁿ chí ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'é yaacú nduuví-daamá yá na palacio yeⁿ'é chíiduú ch'ete ca chí nguuví Caifás. ⁴ Ní ndee yá taaca cuuvi canncheⁿ'éi yá Jesús ní cuta^a yá 'iiⁿ'yáⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yá 'iiⁿ'yáⁿ. ⁵ Ní caⁿ'a yá: Nguⁿéé díiⁿ yú nguuví 'viicu tí 'iiⁿ'yáⁿ yeⁿ'e yáaⁿ Jerusalén míiⁿ didáⁿ'a yá ní díiⁿ yá vaadi 'caaⁿ'va ndúúúcu nús'uu.

Ch'eendáa yá aceite vmaⁿaaⁿ tiiⁿ Jesús na yáaⁿ Betania

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jesús cané yá na yáaⁿ Betania ná va'ai yeⁿ'e Simón chí canéé ca'ai lepra chí in'duuti yuúte yeⁿ'e sa. ⁷ Ní ndaaⁿ 'áamá n'daataá nanáaⁿ Jesús míiⁿ chí ndeⁿ tá 'áamá frasco tuúu alabastro chí s'néé aceite perfume chí

ya"ai n'dai chí'vê. Ní ch'eëndáa ta perfume mii" na tîi Jesús taachi vee yâ na mesa. ⁸ Ní discípulos taachi n'diichi yâ chuû nduuví taá" yâ. Ní ca" a yâ: ¿De'ê cúuví chí chingéê aceite 'cûú? ⁹ Cuuví n'diicui ta chuû ti ya" ai n'dai chí'vê chuû ní ca' a tá tuúmi mii" iin' yâ" chí nguéé ye" e yâ.

¹⁰ Jesús tuumicadínuu" yâ chí discípulos nga" a yâ 'tíicâ, ní ca" a yâ chíi yâ discípulos: ¿De'ê cúuví chí n'gaa' va nî ndúucû n'daataá 'tîi? Tá" a nî n'dáacâ dii" tá nduucû. ¹¹ Tí 'iin' yâ" chí nguéé vée ye" e yâ ní 'áamá cánée yâ nduucû nî, naati 'úú ní nguéé 'aama cuneé nduucû nî. ¹² Taachi tá 'tîi ch'eëndáa ta perfume vmnáa" cuerpo ye" e, ndaa tá 'úú tí taachi 'cuuví 'áa canee listo cuerpo ye" e chí 'cuééchi. ¹³ Cuaacu níi"nyú" nga" á ngii ndís'tîi, chí 'áa tíi nûu" chí caa" má" yâ ndúúúú ngai ye" e chí nangua" ai 'iin' yâ" na núú" má" i" yee" dí, caa" ma" ntuú" yâ chí tá 'tîi dii" tá chuû ní n'gaacu yâ ye" e tá.

Judas mii" nga" a maa" sa chí nca' a sa Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Tuu" mi ní 'áamá discípulo ye" e naachi ndiichúúvî yâ chí nguuvî sa Judas Iscariote, che" e sá nanáa" chiidúú n'geetê. ¹⁵ Ní ca" a sa chíi sa 'iin' yâ" s'ee": ¿De'ê téé nî 'úú ní 'cuu" mí" ndís'tîi du' u chí Jesús? 'Iin' yâ" s'ee" ní ca" a yâ chí nadii' vâ yâ Judas mii" ndiicû ndiichi caadi 'dii" nguée. ¹⁶ Ndii tuu" mí nûu" in' nuu" yíinú Judas mii" de'ê tiempo ní táacâ chí nca' a sa Jesús mii".

Jesús yaa' ví yâ ye" e chí che' e nguiniú yâ 'viicu pascua

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Nguuvi vmnáa" vmnaa" ye" e 'viicu pascua, nguuví ye" e pan chí nguéé levadura ye" e, discípulos ní ndaa yâ nanáa" Jesús ní ca" a yâ chíi yâ 'iin' yâ": ¿Tíi ne" e nî chí in' nuú" nû chí che' e nguiniú yú máa" ye" e 'viicu ye" e pascua?

¹⁸ Níicû Jesús ca" a yâ chíi yâ discípulos: Cue" é nî na yáa" Jerusalén nî ndaacá nî 'áamá sa" á ní caa" ma" nî cuuvi ní sa" a: Maestro ye" e yú ca" a yâ 'túúca: Tiempo ye" e chí 'cuuví 'áa snee níi" nuú" ní ne" e dii" 'viicu ye" e pascua ndúúcu discípulos ye" e na va' ai ye" e nî.

¹⁹ Discípulos dii" yâ tan' dúúca chí Jesús dicho' ó yâ chí dii" yâ. Ní in' nuú" yâ chí che' e yâ ye" e 'viicu ye" e pascua.

²⁰ Taachi 'áa chíi chíinû mii", Jesús ch'iindi yâ na mesa ndúúcu ndu' u ndiichúúvî discípulos. ²¹ Ní taachi vee yâ ní nge' e yâ Jesús ca" a yâ: Cuaacu níi"nyú" nga" á ngii ndís'tîi, chí 'áamá chéé ndís'tîi dii" nî entregar 'úú.

²² Discípulos s'nee" ndaachi yíinú yâ. 'Áamá 'áamá yâ ní tucá' yâ ca" a yâ: N'dii Señor, ¿'áá 'úú?

²³ Tuu" mi ní Jesús nan'guécúta" a yâ ní ca" a yâ: 'Iin' yâ" chí nduucû ní di' caandá yâ pan ye" e yâ na cú' u 'cûú nduucû, 'iin' yâ" 'cûú ní nca' a yâ 'úú. ²⁴ Cuaacu níi"nyú" cuuvi ndúúcu Sa" a chí Daiya Dendyuús tan' dúúca chí canée nguú" ye" e sa na libro ye" e Ndyuús, naati de'ê chúúca yâ' ai ye" e sa" a chí nca' a sa 'úú chí Sa" a chí Daiya Dendyuús. N'dáacâ ca ye" e sa nduuti chí nguéé ch'iindiyáa" sa.

²⁵ Tuu" mi ní Judas, sa" a chí ne" e nca' a sa Jesús, ní ca" a sa: ¿'Áá 'úú, Maestro? Jesús ca" a yâ chíi yâ Judas: Díi, nga" a di' 'tíicâ.

²⁶ Taachi 'iin' yâ" s'uu" nge' e yâ, Jesús mii" sta' á yâ pan ní ca' á yâ gracias Ndyuús cáavâ pan mii". Ní ndee yâ pan ní ca' a yâ discípulos ye" e yâ. Ní ca" a yâ: Cuta' á nî, che' e nî pan caati tan' dúúca cuerpo ye" e 'tíicâ.

²⁷ Ní Jesús sta' á yâ taza ndúúcu jugo ye" e uvas ní ca' á yâ gracias Ndyuús cáavâ nuú" nî uvas mii", ní ca' a yâ discípulos ye" e yâ. Ní ca" a yâ: Nducyaaca ndís'tîi, cu' u nî nuú" nî uvas ye" e taza 'cûú, ²⁸ tí jugo nuú" nî uvas mii" ní tan' dúúca yuúu" ye" e ní ye" e compromiso chí ngai ye" e. Yuúú ye" e chí cungéé cáavâ 'yaa" n'dai 'iin' yâ", 'tíicâ. Yuúú ye" e chíi chí nch'écú nuu" ndi ye" e nducyaaca 'iin' yâ". ²⁹ 'Úú ní nga" á ngii ndís'tîi chí 'áa ntéé cu' u jugo nuú" nî ye" e uvas na i" yee" dí 'cûú ndii nguuví chí cu' u ndúúcu ndís'tîi naachi Chiidá nga" a ntii"nyú" yâ.

Jesús nga" a yâ Pedro mii" chí cuéé'díitu sa chí nguéé n'diichi sa Jesús

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Taachi ch'iinu chíita yâ 'áamá canción ye" e Ndyuús nan' dáa yâ va' ai ní cue" é yâ na yíicû chí nguuví Olivos. ³¹ Tuu" mi ní Jesús ca" a yâ chíi yâ discípulos: Nducyáacâ ndís'tîi cuuví 'cuinaa" nî ye" e 'úú maa" nguúinû. Caati nga" a naachi canée nguú" na libro ye" e Dendyuús 'túúca: 'Úú Ndyuús 'nuúca' ai ní 'caa" nû" sa" a chí idií" sa cuidado 'iiti cuúchî, ní 'iiti s'ee" ní ca" a 'múú" ca" a mii" tí ní cuuví ndai tí. ³² Taachi 'úú nduuchí nguaa" tiná" á, ca" a vmnaa" ye" e ndís'tîi na yá" áa Galilea.

³³ Tuu" mi ní Pedro mii" ní nan'guécúta" a sa ní ca" a sa chíi sa Jesús: 'Áará chí nducyaaca yâ cuuví 'cuinaa" yâ cáavâ n'dii 'úú nguéé cuuví 'cuinaa" mar 'aamá naa".

³⁴ Tuu" mi ní Jesús ca" a yâ chíi yâ Pedro: Cuaacu níi"nyú" nga" á ngii dii chí maa" nguúinû taachi 'áa cuéé 'cuai' túsaa", dii ní 'áa 'iinû cuuvi cuee'díitu di ye" e 'úú chí nguéé in'diichi di 'úú.

³⁵ Naati Pedro miiñ cañ'a sa: Ndúúti chi canéé chí 'cuúví nduucú ní maestro ní 'cuúví. Nguéé caa'mán chí nguéé n'diichi n'dií. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúñ cañ'a yá.

Jesús nga'angua'á yá na jardín chi ngu-uvi Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúcu discípulos yeñ'é yá na 'áamá cuaa' chí nguuví Getsemaní ní cañ'a yá chí yá discípulos yeñ'e yá: 'Cuéeté ní 'muuñ. 'Úú ní cañ'a ní nuuñ miiñ ní caa'mangua'á.

³⁷ Jesús miiñ cuen'e yá ndúúcu Pedro ndúúcu nduu 'uuví sa'á daiya Zebedeo. Tuu'mi ní Jesús s'neen ndaachi yíinú yá. ³⁸ Ní cañ'a yá chí yá 'iñ'yā' s'uuñ. Alma yeñ'é ní néené ndaachi yíinú chí ya'ái chí 'cuúví. 'Cuéetinéé ní 'muuñ ní 'cuéeti nduuchi ní nduucú.

³⁹ Jesús ní cuen'é yá ta 'líñ cuáán vmnaa'. Candiitin'dií yá ní cañ'angua'a yá ní cañ'a yá: N'dií Chiidá, ndúúti chí cuuvi, nguéé diíñ ní chí 'cuenú cuuvi prueba 'cuú naati nguéé cuuvi tan'dúúca chí 'úú neñ'é naati tan'dúúca chí n'dií neñ'é ní.

⁴⁰ Tuu'mi nūñ ndaa yá naachi snéé discípulos yeñ'e yá ní ndaaca yá 'iñ'yā' chí stiyaadú yá. Ní cañ'a yá chí yá Pedro: 'Áá 'tíicá nguéé íchéé dí chí induuchi dí nduucú 'áamá hora? ⁴¹ Ndis'tií ní candéé ní cuidado ní caa'mangua'á ní níicú nguéé diíñ ní nuuñndi. Cuaacu níñnyúñ espíritu yeñ'e ní neñ'e diíñ n'daaca naati cuerpo yeñ'e ní 'áá dūúvā.

⁴² Jesús chen'e chí ndií 'úúví cuuvi ní cañ'angua'á yá ní cañ'a yá: N'dií Chiidá, ndúúti chí neñ'é ní, diíñ ní chí nguéé 'cuenú cuuvi prueba 'cuu chí n'daaca tuu'mi ní 'tíicá diíñ ní, naati cuuvi tan'dúúca chí neñ'e ní.

⁴³ Jesús ndaa ntuuñ yá táamá vmnéñ'ee naachi snéé discípulos yeñ'é yá ní ndaaca ntúuñ yá 'iñ'yā' stiyaadú yá ti 'iñ'yā' s'een 'áá ntéé íchéé yá nduutináa' chí yaa'nnáa' yá. ⁴⁴ Jesús miiñ ní nguéé yaa'ví yá discípulos ní s'neen yá 'iñ'yā' chí stiyaadú yá. Ní cuen'e ntúuñ yá ní cañ'angua'á ntúuñ yá ndií chí ndií 'íinú cuuvi ní cañ'a ntuuñ yá tan'dúúca chí 'áá nga'á yá. ⁴⁵ Cuayivi ní ndaa ntuuñ yá nanáán discípulos ní cáñ'a yá chí yá discípulos: 'Cuéetiyaadú ní ní ntaavi'tuunúñ ní. Cuin'diichi ní ti 'áá ndaa hora yeñ'e 'úú chí Sa'á chí Daiya Dendyuñ. 'Iñ'yā' nca'a yá 'úú tá'a sa'á s'een chí véé nuuñndi yeñ'e sá. ⁴⁶ Nducuee' ndis'tií ní cúñu yú. 'Áá cuchii níñnuuñ sa'á chí nca'a 'úú.

Sta'á yá Jesús ní candéé yá 'iñ'yā' presos
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ 'Naa' chí Jesús indeé yá, ndaa Judas miiñ, 'áamá sa'á yeñ'e ndu'u ndiichúúví discípulos. Ní néené 'yaa' 'iñ'yā' ndaa yá ndúúcu Judas miiñ ndúúcu machetes 'uúví lados 'caāñ' ndúúcu yá'á. Chiiduú n'geeté ndúúcu 'iñ'yā' ndiicú s'een chí nga'á ntiñnyuñ yeñ'e yaacú dichó'o yá 'iñ'yā' s'een. ⁴⁸ Judas miiñ chí nca'a sá Jesús 'iñ'yā' s'een, ca'a sa 'áamá seña ní 'túúca cañ'a sa: 'Iñ'yā' chí 'úú chí'neen' cheendé, 'iñ'yā' miiñ chí 'iñ'yā' chí cuta'a ní chí preso yá.

⁴⁹ Tuu'mi ní Judas miiñ ní ndaa sa nanáán Jesús miiñ ní cañ'a sa: Tavacho'onoó ní, n'dií Maestro. Ní 'neen' cheendi sá Jesús. ⁵⁰ Jesús miiñ ní cañ'a yá chí yá Judas: Díí, amigo yeñ'é, 'de'í cáávā chí cuchii dí? Tuu'mi ní 'iñ'yā' s'een ní ndaa yá nanáán Jesús miiñ ní sta'á yá Jesús ní candéé yá 'iñ'yā' preso.

⁵¹ Naati 'áamá sa'á chí canéé sá ndúúcu Jesús miiñ ní tun'daa sa machete 'uúví lados 'caāñ' ná cheetí vaacu ní 'nuucá'ai sa 'áamá mozo yeñ'e chiiduú ch'eté ca ní chí'ica sa veé'e mozo miiñ. ⁵² Tuu'mi ní Jesús cañ'a yá chí yá sa'á: 'Nuúñ dí machete 'uúví lados 'caāñ' yeñ'e dí vaacu. Nducyaaca 'iñ'yā' chí ita'á yá machete 'uúví lados 'caāñ' ní ndúúcu machete 'uúví lados 'caāñ' 'cuúví. ⁵³ 'Áá nguéé déenú dí chí 'úú cuuvi caa'mangua'á ní caacá Chiidá ní m'iñ'nyúñ m'iñ'nyuñ cho'ó yá nanáán 'úú taanduu ngo'oo ndiichúúví taā' ángeles ní chiidá cuuvi diíñ yá. ⁵⁴ Naati maa' ní nduuti chí diíñ chuu 'táácā cuuvi cúúnú ca'a naachi canéé nguñ' na libro yeñ'é Ndyuñ, chí canéé chí cuuvi 'tíicá?

⁵⁵ Hora miiñ Jesús cañ'a yá chí yá 'iñ'yā' s'een: 'De'í cúúví chí can'daa ní ndúúcu machetes 'uúví lados 'caāñ' ndúúcu yá'á s'een tan'dúúca chí 'úú 'iñ'yā' chí duucu 'úú chí sta'á ní 'úú? Nguuvi nguvi chí'indí ndúúcu ndis'tií na yaacú templo ní ngi'cúee' ndis'tií ní nguéé sta'á ní 'úú. ⁵⁶ Tanducueñ'e chuú cuuvi ní cúúnú ca'a yeñ'e chí canéé nguñ' na libro yeñ'é Ndyuñ cáávā profetas ndií cuáán vmnaa'. Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'neen yá Jesús miiñ ní chéenu yá.

Jesús nanáán 'iñ'ntyén'eyen'e yaacú templo
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ 'Iñ'yā' chí sta'á yá Jesús miiñ candéé yá 'iñ'yā' miiñ nanáán chiiduú ch'eté ca chí nguuví Caifás. Miiñ nduuvíadámā maestros yeñ'e ley ndúúcu 'iñ'yā' ndiicú s'een chí nga'á ntiñnyuñ yá yeñ'e yaacú. ⁵⁸ Pedro miiñ cuen'e ntúuñ sa ní ndaa ya'ái sa cuaa' dáamí Jesús ndií chuya'ái yeñ'e va'ái ch'eté yeñ'e chiiduú ch'eté cá. Ní ndaa sa na patio ní chí'indí sa ndúúcu policías chí diíñ yá cuidado yeñ'e va'ái miiñ. Pedro neñ'e sa snaa' sa táácā chí diíñ yá ndúúcu Jesús miiñ.

⁵⁹ Chiiduú n'geeté ndúúcu 'iñ'yā' ndiicú s'een chí nga'á ntiñnyuñ yá yeñ'e yaacú

ndúúcu nducyaaca 'ii'nyān chí nga'a ntiinyu' yā in'nuú' yā 'áamá testigo chí nguéé nga'a cuaacu ye'e Jesús miin. Ní 'íicú cuuvi nca'a yā Jesús miin chí 'cuuvi yā. ⁶⁰ Nguéé ndaaca yā mar 'áamá naa' taācā chí 'caa'nu' yā Jesús miin. 'Áará chí neenē 'yaa' 'ii'nyān ca'n'a yā nduudu yaadi ye'e Jesús miin. Cuayii'vi miin ní ndaa ntúū' tanaa' 'uú'vi testigos chí nga'a yā nduudu yaadi. ⁶¹ Testigos ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū ní ca'n'a sa: 'Úú ní cuuvi díi' chuū. Natuú'vi yáacū templo 'cūū chí ye'e Ndyuūs naati ch'etī 'iinū nguuvī nadan'dai.

⁶² Chiiduú ch'etē cá miin ní ncueen yā ní ca'n'a yā chíi yā Jesús: 'Áá nguéé nan'guécúta'n'a nī mar 'áamá nduudu ye'e de'ē chí nga'n'a 'íis'ti' ye'e ní?

⁶³ Naati Jesús nguéé de'ē vee ca'n'a yā. Tuu'mi ní chiiduú ch'etē cá miin ca'n'a yā: 'Úú ní ng'ái, "por Ndyuūs chí canduuchí". Cuuvi nī nús'uu ndúúti chí n'di' chí Cristo, Daiya Ndyuūs chí canduuchi.

⁶⁴ Jesús miin ní ca'n'a yā chíi yā chiiduú ch'etē cá miin: 'Úú tan'dúúca chí n'di' nga'n'a nī. Ngá'a cá ng'í ndis'ti', chí ndi' maa' snaa' nī Sa'n'a chí Daiya Ndyuūs 'cuúndi sa lado ye'e honor ye'e Ndyuūs chí véé tanducué'ē poder ye'e yā ní ndaa sa na meēn ye'e nanguuvi.

⁶⁵ Tuu'mi ní chiiduú ch'etē cá miin chíin'cuú' yā catecai yā ní ca'n'a yā: Sán'a 'cūū ní ngá'ā sa contra ye'e Ndyuūs. 'De'ē ca díi yú testigos chí in'nuu' yū? Cuin'díchi nī. Maa' ní ndis'ti' ní ng'iindiveēn nī táacā nga'n'a sa contra ye'e Ndyuūs. ⁶⁶ 'De'ē nadacádínuu' ndis'ti'? 'Ii'nyān s'een ní nan'guécúta'n'a yā ní ca'n'a yā: Véé nuu'ndi ye'e sa chí canéé chí 'cuú'vi sa.

⁶⁷ Tuu'mi ní ca'a nee dai' yā naa' Jesús miin ní ch'en'ē yā Jesús. Ní ng'aadi yā nduutináa' sa ndúúcu tiinūn'. Ní taná'a yā ch'en'ē yā 'ii'nyān ndúúcu ta'á yā. ⁶⁸ 'Ii'nyān s'een ní ca'n'a yā: N'di' chí Cristo, cuuvi ní nús'uu, 'idu'ú chí ch'en'ē n'di'?

Pedro miin ní nga'n'a sa chí nguéé n'diichi sa Jesús miin
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pedro miin ní vee sa na patio ye'e va'ái ch'etē chiiduú ch'etē cá ní ndaa niinyuú' 'áamá tá'n'a chí canéé caadi 'i'iyū. Ní tá'n'a miin ní ca'n'a tá chíi tá Pedro miin: Díi ntúū' ní canee di ndúúcu Jesús ye'e yá'āa Galilea.

⁷⁰ Naati Pedro miin ní ch'ee'diitu sa nanáán 'ii'nyān s'een ní ca'n'a sa: Nguéé deenú chí nga'n'a di.

⁷¹ Ní taachí ndaa Pedro miin cheendi va'ái ye'e patio miin, táámá tá'n'a chí canéé caadi 'i'iyū n'diichi ntuū' tá sa'n'a miin ní ca'n'a tá chíi tá 'ii'nyān chí snéé miin: 'Tiicá ntúū'

sán'a 'cūū ní canee sa ndúúcu Jesús ye'e yáān Nazaret.

⁷² Pedro miin ní chee'diitu ntúū' sa, ndíi túúnú 'caí sa, "por Ndyuūs". Ní ca'n'a sa: 'Úú ní nguéé in'diichi sán'a 'cūū.

⁷³ Cuayii'vi 'tē 'tēé ní 'ii'nyān chí snéé yā cuaa' na niinyuú' miin ndaa yā nanáán Pedro miin. Ní ca'n'a yā chíi yā Pedro: Cuaacu niinyuú' díi ntúū' ní cachiica dí ndúúcu 'ii'nyān s'een ti tan'dúúca chí nga'n'a di ní ng'í di ye'e di chí díi ní nguaa' 'ii'nyān s'een.

⁷⁴ Tuu'mi ní Pedro miin ní tucá'a sa ca'n'a taa' sa, ní 'caí sa, "por Ndyuūs", ní ca'n'a sa chíi sa 'ii'nyān miin: Nguéé in'diichi sán'a 'cūū. Tuu'mi nūn' 'caí tusán'ā. ⁷⁵ Tuu'mi nūn' ní Pedro miin ní ng'aacū sa nduudu ye'e Jesús taachí ca'n'a yā 'túúca: Taachí 'āa cuéé 'cuai tusán'ā, 'āa chee'diitu di 'iinū cuuvi chí nguéé n'diichi di 'úú. Ní Pedro miin ní can'daa sa na lugar 'cūū ní cheecu taavi sa ti ya'ai staava ye'e sa.

27

Jesús nanáán Pilato

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Taachí 'āa chídeve, nducyáacá chiiduú ng'etē ndúúcu 'ii'nyān ndiicū chí nga'n'a ntiinyu' ye'e yāacū nduuvidaamā yā chí ndéé yā taācā díi' yā ndúúcu Jesús miin ní nca'a yā 'ii'nyān chí 'cuuvi yā. ² Ní n'déchiichí yā Jesús miin ní candéé yā ní nca'a yā Jesús miin Poncio Pilato, 'ii'nyān gobernador.

Judas miin ch'ii sa

³ Tuu'mi ní Judas miin, sa'n'a chí nca'a Jesús miin, taachí n'diichi sa chí Jesús miin chíi yā condenado chí 'cuuvi yā, ndaacadaami sá ye'e nuu'ndi chí díi' sa. Ní che'n' sa nanáán chiiduú ng'etē ndúúcu 'ii'nyān ndiicū chí nga'n'a ntiinyu' ye'e yāacū ní nca'a sa ndu'ú ndiicu ndiichi caadi 'diinyu' 'ii'nyān s'een. ⁴ Ní ca'n'a sa chíi sa 'ii'nyān s'een: 'Úú ní díi' 'áamá nuu'ndi. Ncá'a 'áamá 'ii'nyān chí nguéé nuu'ndi ye'e yā. 'Ii'nyān s'een ca'n'a yā: 'Dé'ē ínnēn nús'uu chíi? Chuú chí maa' di can'diicu di.

⁵ Tuu'mi ní Judas chingéé sa tuūmī miin ch'etī yāacū ní cuna'n'a sa. Ní dicuái yaacu sa maa' sa. Ní Judas ní ch'ii sa.

⁶ Chiiduú ng'etē ng'uaa' yā tuūmī ní ca'n'a yā: Na ley miin ní ngá'ā chí nguéé 'cuíi yú túmī 'cūū na caja ye'e ofrendas ye'e yāacū, ti túmī 'cūū ní túmī ye'e yuūū' ye'e 'aama 'ii'nyān.

⁷ Ch'ii'nu chuū ní nduuvidaama yā chí cái yā 'áamá táán' yá'āa ndúúcu tuūmī chí cuuvi panteón cáavā 'ii'nyān chí snúū' yúúní. Mi'ya ya'n'āa chí nguuvī Alfarero chí ne'e caa'n'a yá'āa ye'e chí 'ii'nyān dín'dái

'cuūtīi cueēe. ⁸ Chíní chí yá'n'āa chí pan-teón cánée chí dúúchí ndíí máán, Yá'n'āa ye'n'e Yuúu. ⁹ 'Tíicā ní cuunúú ca'a chí profeta Jeremías ca'n'a yā chuú ndíi cuáán vmnaa taachí dinguú yā na libro ye'n'e Ndyuús 'tíicā: Ní sta'á yā ndu'ú ndiicu ndíichí caadi 'dii'nguεε. Tuúmi mii' ní sa'n'á s'ee' cánée yinu sa chí ca'a sa Judas cucáávā chí ch'iin'nū sa Cristo. ¹⁰ Ní ca'a yā tuúmi mii' ye'n'e yá'n'āa chí nguuví Alfarero, tan'dúúcā Señor ye'n'e yú ca'n'a yā chíi yā 'úú.

Pilato intínguunee' yā Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Jesús chééndii yā nanáán gobernador Pilato ní gobernador íntínguunee' yā 'iin'yā' ní ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā': ¿'Áá díí chí Rey ye'n'e 'iin'yā' Israel chí judíos? Jesús ca'n'a yā chíi yā gobernador: N'díi nga'n'a cuaacú ní ti 'tíicā.

¹² Chiiduú n'geεé ndúúcu 'iin'yā' ndiicúu chí nga'n'a ntii'nyú' yā ye'n'e yaacú ca'n'a yā chí vée nuu'ndi ye'n'e Jesús naati Jesús mii' ní nguée nan'guεεcúta'n'a yā mar 'áamá nduudu. ¹³ Tuu'mi ní Pilato mii' ca'n'a yā chíi yā Jesús: ¿'Áá nguée n'giindivee' di tanducué'n'e chí nga'n'a yā ye'n'e dí?

¹⁴ Naati Jesús mii' nguée nan'guεεcúta'n'a yā mar 'áamá nduudu. Tuu'mi ní gobernador mii' che'n'e yíinu taavi yā ye'n'e Jesús ní nguée déenu yā táácā nadacáíínuu' yā ye'n'e.

Jesús cánée chí 'cuúvi yā

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Maa' ní nguúv' 'viicu mii' vée 'áamá costumbre chí gobernador mii' cánée chí ín'déechí yā 'áamá sa'n'a chí canúu' sa vácúu 'viicu ye'n'e pascua 'aama sa'n'a chí preso sa chí 'iin'yā' Israel ne'n'e yā. ¹⁶ Ní canúu' 'aama sa'n'a vácúu chí nguuví Barrabás. Nducyáácá 'iin'yā' ní déenu yā táácā idiin Barrabás mii'. ¹⁷ Ní taachí 'iin'yā' ye'n'e yáán Jerusalén mii' nduuvidaamá yā, gobernador Pilato mii' ní ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā' s'ee'n: ¿Du'ú ne'n'e ní chí 'úú n'déechii? ¿'Áá ne'n'e ní Barrabás o Jesús chí nguuví Cristo chí 'úú ca'n'á libre 'iin'yā'?

¹⁸ Pilato mii' ní deenu yā chí cáávā vaadi nguεee 'iin'yā' s'ee' nca'a yā Jesús chí preso yā.

¹⁹ Taachí Pilato mii' ní vee yā na silla ye'n'e juez mii', n'daataá ye'n'e yā ní dichó'o tá 'áamá 'iin'yā' chí ca'n'a yā chíi yā Pilato mii' nduudú 'cúu: Nguée de'ε vee díi' ní ndúúcu sa'n'a n'dái 'cúu ti taachí cyaadú nééné n'déee ch'eenú chíi taachí ch'íinú cáávā sá'n'a 'tíi.

²⁰ Naati chiiduú n'geεε ndúúcu 'iin'yā' ndiicúu chí nga'n'a ntii'nyú' yā ye'n'e yaacú nééné n'déee ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā' ye'n'e

yáán Jerusalén mii' chí caa'n'ma' yā chí Pilato mii' n'déechii yā Barrabás mii' ní 'cuúvi Jesús mii'. ²¹ Gobernador mii' ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā' s'ee'n: ¿Naachí na 'uuví yā ní che'ε yā chí ne'n'e ní chí n'déechii? 'Iin'yā' s'ee' ní ca'n'a yā: Barrabás.

²² Pilato mii' ní ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā' s'ee'n: ¿De'ε díi' ndúúcu Jesús chí nguuví yā Cristo? Nducyaa ca yā nan'guεεcúta'n'a yā ní 'cai yā: Cu'néé'nga'á yā.

²³ Gobernador mii' ca'n'a yā chíi yā 'iin'yā' s'ee'n: ¿De'ε nuu'ndi ye'n'e yā vee? Naati 'iin'yā' s'ee' ní n'gái yíicú yā ní ca'n'a yā: Cu'néé'nga'á yā.

²⁴ Taachí Pilato mii' n'diichí yā chí nguée de'ε vee chí díi' yā ndúúcu 'iin'yā' ti yuudu n'dái ca'n'gai yā, tuu'mi ní sta'á yā nuu'ní' ní naa'nu yā ta'a yā nanáán nducyaa ca 'iin'yā' ye'n'e yáán Jerusalén mii'. Ní nga'n'a yā: Limpia cánée 'úú ye'n'e asunto 'cúu. 'Úú ní nguée nuu'ndi ye'n'e chí 'cuúvi sá'n'a 'cúu ti n'dai sa. Ndis'tíi deenu ní táácā díi' ní ndúúcu sa.

²⁵ Nducyaa ca 'iin'yā' nan'guεεcúta'n'a yā ní ca'n'a yā: Yuu'ú ye'n'e sá'n'a 'cúu 'áá cūnee dáámí rá 'nú ndúúcu daiya' nū.

²⁶ Tuu'mi ní Pilato mii' ní n'déechii yā Barrabás mii' ní ca'n'a ntii'nyu' yā chí soldados ch'e'n'e yā Jesús. Ch'íinú ch'e'n'e yā ní nca'a Pilato mii' Jesús mii' 'iin'yā' chí cu'nee'nga'á yā 'iin'yā'.

²⁷ Tuu'mi ní soldados romanos ye'n'e gobernador can'déε sa Jesús na vaacuyáán ye'n'e gobernador ní nducyáácá soldados nduuvidaama sa nanáán Jesús mii'. ²⁸ Ní divíi sa catecaí vmnaa' Jesús ní s'nuu' sa tii'nūu' morado cu'áa Jesús mii'. ²⁹ Ní s'nuu' sa tii' Jesús 'áamá corona chí ndeenyú ndúúcu yaa'. Ní sn'duu' sa 'áamá taa' ndúú ná ta'a cuaacú Jesús. Tuu'mi ní chíintii'ya sa nanáán Jesús mii' ní ch'íin'nyu'nee' sa 'iin'yā'. Ní ca'n'a sa: Cūnduuchí ní n'díi Rey ye'n'e 'iin'yā' ye'n'e Israel.

³⁰ Ní ca'a nee dai' sa cuerpo ye'n'e Jesús ní sta'a sa 'áamá táán ndúú chí ndéε sa ní ch'e'n'e sa tii' Jesús. ³¹ Ch'íinú ch'íin'nyu'nee' sa Jesús mii' ní ndivíi sa tii'nūu' yā chí morado cu'áa ní chí'nuu' sa catecaí yā. Ní candéε sa Jesús chí cu'néé'nga'á sa 'iin'yā'.

S'néé'nga'á yā Jesús mii' ní ch'ti yā

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Taachí can'daa yā ní cue'n'e yā na yúúni naachí cu'néé'nga'á yā ndaaca yā 'áamá sa'n'a ye'n'e yáán Cirene chí nguuví sa Simón. Ní a fuerza soldados dí'cuítu sa Simón 'cúu chí candéε sa cruz ye'n'e Jesús.

³³ Ní taachí ndaa yā na táám lado ye'n'e yáán Jerusalén lugar chí nguuví Gólgota chí ne'n'e caa'n'ma', Lugar ye'n'e 'Iini Nga'ai Tíi', ³⁴ sa'n'a ca'a sa Jesús vinagre ndísta'n'a ndúúcu nuu'ní' ye'n'e yáatā yaáa cáávā chí

nguee cueenu cá cuuvi Jesús chí chí'i Jesús mii". Taachí Jesús n'diichinee" yá, nguée 'cuu" yá chí'i yá.

³⁵ Taachí 'áa s'nee"nga'a sa Jesús, soldados ní tun'dáa sa suertes na catecai Jesús mii" chí ca'a sa 'áamá sa nduúcu taama sa. Ní 'iicu cúúnúú ca'a tan'dúúca chí ca" a profeta ndii cuáá" vmnaa" ní canéé nguú" na libro ye"é Ndyuús 'túúca: Tun'daá yá suerte na catecai Jesús mii" ní nca'a yá nguaa" 'ii"yā" s'ee". ³⁶ Mii" ch'ēēēē soldados ní dii" sa cuidado 'ii"yā" chí s'neé"nga'a. ³⁷ Ní 'áamá nduudu naa" tí" cruz mii" chí canéé nguú" 'túúca: Jesús mii" chí Rey ye"é 'ii"yā" ye"é ndaata Israel. Ní nduudu mii" nga"á d'e'ē cááá chí chí'i Jesús mii".

³⁸ Tuu'mi ní mii" ntúū" s'nee"nga'a yá nduúcu Jesús mii" 'uúv' chí duucu, 'áamá ní lado ta cuaacú yá, taama ní lado tá 'cuee yá. ³⁹ 'ii"yā" chí cho'ó yá naachi canee cruz mii" chí 'ii"nyu"nee" yá Jesús mii". Ní idi"nú"u yá tíi" yá. ⁴⁰ Ní ca" a yá: N'dií chí nga"á ní chí maá" ní cuuvi nada'tuúv' ní yaácú templo ní ch'ēē' 'iinū nguuv' nadan'dái ní, nadinguá"ái maá" ní maa". Ndúúti chí Daiya Dendyuús ndií, nch'ēē" ní ye"é na cruz.

⁴¹ 'Tiicá ntúū" chiiduú n'geēte nduúcu 'ii"yā" fariseos chí dingúu" yá ní ng'cuee" ley, nduúcu 'ii"yā" ndiicúu chí nga" a ntii"nyú" yá ye"é yaácú templo chí 'ii"nyu"nee" yá Jesús mii" ní nga" a yá ye"é yá: ⁴² Taná"á 'ii"yā" ní nadinguá"ái yá naati nguée cuuvi maa" yá nguá"ái yá. Ndúúti chí 'ii"yā" mii" ní Rey ye"é 'ii"yā" Israel maa" ní nch'ēē" yá ye"é na cruz ní cu'téenu 'nū 'ii"yā" mii". ⁴³ Jesús mii" ní t'iténu yá Ndyuús. Maa" ní Ndyuús nadinguá"ái yá 'ii"yā" nduuti chí cuaacu chí 'cuaá" yá 'ii"yā". 'ii"yā" nga"á yá 'tíicá ti Jesús nga" a yá: 'Úú ní daiya Dendyuús 'úú.

⁴⁴ 'Tiicá ntúū" chí 'ii"nyu"nee" chí duucu s'ee" chí s'neé"nga'a sa dáamá nduúcu Jesús.

Jesús ch'ti yá

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Ndíí maa" a nguuv' mii" ndíí taanduú n'geecu 'iinu chíinū chíí maā"i" núú"mā" i"yee"di. ⁴⁶ 'Áa táanduú n'geecu 'iinu, Jesús 'caí yíicú yá: Elí, Elí, ¿lama sabactani? Nduudu hebreo 'cūú ní ne"é caa"ma" Ndyuús ye"é, Ndyuús ye"é, ¿de'ē cuuvi chí s'neé" ní 'úú damaá"?

⁴⁷ N'duuv' 'ii"yā" chí snée yá 'mii" taachí chí'indiveé" yá chí ca" a Jesús mii" ní ca" a yá: Sán'a 'cūú n'gaí sa profeta Elías.

⁴⁸ Hora mii" nūu" 'áamá ch'ēé 'ii"yā" s'ee" ch'ēe" yá ngeenu yá sta'a yá 'áamá esponja ní di'caandá yá nduúcu vinagre ní s'nee" yá esponja mii" na 'áamá táá" ndúú ní ca'a yá chí chí'i Jesús mii". ⁴⁹ Taná"á yá ní nga" a yá: 'Áa canee ra yá. N'diichi yú ¿'áá chíí Elías mii" nadinguá"ái yá 'ii"yā"?

⁵⁰ Naati Jesús mii" 'caí ntúū" yá taama vmné"ēe ní maa" yá nca'a yá espíritu ye"é yá na ta'a Ndyuús ní chí'i yá. ⁵¹ Hora mii" nūu" chí chí'i Jesús, cortina ye"é yaácú templo s'tee" naavtán"á ndii cuaa" 'ii"nyuú" ndíí cuáá" ndiiyá. Ní n'nu"u yá"áa ní tuúú ní índee. ⁵² Tuu'mi ní yáinyā" s'ee" ní nguaa" ní nééné 'yaa" cuerpos ye"é 'ii"yā" chí n'díí chí i'téenu yá Ndyuús ndii cuáá" vmnaa" nan'dáa yá ch'ēēti yáinyā" s'ee". ⁵³ Ní 'ii"yā" s'uu" chí 'áa n'dií mii" taachí 'áa nduuchi Jesús mii" ye"é nguaa" tiná"á 'ii"yā" s'uu" ní nan'daa yá ch'ēēti yáinyā" s'ee" ní cue"e yá cachiica yá na yáá" Jerusalén chí Ndyuús d'ēēve yá. Ní 'yaa" n'dái 'ii"yā" chinaá" yá 'ii"yā" chí 'áa n'dií.

⁵⁴ Sán'a capitán nduúcu soldados chí snée yá nduúcu yá ní dii" yá cuidado ye"é cuerpo ye"é Jesús taachí s'nee" yá na cruz. Soldados mii", taachí n'diichi yá chí n'nu"u yá"áa nduúcu dendu'u chí chíí, neené di'va'a yá ní ca" a yá: Cuaacu ní"nyú", sán'a 'cūú ní Daiya Dendyuús sa"á.

⁵⁵ 'Yaa" n'dái n'daataá snée ya"ai yá ní n'gíinu yá tanducuén"é chí chó'oo ye"é Jesús. N'daataá s'ee" cachiica yá nduúcu Jesús ndii na yá"áa ye"é Galilea ní dichí'v' yá Jesús mii". ⁵⁶ Ní nguaa" n'daataá s'ee", mii" canéé ta María Magdalena nduúcu María chí ch'ēēcu Jacobo nduúcu José. Ní canéé ntúū" tá ch'ēēcuú da'cáiyá ye"é sán'a Zebedeo.

Ch'iichi yá cuerpo ye"é Jesús ch'ēēti yáinyā"
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Taachí chíinu nguuv' mii" ndaí 'áamá sa"á chí nguuv' José chí ye"é yáá" Arimatea. Sán'a mii" ní 'cuiica sa ní discípulo ye"é Jesús. ⁵⁸ Sán'a 'cūú ní che"é sa nanáá" Pilato mii" ní chíica sa cuerpo ye"é Jesús mii". Tuu'mi ní Pilato ca" a ntii"nyú" yá chí ca" a capitán ye"é soldados chí ca'á yá cuerpo ye"é Jesús mii" José mii". ⁵⁹ Tuu'mi ní José sta'a sa cuerpo ye"é Jesús ní ch'ēēcu chí 'áamá sáana d'ēēve tan'dúúca chí costumbre ye"é 'ii"yā" s'ee". ⁶⁰ Ní s'nuū" sa cuerpo ye"é Jesús na 'áamá yáinyā" ye"é maa" sa chí ngai chí maa" sa níi"nu" sa na 'aama yaava. Ch'íínú chí'ichi sa cuerpo ye"é Jesús, s'nee" sa 'áamá tuúu chí nééné ch'ēēte naachi níndaa yá ye"é cheendi yáinyā" mii". Ní cuná" a sa. ⁶¹ Mii" véé María Magdalena nduúcu táamá María níi"nyuú" ná yáinyā".

Soldados ní idi" yá cuidado yáinyā" mii"

⁶² Chó'oo nguuv' chí in'nyuú" yá ye"é 'v'icu ye"é pascua ní chid'ēēve táamá nguuv' chí sábadó ní chiiduú n'geēte nduúcu 'ii"yā" fariseos ní nduuvuudá yá ní che"é yá nanáá" Pilato mii". ⁶³ Ní ca" a yá chíí yá Pilato: N'dií Pilato, n'gaacú 'nū chí sa"á chí n'dií chí chinnche"ei sa taachí canee sa i"yee"di 'cūú ní ca" a sa 'túúca: 'Cúíinū 'iinu

nguuvi ní nduúchí nguaaⁿ tináⁿā. ⁶⁴ Maaⁿ ní dichó'o ní soldados chí diiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ ndíi 'cuiinu 'iimū nguuví. ¿Áátíi ndaa discípulos yeⁿe yā n'gaaⁿ ní diiⁿ iduucú yā cuerpo yeⁿe Jesús? Ní caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā 'iir'yāⁿ chí sáⁿā miiⁿ ní nanduuchi sá yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. Ní cunncaā ca nduudu yaadi miiⁿ nguée ti chí 'āa chó'ōo.

⁶⁵ Pilato miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā 'iir'yāⁿ s'eeⁿ: 'Ingaā 'áamá taaⁿ soldados. Cueⁿe ní ní diiⁿ ní cuidado yáinyāⁿ miiⁿ tan'dúucā chí déenu ní chí n'daācā.

⁶⁶ Tuu'mi ní 'iir'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿe yā yáinyāⁿ miiⁿ ní diiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā 'áamá sello na tuūu ch'ēetē ní s'neeⁿ yā soldados chí diiⁿ sa cuidado yáinyāⁿ miiⁿ.

28

Jesús nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Chó'ōo nguuví sábadó chí ntaaviⁿ tuunúúⁿ yā ní chideēve táamá nguuví chí domingo, nguuví chí ngaⁿa yú chí nguuví vmnáāⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndeētē, ní tá María Magdalena ndúucú taama tá María cheⁿe ta n'diichí tá na yáinyāⁿ yeⁿe Jesús. ² Ní néené díftūu nuⁿu yáⁿāa tí 'aama ángel yeⁿe Señor Ndyuūs chí-iyā yā yeⁿe va'ai cheeti nguuví. Ní taachi ndaa yā, divíi yā tuūu ch'ēetē miiⁿ yeⁿe cheendi yáinyāⁿ ní ch'iindi yā vmnaaⁿ yeⁿe tuūú miiⁿ. ³ Ángel miiⁿ tan'dúucā chí ináāⁿ 'cuai 'tíicá máaⁿ yā chí deēve yā. Ní catecai yā ní cuéé tan'duucā yaāⁿ. ⁴ Soldados chí idiiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ in'dúúví yā chí 'va'a yā. Ní nduuví yā tan'dúucā chí ch'ti yā. ⁵ Naati ángel miiⁿ caⁿa yā chíi yā n'daataá s'eeⁿ: Nguée 'va'a ndís'ti; ti 'úú ní deenu ti in'nuúⁿ ní Jesús chí cā'nee'nga'a. ⁶ Áa ntéé 'iir'yāⁿ miiⁿ ti nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā tan'dúucā chí caⁿa yā. Cuchíi ní ní nduuchí ní naachí cānuuⁿ cuerpo yeⁿe Señor miiⁿ. ⁷ Cuayiivi ní ngaⁿa ángel chíi yā n'daataá s'eeⁿ: Cuinaⁿ a núuⁿ ní maā'ncheētē ní caaⁿmáⁿ ní cuuvi ní discípulos yeⁿe yā chí nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. Cuin'diichí ní. Jesús miiⁿ caⁿa yā vmnáāⁿ ndís'ti na yáⁿā Galilea. Miiⁿ snaaⁿ ní 'iir'yāⁿ. Chúu chí ngaⁿa ngii ndís'ti.

⁸ Tuu'mi ní n'daata s'ééⁿ nan'dáa yā cheeti yáinyāⁿ miiⁿ ní dii'yā yā chíi ní duuvi yeenú yā. N'daata s'ééⁿ ní cueⁿe yā ngéenu yā ní caⁿa yā chíi yā discípulos yeⁿe Jesús tan'dúucā chí n'diichí yā. ⁹ Tuu'mi ní taachi cueⁿe yā chí yaa'vi yā discípulos cuin'diichí ní, Jesús miiⁿ ndaa yā chí ndaacá yā n'daata s'eeⁿ ní caⁿa yā: Tavacho'onoó ní ndís'ti n'daata s'eeⁿ. Ní n'daata s'eeⁿ ní ndaa niiⁿnúⁿ yā Jesús miiⁿ ní túmaⁿa yā ca'a Jesús miiⁿ ní s'téenu yā 'iir'yāⁿ. ¹⁰ Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chíi yā n'daataá s'ééⁿ: Nguée 'va'a ní. Cueⁿe ní cuuvi ní hermanos yeⁿe chí

n'diichí ní 'úú. Ní hermanos caⁿa yā na yáⁿā Galilea ní miiⁿ snaaⁿ yā 'úú.

Soldados ngaⁿa yā ngii yā chiiduú n'geete s'eeⁿ tan'dúucā chí chíi

¹¹ Nchó'ōo n'daata s'uuⁿ cunaⁿa yā ní n'duuví soldados chí diiⁿ yā cuidado yeⁿe yáinyāⁿ cheⁿe yā na yáⁿā Jerusalén ní caⁿa yā chíi yā chiiduú n'geete yeⁿe tánducueⁿē chí chíi. ¹² Chiiduú n'geete nadidaamá yā ndúucú 'iir'yāⁿ ndíicú chí ngaⁿa n'tiir'nyuⁿ yeⁿe yaacū. Ní nduuvidaamá yā ní néené n'deēe túumí ca'a yā soldados. ¹³ Ní caⁿa yā chíi yā soldados: Ndís'ti ní 'túucā caaⁿmaⁿ ní: Taachi yaaⁿ stiiaadú 'nū discípulos yeⁿe Jesús ndaa yā ní diduucú yā cuerpo yeⁿe Jesús. ¹⁴ Ní nduuti chí gobernador 'caandíveeⁿ yā chíi chí ndís'ti caaⁿmaⁿ ní, nús'uu yaa'vi neeⁿ 'nū 'iir'yāⁿ ní nguaⁿāi ndís'ti.

¹⁵ Soldados ní sta'a yā tuūmí miiⁿ ní diiⁿ yā tan'dúucā chí chiiduú n'geete caⁿa yā chíi yā soldados. Chíi chí ndii maaⁿ ní 'iir'yāⁿ yeⁿe ndaataá Israel ngaⁿa yā 'tíicā.

Jesús idichó'o yā discípulos yeⁿe yā

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ndu'ū ndiicháamá discípulos cueⁿe yā na yáⁿā Galilea ní ndaa yā ná yíicú naachí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iir'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁷ Taachi discípulos n'diichí yā Jesús miiⁿ, s'téenu yā 'iir'yāⁿ 'áará chí náⁿa yā ní 'uuví vaan-icádiinūⁿ yeⁿe yā. ¹⁸ Jesús ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní yaa'vi yā discípulos ní caⁿa yā: Chiidá ní tee yā 'úú nducueⁿe poder chí caaⁿmaⁿ n'tiir'nyúⁿ na va'āi cheeti nguuví ndúucú na iⁿ'yeedí 'cū. ¹⁹ Maaⁿ ní cueⁿe ní ní ca'cueéⁿ ní nuuⁿmaⁿ naciones, ní cuuvi ní discípulos yeⁿe. 'iir'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿe, ndís'ti cuedínūⁿ ní 'iir'yāⁿ miiⁿ ndúucú chí duuchi Ndyuūs Chida yú, ndúucú Daiya yā, ndúucú Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. ²⁰ Cá'cueeⁿ ní 'iir'yāⁿ s'eeⁿ chí diiⁿ yā tanducueⁿē dendu'ū chí 'úú ngaⁿa ngii ndís'ti. Ní cadínuuⁿ ní chí 'úú ní caneé ndúucú ndís'ti nducueⁿē tiempo ndíi ntuuvi iⁿ'yeedí. 'Tíicā cuuvi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGŪŪⁿ APOSTÓL MARCOS

Yen'e chi ngaⁿ'a Juan chi ngɛɛdínúⁿ'nīⁿ

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Túúcā chí ngaⁿ'a nduudu ngai yen'e Jesu-cristo chí Daiya Dendyuūs.

² 'Iiⁿ'yāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu yen'e Ndyuūs ndíí cuáánⁿ vmnaaⁿ din-guúⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a Ndyuūs, 'tíicā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu yen'e nanááⁿ ndís'tíi.

³ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní caⁿ'a yā ndúúúⁿ ngai na yāⁿ'āa cuūⁿ'máⁿ naachi nguéeⁿ ch'ɛɛtinééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuundiyaáⁿ nī yúúⁿí yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúⁿí cuaacu caavá yā Dideevéⁿ ní staaⁿva yen'e ní ní cuuví 'cuaáⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴ 'Tíicā Juan miiⁿ ní chɛɛdínúⁿ'nīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yāⁿ'āa cuūⁿ'máⁿ naachi nguéeⁿ ch'ɛɛtinééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a cuááúⁿ sá chí 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadaámí yā yen'e nuuⁿ'ndi yen'e yā ní cuɛɛdínúⁿ'nīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yen'e sa, naati Ndyuūs nadich'ɛɛcú yā nuuⁿ'ndi yen'e yā. ⁵ Ní n'deeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāⁿ'āa Judea ndúúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yāⁿ Jerusalén can'dáa yā chí 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿ'a Juan miiⁿ. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā nuuⁿ'ndi yen'e yā nanááⁿ Ndyuūs níicú Juan miiⁿ ní chɛɛdínúⁿ'nīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ na yíicú Jordán.

⁶ Cateai Juan miiⁿ ní nín'dai ndúúúⁿ yuúúⁿ yen'e 'iiti camello. Ní cinturón yen'e sa ní díiⁿ'máⁿ 'iiti. Ní chí che'e sa ní 'iiti lan-gostas ndúúúⁿ n'dí'í yen'e 'iiti 'yáaiⁿ chí vééⁿ cuɛɛti. ⁷ Juan miiⁿ ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs. Ní caⁿ'a sa: Cuayiivi yen'e 'úúⁿ cuchii 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'ɛɛte taavi cá poder yen'e yā nguéeⁿ ti 'úú. 'Úú ní nguéeⁿ neené n'dai 'úú chí cuuví díiⁿ n'daatíí yíiⁿ'máⁿ yen'e ndaacuúⁿ yen'e yā. ⁸ 'Úú ní ngɛɛdínúⁿ'nīⁿ ndís'tíi ndúúúⁿ nuūⁿ'nīⁿ naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuɛɛdínúⁿ'nīⁿ yā ndúúúⁿ Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.

Juan miiⁿ chɛɛdínúⁿ'nīⁿ sa Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Nguuvi s'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā yen'e yāⁿ Nazaret yen'e yāⁿ'āa Galilea ní ndaa yā na yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ ní chɛɛdínúⁿ'nīⁿ sa Jesús miiⁿ na yíicú Jordán.

¹⁰ Taachi Jesús can'daa yā na nuūⁿ'nīⁿ miiⁿ, cuin'diichí nī. N'diichí yā chí nanguaaⁿ nanguuvi ní Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní cuch'éeⁿ vmnaaⁿ yen'e yā tan'dúúúⁿ 'áamá paloma 'tíicā. ¹¹ Ch'iindiveéⁿ Jesús 'áamá

nduudu chí chiicā yen'e nánguuví chí caⁿ'a: Díí Daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáávā díi.

Yááⁿ'nguiniūⁿ neⁿ'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Cuayiivi miiⁿ ní Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs candéⁿ Jesús na 'áamá yāⁿ'āa cuūⁿ'máⁿ naachi nguéeⁿ ch'ɛɛtinééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

¹³ Jesús miiⁿ ní canée yā miiⁿ 'uuví ngɛɛcu nguuví naachi vééⁿ 'iiti chí taⁿ. Ní yááⁿ'nguiniūⁿ miiⁿ ní n'diichineeⁿ sa Jesús chí díiⁿ yā nuuⁿ'ndi naati nguéeⁿ dinuuⁿ'ndi yā. Níicú ángeles ndaa yā ní díiⁿ yā cuidado Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiinyuⁿ yen'e yā na yāⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Cuayiivi taachi s'nuūⁿ yā Juan chí chɛɛdínúⁿ'nīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ vácú, Jesús miiⁿ ndaa yā na yāⁿ'āa Galilea, ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu chí ngai yen'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiinyuⁿ yā. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Áa snuūⁿ ca'a tiempo naachi ngaⁿ'a ntiinyuⁿ Ndyuūs ní 'áa ndaa níiⁿ'nuūⁿ. Nandaacadaamí nī yen'e nuuⁿ'ndi yen'e ní ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chí ngai chí yen'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuúúⁿ saⁿ'ā chí itungááⁿ 'yaacā

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús miiⁿ ní cachiicá yā cuaaⁿ 'di-ituú nuūⁿ'nīⁿ yāⁿ'ā chí nguuví Galilea, taachi n'diichí yā Simón ndúúúⁿ 'dínú sa Andrés. Sán[']ā s'eeⁿ ní saⁿ'ā chí itungááⁿ 'yaacā, ní ngí sa yaaná yen'e sa chɛɛti nuūⁿ'nīⁿ yāⁿ'ā ti saⁿ'ā s'eeⁿ itungááⁿ sa 'yaacā na nuūⁿ'nīⁿ yāⁿ'ā. ¹⁷ Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Cuchii nī, caⁿ'ā ní ndúúúⁿ ní 'úú ní díiⁿ chí in'nuūⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi caⁿ'ā yā nduucú. Ní tan'dúúúⁿ chí ndís'tíi tungááⁿ nī 'yaacā yen'e nuūⁿ'nīⁿ yāⁿ'ā 'tíicā ngaⁿ'a ní ndúúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'ā yā nduucú.

¹⁸ Hora miiⁿ nūuⁿ saⁿ'ā s'uuⁿ s'neenⁿ sa yaaná yen'e sa ní cueⁿ'e sa ndúúúⁿ Jesús.

¹⁹ Tuuⁿ mī Jesús miiⁿ ní cueⁿ'é yā 'téeⁿ ní ndaacá yā saⁿ'ā chí nguuví Jacobo ndúúúⁿ Juan chí 'diinú sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaaná yen'e sa. ²⁰ Jesús 'caí yā saⁿ'ā s'eeⁿ. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní nan'dáa sa na barco naachi snée sa ndúúúⁿ chiida sa n'diyaata sá yaaná yen'e sa. Ní s'neenⁿ sa chiida sa Zebedeo ndúúúⁿ mozos yen'e yā ní cueⁿ'e sa ndúúúⁿ Jesús.

'Áamá saⁿ'ā chí véé espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiniūⁿ

(Lc. 4.31-37)

²¹ Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yāⁿ Capernaum ndúúúⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní ca'áamá

ca'áamá sábadu, nguuvu chi ntaavi'tuunúúu' 'i'in'yān s'ee', Jesús cue'n'é yā na yaacū sinagoga ní ch'icuee' yā 'i'in'yān. ²² 'i'in'yān s'een nge'n'e yinu yā ye'n'e chí Jesús nga'n'a yā; tí ng'icuee' yā tan'dúúcā 'i'in'yān chí nga'n'a ntiin'yūn yā, nguéé tan'dúúcā 'áámá maestro ye'n'é ley. ²³ Ní ch'eti yaacū sinagoga mii'n canéé 'áámá sa'n'ā chí v'éé espíritu ye'n'e yáán'nguiniūu' ndúúcu sa. Ní espíritu mii'n n'gai ye'n'é sá: ²⁴ N'dií Jesús ye'n'e yáán Nazaret, cu'née' nī nús'uu. 'D'é' canéé ye'n'é 'nū nduucú nī? 'Áá ndaá nī chí di'cuinú nī nús'uu? 'Úú nī n'diichí du'ū n'dií. N'dií nī 'i'in'yān chí n'dai chí daiya Dendyuūs n'dií.

²⁵ Jesús mii'n ní yaa'vi nées' yā espíritu ye'n'e yáán'nguiniūu', ní ca'n'a yā: Dii espíritu n'gáádí di cheendi di, nícu nan'dáa di ye'n'e sa'n'ā tīi.

²⁶ Tuu'mi ní espíritu ye'n'e yáán'nguiniūu' dii'n chí chitá'āa 'áámá ataque sán'a 'cūū. Ní 'cai yiicú espíritu mii'n, ní nan'daá espíritu mii'n ná cuerpo ye'n'é sán'a 'cūū. ²⁷ Ní nducyáácá 'i'in'yān che'n'e yinu yā ye'n'e chuū ní tiingūūnee' yā nguaa' maa' yā ndúúcu v'í: 'D'é' chuū? 'D'é' chí ngai chí ng'icuee' 'i'in'yān 'cúu? 'i'in'yān 'cúu ní v'éé poder ca ye'n'é yā ní ng'í nga'n'a ntiin'yūn yā ye'n'é espíritus ye'n'e yáán'nguiniūu' ní n'giindivéé' espíritus ye'n'é yā.

²⁸ Maā'nch'et'é nuūu' nducyaaca 'i'in'yān n'giindivéé' yā ye'n'e chí dii' Jesús mii'n, 'i'in'yān ye'n'e nuū'mán ná yā'n'āa ye'n'e yā'n'āa Galilea.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'é indán'ā Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Taachí n'daá Jesús na yaacū sinagoga Jesús mii'n ní cue'n'e yā ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan ná vaacu Simón ndúúcu Andrés. ³⁰ N'daataá chí indán'ā Simón mii'n ní ngíta yā. Nd'éé 'i'in'nūu' 'i'in'yān mii'n ní candiití yā. Ní 'i'in'yān na vaacu yā ca'n'a yā chí yā Jesús mii'n chí n'daataa mii'n ní ngíta yā. ³¹ Tuu'mi ní Jesús mii'n ní ndaa yā nanáán n'daataa mii'n ní sta'ā yā ta'ā tá ní nadicuée' yā tá'n'ā. Nícu chiví 'i'in'nūu' mii'n hora mii'n taachi nadicuée' yā n'daataa mii'n, ní tucá'a tá dii'n tá mandados ye'n'é 'i'in'yān s'een chí che'e yā.

Jesús mii'n ní dii' yā chí néené 'yaa' 'i'in'yān nduūvā ye'n'e yā

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Cuayivi taachí 'āa chíyā 'yā'n'ā ní 'āa 'da'a mii'n, 'i'in'yān s'ee' ní ndaa yā nanáán Jesús mii'n ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān chí ngíta yā ndúúcu 'i'in'yān chí v'éé espíritus ye'n'e yáán'nguiniūu' ndúúcu yā. ³³ Ní nducyáácá 'i'in'yān ye'n'e yáán' mii'n ní ndaa yā na cheendi va'āi naachi canéé Jesús mii'n. ³⁴ Ní Jesús mii'n ní dii' yā chí nanduuvā ye'n'e 'yaa' n'dái 'i'in'yān chí v'éé n'deeé náán n'dai ca'ai ye'n'é

yā. Ní diví yā n'deeé n'dái espíritus ye'n'e yáán'nguiniūu' ye'n'é 'i'in'yān s'ee'. Nguéé 'cuū' yā chí espíritus s'uu' caā'n'ma', caati espíritus s'uu' ní deenu du'ū chí Jesús mii'n.

Jesús nga'n'a yā nduudu cuaacú ye'n'e Dendyuūs na yā'n'āa Galilea

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Táámá ngu'etiyaa' 'da'a ca, Jesús mii'n ní ncuéé' yā ní can'dáa yā na yáán Jerusalén mii'n ní cue'n'e yā 'áámá lado ye'n'e yáán' mii'n naachi nguéé 'i'in'yān ní mii'n caa'n'ma'ngua'ā yā. ³⁶ Simón mii'n ndúúcu tanán'ā compaños ye'n'é sa che'n'e yā n'nuū' yā Jesús. ³⁷ Taachí ndaaca yā Jesús mii'n, tuu'mi ní ca'n'a yā chí yā Jesús: N'dií Jesús, nducyáácá 'i'in'yān in'nuū' yā n'dií.

³⁸ Jesús mii'n ní ca'n'a yā chí yā 'i'in'yān s'een: Ca'n'ā yú tanán'ā yáán chí snéé na nii'nuūn, ní tícā ntūū' caa'n'ma' yú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs mii'n ti cáávā chuū chí chíi.

³⁹ Jesús mii'n ní cachicá yā nuū'mán yáán' cuaa' na yā'n'āa Galilea. Ní nga'n'a yā nduudu cuaacú ye'n'é Ndyuūs mii'n na yáacū sinagogas ye'n'e yáán' s'een. Ní diví yā espíritus ye'n'e yaa'n'nguiniūu' ye'n'e 'i'in'yān.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'é 'áámá sa'n'ā ndúúcu ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ 'Áámá sa'n'ā chí canéé ca'ai chí ín'duuti yuut'e ye'n'é sa ndaa sa nanáán Jesús, ti ne'n'e sa caaca sa 'áámá favor ye'n'é yā. Ní chínti'ya sa ní ca'n'a sa: N'dií Jesús, ndúúti chí n'dií ne'n'e ní, dii' ní chí nduūvā ye'n'é.

⁴¹ Jesús ní nduuví ya'āi 'i'inu yā sa'n'ā mii'n, ní tuu'v'í yā sa'n'ā ndúúcu ta'a yā ní ca'n'a yā: Táácā ngu'éé. 'Úú ne'n'é. Dii sa'n'ā, 'āa nduuvā ye'n'é di.

⁴² Taachí ca'n'a Jesús 'tuucā, chiví ca'ai chí in'duuti yuut'e ye'n'é sa ní nduūvā ye'n'é sa, ní d'eeve sa. ⁴³ Tuu'mi ní Jesús mii'n ní yaa'vi yā sa'n'ā mii'n chí cuna'n'a sa na vaacu sa, naati néé ca'ā yā cuidado sa'n'a mii'n ní yaa'v'í yā sa'n'a mii'n. ⁴⁴ Díi, cun'diichí di, nguéé cuuvi di mar 'áámá 'i'in'yān chí nanduūvā ye'n'é di. Cue'n'e di ní 'cuu'mi' di maa' cuerpo ye'n'e di nanáán chiiduú chí nduūvā ye'n'é di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúcā chí nga'n'a ley ye'n'e Moisés mii'n cáávā chí nduūvā ye'n'é di ní cáávā chí d'eeve cuerpo ye'n'é di. 'Tíca nducyáácá 'i'in'yān snaa' yā chí 'āa nduuvā ye'n'é di.

⁴⁵ Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n ní cuna'n'a sa ní ca'n'a sa chí sa n'deeé n'dái 'i'in'yān tan'dúúcu chí chíi ndúúcu sa. Ní cáávā chí dii' sa 'túúca, Jesús mii'n ní 'āa nt'éé che'n'e nguūvi yā mar 'áámá yáán, ti 'i'in'yān s'een snaa' yā 'i'in'yān. Ní Jesús cue'n'e yā ye'n'e yáán' mii'n, ní cachicá yā 'áámá lado ye'n'e yáán' s'een naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yān; naati 'i'in'yān ye'n'e nducué'n'é yáán' ní n'dáa yā chí n'diichi yā Jesús mii'n.

2

*Jesús diin yā chi nduūwā ye"e 'áámá sa"ā
chi nguéé ngii inu"u sa
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)*

¹ Cho"o nguuví s'uun, Jesús mii" ní nguεεcunée yā nndaa yā na yāā Capernaum. Ní 'iin'yān nga"ā yā chi Jesús canée yā na va'ai mii". ² Maa'nch'etē nūu" na va'ai naachi canée Jesús mii" nduuvidaamá 'yaa' n'dái 'iin'yān, ní 'āā ntéé tunée cheendi va'āi mii" chí ch'etēti nūu" 'iin'yān s'ee". Ní Jesús mii" nga"ā yā nduudu ye"e Ndyuūs. ³ Tuu'mi ní ndāā na cuūu" sán'ā ndēē yā 'áámá sa"ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye"e sa. ⁴ Nguéé chí sndaā yā naachi canée Jesús mii" ti neenē n'dēē 'iin'yān snūu" yā. Cuchēē yā cuaa" tiin' va'ai ní nadiví yā na n'duuví táatā tiin' va'āi mii". Ch'ínnu' n'guaa" yā mii"ya dich'o" yā sa"ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye"e sa na yivē ye"e sa ní ndēē sa naachi cheendi Jesús mii". ⁵ Taachi Jesús n'diichí yā chí 'iin'yān s'ee" vée vaadi i'téenu nanáa" yā, ca"ā yā chí yā sa"ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye"e sa: Díí, daiyā, núúndi ye"e di' úu ní nch'etēcú.

⁶ N'duuví maestros ye"e ley mii" chí vεētē yā mii", nadacádínnu" yā 'tíicā na staava ye"e ya. ⁷ ¿De'ē cúví chí 'tíicā nga"ā sán'a 'tíi? Nga"ā sa ye"e dendu'ú chí nguéé n'daācā chí contra ye"e Ndyuūs, ti mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuví diin' yā nadach'etēcú yā nuūndi ye"e 'iin'yān, ti dámaa" Ndyuūs. ⁸ Jesús mii" ní deenu yā de'ē chí nadacádínnu" sa"ā s'ee", ní ca"ā yā chí yā 'iin'yān: ¿De'ē cúví chí 'tíicā nadacádínnu" ndís'tíi na staava ye"e ní? ⁹ ¿'Áá nguéé ngii"i ca chí caa"mān cuuví sa"ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye"e sa: Nuūndi ye"e di' ní 'āā nch'etēcú ye"e di, o 'úu caa"mān: Ndúcuéē di, ní nadícuéē di yivē ye"e di ní caaca di? ¹⁰ Ní caāvā chí ndís'tíi inaān ní chuū, níicú cadiinnu" ní chí Sa"ā chí Daiya Dendyuūs ní vée poder ye"e yā na i"yee"di' cúu chí nadach'etēcú yā nuūndi. Tuu'mi ní ca"ā yā chí yā sa"ā ndúúcu ca'āi chí in'dúúví cuerpo ye"e sa: ¹¹ Díí sa"ā, nducueē di, ní nadacueē di yivē ye"e di ní cuna"ā di na vaacu di.

¹² Sa"ā chí ngiitā mii" nducueē sa, ní nadacueē sa yivē ye"e sa, ní nan'daa sa mii". Ní nducyaaca 'iin'yān n'diichí yā chuū ní che"e yiinú yā ní dich'etē yā Ndyuūs. Ní nga"ā yā: Mar 'áámá vnné"ēē nguéé n'diichí yú dendu'ú chí tuuca.

*Jesús yaa'vi yā 'áámá sa"ā chí nguuví
Leví*

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Cuayiivi Jesús mii" che"e yā cuaa" díitúu nuūnni'yān'ā. Ní taachi nducyaaca 'iin'yān ndaa yā nanáa" yā, ní Jesús mii" ní

chí'cuéē yā 'iin'yān s'ee". ¹⁴ Ní taachi cachi-icá Jesús mii", n'diichí yā 'áámá sa"ā chí nguuví Leví, chí daiya Alfeo. Vée sá naachi vée 'iin'yān chí inn'guεε ye"e impuestos. Ní Jesús can'a yā chí yā sa"ā mii": Díí sa"ā, cuchí di ca"ā di nduucú. Tuu'mi ní Leví mii" nducueē sa ní cuen'e sa ndúúcu Jesús mii".

¹⁵ Tuu'mi ní Leví mii" diin' sa invitar Jesús mii" chí ca"ā yā na vaacu sa ní che'e yā ndúúcu sa. Neenē 'yaa' 'iin'yān chí inn'guεε ye"e impuestos ndúúcu 'iin'yān chí vée nuūndi ye"e yā ndaa ntúu" yā. Ní 'yaa' n'dái yā ch'etē yā na mesa daama ndúúcu Jesús ndúúcu discípulos ye"e yā ti neenē 'yaa' 'iin'yān chí cuen'e yā ndúúcu yā. ¹⁶ Ní taachi maestros ye"e ley ndúúcu 'iin'yān fariseos n'diichí yā chí Jesús ní nge'e yā ndúúcu nducyaaca 'iin'yān s'ee", tuu'mi ní ca"ā yā chí yā discípulos ye"e Jesús: ¿De'ē cúví chí maestro ye"e ní vée yā nge'e yā ní ngi'i yā ndúúcu 'iin'yān chí inn'guεε ye"e impuestos ndúúcu 'iin'yān nuūndi?

¹⁷ Taachi Jesús ch'indiveē yā chuū, tuu'mi ní ca"ā yā chí yā 'iin'yān s'ee": 'Iin'yān chí nguéé ngiitā yā nguéé ne"e yā 'aama médico. Dámaa' 'iin'yān chí ngiitā ne"e yā chí cuuvi yíicú yā. 'Úu ní nguéé cuchí chí yaa'vi 'iin'yān chí nadacadiinnúu" yā chí ch'etē maa" yā chí nguéé dinuūndi yā caati chí yaa'vi 'iin'yān chí vée nuūndi ye"e yā.

*'Iin'yān nítinguunee" yā Jesús mii" ye"e chí
nguεε ca'diinnú yā*

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ 'Áámá tiempo taachi discípulos ye"e Juan mii" ndúúcu fariseos ca'diinnú yā, ná"ā 'iin'yān ndaa yā nanáa" Jesús mii" ní ntiinguunee" yā Jesús: ¿De'ē cuuvi chí ca'diinnú discípulos ye"e Juan mii" ndúúcu 'iin'yān fariseos mii" naati discípulos ye"e ní nguéé ca'diinnú yā?

¹⁹ Jesús nan'guεεcúta"ā yā 'iin'yān s'ee": ¿'Áá ca'diinnú 'iin'yān chí ndíi yā invitado naachi n'giindivaacu 'iin'yān 'naa" chí sán'a chí n'giindivaacu sa canée sá ndúúcu yā? Ndúúti chí canée sa"ā chí n'giindivaacu sa mii", nguéé cuuvi ca'diinnú yā. ²⁰ Naati cuchí tiempo taachi chí 'i sa"ā chí n'giindivaacu sa tuu'mi ní cuuvi ca'diinnú yā.

²¹ Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuta'á yā 'áámá táan tiinnu" ngai chí 'āā nguéé naa"nu yā chí 'iindi'yaatā yā ye"e na cateaí ndi-icúu ye"e yā. Ndúúti chí diin' yā 'tíicā, maán tiinnu" ngai mii" ní cáancuūn' cú'tee" tiinnu" ndiicúu mii". Níicú cuuvi ch'etē ca naachi ndíi n'teen. ²² 'Tíicā ntuū" mar 'áámá 'iin'yān nguéé caa"n'yū" yā vino ngai na bolsa yíi'mán ndiicúu ye"e vino tan'dúúca chí diin' 'iin'yān ndiicúu. Nduuti chí diin' yā 'tíicā vino ngai mii" ní di'cuuní yíi'mán ndiicúu

miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcu yíí'mán. Chííⁿ chí vino miiⁿ canéé chí 'cueēⁿ na bolsa yíí'mán ngai.

Discípulos ye'e Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿyāⁿ Is-rael

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ 'Áámá nguuví chí sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿyāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos ye'e yā cho'ó yā 'áámá campo naachi véeⁿ trigo ní discípulos ye'e yā ní tucá'á yā tiicú yā yááⁿ miiⁿ ye'e trigo taachi cho'ó yā. ²⁴ Tuu'mi ní 'iíⁿyāⁿ fariseos ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús miiⁿ: N'dií cuin'díichí ní, ¿d'éⁿ cúuví chí diíⁿ discípulos ye'e ní chí nguēⁿ canéé chí diíⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿyāⁿ?

²⁵ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá nguéⁿ n'geēⁿ ndís'tíi chí diíⁿ David miiⁿ ndúúcu 'iíⁿyāⁿ chí cachiica ndúúcu yā taachi cuicu yā? ²⁶ David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacú ye'e Ndyuūs taachi saⁿ'ā chí nguuví Abiatar ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ sa ye'e chiiduú ch'etē ca. Ní David che'é yā panes ye'e nátai ye'e Ndyuūs chí dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ ca'a yā pan miiⁿ 'iíⁿyāⁿ chí snéé ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'iíⁿyāⁿ: Nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yā canéé chí cuuvi ye'e saⁿ'ā ye'e iⁿ'yeeⁿdi 'cūū naati nguéⁿ saⁿ'ā chí cuuvi ye'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ saⁿ'ā. ²⁸ Cáává chuū chííⁿ chí Saⁿ'ā chí Daiyá Dendyuūs cuuvi caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa ye'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿyāⁿ.

3

Saⁿ'ā chí ntí'i ta'a sa

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Jesús miiⁿ ní chindáa ntúuⁿ yā ná yáacú sinagoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā ndúúcu ta'a sa chí ntí'i. ² 'iíⁿyāⁿ fariseos ní ne'e yā n'diichi yā nduutí chí Jesús miiⁿ chí nduuvá ye'e saⁿ'ā miiⁿ caati nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iíⁿyāⁿ. Ní fariseos cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi ye'e Jesús. ³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā chí ntí'i ta'a sa miiⁿ: Nducuéⁿ dí ní cueendíi di naavtaⁿ'a ye'e 'iíⁿyāⁿ.

⁴ Jesús miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿D'éⁿ diíⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ yú? ¿'Áá cuuvi chí diíⁿ yú cosas chí n'daācā o cosas chí nguéⁿ n'daācā? ¿'Áá n'daācā chí nguaⁿ'āi yú vida ye'e 'iíⁿyāⁿ o chí 'caaⁿ'núⁿ yú 'iíⁿyāⁿ? 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'etinéé 'diíⁿ yā. ⁵ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yíinú yā ti nguéⁿ ne'e cu'téenu sá ye'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ:

N'doó dí ta'a di. Ní saⁿ'ā miiⁿ n'doó sa ta'a sa, ní ta'a sa ní nduuvá n'daācā tan'dúúcā taama. ⁶ Tuu'mi ní can'dáa 'iíⁿyāⁿ fariseos ní ndeé yā ndúúcu 'iíⁿyāⁿ ye'e Herodes ní 'íicú n'diichi yā táācā diíⁿ yā ní 'íicú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

Nééné 'yaaⁿ 'iíⁿyāⁿ snéé yā ná 'diituú nuuⁿ'nī'yáⁿ'ā

⁷ Jesús miiⁿ ndúúcu discípulos ye'e yā cueⁿ'é yā cuaaⁿ ná 'diituú nuuⁿ'nī'yáⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcu yáⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dáa yā Jesús miiⁿ. ⁸ Taachi 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Galilea chicadiinuⁿ yā ye'e dendu'ú chí n'geete n'dai chí Jesús diíⁿ yā, nééné 'yaaⁿ 'iíⁿyāⁿ ndaa yā n'diichi yā Jesús miiⁿ. 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Judea, ndúúcu 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Jerusalén, ndúúcu 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Idumea, ndúúcu 'iíⁿyāⁿ ye'e táamá 'diituú yíicú Jordán, ndúúcu 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Tiro ndúúcu yáⁿ'āa Sidón. ⁹ Cáává chí ndaa n'deeⁿ n'dái 'iíⁿyāⁿ, Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos ye'e yā chí cu'nee yaáⁿ yā 'áámá barco ye'e yā, níicú cuuvi cuchéⁿ yā barco miiⁿ chí 'yaaⁿ n'dái 'iíⁿyāⁿ nguéⁿ 'cueti núuⁿ chíichí yā ye'e Jesús miiⁿ. ¹⁰ Ní Jesús diíⁿ yā chí 'yaaⁿ n'dái 'iíⁿyāⁿ nduuvá ye'e yā. Ní nducyáácá 'iíⁿyāⁿ chí ngiitá ne'e yā tuu'ví yā Jesús. ¹¹ Ní 'iíⁿyāⁿ chí canee yā ndúúcu espíritu ye'e yááⁿ'nguiinúⁿ, espíritu miiⁿ diíⁿ chí 'iíⁿyāⁿ s'uuⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús ní espíritu ní 'cai ye'e 'iíⁿyāⁿ: Díí ní Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús caⁿ'a yuudu yā espíritu s'uuⁿ 'túúca: Nguéⁿ caaⁿ'maⁿ dí du'u 'iíⁿyāⁿ 'úú.

Jesús ndeēve yā ndu'u ndiichúúví discípulos
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cuchéⁿ yā ná 'áámá yíicú, naachi yaa'ví yā 'iíⁿyāⁿ chí ne'e yā, ní 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁴ Ní nduuvidaamā ndu'u ndiichúúví discípulos chí canee yā ndúúcu yā. Ní di-cho'ó yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudú ye'e Ndyuūs chí nduudu cuaacu ye'e yā. ¹⁵ Ní Jesús ca'a yā poder discípulos ye'e yā chí cuuvi diíⁿ yā chí nduuvá ye'e 'iíⁿyāⁿ ní chí diví yā espíritus ye'e yááⁿ'nguiinúⁿ ye'e 'iíⁿyāⁿ. ¹⁶ 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndiichúúví discípulos: Simón, chí duuchi ntúuⁿ sa Pedro, ¹⁷ ndúúcu Jacobo ndúúcu Juan 'diinú sa ní 'uúví sáⁿ'a s'eeⁿ chí daiya Zebedeo, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní Jesús s'neeⁿ yā nguuví sa Boanerges chí ne'e caaⁿ'maⁿ Daiya Dēevé; ¹⁸ tanáⁿ'a yā ní nguuví Andrés, ndúúcu Felipe, ndúúcu Bartolomé, ndúúcu Mateo, ndúúcu Tomas, ndúúcu Jacobo chí daiya Alfeo, ndúúcu Tadeo, ndúúcu táamá Simón chí ye'e 'iíⁿyāⁿ ye'e yáⁿ'āa Canaan, ¹⁹ ndúúcu Judas Iscariote, saⁿ'ā chí cuayiivi mííⁿ chí'íi sá du'u chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. Ní Jesús

ndúúcu ndiichuuvu discípulos yeⁿe yá cueⁿe yá ní sndaa yá na 'áamá va'ái.

Nga'a yá chi Jesús cané yá ndúúcu poder yeⁿe yáá'n'guinúu

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cuayiivi ní Jesús cueⁿe yá na vaacu yá. Táamá vmnéⁿée nééné n'deée 'ii'yā' ndaa yá nanááⁿ Jesús miⁿ chí nguée véé yāⁿ chí che'e yá pan. ²¹ Taachí 'ii'yā' yeⁿe familia yeⁿe Jesús chicadiinuuⁿ yá yeⁿe Jesús, yeⁿe chí 'ii'yā' nga'a yá chí Jesús ní nduuvu loco yá, ndaa yá chí nandéé yá Jesús.

²² 'Tiicá ntúuⁿ maestros chí ngi'cuee ley chí chiicá yá yeⁿe na yāⁿ Jerusalén ní caⁿa yá: Sáⁿa 'cūú canéé sá ndúúcu espíritu chí nguuvu Beelzebú chí Satanás chí nga'a ntii'nyuⁿ sa yeⁿe espíritu yeⁿe yāá'n'guinúuⁿ, ní cáavā poder yeⁿe espíritu miⁿ chí tun'daa yá espíritu yeⁿe yāá'n'guinúuⁿ yeⁿe 'ii'yāⁿ.

²³ Tuu'mi ní Jesús miⁿ ní yaa'vi yá 'ii'yā' s'een ní s'neen yá 'áamá ejemplo. Ní caⁿa yá: ¿Táacá cuuvi díiⁿ yāá'n'guinúuⁿ diví sa yāá'n'guinúuⁿ? ²⁴ Nduúti chí 'áamá gobernador chí nga'a ntii'nyuⁿ yá yeⁿe yāáⁿ naachi véé 'uúvi partido chí n'gu'u ná 'aamá yá ndúúcu yeⁿe taama yá 'ii'ntyéⁿe miⁿ nguée cuuvi 'nááⁿ yá chí 'ii'ntyéⁿe yá. ²⁵ Nduúti chí n'deée nadacadiinuuⁿ yá na 'áamá familia chí véé partido yeⁿe, familia miⁿ ní nguée cuuvi nduuvidaámā yá. ²⁶ 'Tiicá ntúuⁿ, nduúti chí yāá'n'guinúuⁿ díiⁿ sa contra yeⁿe maaⁿ sa, nguée cuuvi cūnee sa ti chúú díiⁿ chí 'cuinu sa.

²⁷ Mar 'áamá 'ii'yā' nguée cuuvi cundaa yá na vaacu 'áamá saⁿa chí véé fuerzas yeⁿe sa ní diví yá dendu'u yeⁿe sa. Canéé chí caachiichí yá saⁿa vmnááⁿ vmnaaⁿ. Cuayiivi ní cuuvi díiⁿ yá diví yá dendu'u chí snúuⁿ va'ai yeⁿe sa.

²⁸ Nduudu cuaacu 'úú ngaⁿa ngii ndís'tií. Tanducuéⁿe nuuⁿndi chí díiⁿ 'ii'yā' yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ndúúcu nduudu taaⁿ chí 'ii'yā' s'een ngaⁿa yá contra yeⁿe Ndyuús, Ndyuús nadich'ecú yá nuuⁿndi yeⁿe yá. ²⁹ Naati 'ii'yā' chí nga'a yá nduudu taaⁿ chí nguée n'daacā yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús, ní nguée nch'ecú yeⁿe yá maaⁿ ní tiempo chí cuchíi.

³⁰ 'Tiicá Jesús ngaⁿa yá ti náⁿa 'ii'yā' ngaⁿa yá chí Jesús míⁿ ní véé espíritu yeⁿe yāá'n'guinúuⁿ nduucu yá.

Chēcú Jesús ndúúcu 'dínu yá

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Cuayiivi ní ndaa chēcú Jesús miⁿ ndúúcu 'dínu yá, ní ch'etinéé yá cuaaⁿ chuya'ái. Ní dichóⁿ yá 'áamá saⁿa chí yaa'vi sa Jesús chí cuchíi yá nanáaⁿ yá. ³² 'Yááⁿ 'ii'yā' ní véé yá cuaaⁿ 'diitúú Jesús miⁿ ní caⁿa yá: Chēcú ní ndúúcu 'diinú ní ní in'nuúⁿ yá n'dií cuaaⁿ chuya'ái.

³³ Jesús miⁿ ní caⁿa yá chíi yá saⁿa miⁿ: ¿Dú'ú chí chēcú miⁿ? o ¿dú'ú chí 'diinú miⁿ?

³⁴ Tuu'mi ní Jesús n'gínu yá 'ii'yā' chí véé yá cuaaⁿ 'diitúú yá ní ngaⁿa yá ngii yá 'ii'yā' s'een: N'diichí ní. 'ii'yā' chí snéé yá nduucu miⁿ, 'ii'yā' s'een tan'dúúcā chí chēcú ndúúcu 'diinú. ³⁵ Ní 'āā du'ú nuuⁿ chí díiⁿ chíiⁿ chí Ndyuús nen'e yá chí díiⁿ yá, 'ii'yā' s'een chíi vi'i, 'ii'yā' s'een chíi 'diinú, ndúúcu chēcú.

4

'Aama ejemplo yeⁿe 'aama saⁿa chí ngínú sá ndaata

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Taama vmnéⁿée Jesús miⁿ ní tucá'a yá chí'cueeⁿ yá cuaaⁿ 'diitúú nuuⁿn'nyāⁿ. Ní nduuvidaámā n'dee n'dái 'ii'yā' naachi canéé Jesús miⁿ ndíi 'āā ntéé lugar chí cuéndii Jesús. Ní chindāa yá na 'aama barco chí canuuⁿ vmnaaⁿ nuuⁿn'nyāⁿ a miⁿ. Ní miⁿ ch'índi yá chí ca'cueeⁿ yá. Nducyáácá 'ii'yā' ch'etinéé yá na 'diitúú nuuⁿn'nyāⁿ miⁿ. ² N'deée n'dái parábolas caⁿa Jesús 'ii'yā' s'een chí ejemplos chí tan'dúúcā dendu'u chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūú. Ní taachí ngi'cueeⁿ yá caⁿa yá ndúúcu 'ii'yā' s'een 'tiicá. ³ Ndís'tií ní 'caandiveéⁿ ní chuú. 'Áamá saⁿa chí ngínú ndaata ní cuéⁿe sá cuúnú sa ndaata miⁿ. ⁴ Taachi chíiⁿ ní sa ní 'áamá duutu ndaata míⁿ chíiⁿ na 'diitúú yúúni ní ndaa 'yáádá ní che'e ti. ⁵ Náⁿa duutu ndaata ní chíiⁿa nguaaⁿ tuúú naachi nguée dáana n'deée yāⁿā véé. Duutu ndaata miⁿ núúⁿ cān'daa tí yāⁿā miⁿ nguée daanáá yāanúuⁿ. ⁶ Ní taachi can'daa yaatú miⁿ ní ti'i caati nguée yaanúuⁿ snúú díi'yú. ⁷ Náⁿa duutu ndaata miⁿ chíiⁿa nguaaⁿ yāáⁿ. Yááⁿ s'een ní chíiⁿti ní di'vaachi yéⁿe. Chíiⁿ chí ndaata miⁿ ní nguée dichíi'vé. ⁸ Náⁿa duutu ndaata míⁿ na yāⁿā n'daacā chíiⁿā. Can'dāa ní chíiⁿti n'dee n'dái cosecha yeⁿe. N'duuvu ní ch'etinéé tanduu ndiicu ndiichi ndaata yeⁿe. Tan'duuvu ní 'inú nguécú ndiichi ndaata yeⁿe ní tan'duuvu ní 'áamá ciento ndaata yeⁿe.

⁹ Tuu'mi ní Jesús caⁿa yá chíi yá 'ii'yā' s'een: Ndís'tií chí véé véé ní, 'caandiveéⁿ ní.

Chúⁿ chí neⁿe caāⁿ māⁿ ejemplo miⁿ

(Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)

¹⁰ Cuayiivi taachí nduúvi dámaāⁿ yá ndaa nanááⁿ Jesús náⁿa 'ii'yā' chí snéé níiⁿnúⁿ yá ndúúcu ndiichúúví discípulos ní ntingu-unéⁿe yá Jesús: ¿De'ē neⁿe caaⁿmaⁿ ejemplo 'cūú?

¹¹ Ní Jesús caⁿa yá chíi yá 'ii'yā' s'een: Ndís'tií ní canéé chí cadinuuⁿ ní chí canúúⁿ n'de'ei yeⁿe naachi Ndyuús ngaⁿa ntii'nyuⁿ yá. Naati tanáⁿa 'ii'yā' chí nguée snéé yá nduucu, 'úú ní ngaⁿa ngii tanducuéⁿe

'iinyān s'een ndúúcu ejemplos. ¹² Níicú 'iinyān s'een snaan yā naati ch'etinee yā tan'dúúca chí nguée inaan yā, ní 'caandiveén yā naati ch'etinee yā tan'dúúca chí nguée 'caandiveén yā, ní nguée tummicadínúu yā. Ndií nguée ndaacadáámí yā ní cu'téenu yā Ndyuús ní nch'ecū nuu'ndi ye'e yā.

¹³ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chíi yā discípulos ye'e yā: ¿'Áá nguée ituumicadínúu ní ye'e ejemplo 'cūú? ¿Táacā, túú'mí, cadínúu ní ye'e tanán'ā ejemplo? ¹⁴ 'Iinyān chí ngiinú yā ndaata mii tan'dúúca 'iinyān chí candee yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuús. ¹⁵ N'dúúví 'iinyān ní tan'dúúca ndaata chí chíiya cyúúni mii, 'tiicá yā ch'iindiveén yā nduudu ye'e Ndyuús. Ní cuayiivi taachí ch'iindiveén yā, chíi yáán'nguiinúu ní diví sa nduudu chí ch'iindiveén yā chí canée na staava ye'e yā. ¹⁶ Tán'duuví yā ní tan'dúúca ndaata chí chíiya nguaa' tuúú, 'tiicá yā. N'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuús ní yeenú n'dái yā nduúcu. ¹⁷ Naati nguée 'áámá cānee na staava ye'e yā ní nguée 'náán tiempo cūnee. Taachí ndaa tiempo chí 'cueenu yā cuuvi o ne'e chí ngí'nyu'neen 'iinyān ye'e yā cáává nduudu cuaacu mii, 'āá ntéé candii yā chí n'daacā mii. ¹⁸ Tán'duuví yā ní tan'dúúca ndaata chí chíiya nguaa' yáán mii, 'tiicá yā. N'giindiveén n'daacā yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuús. ¹⁹ Naati neené ne'e cá yā dendu'u ye'e in'yeendí 'cūú ndúúcu chí véé. Ní nginche'ei yā 'iinyā. Ní 'iinyān s'een ní dine'e yā cosas chí véé ye'e taama 'iinyā. Tanducué'n chíi ní ndaá ní di'vaachí ye'e nduudu cuaacu ye'e Ndyuús. Ní dii' chí nguée dichí'vé nduudu mii na vida ye'e 'iinyān s'een. ²⁰ Naati tán'duuví yā ní tan'dúúca ndaata chí chíiya na yá'āa n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuús ní 'teenu n'daaca yā, ní véé ngui'i ye'e. N'duuví yā ní tan'dúúca ndaata chí chíi ndiicú ndiichi ye'e ye'e 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúúca chí chíi 'iinu ngeecu ndiichi ye'e, o tan'dúúca chí chíi 'aama ciento ye'e.

Tanducué'n chí cunuú n'de'ei cunduú nguui

(Lc. 8.16-18)

²¹ 'Tiicá ntúú ca'a Jesús táámá ejemplo chí 'téé nguée dáámá. ¿'Áá ndee yā 'áámá lámpara chí cu'nee yā maa' 'aama caja o maa' 'aama cama? ¿'Áá nguée cu'neen yā lámpara mii na yaacu, 'íicú 'iinyān cuuvi snaan yā? ²² Mar 'áámá cosa chí canúú n'de'ei nguée cunee chí nguée snaan 'iinyān, ndií nguée ndúú 'áámá cosa chí canúú n'de'ei chí nguée cadínúu 'iinyān. ²³ Du'ú chí véé véé ní 'caandiveén.

²⁴ Ní Jesús ca'a ntúu yā 'iinyān s'een: Cunndéé ndís'tií cuidado ye'e chí n'giindiveén ní. Nduúcu caadi chí ndís'tií idií ní juzgar 'iinyān, caadi mii ntúú Dendyuús idií yā juzgar ndís'tií. Ní n'deé cá n'daacā ye'e ndís'tií taachi Ndyuús idií yā juzgar ndís'tií. ²⁵ 'Iinyān chí véé ye'e yā Ndyuús ca'a cá yā 'yā. 'Iinyān chí nguée ca ye'e yā, Ndyuús ndiví yā 'téé chí 'āá véé ye'e yā.

Ejemplo ye'e ndaata chí ngiita

²⁶ Jesús ca'a ntúu yā: Naachi Ndyuús nga'a ntiinyúu yā ní tan'dúúca 'áámá sa'ā chí ngiinu sa ndaata na yá'āa ye'e sa. ²⁷ Sa'ā mii ngiinú sa ndaata na yá'āa. Ní chíi maái ní cyaadú sa ní nducueen sa taachí chideve. Cuayiivi ní cho'oo nguúví cho'oo n'gáán ní ndaata mii ní can'daa ní chíi taati sa'ā mii ní nguée deenu sa táacā chíi. ²⁸ Yá'āa mii ngii ma'á yé'e. Vmna'á vmnaa' ican'dáa ta'ā n'gaiyá. Cuayiivi ní can'daa yáán mii ye'e. Cuayiivi ní ngiita ní ngii trigo chí ndiitúu n'daacā na yáán mii. ²⁹ Taachí trigo mii 'āá ntí'i, tuu'mi ní nge'e 'iinyān chí ye'e ní n'giica yā, tí 'āá snuú ca'a chí 'caata.

Tan'dúúca ejemplo nduutií ye'e yíve ntí'yā

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Jesús mii ní ca'a ntúu yā: ¿De'é tan'dúúca naachi nga'a ntiinyu' Ndyuús mii? o ¿de'é nduucú chí nadidáámá yú? ³¹ Chuú tan'dúúca nduutií ye'e yíve ntí'yā chí 'lín cá ye'e tanducué'n nduutií chí véé in'yeendí 'cūú. Chíi chí chíinu 'iinyān na yá'āa ye'e yā. ³² Taachí 'āá niinú yā ndaata mii ní ngii n'geete ye'e tanducué'n yáat. Ní dúu'né mii ní n'geete n'dái ngii chí 'yáadá ngii í'nee tí 'déé tí na 'cuuti ye'e.

Taama ejemplo chí ngi'cuee Jesús

(Mt. 13.34-35)

³³ 'Tiicá ngi'cuee Jesús 'iinyān s'een nduudu cuaacu ye'e Ndyuús ndúúcu n'dee n'dái ejemplos tan'dúúca chuú, tanducué'n chí cuuvi cadínúu yā. ³⁴ Ní nga'a yā ngii yā nducyaaca 'iinyān ndúúcu ejemplos, naati taachi canee yā dáma'ā ndúúcu discípulos ye'e yā tanducué'n mii ngi'ni yā discípulos ye'e yā de' chí ne'e caa'man ejemplos chí 'āá ca'a yā.

Jesús chí'neen 'diin yā yúiné ndúúcu nuu'ní'yá'ā

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Taachí chí'da'á nguui mii, Jesús mii nga'a yā ngii yā discípulos ye'e yā: Ca'ā yú táámá 'diitúu nuu'ní'yá'ā.

³⁶ Tuu'mi ní s'neen yā mii ní discípulos ní candee yā Jesús mii na barco chí 'āá canée na 'diitúu nuu'ní'yá'ā ní cuen'e yā. Mii ntúu canée tanán'ā barcos. Ní 'iinyān ye'e

taná"ā barcos cuen'é ntúūn yā. ³⁷ Tuu'mi ní chéenū 'áamá 'yúúné taa' ní nuū'nī'yá"ā mii" sndaa yaacū. Ní sndaa yaanūu" barco mii", ní chiitūu nuū'nī" barco naachi canée Jesús mii". ³⁸ Ní Jesús mii" ní cyáádu yā cuaa' 'diituu barco mii", ní candiitinee yā na cojín. Ní discípulos ní nanduúchí yā Jesús mii" ní ca"ā yā chíi yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguée de'ē vee inee ní chí 'cuúvi yú?'

³⁹ Tuu'mi ní Jesús mii" ní nducuee" yā ní yaa'vi yā 'yúúné mii" ní ca"ā yā chíi yā nuū'nī'yá"ā mii" 'túúca: 'Dii' nūu" cunee di. Hora mii" nūu" 'yúúné mii" ní canee 'dii' ní nducuee" canee 'dii' 'dii'. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús mii" ní ca"ā yā chíi yā discípulos ye'e yā: ¿De'ē cuuvi tátí 'va'a ní? ¿De'ē cúúvi chí nguée cu'téenu cá ní?

⁴¹ Ní discípulos ye'e yā neené dii'yā yā chíi, ní nga"ā yā ngii yā nguaa" maán yā ndúúcu ví'i: ¿Du'u rá 'ii'yā' 'cúu, chí ndii 'yúúné ndíi nuū'nī'yá"ā ch'iindiveé" ye'e yā?

5

Sa"ā ye'e yá"ā Gadara chí canée sá ndúúcu espíritus ye'e yáá'n'guiniūu"

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Jesús ndúúcu discípulos ndaa yā na táámá lado 'diituu nuū'nī'yá"ā mii" ye'e yá"ā chí nguuví Gadara. ² Tuu'mi ní Jesús nan'daa yā na barco mii", ní ndaa 'áamá sa"ā chí canée ndúúcu espíritus ye'e yáá'n'guiniūu". Ní ngiicá sa ná vaacu sa chí 'áamá yiivi yáavá chí canée nguaa" yaínyā ní ndaa sa nanáa" Jesús. ³ Sa"ā mii" ní mar 'áamá 'ii'yā' nguée chí cuuvi cuta'á yā sa"ā ní cachiichí yā sa"ā, ndii nguée ndúúcu cadenas. ⁴ Néené n'deēe cuuvi 'ii'yā' s'ee" cachiichí yā sa"ā mii" ndúúcu cadenas ca'a sa ndúúcu ta'a sa, náatí ch'iica sa cadenas mii", ní dicheeyéi sa cadenas mii". Ní mar 'áamá 'ii'yā' nguée ichée yā ndúúcu sa. ⁵ Cuén'é daa"ma" cachiica sá ngai sa cuaa" ná yiicū ndúúcu cuaa" nguaa" yaínyā ndii nguuví ndíi ngaa", ní 'nuu cá'ai maá" sa sá"ā ndúúcu tuūu. ⁶ Ní taachi n'diichi yá"ái sa Jesús mii", cuen'e sa ngéenu sá nanáa" yā ní chiintii'ya sa nanáa" yā. ⁷ Ní ca"ā sa chíi sa Jesús mii" ní 'cái yiicu sá: ¿De'ē cuuvi chí ndaa ní nanáa", n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chí canee yā na va'ai ch'eti nguuví? Ngiiicá cáavá chí dúúchí Ndyuūs chí nguée téé ní vaadi 'caa'va 'úu.

⁸ Sa"ā mii" ní ca"ā sa chuū caati Jesús mii" ní ca"ā yā chíi yā espíritus ye'e yáá'n'guiniūu": Ndís'tii, nan'daa ní ye'e sá"ā 'cúu.

⁹ Jesús mii" tiinguunee" yā sa"ā: ¿De'ē nguuví dí? Ní espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" chí canée ndúúcu sá"ā 'cúu nan'guēcúta"ā sa: Legión nguúvi, caati neené 'yaa' nū.

¹⁰ Ní espíritus neené di'cuítu ca Jesús mii" chí nguée tun'daa yā espíritus chí ca"ā ya"ai ye'e yá"ā mii". ¹¹ Ní neené n'deēe puercos nge'e tí cuaa" na ní'núu' yiicū mii". ¹² Ní espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" idi'cuítu Jesús: N'dii, dicho'o ní nús'uu chí ca"ā 'nū ch'eti puercos mii".

¹³ Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" chínan'daa sa ye'e sa"ā mii" chí ndaa sa ch'eti puercos. Ní véé tan'duu 'uúvi mil puercos mii". Ní taachi espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" sndaa sa ch'eti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tí ní chingéé nuu" tí ch'eti yaai mii". Ní chingéé tí nguaa" nuu'nī'yá"ā. Ní chíi nuū'nī veé" tí duutu tí cheendi tí ní chíi tí nguaa" nuū'nī mii".

¹⁴ 'ii'yā' chí idi' cuidado puercos cuen'e yā ngéenu yā chí cuuvi yā 'ii'yā' ná yáa" mii" ndúúcu 'ii'yā' chí snée na cué'etí chí chíi mii". Ní 'ii'yā' s'ee" can'daa yā n'diichi yā chí chíi. ¹⁵ Taachi ndaa yā ni'nuu" nanáa" Jesús mii", ní taachi n'diichi yā sa"ā chí canée sá ndúúcu espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" chí maa" ní vee sa 'dii' ndúúcu catecai sa ní 'áa n'daacá sa tuu'mi ní dí'va'a yā. ¹⁶ 'ii'yā' s'ee" chí n'diichi yā chí dii' Jesús mii", ní ca"ā yā chíi yā táacá chíi ndúúcu sa"ā mii" chí canée sá ndúúcu espíritus ye'e yáá'n'guiniūu" chí tan'duucá chí chíi ndúúcu puercos. ¹⁷ Tuu'mi ní 'ii'yā' s'ee" di'cuítu yā Jesús mii" chí ca"ā yā táámá lado ye'e yáa" mii'ya.

¹⁸ Jesús cuen'e yā. Ní taachi ndaa yā na barco mii" ndaa sa"ā chí vmnaa" canée sá ndúúcu espíritus ye'e yáá'n'guiniūu". Ní sa"ā mii" chíca sa Jesús chí ca"ā sa ndúúcu yā na barco mii". ¹⁹ Jesús ní nguée 'cuu' yā naatí ca"ā yā: Cuna"á dí ná vaacu di ndúúcu 'ii'yā' ye'e di, ní cuuvi di 'ii'yā' chí ch'ete n'dai dendu'ú chí Señor 'iivú Ndyuūs mii" dii' yā ndúúcu dii, ní tan'dúúca Señor 'iivú Ndyuūs mii" chí nduuví ya'ai 'iinú yā dii.

²⁰ Sa"ā mii" ní cuna"ā sa, ní tucá'a sa chíi sa 'ii'yā' nuu"ma" yáa" cuaa" 'diituu chí nguuví Decápolis ye'e dendu'ú chí n'ge'eté n'dai chí Jesús dii' yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinú yā.

Tá"ā daiya sá"ā Jairo, ndúúcu n'daataá chí tuú'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Taachi Jesús mii" nanguuecunee yā ní cho'ó yā táámá lado ye'e nuū'nū'yá"ā ní ndaa yā na yá"ā 'diituu nuū'nī'yá"ā, neené n'deēe 'ii'yā' ndaa yā naachi Jesús canee yā. ²² Ní ndaa 'áamá sa"ā chí nguuví sa Jairo, sa"ā chí nga"ā ntiinyu" sa ye'e yáacú sinagoga. Taachi n'diichi sa Jesús mii" candiitin'dí sa na ca'a yā. ²³ Ní neené di'cuítu sa Jesús mii" ní ca"ā sa: Daiyá ní

ne'e 'cuuvi tá. Cuchí nī ní cún'du'u tá'a nī vmnaa' ye'e tá, ní cuuvi nduūvā ye'e tá ní nguée 'cuuvi tá.

²⁴ Tuu'mi ní Jesús mii' ní cuén'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaa' 'ii'yā' can'daa yā Jesús ní néené chíi'nu chíichí yā Jesús. ²⁵ Ní nguaa' nducyaaca 'ii'yā' mii' canéé 'áamá n'daataá chí ngítá tá, chí 'āā ndiichúúví nduūyū canee tá ndúúcu ca'ai chí nguvi nguvi ngee yuúv' ye'e cuerpo ye'e tá. ²⁶ Néené n'geenu tá ngii ndúúcu médicos, ní 'āā chíinu dii' tá gasta tanducuén'e chí véé ye'e tá, naati nguée du'v véé dichí'vé ye'e tá ti dáyicándí cá ca'ai ye'e tá cuaa' vmnaa'. ²⁷ 'Āā chíindivee' tá ye'e Jesús mii' chí dii' yā chí nduūvā ye'e 'ii'yā' chí ngiitá. Ní cue'n'e tá nguaa' 'ii'yā' s'ee' cuaa' daamí Jesús ní tuū'v tá catecai yā. ²⁸ Caati nadicádíinu' tá maā' tá 'tíicā. Ndúúti chí dámaā' tuū'v catecai yā, ní nduūvā ye'e. ²⁹ Hora míi' nūu' chí tuū'v tá catecai Jesús mii' 'tíicā canéé naa' chí ngéé yuúv' ye'e tá. Ní chicadiinu' tá na cuerpo ye'e tá chí 'āā nduūvā ye'e tá. ³⁰ Tuu'mi ní Jesús mii' tuumicádíinu' yā chí 'āā nduūvā ye'e 'áamá 'ii'yā' ndúúcu poder ye'e yā. Ní nguēcundí yā ní n'diichi yā náávtan'ā ye'e 'ii'yā' ní ntiinguunee' yā: ¿Du'u túu'v catecai?

³¹ Tuu'mi ní discípulos ye'e yā can'a yā: Cuin'diichi nī 'ii'yā' chí i'nūu' chíichí yā s'uúu' mii' ní maa' ní ntiinguunee' nī: ¿Du'u tuū'v 'úú?

³² Naati Jesús ní nguēcundí yā n'giinu yā 'áamá lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaa' yā du'v tuū'v 'ii'yā'. ³³ Tuu'mi ní n'daataá mii', ní n'duuví tá chí 'va'a tá. Deenū tá de'e chí chíi. Che'n'e tá ní chíintii'ya tá nanáa' Jesús. Ní can'a tá chíi tá 'ii'yā' tanducuén'e chí nduudu cuaacu. ³⁴ Jesús nga'a yā ngii yā tán'ā: Díi daiyá, nduūvā ye'e dí cáavā chí i'téenu dí 'úú. Díi 'dii' nūu' cuná'a dí, ní nduūvā ye'e dí ye'e ca'ai chí ndii dí.

³⁵ Nga'a Jesús mii' ndúúcu tán'ā mii', taachí ndaa yā ná va'ai ye'e sa'a Jairo chí nga'a ntiinyu' sa ye'e 'ii'yā' na yáacú sinagoga mii'. Ní 'ii'yā' ye'e va'ai mii' ní can'a yā Jairo: Daiyá dí 'āā n'dii tá. ¿Dé'e cuuvi chí idindú'u ca di maestro?

³⁶ Naati Jesús mii', ní chíindivee' yā chí can'a yā ye'e sa'a chí nga'a ntiinyu' sa. Ní can'a yā chíi yā sa'a mii' chí nga'a ntiinyu' sa ye'e 'ii'yā' na yáacú sinagoga: Nguée 'va'a dí naati cu'téenu dí.

³⁷ Jesús nguée 'cuu' yā nducyaaca 'ii'yā' chí cue'n'e ca yā cuaa' chéeti va'ai ndúúcu yā, ti dámaā' Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, sa'n'á 'diinū Jacobo. ³⁸ Taachí ndaa yā va'ai ye'e sán'ā chí nga'a ntiinyu' ye'e 'ii'yā' ye'e yáacú sinagoga mii', n'diichi yā 'ii'yā'. Ní chíindivee' yā chí n'gai yā ní nguēcú yā. ³⁹ Tuu'mi ní taachi sn'daa yā

cuaa' chéeti va'ai mii', can'a yā: ¿Dé'e táti yuudu idi' nī? ¿Dé'e cúúví chí nguēcú nī? Tá'dfī' nguée n'dii tá, tí cyaadu tá.

⁴⁰ 'Ii'yā' s'ee' ní n'giinyū'nee' yā ye'e Jesús mii'. Tuu'mi ní Jesús mii' dii' yā chí can'daa nducyaaca yā. Ní Jesús can'déé yā chíida tá ndúúcu chéecu tá ndúúcu discípulos chí canéé ndúúcu yā ní sn'daa yā naachi candítí ta'díi' chí n'dii tá ní tinán'ā. ⁴¹ Ní sta'á yā ta'a tá ní can'a yā: Talita cumi, chí ne'e caā'ma' na nduudu ye'e yú, díi n'daata 'líi', 'úú nga'a' ngii dii, ndúúcuée' di.

⁴² Hora míi' nūu' ta'díi' mii' ní nduucuee' tá ní cachíica. N'daata 'líi' mii' ní ngii tá ndiichuuví nduūyū. Tuu'mi ní 'ii'yā' s'ee' cue'n'e yíinú yā. ⁴³ Jesús míi' yaa'vi yuudú yā 'ii'yā' chí nguée caa'ma' yā cuuvi yā chíi mar 'áamá 'ii'yā'. Ní can'a Jesús chí ca'a yā yuündú chí che'e n'daata 'líi' mii'.

6

*Jesús canee yā na yāā Nazaret
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)*

¹ Jesús ní ndaācá yā mii' ní cuna'n'ā yā na yāā Nazaret chí yāā vacú yā, ní discípulos ye'e yā ní cue'n'e yā ndúúcu yā. ² Taachí ndaa nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúu' 'ii'yā', Jesús tucá'a yā chí'cuee' yā na yáacú sinagoga mii'. Néené 'yaa' 'ii'yā' chíindivee' yā chí can'a Jesús, ní che'n'e yíinú yā. Ní can'a yā: ¿Tíi ch'ee' sán'ā 'cūu tanducuén'e chuū? ¿Dé'e vaadi déénu chí ca'a yā 'ii'yā' mii', ndúúcu vaadi n'giinu chí dii' yā chuū? ³ 'Āā nguée sán'ā 'cūu daiyá sa'n'ā 'viichiyā' mii', daiyá María mii', sa'n'ā chí 'diinū Jacobo, ndúúcu José, ndúúcu Judas, ndúúcu Simón, ndúúcu ví'i yā chí snée yā mii' nguaa' s'uúu'? Cáavā chí ye'e yāā mii' chíi' chí nguée s'teenú yā 'ii'yā'. ⁴ Tuu'mi ní Jesús can'a yā chíi yā 'ii'yā' s'tíi: Nducyáacá 'ii'yā' diné'e yā profetas naati nguée diné'e yā 'áamá profeta ye'e yāā vacú yā. Ní nguée diné'e 'ii'yā' ye'e yā ndúúcu 'ii'yā' na vaacu yā profeta mii'. ⁵ Jesús ní nguée chidi' yā mar 'áamá vaadi n'giinú mii', dámaā' chí sn'duú yā ta'a yā vmnaa' ye'e n'duuví 'ii'yā' chí ngiitá ní nduūvā ye'e yā. ⁶ Ní che'n'e yíinu Jesús tí 'ii'yā' s'ee' ní nguée s'téenu yā. Cuayiivi mii' ní Jesús cachíica yā cuaa' na yāā na nti'nuu' ní ngi'cuee' yā 'ii'yā'.

Jesús dichó'o yā discípulos ye'e yā chí caa'n'mā' na nduudu ye'e Nduúis

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ní Jesús yaa'vi yā ndu'u chí ndiichuuví discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'ii'yā' 'uuví yā 'áamá 'áamá yāā'. Ní ca'a yā poder discípulos chí tun'daa yā espíritu ye'e yáā'n'guinūu' ye'e 'ii'yā'. ⁸ Ní can'a yā chíi yā discípulos chí nguée de'e véé candéé yā chí cuuvi ye'e yúuní ye'e yā, dámaā'

in'daacuú. Nguéé canéé chí candéé yā ndii mar 'áamá moral, ndii nguéé ndúú pan ra, ndii nguéé ndúú tuúmi ra na bolsa. ⁹ Cunúú ca'a yā ndaacuú ndaachí, ní 'áamá nūu catecai yā, nguéé 'uúvī. ¹⁰ Ní ca'n'a Jesús: Ndis'ti, taachi cúnda ní ch'eti 'áamá va'ái, 'cuetinéé nī mii' taanduvéé ndii taachi nan'dáa nī ye'n'e yāā mii'. ¹¹ Nduuti chí ndaa nī 'áamá yāā ní 'ii'yā s'een nguéé 'cuaá yā 'cuetinéé nī mii', ndii nguéé ndúú ne'n'e ra yā chí 'caandiveé yā ye'n'e nī, tuu'mi ní nan'dáa nī ye'n'e yāā mii'. Ní n'dáadi nī yaacáa ye'n'e ca'a nī. Chuú nī 'áamá señal chí 'cuu'mi' nī chí nguéé n'daacá idi' yā ti contra ye'n'e nī. Cuaacu ní'nyū' nga'a ngii ndis'ti, chí nguuvī ye'n'e juicio duu'vi cá castigo ye'n'e 'ii'yā ye'n'e yāā Sodoma ndúú 'ii'yā ye'n'e yāā Gomorra, chí ndii cuáā vmnaa, ní nguéé ti 'ii'yā ye'n'e yāā naachi nguéé 'cuú yā ndis'ti.

¹² Tuu'mi ní discípulos ican'dáa yā, chí ca'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuús ye'n'e chí ndaacadáamí 'ii'yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. Ní chí n'daa yā chí cuuvi 'cuetinéé n'daaca yā. ¹³ Tuucá ntúū discípulos divi yā neen'e ndee espíritus ye'n'e yāā'nguínū ye'n'e 'ii'yā. Ní chí yā aceite n'dee n'dái 'ii'yā chí ngítá ní nduúvā ye'n'e 'ii'yā.

*Juan chí ngeédinuū'nī ní ch'ii sa
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)*

¹⁴ Rey Herodes ch'iindiveé ntúū yā chuú chí núu'má 'ii'yē'di mii' ní ch'iindiveé yā chí dii' Jesús mii'. Rey Herodes mí' ca'n'a yā: 'Áa nduúchi Juan chí ngeédinuū'nī nguaa tin'á, chí' chí sa'n'á ní véé taavi poder ye'n'e sa.

¹⁵ Na'n'a 'ii'yā ní nga'n'a yā: Jesús mii' ní Elías chí profeta ndii vmnaa. Na'n'a 'ii'yā ní nga'n'a yā: Jesús mii' ní 'áamá profeta tan'duúca profetas chí ch'etinéé ndii cuaa vmnaa.

¹⁶ Taachí Herodes mii' ch'iindiveé yā chuú, tuu'mi ní ca'n'a yā: Juan sá'n'a 'cúu, chí 'úú chí ca'n'a ntii'nyū' chí chíicá yā daandu sá ní 'áa nduuchi sa ye'n'e nguaa tin'á.

¹⁷ Ti Herodes mii' ca'n'a ntii'nyū' yā soldados chí sta'a sa Juan ní chíicá chíichi sa ndúúcu cadenas ní chí'nuu' sa sa'n'á vácú cáavā n'daataá Herodías. Tá'a' mii' chí chíi' n'daataa ye'n'e Felipe cuáā vmnaa ní canéé tá ndúúcu sa. Ní Felipe mii' ní 'diinu Herodes. ¹⁸ Juan mii' ní ca'n'a sa chíi sa Herodes mii': N'dii rey nguéé canéé chí cunee nī ndúúcu n'daataa ye'n'e 'diinu nī.

¹⁹ N'daataa ye'n'e Herodes mii' nguéé canee yīnū tá ndúúcu chí ca'n'a Juan mii'. Ní ne'n'e tá 'caa'nu' tá Juan mii' naati nguéé ngii dii' tá. ²⁰ Herodes mii' ní deenu yā chí Juan ní n'dai sa ní ye'n'e Ndyuús sa'n'á mii'. Ní rey mii' 'va'á yā Juan mii'. Chí' chí nguéé n'guu' rey mii' chí tán'á mii' dii'

daño tá ndúúcu Juan. Ní rey mii' s'neen veé yā n'daacá ní ch'iindiveé yā ye'n'e nduudu Juan 'áará chí nguéé tuumicadiinū yā nducue'n'e chí nga'n'a Juan mii'. ²¹ Naati n'daataa ye'n'e rey mii' nguuvī tá Herodías ní ndaaca tá táacá chí dii' tá. Herodes mii' dii' yā 'áamá 'viicu nguuvī cumpleaños ye'n'e yā. Dii' yā 'áamá 'viicu ye'n'e chí nge'e yā chí che'e 'ii'yā chí nga'n'a ntii'nyu', ndúúcu sa'n'á s'een chí 'neén vmnaa ye'n'e soldados, ndúúcu 'ii'yā yuudu ye'n'e yāā Galilea. ²² Ní taachí nge'e yā n'daataa 'líi' daiya tá'n'a Herodías mii' sndaá tá naachi nge'e yā. Ní nde'ei tá. Rey Herodes ndúúcu 'ii'yā chí snée yā ndúúcu sa chíi yeenú yā chí nde'ei tá. Ní mii' ca'n'a yā chíi yā n'daataa 'líi' mii': Dii, n'daataa 'líi', caaca di 'úú chí ne'n'e dí ní 'úú ní téé dii.

²³ Ní ca'n'a yā, "por Ndyuús" chí ca'a yā n'daataa 'líi' mii' 'áa de'é nūu' chí ne'n'e tá, 'áará chí ná ma'n'a ye'n'e yāā chí nga'n'a ntii'nyū' yā. ²⁴ N'daataa 'líi' mii' ní can'daa tá ní ca'n'a tá chíi tá ch'ecu tá: Mamá, ¿de'é caacá? Ní ch'ecu tá ní ca'n'a yā chíi yā tá'a: Caaca di tí' Juan chí ch'edínuū'nī.

²⁵ Maa'nche'etē nūu' sndaá ta'díi' mii' naachi canúu' rey mii', ní ca'n'a tá: Ne'n'e chí maa'nguuvī nūu' téé ní 'úú ch'eti 'áamá cu'u tíi' Juan chí ch'edínuū'nī. ²⁶ Tuu'mi ní rey mii' ní s'neen ndaachi nuú' yā naati cáavā chí ca'n'a yā, "por Ndyuús", ní cáavā 'ii'yā chí snée yā ndúúcu rey mii', nguéé chí dii' nuu' yā ch'edíitū yā ye'n'e chí ngiica ta'díi' mii'. ²⁷ Hora mí' nūu' ca'n'a ntii'nyu' rey mii' 'áamá soldado chí che'n'e sa 'caaca sa daandu Juan chí ch'edínuū'nī ní nguai sa tíi' yā. ²⁸ Soldado mii' ní che'n'e sa ná vácú ní chíica sa daandu Juan mii'. Ní sn'nuu' sa tíi' Juan mii' ch'eti 'áamá cu'u. Ní ndee soldado mii' ní ca'a sa ta'díi' mii'. Ní ta'díi' mii' ní ca'a tá ch'ecu tá.

²⁹ Taachí discípulos ye'n'e Juan mii' ch'iindiveé yā chuú, che'n'e yā chí nguai yā cuerpo ye'n'e Juan mii'. Ní candéé yā chí 'cuuchi yā.

*Jesús ca'a yā chí che'e nyu'u mil 'ii'yā
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

³⁰ Cuayivi mii' ní apóstoles ní nduuvíadaamí yā ndúúcu Jesús mii' ní ca'n'a yā chíi yā Jesús tanducue'n'e chí dii' yā, ndúúcu chí chí'cuee yā. ³¹ Jesús ca'n'a yā chíi yā apóstoles: Cuchí nī, ní ca'n'a yū ntaavi'tuunū yū na 'aama lugar chí 'aama lado ye'n'e yāā naachi nguéé 'ii'yā. Nga'n'a yā 'tíicā, caati n'dee n'dái 'ii'yā indaa yā nanáá Jesús ndúúcu n'dee n'dái 'ii'yā chí ina'a, ndii maa' rá chí nge'e yā, nguéé ngii. ³² Tuu'mi ní Jesús mii' ndúúcu apóstoles ye'n'e yā cue'n'e yā dámaā yā na 'áamá barco na 'áamá lugar chí nguéé snée 'ii'yā. ³³ Naati neéné 'yaa' 'ii'yā n'diichi

yā Jesús ndúúcu' apóstoles, ní déenu yā du'u yā ní taachí cue'n'e yā. Ní nducue'n'ē 'i'in'yān ye'n'e yāān s'een cue'n'e yā chiicá yā na yā'āa naachi ndaa Jesús ní vmnaa' cá ndaa yā. Ní cuayiivi ndaa Jesús mii' ndúúcu' apóstoles ye'n'e yā. ³⁴ Taachí Jesús nan'daa yā na barco, n'diichí yā neenē n'deeē 'i'in'yān ní neenē ya'ai 'iinú yā 'i'in'yān s'een, ti sneé yā tan'dúúcu' 'iiti cuúchí chí nguéé du'ú chí idii' cuidado 'iiti, 'túca yā. Ní Jesús tuc'a yā chí'cueen yā 'i'in'yān s'een n'deeē n'dái dendu'ú. ³⁵ Taachí chí chíinú, discípulos ye'n'e yā ní ndaa yā nanáa' yā ní can'a yā: N'dii Jesús, 'āa chíinú ní mar 'áámá 'i'in'yān nguēē snée yā na yā'āa 'cūū. ³⁶ Yaa'ví ní 'i'in'yān, ní can'a yā yāān n'gaiyāā ndúúcu' yaān n'geēte chí snée na mii'nuu' ní cuái yā pan, ti nguēé ndéē yā chí che'e yā.

³⁷ Naati Jesús ní nan'guēēcúta'n'a yā ye'n'e yā ní can'a yā: Ndís'ti, ca'á ní che'e yā. Discípulos ní can'a yā: 'Áá cuuvi dii' nús'uu chí can'a 'nū cuái 'nū 'uuví ciento caadi pan, ní ca'á 'nū che'e yā?

³⁸ Jesús can'a yā chí yā discípulos: 'Áá n'deeē panes ye'n'e ndís'ti vee? Cué'n'e ní n'diichí ní. Taachí 'āa n'diichí yā, tuu'mi ní yaa'ví yā: Véē nyu'u panes ndúúcu' 'uuví 'yaācā.

³⁹ Tuu'mi ní can'a ntii'nyu' Jesús chí ch'ēē 'i'in'yān s'een caadi cuáā' caadi cuáā' naachi vee yuuni cueē. ⁴⁰ Ní naachí ch'ēēte yā 'áámá ciento yā ní naachi ch'ēēte tá 'uúv' nguēcu ndiichí yā. ⁴¹ Tuu'mi ní Jesús mii' ní sta'a yā ndu'ú nyu'u panes mii' ndúúcu' 'uuví 'yaācā. Ní chee'nān yā nan-guuví ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáāvā pan mii' ndúúcu' 'yaācā. Ní chí'inu ní n'dee yā panes mii' ní nca'a yā discípulos ye'n'e yā chí ca'a yā che'e 'i'in'yān s'een. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'i'in'yān s'een 'yaācā mii' ndúúcu' pan mii'. ⁴² Nducyaáca yā che'e yā ní chíitu 'i'in'yān. ⁴³ Ní nanngaān yā chí ngingaavā mii' ní chíitu ndiichúúv' cueēte ndúúcu' chí ngingaavā mii' ye'n'e pan ndúúcu' 'yaācā mii'. ⁴⁴ Nducyaaca sa'n'a chí che'e sa panes mii' ní ngii nyu'u mil sa.

Jesús ngíca yā vmnáā' nuū'nī'yā'ā
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ Tuu'mi ní can'a Jesús chí yā discípulos ye'n'e yā chí cundaa yā na barco mii' ní ndaa yā táámá lado ye'n'e nuū'nī'yā'ā mii' vmnaa' yē'n'e yā chí can'a yā na yāān Betsaida, nuu'ma' ne'n'e chí Jesús dii' yā despedir 'i'in'yān s'een. ⁴⁶ Taachí Jesús dii' yā despedir ye'n'e 'i'in'yān s'een, cue'n'e yā na yīcū mii' chí caa'ma'ngua'á yā. ⁴⁷ Taachí chí 'da'a mii', barco mii' ndúúcu' discípulos 'āa cachíicá vmnaa' ye'n'e nuū'nī'yā'ā mii' ní náávta'n'a nuū'nī'yā'ā mii' canéē. Ní 'āa dámaān Jesús mii' canee yā na yā'āa mii'. ⁴⁸ Ní Jesús n'diichí yā chí discípulos ní cheenu

yā chí chí dii' yā chí chíica barco mii' ti 'yúúné mii' ní contra ye'n'e naachi cachíica barco mii'. Na nguētiyaa' 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanáā' discípulos, ní ngiicá yā vmnaa' nuū'nī' mii'. Ní ne'n'e yā cho'o daamá yā. ⁴⁹ Taachí discípulos ye'n'e yā n'diichí yā Jesús chí ngiica yā cuaa' vmnaa' nuū'nī' mii', discípulos nadacádíinu' yā chí 'áámá bulto ch'ēēte ní 'cai yīcu yā. ⁵⁰ Ti nducyááca discípulos n'diichí yā Jesús, ní dii'yā yā chí. Naati Jesús ní yaa'ví yā 'i'in'yān s'een ní can'a yā: Ndís'ti sa'n'a, nguēé 'va'á ní ti 'úú.

⁵¹ Ní Jesús mii' cuchéē yā na barco mii' naachi snúu' discípulos. Ní canéē 'dii' 'yúúné. Ní discípulos nadicádíinu' yā. De'e chúúca ch'ēēte Ndyuūs. Ní che'e yīinú yā. ⁵² Vaanicaadíinu' ye'n'e discípulos ní cheēchí caati nguēé tuumicádíinu' yā vaadi n'giinu ye'n'e panes mii'.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'i'in'yān chí ngítā na yā'āa Genesaret
(Mt. 14.34-36)

⁵³ Cho'ó barco mii' ndúúcu' yā táámá lado ye'n'e nuū'nī'yā'ā mii' ní ndaa yā ná yā'āa Genesaret, naachi cachíichí yā barco mii' cuaa' 'diitúu nuū'nī'yā'ā. ⁵⁴ Ní taachi naca'ndaa yā na barco mii', 'i'in'yān s'een chí 'āa ndaa yā mii' ní ntiinaā' yā Jesús mii'. ⁵⁵ Ní 'i'in'yān s'een can'a yā chí yā 'i'in'yān ye'n'e núu'mā' cuaa' na yāān n'gaiyāā chí snée mii'nuu' chí Jesús canéē yā. Ní 'i'in'yān s'een chinguai yā 'i'in'yān chí ngítā. Ní tuc'a yā ndaa yā ndúúcu' 'i'in'yān chí ngítā na cama ye'n'e yā ní candēē yā 'i'in'yān nanáā' Jesús mii'. ⁵⁶ Ní 'āa de'ē nūu' lugar naachi cue'n'e Jesús mii', nduuti chí na yāān n'gaiyāā, o na yāān n'geēte, o na campo, 'i'in'yān ní i'nee' yā 'i'in'yān chí ngítā cuaa' cyúúni. Ní dí'cuítu yā Jesús chí ca'a yā lugar 'i'in'yān chí ngítā chí cuuví tuu'v' yā maa' ná naachi ndeetií ye'n'e catecai Jesús. Ní nducyaaca 'i'in'yān chí tuu'v' yā tiinūu' ye'n'e yā, nduūvā ye'n'e yā.

7

Chí' chí dii' chí ngii nuu'ndi 'i'in'yān
(Mt. 15.1-20)

¹ Tuu'mi ní 'i'in'yān fariseos ndúúcu' n'duuví maestros ye'n'e ley n'daa yā na yāān Jerusalén, ní ndaa yā nanáā' Jesús. ² 'i'in'yān s'een ní n'diichí yā chí discípulos ye'n'e Jesús mii' ngé'e yā ndúúcu' ta'a yā chí vaatí, ní vee nuu'ndi ye'n'e yā ti nguēé inaa'nu yā ta'a yā taachí áa cuéé che'e yā tan'duucá chí nga'n'a ley ye'n'e yā. ³ Chúu chí caati 'i'in'yān fariseos ndúúcu' nducyááca 'i'in'yān Israel candí yā costumbres ye'n'e 'i'in'yān ndiicúu' s'een chí nguēé che'e yā ndúúti chí nguēé n'deeē cuuví nnaa'nú yā ta'a yā. ⁴ Taachí indaa yā niivēē, nguēé che'e yā nduuti chí nguēé nnaa'nu yā ta'a yā n'deeē cuuví. Véé cá costumbres chí 'i'in'yān

s'eeⁿ icandiica yā, chi nnaaⁿnu yā vasos chi n'geē chí ngi'í yā, ndúúcu jarros, ndúúcu taza yeⁿe cū, ndúúcu mesas. ⁵ Tuuⁿmi ní 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúcu maestros yeⁿe ley miiⁿ itinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Deⁿe cúv'í chí nguéé candíi discípulos yeⁿe ní costumbres yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ndiicúú s'eeⁿ? Ngeⁿe yā ndúúcu ta'a yā chí vaatíi.

⁶ Jesús nan'guécútaⁿ a yā: N'dáacā caⁿa profeta Isaías miiⁿ ndii cuáaⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndís'tií chí 'uúv'í naaⁿ 'uúv'í cheendí ní. Chuú caⁿa yā taachi dingúuⁿ yā 'túúcā:

'Iiⁿyāⁿ s'uúⁿ ní dich'eté yā 'úú ndúúcu cheendi yā, naati staava yeⁿe yā yaⁿ'āi canee yeⁿe 'úú.

⁷ Nguéé deⁿe vee dichíí'vē chí diiⁿ yā chí dich'eté yā 'úú, ti chííⁿ chí ngi'cueeⁿ yā níley yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cū.

⁸ Naati ndís'tií ní chí'neéⁿ ní leyes yeⁿe Ndyuús ní candíi ní costumbres yeⁿe saⁿ'ā yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cū. Chííⁿ chí neenē n'deeē cúv'í nnaaⁿnu yā jarros ndúúcu vasos naachi ngi'í nuúⁿ yā, ndúúcu chí diiⁿ yā ndúúcu neenē n'deēē cá dendu'ú. Tanducuéⁿe chuú ní nguéé dichíí'vē.

⁹ 'Tíicā caⁿa Jesús chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií ní cándii ní costumbres maáⁿ ní ní cáávā chuú i'neéⁿ ní 'áamá lado ley yeⁿe Ndyuús. ¹⁰ Moisés caⁿa yā ley 'cū: Diiⁿ ní honrar chiidā ní ndúúcu cheecú ní ní 'iiⁿyāⁿ chí nguéé n'dáacā ngaⁿa yā yeⁿe chiidā yā o yeⁿe cheecú yā canéē chí 'cuúv'í yā. ¹¹ Naati ndís'tií ní ngaⁿ'a ní chí nga'a ní permiso 'aama saⁿ'ā chí caaⁿmaⁿ sá cuuv'í sa chiida sa o checu sa, 'tíicā: 'Úú ní nguéé cuuv'í nneē n'dii, caati nducuéⁿe chí yeⁿe ní Corbán. (Nduudu Corbán miiⁿ ní neⁿe caaⁿmaⁿ chí ca'a yā Ndyuús.) ¹² Ndúúti chí saⁿ'ā ngaⁿ'a sa 'túúcā, tuuⁿmi ní ndís'tií ngaⁿ'a ní chí 'āá ntéē nga'a ní lugar chí cunnee sá chiida sá ndúúcu cheecu sá. ¹³ Ndís'tií ní diiⁿ ní chí 'āá ntéē dichíí'vē Nduudu yeⁿe Ndyuús cáávā costumbre chí ngo'ó yeⁿe 'áamá ní taama ní. Néenē n'deēē dendú'ú diiⁿ ní tan'dúúcā chuú.

¹⁴ Caⁿ'a ntúūⁿ Jesús chíi yā 'iiⁿyāⁿ taama vmnéⁿē ní caⁿ'a yā: Cu'neen veeⁿ nducyaaca ní yeⁿe, ní tuumicadiinuⁿ ní. ¹⁵ Mar 'áamá dendu'ú chí nge'e saⁿ'ā chí 'āá cuéé che'e sa cuuv'í diiⁿ chí 'āá ntéē deⁿe sa. Chííⁿ chí nadicadiinuⁿ saⁿ'ā na staava yeⁿe sa ní ican'daā na staava yeⁿe sa chííⁿ idiííⁿ chí 'āá ntéē deⁿe sa. ¹⁶ Ndís'tií chí vée veéⁿ ní, 'caandiveéⁿ ní.

¹⁷ Taachí Jesús s'neen yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní snadaa yā va'ai yeⁿe discípulos yeⁿe yā, discípulos yeⁿe yā ní itinguuneeⁿ yā: ¿Deⁿe néⁿe caaⁿmaⁿ ejemplo 'cū?

¹⁸ Ní caⁿ'a Jesús chíi yā discípulos: ¿'Áá 'tíicā ntúūⁿ ndís'tií nguéé ituumicadiinuⁿ ní? ¿'Áá nguéé deenu ní chí tanducuéⁿe

chí nge'e saⁿ'ā ní cungéē cuaaⁿ chuva'āi ní nguéé cuuv'í diiⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ ní vaati sa, ¹⁹ ti nguéé indaā na staava yeⁿe sa naati na cheⁿti sa? Ní cuayiivi miiⁿ nan'daā na cuerpo yeⁿe sa. 'Tíicā ní nducuéⁿe chí ngéⁿe saⁿ'ā ní deⁿe. Ní nguéé diiⁿ chí dinuun'dí yā. ²⁰ Ní caⁿ'a Jesús: Chííⁿ chí can'daā na staava yeⁿe sa chííⁿ chí diiⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿe sa. ²¹ Ti chíiⁿ cuaaⁿ cheⁿti sán'ā chí neⁿe caaⁿmaⁿ chí yeⁿe na staava yeⁿe sa, ican'daā yeⁿe vaanicaadínuⁿ yeⁿe sa chí nguéé n'daā. Nadacadiinuⁿ yā yeⁿe chí caⁿ'a sa ndúúcu 'aama n'daataa o isán'ā chí nguéé yeⁿe yā, ndúúcu yeⁿe chí ndiichí yā 'áamá saⁿ'ā o n'daataa ní duuchineéⁿ vi'í yā, ní ndúúcu chí 'caaⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ²² ndúúcu yeⁿe chí ididuucú yā, ndúúcu yeⁿe chí neⁿe yā cosas chí vée yeⁿe taama yā, ndúúcu yeⁿe dendú'ú chí yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ, ndúúcu yeⁿe chí nginnche'ei yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcu vicios, ndúúcu n'daataa chí caⁿ'ā tá ndúúcu n'daataa chí duuchinee tá vi'í, ndúúcu yeⁿe sán'ā chí caⁿ'a sa ndúúcu saⁿ'ā chí duuchinee sa vi'í, ndúúcu yeⁿe chí ndiichí yā cosas chí nguéé n'daā, ndúúcu yeⁿe chí caaⁿmaⁿ taán yā contra yeⁿe Ndyuús, ndúúcu yeⁿe chí dich'eté maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ndúúcu ndudu chí nadicadiinuⁿ yā tan'duucā chí loco yā. ²³ Tanducuéⁿe dendú'ú 'cū chí nguéé n'daā ican'daā yeⁿe na staava yeⁿe yā. Chííⁿ chí diiⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿe yā.

'Áamá n'daataa chí nguéé n'daataa Israel tá chí i'teenú tá Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Nan'dāá Jesús miiⁿ ní cunaⁿa yā na yáⁿ'āa Tiro ndúúcu Sidón. Ní chindā yā na 'áamá va'ai. Ní nguéé néⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cadíinuⁿ yā naachi cánéē yā naati nguéé chíi canúúⁿ n'de'ei yā. ²⁵ Maaⁿcheⁿetē tuumicadiinuⁿ 'áamá n'daataa chí vée 'áamá n'daataa 'lííⁿ daiya tá chí cánéē ndúúcu espíritu yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ. N'daata miiⁿ ní ndaā tá ní chiintíi'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. ²⁶ N'daata miiⁿ ní nguéé yeⁿe ndaata yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel naati yeⁿe ndaataa yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿ'āa Sirofenicia. Ndaā tá ní chíiⁿ tá Jesús miiⁿ chí tun'dāa yā espíritu yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ yeⁿe n'daataa 'lííⁿ daiya tá. ²⁷ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā n'daataa miiⁿ: Ca'a di lugar chí che'e daiyá 'iiⁿyāⁿ Israel vmnáⁿ vmnaaⁿ ti nguéé cánéē chí divíi pan yeⁿe daiyá 'nū ní ca'a 'nū chí che'e 'yaaná.

²⁸ Tán'ā miiⁿ ní nan'guécútaⁿ á: 'Tíicā, Señor, naati 'yaaná chí snéē tí maaⁿ mesa miiⁿ nge'e tí cheeyéi pan chí ngéé yeⁿe da'caiyá.

²⁹ Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā tán'ā: Dii n'daataa n'daācā ngaⁿ'a di. 'Áá cuuv'í naⁿ'a di. Espíritu yeⁿe yááⁿnguiniūⁿ 'āá nan'dāá yeⁿe daiya di.

³⁰ Taachí ndaa tá na vaacu tá, n'daataá 'líín mii' ye''e tá canee tá na cama ní candiiti tá. Ní espíritu ye''e yáán'n'guiniūu' ní 'áá nan'dáa ye''e n'daata 'líín mii'.

Jesús dii' yā chi nduūvā ye''e 'áámá sán'ā chi nguée' ngan'a sa ndíi nguée' ndúú n'giindivee' rá sá

³¹ Jesús nan'daa ntuu' yā ye''e yán'āa Tiro ndúúcu yán'āa Sidón ndúúcu na yáán' s'ee' ye''e yán'āa Decápolis. Ní ndaa yā na yán'āa chí 'dítūu nuū'n'íyā'n'ā Galilea. ³² Mii' ní ndaa 'ii'yā' ndúúcu 'áámá sa'n'ā chí chēetūú chí nguée' ngii ngan'ā sa n'dáacā. Ní ch-icá sá Jesús chí cun'duú yā ta'a yā vmnaa' ye''e sa. ³³ Jesús candēe yā sa'n'ā mii' 'áámá lado naachi 'āá ntēé snēe 'ii'yā' ní tinguū' ndutá'a yā na vee' sá ní chíidai' yā ní s'nee' ndutá'a yā na ch'iya sa. ³⁴ Ní ch'íinu yā nanguuvi, ní nndaa nii'nú' yā ní ca'n'a yā: Efata, chí ne'e caa'n'ma' na nduudu ye''e, n'guaa' di.

³⁵ Ndúúcu chuū ní n'guaa' vee' sá ndúúcu ch'iya sa ní nduūvā ye''e sa. Ní 'āá chí ca'n'a n'dáacá sá. ³⁶ Jesús ní ca'n'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee' chí nguée' cuuvi yā mar 'áámá 'ii'yā'. 'Áará chí neenē ca'a cuidado yā 'ii'yā' s'ee' chí nguée' cuuvi yā 'ii'yā', 'ii'yā' s'ee' ní ca'n'a yā chí yā n'dee' ndáí 'ii'yā'. ³⁷ Ní 'ii'yā' s'ee' ní neene che'n'e yíinú yā, ní ca'n'a yā: 'ii'yā' mii' ní tanducue'n'e idin'daacá yā, ndíi 'ii'yā' chí chēetūú ní idi' yā chí n'giindivee' yā. Ní 'ii'yā' chí nguée' ngan'a yā ní dii' yā chí ngí ngan'a yā.

8

Jesús ca'á yā che'e cuūu' mil 'ii'yā'
(Mt. 15.32-39)

¹ Tiempo 'cūu neenē 'yáán' 'ii'yā' nduu-vidaama yā ndúúcu Jesús. Nguée' de'ē chí ca'á yā chí che'e 'ii'yā' s'uu'. Tuu'mi Jesús 'caí yā discípulos ye''e yā, ní ca'n'á yā chí yā discípulos: ² 'Úú ní ya'ái cáávā 'ii'yā' s'tí, tí 'āá 'iiinu nguūví snēe yā nduucú na lugar 'cūu ní nguée' de'ē vee chí che'ē yā. ³ Ndúúti chí nadicho'ó 'ii'yā' na vaacu yā ní nguée' che'ē yā, 'áátí cuuvi cúúnú yā cuaa' cyúúni chí na'n'a yā tí ná'n'a yā ní ya'n'ái ndiicá yā.

⁴ Discípulos ní nan'guēcúta'n'a yā: ¿Taacá ca'á ní chí che'ē 'ii'yā' na lugar naachi nguée' ch'ētinéé 'ii'yā'?

⁵ Jesús mii' ntiinguuné'e yā discípulos: ¿'Áá n'dee'e cá panes ye''e ní véé? Discípulos ní ca'n'a yā: Tá ndēēchē vee.

⁶ Tuu'mi ní chí Jesús 'ii'yā' s'ee' chí 'cuetēē yā na yán'āa mii'. Ní Jesús sta'á yā ndēēchē panes mii'. Ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā panes mii'. Ní n'dee yā panes mii' ní ca'á yā discípulos ye''e yā. Ní discípulos ca'á yā che'e 'ii'yā' s'uu'. ⁷ Véé ntúū' n'duuví 'yaacā. Jesús sta'á yā 'yaacā ní ca'á

yā gracias Ndyuūs cáávā 'yaacā ní ca'á yā discípulos chí ca'á ntúū' yā 'yaacā 'ii'yā' s'uu'. ⁸ Nducyaaca 'ii'yā' che'e yā ní chíitu 'ii'yā'. Ní nín'guaa' yā tá ndēēchē 'cuetēē chí nángaava. ⁹ 'Ii'yā' chí che'e yā ní ngii yā tan'dúú cuūu' mil 'ii'yā'. Tuu'mi ní Jesús mii' ní dii' yā despedir ye''e 'ii'yā' s'uu'. ¹⁰ Ní Jesús ndaa yā na 'aama barco ndúúcu discípulos ye''e yā ní cuen'ē yā na yán'āa chí nguuví Dalmanuta.

'Ii'yā' fariseos chiica yā Jesús chí ch'i'i' yā 'aama vaadi n'giinu

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Tuu'mi ní ndaa 'ii'yā' fariseos ní tucá'a yā ca'n'a yā n'dee' ndáí ndúúcu Jesús. Nen'ē yā ndiichi yā táacā caa'n'ma' Jesús. Chiica yā Jesús 'áámá vaadi n'giinu ye''e na va'ai chēeti nguuví. ¹² Jesús nandaa yíinú yā tí ndaachí 'iiinu yā na staava ye''e yā, ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngiica 'ii'yā' s'uu' 'áámá señal ye''e vaadi n'giinu? 'Úú ngan'á cuaacu chí nguée' ca'á mar 'áámá señal 'ii'yā' s'uu'.

¹³ Cuayíivi chí ca'n'a yā chí yā 'ii'yā' s'uu' chuū, Jesús nanguēcunēe yā sndaa yā na barco mii'. Ní cuen'ē yā taama lado nuū'n'íyā'n'ā mii'.

Levadura ye''e 'ii'yā' fariseos

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Discípulos chinaán yā chí candēe yā chí che'e yā, naati ndēe yā 'aama nd'yā'n'ā pan ndúúcu 'ii'yā' s'ee' na barco mii'.

¹⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'á yā chí yā discípulos: Cuin'diichi ní, cundēe ní cuidado ye''e levadura yē'n'e 'ii'yā' fariseos ndúúcu levadura ye''e rey Herodes. Levadura mii' ní chíi' chí dii' yā chí nguée' n'daacā.

¹⁶ Discípulos ní tucá'a yā ca'n'a yā nguaa' maán yā: ¿'Áá chí nguēe ndēe yú pan chíi' chí 'tiicā ngan'a yā?

¹⁷ Jesús mii' ní déenu yā chí ngan'ā discípulos nguaa' maán yā ní ca'n'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngan'a ní chí cáávā chí nguée' ndēe ní pan? ¿'Áá cuéé tuumicadiinúú ní? ¿'Áá cuéé i'téenu ní na staava ye''e ní? ¹⁸ ¿'Áá nguée' inaa' ndís'tíi ndúúcu nduutináa' ní, ndíi nguée' ndúú n'giindivee' rá ní ndúúcu veén ní? ¿'Áá nguée' inan'gaacú ní? ¹⁹ Taachí n'dee ndu'u nyu'u panes mii' chí che'e nyu'u mil 'ii'yā', ¿'Áá n'dee' 'cuéētēe ca pan nángaava? ¿'Áá nín'guaa' ní? 'Ii'yā' s'ee' ní ca'n'a yā: Ta ndiichuuví.

²⁰ Ní ca'n'a Jesús: Taachí ca'á ndēēchē panes mii' che'e cuūu' mil 'ii'yā', ¿'Áá n'dee' 'cuetēē ca nín'guaa' ní? Discípulos ní ca'n'á yā: Tá ndēēchē.

²¹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā: ¿'Áá cuéé tuumicadiinúú ní?

Jesús dii' yā chí nduūvā ye''e 'áámá 'ii'yā' chí ngeuenáa' na yáán' Betsaida

²² Cuayiyi miiñ mí ndaā Jesús ndúúcu discípulos yeñ'e yá na yáañ Betsaida. Ná'a 'iñ'yā' ní ndéé yā 'áamá chí ngueenáán nanáán Jesús ní ngicá yā Jesús chí tuu'vi yā 'iñ'yā' chí ngueenáán. ²³ Jesús sta'a yā ta'a chí ngueenáán ní tun'dáa yā 'iñ'yā' 'áamá lado yeñ'e yáā líñ miiñ. S'neen yā nuu'nīñ daiñ yā na nduutináán sa ní snduu tá'a yā vmnaañ yeñ'e sañ'āñ miiñ ní itinguunéen yā sañ'ā ndúúti chí 'āā inaañ sa 'tée. ²⁴ Chí ngueenáán miiñ ní chíinu sa, ní cañ'a sa: Inaañ 'áamá sañ'a tan'dúúca chí 'áamá yāñ'a 'tíicá sañ'a, naati ngiicá sá.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús miiñ ní sn'duu ntúuñ yā ta'a yā na nduutináán sañ'a miiñ. Sañ'a miiñ ní chíinu n'daācā sa ní nduuví n'dai nduutináa sa. 'Áā tanducueñ'ē inaañ n'daācā sa. ²⁶ Tuu'mi ní Jesús miiñ dich'ó yā sañ'a chí cuinañ'a sa na vaacu sa. Ní cañ'a yā: Díí, nguée cundaā di núú'máñ na yáāñ miiñ ní cuuvi di chuū mar 'áamá 'iñ'yā'.

Pedro ní cañ'a cuaacu sá chí Jesús chí Cristo yā

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cuayiyi miiñ Jesús ndúúcu discípulos yeñ'e yā cheñ'e yā na yáāñ s'een yeñ'e yáñ'āa Cesarea ndúúcu yáāñ s'een yeñ'e yáñ'āa Filipo. Taachí snúuñ yā yúúñí ntinguunéen Jesús miiñ discípulos yeñ'e yā, ní cañ'a yā: ¿Du'ú 'úu ngañ'a 'iñ'yā'?

²⁸ Discípulos nan'guēcútañ'a yā: Ná'a 'iñ'yā' ní ngañ'a yā chí díí chí Juan chí cheñ'díñuñ'ñí díí. Ná'a yā ní ngañ'a yā chí díí chí profeta Elías díí. Ná'a yā ní ngañ'a yā chí díí chí 'áamá profeta díí.

²⁹ Tuu'mi ní Jesús ntinguunéen yā discípulos: ¿Du'ú 'úu ngañ'a ndís'ti? Tuu'mi ní Pedro miiñ ní cañ'a sa: N'díí chí Cristo chí yeñ'e Ndyuūs.

³⁰ Jesús ní cañ'a yā chí nguée cuuvi yā mar 'áamá 'iñ'yā' chuū.

Jesús ngañ'a yā yeñ'e vaadi ngii yeñ'e maañ yā

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Tuu'mi ní Jesús tuca'á yā chí'cueen yā yeñ'e Sañ'a chí Daiyā Dendyuūs. Ní neené 'cueenu sa cuuvi. 'Iñ'yā' chiiduú n'geeté ndúúcu 'iñ'yā' ndiicú chí ngañ'a ntiñ'nyuñ yeñ'e yáacu miiñ ndúúcu maestros yeñ'e ley, 'āā ntéé neñ'e yā sañ'a. Ní cañ'a yā chí yā 'iñ'yā' s'een chí 'caañ'núñ yā sañ'a, naati sañ'a miiñ ní cheñ'ti 'iñ'ñu nguuví nduuchi sa yeñ'e nguaañ tináñ'a. ³² 'Úú ní ngañ'a cuaacú chuū. Tuu'mi ní Pedro miiñ ní cueñ'e sa ndúúcu Jesús 'áamá lado ní tucá'a sa yaa'vi neen sa Jesús. ³³ Naati Jesús nan'guēcundíí yā ní n'diichí yā discípulos ní yaa'vi neen yā Pedro ní cañ'a yā: Díí, Pedro, tan'dúúca yáañ'nguiniñuñ, 'tíicá díí. Cuví di yeñ'e 'úú, ti díí ní nguée nadicadíñuñ di tan'dúúca

Ndyuūs nadicadíñuñ yā, ti nadicadíñuñ di yeñ'e dendu'ú yeñ'e iñ'yeeñ'di 'cúu.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yeñ'e yā ndúúcu tanáñ'a 'iñ'yā', ní cañ'a yā chí yā 'iñ'yā' s'uun: Nduúti chí 'áamá 'iñ'yā' neñ'e yā cañ'a yā nduucú, canéé chí cuñ'neé maañ yā tanducueñ'e dendu'ú chí vée yeñ'e yā ní cuta'á yā cruz yeñ'e yā chí tan'dúúca chí 'cueenu taavi yā cuuvi cucáávā 'úú 'iicu cañ'a yā nduucú. ³⁵ Tí nducyáácá 'iñ'yā' chí neñ'e yā nadanguañ'ái yā vida yeñ'e maañ yā na iñ'yeeñ'di 'cúu ní dindaí taama vida yeñ'e yā nanáán Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iñ'yā' chí dindaí yā vida yeñ'e yā cucáávā 'úú ní cucáávā nduudu cuaacu chí ngañ'ái 'iñ'yā', tuu'mi ní nandaacá yā vida yeñ'e yā nanáán Ndyuūs. ³⁶ ¿De'ē dichí'vē yeñ'e sañ'a ndúúti chí díí sa ganar nducueñ'ē chí vée iñ'yeeñ'di 'cúu ní dindaí sa alma yeñ'e sa?

³⁷ ¿Áa n'deēe cuuvi nadí'vē sa 'áamá 'iñ'yā' cucáávā alma yeñ'e sa? ³⁸ Nduuti chí 'áamá 'iñ'yā' cuuvi 'cuinaañ yā yeñ'e 'úú ndúúcu nduudu yeñ'e nanáán 'iñ'yā' chí vée nuuñndi yeñ'e yā, ní nguée n'daācā idiñ yā, 'tíicá ntúñ 'úú chí Sañ'a chí Daiyā Ndyuūs, cuuvi 'cuinaañ yeñ'e yā taachi ndaā ndúúcu deēve cheñ'te ndai yeñ'e Chiidá ndúúcu ángeles chí deēve yā.

9

¹ Jesús ní cañ'a yā chí yā 'iñ'yā' s'een: Cuaacu níñ'nyuñ ngañ'a, chí vée ná'a ní chí snée ní 'muuñ chí nguée 'cuuvi ní taan-duvée ndii snaañ ní naachi Ndyuūs ngañ'a ntiñ'nyuñ yā yeñ'e chí ndaa yā ndúúcu poder yeñ'e yā.

Jesús ñ'daañ yā cuerpo yeñ'e maañ yā

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Cho'ó jaāñ nguuví, ní Jesús candéé yā Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan. Ní cheñ'e yā ndúúcu 'iñ'yā' s'een na 'áamá yíicú yaacu. Ní miiñ ní Jesús ñ'daañ yā cuerpo yeñ'e yā nanáán 'iñ'yā' s'een. ³ Catecai yā nguēcundáa ngii ngai ní cuée tan'dúúca nieve. Mar 'áamá 'iñ'yā' yeñ'e iñ'yeeñ'di 'cúu nguée cuuvi naañnú yā 'áamá tññuñ táatí cuée. ⁴ Ní che'enaāñ sáñ'a profeta Elías ndúúcu Moisés, 'iñ'yā' s'een chí chí ndíí cuáañ vmnaañ. Ní ndeé yā ndúúcu Jesús. ⁵ Tuu'mi ní Pedro miiñ ní cañ'a sá chí sá Jesús: N'díí Maestro, de'ē chúucā n'daācā yeñ'e yú chí 'cuēetinée yú 'muuñ. Din'dái nū 'iñ'ñu va'ai líñ: 'Áamá yeñ'e ní, táamá yeñ'e Moisés, táamá yeñ'e profeta Elías.

⁶ Discípulos ní dí'yáa yā chí. Ní Pedro miiñ nguēe deenu sa de'ē chí ngañ'a sa. ⁷ Tuu'mi ní ndaa vmnáañ yeñ'e 'iñ'yā' s'een 'áamá meēen ní sn'díí 'iñ'yā' s'een. Ní discípulos chíndiveēen yā 'áamá nduudu chí ngañ'a nguaañ meēen miiñ chí ngañ'a: Sáñ'a 'cúu

San'a Daiyá chí nen'e n'dái. Cu'neen veén ní ye'n'e sa.

⁸ Hora mí'n nūu, taachi discípulos n'diichi yā, 'āā ntéé du'ū vee snéé ndúúcu yā, 'āā dāmaān Jesús mii' nducú yā.

⁹ Taachi nangua'á yā ye'n'e yīcū mii' na yúúní mii' naachi cuna'a yā Jesús can'a yā chí yā 'i'in'yān s'een chí nguée caa'má'n yā ye'n'e chí n'diichi yā, ndii taachi Sa'n'a chí Daiya Ndyuús nduuchi sa ye'n'e nguaa'n tiná'n'a. ¹⁰ Cáávā chuū nanguáin'daí yā chí canúú'n n'de'ei nguaa'n maá'n yā, naati ntinguunee'n yā nguaa'n maá'n yā ¿de'ē chí 'túúca chí nduuchi sa ye'n'e nguaa'n tiná'n'a? ¹¹ Tuu'mi ní discípulos ntinguunee'n yā Jesús ní can'a yā: ¿De'ē cúúví chí nga'n'a maestros ye'n'e ley chí Elías mii' canéé chí ndaa vm-naa'n sa?

¹² Jesús mii' nan'guεεcúta'n'a yā ní can'a yā chí yā discípulos: Cuaacu ní'nnyú'n chí Elías mii' 'āā ndaa sá vmnáá'n vmnaa'n ní dii' sa n'nee sa tanducué'n'e ye'n'e Ndyuús. ¿De'ē nga'n'a naachi canéé nguū'n na libro ye'n'e Ndyuús ye'n'e Sa'n'a chí Daiya Ndyuús? Nga'n'a chí canéé chí 'cueenu sá cuuvi ní 'i'in'yān s'een dii' yā desprecia sa'n'a ní nguée nen'e yā sa'n'a. ¹³ Naati maa'n ní nga'n'a chí 'āā ndaa profeta Elías mii' ní 'i'in'yān s'een 'āā dii' yā chí nen'e yā ndúúcu sa, tan'dúúca chí nga'n'a naachi canéé nguū'n na libro ye'n'e Ndyuús ye'n'e chí canéé chí chó'ō.

Jesús divi yā espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' ye'n'e 'aama sa'n'a 'díi'n

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Cuayiivi mí'n Jesús ndaa yā naachi snéé discípulos ye'n'e yā. N'diichi yā neené n'deeé 'i'in'yān cuaa'n 'diituú discípulos ye'n'e yā. Véé ntúū'n maestros ye'n'e ley mii' chí ndeé yā n'deéé n'dái ndúúcu discípulos. ¹⁵ Ní taachi n'diichi nducyaaca yā Jesús mii' cuen'e yīnu yā ní ngéenu yā ní ndaa yā nanáá'n Jesús chí dii' yā saludar Jesús. ¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ntinguunee'n yā 'i'in'yān s'een: ¿De'ē nga'n'a ní ndúúcu 'i'in'yān s'tíi?

¹⁷ 'Áámá chéé 'i'in'yān s'een chí snéé yā mii' nn'guacúta'n'a yā: N'dii Maestro, ndeé 'aama daiyá, chí canéé sá ndúúcu 'áámá espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' chí dii' chí nguée ngii nga'n'a sa. ¹⁸ 'Áā tíi nūu' naachi canéé sá espíritu 'cūú ní sta'a sá'n'a ní n'geεcu sá'n'a ná yā'n'āa. Ní sa'n'a mii' ní ican'dáa yā'n cuaa'n cheendi sa. Ní n'geεcu r'ii 'díi'yú'n sá. Chíi'n chí neené nduuví duúvā sa. 'Áā ngii discípulos ye'n'e ní chí tun'dáa yā espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu', naati nguée cuuvi dii' yā.

¹⁹ Jesús nan'guεεcúta'n'a yā ye'n'e 'i'in'yān s'een: Ndis'tií, 'i'in'yān chí nguée i'téenu ní. ¿Áá 'naa' tiempo canéé chí cuneé ndúúcu ndis'tií? ¿Áá 'naa' tiempo canéé chí cucheé ndúúcu ní? Candéé ní 'muu' sa'n'a 'díi'.

²⁰ Chen'e yā nguai yā sa'n'a 'díi'n mii'. Ní taachi n'diichi espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' Jesús mii', yáá'n'nguiinūu' mii' chindeεve sa'n'a 'díi'n mii'. Cheεcu ndaa sa ní n'gee yā'n cuáá'n cheendi sa. ²¹ Tuu'mi ní Jesús ntinguunee'n yā chíida sa'n'a 'díi'n: ¿'Áá 'naa' canee sa ndúúcu ca'ai 'cūú? Chíida sa mii' ní can'a yā: Ndií chí 'líi' sa. ²² Néené n'deéé cuuvi espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' mii' ní n'gaanuu' sá'n'a nguaa'n nguuchi yā'n'a ní nguaa'n nuū'nī'n va, chí nen'e 'caā'n'nu' sa'n'a. N'dii Jesús, ndúúti chí cúúví dii' ní 'teε de'ē chí cunnee ní nús'uu, ní nuu' nnee yā'ai 'iinú ní nús'uu ní cunnee ní nús'uu.

²³ Jesús can'a yā chí yā sa'n'a mii': Nduuti chí cuuvi cu'téenu di, tuu'mi ní tanducué'n'e ní cuuvi cáávā 'i'in'yān chí i'téenu yā.

²⁴ Tuu'mi ní chíida sa neené caí ní n'geεcú yā. Ní can'a yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee ní 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

²⁵ Taachi Jesús n'diichi yā chí neené n'deéé 'i'in'yān nduuvidaama yā, nga'n'a diitú yā ndúúcu espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' ní can'a yā: Dii espíritu chí dii' chí nguée ngii nga'n'a ní nguée n'ngiindiveé'n 'úú cuuvi dii chí nan'dáa di ye'n'e cuerpo ye'n'e sa'n'a 'díi' 'cūú, ní 'āā ntéé ngueεcunee di cunda di na cuerpo ye'n'e sa.

²⁶ Espíritu mii' ní chindeεve sa'n'a 'díi'n mii' ní cheεcundaa sa'n'a taama vmné'n'ee ní nan'daa ye'n'e sa. S'nee sa'n'a 'díi'n mii' tan'dúúca chí ch'ii sa. Taachi 'i'in'yān s'uu' n'diichi yā sa'n'a 'díi'n mii' neené 'yaa' yā can'a yā chí ndíí sa. ²⁷ Naati Jesús mii' ní sta'á yā ta'á sa, ní nadicuéé'n yā sa'n'a. Sa'n'a 'díi' mii' ní chéendii sa.

²⁸ Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áámá va'ai, ní discípulos ye'n'e yā ntinguunee'n yā Jesús taachi snée yā 'áámá lado: ¿De'ē cúúví chí nús'uu nguée chitun'dáa 'nū espíritu ye'n'e yáá'n'nguiinūu' ye'n'e sa'n'a 'díi'?

²⁹ Ní Jesús can'a yā: Espíritu 'cūú chí 'túúca nguée nan'daa ye'n'e 'i'in'yān chí 'ti-icá nūu' caati dámaān chí nga'n'angua'á yā ndúúcu chí nguée 'āā ca'diinú yā nguuvi chí nga'n'angua'á yā.

Jesús nga'n'a ntúu'yā ye'n'e vaadi n'gii ye'n'e yā

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Taachi can'daa Jesús ndúúcu discípulos na yáá'n mii', chó'ó yā na yā'n'āa Galilea. Jesús mii' nguée nen'e yā chí cadiinuu' mar 'áámá 'i'in'yān chí canee yā mii', ³¹ ti Jesús mii' ní ngi'cueen yā discípulos ye'n'e yā chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuús mii' ní canéé chí ca'a yā sá'n'a na ta'āa 'i'in'yān. Ní canéé chí 'caan'nú' yā sa'n'a. Ní taachi 'āā 'cuuvi sa cheεti 'iinú nguuví canéé chí nduuchi sa ye'n'e nguaa'n tiná'n'a. ³² Naati discípulos ní nguée túúmícadíinuu' yā chí nga'n'a Jesús. Ní 'va'a yā chí tñínguunee' yā ye'n'e chúú.

¿Du'ù cá chí ch'etete ca?

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúúú discipulos ye'e yā na yāā Capernaum; ní taachi ndaa yā 'áamá va'ai, Jesús ntinguuneé' yā discipulos: ¿D'e'ē nga'n'a ndís'tíi cuaa' cyúúú'?

³⁴ Discipulos ní 'āā ntéé ca'n'á yā mar 'áamá ti cuaa' cyúúú' mii' ntinguuneé' vi'i yā ch'etete ca yā chí ch'etete ca yā. ³⁵ Tuu'mi ní Jesús mii' ch'iindí yā ní yaa'vi yā ndiichúúvi discipulos ye'e yā chí cuuchí yā nanáa' yā. Ní cā'a yā: Ndúúti chí 'áamá ndís'tíi ne'e ní cuuvi ní cuáá' vmnaa', canéé chí cuuvi ní ndii cuayiyi ye'e nducyááca yā ní ndiicu' ca nī. Ní canéé chí dichí'v'ē nducyaaca 'i'in'yā'.

³⁶ Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áamá sa'n'ā 'líi' ní s'nee' yā naavtā'a ye'e discipulos. Ní sta'á yā sa'n'ā 'líi' mii' ní ca'nuú' yā sa'n'ā. Ní ca'n'ā yā chí yā discipulos ye'e yā: ³⁷ 'I'in'yā' chí 'cuaa' yā sa'n'ā 'líi' 'túúú, nduúú chí duuchí, 'i'in'yā' mii' ní 'cuaa' yā 'úú. 'I'in'yā' chí 'cuaa' yā 'úú, nguéé dámaā' 'úú cuaa' yā, naati 'cuaa' ntúu' yā 'i'in'yā' chí dichó'o yā 'úú.

Ye'e 'i'in'yā' chí lado ye'e Jesús

(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

³⁸ Tuu'mi ní Juan mii' ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'dii Maestro, n'diichí 'nū 'áamá sa'n'ā chí diví sa espíritus ye'e yāán'guiniū' ye'e 'i'in'yā' ndúúú chí duúchí nī, naati sá'n'ā mii' ní nguéé cachíicá sá ndúúú nús'uu. Nguéé 'cuú' nū chí dii' sa 'tíicá.

³⁹ Jesús ca'n'a yā chí yā discipulos: Ndís'tíi 'cuaa' nī chí dii' sa 'túúú; ti nguéé véé mar 'áamá 'i'in'yā' chí dii' yā vaadi n'giinu ndúúú chí duuchí, ní cuayiyi cúúvi caa'n'mán' yā chí 'úú ní nguéé n'daācā 'úú.

⁴⁰ Ti 'i'in'yā' chí nguéé idi' yā contra ye'e s'uúu, ní ye'e yā favor ye'e yú. ⁴¹ 'Áā du'ú nūu' 'i'in'yā' chí téé yā ndís'tíi 'áará chí 'áamá vaso nuū'nī' ndúúú chí duuchí, ti ndís'tíi ye'e Cristo ndís'tíi, cuacu nū'nyū' 'i'in'yā' mii' ní véé chí ndaācā chí cuuvi ye'e yā ná va'ai ch'eteti nguuví.

Ye'e dendu'ú chí dii' chí 'i'in'yā' dii' nuu'ndíyā

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: 'Áā du'ú nūu' 'i'in'yā' chí dii' yā chí 'áamá ch'etete chí n'gaiyā chí i'téenu yā 'úú dii' yā nuu'ndi, n'daācā ca cáāvā 'i'in'yā' mii' chí 'i'in'yā' s'ee' cáchiichí yā 'áamá tuūu yúúú chí inguú 'i'in'yā' na daandu yā ní canuú' yā 'i'in'yā' mii' naachi yaanuú' ye'e nuū'nī'yā'n'ā. ⁴³ Ní ndúúti chí ta'ā di idi' chí dinuun'di di, n'daācā ca chí 'caaca di ta'ā di ní diví di. N'daācā ca chí ndaā di ndúúú 'aama ta'ā nūu' di ná vida cue'e daā'ma', ní nguéé chí ca'n'ā di ndúúú 'uúvi ta'ā di na infierno, naachi nguúchí ya'n'ā mii' ní nguéé ín'tuúvī. ⁴⁴ Lugar mii' naachi nguéé ng'ii n'daāa ní nguuchi

ya'n'ā mii' ní 'āā ntéé n'tuúvī. ⁴⁵ Ndúúti chí ca'ā di idi' chí dinuun'di di 'caaca ntúu' di ní diví di. N'daācā ca chí ndaa di lo'ō di na vida cue'e daā'ma' mii', nguéé ti chí ca'n'ā di ndúúú 'uúvi ca'ā di na infierno naachi nguuchi yā'n'ā mii' chí nguéé ín'tuúvī. ⁴⁶ Lugar mii' ní naachi nguéé ng'ii n'daāa ní nguuchi yā'n'ā mii' 'āā ntéé ín'tuúvī. ⁴⁷ Ndúúti chí nduutināa' di dii' chí idinuun'di di, tuu'mi ní tun'dāa di; ti n'daācā ca chí ndaa di ndúúú 'áamá nduutināa' naachi Ndyuūs nga'n'ā ntii'nyú' yā, nguéé ti chí ca'n'ā di ndúúú nduu 'uúvi nduutināa' di na infierno, ⁴⁸ naachi n'daāa mii' nguéé ng'ii ti ní nguuchi yā'n'ā mii' 'āā ntéé ín'tuúvī tan'díi nūu'.

⁴⁹ Ti nducyaaca 'i'in'yā' chí i'téenu yā canéé chí n'diichi néé' yā 'cueenu yā cuuvi tan'dúúú chí cho'ó ná nguuchi ya'n'ā, ní tan-ducue'ē 'iiti chí 'i'in'yā' 'caa'n'nū' yā cáāvā ofrenda ye'e Ndyuūs, dii' yā preparar 'iiti mii' ndúúú yīmā. ⁵⁰ Yīmā ní n'dai. Ní nduuti chí nguéé ndaācā sabor ye'e, ¿d'e'ē cuuvi dii' nī, ní cuuvi nndaācā sabor ye'e? Ndís'tíi cuneé nī tan'dúúú chí yīmā, 'tíica cuneé nī, ní canéé n'daaca nī 'aama nī taama ní ndúúú ví'i.

10

Jesús ng'i'cuee' yā ye'e divorcio chí i'techí'vi' 'i'in'yā'

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Jesús can'daa yā ye'e yāā Capernaum, ní cue'e yā na yā'āa Judea ndúúú yā'n'ā chí canee táámá lado ye'e yíúú Jordán. Mii' ní nduuvidaama ntúu' 'i'in'yā' naachi canéé Jesús mii'. Jesús tuca' yā chí'cuee' yā 'i'in'yā' s'ee' tan'dúúú costumbre ye'e yā.

² Tuu'mi ní n'duuví 'i'in'yā' fariseos ndaa yā nanáa' Jesús ti ne'e yā n'diichínee' yā Jesús mii'. Ní ntinguuné' yā Jesús ndúúti chí n'daācā chí sa'n'ā n'teēchi sá n'daataa ye'e sa. ³ Jesús mii' ní nan'guēcúta'a yā: ¿D'e'ē ca'n'a Moisés chíi sa ndís'tíi na ley ye'e yú?

⁴ Fariseos ní ca'n'a yā chí yā Jesús: Moisés mii' ní 'cuū' sa chí ca'ā sá n'daataa mii' 'áamá caaca ye'e chí i'teēchi ví'i yā. Tuu'mi ní cu'ne'e sa tá'n'ā sa.

⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā fariseos: Moisés mii' tee sa mandamiento 'cū, ndís'tíi, caati ndís'tíi ní neenē ch'etete staava ye'e nī. ⁶ Naati ndíi cuaa' vmnaa', taachi Ndyuūs din'dái yā sá'n'ā ndúúú n'daataa. ⁷ Chíi' chí sa'n'ā mii' cun'neé' sa chíida sa ndúúú ch'etete sá ní ndúúúvidaama sa ndúúú n'daataa ye'e sa, ⁸ ní nduu 'uúvi yā ní nduúvī 'aama yā ndúúú ví'i. Chíi' chí 'āā ntéé 'uúvi yā tí 'āā 'aama núu' yā. ⁹ Chíi' chí sa'n'ā mii' nguéé canee chí nadiví sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰ Cuayivi miiⁿ taachi 'āā snée Jesús ndúúú discipulos yeⁿe yā cheetí 'áámá va'āi, miiⁿ discipulos nguεεcunée yā ntinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿe nduudu 'cūú. ¹¹ Jesús caⁿ'a yā chíi yā discipulos: Saⁿ'ā chí cuⁿneeⁿ sá n'daataá yeⁿe sa ní 'caandivaacu sa ndúúú táámá n'daataá, saⁿ'ā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chí véé táámá n'daataá yeⁿe sa. ¹² Ní ndúúúti chí 'áámá n'daataá cuⁿneeⁿ ta isáⁿ'ā yeⁿe tá ní 'caandivaacu tá ndúúú táámá saⁿ'ā, 'tiicá ntúúⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chí véé taama isáⁿ'ā yeⁿe tá.

*Jesús di'viicú yā dá'caiyāa
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)*

¹³ Tuuⁿ'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ níndeé yā dá'caiyāa nanááⁿ Jesús, chí Jesús tuuⁿ'vi yā dá'caiyāa miiⁿ; naati discipulos ní yaaⁿ'vi néeeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ndéé dá'caiyāa s'eeⁿ. ¹⁴ Taachi Jesús n'diichi yā chuú, yaaⁿ'vi néeeⁿ yā ní caⁿ'a yā chíi yā discipulos: 'Cuaaⁿ ní chíi dá'caiyāa nanááⁿ, ní nguée ndiviⁿ ní yeⁿe, tí na va'ai cheetí nguuví naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā ní yeⁿe dá'caiyāa s'tíi, 'tíicá. ¹⁵ Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tíi, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée cu'téenu yā yeⁿe naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā tan'dúúúca chí i'teenú 'aama dá'caiyāa, nguée cuuví cundaa yā naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

¹⁶ Ní Jesús sta'á yā dá'caiyāa miiⁿ ní caⁿ'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duú tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿe.

*Yeⁿe saⁿ'a 'díiⁿ chí 'cuiica
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)*

¹⁷ Taachi Jesús candii yā yúúni yeⁿe yā, ndaaⁿ 'áámá sán'ā. Ngeenu sa nanááⁿ Jesús ní chíntiiⁿ'ya sa nanááⁿ yā ní ntíinguuneeⁿ sa: N'dií Maestro chí n'dái ní, 'de'é díiⁿ ní ndaacá vida cuen^e daaⁿ'maⁿ chí cuuví yeⁿe?

¹⁸ Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: 'De'é cuuví chí ngaⁿ'á dí chí n'dái 'úú? Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée n'dai yā tí dámaaⁿ Ndyuús. ¹⁹ Díi ní deenu dí chí canée nguúⁿ na ley chí 'tuuca: Nguée caⁿ'a dí ndúúú táama n'daataá chí nguée yeⁿe dí. Nguée 'caāⁿ'nuⁿ dí. Nguée diduucú dí. Nguée caaⁿ'maⁿ nduudu yaadi yeⁿe mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. Nguée cancheⁿ'ei dí 'iiⁿ'yāⁿ. Dinéⁿ'e dí chíida dí ndúúú cheecu dí.

²⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā sa: N'dií Maestro, tanducuéⁿ'e chuú 'āā idiíⁿ ndíi taachi saⁿ'ā 'líiⁿ 'úú.

²¹ Jesús ní ch'iinu yā saⁿ'ā 'díiⁿ ní dinéⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā: Véé táámá chí indái yeⁿe dí. Cuéⁿ'é dí n'diicú dí tanducuéⁿ'e chí véé yeⁿe dí, ní caⁿ'a dí 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée yeⁿe yā. Tuuⁿ'mi ní ndaacá chí véé vaadi 'cuiica yeⁿe na va'ai cheetí nguuví chí cuuví yeⁿe dí. Tuuⁿ'mi ní cutáⁿ'a dí cruz yeⁿe dí chí yeⁿe chí 'cueenu dí cuuví ní cuchii dí ní caⁿ'a dí nduucú.

²² Naatí taachi ch'iindiveeⁿ sá chuú, néené s'neeⁿ ya'āi 'iinu sa ní neene ndaachi 'iinu sa. Ní cunaⁿ'a sa tí neené 'cuiica sa.

²³ Tuuⁿ'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaaⁿ 'diitúú yā ní caⁿ'a yā chíi yā discipulos yeⁿe yā: De'é chúúca ngíⁿ'i chí cundaa 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

²⁴ Discipulos ní ngeⁿ'e yiinu yā yeⁿe nduudu yeⁿe yā; naati Jesús ní caⁿ'a ntúúⁿ yā: Ndis'tíi daiyá, de'ε chúúca ngíⁿ'i chí 'iiⁿ'yāⁿ chí idinéⁿ'e ca yā chí véé yeⁿe yā chí cundaa yā naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā. ²⁵ Nguée ngíⁿ'i cá chí 'áámá 'iiti camello, chí cheete cá nguée tí 'yúúúú chí cho'ó tí na nduutinááⁿ 'iini, chí cheendi va'ai 'líiⁿ nguée tí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica i'téenu yā Ndyuús ní cundaa yā naachi Ndyuús ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā.

²⁶ Taachi discipulos ch'iindiveeⁿ yā chuú, nadicádíuuuⁿ taavi ca yā ní nguaaⁿ maaⁿ yā ntinguuneeⁿ yā víⁿ. Tuuⁿ'mi ní ngaⁿ'a yā: 'Du'ú cuuví nanguaⁿ'ái?

²⁷ Jesús miiⁿ ch'iinu yā discipulos ní caⁿ'a yā: Saⁿ'ā in'yeedí 'cūú nguée cuuví díiⁿ sa chuú, naati Ndyuús cuuví díiⁿ yā caati nanááⁿ Ndyuús nguée de'ε véε chí nguée cuuví díiⁿ yā.

²⁸ Tuuⁿ'mi ní Pedro miiⁿ tuca'a sa caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chíi sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nús'uu ní s'neéⁿ 'nū tanducuéⁿ'e chí véé yeⁿe 'nū, ní cuchii 'nū nduucú ní.

²⁹ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tíi. 'Áā du'ú núuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cuⁿneéⁿ yā vaacu yā, o 'díinu yā, o víⁿ, o cheecú yā, o chíidá yā, o n'daataá yeⁿe yā, o daiya yā, o yáⁿ'āa yeⁿe yā, cáávā 'úú ní cáávā chí candee yā nduudu chí nguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ, ³⁰ cuta'á yā na in'yeedí 'cūú 'áámá ciento cuúví cá chí n'deece ca dendu'ú yeⁿe va'ai s'eeⁿ ndúúú 'díinu yā ndúúú 'ce'vé yā ndúúú víⁿ yā, ndúúú chíidá yā, ndúúú cheecú yā, ndúúú daiya yā, ní yeⁿe yáⁿ'āa yeⁿe yā. Ní canéé chí n'geénú yā ngii chí 'iiⁿ'yāⁿ idiíⁿ yā naati ná in'yeedí chí cuchii ndaacá vida cuen^e daaⁿ'maⁿ yeⁿe yā. ³¹ Néené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuetinéⁿ yā cuaaⁿ chí cuayivi. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ chí cuayivi, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuetinéⁿ yā vmnaaⁿ.

*Jesús ngaⁿ'a ntúúⁿ yā yeⁿe chí 'cuúví yā
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)*

³² Jesús ndúúú discipulos yeⁿe yā snúúⁿ yā yúúni ní cuheε yā na yáāⁿ Jerusalén. Jesús cuen^e yā vmnaáⁿ discipulos. Ní discipulos nadicádíuuuⁿ yā ní cuen^e yiinu yā ní 'va'á yā. Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcunée yā ní yaaⁿ'vi ndiichúúví discipulos yeⁿe yā ní tuca'a yā caⁿ'a yā chíi yā discipulos yeⁿe chí canée chí 'cuúví yā. ³³ Ní caⁿ'a yā Cun'diichi ní, caa yú na yáāⁿ Jerusalén,

naachí 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs mii' ní 'ii'nyā' nca'a yā 'úú chiiduú n'gēte ndúúcu maestros ye'n'e ley. Ní 'ii'nyā' s'ee' caacá yā ye'n'e 'úú chí 'cuúví. Ní nca'á yā 'úú 'ii'nyā' chí nguée ndaata ye'n'e Israel. ³⁴ Ní 'caan'nyu' nēe' yā 'úú. Ní 'cue'ē yā 'úú ní ca'a nee' dai' yā 'úú. 'Cuiinu chuú ní 'caan'nú' yā 'úú. Naati ndiichí ndii 'ínú nguuví mii', nduuchí ye'n'e nguaa' tiná'ā.

Jacobo ndúúcu Juan ngíicá sá 'áámá favor (Mt. 20.20-28)

³⁵ Tuu'mi ní Jacobo ndúúcu Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanáá' Jesús mii' ní ca'n'a sa: N'dii Maestro, ne'n'e 'nú chí dii' ní 'áámá favor chí ngiica' nū.

³⁶ Tuu'mi ní Jesús ntinguuneén yā: ¿De'ē ne'n'e ní chí dii'?

³⁷ Tuu'mi ní ca'n'a sa chí sa Jesús mii': 'Cuáá' dí chí 'cue'ē 'nú 'áámá 'nú lado tá cuaácú dí ní táámá 'nú ní lado tá 'cueēe dí taachí 'āā ndaá hora ye'n'e chí nga'n'a ntiinyu' dí ye'n'e nducué'n'e.

³⁸ Tuu'mi ní Jesús mii' ca'n'a yā: Ndis'tií nguée déenu ní de'ē chí ngiica ní. ¿'Áá cuuvi dii' dí cu'u nuú' ní ye'n'e chí n'geē' cheeti vaso chí ye'n'e chí 'cuenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á ní maa' chí ngeédinuū'ní chí cuta'á?

³⁹ Juan ndúúcu Jacobo mii' ní nan'guēcúta'n'a yā: Cuuvi dii' 'nú. Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'nyā' s'ee': Cuaacu ní'nyu' canéé chí cu'ú ní ye'n'e vaso chí ye'n'e chí 'cuenú cuuvi ní canéé chí cuta'á ní chí ngeédinuū'ní chí 'úú ita'á. ⁴⁰ Caati nguée itunee' 'úú chí ca'á du'ú chí 'cuúndi lado tá cuaacú o lado tá 'cueēē. Lugar 'cūú ní Ndyuūs ca'á yā 'ii'nyā' chí Ndyuūs dii' yā 'cundiyaá' yā cáávā 'ii'nyā'.

⁴¹ Taachí ch'iindivee' ndu'u ndiichí discípulos chuú, nduuví taá' yā ndúúcu Jacobo ndúúcu Juan mii'. ⁴² Jesús ní yaa'vi yā discípulos ní ca'n'a yā: Tan'dúúca chí ndis'tií deenu ní, 'ii'nyā' chí nga'n'a ntiinyu' yā ye'n'e naciones véé poder ye'n'e yā nguaa' 'ii'nyā' ye'n'e nación ye'n'e yā ní 'ii'nyā' chí n'gēte cá ye'n'e naciones nga'n'a ntiinyu' yā 'ii'nyā' s'ee'. ⁴³ Naati nguaa' ndis'tií, nguēe 'tíicá. 'Ii'nyā' chí ne'n'e cuuvi ch'ēte yā nguaa' ndis'tií canéé chí dichí'v'e yā 'ii'nyā'. ⁴⁴ 'Áá du'ú nūu' ndis'tií chí ne'n'e ní cunee ní cuaa' vmnaa' ye'n'e ndis'tií canéé chí dichí'v'e ní nducyaaca 'ii'nyā'. ⁴⁵ Naati Sá'ā chí Daiya Dendyuūs nguée ndaá sa chí 'ii'nyā' dichí'v'e yā sa'n'ā, tí maa' sa dichí'v'e sa nducyaaca 'ii'nyā', ní ca'a sa vida ye'n'e maā' sa tan'dúúca precio ye'n'e nuu'ndi cáávā chí nangua'ai yā n'dee' ndai' 'ii'nyā'.

Jesús n'guadā yā nduutināā' sa'n'ā Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Tuu'mi ní ndaá Jesús ndúúcu discípulos na yāā' Jericó. Ní taachí can'daa yā yāā'

Jericó ndúúcu 'yaa' n'daí 'ii'nyā' 'áámá sán'ā chí ngeenāā' chí nguuví Bartimeo, daiya Timeo, véé sá nii'nuú' cyúúni ní ngiica sá limosnas. ⁴⁷ Ní taachí ch'iindivee' sa chí Jesús ye'n'e yāā' Nazaret cho'o yā mii', sa'n'a ngeenāā' mii' tuca'a sa 'cái sa ní ca'n'a sa: Jesús, Daiya David, nnéé ya'āi 'iinu' ní 'úú.

⁴⁸ Néené 'yaa' yā yaa'vi nee' yā sa'n'ā mii' chí cunéé 'dii' sa cheendí sa, naati sa'n'ā mii' ní n'gai yiicú cá sá: N'dii Daiya David, nnéé ya'āi 'iinu' ní 'úú.

⁴⁹ Tuu'mi ní Jesús cheendí yā ní ca'n'a yā: Yaa'vi ní sa'n'ā chí cuchii sa 'muu'. Ní che'n'é yā ní chí yā sa'n'ā chí ngeenāā' mii': Canéé diitu dí ní cáániicú dí ndúcuee' dí tí Jesús n'gai yā dii.

⁵⁰ Tuu'mi ní sn'daa sa cotón ye'n'e sa ní nadacuee' sa ní ché'n'é sa ndaa' sa nanáá' Jesús mii'. ⁵¹ Tuu'mi ní Jesús ntinguuneén yā sa'n'ā: ¿De'ē ne'n'e dí chí dii' ndúúcu dii? Sá'n'ā chí ngeenāā' mii' ní ca'n'a sa: N'dii Maestro dii' ní chí snaá'.

⁵² Jesús ca'n'a yā: Cuna'n'ā di. 'Áā inaa' di, tí st'éenu di. Hora 'cūú nūu' chí ngeenāā' mii' ní snaa' sa ní cue'n'e sá ndúúcu Jesús mii' na yúúni.

11

Jesús ndaa yā na yāā' Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Taachí Jesús ndúúcu discípulos ndaa yā nii'nuú' na yāā' Jerusalén, ndaa yā na yāā' Betfagé, ndúúcu yāā' Betania, nii'nuú' na yiicú chí nguuví Olivos. Ní Jesús dichó'o yā na 'uúvi discípulos ye'n'e yā. ² Ní ca'n'a yā: Cué'n'e ní na yāā' 'líu' chí canéé nii'nuú' ní taachí ndaa ní mii' ndaaca ní 'áámá burro n'déechiichí tí. Burro mii' ní mar 'áámá 'ii'nyā' 'āá cuéé cunduú yā 'iiti. N'daati ní 'iiti ní candéé ní 'iiti 'múu'. ³ Ndúúti chí 'áámá 'ii'nyā' tinguunee' yā ndis'tií: ¿De'ē cúúví chí 'tíicá idií' ní? Caa'n'ma' ní cuuvi ní 'ii'nyā' tí Señor ye'n'e yú ne'n'e yā 'iiti mii'. Ní caama nadichó'o yā 'iiti.

⁴ 'Ii'nyā' s'ee' ní 'tíicá chen'e yā, ní ndaāca yā burro mii' n'déechiichí tí na cyúúni nii'nuú' cheendiva'āi. Ní n'daati yā 'iiti. ⁵ Ndúúví 'ii'nyā' chí snée yā mii' ní ca'n'a yā chí yā discípulos: ¿De'ē idií' ní? ¿De'ē cúúví chí in'daati ní burro?

⁶ Tuu'mi ní discípulos ní nan'guēcúta'n'a yā tan'dúúca chí Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'nyā'. Ní 'cuu' yá chí discípulos cue'n'e yā ndúúcu burro mii'. ⁷ Tuu'mi ní cue'n'e yā ndaá yā ndúúcu burro mii' nanáá' Jesús mii'. Ní sn'duú yā cotón ye'n'e yā vmnáā' ye'n'e burro mii' ní Jesús canduú yā 'iiti. ⁸ Taachí 'āā cue'n'e yā cuaa' cyúúni mii', néené 'yaa' 'ii'nyā' n'doó yā cotón ye'n'e yā cuaa' cyúúni mii'. Taná'a yā ch'iicá yā dúu'nē yá'á ní chintaaví yā cuaa' cyúúni.

⁹ Nénéé 'yaa' ca yā chí cueⁿe yā cuáán vmnaaⁿ miiⁿ yeⁿe Jesús ndúúú 'yaa' n'daí yā chí cuchii yā cuaaⁿ daami yā 'caí yā: Dē'ē chúúá ch'ēte Ndyuús. Ndyuús di'viicú yā 'i'iyāⁿ chí cuchii yā ndúúú chí diúúchí Señor miiⁿ. ¹⁰ Dē'ē chúúá n'dai naachi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ Ndyuús. Cúchií tiempo maaⁿ chí tan'dúúá yeⁿe chiida yú David ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ndii cuáán vmnaaⁿ. Hosanna. Nduudu miiⁿ ní nduudu Israel chí neⁿe caaⁿmaⁿ na nduudu yeⁿe yú, chí ch'ēte n'dai Ndyuús chí canéé na va'ai chēeti nguuví.

¹¹ 'Tíicā sndaā Jesús na yāā Jerusalén. Ní ndaā yā na yaacú templo yeⁿe yāā Jerusalén miiⁿ. Ch'íinu yā tanducuéⁿe dendu'ú nuuⁿmaⁿ cuaaⁿ 'diituú yā. Cueⁿe ntúu yā na yāā Betania ndúúú ndu'ú ndiichuuví discipulos caati 'āā chí chiinú.

Jesús ngaⁿa yā ngii yā yáⁿá n'guúdií yaaⁿ nguuví miiⁿ

(Mt. 21.18-19)

¹² Chidēvē táamá nguuví miiⁿ, taachí Jesús ndúúú discipulos yeⁿe yā can'daa yā na yāā Betania, Jesús miiⁿ chí cuicú yā. ¹³ Ní n'diichi yaⁿái yā 'áamá yáⁿá yeⁿe n'guúdií yaaⁿ nguuví chí vée tá'āa. Ní cueⁿe yā n'diichi yā chí 'áá snée n'gui'í yeⁿe. N'diichi yā chí nguéé ndaācā n'gui'í yeⁿe ti ta'á nūuⁿ, ti nguéé tiempo yeⁿe. ¹⁴ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chí yā yáⁿá míiⁿ, 'túúá: Dii yáⁿá, mar 'áamá 'i'iyāⁿ nguéé ché'e yā n'gui'í yeⁿe dí, tanducuéⁿe tiempo. Discipulos yeⁿe yā chí indiveéⁿ yā tanducuéⁿe chí caⁿa yā.

Jesús nadevē yā yaacú ch'ēte

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cuayívi miiⁿ 'i'iyāⁿ s'eeⁿ ndaā yā na yāā Jerusalén miiⁿ. Taachí Jesús ndaā yā na yaacú templo miiⁿ, tucá'a yā tun'dáa yā 'i'iyāⁿ na yaacú miiⁿ, 'i'iyāⁿ chí in'diicui yā ndúúú 'i'iyāⁿ chí ngai yā. Ch'ēcundáa yā mesas yeⁿe 'i'iyāⁿ chí n'dáaⁿ yā tuumí. Ní ch'ēcundáa yā sillas yeⁿe 'i'iyāⁿ chí in'diicui yā palomas. ¹⁶ Ní diiⁿ yā chí 'āá ntéé candéé 'i'iyāⁿ na yaacú miiⁿ mar 'áamá cosa. ¹⁷ Ní chí cuééⁿ yā 'i'iyāⁿ ní caⁿa yā: Naachi canéé nguúⁿ na libro yeⁿe Ndyuús ní 'túúá ngaⁿá: Va'ai yeⁿe canéé chí duuchi va'ai naachi caaⁿmaⁿnguá'á 'i'iyāⁿ yeⁿe nducuéⁿe nación. Naati ndis'tií ní diiⁿ ní chí yíivē yááa yeⁿe 'i'iyāⁿ chí diduucu.

¹⁸ Chiiduú n'geete chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ ndúúú maestros yeⁿe ley chí indiveéⁿ yā chuú, ní tucá'a yā n'nuuⁿ yiinú yā taacá chí 'caaⁿnuⁿ yā Jesús, naati 'va'a yā 'i'iyāⁿ. Ní nducyaaca 'i'iyāⁿ ngeⁿe yiinú yā yeⁿe chí ngi'cueeⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁹ Taachí chí 'da'a, Jesús miiⁿ can'dáa yā na yāā Jerusalén miiⁿ ní cueⁿe yā táamá yāā 'líiⁿ chí niiⁿnuú.

Yáⁿá in'guúdií miiⁿ ntí'i

(Mt. 21.20-22)

²⁰ Chidēvē táamá nguuví, ní Jesús ndúúú discipulos cho'ó yā na yúúni ní n'diichi yā 'áamá yáⁿá n'guúdií yaaⁿ nguuví chí 'āá ntí'i ndii dií'yú yeⁿe. ²¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nn'gaacu sa chí 'āá chó'oo ní caⁿa sa chí sa Jesús miiⁿ: N'dii Maestro, cuin'diichi ní. N'guúdií chí nguéé n'daācā caⁿa ní yeⁿe 'āá ntí'i.

²² Jesús miiⁿ nan'guēcútaⁿa yā ní caⁿa yā: Ndís'tií, cuuvi cūnee chí vée confianza yeⁿe ní ndúúú Ndyuús. ²³ Cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿá ngii ndis'tií: 'Áa du'ú nūuⁿ 'i'iyāⁿ chí caaⁿmá yā cuuvi yā yíicú 'cúu 'tíicā: Dii yíicú, cuví di 'muuⁿ ní cundaā di nguaaⁿ nuuⁿníⁿyáⁿá. Ní nduuti chí nguéé 'uúvī vaanicádiinūuⁿ yeⁿe yā ní i'téenu yā chí chíiⁿ chí ngaⁿá yā chí cuuvi cuaacu, tuu'mi ní cuuvi 'tíicā. ²⁴ Chíiⁿ chí maaⁿ ngaⁿá ngii ndis'tií: Tanducuéⁿe chí ndis'tií ngiicá ní Ndyuús taachi ngaⁿanguaⁿá ní, nduuti chí cu'téenu ní chí ndaācā yeⁿe ní, tuu'mi ní tanducuéⁿe ní ndaācā ní. ²⁵ Ní taachí ngaⁿanguaⁿá ní, nduuti chí 'áamá 'i'iyāⁿ idinuuⁿndí yā contra yeⁿe ní, nadach'ēcú ní yeⁿe yā, 'tíicā ntúūⁿ Chiida yú chí canéé yā na va'ai chēeti nguuví nadich'ēcú yā nuuⁿndi yeⁿe ní. ²⁶ Ndúúti ndis'tií nguéé nadich'ēcú ní nuuⁿndi yeⁿe 'i'iyāⁿ, 'tíicā ntúūⁿ Chiida yú chí canéé yā na va'ai chēeti nguuví nguéé nadich'ēcú yā nuuⁿndi yeⁿe ní.

Jesús ní ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Tuu'mi ní Jesús ndúúú discipulos nddaa yā na yāā Jerusalén. Taachí Jesús chíicá yā na yaacú templo, chíiduú n'geete ndúúú maestros chí ngi'cuéⁿe ley ndúúú 'i'iyāⁿ ndiicú chí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿe yaacú miiⁿ chindaá yā n'diichi yā Jesús. ²⁸ Ní tiinguuuneeⁿ yā Jesús: ¿Du'ú 'i'inyeⁿe diiⁿ nduucú ní chuú? O ¿du'ú tee poder dii chí idiíⁿ ní chuú?

²⁹ Jesús nan'guēcútaⁿa yā: 'Úú ntúūⁿ ní tiinguuneeⁿ ndis'tií, ní ndúúti chí cuuvi n'guēcútaⁿa ní yeⁿe, tuu'mi ní cuuvi ndis'tií du'ú 'i'inyeⁿe tee yā poder 'úú chí idií dendu'ú 'cúu. ³⁰ Chí ngeéđinuunⁿ Juan miiⁿ ¿tíi chíicá chíi? ¿'Áá yeⁿe sáⁿá iⁿ'yeedí 'cúu o yeⁿe va'ai chēeti nguuví? Nan'guēcútaⁿa ní yeⁿe.

³¹ Tuu'mi ní tucá'a yā caⁿa yā nguáán maáⁿ yā ní caⁿa yā chí yā ví'i: ¿Taacá caaⁿmaⁿ yú? Ndúúti chí caaⁿmaⁿ yú chí yeⁿe nanguuvi, 'i'iyāⁿ miiⁿ ní nan'guēcútaⁿa yā yeⁿe yú 'tíicā: ¿Dē'ē cúúvī chí nguéé i'téenu ní? ³² Ní ndúúti chí caaⁿmaⁿ yú, chí yeⁿe saⁿá iⁿ'yeedí 'cúu tuu'mi ní 'va'a yú 'i'iyāⁿ s'eeⁿ caati nducyáacá 'i'iyāⁿ deenu yā chí Juan chí

cheedínuuní mii' ní 'áamá profeta chí cuaacu. ³³ Ní nan'nguecúta'a yá ye'n'e Jesús mii' ní ca'n'a yá: Nguéé cuuví ní n'dií. 'Tíicá ca'n'a yá chíi yá Jesús: Nguéé deenú 'nū. Tuu'mí ní Jesús ca'n'a yá chíi yá 'i'in'yān s'ee'n: 'Tíicá ntúūn 'úú nguéé cuuví ndís'tií du'ú 'i'ntyé'n'e idiin ndúúcu chūu.

12

Ejemplo ye'n'e 'i'in'yān chí nguéé n'daācā diin yā ntii'nyu'

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesús mii' tucá'a yá ca'n'a yá 'i'in'yān s'ee'n ndúúcu ejemplos chí 'téé nguéé dáámá. Ní ca'n'a yá: Véé 'áamá 'i'in'yān chí chíinu yá dii'yú uvas na yá'n'āa ye'n'é yā. Ní din'dái yá 'áamá cheēn ye'n'e yá'n'āa líin. Ní din'dái yá 'áamá tanque naachí cuuvi tun'dāa yá nuū'nīn ye'n'e uvas mii'. Ní din'dái yá 'áamá torre nguaa' yá'n'āa uvas naachi mozos ye'n'é yá 'cuētínée sa diin sa cuidado n'gui'i uvas mii'. Cuayiivi ní ca'a ya yá'n'āa mii' mozos chí diin yā ntii'nyu' ye'n'e yá'n'āa, ní cue'n'e yá'n'ái yā. ² Taachi ndaa tiempo ye'n'e cosecha ye'n'e uvas mii', dueño mii' dichó'o yá 'aama mozo ye'n'é yá nanáán mozos chí idiin sa ntii'nyu' ye'n'e yá'n'āa ye'n'é yá chí nguai nca'a sa n'gui'i uvas parte ye'n'e cosecha chí itunee' dueño mii'. ³ Mozo mii' ní cue'n'e sa, naati mozos ní sta'a sa mozo mii' ní ch'e'n'e sa ní nadacho'o sa mozo mii' ní nguéé de'ē vee ca'a sa mozo. ⁴ Tuu'mí ní dueño ye'n'e yá'n'āa mii' nguēcunée yá dichó'o yá taama mozo. Mozos ní chíi tuu sa mozo mii' ní 'nuūca'ai sa tiin sa ní chíi taa'n sa sa'n'ā mii'. ⁵ Dueño ye'n'e yá'n'āa mii' dichó'o yá táámá mozo. Mozo mii', mozos chí diin ntii'nyu' na yá'n'āa mii' ch'i'in'nu' sa. Cuayiivi mii' ní 'yaa' n'dái mozos dichó'o yā. Mozos ní ná'a mozos mii' ní ch'e'n'e sa sa'n'ā, tanán'ā sa ní mozos mii' ch'i'in'nu' sa sa'n'ā.

⁶ Cánée cá daiya yá chí ne'n'e taavi yā. Cuayiivi mí'n ní dueño mii' dichó'o yá daiya yā ní nadicadínuu' yā 'tíicā. Sa'n'ā daiyá ní diin sa honrar daiyá. ⁷ Naati mozos chí idiin sa ntii'nyu' na yá'n'āa ye'n'é yá ca'n'a sa nguaa' maa' sa: Sá'n'a 'cūū chí canee chí cuuví ye'n'é sa yá'āa herencia 'cūū. 'Caān'nu' yú sa'n'ā ní cúúví ye'n'é yú yá'n'āa ndúúcu chí véé ye'n'é. ⁸ 'Tíicá ní sta'a sa sa'n'ā ní ch'i'in'nu' sa sa'n'ā ní tun'daa sa cuerpo ye'n'é sa 'áamá lado ye'n'e yá'n'āa mii'.

⁹ Tuu'mí ní Jesús ntiinguunee' yā 'i'in'yān s'ee'n: ¿De'ē ra diin dueño ye'n'e yá'n'āa 'cúú? Ndaá yā ní 'caān'nú' yá mozos chí idiin ntii'nyu', ní ca'á yá yá'n'āa tána'a 'i'in'yān.

¹⁰ ¿Áá nguéé n'geen ndís'tií naachi canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs? Nga'a 'túúca: Tuūu chí 'i'in'yān din'dái yá va'ai mii' ní sta'á yā ní ch'ēcú yá 'áamá lado ti nguéé ne'n'e yā. Tuūu 'cūū chí tuūu ch'ēte

ní canéé tuūu ch'ēte ye'n'e na esquina ye'n'e va'ai.

¹¹ Chuū ní Señor Ndyuūs diin yā, chuū ní 'áamá cosa chí nge'n'e yiinu yú taachi inaa' yú ye'n'e.

¹² Tuu'mí ní 'i'in'yān s'ee'n nadacádínuu' yā chí cuta'á yá Jesús mii' ní diin yá preso 'i'in'yān ti déenu yá chí Jesús mii' ca'n'a yá ejemplo 'cūū chí 'téé nguéé dáámá chí ye'n'e yā. Naati 'va'á yá 'i'in'yān ye'n'e yáán mii'ya, ní s'née'n yá Jesús ní cue'n'e yā.

Chúu chí ye'n'e impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Cuayiivi mii' 'i'in'yān chí nga'a ntii'nyu' ye'n'e yaacú dichó'o yá 'i'in'yān ye'n'e Herodes ndúúcu n'duuví 'i'in'yān fariseos nanáán Jesús mii'. Ní ne'n'e yá chí Jesús castá'n'a yá nduudu ye'n'e yá ní caan'mán yá 'áamá nduudu yaadi. ¹⁴ 'i'in'yān s'ee'n ndaa yá nanáán Jesús mii', ní ca'n'a yā: N'dií Maestro, déenu 'nū chí n'dií ní nga'a ní nduudu cuaacu ní nguéé diin ní cuenta ye'n'e chí nga'n'a 'i'in'yān ye'n'e. Ní nguéé ndéé ní cuidado táacā idináán 'i'in'yān i'nyee'dí 'cūū naati ngi'cuee' ní ndúúcu nduudu cuaacu yúúni ye'n'é Ndyuūs. ¿Áá canéé chí nadí'v'e 'nū na emperador César tuūmí ye'n'e recaudación ye'n'e yá'n'āa o nguéé?

¹⁵ Jesús mii' ní déenu yá chí nguéé n'daācā chí 'i'in'yān s'ee'n diin yā. Ní ca'n'a yá chíi yá 'i'in'yān s'ee'n: ¿De'ē cúúví chí ne'n'e ní chí casta'n'a ní nduudu ye'n'e? Candéé ní 'áamá tuūmí, chí snaán.

¹⁶ 'i'in'yān ndéé yá tuūmí. Ní Jesús mii' n'diichí yá ní tiinguunee' yā 'i'in'yān s'ee'n: ¿Dú'u naan chuú? ¿Du'ú chí duuchi canéé nguū'? 'i'in'yān s'ee'n ní n'guecúta'a yā: Náán emperador César cánee.

¹⁷ Tuu'mí Jesús mii' ní ca'n'a yá chíi yā 'i'in'yān s'ee'n: Nca'á ní tuūmí ye'n'e recaudación o impuestos chí ye'n'e emperador César mii' chíi chí ye'n'e sa, ní nca'a ní Ndyuūs chí ye'n'é yā. 'i'in'yān s'ee'n ní cue'n'e yiinú yá ye'n'é chí n'guecúta'a Jesús mii'.

'i'in'yān ntínguūnee' Jesús ye'n'e chí i'in'yān nduuchi yā nguaa' tiná'a

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Tuu'mí ní ndaa n'duuví 'i'in'yān s'ee'n nanáán Jesús. 'i'in'yān s'ee'n ní nguéé s'teenú yá chí tiná'n'a ní nduuchi yā. Ní ntiinguunee' yá Jesús chuū: ¹⁹ N'dií Maestro, Moisés mii' ní s'née'n nguū' yá ye'n'e s'uui'ni ti chuū: Nduuti chí 'áamá sa'n'ā 'cúúví sa ní cu'nee' sa n'daataá ye'n'é sa ní nguéé daiya sa, tuu'mí ní 'dínú sa cuuví 'caan-davaacu sá ndúúcu n'daataá mii'. Ní sa'n'ā mii' ní 'cuūndi daiya sa lado ye'n'e 'dínú tiná'n'ā. ²⁰ 'Áamá sa'n'ā véé ndēēchē 'dínú sa ndúúcu sa. Sa'n'ā mii' chí vmnáán vmnaa' ch'iidivaacu sá ní ch'i'i sa ní nguéé ch'iindí daiya sa ndúúcu n'daataá ye'n'é sa. ²¹ Sa'n'ā

ndii chíí' ndii 'úúví mii' ch'iindivaacu sa ndúúcu n'daataá ye'e tiná'a ní sa'n'a mii' ch'ií ntúu' sa ní nguée ch'iindi daiya sá ndúúcu n'daata mii'. "Tiicá ntúu' ch'enu sa'n'a ndii chíí' ndii 'íínú. ²² Ndu'u ndeéche sá ch'iindivaacu sá ndúúcu tá ní mar 'áámá sá nguée s'neen sa daiya sa ndúúcu tá. Cuayiivi ní ch'ií ntúu' n'daataá mii'. ²³ Tuu'mi ní taachí nduuchí yá nguaa' tiná'a, ¿cheé yá chí n'daataá ye'e yá ta'n'a mii', caati ndu'u ndeéche yá ch'iindivaacu yá ndúúcu tá?

²⁴ Tuu'mi ní Jesús mii' nan'guécúta'a yá 'iin'yān' s'een: Ndis'tií ní nguée déenu nī chí nga'n'a nī, ní nguée ndiichi nī naachi canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs ye'e chuū, ndíí nguée ndúú n'diichi rá nī poder ye'e Ndyuūs. ²⁵ Taachí 'iin'yān' nanduuchí yá ye'e nguaa' tiná'a, ndíí nguée ndúú n'daataá rá, ndíí nguée ndúú sa'n'a rá 'caandavaacu sa. 'Iin'yān' s'een 'cuéetinéé yá tan'dúúca ángeles ye'e va'ai chheeti nguuví chí nguée ch'iindivaacu yá. ²⁶ Chuū chí ye'e tiná'a mii' chí nanduuchi yá nguaa' tiná'a, ¿áá nguée n'geen' ndis'tií na libro ye'e Ndyuūs chí dinguu' Moisés tan'dúúca Ndyuūs yaa'ví yá Moisés, ndíí taachi canee sa nanáá' yá'a 'líín' chí ngiichi? Ní 'túúca ca'n'a Ndyuūs chí yá Moisés mii': 'Úú ní Ndyuūs ye'e Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob. ²⁷ Ndyuūs mii' nguée Ndyuūs ye'e tiná'a ti ye'e 'iin'yān' chí sduuchi. Chíí' chí ndis'tií nguée déenu nī chí nga'n'a nī.

Mandamiento chí ch'ette ca
(Mt. 22.34-40)

²⁸ 'Áámá maestro ye'e ley chí ch'iindiveén yá chí ndeé 'iin'yān' saduceos s'een, déenu yá chí Jesús mii' nan'guécúta'a n'daaca yá. 'Iin'yān' mii' ní ntinguunee yá Jesús: ¿Cheé mandamiento chí canee nguū' chí ch'ette n'dai ca?

²⁹ Jesús nan'guécúta'a yá: Mandamiento vmnáan' vmnaa' mii' ní chuū: 'Caandiveén nī, ndis'tií 'iin'yān' ye'e Israel mii', Señor Ndyuūs ye'e yú ní 'áámá n'dyá'n'a Señor mii'. ³⁰ Canéé chí dine'é nī Señor Ndyuūs ye'e nī ndúúcu nuu'ma' staava ye'e nī, ndúúcu nuu'ma' alma ye'e nī, ndúúcu nuu'ma' vaanicadiínūu' ye'e nī, ndúúcu nducué'né fuerzas ye'e nī. Chuū chí mandamiento chí vmnáan' vmnaa'. ³¹ Mandamiento chí canéé nguū' chí ndii chíí' ndii 'úúví mii' tan'dúúca chí vmnáan' vmnaa' 'áá 'tiicá ntúu': Diné'né di 'iin'yān' na nīi'nuú' vaacú di tan'dúúca chí ne'e dí ma'a di. Nguéé 'áámá mandamiento chí canéé nguū' chí ch'ette ca nguée ti mandamientos s'uu'.

³² Tuu'mi ní maestro ye'e ley ca'n'a yá chí yá Jesús mii': N'dii Maestro, cuáacú nga'n'a nī. Cuaacu níi'nyú' chí nga'n'a nī chí vee 'aama n'dyá'n'a Ndyuūs. Nguée táámá 'áá

tanduu rá 'iin'yān' mii'. ³³ Níicú 'iin'yān' canéé chí diné'né yá Ndyuūs ndúúcu nuu'ma' staava ye'e yá, ndúúcu nuu'ma' vaanicadiínūu' ye'e yá, ndúúcu nuu'ma' alma ye'e yá, ndúúcu tanducué'né fuerzas ye'e yá. Ní dine'né yá 'iin'yān' na nīi'nuú' vaacú yá tan'dúúca chí ne'e yá ma'a yá. Chuū chí n'daaca ca nguée ti n'giin'nú' 'iiti chí nga'a yá 'iiti lado ye'e ofrenda ye'e Ndyuūs nī ye'e tanducué'né ofrenda chí ngicyá'n'a náai.

³⁴ Tuu'mi ní taachi ch'iindivee' Jesús tan'dúúca chí n'guécúta'a cuaacu sa chí ca'n'a sa, Jesús ca'n'a yá chí yá sa'n'a mii': Nguée ya'ai canee di ye'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyu' yá. Cuayiivi mii' ní 'iin'yān' 'áá ntee candii cá yá ntinguunee' ca yá Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chíí Daiya Cristo mii'?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Jesús ngi'cueen' yá chheeti yaacú templo ní nga'n'a yá: ¿De'é cuúví chí maestros ye'e ley nga'n'a yá chí Cristo mii' ní daiya David?

³⁶ Caati maa'n David mii' ca'n'a sá taachi yaa'vi Espiritu N'dai ye'e Ndyuūs chuū chí canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs:

Señor mii' ca'n'a yá chí yá Señor ye'e: 'Cuundi dí lado ta cuaacú chí lado ye'e honor, ndíí taachi 'úú cu'neén' 'iin'yān' chí contra ye'e di ndii cuaa' ndi-ya maa' ca'a di tan'dúúca chí 'aama banco 'líín', 'tiicá yá.

³⁷ David mii' nga'n'a sa chuū ye'e Señor ye'e yá. Maa' ní táacá cuuví chí chí Cristo mii' ní daiya David mii'? Nééné n'deé 'iin'yān' ch'iindiveén yá ye'e Jesús ndúúcu vaadi yeenú.

Jesús nga'n'a yá nuu'ndi ye'e 'iin'yān' chí ngi'cueen' yá ye'e ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús nga'n'a yá chuū taachi ngi'cueen' yá: Cundé di cuidado ye'e maestros ye'e ley. 'Iin'yān' s'een nī n'geetinéé yiinú yá chí n'geenūu catecai yá. Ní taachi chíicá yá cuaa' cyúúni ne'e yá chí 'iin'yān' díi' yá saludar 'yá ndúúcu respeto n'daaca. ³⁹ Ní ne'né yá sillas vmnáan' vmnaa' ye'e honor taachi 'cuundi yá na yaacú sinagogas ndúúcu lugar chí ch'ette taachi che'e yá naachi véé 'viicu chí che'é yá. ⁴⁰ Ní ndiví yá va'ai ye'e n'daataá nguá'áa. Ní 'íicú cuunuu' n'dé'ei yá chí idiín' yá mii' nduucú nééné n'deé nga'angua'á yá. 'Iin'yān' s'een ní ch'ette ca castigo ye'e yá nguuví ye'e juicio.

Ofrenda ye'e n'daataá nguá'áa

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ 'Áámá vmné'ee Jesús véé yá na yaacú templo nīi'nuú' na cajas naachi 'iin'yān' n'gií yá ofrendas. N'giínu yá tan'dúúca chí díi' 'iin'yān' táacá n'gií yá tuumí lado ye'e ofrenda na cajas. N'diichi yá chí 'yaa' n'dái

'i'in'yān 'cuica neenē n'deēe tuūmī ca'a yā.
 42 Tuu'mi nī ndaa' 'áamá n'daataá nguá'āa
 chí neene ndaachíí canee tá. Tá'nā mii'
 nī s'nuūn' tá na caja mii' na 'uūvi centavos
 chí cobre. 43 Tuu'mi nī Jesús yaa'vi yā
 discípulos ye'n'e yā nī ca'a yā chíi yā 'i'in'yān
 s'ee'n: Cuaacu ní'nyūn' nga'a'á ngii ndís'ti'
 chí n'daataá nguá'āa 'cūú ch'ēete ca nga'a tá,
 nguéé ti taná'n'a yā chí s'nuūn' yā tuūmī na
 cajas. 44 Tí 'i'in'yān s'ee'n nī nga'a yā ye'n'e
 chí ngaava ye'n'e yā; naati n'daataá mii' nī
 neenē ndaachíí canee tá nī ca'a tá tandu-
 cué'n'e chí ye'n'e tá chí che'e tá.

13

*Jesús nga'a yā chí yaācū templo mii' nī
 ntúúvī*

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Taachí Jesús mii' nan'dáa yā yaācū tem-
 plo mii' 'áamá discípulo ye'n'e yā nī ca'a
 yā chíi yā Jesús: N'dií Maestro, n'diichí nī
 de'ē chíuūcā n'geete tuūu s'ee'n nī de'ē chíuūcā
 n'geete va'ai s'ee'n ye'n'e yaācū templo.

2 Jesús nán'guēecúta'n'a yā: ¿'Áá inaa' nī
 va'ai templo? 'Muu' nī nguéé cunee mar
 'áamá tuūu cuaa' vmnáán' ye'n'e vi'ti tandu-
 cué'n'e nī cundeeve.

*Jesús nga'a yā ye'n'e chíi' chí 'cuu'mi'
 taachi' 'āa cuéé 'cuiinu i'n'yēē'di*

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Tuu'mi nī che'n'e yā 'áamá yīcū chí ngu-
 uvi Olivos, chí canéé nīi'nuūn' na yaācū
 templo mii'. Nī taachi Jesús v'ēé yā mii',
 Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu
 Andrés ndaa yā nanáa' yā chí ca'n'a n'de'ei
 yā 'áamá nduudu ndúúcu Jesús. 4 Nī ca'a
 yā: N'dií Señor, né'n'e 'nū chí cuuvi nī nūs'uu
 ¿tíi cua'a cuuvi chuū? ¿De'ē senal 'cuu'mi'
 nī nūs'uu ye'n'e tiempo chí cuuvi tanducué'n'e
 'túúca?

5 Jesús nan'guēecúta'n'a yā: Cundee nī
 cuidado chí mar 'áamá 'i'in'yān nguéé can-
 che'ei yā ndís'ti'. 6 Tí neéné 'yáán' 'i'in'yān
 chíi yā ndúúcu chí duuchi nī canche'ei yā
 'i'in'yān nī caa'mán' yā: 'Úú Cristo 'úú. 'i'in'yān
 s'ee'n nī canche'ei yā 'yaa' n'dái 'i'in'yān.

7 Taachí ndís'ti' 'caandiveé'n' nī caandaá nī
 'i'in'yān 'va'a yā chí chíi caandaá nguéé idii'yā
 nī cuuvi tī 'tíca canéé chí cuuvi. Naati chíi
 nī 'āa 'cuéé tiempo chí ntúúvī i'n'yēē'di.
 8 Tí 'áamá nación nī 'cuu'ma' ndúúcu táamá
 nación nī 'áamá gobierno nī 'cuu'ma' yā
 ndúúcu táamá gobierno. Nī neéné n'dee
 cuaa' nu'u yá'āa. Nī ndaa vaadi 'cuiicu
 ndúúcu dendu'ū chí di'vaachií. Taachí cu-
 uvi dendu'ū chí 'túúca nī chíi' nī cáámá
 cuunngá'á vaadi ya'ai.

9 Diín nī cuidado maán' nī ndís'ti' tī 'i'in'yān
 nca'a yā ndís'ti' tá'āa 'i'in'tyē'n'e. Tuu'mi
 nī 'cue'n'e yā ndís'ti' na yaācū sinagogas.
 Ndis'ti' nī canee chí ca'a nī nanáán' 'i'in'yān

chí nga'a ntiin'nyu' yā ndúúcu reyes cáávā
 ntiin'nyu' ye'n'e. Nī 'íicū cuuvi caa'mán'
 nī ye'n'e nī 'caandiveé'n' yā nduudu cuaacu.
 10 Taachí 'āa cuéé ndaa chí 'cuiinu i'n'yēē'di,
 nduudu cuaacu 'cūú canéé chí caa'ma'
 nanáán' nducyaa'ca 'i'in'yān ye'n'e naciones
 ye'n'e núú'mán' i'n'yēē'di. 11 Taachí candéé
 yā ndís'ti' chí nca'a yā ndís'ti' vmnáán'
 'i'in'tyē'n'e, nguéé nadicádíinu' nī ye'n'e chí
 caa'ma' nī. Nguéé diín núú' yiin'nu' nī ye'n'e.
 Caa'ma' nī tan'dúúca Espíritu N'dai ye'n'e
 Ndyuūs caa'ma' cuuvi ndís'ti' hora mii'; ti
 nguéé ndís'ti' chí caa'mán' nī tī Espíritu N'dai
 ye'n'e Ndyuūs. 12 Nī ye'n'e tiempo mii' nguaan
 'díinu yā nca'a vi'i yā chí 'cáán'nú' yā 'i'in'yān.
 Nī 'íicū chíidá yā nī ca'a yā daiya yā. Nī daiya
 yā nī ca'a yā chíidá yā ndúúcu chēecū yā
 nī 'caa'nú' yā 'i'in'yān. 13 Nducyáácá 'i'in'yān
 nguéé cunee yiinú yā chí ndís'ti' diín nī
 ntiin'nyu' caavā 'úú. Naati 'i'in'yān chí cucheé
 yā nī 'aama canéé yā ndúúcu chí i'teenu yā
 ye'n'e Ndyuūs ndíi tiempo chí 'cuūvi yā nī
 nguán'ai yā. 14 Taachí ndís'ti' 'āa snaa' nī
 dendu'ū chí 'túúca chí sa'ā profeta Daniel
 dinguū' yā na libro ye'n'e Ndyuūs tiempo
 chí chó'ōo tuu'mi nī 'i'in'yān chí snéé yā na
 yá'āa Judea canéé chí ca'a yā caanu yā ná
 yīcū n'geete. ('i'in'yān chí 'cueēn' chuū canéé
 chí cuuvi deenú yā ye'n'e chuū.) 15 Nguuvi
 mii' nī ndúúti chí 'áamá 'i'in'yān canduú yā
 tíi' va'āi nī nguéé cuuvi núú' nch'ee'n yā nī
 ndaa yā va'ai nī tun'dáa yā dendu'ū ye'n'e
 yā. 16 Nī ndúúti chí 'áamá 'i'in'yān canéé
 yā na campo, nī nguéé cuuvi núú' ndaa yā
 va'ai ye'n'e yā nī nta'a yā cotón ye'n'e yā.
 17 De'ē chíuūcā ya'n'ai ye'n'e n'daataá chí v'ēé
 daiya tá chēeti tá ndúúcu n'daataá chí ngi-
 icu dacuá'āa ye'n'e tá nguuvi chí cáanu yā.
 18 Ndis'ti', caaca nī Ndyuūs chí nguéé chó'ōo
 chuū tiempo chí 'íiche. 19 Tí nguuvi mii'
 nī neéné 'cueenu 'i'in'yān cuuvi tan'dúúca
 chí mar 'áamá vmné'n'e 'āa cuéé cuuvi 'tíca
 ndíi taachí Ndyuūs din'dái yā i'n'yēē'di. 'Áa
 ntéé ndúú cuayiivi ra chí snaa' yā dendu'ū
 chí 'tíca. 20 Ndúúti chí Señor mii' nguéé
 nadidúú'vi yā tiempo mii' mar 'áamá 'i'in'yān
 nguéé nguuan'ai yā. Naati ndiín nadidúú'vi
 yā cáávā 'i'in'yān chí ye'n'e yā tī 'i'in'yān mii'
 Señor ndeeve yā.

21 Tuu'mi nī ndúúti chí 'áamá 'i'in'yān
 caa'ma' yā cuuvi yā ndís'ti': Cuín'díichí nī,
 'íngaā Cristo mii', o cuín'díichí nī, mii' canee
 Cristo mii'ya, nguéé cu'téenu nī 'i'in'yān mii'.
 22 Tí ndaa 'i'in'yān chí cristos chí falsos yā
 ndúúcu 'i'in'yān chí profetas chí falsos yā. Nī
 diín yā señales ndúúcu vaadi n'giinu. Nī 'íicū
 cuuvi canche'ei yā 'i'in'yān, ndíi 'i'in'yān chí
 Ndyuūs ndeeve yā ndúúti chí chuū cuuvi diín
 yā. 23 Naati ndís'ti' nī 'cuēetinéé yaa' nī.
 Nga'a'á ngii ndís'ti' tanducué'n'e chuū 'náán'
 chí 'āa cuéé ndaa.

Táacá ndáa Sa'a chi Daiya Ndyuūs
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Cho'oo chũu ní nguuví miiⁿ chí 'cueenu ní cuuví, 'yáⁿ'áa miiⁿ ní cúúví maāiⁿ ní 'iīyū miiⁿ ní 'āa ntéé cuuví déēve. ²⁵ 'Iiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cun'dáa yeⁿ'ē nanguuvi ní nducuéⁿ'ē chí vée nanguuvi ní nuⁿ'u. ²⁶ Tuu'mi ní snaaⁿ yā Sa'ā chí Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaaⁿ meēeⁿ ndúúcu poder yeⁿ'ē sa chí ch'ēte taavi ní ndēv'ē n'dai ngiiⁿ n'gai maāⁿ sa. ²⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles yeⁿ'e yā chí nadidáamá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yā chí Ndyuūs ndēve yā yeⁿ'ē núu'máⁿ ín'yeēⁿdī, ndii na yāⁿ'āa nducuéⁿ'ē n'dai yeⁿ'e yāⁿ'āa ndúúcu ndii na nducueⁿ'e nanguuvi.

²⁸ Maaⁿ ní 'cueéⁿ ní yeⁿ'e ejemplo yeⁿ'e n'guíidī yaaⁿ nguuví: Taachí inguaaⁿ nu duūⁿē n'gaiyāá ní ican'daā tá'āa, áa déenu ní chí 'āa cuhiiⁿ tiempo yaáaⁿ. ²⁹ Tiicá ntúūⁿ taachí snaaⁿ ndís'tiiⁿ chí cuuví dendú'ū chí 'túúca, 'āa déenú ní chí 'āa sneeⁿ nīiⁿnuⁿ tiempo chí ndaā Sa'ā chí Daiya Ndyuūs. Ní 'āa néenē nīiⁿnuúⁿ cánee tiempo 'cūū. ³⁰ Cuaacu níiⁿnyūⁿ ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiiⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā maaⁿ 'āa cuéé 'cuúví yā neⁿ'e chí 'āa cuéé cuuví tanducuéⁿ'e chũu. ³¹ Nánguuví ndúúcu ná yāⁿ'āa 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yeⁿ'ē nguéé cho'ōo.

³² Naati yeⁿ'e nguuví miiⁿ ndúúcu hora miiⁿ nguéé vée mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu yeⁿ'ē. Ndiiⁿ nguéé ndúú ángeles, yeⁿ'e va'ai cheeti nguuví ndiiⁿ nguéé ndúú Sáⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs deenú yā yeⁿ'ē. Dámaāⁿ Chiida yú chí canée yā na va'ai cheeti nguuví deenu yā.

³³ Chiiⁿ chí ndís'tiiⁿ ní 'cuēetinée yaaⁿ nī. Dicuéeⁿnaaⁿ ní ní caaⁿ'maⁿ'ngua'á nī, tí nguéé déenu ní tíí cuaⁿ'ā ndaa hora miiⁿ. ³⁴ Ejemplo chuū tan'dúúca 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā yaⁿ'ai. Taachí 'āa cuéé can'dáa yā na vaacu yā, caⁿ'a yā chí yā mozos yeⁿ'ē yā chí ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ 'áamá 'áamá mozo yeⁿ'ē sa. Ní cuuví yā saⁿ'ā chí idiīⁿ cuidado yeⁿ'e cheendi va'āi miiⁿ chí cunée yaaⁿ sa. Ní cueⁿ'e yā. ³⁵ Maaⁿ ní ndís'tiiⁿ 'cuēetinée yaáⁿ nī, tí nguéé déenu ní tíí cuaⁿ'ā ndaa dueño yeⁿ'e va'āi miiⁿ. Nguéé déenu ní nduuti chí ndaá yā n'gaaⁿ, o yaaⁿ cheete, o taachí 'cuaiⁿ tú'ū, o cuaaⁿ na nguētiyaaⁿ. ³⁶ 'Áa tíí dácanaaⁿ ndaá yā ní ndaāca yā ndís'tiiⁿ chí styadu nī. ³⁷ Chiiⁿ chí ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiiⁿ, ní ngiiⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ: 'Cuēetinée yaáⁿ yā.

14

Sa'ā s'eeⁿ nadacádiinūⁿ sa taacā cuta'a sa Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ná 'uūví nguūví ní cuuvá 'viicu yeⁿ'e pas-cua chí 'viicu yeⁿ'ē pan chí nguéé levadura yeⁿ'ē. Chiiduú n'gēte ndúúcu maestros yeⁿ'e ley 'nuúⁿ yā taacā chí cuuví cannche'eiⁿ yā

Jesús ní cuta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā. ² Naati caⁿ'a yā: Nguéé diiⁿ yú nguuví 'viicu tí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén miiⁿ didáⁿ'a yā ní diiⁿ yā vaadi 'caa'va ndúúcu nús'uu.

'Áamá n'daataa n'giiⁿ tá aceite na cuerpo yeⁿ'e Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Jesús canee yā na yāāⁿ Betania na vaacu Simón chí canée sá ndúúcu ca'ai chí nguuví lepra chí in'duuti cuerpo yeⁿ'ē sa. Taachí Jesús miiⁿ vée yā na mesa, ndaā 'áamá n'daataa nanáaⁿ yā. Táⁿ'ā miiⁿ ní ndēē tá 'áamá frasco yeⁿ'e alabastro ndiitúu ndúúcu aceite perfume yeⁿ'e nardo chí ndēve ngeeⁿ ní neenē ya'ai chí'vē. Ní 'cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch'eendáa tá aceite miiⁿ na tíiⁿ Señor Jesús miiⁿ. ⁴ N'duuví discípulos chí snée yā miiⁿ nduuví táaⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿De'ē cuuví chí chingéeⁿ ta aceite 'cūū? ⁵ Tí cuuví n'diicui yú ní ngo'o 'iinū ciento caadi ní cuuví ca'a yú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e yā. Ní nduuví taāⁿ yā ndúúcu tá.

⁶ Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Áa canee ra tá. Nguéé yaa'vi ní táⁿ'ā. ¿De'ē cúúví chí yaa'vi ní táⁿ'ā? Tá 'tíí ní n'daācā idiīⁿ tá nduucú. ⁷ 'Iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e yā ní 'aama ca canée yā ndúúcu nī. Ní ndís'tiiⁿ ní cuuví din'daaca ní nduucú yā taachí neⁿ'e nī; naati 'úú nguéé 'aama cunee ndúúcu nī. ⁸ Tá 'cūū ní diiⁿ tá tan'dúúca chí ch'iiⁿ tá perfume cuerpo yeⁿ'ē maaⁿ chí 'āa cuéé 'cuúví, 'tííca diiⁿ tá. Ní 'āa nnee 'cuíⁿ ta chuū 'úú taachí 'āa cuéé 'cuēechí. ⁹ Cuaacu níiⁿnyūⁿ ngaⁿ'á ngiiⁿ ndís'tiiⁿ: 'Áa tíí nūuⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai yeⁿ'ē yeⁿ'ē chí nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ na núu'máⁿ ín'yeēⁿdī caaⁿ'maⁿ ntúūⁿ yā chí diiⁿ n'daataa 'cūū ní n'gaacu yā yeⁿ'ē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áamá chée 'iiⁿ'yāⁿ naachí ndiichuuví discípulos, cheⁿ'e sá nanáaⁿ chiiduú n'gēte. Ní ngaⁿ'a sa táacā chí cuuví nca'a sa Jesús miiⁿ ná ta'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹¹ Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí iindiveēⁿ yā chuū, neenē yeenú yā, ní caⁿ'a yā chí ca'a yā tuumí Judas miiⁿ cáávā chuū. Judas ní in'nuuⁿ sa de'ē hora chí nca'a sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Jesús miiⁿ.

Naachí che'e nguūnū yeⁿ'e Señor Jesús miiⁿ

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

¹² Ndaā nguuví vmnáaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicu chí che'ē yā pan chí nguéé levadura yeⁿ'ē, 'viicu taachí n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti cuuchi yeⁿ'e pascua miiⁿ. Ní discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ntiinguuneēⁿ yā Jesús: ¿Tíí neⁿ'e di chí caⁿ'á 'nū in'nuúⁿ 'nū chí che'e nguūnū yú yeⁿ'e 'viicu pascua?

¹³ Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūvi discipulos ye'e yā, ní ca'a yā chíi yā 'i'in'yā: Ndis'tiī cueue'ē nī yāā Jerusalén. Mii' nī ndaaca nī 'áamá sá'a chí ndéé sa 'áamá 'cuuti cuéé nuū'nī. Can'dáa nī sa'nā. ¹⁴ Taachi ndaa sa va'ai mii': Maestro ye'e yú nga'a yā 'tíicā: ¿Tiī canéé cuarto naachi che'e nguiinuú ye'e pascua ndúucū discipulos ye'e? ¹⁵ Tuu'mi ní ch'i'nī yā 'áamá cuarto ch'ete ná ndiichi ndii 'úúví piso mii' chí 'áá véé yāā. Mii' nī in'nuú' nī chí che'e yú.

¹⁶ Discipulos cueue'ē yā ní ndaa yā ná yāā Jerusalén mii' nī ndaaca yā tanducué'ē tan'duucā chí Jesús nga'a yā. Ní 'i'in'yā s'een in'nuú' yā chí che'e nguiinū yā ye'e 'viicu ye'e pascua mii'.

¹⁷ Taachi 'āa chíi chíinū mii' ndaa Jesús ndúucū ndiichuuví discipulos ye'e yā. ¹⁸ Taachi véetē yā na mesa mii' chí che'e yā Jesús ca'a yā chíi yā 'i'in'yā s'een: Cuaacu ní'nyū' nga'ná ngii ndis'tiī, chí 'áamá chéé ndis'tiī chí nge'ē nī nduucú díi' nī entregar 'úú.

¹⁹ Tuu'mi ní discipulos ní s'nee ndaachi núu' yā ní tuca'a yā tiinguuné'ē yā Jesús ca'áamá ca'áamá yā: ¿'Áá 'úú? Ní táamá yā nga'a ntúu' yā: ¿'Áá 'úú rá?

²⁰ Jesús nan'guécúta'nā yā: 'Áamá chee naachi ndiichuuví chí di'caandá yā pan ye'e yā na cú'ú 'cūú nduucú ca'ná yā díi' yā 'tíicā. ²¹ Cuaacu, chí Sa'a chí Daiya Dendyuus ca'a sa 'cureenú sa cuuvi tan'dúucā chí nga'a ye'e yā naachi canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs. De'e chúucā ya'ai ye'e sa'ná chí nca'a sa 'úú chí Sa'a chí Daiya Ndyuūs. N'dáacā ca ye'e sa ndúuti chí nguée chíiindiyā'n sa.

²² Taachi véetē yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan mii'. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discipulos. Ní ca'a yā: Che'ē nī pan caati tan'dúucā cuerpo ye'e 'tíicā.

²³ Ní Jesús sta'á yā taza ndúucū nuū'nī ye'e uvas. Ní taachi nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discipulos ye'e yā. Ní ca'a yā. Nducyaaca ndis'tiī cú'ú nī nuū'nī uvas ye'e taza 'cūú. ²⁴ Ní ca'a yā chíi yā 'i'in'yā s'een: Nuū'nī uvas mii' tan'dúucā yuū' ye'e, ní ye'e 'áamá compromiso chí ngai ye'e. Yuū' ye'e chí cungee' nī cáávā 'yaa' n'dái 'i'in'yā. ²⁵ Cuaacu ní'nyū' nga'ná ngii ndis'tiī, chí 'āa ntéé cú'ú nuū'nī ye'e uvas na in'ye'e dí' cūú ndíi nguuví chí cú'ú naachi Ndyuūs nga'a nti'nyū' yā.

Jesús nga'a yā chí Pedro ní caa'nma' sa chí nguée in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Taachi ch'iinu chíita yā himno, chí canción ye'e Ndyuūs nan'dáa yā va'ái ní cueue'ē yā na yíicū chí nguuví Olivos.

²⁷ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chíi yā discipulos: Nducyaaca ndis'tiī cuuví 'cuinaá' nī ye'e 'úú maa'nguínū caati nga'a naachi canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs 'túucā: 'Nuúcá'ai yā 'caa'nú' yā sa'ná chí idii' sa cuidado 'iiti cuúchí ní 'iiti cuúchí s'een ní ca'ná 'muu' ca'ná mii' tī. ²⁸ Taachi 'úú nduuchí ye'e nguaa' tiná'nā, ca'ná vmnaa' ye'e ndis'tiī na yā'nā Galilea.

²⁹ Tuu'mi ní Pedro mii' ní ca'a sa chíi sa 'i'in'yā: 'Áará chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaá' yā, 'úú ní nguée cuuví 'cuinaá'.

³⁰ Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā chíi Pedro: Cuaacu ní'nyū' nga'ná ngii díi chí maa'nguínū taachi 'āa cuéé 'cuai tusá'nā 'uūvi cuuvi, 'iinu cuuvi cueue'diitu di nga'a di ye'e 'úú chí nguée in'diichi di 'úú.

³¹ Naati Pedro mii' ní chee'diitu ca'a sa: 'Áará chí 'cuuví ndúucu nī, Maestro, nguée nga'ná chí nguée in'diichi N'dii. Ní nducyaaca discipulos ní 'tíicā ntúu' ca'a yā.

Jesús nga'angua'á yā na jardín chí nguuví Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Tuu'mi ní ndaa yā na 'áamá jardín chí nguuví Getsemaní, ní Jesús ca'a yā chíi yā discipulos ye'e yā: 'Cueteé ní 'muu', ne'e chí 'úú ca'a caa'mā'ngua'á.

³³ Ní Jesús candéé yā Pedro, ndúucū Jacobo, ndúucū Juan. Ní neené nadicadiinuū' Jesús ní neené s'neen ndaachi yiinú yā. ³⁴ Ní ca'a yā chíi yā 'i'in'yā s'een: Alma ye'e neené ndaachi yiinú chí ya'ái chí 'cuuví. 'Áa snéé núu' nī 'muu', ní nguée 'cueti yaadú nī.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús cueue'ē yā ta 'líin' cuáán vmnaa', ní candiitín'dii yā na yā'nā ní ca'n'angua'á yā ní ca'a yā: N'dii Chiidá, ndúuti chí cuuví ní nguée díi' ní ye'e chí 'cureenú cuuvi ye'e prueba 'cūú chí canéé chí cuuví hora chí cuchíi. ³⁶ Tuu'mi ní naachi ca'n'angua'á yā ní ca'a yā: N'dii Chiidá, n'dii cuuvi díi' nī tanducué'ē. Nadinguá'nai ní 'úú ye'e chí 'cureenú cuuvi prueba 'cūú. Naati nguée cuuví tan'dúucā chí 'úú ne'e, naati tan'dúucā chí n'dii ne'e nī.

³⁷ Tuu'mi ní ndaa ntúu' yā naachi snee discipulos ye'e yā, ní ndaaca yā discipulos chí stiyaadú yā. Ní Jesús ca'a yā chíi yā Pedro mii': Díi Simón, ¿Áa cyaadu dí? ¿'Áá nguée ichéé di cánduuchi di mar 'áamá hora? ³⁸ Ndis'tiī 'cueti nduuchí nī ní caa'mā'ngua'á ní ní nguée díi' ní nuu'ndi. Cuaacu ní'nyū' espíritu ye'e ní ne'e díi' n'daaca, naati cuerpo ye'e ní ní 'āa duúvā.

³⁹ Tuu'mi ní Jesús cueue'ē ntúu' yā ní nga'n'angua'á yā, ní ca'a ntúu' yā tan'dúucā chí ca'a yā vmnaa'. ⁴⁰ Ní nguécunée yā ndaa ntúu' yā naachi snéé discipulos, ní ndaaca ntúu' yā 'i'in'yā s'een stiyaadú yā. Ní 'āa ntéé ngii ichéé yā ndúucū yaa' tī

nduutináa" yā chi yaa" náa" yā. Ní 'iinyān' s'ee" ní nguéé déenu yā chí n'guéécúta" yā. ⁴¹ Cuen'é yā ndii chiin' ndii 'íinú cuuvi, ní nga"angua'á yā. Ní taachi ndaa yā naachi snee discípulos, ca"n'a yā: Ndis'tií 'cuetiyaadú nī nī ntaavi'tuunúu" nī. 'Áa tiini cá. 'Áa ndaa hora chi 'iinyān' nca'a yā 'úú Sa"ā chi Daiya Dendyuūs na tá'á sa"ā s'ee" chi dinuun'ndi. ⁴² Nducuee" ndis'tií ní cu"ú yú. 'Áa cuchii nii"nuú" sa"ā chí nca'a 'úú.

Chiichi yā Jesús ní candéé yā 'iinyān' preso (Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Naa" chi Jesús indée yā ndaa Judas chi sa"ā 'áamá ye"e ndiichuuví discípulos. Ní ndaa sa ndúúcu n'dee n'dái 'iinyān' ndúúcu machete 'uúví lados 'caai" ndúúcu yán'á. Chiiduú n'geete ndúúcu maestros ye"e ley, ndúúcu 'iinyān' ndiicúu chi nga"n' ntiinyu" ye"e yaacú dichó'o yā 'iinyān' s'ee". ⁴⁴ Judas mii" chí nca'a sa Jesús 'iinyān' s'ee", ní ca" sa 'aama seña. Ní ca"n'a sa 'túucá: 'iinyān' chí 'úú chí'nee' cheendi, 'iinyān' mii" chí. Cuta'á ní 'iinyān' ní candéé ní 'iinyān' ní din'daacá ní seguro 'iinyān'.

⁴⁵ Taachi ndaa Judas nanáa" Jesús ní ca"n'a sa: N'dii Maestro, Maestro. Ní 'nee' cheendi sa 'iinyān'. ⁴⁶ Tuu'mi ní sta'á yā Jesús ní candéé yā preso 'iinyān'. ⁴⁷ Naati 'áamá ch'éé 'iinyān' chí snéé mii" itun'dáa yā machete chí 'uuví lados 'caai" ye"e yā ní 'nuucá'ai yā mozo ye"e chiiduú ch'ete ca ní chí'ica sa veé" mozo mii". ⁴⁸ Tuu'mi ní Jesús ca"n'a yā chí yā nducyaaca 'iinyān' s'ee": 'Áa can'daa ndis'tií ndúúcu machete chí 'uúví lados 'caai" ndúúcu yán'á chí cuta'á ní 'úú tan'dúúca chí 'úú 'áamá duucu 'úú? ⁴⁹ Nguuvi nguuví caneé na yáacú templo mii" nguaa" ndis'tií chí ngi'cueé" ní ndis'tií ní nguéé sta'á ní 'úú. Chúu caneé chí cuuvi ní cuuvi cunnuú ca'ā naachi caneé nguú" na libro ye"é Ndyuūs.

⁵⁰ Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'neé" yā Jesús mii" dámaán yā ní cheenu yā.

Sa"ā 'díí chí cuen'e ngéenu

⁵¹ Naati 'áamá sa"ā 'díí" ndaa sa ní cuen'e sa ndúúcu 'iinyān' s'ee". Ndecu sa 'áamá n'dyán'á sámana. 'Áamá yā sta'á yā sa"ā 'díí mii". ⁵² Naati sa"ā 'díí" mii" ní s'nee" sa sámana ní cuen'e sa dácaa yuúcu sa.

Jesús nanáa" 'iimtyé"é chí n'geete ca ye"e yaacú

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Tuu'mi ní candéé yā Jesús mii" nanáa" chiiduú ch'ete ca. Ní mii" nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'geete ndúúcu 'iinyān' ndiicúu chí nga"n' ntiinyu" ye"e yaacú ndúúcu maestros ye"e ley. ⁵⁴ Pedro mii" ní cuen'e ya"ai sa n'dáa sa Jesús mii". Ní ndaa sa ndii chuya'ái ye"e va'ai chiiduú ch'ete

ca ní ch'iindí sa ndúúcu policías ní in'taavi cuutu sa dáamá ndúúcu yā ti mii" ní ngliichi ya"ā ye"é yā.

⁵⁵ Chiiduú n'geete ndúúcu nducyaaca yā chí nduuvidaama in'nuú" yā 'áamá prueba contra ye"e Jesús mii" chí díí" yā condenar Jesús chí 'caa"nú" yā Jesús; naati nguéé ndaaca yā. ⁵⁶ Neené 'yaa" 'iinyān' nga"n'a yā nduudu yaadi ye"e Jesús mii" naati mar 'áamá yā nguéé dáamá nga"n'a yā. ⁵⁷ N'duuví yā ní ncuee" yā ní ca"n'a yā nduudu yaadi, ní ca"n'a yā: ⁵⁸ Nús'uu ní ch'iindivee" nū chí Jesús ca"n'a yā 'túucá: 'Úú ní nadituuví yáacu 'cúu chí sa"ā ye"e i"yee"di 'cúu din'dái sa. Ní cheti 'iinu nguuví nadin'dai taama chí nguéé sa"ā i"yee"di 'cúu din'dái sa.

⁵⁹ Naati nguéé nduuvidaamá nduudu yā ye"e chí nga"n'a yā.

⁶⁰ Tuu'mi ní chiiduú ch'ete ca chí nga"n' ntiinyu" ye"e tanán'á chiiduú, nducuee" yā nguaa" nducyáacá 'iinyān' s'ee" ní ntiingu-uneen yā Jesús mii": 'Áa nguéé de'ē veé nan'guécúta" nī? 'De'ē chí nga"n'a yā ye"e nī? 'De'ē nga"n'a nī maán nī ye"e nī?

⁶¹ Jesús mii" 'āa ntéé ca"n'a yā. Ní nguéé n'guécúta"n'a yā ye"e mar 'áamá. Chiiduú ch'ete ca mii" ntiinguunéé" ntúu" yā Jesús, ní ca"n'a yā: 'Áa díi Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

⁶² Jesús ca"n'a yā chí yā 'iinyān' s'ee": 'Tíicá 'úú. Ndis'tií ní ca"n'a nī snaa" nī Sa"ā chí Daiya Dendyuūs chí 'cuúndi sa lado ye"e honor ye"é Ndyuūs chí véé tanducue"é poder ye"e yā. Ní ndaa sa nguaa" meéé" ye"e nanguuvi.

⁶³ Tuu'mi ní chiiduú ch'ete ca chíin'cuú" sa catecai sa, ní ca"n'a sa: 'De'ē ca díi" yú testigos chí n'nuu" yú? ⁶⁴ 'Áa ch'iindivee" ní dendu"u chí nga"n'a sa contra Ndyuūs. 'Tááca tuumicadiinu" nī? Nducyaaca 'iinyān' nga"n'a yā chí condenado Jesús chí 'cuuví yā.

⁶⁵ Tuu'mi ní n'duuví yā ní ca'a nee daí" yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináa" yā ndúúcu tii"nuu". Ní policías ndúúcu tá'á yā ch'e"e yā naa" Jesús. Ní ca"n'a yā: Caa"ma" di 'du'ú ch'e"e díi?

Pedro mii" ní nga"n'a sa chí nguéé n'diichi sá Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Pedro mii" ní caneé sa chuya'ai cuaa" ndiiyā. Ní ndaa 'áamá n'daataá chí díi" mandado ye"e chiiduú ch'ete ca nanáa" Pedro mii". ⁶⁷ Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutu sa na ya"ā. Ní caneé tán'á mii" ní ch'iinu tá Pedro. Tuu'mi ní ca"n'a tá: Díi ntúu" di caneé dí ndúúcu Jesús ye"e yáa" Nazaret.

⁶⁸ Naati Pedro mii" cheenditú sa, ní ca"n'a sa: 'Úú ní nguéé in'diichi 'iinyān', ndii nguéé deenú chí nga"n'a dí. Ní can'dáa sa cuaa"

chuva'āi naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'cai tusá'ā. ⁶⁹ Tá'a chí idií' mandado mii' ch'íínú ntuū' ta sán'ā, ní ca'n'a tá chíí tá 'iín'yā' chí snée yā mii': Sán'a 'cūū 'áámá chéé sa'n'a chí cachiica ndúúú Jesús.

⁷⁰ Naati Pedro mii' ní nnguēcunée sa chee'ndítu sa. Cuayiivi mii' ní 'iín'yā' chí snée yā mii' ní ca'n'a ntúu' yā Pedro: Cuaacu chí dii' ní dáámá chí cachiica di ndúúú Jesús ti dii' ní ye'n'ē yā'āa Galilea, ní nduudu ye'n'ē di tan'dúúú 'iín'yā' s'ee'.

⁷¹ Tuu'mi ní Pedro mii' ní 'caa'va sa, ní cunncaá ca'n'ā sa. Ní 'cái sa "por Nduuūs": Nguéé n'diichi 'iín'yā' 'cūū.

⁷² Tuu'mi ní túsar'ā mii' 'cai ntúu' ti ndii 'úúvi cuuvi. Ní Pedro mii' ní n'gaacu sa chí Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: 'Naa' chí 'āa cuéé 'cuai túsar'ā 'úúvi cuuvi, 'āa 'íínú cuuvi chee'ndítu di chí nga'n'a di chí nguéé n'diichi di 'úú. Taachi n'adícādíínuu' sa chuū, ní cheēcū sa.

15

Jesús nanáán Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Taachí chideēve, chiiduú n'geetē ní ndu-uvi daamá yā ndúúú 'iín'yā' ndiicū chí nga'n'a ntii'nyu' ye'n'e yaacú, ndúúú maestros ye'n'e ley, ndúúú nducyaaca 'iín'yā' n'geetē. Ní ndeē chíichí yā Jesús ní candéé yā 'iín'yā' nanáán gobernador Pilato. ² Tuu'mi ní Pilato mii' intiinguunee' yā Jesús: ¿Áa díí Rey ye'n'e 'iín'yā' Israel s'ee' chí judíos? Ní Jesús nan'guēcúta'n'a yā: N'dií nga'n'a cuaacú ní ti 'tíicā. ³ Chiiduú n'geetē ní neenē n'dee náán chí nga'n'a yā contra ye'n'e Jesús naati Jesús nguéé nan'guēcúta'n'a yā ye'n'e mar 'áámá. ⁴ Tuu'mi ní Pilato mii' ní nan'guēcunée yā ntiinguunee' yā Jesús mii': ¿Áa nguéé de'ē vee nán'guēcúta'n'a ní? 'Cui'n'díichí ní ye'n'ē tanducuē'n'ē chí nguéé n'daacá nga'n'a yā ye'n'e ní.

⁵ Naati Jesús mii' ní nguéé de'ē vee nan'guēcúta'n'a yā. Chíín chí Pilato mii' che'n'e yiínú yā ní nguéé déenu yā de'ē n'adícādíínuu' yā.

Pilato ca'n'a yā chí 'iín'yā' s'ee' candéé yā Jesús chí 'caan'ni' yā 'iín'yā'

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Canéé 'áámá costumbre ye'n'e 'iín'yā' Israel s'ee' chí n'deēchí yā 'áámá sa'n'ā chí canuu' vácū nguuví 'viicú ye'n'e pascua. 'Áámá sa'n'ā chí preso sa chí 'iín'yā' Israel ne'n'e yā, 'tíicā canee chí dii' Pilato mii'. ⁷ Ní canuu' 'áámá sa'n'ā vácū chí nguuví Barrabás ndúúú ta n'duuví sa'n'ā chí 'niín'nu' sa 'iín'yā' taachí 'āa dii' caandá yā contra gobierno mii'. ⁸ Ní 'iín'yā' Israel s'ee' ní ndaa yā nanáán Pilato mii', ní chíica yā

chí Pilato ní dii' yā tan'dúúú costumbre ye'n'e yā. ⁹ Ní Pilato mii' nan'guēcúta'n'a yā: ¿Áa ne'n'e ní chí n'deēchí Rey ye'n'ē 'iín'yā' Israel?

¹⁰ Tí Pilato mii' deenu yā chí chiiduú n'geetē nca'á yā Jesús mii' cáávā vaadí nguéé. ¹¹ Naati chiiduú n'geetē chinuú yā 'iín'yā' ye'n'e yāā Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'daacá chí n'deēchí yā sa'n'ā chí nguuví Barrabás. ¹² Tuu'mi ní Pilato mii' intiinguunee' yā: ¿De'ē ne'n'e ní chí dii' ndúúú 'iín'yā' chí ndís'tií nga'n'a ní Rey ye'n'e 'iín'yā' Israel?

¹³ 'iín'yā' s'ee' nan'guēcúta'n'a yā ní 'cai yiicú yā: Cu'nee'nga'á ní 'iín'yā'.

¹⁴ Pilato mii' ní ca'n'a yā chíi yā 'iín'yā' s'ee': ¿De'ē chí nguéé n'daacá ndíín sán'a 'cūū? Naati 'iín'yā' s'ee' ní nan'guēcunée yā 'cai yā: Cu'nee'nga'á ní 'iín'yā'.

¹⁵ Tuu'mi ní Pilato mii' chí nguéé ne'n'e yā chí nduuví táan 'iín'yā' s'ee' ye'n'ē yā, n'deēchí sá Barrabás mii'. Cuayiivi ní ca'n'a ntii'nyu' sa chí 'cuen'ē yā Jesús mii'. Ch'ínu ch'e'n'ē yā Jesús mii' ní nca'a sa Jesús mii' 'iín'yā' chí cu'neé'nga'á yā.

¹⁶ Tuu'mi ní soldados romanos candéé sa Jesús vaacyáān na cuarto ye'n'e palacio mii' chí nguuví Pretorio, ní yaa'ví yā taná'ā soldados ní nduuvidaamá yā mii'. ¹⁷ Ní s'nuú' yā catecai morado cu'āa Jesús mii'. Ní s'nuú' yā tiín Jesús mii' 'áámá corona chí ndeenyú ndúúú yaa'. ¹⁸ Tuu'mi ní tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi ní n'dií, Rey ye'n'e 'iín'yā' Israel.

¹⁹ Ní ch'e'n'ē yā tiín yā ndúúú 'áámá taan nduu. Ní ca'a nee dáín yā Jesús ní nchiintii'yā yā nanáan' yā, ní dii' yā honrar 'iín'yā'. ²⁰ Ch'ínu ch'ii'nyu'neen' yā ye'n'e Jesús 'tíica, ndiiví yā catecai chí morada ní 'nuu' 'nuú' ntúu' yā catecai maán yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'nee'nga'á yā 'iín'yā'.

S'neé'nga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ 'Áámá sa'n'ā ye'n'e yā'āa Cirene chí nguuví sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúú Rufo, ndáa sa che'n'e sa cuēeti. Taachí cho'o sa cyúúni mii', soldados a fuerza di 'cuíitu yā sa'n'ā chí candéé sa cruz ye'n'e Jesús mii'.

²² Ní candéé yā Jesús 'áámá lado ye'n'e yāā Jerusalén na lugar chí nguuví Gólgota chí ne'n'e caa'ma' nduudu ye'n'e yú, Lugar ní 'Ini Nga'ai Tiín'. ²³ Ní ca'á yā chí chíi Jesús vino chí star'a yā ndúúú yaátā yaāa chí nguuví mirra, naati Jesús nguéé chí'i yā. ²⁴ Tuu'mi ní chí'nee'nga'á yā Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes ye'n'ē yā ndúúú na catecai Jesús mii', ní n'diichi yā che' chí candéé 'aama 'aama yā.

²⁵ N'geecú nuu' ye'n'ē ngeetiyaan mii' taachí s'nee'nga'á yā 'iín'yā'. ²⁶ Ní s'neén yā 'áámá lebrero na tiín cruz ye'n'e Jesús

miiⁿ. Ní letra chí cánée nguūⁿ na tabla miiⁿ ní ngaⁿā yeⁿe nuūⁿndi yeⁿe yā. Ní cánée nguūⁿ chuū: Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ²⁷ Dáámá ndúúú Jesús s'neeⁿngaⁿā yā 'uūví sánⁿā chí duucu. 'Áámá ní lado tá cuaacú yā táámá ní lado ta 'cueé yā. ²⁸ 'Tíicā ní chí cuaacu naachi cánée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicā: Chídídúúché yā ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí v'ée nuuⁿndi yeⁿe yā.

²⁹ 'Iiⁿyāⁿ chí ngo'ó yā nanáán cruz miiⁿ cunncaá ngaⁿa yā yeⁿe Jesús. Idiⁿúⁿu yā tiíⁿ yā ní cunncaá n'dai cheendi yā ní ngaⁿa yā: Díí chí ndíitúⁿví dí yāúú ní nadacueéⁿ dí cheeti 'iinú nguuví, ³⁰ nadanguáⁿāí maáⁿ dí. Díí ní nch'eeⁿ dí na cruz.

³¹ 'Tíicā ntúūⁿ chiiduú n'geete ndúúú maestros yeⁿe ley duuchinéⁿ yā Jesús. Ní ngaⁿa yā nguaaⁿ maáⁿ yā: 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ nadinguáⁿai yā táámá 'iiⁿyāⁿ naati maáⁿ ní nguéé ngíi nadinguáⁿai yā maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ³² Nduúti chí 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí Cristo miiⁿ snaaⁿ yú 'iiⁿyāⁿ nch'éeⁿ yā na cruz maaⁿ. Tuuⁿmi ní cu'ténu yú. Ní ndíí 'iiⁿyāⁿ chí ca'neeⁿngaⁿā yā daama ndúúú Jesús miiⁿ ní cunncaá ngaⁿa yā yeⁿe yā.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Taachí chíi maⁿa nguuví miiⁿ chí maáíⁿ núúⁿmaⁿ íⁿyeedí ndíí ná n'geecu 'iinú chíinú. ³⁴ 'Áá táándúⁿn'geecu 'iinú Jesús miiⁿ ní 'cai yíicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (chí neⁿe caaⁿmaⁿ nduudu yeⁿe yú: N'díí Ndyuūs yeⁿe, n'díí Ndyuūs yeⁿe, ¿de'e cuuvi chí s'nee ní maaⁿ 'úú dámaáⁿ?)

³⁵ N'dúúⁿví 'iiⁿyāⁿ chí snee yā miiⁿ ní ch'iindiveeⁿ yā ní caⁿa yā: 'Caandiveeⁿ ní, n'gai yā yeⁿe profeta Elías miiⁿ.

³⁶ Ní ndaa 'áámá soldado ngeenu yā ní taachi chíitú 'áámá esponja yeⁿe vinagre s'neeⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca'a yā chí chí'i Jesús. Ní caⁿa yā: 'Áá canee rá yā. N'diichi yú nduuti chí 'áá chíi profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'iiⁿyāⁿ.

³⁷ Tuuⁿmi ní Jesús 'cai yíicú yā ní chíi. ³⁸ Ní cortinas yeⁿe yaacú templo chíi 'uuví taāⁿ, steēⁿ naavtáⁿā ndíí cuááⁿ 'niinúⁿ ndíí cuááⁿ ndiíyā. ³⁹ Ní 'áámá saⁿa romano chí ngaⁿa n'tiíⁿnyuⁿ yeⁿe cien soldados cheéndi sa nanáán Jesús miiⁿ. Taachí n'diichi sa ní ch'iindiveeⁿ sa taacá 'cai Jesús ní taacá chíi yā, soldado miiⁿ ní caⁿa sa: Cuaacu n'tiíⁿnyuⁿ chí sáⁿa 'cuú ní Dáiyá Dendyuūs saⁿā.

⁴⁰ Snée ntúūⁿ n'duuví n'daataá n'giinu yaⁿai tá. Ní ndúúú n'daata s'eeⁿ miiⁿ canee ta María yeⁿe yáán Magdala, ndúúú tá María chí cheecuú José ndúúú Jacobo chí nguuví Menor, ndúúú n'daataá chí nguuví Salomé. ⁴¹ N'daata s'eeⁿ ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichíⁿve yā Jesús taachi cachíicá yā yāⁿāa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá

snée yā miiⁿ, n'daataá chí ngaⁿa yā daama ndúúú Jesús miiⁿ na yáán Jerusalén.

Ch'iichí yā cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Taachí chíinú nguuví miiⁿ chí viernes chí ch'iindiyááⁿ yā cáávā 'viicu pascua miiⁿ nguuví chí cuuvi deēve nguuví chí ntaaviⁿ tuunúúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, ⁴³ ndaa José yeⁿe yáán Arimatea. Saⁿā miiⁿ ní saⁿa ch'ete yeⁿe Junta Ch'ete yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuví chí Ndyuūs ndaa yā ní ngaⁿa n'tiíⁿnyuⁿ yā. Ní ndúúú valor ndaa sa nanáán gobernador Pilato miiⁿ. Ní caⁿa sa Pilato miiⁿ chí ncaⁿa yā cuerpo yeⁿe Jesús. ⁴⁴ Pilato miiⁿ ní cuen'e yíinú yā chí 'āa chíi Jesús miiⁿ ní yaaⁿvi yā saⁿā chí ngaⁿa n'tiíⁿnyuⁿ yeⁿe soldados chí cuchii sa nanáán yā. Taachí ndaa sa ní 'icu tiinguuneeⁿ yā saⁿā: ¿'Áá cuaacu chí chíi Jesús? ⁴⁵ Taachí soldado centurión miiⁿ ngaⁿa sa chí cuaacu, tuuⁿmi ní Pilato miiⁿ ca'a yā orden chí ca'a sa cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ José miiⁿ. ⁴⁶ Cuayíivi ní José cái sa 'áámá sávana chí fina ní nadicheeⁿ sa cuerpo miiⁿ ní sta'a sa ní ch'ecū sa cuerpo miiⁿ ná sávana miiⁿ. Ch'iinu maaⁿ ní s'nuūⁿ sa cheeti 'áámá yáinyāⁿ ní níⁿnuūⁿ canee 'áámá tuū ch'etē. Ní s'nuūⁿ yā tuū ch'etē cheéndi yáinyāⁿ miiⁿ. ⁴⁷ Tá María Magdalena ndúúú María chí cheecuú José cuen'e yā ní n'diichi yā naachi ch'echi Jesús miiⁿ.

16

Jesús nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Taachi chó'ōo sábadu, nguuví chí ntaaviⁿ tuunúúⁿ yā, María yeⁿe yáán Magdala, ndúúú María chí cheecuú Jacobo, ndúúú n'daata chí Salomé cai yā perfumes chí cueendá yā vmnáán yeⁿe cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ ní cuen'e yā. ² Neenē tyaaⁿ yeⁿe nguuví vmnáán vmnaaⁿ yeⁿe ndēte chí domingo taachí can'dáá 'yáⁿā n'daata s'eeⁿ ndaa yā na yáinyāⁿ miiⁿ. ³ Ní ngāⁿa yā nguáán maáⁿ yā: ¿Du'ū ndivíi tuū yeⁿe yú taachí ndaa yú cheendi yáinyāⁿ?

⁴ Taachí ndaa yā, tuuⁿmi ní n'diichi yā chí tuū ch'etē n'dai miiⁿ 'āa ntēé canee na lugar yeⁿe. ⁵ Ní taachí ndaa yā cheeti yáinyāⁿ, miiⁿ n'diichi yā 'áámá saⁿā 'dííⁿ v'ee sa lado tá cuaacú ní canúúⁿ sá catecai ch'eenū sa ní cuē. Ní n'daata s'eeⁿ díi'yā yā chíi. ⁶ Sáⁿā miiⁿ ní caⁿa sa: Nguéé díi'yā ní cuuvi. Ndís'tií ní in'nuūⁿ ní cuerpo yeⁿe Jesús yeⁿe yáán Nazaret, 'iiⁿyāⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ca'neéⁿngaⁿa yā. Náati 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'āa ndúúchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ní nguéé yā 'muuⁿ. Cuin'diichi ní naachi canuúⁿ yā. ⁷ Ndís'tií cuinaⁿá ní ní cuuvi ní discípulos yeⁿe yā, ndúúú Pedro, chí Jesús miiⁿ ní caⁿa yā vmnáán ndís'tií na yáⁿāa Galilea.

Míín snaán nī 'iī'yā" tan'dúúcā chi Jesús ca"n'a yā chiī yā ndís'tiī ndúúcū taná"ā 'iī'yā".

⁸ N'daata s'ee" ní cuna"á yā ngeenu yā ye"e na yáinyā", ti neené cue"e yiīnú yā ní yiīnduuví yā. Nguéé de'ē vεε ca"á yā chiī yā mar 'áámá 'iī'yā", ti 'va'á yā.

Jesús che'enaán yā ye"e ta María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹ Taachí Jesús nduuchi yā chideεve nguuví domingo chi nguuví vmnáá" vmnaa" ye"e ndeētē mii", vmnáá" vmnaa" che'enaán yā nanáá" María Magdalena, n'daataá chí nn'divií yā ndeēchē espíritus ye"e yáá"n'guīnūu" ye"ē ta. ¹⁰ Tán"ā mii" ní ca"n'a tá ní chiī tá 'iī'yā" chí chiicá yā ndúúcū Jesús mii". Ní ngeεcú 'iī'yā" s'ee" chí neené ndaachií yiīnu yā. ¹¹ Ní taachí 'iī'yā" s'ee" ch'iīndiveé" yā chí Jesús mii" nduuchi yā ye"e nguaa" tiná"ā ní chí tá"ā mii" n'diichi tá Jesús, nguéé s'teenú yā.

Jesús che'enaán yā ye"ē 'uūvī discípulos ye"e yā

(Lc. 24.13-35)

¹² Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaán yā ye"ē 'uūvī 'iī'yā" chí cue"é yā na yúúní. Ní Jesús dií" yā tan'dúúcā chí nguεε déénu yā ye"e chí chó'ōo. ¹³ Ní cuayiivi 'iī'yā" s'ee" ní cūna"á yā ní ca"n'a yā chiī yā taná"ā discípulos. 'Tiicá ntúū" discípulos ní nguéé s'teenú yā.

Jesús idichó'o yā 'iī'yā" apóstoles ye"e yā

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Chiī ch'íinū nguuví domingo mii", ní Jesús che'enaán yā ye"ē ndu'ū ndiicháámá discípulos yē"e yā, taachí 'iī'yā" s'ee" vεētē yā na mesa. Ní Jesús tuūvī iīnú yā ndúúcu yā ti discípulos nguéé s'teenú yā ní cheεchí staava ye"é yā ti discípulos nguéé s'teenú yā 'iī'yā" chí nga"n'a yā chí n'diichi yā Jesús chí 'āā nduuchi yā ye"ē nguaa" tiná"ā.

¹⁵ Ní ca"n'a yā chiī yā discípulos: Cué"e ní núú"má" nación ye"e í"yee"di ní caa"má" ní ndúúdu cuaacu ye"ē chí nanguán"ai yā nanáá" nducyaaca 'iī'yā". ¹⁶ 'Iī'yā" chí i'teenú yā ní ngeεdínúú"ni" yā, ní nangua"ai yā ye"e nuu"ndi ye"e yā. Naati 'iī'yā" chí nguéé i'téenu yā cuuví yā condenado. ¹⁷ Níicú señales ye"e poder mii" canéé ndúúcū 'iī'yā" chí i'téenu yā 'úú. Ndúúcū chí duúchí tun'daá yā espíritus ye"e yáá"n'guīnūu" ye"e 'iī'yā" ní cuuví ca"n'a yā táámá davaacu chí ngai. ¹⁸ Ní nduuti chí cuta'á yā ndúúcū ta'a yā 'áámá cúú ní nguéé de'ē daño dií" ti ndúúcu yā. Ní nduuti chí cu'ú yā de'ē chí veneno mii" nguéé dii" daño 'iī'yā". Ní cun'duú yā ta'a yā vmnaa" ye"ē 'iī'yā" chí ngítá ní 'iī'yā" s'ee" ní nduūvā yē"e yā.

Jesús cundáa yā va'ai cheeti nguuví

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ch'íinū ca"n'a Señor Jesús ndúúdu 'cūū ndúúcū discípulos yē"e yā ní cundáa yā na va'ai cheeti nguuví. Ní ch'iindí yā lado ye"e honor ye"é Ndyuūs. ²⁰ Discípulos ní cue"e yā, ní ca"n'a yā nduudu cuaacu ye"é chí nangua"ai yā ndu'ū cuaa". Maa" Señor Jesucristo ngiinne yā discípulos 'íicú ca-nee n'daācā ndúúdu ye"e yā cáávā señales ndúúcū vaadí n'giinu chí dií" yā. 'Tíicá chiī.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŨⁿ APÓSTOL LUCAS

Yen'e cáávā chí idingúuⁿ yā carta 'cūū

¹ Nééné 'yaaⁿ 'i'iyāⁿ nguaaⁿ s'uuuⁿ neⁿ'é yā idingúuⁿ yā dendú'u chí chíi, chíiⁿ chí s'uuuⁿ deenu yú chí nduudu cuaacu. ² 'Tíicā tan'dúúca chí 'i'iyāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā tanducuéⁿ'ē ndíi taachí chí nga'a, 'i'iyāⁿ s'eeⁿ ní chí'cueeⁿ yā s'uuuⁿ. 'I'iyāⁿ s'eeⁿ candéé yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu miiⁿ. ³ 'Úú, Lucas, idinguuⁿ yeⁿ'é díi Teófilo cáávā chí deenú chí díi ní n'dai dí. 'Tíicā ntúūⁿ 'úú ní nadicádíinúūⁿ chí idinguuⁿ yeⁿ'é dí tanducuéⁿ'ē chí chíi. Díincaⁿ n'diichí tanducuéⁿ'ē ndúúcu cuidado ndíi taachí nga'a. ⁴ 'Túúca idinguuⁿ ní tuumicadínuuⁿ dí cheé chí nduudu cuaacu yeⁿ'é dendú'u chí 'i'iyāⁿ chí'cuéⁿ yā díi.

Yen'e chí ángel yaaⁿvi yā chí ch'iindiyaaⁿ Juan

⁵ Tiempo miiⁿ chí 'i'iyāⁿ Herodes miiⁿ chí chíi yā rey yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, canéé 'áamá chíiduú chí nguuví yā Zacarías. Chíiduú miiⁿ ní yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Abías. Ní n'daataá yeⁿ'e Zacarías ní nguuví tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Aarón. ⁶ Ndúú 'uuví yā ní n'dai taavi yā nanááⁿ Ndyuūs. 'I'iyāⁿ s'eeⁿ nguéé de'ē vee díiⁿ yā chí nguéé n'daaca ndúúcu 'i'iyāⁿ caati s'neenⁿ veéⁿ yā nducuéⁿ'ē nduudu chí ngaⁿ'a 'i'ivú Ndyuūs. ⁷ 'I'iyāⁿ s'eeⁿ nguéé daiyā yā, ti Elisabet miiⁿ nguéé taavi yā daiyā yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'āa ndiicú yā.

⁸ 'Áamá nguuví, taachi tuneenⁿ turno yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Zacarías chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chíiduú chí dichíí'vē yā na yáacú templo yeⁿ'é Ndyuūs, 'tíicā díiⁿ Zacarías ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chíiduú nanááⁿ Ndyuūs. ⁹ Ní tan'dúúca costumbre yeⁿ'e chíiduú s'eeⁿ, tuneenⁿ Zacarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacú templo yeⁿ'é Ndyuūs ní 'neenⁿ yaⁿ'a yā incienso. ¹⁰ Ní nducyaaca 'i'iyāⁿ snéé yā cuaaⁿ chuva'ái yáacú templo ní ngaⁿ'angua'á yā neⁿ'e chí ngiichi incienso cheetiⁿ yaacú templo. ¹¹ Zacarías miiⁿ canee yā na yaacú. Ní che'enaáaⁿ yeⁿ'e Zacarías miiⁿ 'áamá ángel chí Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel miiⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yeⁿ'é nátaí naachi n'giichi incienso miiⁿ. ¹² Ní taachi Zacarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'āa ntéé deenú yā de'ē chí díiⁿ yā ní díi'ya taavi yā chíi. ¹³ Naati ángel miiⁿ ní caⁿ'a yā: N'díi Zacarías, nguéé 'va'á ní, ti Ndyuūs ní ch'iindiveéⁿ yā chí caⁿ'angua'á ní. Ní 'cuundiyaáⁿ 'áamá daiyā n'daataá yeⁿ'é ní Elisabet miiⁿ, ní cuⁿ'neéⁿ ní nguuví sa Juan. ¹⁴ Ní cuuvi yeenu taavi ní cáávā saⁿ'ā 'líiⁿ.

Ní 'yaaⁿ n'dái 'i'iyāⁿ cuuvi yeenu yā cáávā chí 'cuundiyaáⁿ dacua'ā miiⁿ. ¹⁵ Caati daiyā ní miiⁿ ní cuuvi ch'ēete sa nanááⁿ Ndyuūs. Nguéé cu'u sa vino ndíi nguéé ndúú cu'u sa de'ē vee chí cuuvi cu'v'í sa. 'Āa canee sa ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndíi taachi 'āa cuéé 'cuundiyaáⁿ sa. ¹⁶ Saⁿ'ā miiⁿ ní díiⁿ sa chí 'yaaⁿ taavi ca daiyā 'i'iyāⁿ Israel nguēcuneeⁿ yā ní i'téenu yā Ndyuūs yeⁿ'e yú. ¹⁷ Daiyā ní, Juan 'cūū, ní caⁿ'a sa vmnaaⁿ yeⁿ'é Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúcu espíritu ndúúcu poder tan'dúúca chí canee profeta Elías ndíi cuááⁿ vmnaaⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní díiⁿ sa chí 'cuēetinéé n'daaca 'i'iyāⁿ chí n'geete ndúúcu daiyā yā. Níicú 'i'iyāⁿ cuuvi cu'téenu yā tan'dúúca Ndyuūs neⁿ'é yā chí cu'téenu yā, ní tan'dúúca tanáⁿ'ā 'i'iyāⁿ chí n'dai i'téenu yā. Ní 'tíicā caⁿ'a sa díiⁿ sa chí 'i'iyāⁿ s'eeⁿ 'cuēetinéé yaáⁿ yā chí cuuvi cu'téenu yā Señor Jesús taachi ndaa yā.

¹⁸ Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguunéⁿ yā ángel miiⁿ: ¿Táacā cu'teenú chí ngaⁿ'a ní? caati 'úú ní 'āa ndiicú 'úú, 'tíicā ntúūⁿ n'daataá yeⁿ'é.

¹⁹ Angel miiⁿ n'guēcútáⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: 'Úú ángel chí nguuví Gabriel chí canee chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú yaaⁿvi n'díi ní cuuvi nduudu n'dái 'cūū n'díi. ²⁰ Maaⁿ ní cuuvi 'díi'mi ní ní 'āa ntéé cuuvi caaⁿ'máⁿ ní ndíi chó'oo chúu taachi cunuuⁿ ca'ā tiempo yeⁿ'é, ti nguéé chí'teenú ní nduudu yeⁿ'é taachi ngaⁿ'a chí chuú chí cuuvi.

²¹ Neⁿ'e chí chíi chuú, 'i'iyāⁿ s'eeⁿ chí snée yā chuva'ai yáacú templo chí snée ngiinu yā Zacarías miiⁿ cueⁿ'e yíinú yā chí Zacarías miiⁿ ní chí'naaⁿ yā cheeti yaacú templo yeⁿ'é Ndyuūs. ²² Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dāa yā cheeti yaacú 'āa ntéé ngii ngaⁿ'a yā. 'I'iyāⁿ s'eeⁿ ní tuumicadínuuⁿ yā chí véé 'áamá visión chí n'diichí Zacarías miiⁿ taachí canee yā cheeti yaacú templo. Zacarías miiⁿ díta'á yā de'ē chí neⁿ'e caaⁿ'máⁿ yā ti chíi 'díi'mí yā.

²³ Taachí ch'iinú turno chí 'áamá ndeete yeⁿ'e servicio chí díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ cheeti yaacú templo Zacarías miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā. ²⁴ Cho'ó tiempo 'cūū ní n'daataá yeⁿ'é yā chí Elisabet miiⁿ ní ch'iindi dácu'a yeⁿ'é yā ní 'áamá canúuⁿ ta na vaacu ta nyuⁿ'u 'i'iyū. Ní neené nacadínuuⁿ ta. Ní ngaⁿ'a ta maaⁿ ta: ²⁵ Chuú chí Señor Ndyuūs miiⁿ ní díiⁿ yā nduucú na nguuví 'cūū ní díiⁿ yā chí 'āa ntéé 'cuinaáⁿ nanááⁿ 'i'iyāⁿ.

Angel caⁿ'a yā chí 'cuundiyaáⁿ Jesús

²⁶ Cuayiivi chí ch'iínú jaaⁿ 'i'iyū chí Elisabet miiⁿ ch'iindi dácu'a yeⁿ'e tá ní Ndyuūs dichó'o yā ángel Gabriel taama vmnéⁿ'ē. Ní cueⁿ'é yā na 'áamá yāaⁿ chí nguuví Nazaret chí yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea. ²⁷ Ndyuūs dichó'o yā ángel Gabriel miiⁿ nanááⁿ 'áamá n'daataá

chi cuiinú chi nguuví tá María. María miiⁿ ní caⁿá yá chí 'caandavaacú yá ndúúcú 'aama saⁿá chí nguuví José. Saⁿá 'cuú ní yeⁿe ndaata yeⁿe rey David chí ndíi tiempo chí 'áa chó'óo. ²⁸ Angel miiⁿ ní sndaá yá naachi canéé María ní caⁿá yá: N'díi, María, yeenú taavi ní chí Ndyuús neⁿe taavi yá n'díi. Señor Ndyuús canéé yá ndúúcú n'díi. Ndyuús di'viicu cá yá n'díi nguaaⁿ nducyaaca n'daataá yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cuú.

²⁹ Taachi María miiⁿ ch'iindiveéⁿ yá chuú, cueⁿé yíinú yá ní chistaⁿa vaadi cadíinuⁿ yeⁿe yá yeⁿe nduudu yeⁿe ángel miiⁿ. Ní nadicádíinuⁿ yá: ¿D'éⁿ neⁿe caaⁿmaⁿ nduudú 'cuú? ³⁰ Tuuⁿmi ángel miiⁿ ní caⁿá yá: N'díi, María, nguéé 'vaⁿá ní, ti véé taavi favor yeⁿe ní nanááⁿ Ndyuús, ti Ndyuús dineⁿé yá n'díi. ³¹ Ní cuuvi daiyá ní ní 'cuúndi 'áamá saⁿá daiyá ní, ní cuuvi nguuví yá JESÚS. ³² Daiyá ní cuuvi ch'etéⁿe n'dai yá ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yá chí daiyá ní ní Daiyá Dendyuús chí ch'etéⁿe taavi ca. Ní Señor Ndyuús caⁿa yá díiⁿ yá chí daiyá ní ní cuuvi yá rey lado yeⁿe rey David tan'dúúca nguuví chí 'áa chó'óo. ³³ Ní caaⁿmaⁿ ntiⁿ'nyuⁿ yá yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe Israel cueⁿé daaⁿmaⁿ. Ní naachi caaⁿmaⁿ ntiⁿ'nyuⁿ yá ní 'áamá cūnee.

³⁴ Tuuⁿmi ní María caⁿá yá chíi yá ángel: ¿Taaca cuuví chuú, ti 'úú ní nguéé isaⁿá yeⁿe?

³⁵ Angel miiⁿ ní nan'guεcútaⁿá yá: Ndúúcú poder yeⁿe Ndyuús chí canéé na va'ai ch'eti nguuví Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús ní ndaá yá vmnaaⁿ yeⁿe n'díi. Ní cu'neéⁿ yá 'daaⁿnúⁿ yá tan'dúúca meééⁿ vmnaaⁿ yeⁿe n'díi ní 'iicu cuuvi chó'óo yeⁿe ní chí dacuaⁿá 'líiⁿ chí 'cuundiyaāⁿ miiⁿ 'tíicá cūnéé yá yeⁿe Ndyuús ní cuuvi nguuví yá 'iⁿ'yāⁿ chí d'eeⁿ chí Daiya Dendyuús 'iⁿ'yāⁿ. ³⁶ Ní ndíichi ní. Prima yeⁿe ní chí nguuví Elisabet miiⁿ, 'cuundii ntúūⁿ 'áamá daiyá yá maaⁿ chí 'áa ndíicú yá. 'Áa jaan 'iⁿ'yāⁿ daiyá yá ch'eti yá, n'daataa miiⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yá chí nguεⁿ 'cuúndi daiyá yá. ³⁷ 'Tíicá díiⁿ Ndyuús caati 'iⁿ'yāⁿ Ndyuús cuuvi díiⁿ yá tanducuéⁿé chí neⁿé yá díiⁿ yá.

³⁸ Tuuⁿmi ní María miiⁿ ní caⁿá yá: 'Úú criada chí ngaⁿá ntiⁿ'nyuⁿ 'iⁿ'yāⁿ Ndyuús yeⁿe. Maaⁿ ní Ndyuús díiⁿ yá nduucú tan'dúúca chí caⁿa yá chí díiⁿ yá. Taachi ch'iinu caⁿa yá chuú, ángel miiⁿ ní cunaⁿa yá.

María miiⁿ cheⁿ'é yá ndíichi yá Elisabet

³⁹ Nguuví s'eeⁿ María miiⁿ nūuⁿ cueⁿé yá na yúúni ní ndāá yá na yāⁿ Judá. ⁴⁰ Ní ndāá yá na vaacu Zacarías miiⁿ ní yaaⁿvi yá Elisabet. ⁴¹ Taachi Elisabet miiⁿ ch'iindiveéⁿ yá nduudu yeⁿe María dacuaⁿáá miiⁿ ní nuⁿu ch'eti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet miiⁿ chíitu Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús táⁿá. ⁴² Ní caⁿa yá ndúúcú nduudu díitúú: D'eⁿ ch'úúca n'dai n'díi nguaaⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá ní chí 'cuúndi yá. ⁴³ ¿Duⁿ'ú

'úú chí ndaá ch'ecu Señor Ndyuús yeⁿe chí yaaⁿvi yá 'úú? ⁴⁴ Ti taachi ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe ní, dacuaⁿá yeⁿe nuⁿu ch'eti tan'dúúca chí yeenu taavi yeⁿe. ⁴⁵ D'eⁿ ch'úúca n'dai díi chí chí'téenu di caati cúúvi cuacu tan'dúúca chí Señor Ndyuús caⁿa yá.

⁴⁶ Tuuⁿmi María ní caⁿa yá:

Alma yeⁿe i'teenú taavi Ndyuús ní dich'etéⁿe Ndyuús.

⁴⁷ Ní staava yeⁿe ní yeenú n'dai chí i'teenú Ndyuús. Ní Ndyuús nadinguáⁿai yá 'úú yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe.

⁴⁸ Ti Ndyuús n'díichi yá 'úú chí pobre 'úú ní dich'iⁿ'vé Ndyuús, ti ndíi maaⁿ nducyááca 'iⁿ'yāⁿ caaⁿmaⁿ yá yeⁿe 'úú: D'eⁿ ch'úúca n'dai 'úú.

⁴⁹ Ti Ndyuús chí véé taavi poder yeⁿe yá díiⁿ yá nduucú cosas chí ch'etéⁿe n'dai. Ní Ndyuús ní d'eeⁿve taavi yá.

⁵⁰ Ní Ndyuús ya'ai 'iinu taavi yá caavā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yá yeⁿe yá tiempo chí chó'óo, 'tíicá ntúūⁿ tiempo chí chíi.

⁵¹ Dendyuús 'áa díiⁿ yá vaadi n'dai ch'etéⁿe ndúúcú poder yeⁿe yá, níicú díiⁿ yá ganar yeⁿe staava yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chí dich'etéⁿe yá maáⁿ yá.

⁵² Ndyuús divíi yá 'iⁿ'ntyénⁿé chí ngaⁿa ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe trono yeⁿe yá, ní dich'etéⁿe yá 'iⁿ'yāⁿ ndíicúú.

⁵³ Ndyuús caⁿa yá cosas chí n'dai taavi 'iⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yá yeⁿe yá. Ní nguéé díiⁿ yá d'eⁿ véε cáavā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé neⁿé yá chí Ndyuús nneé yá 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵⁴ Ndyuús chinneé yá s'uuúⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe Israel ti dich'iⁿ'vé yú 'iⁿ'yāⁿ. Ní ngaacú yá yeⁿe s'uuúⁿ ní nduuví ya'ai taavi yá yeⁿe s'uuúⁿ.

⁵⁵ Ndyuús cueⁿé daaⁿmaⁿ idiⁿ yá tan'dúúca chí caⁿa yá 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe ndaata yeⁿe yú, ní ndúúcú chíida yú Abraham ndúúcú 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yá ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ.

'Túúca ngaⁿa María miiⁿ.

⁵⁶ Tuuⁿmi ní María miiⁿ canéé yá ndúúcú Elisabet tan'dúúca 'iⁿúⁿ 'iⁿ'yāⁿ. Cuayíivi ní cunaⁿá yá na vaacu yá.

Yeⁿe chí ch'iindiyaāⁿ Juan chí ch'edínuⁿ'iⁿ

⁵⁷ Taachi snuú caⁿa 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe dacuaⁿá miiⁿ, Elisabet miiⁿ ch'iindiyaāⁿ 'áamá daiyá yá chí saⁿá. ⁵⁸ 'iⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'ai ndúúcú 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe yá yeenú n'dai yá ndúúcú yá taachi ch'iindiveéⁿ yá chí Ndyuús ní ya'ai taavi yá Elisabet miiⁿ. ⁵⁹ Ch'iinú dacuaⁿá 'líiⁿ niiⁿniⁿ nguuví, ní 'iⁿ'yāⁿ ndāá yá na vaacú Elisabet chí díiⁿ yá circuncidar dacuaⁿá miiⁿ. Níicú 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿé yá cu'neéⁿ yá chí cuuvi nguuví sá Zacarías tan'dúúca chí nguuví

chiida sa Zacarías. ⁶⁰ Naati cheecu sa míin ca'n'a yá: Nguéé 'tíicá. Juan cuuvi nguúví sá.

⁶¹ Tuu'mi ca'n'a 'iin'yān s'een chí yā cheecu sá miin: ¿Dē'e cáávā? Mar 'áamá 'iin'yān ye'n'e ní nguéé nguuví yā 'tíicá.

⁶² Ndúúcū chí ditá'a yā ntinguunéen yā chiida sa taacá né'n'e yā chí cuúvī nguúvī sá. ⁶³ Zacarías miin ní 'neen ta'á yā naachi canee 'áamá caaca ní dingúu'n yā chuū: Chí Juan duuchi sa. Tuu'mi ní nducyaaca 'iin'yān ní cuen'e yiinú yā. ⁶⁴ Caati hora míin nūn, Zacarías miin nacan'dáa nduudu ye'n'e yā. Níicū tuu'mi tuca'á yā ca'n'a yā: Dē'ē chúúcā ch'εεte Dendyuūs. ⁶⁵ Ní nducyáácá 'iin'yān niin'uú'n va'ái 'dii'ya taavi cá yā chíi. Ní ye'n'e chí ch'ó'oo, chuū ní ca'n'a nducyáácá 'iin'yān na yáā chí snúū'n cuaa'n ya'ái ye'n'e chí snéé na yīicū s'een ye'n'e yā'āa Judea. ⁶⁶ Ní nducyáácá 'iin'yān chí cadiinuun yā ye'n'e chuū ní nacádiinuun yā na staava ye'n'e yā. Ní ca'n'a yā 'áamá yā ndúúcū taama yā: ¿Dē'ē cuuvi ndúúcū dacua'a 'líin chí 'tíicā? Caati 'tíicā Dendyuūs miin ní canéé ndúúcū dacua'ā miin.

Zacarías ca'n'a yā ye'n'e chí Dendyuūs ca'n'a yā diin yā ndúúcū dacua'āa miin

⁶⁷ Zacarías, chíidāa dacua'āa miin, chiitúú 'iin'yān ndúúcū Espiritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ní ca'n'a Zacarías nduudu chí ca'n'a Ndyuūs chí caa'n'mān yā. Ní ca'n'a yā tan'dúúcā 'áamá profeta chí candεε nduudu ye'n'e Ndyuūs:

⁶⁸ Dē'ē chúúcā n'dai Señor Ndyuūs ye'n'e 'iin'yān Israel chí ndāa yā nanaa'n s'uúú'n chí nadinguá'n'ai yā s'uúú'n, ní ye'n'é yā s'uúú'n.

⁶⁹ Ní tee yā s'uúú'n 'áamá 'iin'yān chí nééné vεε poder ye'n'e yā chí nadinguá'n'ai yā s'uúú'n chí 'iin'yān miin ye'n'e ndaata ye'n'e rey David chí dichí'vε Ndyuūs ndíi cuaa'n vmnaa'n.

⁷⁰ Ní Ndyuūs diin yā chí cuaacu tan'dúúcā chí ca'n'a yā cáávā nduudu ye'n'e profetas chí ca'n'a yā tiempo chí 'āa 'naa'n n'dai.

⁷¹ Ní ca'n'a yā chí Ndyuūs nadinguá'n'ai yā s'uúú'n ye'n'e 'iin'yān chí taán yā ye'n'é yú. Ní nadinguá'n'ai yā s'uúú'n ye'n'e nducyáácá 'iin'yān chí nguéé ngii n'diichí yā s'uúú'n.

⁷² Ní neene ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iin'yān ye'n'e yú ndíi cuaa'n vmnaa'n, ní nan'gaacú yā ye'n'é chí ca'n'a yā chí diin yā chí n'daacā ndii cuáán vmnaa'n.

⁷³ Chuū ní compromiso chí Ndyuūs ca'n'a cuaacu yā ndúúcū chiida yú Abraham chí tee yā s'uúú'n.

⁷⁴ Taachi Ndyuūs nadanguá'n'ai yā s'uúú'n ye'n'e 'iin'yān chí nduuví taán yā ye'n'é yú, diin yā 'túúcā caati dichí'vε yú Ndyuūs ní nguéé nduúcū vaadi 'va'a.

⁷⁵ Tanducue'n'é vida ye'n'e yú ní dichí'vε yú Ndyuūs, ní diin yú tan'dúúcā 'iin'yān chí dεεve ní n'dai nanáán Ndyuūs.

⁷⁶ Díi, sa'n'a 'líin chí daiyá, cūnee chí dúúchí dí profeta ye'n'é Ndyuūs chí ch'εεte n'dai chí canéé na va'ai chεeti nguuví caati ca'n'a di cuáán vmnaa'n ye'n'e Señor Jesucristo. Ní 'cuúndiyāa' di 'iin'yān s'een chí 'cuεεtinéé ngiin yā taachi ndaa Jesús.

⁷⁷ Ní diin di chí 'iin'yān cadiinuún yā ye'n'e chí ngua'n'ai yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā ní Ndyuūs nadich'εεcú yā ye'n'e yā.

⁷⁸ Ní cucáávā Ndyuūs ye'n'é yú nééné ya'ai 'iinú yā s'uúú'n tee yā 'áamá dεεve ye'n'e yā s'uúú'n, dεεve chí chíicā ye'n'e va'ai chεeti nguuví.

⁷⁹ Ní chí dεεve miin chíi Ndyuūs ní cuuvi dεεv'é yā ye'n'e nducyaaca 'iin'yān chí snéé yā na maāin ndúúcū nuu'ndi ye'n'é yā. Ní Ndyuūs nacandεε yā s'uúú'n na yúuní ye'n'e vaadi 'diiin.

⁸⁰ Ní sa'n'a 'líin ní chí'ita sa ní 'āa deenú sa ní ditiinú sa na espíritu ye'n'é sa. Ní taachi 'āa ch'εεte sa, sa'n'a miin ní cuen'e sa cuεeti ní canee sa miin ndii ndaa tiempo taachi ca'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs nanáán 'iin'yān ye'n'e Israel.

2

*Ye'n'e chí ch'iindiyāa'n Jesús
(Mt. 1.18-25)*

¹ Nguuvi s'een emperador Augusto César ca'n'a ntiin'yú'n yā chí 'cuεεtinéé nguún nducyaaca 'iin'yān ye'n'e núu'mān yā'āa naachi ca'n'a ntiin'yú'n yā. ² Ní taachi Cirenio ní gobernador yā ye'n'e yā'āa Siria, 'āa diin yā chuū chí n'gεεtinéé nguun yā. ³ Ní nducyaaca 'iin'yān sna'n'a yā na yāā naachi ch'iindiyāa'n yā ní ca'a yā chí nguúvī yā. ⁴ 'Tíicā chíi José miin ní n'dāa yā na yāā Nazaret miin ye'n'e yā'āa Galilea ní ndaa yā na yāā Belén ye'n'e yā'āa Judea. Yāā miin ní duuchi Yāa'n ye'n'e David caati José miin ní na ndaata ye'n'e rey David miin 'iin'yān. ⁵ Cuen'e José miin ndúúcū María ti chiida tá ndúúcū cheecu tá diin yā prometer chí 'caandavaacu tá ndúúcū José miin. María miin ní vée daiya tá chεeti tá. Miin ní ndaa yā ca'a yā nguúvī yā. ⁶ Taachi miin snéé yā, snuú ca'a nguuví ye'n'é María miin chí 'cuundiyāa'n daiya yā. ⁷ Miin ch'iindiyāa'n sa'n'a 'líin, daiya tá chí vmnáán vmnaa'n, ní checú yā tīnūu'n sa'n'a 'líin, ní sn'diití yā sa'n'a 'líin miin naachi snúún 'iiti. Ní ch'εεtinee yā miin caati nguéé ndaacá yā va'ái chí n'dai.

Angeles ndée yā ndúúcū 'iin'yān chí idiin cuidado 'iiti cuúchí

⁸ Ná campo ye'n'é yāān Belén miin vée 'iin'yān chí snéé cuidado 'iiti cuúchí. Ní n'gεeti nduuchí yā n'gaa'n na cuεeti cucáávā 'iiti cuúchí

miiñ. ⁹ Ní n'gañ miiñ 'áamá ángel chi Señor Ndyuūs dichó'o yā che'enaáñ yā nanááñ 'iñ'yāñ s'eeñ chi snéé cuidado 'iiti cuūchí. Ní chi dεεve ch'εete n'dai yeñ'é Ndyuūs chiya nanáañ yā ní 'dii'yā n'dai yā chíi. ¹⁰ Angel miiñ ní cañ'a yā chíi yā 'iñ'yāñ s'eeñ: Ndis'tiñ, nguεε 'va'á ní ti 'úú nindeé 'áamá nduudu chí n'dai nícuí cuuvi yeenu taavi ndís'tiñ ndúúcu nducyaaca 'iñ'yāñ. ¹¹ Tí maañ ní na yāñ yeñ'e David ch'iindiyáañ cáava ndís'tiñ 'áamá sañ'a 'lín' chí nadanguáñ'ai yā 'iñ'yāñ yeñ'e nuu'ndi yeñ'e yā. Sañ'a 'lín' miiñ ní CRISTO chí Señor chí Ndyuūs dichó'ó yā. ¹² Ní deenú ní chí cuaacu ndúúcu señal 'cūū. Ndis'tiñ ní nndaaca ní dacua'á miiñ ndεεcu tññūu ní candiiti sa na lugar naachí snúñ 'iiti.

¹³ Hora miiñ nūñ n'deeé n'dái ángeles yeñ'e va'ai chεeti nguuví che'enaáñ yā naachi canéé ángel miiñ. Angeles ní ngañ'a yā chí ch'εete n'dai Ndyuūs miiñ. 'Tíicā ngañ'a yā:

¹⁴ Ch'εete n'dái Ndyuūs chí canéé na va'ai chεeti nguuví. Ní véé vaadí 'diiñ' na yāñ'aa nguaa' 'iñ'yāñ chí cunéé n'daacā n'dai ti snéé yā ndúúcu favor yeñ'é Ndyuūs.

¹⁵ Cho'ōo chúñ ní ángeles s'eeñ cunañ'á yā va'ai chεeti nguuví. Sañ'a chí snéé cuidado 'iiti cuūchí miiñ cañ'a sa chíi sa vi'ti: Cú'u yú maañ na yāñ Belén ní n'diichi yú chuū chí Señor Ndyuūs miiñ chí yā s'uuñ.

¹⁶ Maañch'εeté nūñ cueñ'e yā. Ní ndaacá yā María ndúúcu José, ndúúcu sañ'a 'lín' dacua'a miiñ cándiiti sa na lugar naachi snúñ 'iiti. ¹⁷ Ní taachi n'diichi yā sañ'a 'lín' miiñ, cañ'a yā chíi yā 'iñ'yāñ tan'dúúca ángel cañ'a yā chíi yā maáñ yā yeñ'é dacua'a miiñ. ¹⁸ Nducyaáacá 'iñ'yāñ chí ch'iindiveéñ yā chuū chí cañ'a 'iñ'yāñ chí snéé cuidado 'iiti cuūchí cueñ'e yññu taavi yā yeñ'e chuū. ¹⁹ Naati María miiñ ní nguain'dai yā nducueñ'e chuū na staava yeñ'e tá. Ní nacadíñnuuñ yā dε'ε cuuvi. ²⁰ 'Iñ'yāñ chí snéé cuidado 'iiti cuūchí cuñaañ'a yā ní ngañ'a yā chí ch'εete n'dai Dendyuūs. Ní s'téenu yā Ndyuūs yeñ'e tanducueñ'e chí ch'iindiveéñ yā ní n'diichi yā ti tan'dúúca chí ángel miiñ cañ'á yā chíi yā 'iñ'yāñ.

Yeñ'e sañ'a chí nguuví Simeón ní yeñ'e 'áamá n'daataá chí nguuví tá Ana

²¹ Ch'iinu dacua'á miiñ níñ'níñ nguuví ní ndaā nguuví chí diñ' yā circuncidar dacua'á miiñ. Ní s'nééñ yā chí nguuví JESÚS, tan'dúúca chí cañ'a ángel miiñ cuááñ vmnaa' ndíi taachi 'aā cuéé sa chεeti María.

²² Taachí snuū ca'a níñ'níñ nguuví chí 'aama n'daataá ní canéé dεεve taachi véé dacua'a 'lín' yeñ'e tá tan'dúúca chí canéé nguūñ na ley yeñ'e Moisés, tuu'mi ní José ndúúcu María candéε yā dacua'á miiñ na yāñ Jerusalén. Candéε yā chí diñ' yā presentar dacua'á miiñ nanááñ Señor 'iivú Ndyuūs.

²³ 'Tíicā cañ'a yā diñ' yā ti canéé nguūñ na ley yeñ'e 'iiví Ndyuūs chí tanducueñ'e dacua'áa, chí vmnááñ vmnaa' chí 'cuundiyáañ yeñ'e chéé'cūū chí sáñ'á canéé lado yeñ'é Ndyuūs. 'Tíicā chíiñ chí diñ' yā chuū. ²⁴ Ní cheñ'e yā ca'a yā ofrenda yeñ'e 'áamá n'daataá chí 'cuundiyáañ daiya tá tan'dúúca chí ngañ'a ley yeñ'e Señor 'iivú Ndyuūs. Ofrenda miiñ ní ná 'uūví yaada palomas o na 'uūví yaada pichones.

²⁵ Na yāñ Jerusalén miiñ canee 'aama sañ'a chí nguuví sa Simeón. Sáñ'a 'cūū ní nééne n'dai sa ní chíñ'i sá chí i'téenu sa Ndyuūs, ní yeñ'é Ndyuūs sañ'a. Canéé Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs ndúúcu sa. Ní canéé nginu sa 'áamá 'iñ'yāñ chí nadanguáñ'ai 'iñ'yāñ yeñ'e ndaata Israel. ²⁶ Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs chíi yā sañ'a 'cūū chí nguéé canéé chí 'cuūví sa neñ'e chí 'aā cuéé n'diichi sá Cristo chí Señor Ndyuūs dichó'ó yā 'iñ'yeñ'dí 'cūū. ²⁷ Ní Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs canéé ndúúcu Simeón miiñ. Ní diñ' guiar Simeón miiñ. Ní cueñ'e yā na yaācu templo taachi José miiñ ndúúcu María ndāa yā na yaacú templo ndúúcu sañ'a 'lín' Jesús miiñ. Ní 'ícuí cuuvi diñ' yā presentar dacua'a miiñ nanááñ Ndyuūs tan'dúúca chí ngañ'a ley miiñ. ²⁸ Tuu'mi ní Simeón miiñ cañ'uuñ yā Jesús ní cañ'a yā chí ch'εete n'dai Dendyuūs. 'Túúca cañ'a yā:

²⁹ Maañ ní n'diñ Señor Ndyuūs, diñ' ní chí cuaacu tan'dúúca chí ngañ'a nduudu yeñ'e ní. Maañ ní diñ' ní chí cuuvi 'cuuvi nducú n'dai, 'úú chí dichíi'vé n'diñ.

³⁰ Caati 'aā n'diichi ndúúcu nduutinaañ 'iñ'yāñ chí dichó'o ní chí inadan-guáñ'ai nús'uu.

³¹ 'Iñ'yāñ miiñ chíñ' chí s'nééñyáañ ní chí cáávā nducyaaca 'iñ'yāñ chí nadan-guáñ'ai yā 'iñ'yāñ yeñ'e nuu'ndi yeñ'é yā.

³² 'Iñ'yāñ miiñ chí dεεve ní cuuvi dεεve yeñ'é nducyaaca 'iñ'yāñ chí nguéé yeñ'e ndaata Israel. Ní ca'a yā honor 'iñ'yāñ yeñ'e ní chí 'iñ'yāñ Israel yā.

³³ José ndúúcu María ngeñ'e yññu yā yeñ'e chí Simeón ngañ'a yā yeñ'e sañ'a 'lín' Jesús miiñ. ³⁴ Simeón miiñ di'viicú yā María ndúúcu José. Ní cañ'a yā chíi yā chεecu sa María: 'Caandiveéñ ní. Sañ'a 'lín' 'cūū ndaā sa chí neené yaan 'iñ'yāñ na yāñ'aa nguéé i'téenu yā ní 'tiicá ntúñ' yaan 'iñ'yāñ cu'téenu yā. Ní sañ'a 'lín' 'cūū 'áamá seña ti nééne yaan 'iñ'yāñ caañ'mañ yā contra yeñ'e sa. ³⁵ Chuū ní diñ' chí 'iñ'yāñ cuuvi cádiinuñ yā yeñ'e ca'áamá ca'aama 'iñ'yāñ taacá nadicádiinuñ yā na staava yeñ'e yā. Chuū ní tan'dúúca 'áamá machete 'uūví lados 'caāñ chí cho'ōo alma yeñ'e n'diñ María.

³⁶ Ná yaacú templo 'cūū, miiñ ntúñ cañee 'áamá n'daataá n'dai chí nguuví Ana.

Ní nga^a tá dendu^u chi cuchii. N'daataá miiⁿ ní daiya Fanuel, chí yeⁿe ndaataá yeⁿe Aser. Ní Ana miiⁿ 'áá neené ndiicúú ta. Ch'iindivaacu tá taachi 'líiⁿ tá ní ndeēchē nduuyū nūuⁿ cánee tá ndúúcu isan^a yeⁿe tá. Maaⁿ ní 'áá n'daataá nguá^a tá. ³⁷ 'Áa cuūuⁿ ngeēcú cuūuⁿ nduuyūú chi nduuví tá n'daataá nguá^aá. 'Áamá canee tá na yáacū templo yeⁿe Ndyuūs ní canéé tá ndíi nguuví ndii n'gaaⁿ ní dichí^íve tá Ndyuūs. Ní ndii nguē ngaⁿdiinú tá ti dámaāⁿ chí ngaⁿāngua^a tá. ³⁸ Hora miiⁿ nūuⁿ Ana miiⁿ cheⁿe tá yaacū templo ní ndee tá nduucú Dendyuūs, 'tíicá ngaⁿa ta: N'dii, Ndyuūs teé gracias n'dii cáávā dacua^a 'líiⁿ miiⁿ. Cuayiiⁿ ní caⁿa ta chíi ta nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí canéé ngiinu 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nadinguáⁿai yā 'iiⁿyāⁿ Israel yā yeⁿe s'aⁿ 'líiⁿ miiⁿ.

José ndúúcu María ndúúcu dacua^a 'líiⁿ nandaá yā na yāāⁿ Nazaret

³⁹ Taachi José ndúúcu María ch'iinu diiⁿ yā nducuéⁿe chí ngaⁿa ley yeⁿe Señor Dendyuūs, tuuⁿmi ní cueⁿe ntuúⁿ yā ndúúcu saⁿ 'á 'líiⁿ na yāāⁿ vaacú yā chí nguvi Nazaret yeⁿe yāⁿāa Galilea. ⁴⁰ Saⁿ 'á 'líiⁿ Jesús miiⁿ ngiita sa ní ngii ditiinu sa. Néené deenu sa. Ní Ndyuūs diⁿviicú taavi cá yā saⁿ 'á 'líiⁿ miiⁿ.

Saⁿ 'á 'líiⁿ Jesús cheēti yáacū yeⁿe Ndyuūs ndúúcu maestros

⁴¹ Nduuyu nduuyu taachi ndaaⁿ tiempo yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua, tuuⁿmi ní chí-ida Jesús ndúúcu cheēcu sa ngeⁿe yā yāāⁿ Jerusalén. ⁴² Ní taachi Jesús chíi yā ndi-ichúúví nduuyū, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿe ntuúⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén ndúúcu Jesús miiⁿ tanⁿduúca chí 'áá ngeⁿe yā nduuyu nduuyu cáávā 'viicú miiⁿ. ⁴³ Choⁿ 'oⁿ 'viicú miiⁿ, ní José ndúúcu María miiⁿ ní cunaⁿa yā. Nguéé tuumicadiinuⁿ yā chí saⁿ 'á 'líiⁿ Jesús miiⁿ canee sá na yāāⁿ Jerusalén. ⁴⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nadicadiinuⁿ yā chí Jesús miiⁿ ní cunaⁿa sa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ parientes yeⁿe yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ núuⁿmáⁿ nguuví ní chíica yā. Tuuⁿmi nanⁿnuúⁿ yā Jesús nguuaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí n'dai nduucú yā, ⁴⁵ naati nguéé ndaacá yā saⁿ 'á 'líiⁿ Jesús miiⁿ. Ní nguēcunéé yā snaⁿa yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ chí n'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ.

⁴⁶ Ndíi ch'iinu 'iinū nguuví ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúúcu maestros chí ngiⁿcuéⁿ yā ley. Jesús miiⁿ ní iⁿneeⁿ veeⁿ sa chí ngaⁿa yā ní itinguuneeⁿ sá maestros yeⁿe chí ngaⁿa yā. ⁴⁷ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā chí ngaⁿ 'á saⁿ 'á 'líiⁿ Jesús miiⁿ ngeⁿe yíinú yā yeⁿe sa chí déenu sa ní nanⁿguēcútaⁿ 'á sa chí itinguiⁿneeⁿ yā saⁿ 'á 'líiⁿ miiⁿ. ⁴⁸ Taachí chíidá sá ndúúcu cheēcu sa n'diichí yā Jesús miiⁿ cueⁿe yíinú yā yeⁿe sa. Tuuⁿmi ní cheēcu sa ní caⁿ 'á yā chíi yā saⁿ 'á 'líiⁿ. Díí, daiyá, ḡdēⁿ cuuvi

chí 'tíicá diiⁿ di nduucú 'nū? Cuinⁿdiíchí dí. Chíida di ndúúcu 'úú yaⁿ 'áí n'dai staava yeⁿe 'nū 'íicú chíicá 'nū inⁿnuúⁿ 'nū dii.

⁴⁹ Tuuⁿmi ní nanⁿguēcútaⁿ 'á sa yeⁿe yā: ḡDēⁿ veeⁿ? ḡDēⁿ cuúví chí inⁿnuúⁿ ní 'úú? ḡÁá nguéé deenu ndísⁿ chí 'úú ní canéé chí cūneé ndúúcu dendu^u yeⁿe Chíidá?

⁵⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé tuūmⁿicadiinuúⁿ yā nduudu chí caⁿ 'a daiyá yā Jesús miiⁿ chíi sá 'iiⁿyāⁿ.

⁵¹ Tuuⁿmi ní cunaⁿ 'a Jesús nduucú yā na yāāⁿ Nazaret miiⁿ ní 'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿe yā. Cheēcu sa miiⁿ ní nadacadiinuúⁿ yā tandu- cuéⁿe na staava yeⁿe yā. ⁵² Jesús miiⁿ ní n'giita sa ndúúcu n'deeⁿ n'dái vaadi deenu, níicú véé favor yeⁿe sa nanaáⁿ Ndyuūs ní nanaáⁿ 'iiⁿyāⁿ na iⁿyeedíⁿ cūū. Níicú 'áá ngeēnū nduuyu yeⁿe sa.

3

Juan chí ngeēdínuūⁿniⁿ sa ngaⁿ 'a sa chí ndaacadaami 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā (Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Saⁿ 'a chí nguuví Tiberio César, 'áá ndíitiⁿ 'yuⁿ nduuyū chí ngaⁿ 'a ntiⁿnyúⁿ yā chí emperador yā. Ní saⁿ 'a chí nguvi Poncio Pilato, ní gobernador yā yeⁿe yāⁿāa Judea. Saⁿ 'a chí nguvi Herodes ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Galilea. 'Íicú 'diinū Herodes miiⁿ chí nguvi Felipe ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Iturea ndúúcu yāⁿāa Trachonite Ní saⁿ 'a chí nguvi Lisanías ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Abilinia. ² Ní saⁿ 'a Anás ndúúcu Caifás, saⁿ 'a s'uūⁿ ní chiiduú n'geēte ca yeⁿe yaacū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel. Tiempo miiⁿ ní Ndyuūs ní cáⁿ yā 'áámá nduudu n'dai Juan, chí daiya Zacarías. Juan miiⁿ canee sa na yāⁿāa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ētinéé 'iiⁿyāⁿ. ³ Juan miiⁿ ní cachii ca sa nducuéⁿe yāⁿāa chí snéé niiⁿnuúⁿ ná yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ chíi sá 'iiⁿyāⁿ chí canéé chí cuēdínuūⁿniⁿ yā níicú ndaacadaami yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā, níicú Ndyuūs nadichⁿēcū yā nuuⁿndi yeⁿe yā. ⁴ Chuū ní chíi tanⁿduúca chí profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs yeⁿe:

'Caandiveeⁿ yú nduudu yeⁿe 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿ 'máⁿ yā yuudū na yāⁿāa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ētinéé 'iiⁿyāⁿ ní caⁿ 'a yā 'tuuca: Cuundiyaáⁿ ní yúiní yeⁿe Señor Ndyuūs caati cuchii yā; nanⁿguáaⁿ ní 'aama yúiní cuaacu caavá yā. Dideēvé ní staava yeⁿe ní ní cuuvi cuaaⁿ ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ taachi ndaaⁿ yā.

⁵ Naachi yaanúú ní nduūti, núuⁿ 'máⁿ icyaⁿ 'á ndúúcu nducyaaca yíicú nduuví neⁿe, yúiní 'cuéé nduuví cuaacu, yúiní chí nguéé neⁿe ní nduuví neⁿe.

⁶ Nducyaaca 'i'in'yān snaan yā 'i'in'yān ye'e Ndyuūs, 'i'in'yān chí nadinguá'nai yā nducyaaca 'i'in'yān.

⁷ Juan mii' ní nga'a sá ngii sa 'i'in'yān chí ndaa' yā chí cuɛɛdínúū'ní sa 'i'in'yān: Ndís'tíí ní tan'dúúca cúú 'tíicá ndís'tíí. ¿Du'ú chí 'cuee' ndís'tíí chí cuuvi cáanu ní ye'e castigo taa' chí cúchí? ⁸ Díi' ní dendu'ú chí ndáacá maa' níicú 'cuu'mí ní 'i'in'yān chí 'áa ndaacadaamí ní ye'e nuu'ndi ye'e ní. Nguɛɛ tucá'a ní caa'ma' ní nguaa' maa' ní chí Abraham mii' ní chiidá ní caati 'úú nga'a' ngii ndís'tíí chí Ndyuūs ní cuuvi díi' yā chí tuúu s'ee' ní chí cuuvi daiya Abraham. ⁹ Ní cutíi' mii' ní 'áa canéé na díi'yu yá'a. Nducyaaca yá'a chí nguɛɛ ngii n'gui'i ndaaca ye'e canee chí 'caaca yá'a' mii' ní cunu'u na ya'a. 'Tíicá ntúū' Ndyuūs díi' yā juzgar nducyaaca 'i'in'yān.

¹⁰ 'I'in'yān s'uu' ntiinguunee' yā Juan mii': ¿D'e' cuuvi díi' n'ú?

¹¹ Juan mii' ní nan'guɛɛcúta'n' á: sa: 'I'in'yān chí 'uuví catecai yā, canéé chí ca'a yā 'áamá catecai 'i'in'yān chí nguɛɛ ye'e yā. 'I'in'yān chí vée chí nge'e yā, canéé chí ca'a yā 'i'in'yān chí nguɛɛ ye'e yā.

¹² Ndaa ntúū' 'i'in'yān chí inn'guɛɛ ye'e yá'a chí Juan mii' cuɛɛdínúū'ní sa 'i'in'yān. Ní 'i'in'yān s'ee' ca'n'a yā chíi yā Juan: N'díi, maestro, ¿d'e' cuuvi díi' n'ú?

¹³ Juan mii' ní ca'n'a sa chíi sa 'i'in'yān: Nguɛɛ caaca ní chí mar 'aama ndo'o tan'dúúca chí ngan'a na ley.

¹⁴ Tuu'mi ní soldados tiinguunéé' sá Juan: Nús'uu, ¿d'e' cuuvi díi' n'ú? Ní Juan ca'n'a sa chíi sa 'i'in'yān: Nguɛɛ diduucú ní ye'e mar 'áamá 'i'in'yān. Nguɛɛ cuncná caa'ma' ní ye'e taná'n' 'i'in'yān. Níicú 'cuɛɛtinéé ní ndúúcu vaadi yeenú ndúúcu chí inadí'v'e yā ndís'tíí.

¹⁵ 'I'in'yān s'uu' snee yiinu yā Juan ní nducyaaca yā ní nadicádínúū' yā na staava ye'e yā chí ¿'áa nguɛɛ Juan chí Cristo?

¹⁶ Tuu'mi ní Juan mii' ní ca'n'a sa chíi sa nducyaaca yā: Cuaacu ní'nyú' 'úú ní ngeɛdínúū'ní ndúúcu nuú'ní; naati cuayi-ivi cuchíi taamá yā chí ndáacá n'dai ca ndúúcu poder ye'e yā chí ch'ɛɛte taavi nguɛɛ ti 'úú. Ní 'úú ní nguɛɛ ndaaca ca chí cuuvi díi' ndaatí yí'mán' ye'e ndaacú ye'e yā. 'I'in'yān mii' ní cuɛɛdínúū'ní yā ndúúcu Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs ndúúcu ya'a. ¹⁷ 'I'in'yān mii' ndée yā ní díi' yā tan'dúúca 'i'in'yān chí didé'v'e yā trigo. 'Tíicá díi' yā ndúúcu 'i'in'yān. Ndaa yā ndúúcu zaranda na ta'a yā. Naachí nade'v'e yā trigo mii', divíi yā trigo mii' ní nguain'dai yā ch'ɛɛti díi'nyú'. Ní 'nee' yá'a yā d'ɛɛcú mii' na nguuchí ya'a chí 'áa ntée n'tuúvi. D'ɛɛcú mii' ní tan'dúúca 'i'in'yān chí nguɛɛ i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁸ 'Túúca ní ndúúcu n'dee n'dái ca chí ca'n'a Juan mii', ca'n'a sá chí 'cuee' sa nduudu

n'dai chí ngai 'i'in'yān s'ee'. ¹⁹ Tiempo mii' Juan mii' ní yaa'vi nee' sa rey Herodes mii' chí canéé sá ndúúcu n'daataa ye'e' díi'nyú' sa ní ye'e tanducué'né chí nguɛɛ n'daaca chí díi' yā. N'daataa mii' ní nguuví tá Herodías. ²⁰ Tuu'mi ní rey Herodes mii' ní díi' yā táamá nuu'ndi chí ch'ɛɛte ca ní s'nuū' chí-ichi yā Juan vácú.

*Juan mii' ch'ɛɛdínúū'ní yā Jesús
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)*

²¹ Cuayiivi taachí Juan ngeɛdínúū'ní yā n'dee n'dái 'i'in'yān, ch'ɛɛdínúū'ní ntúū' yā Jesús mii'. Ní taachi Jesús mii' nga'angua'á yā nánguuví ní nánguáa'. ²² Ní ndaa Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs vmnaa' ye'e yā tan'dúúca 'áamá paloma. Ní 'i'in'yān s'ee' chí'indivée' yā 'áamá nduudu ye'e va'ai ch'ɛɛti nguuví chí ngan'a: Díi, daiyá chí ne'e taavi ní yeenú taavi cáavá díi.

*'I'in'yān vmnáa' vmnaa' ye'e ndaata ye'e
Jesús*

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús mii' ní chíi yā ndíicú ndiichi ndúuyú taachí tucá'a yā ntí'nyú' ye'e yā. Ndaata ye'e Jesús ní 'tíicá: 'I'in'yān nadicádínúū' yā chí Jesús mii' ní daiya José. José mii' ní daiya Elí. ²⁴ Elí mii' ní daiya Matat. Matat mii' ní daiya Leví. Leví mii' ní daiya Melqui. Melqui mii' ní daiya Jana. Jana mii' ní daiya José. ²⁵ José mii' ní daiya Matatías. Matatías mii' ní daiya Amós. Amós mii' ní daiya Nahum. Nahum mii' ní daiya Esli. Esli mii' ní daiya Nagai. ²⁶ Nagai mii' ní daiya Maat. Maat mii' ní daiya Matatías. Matatías mii' ní daiya Semei. Semei mii' ní daiya José. José mii' ní daiya Judá. ²⁷ Judá mii' ní daiya Joana. Joana mii' ní daiya Resa. Resa mii' ní daiya Zorobabel. Zorobabel mii' ní daiya Salatiel. Salatiel mii' ní daiya Neri. ²⁸ Neri mii' ní daiya Melqui. Melqui mii' ní daiya Adi. Adi mii' ní daiya Cosam. Cosam mii' ní daiya Elmodam. Elmodam mii' ní daiya Er. ²⁹ Er mii' ní daiya Josué. Josué mii' ní daiya Eliezar. Eliezar mii' ní daiya Jorim. Jorim mii' ní daiya Matat. ³⁰ Matat mii' ní daiya Leví. Leví mii' ní daiya Simeón. Simeón mii' ní daiya Judá. Judá mii' ní daiya José. José mii' ní daiya Jonán. Jonán mii' ní daiya Eliaquim. ³¹ Eliaquim mii' ní daiya Melea. Melea mii' ní daiya Mainán. Mainán mii' ní daiya Matata. Matata mii' ní daiya Natán. ³² Natán mii' ní daiya David. David mii' ní daiya Isaí. Isaí mii' ní daiya Obed. Obed mii' ní daiya Booz. Booz mii' ní daiya Salmón. Salmón mii' ní daiya Naasón. ³³ Naasón mii' ní daiya Aminadab. Aminadab mii' ní daiya Aram. Aram mii' ní daiya Esrom. Esrom mii' ní daiya Fares. Fares mii' ní daiya Fares. Fares mii' ní daiya Judá. ³⁴ Judá mii' ní daiya

Jacob. Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní daiya Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor. ³⁵ Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber miiⁿ ní daiya Sala. ³⁶ Sala miiⁿ ní daiya Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad. Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec. ³⁷ Lamec miiⁿ ní daiya Matusalén. Matusalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya Cainán. ³⁸ Cainán miiⁿ ní daiya Enós. Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿe Dendyuüs.

4

Yáá'n'guiinüuⁿ neⁿé sá tuuⁿ'vineeⁿ sa Jesús (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Jesús ní ndiituuⁿ yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuüs 'iiⁿ'yāⁿ ní n'daaⁿ yā na yíicú Jordán. Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuüs candéé yā Jesús na yāⁿaa cuuⁿ'māⁿ naachi nguéé ch'etinéé 'iiⁿ'yāⁿ. ² Uūvi ngéecú nguuví canéé yáá'n'guiinüuⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéé deⁿéⁿ veeⁿ cheⁿé Jesús nguuví s'eeⁿ. Cuayiivi miiⁿ chí cuicú yā. ³ Tuuⁿ'mí ní yáá'n'guiinüuⁿ caⁿ'a sa chíi sa Jesús: Dii Jesús, ndúúti chí dii chí Daiya Dendyuüs dii caaⁿ'maⁿ dí cuuvi dí tuūuⁿ 'cūu chí nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi cheⁿe di.

⁴ Jesús nan'guécútāⁿ a yā: 'Túucā canéé nguūⁿ ná libro yeⁿe Dendyuüs: Nguéé dámaāⁿ pan cheⁿé 'iiⁿ'yāⁿ ní cunduúchí yā caati ndúúcu tanducuénⁿé nduudu chí ngaⁿ'á Ndyuüs cunduuchí yā nduuti chí cuⁿtéenu yā.

⁵ Yáá'n'guiinüuⁿ candéé sa Jesús na 'áamá yíicú yáacú. Maaⁿ nch'etéé nūuⁿ chíⁿ'i sa Jesús tanducuénⁿé naciones yeⁿe íⁿ'yeeⁿ dí 'cūu. ⁶ Tuuⁿ'mí ní yáá'n'guiinüuⁿ caⁿ'a sa chíi sa Jesús. 'Úú ní teé dí nuuⁿ'maⁿ iⁿ'yeeⁿ dí 'cūu chí cuuvi yeⁿe dí chí caaⁿ'maⁿ ntiⁿ'nyuⁿ dí yeⁿe ndúúcu nuuⁿ'māⁿ ch'etee naciones 'cūu ndúúcu chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe caati poder 'cūu yeⁿé. 'Áa duⁿ'ú nūuⁿ chí neⁿé chíiⁿ chí caⁿ'á. ⁷ Ndúúti chí caantiⁿ'yā di nanaáⁿ níicú cuⁿtéenu di 'úú cuuvi yeⁿe di tanducuénⁿé chuū.

⁸ Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: Dii yáá'n'guiinüuⁿ cuví di nanaáⁿ caati 'túucā canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Dendyuüs: Cuⁿtéenu di Señor Ndyuüs yeⁿe di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nūuⁿ.

⁹ Cuayiivi candéé yáá'n'guiinüuⁿ Jesús miiⁿ na yááⁿ Jerusalén ní cucéé sá ndúúcu yā na yáacú yeⁿe yācú templo. Ní caⁿ'a sa: Nduuti chí dii chí Daiya Dendyuüs dii, cááⁿá di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa. ¹⁰ Caati

'túucā canéé nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿe Ndyuüs:

Ndyuüs dich'óⁿ yā ángeles yeⁿe yā chí diiⁿ yā cuidado yeⁿe di.

¹¹ Ní ángeles cundéé yā dii ndúúcu taⁿ'á yā, ní nguéé cuuvi yaⁿ'ai caⁿ'a di na tuūu.

¹² Jesús miiⁿ nán'guécútāⁿ a yā: 'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuüs: Nguéé diiⁿ di mar 'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuüs yeⁿe di.

¹³ Taachí chíinu chí diiⁿ yáá'n'guiinüuⁿ chí n'diichineeⁿ sa Jesús divíⁿ sa yeⁿe yā 'áámá tiempo.

Jesús tucáⁿ a yā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Jesús miiⁿ nguecúnée yā na yáⁿ'āa Galilea ní canéé poder yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuüs ndúúcu yā. Nduyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ch'icadínuuⁿ yā na nuuⁿ'māⁿ na yáⁿ'āa caaⁿ 'diituuⁿ yeⁿe chí n'daācā n'dai idiⁿ Jesús.

¹⁵ Ní Jesús ngíⁿ'cúeeⁿ yā na yaācú sinagogas yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ Israel yeⁿe nducuénⁿé yááⁿ ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ idich'etéé yā Jesús.

Jesús canee yā na yááⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ndaá Jesús na yááⁿ Nazaret naachi chíiⁿta yā. Ní tan'dúucā chí costumbre yeⁿe yā, nguuví sábadó chí ntaaviⁿ'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe ndaata Israel ndáa yā na yaācú sinagoga miiⁿ ní Jesús chééndii yā ní ch'eeⁿ yā yeⁿe libro yeⁿe Ndyuüs. ¹⁷ Ní nan'guáaⁿ yā libro miiⁿ naachi ngaⁿ'a yeⁿe profeta Isaías. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canéé nguūⁿ chúi:

¹⁸ Espíritu yeⁿe Ndyuüs canéé yā nduucú, tí Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuüs ndéevé yā 'úú chí 'úú ní caaⁿ'māⁿ nduudu chí ngai yeⁿe Ndyuüs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaachíⁿ sneeⁿ ndúúcu nuuⁿ'ndi yeⁿe yā. Dich'óⁿ yā 'úú chí diiⁿ chí ndiúvā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí yaⁿ'ai staava yeⁿe yā, ní caaⁿ'māⁿ chí nánguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe nuuⁿ'ndi yeⁿe yā chí tan'duucā chí caⁿ'á libertad 'iiⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ vácūu, ní diiⁿ chí inaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosa chí n'daacā chí nguéé déenu yā yeⁿe caati maaⁿ canee yā tan'dúucā 'iiⁿ'yāⁿ chí ngeuenááⁿ, 'tíicá yā. Ní nadan'guaf 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacā idiⁿ ndúúcu yā.

¹⁹ Ní caaⁿ'māⁿ yeⁿe tiempo chí n'dai taavi chí Ndyuüs ndéevé yā chí caaⁿ'māⁿ, yeⁿe vaadi n'dai taavi yeⁿe yā.

²⁰ Tuuⁿ'mí ní Jesús nan'gaadi yā libro yeⁿe Ndyuüs ní nancaⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe yaācú sinagoga miiⁿ. Ní cuayiivi Jesús chíⁿ'indi yā. Nduyaaaca 'iiⁿ'yāⁿ snee yā ngíⁿu yā yeⁿe Jesús. ²¹ Jesús tucáⁿ a yā caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ cunuⁿ' caⁿ'a

chuū chi canee nguūn cuáán vmaaa chi ye'e ndís'tiī, chuū chi ch'iinu ch'iindiveé nī.

²² Nducyaáac 'iīn'yān n'dáacā nga'n'a yā ye'e Jesús. Nge'e yīnū yā ye'e nduudu chí n'dai chí nga'n'a Jesús mīi' nī nga'n'a yā: ¿Áá nguéé sá'n'a 'cūū daiya José?

²³ Ní ca'n'a Jesús mīi': Ndís'tiī ní cuuví nī nduudu 'cūū 'úú. N'diī 'iīn'yān chí déénu nī diīn yīicú nī 'iīn'yān, diīn yīicú maán nī n'diī. Tanducué'n'é chí ch'iindiveé'n nū chí diī' nī na yāā Capernaum, 'tiicá ntūū' diī' nī 'muu' yāān vaacú nī.

²⁴ Naati 'uu ní ca'n'á chí ndís'tiī: Cuaacu ní'nyú' mar 'áámá profeta ní nguéé ngíí inee yā na yāān vaacú yā. ²⁵ Cuaacu ní'nyú' nga'n'á ngíí ndís'tiī: Tiempo chí chó'oo neené 'yaa' n'daataá nguá'aa vee tá nguaa' 'iīn'yān Israel taachi profeta Elías cāneé yā i'nyee'dí 'cūū ní 'āā ntéé chee' cuuvi 'iīnu ndúuyū canéé ma'n'a tiempo mīi'. Ní ch'iīdī cuicu nuu'mán 'yāā'aa ye'e 'iīn'yān Israel. ²⁶ Ní Ndyuūs nguéé dich'ó'o yā Elías mīi' nanáān nducyaaca n'daataá nguá'aa, dámaān 'áámá n'daataá nguá'aa ye'e táámá nación. Ní canee tá na yāān Sarepta chí ní'nyú' na yā'n'āa Sidón. ²⁷ Ní tiempo taachi canéé profeta Eliseo na i'nyee'dí 'cūū, 'tiicá ntūū' néené 'yaa' 'iīn'yān ndúucú ca'ai chí lepra chí in'duuti yúutē ye'e yā naati nguéé nducyaaca 'iīn'yān s'ee' nduuva ye'e yā, dámaān sa'n'ā Naamán ye'e táámá nación chí ye'e yā'n'āa Siria.

²⁸ Taachí 'iīn'yān ch'iindiveé'n yā chuū nducyaaca yā na yaācū sinagoga mīi' neené nduuví taa' yā. ²⁹ Ní ch'ētī ndiī yā tí ne'e yā tun'daa yā Jesús cuaa' chuva'ái yāān mīi' ní candéé yā Jesús mīi' ndiī na yaacu n'dai ye'e yīcū chí yaacú ca ye'e yāān mīi'. Ní 'iicu cuuví cun'daa yā Jesús mīi'. ³⁰ Naati nguéé cuuví diī' yā tí Jesús mīi' ní chó'ó yā náávta'n'a ye'e 'iīn'yān s'ee' ní cuna'n'a yā na vaacu yā.

'Áámá sa'n'ā chí canéé sa ndúucū espíritu chí nguéé n'daācā ye'e yāān'nguiinūu'
(Mr. 1:21-28)

³¹ Cuayīvi Jesús nangua'ái yā na yāān Capernaum ye'e yā'n'āa Galilea ní mīi' ngí'cuae' yā 'iīn'yān nguuví sábadō chí nguuví chí ntaavi'tuunūū' yā. ³² Ní 'iīn'yān na yāān mīi' nge'e yīnū yā ye'e chí ngí'cuae' Jesús, tí ngí'cuae' yā ndúucū poder tan'dúucā 'áámá 'iīn'yān chí nga'n'ā ntiī'nyū' yā.

³³ Ní taachi snee Jesús na yaacu sinagoga mīi' canee 'áámá sa'n'ā ndúucū espíritu ye'e yāān'nguiinūu'. Espíritu mīi' diī' chí sa'n'ā mīi' neené yuudu 'caī sa. ³⁴ Ní espíritu mīi' ní ca'n'ā: N'diī, Jesús, ye'e yāān Nazaret, cu'neé nī nús'uu. ¿Dé'ē canee ye'e' nū nduucú ní? ¿Áá ndaa ní chí di'cuinū nī nús'uu?

Úú n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'iīn'yān chí N'dai chí Daiya Dendyuūs n'diī.

³⁵ Jesús ní yaa'vinee' yā ní ca'n'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di ní nan'daa dí ye'e sá 'tīī. Tuu'mi ní espíritu ye'e yāān'nguiinūu' chinde'ēve sa sá'n'a 'cūū náávta'n'ā ye'e 'iīn'yān s'ee' ní nan'daa sa ye'e sá'n'a 'cūū. Nguéé dé'ē vee diī' sa ndúucū sá'n'a 'cūū. ³⁶ Nducyaaca yā ní nge'e yīnū yā ní nga'n'a yā ngii yā vī'i: ¿Dé'ē nduudu chí 'túuca? 'iīn'yān 'cūū nga'n'ā ntiī'nyū' yā espíritu ye'e yāān'nguiinūu' ndúucū poder tan'dúucā 'áámá 'iīn'ntyē'né. Nga'n'ā yā chí nan'daa espíritu ye'e yāān'nguiinūu' ní nacan'daa.

³⁷ Ní nducyaaca 'iīn'yān nga'n'a yā ye'e Jesús mīi' nducué'n'é cuaa' nducué'n'é yāān cuáán' diituū.

Jesús diī' yā chí nduūvā ye'e indán'a Simón Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Tuu'mi ní Jesús mīi' nan'daa yā yaācū sinagoga mīi' ní ndaa yā va'ai ye'e Simón Pedro. Ní indán'a Simón Pedro mīi' ndéé 'aama 'iīn'nū' taa' n'daataá ní 'iīn'yān ye'e vaacu tá di'cuítu yā Jesús mīi' chí cunéé yā ní nanduūvā ye'e tá. ³⁹ Jesús can'diī yā naachi canéé n'daataa mīi' ní ca'n'a yā chí cuavii 'iīn'nū' mīi'. Hora mīi' 'iīn'nū' mīi' chivii ye'e tá. N'daataa mīi' ní hora mīi' ncuee' nuu' tá ní diī' tá mandados ye'e 'iīn'yān s'ee' ní ca'a tá chí che'e yā.

Jesús diī' yā chí nduūvā ye'e yaa' n'dái 'iīn'yān chí ngíitā

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Taachí chiya 'yā'ā, 'yāān n'dái 'iīn'yān ndéé yā 'iīn'yān chí ngíitā nanáān Jesús. Néené n'dee naa' ca'ai ndiī yā. Jesús mīi' ní yīin'duu tá'a yā vmaaa' ca'áámá ca'áámá 'iīn'yān ní 'tíicā nduuvā ye'e yā. ⁴¹ Ní ye'e 'yaa' 'iīn'yān chí ngíitā yā yīnan'daa espíritus ye'e yāān'nguiinūu' chí 'caī yā ní nga'n'a yā: N'diī ní Daiya Dendyuūs n'diī. Tuu'mi ní Jesús mīi' ní yaa'vinee' yā espíritus ye'e yāān'nguiinūu' ní nguéé 'cuú' yā chí caa'maa' sa tí espíritus ye'e yāān'nguiinūu' ní deenu sá chí Jesús mīi' chí Cristo.

Jesús ní ca'n'a yā nduudu ye'e Ndyuūs na yā'n'āa Judea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Chide'ēve táámá nguuví Jesús mīi' ní cuen'e yā chuva'ai yāān mīi' na 'áámá lugar naachi nguéé ch'ētīnéé 'iīn'yān. Ní 'iīn'yān s'ee' ye'e yāān mīi'ya in'nuū' yā Jesús ní ndaa yā naachi canéé Jesús mīi'. Ní di'cuítu yā chí nguéé cuvii Jesús ye'e yā. ⁴³ Naati Jesús mīi' ní nga'n'a yā ngii yā 'iīn'yān s'ee': Canéé chí' chí 'úú ní caa'n'aa ye'e nduudu ngai ye'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiī'nyū'

yā, nanááa 'i'in'yān ye'n'e taná'a yāān ti ye'n'e chūū chí Dendyuūs dich'o'ó yā 'úú.

⁴⁴ Ní Jesús mii' cuen'é yā yāān ndíi yāān ye'n'e yā'n'āa Galilea ní ngan'á yā nduudu ye'n'e Ndyuūs na yaācū sinagogas naachi cuen'é yā.

5

Nduúūcū vaadi n'giinu ye'n'e chi itungaān yā yaācā

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ 'Áámá tiempo taachi Jesús canée yā nīi'nuú' ná nuū'nīn'yā'n'ā chí nguuví Genesaret, néené 'yaa' 'i'in'yān ndaa yā nanáa' yā ní chiitu yā chí cuuvi 'caandiveén' yā nduudu ye'n'e Dendyuūs. ² Jesús n'diichi yā ná 'uúvī barcos chí snéé nīi'nuú' na nuū'nīn'yā'n'ā. 'I'in'yān chí itungaa' 'yaācā mii' 'āā nan'daa yā na barco s'ee' ní cuen'é yā naa'nú yā yāānā ye'n'e 'yaācā na nuū'nīn'yā'n'ā. ³ Tuu'mi Jesús sndaa yā na 'áámá barco chí ye'n'e Simón Pedro mii' ní chí yā Simón Pedro chí 'āa ca'a rá barco mii' ndíi nīi'nuú' 'diituú nuū'nīn' mii'. Tuu'mi ní Jesús ch'iindii yā na barco mii' ní chí cuue' yā 'i'in'yān'. ⁴ Taachi Jesús ch'iinu chí 'cuue' yā 'i'in'yān', tuu'mi ní ca'a yā chí yā Simón: Cuen'e di ndúúūcū barco ndíi ná yāānū' ní 'caanu' dí yaanā ye'n'e di nguaa' nuū'nīn' ní tungaān dí 'yaācā.

⁵ Simón mii' ní nan'guēcūta' a yā ní ca'a yā chí yā Jesús: N'díi Maestro, 'āā nuū'mán yaa' ch'ēeti nduuchí 'nū ní dii' nti'nyū' 'nū ní nguéé de'ē vεε ndaāca 'nū; naati ndúúūcū nduudu ye'n'e ní 'caanu' 'nū yaānā ye'n'e 'nū chēeti nuū'nīn' mii'.

⁶ Taachi 'caanu' yā yaānā mii' chiitu 'yaācā chēeti yaānā mii' chí yaānā mii' ndiitu nuū' chūteen'. ⁷ Tuu'mi ní dita'a yā ye'n'e taná'a 'i'in'yān' chí snúu' yā chēeti taamā barco mii' chí ca'a yā ní cunnee yā Simón. 'I'in'yān' s'ee' ní ndaa yā ní chiitu 'yaācā nduu 'uuví barcos chí nduu 'uuví barcos ne'n'e 'cuēcchi ndii máā nuū'nīn'. ⁸ Taachi Simón Pedro n'diichi yā chuū chíntii'yā yā nanááa Jesús mii' ní ca'a yā chí yā Jesús mii': N'díi Señor, 'úú nguéé n'daācā 'úú chí cuchií nanááa n'díi, tí 'úú ní 'i'in'yān' nuū'ndí 'úú.

⁹ Simón Pedro mii' ní néené nge'n'e yiinú yā. 'Tiicā ntúū' 'i'in'yān' chí snéé yā ndúúūcū sa nge'n'e yiinú yā cáāvā ye'n'e chí dii' Jesús chí 'i'in'yān' s'ee' itungaān yā 'yaācā chí 'yaa' taaví tí. ¹⁰ 'Tiicā ntúū' Jacobo ndúúūcū Juan, chí daiya Zebedeo, chí dáámá dii' yā nti'nyu' ndúúūcū Simón, dii'yā yā chí. Ní Jesús ca'a yā chí yā Simón: Díi, Simón, nguéé 'va'a dí; ndii maa' ní tan'dúúūcā chí ituungaa' dí 'yaācā ye'n'e nuū'nīn', 'tiicā maa' ní 'úú idií' chí in'nuu' dí 'i'in'yān' chí cuuvi ca'a yā nduucú.

¹¹ Taachi ndaa yā ndúúūcū barco mii' nīi'nuú' 'diituú nuū'nīn', tuu'mi ní 'i'in'yān' s'ee' s'nee' yā nti'nyu' ye'n'e yā ndúúūcū barco mii' ndúúūcū nducué'n'e chí snúū' chēeti barco mii' ní cuen'e yā ndúúūcū Jesús.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā ndúúūcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Taachi Jesús mii' ndaa yā na 'áámá yāān' ní canée yā mii', ndaa nanááa' Jesús 'áámá sa'n'ā chí ndii sa 'áámá ca'ai chí nguuví lepra chí in'duuti yuūtē ye'n'e sa. Taachi sa'n'ā mii' n'diichi sa Jesús mii', chíntii'yā sa can'díi sa ndii na yā'n'āa nanááa' Jesús mii'. Ní chíica sa Jesús: N'díi Señor, ndúúti chí n'díi ne'n'e ní, ní dii' ní chí nduūvā ye'n'e.

¹³ Tuu'mi ní Jesús mii' n'doo ta'á yā ní tuu'vī yā sa'n'ā ní ca'a yā: 'Úú ní ne'n'e chí nduūvā ye'n'e di. Tuu'mi nuū' nduūvā ye'n'e sa ní nduūvī deεεε sá. ¹⁴ Ní Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'ā mii': Nguéé cuuvi di mar 'áámá 'i'in'yān' chí nduuvā ye'n'e di. Cuen'e di ní 'cuu' mii' di maa' cuerpo ye'n'e di nanááa' chiiduú. Ní ca'a di nanááa' Ndyuūs ofrenda ye'n'e di ye'n'e chí nanduuvā ye'n'e di tan'dúúūcā chí nga'a ley ye'n'e Moisés. Ní 'iicu cadíínuū' nducyaaca 'i'in'yān' chí nduūvā ye'n'e di.

¹⁵ Ye'n'e chí dii' Jesús mii' dādoō ca, ní neenē 'yaa' 'i'in'yān' ndaa yā chí 'caandiveén' yā nduudu ye'n'e Jesús mii'. Ní Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'i'in'yān'. ¹⁶ Jesús cuen'e yā na lugar naachi nguéé ch'ēetinēé 'i'in'yān' chí caa'ma'ngua'á yā.

Jesús dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'áámá sa'n'ā chí in'duuví cuerpo ye'n'e sa

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ 'Áámá nguuví Jesús ní ngi'cuue' yā 'i'in'yān' ní mii' vée 'i'in'yān' fariseos chí dingūū' leyes ndúúūcū maestros chí ngi'cuue' ley. 'I'in'yān' s'ee' ní ngiicā yā ye'n'e táámá yāān' ní ye'n'e nducyáácā yāān' ye'n'e yā'n'āa Galilea ndúúūcū yā'n'āa Judea, nícu ye'n'e yāān' Jerusalén. Jesús mii' cuuvi dii' yā chí nduūvā 'i'in'yān' s'ee' ti poder ye'n'e Ndyuūs canée nduucú yā. ¹⁸ Tuu'mi ní ndaa ntúū' n'duuví sa'n'ā chí n'diichi yā Jesús. Ní sa'n'ā s'ee' ní ndεε yā 'áámá sa'n'ā ndúúūcū ca'ai chí in'duuví cuerpo ye'n'e sa na 'áámá camilla. Ní ndii' yā chí ndaa sa'n'ā mii' chēeti va'ai nanááa' Jesús mii'. ¹⁹ Nguéé ndaāca yā taacā cundāa yā ndúúūcū sa'n'ā mii' ti neenē n'deeé 'i'in'yān' snuu' yā. Tuu'mi ní 'i'in'yān' s'ee' ní chεε yā tiin' va'ai ní diví yā n'duuví táátá tiin' va'ai. Ní dí'cu'a'ái yā sa'n'ā na yíivε naachi candíití sa'n'ā mii' nanááa' Jesús. ²⁰ Taachi Jesús mii' tuumicadíínuu' yā chí vée vaadi i'teenū ye'n'e sa'n'ā s'ee' ca'n'a yā chí yā sa'n'ā: Díi sa'n'ā, 'úú nadach'ēēcū nuu'ndí ye'n'e di.

²¹ Tuu'mi ní 'iin'yān chi ngi'cueen ley ndúúú 'iin'yān fariseos tuca'a yā nadi-cadíínnuun yā ní ca'n'a yā: ¿Du'u sán'a 'cūú chi duuchinee yā ye'n'e Ndyuūs? ¿Du'ū nadich'ēccu nuu'ndi ye'n'e yú? Dámaa' Ndyuūs cuuvi díi' yā 'tíicā.

²² Jesús tuúmicadiínúú yā chi nadicadíínnuun 'iin'yān s'eeen. Tuu'mi ní ca'n'a yā chii yā 'iin'yān s'eeen: Ndis'tíi, ¿d'é'ē cúúví chí 'tíicā inadicadíínnuun ndis'tíi na staava ye'n'e ní? ²³ ¿Chee cá nguéé ngi'n'í chí caa'n'má: 'Áa nuu'ndi ye'n'e dí ní nch'ēccú o ndúúncuéen dí ní caaca dí? ²⁴ Túúca ca'n'á chíi sa'n'a chí ndis'tíi cuuvi déenu ní ti 'úú ní Sa'n'a chí Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní véé poder in'yeen'di 'cūú chi inadach'ēccú nuu'ndi. Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'a miin: Ncueen di, nta'a di yiive ye'n'e dí ní cuna'n'a di na vaacu di.

²⁵ Tuu'mi ní sa'n'a miin chí ndii chí ca'ái sa 'áa ndúúvā ye'n'e sa ní sta'á sa yiive ye'n'e sa naachi cándiiti sa ní nga'n'a sa: De'ē chúúcā ch'ēete Dendyuūs. Ní cuna'n'a sa naavta'n'a ye'n'e 'iin'yān s'eeen. ²⁶ Nducyáácá 'iin'yān che'n'e yíinú yā ní neene di'va'á yā ní ca'n'a yā: De'ē chúúcā ch'ēete Dendyuūs. Ní ca'n'a yā: Maa' ní n'diichi yú dendu'ū chí nguéé ta nn'diichi yú chí ca'n'a yíinu yú.

Jesús yaa'ví yā sa'n'ā chí nguuvi Levi
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Cho'ōo chúú, ní Jesús miin ca'n'daa yā cachiicá yā ní n'diichi yā 'áámá sa'n'ā chí inn'guée ye'n'e impuestos ye'n'e yā 'áa chí ngu-uvi sa Leví. Sa'n'ā miin ní véé sa naachi n'geetée sa'n'ā chí inn'guée ye'n'e impuestos. Jesús miin ní yaa'ví yā: Díi, sán'ā, cuchíi di ca'n'a di nduucú.

²⁸ Tuu'mi ní s'neen sá ntii'nyu' ye'n'e sa ndúúú nducué'n'ē dendu'ū ní ndúccuee' sá ní cue'n'e sa ndúúú Jesús.

²⁹ Sa'n'a Leví miin ca'n'a ntii'nyu' sá chí in'nuúu' 'áámá comida ch'ēete n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa miin véé 'yáá' sa'n'ā chí inn'guée ye'n'e impuestos ndúúú taná'n'a sa'n'ā. Nducyaaca yā ní véé yā ndúúú Leví na mesa miin. ³⁰ Tuu'mi maestros chí ngi'cueen ley miin ndúúú 'iin'yān fariseos chí díi' yā ley cunncaá ca'n'a yā ye'n'e discípulos ye'n'e Jesús ní ca'n'a yā: ¿D'é'ē cúúví chí ndis'tíi ndúúú Jesús nge'ē ní ní ngi'í ní ndúúú 'iin'yān chí inn'guée ye'n'e impuestos ndúúú 'iin'yān nuu'ndi? Chuú nguéé n'daācā.

³¹ Jesús ní n'guēccúta'n'a yā: 'Iin'yān chí nguéé ngiita nguéé ne'n'e yā chí cuuvi yíicú yā. Dámaān 'iin'yān chí ngiita ne'n'e yā chí cuuvi yíicú yā. ³² 'Úú nguéé cuchíi chí yaa'ví 'iin'yān chí nadacadiínúú yā chí n'dáāca yā chí nguéé dinuu'ndi yā naati 'iin'yān chí véé nuu'ndi ye'n'e yā ní 'íicú ndáácadáámí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā.

Jesús nga'n'a yā ye'n'e chí nguéé ca'diínú 'iin'yān

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Tuu'mi ní 'iin'yān s'eeen tiingūūnee yā Jesús: ¿D'é'ē cúúví chí discípulos ye'n'e Juan chí ngeedínnuun'ni ndúúú discípulos ye'n'e fariseos nééne n'deēe cúúví ní ca'diínú yā ní nga'n'angua'á yā ní discípulos ye'n'e ní ní nge'ē yā ní ngi'í yā?

³⁴ Jesús ní ca'n'a yā chíi yā 'iin'yān: ¿Chee ye'n'e maán ní cuuvi díi' ní chí nguéé che'e 'iin'yān chí nandaa naachi n'giindivaacu sa'n'a ne'n'e chí canée sa'n'a chí n'giindivaacu sa miin ndúúú yā? Nguéé cuuvi ní. ³⁵ Naati ndaa nguuví chí 'cúúví sa ní 'áa ntée sa ndúúú yā, tuu'mi ní 'iin'yān ca'diínú yā nguuví miin.

³⁶ Ca'n'a ntúū Jesús chíi yā 'iin'yān táámá ejemplo chí 'tēē nguēē daama: Mar 'áámá 'iin'yān nguéé 'caaca yā 'áámá 'taa' tiinūu' ngai chí nguéé 'áa naa'nu yā chí n'dyaatá yā 'áámá catecaí yā ndicúú caati tiinūu' ngai miin ní cū'tee' tiinūu' ndiicúú. Ní ndi-icúú miin nguéé n'daācā dináá' díi' naachi nn'dyaatá ndúúú chí ngai miin. ³⁷ 'Tíicā ntúū mar 'áámá 'iin'yān nguéé ca'nuú' yā vino ngai cheeti bolsa díi'má' 'iiti chí ndi-icúú tan'dúúcā chí díi' 'iin'yān ndiicúú ti vino ngai miin ní chó'ōo yaadi ye'n'e ní díi' chí 'cáancuūn yíi'má' ndiicúú. Ní vino miin ní cungeé ndii yíi'má' miin tuuvi. ³⁸ Cáāvā chuú ca'nuú' yā vino ngai miin cheeti bolsa díi'má' ngai ní nduu 'uuví ní n'daācā canee ye'n'e. ³⁹ Mar 'áámá 'iin'yān chí ngi'í yā vino ndiicúú ne'n'e yā cu'u yā vino ngai cuayívi caati nga'n'a yā chí vino chí ndiicúú chíi' chí n'dai nguéé ti vino ngai.

6

Discípulos ye'n'e Jesús sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúú 'iin'yān Israel

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ 'Áámá nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúú 'iin'yān Israel, Jesús cho'ó yā ndúúú discípulos ye'n'e yā 'áámá campo naachi véé trigo. Discípulos ye'n'e yā ní sta'á yā trigo ní chíi yā tiin' ndúúú ta'á yā ní che'e yā trigo. ² Tuu'mi ní n'duuví fariseos ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e Jesús: ¿D'é'ē cúúví chí ndis'tíi díi' ní cosas chí nguéé canee chí díi' ní ti contra ye'n'e ley ye'n'e nguuví chí cánée chí ntaavi'tuunúú?

³ Jesús nan'guēccúta'n'a yā: ¿'Áá nguéé n'geēn ndis'tíi na libro ye'n'e Ndyuūs tan'duucā chí díi' rey David ndúúú 'iin'yān chí snée ndúúú yā taachi cuūcú yā? ⁴ David snáá yā yaacú ndúúú 'iin'yān chí snée ndúúú yā ní David sta'a yā pan chí cánée nátaí ye'n'e Ndyuūs ní che'e yā ní ca'á yā chí che'e 'iin'yān chí snée ndúúú yā. David miin nguéé canee chí che'e yā pan ndúúú 'iin'yān

chi snée ndúúcu yā ti dámaān chiidúú s'een canee chi che'e yā pan miiⁿ.

⁵ Ní Jesús caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'een; 'Úú ní Saⁿā chi Daiya Dendyuūs ní 'úú ngii ngaⁿā ntiⁿnyuⁿ yeⁿe nguuví chí ntaaviⁿtuunuúⁿ 'iiⁿyāⁿ.

Jesús diiⁿ chi nduuvā yeⁿe saⁿā chi ndii chēechi ta'ā sa

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Táamá nguuví sábadó chi ntaaviⁿtuunuúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel, Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaacū sinagoga ní chíⁿcueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. Miiⁿ canee 'áamá saⁿā chí ntíⁿí ta'a sa ta cuaacū sa. ⁷ Maestros yeⁿe ley ndúúcu 'iiⁿyāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿe yā n'diichi yā nduuti chí idiⁿ Jesús chí nduuvā yeⁿe sa nguuví chí intaaviⁿtuunuúⁿ yā, ní 'tíicā cuuvi caaⁿmáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁸ Naati Jesús miiⁿ déenu yā yeⁿe chí nadicádiinuⁿ 'iiⁿyāⁿ ní caⁿa yā chií yā saⁿa chí ntíⁿí 'áamá ta'ā sa: Díi saⁿā, nducueeⁿ chí ní cuéendí di náávtāⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'een. Saⁿā miiⁿ ní cuéendí sa náávtāⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'een. ⁹ Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'een: 'Úú intiinguuneéⁿ ndísⁿtí. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuví chí ntaaviⁿtuunuúⁿ 'iiⁿyāⁿ? ¿Áá diiⁿ yú cosas chí n'daacā o cosas chí nguéé n'daacā? ¿Áá n'daacā chí nanguaⁿāi yú vida yeⁿe 'iiⁿyāⁿ o 'caaⁿnuⁿ yú 'iiⁿyāⁿ?

¹⁰ Jesús chíinu yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí snée yā cuaaⁿ 'diitú yā ní caⁿa yā chií yā saⁿā: N'doo di ta'ā di. Saⁿā miiⁿ ní n'doo ta'ā sa ní ta'ā sa miiⁿ 'āā nduūvā yeⁿe sa. ¹¹ 'iiⁿyāⁿ s'een ní n'duuví taaⁿ n'dai yā ní yaaⁿvi yā viⁿ: ¿De'ē diiⁿ yú chí cuuvi tun'daa yú nuuⁿndi yeⁿe Jesús miiⁿ?

Jesús ndēve yā ndu'u chí ndiichúúví discípulos yeⁿe yā

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nguuví s'een Jesús cueⁿe yā 'áamá yīcū chí caaⁿmaⁿguaⁿā yā ní Jesús miiⁿ ní núúⁿmáⁿ yaaⁿ caⁿanguaⁿā yā. ¹³ Ní taachi chídeve Jesús yaaⁿvi yā discípulos yeⁿe yā ní ndēve yā ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nguaaⁿ discípulos s'uuⁿ ní caⁿa yā chí ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ s'een chí apóstoles. ¹⁴ 'iiⁿyāⁿ s'een ní 'túúccā nguuví yā: Simón chí nguuví ntúuⁿ yā Pedro; ndúúcu Andrés chí 'diiⁿ Simón Pedro miiⁿ, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu Felipe, ndúúcu Bartolomé, ¹⁵ ndúúcu Mateo, ndúúcu Tomás, ndúúcu Jacobo chí saⁿa daiya Alfeo, ndúúcu Simón chí nguuví sa Zelote, ¹⁶ ndúúcu Judas chí 'diiⁿ Jacobo ndúúcu Judas Iscariote chí cuayiiⁿvi chíⁿi sá duⁿ chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿnúⁿ yā yā.

Jesús chíⁿcuéⁿ yā 'yaaⁿ táávi 'iiⁿyāⁿ (Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesús nanguaⁿái yā yeⁿe yīcū miiⁿ ndúúcu apóstoles yeⁿe yā ní ndúúcu n'dēe n'dái discípulos yeⁿe yā ní cuen^e yā 'áamá yāⁿāa chí yúúduu. Ní canee ntúuⁿ nduucú yā n'dēe n'dái 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāⁿā Judea ndúúcu yāāⁿ Jerusalén ní yeⁿe yāāⁿ s'een 'diitúu nuuⁿnīⁿyāⁿā ní yeⁿe yāⁿā Tiro ndúúcu yāⁿā Sidón. 'iiⁿyāⁿ s'een ní 'āā ndāa yā chí 'caandiveeⁿ yā yeⁿe chí ngiⁿcueeⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chí ngiⁿta yā neⁿe yā chí Jesús diiⁿ chí nduūvā yeⁿe yā. ¹⁸ Ní 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcu espíritu yeⁿe yāāⁿnguiniⁿuⁿ ní Jesús diiⁿ yā chí nacanⁿdāā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'een ní ch'ēnuu chí yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'een. Ní 'iiⁿyāⁿ s'een nduuvā yeⁿe yā. ¹⁹ Ní nducyááccā 'iiⁿyāⁿ chí ngiⁿta neⁿe yā tuuⁿvi yā Jesús miiⁿ ti vée cá poder yeⁿe yā chí diiⁿ yā chí nanduūvā yeⁿe yā.

Yeⁿe vaadi yeenú ndúúcu yeⁿe chí nguéé vaadi yeenú

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Tuuⁿmi ní Jesús n'diichi yā discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'een: Dé'e chúúccā n'dai ndísⁿtí chí nguéé dé'e vee yeⁿe ní ti yeⁿe ndísⁿtí cuuví naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ yā na va'ai chēti nguuví.

²¹ Dé'e chúúccā n'dai ndísⁿtí chí 'cueeⁿ cá ní libro yeⁿe Ndyuūs chí n'daacā ca canee staava yeⁿe ní. Dé'e chúúccā n'dai ndísⁿtí chí maaⁿ ní nngēcu ní nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿe diiⁿ ní nducueeⁿ chí cuaacu ti Ndyuūs ya'āi 'iinú yā ndísⁿtí.

²² Dé'e chúúccā n'dai ndísⁿtí taachi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeedí 'cūu nguéé cuuvi snaaⁿ yā ndísⁿtí ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'een cuví yā yeⁿe ndísⁿtí. Ní cunnccā diiⁿ yā ndúúcu ndísⁿtí. Ní 'āā ntée neⁿe yā 'caandiveeⁿ yā chí duuchi ní. Caaⁿmáⁿ yā chí nguéé n'daacā ndísⁿtí cucáāvā 'úú chí Saⁿā chí Daiyā Ndyuūs. ²³ Ndísⁿtí canee chí yeenú n'dai ní ní nguuví miiⁿ cuuví yeenú n'dai ca ní caati Ndyuūs téé yā chí cuuvi yeⁿe ní denduⁿ chí ch'ēte n'dai taachi ndaa ní na va'ai chēti nguuví. Ti ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā ntúuⁿ idiⁿ 'iiⁿyāⁿ cosas chí nguéé n'daacā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ profetas chí candéⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs.

²⁴ Dé'e chúúccā ndaachiⁿ yeⁿe ndísⁿtí chí vée cá yeⁿe ní caati 'āā yeenú ní yeⁿe nducueⁿ yeⁿe iⁿyeedí 'cūu.

²⁵ Dé'e chúúccā ndaachiⁿ yeⁿe ndísⁿtí chí nadacádiinuⁿ ní chí n'daacā canee ní nanááⁿ Dendyuūs ní nguéé ngiindiveeⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs ti cuayiiⁿvi naachi neⁿe ní 'caandiveeⁿ ní ní nguéé cuuví 'caandiveeⁿ ní. Dé'e chúúccā ndaachiⁿ yeⁿe ndísⁿtí chí maaⁿ ní n'giiⁿnyuⁿ ní ti cuayiiⁿvi ní cuēcū ní ti ndaachiⁿ ní.

²⁶ Dé'e chúúccā ndaachiⁿ yeⁿe ndísⁿtí taachi nducyaaca 'iiⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ n'daacā yeⁿe ní. Caati ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicā ngaⁿa 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ profetas chí falso

yā ní nguée profetas ye'né Ndyuūs, ní nguée candee yā nduudu ye'né Ndyuūs.

*Dine'e yú 'ii'yān chi taan'yā nduucú yú
(Mt. 5.38-48; 7.12)*

27 'Úú, Jesús, ní nga'ná ngíi ndís'tií chi n'giindiveé nī nduudu chi nga'ná: Diné'e ntúū nī 'ii'yān 'áará chí taan' yā ye'né nī. Ní dii' n'daacá nī ntúū ndúúú 'ii'yān 'áará chí nguée ne'e yā ndís'tií. 28 Di'viicú nī 'ii'yān 'áará chí ca'n'a cunnáa yā ndúúú nī. Ní caan'ma'ngua'a nī caavā 'ii'yān 'áará chí nguée n'daacá dii' yā ndúúú nī. 29 Nduuti chí 'áámá 'ii'yān duuchinee yā ye'né nī ní n'ge'e yā 'áámá tiicuaa náa nī, 'cuú' nī chí dii' yā táámá vmné'ée nduuti chí ne'e yā. 'Ii'yān chí diví yā cotón ye'né nī, ca'á ntúū nī catecai nī. 30 'Áá du'ú nūu' 'ii'yān chí caaca yā cosa ye'né nī caavā necesidades ye'né yā, ca'á nī. 'Ii'yān chí cuta'á yā chí ye'né nī, 'áá ntéé nguée cunee nī ndaacá nī. 31 Tan'dúúú chí ndís'tií ne'né nī chí taná'a sa'n'á mii' n'daacá dii' sa nduucú nī, 'tiicá ntúū dii' ndís'tií ndúúú sa'n'á s'ee'n.

32 Nduuti chí ndís'tií diné'né nī 'ii'yān chí ne'né ndís'tií, ¿dé'ē chí n'daacá idií' nī? Caati 'ii'yān chí nguée n'daacá, 'tiicá ntúū idií' yā. 33 Nduuti chí ndís'tií n'daacá idií' nī ndúúú 'ii'yān chí din'daacá nduucú nī, ¿dé'ē chí n'daacá idií' nī? Caati 'ii'yān chí nguée n'daacá, 'tiicá ntúū idií' yā. 34 'Tiicá ntúū, nduuti chí dii' nī prestar chihi chí ye'né nī 'ii'yān ní cunee ngiinú nī chí 'ii'yān mii' ca'n'á yā tee yā chihi chí ye'né nī, ¿dé'ē cuuvi chí 'ii'yān téé yā gracias ndís'tií? 'Tiicá ntúū idií' 'ii'yān chí nguée n'daacá. 35 Ndís'tií dine'né nī 'ii'yān s'ee'n chí taan' yā ye'né nī. 'Tiicá din'daacá nī ndúúú 'ii'yān chí nguée ngii' n'diichí yā ndís'tií. Dii' nī prestar cosa chí ye'né nī ní nguée de'ē vee nadacadiinu' cá ní ye'né. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tií cosas chí dendu'ú chí ch'ette ca ye'né yā taachi ca'n'a nī na va'ai ch'eti nguuví ní cuuví ndís'tií daiyá Dendyuūs chí ch'ette taavi ca. 'Tiicá Ndyuūs téé yā cosas chí n'daacá 'ii'yān chí cunnáa chí nguée caan'mán yā: N'dii Ndyuūs gracias. 36 'Tiicá ntúū yā'ai 'iinú nī cááa 'ii'yān tan'dúúú Chiidá nī Ndyuūs ya'ai 'iinú yā ndís'tií.

*Nguée caan'man nī nuu'ndi ye'né mar
'áámá 'ii'yān
(Mt. 7.1-5)*

37 Nguée caan'mán nī nuu'ndi ye'né 'ii'yān ní Ndyuūs ní nguée caan'man ntúū yā ye'né nī. Nguée dii' nī condenar 'ii'yān ní Ndyuūs nguée dii' yā condenar ndís'tií. Nadich'ecú nī nuu'ndi ye'né 'ii'yān ní Ndyuūs nadich'ecú yā nuu'ndi ye'né nī. 38 Ca'á n'daacá nī 'ii'yān chí véé necesidades ye'né yā ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tií ní dicaadi n'dááca yā chí cúnú chiichi ndíi tuunu cungeé na morral ye'né nī, caati

Ndyuūs dicaadi yā ndís'tií ndúúú maa'n caadi chí dicaadi nī.

39 Jesús ngii yā 'ii'yān s'ee'n 'áámá ejemplo ye'né 'áámá nduudu chí 'téé nguée daama. ¿'Áá cúúví dii' 'áámá chí ngueenáa'n candee táámá chí ngueenáa'n? ¿'Áá nguée cun'dáá nūu' nduu 'uuví yā na yiivi yā'n'áa? 40 'Áámá discípulo mii' ní nguée ch'ette cá yā nguée ti maestro ye'né yā. 'Áá du'ú nūu' chí ne'né cuuvi Maestro, canee chí 'cuinu 'cueen yā din'daacá yā ní cuuvi yā tan'dúúú maestro ye'né yā.

41 Táácá cuuvi chí maa'n nch'etée nūu' n'gíinu nī nuu'ndi chí dii' taná'a 'ii'yān ní nguée inaa' nī nuu'ndi ch'ette chí dii' nī. 42 Nguée n'daacá chí caa'mán nī 'ii'yān ye'né chí dii' yā chí nguée n'daacá nduuti chí ndís'tií dii' nī cosas chí nguée n'daacá. N'daacá ca chí ndaacadaamí nī ye'né nuu'ndi chí dii' nī ní 'íicú cuuvi caa'mán nī ye'né 'ii'yān chí canee chí din'daacá yā.

*'Áámá yá'n'á ní ngi'í cucáávā n'gui'yen'e
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)*

43 N'gui'yen'e yán'á chí n'dai, n'daacá chí cuuvi n'gui'yen'e ní yán'á chí nguée n'dai ní nguée n'daacá n'gui'yen'e. Naati yán'á chí nguée n'daacá nguée cuuvi n'gui'yen'e chí n'daacá ye'né. 44 'Tiicá ti tuunu tuunu ca yán'á n'gi'í n'gui'yen'e. Nguée n'giichi yā yaa' chí 'cuúndi n'guiidii yaa' nguuví ye'né, ndíi nguée ndúú tuu'má yā uvas ye'né dii'yu nduuti yaa'. 45 'Tiicá ntúū sa'n'á chí n'dai idií' sa dendu'ú chí n'daacá chí nadacadiinu' sa na staava ye'né sa chí n'daacá. Sa'n'á chí cunnáa idií' sa tanducué'né chí nadacadiinu' sa na staava ye'né sa caati staava ye'né sa nguée n'daacá. Nduudu chí nga'n'á sa ngiica ye'né chí ndiituu na staava ye'né sa.

*Yen'e ndúú 'uuví cimientos ye'né nduu
'uuví va'ái
(Mt. 7.24-27)*

46 Ca'n'a ntúū Jesús: ¿De'ē cúúví chí ndís'tií nga'n'á ní ngi'í nī 'úú: N'dii, Señor ye'né, n'dii, Señor ye'né, ní nguée 'caandiveé' nī chí nga'n'á? 47 'Úú cuuví ndís'tií, du'ú 'ii'yān chí chí nanaa' ní n'giindiveé' nduudu ye'né nī n'daacá idií' yā tan'dúúú chí nga'n'á, 48 'ii'yān mii' tan'dúúú 'áámá sa'n'á chí din'dái sa vaacu sá. Chiinu yáanu' n'daacá sá ní s'nūu' sa cimientos ye'né vm-naa' 'áámá yáává. Ní taachi chihiyá 'áámá cuuvi na'n'á ní chíi'ta yíicú ní diitūu n'dái che'né nuu'n' mii'. Ní nuu'n' mii' nguée cuuvi dii' di'nú'u va'ái mii' ti n'daacá candúúu na yáává mii'. 49 Naati 'ii'yān chí nguée chíindiveé' yā nduudu ye'né ní nguée idií' yā tan'dúúú chí nga'n'á 'ii'yān mii' tan'dúúú 'áámá sa'n'á chí din'dái sa vaacu sa na yán'á ndúúú ní nguée ndúúú

cimientos. Ní díitúu n'dai che'né nuū'nīn mii'n ní va'āi mii'n maa'nch'etē nūn chindeve ní cunncaā ntuūvī va'āi mii'n.

7

Jesús idiī'yā chīnduuvā ye'n'e áámá mozo ye'n'e capitán romano

(Mt. 8.5-13)

¹ Taachí Jesús ch'íinú ngi'cuee'n yā 'iī'yā'n, tuu'mi ní cue'né yā na yaā'n Capernaum. ² Ná yaā'n mii'ya canéé áámá sa'nā capitán romano ye'n'e soldados. Ní na vaacu capitán mii'n canéé áámá sa'nā mozo chī idiī' mandado ye'n'e sa. Néené ne'n'e sa mozo ye'n'e sa ní néené ya'āi 'iīnu sa ti mozo ní neené ya'āi ngiita sa. Áā cháā 'cuūvi sa. ³ Taachí capitán mii'n ch'iīndivee'n sa chí Jesús mii'n diī' yā vaadi n'giīnu, capitán mii'n dicho'o sa n'dúúvī 'iī'yā'n Israel chí caa'ma' ntiī'nyū'n yā na yaacū ye'n'e 'iī'yā'n Israel chí 'iī'yā'n s'ee'n di'cuūtu yā Jesús mii'n chí ca'n'a yā na vaacu sa ní diī' yā chí nduuvā ye'n'e mozo ye'n'e sa. ⁴ 'Iī'yā'n s'ee'n cue'n'e yā nanáā'n Jesús mii'n. Ní di'cuūtu yā Jesús, ní ca'n'a yā chí yā 'iī'yā'n. N'diī Jesús, 'caandivee'n ní caati capitán ye'n'é 'nū ní neené n'dai yā chí diī' ní chí nduuvā ye'n'e mozo ye'n'e yā. ⁵ Caati capitán romano mii'n ní idiné'n'e yā 'iī'yā'n ye'n'e yú chí ye'n'e ndaata Israel, ní diī'n'dái yā yaacū sinagoga ye'n'e yū.

⁶ Tuu'mi ní Jesús mii'n cue'n'e yā ndúúcu 'iī'yā'n s'ee'n. Ní taachí áā cháā ndaa nīi'nuū'n yā ná va'ai ye'n'e sa, capitán mii'n dicho'o sa n'duuvī amigos ye'n'e sa chí caa'n'má'n yā cuuvi yā Jesús mii: N'diī, Señor, nguée tuuviīnū'n ní ti 'úu nguée neené n'dai 'úu chí cundaa ní cheeti va'ai ye'n'é. ⁷ Maa'n ní deenú chí mar áámá 'iī'yā'n ní neené n'dai chí cuuvi ndaa nanáā'n nī. Dámaā'n chí caa'ma' ntiī'nyū'n nū'n ní ní nduuvā ye'n'e mozo chí diī' mandado ye'n'é. ⁸ Áā de'e nuū'n chí caa'n'ma' ntiī'nyū'n ní ye'n'e tuu'mi ní cuuvi chó'ō. 'Tiicá ntúū'n 'úu ní véé 'iī'yā'n chí nga'n'a ntiī'nyū'n yā ye'n'é. 'Úu ní capitán ní nga'n'a ntiī'nyū'n ye'n'e soldados chí canee maa'n poder ye'n'é. Nga'ná ngiī áámá sa: Cuna'n'a di, ní ina'n'a sa. Ní nga'ná ngiī taama sa: Cuchí di, ní chí sa. Ní nga'ná ngiī mozo chí diī' mandado ye'n'é: Diī' di ntiī'nyū'n cūu, ní diī' sa.

⁹ Ní taachí Jesús ch'iīndivee'n yā nduudu ye'n'e sa chí nga'n'a amigos ye'n'e capitán mii'n ché'n'é yīinu yā ye'n'e capitán. Ní nguēcundí yā n'diichi yā 'iī'yā'n chí sné yā cuaa'n daami yā ní ca'n'a yā. 'Úu ní nga'ná ngiī ndis'ti: 'Úu nguée indaacá mar áámá 'iī'yā'n ye'n'e ndaata Israel chí i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúca capitán mii'n.

¹⁰ Taachí ndaa 'iī'yā'n s'ee'n va'ai chí capitán mii'n dicho'o sa, 'iī'yā'n s'ee'n n'diichi

yā chí mozo mii'n chí néené ngiita sa ní áā nduuvá ye'n'é sa.

Jesús nadanduuchi yā daiya áámá n'daata nguá'āa chí áā tiná'n'a sa

¹¹ Cuayivi, Jesús mii'n che'n'e yā na yaā'n Naín ndúúcu discípulos ye'n'e yā ndúúcu 'yaa' n'dái 'iī'yā'n chí cue'n'e ndúúcu yā. Ní chúu chí. ¹² Taachí Jesús ndaa yā nīi'nuū'n ná cheendi va'āi ye'n'e yaā'n mii'n, n'diichi yā chí ndéé 'iī'yā'n áámá caji tiná'n'a canuū' yúúni chí cue'n'e yā cuēcchi yā. Tiná'n'a mii'n áámá n'dyá'n'a sa ye'n'é cheecú sá. Ní n'daata mii'n ní n'daataá ngu'a yā. Ní neené 'yaa' 'iī'yā'n ye'n'e yaā'n mii'n snee yā ndúúcu yā. ¹³ Taachí Jesús n'diichi yā n'daataá mii'n, néené ya'ai 'iīnu yā n'daataá ní ca'n'a yā chí yā n'daataá mii'n: Nguée cuēcú di.

¹⁴ Tuu'mi ní Jesús mii'n ní cue'n'e ndaa yā ní tuu'ví yā caji ye'n'e tina'n'a. Ní 'iī'yā'n chí ndéé yā caji mii'n ch'etindii yā. Ní Jesús ca'n'a yā: Sa'n'a 'diī' 'úu yaa'ví diī, nducuee'n di.

¹⁵ Tuu'mi ní 'nuū'ndi sa'n'a 'diī' chí n'diī ní tucá'a sa ndéé sa. Ní Jesús mii'n ní nca'a yā sa'n'a 'diī' cheecu sa. ¹⁶ Nducyaa'a 'iī'yā'n di'va'á yā ye'n'e chí n'diichi yā ní ca'n'a yā: De'e chúuca ch'ete Ndyuūs. Ní ca'n'a yā chí áámá profeta ch'ete ndaa yā nguua' nús'uu chí Ndyuūs dicho'o yā caati ya'ai 'iīnu yā ye'n'e s'uuū'n chí nación ye'n'é yā.

¹⁷ 'Tiicá nga'n'a 'iī'yā'n s'ee'n ye'n'e Jesús mii'n. Ní ca'n'a yā chúu nūū'má'n na yā'n áā Judea ndúúcu nuu'má'n yāā cuaa'n diituū.

Juan chí nguēdínū'n nī' dichó'o yā nduu 'uuvī 'iī'yā'n nanáā'n Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Discípulos ye'n'e Juan chí nguēdínū'n nī' ca'n'a yā chí yā Juan mii'n ye'n'é tanducue'n'e dendu'ú chí diī' Jesús. Tuu'mi Juan mii'n yaa'vi yā 'uuvī discípulos ye'n'e yā nanáā'n yā. ¹⁹ Ní dicho'o yā discípulos s'ee'n chí ntiinguunee'n yā Jesús mii'n chúu: ¿Áá n'diī Cristo chí canéé chí ndaa o 'áā cūnee ngiīnū 'nū taama yā? ²⁰ Discípulos ye'n'e Juan mii'n cue'n'e yā ní ndaa yā nanáā'n Jesús mii'n ní ca'n'a yā chí yā Jesús: N'diī Señor, Juan chí nguēdínū'n nī' dichó'o yā nús'uu chí ntínguūnee'n 'nū n'diī: ¿Áá n'diī chí canéé chí ndaa o 'áā cūnee ngiīnū 'nū taama yā?

²¹ Tiempo mii' Jesús diī' yā chí nduudu ye'n'e 'yaa' n'dai 'iī'yā'n ye'n'é ca'ai chí ndiī yā ní ye'n'e ca'ai chí véé espíritu ye'n'e yáā'n'guinū'n ndúúcu yā. 'Tiicá ntúū'n diī' yā chí snaa' 'iī'yā'n chí nguenaá'n. ²² Tuu'mi Jesús nán'guēcúta'a yā ye'n'e nduu 'uuvī discípulos ye'n'e Juan mii'n ní ca'n'a yā: Ndis'ti, cuna'n'a ní ní cuuvi ní Juan mii'n ye'n'e nducue'n'e chí n'diichi ní ndúúcu chí n'giīndivee'n nī. 'Iī'yā'n chí nguenaá'n ní inaa' yā, 'iī'yā'n chí nguée ngiī ngiicá yā ní ngiica yā, 'iī'yā'n chí ndiī ca'ai chí lepra chí in'duuti yuutē ye'n'é yā ní nduuva ye'n'é yā,

'i'in'yān chi cḥeṭeṭúú ní n'giindiveén yā, 'i'in'yān chi n'díí ní nduuchí yā yēn'ē nguāá tinán'ā, ní 'i'in'yān chi ndaachíí snee yā 'úú ní nga'n'á nanáa yā nduudu yēn'ē Ndyuūs, nduudu ngai chí yēn'ē chí nanguan'āi 'i'in'yān. ²³ Dē'ē cḥúúca n'dai 'i'in'yān chi nguēé cuncnáa ch'eenú yā 'úú ndúúcu nduudu yēn'ē.

²⁴ Taachi cūen'e discípulos yēn'e Juan chi dicho'ō Juan miin, tuu'mi ní Jesús tucá'a yā ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān chi snee yā ndúúcu yā yēn'e Juan chi ngēdínúūn'ni miin: ¿Dē'e che'n'e ní n'diichi ní na yā'n'āa cuu'ma' naachi nguēé ch'eṭeṭinéé 'i'in'yān? ¿'Áá 'áámá ndúú chí idin'nú'u yúúné? Nguēé 'tíicā. ²⁵ ¿Du'ú che'n'e ní n'diichi ní tuu'mi? ¿'Áá 'aama sa'n'ā chí canúu' sa catecai n'dai sa? Deenu ní chí 'i'in'yān chí n'daācā catecai yā nguēé n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai yēn'ē rey. ²⁶ ¿Du'ú che'n'e ní n'diichi ní tuu'mi? ¿'Áá 'áámá profeta chí nga'n'ā nduudu cuaacu yēn'ē Ndyuūs? 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'ti chí 'tíicā. Che'n'e ní n'diichi ní 'áámá 'i'in'yān ch'eṭeṭe ca yā nguēé ti taná'n'ā profetas. ²⁷ Chuú canéé nguūn' yēn'e Juan miin na libro yēn'ē Ndyuūs ndii cuáá'n vmnaa'n:

Cun'diichi ní. 'Úú ní dicho'ō 'áámá sa'n'ā chí caa'ma' sā nduudu cuaacu yēn'ē nanáa' dii. Ní sa'n'ā miin ní 'cu-undiyaá'n sa yúúni cááv dii.

²⁸ 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'ti chí nguāa' nducyaaca sa'n'ā chí ch'iindiyāa' sa na i'yēe'dí 'cūú nguēé táámá sa'n'ā chí ch'eṭeṭe ca sa ti 'āa Juan miin chí chēdínúūn'ni sa. Naati 'i'in'yān chí ndiicuú'n ca yā naachi Ndyuūs nga'n'ā nti'n'yú' yā ní ch'eṭeṭe cá yā nguēé ti Juan miin.

²⁹ Neenē n'dai 'i'in'yān ndúúcu 'i'in'yān chí inn'guēé yēn'ē yā'n'āa ch'iindiveén yā nduudu chí nga'n'ā Jesús. Ní 'i'in'yān s'een chí'ténu yā nduudu yēn'e Juan miin ní díi' yā tan'duucā Ndyuūs ne'n'e yā. Ní Juan miin chēdínúūn'ni yā 'i'in'yān. ³⁰ Naati 'i'in'yān fariseos miin ndúúcu maestros yēn'e ley, 'i'in'yān s'een nguēé ne'n'e yā Juan ndíí nguēé s'ténu yā nduudu yēn'e Juan miin. Ní nguēé chēdínúūn'ni yā. ³¹ Jesús miin ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān: ¿Dē'ē cuuvi nadidaamá ndúucu tan'dúúca 'i'in'yān chí snée yā na i'yēe'dí 'cūú maan? ¿Dē'ē tan'duucā yā? ³² 'I'in'yān s'een tan'dúúca sa'n'ā ngaiyāá chí n'gē'eṭe sa ni'v'ē ní duúchí sa ndúúcu v'i'í ní n'gai sa compañeros yēn'e sa. Ní nga'n'ā sa ngii sa v'i'í: Tiiv'í n' flauta cááv baile ní nguēé nde'ei ní. Ngiita 'n'ú canciones chí ndaachíí ní nguēé chē'ecu ní. ³³ Ní ndaa Juan chí ngēdínúūn'ni chí 'aama 'i'in'yān chí nguēé che'e yā pan ní nguēé chí'í yā vino ní ndís'ti ní nga'n'ā ní yēn'e yā: Juan miin ní cánée yā ndúúcu espíritu yēn'e yāá'n'guinúu'. ³⁴ 'Úú ní ndaa, 'úú Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs 'úú. Ní nge'ē ní ngí'í ní ndís'ti nga'n'ā ní yēn'e 'úú: 'Cuin'díchi

ní, 'i'in'yān chí n'dēē nge'ē yā ní yāá' n'dái ngí'í taavi yā vino. Ní nga'n'ā ntuū' ní chí 'úú 'áámá amigo yēn'e 'i'in'yān chí inn'guēé yēn'e yā'n'āa ndúúcu 'i'in'yān chí díi' nuu'ndi. ³⁵ Caati nducyaaca 'i'in'yān deenu yā chí vaadi deenu miin ní yēn'e Ndyuūs. Ní 'i'in'yān chí'í'í yā vaadi deenu miin cááv dendu'ú chí n'daācā chí díi' yā ti yēn'e Ndyuūs 'i'in'yān.

Jesús cūen'e yā na vaacu Simón chí sa'n'ā fariseo

³⁶ 'Áámá sa'n'ā fariseo di'cuítu sa Jesús chí ché'ē yā ná váacu sá. Tuu'mi ní Jesús snāa yā ná va'ai yēn'e sa'n'ā fariseo miin ní chí'indi yā na mesa ndúúcu sa. ³⁷ Tuu'mi ní 'áámá n'daataa chí v'ēé nuu'ndi yēn'e ta chí canee tá yēn'e yāá'n' miin, taachi chícádínúu' tá chí Jesús miin canée yā na va'ái yēn'e sa'n'ā fariseo ní v'ēé yā na mesa, n'daataa míi' ndaa ta ní ndēé ta 'áámá caja yēn'ē aceite perfume. ³⁸ N'daataa míi' chínti'ya tá na ca'a Jesús ní ngēecu tá. Ní ndúúcu nuu'n'ni nduutinaa' tá naa'mu tá ca'a yā ní nadidē'ē ta ca'a yā ndúúcu yuúú tiin' tá. Ní 'nee'cheendi ta ca'a yā ní chíi tá aceite perfume ca'a yā. ³⁹ Taachi sá'n'ā fariseo miin n'diichi sa chí díi' n'daataa miin, tuu'mi nadicádínúu' sa ní ca'n'ā sa nguáa' maá' sa ta'icā: Ndúúti chí sá'n'ā 'cūú profeta sa, tuu'mi ní deenū sa du'ú n'daataa 'cūú chí ituu'v'í tá sa'n'ā ti v'ēé nuu'ndi yēn'ē tá. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miin ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā fariseo miin: Díi, Simón, v'ēé dē'ē chí cuuvi díi. Simón miin ní n'guēécúta'n'ā sa ní ca'n'ā sa: Maestro, caa'ma' ní.

⁴¹ Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūú: 'Uu'v'í 'i'in'yān can'dícu yā yēn'e 'áámá sa'n'ā. 'Áámá yā ní can'dícu yā nyu'u ciento caadi, taama yā ní 'u'v'í ngēecu ndiichi caadi. ⁴² Naati 'i'in'yān s'een ní nguēé tuu'mi miin yēn'e yā chí nadí'v'ē yā. 'Áa ntéé ndaaca yā tuu'mi. Sá'n'ā chí chinnee miin ní nadach'ēcú sa yēn'ē ndúú 'uuv'í sa. Maan ní cuuvi di 'úú, ¿che'ē cá sa'n'ā s'een ne'n'e cá yā 'i'in'yān miin?

⁴³ Simón miin nan'guēécúta'n'ā yā: 'Úú inadacádínúu' chí din'ē ca yā sa'n'ā chí n'dēē ca can'dícu miin. Jesús nan'guaacúta'n'ā yā: N'daācā inadacádínúu' di.

⁴⁴ Tuu'mi ní nguēecundí Jesús naachi canée n'daataa míi' ní ca'n'a yā chíi yā Simón: ¿'Áá inaa' di chí díi' n'daataa 'cūú? 'Úú indaa na vaacu di ní nguēé tee di nuu'n'ni chí naa'nú ca'a tan'dúúca costumbre yēn'ē yú naati n'daataa 'cūú ní cheendaa tá nuu'n'ni nduutinaa' tá ca'a ní nadidē'ē ta ca'a ndúúcu 'yuúú tiin' ta. ⁴⁵ Taachi ndaa ní nguēé 'nee'cheendi tá 'úú tan'dúúca costumbre yēn'e yú naati n'daataa 'cūú 'áámá i'nee'cheendi tá ca'a, ndíi taachi snāa. ⁴⁶ Ndíi nguēé ndúú cheendaa di aceite perfume tiin' tan'dúúca costumbre

ye'n'e yú naati n'daātāa 'cūū cheendaa tá aceite perfume na ca'á chí dii' tá honrrar 'úú. ⁴⁷ Chuū nga'n'á ngii, dii Simón; ti tan-ducué'n'e nuu'ndi chí n'de'e n'dái ye'n'e tá nadach'ēcú ye'n'ē tá caati neenē ne'n'e ta 'úú, ní dii' tá 'túúca cáávā chí nadach'ēcú ye'n'ē tá. Ní 'ii'yā' chí duū'vī ne'n'e yā 'úú ní duū'vī nadich'ēcú ye'n'e yā.

⁴⁸ Tuu'mi Jesús ca'n'á yā chí yā tá'n'ā: Díi n'daataá 'úú nadich'ēcú nuu'ndi ye'n'e di.

⁴⁹ 'Ii'yā' chí vēēē yā na mesa miin' tucá'a yā ca'n'a yā chí yā vī'ī: ¿Du'u sá'n'á chuū chí nadacadiinu' sa chí cuuvi nadich'ēcú sa nuu'ndi ye'n'e 'ii'yā'?

⁵⁰ Tuu'mi Jesús miin' ca'n'a yā chí yā n'daataá mii': Cáávā chí i'téenu di 'úú, ndi' chí nanguá'n'ai di. Maa' ní cuna'n'ā di ndúúcu vaadi' dii'n.

8

N'daataa s'ee' chí chinnee yā Jesús

¹ Cuayiivi miin', ní che'n'e Jesús nuu'mán' yáa' n'gēē ndúúcu nuu'mán' yáa' 'līi' ní nga'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a nti'nyū' yā. Ní ndu' ndiichúúvī apóstoles ye'n'e Jesús miin' cue'n'e yā ndúúcu yā. ² 'Tiicá ntúū' n'duuvī n'daataá chí Jesús dii' yā chí nanduūvā ye'n'e ca'ai ye'n'e yā ní chí dii' yā chí nacan'dáa espíritu ye'n'e yáa'n'guiniū' ye'n'e nán'ā n'daataa s'ee'. Ní nguaa' n'daataa s'ee' canee María ye'n'e yáa' Magdala. N'daata miin' ní Jesús dii' yā chí nán'dáa ndēēchē espíritu ye'n'e yáa'n'guiniū' ye'n'ē tá. ³ Cue'n'e ntúū' Juana chí n'daataa ye'n'e sa'n'á chí nguuvī Chuza chí nga'n'a nti'nyu' sá ye'n'e cosas ye'n'e rey Herodes, ndúúcu tá'n'ā Susana, ndúúcu 'yaa' n'dái ca n'daataa chí ca'a tá tuumī ye'n'ē tá ní cuai' tá 'āa de'ē nuu' chí ne'n'e Jesús.

'Áamá ejemplo chí nguuvī parábola chí ye'n'e 'áamá sa'n'á chí ngiñū sa ndaata (Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Taachi nduuvidaama 'yaa' n'dái 'ii'yā' chí chíica yā ye'n'e 'yaa' n'dái yáa' tuu'mi ní ndaa yā nanáa' Jesús. Ní Jesús yaa'vī yā 'ii'yā' s'ee' ndúúcu 'áamá ejemplo tan'dúúca 'áamá dendu'ú chí vēē i'nyéē'di 'cūū. Ní ca'n'a yā 'tíicā: ⁵ 'Áamá sa'n'á chí cuūnū ndaata mii' cué'n'e sa cuūnū sa. Taachi chíinū sa 'áamá duutu ndaata chíiya 'diitú cyúúni ní chí'inca'a 'ii'yā' ní 'yaada ní che'ti. ⁶ Duutu ndaata ní chíiya naachi vēē n'dee n'dái tuū. Taachi can'daā, ní ti'i ti nguéē ya'ai ye'n'ē. ⁷ Duutu ndaata ní chíiya nguaa' yáa'. Yáa' miin' chí dáámā ch'iita ndúúcu yaatá ní di'vaachi ye'n'ē vī'ī. ⁸ Ná'n'ā duutu ndaata ní chíiya na yá'n'ā n'dáacā ní taachi can'daā n'dee n'dái cosecha chí ye'n'ē. Ní ye'n'ē 'áamá ndaata ní chíi' aama ciento ndaata ye'n'ē. Taachi Jesús ca'n'a yā

nduudú 'cūū, yuūdū n'dái ca'n'a yā, ní ca'n'a yā: Ndis'ti chí vēē veē' ní, ní 'caandiveē' ní.

Jesús ca'n'a yā ye'n'e chí ne'n'ē caā'mā' ejemplo mii'

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

⁹ Tuu'mi ní discípulos ye'n'e Jesús ca'n'a yā chí yā Jesús: ¿Dē'ē né'ē caa'ma' nduudú 'cūū?

¹⁰ Jesús miin' ní ca'n'a yā: Ndis'ti ní maa' ní cuuvi déenu ní chí cánuu' n'de'ei ye'n'e Ndyuūs naachi nga'n'a nti'nyū' yā naati 'úú ní nga'n'á ndúúcu nduudu chí 'tēē nguē dáámā. Ní taachi 'ii'yā' s'ee' snaa' yā nguéē cuuvi snaa' n'daaca yā, ní taachi 'caandivee' yā nguéē tuumicadiinu' yā ye'n'ē.

¹¹ Chuū chí ne'n'e caā'mā' ejemplo miin'. Ndaata miin' ní chíi' chí tan'dúúca nduudu ye'n'e Ndyuūs. ¹² Duutu ndaata chí chíiya ná 'diitū cyúúni, chíi' chí tan'dúúca nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs chí 'ii'yā' ch'iindivee' yā. Daacá nuu' ndaa yáa'n'guiniū' miin' ní divi' sa nduudu miin' na staava ye'n'e 'ii'yā' ti nguéē cuuvi cu'téenu yā ní nguéē ndúú cuuvi nguaa'n'ai yā. ¹³ Ndaata chí chíiya nguaa' tuū chí nguéē dii'yu ye'n'ē ní tan'dúúca nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs chí 'ii'yā' n'giindivee' yā ní yeenū taavi yā. Cánēē yā tan'dúúca 'áamá milpa chí nguéē vēē dii'yu ye'n'ē. 'Ii'yā' s'ee' ní 'áamá tiempo nuu' i'téenu yā ní taachi ndaa nguuvī chí chíi'nyū'néen' 'ii'yā' ye'n'e yā chí 'cuināa' yā cáávā nduudu miin' ní 'ii'yā' s'ee' divi' yā nduudu miin' na staava ye'n'e yā. ¹⁴ Duutū ndaata chí chíiya nguaa' yáa' tan'dúúca nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs chí 'ii'yā' ch'iindivee' yā. Ní 'ii'yā' s'ee' damāa' nadacadiinu' yā ye'n'e vaadi' 'cui-ica ndúúcu dendu'ú chí idi'vaachi ye'n'e i'nyee'di 'cūū ndúúcu dendu'ú chí vicio ye'n'e yā. Nducué'ē di'vaachi nduudu miin' ní dii' chí nguéē dichí'vē nduudu miin' na vida 'ii'yā' s'ee'. ¹⁵ Duutu ndaata chí chíiya na yá'n'ā n'dáacā chíi' chí tan'dúúca nduudu cuaacu ye'n'ē Ndyuūs chí 'ii'yā' ch'iindivee' yā ní din'daacā yā ndúúcu 'viich'etíinū'. Ní i'téenu yā nduudu miin' na staava ye'n'ē yā. Ní chí'i'í yā taná'n'ā 'ii'yā' chí i'téenu yā nduudu cuaacu miin'.

'Áamá ejemplo ye'n'e 'áamá lámpara (Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ní Jesús chí'cueen' yā 'túúca: 'Áamá 'ii'yā' nguéē ngii' yā 'áamá lámpara ní cu'nuu' yā maa' 'áamá 'cuéēē o cu'nuu' yā maa' 'áamá cama ti cu'nuu' yā na 'áamá mesa ní 'ii'yā' chí cundāa yā ní snaa' yā. ¹⁷ 'Tiicá ntúū', nducué'ē chí nguéē deenu 'ii'yā' ye'n'e chí cunúu' n'de'ei nguéē cunee chí nguéē snaa' yā. Ní nguéē chí cunúu' n'de'ei chí nguē cadíinu' 'ii'yā' ye'n'ē.

¹⁸ Caandivee' n'daacā ní cáávā chí cuuvi deenu ní ti 'ii'yā' chí vēē ye'n'e yā ní Ndyuūs

ca'a cá yā ní n'deēe cá cuuvi ye'e yā. Ní 'i'in'yā' chí nguée ye'e yā 'áará chí dúú'ví nūn' chí nadacáadiinúú' yā chí vée ye'e yā, chuú ní Ndyuús diví yā ye'e yā.

Chēcū Jesús mii' ndúú'cū 'dínu yā chí ndaa yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Tuu'mi ní 'dínu Jesús ndúú'cū chēcū yā ne'e yā ndaa yā nanaá' Jesús naati nguée cuuvi ndaa yā caati neenē 'yaa' n'dai 'i'in'yā' snée yā mii'. ²⁰ Ní 'áamá 'i'in'yā' cue'e yā nanaá' Jesús ní ca'a yā: N'dii Jesús, chēcū ní ndúú'cū 'dínu ní snée yā cuaa' chuva'āi ní ne'e yā snaa' yā n'dii.

²¹ Tuu'mi ní Jesús mii' ca'a yā chí yā 'i'in'yā' s'ee: 'i'in'yā' chí n'giindiveé' yā nduudu ye'e Ndyuús ní i'téenu yā 'i'in'yā', 'i'in'yā' s'ee' chí chēcū ní 'i'in'yā' s'ee' chí 'diinú.

Jesús chin'nee' 'diin yā 'yúúné ndúú'cū nuu'mi' yá'ā

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Chúu chíi. 'Áamá nguuví Jesús mii' snda yā na 'áamá barco ndúú'cū discípulos ye'e yā ní ca'a yā chí yā 'i'in'yā' s'ee': Cho'o yú táamá 'dítuú nuu'mi' yá'ā. Ní cue'e yā. ²³ Taachí chíica yā na barco mii', Jesús mii' ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taa' ní dii' chí chindaá nuu'mi' chēti barco mii' tí barco mii' ne'e 'cuēchi nguáá' nuu'mi'. Ní discípulos 'va'a yā. ²⁴ Tuu'mi ní discípulos s'ee' ndaa yā naachi canée Jesús mii' ní nadin'duuchí yā 'i'in'yā' ní ca'a yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cuēchi yá nguáá' nuu'mi'. Taachi Jesús mii' nduuchí yā, tuu'mi ní ca'a yā chí cūnéé 'diin' 'yúúné mii' ndúú'cū nuu'mi', ní canée 'diin'. Tuu'mi ní 'āá ntée chéenū 'yúúné mii' ní canée 'diin' ní n'daacá cue'e yā ndúú'cū barco mii'. ²⁵ Jesús ní ca'a yā: ¿De'e cúú'ví chí nguée cu'téenu cá ní? Discípulos ní 'va'a n'dai yā ní che'e yáinu yā ní nga'a yā ngii yá vi'i: ¿Du'u sá'a' cūú chí nga'a' ntiinyu' sa ye'e' 'yúúné ndúú'cū nuu'mi' ní n'giindiveé' ye'e sa?

Jesús diin yā chí nanduúva 'áamá sa'ā ye'e yá'ā Gadara chí canée sá ndúú'cū espíritus ye'e yáá'n'guinūn'

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Jesús ndúú'cū discípulos ye'e yā cue'e yā na yá'ā Gadara. Yá'ā mii' ní canee 'diitúú nuu'mi' yá'ā Galilea. ²⁷ Taachí Jesús nacan'daa yā na barco mii' ní ndaa yā na yá'ā, ndaa nii'nuú' Jesús mii' 'áamá sa'ā ye'e yá'ā mii'. 'Áa 'naa' tiempo canée sá ndúú'cū espíritus ye'e yáá'n'guinūn'. Nguée catecai sa ndii nguée ndúú' canúú' rá sá va'āi tí na yiivi yáá'v cánuu' sa. Ní ndaa sa ní ndaaca sa Jesús mii'. ²⁸ Ní taachí sá'a' cūú n'diichi sa Jesús mii' chiintii' yā sá nanaá' yā ní 'caí yiicú sa: N'dii Jesús, Daiya Ndyuús chí ch'ēte n'dai poder ye'e ní, ¿de'ē diin' ní

nduucú? 'Úú di'cuuitú n'dii chí nguée diin' ní chí diin' sufrir.

²⁹ 'Túúca ca'a sa ti Jesús ca'a ntiinyu' yā chí nan'daa espíritus ye'e yáá'n'guinūn' ye'e sá'ā mii'. 'Áa néenē 'naa' tiempo chí espíritus ichée ndúú'cū sa'ā mii'. 'i'in'yā' s'ee' ye'e yáá' mii' ní ngáa chíichí yā sa'ā mii' ndúú'cū cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu ye'e yáá'n'guinūn' candée sa sa'ā naachi nguée 'i'in'yā'. ³⁰ Tuu'mi ní Jesús tiinguunée' yā sa'ā mii': ¿De'ē nguuví di? Sa'ā mii' ní ca'a sa: Legión nguuví. 'Tíicá nga'a' 'i'in'yā' ye'e' sa ti neenē 'yaa' espíritus ye'e yáá'n'guinūn' canee nduucu sa. ³¹ Ní espíritus idi'cuuitú Jesús chí nguée dichó'o yā na abismo chí canée cuaa' maa'yá'ā. ³² Ní nii'nuú' ná snée yā néenē n'deēe cuuchi vee' tí 'cuēti mii' chí in'nuú' tí chí ch'ē' ti. Ní espíritus di'cuuitú Jesús mii' chí ca'á yā lugar chí cundaa chēti cuuchi s'ee'. Jesús mii' ní 'cuú' yā. ³³ Tuu'mi ní espíritus ye'e yáá'n'guinūn' nan'daa na cuerpo ye'e sa'ā mii' ní sndaá na cuerpo ye'e cuuchi s'ee'. Ní 'iiti s'ee' ní chéenu tí na yiivi yaavá ye'e yáicú mii' ní chingée nuú' tí nguaa' nuu'mi' ní chí' nuú' tí nguaa' nuu'mi' mii'.

³⁴ 'i'in'yā' chí idiin' cuidado cuuchi s'ee' taachí n'diichi yā chuú, cue'e yā ngéenu yā ní cuuvi yā 'i'in'yā' na yáá' ndúú'cū 'i'in'yā' chí snée na 'cuēti nducué' chí chíi. ³⁵ 'i'in'yā' ye'e yáá' mii' ní che'e yā n'diichi yā chí chíi. Ndaá yā nanaá' Jesús mii' ní n'diichi yā sa'ā chí nacan'daa espíritus ye'e yáá'n'guinūn'. Sa'ā mii' ní vée sa na ca'a Jesús. Canúú' sá catecai sa ní 'āá n'daaca idiin' sa. 'i'in'yā' s'ee' ní dii'yá yā chíi. ³⁶ Ní 'i'in'yā' s'ee' chí n'diichi yā nducué' chí chí'óo ca'a yā 'i'in'yā' chí caama ndaa yā táacá espíritus ye'e yáá'n'guinūn' nan'daa na cuerpo ye'e sa'ā mii'. ³⁷ Tuu'mi ní nducyáacá 'i'in'yā' ye'e yá'ā Gadara di'cuuitú yā Jesús chí cuēvii yā ye'e 'i'in'yā' s'ee' tí neenē 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā barco mii'. ³⁸ Ní sa'ā chí nān'daa espíritus ye'e yáá'n'guinūn' di'cuuitú sa Jesús mii' chí cundaa sa na barco mii' nduucu yā. Jesús yaa'vi yā sa'ā mii' ní ca'a yā: ³⁹ Cuna'ā di ná vacu di ní caa'ma' di cuuvi di 'i'in'yā' dendu'ú chí ch'ēte n'dai chí Ndyuús diin' yā ndúú'cū di. Sa'ā mii' ní cuna'a' sa ní ca'a sa chíi sa 'i'in'yā' nuu'má' na yáá' dendu'ú chí ch'ēte n'dai chí Jesús diin' yā ndúú'cū sa.

Ye'e daiya Jairo chí ngítá ní ye'e n'daataa chí tuu'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Taachí Jesús cue'e yā cho'o yā táamá 'diitúú nuu'mi' yá'ā, ní ndaa yā yáá' mii', 'i'in'yā' 'cuú' yā Jesús ndúú'cū vaadi yeenú' tí n'dee' n'dai 'i'in'yā' ní snee ngiinu yā Jesús mii'. ⁴¹ Mii' canée 'aama sa'ā chí nguuví sa Jairo. Sa'ā mii' nga'a ntiinyu' sa ye'e

yaacū sinagoga ní ndaā sa nanáa Jesús ní chiintii'ya sa na ca'a Jesús mii'. Ní di'cuítú sa 'ii'yā' chī cundāa yā na vaacū sa, ⁴² caati 'áamá n'dyá'ā daiya sa 'āā 'náá' tá tan'duu ndiichúúví nduúyū tī 'āā cháá 'cuuvi tá. Taachí cue'ē Jesús mii' neené n'deeē 'ii'yā' cue'ē yā ndúúcu yā ní ndii tuunúú' ngeenúú chiichi yā.

⁴³ Nguaa' 'ii'yā' s'ee' canéé 'áamá n'daataá chí 'āā ndiichúúví nduúyū canee tá ndúúcu 'áamá ca'āi chí ngéē yuúú' ye'e cuerpo ye'e ta. 'Āā dii' tá gaster ndúúcu médicos tanducué'ē chí vée ye'e tá. Mar 'áamá médico nguéē ngii diyiicú yā tá'ā mii'. ⁴⁴ Ndaā nii'nu' tá cuuaa daami Jesús ní tuú'vi tá naachi n'déē tii ye'e catecai Jesús mii'. Tuu'mí nūu' canéē naa' chí ingéē yuúú' ye'e cuerpo ye'e tá.

⁴⁵ Tuu'mí ní Jesús mii' ca'a yā: ¿Du'u tuú'vi 'úú? Nducyáácá 'ii'yā' ní ca'a yā: Nguéē 'úú. Pedro mii' ní ca'a sa: N'dii Maestro, 'ii'yā' mii' ní i'nuu' chiichí yā n'dii ní táácá chí nga'a ní: ¿Du'u tuú'vi 'úú?

⁴⁶ Jesús ca'a yā: Véé du'ū chí tuú'vi 'úú. 'Úú ní deenú chí ndúúcu poder ye'e nduúvā ye'e 'áamá 'ii'yā'.

⁴⁷ Taachi n'daata mii' tuumicádiinu' tá chí Jesús deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanáa Jesús mii' ní chiintii'ya ta nanáa yā. Ní ca'n'a cuaacu tá nanáa' nducyáácá 'ii'yā' de'ē cáávā chí tuú'vi tá catecai Jesús. Ní hora mii' nūu' chí tuú'vi ta nduúvā ye'e tá. ⁴⁸ Jesús mii' ní ca'a yā: Díí, daiyá, cáávā chí i'teenú di 'úú, ní nduúvā ye'e di. Maa' ní cunan'a di na vaacu di ndúúcu vaadi'ndií'.

⁴⁹ Ní taachi Jesús nga'a yā chíu ndaā 'áamá sa'ā ye'e na vaacu sa'ā chí nga'a ntiinyu' ye'e yaacū sinagoga. Ndaā sa nanáa' Jairo ní ca'a sa: 'Āā chí'ii daiya di. 'Āā ntéē yaa'vi di Maestro.

⁵⁰ Jesús mii' ch'iindivee' yā nduudu 'cūú ní ca'a yā: Nguéē 'va'ā di. Cu'téenu di 'úú ní nanduúchi ta ye'e' nguaa' tiná'ā.

⁵¹ Tuu'mí ní Jesús sndaā yā na vaacu Jairo. Nguéē 'cuu' yā chí nducyaa 'ii'yā' sndaā yā ndúúcu yā cuuaa' cheeti va'āi mii', dámaā Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu cheecu n'daata 'líi', ndúúcu chiida tá. ⁵² Nducyaa yā cuuaa' chuva'āi ch'etinee yā ní ngeecu yā ní ngai yā ti ya'ái yā caavā tá. Ní Jesús ca'a yā: Nguéē cuēcú ní. Nguéē n'dii tá ti cyaadu tá.

⁵³ 'Ii'yā' s'ee' ní taachi n'giindivee' yā nduudu ye'e Jesús mii' ch'iinyu'nee' yā ye'e Jesús mii' ti 'āā deenú yā chí 'āā n'dii tá. ⁵⁴ Tuu'mí ní Jesús ndaa yā cuuaa' cheeti va'āi ní sta'á yā ta'á tá ní ca'n'a yuudu yā: Díi, ta'díí', nducuee' di.

⁵⁵ Hora mii' nūu' espíritu ye'e ta'díi' mii' nnguecunéé ndúúcu tá. Tuu'mí nūu' nducue'ē tá. Jesús ca'a ntiinyu' yā chí ca'á yā

chí che'e tá. ⁵⁶ Chiida tá ndúúcu cheecu tá neené nge'ē yiinu yā ní Jesús ca'n'a yā chí yā 'ii'yā' s'ee' chí nguéē cuuvi ní chí nnduuchi tá ye'e' nguaa' tiná'ā.

9

Jesús dichó'o yā ndu'u ndiichúúví discípulos ye'e'yā

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos ye'e yā ní ca'a yā poder. Ní ca'n'a yā chí tun'dāa yā espíritu ye'e yáa'n'guiinu' ye'e 'ii'yā' ní díi' yā chí nduúvā ye'e 'ii'yā' chí ngítā. ² Ní Jesús dichó'o yā discípulos chí caa'ma' yā nduudu n'dai ye'e' naachi Ndyuús nga'a ntiinyu' yā ní díi' yā chí nduuvā ye'e 'ii'yā' chí ngítā. ³ Ní ca'n'a yā chí yā discípulos ye'e yā: Ndis'tii nguéē de'ē vée candéē ní cuua' cyúúni. Nguéē ndúú in'daacuú, ndíi nguéē ndúú morral, ndíi nguéē ndúú pan ra, ndíi nguéē ndúú tuúmi ra, ndíi nguéē nduu candéē ní 'uúvi catecai. ⁴ Ní 'āā tii nūu' va'ai naachi ndaa ní 'cuéetinee ní mii' ní ndíi taachi ndaa ní ndíi taachi nan'dāa ní ye'e' yaā' mii'. ⁵ Ní naachi ndaa ní 'áamá yāā' ní 'ii'yā' nguéē 'cuaā' yā ndis'tii, tuu'mí ní nan'dāa ní ye'e' yāā' mii' ní n'dáadi ní yaacāa ye'e' ca'a ní. Chuú ní 'áamá señal chí 'cuu'mí' ní chí nguéē n'daacā idií' yā ti contra ye'e' ní.

⁶ Discípulos ican'dāa yā ní che'e' yā nuu'mán' cuua' yāā' s'ee' ní nduu cuáā' ní nga'a yā nduudu ngai ye'e' Ndyuús, nduudu chí nangua'āi 'ii'yā'. Ní díi' yā chí nduúvā ye'e' 'ii'yā' chí ngítā.

Rey Herodes nguéē s'teenú yā ye'e' Jesús
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ch'iindivee' rey Herodes tanducué'ē chí Jesús mii' idií' yā ní 'āā ntéē déenu yā de'ē nadicadiinu' yā. Ní véé 'uúvi vandíicádiinu' yā caati ná'ā 'ii'yā' ní nga'a yā chí Jesús chí Juan mii' chí nduuchi yā ye'e' nguaa' tiná'ā. ⁸ Ná'a yā ní nga'a yā chí profeta Elías mii' ní 'āā che'enaā' yā. Ná'a yā ní nga'a yā chí 'áamá profeta chí n'dii yā ndíi ye'e' tiempo chí 'āā' naa' nanduúchi yā ye'e' nguaa' tiná'ā. ⁹ Ní rey Herodes mii' ní ca'a yā: 'Úú ca'n'a ntiinyu' chí 'chítā daandu sa'ā chí Juan chí cheedínuu'ní' sa. ¿Dú'ū chí sa'n'a mii' chí ch'iindivee' tanducué'ē ye'e' sa? 'Úú ne'e' cadiinu' ní ne'e' snaā' sán'a' cūú.

Jesús ca'a yā che'e' nyu'u mil 'ii'yā'

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Taachi discípulos ndaa yā naachi canee Jesús, tuu'mí ní ca'a yā Jesús tanducué'ē chí dii' yā. Cuayiivi ní Jesús cue'ē yā ndúúcu discípulos ye'e' yā ní'nuu' na yāā' Betsaida ní cue'ē yā cueti ye'e' yāā' mii'ya. ¹¹ Taachi 'ii'yā' cadiinu' yā ye'e' Jesús mii',

cueⁿé yā n'dáa yā 'iⁿ'yān. Ní Jesús 'cuuⁿ yā 'iⁿ'yān s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'iⁿ'yān s'eeⁿ yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā. Ní díiⁿ yā chí nduúvā yeⁿe 'iⁿ'yān chí ngiita yā.

¹² Taachi chí chíiⁿú, nduⁿu chí ndiichúúví yā ndaá yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: Yaaⁿ'vi ní 'iⁿ'yān s'eeⁿ chí caⁿ'a yā cuaaⁿ yāáⁿ s'eeⁿ, ní cuaaⁿ yāáⁿ 'líiⁿ naachi snéé 'iⁿ'yān ní véé naachi 'cueⁿtinéé yā ní ndaaca yā chí che'e yā, tí nguéé de'e véé naachi snéé yú.

¹³ Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos: Ndís'tíi ní ca'a ní chí che'e yā. Discípulos ní caⁿ'a yā: 'Áa ntéé n'deéé yeⁿe' ní véé tí táá nyuⁿu n'úuⁿ pan ndúúú 'uúví 'yaacā. Nguéé cuuvi díiⁿ n'ú cuái n'ú chí che'e nducyaaca 'iⁿ'yān s'tíi.

¹⁴ Miiⁿ ní snéé taanduu nyuⁿu mil saⁿ'ā. Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿe yā: Caaⁿ'maⁿ ntiⁿ'nyúⁿ ní 'iⁿ'yān s'eeⁿ chí 'cuéé yā 'uúví ngeecu ndiichí yā 'aama 'áamá cuaaⁿ.

¹⁵ 'Tíicā díiⁿ discípulos ní ch'etéd nducyaaca 'iⁿ'yān s'eeⁿ. ¹⁶ Tuuⁿ'mi ní Jesús miiⁿ sta'á yā nduⁿu nyuⁿu pan ndúúú nduⁿu 'uúví 'yaacā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Dendyuūs cáavā pan ndúúú 'yaacā miiⁿ. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúúú 'yaacā ní ca'a yā discípulos yeⁿe yā. Ch'iinu ní discípulos ca'a ntúuⁿ yā 'iⁿ'yān s'eeⁿ chí che'e yā. ¹⁷ Che'e nducyaaca yā ní chiituu 'iⁿ'yān. Cuayiivi ní discípulos nan'gaáⁿ yā chí ningaavā ní chiituu tá ndiichuuví 'cueētēé chí ningaavā.

Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā cuaacu sa chí Jesús miiⁿ chí Cristo yā

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ 'Áamá nguuví taachi Jesús ndúúú discípulos yeⁿe yā canéé yā 'aama lado ní ngaⁿ'āngua'á yā, tuuⁿ'mi ní Jesús itiinguunééⁿ yā discípulos: ¿Du'ú 'úú ngaⁿ'a 'iⁿ'yān?

¹⁹ 'iⁿ'yān s'eeⁿ ní n'guécútaⁿ yā: Nán'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díi Juan chí cheédinuúⁿ ní sa díi. Nán'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díi ní profeta Elías díi; ní nán'a yā ní ngaⁿ'a ntúuⁿ yā chí díi ní 'aama profeta chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'díi yā. ³¹ Nduu 'iinu yā ní na chidéve chí ngíi n'gai yeⁿe va'ai chéeti nguuví snéé yā. Ní ngaⁿ'a yā yeⁿe chí 'cuúví Jesús ní 'cuenú taavi yā na yāáⁿ Jerusalén. ³² N'dáá rá chí cyaadu Pedro ndúúú Juan ndúúú Jacobo nadacueéⁿ yā ní n'diichi yā chí ngíi n'gai naaⁿ Jesús ndúúú saⁿ'ā s'eeⁿ chí canee ndúúú yā. ³³ Ní taachi Elías ndúúú Moisés chiví yā yeⁿe Jesús ní 'āā cuéé caⁿ'a yā, tuuⁿ'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: N'díi Maestro, de'e chúúá n'daácā yeⁿe yú chí 'cueetinéé yú 'muuⁿ. Ní din'dái n'ú 'iinu va'ai n'gaiyā; 'áamá yeⁿe ní, 'áamá yeⁿe Moisés, ní 'áamá yeⁿe Elías. Pedro miiⁿ ní nguéé déenu yā de'e chí ngaⁿ'a yā. ³⁴ Ní neⁿe chí ngaⁿ'a Pedro miiⁿ ndaá 'áamá meéⁿ ní sn'díi 'iinu yā s'eeⁿ ní 'va'a yā chí ndaa meéⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵ Tuuⁿ'mi ní ch'iindiveéⁿ yā 'áamá nduudu chí ngaⁿ'ā nguaaⁿ meéⁿ: Sán'a 'cúú ní Daiyā

²⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tíi, tuuⁿ'mi, ¿du'ú 'úú ngaⁿ'a ní? Tuuⁿ'mi ní Simón Pedro nan'guécútaⁿ yā ní caⁿ'a yā: N'díi chí Cristo yeⁿe Ndyuūs.

²¹ Jesús chíi yā 'iⁿ'yān s'eeⁿ chí nguéé cuuvi yā chuú mar 'áamá 'iⁿ'yān.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿe chí taacā 'cuúví yā
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²² Tuuⁿ'mi ní Jesús caⁿ'a yā: Canéé chí 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyā Ndyuūs n'deéé n'dái 'cuenú cuuvi ní 'íicú saⁿ'ā ndiicú chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe yāacū ndúúú chiiduú n'geé chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā ndúúú maestros yeⁿe ley ní nguéé neⁿe yā snaaⁿ yā 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyā Ndyuūs. Ní canéé chí

'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Ní 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ndii 'cuúú 'iinu nguuví.

²³ Cuayiivi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā nducyáacā 'iⁿ'yān: Ndúúti chí 'áamá 'iⁿ'yān neⁿe yā caⁿ'a yā nduucú, canéé chí cuⁿ'nééⁿ maáⁿ yā tanducuéⁿé denduⁿú chí véé yeⁿe yā, ní nguuví nguuví cuta'á yā cruz yeⁿe yā chí tan'dúúú chí 'cuenú taavi yā cuuvi cucáavā 'úú ní caⁿ'a yā nduucú. ²⁴ Caati nducyaaca 'iⁿ'yān chí neⁿe cá yā nadanguáⁿai yā vida yeⁿe maaⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cúú dindaí yā táamá vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iⁿ'yān chí dindaí yā vida yeⁿe yā cucáavā 'úú ndaaca yā táamá vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. ²⁵ ¿De'e dichíⁿvé saⁿ'ā ndúúti chí díiⁿ sa ganar nducuéⁿé chí véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cúú ní díiⁿ sa chí dindaí sa vida cueⁿe daaⁿ'maⁿ chí táamá vida yeⁿe yā ní idituuví sa maáⁿ vida yeⁿe sa? ²⁶ Ní 'iⁿ'yān chí cuuvi 'cuináaⁿ yā yeⁿe 'úú nanááⁿ 'iⁿ'yān ndúúú nduudu yeⁿe tuuⁿ'mi ní 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiyā Dendyuūs cuuvi 'cuináaⁿ yeⁿe 'iⁿ'yān 'cúú taachi 'úú ndaá taama vmnéⁿéé tan'dúúú Rey ndúúú poder yeⁿe Chidá ndúúú poder yeⁿe maáⁿ ní ndúúú ángeles. ²⁷ 'Úú ngaⁿ'a cuaacú ndúúú ndís'tíi, chí véé náⁿ'a ní chí snee ní 'muuⁿ chí nguéé 'cuúví ní taanduvéé ndíi snaaⁿ ní yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā.

Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe maáⁿ yā
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Ch'íinu níⁿ'n'nguuví chí Jesús caⁿ'a yā nduudu 'cúú. Jesús cueⁿe yā ndúúú Pedro, ndúúú Juan ndúúú Jacobo ní chéé yā na yíicú chí caaⁿ'maⁿngua'á yā. ²⁹ Ní taachi Jesús ngaⁿ'āngua'á yā, n'dááⁿ naaⁿ yā ní catecai yā nduuví cuéé ní ngii n'gai. ³⁰ Ní tuuⁿ'mi n'úuⁿ ch'enaáⁿ na 'uúví saⁿ'ā ndúúú Jesús. Saⁿ'ā s'eeⁿ chíⁿ Moisés ndúúú profeta Elías chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'díi yā. ³¹ Nduu 'iinu yā ní na chidéve chí ngíi n'gai yeⁿe va'ai chéeti nguuví snéé yā. Ní ngaⁿ'a yā yeⁿe chí 'cuúví Jesús ní 'cuenú taavi yā na yāáⁿ Jerusalén. ³² N'dáá rá chí cyaadu Pedro ndúúú Juan ndúúú Jacobo nadacueéⁿ yā ní n'diichi yā chí ngíi n'gai naaⁿ Jesús ndúúú saⁿ'ā s'eeⁿ chí canee ndúúú yā. ³³ Ní taachi Elías ndúúú Moisés chiví yā yeⁿe Jesús ní 'āā cuéé caⁿ'a yā, tuuⁿ'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: N'díi Maestro, de'e chúúá n'daácā yeⁿe yú chí 'cueetinéé yú 'muuⁿ. Ní din'dái n'ú 'iinu va'ai n'gaiyā; 'áamá yeⁿe ní, 'áamá yeⁿe Moisés, ní 'áamá yeⁿe Elías. Pedro miiⁿ ní nguéé déenu yā de'e chí ngaⁿ'a yā. ³⁴ Ní neⁿe chí ngaⁿ'a Pedro miiⁿ ndaá 'áamá meéⁿ ní sn'díi 'iinu yā s'eeⁿ ní 'va'a yā chí ndaa meéⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵ Tuuⁿ'mi ní ch'iindiveéⁿ yā 'áamá nduudu chí ngaⁿ'ā nguaaⁿ meéⁿ: Sán'a 'cúú ní Daiyā

chí ne'e taaví. Cu'nee' veén nī nducué'ē chí nga'n'a sa.

³⁶ Ch'íinú ch'iindiveén yā nduúdu mii' nī discipulos n'diichí yā chí Jesús mii' canee' yā dāmaa' yā nduucú yā. Ní discipulos ch'ēetinee' d'íin cheendi yā nguuví s'een' ní nguéé chí yā mar 'áamá 'iin'yā' ye'n'ē chí n'diichi yā.

Jesús díi' yā chí nanduúvā ye'n'ē 'áamá sa'n'ā 'líi' ye'n'ē espíritu ye'n'ē yáá'n'guinūu'
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Táamá nguuví cuayíivi, 'iin'yā' s'een' ní nangua'á yā ye'n'ē yíicú mii' ní néené 'yaa' 'iin'yā' can'dáa yā na yáa' ní cue'n'ē yā chí ndaacá yā Jesús. ³⁸ Tuu'mi ní 'áamá sa'n'ā chí canee' nduúcu 'iin'yā' s'een' 'cái sa: N'díi Maestro d'icuíitūu n'díi chí snaa' nī daiyá tí 'áamá n'dyá'ā daiyá. ³⁹ Tí 'áamá espíritu ye'n'ē yáá'n'guinūu' ita'a sa'n'ā ní ndaacá naa'a' nn'gai sa ní 'cái diitú sa. ⁴⁰ Ní 'áá díi' 'cuíitú discipulos ye'n'ē ní chí divíi yā espíritu mii' ye'n'ē daiyá naati nguéé cuuvi díi' yā.

⁴¹ Jesús nan'guécúta'a yā: N'dís'tíi, 'iin'yā' chí nguéé i'téenu nī ndíi nguéé nduú idiin' n'daacá nī. 'Áá 'naa' tiempo canee' chí cuneé nduúcu ndis'tíi? 'Áá 'naa' tiempo ní canee' chí cucheé nduúcu ndis'tíi? Ní nga'n'a yā ngii yā sá'n'ā mii': Cuchí di nanaa' nduúcu daiya dí.

⁴² Taachí sa'n'ā 'díi' mii' ndaa' mii'nuú' sá nanáa' Jesús mii', espíritu ye'n'ē yáá'n'guinūu' mii' chinde'ēve sa'n'ā 'díi' mii' ní ch'ēcundáa sa'n'ā. Ní Jesús yaa'vinee' yā espíritu ye'n'ē yáá'n'guinūu' chí divíi ye'n'ē sa'n'ā 'díi' mii', ní nanduúvā ye'n'ē sa. Tuu'mi ní Jesús naca'á yā sa'n'ā 'díi' mii' chiida sa. ⁴³ Nducyaáacá 'iin'yā' ngen'ē yíinu yā ye'n'ē poder ye'n'ē Dendyuús chí ch'ēte n'dái. Ní taachí nducyaaca yā chen'ē yíinu yā ye'n'ē tanducue'n'ē chí díi' Jesús mii', Jesús ca'n'a yā.

Jesús ca'n'a yā táamá cuuvi ye'n'ē chí 'cuuvi yā

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

⁴⁴ Ní chíi yā discipulos ye'n'ē yā: 'Caandi-veén nī n'daacá ye'n'ē tanducue'n'ē nduudu chí caa'n'má' ní nguéé cuuvi naa'n' ní ye'n'ē. 'Úú Sa'n'ā chí Daiya Ndyuús 'úú ní 'iin'yā' canee' chí naca'á yā 'úú ta'á 'iin'yā'.

⁴⁵ Discipulos ní nguéé tuumicádiinuu' yā nduudu chí nga'n'a Jesús. Canúu' n'de'ei nduudú 'cūu ye'n'ē yā. Ní nguéé túumicádiinuu' yā. Ní 'va'á yā chí ntingu-uneen' yā Jesús d'ē'ē ne'n'ē caa'n'ma' nduudú 'cūu.

Nduudu ye'n'ē du'ú chí ch'ēte ca
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Tuu'mi ní discipulos ye'n'ē yā tucá'a yā ca'n'a yā nduúcu víi: 'Du'ú ca chí ch'ēte ca nguaa' s'uúu'? ⁴⁷ Jesús tuumicádiinuu' yā táacá chí discipulos nadicádiinuu' yā na staava ye'n'ē yā ní sta'á yā 'áamá sa'n'ā 'líi' ní s'nee' yā sa'n'ā nanáa' yā. ⁴⁸ Ní ca'n'a yā chíi yā discipulos ye'n'ē yā: 'Áá du'ú nūu' 'iin'yā' chí 'cuaa' yā sa'n'ā 'líi' 'cūu nduúcu chí du-uchí 'cuaa' yā 'úú. 'Áá du'ú nūu' 'iin'yā' chí 'cuaa' yā 'úú 'cuaa' yā 'iin'yā' chí dich'o' yā 'úú. 'Iin'yā' chí ndiicu' ca yā nguaa' ndis'tíi ní 'iin'yā' 'cūu, ní ch'ēte ca yā nguaa' ndis'tíi.

'Iin'yā' chí nguéé contra ye'n'ē yú ní snée yā favor ye'n'ē yú

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Tuu'mi ní Juan ca'n'a yā chíi yā Jesús: N'díi, Maestro, 'áá n'diichí 'nū 'áamá sa'n'ā chí divíi sa espíritus ye'n'ē yáá'n'guinūu' ye'n'ē 'iin'yā' nduúcu chí duuchí nī; ní nguéé cuú' nū ti nguéé canee' sa nduúcu yú.

⁵⁰ Jesús ca'n'a yā chíi yā Juan: 'Cuaa' nī chí díi' sa 'túucá; tí 'iin'yā' chí nguéé díi' yā contra ye'n'ē s'uúu', 'iin'yā' mii' snée yā favor ye'n'ē yú.

Jesús yaa'vinee' yā 'uúv' discipulos ye'n'ē yā

⁵¹ Taachí snúu ca'a nguuví mii' chí Jesús mii' canee' chí ca'n'á yā na va'ai ch'ēti ngu-uví, Jesús 'áá deen'ú yā d'ē' chí díi' yā ní cue'n'ē yā nduúcu valor na yáa' Jerusalén. ⁵² Ní dicho'o' yā na 'úuví sa'n'ā vmaáa' ye'n'ē yā. Sa'n'ā s'een' ní cue'n'ē sa ní sndaá sa na 'áamá yáa' ye'n'ē yáa'aa Samaria chí in'nuu' sa náachí 'cuetinée yā. ⁵³ Ní 'iin'yā' samaritanos nguéé 'cuu' yā Jesús mii' tí chicadi-inuu' yā chí Jesús ca'n'a yā yáa' Jerusalén. ⁵⁴ Taachí discipulos ye'n'ē yā n'giindiveén' yā chuú, Jacobo nduúcu Juan ca'n'a yā: N'díi, Señor, 'áá ne'n'ē ní chí caa'n'ma' ntiin'nyu' yú chí cun'geē' yāa'ā' ten'ē nanguuví ní dí'cuíinú yú 'iin'yā' 'muu' tan'duúacá chí díi' profeta Elías mii' tiempo chí chó'oo caati 'iin'yā' s'een' nguéé ne'n'ē yā 'cuaa' yā s'uúu'?

⁵⁵ Tuu'mi ní Jesús mii' yaa'vinee' yā Jacobo nduúcu Juan ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā s'een': N'dís'tíi ní nguéé tuumicádiinuu' ní d'ē' espíritu ye'n'ē chí nga'n'a nī. ⁵⁶ 'Úú, ní Sa'n'ā chí Daiyá Ndyuús. 'Úú ní nguéé cúchí chí dindái vida ye'n'ē 'iin'yā' s'een' naati chí nadingua'ái vida ye'n'ē 'iin'yā' s'een'. Tuu'mi ní chó'o' yā yáa' mii' ní cue'n'ē yā táamá yáa'.

Ye'n'ē 'iin'yā' chí ne'n'ē yā ca'n'a yā nduúcu Jesús

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Taachí snúu yā yúuní, 'áamá sa'n'ā ní ca'n'a sa chíi sa Jesús mii': N'díi, Señor, ca'n'á nduucú ní 'áá tíi nūu' naachi ca'n'a nī.

⁵⁸ Jesús ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā mii': 'Yuunéé ní véé yíivi yáavá ye'n'ē tí ní 'yaada ní véé

'déece tĩ; naati 'úú, Sa'n'ā chi Daiya Dendyuús, nguée mar 'áámá cuaa' naachi cundiitĩ tĩ'.

⁵⁹ Ní ca'n'a yā chii yā 'áámá sa'n'a: Cuchú nĩ nduucú. Ní sa'n'ā mii' nĩ ca'n'a sa: N'di'ñ Señor, tée nĩ lugar 'úú ti ca'n'á 'cuūchĩ chiidá nĩ ca'n'á yú.

⁶⁰ Jesús ca'n'a yā: Cu'nee' dí 'i'nyā' chi nguée i'téenu yā chi 'cuūchĩ yā tina'n'ā ye'e yā ti 'i'nyā' s'ee' chi tan'duúca tina'n'ā mii', 'tiicá yā. Dii nĩ cue'e di nĩ caa'n'ma' di nduudu ye'e Ndyuús ye'e naachi Ndyuús nga'n'a nti'nyu' yā.

⁶¹ Tuu'mi nĩ táámá sa'n'a ca'n'a sa chii sa Jesús mii': N'di'ñ, Señor, 'úú ne'e ca'n'á nduucú nĩ naati tée nĩ lugar 'úú ti ca'n'á yaa'ví 'i'nyā' chi snúu' yā ndavaacu chi ca'n'á ndúucu nĩ.

⁶² Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā mii': 'Āa du'ú nūu' sa'n'ā chi cuūndū tá'a sa na laatu nĩ 'cu'ínu sa cuaa' dáámí sá, nguée dichí'vẽ sa chi cuuvi sa ca'n'a sa nduucú nĩ di'ñ sa nti'nyu' ye'e naachi Ndyuús nga'n'a nti'nyu' yā.

10

Jesús dichó'o yā 'i'nū ngeecu ndiichi discipulos ye'e yā chí nga'n'ā nduudu cuacu

¹ 'Cu'ínú chūú nĩ Jesús nandee'vẽ yā tá 'i'nū ngeecu ndiichi discipulos ye'e yā nĩ dichó'o yā cá'uūví ca'uuví yā. Ní cue'e yā cuáá' vmnaa' ye'e Jesús cuaa' nducyáacá yáá' ndúucú nduu cuaa' naachi Jesús canée chí cá'n'a yā. ² Ní Jesús nga'n'a yā ngii yā 'i'nyā' s'ee': 'Cuacu nĩ'nyu' chi néenẽ n'deẽ cosecha vée chi néenẽ n'deẽ 'i'nyā' chi canée chi 'caandivee' yā nduudu ye'e Ndyuús naati sa'n'ā chi idii' nti'nyu' nguée 'yaa' sa. Cáávā chuú di'cu'ítu nĩ 'i'vi Ndyuús chí dichó'o yā 'i'nyā' chi caa'n'ma' yā nduudu cuacu ye'e Ndyuús nĩ nadacuée' yā cosecha ye'e Ndyuús. Cosecha mii' nĩ tan'duúca 'i'nyā' chi cu'téenu yā Ndyuús. ³ Ndis'ti' cue'e nĩ caati 'úú dichó'o ndis'ti' chí ndis'ti' ní ca'n'a nĩ tan'duúca 'iiti cuūchĩ ca'n'a ti nguaa' lobos. ⁴ Nguée candée nĩ bolsa ndúucú tuūmĩ, ndi' nguée nduu morral, ndi' nguée nduul ndaacuú ye'e nĩ. Ní taachi di'ñ nĩ saludar 'i'nyā' cuaa' cyúúni, ní nguée cuuvi 'naa' nĩ. ⁵ Ní tanducué'e va'ái chí ndaá nĩ caa'n'má' nĩ vmnáá' vmnaa' 'túúca: Cuneé 'i'nyā' ye'e va'ái 'cūú ndúucú vaadi 'di'ñ. ⁶ Ní nduuti chí 'i'nyā' nĩ ndiicúu' yā na va'ai mii', tuu'mi nĩ vaadi 'di'ñ cuneé ndúucu yā. Ní nduuti chí nguée vée 'i'nyā' ndiicúu' na va'ai mii', vaadi 'di'ñ nguée cuneé ndúucu yā. ⁷ 'Cu'etinee' núu' nĩ va'ái naachi 'i'nyā' 'cuaa' yā ndis'ti'. Che'é nĩ ní cu'u nĩ chí tée yā caati 'i'nyā' chí idii' nti'nyu' canée chí nduuví 'i'vẽ yā. Ndis'ti' nguée ca'n'a nĩ nduu va'ái nduu va'ái. ⁸ 'Āa tĩ nūu' yáá' naachi cūndaá nĩ ní 'i'nyā' mii'

'cuaa' yā, che'é nĩ 'āa de'ẽ nūu' chí tée yā chí che'é nĩ. ⁹ Idii' nĩ chí índuūvā ye'e 'i'nyā' chí ngiitā chí snee yā na yáa'. Ní cuuvi nĩ 'i'nyā' ye'e naachi Ndyuús nga'n'a nti'nyu' yā ní 'āa ndaá nti'nyu' naachi snée yā. ¹⁰ Naati 'āa tĩ nūu' yáá' naachi ndaá nĩ ní 'i'nyā' ní nguée 'cuaa' yā ndis'ti', tuu'mi ní ca'n'daa nĩ cuaa' cyúúni ní caa'n'ma' nĩ 'túúca: ¹¹ Ndi' yaa'cāa ye'e yāa' 'cūú chí caí na ca'á 'nū n'dáadi 'nū ti nguée cu'teenú nĩ ye'e 'nū. Naati cadínnu' nĩ chuú chí ye'e naachi Ndyuús nga'n'a nti'nyu' yā ní 'āa ndaá nti'nyu' naachi snée nĩ. ¹² 'Úú, Jesús, nga'n'á ngii ndis'ti' chí nguuví taachi Ndyuús caa'n'má' yā nuu'ndi ye'e 'i'nyā', castigo ye'e 'i'nyā' ye'e yáa' s'ti' ní diitu cá ní nguée ti chí cuuvi ye'e 'i'nyā' chí nguée di'n'daaca ye'e yáa' Sodoma.

Ye'e yáa' s'ee' naachi 'i'nyā' nguée i'téenu yā Ndyuús

(Mt. 11.20-24)

¹³ Ca'n'a Jesús: De'ẽ chūúca ya'ai ye'e 'i'nyā' ye'e yáa' Corazín. De'ẽ chūúca ya'ai ye'e 'i'nyā' ye'e yáa' Betsaida. Ti ndúutĩ chí 'i'nyā' na yá'āa Tiro ndúucú 'i'nyā' na yá'āa Sidón ndiichi yā vaadi n'giinu chí chí nguaa' ndis'ti', 'i'nyā' ye'e yá'āa s'ee' 'āa 'naa' ndaacadaamí yā ye'e nuu'ndi ye'e yā. Ní ch'etinnu' yā catecai yā tan'duúca di'nūu' ní ch'etẽ yā nguaa' yaiyáa tan'duúca costumbre ye'e 'i'nyā' mii' ndi' vmnaa' taachi chí'ni yā chí neenẽ ya'ai yā. ¹⁴ Cáávā chuú ní 'i'nyā' ye'e yá'āa Tiro ndúucú 'i'nyā' ye'e yá'āa Sidón 'du'ví cá castigo ye'e ti nguée ti ye'e ndis'ti' taachi ndaa nguuví chí Ndyuús caa'n'ma' yā nuu'ndi ye'e 'i'nyā'. ¹⁵ Ndis'ti', 'i'nyā' ye'e yáa' Capernaum, ne'e nĩ di'ñ nĩ chí maá' nĩ n'geetẽ nĩ naati ca'n'á ní na inferno.

¹⁶ 'I'nyā' chí n'giindivee' yā nduudu ye'e ndis'ti' ní nduudu ye'e 'úú n'giindivee' yā. 'I'nyā' chí nguée ne'e yā ndis'ti', nguée ne'e yā 'úú. Ní nguée ne'e yā Ndyuús ti 'i'nyā' mii' dichó'o yā 'úú.

Nanguecuunée 'i'nū ngeecu ndiichi discipulos ye'e Jesús

¹⁷ Nguecuunée ndu'ú 'i'nū ngeecu ndiichi discipulos ndúucú vaadi yeenú. Ní ca'n'a yā: N'di'ñ, Señor, espíritus ye'e yáa' n'giuinu' n'giindivee' sa ye'e 'nū chí caa'n'ma' nti'nyu' 'nū ndúucú chiduuchĩ nĩ.

¹⁸ Jesús ca'n'a yā: Cuáácú 'úú ní inaá' yáa' n'giuinu' tan'duúca chí sn'daa sa ye'e nánguuví tan'duúca 'cuai. ¹⁹ Ní Jesús ca'n'a yā chí yā discipulos ye'e yā: 'Úú ní téé poder ndis'ti' chí cunnca'á nĩ cúú ndúucú 'iiti dán'ái, nícu' cuhẽ nĩ ndúucú 'i'nyā' chí contra ye'e nĩ. Ní nguée du'ú vee cuuvi cuhẽ ye'e ndis'ti'. Ní nguée idii' daño ndis'ti'. ²⁰ Ndis'ti' nguée ngii yeenú nĩ taachi caa'n'má' nĩ nti'nyu' ye'e espíritus ye'e

yáá'n'nguínúu ní n'ngiindiveēn ye'n'e ní naati yeenú ní chi canéé nguū chi dúúchí ní na libro ye'n'é Ndyuūs na va'ai ch'etēi nguuví.

Jesús chíi yeenú yā

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Hora míi' nūu Jesús yeenú n'dai yā cáá'ā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ní ca'n'a yā: N'dií, Chiidá, 'úu ní teé gracia n'dií chi 'iiví ní ye'n'e va'ai ch'etēi nguuví ndúúcu yá'n'āa 'cúu caati snuu n'dé'ei ní nduudú 'cúu ye'n'e 'iini'yā chi déenu ca yā ndúúcu 'iini'yā chi n'deēe n'dái túúmícadínnuū yā. Ní ca'á ní chi cadínnuū 'iini'yā chi ndiicúu yā chí nguéé n'deēe cá déenu yā caati 'tíicá ne'n'e ní dii' ní ti n'daācā.

²² N'dií Chiidá, 'āā tee ní tanducué'n'e 'úu. Mar 'áámá 'iini'yā nguéé déenu yā du'ú chi 'aama n'dya'n'ā Daiya Dendyuūs, dámaa' n'dií Chiidá. Mar 'aama 'iini'yā nguéé déenu yā du'ú chi n'dií Chiidá dámaa'n 'áámá n'dya'n'ā daiyá ní, ndúúcu 'āā du'ú nūu 'iini'yā chi Daiyá Dendyuūs ne'n'é yā 'cuu'míi' yā.

²³ Tuu'mi ní Jesús nga'n'a yā ngii yā discípulos ye'n'e yā: De'e chúúca n'dai ndís'tií chí ngii naa' ní dendu'ú chi ndís'tií n'gíinu ní. ²⁴ 'Úú ní nga'n'á ngii ndís'tií chí neené 'yaa' profetas ndúúcu reyes chí ye'n'é ndií cuáá'ā vmaaa' né'n'e yā snaa' yā chí ndís'tií inaa' ní naati nguéé n'diichí yā. Ní ne'n'é yā 'caandivee' yā chí ndís'tií n'ngiindivee' ní naati nguéé ch'iindivee' yā.

San'ā samaritano chí n'dai

²⁵ 'Áámá maestro ye'n'e ley chí ne'n'e sa n'diichinee' sa Jesús ndaa sa naná'a yā ní ntinguunee' sa Jesús: N'dií, Maestro, ¿de'ē chí canee chí dii' chí ndáácā vida cuen'e daā'ma'?

²⁶ Jesús nan'guēcúta'n'a yā: ¿Taacā canéé nguū na ley ye'n'é chuú? ¿De'ē tuumicadiinuū di ye'n'e ley ye'n'é chuú?

²⁷ Maestro ye'n'e ley mií' nan'guēcúta'n'a sa: 'Túúca canéé nguū: Diné'n'e di Señor Ndyuūs ye'n'é di ndúúcu núu'má' staava ye'n'é di, ndúúcu núu'má' alma ye'n'é di, ndúúcu tanducué'n'e fuerzas ye'n'é di, ndúúcu tanducué'n'e vaadi cadínnuū ye'n'é di. Ní diné'n'e di nducyaaca 'iini'yā' na níi'nuú' va'āi ye'n'e di tan'dúúca chí ne'n'e di maā' di.

²⁸ Jesús nan'guēcúta'n'a yā: N'dáácā nan'guēcúta'n'ā di. Dií' di chuú, ní cunduúchi di cuen'e daā'ma'.

²⁹ Sa'n'ā mií' ne'n'e sa cunéé n'daāca sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: ¿Dú'ú chí 'iini'yā' chí canéé chí ne'n'é chí níi'nuú' va'āi ye'n'é?

³⁰ Tuu'mi ní Jesús mií' nán'guēcúta'n'a ye'n'e sa ndúúcu 'áámá cuento chí ejemplo chí 'tíicá: 'Áámá sa'n'ā ngua'āi sa ye'n'é yāā Jerusalén mií' ní cuna'n'a sa na yāā Jericó. Taachí canúú' sá yúúni 'iini'yā' duucu ní

sta'á yā sa'n'ā mií' ní diví yā ndií catecai sa ní ch'e'n'e yā sa'n'ā ndií chí ya'āi ca ye'n'é sa ní 't'ee 't'ée nguéé chíi sa ní cuna'n'a yā.

³¹ Tuu'mi ní 'áámá chiduú cho'ó yā yúúni mií' ní taachi n'diichí yā sa'n'ā mií', diví yā cuáá' n'diituú yúúni ní cho'ó yā ní cuen'é yā. ³² 'Tiicá ntúu' sa'n'ā levita chí chiduú chí dii' ntii'nyu' ye'n'e nátaí cho'ó yā naachi candítí sa'n'ā mií'. N'diichí yā sa'n'ā mií' ní diví yā cuaa' n'diituú yúúni. Ní cho'ó yā ní cuen'é yā. ³³ Cuayívi ní 'áámá sa'n'ā ye'n'e yā'āa Samaria cho'ó sa yúúni mií'. Taachí ndaa níi'nuú' sa naachi candítí sa'n'ā mií', n'diichí sa sa'n'ā nnee ya'āi 'iinu sa sa'n'ā. ³⁴ Ní ndaā sa naachi candítí sa'n'ā mií' ní idií' yíicú sá naachi ya'āi ndúúcu aceite ndúúcu vino ní ch'ēecu sa tii'nuū' naachí ya'āi ye'n'é sa. Ní sn'duú sa sa'n'ā 'yúúdu ye'n'e sa ní candē sa sa'n'ā na yāā. Ní 'nuū' sa 'áámá va'ai naachí cuuvi cu'nee' sa sa'n'ā mií' naachi 'iini'yā' dií' yā cuidado sa'n'ā mií'. ³⁵ Chidēve táámá nguuví, taachí ne'n'e ca'n'a sa tun'dáa sa na 'uúv' caadi ye'n'e bolsa ní ca'á sa sa'n'ā vaacu mií'. Ní ca'n'a sa chíi sa sa'n'ā: N'dií, dií' ní cuidado sa'n'ā, ti 'āā taa véé nūu' chí dií' ní gastar ndúúcu sa, taachí nguēcunee' nadíí'vé ye'n'e ní. ³⁶ Maa' ní Jesús ntinguunee' yā sa'n'ā mií': Naachi 'iinu sa'n'ā s'een' ¿ch'ee sá chí sa'n'ā chí ne'n'e sa sa'n'ā na níi'nuú' ya'āi chí 'nuú cá'ai chí duucu mií'?

³⁷ Sa'n'ā mií' ní ca'n'ā sa: Sa'n'ā chí nnee ya'āi 'iinu sa. Tuu'mi ní Jesús mií' ca'n'a yā: Díi, cuen'e di, ní dii' ntúu' di 'túúca.

Jesús canéé yā na vaacu Marta ndúúcu María

³⁸ Cuayívi ní cuen'e Jesús na 'áámá yāā 'líi' ní ndaa yā na vaacu 'áámá n'daataá chí nguuví tá Marta. Ní 'cuū' tá chí canee yā na vaacu tá. ³⁹ Ní Marta mií' ní véé 'aama ví' yā chí nguuví tá María. Ní María mií' ch'iindí tá ná ca'a Señor Jesús mií', ní n'ngiindivee' tá nduudu chí ch'i'cuae' yā. ⁴⁰ Marta mií' ní nééné n'deēe ntii'nyu' idií' tá ní ndaā tá nanáá' Jesús ní ca'n'a tá: N'dií Señor, ¿'áá nguéé inadicádiinuū ye'n'é chí dámaa' n'néé' ví' 'úu chí dií' mandado? Cuuvi ní tá'n'ā ní cunnee tá 'úu.

⁴¹ Jesús ca'n'a yā: Díi, Marta, Marta, nééné n'deēe dendu'ú chí nadicádiinuū di ye'n'é dendu'ú chí idi'vaachí. ⁴² Véé 'áámá nūu' dendu'ú chí n'daaca ca. Tá María mií' ndēve tá chí n'daaca ca. Ní chuú nguéé ndiví 'iini'yā' ye'n'é tá.

11

Jesús ngi'cuae' yā táacā chí 'iini'yā' cuuvi caa'ma'ngua'á yā

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ 'Áámá vmné'ēe ní Jesús nga'n'angua'á yā 'áámá cuaa', ní taachí chíinu ca'n'angua'á

yā, discípulos ye'n'e yā ca'n'a yā chiī yā Jesús: N'diī Señor, ca'cué'n nī nūs'uu taacá chi cuuvi caa'ma'ngua'á nū tan'dúúca chi Juan chí chεdínuū'nī' chī'cuee'n yā discípulos ye'n'e yā.

² Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chiī yā discípulos ye'n'e yā: Taachí ndís'tiī caa'ma'ngua'á ní 'túúca caa'ma'nī:

N'diī, chí Chiidá 'nū chí canéé na va'ai chεeti nguuvī. N'daācā n'dai chí 'iī'yā' dich'εtē yā n'diī. Cuchiī tiempo chí nga'n'a ntiī'nyū' nī ye'n'e tanducue'n'ē. Cúúví tan'dúúca chí n'diī ne'n'e ní tan'dúúca ná va'ai chεeti nguuvī, 'tī-icá ntuū'n ná yā'ā' 'cúū.

³ Téé nī chí cuuvi che'é 'nū maa'nguuvī.

⁴ Nadich'εcú nī nuu'ndi ye'n'e 'nū, tan'dúúca chí nūs'uu nadach'εcú 'nū ye'n'e 'iī'yā' chí nguεε n'daācā diī' yā nduucú 'nū. Nguéé 'cuáá' nī chí ndaa nanaán 'nū cosas chí chεechi ca chí diī' chí diī' 'nū nuu'ndi naati cunneé nī nūs'uu chí nguéé diī' 'nū nuu'ndi ní cuchéé 'nū.

⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā 'áamá ejemplo. ¿Du'ú ndís'tiī chí vée amigo ye'n'e ní ní ca'n'a ní nduu vaacu amigo ná ma'n'a yaaa' ní caa'má' nī: N'diī amigo, téé ní 'iīnū panes ye'n'e ní 'úú, ⁶ caati 'áamá amigo ye'n'é chí canuu' sa yúúni ndaa sa na vaacú ní nguéé de'ē vεε chí ca'á chí che'e sa? ⁷ Nī 'iī'yā' chí canúu' yā va'ai miī' nán'guεcúta'n'a yā: Nguéé diī' ndu'ú ní 'úú. 'Áā nduudí cheendi va'āi ní dá'caiyāá ye'n'é ní candiīti yā nduucú na cama. 'Úú nguéé cuuvi nducueé' nī téé n'diī chiī' chí ne'n'e nī. ⁸ Jesús nga'n'a yā: 'Úú nga'n'a ngiī ndís'tiī. 'Áará chí nguéé nducuee' amigo ye'n'e sa chí ca'a yā pan sa'n'a miī' cááva chí amigo ye'n'e sa, naati nducuee' yā ní ca'a yā amigo miī' ti amigo miī' nguéé 'cuinaa' sa chí ngiica sa n'dee n'dái vueltas. ⁹ Nī 'úú ní nga'n'a ngiī ndís'tiī: Cáácá ní ní Ndyuūs ní téé yā ye'n'é ní, in'nuū' nī ní ndaāca nī, 'yáávi ní cheendi va'āi ní nan'guaa' ye'n'é ní. ¹⁰ Nducyáácá 'iī'yā' chí ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á yā ye'n'e yā. Ní nducyáácá 'iī'yā' chí in'nuū' yā ní inndaaca yā. Ní nducyáácá 'iī'yā' chí yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaa' ye'n'e yā.

¹¹ Maa' ní chεé ndís'tiī chí vée daiya nī, ndúúti chí daiya ní caaca pan, ¿'áá ca'á ní lado ye'n'e pan 'áamá túúu? O ndúúti chí caaca daiyá ní 'aama 'yācā, ¿'áá ca'á ní lado ye'n'e 'yācā miī' ní 'áamá cúú? ¹² O ndúúti chí caaca 'áamá dūtu'u, ¿'áá ca'á ní lado ye'n'e dūtu'u 'áamá 'iitida'ái? ¹³ Nduúti chí ndís'tiī chí cūnnchee' nī déenu ní ca'a ní dendu'ū chí n'dáacā daiya nī, tuu'mi ní Chiidá nī chí canéé na va'ai chεeti nguuvī n'deeé cá cá'a yā caati cá'a yā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs 'iī'yā' chí caaca yā chiida yú.

Ti'yā' s'ee' nga'n'a yā chí Jesús miī' vée poder ye'n'e yáá'n'guiinū' ndúúcu yā (Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Jesús miī' tun'daa yā ye'n'é 'áamá sa'n'a 'lín 'áamá espíritu ye'n'e yáá'n'guiinū' chí diī' chí nguéé ngiī nga'n'a sa. Ní taachí nan'daa espíritu ye'n'e yáá'n'guiinū' sa'n'a 'diī'mī miī', ní ca'n'a sa. Nícu 'iī'yā' s'ee' n'diichí yā chuū ní ché'n'é yīnū yā ye'n'é. ¹⁵ Ná'n'a 'iī'yā' ní ca'n'a yā: Sá'n'a 'cūū ní nitun'daa sa espíritu ye'n'e yáá'n'guiinū' cááva poder ye'n'é Beelzebú chí Satanás chí nga'n'a ntiī'nyu' sa ye'n'e espíritus ye'n'e yáá'n'guiinū'.

¹⁶ Taná'n'a yā ní ne'n'e n'diichinee' yā Jesús ní ngiica yā Jesús chí diī' yā 'áamá señal ye'n'é na va'ai chεeti nguuvī chí cuuvi n'diichí yā. ¹⁷ Jesús déenu yā chí nacadínnuū' 'iī'yā' s'ee' ní ca'n'a yā chí yā 'iī'yā' s'ee': 'Áamá gobernador chí nga'n'a ntiī'nyū' yā ye'n'e yā'āa naachi vée 'uuvī partido yā chí ngu'u 'aamá yā ndúúcu táamá yā, tuu'mi ní nguéé cuuvi 'naa' tiempo chí 'iī'ntyé'n'e yā. 'Tiicá ntúū' naachi 'áamá familia yā ndúúti chí n'deeé nadacadínnuū' yā chí vée partido ye'n'e familia miī' nguεε cuuvi nduuvidaamā yā. ¹⁸ 'Tiicá ntúū' nduuti chí yáá'n'guiinū' 'cuu'ma' sa ndúúcu maa' sa, ¿táácá canee naachí nga'n'a ntiī'nyu' sa? Caa'má' nī 'úú: ¿De'ē cááva chí nga'n'a ndís'tiī chí caavā yáá'n'guiinū' chí duuchi Beelzebú chí Satanás itun'daa espíritus ye'n'e yáá'n'guiinū' ye'n'é 'iī'yā'? ¹⁹ Nduuti chí 'úú idivií espíritus ye'n'e yáá'n'guiinū' cááva Beelzebú, tuu'mi ní 'iī'yā' ndúúcu ní ní ¿du'ú poder itun'daa yā espíritus ye'n'e yáá'n'guiinū'? Chiī' chí diī' 'iī'yā' chí ndúúcu ní n'g'i'í yā chí nguεε 'tíicá chí nga'n'a nī. ²⁰ Nduúti chí cááva poder ye'n'é Ndyuūs 'úú itun'daa espíritus ye'n'e yáá'n'guiinū' ye'n'é 'iī'yā', tuu'mi ní cuaacu ní'nyū' chí naachi Ndyuūs nga'n'a ntiī'nyū' yā nndaā nanaán ndís'tiī.

²¹ Taachí sa'n'a ditiīnū diī' cuidado sa ná vaacu sa ndúúcu ingaatu, tuu'mi ní na vaacu sa canéé seguro. ²² Taachí ndaa táamá sa'n'a chí vée fuerzas ye'n'e sa ní ichεε sa nduucú yā ní idivií sa tanducue'n'ē ingaatu ye'n'é yā chí ngiī chεetinū' yā ye'n'e va'āi miī' tuu'mi ní diī' sa repartir ingaatu s'ee' ndúúcu compañeros ye'n'é sa.

²³ 'Iī'yā' chí nguéé canéé yā lado ye'n'é, 'iī'yā' miī' ní canéé yā contra ye'n'é. 'Iī'yā' chí nguéé daama diī' cosechar nduucú tuu'mi ní diī' yā tan'dúúca chí ingéé tanducue'n'ē cosecha.

Espíritu ye'n'e yáá'n'guiinū' chí ingueεcunéé na sa'n'a (Mt. 12.43-45)

²⁴ Ca'n'a Jesús: Taachí espíritu ye'n'e yáá'n'guiinū' nacan'daa na 'áamá sa'n'a, cachiica na yā'āa cuu'ma' naachi nguéé

ch'εεtinee 'iɪn'yān ní in'nuūn naachi cuuvi ntaavi'tuunuun ní nguée ndaācā. Tuu'mi espíritu mii'n nadicádínnuun ní ngan'a: Nanguεcuneē na vaacú naachi chiicá. ²⁵ Taachí nndaa na vaacu mii'n ndaācā chi sa'nā mii'n tan'dúúccā 'áámá ya'ai chi 'áá déévé n'dai ndúúccū nducue'n'e na lugar ye'n'ē. ²⁶ Tuu'mi ní espíritu mii'n cue'n'e ní in'nuūn tá ndeēchē espíritus chi cunnccā ca chí cuuví maāa'n. Ní ndaā espíritus ní ch'εεtinée na sa'nā mii'n. Cuayii'vi ní n'geenu sa ngii ca ní cunnccā ca canée sá nguée ti cuáán vmnaa'n.

Vée vaadi yeenú ye'n'e 'iɪn'yān chi i'téenu ya Ndyuūs

²⁷ Taachí Jesús ngan'a yā dendú'u 'cūū 'áámá n'daataá 'caí yuudu tá nguaan 'iɪn'yān s'ee'n: De'ε chúúccā n'dai n'daataá chi ch'iindiyáa'n ní n'ntaavi tá n'dií.

²⁸ Jesús ní can'a yā: N'daacā ca ye'n'e 'iɪn'yān chi n'giindivee'n yā nduudu ye'n'ē Ndyuūs, ní i'téenu yā nduudu mii'n.

Ti'n'yān chi nguée n'daāca yā ngiica yā 'áámá señal

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Taachí nduuvidaama 'iɪn'yān ndúúccū Jesús, Jesús tucá'a yā can'a yā nduudu mii'n: 'Iɪn'yān chi vée yā nguúví 'cūū néené cunnchee'n yā. In'nuūn yā señaes naati nguée ndaācā táámá señal caati dámaāa'n snaa'n yā señal chi dii'n Ndyuūs ndúúccū profeta Jonás tiempo chi 'áá chó'ōo. ³⁰ Tan'dúúccā Ndyuūs dii'n yā señal ndúúccū profeta Jonás ye'n'e 'iɪn'yān na yāān Nínive, 'tiicá ntuūn Sa'nā chi Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado ye'n'e señal tiempo 'cūū. ³¹ Taachí ndaā nguuví ye'n'e juicio chi Ndyuūs caa'n'mān yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'ē 'iɪn'yān, n'daataá reina chi tiempo chi chó'ōo ngan'a ntiinyu'n tá ye'n'ē lado ye'n'e sur chi can'a ta ní nducuee'n tá contra ye'n'e 'iɪn'yān chi snée yā maa'nguuví. Ní tán'ā mii'n ní dii'n tá condenar 'iɪn'yān chi snée yā maa'nguuví caati tán'ā mii'n ya'n'āi n'dai ngiica tá chi ne'n'e tá ch'iindivee tá ye'n'ē vaadi deenu ye'n'e rey Salomón. Maa'n ní 'muu' canée 'áámá yā chí ch'εεte ca vaadi deenu ye'n'ē yā nguée ti rey Salomón. ³² 'Iɪn'yān chí ch'εεtinée na yāān Nínive ndii cuáán vmnaa'n nducuee'n yā ní caa'n'mān yā nuu'ndi ye'n'e 'iɪn'yān chí snée yā maa'n caati 'iɪn'yān ye'n'e yāān Nínive ndaacadaamí yā ye'n'ē nuu'ndi ye'n'ē yā cáāvā nduudu ye'n'e Ndyuūs chí can'a profeta Jonás mii'n. 'Tiicá can'ā yā dii'n yā nguuví chí Jesús caa'n'mān yā nuu'ndi ye'n'e 'iɪn'yān. 'Caandivee'n ní. 'Múūn ní vée 'áámá sa'nā chí ch'εεte ca sa nguée ti profeta Jonás.

'Áámá ejemplo chí tan'dúúccā 'áámá deεve ye'n'e cuerpo ye'n'e yú
(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ Can'a Jesús: Mar 'áámá 'iɪn'yān nguée cunuun n'dé'ei yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguée ndúú i'nuūn ra yā maa'n 'aama caja naati s'nuūn yā na 'áámá mesa ní 'iɪn'yān chí cundaa yā ní snaa'n yā deεve mii'n. ³⁴ Ndúútináa'n yú chii'n chí tan'dúúccā 'aama lámpara ye'n'ē cuerpo ye'n'e yú. Taachí n'daí nduutináa'n ní 'tiicá ntúūn n'daí cuerpo ye'n'ē ní ní inaa'n chí deεve. Naati taachí nguεε n'daacā nduutináa'n ní tan'dúúccā lámparas chí nguée ngiichi ní 'tiicá ntúūn cuerpo ye'n'e ní cunee ná maāi'n. ³⁵ N'diichi ní, cundéé ní cuidado nduutináa'n ní chí deεve ye'n'e cuerpo ye'n'ē ní chí nguée canee ní na maāi'n. ³⁶ 'Tiicá ntúūn inaa'n n'dááca ní ní nguée maāi'n naachi canee ní nduuti chí candéé ní cuidado nduutináa'n ní. Ní vée deεve nanáa'n ní tan'dúúccā 'áámá lámpara ngiichi ní naā'n ní chí deεve ye'n'ē.

Jesús ngan'a nuu'ndi ye'n'e maestros ye'n'e ley ndúúccū 'iɪn'yān fariseos

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Taachí Jesús mii'n ch'iinu cā'n'a yā chuū, 'áámá sa'nā fariseo ndaa sá nanáa'n Jesús ní di'cuíftu sa Jesús chí ché'e yā ndúúccū sa. Ní cue'n'e yā ndúúccū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní cheεtē yā na mesa. ³⁸ Taachí ndaa tiempo chí che'e yā ní sa'nā fariseo mii'n n'diichi sa chí nguée naā'n'ū Jesús tá'ā yā, (tan'dúúccā costumbre ye'n'e 'iɪn'yān Israel) tuu'mi ní cue'n'e yiinu sa. ³⁹ Ní Señor Jesús can'a yā chii yā sa'nā fariseo: Díi ndúúccū tanán'ā sa'nā fariseos inadéévé ní cuāā' daami vaso ndúúccū cu'u chí tan'dúúccā cuerpo ye'n'e ní naati cuáán cheεtí chí tan'dúúccā staava ye'n'ē ní ndiituū ndúúccū vaadi 'caa'va ndúúccū dendú'u chí nguεε n'daacā. ⁴⁰ Ndís'tií chí cheεchi tií'n ní, 'áá nguée deenú ní chí Ndyuūs diin'dái yā 'iɪn'yān ndúúccū staava ye'n'ē yā ndúúccū cuerpo ye'n'e yā, ní ne'n'ē yā 'iɪn'yān chí nadéévé cuerpo ye'n'ē yā ndúúccū staava ye'n'e yā ndúúccū taanduvéé chí vée cheεtí cuerpo ye'n'ē yā? ⁴¹ Ndís'tií canéé chí ca'á ní limosnas ye'n'ē ní ndúúccū nuu'ma'n staava ye'n'ē ní caati chuū ní cosa chí n'daācā.

⁴² De'ε chúúccā ya'āi ye'n'e ndís'tií 'iɪn'yān fariseos caati nadicádínnuun ní chí n'daāca ní chí dii'n ní chí ngan'ā ley ye'n'ē Ndyuūs ti ca'a ní Ndyuūs décima chí ndiichi parte ye'n'e nducuee'n cosecha ye'n'e ní chí yaiiví ndúúccū 'iicudaā'n ndúúccū tanducuee'n'ē yaātā ngaiyāā. Nguée vée vaadi ne'n'e ye'n'ē Ndyuūs ndúúccū ní ndíi nguée dii'n ní dendu'u chí cuaacu. Canéé chí dii'n ní tanducuee'n'ē chí ngan'ā ley ye'n'ē Ndyuūs ní diné'n'e ní nducyaaca 'iɪn'yān ní ca'á ní décima dendu'u.

⁴³ De'ε chúúccā ya'āi ye'n'e ndís'tií chí ne'n'e ní 'cuεetē ní na silla ye'n'e 'iɪn'yān chí ngan'a ntiinyu'n ye'n'e yaācū sinagogas. Ní ndís'tií

ne'e ní chí 'i'in'yā' diín yā saludar ndís'tiī taachi snée ní na yuúni.

⁴⁴ De'e chúucā ya'āi ye'e ndís'tiī chí ngi'cuee' ní ley ndúúcu 'i'in'yā' fariseos. Ndis'tiī nga'a ní chí n'daacā idiín ní ní nguée n'daacā idiín ní. Ndis'tiī ní tan'dúúca 'áamá yáinyā' chí 'i'in'yā' nguée inaa' yā ní nguée déenu yā ye'e ní chíicā yā vmnáán ye'e yáinyā', 'tiicā ní.

⁴⁵ Tuu'mi ní nan'guécúta'a 'áamá abogado, chí maestros ye'e ley. N'diī, Maestro, taachí nga'a ní chuū, idiín ní chí induuvi táa' nū.

⁴⁶ Naati Jesús ca'a yā: De'e chúucā ya'āi ntúū' ye'e ndís'tiī, abogados, maestros ye'e ley. Ndis'tiī idiín ní n'dee cá leyes chí chechi cá ní nga'a ní tan'dúúca chí cheēdi chí sa'ā nguée cuuvi candée sa. Ní ndís'tiī ní ndiī mar 'áamá ta'a ní ní nguée ituu'ví ní cheēdi mii'. Ní nguée diín ní, ní nguée nginne ní 'i'in'yā'.

⁴⁷ De'e chúucā ya'āi ye'e ndís'tiī chí nadin'dái ní yáinyā' ye'e sa'ā profetas chí 'áa candée yā nduudu ye'e Ndyuūs tiempo chí 'āa chó'oo. Ní 'i'in'yā' ye'e ndaata ye'e ní ndiī cuáán vmnaa' chí'iin'u' yā sa'ā profetas. ⁴⁸ Cuaacu ní'nyu' chí ndís'tiī ní ngi'í ní chí yeenú ní ye'e chí 'i'in'yā' ye'e ní ndiī cuáán vmnaa' ti cuaacu ní'nyu' 'i'in'yā' ye'e ndaata ye'e ní chí'iin'u' yā sa'ā profetas ní maa' ní ndís'tiī idin'dái ní yáinyā' ye'e profetas.

⁴⁹ Ní cáávā chuū ní cáávā chí Ndyuūs deenu yā tanducué'e, Ndyuūs ca'a yā 'tiicā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcu apóstoles ní nán'a yā 'caa'nú' yā 'i'in'yā' ní taná'a yā can'dáa yā 'i'in'yā' ní diín yā chí 'i'in'yā' s'ee' n'geenu yā ngii. ⁵⁰ Ndyuūs ca'a yā diín yā castigar 'i'in'yā' chí maa' snée i'nyee'dí 'cūū ti 'i'in'yā' ye'e ndaata ye'e yā chí'iin'u' yā profetas ndiī tiempo taachí Ndyuūs din'dái yā i'nyee'dí. ⁵¹ Ní ndiī tiempo taachi chí'iin'u' yā Abel ní chingée yuúu' ye'e sa, ndiī taachi chí'iin'u' yā Zacarías mii' naavta'a ye'e nátaí ndúúcu ye'e yaacu templo. Chuū ní nga'a'á ngii ndís'tiī, caati Ndyuūs ca'a yā diín yā castigar 'i'in'yā' chí maa' snee i'nyee'dí 'cūū cáávā yuúu' ye'e 'i'in'yā' s'ee'.

⁵² De'e chúucā ya'āi ye'e ndís'tiī chí 'cuée' ní ley ní nguée ca'cuee' ní chí cadínnu' 'i'in'yā' vaadi deenu ye'e Ndyuūs, ní nguée diín ní tan'dúúca chí deenu ní chí canée chí diín ní.

⁵³ Taachí Jesús ch'iinu ca'a yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros ye'e ley ndúúcu 'i'in'yā' fariseos nduui taán yā ye'e Jesús ní tucá'a yā itiinguunee' yā n'dee n'dái ní ca'a yā chí yā Jesús. ⁵⁴ Ní n'diichinee' yā Jesús ndúúcu nduudu ye'e yā. Ní canée ngi-inu yā Jesús mii' chí cucáávā nduudu ye'e

yā ní Jesús cásta'a yā vaanicadiínū' ye'e yā ní ca'a yā nduudu chí nguée cuaacu. Ní 'iicú cuuvi caa'mán yā nuu'ndi ye'e Jesús.

12

Levadura ye'e 'i'in'yā' fariseos

¹ Tuu'mi ní neenē 'yaa' 'i'in'yā' nduuvidaama yā chí tá tii n'dee 'i'in'yā' mii' chingúú'ndai yā 'aamā yā taamā yā. Tuu'mi ní Jesús mii' tucá'a yā ca'a yā chí yā discípulos ye'e yā: Diín ní cuidado ye'e chí ca'cuee' 'i'in'yā' fariseos ti tan'dúúca levadura ye'e pan. Nguée diín n'daaca yā ye'e chí ngi'cuee' yā. ² Ti nguée de'e ve'e chí nín'diī naa' chí nguée cuuvi nánguāa' naa'. Ní nguée 'áamá dendú'ú chí cānuu' n'de'ei chí nguée cuuvi cadínnu' yā. ³ 'Tiicā ntúū' dendú'ú chí nga'a n'de'ei ndís'tiī, tuu'mi ní 'i'in'yā' ní 'caandivee' yā. Ní chí'ch' chí ndís'tiī nga'a ní ndúúcu 'i'in'yā' cheeti va'āi tuu'mi ní 'i'in'yā' caa'ma' yā cuuvi yā nducyáácá 'i'in'yā' ndiī na yaacú ye'e va'āi.

Du'ú di'va'a yú

(Mt. 10.28-31)

⁴ Ca'a Jesús: Ndis'tiī chí n'dai nduucú, 'úú nga'a'á ngii ndís'tiī chí nguée 'va'á ní 'i'in'yā' chí 'caa'nun' yā cuerpo ye'e 'i'in'yā', ti 'āa ntée cuuvi diín yā cosa chí nguée n'daacā ca ti chuū. ⁵ 'Úú ní cuuvi ndís'tiī du'ú chí diín 'va'á ní: Ndis'tiī ní 'va'á ní Ndyuūs chí taachí 'āa n'diī 'i'in'yā', Ndyuūs cuuvi diín yā 'caanuū' yā 'i'in'yā' infierno. 'Túúca nga'a'á ngii ndís'tiī 'i'in'yā' mii' chí di'va'a ní.

⁶ 'Áá nguée indíicuí yā na 'uúvī 'yáádá cáávā 'uúvī taa' tuūmí? Ndyuūs ní nguée ngiinaa' yā mar 'áamá 'yáádá. ⁷ Níicú ndiī nducyaaca yuúú tii' ndís'tiī ndiī dúúché ndúúcu Ndyuūs. Cáávā chuū nguée 'va'á ndís'tiī. ⁸ 'Áá nguée ya'ai ca chí'v'e ndís'tiī nguée ti 'aama 'yáádá?

Ye'e 'i'in'yā' chí i'teenú yā Cristo ní nga'a'á ya ye'e chuū nanáán 'i'in'yā'

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Ca'a Jesús: 'Úú nga'a'á ngii ndís'tiī chí nducyaaca 'i'in'yā' chí nga'a yā chí ye'e 'úú nguāa' 'i'in'yā' 'tiicā ntúū' 'úú Sa'a chí Daiya Ndyuūs caa'mán nanáán ángeles ye'e Ndyuūs chí 'i'in'yā' s'ee' ní ye'e 'úú. ⁹ Nducyaaca 'i'in'yā' chí nguée nga'a yā chí ye'e 'úú nguāa' 'i'in'yā' 'tiicā ntúū' 'úú Sá'a chí Daiya Ndyuūs caa'mán nanáán ángeles ye'e Ndyuūs chí 'i'in'yā' s'ee' ní nguée ye'e 'úú.

¹⁰ Nducyáácá 'i'in'yā' chí ca'a yā nduudu taa' chí nguée n'daacā chí contra ye'e 'úú chí Sá'a chí Daiya Dendyuūs, Ndyuūs nadach'ēcú yā ye'e yā. Nducyáácá 'i'in'yā' chí ca'a yā nduudu taa' chí nguée n'daacā chí contra ye'e Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs, Ndyuūs nguée nadach'ēcú yā ye'e yā. Ndiī

nguée ndúú i'yeendí c'cū, ndíí nguée ndúú táámá i'yeendí chi cuchíí.

¹¹ Taachí 'ii'yā' ndée yā ndís'tiī na yaacū sinagogas nanáá' 'iintyē'ē ndúúcu jueces, nguée nadicádíínuu' nī de'ē chí nan'guēcúta'a nī o de'ē chí caan'ma' nī. ¹² Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs cuuvi ndís'tiī hora mīn' nūu' de'ē chí caan'ma' nī.

Jesús ngi'cueen yā ye'e peligro ye'e vaadi 'cuiica

¹³ 'Áámá sa'nā ca'nā sa ngii sa Jesús: N'díí, Maestro, cuuvi nī 'diinú chi ntée sa vaadi n'gua'áa ye'e chiidá' nī cuuvi ye'e.

¹⁴ Jesús mīn' ní ca'nā yā chí yā sa'nā: N'díí, sán'ā, ¿du'ú s'neē' 'úú vmnaa' ye'e' n'díí tan'dúúca juez chí nca'á chí cuuvi ye'e' nī ye'e' 'taa chí véé ye'e' chiidá nī?

¹⁵ 'Úú ní nga'nā ngii nducyáacá ndís'tiī: Cuin'diichí nī ní cundée nī cuidado ye'e' chí ne'e' nī ye'e' vaadi 'cuiica caati 'ii'yā' nguée ndaaca yā vida cue'e' daā'ma' cáávā chí véé n'dee n'dái ye'e' yā.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús mīn' ca'nā yā chí yā ejemplo 'cūú 'ii'yā': 'Áámá sa'nā 'cuiica véé yā'nāa ye'e' sa chí neenē n'dee chíinu sa. ¹⁷ Sán'ā mīn' ní nadicádíínuu' sa ní ca'nā sa: ¿Táácā díi' ti nguée cuescomate ch'ēte naachi nadidaamá cosecha ye'e'? ¹⁸ Ní ca'nā sa: 'Túúca díi'. Cúndeevé cuescomate ye'e' nī ndíi' taama chí ch'ēte ca ní mīn' nadaamá tanducué'ē cosecha ye'e' ndúúcu dendu'ú ye'e'. ¹⁹ Tuu'mi ní caan'má' maa' cuuvi alma ye'e'. Díi alma ye'e' de'ē chúúca n'dai díi. Néenē n'dee véé ye'e' dí chí nguáin'dái chí 'náá' n'dai cuchéé. Maa' ní ntaavi'tuunú'ū' cuchéé, cu'ú, ní cuuvi yéénú. ²⁰ Naatí Ndyuūs ca'nā yā chí yā sa'nā: Díi sa'nā chí ch'ēchi tíi' dí. Maa'nguínú' 'cūú ca'nā dí 'cuúvī dí. Ní chíi' chí nguáin'dái dí chí vaadi 'cuiica ye'e' dí, ¿du'ú cuuvi ye'e'? ²¹ Ní Jesús nga'nā yā: 'Tíicā 'ii'yā' chí nguain'dai yā chí véé ye'e' maán' yā cáávā maa' yā naati 'ii'yā' s'ee' ní nguée véé ye'e' yā nanáá' Ndyuūs.

Ndyuūs idiin' yā cuidado nducyaaca 'ii'yā' chí daiyá yā
(Mt. 6.25-34)

²² Jesús nga'nā yā ngii yā discípulos ye'e' yā: Cáávā chuú chí nga'nā ngii ndís'tiī. Nguée nadicádíínuu' nī ye'e' vida ye'e' maa' nī ye'e' chí nge'e' nī cáávā vida ye'e' nī ndíi nguée ndúú cáávā catecaí nī ye'e' cuerpo ye'e' nī. ²³ Vida ní ya'ai ca chíí'vē nguée tí chí nge'ē nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chíí'vē nguée tí catecaí nī. ²⁴ Nadicádíínuu' nī ye'e' 'yaadā chí nguuví ti cuervos. 'Yaada s'ee' ní nguée ngii'ū' ti ndaata; ndíí nguée ndúú ingii cosecha ye'e' tí chí che'e' ti; ndíí nguée ndúú véé ra vaacú tí chí nguain'dai tí; ndíí nguée ndúú cuescomates ye'e' tí. Ní Ndyuūs nga'a

yā chí nge'e' tí. ¿'Áá ya'n'ai ca chíí'vē ndís'tiī nguée tí 'yaada s'ee'? ²⁵ ¿Du'ú 'áámá ch'ēé ndís'tiī cuuvi cundée nī cuidado ní n'dee n'dái nadicádíínuu' nī ní ntíinee nī ma'nā metro ye'e' chí yaacu ní? ²⁶ Ndúúti chí nguée cuuvi díi' nī chuú chí 'líi' ¿de'ē cúvī chí inde'ē nī cuidado ní n'dee n'dái nadicádíínuu' nī ye'e' dendu'ú chí n'g'ēte cá?

²⁷ Cuin'diichí nī naāndā táácā n'giita. Nguée díi'ndái tíi'ū'ū', ndíí nguée ndúú idin'dái hilo. 'Úú nga'nā ngii ndís'tiī tí rey Salomón canúu' yā catecaí yā chí n'deevé n'dai ye'e' rey nguée neenē n'deevé tan'dúúca 'áámá naāndā s'ee'. ²⁸ Nduuti chí Ndyuūs nga'a yā catecaí n'daacā naāndā chí maa' ní snée cūeti ní cavyaa' ní ntí' ní 'ii'yā' 'neen' yā'nā yā, n'dee cá Ndyuūs téé yā ndís'tiī Ndyuūs díi' yā cuidado ye'e' ndís'tiī chí dúu'vīi í'téenu ní Ndyuūs. ²⁹ Ndís'tiī ní nguée in'nuu' nī chí che'e' nī o cu'ú nī. Nguée nadicádíínuu' nī ye'e' ní 'cūetiinéé' díi' nī. ³⁰ Tí 'ii'yā' chí nguée ye'e' ndaata Israel o judíos in'nuu' yā tanducué'ē dendu'ú 'cūú. Naati ndís'tiī ní véé 'aama Chiidá nī chí 'āá déenu yā ye'e' tanducué'ē dendu'ú chí necesidades ye'e' ndís'tiī. ³¹ Vmnaán' vmnaa' ndís'tiī ní cánée chí in'nuu' nī Ndyuūs ní ye'e' nducué'ē ye'e' chí Ndyuūs nga'nā ntii'nyú' yā, ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī tanducué'ē dendu'ú.

Vaadi 'cuiica chí véé na va'ai ch'ēti nguuví
(Mt. 6.19-21)

³² Ca'nā Jesús: Ndís'tiī chí tan'dúúca 'iiti cuúchí ye'e' 'tíicā nī. Nguée 'va'á ní tí Ndyuūs Chiida yú ne'e' yā téé yā ndís'tiī dendu'ú ye'e' naachi nga'nā ntii'nyú' yā. ³³ Cuin'diicui nī chí véé ye'e' nī ní ca'á nī 'ii'yā' chí nguée véé ye'e' yā. Díi' n'daacá nī caati cuuvi ye'e' nī vaadi 'cuiica ye'e' va'ai ch'ēti nguuví naachi 'ii'yā' duucu nguée cuuvi cundaa yā, ndíi nguée nduu 'l'yéevē cuuvi dí'tuuví tí. ³⁴ Caati naachi canée vaadi 'cuiica ye'e' nī, mīn' canee staava ye'e' nī chí nadicádíínuu' nī ye'e' nducué'ē.

Canée chí candée nī cuidado ye'e' nducué'ē

³⁵ 'Cūetiinee chíichi n'daacā ndúúcu catecaí nī. Cūeēchiichí nī paño ch'ēti ní 'íicú candee nī lámparas ye'e' nī chí ngiichi. ³⁶ 'Cūetiinée ndís'tiī tan'dúúca 'áámá sa'nā chí snée ngii'ū' sa chí ndaa patrón ye'e' sa naachi ngiindivaacú 'ii'yā'. Ní maa' nda'ai sa cheendi va'ai ní taachi ndaá yā chí dí'cūecú yā tuu'mi nūu' nn'guaa' sa ye'e' yā. ³⁷ De'ē chúúca n'dai mozos chí díi' mandado ní taachi ndaa Señor mīn' ní ndaaca yā mozos chí sduuchí yā. Cuaacu níi'nyú' nga'nā ngii ndís'tiī chí Señor mīn' ní cūeēchiichí n'daacá yā paño ch'ēti yā. Ní Señor mīn' ní díi' yā chí mozos 'cūeete sa na mesa. Tuu'mi ní Señor mīn' 'cuí yā cu'ú

che'e mozos. ³⁸ Áará chi Señor mii' ndaa yá ma'n'a yaaa" o taachi 'áa cuéé chideve nguuví ní ndaacá yá mozos chí sduuchi sa. De'e chuícá n'dai mozos ti sduuchi yá. ³⁹ Ndis'ti' ní cadíinuun nī chuū. Nduúti chí 'i'in'yā" vaacu déenu yá de'ē hora chí ndaa chí duucu, cuaacu ní'nyu' 'cuéetí nduuchi yá ní nguéé 'cuaa' yá chí duucu na vaacú yá. ⁴⁰ Tiicá ntúū' ndis'ti' 'cuéetinée ya'a' nī ti hora chí nguéé inacádiinuun nī 'úú chí Sa'a chí Daiyá Dendyuūs ní ndaa taama vmné'ēe.

Yen'e mozo chí din'daacáá ndúúcu mozo chí nguéé din'daacáá

(Mt. 24:45-51)

⁴¹ Tuu'mi ní Pedro mii' ní ca'n'a yá chí yá Jesús: N'dí, Señor, ¿'áa ca'n'a nī ejemplo 'cūu caavá nūs'uu o caavá nducyaaca 'i'in'yā'?

⁴² Jesús mii' ní ca'n'a yá: ¿Du'ú dueño ca'a yá ntii'nyu' chí s'neen' yá vmnaa' ye'n'e va'ai ye'n'e yá 'áamá mayordomo nduuti chí nguéé ca'a sa chí che'e mozos ye'n'e yá hora chí che'e sa? ⁴³ De'e chuícá n'dai mayordomo chí dii' sa ntii'nyu' taachi dueño mii' ní ndaa yá ní nandaaca yá mayordomo chí dii' sa tan'dúúca chí ne'e yá. ⁴⁴ Cuaacu ní'nyu' nga'n'a ngii ndis'ti' chí dueño mii' ní cu'ne'e' yá mayordomo mii' chí caa'ma' ntii'nyu' sa ye'n'e tanduvéé chí vee ye'n'e yá. ⁴⁵ Nduúti chí mayordomo mii' nadicádiinuun sa na staava ye'n'e sa chí dueño cuuvi 'náa' yá nndaa yá tuu'mi ní tuca'a sa 'cue'n'e sa mozo ndúúcu n'daataa chí snéé caadi 'iiyū ní nge'e sa ní ng'i' sa ndúúcu amigos ye'n'e sa ní cuu'vi sa. ⁴⁶ Tuu'mi ní dueño mii' ní ndaa yá nguuví chí mayordomo nguéé cānee ngíinu sa ní 'áamá hora chí nguéé déenu sa. Ní dueño mii' ca'a yá castigo ch'ēete ca mayordomo mii' tan'dúúca chí Ndyuūs ca'a yá castigo 'i'in'yā' chí nguéé i'téenu yá 'yá. ⁴⁷ Mayordomo chí deenu sa chí ne'e dueño ye'n'e sa naati nguéé véé yaa' sa ndí nguéé ndúú dii' sa chí nga'a dueño ye'n'e sa cuuvi sa castigado ndúúcu neené n'deeé cuu'vi 'cue'n'e yá sa'a. ⁴⁸ Naati mayordomo chí nguéé déenu sa taacá ne'n'e dueño ye'n'e sa chí dii' sa, ní dii' sa chí nguéé n'daacá chí cuuvi sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcu 'téé nūu' cuu'vi 'cue'n'e yá sa'a. Áa du'ú nūu' sa'n'a chí n'deeé nga'a dueño ye'n'e sa, dueño mii' ní n'deeé cá caaca yá cuenta ye'n'e chí dii' sa. 'I'in'yā' chí nga'a n'deeé cá táamá yá, 'i'in'yā' mii' n'deeé cá caaca yá cuenta ye'n'e chí dii' taamá yá.

Véé 'áamá 'uūvi taa' 'i'in'yā' cáavá Jesús mii' (Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'Úú Jesús ní ndaa chí cu'neén' ya'a' ná i'yeen'dí 'cūu. De'ē ca ne'n'e dii' nduuti chí 'áa ngiichi. ⁵⁰ Canéé chí 'úú 'cuenú cuuvi

ndí taachi 'áa cuuvi cuaacu tanducuén'e. ⁵¹ ¿'Áa nadicádiinuun nī chí 'úú nda' chí ndéé vaadi 'diin' 'i'in'yā' ye'n'e i'yeen'dí 'cūu? 'Úú ní nga'a' ngii ndis'ti' chí nguéé cuaacu caati ndéé vaadi 'caa'va, ní 'i'in'yā' 'caa'vá yá ndúúcu táamá 'i'in'yā'. ⁵² Ndií tiempo mii' ndí tiempo chí cuchii', nduuti chí nyu'u 'i'in'yā' na 'áamá va'ái ndúúcu vaadi 'caa'va 'cuéetinée yá, 'iinu yá ní ca'n'a yá contra ye'n'e na 'uuví yá ní 'uuví yá ní ca'n'a yá contra ye'n'e ná 'iinu yá. ⁵³ Sa'a chí véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcu daiya sa, 'ícu daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcu chiidá sa. Ní 'áamá n'daataa nguéé cuuvi ndiichi tá daiya tá, 'ícu daiya ntúū' tá nguéé cuuvi ndiichi tá cheecu tá. Ní ta'a' indá'a tá ní 'caa'vá yá ndúúcu dicuūn ta, ní dicuūn ta ní 'caa'vá yá ndúúcu tá'n'a indá'a tá.

Señales ye'n'e tiempo 'cūu

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Tiicá ntúū' nga'n'a Jesús ngii yá 'i'in'yā': Taachi ndis'ti' inaa' nī méee' chí inee' naachi ngiia 'yá'a', tuu'mi ní nga'n'a nī chí 'cuee' cuúvi. Ní 'tiicá ngii. ⁵⁵ Ní taachi ngéenu 'yúúné cuáa' ndiia' nga'n'a nī chí cuuvi yáaa' 'iicu ní ngii. ⁵⁶ Ndis'ti' chí 'uūvi naa' 'uūvi cheendi nī déenu nī taaca canéé nánguuví ndúúcu na ya'n'a, taachi ndaa 'íi'nūu' nī taachi cuuvi 'cuee' cuuvi. ¿De'ē cuúvi chí nguéé déenu nī ye'n'e señales chí inaa' nī ye'n'e tiempo 'cūu?

Diin'nu' yii'nu di tun'dáa n'dai di ndúúcu 'i'in'yā' chí táa' yá ye'n'e di

(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ Tuu'mi ní ca'n'a Jesús: ¿De'ē cuúvi chí nguéé indéé ndis'ti' cuidado chee chí n'daacá chí dii' nī? ⁵⁸ Taachi ca'n'a nī ndúúcu sán'a chí táa' ndúúcu nī nanáa' juez, n'diichi nī chí indee nī ndúúcu vi'i' cuaa' cyúúni ní dii' nī chí 'cuéetinée n'dáaca nī ndúúcu vi'i' nī 'iicu nguéé ca'n'a nī nanáa' juez. Ní juez mii' nca'a yá ndis'ti' ta'a policía, ní policía mii' ní cu'nuū' sá ndis'ti' vácū. ⁵⁹ 'Úú nga'n'a ngii ndis'ti' ti nguéé nan'dáa nī vácū ne'n'e chí nguéé 'cuinu nadíi'vē tanducuén'e chí ndiicuí nī.

13

N'dáacá n'dai chí ndaacadaami nī ye'n'e nuu'ndi ye'n'e nī

¹ Ndáa n'duuví sa'n'a nanáa' Jesús ní ca'n'a sa chí sa Jesús tan'dúúca chí dii' gobernador Pilato. Ca'a yá orden chí ch'i'in'nu' sa n'dúúvi 'i'in'yā' ye'n'e yá'aa Galilea ní sta'a yá yuuu' ye'n'e 'i'in'yā' s'een' ndúúcu yuuu' ye'n'e 'iiti chí 'áa 'iín'nū' 'i'in'yā' Is-rael s'een' chí ca'a yá ofrenda ye'n'e Ndyuūs. ² Jesús ní ca'n'a yá chí yá 'i'in'yā' s'een': ¿'Áa nadicádiinuun ndis'ti' chí 'i'in'yā' s'een' ye'n'e yá'aa Galilea ch'eenú yá 'tiicá ti véé ca

nuuⁿndi ye'e yā ngu'éé ti tanáⁿā 'iⁿyaⁿ ye'e yáⁿāa Galilea? ³ 'Úú ngaⁿá ngí ndís'ti: Ngu'éé 'tíicā. Nduúti chí ndís'ti ngu'éé ndaacadamí nī ye'e nuuⁿndi ye'e nī, tuuⁿmi ní nducyaaca ndís'ti 'cuúvi ntúuⁿ nī cueⁿe daaⁿmaⁿ. ⁴ ¿De'ē nadicádínuuⁿ ndís'ti ye'e nduⁿí ndítiiⁿyu 'iinu 'iⁿyaⁿ chí ndíi cuaaⁿ vmnaaⁿ sndaā nduúu torre na yáā Siloé vmnáā yā ní nducyáácā yā ch'iⁿ yā? ¿Áá nadicádínuuⁿ ndís'ti chí 'iⁿyaⁿ s'eeⁿ véé ca nuuⁿndi ye'e yā ngu'éé ti tanáⁿā yā chí snée yā na yáā Jerusalén? ⁵ 'Úú ní ngaⁿá ngí ndís'ti chí ngu'éé 'tíicā. Nduuti chí ndís'ti ntúuⁿ ngu'éé ndaacadamí nī ye'e nuuⁿndi ye'e nī, tuuⁿmi ní nducyaaca ndís'ti 'cuúvi ní cueⁿe daaⁿmaⁿ.

Ejemplo ye'e yán'a ye'e n'guíidíi yaaⁿ nguuví chí ngu'éé n'gui'i ye'e

⁶ Tuuⁿmi ní Jesús can'a yā ejemplo 'cūu: 'Áamá saⁿā ní catá'āi 'áamá yán'a ye'e n'guíidíi yaaⁿ nguuví ye'e sa naachi véé yáⁿāa cheeti chéēⁿ ye'e sa. Chó'ōo tiempo ní cheⁿe sa in'nuuⁿ sa n'gui'i ye'e yán'a ye'e sa ní ngu'éé ndaācā sa n'gui'i ye'e. ⁷ Tuuⁿmi ní can'a sa chíi sa 'iⁿyaⁿ chí diiⁿ yā ntiinyuⁿ ye'e yán'āa ye'e sa: 'Áā 'iinu nduúyú chí ichíi ní ngu'éé indaāca n'gui'i na yán'a 'cūu. 'Caaca nī yán'a. ¿De'ē cuuvi chí yán'a dí'vaachi na yán'āa naachi snée yán'a 'cūu? ⁸ Naati saⁿā chí idiiⁿ ntiinyuⁿ na yán'a miiⁿ nán'guécútaⁿā sa: N'díi, señor, 'āa canée rá nduuyú 'cūu ní 'úú nadidēevé yán'a ye'e ní ca'á taavi abono ye'e. ⁹ Ní nduuti chí 'cuúndi n'gui'i ye'e ní n'daacā. Nduuti chí ngu'éé, ní 'caaca nī.

Jesús diiⁿ yā chí nduúvā ye'e 'áamá n'daataá chí neenē n'guutíi

¹⁰ Nguuvi sábadō chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iⁿyaⁿ Israel s'eeⁿ, Jesús ngí'cueeⁿ yā na 'áamá yaācū sinagoga. ¹¹ Miiⁿ ní canée 'áamá n'daataá chí 'āa ndítiiⁿyu 'iinu nduúyú chí ndii nguuti ta cáávā chí diiⁿ espíritu ye'e yáá'n'guiniūⁿ 'tíicā ndúúcuⁿ. Ndíi mar 'áamá naaⁿ ngu'éé ngí ndaa cuaacú ta. ¹² Taachi Jesús n'diichi yā n'daata miiⁿ yaa'vī yā tán'a ní can'a yā chíi yā tán'a: N'díi, n'daataá, ¿áá ne'e ní chí nduuví cuaacú nī?

¹³ Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ ye'e n'daātā miiⁿ. Tuuⁿmi núuⁿ ndaa cuaacu n'daataá miiⁿ ní n'daataá miiⁿ ní ngaⁿā yā: De'ē chúúca ch'ete Ndyuús. ¹⁴ 'iⁿyaⁿ chí ngaⁿā ntiinyuⁿ yā ye'e yaacu sinagoga nduuví taáⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní diyicú yā n'daataá miiⁿ nguuví chí 'iⁿyaⁿ ntaavi'tuunúuⁿ yā. Ní ngaⁿā yā ngí yā nducyaaca 'iⁿyaⁿ: Jaān nguuví núuⁿ canee chí diiⁿ 'iⁿyaⁿ ntiinyuⁿ ní nguuví s'eeⁿ 'iⁿyaⁿ cuuvi chíi yā nanáā Jesús miiⁿ ní cuuvi diiⁿ yíicú yā 'iⁿyaⁿ s'eeⁿ, naati ngu'éé

cuuvi diiⁿ yā 'tíicā nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iⁿyaⁿ.

¹⁵ Tuuⁿmi ní Jesús nan'guécútaⁿā yā ye'e sa: Ndís'ti saⁿā 'uúvi naaⁿ 'uúvi cheendí nī, ¿áá ngu'éé in'daatí ndís'ti 'iiti ye'e nī naachi snée 'iⁿyuⁿ ti ní ngeⁿe nī ngaⁿā nī nuuⁿnīⁿ 'iiti nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ nī?

¹⁶ N'daataa 'cūu ní ye'e ndaata ye'e Abraham. 'Áā ndítiiⁿyu 'iinu nduúyú ncachi chí yáá'n'guiniūⁿ tán'a. ¿Áá ngu'éé canee chí n'daatí tán'a miiⁿ ye'e ca'ai nguuví chí ntaavi'tuunúuⁿ nī?

¹⁷ Taachi Jesús miiⁿ can'a yā chuú, taanduvéé yā chí taan' yā ye'e yā ní 'cuináaⁿ yā. Nducyáácā 'iⁿyaⁿ ye'e yáān miiⁿ ya yeenú n'dai yā ye'e tanducuéⁿe dendu'ú chí n'geete chí diiⁿ Jesús miiⁿ.

Ejemplo ye'e nduuti yéⁿe yíivē ntí'yāa (Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Jesús can'a yā: ¿De'ē tan'dúúca naachi Ndyuús ngaⁿā ntiinyuⁿ yā? ¿De'ē nadídaamā nduúcu? ¹⁹ Tan'dúúca nduutiⁿ ye'e yíivē ntí'yāa chí 'áamá saⁿā ní sta'á sa ní chíiⁿ sa na yán'āa ye'e sa. Yaata miiⁿ ní chí'íta tan'dúúca 'áamá yán'a ch'ete. 'Yáadá ye'e nanguuvi díndái ti 'deecé ti na dúuⁿnē.

Ejemplo ye'e levadura ye'e pan (Mt. 13.33)

²⁰ Jesús ní can'a ntúuⁿ yā: ¿De'ē tan'dúúca naachi Ndyuús ngaⁿā ntiinyuⁿ yā? ²¹ Tan'dúúca 'aama taáⁿ levadura ye'e pan chí 'áamá n'daataá chistaⁿā tá nguaaⁿ 'iinu medidas harina ndíi chí nan'guiita tanducuéⁿe yaāchí yéⁿe.

Cheendi va'āi 'tuucuú (Mt. 7.13-14; 21-23)

²² Taachi Jesús canúuⁿ yā yúúni chí cho'ó yā na yáā Jerusalén cueⁿe yā tanáⁿā yáā n'geete ndúúcu yáā n'gaiyáá ní ngí'cueeⁿ yā 'iⁿyaⁿ. ²³ Tuuⁿmi ní 'áamá saⁿā ndaa sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa: N'díi, Señor, ¿áá duú'vī 'iⁿyaⁿ chí nngaⁿai yā? Jesús miiⁿ ní can'a yā chíi yā saⁿā miiⁿ: ²⁴ Diíⁿ ní tanducuéⁿe chí cuuvi ní chí cundaá nī cheendi va'āi 'tuucuú caati ngaⁿá ngí ndís'ti chí néénē 'yaaⁿ 'iⁿyaⁿ ne'e yā cundaá yā cheendi va'ai 'tuucuú chí candēe naachi Ndyuús nadanguaⁿai yā 'iⁿyaⁿ naati ngu'éé cuuvi diiⁿ yā. ²⁵ Taachi 'iⁿyaⁿ ye'e va'ai nducueeⁿ yā ní n'gaadí yā cheendi va'āi ye'e ndís'ti, tuuⁿmi ní ndís'ti snee ní cuaaⁿ chuva'āi. Ní dí'cuécú nī cheendi va'āi ní caaⁿmaⁿ nī: Señor, Señor, nn'guaaⁿ nī ye'e 'nú. 'iⁿyaⁿ ye'e va'ai ní nan'guécútaⁿā yā: Ngu'éé in'diichi ndís'ti ndii nguée deenú ti ndicá nī. ²⁶ Áará chí ndís'ti ní tucá'a nī caaⁿmaⁿ nī 'tíicā: Che'é 'nú ní chí'í 'nú ndúúcu nī taachi n'díi ní chí'cueeⁿ nī 'iⁿyaⁿ na yúúni ye'e yáā vacuú 'nú. ²⁷ 'iⁿyaⁿ ye'e va'ai miiⁿ ní caaⁿmaⁿ yā

cuuvi yā 'i'in'yān s'ee'n: 'Úú nga'ná ngii ndís'tií ti nguée in'diichi ndís'tií ndii nguée deenú tií ndiica nī. Cueevii nī ye'né nducyaaca ndís'tií ti nguée n'daācā idiin' nī. ²⁸ Cuaacu chi ndís'tií snaa' nī chiida yú s'ee'n Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob, ndúúcu nducyaaca profetas chi ndii cuáán vmnaa' snée yā naachí Ndyuūs nga'ná ntiin'nyu'. Ní ndís'tií ní 'cuetinée nī cuáán chuva'āi. Mii'n ní cuēcú nī ní che'é nī 'diin'yú' nī. ²⁹ 'Iin'yān s'ee'n chii yā ye'né nducué'né cuaa' ye'né i'm'yeedí 'cūú ní ndaa yā nanáán Ndyuūs. Chii yā ndii cuaa' na ican'dáá 'yá'ná, ndii cuaa' na ngiia 'yá'ná, ndii cuaa' 'niin'nú', ndii cuaa' ndiia, ní 'cuēte yā na mesa ye'né banquete naachí Ndyuūs nga'ná ntiin'nyu' yā. ³⁰ Tuu'mi ní ná'ná 'i'in'yān' chi n'geete chi nga'ná ntiin'nyu' yā maa' na i'm'yeedí 'cūú ní cuuvi ndiicuu' cá yā naachi snée Ndyuūs ní na'ná 'i'in'yān' chi ndiicuu' cá maa' na i'm'yeedí 'cūú ní cuuvi n'geete yā naachi snée Ndyuūs.

*Jesús cheécú yā cáávā 'i'in'yān' ye'né yáán
Jerusalén*
(Mt. 23:37-39)

³¹ Nguuvi 'cuú nūu' 'áámá chéé 'i'in'yān' fariseos ndáa yā nanáán Jesús ní ca'ná yā: N'dii, Jesús, cuen'e ní rey Herodes nen'é yā 'caa'n'nú' yā n'dií.

³² Naati Jesús ca'ná yā chii yā 'i'in'yān' s'ee'n: Cuna'ná nī nanáán rey mii'n ní caa'ma' nī cuuvi ní: N'dii rey, tan'dúúca 'yuúnée, 'tiicá nī. Cuin'diichi nī, Jesús mii'n nga'ná yā 'túúca: 'Úú itun'dáá espíritu ye'né yáán'nguiniūu' ye'né 'i'in'yān' ní diin' chi nduūvá ye'né 'i'in'yān' maa'nguui ndúúcu cavyaa', tuu'mi ní 'cuinu ntiin'nyu' ye'né damáin'. 'Tiicá canee chi diin' ná 'iinū nguui. ³³ Naati 'úú ní canée chi caacá cuaa' cyúúni ní diin' ntiin'nyu' ye'né maa' ndúúcu cavyaa' ndúúcu damáin', caati nguée canée chí 'cuuvi 'áámá sa'ná profeta ch'ēte chi diin' ntiin'nyu' ye'né Ndyuūs 'áámá lado ye'né yáán' Jerusalén ti na yáán' Jerusalén chí 'caa'n'nú' yā sa'ná profetas.

³⁴ Jesús ca'ná yā chii yā 'i'in'yān' ye'né yáán' Jerusalén: Ndis'tií chí 'muu' n'gii'nu' nī 'i'in'yān' profetas ní ngiitúu nī 'i'in'yān' chí Ndyuūs dicho'ó yā chí ndee yā nduudu ye'né yā. Ní Jesús ca'ná yā: Neen'e n'deēe cuúví ne'né nadaamá daiyá 'i'in'yān' yáán' Jerusalén mii'n tan'dúúca 'áámá tú'u nadaamá tī daiya tī máán ngeēchi tī, ní nguée 'cuú' nī. ³⁵ 'Túúca ca'ná yā: N'diichi ndís'tií. Vaacú nī cu'néén maáa'. Ní nga'ná ngii ndís'tií chí 'āa ntéé snaa' nī 'úú ndii ndáá tiempo chí caa'ma' nī ye'né: De'e chúúca n'dai 'i'in'yān' chí cuchi yā ndúúcu chí duuchi Señor 'iivú Ndyuūs ti 'i'in'yān' ye'né Ndyuūs.

14

Jesús diin'yā chí nduūvá ye'né 'áámá sa'ná

¹ 'Áámá sábadó, nguui chí ntaavi'tuúnuu' 'i'in'yān', Jesús sndaá yā ní che'né yā 'áámá va'ai ye'né 'áámá sa'ná fariseo chí nga'ná ntiin'nyu' sa. Ní tanán'ā sa'ná fariseos canee ngiinu sa Jesús de'ē chí ca'ná yā chí diin'yā. ² Tuu'mi ní ndáá nanáán Jesús 'áámá sa'ná chí ngiitā nī ndiitúu núu'mán' ch'ēte sa. ³ Jesús ca'ná yā chí yā maestros ye'né ley ndúúcu sa'ná fariseos: 'Áá 'cuaa' ley mii'n chí cuuvi diin' chí nduūvá ye'né 'i'in'yān' nguui chí ntaavi'tuúnuu' yā?

⁴ Sa'ná s'ee'n ní 'diin' 'diin' ch'ēteine sa ní nguée nan'guēcúta' sa. Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a sa'ná chí ndiitúu ní diin' yā chí nduūvá ye'né sa'ná mii'n. Ní yaa'vi yā sa'ná chí cuna'ná sa. ⁵ Cuayiivi ní Jesús yaa'vi yā sa'ná s'ee'n ní ca'ná yā: 'Chēē ndís'tií ndúúti chí 'áámá burro o 'áámá itiindu ye'né nī cun'dáá nuu' tī na 'áámá viini ní nguée tuu'mi nūu' ntun'dáa nī 'iiti 'áará chí nguui chí ntaavi'tuúnuu' 'i'in'yān'?

⁶ Sa'ná s'ee'n nguée chí nan'guēcúta' sa caacá'ā nduudu chí nga'ná yā.

*'Iin'yān' chí invitado yā naachi
n'giindivaacu 'i'in'yān'*

⁷ Taachí Jesús n'diichi yā táacā diin' 'i'in'yān' chí invitados chí ndeeve yā silla ye'né mesa chí lugal chí n'daācā ca, tuu'mi ní ca'ná yā 'áámá ejemplo chí 'tē nguēe dáama ndúúcu 'i'in'yān' chí diin' yā invitados. ⁸ Nga'ná yā 'tiicá. Taachi 'áámá 'i'in'yān' diin' yā invitar dii naachi n'giindivaacu 'i'in'yān' nguée 'cuūndi di na silla vmnáán' vmnaa' caati cuuvi ndaa táámá 'i'in'yān' invitado chí ch'ēte yā nguée tī dii. Ní silla mii'n ní caava 'i'in'yān' mii'n. ⁹ Ní taachí ndaa 'i'in'yān' chí ch'ēte ca yā, tuu'mi ní 'i'in'yān' chí diin' yā invitar dii ndaa yā nanáán di ní caa'mán' yā cuuvi yā dii: Cu'nee di lugar 'cūú ye'né 'i'in'yān' 'cūú. Tuu'mi ní cuuvi 'cuináa' di ní 'cuūndi di na silla n'dii naa' n'giinu. ¹⁰ Taachí 'i'in'yān' diin' yā invitar dii ca'ná di 'cuūndi di na silla ndii naa' n'giinu. Ní taachi ndaa nanáán dii 'i'in'yān' chí diin' yā invitar dii, tuu'mi ní caa'mán' yā cuuvi yā dii: Díí sá'á chí n'dai nduucú, caaca dí cuaa' 'niin'nu'. Ní 'āa n'daācā cuuvi ye'né di nanáán 'i'in'yān' chí ve'etē yā na mesa. ¹¹ 'Iin'yān' chí dich'etē maán yā táámá 'i'in'yān' ní diin' yā chí ndiicuu' yā. Ní 'i'in'yān' chí maa' yā diin' chí ndiicuu' yā táama 'i'in'yān' ní diin' yā chí ch'ēte yā.

¹² Tuu'mi ní Jesús nga'ná yā ngii yā sa'ná chí diin' invitar 'i'in'yān' s'ee'n: Díi taachí in'nuu' di chí che'e nguai' di o chí che'e nguiniū di, nguée 'cuai' di 'i'in'yān' chí n'dai ndúúcu di, ndii nguée ndúú ví'i rá di, ndii nguée ndúú 'i'in'yān' ye'né di, ndii nguée ndúú 'i'in'yān' na niin'nuu' va'āi ye'né di chí 'cuííca yā caati 'i'in'yān' s'uu' ní diin' ntúu' yā invitar dii chí che'e di nduucú yā. 'Tiicá ní nadíí've yā diin' cáávā chí ca'a di chí che'e

yā. ¹³ Naati taachi idin'dai di 'aama comida n'dai, 'cuai di 'iinyān chi ndaachí snee yā, ndúúcu 'iinyān chi nguée ngii ngiicá yā, ndúúcu chi ngai yó'o, ndúúcu 'iinyān chi ngueenāan. ¹⁴ Ní caa"ma" 'iinyān s'een yen'e di: De'e chúúca n'dai di. Ti 'iinyān s'een nguée ntee yā dii. Naati Ndyuūs nadíí'v'e yā dii taachí ndaa nguuví chi 'iinyān chi n'dai nduuchí yā yen'e nguāa tiná"ā.

Ejemplo yen'e 'iinyān chi che'e yā cena chi ch'etete

¹⁵ Taachi 'áamá 'iinyān chi v'ee yā na mesa mii' ch'iindivee" yā chuū, ca"ā yā chíi yā Jesús: De'e chúúca n'dai chi ca"ā yā che'e yā pan naachí Ndyuūs nga"ā ntiinyū" yā.

¹⁶ Tuu'mi ní Jesús ca"ā yā ejemplo 'cūu: 'Áamá sa"ā ca'ā sa chí din'dai yā 'áamá chí che'e nguínū 'yaa" 'iinyān, ní idiin sa invitar n'dee n'dai 'iinyān. ¹⁷ Ní taachi 'āa chaa che'e nguínū yā dicho'o yā 'áamá mozo chí ca"ā sa cuuvi sa 'iinyān chí ndii yā invitado: Cuchíi ní. 'Āa v'ee tanducuén"e chí che'e nguínū yū. ¹⁸ Nducyaa ca'ā ní tucá'a yā ca"ā yā 'túicā: Ch'etinuū" ní yen'e. Ní 'áamá sa"ā ní ca"ā sa: Cáamá ch'iinū 'caí 'áamá finca ní canéé chí ca"ā n'dichí finca, chíi' chí ch'etinuū" ní yen'e. ¹⁹ Táamá yā ní ca"ā yā: 'Caí nyu"u yāandá itindu ní ne"é dii' ntiinyu" ndúúcu tī. Ngiiicá favor. Ch'etinuū" ní yen'e. ²⁰ Táamá yā ní ca"ā yā: Cáamá ch'iinu ch'iindivaacú chí chíi' nguée cuuvi ca"ā. ²¹ Taachí nguēcunéé mozo, ca"ā sa chuū chíi sa 'iivi sa. Tuu'mi ní 'iivi mii' nduuví taán yā ní ca"ā yā chíi yā mozo mii'. Cuen'e di cuaa" ní v'ee ndúúcu cuaa" cyúúni yen'e yāa" ní candé di 'iinyān ndaachí, ndúúcu 'iinyān chí nguée ngii ngiicá yā, ndúúcu 'iinyān chí ngai yó'o, ndúúcu 'iinyān chí ngueenāan. ²² Sá"ā mozo ní cuen"é sa. Cuayíivi ní ndaa sa ní ca"ā sa chíi sa 'iivi sa: N'díi, señor, 'āa dii' tan'dúúca chí nga"ā ní ní v'ee cá lugar chí 'cueté'e 'iinyān na mesa. ²³ Ca"ā señor mii' chíi yā sa"ā mozo mii': Cuen'e di cuaa" cyúúni n'geete ndúúcu yúúni chí v'ee chí nee" cuáán 'dítu ní di'cuítu di 'iinyān chí chíi yā na vaacú ní 'ícu cuuvi dítuú na vaacú. ²⁴ Tí 'úu ní nga"ā ngii ndís'tíi chí mar 'áamá sa"ā chí dii' invitar sa"ā vmnaa" nguée 'cuú" ndaa sa che"e nguínū sa nduucú na mesa yen'e.

Ti"yā chí ca"ā yā ndúúcu Jesús canee chí 'cuéenu yā cuuvi

²⁵ Cuayíivi mii' neéne n'dee 'iinyān cuen'e yā ndúúcu Jesús. Ní Jesús mii' ní ca"ā yā chíi yā 'iinyān s'een 'áamá ejemplo: ²⁶ Ndúúti chí 'áamá 'iinyān ne"e ca yā chíidá yā o ch'ecú yā o n'daataá yen'e yā o daiyá yā o 'dínū yā o vi'i yā o vida yen'e maán yā nguée ti 'úu chí Jesús, nguée cuuvi discípulo yen'e. ²⁷ 'Āa du'ú nūu chí ca"ā yā nduucú ní nguée ndéé yā cruz yen'e yā chí tan'dúúca nducuén"e chí

'cueenu taavi yā cuuvi cucáá'vā 'úu nguée cuuvi discípulo yen'e. ²⁸ 'Āa ch'ee nūu' 'áamá ndís'tíi taachí ne"e ní din'dai ní 'áamá torre, 'áá nguée n'geete ní ní ididuuché ní? 'Āa n'dee dii' ní gasto ndúúti chí tu'née chí v'ee yen'e ní chí 'cuiinu din'dai ní torre yen'e ní? ²⁹ Ní nduuti chí cu'nuú" ní cimientos yen'e torre ní cuayíivi nguée cuuvi din'dai ní torre yen'e ní, tuu'mi ní nducyaa ca'ā chí snaa" yā 'cái"nyū"nee" yā ndís'tíi. ³⁰ 'Ii"yā s'een ní caa"ma" yā: Sá"ā 'cūu tucá'a sa din'dai sa ní nguée chíiinu di'cuiinū sa. ³¹ Ní Jesús nga"ā yā 'túicā: 'Du'ú rey ndúúti chí canee chí dii' yā caandaá ndúúcu táamá rey, 'áá nguée n'giindi yā ndúúcu táamá sa"ā ní ididuuché yā? Nduuti chí tunéé" ndiicu mil soldados ní 'ícu ndúúcu chuū nūu" cuuvi 'cuu"ma" yā ndúúcu soldados chí ndiichi mil yen'e táamá rey. ³² Ní nduuti chí nguée cucheé yā, taachi cuchíi yā táamá rey ndúúcu soldados yen'e yā chí dii' yā caandaá ní canéé ya"ai ca yā mii' tuu'mi ní rey mii' dicho'o yā 'iinyān chí candéé nduudu mii'. Ní 'ícu caaca yā taama rey chí 'cuetinéé 'dii' yā. Ní nguée dii' yā caandaá ndúúcu rey yen'e yā. ³³ 'Túicā ntúū. 'Āa ch'ee nūu' ndís'tíi nduuti chí nguée cu'nee ní tanducuén"e chí v'ee yen'e ní, nguée cuuvi cuuvi ndís'tíi discípulos yen'e.

Jesús nga"ā yā yen'e yíima chí nguée n'daācā sabor yen'e

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Jesús nga"ā yā: Yíima ní n'dai. Nduuti chí nguée n'daācā sabor yen'e, 'de'é ca'ā sabor yen'e? ³⁵ Nguée dichí'v'e, ndii nguée cáávā yá"āa, ndii nguée ndúu naachi v'ee abono, caati canangéé yā yíima mii'. 'Ii"yā chí v'ee veé" yā, 'caandivee" yā yen'e.

15

Ejemplo yen'e 'iiti cuúchí chí nindai

¹ Nducyáácā sa"ā chí inn'guee sa yen'e yá"āa ndúúcu 'iinyān nuu"ndi ndaa yā nanáán Jesús chí 'caandivee" yā nduudu yen'e yā. ² Cáávā chuū 'iinyān fariseos ndúúcu maestros chí ngí'cuen" ley nga"ā yā n'de'ei yā nguáán maán yā contra yen'e Jesús. 'Túuca nga"ā yā: Jesús mii' n'gúu" yā chí ndaa nanáa" yā 'iinyān chí v'ee nuu"ndi yen'e yā. Ní 'iinyān mii' ng'é yā ndúúcu yā.

³ Tuu'mi ní Jesús mii' ní ca"ā yā 'aama chí 'té nguée daama ndúúcu 'iinyān mii'. ⁴ Ch'ee ndís'tíi ndúúti chí v'ee 'áamá ciento 'iiti cuúchí yen'e ní ní nduuti chí 'áamá ch'ee 'iiti s'uu" cuuví ndái tī, 'áá nguée cu'nee ní ndu'u chí cuū" nguécú nditiin'yú cuuú" tī na 'cuéeti'. Ní ca"ā ní in'nuu" ní 'iiti chí nindái mii' ndúu taachí ndaacaá ní 'iiti mii'. ⁵ Ní taachí ndaacaá ní 'iiti mii' cun'duú ní 'iiti ná 'diimi ní ní candéé ní 'iiti cuúchí mii' naachi canéé taná"ā 'iiti cuúchí. Ní yeenú n'dai ní. ⁶ Ní taachi ndaa ní na

vaacu nī, tuu'mi nī nādidaama nī 'iīn'yān chi n'dai ndúúcu nī ndúúcu 'iīn'yān na nīi'nuūn na va'ai ye'n'e nī. Ní caa'ma' nī cuuvi nī, 'iīn'yān' s'een'. Ndis'tiī cuuvi yeenú n'dai nī nduucú nī di'viicu yú ti 'āā n'daaca 'iiti cuúchī ye'n'é chi nīndai. ⁷ Tuu'mi nī Jesús nga'n'á ntúu' yā, 'úú nga'n'á ngīi ndis'tiī: 'Tíicā vée vaadi yeenú taavi na va'ai cheeti nguuvī ye'n'é 'áámá 'iīn'yān chi vée nuu'ndi ye'n'e yā nī ndaacadaami yā ye'n'é nuu'ndi ye'n'e yā nguée ti ye'n'é cuūn ngēecū nditii'yu cuūn 'iīn'yān chi n'dai chi nguée canee cuumi chi ndaacadaami yā ye'n'é nuu'ndi ye'n'e yā.

Ejemplo ye'n'é 'áámá cáadí chí nīndái

⁸ Ní ca'a Jesús: Du'u 'áámá n'daataá chi vée ndiichi cáadí ye'n'é ta nduuti chi dīndai tá 'áámá 'áá 'cuu'mi' tá lámpara nī n'daaca tá va'āi, nī in'nuu' tá ndúúcu cuidado taan-duvée ndīi ndaācā ta tuūmī mīi? ⁹ Taachi ndaācā tá nadaama tá 'iīn'yān chi n'dai ndúúcu ta ndúúcu 'iīn'yān na nīi'nuūn va'ai ye'n'e ta ní ca'a' a tá: Cuuvi yeenú nī nduucú nī di'viicu yú ti 'āā ndaācā 'áámá cáadí ye'n'é chí chīndai mīi. ¹⁰ 'Úú nga'n'á ngīi ndis'tiī caati 'tiicā ntúu' vée vaadi yeenú nguaa' ángeles ye'n'é Ndyuūs cucáāvā 'áámá 'iīn'yān nuu'ndi chí nandaacadaami yā ye'n'é nuu'ndi ye'n'e yā.

Ejemplo ye'n'e sa'n'ā n'gaiyāá pródigo chi s'nee' sa chiida sa

¹¹ Jesús nga'n'á ntúu' yā ejemplo 'cūu: 'Áámá sa'n'ā vée 'uūvi daiya sa. ¹² Sa'n'ā n'gaiyāá daiya sa chí 'līi' ca mīi' ca'a' sá chíi sá chiida sa: N'diī, chiidá, té nī parte chí itunee' 'úú ye'n'e vaadi ngua'áa ye'n'e nī. Chiida sa ní naca'n'ā yā ní nca'a yā sa'n'ā chí parte ye'n'e sa. ¹³ Nguée chí 'naa', sa'n'ā 'līi' ca mīi' ní nādidaamā sá tanducué'n'é dēndu'ū ye'n'é sa. Ní cue'n'e ya'n'ai sa táámá país. Mīi' ch'iinu dii' sa gasta tanducué'n'é ti dii' sa nducué'n'é chí nguē nī ndaācā. ¹⁴ Ní taachi ch'iinu tuūmī ye'n'é sa tanducué'n'é chí ca'a chiida sa, ndaā 'áámá cuiicu ch'ēste na país mīi'. Sā'n'ā mīi' ní ch'eenú n'dai sa chíi caati nguée chí che'e sa. ¹⁵ Sa'n'ā mīi' ní ndaā sa nanáá'n 'áámá 'iīn'yān ye'n'e país mīi'. Ní ca'a sa chí ne'n'e sa dii' sa ntii'nyu'. 'Iīn'yān mīi' ní ca'a' yā chíi yā sa'n'ā mīi' chí cue'n'e sa tan'dúúcu mozo ye'n'é yā ní dii' sa cuidado cuúchī s'een ye'n'é yā. ¹⁶ Sa'n'ā mīi' ní nacadiinu' sa chí ne'n'e sa che'e sa chí ye'n'é cuuchī s'een caati mar 'áámá 'iīn'yān nguée ca'a yā de'ē vee sa'n'ā. ¹⁷ Tuu'mi ní n'gaacu sa ní ca'n'ā sa nguaa' maa' sa: N'dee n'dái mozos ye'n'e chiidá chí nge'e yā pan ní neenē n'dee chí nge'e yā vee, 'iicu 'muu' 'úú ní idi'ī ntii'nyu' nī ne'n'é 'cuūvi chí cuicú. ¹⁸ N'daa cá 'muu'. Na'n'á n'diichī chiidá ní caa'n'mā' cuuvi 'iīn'yān: N'diī chiidá vée nuū'ndi ye'n'é nanáá'n Ndyuūs chí canee na va'ai cheeti nguuvī ní nanáá'n n'diī. ¹⁹ 'Áā nté

n'dai ca 'úú chí tuneen 'úú chí caa'n'ma' nī chí daiya nī 'úú. Cu'neē nī 'úú tan'dúúcā 'aama mozo ye'n'e nī. ²⁰ Tuu'mi ní cuna'n'ā sa ndaā sa nanáá'n chiidá sa. Taachi indái ca nnda sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichī yā sa'n'ā ní nee ya'āi 'iīn'yā sa'n'ā. Chiida sa ní cue'n'e yā ngeenu yā naachi canee sá ní tuma'n'á yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa. ²¹ Daiya yā mīi' ní ca'n'a sa chíi sa chiida sa: N'diī, chiidá, vée nuu'ndi ye'n'é nanáá'n Ndyuūs chí canee na va'ai cheeti nguuvī ndúúcu nanáá'n n'diī. 'Áā n'té n'dai ca 'úú chí itunee' 'úú chí caa'n'mā' nī chí daiya nī 'úú. ²² Naati chiida sa mīi' ní ca'n'a yā chíi yā mozos ye'n'e yā: Dii mozos, maa' nch'ētē nūu tun'dáa di' tīnūu' chí n'dai ca ní cu'nuū' di sa'n'ā daiyá. Ní ca'a di chiinūta'āa cuuū' ta'ā sa ndúúcu ndaacú chí cuuū' ca'ā sa. ²³ Cuē'n'e di canguai' di itiindu 'līi' chí 'viiche'. Ní 'caa'nu' di 'iiti chí che'ē 'nū. Ní dii' 'nū' 'viicu. ²⁴ Tí sá'a' cūū daiyá cue'n'e sa ya'n'ai ní 'āā tan'dúúcā chí n'diī sá. Maa' ní navaacune sa ní nduuchi sa. Ní tan'dúúcā chí nīndai sá ní ndaācā sa. Ní 'iīn'yān' s'een ní yeenú taavi yā ní dii' yā 'áámá 'viicu.

²⁵ Ní sa'n'ā daiyá yā chí vmnaa' canee sa cuēti. Ní taachi ndaā níi'nuū' sa ná va'ai, chíi'ndivee' sa chí itivi sa'n'ā flauta ní 'iīn'yān nde'ei yā. ²⁶ Tuu'mi ní sa'n'ā mīi' ní 'caí sa 'aama mozo ní itinguune sa mozo mīi' de'ē chí vée. ²⁷ Mozo mīi' ní ca'n'ā sa chíi sa 'iīn'yān: 'Áā ndaā 'diinu nī. Ní nguée de'ē vee ye'n'é sa. Ní chiidá ní ní ca'a' ntii'nyu' yā chí chíi' itindu 'līi' chí 'viiche. ²⁸ Sa'n'ā mīi' ní nduuvī taa' sa. Nguée 'cuu' sa nnda sa va'āi. Tuu'mi ní chiida sa mīi' ní cun'dáa yā va'āi ní di'cuítu yā daiya yā chí nuū' ndaā sa va'āi. ²⁹ Naati sa'n'ā mīi' ní nán'gucēcūta'ā sa ye'n'e chiida sa: 'Áā 'naa' n'dái idiichī'vē 'úú n'diī, ní dii' tanducué'n'é chí nga'n'á ní ní mar 'áámá vmné'ē nguée tee ní mar 'áámá 'iiti cuúchī 'līi' chí 'caa'nu' ní dii' 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcu amigos ye'n'é. ³⁰ Naati taachi ndaā daiya nī sán'a 'cūu, 'nīi'nuū' 'tuū'vi sa tanducué'n'é chí vaadi ngua'āa ye'n'é sa ndúúcu n'daataa s'een chí vée sa'n'ā s'een ye'n'e. Ní nga'n'á ntii'nyu' nī chí mozos chíi'nuū' yā itindu 'līi' chí 'viiche chí che'e sa. ³¹ Tuu'mi ní chiida sa mīi' ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Dí, daiyá, 'áámá canee di nduucú ní tanducué'n'é dēndu'ū chí ye'n'é ní ye'n'é di. ³² Canee chí dii' yú 'viicu ti sa'n'ā 'diinu di chí 'úú nacadiinú chí tan'duucā chí 'āā n'diī sá ní nduuchī sa. 'Áā nīndā sa na vaacu yú ní maa' ní ndaācā yú sa'n'ā.

16

Ejemplo ye'n'e 'áámá patrón chí nguée n'daācā dii' yā ndúúcu mozos ye'n'e yā

¹ Jesús ní ca'a' ntúu' yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: 'Áámá dueño 'cuiica s'neē' 'áámá

mayordomo yeñ'e yáñ'aa yeñ'e yā. Nán'a mozos ndaa sa nanáa dueño ní tun'dáa nuu'ndi sa yeñ'e mayordomo miiñ ní ngan'a sa de'e chí diiñ mayordomo chí nguεε n'daācā ndúúcu dendu'ū chí yeñ'e dueño. ² Tuu'mi ní dueño miiñ ní yaa'vi yā mayordomo yeñ'e yáñ'aa ní cañ'a yā chí yā sán'a: N'dii, ¿de'e 'túúca n'giindiveéñ yeñ'e ní? Teé ní cuenta 'úú yeñ'e ntii'nyuñ chí diiñ ní tí 'áa ntéé cuuvi ní mayordomo. ³ Sañ'a mayordomo yeñ'e yáñ'aa miiñ nadicádiiñuuñ sa 'túúca: ¿Taācā diiñ maa' caati dueño yeñ'e yáñ'aa ndiví yā 'úú yeñ'e chí mayordomo 'úú yeñ'e ntii'nyuñ? Nguéé ditiñu 'úú chí diiñ ntii'nyuñ chí n'gii ní nduuti chí caācā limosnas, 'cuinaáñ. ⁴ Áa deenú de'e chí diiñ ní taachi 'áa ntéé ngan'a ntii'nyuñ yeñ'e mayordomo tuu'mi ní amigos yeñ'e 'cuaáñ yā 'úú na vaacu yā. ⁵ Tuu'mi ní mayordomo miiñ yaa'vi sa nducyáácá 'iiñ'yā chí cán'dícu yā yeñ'e dueño yeñ'e yáñ'aa yeñ'e yā ní cañ'a sa chí sa 'iiñ'yā vmnáñ vmnaa: ¿'Áa n'deēe cán'dícu dí yeñ'e dueño? ⁶ Sañ'a miiñ ní cañ'a sa: 'Úú cán'dícu 'áamá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo miiñ ní cañ'a sa sañ'a: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguñ yeñ'e dí. Cuundi dí ní n'nee nguñ dí 'uúvi nguεcu ndiichí toneles aceite. ⁷ Ch'iinu maañ ní cañ'a sa chí sa taama sañ'a: Díí, ¿'áa n'deēe cán'dícu dí? Sañ'a miiñ ní cañ'a sa: 'Úú cán'dícu 'áamá ciento maquilas yeñ'e trigo. Tuu'mi ní mayordomo miiñ cañ'a sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguñ yeñ'e dí ní 'neeñ nguñ dí cuuñ nguεcu maquilas. ⁸ Tuu'mi ní dueño miiñ tuumicádiñuuñ yā yeñ'e mayordomo chí nguéé n'daācā ní chuuné listo sa ndúúcu asuntos yeñ'e sa. Ní dueño míñ cañ'a yā chí yā sañ'a: Tiempo miiñ sán'a chí snéé iñ'yeedí 'cūú nguéé n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúúcu asuntos yeñ'e sa ndúúcu vaadi 'cuiica chí véé iñ'yeedí 'cūú nguéé tí 'iiñ'yā chí diiñ yā chí chí Ndyuūs neñ'e yā chí snéé yā na deēve.

⁹ Cáavā chuū 'úú ní ngan'á ngii ndís'ti: Ndúúcu vicios yeñ'e vaadi 'cuiica chí véé iñ'yeedí 'cūú diiñ ní n'daācā ndúúcu 'iiñ'yā ní véé amigos yeñ'e ní caati taachi 'cuuvi ní 'iiñ'yā s'een chí nnee ní ní ngan'á yā: N'dai ndís'ti ¿'áa cuuvi ndaa ní na va'ai cheeti nguuví t'icā?

¹⁰ 'Iiñ'yā chí n'daācā idiñ yā ndúúcu cosas chí 'lín 't'icā ntúñ n'daācā idiñ yā ndúúcu cosas chí n'deēe n'dái ní n'geεε. ¹¹ Nduuti chí ndís'ti nguéé n'daācā idiñ ní ndúúcu tuumí chí véé iñ'yeedí 'cūú, ¿du'ú 'iiñ'yā cuuvi téé yā ndís'ti ntii'nyuñ yeñ'e Ndyuūs chí ntii'nyuñ yeñ'e vaadi 'cuiica chí véé chí yeñ'e Ndyuūs? ¹² Ndúúti chí ndís'ti nguεε n'daācā idiñ ní ndúúcu dendu'ū chí véé yeñ'e taamā yā, ¿du'ú 'iiñ'yā téé yā chí véé yeñ'e ní?

¹³ Mar 'áamá sañ'a nguéé cuuvi diiñ sa

mandados yeñ'e 'uúvi 'iivi sa; ti neñ'e ca sa 'aama yā nguéé ti taama yā, o n'daācā ca diiñ sa ntii'nyuñ yeñ'e 'aama yā nguéé ti taama yā. Ndís'ti ní nguéé cuuvi dichí'vε Ndyuūs nduuti chí neñ'e ca ní vaadi 'cuiica chí véé iñ'yeedí 'cūú.

¹⁴ 'Iiñ'yā fariseos n'giindiveéñ ntúñ yā dendu'ū chí 'túúca ngañ'a Jesús miiñ ní 'iiñ'yā s'een dinéñ'e n'dai yā tuumí ní yaa'vi neen yā Jesús. ¹⁵ Jesús miiñ ní cañ'a yā chí yā 'iiñ'yā fariseos: Ndís'ti ní nadicádiñuuñ ní chí ndís'ti ní 'iiñ'yā n'dai ndís'ti nanáañ sañ'a iñ'yeedí 'cūú naati Ndyuūs ní n'diichí yā staava yeñ'e ndís'ti. Chíñ chí 'iiñ'yā nadicádiñuuñ yā chí ch'εεε ca, chíñ chí Ndyuūs diiñ yā cuenta chí nguéé de'e vεε.

Jesús ngañ'a yā chí ley ní n'daācā

¹⁶ Ley yeñ'e Moisés ndúúcu chíñ chí chí'cueñ profetas canee nanáañ ndís'ti ndíí taachi ndaa Juan chí cheédinuñ na iñ'yeedí 'cūú. Ndíí tiempo miiñ 'iiñ'yā cañ'a yā nduudú n'dai chí ngai yeñ'e naachi Ndyuūs ngañ'a ntii'nyuñ yā ní nducyáácá 'iiñ'yā neñ'e yā cu'ténu yā nduudu miiñ.

¹⁷ Ngíñ'i chí chí 'cuiñu nanguuvi ndúúcu na yáñ'aa nguéé tí 'cuiñu 'áamá letra 'lín yeñ'e ley.

Jesús ngi'cueñ yā yeñ'e divorcio

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ Áa du'ú nūñ sán'a chí cū'neen sa n'daataa yeñ'e sa ní 'caandivaacu sa ndúúcu taama tá diiñ nuu'ndi sa. Sán'a chí cunee sa ndúúcu n'daataa chí s'neen tá isañ'a yeñ'e tá 'áa dinuun'ndi ntúñ sa.

Yeñ'e sán'a 'cuiica ndúúcu sañ'a chí nguuví

Lázaro

¹⁹ Cañ'a Jesús: Tiempo chí chó'oo canéé 'áamá sañ'a 'cuiica chí 'nuuñ sa catecaí n'dai sa ní diiñ sá 'viicu. Ní nge'e sa cosas chí n'dai nguuví nguuví. ²⁰ Canéé ntúñ 'áamá sa chí chí nguuví sa Lázaro chí ngiica limosnas. Ní diituú n'duu'vi núñ'máñ cheεε sa. Ní vεε sa cheendi va'ái yeñ'e sañ'a 'cuiica miiñ. ²¹ Sañ'a miiñ ní neñ'e sa che'e sa cosas chí ingéé yeñ'e mesa yeñ'e sañ'a 'cuiicá miiñ. Ndaa 'yaāñ s'een naachi véε sa ní yaā'vi née tí naachí ya'ái yeñ'e Lázaro miiñ. ²² Cuayiiví miiñ ní chí Lázaro. Ángeles yeñ'e Ndyuūs candéé yā Lázaro naachi canéé chiida yú Abraham na lugar paraíso chí yeñ'e 'iiñ'yā chí n'dái. Chí ntúñ sañ'a 'cuiica miiñ ní chí'ichi yā sañ'a. ²³ Taachi sán'a 'cuiica miiñ chí'eenu sa chí na infierno n'diichi sa cuaañ 'niiñ'nuñ ní n'diichi sa chiida yú Abraham ndúúcu Lázaro miiñ. ²⁴ Tuu'mi ní 'caí sañ'a 'cuiica miiñ: N'díí, chiidá Abraham, inneé ya'ái 'iinú ní 'úú, ní dichó'o ní Lázaro chí di'caandá yā tí nduuti tá'a nguaa nuu'niñ ní cun'duú yā na chí'iyá ní di'caanda chí'iyá tí neen n'geenú ngii ná nguuchi yañ'a 'cūú. ²⁵ Abraham miiñ ní

ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Díí, daiyá, n'gaacú di ti taachi canee di i'n'yeē-di mii'n ch'iindí ndii n'dee n'dáí chí n'daācā ye'n'e di. Lázaro mii'n nguée vee ye'n'e sa naati maa'n ní 'muu' ní vée 'viich'ēētīnūn' ye'n'e sa ní díí ní 'cuéénú di cuuvi mii'n. ²⁶ Mii'n vée 'áamá yííi yá'n'āa chí neene ch'ēete nguaa'n nús'uu ndúúú ndís'tií. 'Ii'n'yā' chí ne'n'e yā chó'o yā ndii 'muu' ndíí naachi snée ndís'tií nguée cúúví díi'n yā. Ndíí nguée ndúú 'ii'n'yā' chí snée yā taa nguée cuuvi cho'o yā ní ndaa yā naachi snée 'nū. ²⁷ Tuu'mi ní sa'n'ā 'cuica mii'n nga'n'ā sa: N'dií, chiidá Abraham, idi'cuítú n'dií chí dichó'o ní Lázaro i'n'yeē-di ndii vaacu chiidá, ²⁸ ti vée nyu'u 'diinú chí sa'n'ā mii'n ní Lázaro cuuvi sa 'diinú chí nguée ndaa yā lugar 'cúú chí 'cueenu yā cuuvi. ²⁹ Abraham mii'n ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā: Cane nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs naachi canee nguū'n ye'n'e Moisés mii'n ndúúú profetas ní cuuvi yā 'ii'n'yā' chí 'caandiveén yā ye'n'e 'ii'n'yā' s'ee'. ³⁰ Tuu'mi ní sa'n'ā 'cuica mii'n ní ca'n'ā sa: N'dií, chiidá Abraham, nguée n'giindiveén yā ye'n'e yā. Ndúúti chí 'áamá 'ii'n'yā' chí 'āa n'dií ca'n'a yā nanáán 'diinú, tuu'mi ní 'caandiveén yā ye'n'e 'ii'n'yā' mii'n ní ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi chí díi'n yā. ³¹ Abraham mii'n ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'ā 'cuica: Ndúúti chí nguée cu'téenu yā chí canée nguū'n na libro ye'n'e Ndyuūs ye'n'e Moisés ndúúú 'ii'n'yā' profetas ndíí cuáán vmnaa'n, nguée cu'téenu ntúu'n yā ye'n'e 'ii'n'yā' 'cúú chí cuuvi yā 'ii'n'yā' s'ee' 'áará chí 'ii'n'yā' 'cúú ncuée'n yā ye'n'e nguaa'n tina'n'ā.

17

Jesús ng'i'cuee'n yā chí nguée canee chí dii'n yú nuu'ndi

(Mt. 18:6-7; 21:22; Mr. 9:42)

¹ Jesús ca'n'a yā chíi yā discípulos ye'n'e yā: Cuaacu níi'nyū'n chí vée de'e cááav chí díi'n chí 'ii'n'yā' dinuu'ndi yā naati de'e chúúca ya'ai ye'n'e 'ii'n'yā' chí díi'n yā chí taama 'ii'n'yā' dinuu'ndi yā. ² N'daacā ca chí cuuvi 'túúca ndúúú 'ii'n'yā' mii'n. 'Ii'n'yā' s'ee'n caachiichí yā 'áamá tuū yúúú chí inguū'n 'ii'n'yā' na daandu 'ii'n'yā' mii'n ní 'caanuú yā 'ii'n'yā' mii'n naachi yáanūn' ye'n'e nuu'n'i'yā'n'ā ní nguée cuuvi díi'n 'ii'n'yā' mii'n chí taama da'caiyáá idinuun'di yā.

³ Cundē ndís'tií cuidado. Ndúúti 'díi'nu ní dinuu'ndi sa contra ye'n'e 'aama nī, yaa'vi neén' ní sa'n'ā. Ndúúti chí ndaacadaamí sa ye'n'e nuu'ndi ye'n'e sa nadich'ēecu ní ye'n'e sa.

⁴ 'Áará chí ndēchē cuuvi idinuun'di sa contra ye'n'e ní 'áamá nguuví ní ndēchē cuuvi ndaa sa nanáán ndís'tií ní caa'n'ma'n sa cuuvi sa ndís'tií: Ndaacadaamí ye'n'e nuu'ndi ye'n'e, tuu'mi ní nadich'ēecu ní ye'n'e sa.

Poder ye'n'e vaadi i'teenu

⁵ Apóstoles ca'n'a yā chíi yā Señor Jesús: N'dií, Señor, díi'n ní chí nús'uu cuuvi cu'téenu cá 'nū.

⁶ Tuu'mi Jesús ca'n'a yā chíi yā apóstoles: Ndúúti chí ndís'tií duu'vi i'téenu nī, tuu'mi ní vaadi i'teenu ye'n'e ní ní tan'dúúca 'áamá nduuti ye'n'e yíivē ntíí'yáá. Ní cuuvi caa'n'ma'n ní 'tíicā ndúúú yá'n'ā: Díí yá'n'ā cuví dí 'muu' ní cue'n'e di ná nuū'n'i'yā'n'ā. Ní 'caandivee'n yá'n'ā mii'n ye'n'e dii.

Ye'n'e táacā cuuvi díi'n yú nti'nyu' ndúúú Ndyuūs 'iivu yú

⁷ Nga'n' Jesús: Du'u ndís'tií ndúúti chí vee 'áamá mozo chí di'cuündú 'iiti o díi' sa cuidado 'iiti cuūchí ye'n'e ní taachi nguēcunee sa ye'n'e campo mii'n, 'áá hora mii'n nūu'n caa'n'ma'n ní cuuvi ní sa'n'ā?: Cho'o di 'cuündi di na mesa. ⁸ 'Áá nguée vmnáán vmnaa'n caa'n'ma'n ní cuuvi ní mozo mii'n 'tíicā?: N'nuu' di chí che'e nguūnu yú. Ní 'cuündú di ye'n'e na mesa, 'cuú di ní 'úú cu'ú che'é. 'Cuiinu che'é 'cuiinu cu'ú tuu'mi ní díi cuuvi che'é di cu'ú di. ⁹ 'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo mii'n ti díi' sa mandados chí cá'n'a patrón ye'n'e? Nguée díi' yā 'tíicā. ¹⁰ 'Tíicā ntúū'n, ndís'tií, taachí 'cuiinu díi' ní tanducué'n nti'nyu' chí nga'n'ā Ndyuūs ndís'tií, tuu'mi ní caa'n'ma'n ní 'tíicā: Ndyuūs, nús'uu ní mozos ye'n'e ní naati nús'uu ní díi' 'nū dámaāa'n chí canee chí díi' nū.

Jesús idi'n yā chí nduūvā ye'n'e ndiichi 'ii'n'yā' ye'n'e ca'āi lepra chí ín'duuti yuūtē ye'n'e yā

¹¹ Taachí Jesús mii'n canúu'n yā yúúni chí cue'n'e yā na yáā'n Jerusalén, cho'ó yā naavta'n'ā ye'n'e na 'uuví yá'n'āa chí Samaria ndúúú Galilea. ¹² Ní taachí Jesús sndaá yā 'áamá yáā'n 'lín' snée ndiichi sa'n'ā chí induuti yuūtē ye'n'e sa chí ndii sa ca'ai lepra. Ndaa sa nanáán Jesús mii'n ní ch'ēētíndi ya'n'ai sa. ¹³ Ní 'cai sa: N'dií, 'iivu Jesús, nnée ya'ai 'iinu ní nús'uu.

¹⁴ Taachí Jesús n'diichi yā sa'n'ā s'ee'n, tuu'mi ní yaa'vi yā: Ndís'tií, cue'n'e ní ní 'cuu'mi'n ní nanáán chiidú s'ee'. Ch'iínú ca'n'a Jesús ndúúú 'cúu sa'n'ā s'ee'n ní nduuvá ye'n'e sa. ¹⁵ Tuu'mi 'áamá chée sa'n'ā s'ee'n taachí n'diichi yā chí 'āa nduuvá ye'n'e yā, nguēcunee yā ní che'n'e yā naachi canée Jesús mii'n ní ca'n'a yuudu yā: De'e chúúca ch'ēete Ndyuūs. ¹⁶ Ní chiintii'yā yā nanáán Jesús ní chí snaa'n na yá'n'ā, ní ca'a yā gracias 'ii'n'yā'n. Sa'n'ā mii'n ní 'áamá sa'n'ā ye'n'e yá'n'ā Samaria. ¹⁷ Tuu'mi ní Jesús mii'n ca'n'a yā: 'Áá nguē ndiichi sa'n'ā chí nduūvā ye'n'e sa? Ta nuu' sa, 'tíi snée sa? ¹⁸ 'Áá nguē táamá yā chí canée chí caa'n'ma'n yā chí ch'ēete Dendyuūs? Dámaāa'n sa'n'ā mii'n chí canuu' yúúni chí ca'a sa gracias.

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā sa'n'ā chi ngiita miin: Nducuee' dí. Cúna'ē dí. 'Āā nanduuva ye'n'ē dí caati i'téenu nī.

Ye'n'e taaca Ndyuūs nga'n'a ntiinyú'n yā
(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Taachí 'i'in'yā' fariseos intínguúnee' yā Jesús miin: ¿Tíí cua'a ndáá naachí Ndyuūs nga'n'a ntiinyú'n yā? Jesús miin ní nan'gu'ecúta'n'a yā: Naachí Ndyuūs nga'n'a ntiinyú'n yā ngu'ée ndaa tan'dúúca 'áamá manera chi ndis'tíí cunee ngiinú nī ye'n'ē. ²¹ Ní ngu'ée ndúú 'i'in'yā' caa'ma' ra yā 'tíicā: 'Muun' canee o miin' canee ti Ndyuūs 'āā nga'n'a ntiinyú'n yā ngu'aa' ndis'tíí.

²² Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chii yā discípulos ye'n'e yā: Tiempo miin ndaa nguuví taachí ndis'tíí ne'n'e ní snaa' ní taachi canéé Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs, naati ngu'ée snaa' ní sa'n'ā miin. ²³ Ní 'i'in'yā' caa'ma' yā cuuvi yā nduudu yaadi ndis'tíí: 'Muun' canéé Sa'n'a chi Daiya Dendyuūs, o miin' canee sa. Ngu'ée ca'n'a ní ndíí ngu'ée ndúú can'dáa nī 'i'in'yā' cuayiivi. ²⁴ Tan'dúúca chi inaa' yú chí ngé'n'ē 'cuai maa' nche'eté nūn' ngiiyā, 'tíicā ntúū' cuuvi taachi 'úú chí Sa'n'ā chi Daiya Dendyuūs ndaa' nguuví miin. ²⁵ Naati vmn'áá' vmnaa' 'úú chí Sa'n'ā chi Daiya Ndyuūs ní neen'ē 'cuenú cuuvi. Ní 'i'in'yā' chí maa' snéé i'n'yee'ndí 'cūú díi' yā condenar 'úú. ²⁶ Tan'dúúca chí canee tiempo chí 'āā chó'ōo taachí canee sa'n'ā Noé i'n'yee'ndí 'cūú, 'tíicā ntúū' cuuvi tiempo ye'n'ē Sa'n'a chí Daiyā Dendyuūs taachi ndaa sa. ²⁷ Tiempo ye'n'e Noé 'i'in'yā' s'ee' ngé'e yā ngí'í yā ní n'gíindivaacu yā. Ní ca'a yā daiya yā chí ngíindivaacu ndii nguuví chí Noé sndaá yā na arca. Tuu'mi ní chee taar' cuuvi ní chiiitu i'n'yee'ndí 'cūú ndúúcu nuū'nī' ní chí'íi nducyaaca 'i'in'yā'. ²⁸ 'Tíicā ntúū' chíi tiempo chí 'āā chó'ōo taachi canee sa'n'a Lot i'n'yee'ndí 'cūú. 'I'in'yā' s'ee' nge'e yā ngí'í yā. Ngai yā ní n'diiciu yā. Ní ngiinú yā ní idin'dái yā vaacu yā. ²⁹ Taachi can'dáa sa'n'ā Lot miin ná yāā' Sodoma chí chee' nguchí ya'n'ā ndúúcu azufre chí tuúú chí ngiichí chí ye'n'e nanguuvi. Cáávā chuú chí'íi nducyaaca 'i'in'yā' na yāā' miin. ³⁰ 'Tíicā cuuvi nguuví miin taachi 'úú Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa' taama vmné'ēe.

³¹ Ní nguū'ví chí ndaa', taachí 'i'in'yā' chí snéé yā tíi' va'āi n'daacā ca chí 'i'in'yā' miin ní ngu'ée nch'ée' yā ní cuta'ā yā dendu'ú chí véé ye'n'e yā che'etí va'āi. 'Tíicā ntúū' 'i'in'yā' chí snéé yā cu'eteti n'daacā ca chí ngu'ée na'n'a yā nduvaacu yā. ³² Nan'gáácú ní tan'dúúca chí chí'íi n'daataa yé'ē sa'n'ā Lot. ³³ 'Āā du'ú nūn' 'i'in'yā' chí ne'n'e cá yā vida ye'n'e yā ngu'etí ti 'úú, dindaí yā táamá vida ye'n'e yā. 'Āā du'ú nūn' 'i'in'yā' chí dichí'v'e yā 'úú ní dindaí yā vida ye'n'e maán yā cucáávā 'úú, ní ndaacā yā táamá vida ye'n'e yā.

³⁴ 'Úú nga'n'á ngii' ndis'tíí chí ngii'nū miin 'uuví yā chí ndiiti yā na 'áamá cama, 'aama yā ní ndaa' naán' ní taama yā ní canéé yā. ³⁵ Níicú naachi 'uuví n'daataa daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní ndaa' naán' tá ní taama tá ní canee ta. ³⁶ Naachí 'uuví yā snéé yā cu'eteti, 'áamá yā ní ndaa' naán' yā, níicú taama yā ní canee yā.

³⁷ Taachí 'i'in'yā' s'ee' ch'iindivee' yā chuú itinguuneé' Jesús: Señor, ¿tíí cuuvi chuú? Jesús miin ní ca'n'a yā ye'n'e tiempo miin: Naachi candiiti cuerpo ye'n'e tiná'n'ā, miin' ní nduuvidaamá luuti ní che'e tí, tuu'mi ní cuuvi chuú.

18

Ejemplo ye'n'ē n'daataa nguá'āa chí cuen'e tá nanaa' juez ndúúcu 'áamá asunto

¹ Jesús ca'n'a yā 'aama ejemplo chí 'téé ngu'ée daama ye'n'e chí 'i'in'yā' canéé chí caa'ma'ngua'á yā cué'n'ē daa'ma' ngu'ée ndúúcu vaadi 'daan'di. ² Ní ca'n'a yā chí yā 'i'in'yā' s'ee' ejemplo 'cūú: Canéé 'áamá juez na 'aama yāā' chí ngu'ée 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndíí ngu'ée ndúú idii' rá yā respetar 'i'in'yā' chí ch'iindivee' yā asuntos ye'n'e yā. ³ Canéé ntúū' na yāā' miin' 'áamá n'daataa nguá'āa chí ndaa yā nguuví nguuví nanáá' juez miin' ní ngiica tá justicia juez ye'n'e 'i'in'yā' chí taa' ndúúcu tá. ⁴ Juez miin' ní ngu'ée 'cuu' yā 'naa' tiempo naati cuayi-ivi nadicádiinuun' yā: 'Áará chí ngu'ée 'va'a Dendyuūs ndíí ngu'ée ndúú idii' rá respetar 'i'in'yā', ⁵ naati n'daataa nguá'āa 'cūú nééné ididú'u ta 'úú ní maa' ní ca'n'ā díi' n'daacā ndúúcu tá chí 'āā ntéé candií tá dindú'u ta ti 'cuíinu paciencia ye'n'ē.

⁶ Naati Señor miin' ca'n'a yā: 'Caandivee' ní chí nga'n'á juez chí ngu'ée n'daacā táacā idii' yā. ⁷ ¿'Áá Ndyuūs ngu'ee nnee ntúū' yā 'i'in'yā' chí nde'v'e yā, 'i'in'yā' chí caa'ma'ngua'á yā ndii nguuví ndíí n'gaa' ní Ndyuūs díi' yā castigar 'i'in'yā' chí contra ye'n'e 'i'in'yā' chí nde'v'e yā? ¿'Áá cuuvi 'naa' Ndyuūs chí cunnee yā 'i'in'yā'? Ngu'ée 'tíicā. ⁸ 'Úú ní nga'n'á ngii' ndis'tíí chí Ndyuūs maa' nch'eté nadanguá'n'ai yā 'i'in'yā'. Naati taachi 'úú chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuūs ndaa', ¿'áá ndaacā ntúū' 'i'in'yā' chí i'téenu yā Ndyuūs ná i'n'yee'ndí 'cūú?

Sa'n'ā fariseo ndúúcu sa'n'ā chí inn'gu'ee ye'n'e yá'āa

⁹ Jesús ca'n'a yā ejemplo 'cūú chí 'téé ngu'ée dáamá caava n'dúúv'í 'i'in'yā' chí idin'ge'eté maán yā ní ngu'ée díi' yā respetar taná'n'ā 'i'in'yā'. Ní ca'n'a yā: ¹⁰ Na 'úúv'í sa'n'ā che'n'e sa yáacú templo chí caa'ma'ngua'á sa. 'Aama sa ní sa'n'ā fariseo, taama sa ní sa'n'ā chí inn'gu'ee ye'n'e yá'āa. ¹¹ Sa'n'ā fariseo chí ndii sa ní 'túúca ca'angua' sa: N'díí Señor, nteé gracias n'díi ti 'úú ní ngu'ée tan'dúúca

tanán'ā sa'n'a 'cūū. 'Úú nguée ididuucú, nguée yáádíí' yā 'úú, nguée ca'n'a ndúúcu taama n'daataa chí nguée n'daataa ye'n'é, nguée idiín tan'dúúca chí idiín sa'n'a 'cūū chí inn'guée sa ye'n'é yá'n'āa. ¹² 'Úú ní nguée nga'diín'nú' 'uúví cuuvi 'áámá ndeete taachi caa'n'ma'ngua'a. 'Úú ní teé decima ye'n'e tanducué'n'é chí vée ye'n'é chí lado ye'n'e Ndyuūs chíi' chí tunée' Ndyuūs. ¹³ Naati sa'n'a chí inn'guée ye'n'e yá'n'āa ya' ai canee sa ní nguée ne'n'e sa snaa' sa nánguui. Dámaā' chí n'ge'n'e sá ni'nun' sa ní nga'n'ā sa: N'dií Ndyuūs, ya' ai 'iinu nī 'úú, tí 'úú 'iín'yā' nuū'ndi 'úú. ¹⁴ 'Úú nga'n'ā ngií ndís'tií: Sán'a 'cūū cún'a'ā sá ndavaacu sa ní Ndyuūs nadich'ēcú yā nuū'ndi ye'n'é sa. Sa'n'a fariseo mii' nguée 'tíicā. 'Áa du'ú nuū' 'iín'yā' chí dich'ēetē maā'a, cuuvi yā ndicúū' naáán' Ndyuūs. Ní 'iín'yā' chí nguée dich'ēetē maā' yā 'iín'yā', Ndyuūs dich'ēetē yā 'iín'yā' mii'.

Jesús idi'viicú yā da'caiyāa

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ 'Iín'yā' ní candee yā da'caiyāa nanáán' Jesús ní 'iicu Jesús tuu'ví yā da'caiyāa. Taachí discípulos ye'n'e Jesús n'diichi yā chuū, yaa'ví nēe yā 'iín'yā' s'ee' chí indáa yā ndúúcu dá'caiyāa. ¹⁶ Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos ye'n'e yā ní ca'n'a yā: 'Cuáán' ní chí dá'caiyāa chíi' yā nanaán'. Nguée 'caaca taa' ní caati naachí Ndyuūs nga'n'a ntiín'nyú' yā ní ye'n'e 'iín'yā' chí ndiicúū' yā tan'dúúca dá'caiyāa. ¹⁷ Cuaacu ní'nyú' nga'n'ā ngií ndís'tií: 'Iín'yā' chí nguée cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca 'áámá dá'caiyāa i'téenu yā nguée cuuvi ndaa yā naachí nga'n'a ntiín'nyu' yā.

'Áámá sa'n'a chí 'cuiica ndeē sa ndúúcu Jesús

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ 'Áámá sa'n'a chí nga'n'ā ntiín'nyu' sa itínguunee' sa Jesús mii': N'dií, Maestro chí n'dai, dē'ē cuuvi diín' ní ndaāca vida cue'n'e daā'ma' chí cuuvi ye'n'é?

¹⁹ Jesús ní ca'n'a yā chíi' yā sa'n'a: ¿Dē'ē cúúví chí nga'n'a di ngií di 'úú chí 'úú n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iín'yā' nguée n'dai yā, dámaā' Dendyuūs. ²⁰ Dií ní déenu di chí canéé nguū' na ley 'tíicā: Nguée 'caā'n'ū' di; nguée ca'n'a di ndúúcu táámá n'daataa chí nguée ye'n'é di; nguée diduucú di; nguée caa'n'ma' di nduudu yaadi ndúúcu mar 'áámá 'iín'yā'; diné'n'e di ch'ēecu di ndúúcu chíida di.

²¹ Sa'n'a mii' n'guēcúta'n'ā sa ní ca'n'a sa: Tanducué'n'é chuū 'āa idiín taachi sa'n'a 'lín' 'úú.

²² Taachí Jesús ch'iindivee' yā chuū, ca'n'a yā chíi' yā sa'n'a: Vée 'áámá cosa nuū' chí canéé chí diín' di. N'diicui di tanducué'n'é chí vée ye'n'é di ní ca'a di 'iín'yā' chí nguée ye'n'e yā, ní ndaāca chí vée vaadí 'cuiica na va'ai

chēeti nguui chí cuuvi ye'n'é di. Ní cuchí di ní ca'n'a di nduucú.

²³ Taachí sa'n'a mii' ch'iindivee' sá chuū, neenē s'nee' ndaachí yíinú sa, tí neenē 'cuiica sa. ²⁴ Ní taachí Jesús n'diichi yā sa'n'a mii' chí neenē s'nee' ndaachí yíinú sa, tuu'mi ní ca'n'a yā: Dē'ē chúúca ngi'í chí cundaa 'iín'yā' chí 'cuiica naachí Ndyuūs nga'n'a ntiín'nyú' yā. ²⁵ Ní tan'dúúca ejemplo 'cūū 'tíicā. Nguée ngi'í cá ye'n'e 'áámá 'iiti camello chí ch'ēetē cá tí 'yúúduu chí cho'ó tí nduutináán' 'iini chí cheendi va' ai 'lín' nguée tí 'aama sa'n'a chí 'cuiica i'téenu sa Ndyuūs ní cundaa sa na va'ai chēeti nguui.

²⁶ Taachí discípulos n'giindivee' yā chuū, ca'n'a yā: ¿Du'ú cuuvi nánguua'āi?

²⁷ Ní Jesús ca'n'a yā: Sa'n'a i'n'yee'dí 'cūū nguée ngií diín' sa chuū naati Ndyuūs cuuvi diín' yā tanducué'n'é.

²⁸ Tuu'mi ní Pedro mii' ní ca'n'a yā: Señor, cuin'díichí nī. Nús'uu ní s'nee' nū chí vée ye'n'é 'nū, ní cuchí nī ndúúcu nī.

²⁹ Jesús mii' ní ca'n'a yā chíi' yā 'iín'yā' s'ee': Cuaacu ní'nyú' nga'n'ā ngií ndís'tií chí 'āa du'ú nuū' 'iín'yā' chí cu'nee yā vaacu yā, o chíidá yā, o chēcú yā, o 'dínú yā, o n'daataa ye'n'e yā, o daiya yā, cáávā chí diín' yā ntiín'nyu' ye'n'é naachí Ndyuūs nga'n'a ntiín'nyú' yā, ³⁰ 'iín'yā' mii' n'deē ca ndaāca ye'n'e yā ná n'yeedí 'cūū. Ní cuayíivi ní ndaaca yā vida cue'n'e daā'ma' ná va'ai chēeti nguui.

Jesús nga'n'a yā chí 'cuúvi yā

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Jesús cue'n'e yā 'áámá lado ndúúcu ndu'ú ndiichúví discípulos ye'n'e yā ní ca'n'a yā chíi' yā 'iín'yā' s'ee': Maa' ní ca'n'a yú na yāa' Jerusalén ní mii' cúnuu' ca'a tanducué'n'é chí profetas dínúu' yā ndíi cuáán' vmnaa' ye'n'e 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs. ³² Ní 'iín'yā' s'ee' diín' yā entregar 'úú 'iín'yā' chí nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní 'iín'yā' s'uu' ní dūúchinée' yā 'úú ní diín' taa' yā nduucú níicú ca'a neen' daín' yā 'úú. ³³ 'Cuíín' 'cue'n'é yā 'úú ní 'caa'n'ú' yā 'úú naati 'cuíín' 'iín' nguui ní nduuchí ye'n'e nguua' tinán'a.

³⁴ Discípulos s'ee' nguée tuumicádínnu' yā ye'n'é dēndú' 'cūú tí canúú' n'dē'e ye'n'e 'iín'yā' s'ee'. Nguée tuumicádínnu' yā dē'ē chí ca'n'a Jesús.

Jesús diín' yā chí nduúvā ye'n'e 'áámá sa'n'a chí ngueenáán' ye'n'e yāa' Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Taachí Jesús ndaa niín'nuú' yā na yāa' Jericó, 'áámá sa'n'a ngueenáán' vée sa niín'nuú' cyúúni. Ngíica sa límosnas. ³⁶ Sán'a 'cūú tááchí ch'iindivee' sa chí cho'ó n'dēe n'dái 'iín'yā', itínguunee' sá: ¿Dē'ē chí chíi'?

³⁷ Ní 'iín'yā' ca'n'a yā chíi' yā sa'n'a chí ngueenáán' chí chó'oo Jesús chí ye'n'é yāa' Nazaret. ³⁸ Tuu'mi ní sa'n'a nguéena' mii'

'caí sa: N'dií Jesús, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu ní 'úú.

³⁹ 'Iin'yān chi cuen'e vmnaa' ye'e Jesús nga'n'a yā ngii yā sa'n'a mii' chí 'āā ntéé 'cuai sa, naati sa'n'a mii' ní n'gai yiicu ca sa: N'dií, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu ní 'úú.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús mii' chéendii yā ní ca'n'a yā chí canguai yā sa'n'a chí nguée inaa'. Taachí sa'n'a mii' ndaa' sa nanáan' Jesús, Jesús mii' ní itinguuné'e yā sa'n'a: ⁴¹ ¿De'e ne'e di chí dii' nduúcu dii? Sa'n'a mii' ní ca'n'a sa: Señor, dii' ní chí snān'.

⁴² Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'a: Cáávā chí i'téenu di nduúvā ye'n'e di.

⁴³ Tuu'mi nūu snān' sa ní cuen'e sa nduúcu Jesús. Ní nga'n'a sa: De'e chúucā ch'etē Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iin'yān ye'n'e yāān mii' chí n'diichi yā chuū ní ca'n'a yā: De'e chúucā ch'etē Dendyuūs.

19

Jesús nduúcu sa'n'a chí nguuví Zaqueo

¹ Taachí Jesús snāa yā na yāā Jericó, cánúu' yā yúúni ní cho'ó yā náávta'n'ā yāā Jericó mii'. ² Na yāā mii' canee 'áámá sa'n'a chí 'cuica sa chí nguuví sa Zaqueo. Sa'n'a mii', ní sa'n'a ndií tiin' ye'n'e 'iin'yān chí inn'guee ye'n'e impuestos ye'n'e yā'n'āa. ³ Sa'n'a mii' ní ne'e sa snān' sa chéé yā chí Jesús mii' naati nguée ngii inaa' sa ti neenē n'deēe 'iin'yān ti nguée yaacu sá. ⁴ Tuu'mi ní cuen'e sa ngéenu sa cuáā' vmnaa' ní cucheé sá 'áámá tiin'yā'n' sícómoro caati cuuvi sa snān' sa 'iin'yān', ti Jesús mii' canee chí cho'ó yā mii'. ⁵ Taachí Jesús mii' ndaa' yā mii', n'diichi yā Zaqueo mii', ní ca'n'a yā chí yā sa'n'a: Díí, Zaqueo, maa' nch'etē nūu' nch'ée' di ti maa' ní ne'e cuneé na vaacu dí.

⁶ Tuu'mi ní Zaqueo mii' maa' nch'etē nūu' nch'ée' sa ní 'cuu' sa chí cuen'e Jesús mii' nduúcu sa na vaacu sa. Ní yeenú taavi sa. ⁷ Taachí 'iin'yān' n'diichi yā chuū, nducyaaca yā ní neenē n'deēe ca'n'a yā. Ní ca'n'a yā chí Jesús mii' ní chinndaá yā chí cunee yā nduúcu 'aama sa'n'a chí véé nuu'ndi ye'n'e sa. ⁸ Tuu'mi ní taachí chí'indivee' Zaqueo chuū, chéendii sa nanáan' Jesús mii' ní ca'n'a sá chí sa 'iin'yān: Señor, 'caandivee' ní ye'n'e. Ná man'a chí véé ye'n'e ca'á 'iin'yān chí nguée ye'n'e yā. Nduúti chí de'ē ndivií ye'n'e 'áámá 'iin'yān, tuu'mi ní n'gueecunee cuūu' tanto ye'n'e yā.

⁹ Jesús ca'n'a yā chí yā sa'n'a: Maa' ní nnguá'ái 'iin'yān ye'n'e va'ai Zaqueo ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā ti Zaqueo mii' ní ye'n'e ndaata Abraham. ¹⁰ Ti 'úú chí Sa'n'a chí Daiya Dendyuūs ní ndaa' chí in'nuū' ní 'úú nadingua'n'ái 'iin'yān chí nindái nduúcu nuu'ndi ye'n'e yā.

Ejemplo ye'n'e dueño chí ca'a tuumí mozos ye'n'é yā chí cuuvi dii' sa negocio

¹¹ Taachí Jesús mii' 'āā canéé nii'núu' yā na yāā Jerusalén, 'iin'yān chí chí'indivee' yā chuū nadicadífínuu' yā chí 'āā maán' nūu' ndaa' naachi Ndyuūs nga'n'a ntiin'nyu' yā. Tuu'mi ní Jesús mii' ní ca'n'a yā 'áámá ejemplo. ¹² 'Áámá sa'n'a chí n'dai chí ye'n'e familia chí nga'n'a ntiin'nyu' cue'n'e sa na 'aama país chí ya'n'ai chí cunéé sa rey ye'n'e país mii'. Cue'n'e sa ní cuayiivi nguēcunee sa. ¹³ Taachí 'āā cháá ca'n'a sa, yaa'vi sa ndiichi sa'n'a mozos ye'n'e sa ní ca'a sa 'áámá cáádi 'diinguāa' 'áámá 'áámá mozo ye'n'e sa. Ní ca'n'a sa chí sa mozos: Díi' ní negocio nduúcu tuumí' cūū nuu'ma' ne'e chí ca'n'a.

¹⁴ 'Iin'yān ye'n'e país chí ya'n'ai nguée ne'e yā sa'n'a mii' ní nguée ne'e yā chí cuuvi rey ye'n'e yā sa'n'a. Dichó'o yā n'duuví 'iin'yān chí caa'n'ma' ya 'túúca: Nguée ne'e 'nū chí sa'n'a 'cūú ní cūuvi sá rey ye'n'e nús'u. ¹⁵ Sa'n'a mii' chí rey chí nga'n'a ntiin'nyu' yā cuen'e yā ní nguēcunee yā ndaa' yā na vaacu yā. Dichó'o sa 'iin'yān chí yaa'vi yā mozos chí ca'a sa tuumí mii' chí ndaa' sa nanáan' yā ní cuuvi cadífínuu' yā, ¿'áá n'deēe daiyā tuumí ndaacá 'aama 'aama yā? ¹⁶ Ndaa sa'n'a chí vmnáā' vmnaa' ní ca'n'a sa chí sa 'iin'yān: N'dií, señor, ye'n'e 'aama caadi 'dii'nguāa' ye'n'e ní, daiya tuumí mii' dii' ganar ndiichi caadi 'dii'nguāa'. ¹⁷ 'Iin'yān 'cuica mii' ní ca'n'a yā chí yā mozo mii': Díí, n'daacá idii' di; ní díí 'áámá mozo chí n'dai. Tan'duúca chí n'daacá chí dii' di nduúcu chí 'téé chí téé dii maa' ní díí ní caa'n'ma' ntiin'nyu' di ye'n'e ndiichi yāān. ¹⁸ Cuayiivi ndaa' táamá sá ní ca'n'a sa: N'dií, señor, ye'n'e 'aama caadi 'dii'nguāa' ye'n'e ní, daiya tuumí mii' dii' ganar nyu'u cáádi 'dii'nguāa'. ¹⁹ Tuu'mi ní ca'n'a 'iin'yān 'cuica mii' chí yā mozo 'cūú: 'Tiicá ntuū' dii ní caa'n'ma' ntiin'nyu' di ye'n'e nyu'u yāān. ²⁰ Ndaa táamá mozo ní ca'n'a sa chí sa 'iin'yān 'cuica mii': N'dií, señor, ingāā tuumí ye'n'e ní chí cachiichi na pañuelo ní chí'neen' n'dai. ²¹ 'Úú ní 'va'á n'dií ti neenē chéechi n'dií chí nanguai ní cosas naachi nguée idii' ní ntiin'nyu' ní nduúcu tuumí ye'n'e ní dii' ní cosechar naachi nguée nii'nū' ní ti ye'n'e ní. ²² Tuu'mi ní 'iin'yān 'cuica mii' ca'n'a yā chí yā mozo mii': Díí, mozo chí nguée n'daacá idii' di, cááva nduudu chí nga'n'a di canee di condenado. Díi ní déenu di chí chéechi 'úú ní nanangaān' chí nguée ye'n'e ní idii' cosechar chí nguée dii' ntiin'nyu' ti ye'n'e. ²³ ¿De'e cūuvi chí nguée s'nuū' di tuumí ye'n'e na banco? Maa' nícu taachi nindaá ní cuta'á tuumí ye'n'e nduúcu daiya. ²⁴ Tuu'mi ní 'iin'yān 'cuica ca'n'a yā chí yā 'iin'yān' s'een chí snée yā mii': Diví ní tuumí ye'n'e sa ní ca'a ní sa'n'a chí véé n'diichi caadi 'dii'nguāa' ye'n'e sa. ²⁵ 'Iin'yān s'een ní ca'n'a yā: N'dií, señor, sa'n'a mii' ní 'āā véé ndiichi cáádi 'dii'nguāa' ye'n'e sa. ²⁶ 'Iin'yān

'cuiica nan'guεεcúta" a yā ní ca"n'a yā: 'Úú ní nga"á ngii ndís'tií chí 'i'in'yā"n chí vée ye"e yā cuta'a cá yā chí cuuvi ye"e yā naati 'i'in'yā"n chí dúú'vī vee ye"e yā 'téé chí vée ye"e yā ní 'i'in'yā"n ndivíi yā ye"e yā. ²⁷ 'Tiicá ntúūn, 'i'in'yā"n chí nguée ne"e n'diichí yā chí táa"n yā nduucú, ní nguée ne"e yā chí 'úú cuuvi rey ye"e yā, tuu'mi ní candée ní 'i'in'yā"n s'ee" nanaán 'muu" ní 'caa"nu" ní 'i'in'yā"n 'muu".

Jesús ndaa yā na yāā"n Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ch'iínú ca"n'a yā chuū, Jesús cue"e yā cuáá"n vmnaa"n ní cue"e yā ní ndaa yā na yāā"n Jerusalén. Cuayivi cue"e ntúūn discipulos ye"e yā. ²⁹ Taachí ndaa níi"nú"n yā ye"e yāā"n Betfagé ndúúcu yāā"n Betania níi"nuú"n naachi canee yiícú chí nguuvi Olivos, tuu'mi ní Jesús dichó'o yā ná 'uúvī discipulos ye"e yā vmnaa"n yā. ³⁰ Ní Jesús ca"n'a 'túúca: Cue"e ní na yāā"n 'lín chí canée níi"nuú"n ní taachí cundaá ní yāā"n mii"n ndaaca ní 'áamá burro 'lín chí n'déechiichí ti. Mar 'áamá 'i'in'yā"n 'áa cuée cunduú yā 'iiti. N'daatí ní 'iiti ní candée ní 'iiti 'muu". ³¹ Ní nduuti chí 'áamá 'i'in'yā"n tiinguunee" yā 'túúca: Ndís'tií, ¿de'ē cúúvī chí n'daati ní 'iiti? 'Túúca nan'guεεcúta" a ní chí Señor ye"e yú ní ne"e yā 'iiti.

³² Discipulos chí dichó'o Jesús cue"e yā ní ndaaca yā 'iiti tan'dúúca chí Jesús mii"n ca"n'a yā. ³³ Taachí n'daati yā burro 'lín mii", 'iiví ti ní ca"n'a yā chí yā 'i'in'yā"n s'ee": ¿De'ē cúúvī chí in'daati ní burro 'lín ye"e?

³⁴ Ní 'i'in'yā"n s'ee" ní ca"n'a yā: Señor ye"e yú ní ne"e yā 'iiti.

³⁵ Tuu'mi ní candée yā 'iiti nanaán Jesús. 'i'in'yā"n s'ee" sn'dúu yā cotón ye"e yā vmnáá"n ye"e ti ní Jesús canduú yā 'iiti mii". ³⁶ Ní taachí Jesús cho'ó yā cyúúni mii", 'i'in'yā"n s'uu" ní n'doo yā cotón ye"e yā cuaa"n cyúúni mii". ³⁷ Taachí Jesús ndaa níi"nú"n yā naachi nga'ái yúúni mii" ye"e yiícú chí nguuvi Olivos, nducyááca discipulos ye"e yā ní yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā ca"n'a yā chí ch'εete n'dai Ndyuūs cucáávā chí vaadi n'giinu chí n'diichí yā chí Jesús dii"n yā. Níicú diitúu n'dai 'cai yā ti yeenu taavi yā. ³⁸ Ní 'cai yā: De'ē chúúca n'dai Rey chí cuchii yā ndúúcu chí duuchi Señor Ndyuūs. Ní cuneé vaadi 'dii"n ná va'ai chεeti nguuví. Ní ca"á yā ndúúcu vaadi yeenú. De'ē ch'εete ca n'dai Ndyuūs chí dεévē n'dai yā ndúúcu poder ye"e yā.

³⁹ Tuu'mi ní n'duuví 'i'in'yā"n fariseos chí snée yā nguaa"n 'i'in'yā"n ca"n'a yā chí yā Jesús mii": N'dií, Maestro, yaa'vi nee" 'i'in'yā"n s'ee" chí nguée caa"ma" yā tíicā.

⁴⁰ Jesús mii" ní nán'guεεcúta" a yā ye"e fariseos ní ca"n'a yā: Ndúúti chí 'i'in'yā"n s'uu" ní 'tíicā nguée caa"ma" yā, tuu'mi ní tuúu mii" ní caa"ma" 'tíicā.

⁴¹ Taachí ndaa níi"nú"n yā chí n'diichí yā yāā"n Jerusalén mii", tuu'mi ní Jesús chεécú yā cucáávā 'i'in'yā"n ye"e yāā"n mii" ti ya'ai 'iinu yā caavā 'i'in'yā"n s'ee". ⁴² Ní ca"n'a yā 'túúca: Ndís'tií, 'i'in'yā"n ye"e yāā"n Jerusalén, nduuti chí incheenaá"n ní ye"e nguuví 'cúu chí cuuvi nangua"ai ní tuu'mi ní 'úú cuuví teé ndís'tií vaadi 'dii"n. Naati maa"n ní Ndyuūs canuu" n'de'ei yā ye"e ní ní nguée cuuvi deenu ní. ⁴³ Ti ndaa nguuví taachí 'i'in'yā"n chí taa"n ndúúcu ní chéendii yā núú"má"n 'diituu yāā"n ye"e ní ní nguée cuuví cáanu ní ye"e yā. ⁴⁴ Ní dii"n yā chí cundee ní ti nguée cucheé ní ndúúcu yā. Ní 'caa"nú"n yā nducyaaca ndís'tií ndúúcu daiyá ní, ní dituuvi yā yāā"n Jerusalén ye"e ní ti 'i'in'yā"n nguée deenu yā chí tiempo maa"n ní nguuví chí Ndyuūs s'neé" yā chí cuuvi nangua"ai yā.

Jesús nadíεévē yā yācū templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesús sndaá yā na yācū templo ní tucá'á yā tun'dáa yā nducyaaca 'i'in'yā"n chí in'diicui yā ní ngái ntúu" yā mii". ⁴⁶ Jesús ca"n'a yā chí yā 'i'in'yā"n s'ee": 'Túúca canée nguū" na libro ye"e Ndyuūs: Yācū ye"e ní naachi caa"ma"ngua'a 'i'in'yā"n naati ndís'tií ní dii"n ní tan'dúúca chí yiivē yaava ye"e 'i'in'yā"n chí diduucu.

⁴⁷ Jesús mii" nguuví nguuví ngi'cuee" yā ná yācū templo; naati 'i'in'yā"n chiidúu n'geetē, ndúúcu 'i'in'yā"n chí ngi'cuee" ley, ndúúcu 'i'in'yā"n chí nga"n ntiin'nyu" ye"e yāā"n mii" nduuvidaamá yā ti ne"é yā n'diichí yā táacā chí cuuvi 'caa"nú"n yā Jesús mii".

⁴⁸ Ngúéé indaaca yā táacā chí 'caa"nú"n yā Jesús, ti nducyááca 'i'in'yā"n s'nee vee" n'daaca yā ye"e chí ngi'cuee" Jesús mii".

20

Jesús nga"n ntiin'nyú"n yā

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ 'Áamá nguuví taachí Jesús mii" ngi'cuee" yā chεeti yācū templo ní ngi'cuee" yā nduudu chí ngái ye"e Ndyuūs, ndaa nanaán Jesús mii" chiidúu n'geetē ndúúcu maestros ye"e ley, ndúúcu 'i'in'yā"n ndiicúu chí nga"n ntiin'nyu" ye"e yācū. ² Ní ntiinguunee" yā Jesús: ¿Du'ú ca"n'a ntiin'nyu" chí ca'cuee" ní déndu'ú chí 'tuuca? O ¿du'ú 'i'in'ntyé"é tee yā orden chí dii"n ní 'tíicā?

³ Tuu'mi ní Jesús mii" nan'guεεcúta" a yā: 'Úú ntúū" ní ntiinguunee" 'áamá ndís'tií. Nan'guεεcúta" a ní ye"e: ⁴ ¿Dú'u ca'a orden Juan chí chεedínuu"ni" yā 'i'in'yā"n? ¿'Áá ye"e Ndyuūs o sa"n'a in'yee"di' cūú?

⁵ 'i'in'yā"n s'ee" nduuvidaamá yā ní ca"n'a yā nguaa"n maa"n yā: Ndúúti chí caa"ma" yú chí ye"e Ndyuūs, Jesús mii" ní cuuvi yā s'uuu": ¿De'ē cuuvi chí nguée chí téénu ní? ⁶ Nduuti chí caa"ma" yú chí ye"e sa"n'a in'yee"ndi' cūú, nducyaaca 'i'in'yā"n ní cuiitúu

yā s'uūn ti 'iinyān s'ee' nadicááínnuū yā chi cuacu ní'nyū Juan mii' ní 'áamá profeta chi Ndyuūs dichó'ó yā.

⁷ Tuu'mi ní 'iinyān s'ee' nan'guēcúta'a yā ye'e Jesús chi nguée déenu yā tí ndiicá ye'e chí ngéedínnuū n'ni Juan mii'. ⁸ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chí yā 'iinyān s'ee': Ndií nguée ndúú 'úú ra cuuvi ndís'tií du'u 'iintyén'ē tee yā orden 'úú chí idiín chuū.

Yā'āa ye'e sa'nā chí diín cuidado dí'yú uvas

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Jesús tucá'a yā ca'a yā chí yā 'iinyān s'ee' 'áamá ejemplo chí 'téé nguée dáámá: 'Áamá sa'nā chínnu sa dí'yú uvas ná yā'āa ye'e sa. Dueño mii' ca'a yā n'duuví sa'nā chí idiín sa ntiinyu' ní nadí'v'e yā sa'nā. Ní chíica yā yāā vaacú yā ní cuen'e yā chí cuuvi 'náa' yā. ¹⁰ Taachí ndaa tiempo ye'e cosecha ye'e uvas mii', dueño mii' dichó'ó yā 'aama mozo ye'e yā chí cuen'e sa cuta'a sa parte ye'e cosecha chí tuneen dueño mii'. 'Iinyān chí idiín ntiinyu' ye'e yā'āa ch'en'é yā mozo ní nadichó'ó yā mozo mii'. Ní nguée de'ē vee ca'a yā mozo mii'. ¹¹ Dueño nguēcunee yā dichó'ó yā táámá mozo nanáán sa'nā chí idiín ntiinyu' na yā'āa ye'e yā. 'Tiicá ntúū nguée n'daacá diín sa ndúúcu mozo mii'. Ch'en'é sa sa'nā ní nadicáánu sa sa'nā mii'. Ní nguée de'ē vee ca'a sa sa'nā mozo mii'. ¹² Dueño ye'e yā'āa mii' nguēcunee ntúū yā dichó'ó yā táámá mozo nanáán 'iinyān chí idiín ntiinyu' na yā'āa ye'e yā naati 'nuucá'a sa sa'nā ní nadicaanu sa sa'nā.

¹³ Tuu'mi ní dueño ye'e yā'āa mii' ca'a yā: ¿Táácá diín? Dichó'ó sa'nā daiyá chí ne'e taaví. ¿Áá nguée taachí snaan sa sa'nā diín sa honrar sa'nā daiyá? ¹⁴ 'Iinyān chí idiín ntiinyu' na yā'āa mii' taachí n'diichi sa sa'nā daiya dueño ye'e yā'āa mii' nadicááínnuū sa ní ca'a sa chíi sa vi't: Sá'a 'cuu chí cuuvi ye'e sa yā'āa 'cūū. 'Caān'nu' yú sa'nā ní yā'āa ndúúcu chí vée naa' cuuvi ye'e yú. ¹⁵ Tuu'mi tun'dáa sa sa'nā daiya dueño 'áámá lado ye'e chéen ye'e dí'yú uvas ní ch'iín'nu' sa sa'nā. Jesús ca'a yā: Maa' ní, ¿de'ē diín dueño ye'e yā'āa nduucú sa'nā s'ee' chí diín 'tíicá? ¹⁶ Dueño mii' taachí ndaa yā ní diví yā sa'nā chí idiín ntiinyu' na yā'āa ye'e yā ní 'caan'nu' yā sa'nā s'ee'. Ní ca'a yā yā'āa mii' ye'e yā táámá 'iinyān. Taachí 'iinyān fariseos ch'iindiveé yā chuū, tuu'mi ní ca'a yā: N'daacá chí Ndyuūs nguée 'cuua' yā chí 'tíicá.

¹⁷ Jesús ch'iínú yā 'iinyān s'ee', ní ca'a yā: ¿De'ē ne'e caa'na'nduudu chí canéé nguū' na libro ye'e Ndyuūs chí 'tuucá?

Tuū ch'et'é chí 'iinyān chí diín'dái yā va'ái mii' ní sta'a yā ní ch'ēcú yā 'áámá lado, ná tuū 'cūú chí tuū ch'et'é mii'

dichí'v'e ca ní canéé tuū ch'et'é ye'e esquina ye'e va'ái.

¹⁸ 'Áa du'ú nūu 'iinyān chí cun'daa nduú yā vmnaa' na tuū 'cūú ní caātū 'iíní ye'e yā. Naati 'áa du'ú nūu 'iinyān chí cun'dáa nduū tuū 'cūú vmnaa' ye'e yā, 'cuínú ndúúví yūnū yā.

Ye'e tuumí chí ca'a yā emperador César
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ 'Iinyān chíduu n'geet'e ndúúcu maestros ye'e ley ne'n'é yā cuta'a yā Jesús ní diín yā chí preso yā naati di'va'a yā 'iinyān ye'e yāān mii'. Tuu'mi nūu tuumicááínnuū yā chí Jesús mii' ca'a yā ejemplo 'cūú chí 'téé nguée dáámá ní ye'e yā. ²⁰ Tuu'mi ní dichó'ó yā 'iinyān chí 'cuenúu' Jesús mii'. 'Iinyān s'ee' ní ndaacá yā táácá chí cásta'a yā nduudu Jesús mii' chí Jesús cuuvi caa'má' yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíicá ní cuuvi dichó'ó yā Jesús nanáán gobernador. ²¹ Chii' chí 'iinyān s'ee' ní ntiinguunee' yā Jesús nduudú 'cūú: N'dií, maestro, déenu 'nū chí nga'a ní ní ngi'cuee' ní chíi chí n'daacá. Ní nguée diín ní juzgar 'iinyān tan'dúúca chí n'gee ní chí n'daacá o nguée, naati ngi'cuee' ní yúúni ye'e Ndyuūs ndúúcu nduudu cuacu. ²² Maa' ní cuuvi ní chuū: ¿Áá n'daacá chí nadí'v'e 'nū emperador César tuumí ye'e yā'āa o nguée?

²³ Jesús tuumicááínnuū yā chí 'iinyān s'ee' ní nguée n'daacá chí diín yā ní ca'a yā chí yā 'iinyān s'ee': ¿De'ē cúúví chí ne'e ní casta'ná ní nduudu ye'e? ²⁴ 'Cuun'mi' ní 'áámá tuumí. Jesús n'diichi yā tuumí ní ca'a yā: ¿Du'ú naa' ndéé tuumí mii'? ¿Du'ú chí nguuví canee nguū' naa'? Tuu'mi ní sa'nā s'uun nan'guēcúta'a sa: Naa' emperador César cānee.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús ca'a yā chí yā 'iinyān s'ee': Nca'a ní tuumí emperador César mii' chíi' chí ye'e yā ní ca'a ní Ndyuūs chíi' chí ye'e yā.

²⁶ Nguée cuuvi diín yā chista'a mar 'áámá nduudu ye'e Jesús mii' ní che'n'e yíinú yā ye'e chí nan'guēcúta'a Jesús. Ní 'áá ntéé ca'a yā mar 'áámá.

Ti'nyān itinguunee' yā Jesús ye'e chí nduuchi tinán'ā

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Cuayíivi ní n'duuví 'iinyān saduceos ndaa yā nanáán Jesús. Saduceos nguée s'téenu yā chí nduuchi tinán'ā. Ní ca'a yā chí yā Jesús: ²⁸ N'dií, Maestro, Moisés dinguū' yā na ley 'tíicá: Ndúúti chí 'áámá sa'nā 'cuuvi sa ní cu'nee' sa n'daataa ye'e sa ní nguée daiya tá, tuu'mi ní 'dínú sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcu n'daataa mii' ní 'cuundi daiya sa lado ye'e 'dínú tinán'ā.

²⁹ Maa' ní vée ndéechē 'dínú yā. Sa'nā vmnaa' mii' canee sa ndúúcu n'daataa ye'e sa ní ch'i sa. Nguée ch'etinéé daiya sa.

³⁰ Sa n'a 'dínu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúúú n'daataá ye'né tiná'ná. 'Diinu sa mii'n ch'i'i ntúu'n sa n'a mii'n. Nguéé ch'etinéé ntúu'n daiya sa. ³¹ Sa n'a 'dínu sa ndiichi ndii 'ínú canee ntúu'n sa ndúúúú n'daataá mii'n. 'Tiicá ntúu'n ch'i'i sa ní nguéé ch'etinéé ntúu'n daiya sa. Nduu ndeéche yá ch'etinéé yá ndúúúú n'daataá mii'n ní ca'áámá ca'áámá yá ch'i'i yá ní nguéé ch'etinéé mar 'áámá daiya yá. ³² Cuayiivi mii'n ní ch'i'i n'daataá mii'n. ³³ Taachi ndaa nguuví ch'i' nduuchi 'i'i'n'yá'n ch'i' ndíi, 'chéé sa n'a s'ee'n n'daataá ye'né sa tá'ná? Tí nduu ndeéche yá ch'etinéé yá ndúúúú n'daataá mii'n.

³⁴ Tuu'mi ní Jesús mii'n nan'guéécúta'n'a yá ye'né 'i'i'n'yá'n s'ee'n ní ca'n'a yá: 'I'i'n'yá'n ch'i' snée yá 'i'nyeedí 'cúu n'giindivaacu yá ní 'i'i'n'yá'n ye'né yá nga'a yá ch'i' n'gindivaacu yá. ³⁵ 'I'i'n'yá'n ch'i' túnee'n ch'i' ndaa yá na táámá 'i'nyeedí, taachi nduuchi yá ye'né nguuaa'n tiná'ná, na yá'náa mii'ya ní nguéé 'caandavaacu yá, ndíi nguéé ndúúúú ch'i' ca'a 'i'i'n'yá'n ye'né yá ch'i' 'caandavaacu yá. ³⁶ Yá'náa mii'ya 'áá ntéé 'cuúvi yá ti daama yá ndúúúú ángeles. 'I'i'n'yá'n s'ee'n ch'i' daiya Ndyuús tí induuchi yá ye'né nguuaa'n tiná'ná. ³⁷ Ndíi cuuaa'n vmnaa'n ndíi taachi maa'n Moisés mii'n dinguúu'n yá ye'né yá'ná 'líi'n ch'i' ngiichi itee cadínuu'n yú caati tiná'ná ninduuchi yá. Ní Moisés mii'n nga'ná yá ch'i' Señor Ndyuús mii'n ní Ndyuús ye'né Abraham, ndúúúú Isaac, ndúúúú Jacob. ³⁸ Tí Ndyuús ní nguéé Ndyuús ye'né tiná'ná ti ye'né 'i'i'n'yá'n ch'i' sduuchi yá. Caati nanáá Ndyuús mii'n nducyaaca 'i'i'n'yá'n ní sduuchi yá cuen'e daa'ma'n.

³⁹ Tuu'mi ní 'nduuví maestros ch'i' ngi'cuee'n ley ca'n'a yá chíi yá Jesús mii'n: N'díi, Maestro, n'daacá nga'n'a ní.

⁴⁰ 'I'i'n'yá'n s'ee'n 'áá ntéé ne'né yá ntinguunee'n ca yá.

¿Du'ú 'i'i'n'yá'n chí Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Jesús ca'n'a yá chíi yá 'i'i'n'yá'n s'ee'n: Ndís'tíi, 'táácá ch'i' nga'n'a ní chíi Cristo mii'n ní daiya David? ⁴² Maá'n David mii'n ní nga'n'a yá na libro ye'né Ndyuús ch'i' Salmos 'túúca: Ca'n'a Señor Ndyuús chíi yá Señor ye'né: 'Cuundi dí lado tá cuaácú ye'né chí lado ye'né honor,

⁴³ ndíi taachi 'úú cu'neén 'i'i'n'yá'n ch'i' enemigos chíi contra ye'né dí cuuaa' ndíi yá ca'a dí tan'dúúca chíi 'aama banco 'líi'n.

⁴⁴ Ndúúúú chíi David mii'n ca'n'a yá chíi Cristo mii'n ní Señor ye'né yá, 'táácá cuuvi chíi chíi Cristo mii'n ní daiya David?

Jesús ngúca nuu'ndi ye'né maestros chí ngi'cuee'n ley

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Nducyaáca 'i'i'n'yá'n n'giindiveén yá taachi Jesús ca'n'a yá ndúúúú discípulos ye'né yá ní tuca'a yá ca'n'a yá chuú: ⁴⁶ Díi'n

ní cuidado, ndís'tíi, ye'né maestros chí ngi'cuee'n ley. 'I'i'n'yá'n s'ee'n ní ne'né yá 'cuéti núu'n yá catecai n'geénúú yá, ní ne'né yá chíi ndís'tíi ní díi'n ní saludar 'i'i'n'yá'n s'ee'n taachi snée yá n'vée ní ne'né yá chíi díi'n ní respetar 'i'i'n'yá'n s'ee'n. Ní ne'né yá 'cuéti yá na sillar vmnáá'n vmnaa'n ye'né honor ná yaacú sinagogas ní sillar ye'né honor ye'né 'viicu naachi ché'e yá. ⁴⁷ 'I'i'n'yá'n s'ee'n ní ndivíi yá va'ai ye'né n'daataá nguá'áa. Ní neéné n'deéé nga'angua'a yá ní ne'né yá chíi snaa'n taná'ná 'i'i'n'yá'n chíi díi'n yá 'túúca. 'I'i'n'yá'n s'ee'n ní neene ch'ete ca castigo ye'né yá nguuví ye'né juicio.

21

Ofrenda ye'né n'daataá nguá'áa

(Mr. 12.41-44)

¹ Jesús snée yá na yaácu templo ní n'diichi yá chíi 'i'i'n'yá'n 'cuica ngii yá ofrendas ye'né yá na cajas naachi inúu'n ofrendas. ² Ndíichi ntúu'n yá 'áámá n'daataá nguá'áa chíi neene ndaachíi canee tá. Tá'ná mii'n ní s'nuu'n tá ch'etii caja mii'n 'uúví centavos chíi cobre. ³ Jesús mii'n ní nga'n'a yá ngii yá 'i'i'n'yá'n s'ee'n: Cuacu níi'nyu'n 'úú nga'ná ngii ndís'tíi chíi n'daataá nguá'áa 'cúu ch'ete ca tuúmi chíi tá, nguéé tí taná'ná 'i'i'n'yá'n. ⁴ Tí 'i'i'n'yá'n s'ee'n ní nga'a yá ye'né chíi nngaáva ye'né yá chíi cuuvi ofrenda ye'né Ndyuús; naati n'daataá 'cúu chíi neené ndaachíi canee tá ní ca'a tá tanducuéné chíi véé ye'né ta chíi che'e tá.

Jesús nn'gee'n yá táámá ejemplo chíi ye'né yaacá chíi ntuvíi

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ná'ná 'i'i'n'yá'n ní nga'n'a yá ye'né yaacú templo mii'n chíi yaáva canee ndúúúú tuúu n'deé chee'n ndúúúú adornos ye'né regalos chíi lado ye'né ofrenda. Jesús ca'n'a yá chíi yá 'i'i'n'yá'n s'ee'n: ⁶ Ndís'tíi ní inaa'n ní dendú'ú chíi 'túúca. Ndáá nguuví taachi nadituuví yá yaacú mii'n ní 'áá ntéé cúnee tuúu cuuaa' vmnáá'n ye'né ví'i chíi nguéé ntuuvíi.

Ejemplo ye'né tiempo taachi 'áá cuéé ndaa nguuví chíi 'cuiínú 'i'nyeedí

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Tuu'mi ní 'i'i'n'yá'n s'ee'n ntinguunee'n yá Jesús mii'n: N'díi, Maestro, 'tíi cuua'a cuuvi chuú? 'De'é señal 'cuu'n'mi'n ní taachi 'áá cuuvi chíi 'túúca?

⁸ Jesús ca'n'a yá: Cundéé ní cuidado chíi 'i'i'n'yá'n nguéé canche'ei yá ndís'tíi caati neené n'deéé 'i'i'n'yá'n chíi yá caa'n'má'n yá ndúúúú chíi duuchi 'túúca: 'Úú chíi Cristo; ní 'áá snée nguuví chíi 'cuiínú 'i'nyeedí. Naati ndís'tíi, nguéé ca'n'a ní ndúúúú yá. ⁹ Ní taachi 'caandiveén ní chíi véé caandaá ní 'i'i'n'yá'n 'cuu'n'ma'n yá contra ye'né taama yá nguéé díi'yá ní cuuvi. Tanducuéné chuú canee chíi

cuuvi vmnáán vmnaa' naati 'āa cuēe 'cuiñū in'yee'ndi.

¹⁰ Tuu'mi ní Jesús ca'n'a yā chíi yā 'ii'yān s'ee': 'Áámá nación ní 'cuu'mán' contra ye'n'e taama nación ní 'ii'yān ye'n'e 'áámá país ní 'cuu'mán' yā contra ye'n'e 'ii'yān ye'n'e taama país. ¹¹ Ní n'deēe cuuvi nu'u taa' yā'āa, ndúúcu tiempas chí 'cuúndi cuiicu, ndúúcu ca'ai taa' n'deēe cuua' n'dai, ní 'ii'yān snaa' yā dendu'ú chí vaadi n'giinu ye'n'e va'ai cheeti nguui ní dii'yā yā cuuvi.

¹² Ní taachi 'āa cuéé cuuvi tanducué'n'e dendu'ú chí 'túuca, 'ii'yā' ní cuiítuú yā ndís'tií ní cuta'á yā ndís'tií chí presos nī. Ní nca'á yā ndís'tií 'ii'yā' chí nga'n'a ntiinyu' ye'n'e yaacú sinagogas ní 'cuii yā ndís'tií vácú. Cuayivi ní candéé yā ndís'tií nanáán 'ii'yān reyes ndúúcu gobernadores cáávā chí nga'n'a ní chí duuchí. ¹³ Chuú 'cueenu ndís'tií cuuvi ti cue'n'e ní nduucú ní nanáán 'ii'yān s'ee' cuuvi caa'n'mán' ní nduudu cuaacu ye'n'é. ¹⁴ Cundéé n'daaca ní cuidado ná staava ye'n'e ní ní nguéé nadacádíinu' ní vmnaa' ye'n'e taacá nán'guecúta' a ní ye'n'e 'ii'yān s'ee'. ¹⁵ Tí hora mii' nūu' 'úú ní yaa'ví ndís'tií nduudu chí caa'n'mán' nī. Ní teé ndís'tií vaadi deenu ye'n'é ní 'ii'yān s'ee' nguéé cuchéé yā ndúúcu ndís'tií, ndíi nguéé ndúú cuuvi caa'ma' yā contra ye'n'é ndís'tií. ¹⁶ Naati chiidá nī, ndúúcu 'dínū nī, ndúúcu 'ii'yān ye'n'e nī, ndúúcu amigos ye'n'e ní ní caa'n'mán' yā contra ye'n'e ndís'tií chí 'ii'yān 'caa'n'nú' yā ná'n'a ndís'tií. ¹⁷ Ní nducyaaca 'ii'yān nguéé cuuvi n'diichí yā ndís'tií cucáávā 'úú ti cue'n'e ní nduucú. ¹⁸ Naati mar 'áámá yuúdu tii' ní nguéé cuuvi ndái. ¹⁹ Nduuti chí ndís'tií ngiñū ngiñū cuchéé nī na staava ye'n'é ní ní 'cueetinéé n'daaca nī, tuu'mi ní ndáá nguui chí ndaaca ní vida cue'n'e daa'ma' ye'n'e nī.

²⁰ Taachi ndís'tií snaa' ní soldados nuu'ma' ndíiví yā yāān Jerusalén, tuu'mi ní cadiinu' nī chí yāān Jerusalén mii' 'āa ntuví. ²¹ Tuu'mi ní n'daacá chí 'ii'yān chí snéé yā na yā'āa Judea ca'n'a yā cáanu yā cuaán' yīcú. Ní 'ii'yān chí snéé yā na yāān Jerusalén mii' ní nan'daa yā mii'. Ní 'ii'yān chí snéé yā campo nguéé nguēcunee nndaa yā na yāān Jerusalén. ²² Tí nguui s'ee' ní nguui chí cuchíi 'cueenú yā cuuvi cáávā nuu'ndí yā. Nícu canéé chí cuuvi cuaacu tanducué'n'e chí canéé nguū' na libro ye'n'é Ndyuús. ²³ Naati de'ē chúúca ya'āi ye'n'e n'daataa chí vée daiya tá cheeti tá ndúúcu n'daataa chí ngiicú da'cua'āa daiya tá nguui chí cáanu yā. Ní 'ii'yān mii' nééné 'cueenu yā cuuvi na yā'āa 'cú. ²⁴ Ní 'yáán' 'ii'yān ní 'cuúvi yā ndúúcu machete 'uúvi lados 'caāi' taachi dii' yā caandaá. Ní candéé yā 'yaa' 'ii'yān chí presos yā ní ca'n'a yā ndíi nducyaaca países. Nícu yáán

Jerusalén mii' cūnee ndúúcu 'ii'yān gentiles chí 'ii'yā' chí nguéé ye'n'e ndaata Israel ní 'ii'yān s'ee' canéé yā na yā'āa mii' ndíi tiempo chí Ndyuús 'cuua' yā 'ii'yān gentiles cuuvi ye'n'é yā.

Táacā ndaa Sa'n'ā chí Daiya Dendyuús
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ Tuu'mi ní Ndyuús 'cuu'mi' yā ndúúcu vaadi n'giinu señales ná yā'āa, ndúúcu ná 'ii'yu, ndúúcu na 'ii'nyú. Nééné ya'āi 'cueenu 'ii'yān ye'n'e taná'n'ā naciones ní nducyaaca 'ii'yān dii'ya cá yā cuuvi. Ní nguéé déenu yā taacá chí idiū' yā cucáávā chí 'yuudu n'dai 'cuēcū nuū'nī'yā'ā ní can'dái yaacu nuū'nī' mii'. ²⁶ Tii'yā' s'ee' cuuvi cúnu yā chí 'va'á yā ndúúcu dendu'ú chí ndaa vmnáán' yā'āa 'cúú ní cucáávā nducué'n'e nanguuvi ní 'nu'u'. ²⁷ Tuu'mi ní 'ii'yān snáán' yā 'úú chí Sa'n'ā chí Daiya Dendyuús chí ndaa ná 'áámá meēe' ndúúcu poder chí'ee'te ye'n'é ndúúcu chí deevé n'dai ye'n'e maán' cuerpo ye'n'é. ²⁸ Taachi cunga'ā tanducué'n'e chuú cu'nee' diitú nī na staava ye'n'é ní ní ndaa nguui chí nngua'āi ndís'tií ní canéé nī'nuú.

²⁹ 'Úú ní nga'n'a ngíi ndís'tií 'áámá ejemplo: Cuin'diichí ní yā'n'a ye'n'e n'guíidíi yaa' nguui ndúúcu nducyaaca yā'á. ³⁰ Taachi snaa' ní chí 'āa ndaa tá'āa yā'á mii', tuu'mi ní 'āa deenú nī ti 'āa snee nī'nuú' tiempo chí cuchíi yāāa. ³¹ Tii'ca ntúū' cuuvi taachi snaa' ní dendu'ú chuú chí nga'á, 'āa deenú ní chí naachi Ndyuús nga'n'a ntiinyú' yā 'āa snee nī'nuú.

³² 'Úú nga'n'a ngíi ndís'tií, chí cuaacu ní'nyú' 'ii'yā' chí snéé yā maan' 'āa cuéé' cuuvi yā nen'e chí 'āa cuéé cuuvi tanducué'n'e chuú. ³³ Nanguuvi ndúúcu yā'āa ní chó'oo naati nduudu ye'n'é nguéé chó'oo.

³⁴ Ndís'tií ní cundéé ní cuidado chí staava ye'n'e ní nguéé nduui cheechí ndúúcu vicios chí vée in'yee'dí 'cú. Nguéé nadicádíinu' ca ní ye'n'e chí che'é ní o cu'ú ní o ye'n'e n'dee ye'n'e vida ye'n'e ní ti nguui mii' ní dácanaā' ndaa nanáán' ye'n'e ndís'tií. Ní canéé chí canéé listo nī. ³⁵ Tí nguui s'ee' ní ndaa nanáán' ndís'tií ndúúcu 'ii'yā' chí snéé yā in'yee'dí 'cú ní nducyaacá yā ní 'cueenú yā cuuvi tí ndaa nguui s'ee' tan'dúuca 'áámá tuúvi dácanaā' índuudi. ³⁶ 'Cueeti nduuchí ní ní caa'ma' nngua'á ní nguui nguui chí cuuvi nngua'ái ní ye'n'e dendu'ú vaadi ya'ai chí cuchíi. Ní cuuvi ndaa ní nanáán' 'úú, Sa'n'ā chí Daiya Ndyuús.

³⁷ Nguui nguui Jesús mii' ngí'cuee' yā na yaacú templo ní n'gaa' ní nndaa yā ná yīcú 'líi' chí nguui Olivos. ³⁸ Ní nguui nguui cuua' ná nguētiyaa' ní nducyaaca 'ii'yā' ndaa yā na yaacú templo nanáán' Jesús mii' chí 'caandiveé' yā nduudu ye'n'e yā.

22

'Ii"yā" chi contra Jesús nga" ayā táacā chi dii" yā chi cuuvi cuta'á yā Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ 'Āā snee nii"nuú" nguuví ye"e 'viicu ye"e pascua chi 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura ye"e. ² Ní 'ii"yā" chi-iduú n'geeté ndúúcu maestros ye"e ley ndu-uvidaamā yā ní nga"á yā taacā chi cuuvi 'caa"nú" yā Jesús naati 'va'á yā 'ii"yā" ye"e yāā" Jerusalén mii".

³ Espíritu ye"e yāā"nguiniū" sndāa na staava ye"e sa"ā chi nguuví Judas Iscariote chi 'aama discípulo ye"e Jesús naachí ndi-chuuví yā. ⁴ Judas mii" che"e sa nanāā" chiiduú n'geeté ndúúcu capitanes ní yaa'vi sá 'ii"yā" táacā chi cuuvi dii" sa chi naca'a sa Jesús mii" 'ii"yā" s'ee". ⁵ 'Ii"yā" s'ee" ní yeenú n'dai yā ní nduuvidaamā yā chí ca'a yā tuūmí Judas mii". ⁶ Judas sta'a sa tuūmí ní ca"ā sa. Nadacádiinuū" sa táacā cuuvi nta'a sa Jesús mii" na ta'a 'ii"yā" s'ee" manera chi 'ii"yā" ye"e yāā" Jerusalén mii" nguéé ntuumicadii"nuú" yā ye"e.

N'nuú" yā chi che'e yā cáávā 'vícú ye"e pascua

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷ Ndaā nguuví ye"e pascua, 'viicu chi nducyaaca 'ii"yā" che'e yā pan chi nguéé levadura ye"e. Nguuví mii" ní 'ii"yā" 'caa"nú" yā 'áámá 'iiti cuúchí 'lín' chí sacri-ficio ye"e pascua. ⁸ Jesús dicho'ó yā Pedro mii" ndúúcu Juan ní ca"ā yā chí yā 'uuví yā: Cué"é ní ní n'nuú" ní naachi che'e nguiniú yú ye"e 'viicu ye"e pascua.

⁹ 'Ii"yā" s'ee" ní ca"ā yā chí yā Jesús mii": ¿Tíi ne"e ní chi in'nuú" nū chí che'e nguiniú yú?

¹⁰ Jesús n'guécúta"ā yā: Taachí cundaa ní na yāā" Jerusalén mii" ndaāca ní 'áámá sa"ā ní ndéé sa 'cuuti cuéé nuū"nī. Ca"ā ní ndúúcu sa ndíí ná va'ai naachi ndaā sa. ¹¹ Ní caa"mā" ní cuuvi ní sa"ā chí va'ai ye"e mii": N'díi, señor Maestro ye"e yú nga"á yā 'túúca: ¿Tíi cánéé cuarto chí che'é nguiniú ye"e pascua ndúúcu discípulos ye"e? ¹² Sa"ā mii" ní 'cuu"mī" sa ndís'tíi 'áámá cuarto ch'ēte ye"e va'āi chí ndii 'uūví piso ní 'aa véé yaāa". Mii" in'nuú" ní chí che'e yú ye"e pascua.

¹³ Apóstoles ní cue"e yā ní ndaaca yā tan-ducué"é tan'dúúca chí Jesús nga"ā yā ngii yā, ní n'nuú" yā chí che'e yā ye"e pascua.

¹⁴ Taachí ndaā snuū ca'a hora chí che'e nguiniú yā, Jesús mii" ndúúcu apóstoles ye"e yā ch'ēté yā na mesa chí che'e nguiniú yā. ¹⁵ Jesús ca"ā yā chí yā 'ii"yā" s'ee": De'ē chúúca ne"é che'é ndúúcu ndís'tíi 'viicu ye"e pascua 'cūū ne"é chí 'āā 'cuéé 'cuūví.

¹⁶ Caati nga"ā ngii ndís'tíi tí 'úú ní 'āā ntéé che'é ndúúcu ní táámá 'viicu pascua ndíi taachi cuuvi cuaacu chí ne"e caa"ma" ye"e naachi Ndyuūs nga"ā ntii"nyú" yā.

¹⁷ Tuu"mí ní Jesús sta'á yā taza ndúúcu vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní ca"ā yā chí yā apóstoles ye"e yā: Cuta'á ní chuú ní cu'u ní nguaa" nducyaaca ní. ¹⁸ Tí 'úú ní nga"ā ngii ndís'tíi, chí 'āā ntéé cu'ú jugo ye"e uvas, ndii ndaā nguuví ye"e naachi Ndyuūs nga"ā ntii"nyú" yā.

¹⁹ Tuu"mí ní sta'a Jesús pan mii" ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'déé yā ní ca'a yā apóstoles ní ca"ā yā: Chuú chí tan'dúúca cuerpo ye"é 'tíicā. Ní teé lugar 'ii"yā" chí 'caa"nú" yā 'úú cáávā ndís'tíi. Dií" ní chuú taachi n'gaacú ní ye"e 'úú.

²⁰ 'Tíicā ntúū" dii" yā ndúúcu taza. Taachí chíi"nú che'e yā ní ca"ā yā: Jugo ye"e uvas ye"e taza chí cuuvi cuaacu ní chuú tan'dúúca chí yuūu" ye"é chí cungéé cáávā ndís'tíi.

²¹ Maa" ní sa"ā chí naca'ā 'úú véé sa ndúúcu yú na mesa. ²² Sa"ā chí Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu níi"nyú" ca"ā sa 'cuūví sa tan'dúúca chí ne"e Dendyuūs. De'ē chúúca yā'ai ye"e sa"ā chí naca'ā sa 'úú.

²³ Tuu"mí ní apóstoles tucá'a yā nti-ingūūnee" vī'i yā: ¿Du'u ra chí dii" chuú?

Nga"ā yā nguaa" maa" yā: ¿Du'ū chí ch'ēte ca?

²⁴ Tuu"mí ní apóstoles tuca'a yā ca"ā yā nguaa" maa" yā ch'ēé yā chí ch'ēte ca yā. ²⁵ Tuu"mí ní Jesús mii" ca"ā yā chí yā 'ii"yā" s'ee": Reyes ye"e taná"ā naciones nga"ā ntii"nyu" yā tan'dúúca chí 'iivi ch'ēechí ní 'ii"yā" ye"e naciones ní nga"ā yā chí rey ye"e yā n'daacā idií" yā. ²⁶ Naati nguaa" ndís'tíi nguéé 'tíicā. 'Ii"yā" chí ch'ēte ca nguaa" ndís'tíi canéé chí dii" yā tan'dúúca sa"ā da'caiyāa chí dii" mandados. 'Ii"yā" chí nga"ā ntii"nyú" yā nguaa" ndís'tíi canee chí dii" yā tan'dúúca 'áámá 'ii"yā" chí dichí'vē 'ii"yā". ²⁷ Ch'ē cá yā chí ch'ēte yā. ¿'Áá 'ii"yā" chí n'giindí yā na mesa o 'ii"yā" chí n'gíi chí cho'ó chí cu'u? ¿'Áá nguéé 'ii"yā" chí n'giindí na mesa? N'díichí ní. 'Úú ní canee nguaa" ndís'tíi tan'dúúca 'ii"yā" ndíicūū chí dichí'vē.

²⁸ Ndís'tíi ní ch'ēetinéé ní nduucú nguuví nguuví taachi 'úú n'geenú ngii tanducué"é. ²⁹ Ní tan'dúúca Chiidá tee yā 'úú naachí nga"ā ntii"nyú" 'tíicā ntúū" 'úú ní teé ndís'tíi 'áámá chí caa"ma" ntii"nyú" ní. ³⁰ Ní ndís'tíi 'cuetéé ní na mesa nduucú chí che'é ní ní cu'ú ní naachi 'úú nga"ā ntii"nyu". Ní 'cuetéé ní na sillās ye"e juez ní n'díichí ní nuu"ndi ye"e ndichúúví ndaata ye"e 'ii"yā" Israel chí judíos.

*Jesús caaⁿmaⁿ yā chi Pedro caaⁿmaⁿ yā
chi nguéé deenu sa Jesús*

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesús yaa^vi yā Pedro ní caⁿa yā: N'dií, Simón Pedro, Simón Pedro, cuinⁿdiichi ní ti yááⁿnguiniūⁿ ngiicá sa yeⁿe ndísⁿtíí chí cuuvi diiⁿ sa. N'diichineeⁿ sa ndísⁿtíí tanⁿdúúca 'iínⁿyāⁿ ndáádi yā trigo 'tíicā diiⁿ sa. Ní véé permiso yeⁿe sa. ³² Naati 'úú ní ngaⁿangua^a cáávā dii, Pedro, chi cuⁿteénu ca di. Ní taachi ndaacadaami di yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe di ní cuⁿteénu ca di tuuⁿmi ní cunnee di tanáⁿā hermanos yeⁿe di chí cuⁿteénu cá yā.

³³ Simón caⁿa yā chí yā Jesús miíⁿ: Señor, 'āā véé yaáⁿ chí caⁿá nduucú ní ndíí vácū; ní ndúúti chí 'cuuvi ní, 'úú ní 'cuuvi ndúúcu ní.

³⁴ Jesús caⁿa yā chí yā Pedro: Ngaⁿá ngií dii chí tusáⁿā ní nguéé 'cuai tí ndíí taanduvéé cueⁿdiitú di 'iínū cuuvi yeⁿe 'úú chí nguéé inⁿdiichi di 'úú.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe chí cuchií.

³⁵ Tuuⁿmi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā apóstoles: Taachí dicho^o ndísⁿtíí nguéé cāndee ní bolsa yeⁿe tuumi ní, ndíí nguéé ndúú morral yeⁿe ní, ndíí nguéé ndúú ndaacuú yeⁿe ní, ¿'áá véé deⁿé véé chí chíí faltar yeⁿe ní? Apóstoles ní caⁿa yā: Nguéé deⁿé véé.

³⁶ Ní Jesús caⁿa yā: Maaⁿ ní ndísⁿtíí chí véé bolsa yeⁿe ní, candee ní. 'Tiicá ntúūⁿ ndísⁿtíí chí véé morral yeⁿe ní, candee ní. Ndisⁿtíí chí nguéé 'aama machete 'uúvⁱ lados 'caāiⁿ yeⁿe ní, n'diicuí ní cotón yeⁿe ní ní cuái ní. ³⁷ Tí ngaⁿá ngií ndísⁿtíí chí canéé chí cuuvi cuaacú tanducuéⁿe chí canéé nguūⁿ yeⁿe: Ní 'iínⁿyāⁿ caⁿa yā chí véé nuūⁿndi yeⁿe 'úú tanⁿdúúca tanáⁿā 'iínⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā. Tí tanducuéⁿe chí canéé nguūⁿ yeⁿe 'úú canéé chí cuuvi cuaacu.

³⁸ Tuuⁿmi ní discípulos ní caⁿa yā: N'dií, Señor, íngāā na 'uúvⁱ machete 'uúvⁱ lados 'caāiⁿ. Jesús ní caⁿa yā: Nduúcu stíⁿ 'āā véé.

*Jesús ngaⁿangua^a yā na jardín chí ngu-
uvi Getsemani*

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Cuayiiⁿvi ní canⁿdaá Jesús tanⁿdúúca cos-
tumbre yeⁿe yā ní cueⁿé yā na yīicū yeⁿe
Olivos. Ní discípulos yeⁿe yā cueⁿé yā
ndúúcu yā. ⁴⁰ Ní taachí ndaa yā na lugar
miíⁿ, tuuⁿmi ní Jesús miíⁿ ní caⁿa yā chí yā
discípulos yeⁿe yā: Ndisⁿtíí caaⁿmaⁿngua^a
ní chí yááⁿnguiniūⁿ nguéé n'diichineeⁿ sa
ndísⁿtíí chí diiⁿ ní nuuⁿndi.

⁴¹ Jesús ní cueⁿé yā yeⁿe discípulos yeⁿe yā
tanduu naaⁿ chí naachi ndaaⁿ 'áámá tuūⁿ chí
ngií ya ní Jesús caantíⁿyā yā ní caⁿangua^a
yā. ⁴² Ní caⁿa yā: N'dií, Chiidá, ndúúti chí
neⁿe ní ní divíⁿ ní yeⁿe chí canee chí 'cuenú

cuuvi yeⁿe prueba 'cūū. Naati nguéé cuuvi
tanⁿdúúca chí 'úú neⁿe naati tanⁿdúúca chí
n'dií neⁿe ní.

⁴³ Ní cheⁿenaāⁿ 'áámá ángel yeⁿe nan-
guuvi ní caⁿa yā fuerzas Jesús miíⁿ. ⁴⁴ Tí
neené yaⁿai Jesús miíⁿ ní ndiituu nⁿdai ca
ngáⁿangua^a yā. Ní nuuⁿniⁿyaaⁿ yeⁿe yā
tanⁿdúúca yuuúⁿ chí ndií na yāⁿā ingéé.

⁴⁵ Nducueeⁿ yā naachí ngaⁿangua^a yā ní
ndaa yā nanááⁿ discípulos yeⁿe yā ní ndaaca
yā chí styaadú yā, tí discípulos ní neené
ndaachi núúⁿ yā tí yaⁿai yā cáávā Jesús miíⁿ.
⁴⁶ Tuuⁿmi ní Jesús caⁿa yā chí yā discípulos:
¿Deⁿé cúvⁱ chí styaadú ní? Nducueeⁿ ní ní
caaⁿmaⁿngua^a ní ní yááⁿnguiniūⁿ nguéé
n'diichineeⁿ sa ndísⁿtíí chí diiⁿ ní nuuⁿndi.

Sta'a yā Jesús miíⁿ ní candee yā preso

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Taachí Jesús indée yā neené nⁿdeee
'iínⁿyāⁿ ndaa yā ní saⁿā chí nguuví Ju-
das miíⁿ chí 'áámá chéé naachí ndiichuuví
discípulos yeⁿe yā cueⁿé yā vmnááⁿ yeⁿe
'iínⁿyāⁿ sⁿeeⁿ ní ndaa niíⁿnuúⁿ yā Jesús miíⁿ
chí 'neeⁿcheendí yā. ⁴⁸ Tuuⁿmi ní Jesús miíⁿ
ní caⁿa yā chí yā saⁿā: Díí, Judas, ¿'áá
ndúúcu 'áámá beso inaca^a di 'úú chí Saⁿā chí
Daiya Ndyuūs 'iínⁿyāⁿ?

⁴⁹ Discípulos chí snée yā ndúúcu Jesús
taachí snaaⁿ yā chí cuuvi, tuuⁿmi ní caⁿa yā
chí yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá 'caaca taaⁿ nú
ndúúcu machete 'uúvⁱ lados 'caāiⁿ yeⁿe yú?

⁵⁰ Tuuⁿmi ní 'áámá chéé discípulos 'nuúcaⁿai
yā 'áámá mozo yeⁿe chiidúú chⁿéet^e ca ní
ch'iica yā veenⁿ sa lado tá cuaacú sa. ⁵¹ Ní
Jesús caⁿa yā: 'Áā ntéé 'cuuⁿmiⁿ dí. 'Áā
snée ra yā. Ní Jesús tuuⁿví yā veenⁿ sa ní
nduúvā yeⁿe sa. ⁵² Cuayiiⁿvi ní Jesús caⁿa yā
chí yā chiidúú nⁿgeete ndúúcu soldados chí
capitanes chí diíⁿ sa cuidado yaacú templo
ndúúcu 'iínⁿyāⁿ ndicúú chí ngaⁿā ntiíⁿnyúⁿ
yā yeⁿe yaacú chí ndaa yā ndúúcu Judas
miíⁿ: ¿'Áā ndaa ndísⁿtíí ndúúcu machetes
'uúvⁱ lados 'caāiⁿ ndúúcu yáⁿā yeⁿe solda-
dos tanⁿdúúca chí caⁿa ní cutá^a ní 'áámá
chí duúcu? ⁵³ Taachí canéé ndúúcu ndísⁿtíí
nguuví nguuví ná yaacú templo nguéé neⁿe
ní cutá^a ní 'úú. Naati maaⁿ ní hora 'cūú chí
yeⁿe ndísⁿtíí tí hora taachí maāiⁿ miíⁿ, chííⁿ
chí yááⁿnguiniūⁿ ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ sa.

*Pedro miíⁿ ní ngaⁿa sa chí nguéé inⁿdiichi
sa Jesús*

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-
72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Tuuⁿmi ní 'iínⁿyāⁿ sⁿeeⁿ sta'a yā Jesús
miíⁿ ní candee yā Jesús vaⁿai yeⁿe chí-
iduú chⁿéet^e ca. Pedro miíⁿ ní ndaa yaⁿai
sa 'iínⁿyāⁿ. ⁵⁵ Náⁿā 'iínⁿyāⁿ tiiví yā yaⁿā
náávtāⁿā chūvaⁿai ní chⁿéet^e yā cuaaⁿ 'di-
ituú yaⁿā miíⁿ chí dicuutú yā. Pedro miíⁿ
ní ch'iindi sa ntúuⁿ sa ndúúcu 'iínⁿyāⁿ sⁿeeⁿ.
⁵⁶ Tuuⁿmi ní 'áámá táⁿā chí canéé caadi 'iíyú,

n'diichí tá Pedro miin chí vεε sa 'diituú na ya"á. Ní n'giinu n'dái tá sa"á ní ca"na tá: Sám'a 'cūú ní canee sa ndúúú 'i'in'yān chí preso yā.

⁵⁷ Pedro miin ní ca"na sa chí sa n'daātá miin: 'Úú nguée in'diichí 'i'in'yān miin.

⁵⁸ Cuayiivi miin ní 'aama sa"á n'diichí n'dái sa ní ca"na sa chí sa Pedro miin: Dii, ní ndúúú di'nguaa" 'i'in'yān s'ee. Pedro miin ní ca"na sa chí sa sa"á miin: Nguεε 'úú.

⁵⁹ Cho'óo 'áámá hora, ní táámá yā ní ca"na yā: Cuaacu ní'nyú sán'a 'cūú ní canée sa ndúúú 'i'in'yān chí preso yā ti sán'a 'cūú ní ye"é yán'aa Galilea ntúú.

⁶⁰ Pedro miin ní ca"á sa chí sa sa"á miin: Díí, sán'á, nguée deenú chí nga"á di. Taachí Pedro miin 'áa cuée 'cuiinu sa ca"na sa chúú, tusán'á miin ní 'cai tí. ⁶¹ Tuu'mi ní Jesús miin nguεεcundí yā ní n'diichí yā Pedro. Pedro miin nán'gaácú sa nduudu chí ca"na Jesús miin chí yā sa"á 'túúca: 'Áa 'iinu cúúví caa"ma" dí chí nguée n'diichí di 'úú, taachí 'áa cuée 'caí 'áámá vmné"ee tusán'á. ⁶² Tuu'mi ní Pedro miin ní can'dáa sa cuaa" va'ai, ní chεεcu taaví sa ti ya'ai staava ye"é sa.

Sa"á s'ee" ch'en'e sa Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Sám'a s'ee" chí diin cuidado Jesús miin chí'nyu"nee" sa Jesús miin ní ch'en'e sá 'i'in'yān. ⁶⁴ Ní n'gaadi sa nduutináa" yā ndúúú 'aama tínuu. Tuu'mi ní ch'en'e sá naa" Jesús ní nga"na sa ngii sa 'i'in'yān: Dii, caa"ma" di, ¿du'ú ch'en'e díi?

⁶⁵ Ní neene cunnacá nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanáán 'i'in'tyé"é ye"é yaácú templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Taachí chideεve táámá nguuví, 'yaa" n'dái 'i'in'yān ndiicúu ye"é yáa" miin chí nga"na ntiinyu" yā ye"é yaácú, ndúúú chí-íduú n'geeté, ndúúú maestros chí ngi'cueé" ley miin candée yā Jesús nanáán 'i'in'tyé"é ye"é yaácú templo.

⁶⁷ Míin íntinguunée" yā Jesús: ¿'Áa díí chí Cristo? Jesús miin nan'guεεcuta"na yā ye"é 'i'in'yān s'ee: Ndúúti chí caa"má" chí 'tíicá, ní nguée cu'téenu ní ye"é. ⁶⁸ Nduuti chí 'úú ntiinguunée" ndís'tíi, nguée n'guεεcuta"na ní ye"é, ndíi nguée ndúú n'dεechi ra ní 'úú. ⁶⁹ Naati hora chí cuchii ní Sa"á chí Daiya Ndyuús ní 'cuúndi sa lado ye"é honor ye"é Ndyuús chí vée tanducué"é poder ye"é yā.

⁷⁰ Tanducué"é 'i'in'yān s'ee" ca"na yā: ¿'Áa díi Daiya Dendyuús miin? Ní Jesús ní ca"na yā: Ndís'tíi maá" ní nga"na ní chí 'úú ní 'tíicá.

⁷¹ Tuu'mi ní 'i'in'yān s'ee" ní ca"na yā: ¿De'ε cá nduudu cuaacu ye"é 'i'in'yān chí ne"é yú? Tí maá" yú chí'indivee" cuaacú yú nduudu chí ca"na sa.

23

Jesús nanáán gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Tuu'mi ní nducyaaca 'i'in'yān ní candée yā Jesús miin nanáán gobernador Pilato. ² Ní tuca'a yā ca"na yā nuu"ndi ye"é Jesús miin ní ca"na yā: Inndaacá 'nū sán'a 'cūú chí diin sa chí 'i'in'yān nguée i'téenu yā chí nga"na ley ye"é 'nū. Ní nguée ne"e sa chí nadíí'vε 'nū ye"é yán'aa emperador César tan'dúúca chí nga"na ley ye"é ní. Ní sán'a 'cūú ní nga"na sa chí maá" sa chí Cristo, chí Rey ye"é 'nū.

³ Tuu'mi ní sa"á Pilato miin ní itinguunée" sa Jesús: ¿'Áa díi chí Rey ye"é 'i'in'yān Israel s'ee"? Jesús nan'guεεcuta"na yā: N'dii nga"na cuaacú ní ti 'tíicá.

⁴ Pilato miin ní ca"na yā chí yā chíduú n'geeté ndúúú 'i'in'yān s'ee: 'Úú nguée inndaacá mar 'áámá nuu"ndi ye"é sán'a 'cūú.

⁵ 'I'in'yān s'ee" ní diitu n'dái 'cai yá: Sám'a 'cūú ní idii" sa chí 'i'in'yān n'geécú cheendi yā nguaa" maa" yā ndúúú chí ngi'cuee" yā ní ngi'cuee" yā nuu"má" yán'aa Judea ndíi na yán'aa ye"é Galilea ndíi 'muu".

Jesús nanáán rey Herodes

⁶ Tuu'mi ní Pilato, taachí chí'indivee" yā chí Jesús che"é yā ndii yán'aa ye"é Galilea, ní ntiinguunée" yā Jesús nduuti chí ye"é yán'aa ye"é Galilea. ⁷ Ní taachí Pilato chí'indivee" sa chí Jesús miin ní ye"é yán'aa Galilea ye"é yán'aa naachi rey Herodes nga"na ntiinyu" yā, Pilato miin nga"na ntiinyu" yā chí Jesús ca"na yā nanáán rey Herodes tíi canée yā na yáa" Jerusalén nguuví miin.

⁸ Taachí rey Herodes n'díichi sa Jesús miin, neené yeenú sa ti 'áa 'náán n'dai tiempo né"é sá snaa" sa Jesús. Tí neéné n'déee 'náán chí chí'indivee" sa ye"é yā ní canée ngiinú sa chí snaa" sa 'áámá vaadi n'giinu chí diin Jesús miin. ⁹ Neéné n'déee 'naa" chí ntiingūnee" sa Jesús miin, naati nguée de'ε vεε nan'guεεcuta"na Jesús. ¹⁰ Tuu'mi ní miin canee ntuu" chíduú n'geeté ndúúú maestros chí ngi'cuee" ley miin chí n'déee 'náán n'dai nga"na yā chí nuu"ndi ye"é Jesús.

¹¹ Tuu'mi ní Herodes ndúúú soldados ye"é yā chí'nuu" yā 'áámá tínuu" n'dái tan'dúúca catecai rey Jesús miin ní chí'nyu"nee" yā Jesús miin ní cunnacá ca"na yā ye"é Jesús miin. Cuayiivi ní dicho'o ntúu" yā Jesús nanáán Pilato miin. ¹² Ndíi nguuví miin tuu'mi ní Pilato ndúúú Herodes naa" n'daá n'dai yā ndúúú ví'ti cuáá" vmnaa" ní nguée n'diichí yā ví'ti.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuúv

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Tuu'mi ní Pilato nduuvidaamá yá chiiduú n'geeté ndúúú 'iintyén'e ndúúú nducyaaca 'iinyān' ye'e yāān Jerusalén mii'. 14 Ní ca'n'a yá chíi yā 'iinyān' s'ee'n: Ndis'tií ní ndaá n' chí 'cúú' ní sá'n'a 'cúú chí dii' sa chí 'iinyān' ní nguée n'geetinéé 'dii' yá ndúúú chí ngi'cuee'n sa. Taachí intiinguuneé'n sa'n'ā nanáá'n ndis'tií nguée nindaacá mar 'áamá nuu'ndi ye'e sa chí nga'n'a ndis'tií ye'e sa. 15 Ndií nguée ndúú rey Herodes mii' ndaaca yá nuu'ndi ye'e sá'n'a 'cúú chí canée chí 'cuúvi sa ti Herodes 'āa dicho'ó yá sá'n'a 'cúú nanaá'n. Sá'n'a 'cúú nguée dii' sa nuu'ndi chí'ete chí 'cuúvi sa. 16 Maan' ní dii' 'cue'ne sa'n'ā mii' ní cuáyívi n'deéchi sa'n'ā.

17 Canée 'áamá costumbre ye'e ní chí gobernador canee chí n'deéchi yá 'áamá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato mii' ní canée yá dii' yá 'tiicá. 18 Nducyáacá 'iinyān' 'cai yá: N'deéchi ní sa'n'ā chí nguúvi Barrabás. Ní 'āa 'cuuvi rá sá'n'a 'cúú.

19 Barrabás mii' canúú'n sá vácúú chí dii' sa chí 'iinyān' ye'e yāān Jerusalén mii' ní 'cuu'mín' yá contra ye'e gobierno ní ch'iinu' sa 'áamá tiná'n'ā. 20 Gobernador Pilato mii' ní ne'e sa n'deéchi sa Jesús, ní ca'n'a sa chíi sa 'iinyān' s'ee'n taama vmné'ēe chí n'deéchi sá Jesús. 21 Naati 'iinyān' s'ee'n 'cai ntúu' yá: Cu'neé'nga'á ní sa'n'ā, cu'neé'nga'á ní sa'n'ā.

22 Gobernador Pilato mii' ní ca'n'a ntúu' yá ndii chíi' ndii 'iinu' cuuvi: ¿De'ē chí nguée n'daaca ndiín' sá'n'a 'cúú? 'Úú nguée inndaacá mar 'áamá núu'ndi chí'ete ye'e sa chí 'cuúvi sa. 'Úú ní ca'á orden chí ch'e'ne yá sá'n'a 'cúú ní n'deéchi sá'n'a 'cúú.

S'neé'nga'á yá Jesús

23 'Iinyān' s'ee'n chí canndii cá yá 'cai yá chí chíica yá chí cu'neé'ngá'ā Jesús mii'. Ní 'iinyān' s'ee'n ndúúú chíiduú n'geeté diituú n'dái ca 'cai yá. 24 Tuu'mi ní gobernador Pilato mii' ní ca'a yá orden chí dii' yá tan'dúúú chí ne'e 'iinyān' s'ee'n. 25 Ní n'deéchi yá sa'n'ā chí nguúvi Barrabás mii' chí canúú'n vácúú. Sá'n'ā mii' ní dii' sa chí 'cuu'mín' 'iinyān' ye'e Israel contra ye'e gobierno ní 'iinu' sa 'áamá tiná'n'ā. Sá'n'a 'cúú chí chíica 'iinyān' s'ee'n chí n'deéchi yá sa'n'ā. Ní nca'a yá Jesús mii' chí soldados cu'neé'nga'á sa tan'dúúú chí ne'e 'iinyān' s'ee'n.

Ye'e chí cu'neé'nga'á yá Jesús

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Taachí cue'ne yá cuaa' cyúúni mii' ndúúú Jesús mii', soldados sta'á yá 'áamá sa'n'ā ye'e yá'ā Cirene chí nguúvi sa Simón. Sa'n'ā mii' ní yúúni canuu' sa chí cue'ne sa cuéeti. Soldados a fuerza di'cuútu yá Simón mii' chí candé sa cruz ye'e Jesús mii' ní cue'ne sa cuaa' daami Jesús mii'.

27 Néené 'yaa' 'iinyān' ye'e yāān Jerusalén mii' cue'ne yá n'dáa yá Jesús mii' ndúúú n'daataa chí diituu ngeecu yá ní ya'ai yá cáávā Jesús mii'. 28 Jesús mii' ní ch'iinu yá n'daataa s'ee'n ní ca'n'a yá chíi yá tá'n'ā s'ee'n: Ndis'tií, daiya 'iinyān' ye'e yāān Jerusalén, nguée cuéecú ní cáávā 'úú, naati cuéecú ní cáávā maá'n ní ní caavā daiya ní. 29 Ti ndaá nguúvi chí caa'ma' 'iinyān': ¿De'ē chúúca n'dai n'daataa chí nguée ncuuvi daiya tá ní n'daataa chí nguée ntaavi daiya tá ní n'daataa chí nguée daiya tá chí ca'a ta daiya tá chí chíicu? 30 Tuu'mi ní 'iinyān' s'ee'n tucá'a yá ca'n'a yá 'tuuca: Díi yicú cun'daá ndúú ní vmnaa' ye'e 'nū. Ca'n'a ntúu' yá chíi yá yicú n'gaiyā: Cun'díi nee' dí nús'uu. 31 Caati ndúúti chí 'iinyān' chí taan' yá 'caaca yá yá'n'á cuée chí tan'dúúú 'úú, ¿'áá nguée caniicu cá yá 'caaca yá yá'n'á chí cuu'ma' chí tan'dúúú ndis'tií? 'Tiicá nga'n'a Jesús.

32 Nguúvi mii' ní candé ntúu' yá na 'uuvu sa'n'ā chí ngii'nu' 'iinyān' chí cu'neé'nga'á yá sa'n'ā s'ee'n dáamá ndúúú Jesús mii'. 33 Taachí ndaa yá lugar ye'e 'áamá yicú 'lín' chí nguúvi Calavera, mii'ya chí neé'nga'a yá Jesús mii' ndúúú nduu 'uúvi sa'n'ā chí ngii'nu' 'iinyān', 'áamá sa lado ta cuacu Jesús mii', ní táamá sá lado tá 'cueé yá. 34 Tuu'mi ní taachi sné yá i'neé'nga'á yá, Jesús mii' ca'n'a yá: N'dií, Chiidá, nadich'ecú ní ye'e sa'n'ā s'uu' caati nguée déenu sá de'ē chí 'túúca idii' sa. Tuu'mi ní soldados tun'dáa sa suerte na catecai Jesús chí ca'a sa 'áamá sá ndúúú taama sa. 35 'Iinyān' ye'e yāān Jerusalén mii' sné yá ngii'nu' yá nícú 'iintye'ne ngii'nyu'neé'n yá Jesús mii'. Ní nga'n'a yá ngii' yá ye'e Jesús: Sá'n'a 'cúú ní nadanguá'n' ai sa taná'n' 'iinyān'. ¿De'ē cuuvi chí nguée nadanguá'n' ai maá'n sa sa'n'ā nduuti chí sa'n'ā mii' chí Cristo chí Ndyuús dicho'ó yá?

36 'Tiicá ntúu' soldados ngii'nyu'neé'n sa Jesús mii'. Che'e ni'nu' yá ní ca'a yá vinagre. 37 Ní ca'n'a yá chíi yá Jesús mii': Ndúúti chí dii' chí Rey ye'e 'iinyān' Israel, nadanguá'n' ai maá'n di dii'.

38 Ní canée nguú'n na ti'n cruz ye'e Jesús mii' nduudu griego ndúúú nduudu latin ndúúú nduudu hebreo, chí nga'n'a: Sá'n'a 'cúú Rey ye'e 'iinyān' ye'e ndaata Israel.

39 'Áamá chee sa'n'ā chí véé nuu'ndi ye'e sa chí ca'neé'nga'a yá 'áamá lado ye'e Jesús cunnacá ca'n'a sa ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: Ndúúti chí dii' chí Cristo mii' nadanguá'n' ai di maan' di ní nadanguá'n' ai ntuu' di nús'uu. 40 Táamá sa'n'ā chí cu'neé'nga'a yá táamá lado ye'e Jesús 'caa'va sa ndúúú sá'n'a 'cúú ní ca'n'a sa chíi sa sa'n'ā: Díi ¿'áá nguée 'va'a di Ndyuús? Díi ní dáamá condenado ndúúú nús'uu. 41 S'uú' ní cuaacu ní'nyu' n'geenu yú ngii' ti véé nuu'ndi ye'e yú chí nadí'v'e yú

nuu^{ndi} yeⁿe yú naati sán^a 'cūū nguée de^é vee nuu^{ndi} diiⁿ sa.

⁴² Saⁿā miiⁿ ní caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dii, Jesús, n'gaacú nī yeⁿe 'úú taachí ndaa ní naachi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿe.

⁴³ Tuu^{'mi} ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chii yā saⁿā: Cuaacu níⁿnyúⁿ nga^{'á} ngii dii, ti maaⁿ ní cunee di nduucú na lugar chi ngu^uvi paraíso.

Jesús ch'i'iyā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Taachí chii maⁿa nguuví chii maāⁿ núú^{'má}n in^{'yee}ndi ndii taanduú n'ge^εcu 'ínúⁿ chiinú. ⁴⁵ Yáⁿā ní nduuví maāⁿ ní cortina yeⁿe yaacú templo nda^{'ai} náávtáⁿa. ⁴⁶ Tuu^{'mi} ní Jesús miiⁿ 'cai yā: N'dii, Chiidá, na ta^{'á} nī cu^{'neé}n espí^{'ritu} yeⁿe. Ch'ínúⁿ caⁿa yā chuū, ní Jesús ch'i'iyā.

⁴⁷ Taachí saⁿā chi nga^{'a} ntiⁿnyuⁿ yeⁿe soldados romanos n'diichi sa chí ch'i'iy Jesús, tuu^{'mi} ní caⁿa sa: De^{'e} chúú^{cá} ch'ε^εte Ndyuús. Cuaacu níⁿnyúⁿ sán^a 'cūū saⁿā chi nguée nuu^{ndi} yeⁿe sa.

⁴⁸ Nducyáá^{cá} 'iiⁿyāⁿ chí cheⁿe yā ní n'diichi yā chí chii, ngu^εεcundii yā ch'eⁿe níⁿnyuⁿ yā taachi cueⁿe yā vaacu yā. ⁴⁹ Ní nducyáá^{cá} 'iiⁿyāⁿ chí n'diichi yā Jesús miiⁿ, ndúú^{cú} n'daataá chí cheⁿe ndúú^{cú} Jesús miiⁿ ndii yáⁿā yeⁿe Galilea, ch'ε^εtinée ya^{'ai} yā ch'ínúⁿ yā dendu^{'ú} chí 'túú^{cá}.

Ch'iichi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Vé^{'e} 'áamá saⁿā chí n'dai ní n'daaca sa chí nguú^{'v}í sá José. Sán^{'ā} miiⁿ ní saⁿā ch'ε^εte yeⁿe 'iiⁿtyéⁿe ch'ε^εte yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel. ⁵¹ Saⁿā miiⁿ ní yeⁿe yāāⁿ Arimatea chí yáⁿā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel. Ní saⁿā nguée ndúú^{'v}idaama sa ndúú^{cú} tanáⁿā 'iiⁿtyeⁿe ti nguée canee yíinúⁿ sa ndúú^{cú} chí diiⁿ yā. Tí saⁿā miiⁿ canee ngí^{'n}úⁿ sá tiempo chí Ndyuús ndaa yā in^{'yee}ndi 'cūū ní nga^{'a} ntiⁿnyuⁿ yā. ⁵² Ní cueⁿe sa ndaa sa nanáⁿ gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁵³ Cuayiivi taachi José ndiví sa cuerpo yeⁿe Jesús na cruz ní ch'ε^εcu sa áamá sá^{'bana} na cuerpo yeⁿe yā tan^{'dúú}cá costumbre yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel ní ch'iichi sa na 'áamá yáinyāⁿ ngai chí din^{'dái} yā che^εti yíivi yaava naachí mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguée nnú^{'u}n yā. ⁵⁴ Nguuvi miiⁿ ní nguuví viernes chí 'iiⁿyāⁿ ch'iindiyáⁿ yā tanducueⁿe cáávā 'viicu pascua ní cáávā nguuví chí cuchii chí sá^{'bado} chí nguuví chí ntaavi^{'tuunúú} 'iiⁿyāⁿ Israel.

⁵⁵ N'daata s'eeⁿ chí can^{'daa} Jesús ndii na yáⁿā Galilea, cueⁿe tá ní n'diichi tá yáinyāⁿ ní táá^{cá} canuúⁿ cuerpo yeⁿe Jesús. ⁵⁶ Ní taachí n'daataá s'eeⁿ ndaa tá vaacu tá, n'nuu^{'n} tá perfumes ndúú^{cú} pomadas chí

n'dε^εvé nge^εn. Ní nguuví cuayiivi, ní nguuví sá^{'bado} chí ntaavi^{'tuunúú} 'iiⁿyāⁿ tan^{'dúú}cá chí nga^{'a} ley yeⁿe yā.

24

Jesús nanduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Nguuví domingo chí maaⁿ ní nguuví vmnáⁿ vmnaaⁿ yeⁿe ndε^εte, tyaaⁿ n'dái cueⁿe n'daataá s'éeⁿ ní cueⁿe yā ndúú^{cú} tanáⁿā n'daataá. Candé yā especies chí dε^εvé nge^εn chí 'āā vé^{'e} yaāⁿ yā. ² Taachí ndaa yā na yáinyāⁿ miiⁿ, 'āā ntée^{'e} tuúú ch'ε^εte miiⁿ na cheendi yáinyāⁿ ti canee 'aama lado. ³ Tuu^{'mi} ní taachí snda^{'yā} ch'ε^εti yáinyāⁿ miiⁿ, nguée ndaaca^{'yā} sa cuerpo yeⁿe Jesús. ⁴ Taachí n'diichi yā chuū, ní dii^{'yā} yā chí, tuu^{'mi} ní neé^{'e} na 'uuví saⁿā 'diituú yā ndúú^{cú} catea^{'chi} dε^εvé ngii. ⁵ Ní n'daataá s'eeⁿ dii^{'yā} n'dai yā chí ní n'diichi yā ndii na yáⁿā. Saⁿā s'eeⁿ ní caⁿa sa: De^{'e} cuuví chí in^{'nuú}n ní 'iiⁿyāⁿ chí candúú^{'ch}í yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā? ⁶ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní 'āā ntée canee yā 'muu^{'n}. 'Āā nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿā. N'gáá^{'cú} ní yeⁿe nduudu chí caⁿa yā taachi canee yā ndúú^{cú} ní na yáⁿā Galilea taachí 'āā cué^{'e} cuú^{'yā} yā. ⁷ Ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chí yā ndis^{'tí}: 'Úú Saⁿā chí Daiya Ndyuús ní 'iiⁿyāⁿ canee chí nca^{'á} yā 'úú ta^{'ā} 'iiⁿyāⁿ chí dinuuví^{'ndi} yā. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cu^{'nee}nga^{'á} yā 'úú; naati ndiichi ndii 'ínúⁿ nguuví 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

⁸ Tuu^{'mi} ní n'daata s'eeⁿ n'gaacu tá yeⁿe nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ. ⁹ Ní cueⁿe tá yeⁿe yáinyāⁿ ní cuna^{'ā} tá ní ca^{'a} tá chí tá ndu^{'u} ndiichá^{'má} apóstoles ndúú^{cú} tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chí snée yā mii^{'yā}. ¹⁰ N'daata s'eeⁿ chí caⁿa ta chí tá apóstoles ní ta María yeⁿe yāāⁿ Magdala, ndúú^{cú} ta Juana, ndúú^{cú} tá María chí che^εcuú Jacobo, ndúú^{cú} tanáⁿā n'daata s'eeⁿ. ¹¹ Apóstoles ní nadicadiinú^{'u}n yā chí tán^{'ā} s'eeⁿ ní loca tá cáávā chí nga^{'a} tá. Ní nguée s'ténu^{'u} yā nduudu yeⁿe tá.

¹² Tuu^{'mi} ní Pedro miiⁿ ní ncue^{'e} sa ní cueⁿe sa ngé^{'e}núⁿ sa na yáinyāⁿ. Taachí ndaa sa, tuu^{'mi} ní n'diichi núú^{'n} sa che^εti yáinyāⁿ ní 'āā dá^{'mā}n sá^{'banas} canee miiⁿ. Saⁿā ní cueⁿe yíinu^{'n} sá yeⁿe chí chó^{'o}o ní cuna^{'ā} sa na vaacu sa.

Saⁿā s'eeⁿ ní cueⁿe sa cuaaⁿ cyúú^{'n} chí nge^{'n}e cuaaⁿ na yáāⁿ Emaús

(Mr. 16.12-13)

¹³ Nguuví miiⁿ núu^{'n}, 'uuví saⁿā s'eeⁿ cueⁿe yā 'áamá yāāⁿ lí^{'n} chí nguuví Emaús chí canee taanduú ndiichúú^{'v}í kiló^{'metros} yeⁿe yāāⁿ Jerusalén. ¹⁴ Ní taachí cueⁿe yā cuaaⁿ cyúú^{'n} ní índé^{'e} yā yeⁿe tanducueⁿe dendu^{'ú} chí chí. ¹⁵ Ná^{'án} chí índé^{'e} yā ní itiinguunee^{'n} ví^{'i} yā, maaⁿ Jesús miiⁿ ndaa ní^{'n}ú^{'n} yā ní cueⁿe yā ndúú^{cú} 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶ Taachí n'diichi yā Jesús miiⁿ nguée iintiinaaⁿ yā

'i'in'yān. ¹⁷ Jesús can'a yā chiī yā 'i'in'yān s'een: ¿De'ē índee ndís'tiī? ¿De'ē cuuví tātīī ndaachi yīinú nī?

¹⁸ Sa'n'a chi nguuví Cleofas nan'guēcūta'n'a yā. ¿Áá díí, 'áámá n'dyá'n'ā díí chi canuu' di yúúni na yāān Jerusalén chi nguéé déénu di de'ē chiī nguuví s'een na yāān Jerusalén mii'?

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús can'a yā chiī yā 'i'in'yān s'een: ¿De'ē chiī yāān mii'ya? 'I'in'yān s'een ní ca'n'a yā: Jesús ye'n'e yāān Nazaret, chí 'áámá sa'n'a profeta ní díi' yā 'áámá ntii'nyu'n'dai ndúúcu poder. Ní díi' yā n'deeen n'dái vaadi n'giinu ní nga'n'a yā nduudu ye'n'e Ndyuūs nanáān Ndyuūs ní nanáān nducyaaca 'i'in'yān. ²⁰ Chiiduú n'gēetē ndúúcu 'i'in'tyē'n'e ye'n'e yú tun'dáa nuu'ndi ye'n'e Jesús ní nca'a yā Jesús 'i'in'yān ní ca'n'a yā chí 'cuuví yā. Níicú s'nee'nga'ā yā Jesús. ²¹ Nús'uu ní snéé yúúni 'nū ní cunee ngiinu 'nū chí sá'n'a 'cūū ní nadinguá'n'ai sa 'i'in'yān ye'n'e nación Israel chí nación ye'n'e 'nū. Maa' ní 'i'in' nguuví chí chí chuū. ²² Ní ná n'duuví n'daataá chí chiicá yā dáámá nduucú 'nū che'n'é yā tyaa' na yáinyān ní cuen'e yíinú 'nū. ²³ Ní ndáa yā nanaán 'nū ní ca'n'a yā chí nguéé ndaaca yā cuerpo ye'n'e Jesús mii'. Ní n'diichí yā n'duuví ángeles chí ca'n'a yā chí yā 'i'in'yān s'een chí Jesús mii' 'āa nduuchi yā ye'n'e nguaa' tiná'n'ā. ²⁴ Ní che'n'e n'duuví sa'n'a chí chíicá nduucú 'nū na yáinyān ní ndaāca sa tan'dúúca chí nga'n'a n'daataá s'een naati nguéé n'diichí sa Jesús.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús can'a yā chiī yā sa'n'a s'een: De'ē chúúca vaadicadínūn ye'n'e ndís'tiī ndúúcu staava ye'n'e ní chí che'chi chí nguéé s'téenu ní tanducué'n'e chí ca'n'a sa'n'a profetas. ²⁶ ¿Áá nguéé canee nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs chí Cristo mii' canéé chí 'cuenú yā cuuví cosas chí 'túúca ní cuayiivi mii' cuna'n'ā yā ná va'ai che'ti nguuví?

²⁷ Tucá'a Jesús can'a yā ye'n'e tanducué'n'e chí canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs ndíi taachí dinguū' Moisés ndúúcu chí dinguū' nducyaaca profetas. Ní nga'n'a Jesús ye'n'e chí dinguū' yā ye'n'e Cristo ndíi cuáān vmnaa' ye'n'e chí canéé chí chó'oo ye'n'e yā.

²⁸ Tuu'mi ní taachi ndáa yā na yāān 'līn' chí cuen'e yā, Jesús mii' ní díi' yā chí candiicá ca yā. ²⁹ Sa'n'a s'een d'cuítu sa Jesús chí canee yā ndúúcu sa, ní ca'n'a sa chíi sa Jesús: N'diī cunee ní nduucú 'nū, ti cuuví chíinú ye'n'e ní. 'Áa cuéé cuuví 'da'a. Tuu'mi ní Jesús cuen'e yā ndúúcu sa'n'a s'een cuaa' che'ti va'ai ní canéé yā ndúúcu sa. ³⁰ Taachí Jesús mii' vee yā na mesa ní che'ē yā ndúúcu 'i'in'yān s'een, tuu'mi ní sta'a yā pan ní ca'n'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan mii'. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'i'in'yān s'een. ³¹ Tuu'mi nūn' sa'n'a s'een iintiinaa' sa Jesús mii', naati Jesús ndaanaán yā ye'n'e sa'n'a s'een. ³² Ní sa'n'a s'een nga'n'a sa ngiī sa vi'i:

¿Áá nguéé chicadiinuun yú na staava ye'n'e yú chí ya'ai taachi snūn' yú yúúni taachí índee yā ndúúcu yú, ní ngi'cueé'n' yā nduudu ye'n'e Ndyuūs s'uúu'?

³³ Hora mii' nūn' nducueen sa ní cuna'n'ā sa na yāān Jerusalén. Ní ndaaca sa ndu'ū ndiicháámá apóstoles ndúúvidaama yā ndúúcu taná'n'ā 'i'in'yān chí snée yā ndúúcu yā. ³⁴ 'I'in'yān s'een ní nga'n'a yā nguaa' maán yā: Cuaacu níi'nyú Jesús nduuchi yā nguaa' tiná'n'ā ní che'enaán yā ye'n'e Simón.

³⁵ Tuu'mi ní 'uuví sa'n'a s'een ní ca'n'a yā táacá chíi yúúni chí cuen'e yā. Tii' ní iintiinaa' Jesús mii' taachí n'dee yā pan.

Jesús che'enaán yā ye'n'e discípulos ye'n'e yā
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Taachí sa'n'a s'een nga'n'a sa chuū, Jesús mii' ní che'n'e naán yā naavta'n'a 'i'in'yān s'een ní ca'n'ā yā chíi yā 'i'in'yān s'een: Cuuví 'dii' ndúúcu ndís'tiī.

³⁷ Tuu'mi ní 'i'in'yān s'een díi'yā yā chí ti nadicadínūn yā chí n'diichi yā 'aama espíritu. ³⁸ Naati Jesús mii' can'ā yā chíi yā 'i'in'yān s'een: ¿De'ē cuúví chí díi'yā ní chíi? ¿De'ē cuúví chí 'tíicā nadacadínūn ní na staava ye'n'e ní? ³⁹ Cuin'diichí ní ta'á ndúúcu ca'á. 'Úú maán chuū. Cuituu'ví ní 'úú. Cuin'diichí ní. 'Úú nguéé 'aama espíritu tan'dúúca chí nadacadínūn ní. 'Áámá espíritu nguéé 'iini ní nguéé yuúte tan'dúúca chí inaa' ndís'tiī chí vée ye'n'e 'úú.

⁴⁰ Taachi Jesús can'a yā nduudú 'cūū, chíi'í yā ta'a yā ndúúcu ca'a yā. ⁴¹ Naati 'i'in'yān s'een ní nguéé s'téenu yā ti yeenú n'dai yā ní ngen'e yīinu yā. Ní cáavā chuū Jesús can'a yā chíi yā 'i'in'yān s'een: ¿Áá nguéé de'ē vee 'muun' chí che'e yú?

⁴² Tuu'mi ní ca'a yā 'áámá táán 'yaacā ndúúcu 'aama taan va'ai ndíi. ⁴³ Cristo mii' ní sta'a yā ní che'ē yā nanáān 'i'in'yān s'een. ⁴⁴ Ní ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān s'een: Ndúúdu 'cūū ca'n'ā taachí canee ndúúcu ndís'tiī. Canéé chí cuúví cuaacu tanducué'n'e dendu'ú chí canéé nguū' ye'n'e 'úú na libro ye'n'e Ndyuūs chí canéé nguū' na ley ye'n'e Moisés ndúúcu ye'n'e profetas ndúúcu ye'n'e salmos.

⁴⁵ Tuu'mi ní Jesucristo díi' yā chí tumicadiinuun 'i'in'yān s'een chí canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs. ⁴⁶ Ní ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān s'een: 'Tíicā canéé ye'n'e 'úú chí Cristo 'úú. 'Tíicā canee chí 'cuenú cuuvi ní 'cuúví. Ní nduuchi ye'n'e nguaa' tiná'n'ā ndii chíi ndii 'i'in' nguuví. ⁴⁷ Ní 'i'in'yān s'een canéé chí caa'ma' yā nduudu mii' chí ndaacadaami 'i'in'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā vmnaa' núú'má' na yāān ní Ndyuūs nadach'ecú yā nuu'ndi ye'n'e yā cáavā chí duuchi. Ní vmnáān vmnaa' nanáān 'i'in'yān ye'n'e yāān Jerusalén. Cuayiivi

yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe núúⁿmáⁿ naciones yeⁿe
 iⁿ'yeeⁿdī. ⁴⁸ Ndís'tiī ní cuuví nī testigos
 yeⁿe chuū ti n'diichí nī chuū ní canéé chí
 caaⁿ'máⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁹ Cuin'diichí nī. 'Úú
 dicho'ó Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí caⁿ'ā
 Chiidá chí ndaā nanááⁿ ndís'tiī. 'Cuētinéé
 nuúⁿ nī na yáāⁿ Jerusalén ndií chí ndaāca nī
 poder yeⁿ'e Ndyuūs, poder chí cuchī yeⁿ'e
 cuaaⁿ 'niiⁿnúⁿ.

Jesús cunaⁿ'a yā va'ai chēti nguuvī

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Cheⁿ'e Jesús ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na
 yāāⁿ 'líiⁿ Betania ní di'viicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.
⁵¹ Taachí ch'iinu di'viicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ,
 cueⁿ'é yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cundaa yā
 va'ai chēti nguuvī. ⁵² Cuayiivi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
 dich'ēté yā Ndyuūs ní cunaⁿ'a ntuúⁿ yā na
 yāāⁿ Jerusalén. Ní neené yeenu taavi yā.
⁵³ Ní 'áamá chētinéé yā na yaacū templo ní
 ngaⁿ'á yā chí ch'ēte Ndyuūs. Ní i'téenu yā
 Ndyuūs. 'Tíicā chí.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŨ N'APÓSTOL JUAN

N'dií ní sa"á chi Nduudu

¹ Cuáá" nááchí chinga'a 'áa nga"n'a Dendyuūs ndúúćú Nduudu, ní Nduudu míí" 'áa nga"n'a ndúúćú Dendyuūs, ní Nduudu mii" ní Dendyuūs. ² Chuū chí naachi chinga'a ndúúćú Dendyuūs mii". ³ Tanducué"é chi véé ní cucáávā 'i'in'yā" mii" dín'dái yā chí véé. Nduuti chí nguée yā, nguée véé mar 'aama cosa chí véé. ⁴ 'I'in'yā" mii" canée ndúúćú vida cue"e daa"ma" ní vida mii" ní deéve ye"e 'i'in'yā". ⁵ Níicú deéve chidevé na maai", chí maai" míí" 'i'in'yā" nguée tuumicadínuu" yā.

⁶ Dendyuūs nidichó'o yā 'áámá sa"á, chí nguuví sa Juan. ⁷ Sa"á mii" ndaa sa chí ca"n'a sa nduudu cuaacu. Ní caa"má" sá nduudu cuaacu ye"e chí deéve caati nducyaácá yā cu'téenu yā cáávā sa"á mii". ⁸ Nguée sa"á mii" chí deéve; naati chí nga"n'a sa nduudu cuaacu ye"e deéve. ⁹ Chíí" chí nduudu cuaacu chí deéve. Chíí" nga'a deéve ye"e nducyaácá yā chí sneé yā i"yee"ndí'cū.

¹⁰ 'I'in'yā" mii" chí deéve ní canée yā i"yee"ndí'cū, ní dín'dái yā i"yee"ndí, ní 'i'in'yā" ye"e i"yee"ndí nguée n'diichi yā 'yā. ¹¹ Ndaá yā caavā ndaata ye"é yā 'íicú 'i'in'yā" ye"é yā nguée cuú" yā chí canée yā. ¹² Nducyaácá 'i'in'yā" chí cuú" yā chí 'i'in'yā" mii" canée yā nduucú yā, Ndyuūs cá'ā yā poder 'i'in'yā" mii" chí cuuvi daiya Dendyuūs 'i'in'yā", 'i'in'yā" chí i'téenu yā chí nguúví yā. ¹³ Nguée cuuvi yā daiya yā cáávā yuúú", ní nguée caava yuútē, ní nguée caavā isá"á, caati cáávā 'iivú Ndyuūs.

¹⁴ Níicú Nduudu mii" ní ch'indiyáa" yā tan'dúúćá s'uúú" ní canée yā ndúúćú s'uúú". N'dái taavi yā ndúúćú favor ndúúćú nduudu cuaacu. Ní n'diichi yú poder ye"é yā, poder tan'dúúćá ye"é 'áámá n'dyá"n'a ye"é Chiidá yā chí Dendyuūs mii". Ndiituu taavi yā ndúúćú favor ndúúćú nduudu cuaacu. ¹⁵ Juan ca"n'a sa nduudu cuaacu ye"é yā ní 'cái sa ní nga"n'a sa ye"e 'i'in'yā" cū: 'I'in'yā" chí cuchíí yā cuaa" daamí ní vmnaa" cá yā ye"é 'úú caati 'áa' naa" cá yā niicu 'úú.

¹⁶ Níicú nducyaaca yú ita'a yú favor ndúúćú favor ye"é Jesús chí ndiituú yā ndúúćú favor. ¹⁷ Caati véé ley mii" cucáávā Moisés ca'a yā naati véé favor ndúúćú nduudu cuaacu cucáávā Jesucristo ca'a yā. ¹⁸ Mar 'áámá 'i'in'yā" nguée n'diichi yā Dendyuūs mii". Jesús 'áámá n'dyá"n'a ye"é Chiidá yā chí canée nduucú yā, Jesús míí" dií" yā chí 'i'in'yā" deenú yā ye"é Chiidá yā.

Nduudu cuaacu ye"e Juan chí ngeedinuū"nī"

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Taachi 'i'in'yā" Israel ye"é yāa" Jerusalén dichó'o yā chiiduú s'een ndúúćú 'i'in'yā" levitas s'een ní ndaa yā nanáá" Juan mii" chí itiinguunée" yā: ¿Díí, du'ú dii? chuū chí nduudu cuaacu chí n'guécúta"á Juan. ²⁰ Ní Juan mii" ntumii"nú" yā ní nguée chee"diitú yā ní ca"n'a cuaacú yā: Nguée 'úú chí Cristo.

²¹ Ní natiinguunée" yā sa"á: ¿Du'ú dii, tuu'mi? ¿'Áá díí profeta Elías? Nga"á Juan: Nguée 'úú. Ní natiinguunée" yā sa"á: ¿'Áá díí chí profeta? Nga"á ntúu" sa: Nguée 'úú.

²² Nga"á ntúu" yā ngii yā sa"á: ¿Du'ú dii, tuu'mi? Ní 'tíicá caa"má" 'nū cuuvi 'nū 'i'in'yā" chí dichó'o yā nús'uu. ¿De'é nga"á di ye"e maā" di?

²³ Tuu'mi ca"n'a Juan: 'Úú nduudu chí ca"n'a na yá"áa naachi nguée ch'etinéé 'i'in'yā": Nan'guáa" ní yúúni cuaacu ye"é Dendyuūs, tan'dúúćá chí nga"n'a profeta Isaias mii" naachi canée nguū" na libro ye"e Ndyuūs.

²⁴ 'Íicú 'i'in'yā" s'een chí ndaa yā mii" ní 'i'in'yā" ye"é fariseos. ²⁵ Níicú ntiinguunee" yā sa"á ní nga"n'a yā ngii yā sa"á: ¿De'é cúuví chí ngeedinuū"nī di, ndúúti chí dii nguée Cristo dii, ní nguée Elías dii, ní nguée profeta 'cū dii?

²⁶ Níicú Juan nan'guécúta"n'a yā ye"é yā ní ca"n'a ya: 'Úú ní ngeedinuū"nī ndúúćú nuū"nī; naati nguaa" ndí's'íí ní canée 'áámá yā ní nguée ináa" ní 'i'in'yā". ²⁷ 'I'in'yā" cū chí cuchii cuayiivi ní vmnaa" ca yā ye"é 'úú. Niicu 'úú nguée n'dai 'úú, chí cuuvi díí" n'daatií yí"má" ye"e ndaacu ye"é yā.

²⁸ Cosa 'cū chí chíí ná yá"áa Betábara na táámá lado ye"e yíicú Jordán, naachi Juan chéédinuū"nī sa 'i'in'yā".

Titi cuūchí ye"e Dendyuūs

²⁹ Chí deéve táámá nguuví ní Juan n'diichi sa Jesús ndaa yā naachi canee sa, níicú nga"n'a sa: Cun'diichi ní. 'Íngaá Jesucristo chí nguuví yā 'Ítí Cuūchí ye"é Dendyuūs chí nadiví yā nuū"ndí ye"e 'i'in'yā" ye"e i"yee"ndí. ³⁰ Chuū chí nga"n'a ye"é yā: Cuchii 'áámá sa"á cuayiivi ye"e 'úú níicú 'áa vmnaa" sa ye"é 'úú, caati 'áa' naa" ca sa niicu 'úú. ³¹ 'Úú ní nguée n'diichi 'i'in'yā" naati deenú chí snaa" 'i'in'yā" Israel 'yā. Cáávā chuū 'úú cuchíí ní ngeedinuū"nī ndúúćú nuū"nī.

³² Juan míí" ní nga"n'a sa nduudu cuaacu: 'Úú ní n'diichi Espiritu N'dai ye"e Dendyuūs chí cuch'ée" nanguuvi tan'dúúćá paloma ní ndaa vmnaa" ye"é yā ní canée yā ndúúćú yā. ³³ 'Úú nguée n'diichi 'i'in'yā" mii" naati 'i'in'yā" chí dichó'o yā 'úú chí ngeedinuū"nī ndúúćú nuū"nī, 'i'in'yā" mii" chí nga"n'a yā ngii yā 'úú: Du'ú chí n'diichi di chí nde'É Espiritu N'dai

ye^e Ndyuūs ní canée yā nduucú yā, 'iⁱn'yáⁿ 'cūū chⁱ ngeēdinūⁿ nⁱ ndúú^c Espíritu N'dai ye^e Ndyuūs. ³⁴ 'Úú ní n'diichí ní ngaⁿ'a cuaacú chⁱ chuū chⁱ Daiya Dendyuūs.

Discípulos chⁱ vmnááⁿ vmnaaⁿ

³⁵ Chⁱ deēve táamá nguuvⁱ canéeⁿ ntuūⁿ Juan ndúú^c 'uuvⁱ discípulos ye^e sa. ³⁶ Ní inaaⁿ sa Jesús miiⁿ chⁱ cachiicá yā cuaaⁿ miiⁿ. Ní ngaⁿ'a sa: N'diichí nⁱ. 'Íngaā Jesucristo chⁱ nguuvⁱ yā 'Íiti Cuūchⁱ ye^e Dendyuūs.

³⁷ Ndúú 'uuvⁱ discípulos ye^e Juan chⁱ 'iindiveéⁿ yā chiiⁿ chⁱ ngaⁿ'a sa, ní cue^e yā ndúú^c Jesús. ³⁸ Ngeēcundíⁿ Jesús ní n'diichí yā chⁱ n'dáa yā 'yā. Ní ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dé^e in'nuuⁿ di? Ngaⁿ'a 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ ngiiⁿ yā 'yā: Rabí (nduudu míⁿ neⁿ e caaⁿ maⁿ chⁱ Maestro), ¿tíí canéeⁿ vaacu di?

³⁹ Tuuⁿ mi ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā saⁿ'ā: Cuchií nⁱ ní^cú n'diichí nⁱ. Ní ndaá yā ní n'diichí yā tii canée yā. Ní ch'etineeⁿ yā nduucú yā nguuvⁱ miiⁿ caati 'āā tandúú n'geēcú cuūⁿ chiiⁿ.

⁴⁰ Ní ye^e 'uuvⁱ yā chⁱ 'iindiveéⁿ yā ye^e Juan ní cue^e yā ndúú^c Jesús. 'Áamá saⁿ'ā miiⁿ ní nguuvⁱ sa Andrés 'diinū Simón Pedro. ⁴¹ Ní Andrés miiⁿ nndaacá sa maaⁿ 'diinu sa Simón ní ngaⁿ'a sa ngiiⁿ sa sáⁿ'ā: Nndaaca 'nū Mesías miiⁿ (neⁿ e caaⁿ maⁿ nduudu miiⁿ chⁱ Cristo).

⁴² Ní candē sa Simón nanááⁿ Jesús. Ní taachi Jesús miiⁿ n'giinu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní ngaⁿ'a yā: Díí Simón Pedro, daiya Jonás miiⁿ. Mááⁿ ní cuⁿeeⁿ yú chⁱ duuchi Cefas (nduudu míⁿ neⁿ e caaⁿ maⁿ tuūū).

Jesús yaa'vi yā Felipe ndúú^c Natanael

⁴³ Chⁱ dévé táamá nguuvⁱ Jesús neⁿ'é yā caⁿ'a yā na yāⁿā Galilea, ní cue^e yā. Ndaaca yā Felipe ní ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā saⁿ'ā: Cuchií di nduucú.

⁴⁴ Ní yāāⁿ vaacú Felipe ní ye^e yāāⁿ Bet-saida ní dáamá yāāⁿ vaacú sa ndúú^c Andrés ndúú^c Pedro. ⁴⁵ Felipe míⁿ nndaaca sá Natanael, ní^cú ngaⁿ'a sa ngiiⁿ sa sáⁿ'ā: 'Áā nndaacá 'nū Jesús daiya José ye^e yāāⁿ Nazaret. Dingūⁿ Moisés ye^e 'iⁱn'yāⁿ 'cūū na ley, ní dingūⁿ profetas ye^e 'iⁱn'yāⁿ 'cūū.

⁴⁶ Ní ngaⁿ'a Natanael: ¿'Áá véé cosa chⁱ n'daacā na yāāⁿ Nazaret? Ní ngaⁿ'a Felipe miiⁿ: Cuchií di ní n'diichí di.

⁴⁷ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā Natanael chⁱ cuchií sa nanááⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ye^e sa: N'diichí nⁱ 'áamá saⁿ'ā chⁱ cuaacu níⁿyūⁿ ye^e ndaata Israel miiⁿ. Ní nguéé ngincheⁿ ei sa 'iⁱn'yāⁿ.

⁴⁸ Ngaⁿ'a Natanael ngiiⁿ sa 'iⁱn'yāⁿ: ¿Tíí n'diichí di 'úú? Ní ngaⁿ'a Jesús ngiiⁿ yā saⁿ'ā: Taachi 'āā cuéé yaa'vi Felipe di ní taachi canée dí maaⁿ yāⁿ'á yeⁿ e n'guíidíi yaaⁿ nguuvⁱ, 'āā n'diichí díí.

⁴⁹ Ní nan'guēcutáⁿā Natanael miiⁿ ní ngaⁿ'a sa ngiiⁿ sa 'iⁱn'yāⁿ: Maestro, n'dií chⁱ Daiya Dendyuūs miiⁿ. N'dií chⁱ Rey ye^e Israel.

⁵⁰ Ní ngaⁿ'a Jesús ngiiⁿ yā saⁿ'ā: ¿'Áá cáávā chⁱ ngaⁿ'a ngiiⁿ dii chⁱ n'diichí dii maaⁿ n'guíidíi yaaⁿ nguuvⁱ chⁱ 'āā i'teenu di 'úú? Ch'etēⁿ n'dai ca n'diichí dí dendúⁿ nguéé ti chuū.

⁵¹ Ní ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā saⁿ'ā: Cuaacu níⁿyūⁿ cuāacū níⁿyūⁿ ngaⁿ'a ngiiⁿ dii. Ngúúvⁱ maaⁿ ní ngúúvⁱ chⁱ cuíchiⁿ cunée chⁱ n'diichí di chⁱ nanguaāⁿ nanguuvⁱ ní^cú ángeles ye^e Dendyuūs miiⁿ ní ngeē yā ní nguaⁿ'á yā nanááⁿ Saⁿ'ā chⁱ Daiya Dendyuūs.

2

Ch'iindivaacu 'iⁱn'yāⁿ ye^e yāāⁿ Caná

¹ Chiiⁿ ndii chíⁿ ndii 'íinū nguuvⁱ miiⁿ ní ch'iindivaacú 'áamá 'iⁱn'yāⁿ na yāāⁿ Caná ye^e yāⁿā Galilea. Ní miiⁿ cánéé ch'ecú Jesús. ² Ní diiⁿ yā invitar Jesús ndúú^c discípulos ye^e yā náachí ch'iindivaacú 'iⁱn'yāⁿ. ³ Ní ch'iinu vino ye^e yā. Ní ch'ecú Jesús ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā Jesús: 'Áā ntéé vino ye^e yā.

⁴ Ní ngaⁿ'a Jesús ngiiⁿ yā ch'ecú yā: ¿Dé^e canéé ye^e ndúú^c dii n'dataá? 'Áā cuéé ndaa hora ye^e mⁱn'nyuⁿ.

⁵ Ch'ecú yā miiⁿ ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ chⁱ diiⁿ mandado: Dií sáⁿ'ā s'eeⁿ, diiⁿ di tan'dúú^c chⁱ Jesús caaⁿ máⁿ yā cuuvⁱ yā ndis'tí.

⁶ Miiⁿ snéé níyaaⁿ 'cuutíⁿ n'geēte chⁱ nin'dai ndúú^c tuūu chⁱ ngeē nuūⁿnⁱ. 'Iⁱn'yāⁿ naaⁿnú yā 'cuutíⁿ s'eeⁿ tan'dúú^c costum-bre ye^e 'iⁱn'yāⁿ Israel. 'Aama 'aama 'cuutíⁿ ch'etē tunéēⁿ n'ngeēⁿ nduuvⁱ cuūⁿ ngeēcu ndii 'áamá ciento litros ye^e nuūⁿnⁱ.

⁷ Ní ngaⁿ'a Jesús ngiiⁿ yā saⁿ'ā chⁱ idiiⁿ mandado: Diícuutú nⁱ ndúú^c nuūⁿnⁱ 'cuutíⁿ n'geēte chíⁿ nin'dai ndúú^c tuūu. Ní 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ diícuutú yā ndiitúⁿ n'dai ndúú^c nuūⁿnⁱ. ⁸ Ní ngaⁿ'a Jesús ngiiⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ chⁱ idiiⁿ mandado: Tun'dáa nⁱ naachi s'néēⁿ nuūⁿnⁱ, ní tun'dáa nⁱ nuūⁿnⁱ, ní candē nⁱ nanááⁿ 'iⁱn'yāⁿ chⁱ ch'eeⁿ ndii vmnaaⁿ ye^e 'viicú. Ní candē yā ch'iⁿí yā na 'iⁱn'yāⁿ chⁱ ch'eeⁿndii vmnaaⁿ ye^e 'viicú. ⁹ Ní taachi 'iⁱn'yāⁿ chⁱ ch'eeⁿndii vmnaaⁿ ye^e 'viicú canéé yíinú yā nuūⁿnⁱ chⁱ 'āā ndii vino naati nguéé déénú yā tii ngiica vino miiⁿ. Naati 'iⁱn'yāⁿ chⁱ idiiⁿ mandado ní déénú yā caati cheⁿ'é yā nguai yā nuūⁿnⁱ. Tuuⁿ mi ní yaa'vi yā saⁿ'ā chⁱ n'giindivaacu miiⁿ. ¹⁰ Ní ngaⁿ'a yā ngiiⁿ yā saⁿ'ā chⁱ n'giindivaacu: Tanducueⁿ saⁿ'ā miiⁿ díncā vino chⁱ n'dai ca ngaⁿ'a sa vmnaaⁿ 'iⁱn'yāⁿ. Ní taachi 'āā ndiitú ye^e yā, tuuⁿ mi ngaⁿ'a sa vino chí nguéé n'dai ngiⁿi. Naati dii ní n'nguaīⁿ dai di vino chⁱ n'dai ndíí maaⁿ.

3

¹¹ Chiiñ ná yáñ Caná yeñ'e yáñ'aa Galilea. Ní ch'iñ'i yá poder yeñ'é yá. Ní discípulos yeñ'é yá ch'iñ'eenú sa'yá.

¹² Cho'o chuú ní cuinañ'á Jesús ndúúcu ch'ee'cu yá, ndúúcu 'dínú yá ndúúcu discípulos yeñ'é yá na yáñ Capernaum. Ní duu'vi nguuví canéé yá miiñ.

Jesús did'evé yá yáacú templo

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Ní 'áa snee niiñnuúñ nguuví chi ndaa 'viicú yeñ'e pascua yeñ'e 'iñ'yāñ Israel, ní cuheñ Jesús na yáñ Jerusalén. ¹⁴ Ní ndaacá yá ch'ee'ti cheendi ch'eeñ yáacu templo 'iñ'yāñ s'een chi ch'ee'té yá n'diicuí yá 'itiindu ndúúcu 'iiti 'cuuchí ndúúcu palomas, ní ndaacá yá 'iñ'yāñ chi inñ'daañ tuumí. ¹⁵ Taachi Jesús din'dái yá cuerda ní dichó'o yá nducyáacá 'iñ'yāñ chuva'ái cheendi cheñ yáacú templo miiñ, ndúúcu 'iiti 'cuuchi s'een ndúúcu 'itiindu s'eeñ. Ní ch'iñnu ngéé yá tuumí yeñ'é 'iñ'yāñ s'een chi inñ'daañ tuumí ní chingúúñ ndaa yá mesas yeñ'é yá. ¹⁶ Nícuñ ngañ'a Jesús ngii yá sañ'a chi n'diicuí palomas: Diví n'í chuú 'muuñ ní nguéé diñ' ní va'ái yeñ'e Chiidá va'ai chi n'diicuí 'iñ'yāñ.

¹⁷ Tuu'mí ní ngaacu discípulos yeñ'é yá yeñ'e chi cáné nguñ na libro yeñ'e Ndyuús chi vaadí n'diit'e yeñ'e vaacu di, ní di'cuinú 'úu.

¹⁸ Nícuñ 'iñ'yāñ Israel nan'gu'ecutaañ'á yá ní cañ'a yá Jesús: ¿De'ē señal chí cu'neen di nús'uú chí v'éé poder yeñ'e di chí diñ' di 'túucá?

¹⁹ Nan'gu'ecutaañ'á Jesús ní cañ'a yá: Nadtu-uví n'í yáacú templo 'cúu ní 'iñ'nu nguuví 'úu nadácueñ.

²⁰ Tuu'mí cañ'a 'iñ'yāñ Israel: Ch'ee'ti na 'uúv'í ng'ee'cu jaañ ndúuyú chí n'dai yáacú templo 'cúu. Nícuñ dií, ¿'áa na 'iñ'nu nguuví neñ'e di nadácueñ di?

²¹ Naati Jesús cañ'a yá yeñ'e yáacú templo chí cuerpo yeñ'e maáñ yá. ²² Taachi Jesús nanduuchí yá yeñ'e nguaañ tin'áñ tuu'mí discípulos yeñ'é yá nan'gaacú yá chí cañ'a yá chuú. Ní i'téenu yá chí canéé nguñ na libro yeñ'é Dendyuús ndúúcu nduudu chí ngañ'a Jesús miiñ.

Jesús deenú yá nducyáacá sañ'a

²³ Taachi Jesús canéé yá yáñ Jerusalén, nguuví 'viicú yeñ'e pascua neené 'yañ yá chí'téenu yá Jesús caati 'áa n'diichí yá señales chí diñ' yá. ²⁴ Naati maañ Jesús miiñ ní nguéé ngii ch'ee'tinuúñ yá 'iñ'yāñ s'een caati déenú Jesús yeñ'e nducyáacá yá. ²⁵ Ní nguéé neñ'e yá chí ndii 'áamá 'iñ'yāñ caañ'mañ cuaacu yeñ'e sañ'a ti deenú yá de'ē chí canéé ndúúcu sañ'a.

Jesús ndúúcu Nicodemo

¹ Nícuñ canee 'áamá sán'a yeñ'e fariseos chí nguuví sa Nicodemo. Sañ'a miiñ, sañ'a chí ch'eeñ ndii vmnáañ 'iñ'yāñ Israel. ² Sán'a 'cúu nndaa sa nanáañ Jesús nguñ'nu miiñ. Nícuñ ngañ'a sa ngii sá 'iñ'yāñ: N'dii Maestro, déenú 'nú chí ndaa ní yeñ'é Dendyuús chí lado yeñ'e maestro caati mar 'áamá 'iñ'yāñ nguéé cuuvi diñ' yá señales chí idiñ' ní ndúúti chí nguéé canee Dendyuús ndúúcu yá.

³ Jesús ní nan'gu'ecutaañ'á yá ní ngañ'a yá ngii yá sañ'a: Cuaacu níñ'nyuñ cuācú níñ'nyuñ ngañ'a ngii dií, du'ú chí nguéé ngu'ecundíñ 'cundiyaañ táamá vmnéñ'ee nguéé cuuvi n'diichí yá naachi 'iivú Dendyuús ngañ'a ntiiñ'nyuñ yá.

⁴ Ní ngañ'a Nicodemo ngii sa Jesús: ¿Táacá nangu'ecundíñ 'áamá 'iñ'yāñ sañ'a ndiicúñ 'cuundiyaañ ntuúñ yá? ¿Táacá cuuvi nuuñ ndaañ ntuúñ yá na ch'ee'ti ch'ee'cu yá ní 'cuundiyaañ ntuúñ yá?

⁵ Jesús ngañ'a yá ngii yá sañ'a: Cuaacu níñ'nyuñ cuācú níñ'nyuñ ngañ'a ngii dií, du'ú chí nguéé 'cuundiyaañ yá cáavā nuuñ'ní ní cáavā Espiritu N'dai yeñ'e Ndyuús nguéé cuuvi cundaa yá naachi canéé 'iivú Dendyuús. ⁶ Du'ú chí ch'iindiyáañ yeñ'e 'iñ'yāñ, 'iñ'yāñ canee ndúúcu. Nícuñ du'ú chí ch'iindiyáañ yeñ'e Espiritu, espíritu canee ndúúcu. ⁷ Nguéé cañ'a yá yinu di chí ngañ'a ngii dií chí nducyaaca 'iñ'yāñ cánéé chí 'cuundiyaañ ntuúñ yá taama. ⁸ Yúúné ní na neñ'e miiñ ngeenú. Nícuñ ngiindiveeñ di chí ngeenú. Ní nguéé déenu di tí chíicá tí cañ'a. 'Tíicá nducyáacá 'iñ'yāñ chí 'niindiyáañ yá yeñ'e Espiritu N'dai yeñ'e Ndyuús.

⁹ Ní nan'gu'ecutaañ'á Nicodemo yeñ'é yá ní ngañ'a sa ngii sa Jesús: ¿Táacá cuuvi chuú?

¹⁰ Nan'gu'ecutaañ'á Jesús ní ngañ'a yá ngii yá sán'a: ¿'Áa dií maestro yeñ'e 'iñ'yāñ Israel ní nguéé deenu di chuú? ¹¹ Cuaacu níñ'nyuñ cuācú níñ'nyuñ ngañ'a ngii dií chí déenu 'nú chí chí ngañ'a 'nú. Nícuñ chí n'diichí 'nú chí chí ngañ'a cuaacu 'nú ní nguéé n'diichí 'nu chí chí ngañ'a cuaacu 'nú. Nícuñ nguéé 'caandiveeñ di chí caañ'mañ 'nú nduudu cuaacu. ¹² Nduuti chí ngañ'a cosa chí v'éé iñ'yeedí 'cúu níicu nguéé i'téenu di, ¿táacá cu'téenu di nduuti chí caañ'mañ cosa chí v'éé na va'ai ch'ee'ti nguúv'í?

¹³ Ndii 'áamá 'iñ'yāñ nguéé ch'ee yá na va'ai ch'ee'ti nguuví nduuti chí nguéé 'iñ'yāñ chí ch'eeñ yeñ'e va'ai ch'ee'ti nguuví. 'iñ'yāñ miiñ, Sán'a chí Daiya Dendyuús, chí canéé na va'ai ch'ee'ti nguuví. ¹⁴ Tan'dúúca Moisés miiñ chinadácueñ sa cúu na yáñ'aa cuuñ'mañ naachi nguéé ch'ee'tinéé 'iñ'yāñ 'tíicá ca-nee chí nicueñ Sañ'a chí Daiyá Dendyuús. ¹⁵ Caati nducyaaca 'iñ'yāñ chí cu'téenu yá

'iin'yān nguéé cuuvi ndái yā caati cunduuchi yā cueⁿe daāⁿmaⁿ.

'Tíicā Dendyuūs dineⁿé yā 'iin'yān yeⁿe ín'yeeⁿdī

¹⁶ Caati chuū dínén^e Dendyuūs 'iin'yān yeⁿe ín'yeeⁿdī chí dichó'o yā 'aama n'dyáⁿa Daiya yā, caati nducyáácá 'iin'yān chí cu'téenu yā 'iin'yān nguéé cuuvi ndái yā. Níicú cunduuchi yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. ¹⁷ Caati Dendyuūs ní dichó'o yā Daiyá yā ín'yeeⁿdī chí Daiyá yā nguéé diin yā juzgar 'iin'yān chí snéé ín'yeeⁿdī, naati chí cuchii yā nadanguáⁿai yā 'iin'yān yeⁿe ín'yeeⁿdī cááva yā.

¹⁸ Du'u chí i'téenu 'iin'yān nguéé condenado yā, niicu du'u chí nguéé i'téenu 'iin'yān 'ááa condenado yā caati nguéé chí'teenu chí nduuchi 'áámá n'dyáⁿa yeⁿe Chiidá yā chí Dendyuūs. ¹⁹ Níicú chuū ní condenación. Chí deⁿeve 'cūū ndaa ín'yeeⁿdī 'cūū naati saⁿa yeⁿe ín'yeeⁿdī 'cūū dinéⁿe sa na maaiⁿ nguéé ti chí deⁿeve caati diin sa chí nguéé n'daacá. ²⁰ Caati nducyáácá 'iin'yān chí diin yā chí nguéé n'daacá, nguéé dinéⁿe yā chí deⁿeve. Ní nguéé indaa yā chí deⁿeve miinⁿ caati nguéé neⁿe yā chí cuuvi déénú 'iin'yān ní caaⁿmaⁿ 'iin'yān chí nuuⁿndi yā. ²¹ Naati 'iin'yān chí diin yā ntiinⁿyuⁿ chí n'daacá, indaa yā naachi chí deⁿeve caati 'iin'yān snáaⁿ yā ntiinⁿyuⁿ yeⁿe yā chí yeⁿe Dendyuūs.

Juan chí ngeedinuūⁿnīⁿ ngaⁿa sa ndúúcu Jesús táámá vmnéⁿé^e

²² Cho'oo chuū, ndaa Jesús ndúúcu discípulos yeⁿe yā na yáⁿaa Judea. Ní cunéé yā ndúúcu 'iin'yān s'eenⁿ. Níicú Jesús cheedinuūⁿnīⁿ yā 'iin'yān. ²³ Ní Juan miinⁿ ngeedinuūⁿnīⁿ ntúuⁿ yā na yáⁿ Enón niinⁿnuúnⁿ na yáⁿ Salim ti miinⁿ neenⁿe veⁿe ca nuūⁿnīⁿ. Ní ndaa 'iin'yān ní cheedinuūⁿnīⁿ yā. ²⁴ Caati Juan miinⁿ 'áa cuéé cunúuⁿ yā vácūū.

²⁵ Discípulos yeⁿe Juan ch'ecⁿu cheendi yā ndúúcu 'iin'yān Israel yeⁿe táácá 'iin'yān nduuiⁿ deⁿeve yā. ²⁶ Níicú ndaa sá nanáaⁿ Juan ní ngaⁿa sa ngii sa saⁿa: Dii, Maestro, 'iin'yān chí canéé ndúúcu di na táámá lado yeⁿe yíicú Jordán 'iin'yān chí díí caaⁿmaⁿ cuaacu di yeⁿe yā; ndiichi di, 'iin'yān miinⁿ ngeedinuūⁿnīⁿ yā. Niicu nducyáácá 'iin'yān ndaa yā nanáaⁿ yā.

²⁷ Nan'guécútaⁿa Juan ní caⁿa sa: Nguéé cúvúí cutaⁿa 'iin'yān deⁿe veⁿe nduuti chí nguéé cuchii yeⁿe va'ai cheeti nguⁿu. ²⁸ Ndis'tii testigo yeⁿe chí caⁿa: 'Úú ní nguéé Cristo 'úú, caati dichó'o Dendyuūs 'úú vmnaaⁿ yeⁿe yā. ²⁹ Du'u chí véé n'daataa yeⁿe yā, 'iin'yān miinⁿ ní isáⁿa yeⁿe tá. Amigo yeⁿe isáⁿa miinⁿ ní 'iin'yān chí cánéé ndúúcu yā ní ngiindiveeⁿ yā yeⁿe yā. Yeenú taavi yā cááva nduudu yeⁿe isáⁿa miinⁿ. 'Tíicā vaadi yeenu yeⁿe ní 'áámá ndiitú taavi ca. ³⁰ 'Iin'yān miinⁿ ní

canéé chí ch'etⁿe yā, niicu 'úú dánduuⁿvi líín 'úú.

'Iin'yān chí cuchii yā yeⁿe va'ai cheeti nguⁿu

³¹ Du'ū chí ndaa yeⁿe va'ai cheeti nguuiⁿ ch'etⁿe ca yeⁿe nducyaaⁿ 'iin'yān. Du'ū chí yeⁿe yáⁿaa ní yeⁿe yáⁿaa ní ngaⁿa yeⁿe cosas yeⁿe yáⁿaa. 'Iin'yān chí ndaa yā yeⁿe va'ai cheeti nguuiⁿ, ch'etⁿe cá yā yeⁿe nducyáácá 'iin'yān. ³² 'Iin'yān miinⁿ ngaⁿa cuaacu yā yeⁿe chí ndiichi yā ndúúcu chí ch'iindiveeⁿ yā ní mar 'áámá 'iin'yān ní nguéé neⁿe yā 'caandiveeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe yā. ³³ 'Iin'yān chí n'guūⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Jesús nduuvidaamá yā ndúúcu yā ní ngaⁿa yā chí Dendyuūs miinⁿ chí cuaacu. ³⁴ Du'ū chí Dendyuūs dichó'o yā, 'iin'yān miinⁿ ngáⁿa yā nduudu yeⁿe Dendyuūs miinⁿ, caati Dendyuūs ngaⁿa yā 'iin'yān Espiritu N'dai yeⁿe Ndyuūs nguéé ndúúcu caadi. ³⁵ Dendyuūs Chiida yú dinéⁿe yā Daiyá yā. Níicú tanducueⁿe dendu'ū ca'á yā ta'a Daiyá yā. ³⁶ 'Iin'yān chí i'téenu yā Daiya Dendyuūs miinⁿ canéé yā ndúúcu vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. Naati 'iin'yān chí nguéé i'téenu yā Daiya Dendyuūs miinⁿ nguéé snaaⁿ yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ miinⁿ naati caⁿa yā cutaⁿa yā castigo yeⁿe Dendyuūs chí diituu n'dai.

4

Jesús ndúúcu n'daataa yeⁿe yáⁿaa Samaria

¹ Tááchí Jesús ituumicádiinuⁿ yā 'tíicá chí saⁿa fariseos ch'iindiveeⁿ sa chííⁿ chí Jesús diin yā ní chí cheedinuūⁿnīⁿ yā 'yaaⁿ ca 'iin'yān ní véé 'yaaⁿ ca discípulos yeⁿe yā nguéé ti Juan miinⁿ; ² 'áará chí nguéé Jesús chí ngeedinuūⁿnīⁿ yā caati discípulos yeⁿe yā ngeedinuūⁿnīⁿ yā; ³ Jesús s'néⁿe yā yáⁿaa Judea ní cheⁿe ntúuⁿ yā yáⁿaa Galilea.

⁴ Ní canéé chí cho'ó yā yáⁿaa Samaria. ⁵ Ní ndaa yā na 'áámá yáⁿ yeⁿe Samaria chí nguuiⁿ Sicar; niinⁿnuúnⁿ ná yáⁿaa chí ca'a Jacob yeⁿe daiya sa José. ⁶ Ní miinⁿ canéé vacunuūⁿnīⁿ yeⁿe Jacob. Jesús chíicúⁿnu yā chí ngiica yā ní ch'iindí yā niinⁿnuúnⁿ na vacunuūⁿnīⁿ. Ní 'áa tanduu n'geⁿecu ndiichuui. ⁷ Ndaa 'áámá n'daataa yeⁿe yáⁿaa Samaria chí staⁿa tá nuūⁿnīⁿ. Ní Jesús caⁿa yā chíí yā táⁿa: Díí n'daataa, téé dí tíí nuūⁿnīⁿ cu'ú.

⁸ Discípulos yeⁿe yā cueⁿe sa yáⁿaa Sicar chí cuai sa chí che'é yā. ⁹ Ní n'daataa yeⁿe yáⁿaa Samaria ngaⁿa tá ngii tá Jesús: 'Táácá chí ngiica di nuūⁿnīⁿ chí cu'ú di 'úú ti dii ní 'iin'yān Israel dii niicu 'úú yeⁿe yáⁿaa Samaria 'úú? Saⁿa Israel s'eenⁿ ní nguéé ndiichi sa 'iin'yān yeⁿe yáⁿaa Samaria. ¹⁰ Ní n'guécútaⁿa Jesús, ní ngaⁿa yā ngii yā táⁿa: Ndúúti chí ndiichi di regalo yeⁿe Dendyuūs miinⁿ, ní du'ú chí ngaⁿa ngii dii, tee di

nuũ'nĩ cu'ú, tuu'mi ní caaca di nuũ'nĩ ye'n'é yā. Ní 'iĩ'yā' mii' ca'n'a yā teé yā nuũ'nĩ chi cu'ú di, nuũ'nĩ chi diĩ chi canduuchi 'iĩ'yā'.

¹¹ N'daataa mii' ní nga'n'a tá ngii tá Jesús: Señor, nguée de'ē chi cuta'á nduucú ní tii vaacunuũ'nĩ yāanũ. ¹² ¿'Áá vmnaa' ca n'diĩ ye'n'é chi-ida 'nũ Jacob? 'Iĩ'yā' mii' din'dái yā vaacunuũ'nĩ 'cũ cáávā nūs'uu. 'Muũ sta'á yā nuũ'nĩ ndúúcu daiya yā ndúúcu 'iiti ye'n'é yā.

¹³ Nan'guécúta'n'a Jesús nga'n'a yā ngii yā tán'ā: Nducyáácá 'iĩ'yā' chi ngi' yā nuũ'nĩ 'cũ canéé chi cuuvi yaaca ntũu' yā. ¹⁴ Naati du'ú 'iĩ'yā' chi cu'ú yā nuũ'nĩ chi 'úú chi ca'á, āā ntéé cuuvi yaacá yā. Nuũ'nĩ chi 'úú ca'á 'iĩ'yā' mii', nuũ'nĩ mii' tan'dúúca chi cuuvi nduucú yā 'áámá vaacunuũ'nĩ chi ngáaa nuũ'nĩ mii' ye'n'é yā caavā vida cue'n'e daám'ma'.

¹⁵ N'daataa mii' ní nga'n'a tá ngii tá Jesús: Dii Señor, téé ní 'úú nuũ'nĩ 'cũ. Cu'ú ní 'aa ntéé cuuvi yaacá, ní 'aa ntéé chí cuta'á nuũ'nĩ.

¹⁶ Jesús nga'n'a yā ngii yā tán'ā: Cuén'é dí ní cananguai di isan'ā ye'n'é di. Ní cuchii di ndúúcu sa 'muu'.

¹⁷ N'guécúta'n'a n'daataa mii' ní nga'n'a tá ngii tá 'iĩ'yā': Nguée isan'ā ye'n'é. Nga'n'a Jesús ngii yā tán'ā: N'daacá chi nga'n'a di chi nguée isan'ā ye'n'e di. ¹⁸ Caati nyu'u isan'ā canéé ndúúcu dii, ní sa'n'ā chi canéé ndúúcu dii mĩnii'nyu' nguée isan'ā ye'n'e di. Chii' chuũ ní nga'n'ā cuaacú di.

¹⁹ Nga'n'a n'daataa ngii ta Jesús: N'dii Señor, deenú chi n'dii ní 'áámá profeta n'diĩ. ²⁰ Chiida 'nũ ní diĩ yā adorar ná cuéti 'cũ naati 'iĩ'yā' Israel chi judios nga'n'ā ntuu' yā chí na yāā' Jerusalén chi cánéé chi diĩ yā adorar Ndyuūs.

²¹ Ní nga'n'ā Jesús ngii yā tán'ā: N'daataa, cu'téenu di 'úú. Ndaa hora taachi ní nguée cuéti 'cũ ní nguée yāā' Jerusalén 'iĩ'yā' diĩ yā adorar Chiida yú. ²² Ndis'tiĩ ní diĩ' nĩ adorar chi nguée deenú nĩ. Nūs'uu ní idiĩ 'nũ adorar chí déenu 'nũ naati vaadi nguan'ai ndaa lado ye'n'e 'áámá 'iĩ'yā' chi nadanguá'n'ā ní ye'n'e 'iĩ'yā' Israel. ²³ Naati hora mii' ní cúchi nícu hora mii' ní ndaa, taachi cuaacu ní'nyu' 'iĩ'yā' s'een diĩ yā adorar Dendyuūs Chiida yú ndúúcu chideve ye'n'é yā ndúúcu vaadi cuaacú. Caati 'tíicā Chiida yú mii' in'nuu' yā 'iĩ'yā' chi diĩ yā adorar 'yā ní cu'téenu yā yā. ²⁴ Dendyuūs ní Espiritu 'yā. Ní 'iĩ'yā' cánéé chi diĩ yā adorar 'yā cánéé chi diĩ yā adorar 'yā ndúúcu chideve ye'n'é yā ndúúcu vaadi cuaacu.

²⁵ N'daataa mii' nga'n'a ta ngii ta Jesús: Deenú chí Mesías cánéé chí ndaa chí duuchi

Cristo. Taachí 'iĩ'yā' mii' ndaa yā, tuu'mi caa'ma' yā nducué'n'é cosas.

²⁶ Ní nga'n'ā Jesús ngii yā tán'ā: 'Úú chí Cristo chí indee ndúúcu di.

²⁷ Taachí indee yā ndúúcu n'daataa mii', ndaa discípulos ye'n'é yā. Ní cue'n'e yíinú sá chí indee yā ndúúcu n'daataa mii'. Mar 'áámá sa'n'ā nguée natiinguunee' sa Jesús: ¿De'ē in'nuu' di? ¿De'ē cuuvi chí ndee di ndúúcu tá? ²⁸ Ní n'daataa mii' ní s'nee' tá 'cuuti cuéé ye'n'e tá ní cue'n'e tá ná yāā' mii'. Ní ca'n'a tá chí tá 'iĩ'yā' s'een: ²⁹ Cuchii ní ní n'diichí ní 'áámá sa'n'ā chí ca'n'a sa chí sa 'úú tanducué'n'é chí ndiĩ. ¿'Áá nguée 'iĩ'yā' mii' chí Cristo?

³⁰ Ní 'iĩ'yā' s'een can'daa yā na yāā' mii'. Cue'n'e yā n'diichí yā Jesús. ³¹ Ní taachi cue'n'e n'daataa mii' na yāā' tuu'mi ní discípulos ye'n'é yā nga'n'a sa ngii sá Jesús: N'dii Maestro, che'ē ní yuündu nduucú 'nũ.

³² Ní Jesús mii' nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā s'een: 'Úú ní véé 'áámá comida ye'n'é chí che'ē. Ndis'tiĩ nguée déenu nĩ.

³³ Nícu discípulos nga'n'a sa ngii sa vi'i: ¿'Áá ndaa 'iĩ'yā' chí cu'ú yā chí che'ē yā?

³⁴ Ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā s'een: Comida ye'n'é chí cu'ú dii' tan'dúúca chí ne'n'é 'iĩ'yā' chí dichó'o yā 'úú. Ní di'cuinú nti'nyu' ye'n'é yā. ³⁵ Nga'n'a ndis'ti: ¿'Áá nguée véé cá tá cuũu' 'iĩ'yā' taachi ndaa tiempo ye'n'é cosecha? N'diichí nĩ. 'Úú nga'n'ā ngii ndis'ti: N'diichí nĩ cuaa' 'nii'nuu'. Snaa' nĩ cuéti ye'n'é nĩ. 'Áā ndaa nguuvi chí dii' nĩ cosechar. ³⁶ 'Iĩ'yā' chí nadacué'n'e yā cosecha véé chí véé ye'n'é yā. Ní véé n'gui'i ye'n'é yā chí cūnee cue'n'e daám'ma'. Nícu 'iĩ'yā' chí nĩnu yā ndúúcu 'iĩ'yā' chí nadacué'n'e yā cosecha ní nduu 'uui yā yeenú taavi yā. ³⁷ Caati chuũ chí cuaacu ní'nyu' chí nduudu cuaacu: 'Áámá 'iĩ'yā' ní ngiinu yā ní táámá yā ní nadacué'n'e yā. ³⁸ 'Úú nidichó'o ndis'ti ní nadacué'n'e nĩ cosecha chí nguée ndiĩ' nĩ nti'nyu'. Táámá yā dii' yā nti'nyu'. Ní ndis'ti chí ndaa ní tuu'ví nĩ nti'nyu' ndiĩ yā.

³⁹ Ní neené 'yaa' 'iĩ'yā' samaritanos ye'n'é yāā' mii' s'teenú yā Jesús cucáávā nduudu ye'n'e n'daataa mii' chí ca'n'a yā nduudu cuaacu: 'Iĩ'yā' mii' ní ca'n'a yā chí yā 'úú tanducué'n'é cosa chí ndiĩ. ⁴⁰ Ndaa sa'n'ā samaritanos nanáa' Jesús. Di'cuítu sa 'iĩ'yā' chí cánéé yā ndúúcu sa. Ní cánéé yā mii' 'uui nguui. ⁴¹ Neené 'yaa' cá yā s'teenú yā cucáávā nduudu ye'n'e Jesús. ⁴² Nícu 'iĩ'yā' s'een nga'n'a yā ngii yā n'daataa mii': 'Áā ntéé cu'teenú 'nũ caavā chí ch'iindivee'n' nũ chí cuaacu ní'nyu' nguée dámaa' ye'n'e chí nga'n'ā di. Caati maá' 'nũ n'diichí 'nũ ní ch'iindivee'n'

'nū chi cuaacu níni'nyú' chi 'i'nyá' cūu ngu-
uvi Cristo chí inadan'guá' ai yā 'i'nyā' ye'e
i'nyee'dí cūu.

*Jesús díi' yā chí nduuvā ye'e daiya 'áamá
rey*

⁴³ Ch'íinú 'uuví nguuví ní Jesús cue' é yā
yá'āa Galilea. ⁴⁴ Caati maa' Jesús mii' ca' a
cuaacú yā chí 'i'nyā' nguéé díi' yā honrar
'áamá 'i'nyā' profeta taachi nga' a yā yāā
vaacú yā. ⁴⁵ Ní ndaa yā yā'āa Galilea
ní 'i'nyā' ye'e yā'āa Galilea mii' tuu' mī
dí'cuú' yā chí caneé yā. 'Áa n'diichi yā
tanducué' ē chí díi' yā na yāā Jerusalén,
nguuví ye'e 'viicu ye'e' pascua, caati 'i'nyā'
s'uú' che' e ntuú' yā 'viicu mii'.

⁴⁶ Ndaa ntúū' Jesús na yāā Caná ye'e
yā'āa Galilea naachi dí'ndái yā vino ndúú' cū
nuū' nī. Mii' canéé 'áamá rey ye'e yāā
Capernaum. Ngítā 'áamá daiya rey mii'.
⁴⁷ 'I'nyā' cūu mii' ch'iindiveé' yā chí ndaa
Jesús ye'e yā'āa Judea na yā'āa Galilea.
Che' é yā nanáā' Jesús ní dí'cuú' tu yā yā chí
ca' a yā n'diichi yā daiya sa chí nanduuvā
ye'e' caati 'aa cháá' cuuvi. ⁴⁸ Tuu' mī ní
nga' ā Jesús ngii yā sa' ā: Nduúti chí nguéé
snaa' ní señales ndúú' cū milagros chí vaadi
n'giinu nguéé cu'ténu di.

⁴⁹ 'I'nyā' ye'e rey nga' ā yā ngii yā Jesús:
Señor, cúu yú caati 'āa cuéé' cuuvi sa' ā 'lír
ye'e'.

⁵⁰ Nga' ā Jesús ngii yā 'i'nyā': Cúna' a
di, daiya dí cánduuchi sa. Ní sa' ā mii' ní
chí'ténu sa nduudu chí ca' ā Jesús mii'. Ní
cuina' a sa. ⁵¹ Taachi 'āa ndaa níi'nuú'
vaacu sa 'i'nyā' chí idiin mandado ye'e' sa
can'daa yā n'diichi yā sa' ā. Ní nga' ā yā ngii
yā sa' ā: Daiyā ní mii' candúú' chi sa.

⁵² Tuu' mī ní itinguuné' sa 'i'nyā' s'ee':
¿De' ē hora naachi cuaá' ye'e' sa? Níú' cū
nga' ā yā ngii yā sa' ā: 'Iicu taachi n'g'ēcu
'áamá ní ch'iinu 'i'nūū' mii' sá' ā.

⁵³ Tuu' mī ní chiida sa' ā 'lír mii' tu-
umicádíinu' yā chí hora mii' chí nga' ā
Jesús ngii yā: Daiyā dí ní cánduuchi sa. Ní
'i'nyā' mii' ndúú' cū nducyaaca familia ye'e
yā s'ténu yā Jesús.

⁵⁴ Chuū ndii 'úú'ví señal chí Jesús díi' yā
cuayivi chí ndaa yā ye'e' yā'āa Judea ndii
yā'āa Galilea.

5

Sa' ā chí nguéé ngii ngítā

¹ Chó'ōo tanducué' ē cosa 'túú'cā. Véé
'áamá 'viicu ye'e' 'i'nyā' Israel. Níú' Jesús
cuchéé yā yāā Jerusalén. ² Mii' canéé
'áamá viini ch'ēte níi'nu' cheendi chéé',
cuaa' naachi indáa yā ndúú' cū 'iiti cuú'chi
chí n'diicui yā na yāā Jerusalén. Viini
ch'ēte mii' nguuví Betesda na nduudu he-
breo. Véé nyu' nū corredor nuu' ma' n-
dii' viini ch'ēte. ³ Na corredor mii' ndiitú

ndúú' cū n'deé n'dái 'i'nyā' ngítā; 'i'nyā'
ngueenáā, ndúú' cū 'i'nyā' chí nguéé ngii
ngítā yā, ndúú' cū 'i'nyā' chí ntí' t'á' yā o
ca' a yā. 'I'nyā' mii' canéé ngii' nū yā chí
i'nun' u nuū' nī. ⁴ Caati véé tiempo chí
'áamá ángel nch'ēé' yā níú' idi' nū' u yā
nuū' nī chí snéé ná viini ch'ēte. Ní cuayivi
'i'nyā' chí ndaa yā vnnáā' vnnaa' ch'ēti vi-
ini mii' nanduuva ye'e' yā ye'e' āā de' ē nūu'
ca' ā chí ndii yā. ⁵ Ní mii' canéé 'áamá sá' ā
ndiicú nditii' yu' iinu ndúú' yū chí ngítā sa.
⁶ Taachi Jesús n'diichi yā sa' ā chí candí' t'í
sá, níú' cū 'āā deenú yā chí 'āā' naā' ngítā sa,
tuu' mī ní nga' ā yā ngii yā sa' ā: ¿'Áá n'én' é dí
chí nduuvā ye'e' dí?

⁷ Ní sa' ā chí ngítā mii' nan'gué' cūta' ā
sa ye'e' yā: Señor, nguéé mar 'áamá sa' ā
chí cu'nuū' sa 'úú' ch'ēti viini taachi i'nu' u
nuū' nī. Caati taachi ndaa, 'āā ndaa taamá
yā ch'ēti viini.

⁸ Ní nga' ā Jesús ngii yā sa' ā: Nacué' n di.
Nadacué' n di yiive ye'e' di ní cúna' a di.

⁹ Tuu' mī nūu' nduuvā ye'e' sa. Ní
nadacué' n sa yiive ye'e' sa. Ní cuna' a
sá. Ní nguuví mii' ní sábadu nguuví chí
ntaavi' tuunú' 'i'nyā' Israel. ¹⁰ Níú' cū
'i'nyā' Israel nga' ā yā ngii yā sa' ā chí 'āā
nanduuvā ye'e' sa: Caati maa' ní sábadu
mii', tan'dúú' cá chí ca' a ley, nguéé cuuvi
nandéé di yiive ye'e' di.

¹¹ Ní n'gué' cūta' ā sa ye'e' yā: 'I'nyā' chí
díi' yā chí nduuvā ye'e', 'i'nyā' mii' ní
nga' ā yā ngii yā 'úú': Nadacué' n di yiive
ye'e' di. Ní cúna' a di.

¹² Tuu' mī ní tiinguuné' 'i'nyā' Israel
sa' ā: ¿Du' ú chí 'tí'cā nga' ā ngii di:
Nadacué' n di yiive ye'e' di, ní cúna' a di?

¹³ Níú' cū sa' ā chí 'āā nduuvā ye'e' sa nguéé
dénu' sá du' ú 'i'nyā' mii', caati Jesús diví yā
ye'e' sa' ā mii'. Ní neené n'deé 'i'nyā' snéé
yā mii'. ¹⁴ Cuayivi Jesús nandaacā yā sa' ā
na yáacú templo. Ní nga' ā Jesús ngii yā
sa' ā: Cundí'chí dí maa' 'āā nduuvā ye'e' di.
'Áa ntéé díi' di nuu' ndi níicu nguéé cuta' āā
táamá ca' ai chí más cā taa' di.

¹⁵ Tuu' mī sa' ā mii' cuna' ā sa ní ca' a sa
chí sa 'i'nyā' Israel chí Jesús chí díi' yā chí
ndúú' vā ye'e' sa. ¹⁶ Ní cáāvā chuū ní can'daa
'i'nyā' Israel Jesús mii' chí ne' é sa 'caa' nū'
sa 'i'nyā' caati díi' yā cosa chí 'tí'cā mii'
nguuví chí sábadu chí ntaavi' túnuu' 'i'nyā'.
¹⁷ Jesús nan'gué' cūta' ā yā ye'e' sa: Chiidá
ní ndíi maa' chí idiin cá yā ntii' nyu'. Ní 'úú'
idiin ntii' nyu' dendu' ú.

¹⁸ Tuu' mī ní 'i'nyā' Israel ne' é taavi sa
'caa' nū' sa Jesús, caati nguéé damaā' chí
nguéé díi' yā cumplir chí nga' ā na ley ye'e'
sábadu, caati nga' ā yā chí Dendyuūs Chiidá
yā, ní díi' yā chí nduuvídáamá yā ndúú' cū
Dendyuūs.

Dendyuūs dicho' ó yā Daiya yā

¹⁹ Nan'guɛɛcuta'n'á Jesús ní nga'n'a yá ngii yá sa'n'a: Cuaacu ní'nyú, cuācū ní'nyu'n chí nga'n'a ngii ndis'ti chí nguée cuuvi dii' Daiyá Dendyuūs mar 'áámá cosa dámaāa' ndúúti chí nguée n'diichí yá chí dii' Chiidá yá. Caati tanducué'n' chí dii' Chiidá yá, 'tiicá ntúū' dii' Daiyá yá. ²⁰ Caati Dendyuūs Chiidá ní diné'n'e yá 'úú chí Daiyá yá. Ní n'gi'n'i yá 'úú tanducué'n'e dendu'u chí dii' yá. Niicu Chiidá n'gi'n'i cá yá 'úú ntii'nyu'n n'ɛɛte ca nguée tii chuū. Níicú ndis'ti ca'n'a yínú ní ye'n'e. ²¹ Tan'dúúca Chiidá nadacué'n' yá 'ii'nyā' chí 'āā n'dii ní nga'a yá vida ye'n'é yá, 'tiicá ntúū' 'úú Daiyá yá ní nadacué'n' 'ii'nyā' chí 'āā n'dii ní nga'a vida 'ii'nyā' mii' chí ne'n'é nga'á. ²² Caati Chiidá nguée dii' yá juzgar mar 'aama 'ii'nyā' naati ca'á yá 'úú chí Daiyá yá chí dii' juzgar tanducué'n'. ²³ Caati tanducué'n' 'ii'nyā' dii' yá honrar 'úú chí Daiyá yá tan'dúúca tanducué'n' 'ii'nyā' dii' yá honrar Chiidá. Du'ú chí nguée idií' yá honrar 'úú chí Daiyá Dendyuūs ní nguée idií' yá honrar Chiidá chí dicho'ó yá 'úú.

²⁴ Cuaacu ní'nyú, cuācū ní'nyu'n nga'n'a ngii ndis'ti: 'ii'nyā' chí n'giindiveé'n' yá nduudu ye'n'e chí nga'n'a, ní i'téenu yá ye'n'e 'ii'nyā' chí dicho'ó 'úú, véé vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é yá. Niicu nguée condenado yá. Nguée canee yá dácaá ye'n'e chí n'gií caati véé vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é yá. ²⁵ Cuaacu ní'nyú, cuācū ní'nyu'n nga'n'a ngii ndis'ti: Cuchii hora ní hora mii' chuū taachi 'ii'nyā' s'ee' chí 'āā n'dii yá, 'caandiveé'n' yá nduudu ye'n'e 'úú chí Daiyá Dendyuūs. 'ii'nyā' chí i'teenu yá nduudu ye'n'e cunduuchi yá cue'n'e daā'ma'. ²⁶ Tan'dúúca Chiidá véé vida ye'n'e maā'n yá, 'tiicá ntúū' ca'á yá 'úú chí Daiyá yá vida ye'n'e maā'n. ²⁷ 'Tiicá ca'á yá poder 'úú chí dii' juzgar 'ii'nyā' caati 'úú Sa'n'a chí Daiyá Dendyuūs 'úú. ²⁸ Nguée ca'n'a yiinu di ye'n'e chúū, caati cuchii hora taachi nducyáacá 'ii'nyā' chí chinúu yá maan ya'n'āa 'caandiveé'n' yá nduudu ye'n'é. ²⁹ Ní nadacué'n' yá ye'n'e nguaa' tinán'ā. 'ii'nyā' chí dii' yá chí n'daaca, ní ca'n'á yá cuneé yá ndúúcu vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é yá. Ní 'ii'nyā' chí nguée n'daaca idií' yá, ca'n'á yá na condenación.

'ii'nyā' s'ee' ca'n'a cuaacú yá ye'n'e Jesús

³⁰ Ní ca'n'a Jesús: 'Úú ní damaā'n ní nguée de'ɛ vɛɛ cuuvi dii'. Tan'dúúca chí n'giindiveé'n', 'tiicá dii' juzgar. Ní chí dii' juzgar ní cuaacu caati nguée in'nuú' chí ne'n'é maā'n naati chí ne'n'e maā'n Chiidá chí dicho'ó yá 'úú. ³¹ Ndúúti chí ye'n'e maa'n chí nga'n'a cuaacu ní nguée cuaacu. ³² Táamá 'ii'nyā' chí dii' yá caa'n'ma' cuaacú yá ye'n'e 'úú. 'Úú ní deenú tii chí nga'n'a yá ye'n'e 'úú chí cuaacu. ³³ Ní ndis'ti ní dicho'ó ní 'ii'nyā' s'ee' nanáa'n Juan. Ní Juan mii' ca'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'e 'úú. ³⁴ Caati

'úú nguée ita'á nduudu cuaacu ye'n'e sán'ā ye'n'e i'nyee'ndi 'cūū naati nga'n'a tanducué'n'e chuū caati ndis'ti ní cuuvi nanguán'ai nī. ³⁵ Níicú Juan chí chɛɛdínúū'n' yá 'ii'nyā' mii' tan'dúúca 'áámá chí deɛɛɛ ngiichi ní ngii n'gai, 'tíca yá. Ní ndis'ti ní diné'n'e ní vaadi yeenu ye'n'e ní 'áámá tiempo ndúúcu chí deɛɛɛ ye'n'e yá. ³⁶ Naati 'úú ní nga'n'a nduudu cuaacu chí ch'ɛɛte ca chí ca'n'a Juan mii' caati ntii'nyu'n chí teé Chiidá 'úú, ní chuū idií'. Tan'dúúca maā'n ntii'nyu'n chí dii' ní nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é chí Chiidá dicho'ó yá 'úú. ³⁷ Níicú maa'n Chiidá chí dicho'ó yá 'úú nga'n'a yá nduudu cuaacu ye'n'e 'úú. Ndis'ti mar 'áámá vmné'n'ɛɛ nguée n'giindiveé'n' ní nduudu ye'n'e chiidá, ndíi nguée ndúú n'diichí ní 'ii'nyā' taacá yá. ³⁸ Ní ndis'ti ní nguée 'áámá canéé ní ndúúcu nduudu ye'n'é yá caati ndis'ti nguée s'téenu ní chí 'úú ní 'ii'nyā' chí Dendyuūs dicho'ó yá. ³⁹ In'nyu'n ní naachi cánéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs, níicú cadiinúū' ní chí véé vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é nī. Ní mii' nga'n'a cuaacu ye'n'e 'úú. ⁴⁰ Ndis'ti nguée ne'n'é ní chíi ní nanaa'n tii cuūvi vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é nī.

⁴¹ 'Úú ní nguée cuta'á honra ye'n'e sa'n'a ye'n'e i'nyee'ndi 'cūū. ⁴² Naati 'úú ideenú táaca ndis'ti ní nguée ne'n'é ní Dendyuūs. ⁴³ 'Úú ní cuchii ndúúcu chí duuchi Chiidá. Ní nguée 'cuaa' ní ndis'ti 'úú. Ndúúti chí taamá yá cuchii yá ndúúcu nduudu ye'n'e maā'n yá, tuu'mi ní 'cuaa' ní 'ii'nyā' mii'. ⁴⁴ 'Táaca cu'téenu ndis'ti chí dii' ní honrar 'áámá ní ye'n'e taamá ní ní nguée ne'n'é ní chí Dendyuūs dii' yá honrar n'dii? ⁴⁵ Nguée nadacadiinúū' ndis'ti chí 'úú nga'n'a nuu'ndi ye'n'e ndis'ti nanáa'n Chiidá. Véé 'áámá 'ii'nyā' chí nga'n'a nuu'ndi ye'n'e ndis'ti chí Moisés chí 'ii'nyā' chí i'téenu nī. ⁴⁶ Ndúúti chí ndis'ti chí téenu ní ye'n'e Moisés mii' tuu'mi ní cu'téenu ní 'úú caati ye'n'e 'úú chí dingúū' sa. ⁴⁷ Ndúúti chí nguée i'téenu ní chí dingúū' Moisés, 'táaca cu'téenu ní nduudu ye'n'e 'úú?

6

Jesús ca'á yá chí che'é nyu'u mil sa'n'a

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Cho'ó cosa chuū, ní cue'n'e Jesús taama lado ye'n'e nuu'n'ni'yán'ā Galilea chí nguuví ntúū' Tiberias. ² Nééné n'déee 'ii'nyā' cue'n'e yá n'dáa yá Jesús caati n'diichí yá señales ye'n'é yá chí dii' yá ndúúcu 'ii'nyā' chí ngiitá. ³ Ní cuhɛɛ Jesús 'áámá cuɛɛti ní mii' ch'iindí yá ndúúcu discipulos ye'n'é yá. ⁴ Ní chinee nii'nuú' nguuví ye'n'e pascua ye'n'e 'ii'nyā' Israel s'ee'. ⁵ Tuu'mi n'diichí Jesús cuaa'n 'nii'nuú' níicú snaa' yá chí n'dee n'dái 'ii'nyā' cuchii yá nanáa'n yá. Ní Jesús nga'n'a

yā ngii yā Felipe: ¿Tíí ca'a yú cuaí yú pan chí che'e 'iín'yān s'tíí?

⁶ Ní chuū Jesús nga'a yā ti diín yā probar sa'a miin táacā diín sá maān sa, caati Jesús maān yā deenú yā de'ē chí diín yā. ⁷ Nan'guēcúta'n Felipe miin yen'é yā: Ndúúcū nyu'u ciento caadi tuūmí chí ca'a'á nguái pan nguée tunéén chí cuta'a 'iín'yān s'tíí 'aama taa' chí che'e yā.

⁸ Áamá discípulo yen'é yā chí nguúví Andrés chí 'diínu yā Simón Pedro, nga'a sá ngii sa Jesús: ⁹ Áamá sa'n'á 'líín chí canee 'muu' ndé sa nyu'u' panes cebada ndúúcū na 'uuví 'yaacā n'gaiyā. ¿De'ē tunéén chuū chí che'e 'iín'yān s'tíí?

¹⁰ Tuu'mi ní nan'guēcúta'n Jesús miin nga'a yā ngii yā sa'a: Cúúví ní 'iín'yān s'tíí ní 'cuētē núún yā. Néené vée yuune lugar miin níícu chí'e 'áamá númeró tan'duucá nyu'u míl sa'n'á. ¹¹ Ní Jesús miin sta'a yā panes miin níícu taachi nga'a yā ngii yā: Gracias N'dii Ndyuūs, tucá a yā ca'a yā discípulos, ní discípulos ní ca'a yā 'iín'yān chí v'ēē miin. 'Tí-icá ntúū diín Jesús ndúúcū 'yaacā. Ní 'iín'yān miin sta'a yā 'yaacā. Sta'a yā nducué'n chí nen'é yā. ¹² Taachi 'āā ntē vée chí nen'é yā, Jesús nga'a yā ngii yā discípulos yen'é yā: Nadicué'n di nducué'n táán panes chí nángaava caati nguée cuuvi ndái de'ē v'ē.

¹³ Nadicué'n yā tanducué'n taa' panes chí nángaava. Níícu chiitu ndiichúví 'cuētē naachi nyu'u pan cebada chí nángaava naachi chí'e 'iín'yān s'een. ¹⁴ Taachi n'diichi 'iín'yān s'een señal chí diín Jesús miin tuu'mi ní nga'a yā ngii yā ví: Cuaacu níínyú' 'iín'yān 'cúú chí profeta chí canee chí ndaa yā í'nyé'ndi 'cúú.

¹⁵ Taachi tuumicádiínuu Jesús chí 'iín'yān s'een nen'é yā cuta'a yā 'yá ní cu'néén yā 'yá lado yen'e rey tuu'mi ní cuen'é máa yā na 'áamá cuēti.

Jesús ngiica yā vmnaa' nuū'nī'yán'á
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Áa chíi chíínú miin ní cuen'e discípulos yen'é yā na nuū'nī'yán'á. ¹⁷ Ní chí ndaa yā 'áamá barco ní cuen'é yā ná nuū'nī'yán'á. Ní 'āā ntéé ndaa yā na yāā Capernaum. 'Áa chíi 'da'a ní nguée ndaa Jesús naachi snée yā. ¹⁸ Ní cho'ó 'aama 'yúúné taa' ní nadacuéén n'dai nuū'nī'yán'á. ¹⁹ Taachi 'āā cuen'é yā tanduu nyu'u candúú nyaa' kilómetros, tuu'mi n'diichi yā chí cúchí Jesús miin. Ngicá yā cuaa' vmnaa' nuū'nī. Ní taachi 'aa cháá ndaa Jesús níínuú' na barco miin discípulos dii'yā sá chíi. ²⁰ Ní Jesús nga'a yā ngii yā sa'n'á s'een: Nguée 'va'a ndis'tíi ní 'úú.

²¹ Tuu'mi nga'a sá ngii sa Jesús: Cho'ó ní cuaa' chēeti barco. Yeenú n'dai sa chí snda Jesús na barco. 'Áa nuú' ndaa barco miin na yā'ā naachi cuén'e.

'Iín'yān in'nuú' yā Jesús

²² Chí de'ē táamá nguuví ní 'iín'yān chí snée yā táamá lado yen'e nuū'nī'yán'á n'diichi yā 'áamá barco nuū', barco miin chí 'āā cuen'e discípulos. Ní n'diichi yā chí nguée cuen'e Jesús ndúúcū discípulos yen'é yā. Ní discípulos yen'é yā cuina'a yā dámaān yā. ²³ Tan'duuví barcos yen'e Tiberias ndaa níínuú' na lugar naachi chí'e yā chí che'e yā pan 'iicū cuayiivi chí Jesús ngā'a yā: Gracias n'dii Dendyuūs Chiidá. ²⁴ Taachi 'iín'yān n'diichi yā chí nguée Jesús miin ndíí nguée ndúú discípulos yen'é yā, tuu'mi ní chí ndaa yā chēeti barcos. Ní cuen'é yā na yāā Capernaum. N'nuú' yā Jesús miin.

Jesús tan'dúúcū yuúndū chí ca'a vida

²⁵ Taachi 'iín'yān s'een ndaacá yā Jesús táamá lado yen'e nuū'nī'yán'á tuu'mi ní nga'a yā ngii yā 'iín'yān: N'dii Maestro, ¿tíí cuan'a ndaa ní 'muu'?

²⁶ Nan'guēcúta'n Jesús yen'e yā ní nga'a yā ngii yā: Ndis'tíi, cuaacu níínyú' cuācū níínyu' nguée in'nuú' ní 'úú ti n'diichi ní chí diín señales naati chí tee pan, ní che'e ní ní chítu ndis'tíi. ²⁷ Nguée diín ní ntii'nyu' yen'e comida chí chó'oo ti yen'e comida chí cunée cuen'e daā'ma', chē chí tee Sa'n'á chí Daiya Dendyuūs ndis'tíi caati Dendyuūs Chiidá ca'a yā poder Daiyá yā.

²⁸ Tuu'mi ní nga'a sa'n'á s'een ngii sá 'iín'yān: ¿Taacā diín 'nú chí cuuví diín 'nú ntii'nyu' chí ntii'nyu' yen'é Dendyuūs miin?

²⁹ Nan'guēcúta'n Jesús yen'e sa ní nga'a yā ngii yā sa'n'á: Chuū chí ntii'nyu' yen'e Dendyuūs miin chí cu'téenu di yen'e 'iín'yān chí Ndyuūs dichó'o yā 'iín'yān.

³⁰ Tuu'mi nga'a sa ngii sa 'iín'yān: ¿De'ē señal chí cu'nee' ní chí snaa' 'nú, ní cu'téenu 'nú n'dii? ¿De'ē ntii'nyu' idiín ní? ³¹ Chiida yú ní che'e yā yuúndū maná na yā'ā naachi nguée chí'e tinéé 'iín'yān tan'dúúcū chí canée nguū' na libro yen'e Ndyuūs 'tíicā: Yuúndū yen'e nanguuvi Ndyuūs ca'a yā chí che'e 'iín'yān s'een.

³² Nan'guēcúta'n Jesús yen'e sa: Cuaacu níínyú', cuācū níínyu' nga'a'á ngii ndis'tíi: Nguée tee yā Moisés miin yuúndū chí maná chí yen'e nanguuvi, naati Chiidá tee yā n'dii pan chí cuaacu níínyu' chí yen'e va'ai chēeti nguuví. ³³ Caati pan chí yen'é Dendyuūs ní 'iín'yān miin chí inch'eén yā yen'e va'ai chēeti nguuví ní nga'a yā vida cuen'e daā'ma' yen'e 'iín'yān yen'en í'nyé'ndi.

³⁴ Tuu'mi ní nga'a sá ngii sa Jesús: Señor, téé ní pan 'cúú nús'uu cuen'é daā'ma'.

³⁵ Jesús nga'a yā ngii yā sa'n'á: 'Úú ní tan'dúúcā pan 'tíicā 'úú ní ca'a vida cuen'e daā'ma'. Du'u chí chíi nanaa' nguée cúúví cuicú yā. Ní du'ú chí cu'teenú 'úú 'āā ntéé cuuví yaacá yā. ³⁶ Naati 'úú ní nga'a'á ndis'tíi: 'Áa n'diichi ní 'úú, níícu ndíí nguée s'téenu ní 'úú. ³⁷ Tanducué'n 'iín'yān chí

itée Chiidá 'úú, 'i'in'yān s'tfí cuchíi nanaán. Du'ú chí chíi nanaán nguée tun'daá 'i'in'yān chuva'ái. ³⁸ Caati 'úú chíicá yē'ē na va'ai chεεtε nguuví ní nguée díi' ch' 'úú ne'ē maán, caati díi' chí ne'ē maán 'i'in'yān chí dichó'o yā 'úú. ³⁹ Chuú chí ne'ē Chiidá chí dichó'o yā 'úú, caati 'úú ní nguée nindaí mar 'áamá yē'ē tanducuén'ē chí tee yā 'úú. 'Úú ní nadin'duuchi tanducuén'ē 'i'in'yān yē'ē nguaa' tiná'a nguuví chí 'cuinū in'yeēndí. ⁴⁰ Chuū chí ne'ē 'i'in'yān chí dichó'o yā 'úú: Nducyaaca 'i'in'yān chí n'diichí yā Daiya Ndyuūs, ní i'téenu yā 'i'in'yān, véε vida cue'ē daā'ma' yē'ē yā. Niicu 'úú ní nadicueē' 'i'in'yān s'ee' nguuví chí 'cuinū in'yeēndí.

⁴¹ Tuu'mí nga'nā 'i'in'yān Israel yē'ē yā: Nguée n'daacā chí nga'nā yā: 'Úú tan'dúúca pan chí cuch'ée' nanguuvi, 'tíicá 'úú. ⁴² Ní nga'nā yā: 'Áá nguée sá'a 'cūú chí Jesús daiya José? Ní n'diichí yá chiidá yā ndúúcu chεεcú yā. 'ZTaacá chí nga'nā sa: 'Úú chí cuch'ée' yē'ē na va'ai chεεti nguuví?

⁴³ Ní Jesús nan'guεεcúta'nā yā yē'ē sa, ní nga'nā yā ngíi yā sa'nā: Nguée caa'mán ndís'tíi nguáán maán ní. ⁴⁴ Mar 'áamá 'i'in'yān nguée cuuvi ndaá yā nanaán ndúúti chí Chiidá chí dichó'o yā 'úú nguée nndéε yā 'i'in'yān. 'Úú nadan'duuchi yā nguuví chí 'cuinū in'yeēndí. ⁴⁵ Canée nguū' na li-bro yē'ē Ndyuūs naachi nga'nā profetas 'tíicá: Dendyuūs ca'cueen yā nducyaaca yā. Nducyaaca 'i'in'yān chí ch'iindiveē' yā yē'ē Chiidá ní 'āa cueén yā yē'ē Chiidá, cuchíi yā nanaán 'úú.

⁴⁶ Mar 'áamá 'i'in'yān 'āa n'diichí yā Chiidá, dámaa' Cristo chí yē'ē Dendyuūs ti Daiya Ndyuūs. 'i'in'yān 'cūú dámaa' n'diichí yā Chiidá. ⁴⁷ Cuaacu ní'nyú'n, cuāacū ní'nyu'n nga'nā ngíi ndís'tíi: Du'ú chí i'téenu yā 'úú cunduuchi yā cue'ē daā'ma'. ⁴⁸ 'Úú tan'dúúca pan chí canduuchi, 'tíicá 'úú. ⁴⁹ Chiidá ní che'ē yā pan maná na yá'āa naachi nguée 'i'in'yān ní ch'íi yā. ⁵⁰ Chuū chí pan chí cuch'ée' na va'ai chεεti nguuví caati 'i'in'yān chí che'ē yā yē'ē nguée 'cuuvi yā. ⁵¹ 'Úú tan'dúúca pan chí canduuchi chí cuch'ée' na va'ai chεεti nguuví. Du'ú 'i'in'yān chí che'ē yā pan 'cūú, cunduuchi yā cue'ē daā'ma'. Niícú pan miin chí 'úú ca'á ní yuūtε yē'ē maán. Chuū chí ca'á cáávā vida yē'ē 'i'in'yān yē'ē in'yeēndí 'cūú.

⁵² Tuu'mí ní 'i'in'yān Israel ch'εεcu cheendí sá nguaa' maán sa: 'ZTáácá cuuvi téε sá cuerpo yē'ē sa chí che'ē 'nú?

⁵³ Tuu'mí nga'nā Jesús ngíi yā sa'nā: Cuaacu ní'nyú'n, cuāacū ní'nyu'n nga'nā ngíi ndís'tíi: Nduuti chí nguée che'ē ní cuerpo yē'ē Sa'nā chí Daiya Dendyuūs ní nduuti chí nguée cu'ú ní yuú' yē'ē sa, nguεε cūnee vida cue'ē daā'ma' ndúúcu ní. ⁵⁴ Du'ú chí che'ē cuerpo yē'ē ní cu'ú yuú' yē'ē,

cunée vida cue'ē daā'ma' ndúúcu. Niícú 'úú nadicueén 'i'in'yān s'ee' nguuví chí 'cuinū in'yeēndí. ⁵⁵ Caati cuerpo yē'ē, cuaacu ní'nyú'n yuūtε chí che'ē yā. Ní yuú' yē'ē, cuaacu ní'nyú'n chí yuú' chí cu'ú yā. ⁵⁶ Du'ú chí che'ē cuerpo yē'ē ní cu'ú yuú' yē'ē cunee yā nduucu, ní 'úú cunee ndúúcu yā. ⁵⁷ Tan'dúúca chí Chiidá canduuchi yā ní dichó'o yā 'úú, ní 'úú canduuchi cáávā 'i'in'yān miin. 'Tíicá ntúú' 'i'in'yān chí che'ē yā 'úú, 'i'in'yān miin ní cunduuchi ntúú' yā cáávā 'úú. ⁵⁸ Chuū pan chí cuch'ée' yē'ē na va'ai chεεti nguuví. Nguée tan'dúúca pan maná chí che'ē chiidá ní miin tiempo chí 'āa ch'ó'oo ní ch'tíi yā. Du'ú chí che'ē pan 'cūú cunduuchi yā cue'ē daā'ma'.

⁵⁹ Chuū chí ca'nā Jesús na yāacū sinagoga taachi cue'ē yā na yāā' Capernaum.

Nduudu yē'ē vida cue'ē daā'ma'

⁶⁰ Tuu'mí n'dee n'dái discípulos yē'ē yā taachi ch'iindiveē' yā chuū ní ca'nā yā: Chεεchí 'téε nduudu 'cūú. 'ZDu'ú rá 'caandivee' rá?

⁶¹ Taachí déenú maán Jesús chí discípulos yē'ē yā indee sa nguáán maán sa yē'ē chuū tuu'mí ní nga'nā yā ngíi yā sa'nā s'ee': 'Áá chuū chí nguεε ineén nūu' ndís'tíi? ⁶² 'ZDe'ε ca díi' ndís'tíi, taachí n'diichí ní Sa'nā chí Daiya Dendyuūs chí che'ē sa na va'ai chεεti nguuví naachi canée sa vmnáan vmnaa'? ⁶³ Espíritu chuū chí nga'nā vida yē'ē 'i'in'yān ní 'i'in'yān canée ndúúcu espíritu yē'ē yā. Yuūtε miin nguée de'ε véε idiin. Nduudu chí nga'nā ngíi ndís'tíi, ní yē'ē espíritu ní ca'a vida 'i'in'yān. ⁶⁴ Véε n'duuví ndís'tíi chí nguée i'téenu ní. Caati Jesús ndíi cuaa' vmnaa' 'āa deenú yā du'ú 'i'in'yān s'ee' chí nguée cu'téenu yā, niícú du'ú 'i'in'yān chí díi' yā entregar 'i'in'yān. ⁶⁵ Ní Jesús nga'nā yā: Cáávā chuū chí nga'nā ngíi ndís'tíi, caati mar 'áamá 'i'in'yān nguée cuchíi yā nanaán ndúúti chí nguée cáávā chí Dendyuūs 'cuú' yā 'i'in'yān. ⁶⁶ Ndií tuu'mí, neenē 'yaa' discípulos yē'ē yā ndaacadáámí sá ní 'āa ntéε cachiica sa ndúúcu Jesús. ⁶⁷ Tuu'mí ní nga'nā Jesús ngíi yā sa'nā chí ndiichúúv: 'Áá ne'ē ní ntúú' ndís'tíi ndaacadáámí ní yē'ē?

⁶⁸ Tuu'mí ní nan'guεεcúta'nā Simón Pedro: Señor, 'Zdu'ú chí ca'nā ndúúcu 'nú? N'dií ní canée ní ndúúcu nduudu yē'ē vida cue'ē daā'ma'. ⁶⁹ Nús'uu i'téenu 'nú ní deenú 'nú chí n'dií chí Cristo, Daiya Dendyuūs chí canduuchi cue'ē daā'ma'.

⁷⁰ Ní Jesús nan'guεεcúta'nā yā: 'Áá nguée 'úú chí ndεεv ndís'tíi ndiichúúv ní? Ní 'áamá chεε ndís'tíi ní yáā'n'guinūu'.

⁷¹ Ní nga'nā yā yē'ē Judas Iscariote, daiya Simón caati sá'nā 'cūú chí canee chí díi' sa entregar 'i'in'yān. Sa'nā miin 'áamá sá yē'ē naachi ndiichúúv sá.

7

'Diinū Jesús nguée i'teenú yā

¹ Cho'ōo tanducué'n'e chuū, Jesús cachiicá yā na yá'āa Galilea. Nguée ne'n'e yā cuchiiá yā na yá'āa Judea caati sa'n'ā Israel s'ee' canéé ngiinu sa chí 'caa'n'nú' sa Jesús. ² Ní 'āa chinee nī'n'uú' nguuví 'viicu ye'n'e va'āi chí 'nee'n' n'dái yā arco ye'n'e testamento ye'n'e 'i'in'yā' Israel s'ee'. ³ Tuu'mí ní nga'n'a 'dīinu yā ngii yā 'i'in'yā': Nan'dáa di 'múu' ní cue'n'e di na yá'āa Judea caati discípulos ye'n'e di cuuví snaa' yā dendu'ū ntiin'nyu' chí idii' di. ⁴ Caati ndii 'áamá 'i'in'yā' nguée díi' yā 'áamá chí canúú' n'de'ei. Níicú maán' yā ní ne'n'e yā chí 'i'in'yā' n'diichí yā 'yā. Ndúuti chí díi chí díi' di cosa chí 'tíicá tuu'mí ní 'cuu'n'mi' di maán' di nanaán' 'i'in'yā' ye'n'e i'n'yee'dí 'cūu.

⁵ Ní mar 'áamá 'dīinu yā nguée chí'teenú yā 'i'in'yā'. ⁶ Tuu'mí nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'ā: 'Aa ntée véé chí 'aacu hora ye'n'e, caati tiempo ye'n'e ní 'āa canéé. ⁷ 'i'in'yā' ye'n'e i'n'yee'dí cuuvi n'diichí yā ndis'ti'. Nguée cuuvi n'diichí yā 'úu caati 'úu ní nga'n'ā cuaacú chee chí nguée n'daacá idii' 'i'in'yā' ye'n'e i'n'yee'dí 'cūu. ⁸ Ndís'ti' ca'n'a ní 'viicú 'cūu. 'Úu ní nguée ca'n'a maa'nguuví, caati 'āa cuée cunuū' ca'a hora ye'n'e.

⁹ Taachi chí'inu ca'n'a yā chíi yā nduudú 'cūu 'dīinu yā, tuu'mí Jesús canéé ca yā yá'āa Galilea.

Jesús cue'n'e yā 'viicu ye'n'e va'āi chí 'nee n'dái yā arco ye'n'e testamento

¹⁰ Taachi cue'n'e sa'n'a 'dīinu yā 'viicu, 'tiicá ntúu' mii' ní cue'n'e Jesús cuayiivi. Nguée chí'i' yā chí Jesús mii'. Che'n'e n'de'ei núu' yā. ¹¹ Tuu'mí ní sa'n'a Israel s'ee' ní in'nuu' sa 'i'in'yā' na 'viicu mii'. Ní nga'n'a sa: ¿Tíi canéé 'i'in'yā' mii'?

¹² 'i'in'yā' yāā' mii' neen'e n'de'e nga'n'a yā ye'n'e yā. N'duuví yā nga'n'a yā: 'i'in'yā' mii' n'dai taavi yā. Ta n'duuví yā nga'n'a yā: Nguée, caati nginnche'ei yā 'i'in'yā'.

¹³ Mar 'áamá sa'n'ā chí che'n'e sa 'viicu nguée ca'n'a sa ye'n'e yā tí 'va'a sa 'i'in'yā' Israel.

¹⁴ Chí ma'n'ā 'viicu, tuu'mí ní Jesús cuchéé yā che'ti yāacú templo ní chí'cuee' yā. ¹⁵ Níicú sa'n'a Israel nge'n'e yiinu sa ní nga'n'ā sa: ¿Táácá déenu sá'n'a 'cūu letras caati sá'n'a 'cūu nguée 'née' sa?

¹⁶ N'guécúta'n'a Jesús ní ca'n'a yā: Chíi' chí ngi'cuee' chí déenú ní nguée ye'n'e, ti ye'n'e 'i'in'yā' chí dichó'o yā 'úu. ¹⁷ Ndúuti chí 'i'in'yā' ne'n'e yā díi' yā voluntad ye'n'e Dendyuūs, tuu'mí ní déenú yā chí ngi'cuee' nduuti chí ye'n'e Dendyuūs o nduuti chí 'úu nga'n'ā ye'n'e maán'. ¹⁸ 'i'in'yā' chí nga'n'a yā ye'n'e maán' yā in'nuu' yā poder ye'n'e maán' yā. Naati 'i'in'yā' chí in'nuu' yā poder ye'n'e 'i'in'yā' chí dichó'o yā 'yā, 'i'in'yā' mii' ní

cuaacú yā. Ní nguée chí nguée cuaacu nduucú yā.

¹⁹ ¿'Áa nguée ca'a Moisés ndís'ti' ye'n'e ley? Ní mar áamá ndís'ti' nguée idii' ní chí nga'n'a ley mii'. ¿De'ē cáávā chí ne'n'e 'caa'n'nu' ndís'ti' 'úu?

²⁰ N'guécúta'n'ā 'i'in'yā' ní ca'n'a yā Jesús: Yáá'n'nguiniū' canéé ndúucú di. ¿Du'ū idii' núu' yiinu chí ne'n'e 'caa'n'nu' dii'?

²¹ Jesús ní n'guécúta'n'a yā ní nga'n'a yā ngii yā 'i'in'yā': Díi' 'áamá ntiin'nyu' ní nducyaaca ndís'ti' nge'n'e yiinu ní. ²² Cuaacu chí Moisés mii' tee sa ley ye'n'e circuncisión ndís'ti'. (Nguée chíi' ye'n'e Moisés mii' chí ye'n'e chíidá ní.) Ní sábadó chí nguuví chí 'i'in'yā' Israel ntaavi'tuunúu' yā, ndís'ti' idii' ní circuncidar sa'n'ā 'lín'. ²³ Ndúuti chí cuaán' ní chí díi' yā circuncidar sa'n'ā 'lín' nguuví sábadó caati ley ye'n'e Moisés canéé chí díi' ní cumplir, ¿de'ē induuvi táa' ní nduucú caati sábadó idii' chí nduūvā n'daacá ye'n'e 'áamá sa'n'ā? ²⁴ Nguée díi' ní juzgar tan'dúucā chí nadacadíinu' ní naati díi' ní juzgar chí cuaacu ndúucú chí n'dái mii'.

¿'Áa sa'n'ā mii' chí Cristo?

²⁵ Tuu'mí nga'n'a n'duuví 'i'in'yā' ye'n'e yáā' Jerusalén: ¿'Áa nguée 'i'in'yā' 'cūu chí ne'n'e 'caa'n'nu' yā? ²⁶ N'diichí ní. Jesús nguée 'va'ā yā nga'n'a yā nanaán' nducyáácá 'i'in'yā'. Ní nguée du'ū véé 'i'in'yā' nga'n'a yā ngii yā 'yā. ¿'Áa cuaacu níin'nyu' chí 'i'in'yā' n'geete chí nga'n'ā ntiin'nyu' yā ní déenú yā chí 'i'in'yā' 'cūu chí cuaacu níin'nyu' chí Cristo? ²⁷ 'i'in'yā' 'cūu deenu yú tí ndiicá yā naati taachi ndiicá Cristo mii', mar 'áamá 'i'in'yā' nguée deenú yā tí ndiicá yā.

²⁸ Tuu'mí ní nga'n'a yuudu Jesús taachi chí'cuee' yā na yāacu templo ní nga'n'a yā: Ndís'ti', ní 'āa n'diichí ní 'úu. Ní 'āa deenú ní tíi yāā' ye'n'e. Níicú 'úu ní nguée cuchíi ye'n'e maán', naati 'i'in'yā' chí dichó'o yā 'úu ní cuaacú yā. Ndís'ti' nguée n'diichí ní 'i'in'yā' mii'. ²⁹ Naati 'úu ní n'diichí 'i'in'yā' mii' caati 'úu ndiicá ye'n'e yā, ní 'i'in'yā' mii' dichó'o yā 'úu.

³⁰ Tuu'mí ní idii' núu' yiinu 'i'in'yā' chí cuta'ā yā Jesús naati mar 'áamá 'i'in'yā' nguée che'ē ta'ā yā Jesús, caati 'āa cuée ndaa hora ye'n'e yā. ³¹ Níicú 'yaa' n'dái 'i'in'yā' ye'n'e 'i'in'yā' chí snée mii' chí'téenu yā Jesús. Ní nga'n'a yā ngii yā 'i'in'yā' s'ee': Taachi ndaa Cristo mii', ¿'Áa nguée cuuvi díi' yā más cā señales chí díi' sá'n'a 'cūu?

Sa'n'ā fariseos dicho'ó yā policías chí sta'á yā Jesús

³² Tuu'mí ní sa'n'ā fariseos chí'iindivee' sa ye'n'e 'i'in'yā' chí neen'e n'de'e nga'n'a yā 'túucā ye'n'e Jesús mii'. Chíiduu' n'geeté ndúucú sa'n'ā fariseos dicho'ó yā policías chí cuta'ā sa Jesús. ³³ Tuu'mí ní Jesús nga'n'a

yā ngii yā saⁿā s'eeⁿ: 'Āā nteε 'náan cuneé ndúúcu ndís'tí nī naⁿā n'diichi 'iī'yān chí dichó'o yā 'úú. ³⁴ In'nuún nī 'úú nī 'āā ntéε ndaacā nī 'úú. Nī naachi 'úú caneé, ndís'tí nī nguée cuuvi ndaa nī.

³⁵ Tuu'mí nī ngaⁿā 'iī'yān Israel nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿Tíí cáⁿā 'iī'yān 'cúū chí nguée nindaaca yú 'iī'yān? ¿'Āā caⁿā yā n'diichi 'iī'yān Israel chí cueⁿé yā 'muuⁿ cueⁿé yā miiⁿyā nguaaⁿ 'iī'yān chí nguε yeⁿe ndaata Israel nī ca'cueéⁿ yā 'iī'yān miiⁿ? ³⁶ ¿De'ē chí ntúū ngaⁿā Jesús: In'nuún nī 'úú nī nguée nindaaca nī 'úú; nī naachi 'úú caneé, nguée cuuvi cundaā ndís'tí?

Yíicú yeⁿe nuūⁿnī chí canduuchi

³⁷ Ngúúví chí ch'iīnū 'viicu ch'εete miiⁿ, Jesús cheendii yā caⁿā diitú yā: Du'u chí yaaca chí nanaáⁿ nī 'úú ca'á chí cu'u yā. ³⁸ Du'u chí i'teenú 'uú, véé vida yeⁿe yā. Nī vida caneé tan'dúúca 'áámá yíicú nuūⁿnī chí ca'a vida cueⁿe daāⁿmaⁿ 'iī'yān miiⁿ. Chuū caneé nguūⁿ na libro yeⁿe Dendyuūs.

³⁹ Nī chuū ngaⁿā yā yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. 'Iī'yān chí cut'éenu yā Jesús caneé chí cuta'á yā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Nī Dendyuūs nguée ca'a yā Espíritu N'dai yeⁿe yā ti Jesús miiⁿ nī 'āā cuée cheⁿé yā na va'i cheeti nguuví.

Véé división nguaaⁿ 'iī'yān

⁴⁰ Tuu'mí nī neené 'yaaⁿ 'iī'yān taachi chí iindiveéⁿ yā chuū ngaⁿā yā: Cuaacu níiⁿnyūⁿ 'iī'yān 'cúū chí profeta.

⁴¹ Ta n'duuví yā ngaⁿā yā: 'iī'yān 'cúū chí Cristo. Naati n'duuví yā ngaⁿā yā: ¿'Āā yeⁿe yāⁿā Galilea chí caneé chí ndaa Cristo?

⁴² ¿'Āā nguée ngaⁿā naachi caneé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs chí Cristo ní cuchii yā yeⁿe ndaata yeⁿe rey David, ní yeⁿe yāⁿā 'Iíí Belén, yāⁿ chí chíica David miiⁿ?

⁴³ Tuu'mí neene véε división nguaaⁿ 'iī'yān cucááⁿ Jesús miiⁿ. ⁴⁴ N'duuví 'iī'yān neⁿe yā cuta'á yā Jesús naati mar 'áámá saⁿā miiⁿ nguée tuu'vi sa 'iī'yān.

Mar 'áámá saⁿā ndii tíiⁿ nguée i'téenu sa Jesús miiⁿ

⁴⁵ Policías ndaa sa nanaáⁿ chíiduú n'geεté ndúúcu saⁿā fariseos. Nī 'iī'yān s'eeⁿ nī ngaⁿā yā ngii yā policías: ¿De'ē cuuvi chí nguée candéé nī saⁿā?

⁴⁶ Policías n'guεcutáⁿā yā 'iī'yān: Mar 'áámá saⁿā nguée ngaⁿā sa tan'dúúca chí ngaⁿā 'iī'yān 'cúū.

⁴⁷ Tuu'mí saⁿā fariseos n'guεcutaⁿā sa policías: ¿'Āā nginnche'ei yā ntúū ndís'tí?

⁴⁸ ¿'Āā i'teenú n'duuví 'iī'yān chí caⁿā ntiiⁿnyuⁿ yā o saⁿā fariseos nduudu Jesús miiⁿ? ⁴⁹ 'Iī'yān chí nguée déenu yā chí caneé nguūⁿ na ley, 'āā condenado 'iī'yān.

⁵⁰ Sáⁿā miiⁿ nguuví Nicodemo chí 'āā ndaa nanaáⁿ Jesús n'gaaⁿ, saⁿā miiⁿ caneé

sa ndúúcu yā. Tuu'mí ngaⁿā Nicodemo ngii sa 'iī'yān: ⁵¹ ¿'Āā ley yeⁿe yú cuuvi caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yeⁿe 'iī'yān, ndúúti chí nguée n'diichi di 'iī'yān, ní 'caandiveeⁿ dí yeⁿe 'iī'yān ní túúmicádínuuⁿ di chí díiⁿ yā?

⁵² Nan'guεcutáⁿā yā ní ngaⁿā yā ngii yā saⁿā: ¿'Āā 'iī'yān yeⁿe yāⁿā Galilea ntúū díi? In'nuún dí níicú n'diichi di chí caneé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs caati yeⁿe yāⁿā Galilea mar 'áámá vmnéⁿéε nguée can'dáá 'áámá profeta.

⁵³ Ní cunaⁿā nducyaaⁿ yā na vaacu yā.

8

'Áámá n'daataá chí cueⁿe tá ndúúcu saⁿā

¹ Jesús miiⁿ ní cueⁿe yā cuééti chí nguuví Olivos. ² Tyaaⁿ tyaaⁿ chí deεve táámá nguuví ndaa ntúū yā yaácú templo. Nuūⁿmāⁿ yāⁿ 'iī'yān ndaa yā nanaáⁿ yā. Chí iindí yā ní ca'cueéⁿ yā 'iī'yān s'eeⁿ. ³ Tuu'mí ní ndaa n'duuví saⁿā chí ngi'cueeⁿ ley ndúúcu n'duuví saⁿā fariseos. N'dée sa nanaáⁿ Jesús 'áámá n'daataá chí cyaadu tá ndúúcu 'aama saⁿā chí 'āā 'niinivaacu. Níicú chí caneé sa chí nuuⁿ sa táⁿā náávtaⁿā yeⁿe 'iī'yān s'eeⁿ. ⁴ Ngaⁿā saⁿā s'eeⁿ: Maestro, n'daataá 'cúū ní tunée 'nū táⁿā ndúúcu táámá saⁿā. ⁵ Naachi caneé nguūⁿ ley yeⁿe Moisés miiⁿ ní ngaⁿā chí cuíitú 'nū n'daataá chí 'tíicā. N'díi túú'mi, ¿de'ē ngaⁿā n'díi?

⁶ Chuū ngaⁿā saⁿā s'eeⁿ chí neⁿe sa n'diichi sa táácā díiⁿ Jesús 'iicu tun'dáá nuuⁿndi sa tééé yā. Jesús ní can'díi yā ní dinguūⁿ yā na yāⁿā miiⁿ ndúúcu nduutita'á yā. Díiⁿ yā tan'dúúca chí nguée chí iindiveéⁿ yā yeⁿe 'iī'yān miiⁿ. ⁷ Taachi nitiinguunéⁿ ntúū sánⁿā 'iī'yān, tuu'mí nanguaacundii yā ní ngaⁿā yā ngii yā: Du'u ndís'tí chí nguée nuuⁿndi yeⁿe ní, cuta'á ní vmnáⁿā vmnaaⁿ 'áámá túū ní ca'á ní táⁿā.

⁸ Can'díi ntúū yā ní dinguūⁿ ntúū yā ná yāⁿā. ⁹ 'Iī'yān chí chí iindiveéⁿ yā chuu tuumicádínuuⁿ yā chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní ca'áámá ca'áámá inan'daá yā, 'iī'yān ndi-icúū 'āā ndíí ná chíinuú maaⁿ. Nan'dā nducyaaⁿ yā. Ní 'aa dámaāⁿ Jesús caneé yā ndúúcu táⁿā chí caneé naavtaⁿā. ¹⁰ Nacueeⁿ Jesús ní n'diichi yā 'āā ntéε du'u véε ti 'āā dámaāⁿ n'daataá miiⁿ. Ní ngaⁿā yā ngii yā táⁿā: Díi n'daataá, ¿tíí caneé 'iī'yān chí tun'dáá nuuⁿndi yā yeⁿe dí? ¿'Āā ndii 'áámá 'iī'yān nguε ngaⁿā yā nuuⁿndi yeⁿe dí?

¹¹ N'daata miiⁿ ní ngaⁿā tá: Señor, mar 'áámá 'iī'yān. Tuu'mí ní Jesús ngaⁿā yā ngii yā táⁿā: 'Úú nguée caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yeⁿe dí. Cunaⁿā dí ní 'āā ntéε díiⁿ nuuⁿndi dí.

Jesús chí deεve iⁿyeēⁿdi

¹² Cuayívi Jesús ní ngaⁿā ntúū yā ngii yā 'iī'yān: 'Úú tan'dúúca deεve yeⁿe iⁿyeēⁿdi 'cúū, 'tíicā 'úú. Du'u chí can'daá 'úú nguée

cañ'a yā na maaiñ caati cunée yā ndúúcu chi deεve yeñ'e vida.

¹³ Tuu'mi ní ngañ'a sañ'a fariseos ngii sa Jesús: Dii ní yeñ'e maañ di nduudu cuaacu chí ngañ'a di. Nduudu chí ngañ'a di nguée nduudu cuaacu.

¹⁴ Nan'guεεcútañ'a Jesús ngañ'a yā ngii yā sañ'a: 'Úú ní ngañ'a nduudu cuaacu yeñ'e mañ. Nduudu chí ngañ'a ní nduudu cuaacu miiñ. Deenú tii ndiicá ní tii cañ'a. Naati ndís'tií nguée déenu ní tii ndiicá ní nguée déenú ní tii cañ'a. ¹⁵ Ndís'tií ní ngañ'a ní nuuñdi yeñ'e 'iñ'yāñ dacaā 'iñ'yāñ. Naati 'úú nguée ngañ'a nuuñdi yeñ'e mar 'áamá 'iñ'yāñ. ¹⁶ Ndúúti chí 'úú ngañ'a nuuñdi yeñ'e 'iñ'yāñ, nduudu yeñ'e ní nduudu cuaacu chí, caati 'úú ní nguεε damaañ ti 'úú ní ndúúcu Chiidá chí dichó'o yā 'úú. ¹⁷ Caati naachi canée nguñ na ley yeñ'e ní naachi ngañ'a na 'uuví 'iñ'yāñ, chí chí nduudu cuaacu. ¹⁸ 'Úú chí ngañ'a nduudu cuaacu yeñ'e mañ. Ní Chiidá chí dichó'o yā 'úú ngañ'a yā nduudu cuaacu yeñ'e.

¹⁹ Tuu'mi ngañ'a sáñ'a s'een ngii sa Jesús: ¿Tii canée Chiidá di? Nan'guεεcútañ'a Jesús: Nduuti chí nguée 'áa n'diichi ní 'úú, ndíi nguée ndúú 'áa n'diichi ní Chiidá. Ndúúti chí 'áa n'diichi ní 'úú, 'tiicá ntúñ 'áa n'diichi ní Chiidá.

²⁰ Ndúúdu 'cúu ngañ'a Jesús taachi canée yā naachi snúñ cajas yeñ'e ofrendas. Tuu'mi ní taachi ngi'cueñ yā cheεti yáácú templo mar 'áamá 'iñ'yāñ inátuu'vi yā Jesús caati 'áa 'cuée cunuñ ca'a hora yeñ'e yā.

Naachi 'úú cañ'a ndís'tií ní nguée cuuvi ndaá nī

²¹ Jesús ngañ'a ntúñ yā ngii yā sañ'a: 'Úú ní cañ'a ní ndís'tií in'nuñ ní 'úú. Ná nuuñdi yeñ'e ní 'cúuvi ní. Naachi 'úú cañ'a ndís'tií ní nguée cuuvi ndaá nī.

²² Tuu'mi sañ'a Israel s'een ngañ'a sa: ¿'Áá 'caañ'nuñ mañ yā 'iñ'yāñ caati ngañ'a yā: Naachi 'úú cañ'a, ndís'tií nguée cuuvi ndaá nī?

²³ Tuu'mi ní Jesús ngañ'a yā ngii yā sañ'a: Ndís'tií ní yeñ'e cuaañ ndiiyā ndís'tií niicu 'úú ní yeñ'e cuaañ 'niñ'nuñ 'úú. Ndís'tií ní yeñ'e iñ'yeeñdi 'cúu ndís'tií naati 'úú ní nguée yeñ'e iñ'yeeñdi 'cúu 'úú. ²⁴ Caavā chúu chí ngañ'a ngii ndís'tií chí 'cuñvi ní na nuuñdi yeñ'e nī. Ndúúti chí nguée cu'téenu ní chí 'úú chí Cristo miiñ tuu'mi ní na nuuñdi yeñ'e ní ní 'cuñvi ní.

²⁵ Ní ngañ'a sa ngii sa 'iñ'yāñ: ¿Dii du'ú dii? Tuu'mi ní Jesús ngañ'a yā ngii yā sañ'a: Tan'dúúca nūñ chí ngañ'a ndii cuaañ vm-naa, 'tiicá 'úú. ²⁶ Néené n'deēe dendú'u chí canée chí caañ'máñ ndúúcu ndís'tií ní diiñ juzgar ndís'tií. 'Iñ'yāñ chí dichó'o yā 'úú, 'iñ'yāñ miiñ chí cuaacu yā. Chiiñ chí

n'giindiveéñ yeñ'e yā, chíiñ ngañ'a na iñ'yeeñdi 'cúu.

²⁷ 'Iñ'yāñ s'een nguée tuumicadíñnuñ yā chí 'iñ'yāñ miiñ ní ngañ'a yā yeñ'e Chiidá yā. ²⁸ Tuu'mi ngañ'a Jesús ngii yā sañ'a: Taachi nadacuéñ ní Sañ'a chí Daiya Dendyuūs, tuu'mi ní cuuvi déenu ní chí 'úú. Nguée du'ú veε chí diiñ chí yeñ'e mañ naati Chiidá chí'cueñ yā 'úú. Ní chíiñ chí ngañ'a. ²⁹ Ní 'iñ'yāñ chí dichó'o yā 'úú canée yā nduucú. Chiidá ní nguée chí'neñ yā 'úú dámaañ. Naati 'úú ní diiñ tanducuéñ chí neñ'e yā.

³⁰ Taachi ngañ'a Jesús chuñ néené 'yaañ 'iñ'yāñ chí'ténu yā yeñ'e yā.

Nduúú Cuaacu chí nanguañ'ai 'iñ'yāñ

³¹ Tuu'mi ngañ'a Jesús ngii yā sañ'a Israel señ'e chí i'téenu sa 'yā: Ndúúti chí ndís'tií cunée ní ndúúcu nduudu yeñ'e tuu'mi ní cuaacu chí ndís'tií discípulos yeñ'e. ³² Ní n'diichi ní nduudu cuaacu. Ní caavā nduudu cuaacú miiñ ndís'tií nanguañ'ai nī.

³³ Nan'guεεcútañ'a sañ'a yeñ'e yā: Nús'uu ní ndaata yeñ'e Abraham. Nícu mar 'áamá 'iñ'yāñ nguée dichí've 'nū. ¿Tááca chí ngañ'a di chí ndís'tií ní canee chí nanguañ'ai nī?

³⁴ Jesús ní nan'guεεcútañ'a yā yeñ'e sa: Cuaacu níñ'nyúñ, cuāácú níñ'nyuñ ngañ'a ngii ndís'tií chí nducyáácá 'iñ'yāñ chí diiñ yā nuuñdi, 'iñ'yāñ s'tií dichí've yā yeñ'e nuuñdi. ³⁵ 'Iñ'yāñ chí diiñ mandado yeñ'e 'iiví yā nguée 'áamá ineéñ yā ndúúcu familia yeñ'e 'iiví yā naati daiya 'iiví miiñ ní 'áamá cuneéñ yā. ³⁶ Ndúúti chí Daiyá yā nadinguáñ'ai yā, cuaacu níñ'nyúñ chí ndís'tií ní nínguañ'ai nī. ³⁷ 'Úú deenú chí ndís'tií chí ndaata yeñ'e Abraham. Naati dinúñ yinuñ ní chí neñ'e 'caañ'núñ ní 'úú, caati nduudu yeñ'e nguée ngii neé ndúúcu ndís'tií. ³⁸ Chíiñ chí n'diichi ndúúcu Chiidá, chíiñ chí 'úú ngañ'a. Ndís'tií ní diiñ ní chí n'diichi ní chiidá nī.

Ndís'tií yeñ'e yáañ'nguiñnuñ chí chiidá nī

³⁹ 'Iñ'yāñ s'een nan'guεεcútañ'a yā yeñ'e yā ní ngañ'a yā: Chiidá 'nū Abraham. Ngañ'a Jesús ngii yā sañ'a: Nduuti chí daiya Abraham ndís'tií tuu'mi ní ntiiñ'nyuñ yeñ'e sa idiñ nī.

⁴⁰ Naati maañ ní idinúñ yinuñ ní chí 'caañ'nuñ ní 'úú, caati 'úú sañ'a chí ngañ'a nduudu cuaacu chí ch'iindiveéñ yeñ'e Dendyuūs. Abraham nguée diiñ sa chuñ. ⁴¹ Ndís'tií ní diiñ ní ntiiñ'nyuñ yeñ'e chiidá nī. Tuu'mi ní ngañ'a sa ngii sa Jesús: Nús'uu nguée ch'iindiyáañ 'nū yeñ'e daiya sa sañ'a cyúñi. Canée 'áamá chiidá 'nū chí Dendyuūs miiñ.

⁴² Tuu'mi ní ngañ'a Jesús ngii yā sañ'a s'een: Ndúúti chí chiidá nī chí Dendyuūs miiñ cuaacu níñ'nyúñ chí dinéñ'e ní 'úú, caati 'úú ní yeñ'e Dendyuūs chíicá ní ndaá. Ní nguée ndaá yeñ'e mañ ti Ndyuūs mañ yā

dichó'o yá 'úú. ⁴³ ¿De'e cuuvi chí nguée n'gúuⁿ ní nduudu yeⁿ'é? Tí nguée n'giindiveén ní nduudu yeⁿ'é. ⁴⁴ Ndís'tíí ní yáá'n'guiinúuⁿ chiidá nī. Ndís'tíí ní neⁿ'é ní dííⁿ ní tandu-
cuénⁿ'é chí neⁿ'é chiida nī. Yáá'n'guiinúuⁿ chí n'gíiⁿ'núⁿ 'áa canéé núuⁿ yá ndíí naachi nga'á. Nguée 'áamá canéé yá na nduudu cuaacu tí nguée nduudu cuaacu nduucú yá. Taachí yáá'n'guiinuuⁿ ngaⁿ'á sa nduudu yaadi yeⁿ'é maaⁿ sa ngaⁿ'a sa tí saⁿ'á yeⁿ'é nduudu yaadi ní chiida nduudu yaadi sán'á. ⁴⁵ Naati 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ní nguée it'éénu nī yeⁿ'é. ⁴⁶ ¿Du'ú yeⁿ'é ndís'tíí ngaⁿ'a chí idiíⁿ nuuⁿndí? Ní nduuti chí 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu, ¿de'e chí nguée it'éénu nī 'úú? ⁴⁷ Du'ú chí yeⁿ'é Dendyuūs miiⁿ nduudu yeⁿ'é Dendyuūs n'giindiveén yá. Chiíⁿ chí ndís'tíí ní nguée n'giindiveén ní tí nguée yeⁿ'é Dendyuūs ndís'tíí.

Jesús canéé yá vmnááⁿ vmnaaⁿ chí iⁿ'yeéⁿdi

⁴⁸ Tuu'mi ní nan'guécútaⁿ'á saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa Jesús: ¿'Áá nguée cuaacu ngaⁿ'á nús'uú chí samaritano díi, ní cánéé dí ndúúcu yáá'n'guiinúuⁿ?

⁴⁹ Nan'guécútaⁿ'á Jesús: 'Úú nguée cánéé ndúúcu yáá'n'guiinúuⁿ. 'Úú díiⁿ honrar Chi-
idá. Ndís'tíí nguée it'éénu nī 'úú. ⁵⁰ 'Úú ní nguée in'nuúⁿ honra yeⁿ'é maaⁿ. Véé 'iín'yāⁿ chí in'nuúⁿ yá honra yeⁿ'é ní dííⁿ yá juzgar 'iín'yāⁿ. ⁵¹ Cuaacu níí'nyúⁿ, cuāācú níí'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tíí: Du'ú chí n'giindiveén nduudu yeⁿ'é nguée n'diichí yá vaadi n'gii taanduvéé nguuví.

⁵² Tuu'mi ní saⁿ'a Israel s'eeⁿ ngaⁿ'á sa ngii sa Jesús: Maaⁿ ní tuumicádíinuⁿ 'nú yeⁿ'é dí. Canéé dí ndúúcu yáá'n'guiinúuⁿ. Abra-
ham miiⁿ ní ch'íi ndúúcu profetas 'iicu díí ní ngaⁿ'á dí: Du'ú chí n'giindiveén nduudu yeⁿ'é nguée n'diichíneén yá vaadi n'gii taan-
duvéé nguuví. ⁵³ ¿'Áá vmnaaⁿ ntuūⁿ ca díi yeⁿ'é chiida yú Abraham chí ch'ti yá ní yeⁿ'e profetas chí ch'ti yá? ¿Du'ú nadacádíinuⁿ dí chí máāⁿ dí?

⁵⁴ Nan'guécútaⁿ'á Jesús: Ndúúti chí 'úú díiⁿ honrar máāⁿ tuu'mi ní honra yeⁿ'é ní nguée de'ē véé. Chiidá mííⁿ chí idiíⁿ yá honrar 'úú. Ní yeⁿ'e chiidá chí ngaⁿ'á ndís'tíí chí Dendyuūs yeⁿ'é nī. ⁵⁵ Ní nguée 'áa n'diichí ní 'iín'yāⁿ naati 'úú 'áa nín'diichí 'iín'yāⁿ. Ndúúti chí ngaⁿ'á chí nguée nín'diichí 'iín'yāⁿ tan'dúúca chí yaadi ndís'tíí, 'tíicā ntúúⁿ 'úú. Caati 'áa n'diichí 'iín'yāⁿ ní n'giindiveén ndu-
udu yeⁿ'é yá. ⁵⁶ Chiidá ní Abraham yéénú taavi sa chí 'áa n'diichí sa nguuví yeⁿ'é. Ní 'áa n'diichí sa. Ní yéénú taavi sa.

⁵⁷ Tuu'mi ní ngaⁿ'a 'iín'yāⁿ Israel s'eeⁿ: ¿'Áá 'áa cuéé cuuvi 'uuví nguécú ndiichi nduūyū ní 'áa n'diichí di Abraham?

⁵⁸ Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yá saⁿ'a: Cuaacu níí'nyúⁿ, cuāācú níí'nyuⁿ ngaⁿ'á ngii ndís'tíí chí 'úú vmnááⁿ vmnaaⁿ chí Abraham.

⁵⁹ Tuu'mi ní saⁿ'á s'eeⁿ sta'á sa tuūu chí ca'a sa Jesús, naati Jesús ní canúúⁿ n'de'ei yá ní nan'dáa yá cheeti yáacú templo ní cho'ó yá náavtaⁿ'á yá 'iín'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunaaⁿ'á yá.

9

Jesús ca'á yá vista yeⁿ'e 'áamá sán'á chí n'gueenááⁿ ndii taachi chí ch'iindiyáaⁿ sa

¹ Níicú taachi cho'oo Jesús ní n'diichí yá 'áamá saⁿ'á chí n'gueeé nduutináaⁿ sa ndíí taachí ch'iindiyáaⁿ sa. ² Níicú discípulos yeⁿ'é yá ntinguuneeⁿ yá Jesús ní ngaⁿ'a yá ngii yá 'iín'yāⁿ: N'díí Maestro, ¿du'ú dínuúndí? ¿'Áá chiida sa ndúúcu cheecu sa véé nuuⁿndi yeⁿ'é yá? ¿'Áá maaⁿ sa 'tíicā sa chí n'gueeé nduutináaⁿ sa taachí ch'iindiyáaⁿ sa?

³ Nan'guécútaⁿ'á Jesús ní nguée ndúú sán'a cūū ní nguée chiida sa ndúúcu cheecu sa véé nuuⁿndi yeⁿ'é yá chí n'gueeé nduutináaⁿ sa. 'Tíicā saⁿ'á ní 'cuuⁿ'míⁿ chí díiⁿ Dendyuūs miiⁿ nduucú yá. ⁴ Cánéé chí díiⁿ ntií'nyuⁿ chí idiíⁿ 'iín'yāⁿ chí dichó'ó yá 'úú neⁿ'é chí véé nguuví. Ndaá chí cuuvi 'da'a taachi mar 'áamá 'iín'yāⁿ ní nguée díiⁿ yá ntií'nyuⁿ. ⁵ Nuuma neⁿ'e chí cunee iⁿ'yeéⁿdi 'úú chí cunee tan'dúúca deéve yeⁿ'é iⁿ'yeéⁿdi 'úú.

⁶ Taachí níngaⁿ'a yá chuū chiidaiⁿ yá na yáⁿ'áa níicú in'dái yá incheeti ndúúcu nuuⁿ'niⁿ daíⁿ yá. Níicú s'neeⁿ yá ncheeti nduutináaⁿ saⁿ'á n'gueenááⁿ. ⁷ Ní ngaⁿ'a yá: Cúnaⁿ'á dí. Nááⁿnú dí nduutináaⁿ dí na cheendi yííve yeⁿ'é Silóé. (Nduudu miiⁿ neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Dichó'ó Yá.) Tuu'mi ní cunaⁿ'á sa ní naáⁿ'nu sa ní nguécundíi sa 'áa inaaⁿ sa. ⁸ Tuu'mi ní 'iín'yāⁿ na níí'núⁿ va'ai yeⁿ'é sa ndúúcu 'iín'yāⁿ chí 'áa ndíí vmnaaⁿ n'diichí yá saⁿ'á chí n'gueenáaⁿ ní ngaⁿ'a yá: ¿'Áá nguée sán'a' cūū n'giíndi ngiica limosna?

⁹ N'duuví yá ngaⁿ'a yá: Sán'a' cūū. Ta n'duuví yá ní ngaⁿ'a yá: Tan'dúúca saⁿ'á miiⁿ, 'tíicā saⁿ'á. Saⁿ'á miiⁿ ngaⁿ'a sa: 'Úú.

¹⁰ Ngaⁿ'a yá ngii yá saⁿ'á: ¿Taaca nínguaaⁿ nduutináaⁿ dí?

¹¹ N'guécútaⁿ'á sa ní ngaⁿ'a sa: Saⁿ'á chí nguuví Jesús miiⁿ dín'dái sa ncheeti ní chí'neeⁿ sa nduutináaⁿ. Ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'úú: Cueⁿ'é dí cheendi yííve nuūⁿ'niⁿ yeⁿ'é Silóé. Naaⁿ'nu dí nduutináaⁿ dí. Níicú cheⁿ'é, ní naáⁿ'nu nduutináaⁿ, ní 'áa inaaⁿ.

¹² Tuu'mi ní ngaⁿ'a yá ngii yá saⁿ'á: ¿Tii canéé saⁿ'á miiⁿ? Tuu'mi ngaⁿ'a sa: Nguée deenú.

Fariseos itinguuneeⁿ yá saⁿ'á n'gueenaaⁿ chí 'áa nduuva yeⁿ'é sa

¹³ Tuu'mi ní candéé yá saⁿ'á chí n'gueenaaⁿ ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ saⁿ'á fariseos.

¹⁴ Ní sábado miiⁿ nguuví chí ntaavi'túúnuⁿ

'i'in'yān Israel chi Jesús idin'dái yā nchɛtí míin. Ní nín'guáan yā nduutinaa' sa. 15 Tuu'mi ní ntinguunee' ntúu' yā fariseos: ¿Táácá 'áa inaa' di? Tuu'mi ní nga'a sa: S'neen yā nchɛtí na nduutinaa', níicú naa'nú. Maa' ní inaa'.

16 Tuu'mi ní 'áamá sa'n'a fariseo nga'a sa: Sán'a 'cúu ní nguée yē'ē Dendyuūs sa'n'a caati nguée diin sa nguuví sábadó tan'dúucá chi nga'a ley yē'ē yú. Ta n'duuví sa nga'a sa: ¿Táácá sa'n'a chi véé nuu'ndi yē'ē sa diin sa señales chi 'tuucá? 'Uuvi nuu' diin sa vaanicaadínuu' yē'ē sa. 17 Nguɛcundíí ntúu' sa ní nga'n'a sa ngii sa sa'n'a chi ngeenaa' sa: Díí, ¿dɛ'ɛ nga'n'a di yē'ē sa'n'a chí nan'guaa' nduutinaa' di? Sa'n'a miin nga'n'a sa: 'I'in'yān miin profeta.

18 Sa'n'a Israel s'een nguée í'téenu sa yē'ē sa'n'a chí chingueénáa' sa ní inaa' sa ndíí 'cai yā chiida sa ndúucú chɛɛcu sa yē'ē sán'a chí 'áa inaa' sa. 19 Ní ntinguunee' sa'n'a s'een 'i'in'yān, ní nga'n'a sa: ¿'Áá sán'a 'cúu daiyá nī, sa'n'a chí nga'n'a ndís'tíí chí ch'iindiyáa' sa 'áa ngeenaa' sa? ¿Táácá chi maa' inaa' sa?

20 Nan'guɛcutá'n'a yā chiida sa ndúucú chɛɛcu sa ní nga'n'a yā 'i'in'yān: Déenu 'nú daiyá 'nú sa'n'a 'cúu 'áa nguée nduutinaa' sa taachi ch'iindiyáa' sa. 21 Maa' ní inaa' sa. Nguée déenu 'nú táácá inaa' sa. Du'ú yā chí nín'guaa' yā nduutinaa' sa nús'uu nguée déenu nī. Sa'n'a tii 'áa 'naa' sa, ntinguúnee' nī sa'n'a. Sa'n'a tii caa'ma' sa yē'ē maa' sa.

22 Chuú chi nan'guɛcutá'n'a sa chiida sa ndúucú chɛɛcu sa, caati 'va'á yā 'i'in'yān Israel s'een. Caati 'i'in'yān Israel s'een 'áa indee sa chí du'ú chí caa'ma' chí Mesías chí Cristo miin chuú ní tun'daa yā chɛtí yaacú. 23 Chií chí 'tíicá ca'n'a chiida sa ndúucú chɛɛcu sa: Sán'a 'caa 'áa 'naa' sa. Ntíngúúnee' nī sa'n'a.

24 'Tíicá ní 'cai ntúu' yā sa'n'a chí ngeenaa' níicú nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: Díí, ní ca'a di honra Dendyuūs. Nús'uu deenu 'nú chí sán'a 'cúu véé nuu'ndi yē'ē sa.

25 Tuu'mi ní nan'guɛcutá'n'a sa ní ca'n'a sa: Ndúúti chí nuu'ndi yā o nguée nuu'ndi yā nguée deenú. 'Áamá chí deenú chí nguée nduutinaa' ní maa' ní inaa'.

26 Ní nga'n'a ntúu' yā ngii yā sa'n'a: ¿Dɛ'ɛ diin yā ndúucú dii? ¿Táácá 'áa inaa' di?

27 Nan'guɛcutá'n'a sa yē'ē yā: 'Áa nga'n'a ngii ndís'tíí ní nguée ch'iindivee' nī. ¿Dɛ'ɛ cúuví chí ne'e ntúu' ní 'caandivee' nī? ¿'Áá ne'e chí ndís'tíí chí cuuvi discípulos yē'ē yā ndís'tíí?

28 Ní 'caa'vá yā ndúucu sa ní ca'n'a yā: Díí, chí discípulo yē'ē yā dii, naati nús'uu discípulos yē'ē Moisés nús'uu. 29 Nús'uu ní déenu 'nú chí Dendyuūs ní yaa'vi yā Moisés naati nguée déenu 'nú tii ndiica sán'a 'cúu.

30 Nan'guɛcutá'n'a sa'n'a miin ní ca'n'a sa: Chuú ní cuaacu ní cosa chí 'áa nge'e

yiinu yú caati ndís'tíí nguée déenu nī tii ndiicá yā ní n'n'guaa' yā nduutinaa'.

31 Ní deenu yú chí Dendyuūs ní nguée n'giindivee' yā yē'ē 'i'in'yān nuu'ndi. Du'ú 'i'in'yān chí ne'e Dendyuūs níicú idiin yā chíi chí ne'e Dendyuūs, tuu'mi ní Dendyuūs míin n'n'giindivee' yā yē'ē 'i'in'yān 'cúu. 32 Ní taachi chí nga'a 'i'yeen'dí 'cúu, nguée ch'iindivee' yú chí mar 'áamá 'i'in'yān n'n'guaa' yā nduutinaa' 'i'in'yān chí ngeenaa' ndíí ch'iindiyáa' yā. 33 Ndúúti chí 'i'in'yān 'cúu chí nguée yē'ē Dendyuūs 'i'in'yān, tuu'mi ní nguée du'ú véɛ cuuvi diin yā.

34 Nan'guɛcutá'n'a 'i'in'yān s'een ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'a: Díí ní na nuu'ndi ch'iindiyáa' di. ¿'Áá dii ngi'cuée' dí nús'uu? Ní tun'daa yā sa'n'a chɛtí yaacú.

Ngeenaa' yē'ē cosa chí yē'ē Espíritu

35 Jesús ch'iindivee' yā chí 'áa tun'daa yā sa'n'a chíva'ái yaacu templo. Taachi nindaaca yā sa'n'a ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: ¿'Áá í'téenu dí Daiya Dendyuūs miin?

36 Tuu'mi ní nan'guɛcutá'n'a sa ní ca'n'a sa: Señor, ¿du'ú míi, ní 'tíicá cu'teenú?

37 Ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'a: In'diichi dí 'i'in'yān ní 'i'in'yān miin ní 'i'in'yān chí indee yā ndúucú di.

38 Tuu'mi ní nga'n'a sa ngii sa Jesús: Señor, cu'teenú n'díí. Ní diin sa adorar yā.

39 Ní nga'n'a Jesús: 'Úú nindaá 'i'yeen'dí 'cúu chí caa'má' nuu'ndi yē'ē 'i'in'yān caati 'i'in'yān chí nguée inaa' yā ní naa' yā. Ní 'i'in'yān chí cuuvi inaa' yā cuuvi ngeenaa' yā.

40 N'duuví 'i'in'yān fariseos chí canée yā ndúucu yā ch'iindivee' yā chuú ní ca'n'a yā Jesús: ¿'Áá nguée ntúu' nduutinaa' 'nú tuu'mi?

41 Tuu'mi ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'n'a s'een: Ndúúti ngeenaa' ní nguée nuu'ndi yē'ē nī. Naati maa' ní nga'n'a nī: Inaa' 'nú. Chiin chí nuu'ndi yē'ē ní 'áamá cunée nūu'.

10

Cuenta yē'ē 'i'in'yān chí véé 'iiti yē'ē yā

1 Cuaacu níin'nyú' cuáacú níin'nyu' nga'n'a ngii ndís'tíi: Du'ú chí nguée indaa' cuaa' cheendi chéa' yē'ē 'iiti cuúchí naati nge'ɛ yā na chéa' táamá lado, tuu'mi ní 'i'in'yān 'cúu duucú yā ní diduucú yā. 2 Du'ú 'i'in'yān chí indaa' yā cuaa' cheendi chéa' miin, 'i'in'yān miin ineenaá' yā 'iiti. 3 'I'in'yān ineenaá' yā cheendi chéa' ní inin'guaa' yā cheendi chéa' caavá 'i'in'yān miin ní 'iiti cuúchí n'giindivee' tii nduudu yē'ē yā. Ní n'gai yā duuchi 'iiti cuúchí yē'ē yā. Ní n'daa' tii sa'n'a. 4 Taachi intuun'daa yā tanducue'ɛ 'iiti yē'ē yā cuaa' daámí chéa' candɛɛ tii vmnaa' yē'ē tii. Níicú 'iiti cuúchí cue'ɛ tii

cuayiiivi 'iivi tī. Caati 'caandiveén tī nduudu ye'né yā. ⁵ Nguéé can'dáa tī 'iin'yān chí nguéé 'iivi tī níicú ngéenu tī ye'né yā caati nguéé 'caandiveén tī nduudu ye'né yā chí nguéé 'iivi tī 'iin'yān.

⁶ Chuü cuenta chí ca'n'a Jesús 'iin'yān ní 'iin'yān miin nguéé tuumicadiinuu yā de'ē chí ca'n'a Jesús miin.

Jesús chí n'dai ca pastor yā

⁷ Nguécúndii ntuū Jesús ní nga'n'a yā: Cuaacu níin'nyū, cuācū níin'nyu" nga'n'a ngii ndis'ti: 'Úú tan'dúucā cheendi cheēn naachi cho'ō 'iiti cuūchī. ⁸ Tanducué'nē 'iin'yān chí ndaā yā vmnaa" ye'né 'úú, 'iin'yān s'ee" ní duucu yā ní diduucū ntuū yā. Caati nguéé ch'iindiveén yā 'iiti cuūchī miin ye'né yā. ⁹ 'Úú tan'dúucā cheendi cheēn 'úú. Du'ú 'iin'yān chí indaā caavā ye'né, ningua"ai yā. Ní can'dáa yā. Ní ndaa ntuū yā. Ní ndaacā yā chí che'ē yā.

¹⁰ Duucú miin taachi ndaa sa miin, iduucu sa. Ní n'giin'nu" sa ní nadi'tuuvī sa. 'Úú nindāa chí ca'á vida níicú ca'á vida chí yeenú taavi yā. ¹¹ 'Úú 'iivi 'iiti cuūchī chí n'dai taavi. 'Iivi 'iiti cuūchī chí n'dai taavi yā, nga'á yā vida ye'né maān yā caavā 'iiti. ¹² 'Iin'yān chí canee naān 'iiti cuūchī chí nguéé ye'né yā 'iiti ní nguéé 'iivi tī 'iin'yān. Taachī ināa" yā yāā'yāa" ngaātāa chí cuūchī tī ní cu'née" yā 'iiti cuūchī ní nge'né yā ngéenu yā. Ní yāā'yāa" ngaātāa cuūchī tī miin ní cuta'á tī 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī miin idi'yāa tī ngii ní ngéenu tī. ¹³ 'Iin'yān chí nguéé ye'né yā 'iiti ngéenu yā caati nguéé ye'né yā 'iiti. Ní nguéé idiin' yā cuidado 'iiti cuūchī.

¹⁴ 'Úú 'iivi n'dai taavi 'iiti cuūchī. Ní canúnaān 'iiti cuūchī ye'né. Ní 'iiti cuūchī ye'né ní canúnaān tī 'úú. ¹⁵ Tan'dúucā chí Chiidā in'diichī yā 'úú, 'tíicā 'úú in'diichī Chiidā. Ní nga'á vida ye'né cucaava 'iiti cuūchī. ¹⁶ V'éé ntuū ta n'duuvī 'iiti cuūchī ye'né chí nguéé ye'né cheēndi cheēn 'cūū 'iiti. 'Iiti miin ntuū ní cánéé chí candéé 'iiti. Ní 'caandiveén tī chí caān'mān níicú 'áamā cheēn nduuvī tī ní 'áamā núu" 'iivi 'iiti.

¹⁷ Caavā chiin' chí ne'né Chiidā 'úú caati 'úú ca'á vida ye'né maān chí ní nanguécundii ntuū cuta'á. ¹⁸ Mar 'áamā 'iin'yān nguéé cuuvi 'caa'n'nú" yā 'úú naati 'úú ca'á vida ye'né maān. Cuuvi diin' cu'née" vida ye'né ní cuuvi diin' cuta'á. Chuü mandamiento chí diin' chí nga'n'a Chiidā.

¹⁹ Ch'iindi ntuū vaadi 'caa'va nguaa" náa" 'iin'yān Israel s'ee" cáavā nduudú 'cūū. ²⁰ Néené 'yaa" 'iin'yān Israel ca'n'a yā chuü: Canéé yā ndúucú yāā'n'guinūu" ní nguéé nndéé yā vaanicadiinúu" ye'né yā. De'ē cuúví chí n'giindiveén ní ye'né yā?

²¹ Tá n'duuvī yā ní nga'n'a yā: Ndúúúú 'cāā ní nguéé ye'né 'iin'yān chí canéé ndúúúú

yāā'n'guinūu". ¿'Áá cúúví nán'guaa" yāā'n'guinūu" nduutinaān 'iin'yān chí ngueenān?

'Iin'yān Israel s'ee" nguéé 'cuúvī yā Jesús

²² Ch'iindi 'víicú ye'né dedicación na yāān Jerusalén tiempo chí 'iiché. ²³ Níicú Jesús cachiicā yā chéeti yācū templo na corredor chí nguuvī Salomón. ²⁴ 'Iicu sa'n'a Israel s'ee" ní che'né sa nduuvidaama sa nanāa" yā ní ca'n'a sa chí sa Jesús: ¿Tíi cuan'a casta"á di chidéevé ye'né 'nú? Ndúúti chí dii chí Cristo miin, caa'n'ma" cuaacú dí cuuvi dí nús'uu.

²⁵ Nan'guécúta" a Jesús ye'né sa: 'Áā ngii ndis'ti ní nguéé i'teenu ní. Ntiin'nyu" chí diin' ndúúú chí dúúchí Chiidā, chuū nga'n'a nduudu cuaacu ye'né. ²⁶ Ndís'ti nguéé i'téenu ní caati nguéé 'iiti cuūchī ye'né ndís'ti, tan'duucā 'āā nga'n'a. ²⁷ 'Iiti cuūchī ye'né n'giindiveén tī nduúú ye'né ní 'úú in'diichī ntuū 'iiti. Ní 'iiti miin can'daa tī 'úú. ²⁸ 'Úú ní nga'á vida cue'né daān'ma" ye'né tī ní nguéé 'cūúvī tī. Ní mar 'áamā 'iin'yān cuuvi cuta'á yā 'iiti s'ee" taachī 'āā canéé ta'á. ²⁹ Chiidā chí téé yā 'iin'yān s'ee" 'úú vmnaān yā ye'né nducyáacā 'iin'yān. Mar 'áamā 'iin'yān cuuvi cuta'á yā taachī 'āā canéé ta'á Chiidā. ³⁰ 'Úú ndúúúú Chiidā 'áamā núu" ntuū.

³¹ Tuu'mi ní sta'ā ntuū" sa'n'a Israel s'ee" túúu chí ne'né ca'a sa Jesús. ³² Nan'guécúta" a Jesús 'iin'yān: Néené n'deé n'daacā ntiin'nyu" chí n'gin'í ye'né Chiidā. ¿Chéé ntiin'nyu" chí nguéé innéé yiinú ndís'ti chí ngiituu ní 'úú?

³³ Nan'guécúta" a sa'n'a Israel s'ee" ní nga'n'a sa ngii sá Jesús: Nguéé caavā ntiin'nyu" n'daacā chí ngiituu 'nú dii naati cáavā chí nga'n'a di chí nguéé n'daacā, ní caati dii chí sa'n'a i'n'yee'dí 'cūū ní diin' di chí Dendyuūs dii.

³⁴ Nan'guécúta" a Jesús ye'né sa: ¿'Áá nguéé cánéé nguū" na ley 'tíicā: 'Úú nginga"á chí ndyuūs s'ee" ndís'ti? ³⁵ Ndúúti chí nga'n'a yā chí 'iin'yān miin ní ndyuūs s'ee", 'iin'yān chí sta'á yā nduudu ye'né Dendyuūs níicú naachi cánéé nguū" canéé chí cuuvi cuaacu. ³⁶ Chiidā indeevé nuū" yā 'úú ní dicho'ó yā 'úú i'n'yee'dí 'cūū. ¿'Áá ndís'ti ní nga'n'a ní chí nguéé n'daacā ye'né chí 'úú nduuvidaamá ndúúú Dendyuūs caati ca'n'a chí 'úú Daiya Dendyuūs 'úú? ³⁷ Nduuti chí nguéé diin' ntiin'nyu" ye'né Chiidā, nguéé cu'téenu di 'úú. ³⁸ Naati ndúúti chí diin' ntiin'nyu" miin 'áará chí nguéé i'téenu di 'úú, cu'téenu di na ntiin'nyu" chí diin'. 'Iicu cuuvi deenu di ní cu'téenu di chí Chiidā canee nduucú níicú 'úú ní canéé ndúúúú Chiidā.

³⁹ Ní ne'né ntuu" sa cuta'á sa Jesús, naati Jesús miin ní nan'dáa yā na ta'a sa s'uuu.

⁴⁰ Níicú nguécúndii yā taama lado ye'né yíicú Jordán na yā'āa miin naachi vmnaān vmnaa" nachéedínúu"nī Juan. Níicú canéé

yā miiⁿ. ⁴¹ Níicú néené 'yaa' 'ii'nyā' ndaa yā nanáa' yā, ní ngá'a yā: Nduudu cuaacu tii Juan miiⁿ ní 'áamá señal nguée dii' sa naati tanducué'e chí ca'nā Juan ye'e yā, chuū nduudu cuaacu.

⁴² Níicú néené 'yaa' 'ii'nyā' miiⁿ ní chí'téenu yā Jesús na yá'aa miiⁿ.

11

Lázaro ch'ii yā

¹ Véé 'áamá sá'ā ngiitā sa chí nguuví sa Lázaro na yāā Betanía. Yāā' miiⁿ vaacú tá María nduucú vi'i tá Marta. ² Niicu tá María ní vi'i tá Lázaro. N'daataa miiⁿ ch'eendái tá aceite Jesús ní náti'i tá ca'a yā ndúúcu yuudú tiī' tá. ³ Vi'i sa miiⁿ ní dichó'o ta 'áamá 'ii'nyā' chí yaa'vi yā ye'e Jesús miiⁿ chí ca'nā yā: Señor, n'diichi nī. Sa'nā chí né'e nī ní ngiitā sa.

⁴ Taachi ch'iindiveeⁿ Jesús chuū, ní ca'nā yā: Ca'āi miiⁿ ní nguée ca'āi chí 'cuūvi sa, naati ca'āi chí dii' honrar Dendyuūs, níicú cuuvi yā honrar Daiyá Dendyuūs caava ca'ai'cūū.

⁵ Niicu Jesús ní ya'āi 'iinu yā Marta ndúúcu vi'i tá María ndúúcu vi'i tá Lázaro. ⁶ Taachi Jesús ch'iindiveeⁿ yā chí ngiitā sa'nā miiⁿ canée yā tá 'uuví nguuví lugar naachi canée yā. ⁷ Cho'o 'uuví nguuví nga'nā Jesús ngii yā discípulos ye'e yā: Cu'u ntuū' yū na yā'aa Judea.

⁸ Ní discípulos ní nga'nā yā ngii yā 'ii'nyā': N'dii Maestro, ngiituū 'ii'nyā' Israel s'ee' n'diī. ¿'Áa nen'e ntúu' nī ca'nā ní miiⁿ?

⁹ Nan'guécúta'nā Jesús: ¿'Áa nguée ndeē nguuví ndiichúví hora? 'Ii'nyā' chí chiicá yā nguuví nguée indeē ca'a yā tii inaa' yā chí deēve ye'e i'n'yeedí' cūū. ¹⁰ 'Ii'nyā' chí ngiica na maāi' indeē ca'a yā, ti nguée chí deēve ndúúcu yā.

¹¹ Ca'nā yā chuū, ní ca'nā yā chí yā 'ii'nyā' s'ee': Lázaro amigo ye'e yū cyaadu sa. Ca'nā nanduuchí sa'nā chí cyaadu sa.

¹² Tuu'mí ca'nā discípulos ye'e yā: Señor, ndúúti chí cyaadu sa ní 'āa ningua'āi sa.

¹³ Chuū nga'nā Jesús miiⁿ ye'e vaadi n'dii ye'e Lázaro níicú 'ii'nyā' s'ee' ní cadínuu' yā chí nga'nā yā chí cyaadu n'dai Lázaro.

¹⁴ Tuu'mí ní Jesús ca'nā cuaacú yā: Lázaro miiⁿ ch'ii sa. ¹⁵ 'Úú ní yeenú cáávā ndis'ti chí nguée canee miiⁿ ní 'iicú cu'téenu nī. Naati ca'nā yū n'diichi yū sa'nā.

¹⁶ Tuu'mí ní ca'nā Tomás, sa'nā chí duuchi Dídimó chí Gemelo ní nga'nā sa ngii sa sa'nā s'ee' chí discípulos ndúúcu sa: Cú'u ntúu' s'úu' ní 'cuūvi yū ndúúcu yā.

Jesús chí nanduuchi niicu teéyā vidaye'e yā

¹⁷ Taachi ndaa Jesús miiⁿ ní 'āa cuū' nguuví n'dii Lázaro canúu' sa na ch'eti yáinyā'. ¹⁸ Ní yāā Betanía 'āa ni'nuu' ná

yāā Jerusalén tan'dúúcā 'iinu kilómetro. ¹⁹ Neené 'yaa' 'ii'nyā' ndaa yā na vaacu Marta ndúúcu María chí nica'á yā 'vi-ich'etínúu' n'daata s'ee' ye'e vi'i yā Lázaro. ²⁰ Tuu'mí ní Marta miiⁿ taachi ch'iindiveeⁿ yā chí ndaa Jesús miiⁿ can'dā yā chuva'ai ní nandaaca yā 'ii'nyā'. Naati María miiⁿ canúu' yā ch'eti va'ai. ²¹ Ní Marta miiⁿ ní nga'nā yā ngii yā Jesús: Señor, ndúúti chí canee ní ndúúcu 'nū nguée ch'ii vi'i'. ²² Naati maa' deenú chí tanducué'e chí caaca di Dendyuūs miiⁿ ní tée yā dii.

²³ Tuu'mí nga'nā Jesús ngii yā Marta: Nduuchi ntuū' vi'i di.

²⁴ Marta nga'nā ta ngii ta Jesús: 'Úú ní deenú chí nduuchi ntúu' sa ní nacuee' sa nguuví chí 'cuiinu i'nyeē'dí.

²⁵ Ní nga'nā Jesús ngii yā tá'nā: 'Úú chí nanduuchi niicu 'úú tee vida ye'e yā. Du'ú chí i'téenu 'úú 'aara n'dí yā, 'túicā nduuchi yā. ²⁶ Ní nducyáacā 'ii'nyā' chí véé vida ye'e yā chí i'téenu yā 'úú, nguée 'cuūvi yā cue'e daa'ma'. ¿'Áa i'teenú di chuū?

²⁷ Tuu'mí ní Marta nga'nā yā: I'teenú Señor. 'Úú i'teenú dii chí Cristo Daiya Dendyuūs chí ndaa ní i'nyeē'dí' cūū.

Cueecu Jesús taachi snée yā na yáinyā' ye'e Lázaro

²⁸ Taachi Marta ch'iinu ca'nā ta chuū cue'e tá ní yaa'vi n'dé'ei ta vi'i María ní nga'nā ta: Dii María, Maestro canee yā ní ngai yā dii.

²⁹ Taachi María ch'iindiveeⁿ ta chuū ní ncuee' ta ngéeniicu tá ní ndaa ta nanáa' Jesús. ³⁰ Jesús miiⁿ 'āa cueé nindāa yā yaa' miiⁿ. Naati canee yā miiⁿ naachi nandaaca María 'ii'nyā'. ³¹ Tuu'mí ní 'ii'nyā' Israel s'ee' chí snée yā na vaacu tá ndúúcu tá ní inca'á yā 'viich'etínúu María. Taachi n'diichi yā chí María miiⁿ ní nnicuee' tá ngéeniicu tá, tuu'mí ní can'dā yā cuaa' chuva'āi. 'Ii'nyā' s'ee' cue'e yā ndaa yā ní nga'nā yā: Tá'nā' cáā ní ca'nā tá na yáinyā'. Ca'nā tá cueecu ta.

³² María miiⁿ taachi ndaa ta nanáa' Jesús ní n'diichi ta 'ii'nyā' ní chiin'tiia tá ná ca'a Jesús. Ní nga'nā ta ngii ta Jesús: Señor, ndúúti chí canee ní 'muu', ní nguée ch'ii vi'i.

³³ Tuu'mí ní taachi n'diichi Jesús miiⁿ chí ngeecu María ndúúcu 'ii'nyā' Israel s'ee' chí ndaa yā ndúúcu María ngeecu ntuú' yā ní neené ya'āi 'iinu Jesús ndii Espiritu ye'e yā. ³⁴ Ní nga'nā yā: ¿Tíi s'nee yā sa'nā? Ní nga'nā yā ngii yā 'ii'nyā': Señor, cuchí ní ní n'diichi nī.

³⁵ Ní ch'ecu Jesús. ³⁶ Tuu'mí ní 'ii'nyā' Israel s'ee' ní ca'nā yā: Cún'díichí ní tan'dúúcā chí diné'e yā sa'nā.

³⁷ Ní n'duuví 'ii'nyā' s'ee' ní ca'nā yā: ¿'Áa nguée ngii dii' 'ii'nyā' 'cúu chí inin'guaa' yā nduutināa' 'ii'nyā' chí ngeenaáa', nguée cuuvi dii' yā chí sa'nā 'cúu nguée ní ch'ii sa?

Nanduuchi Lázaro ye'n'ē nguaa' tinán'a

³⁸ Ní Jesús neené ya'ai 'iinu ntuú'n yá maá'n yá ní ndaá yá na yáinyān. Ní yáinyān mii'n 'áamá yíivi yááwá. Níicú canee 'aama túuu vmnaa' ye'n'ē. ³⁹ Nga'n'a Jesús mii'n: Ndivíi ní túuu. Marta vi'i sa'n'a chí ch'i'i nga'n'a ta ngii ta Jesús mii'n: Señor, 'āā ngeé'n sá. 'Āā cuú'u' nguuví n'dii sa.

⁴⁰ Jesús ní nga'n'a yá ngii yá Marta: ¿'Āā nguéé ngii díi chí nduuti chí cu'téenu díi tuu'mí ní n'diichi díi poder ye'n'ē Dendyuús?

⁴¹ Tuu'mí ní ndivíi yá túuu naachí canéé tinán'a. Níicú Jesús ní n'diichi yá cuaa'n 'nii'nu' ní ca'n'a yá: N'dii Chiidá, 'úu ca'a' gracias n'dii Dendyuús chí ng'indiveé'n ní ye'n'ē. ⁴² 'Úu ní deenú chí 'āā cue'n'e daa'mán nūn' ng'indiveé'n ní ye'n'ē tí cáávā 'iinyā'n chí snéé nanaa'n cuuvi cu'téenu yá chí n'dii dicho'ó ní 'úu.

⁴³ Ní ch'iinú ca'n'a yá chuú neéné yuudu ca'n'a yá: Lázaro, cuchíi díi.

⁴⁴ Sa'n'a chí n'dii mii'n ní nan'dáa sa. Nandéécú sá ndíi ta'a sa ndíi ca'a sa ndúúcu cintas tiinūu'n. Ndeecuú nuu'mán' cuerpo ye'n'ē sa ndii naa' sa. Níicú pañuela canee naa' sa. Tuu'mí nga'n'a Jesús mii'n 'iinyā'n: Nn'daati ní sa'n'a ní 'āā na'n'a sa.

Nduuvidaamá yá chí díi' yá 'caa'n'nu' yá Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Nééné 'yaa' 'iinyā'n Israel s'ee'n chí ndaá yá ndúúcu María ní n'diichi yá chí díi' Jesús mii'n chí'teenú yá 'iinyā'n. ⁴⁶ Taná'a yá ní chen'é yá nanaá'n sa'n'a fariseos ní chíi yá sa'n'a s'ee'n chí díi' Jesús mii'n. ⁴⁷ Tuu'mí ní sa'n'a chiiduú n'geeté ndúúcu sa'n'a fariseos nduuvidaamá yá ndeé yá. Ní nga'n'a yá: ¿De'ē díi' yú? Tíi sán'a 'cūu caati neené n'deé chí ng'i'i sa señales nanaá'n yú. ⁴⁸ Nduúti chí cu'nee yú sa'n'a chí 'tíica nūn' nducyáácá yá ní cu'téenu yá sa'n'a. Ní ndaa sa'n'a ro-manos ní ndivíi yá lugar ye'n'ē yáacú ye'n'ē yú ndúúcu nación ye'n'ē yú.

⁴⁹ 'Áamá chéé sa'n'a s'ee'n chí nguuví Caifás mii'n, sa'n'a chí chiiduú ch'etee ca ye'n'ē nduuy mii'n ca'n'a sa chíi sa sa'n'a s'ee'n: Ndís'tií ní nguéé du'ú vee deenú ní. ⁵⁰ Ní nguéé nacádiinúu' ní chí 'áamá sa'n'a 'cuúvi sa ye'n'ē nducyáácá yá níicú nguéé tíi nación ye'n'ē yú cuuvi ndái.

⁵¹ Chuú ní nguéé ca'n'a yá ye'n'ē maá'n yá caati 'iinyā'n mii'n chiiduú ch'etee ca ye'n'ē nduuy mii'n. Ca'n'a cuuacú sa chíi cuchii chí 'cuúvi Jesús cáávā nación 'cūu. ⁵² Ní Jesús nduuvidaamá yá nguéé damaa'n 'iinyā'n nación mii'n naati ndúúcu tanán'a daiyá Dendyuús chí snéé 'muu' chí snéé mii'n. ⁵³ 'Tíica ndíi tuu'mí ndeé yá chí 'caa'n'nu' yá Jesús.

⁵⁴ Tuu'mí ní 'aa ntéé cuchíica nguuví Jesús nguaa' 'iinyā'n Israel s'ee'n naati cue'n'ē yá na

'áamá yáa'n nii'nuú'n yá'n'āa cuu'mán' naachi nguéé ch'etee tinéé 'iinyā'n chí nguuví Efraín. Ní canee yá mii'n ndúúcu discípulos ye'n'ē yá.

⁵⁵ Ní 'viicu pascua ye'n'ē 'iinyā'n Israel s'ee'n 'āā chí neé nii'nuú'n nguuví. Nééné 'yaa' yá cuchéé yá ye'n'ē yáa'n ye'n'ē yá na yáa'n Jerusalén, vmnaa' tiempo ye'n'ē 'viicu pas-cua. Ní 'iinyā'n s'ee'n didéevé yá vida ye'n'ē yá tan'dúúca costumbre ye'n'ē yá. ⁵⁶ Ní in'nuú'n yá Jesús mii'n. Ní 'iinyā'n s'ee'n indee yá ndúúcu vi'i naachi canee yá ch'etee yaacú templo taacá chí ngii ye'n'ē ndís'tií: ¿'Āā nguéé chíi Jesús 'viicu?

⁵⁷ 'Iinyā'n chiiduú n'geeté ndúúcu sa'n'a fariseos 'āā s'neé yá caaca 'tíica. Nduúti du'ú chí déenú tíi canee Jesús mii'n caa'n'ma' ye'n'ē chiiduú n'geeté níicú cuta'a yá 'iinyā'n.

12

Cheendáa yá aceite Jesús na yáa'n Betania (Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Níicú indaá cá taan' jáa'n nguuví chí ndaa 'viicu ye'n'ē pascua. Ndaa Jesús yáa'n Betania naachi canee Lázaro, sa'n'a chí 'āā chíi ní n'duuchí ntuú'n Jesús mii'n sa'n'a ye'n'ē nguaa'n 'iinyā'n chí n'dii. ² Ní mii'n ca'a yá chí che'e nguúinú Jesús. Marta mii'n ní ngii yá cu'u na mesa. Ní Lázaro mii'n vee sa ndúúcu Jesús na mesa. ³ Tuu'mí ní sta'a María mii'n 'áamá libre ye'n'ē aceite perfume ye'n'ē nardo nūn' chí ya'n'ai chíi'vē. Ní cheendáa tá ca'a Jesús mii'n. Ní ndúúcu yuúndú tíi' tá mii'n nadéevē tá ca'a Jesús mii'n. Níicu nuu'mán' ch'etee ch'etee va'ái chee'n perfume ye'n'ē aceite mii'n. ⁴ 'Áamá chéé discípulo ye'n'ē yá chí nguuví Judas Iscariote chí daiya Simón chí sa'n'a chí canee chí díi' sa entregar Jesús, nga'n'a sa: ⁵ ¿De'ē cuúvi chí nguéé n'diicu yú aceite 'cūu ndúúcu nde'echē ciento caadi canee 'uúvi ngeecu ndiichi centavo ní ca'a yú 'iinyā'n chí nguéé ye'n'ē yá?

⁶ Ní ca'n'a sa chuú ní nguéé chí ya'ái sa 'iinyā'n chí ndaachí snéé yá, naati cáávā chí duucu sa. Ní ndeé sa bolsa mii'n snúu'n tuúmi. ⁷ Tuu'mí ní nga'n'a Jesús: 'Āā canee 'nū tá, taachi n'dai tá chuú cáávā nguuví chí ca'n'a 'cuéechí. ⁸ Caati 'iinyā'n chí nguéé ye'n'ē yá 'āā canee nūu' ní nduucú yá cue'n'ē daa'ma'n, naati 'úu ní nguéé 'áamá cuneé nūu' nduucú ní.

Nduuvidaamá yá contra ye'n'ē Lázaro

⁹ Tuu'mí neené 'yaa' 'iinyā'n ye'n'ē 'iinyā'n Israel tuumicadiinuu' yá chí Jesús mii'n ní cunee yá na yáa'n Betania. Ní nindaá yá nguéé cáávā damaa'n chí ne'n'ē n'diichi yá Jesús mii'n tí ne'n'ē n'diichi yá Lázaro, sa'n'a chí 'āā n'dii ní nduuchi. ¹⁰ Sa'n'a s'ee'n chí chiiduú n'geeté nduuvidaáma yá chí ne'n'ē 'caa'n'nu' ntúu'n yá Lázaro. ¹¹ Tí neéné 'yaa' 'iinyā'n Israel s'ee'n nge'n'ē yá ní í'téenu yá Jesús mii'n caavá Lázaro.

Jesús ndaá yá yáan Jerusalén lado yem'e rey
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Chi deɛve táamá nguuví ní neené 'yaa' 'i'in'yā' ndaá yā 'viicu taachi ch'iindiveé' yā chi Jesús mii' ndaa yā Jerusalén. ¹³ Sta'á yā n'duuví tiicuaá yí'yú' ní can'daa yā Jesús. Ní ndaacá yā Jesús ní 'cai yā: Hosanna. N'dái taavi 'i'in'yā' chi cuchí yā ndúúcu chi dúúchi Señor chi Rey yem'e Israel ntúūn.

¹⁴ Ní ndaācā Jesús 'aama burro 'lú' ní canduú yā 'iiti tan'dúúcā chi canéé nguū' na libro yem'e Ndyuūs 'tíicā:

¹⁵ Tán'ā daiya Sión nguée 'va'a di. N'díichí dí, cuchí Rey yem'e di. Canduú yā 'aama daiya burro.

¹⁶ De'ē ndúúcu chi 'tuucā nguée tuumi-cadiinúū' yā discípulos yem'é yā nguuví mii'. Taachi Jesús cánéé yā na va'ai chēti nguuví tuu'mi ní discípulos yem'e yā nn'gaacú yā tanducué'ē de'ē chi canee nguū' yem'é yā, 'íicú díi' yā de'ē ndú'ū chi 'túúcā.

¹⁷ 'I'in'yā' chi canéé yā ndúúcu Jesús nga'a cuáacú yā: Taachi yaa'ví yā Lázaro na yáinyā' ní nnduuchi sa nguaa' tina'ā.

¹⁸ Cáávā chuū ní n'daa 'yaa' 'i'in'yā' caati ng'iindiveé' yā chi Jesús ní díi' yā señal mii'. ¹⁹ Sa'ā fariseos ní nga'a sa nguaa' maā' sa: Inaa' ní ti nguée de'ē vee' idii' ní aprovechar yem'e asunto 'cūū. N'díichí nī. Núū'ma' i'nyee'di ní ca'ā can'dāá Jesús.

Sa'ā griegos in'nuu' yā Jesús

²⁰ 'Iicu vée' 'i'in'yā' griegos chí chēē yā yem'e 'viicū mii' ní díi' yā adorar. ²¹ 'I'in'yā' s'uú' ndaá yā nanáā' Felipe yem'e yāā' Betsaida chí yem'e yā'āa Galilea. Ní di'cuutú yā 'i'in'yā', ní nga'a yā ngii yā 'i'in'yā': Señor, ne'ē 'nū n'diichí 'nū Jesús.

²² Ndaā Felipe mii' ní nga'a yā ngii yā chuū Andrés. Tuu'mi ní Andrés ndúúcu Felipe nga'a yā ngii yā Jesús. ²³ Tuu'mi ní Jesús nan'guēcutá'ā yā, ní nga'a yā ngii yā sa'ā s'ee': Hora mii' cuchí taachi Sa'ā chí Daiya Dendyuūs cánéé chí ca'ā yā na va'ai chēti nguuví. ²⁴ Cuaacu ní'nyu' cuāācú ní'nyu' nga'ā ngii ndís'ti: Nduuti chí 'áamá trigo nguée cuuvā na yā'āa ní 'cuū'vī damaāa' canee. Naati ndúúti chí trigo 'cuū'vī neené n'dee' nduuví trigo 'cūū'ndi. ²⁵ Du'u chí ne'ē vida yem'é yā na i'nyee'di 'cūū n'dái yā vida yem'e yā cue'ē daā'ma'. ²⁶ Du'u 'i'in'yā' chí dichí'vē yā 'úú ní chíi yā can'daa yā 'úú, naachi 'úú chí canéé, mii' ntúū snée 'i'in'yā' chí dichí'vē 'úú. Nduuti 'áamá 'i'in'yā' chí dichí'vē yā 'úú, Chiidá ní díi' yā honrar 'i'in'yā'.

Jesús yaa'ví yā yem'e vaadi n'gii yem'é yā

²⁷ Ní ca'ā Jesús: Maa' ní neené ndista'ā alma yem'é. ¿De'ē caā'ma'? N'di Chiidá, ¿'áá nadanguá' ai ní 'úú yem'e hora 'cūū? Cáávā chuū chí cuchí hora 'cūū. ²⁸ N'di Chiidá, chí'ni ní poder yem'e chí duuchi yem'é

nī. Tuu'mi ní cuchí 'áamá nduudu yem'e nanguuvi chí nga'a: 'Úú ní 'āa chí'ni poder yem'é ní cuuvi 'cuu'mi' poder yem'é ntúū' taama vmné'ēe.

²⁹ 'I'in'yā' chí chinée yā mii' ní ch'iindiveé' yā 'áamá nduudu ní nga'a yā: Daavi mii'. Ta n'dúúvi yā ní nga'a yā: Angel yaa'ví yā 'i'in'yā'.

³⁰ Nan'guēcutá'ā Jesús ní ca'ā yā: Nguée ndaā nduudu 'cūū caavā 'úú, ti cáāvā ndís'ti. ³¹ Maa' ní vée' chí díi' juzgar 'i'in'yā' yem'e i'nyee'di 'cūū. Maa' ní 'aama sa'ā chí ch'ēte yem'é i'nyee'di 'cūū 'cuēcú yā cuaa' chuva'āi. ³² Ndúúti chí 'úú chí ncueé' yem'é yā'āa 'cūū tuu'mi candé' nducyaacá yā nanáā' 'úú.

³³ Ní chuū nga'a Jesús ngii yā 'i'in'yā' chí nga'ā yā de'ē vaadi n'gii 'cuuví yā. ³⁴ Nan'guēcutá'ā 'i'in'yā' s'ee' yem'é yā: Nús'uū ní ng'iindiveé' 'nū chí canéé nguū' na libro yem'e Ndyuūs chí Cristo cuneé yā cue'ē daā'ma'. ¿Táacā chí nga'ā díi, cánéé chí nincue' Sa'ā chí Daiya Dendyuūs? ¿Du'ū chí Sa'ā chí Daiya Dendyuūs?

³⁵ Tuu'mi nga'a Jesús ngii yā 'i'in'yā' s'ee': 'Tée' nūū' chí canéé chí deɛve nanáā' nī. Cúchiicā ní naachi canéé chí deɛve ne'ē chí canéé chí deɛve nduucú nī, ní nguée ndaā maā' naachi canéé yā. 'I'in'yā' chí cachíicā yā na maā' nguée deenú yā tíi ca'ā yā. ³⁶ Naachi canéé chí deɛve ndúúcu ní cu'téenu nī chí deɛve mii' ní cuuvi daiya chí deɛve ndís'ti. Chuū ca'ā Jesús, ní cue'ē yā ní canúū' n'de'ei yā maā' yā yem'e 'i'in'yā' s'ee'.

'I'in'yā' Israel s'ee' nguée i'téenu yā

³⁷ Néené chí'ni Jesús señales dendu'ū nanáā' 'i'in'yā' s'ee' naati nguée chí'teenú yā 'i'in'yā'. ³⁸ 'Iicu cuuví cuaacu chí ca'ā sa'ā profeta Isaías naachi canéé nguū' na libro yem'e Ndyuūs 'tíicā:

Señor, ¿du'ū i'teenú chí nga'a yā? ¿Du'ū n'diichi chí n'gii' yā poder yem'e Señor?

³⁹ Cáávā chuū chí nguée i'téenu yā chí táamá vmné'ēe ca'ā Isaías naachi ndii nguū' na libro yem'e Ndyuūs 'tíicā:

⁴⁰ Nan'gaadi yā nduutinaā' 'i'in'yā' s'ee' ní díi' chēechí yā staava yem'é yā, caati nguée inaā' yā ndúúcu nduutinaā' yā, ní nguée deenú yā yem'e staava yem'é yā, ndii nguée ndúú cu'téenu yā, ní 'úú diyicú 'i'in'yā' s'ee'.

⁴¹ Chuū ca'ā Isaías mii' taachi n'diichi sa Dendyuūs ndúúcu poder yem'é yā ní ca'ā sa yem'e yā ní 'āa dinguū' sa yem'e.

⁴² Caavā yem'e nducué'ē chuū néené 'yaa' 'i'in'yā' chí n'geete ca chí'téenu yā Jesús naati nguée ntumii'nú' yā chí chí'téenu yā ti 'va'a yā chí nan'daa yā yaācú cáāvā sa'ā fariseos. ⁴³ Caati ne'ē ca yā honra yem'e sa'ā i'nyee'di 'cūū, nguée ti honra yem'e Dendyuūs mii'.

Nduudu ye'nē Jesús diin juzgar sa'nā s'ee'

⁴⁴ Naati Jesús ní ca'n'a yuudu yā: Du'ū chi i'téenu 'úu, nguée 'úu i'téenu yā ti 'i'in'yā'n chi dichó'o yā 'úu. ⁴⁵ Du'ū 'i'in'yā'n chi inaa'n yā 'úu, inaa'n yā 'i'in'yā'n chi dichó'o yā 'úu. ⁴⁶ 'Úu tan'dúúácá dεεve ní ndaa' i'nyeedí' cūu. Ní 'iicu nducyáácá 'i'in'yā'n chi cu'téenu yā 'úu nguée cunee yā ndúúcu maáin. ⁴⁷ 'I'in'yā'n chi n'giindiveé'n yā nduudu ye'n'é ní nguée i'téenu yā nduudu ye'n'é, 'úu nguée diin juzgar 'i'in'yā'n miin. Caati nguée ndaa' diin juzgar 'i'in'yā'n ye'n'e i'nyeedí' cūu, ti ndaa' chi nadanguan'ái 'i'in'yā'n ye'n'e i'nyeedí'. ⁴⁸ Du'ū chi nguée ne'n'e 'úu, ní nguée ngúu' yā nduudu ye'n'é. Véé 'i'in'yā'n chi diin yā juzgar 'i'in'yā'n s'ee' ngu-uvi chi 'cuiinu i'nyeedí'. ⁴⁹ Caati 'úu nguée nga'ná ye'n'e maán. Chiidá chi dichó'o yā 'úu, 'i'in'yā'n miin teé yā nduudu cuaacu chi nga'ná ní ye'n'e chi canée chí caa'n'mán. ⁵⁰ 'Úu deenú chi cucáávā nduudu cuaacu ye'n'é yā cunduuchi yú cue'n'e daa'ma'n. 'Tíicá nga'ná 'úu, tan'dúúácá chi nga'n'a Chiidá ngii yā 'úu.

13

Jesús naa'nú yā ca'a discípulos ye'n'é yā

¹ Ní vmnáán vmnaa'n 'viicu ye'n'e pascua 'āa deenu Jesús chi hora 'āa cuée ndaa' chi cho'ó yā ye'n'e i'nyeedí' cūu chí ndaa' yā nanaán Chiidá yā. Tan'dúúácá chi dine'n'e Jesús 'i'in'yā'n ye'n'é yā chi snée yā i'nyeedí' cūu, 'āa diné'n'e núu' yā 'i'in'yā'n ndii cuáán ná ch'iinu.

² Ch'íinú che'e nguiinú yā. Yáán'n'guiinúu'n 'āa s'nee'n sa na staava ye'n'e Judas Iscariote chi daiya Simón chi canée chí diin yā entregar Jesús. ³ Déénú Jesús chí tanducué'né ní ca'a Chiidá yā ta'a daiyá yā ní chí nan'daa yā ye'n'é Dendyuūs ní duu'vi tiempo tuu'mí na'ná yā nanaán Dendyuūs. ⁴ Nadacué'n yā naachi chí che'e nguiinú yā ní ndivi yā catecaí yā. Ní sta'á yā 'aama toalla che'ecu vmnaa'n cuerpo ye'n'e yā. ⁵ Ní ch'iinuún yā nuún'ní che'eti tina ní tucá'a yā naa'nu yā ca'a discípulos. Ní nati'i yā ndúúcu toalla chí ndεεcú yā.

⁶ Ndaá yā naachi canée Simón Pedro ní sán'a 'cūu nga'n'a sa ngii sa 'i'in'yā'n: Señor, ¿'áa n'dii ntúú'n naa'nú ní ca'á?

⁷ Nan'guεεcúta'nā Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'nā: 'Úu ní chí diin nguée deenu di maa'n naati cadíinu'u di cuayiivi.

⁸ Nga'nā Pedro ngii sa 'i'in'yā'n: N'dii, nguée náá'nú ní ca'á mar 'áámá tiempo. Nan'guεεcúta'nā Jesús ye'n'e sa: Nduúti chí nguée naa'nú ye'n'é di nguée 'áámá parte ye'n'é di nduucú.

⁹ Tuu'mí ní nga'n'a Simón Pedro: Señor, nguée dámaān ca'á ti ndii ta'á ntúu'n ndúúcu tiin.

¹⁰ Tuu'mí ní nga'n'a Jesús ngii yā sa'nā: Du'ū chí chiinē nguée ne'n'e sa chí naa'nu sa

cuerpo ye'n'e sa ti dámaān ca'a sa caati tandu-cué'n'e cuerpo ye'n'e sa ní dεεve. Ndis'ti ní 'āa dεεvé ní 'āa n'daa' rá chí nguée nducyaaca ní.

¹¹ Ti deenú yā du'ū chí diin entregar 'i'in'yā'n ní cáávā chíin chí ca'n'a yā: Nguée nducyaaca ní dεεve ní.

¹² Taachí ch'iinu naa'nú yā ca'a discípulos, ní sta'á yā catecaí yā nguεεcundíi ntuún yā 'cuundi yā. Nga'n'a yā ngii yā sa'nā s'ee': ¿'Áa déénú ní dε'ε chí diin nduucú ní? ¹³ Ndis'ti nga'n'a ní chí 'úu ní Maestro, chí 'úu ní Señor. N'daācā nga'n'a ní caati 'tíicá 'úu. ¹⁴ 'Úu ní Señor ye'n'é ní, 'úu ní Maestro ye'n'é ní. 'Úu inaa'nú ca'a ní. Ndis'ti canée ní ntúu'n chí naa'nu ní 'aama ní ca'a taama ní. ¹⁵ Caneén chí diin chuú. Tan'dúúácá chí 'úu chí diin 'tíicá ní ntúu'n diin ndis'ti. ¹⁶ Cuaacu ní'nyú'n cuáácú ní'nyu'n nga'ná ngii ndis'ti: 'I'in'yā'n chí diin mandado nguée 'āa 'naa' ca yā chí 'i'in'yā'n chí nga'n'a nti'nyú'n ye'n'é yā. Ndií nguée ndúú 'i'in'yā'n chí dichó'o yā nguée 'āa 'naa' cá yā chí 'i'in'yā'n chí dichó'o yā 'i'in'yā'n. ¹⁷ Nduuti chí deenu ní taanduvée dendu'ú ní yeenu taavi ní ndúúti chí diin ní chuú.

¹⁸ Nguée nga'ná ye'n'e nducyaaca ndis'ti. 'Úu ní deenú 'i'in'yā'n chí ndεεvé. Ní 'iicu canée chí cuuvi cuaacu chí canée nguún. Du'ū chí nge'é pan nduucú, canée chí ca'ná yā contra ye'n'e 'úu. ¹⁹ Ndií maa'n 'āa nga'ná 'aara chí 'āa cuée cuuvi ní'nyú'n. Taachí 'āa cho'oo chuú cuuvi cu'téenu ní chí 'úu. ²⁰ Cuaacu ní'nyú'n cuáácú ní'nyu'n 'úu nga'ná ngii ndis'ti: 'I'in'yā'n chí 'cuáa' yā 'i'in'yā'n chí 'úu dichó'o 'cuáa' yā 'úu. Ní 'i'in'yā'n chí 'cuáa' yā 'úu 'cuáa' yā 'i'in'yā'n chí dichó'o yā 'úu.

Jesús diin yā anunciar chí Judas diin yā entregar 'i'in'yā'n

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Taachí nga'n'a Jesús chuú ya'ai 'iinú yā na espíritu ye'n'é yā ní ca'n'a cuaacú yā: Cuaacu ní'nyú'n cuáácú ní'nyu'n nga'ná ngii ndis'ti chí 'áámá chée ndis'ti diin ní entregar 'úu.

²² Tuu'mi discípulos ní'gíinú yā na 'áámá yā na táámá yā. Nguée tuumicáinúu' yā du'ū ye'n'e chí nga'n'a yā. ²³ 'Áámá discípulo, chí neéné ne'n'é Jesús, candiití nee'n yā na ní'nyú'n Jesús. ²⁴ Simón Pedro ca'a yā señas sa'ná 'cūu ní nga'n'a yā sa'ná chí natiingúúnee'n sa ye'n'e sán'á chí nga'n'a Jesús. ²⁵ Níicú taachi candiití nee'n yā ní'nyú'n Jesús, tuu'mí nga'ná yā: Señor, ¿du'ū chíi?

²⁶ Nan'guεεcúta'nā Jesús: Ca'ná di'caandá pan ní ca'á 'i'in'yā'n ní 'i'in'yā'n miin chíin. Ní di'caandá yā pan ní ca'á yā Judas Iscariote, daiya Simón. ²⁷ Ch'íinú che'e sa pan miin ní yáán'n'guiinúu'n ndaa sa na staava ye'n'e sa. Tuu'mí Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'nā: Chíi

chi ne'e di dii' dí miin, dii' núú' yii'nu nuu' di.

²⁸ Naati mar 'áamá 'iin'yā' chi véé na mesa miin' nguée tuumicadiinuú' yā de'ē chūú' chí 'tiicā ca'n'a yā. ²⁹ N'duuví yā nnaacadiinuú' yā chí caati Judas ndéé sa bolsa chi Jesús ní 'āā nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Cuái di chi ne'e yú ye'n'e 'viicu o cuica'a dí 'tēē 'iin'yā' chí ndaachí snéé yā. ³⁰ Ch'iinú che'é yā pan can'daa núu' Judas chuva'ai ní 'āā chí 'da'a.

Mandamiento chí ngāi

³¹ Taachí Judas miin' can'daa sa miin' tuu'mi ní nga'n'ā Jesús: Maa' ní canéé chí cuuvi ch'ēte Sa'n'ā chí Daiya Dendyuús. Ní Dendyuús miin' canéé chí ch'ēte ndúúcu yā. ³² Nduúti chí Dendyuús canéé chí ch'ēte yā, 'tiicā ntúū' dii' yā chí ch'ēte maan' yā. Ní 'cuiinu ní dii' yā chí ch'ēte 'iin'yā'. ³³ N'dii daiya n'gaiyāá 'téé 'téé nuún' cuneé ndúúcu ndis'ti. In'nuún' ní 'úú' tan'dúúca chí 'úú' chí nga'n'ā ngii 'iin'yā' Israel s'een': Naachi 'úú' ca'n'ā ndis'ti ní nguée cuuvi ndaá ní. 'Tiicā nga'n'ā ndis'ti maa'. ³⁴ 'Áamá ley ngai iteé ndis'ti chí dii' yā'āi 'iinu ní vi'l' aama ní taama ní tan'dúúca chí idiin' yā'āi 'iinú ndis'ti. 'Tiicā ntúū' diyá'ai 'iinú ní vi'l' aama ní taama ní. ³⁵ 'Ícú chūú' tuumicadiinuú' nducyaaca 'iin'yā' chí ndis'ti ní discípulos ye'n'ē ndúúti chí ne'e ní 'áamá ní taama ní.

Jesús nga'n'a yā chí Pedro caa'n'mán' yā chí nguée n'diichí yā Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Tuu'mi nga'n'ā Simón Pedro ngii sa Jesús: Señor, ¿tí cá'n'a dí? Nan'guécúta'n'ā Jesús miin': Naachi 'úú' ca'n'ā nguée cuuvi chí ndis'ti can'daa ní 'úú'. Naati canéé chí chí ní can'daa ní 'úú' cuayiivi.

³⁷ Tuu'mi nga'n'ā Pedro miin': Señor, ¿de'ē cuuvi chí 'āā nteē cuuvi chí can'daa dí maa'? Vida ye'n'ē cu'neé lugar ye'n'ē di.

³⁸ Nan'guécúta'n'ā Jesús miin': ¿'Áá cuūvi di lado ye'n'e 'úú'? Cuaacu ní'nyu' cuācū ní'nyu' nga'n'ā ngii dii chí nguée 'cai tusá'n'ā taachí nguée cue'diitū di 'úú' iinú cuuvi vuelta.

14

Jesús ní tan'dúúca yúúni chí candéé 'iin'yā' nanaá'n' Chiidá yā

¹ Ca'n'a Jesús: Nguée ndii 'úúvi staava ye'n'ē ní. Cu'téenu ní Dendyuús. Cu'téenu ní 'úú' dendu'ū. ² Na vaacu Chiidá véé taavi naachi 'cuetinée yú. Nduúti chí nguée nduudu cuaacu, tuu'mi ní 'úú' nguée caa'n'mán' 'tiicā. Ca'a'ā nanguin'daí naachi 'cuetinée ndis'ti. ³ Nduúti chí na'n'ā ní nnguain'daí 'áamá cuaa' ye'n'ē ndis'ti chí 'cuetinée ndis'ti, cuchii ntuún' táamá vmné'ēe ní candéé maa' ndis'ti. Naachi cuneé miin' ndis'ti ní

'cuetinée ní ntúu' ní. ⁴ Ní déénú ní naachi ca'n'ā miin', ní n'diichí ní yúúni.

⁵ Tuu'mi ní nga'n'a Tomás ngii sa Jesús: Señor, nguée déenu 'nú' tí ca'n'ā ní. ¿Táacā n'diichí 'nú' yúúni?

⁶ Jesús nan'guécúta'n'ā yā ye'n'e sa: 'Úú' tan'dúúca yúúni, 'úú' nga'n'ā nduudu cuaacu, 'úú' téé vida. Nguée du'ū véé ndaá nanaá'n' Chiidá ndúúti chí nguée cáavā 'úú'. ⁷ Nduúti chí n'diichí ní 'úú' in'diichí ní ntúu' Chiidá. Ní ndii maa' ní n'diichí ní 'iin'yā'. Ní n'diichí ní ntúu' 'iin'yā'.

⁸ Tuu'mi nga'n'a Felipe miin' ngii sa 'iin'yā': Señor, 'cuu'mi' ní Chiida yú ní 'cuetinée' 'nú' ndúúcu vaadi yeenú.

⁹ Jesús ní nga'n'a yā ngii yā sa'n'ā: Dii Felipe, 'naa' n'dáí ntúū' canéé ndúúcu ndis'ti ní ¿'áá nguée n'diichí di 'úú', Felipe? Du'ú 'iin'yā' chí n'diichí yā 'úú', n'diichí yā Chiidá. ¿Táacā caa'n'mán' di: 'Cuu'mi' ní Chiida yú? ¹⁰ ¿'Áá nguée i'téenu di chí 'úú' ní canéé ndúúcu Chiidá ní Chiidá canéé yā nduucu? Nduudu chí nga'n'ā nanaá'n' ndis'ti nguée nga'n'ā ye'n'ē maa' ti ye'n'ē Chiidá chí canéé yā nduucu. 'Ii'yā' miin' dii' yā ntiin'nyu'. ¹¹ Cu'téenu di 'úú' ti 'úú' canéé ndúúcu Chiidá ní Chiidá miin' canéé yā nduucu, o cu'téenu di 'úú' cáavā ntiin'nyu' chí dii'. ¹² Cuaacu ní'nyu' cuācū ní'nyu' nga'n'ā ngii ndis'ti: Du'ú chí i'teenu 'úú', ní ntiin'nyu' chí 'úú' idiin', 'tiicā ntúū' dii' yā. Ní ch'ēte ca ntiin'nyu' ní dii' yā nguée ti chuú caati 'úú' ní ca'n'ā nanaá'n' Chiidá. ¹³ Ní tanducu'e chí caaca ní Chiidá ndúúcu chí duuchí, chuú 'úú' idiin' níicu Chiidá miin' ní 'cuuvi' 'cuu'mi' yā poder caavā 'úú'. ¹⁴ Nduúti chí de'ē chí caaca ní ndúúcu chí duuchí, 'úú' ní dii'.

Jesús ca'n'a yā dicho'ó yā Espíritu N'dai ye'n'e Dendyuús

¹⁵ Nduúti chí ne'n'e ní 'úú', dii' ní chí nga'n'a ley ye'n'ē. ¹⁶ 'Úú' di'cuítu Chiidá ní téé yā taama yā chí téé yā poder ndis'ti. Ní cuneé yā ndúúcu ní cue'n'e daa'ma'. ¹⁷ Espíritu nga'n'ā yā vaadi cuaacu. Chíi' chí nguée 'cuu' 'iin'yā' ye'n'e i'ye'e'di caati nguée 'iin'yā' s'een' inaa' yā ní nguée ntúu' ní n'diichí yā Espíritu miin'. Naati ndis'ti n'diichí ní ti Espíritu miin' canéé ndúúcu ndis'ti ní cuneé ntúū' ye'n'ē ndis'ti. ¹⁸ Nguée cu'neé ndis'ti da'cayi nguá'āa. Ndaá nanaá'n' ndis'ti. ¹⁹ 'Tēē 'téé nuu' 'āā ntéé snaa' i'ye'e'di 'úú'. Ndis'ti ní snaa' ní 'úú'. Caati 'úú' ní canduúchi, ní ndis'ti canduuchi ntuún' ní. ²⁰ Tuu'mi nguuvi miin' ní canéé chí n'diichí ní 'úú' chí canéé ndúúcu Chiidá. Ní ndis'ti canéé ní nduucu. Ní 'úú' canéé ndúúcu ní. ²¹ Du'ú 'iin'yā' chí canéé yā ndúúcu ley ye'n'ē ní dii' yā tan'dúúca chí nga'n'a ley ye'n'ē, 'iin'yā' miin' chí ne'n'ē yā 'úú'. Ní 'iin'yā' chí ne'n'ē yā 'úú', Chiidá ne'n'e ntúu' yā 'iin'yā' miin' ní 'úú' ní

ne^mé ntuúⁿ 'iⁿyāⁿ miiⁿ. Ní 'úú 'cuuⁿmíⁿ maáⁿ nanááⁿ 'iⁿyāⁿ miiⁿ.

²² Tuu^mí ngaⁿá Judas ngii sá Jesús (ngu^é saⁿá Judas Iscariote): Señor, ¿de^e v^éé chi 'cuuⁿmíⁿ ní nanááⁿ nús^uu ní ngu^é nanááⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí?

²³ Nan^guecútaⁿá Jesús ní caⁿa yā: Dú^u 'iⁿyāⁿ chi ne^me yā 'úú, nduudu yeⁿe n^giindiveⁿ yā. Ní Chiidá miiⁿ ne^me yā 'iⁿyāⁿ. Ní ndaáⁿ nū nanáaⁿ yā. Ní ndaāca 'nū naachi 'cu^eetiné^e 'nū nduucú yā. ²⁴ Du^u 'iⁿyāⁿ chi ngu^é ne^me yā 'úú ní ngu^é n^giindiveⁿ yā nduudu yeⁿe. Nduudu chí n^giindiveⁿ ní ngu^é yeⁿe caati yeⁿe Chiidá chí dichó^o yā 'úú.

²⁵ Chu^u ngaⁿá taachi caneé ndúúcu ndis^tií. ²⁶ 'iⁿyāⁿ chí téé yā poder s'uu^u, 'iⁿyāⁿ miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús. Chu^u chí dichó^o Chiidá ndúúcu chí duuchí. 'iⁿyāⁿ miiⁿ caⁿcueⁿ yā ndis^tií tanducuⁿe dendu^u. Ní nin^gaacú yā ndis^tií tanducuⁿe chí caⁿá nanááⁿ ndis^tií.

²⁷ Chí cunee 'diiⁿ cuⁿeeⁿ ndúúcu ndis^tií. Chí cuⁿeeⁿ 'diiⁿ yeⁿe máaⁿ teé ndis^tií. Ngu^é tan^gúúca chí iⁿyeēⁿdí teé chí 'úú teé ndis^tií. Ngu^é 'cu^undi daānā yeⁿe staava yeⁿe ní, ndíi ngu^é ndúú 'vaⁿ rá ní. ²⁸ Ch'iindiveⁿ ní chí 'úú ngaⁿá: Caⁿá ní cuchii ntúuⁿ nanááⁿ ndis^tií. Ndúúti chí ne^me ní 'úú, tuu^mí ní cuaacu níiⁿnyúⁿ chí yeenú taavi ní ti ngaⁿá chí caⁿá nanááⁿ Chiidá. Ní Chiidá vmnaaⁿ cá yā ní chí cuuvi 'úú. ²⁹ Maaⁿ ní ngaⁿá yeⁿe chí cuuvi, ní 'iicu taachi chó^o chu^u cuuvi cuⁿteénu ní.

³⁰ Áa ntéé 'yaaⁿ caⁿá ndúúcu ndis^tií caati ndaa saⁿá chí 'iⁿntyéⁿe yeⁿe iⁿyeēⁿdí 'cū. Ní ngu^é du^u v^ée canéé yeⁿe yā nduucú. ³¹ 'iicu cuuvi cuⁿteénú 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí chí 'úú ne^me Chiidá. Ní tan^gúúca chí Chiidá caⁿá yā mandamiento 'úú 'tiicá chí diiⁿ. Ncueⁿ yú ní caⁿá yú maaⁿ.

15

Jesús tan^gúúca 'áamá diiⁿ yu dúnde^e chí cuaacu

¹ Caⁿa Jesús: 'Úú tan^gúúca diiⁿ yu dúnde^e chí cuaacu, ní Chiidá diiⁿ yā cuidado yeⁿe diiⁿ yu dúnde^e. ² Tanducuⁿe duuⁿne yeⁿe chí ngu^é de^e v^ée n^guiⁱ yeⁿe 'caaca yā ní diví yā. Ní nducuⁿe duuⁿne chí v^éé n^guiⁱ yeⁿe ní dideⁿv^é yā 'iicu cuuvi n^guee ca n^guiⁱ yeⁿe. ³ Ndis^tií 'áa deⁿv^é ní cáavā nduudu chí ngaⁿá. ⁴ Ndis^tií cuné ní nduucú ní 'úú cunee ndúúcu ní. Tan^gúúca duuⁿne ngu^é 'cu^eetiné^e n^guiⁱ yeⁿe nduuti chí ngu^é cané ní diiⁿ yu dúnde^e, 'tiicá ntúuⁿ ndis^tií nduuti chí ngu^é cuné ní nduucú.

⁵ 'Úú tan^gúúca diiⁿ yu dúnde^e ní ndis^tií ní duuⁿne. 'iⁿyāⁿ chí cané yā nduucú ní 'úú cané nduucú yā, 'iⁿyāⁿ miiⁿ ne^me n^guee

n^guiⁱ cand^é yā. Ndúúti chí ngu^é 'úú nduucú yā ní ngu^é de^e v^ée cuuvi diiⁿ yā. ⁶ Du^u 'iⁿyāⁿ chí ngu^é cané yā nduucú cun^gdáa yā tan^gúúca duuⁿne chí ngu^é n^guiⁱ yeⁿe ní ntíⁱ. Ní 'iⁿyāⁿ itaⁿá yā ní ngii yā na yaⁿá. Ní ngiichi.

⁷ Ndúúti chí cané ní nduucú, ní nduudu yeⁿe cané nduucú ní, caaca ní tanducuⁿe chí ne^me ní ní cuuvi. ⁸ Taachi cand^é ní n^guee n^guiⁱ yeⁿe ní, ní chíⁿí ní chí discípulos yeⁿe tuu^mí ní ndúúcu chu^u ní chíⁿí ní poder Chiidá. ⁹ Tan^gúúca chí ne^me Chiidá 'úú 'tiicá ntúuⁿ 'úú ne^me ndis^tií. Cuné ní ndúúcu vaadi ne^me yeⁿe. ¹⁰ Ndúúti chí diiⁿ ní tan^gúúca chí ngaⁿá ley yeⁿe, tuu^mí cuné ní ndúúcu vaadi ne^me yeⁿe. Ní chu^u tan^gúúca chí 'úú idiⁿ nducuⁿe chí ngaⁿá ley yeⁿe Chiidá ní cané ndúúcu vaadi ne^me yeⁿe yā.

¹¹ Dendú^u chí 'tuucā ngaⁿá. Nícu vaadi yeenú yeⁿe cunee nduucú ní. Ní vaadi yeenú yeⁿe ní diiⁿ cumplir. ¹² Chu^u ley yeⁿe chí dinéⁿe ní v'iⁿ 'aama ní taama ní tan^gúúca chí 'úú ne^me ndis^tií. ¹³ Mar 'áamá saⁿá ngu^é vaadi ne^me chí chíⁿé cá yeⁿe chí 'cuuvi 'áamá saⁿá caavā amigo yeⁿe sa. ¹⁴ Ndis^tií ní amigos yeⁿe ndis^tií ndúúti chí diiⁿ ní cosa chí 'úú ngaⁿá. ¹⁵ Áa ntéé caaⁿmáⁿ chí ndis^tií ní mozos yeⁿe tí mozos ngu^é deenu sa de^e chí diiⁿ 'iⁿyāⁿ chí ngaⁿá ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿe sa. Naati ngaⁿá chí ndis^tií ní amigos yeⁿe tí tanducuⁿe chí n^giindiveⁿ yeⁿe Chiidá, ngaⁿá ngii ndis^tií. ¹⁶ Ndis^tií ngu^é ndeⁿv^é ní 'úú, naati 'úú nindeⁿv^é ndis^tií. Ní ne^me ndis^tií caati cuuvi cand^é ní n^guiⁱ. Ní n^guiⁱ yeⁿe ní 'áamá cūnee. Ní tanducuⁿe chí caaca ní Chiidá ndúúcu chí duuchí, 'iⁿyāⁿ miiⁿ ní téé yā ndis^tií. ¹⁷ Chu^u ní ngaⁿá ndis^tií chí dinéⁿe ní v'iⁿ 'áamá ní táamá ní.

'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí ngu^é n^guiⁱ ndis^tií

¹⁸ Ndúúti chí 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí ngu^é ne^me yā ndis^tií 'áa deⁿu ní chí vmnáaⁿ vmnaaⁿ ngu^é ne^me yā 'úú. ¹⁹ Ndúúti chí cané ní ní diiⁿ ní cosas ndúúcu 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí, 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí dinéⁿe yā ndis^tií, naati ndis^tií ngu^é yeⁿe iⁿyeēⁿdí ndis^tií. Ndeⁿv^é ndis^tií vmnáaⁿ yeⁿe chí diiⁿ dái iⁿyeēⁿdí. Cáavā chu^u chí iⁿyeēⁿdí ngu^é ne^me ndis^tií. ²⁰ N^gaacu ní yeⁿe nduudu chí 'úú ngaⁿá ngii ndis^tií: Ngu^é vmnaaⁿ ca 'iⁿyāⁿ chí diiⁿ mandado tí 'iⁿyāⁿ chí ngaⁿá ntiiⁿnyuⁿ. Ndúúti chí 'iⁿyāⁿ s'tí ní can^gdaa yā 'úú 'tiicá ntúuⁿ can^gdaa yā ndis^tií. Nduuti chí diiⁿ yā tan^gúúca chí ngaⁿá 'tiicá ntúuⁿ diiⁿ yā tan^gúúca chí ngaⁿá ní. ²¹ Tanducuⁿe chí diiⁿ yā ndúúcu ndis^tií caavā chí duuchí tí ngu^é n^guiⁱ yā 'iⁿyāⁿ chí dichó^o yā 'úú.

²² Ndúúti chí ngu^é ndaá ndíi ngu^é ndúú yaaⁿí rá 'iⁿyāⁿ tuu^mí 'iⁿyāⁿ ní ngu^é

déenu yā chi vée nuu'ndi yen'é yā. Maa' nī nguée mar 'áamá yā chi cuuvi caa'mán yā chi nguée vée nuu'ndi yē'e yā. ²³ 'Ii'nyā' chi nguée ne'e yā 'úú 'tíicá ntúū' Chiidá mii' nī nguée ne'e yā 'ii'nyā'. ²⁴ Ndúúti chi 'úú nguée dii' nguaa' yā nti'nyū' chi mar 'áamá 'ii'nyā' nguée dii' yā, nguée déenu yā chi vée nuu'ndi yē'e yā. Naati maa' nī n'diichi yā 'úú, nī nguée ne'e yā 'úú ndúú'cū Chiidá. ²⁵ 'Iicu cuuvi cuaacu nduudu chi canée nguū' na ley yē'e yā: Nguée dē'ē caavā chi nguē ne'e yā 'úú.

²⁶ Naati taachi ndaa' yā 'ii'nyā' chi Espiritu N'dai yen'e Dendyuūs nī tēe yā poder s'uuū'. Nī 'úú nī dichó'ó Espiritu N'dai chi yen'e Chiidá. Espiritu N'dai yen'e Dendyuūs nī cuaacu nī cuchii yen'e Chiidá. Espiritu mii' caa'ma' cuaacú yā yen'e 'úú. ²⁷ 'Iicu ndís'tiī nī caa'ma' cuaacú nī yen'e 'úú caati canée nī nduucú ndii cuáá' naachi chi ngā'a.

16

¹ Can'a Jesús: Chuū nga'a' ngii ndis'tiī 'iicu nguée nduuvu taá' nī. ² 'Ii'nyā' nī 'cuēcū yā ndís'tiī cuaa' chūva'āi yaacū. Nī taachi ndaa' hora chi 'caa'nū' yā ndís'tiī, nacádiinúū' yā chi n'daacā idiī' yā nti'nyu' yen'e Dendyuūs. ³ Nī 'ii'nyā' s'tiī nī 'tíicā idiī' yā ti nguē n'diichi yā Chiidá, ndii nguée nduu 'úú ra. ⁴ Maa' nī nga'a' ngii chuū ndís'tiī caati taachi ndaa' hora mii' ngáacū nī ti 'úú nī 'āa ca'ná. Chuū nī nguée ca'ná ndii cuaa' vmnaa' ti 'úú canée ndúú'cū ndis'tiī.

Nti'nyu' yen'e Espiritu N'dai yen'e Ndyuūs

⁵ Can'a Jesús: Naati maa' nī ca'ná n'diichi 'ii'nyā' chi dichó'ó 'úú. Nī mar 'áamá ndís'tiī nguée ntiinguunee' nī 'úú: '¿Tíi ca'ná nī? ⁶ Chii' chi ca'ná chi 'túú'cā, nī néené chii ndaachiī staava yen'é nī. ⁷ 'Úú nga'a' nduudu cuaacu mii': N'daacā cáavā ndís'tiī chi ca'ná. Ndúúti chi 'úú nguée ca'ná tuu'mi nī Espiritu N'dai yen'e Dendyuūs chi tēe yā poder ndís'tiī nguée ndai yā nanáá' ndís'tiī. Ndúúti chi 'úú ca'ná nī 'úú dichó'ó 'ii'nyā'. ⁸ Taachi 'ii'nyā' mii' nī ndaa' yā, nī caa'mán yā ndúú'cū 'ii'nyā' yen'e i'nyē'di yen'e nuu'ndi, nī yen'e vaadi cuaacu, nī yen'e 'ii'nyā' chi dii' juzgar. ⁹ Caa'mán yā yen'e nuu'ndi chi nguée i'ténu yā 'úú. ¹⁰ Caa'mán yā yen'e vaadi cuaacu chi 'úú ca'ná nanáá' Chiidá nī 'āa ntée n'diichi yā 'úú. ¹¹ Caa'mán yā nuu'ndi yen'e 'áamá 'ii'ntyen'e ch'ēete yen'e i'nyē'di 'cūū 'āa canée juzgado sa.

¹² Néené n'dee dendu'ū chi vée chi cuuvi ndis'tiī naati maa' nī nguē cuuvi cūnee ná vaanicadiinuu' yen'e nī. ¹³ Taachi ndaa' Espiritu yen'e vaadi cuaacu, 'ii'nyā' mii' nī ca'cuēe yā ndís'tiī na tanducué'e vaadi cuaacu. Nī nguée caa'mán yā yen'e maá' yā ti caa'mán yā tanducué'e chi ng'iindivee' yā. Nī ch'i'ni yā ndis'tiī dē'ē chí cuchii.

¹⁴ 'Ii'nyā' mii' nī ch'i'ni yā poder yen'é ti cuta'á yā poder yen'e 'úú nī ch'i'ni yā ndis'tiī. Nī cuuvi cádiinúū' nī. ¹⁵ Nducué'e chi vée yen'e Chiidá, chuū nī yen'é. Cáavā chuū nga'a' chi Espiritu yen'e vaadi cuaacu cuta'á yā yen'e 'úú nī ch'i'ni yā ndís'tiī. Nī cádiinúū' nī.

Chi ndaachiī yen'é nī nī nduuvu vaadi yeenú

¹⁶ Can'a Jesús: Taa 'líi' nī 'āa ntée snaá' nī 'úú. Taama vmné'ee, taa 'líi' nī snaá' nī 'úú ti 'úú nī ca'ná nanáá' Chiidá.

¹⁷ Tuu'mi ca'ná n'duuvu discípulos yen'é yā ngii yā 'áamá yā táamá yā: '¿Dē'ē chí 'tíicā nga'a' yā ngii yā s'uuū' taa' 'líi' nī 'āa ntée chinaá' nī 'úú nī taama vmné'ee taa' 'líi' nī chinaá' nī 'úú, ti 'úú nī ca'ná nanáá' Chiidá? ¹⁸ Tuu'mi nī nga'a' yā. '¿Dē'ē chí 'tíicā taa' 'líi'? Nguée tuumicadiinuu' yú.

¹⁹ Nī tuumicadiinuu' Jesús chi ne'e ntiinguunee' sa'a s'een, nī nga'a' yā: '¿Áa ntínguúunee' vi'í nī chí 'túú'cā ca'ná chíi taa' 'líi' nī 'āa ntée chí naa' nī 'úú, nī taama vmné'ee, taa 'líi' nī chí naá' nī 'úú? ²⁰ Cuaacu ní'nyū' cuācū nii'nyu' nga'a' ngii ndis'tiī: Maa' nī cuēcū nī nī ya'ai nī. Nī i'nyē'di nī cuuvi yeenú naati ndis'tiī nī chí n'daa' chí ya'ai nī ndúú'cū vaadi yeenú. ²¹ N'daataa' chí canee chí 'āa 'cuundiyāa' daiyā tá, vée vaadi ya'ai yen'e ta, ti 'āa chée ndaa' hora yen'e tá. Taachi 'āa vée daiyā tá 'āa ntée n'gaacu tá yen'e vaadi ya'ai yen'e tá chí yeenú tá chí vée 'áamá daiyā tá yen'e i'nyē'di. ²² 'Tíicā ntúū' ndís'tiī nī canée vaadi ndaachiī nanáa' nī. Naati taama vmné'ee nī nī diichi ntúū' ndís'tiī. Nī cunee nī vaadi yeenú na staava yen'é nī. Nī mar 'áamá 'ii'nyā' nī nguée divlí yā vaadi yeenú yen'e ndis'tiī.

²³ Nī nguuvu mii' nguée ntiinguunee' nī du'ū vee yen'é. Cuaacu ní'nyū' cuācū nii'nyu' nga'a' ngii ndis'tiī chí tanducué'e chí caaca nī Chiidá ndúú'cū chí duuchi nī Chiidá tēe yā ndís'tiī. ²⁴ Ndii maa' nguée du'ū vee ngiica nī ndúú'cū chí duuchi. Caaca nī nī Chiidá tēe yā ndís'tiī. Nī vaadi yeenú yen'e nī cuuvi yeenú taavi.

Jesús chiche'e yā ndúú'cū i'nyē'di

²⁵ Chuū chí nga'a' ndúú'cū cuentas yen'e ndúú'cū ndís'tiī. Maa' nī ndaa' hora chí 'āa ntée ca'ná yen'e ndis'tiī ndúú'cū cuentas naati caa'mán cuaacu yen'e Chiidá. ²⁶ Nguuvi mii' nī caaca nī ndúú'cū chí duuchi. Nī 'úú nguée nga'a' chí 'úú nídi'cuítú Chiidá cáavā ndis'tiī. ²⁷ Maa' Chiidá neenē ne'e yā ndís'tiī caati ndis'tiī ne'e nī 'úú. Nī i'teenu nī chí 'úú chieca yen'e Chiidá. ²⁸ Chieca yen'e Chiidá nī ndaa' i'nyē'di 'cūū. Cu'nee' ntuú' i'nyē'di. Nī na'ná n'diichi Chiidá.

²⁹ Tuu'mi nga'a' discípulos yen'é yā: Cun'díchi dí maa' nī nga'a' cuaacu di nguée

ndúúcu cuentas. ³⁰ Maa' ní tuumicadiinúú' nū chi deenú nī tanducué'ē dendu'ū. Ní nguée canee ngiinú nī chi ntinguunee' 'i'nyā' n'diī. Cáávā chuū i'teenú 'nū chi chiica nī yen'ē Dendyuūs.

³¹ Nan'guécúta'a Jesús: ¿'Áá i'téenu nī maa'? ³² Cun'diichí nī. Hora mii' nī cuchii. Ní 'āā ndaā chí ca'a' ā muu' ca'a' mii' ndis'ti na vaacú nī. Ní cu'neé' nūu' nī 'úú dámaaā'. Naati nguée canee dámaaā' ti Chiidá canée yā nduucú. ³³ Chuū nī nga'ā ngii ndis'ti chí cucáávā 'úú canee 'diin' nī. I'nyē'di nī 'cuenú nī cuuvi. Cuuvi ch'ēttiinúu nī. 'Úú ní chicheé ndúúcu i'nyē'di.

17

Jesús ndee yā ndúúcu Chiidá yā caavā discipulos yen'ē yā

¹ Chuū ca'a' Jesús ní n'diichí yā cuaa' nan-guuví nī ca'a' yā: N'diī Chiidá, hora yen'ē ní 'āā ndaā. Diin' nī dich'etē nī Daiya nī. 'Tiicá ntúū' 'úú chí Daiya nī cuuvi dich'etē n'diī. ² Tan'dúúca chí tee nī poder 'úú chí Daiya nī yen'ē de'ē chí diin' nducyaaca 'i'nyā' cáávā chí ca'á vida cue'n'e daā'ma' 'i'nyā' chí tee nī chí. ³ Chuū chí vida cue'n'e daā'ma' chí n'diichí yā n'diī chí 'áámá n'dya'ā Dendyuūs chí cuaacu ní'nyū' chí Dendyuūs ndúúcu Jesucristo chí dichó'o nī.

⁴ 'Úú ní dich'etē n'diī na yā'āa 'cūū. 'Áā ch'iinú diin' ntii'nyu' chí tee nī chí diin'. ⁵ Maa' ní n'diī, Chiidá, dich'etē nī 'úú, n'diī ndúúcu maā' nī, ndúúcu poder chí canee nduucú maā' taachi 'āā 'cuéé cunee i'nyē'di.

⁶ Nga'a cuaacú yen'ē chí duuchi yen'ē nī nanáá' sa'n'ā s'een' yen'ē i'nyē'di 'cūū chí tee yā 'úú. Sa'n'ā s'een' yen'ē nī. Ní tee nī 'úú. Ní ngiindiveé' yā nduudu yen'ē nī. ⁷ Maa' ní déenú yā chí tanducué'ē dendu'ū chí tee nī 'úú ní yen'ē nī. ⁸ Ti ndúúcu chí tee nī 'úú ní ca'a' nanáá' 'i'nyā' ní 'i'nyā' s'een' ní ngiindiveé' yā nduudu mii'. Ní deenu cuaacu yā chí chiicá nanáá' n'diī. Ní i'téenu yā chí n'diī dichó'o nī 'úú.

⁹ 'Úú ngiicá caavā 'i'nyā' s'een'. Nguée nidi'cuítu cáávā i'nyē'di ti cáávā 'i'nyā' chí tee nī 'úú, ti yen'ē n'diī. ¹⁰ Ní taanduvéé dendu'ū yen'ē ní yen'ē nī. Ní taanduvéé dendu'ū yen'ē nī ní yen'ē. Ní chuū ch'i'ni poder yen'ē.

¹¹ Ní 'āā ntéé cūnéé i'nyē'di naati 'i'nyā' s'een' snée yā i'nyē'di. 'Úú ní cuchii nanáá' nī. N'diī Chiidá chí deēve, diin' nī cuidado 'i'nyā' chí tee nī 'úú ndúúcu chí duuchi nī. Ní chí cuuvi 'áámá yā tan'dúúca s'uúú' ní 'áámá yú. ¹² Taachi canee ndúúcu 'i'nyā' i'nyē'di ní diin' cuidado 'i'nyā' ndúúcu chí duuchi nī, 'i'nyā' chí ntee nī 'úú. 'Úú ní diin' cuidado 'i'nyā' ní mar 'áámá yā

nguée chindai yā. 'Áámá nūu' sa'n'ā daiya yáá'n'guiinúu' chindai sa. Ní 'iicu naachi cánée nguū' ní cúúví cuaacu.

¹³ Naati maa' ní cuchii nanáá' nī. Ní nga'n'ā chuū taachi cunee i'nyē'di 'cūū caati vaadi yeenu yen'ē canee nduucú yā, ní cuuvi yeenu taavi yā. ¹⁴ 'Úú ní ca'á 'i'nyā' nduudu yen'ē nī. I'nyē'di nguée diné'e 'i'nyā' ti nguée yen'ē i'nyē'di 'i'nyā'. 'Tiicá ntúū' nguée yen'ē i'nyē'di 'úú. ¹⁵ Nguée di'cuítu chí ndivli nī 'i'nyā' yen'ē i'nyē'di. Diin' nī cuidado 'i'nyā' s'een' yen'ē yáá'n'guiinúu'. ¹⁶ Nguée yen'ē i'nyē'di 'i'nyā' s'een' tan'dúúca chí nguée yen'ē i'nyē'di 'úú. ¹⁷ Diin' nī didēve ní 'i'nyā' cucáávā nduudu cuacu yen'ē nī. Nduudu yen'ē ní ní nduudu cuacu. ¹⁸ Tan'dúúca chí dichó'o nī 'úú i'nyē'di 'tiicá ntúū' dichó'o 'i'nyā' s'een' i'nyē'di. ¹⁹ Cáávā 'i'nyā' s'een' 'úú maa' didēve maā'. Ní 'i'nyā' s'een' cuuvi yā deēve na nduudu cuacu.

²⁰ Nguée di'cuítu dámaa' caavā 'i'nyā' mii' ti cáávā 'i'nyā' chí cu'téenu yā 'úú cáávā nduudu yen'ē 'i'nyā' s'een'. ²¹ Ní nducyaaca yā ní 'áámá nūu' cuuvi yā tan'dúúca n'diī canee nī nduucú, ní canee nduucú nī. Ní'cú 'i'nyā' s'een' ní canee ntúū' yā 'áámá nūu' ndúúcu yú. Ní 'iicu cu'téenu 'i'nyā' yen'ē i'nyē'di chí n'diī dichó'o nī 'úú. ²² Ní poder chí tee nī 'úú, mii' nī ca'á 'i'nyā'. Ní 'áámá nūu' cuuvi yā tan'dúúca chí 'áámá nus'ūu. ²³ 'Úú ní ndúúcu 'i'nyā' s'een'. Ní ní ndiī ní ndúúcu 'úú. Ní'cú 'áámá nūu' chí n'daaca cuuvi yā. Ní i'nyē'di ní cuuvi deenu chí dichó'o nī 'úú ní chí diné'e nī 'i'nyā' s'een' tan'dúúca chí ne'ē nī 'úú.

²⁴ N'diī Chiidá, 'i'nyā' s'een' chí tee nī 'úú, ne'ē chí naachi 'úú cunee', 'i'nyā' s'een' cūnéé yā nduucú. Ní cuuvi n'diichí yā poder yen'ē chí tee nī 'úú caati n'diī ní ne'ē nī 'úú ndiī taachi 'āā 'cuéé i'nyē'di. ²⁵ N'diī Chiidá chí deēve, 'aa ntéé rá chí i'nyē'di nguée n'diichí n'diī 'úú n'diichí n'diī. Ní 'i'nyā' s'ti ní deenú yā chí n'diī dichó'o nī 'úú. ²⁶ 'Úú ní nga'ā yen'ē chí duuchi nī, ní ca'n'ā ngā'a' yen'ē chí duuchi nī. Ní'cú maa' vaadi ne'ē chí ne'ē nī 'úú cuuvi cunee ndúúcu yā. Ní 'úú canee ndúúcu yā.

18

Sta'á yā Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Taachi Jesús ca'n'ā yā chuū, can'dáa yā ndúúcu discipulos yen'ē yā táamá lado yí'cú 'liin' chí nguuví Cedrón naachi canee 'áámá chee' yen'ē naānda. Ní mii' sndaā Jesús ndúúcu discipulos yen'ē yā. ² Judas chí diin' sa entregar Jesús ní n'diichí ntúū' sa'n'ā na chee' mii' ti 'āā cánée n'dee cuuvi nduvidáámá yā Jesús ndúúcu discipulos yen'ē yā na chee' mii'. ³ Sa'n'ā chiiduú n'ge'etē ndúúcu

saⁿá fariseos teé yá Judas Iscariote soldados ndúú^cu policías ní Judas cueⁿe sa ndúú^cu 'aama taaⁿ soldados ndúú^cu policías. Ndaa yá na cheeⁿ miiⁿ ndúú^cu lámparas, ndúú^cu antorchas, ndúú^cu armas. ⁴ Naati Jesús chí déénú yá tanducueⁿé dendu^u chí cuchíi, cueⁿe yá ní ndaa yá nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Du^u inⁿnuúⁿ ní?

⁵ Ní nan^guecután^a sa yeⁿe yā: Jesús yeⁿe yāáⁿ Nazaret miiⁿ. Tuu^umi ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. Canée ntúūⁿ Judas miiⁿ, saⁿ'á chí díiⁿ nca^a sa 'iiⁿyāⁿ. ⁶ Taachí Jesús caⁿ'a yā: 'Úú 'iiⁿyāⁿ miiⁿ, tuu^umi ní saⁿ'á s'eeⁿ ndaacadaamí yá ní ch'etindiiⁿ yá na yāⁿáa. ⁷ Nan^guecúneé ntuúⁿ yā tiinguuneeⁿ yā: ¿Du^u ra inⁿnuúⁿ ní? Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Jesús yeⁿe yāáⁿ Nazaret miiⁿ.

⁸ Nan^guecútaⁿ á Jesús: 'Áa ngaⁿ'a ngii ndisⁿti chí 'úú. Ndúúti chí 'úú chí inⁿnuúⁿ ní, 'cuáaⁿ ní chí naⁿ'a 'iiⁿyāⁿ s'tíi.

⁹ Ní cuuvi cuaacu chí 'úú chí caⁿ'a: 'Iiⁿyāⁿ chí teé ní 'úú, mar 'áamá yā nguéeⁿ chí ndai yā. ¹⁰ Tuu^umi Simón Pedro chí ndé^e sa espada ní tunⁿdáa sa ní 'nuucá^ai sa ní ch'iica sa veeⁿ sa lado tá cuaacu yeⁿe sáⁿ'á chí díiⁿ mandado yeⁿe chiiduú ch'et^e ca. Ní saⁿ'á miiⁿ ní nguui sa Malco. ¹¹ Tuu^umi Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Pedro: N'nuūⁿ dí espada vaacu. Prueba chí teé Chiidá 'úú, ¿áá nguéeⁿ cánée chí 'cuenú cuuvi yeⁿe?

Jesús nanáaⁿ chiiduú ch'et^e ca

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Tuu^umi ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'áamá taaⁿ soldado ndúú^cu soldado chí yuudu ndúú^cu policías yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní sta^a sa Jesús ní cachiichí sa 'iiⁿyāⁿ. ¹³ Ní candée sa vmnáaⁿ vmnaaⁿ nanáaⁿ saⁿ'á chí nguui Anás, tii sáⁿ'á miiⁿ ní nchaⁿ'á ndiicú Caifás miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní chiiduú ch'et^e ca ndu-uyu miiⁿ. ¹⁴ Ní Caifás miiⁿ ca^a sá consejo saⁿ'á Israel s'eeⁿ chí canée chí 'cuúvi 'aama saⁿ'á cáávā 'iiⁿyāⁿ.

Pedro canée yā chuva^ai yeⁿe Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-

57)

¹⁵ Ní n'daā Simón Pedro Jesús miiⁿ ní táamá discípulos. Ní chiiduú ch'et^e ca n'diichí yā discípulos miiⁿ chí sndaá sa ndúú^cu Jesús corredor yeⁿe va'ai yeⁿe chiiduú ch'et^e ca miiⁿ. ¹⁶ Naati Pedro miiⁿ canée sá cuaaⁿ dáámí cheendi va'ái. Ní canⁿdáa taama discípulo chí chiiduú ch'et^e ca n'diichí yā 'iiⁿyāⁿ. Ní yaa^uvi yā n'daataá chí canée cheendi va'ái. Ní diiⁿyūⁿ yā Pedro miiⁿ cheeti va'ái. ¹⁷ Tuu^umi ní n'daataá chí diiⁿ mandado chí canée cheendi va'ái ngaⁿ'a tá: ¿Áá nguéeⁿ díi ntúūⁿ 'áamá discípulo yeⁿe saⁿ'a 'cúú? Tuu^umi Pedro ngaⁿ'a sa: Nguéeⁿ 'úú.

¹⁸ Ní chééndii saⁿ'á chí dichíiⁿvē ndúú^cu policías, saⁿ'á miiⁿ tiivi sa yaⁿ'á yeⁿe yiyūⁿ ti 'áamá 'iichee. Saⁿ'á miiⁿ nga^a taviiⁿnu sa. Ní canée ní ntúūⁿ Pedro ndúú^cu sa. Ní chééndii sa nga^a taviiⁿnu sa ca^a sa.

Anás tiinguuneeⁿ sa Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-

71)

¹⁹ Ní chiiduú ch'et^e cá miiⁿ nítiinguuneeⁿ sa Jesús yeⁿe discípulos yeⁿe yā ndúú^cu yeⁿe chí Jesús chí'cueéⁿ yā. ²⁰ Jesús nan^guecután^a yā yeⁿe sa: 'Úú ní ngaⁿ'á cuaacú nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeēⁿdí. 'Úú ní chí'cueéⁿ na yaacú sinagogas ní na yaacú templo ntúūⁿ naachi nduuvidaama nducyaaca 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní nguéeⁿ de^e vee chí ngaⁿ'a n'de^eé. ²¹ ¿De^e tiinguúnéeⁿ di 'úú? Tiinguúnéeⁿ di 'iiⁿyāⁿ chí chí'indiveéⁿ yā chí caⁿ'á chíi 'iiⁿyāⁿ. N'diichi ní. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ déénú yā chí caⁿ'á.

²² Taachí Jesús chíinu caⁿ'á yā chuū, 'áamá policía chí canée miiⁿ ch'énē sá Jesús, ní caⁿ'a sa: ¿Áá 'tíicā nan^guecután^a di yeⁿe chíiduú ch'et^e ca?

²³ Nan^guecútaⁿ á Jesús: Ndúúti chí nguē^e n'daacá chí ngaⁿ'á caaⁿmaⁿ di de^e chí nguē^e n'daacá chí ngaⁿ'á. Ndúúti chí n'daacá, ¿de^e cuuvi chí n'geⁿe di 'úú?

²⁴ Anás miiⁿ ní dichó^o sa Jesús ch'echiichi yā nanáaⁿ saⁿ'á chí nguui Caifás miiⁿ, saⁿ'á chí chiiduú ch'et^e cá miiⁿ.

Pedro miiⁿ ngaⁿ'a sa taama vmnéⁿēe chí nguē^e n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Chééndii Simón Pedro miiⁿ ní nga^a taviiⁿnu sa n'diichí. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'á: ¿Áá nguéeⁿ 'tíicā chí díi ní discípulo yeⁿe yā? Pedro cheeⁿdíitu sa ní ngaⁿ'a sa: Nguéeⁿ 'úú.

²⁶ 'Áamá saⁿ'á chí diiⁿ mandado yeⁿe chiiduú ch'et^e cá ní saⁿ'á miiⁿ ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe saⁿ'á chí chiica Pedro miiⁿ veeⁿ sa. Ngaⁿ'a sa ngii sa saⁿ'á: ¿Áá nguéeⁿ n'diichi dii cheeti chéēⁿ naāndā miiⁿ ndúú^cu yā?

²⁷ Taama vmnéⁿēe ní cheeⁿdiitú táaⁿ Pedro: Nguéeⁿ 'úú. Ní miiⁿniⁿyu miiⁿniⁿyu ní tusaⁿ'á chiita tí.

Jesús nanáaⁿ Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Ní candée sa Jesús miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ yeⁿe nanáaⁿ Caifás miiⁿ ndii naachi canée cuarto yeⁿe juzgado. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ chí ndaa yā cuaaⁿ cheeti va'ai ch'et^e miiⁿ cáávā chí nguéeⁿ neⁿe yā chí cuneedáamí yā nuuⁿndi taachi ché^e yā nguiinú yeⁿe pascua. ²⁹ Tuu^umi ní canⁿdaā Pilato chuva^ai nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: ¿De^e nuuⁿndi yeⁿe saⁿ'a 'cúú vee?

³⁰ Nan'guεεcután'a yā ní can'a yā 'i'in'yān: Ndúúti chí sa'n'a 'cúu chí nguεε du'ú vεε dii'n sa, nguεé teé 'nū sa'n'a n'dií.

³¹ Tuu'mi ní nga'n'a Pilato ngii sa 'i'in'yān s'ee'n: Cuta'á nī 'i'in'yān. Ní n'diichí yā dε'ε nuu'ndi ye'n'e yā vée tan'dúúca chí canée na ley ye'n'é nī. Nícu 'i'in'yān Israel s'ee'n ní can'a yā: Nús'uu ní nguεé cánée chí 'caa'nu' 'nū mar 'áámá 'i'in'yān.

³² Ní cuuvi cuaacu chí can'a Jesús mii'n. Ní can'a yā chí cadiinuun 'i'in'yān dε'ε vaadi ngii' cuuvi yā. ³³ Níi'nuu' ndáá ntúū Pilato cuarto ye'n'e juzgado. Ní 'cái sa Jesús mii'n ní can'a yā: ¿Áá díí chí Rey ye'n'e 'i'in'yān Israel s'ee'n chí judíos?

³⁴ Nan'guεεcután'a Jesús: ¿Áá nga'n'a dii chuū ye'n'e maā di o 'i'in'yān 'cúu chí'n'i yā ní nga'n'a yā n'dií ye'n'e 'úú?

³⁵ Pilato mii'n ní nguεεcután'a sa: ¿Áá 'úú chí sa'n'a Israel 'úú? 'I'in'yān ye'n'e nación ye'n'e di ndúúcu chiiduú n'gεεtε nteé yā dii 'úú. ¿Dε'ε ndiín di?

³⁶ Nan'guεεcután'a Jesús: Cuaan' naachi 'úú chí 'i'in'ntyen'e nguée canée in'yeendí 'cúu. Ndúúti chí ye'n'e in'yeendí 'cúu naachi caa'n'ma' ntiin'yú' tuu'mi ní 'i'in'yān chí dii' mandado ye'n'é ní 'cuu'ma' yā cáávā 'úú ní nguée nica'á yā 'úú 'i'in'yān Israel s'ee'n. Maa'n ní cuaan' naachi 'úú chí 'i'in'ntyen'e nguée ye'n'e in'yeendí 'cúu.

³⁷ Tuu'mi nga'n'a Pilato ngii sa 'i'in'yān: Tuu'mi, ¿áá díí chí rey mii'n? Nan'guεεcután'a Jesús: Díí nga'n'a di chí rey 'úú ní 'tíicá 'úú. 'Úú ní cáávā chuū chí'iindiyaá', ní cáávā chuū chí ndáá in'yeendí 'cúu, caavā chí caa'n'ma' cuaacú ye'n'e nduudu cuaacu. Nducyáácá 'i'in'yān chí ye'n'e vaadi cuaacu mii'n, n'giindiveén yā nduudu ye'n'e.

Jesús canée chí 'cuuvi yā

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

³⁸ Tuu'mi nga'n'a Pilato: ¿Chεε chí vaadi cuaacu? Taachí ca'n'a Pilato chuū ní can'dáá ntúū sa nanáá 'i'in'yān Israel s'ee'n ní can'a sa 'i'in'yān Israel s'ee'n: 'Úú ní nguée ndaácá mar 'áámá nuu'ndi ye'n'é yā. ³⁹ Naati cáávā costumbre ye'n'e ndis'tií ní 'úú caaneecúu'mi chí in'dεechí 'áámá sa'n'a chí preso sa 'viicu ye'n'e pascua. ¿Áá nen'é nī chí in'dεechí Rey ye'n'e 'i'in'yān Israel s'ee'n?

⁴⁰ Tuu'mi ní 'cai ntúū nducyaaca yā, ní nga'n'a yā: Nguée 'i'in'yān 'cúu ti Barrabás. Níicú sa'n'a Barrabás mii'n ní neené duucu sa.

19

¹ Tuu'mi ní sta'áa Pilato Jesús mii'n ní ch'e'n'e sa 'i'in'yān. ² Ní soldados ní din'dáa sa 'áámá corona ye'n'e yáá' ní chí n'duu sá na tiín yā. Ní chí'nuú sa 'áámá catecai morado 'i'in'yān. ³ Ní can'a sa: Nééné 'náá' cánée di

in'yeēndi, dii, Rey ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e Israel. Ní n'ge'n'é sa 'i'in'yān.

⁴ Tuu'mi can'dáa ntúū Pilato chuva'ái. Ní can'a sa chíi sa 'i'in'yān s'ee'n: Cuin'diichí nī, tun'dáá 'i'in'yān chuva'ái níicu tuumi-cadiinuú' nī chí nguée n'diichí mar 'áámá nuu'ndi ye'n'é yā.

⁵ Ní can'dáa Jesús chuva'ái. Can'dée yā corona ye'n'e yáá' ndúúcu catecai morado yā. Ní nga'n'a Pilato mii'n: Cun'diichí nī sa'n'a.

⁶ Taachí n'diichí yā 'i'in'yān tuu'mi ní chí-iduú n'gεεtε ndúúcu policías n'gai yíicu sa: Cu'néé'nga'á nī 'i'in'yān. Cu'néé'nga'á nī 'i'in'yān. Tuu'mi nga'n'a Pilato ngii yā 'i'in'yān s'ee'n: Cuta'á ndis'tií 'i'in'yān, ní cu'néé'nga'á nī 'i'in'yān, ti 'úú ní nguée indaacá mar 'áámá nuu'ndi ye'n'e yā.

⁷ Nan'guεεcután'a 'i'in'yān Israel s'ee'n: Nús'uu ní cánée ley ye'n'é 'nū. Ní tan'dúúca chí nga'n'a ley mii'n canee chí 'cuuvi caati ca'n'a yā chí maā yā Daiya Dendyuūs 'i'in'yān.

⁸ Taachí ch'iindivee'n Pilato chuū dii'yā ca sá chíi. ⁹ Chindáa ntúū sa cuarto ye'n'e juzgado ní can'a yā chí yā Jesús: ¿Tíí 'i'in'yān dii? Naati Jesús ní nguée ca'n'a yā.

¹⁰ Tuu'mi ní can'a Pilato Jesús: Dii, ¿áá nguεε nga'n'a di ye'n'é? ¿Áá nguée deenu di chí 'úú ní cuuvi caa'n'ma' ntiin'yú' chí cu'néé'nga'á nī dii, ní cuuvi n'tεechí ntúū dii?

¹¹ Nan'guεεcután'a Jesús mii'n: Nguée du'ú vεε cuuvi dii' di ndúúcu 'úú ndúúti chí nguée du'ú vεε ndii ca'a ye'n'é di ye'n'e va'ai chεεti nguuvi. 'I'in'yān chí tee yā 'úú chí preso 'úú nanáá n'dií, 'i'in'yān mii'n dich'εεte ca nuu'ndi ye'n'e yā.

¹² Ndíí tuu'mi ní nen'e Pilato n'tεechi sa 'i'in'yān. Naati 'i'in'yān Israel s'ee'n n'gai yíicu yā ní nga'n'a yā: Ndúúti chí sa'n'a 'cúu n'tεechi di, nguée dii amigo ye'n'e César. Nducyáácá 'i'in'yān chí nga'n'a ye'n'é yā chí maā yā rey nga'n'a yā contra César.

¹³ Tuu'mi Pilato, taachi ch'iindivee'n sa chuū, candée sa Jesús chuva'ái. Ní chí'iindi sa ná silla ye'n'e juzgado chí nguuví Enlosado, ní nduudu hebreo nen'e caa'n'ma' Gabata. ¹⁴ Ní nguuví chí dii' yā ntiin'yú' ye'n'é 'viicu ye'n'e pascua, tan'dúúca ndiichúví na nguuví. Tuu'mi nga'n'a Pilato 'i'in'yān Israel s'ee'n: Cuin'diichí nī Rey ye'n'é nī.

¹⁵ Naati 'i'in'yān s'ee'n 'caí yā diitú yā: Diví nī 'i'in'yān, diví nī 'i'in'yān, cu'néé'nga'á nī 'i'in'yān. Tuu'mi nga'n'a Pilato: ¿Áá rey ye'n'é nī chí cu'néé'nga'á nī? Tuu'mi nan'guεεcután'a sa'n'a chiiduú n'gεεtε: Nguée rey ye'n'e 'nū caati 'áá César nuú.

¹⁶ Tuu'mi ní Pilato ca'á yā Jesús mii'n 'i'in'yān s'ee'n ní 'iicu cu'néé'nga'á yā. Ní 'i'in'yān s'ee'n sta'á yā Jesús mii'n ní candée yā 'i'in'yān.

Cu'neé'nga'a yā Jesús ní ch'ti yā

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ní Jesús candéε yā cruz yē'e yā. Ní can'dáa yā na lugar chí 'áamá lado ye'e yáaⁿ Jerusalén chí nguuví Calavera chí lugar 'iini Nga'ai Tiíiⁿ, 'iicu nduudu hebreo ne'e caaⁿmaⁿ Gólgota. ¹⁸ Naachí cu'neé'nga'a yā Jesús ndúúcu taa na 'uuví yā. 'Áamá yā 'áamá 'áamá lado 'iicu Jesús miiⁿ ní naavtáⁿ a canuúⁿ yā. ¹⁹ Ní 'neeⁿ Pilato miiⁿ 'áamá letra chí n'duu sá nanááⁿ cruz ní canéé nguūⁿ miiⁿ, Jesús ye'e yāaⁿ Nazaret, Rey ye'e 'ii'yāⁿ ye'e ndaata ye'e Israel. ²⁰ Ní neené 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ ch'eeⁿ yā letra 'cūú ti nááchí cu'neé'nga'a yā Jesús miiⁿ nii'nuúⁿ na yáaⁿ Jerusalén miiⁿ. Canéé nguūⁿ miiⁿ na nduudu hebreo ndúúcu nduudu griego ndúúcu nduudu latín. ²¹ Ní ngaⁿ a saⁿ 'ā chí iduú n'geeté ye'e 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngii sa Pilato: Nguéé 'neeⁿ di Rey ye'e 'ii'yāⁿ ye'e ndaata ye'e Israel naati maáⁿ yā ngaⁿ a yā: 'Úú Rey ye'e 'ii'yāⁿ ye'e Israel 'úú.

²² Nan'guεεcútaⁿ 'ā Pilato saⁿ 'ā miiⁿ: Chiiⁿ 'neéⁿ 'āa 'neéⁿ.

²³ Taachí soldados chí'nee'nga'a sa Jesús, sta'á sa catecai yā ní diiⁿ sa repartir catecai yā. Niicu 'áamá 'áamá tááⁿ catecai yā 'aama soldado. Abrigo catecai yā miiⁿ nguéé n'deenyú ndii 'nii'núⁿ ndii cuaaⁿ ndiia. ²⁴ Ní ngaⁿ a sa nguaaⁿ maáⁿ sa: Nguéé 'canuu cuūⁿ yú naati tun'dai yú suerte ye'e yú nduúcu. Du'ú ye'e cuuvi. Ní 'iicu cuuvi cuaacu naachí canee nguūⁿ chí ngaⁿ 'ā: Nca'á yā catecai nguaaⁿ maáⁿ yā, ní na catecai chí yā suerte.

Ní soldados ní diiⁿ sa chuū.

²⁵ Ní chεεcuú Jesús miiⁿ canéé yā nii'nuúⁿ ná cruz ye'e Jesús ndúúcu ví^l chεεcuú yā chí nguuví María chí n'daataa ye'e Cleofas, ndúúcu María Magdalena. ²⁶ Taachí n'diichi Jesús chεεcuú yā ndúúcu discípulos chí ya'āi 'iini yā chí canéé nii'nuúⁿ tuu'mi ní Jesús ngaⁿ 'ā yā ngii yā chεεcuú yā: N'dii n'daataa, cun'diichi ní daiya ní. ²⁷ Tuu'mi ní ngaⁿ a yā ngii yā discípulo: Cun'diichi di, 'íingaa chεεcu di. Ndií tuu'mi ní discípulo miiⁿ ní dicheεcuú yā 'ii'yāⁿ.

Jesús ch'ti yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Cho'ó tanducueⁿ 'ē chuū ní déénú Jesús chí tanducuéⁿ 'ē dendu'ú ní 'āa chíi cuaacu. Niicu naachí canéé nguūⁿ nícu cuuvi cuaacu. Ngaⁿ 'ā Jesús: Yaacá.

²⁹ Miiⁿ canéé 'áamá vaso ndiitu vinagre. Tuu'mi ní 'áamá soldado dicuutu yā 'áamá esponja ndúúcu vinagre. Ní chí'neeⁿ yā na áamá yáⁿ 'ā hisopo. Ní s'neeⁿ yā na cheendi Jesús. ³⁰ Taachí Jesús chí 'i yā vinaigre, caⁿ 'ā yā: Ch'íinú tanducuéⁿ 'ē dendu'ú.

Ní nadicua'á yā tiinⁿ yā chí n'neéⁿ maáⁿ yā espíritu yē'e yā.

Soldado n'da'ai yā 'iini 'tiicua Jesús ndúúcu 'aama lanza

³¹ Tuu'mi ní caati nguuví viernes chí diiⁿ yā ntiinⁿ yuⁿ ye'e 'viicu pascua miiⁿ, ní 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ d'icuítu sa Pilato chí 'cúuⁿ māⁿ sa 'íini ca'á saⁿ 'ā s'eeⁿ ní candéε sa cuerpo ye'e yā. Caati nguéé ne'e sa chí canéé cuerpo ye'e yā na cruz nguuví sábadu miiⁿ caati sábadu ní nguuví ch'εεte ye'e 'viicu pascua. ³² Ní ndaa soldados ní ndaa sa nanááⁿ saⁿ 'ā chí vmnááⁿ vmnaaⁿ. 'Tíicā 'cuúⁿ sa ca'á sa. 'Tíicā 'cuúⁿ ntúūⁿ sa ca'á taama sa. ³³ Naati taachí ndaa sa nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní caati n'diichi yā chí 'āa n'dii Jesús nguéé 'cuúⁿ sa ca'á yā.

³⁴ Naati 'áamá soldado n'da'ai sa tiicua Jesús ndúúcu 'aama lanza ní can'daa yuuví ndúúcu nuūⁿ nī. ³⁵ 'Ii'yāⁿ chí n'diichi yā ngaⁿ 'ā yā nduudu cuaacu. Nícu chíiⁿ chí ngaⁿ 'ā yā. Miiⁿ ní cuaacu chíiⁿ. 'Iicu déénu yā chí ngaⁿ 'ā yā nduudu cuaacu nícu ndis'ti ntúūⁿ ní cu'teenú ní. ³⁶ Nícu chuū cho'óo ní cuúví cuaacu chí canéé nguūⁿ na libro ye'e Ndyuús: Mar 'áamá 'iini ye'e yā nguéé 'cúuⁿ sa. ³⁷ Ní taama naachí canéé nguūⁿ ní ngaⁿ 'ā: N'diichi yā 'ii'yāⁿ chí cho'óo nééⁿ tiicua yā.

S'nuúⁿ yā Jesús chεeti yáinyāⁿ

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Cho'óo chuū. José ye'e yáaⁿ Arimatea chí 'áamá discípulo ye'e Jesús n'de'ei n'de'ei nuūⁿ ti 'va'á sa 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ, d'icuítu sa Pilato miiⁿ chí cuuvi candéε sa cuerpo ye'e Jesús. Ní 'cuúⁿ Pilato saⁿ 'ā miiⁿ. Tuu'mi ní ndaa sa ní nadiví sa cuerpo ye'e Jesús miiⁿ ní candéε sa cuerpo miiⁿ. ³⁹ Ndaa ntúūⁿ Nicodemo, saⁿ 'ā chí vmnaaⁿ indaa sá nanááⁿ Jesús miiⁿ 'aama n'gaaⁿ, ní ndéε sa 'áamá perfume chí ndístaⁿ 'ā perfume ye'e mirra ndúúcu álōes. Ngii tanduu 'áamá ciento libras. ⁴⁰ Sta'á yā cuerpo ye'e Jesús ní ch'εεcuú yā ná tiinūuⁿ ndúúcu perfume miiⁿ, tan'duúca costumbre ye'e 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachí n'giichi yā tinaⁿ 'ā. ⁴¹ Ní lugar miiⁿ naachí chí'nee'nga'a yā, miiⁿ canéé 'áamá chéēⁿ naandā. 'Íicú chεeti chéēⁿ miiⁿ canéé 'áamá yáinyāⁿ ngai. Mar 'áamá 'ii'yāⁿ nguéé in'nuúⁿ yā chεeti. ⁴² Cááva chí nguuví viernes chí ch'iindiyaaⁿ yā ye'e 'viicú ye'e pascua ye'e 'ii'yāⁿ Israel s'eeⁿ, s'nuúⁿ yā cuerpo Jesús miiⁿ chεeti yáinyāⁿ miiⁿ chí canee nii'nuúⁿ.

20

Jesús nduuchi yā ye'e nguaaⁿ tináⁿ 'ā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ 'Áamá domingo chí nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ ye'e ndεεtē miiⁿ tá María Magdalena

neéné 'da'a ca ndaā tá na yáinyā. Ní n'diichi tá tuū mii' chi ndiivi tá yáinyā.² Tuu'mi ní n'daataá ngéenu tá nanaá Simón Pedro ndúúcu táamá discipulo, 'ii'yā' chi diné'e taavi yá Jesús. Tuu'mi nga'a tá ngii tá sa'n'a s'een: 'Áa ndiivi yá Jesús mii' ná chēti yáinyā, ní nguée deenu yú tií n'né'e yā 'ii'yā'.

³ Ní can'dāá Pedro mii' ndúúcu taama discipulo ní ndaā yā na yáinyā.⁴ Ngéenu, ngéenu nduu 'uuví yā. Táamá discipulo diitu cá chéenu sa nguée ti Pedro, ní ndaá vmnaa' sa na yáinyā.⁵ Can'di sa ní n'diichi sa. Ní n'diichi sá chí 'aa dámaa' tiinūu' mii' snúu' naati nguée chí ndaa sa chēti yáinyā.⁶ Simón mii' ní sndaā sa chēti yáinyā. Ní n'diichi sa tiinūu' mii' naachi snúu'.⁷ Niicu pañuelo ch'ēte ca tiin' nguée dáamá tiinūu' lino. Ndēti nduu cánée táamá cuaa'.⁸ Tuu'mi ní sndaā ntúu' táamá discipulo chí ndaa vmnáa' vmnaa' ná yáinyā ní n'diichi yā ní chí'téenu yā. ⁹ Tii nguée déenu yá chí cánée nguū' chí Jesús mii' cuuvi nduuchi yā ye'n'e nguaa' tiná'ā. ¹⁰ Ní nguēcundi discipulos na vaacu yā.

*Jesús nndaaca yā María Magdalena
(Mr. 16.9-11)*

¹¹ Naati tá María canee ta chūva'āi yáinyā. Neené nguēcu tá. Ní di'cua'ái naa' tá n'diichi tá chēti yáinyā.¹² Ní n'diichi tá na 'uuví ángeles ndúúcu catecaí yā cué. 'Áamá ángel mii' vee yā cuaa' tiin' naachi canúu' cuerpo Jesús mii' ní táamá yā vee yā cuaa' ndiia.¹³ Ní ca'a yā: Díí n'daataá, ¿de'ē cúuví chí nguēcu di? Tuu'mi nga'a tá: Caati candēe yā Señor ye'n'é, ní nguée deenú tií s'né'e yā 'ii'yā'.

¹⁴ Taachi ca'n'a tá chuū, ndaacadaami tá. Ní n'diichi tá Jesús chí cánée yā mii' naati nguée deenu tá chí Jesús mii'.¹⁵ Tuu'mi nga'a Jesús ní ngii yā tá'n'a: Díí n'daataá, ¿de'ē cúuví chí nguēcu di? ¿Du'ū in'nuu' di? 'Iicu n'daataá mii' ní nacadiinu' tá chí 'ii'yā' 'cūú ní 'ii'yā' chí dii' cuidado ye'n'e chēn' ye'n'e naandá mii'. Ní ca'n'a tá: Señor, ndúúti chí dii' candēe di 'ii'yā' cuuvi di 'úú ti chí'neen di 'ii'yā' ní 'úú ní candēe 'ii'yā'.

¹⁶ Tuu'mi nga'a Jesús mii': María. Nguēcundi ntuū' ta ní nga'ā ta: Raboní. (Nduudu 'cūú ne'n'e caa'ma', Maestro.)

¹⁷ Tuu'mi nga'a Jesús: Nguée tuū'vi di 'úú caati 'āa cué ca'n'a nanaá' Chiidá. Naati dii, cué'n'e di n'diichi di hermanos ye'n'e yú ní caa'ma' di cuuvi di 'ii'yā': Ca'n'a nanaá' Chiidá ní nanaá' Chiida yú, nanaá' Ndyuūs ye'n'é ní nanaá' Ndyuūs ye'n'é yā.

¹⁸ Che'n'e tá María Magdalena nanaá' discipulos ní ca'n'a tá chí n'diichi tá Jesús mii'. Ca'n'a tá chí tá discipulos nduudu chí Jesús mii' ca'n'a yā chí yá tá'n'a.

Jesús nndaacá yā discipulos

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Chii chí nguūnū ye'n'e maā' nguuví domingo mii', nguuví vmnáa' vmnaa' ye'n'e ndēte mii' ní naachi snúu' discipulos ní nduudí cheendi va'āi mii' caati va'a yā 'ii'yā' Israel s'een. Ndaa Jesús mii'. Ní cánée yā naavta'n'a 'ii'yā' s'een. Ní ca'n'a yā: Cuuvi 'dii' ndúúcu ndis'ti.

²⁰ Taachi ca'n'a yā chuū, ní chí'n'i yā tá'a yā ndúúcu tiicuaá yā. Ní discipulos yeenú taavi yā chí n'diichi yā Jesús. ²¹ Tuu'mi nga'a ntúu' Jesús ngii yā 'ii'yā': Cuuvi 'dii' ndúúcu ndis'ti. Tan'dúúca chí dichó'o Chidá 'úú, 'tiica ntúu' 'úú dichó'o ndis'ti.

²² Taachi ca'n'a yā chuū tiivinee' yā 'ii'yā' ní ca'n'a yā: Cuta'á ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. ²³ 'Ii'yā' chí ndis'ti nadich'ēcu ní nuū'ndi ye'n'é yā, ní 'āa nach'ēcu ye'n'é yā. 'Ii'yā' chí nguée nadich'ēcu ní nuū'ndi ye'n'é yā, 'āa nguée nach'ēcu ye'n'é yā.

Nguée chí'teenú Tomás

²⁴ Naati Tomás 'áamá discipulo chí nguuví Dídimo chí Gemelo nguée cúnée sá ndúúcu sa'n'a s'een taachi Jesús mii' ndaá yā. ²⁵ Chí tan'duuví discipulos mii' nga'n'a yā ngii yā sa'n'a: N'diichi 'nū Señor mii'. Sa'n'a mii' ní nga'n'a sa ngii sá 'ii'yā' s'een: 'Úú ní nguée cu'teenú ndúúti chí nguée n'diichi, ní nguée tiinguú nduutita'á naachi ch'ēchi clavos, ní tiinguú tá'á ná tiicuaá yā.

²⁶ Ch'iinu niini nguuví vee ntúu' discipulos snée yā chēti va'āi. Mii' cánée Tomás ndúúcu yā. Ní nduudí cheendi va'āi mii'. Ndaa ntúu' Jesús mii'. Ní canúu' yā naavta'n'a ní ca'n'a yā: Cuuvi 'dii' ndúúcu ndis'ti.

²⁷ Tuu'mi ní Jesús nga'n'a yā ngii yā Tomás mii': Tiinguú nduutita'á di 'muu' ní n'diichi di tá'á. Ní tiinguú ta'a di ndii 'muu' ní tiinguú ta'á di tiicuaá. Ní nguée chí nguée cu'téenu dí, cánée chí cu'téenu dí.

²⁸ Tuu'mi ní Tomás mii' ní ca'n'a sa: N'dii Señor ye'n'é. N'dii Dendyuūs ye'n'é.

²⁹ Tuu'mi ní nga'n'a Jesús mii': Tomás, díí ní chí'téenu di ti n'diichi di 'úú. N'dai 'ii'yā' chí nguée n'diichi yā 'úú ní chí'téenu yā.

¿De'ē cúuví chí vée libro 'cūú?

³⁰ Ní neéné n'dēe ca señaes chí chí'n'i Jesús nanaá' discipulos ye'n'é yā chí nguée cánée nguū' na libro 'cūú. ³¹ Naati chuū ní cánée nguū' nícu cuuvi cu'téenu di chí Jesús mii' chí Cristo chí Daiya Dendyuūs. Ní chí cu'téenu di 'ii'yā' ní cunee ndúúcu vida cue'n'e daā'ma' cáavá chí duuchi yā.

21

Jesús nndaacá yā ndēchē discipulos ye'n'é yā

¹ Cuayivi chi cho'ōo chuū chiinaāa ntuūn maa' Jesús miin ye'e discipulos ye'e yā nii'nuūn ná yaana nuu'ni'yā'a chi nguuvu Tiberias ní 'túucā chiinaān yā. ² Ndidaama yā Simón Pedro ndúucū Tomás miin chi nguuvu Didimo chi Gemelo, ndúucū Natanael sa'a ye'e yāān Caná ye'e yā'āa Galilea, ndúucū na 'úuví sa'a daiya Zebedeo ndúucū táa na 'uuvu discipulos ye'e Jesús. ³ Tuu'mí nga'a Simón Pedro: Ca'a tunga'an 'yaacā. Tuu'mí nga'a 'iinyān s'ee' ngii yā sa'a: Ca'a ntuūn nús'uu ndúucu di. Ní cue'e yā ní chindāa yā na 'áamá barco. Nguūn miin nguéé sta'á yā mar 'áamá tí. ⁴ Chi de'e táamá nguuvu, Jesús ní caneé yā cuaa' 'diitú yā yaana nuu'ni'yā'a naati discipulos nguéé túumicadiinuun yā chi Jesús miin. ⁵ Ní ca'a yā chi yā sa'a s'ee': Ndís'tí, sa'a ngaiyāān 'áá véé chi tunga'an di chi che'e yú? Nan'guécutā'a yā ye'e yā: Nguéé.

⁶ Tuu'mí ní nga'a yā ngii yā sa'a s'ee': Ca'nuūn ní yaana lado ta cuacu ye'e barco miin ní ndaacá nī. Tuu'mí ní chi'nuūn yā yaana tí ní 'āa nte'e ngii dí' yā tun'dāa yā chi neené táan ngii 'yaacā. ⁷ Tuu'mí ní discipulo chi neené diya'āi 'ínu Jesús nga'a sa ngii sa Pedro: Señor miin 'iinyān s'tí. Ní Simón Pedro, taachi ch'iindivee' sa chi Jesús miin nu'nuūn sá catecai sa ti dámaān ngāa' sa, ní chindāa sa ch'eti yaana nuu'ni'yā'a. ⁸ Ní tanduu 'uuvu discipulos ndaā yā ndúucū barco ti nguéé dāanā ya'āi chi chinée yā ye'e yā'āa miin ti tandúu na cuūn ngēecu ndiichi metros. Ngii ndaā yā yaana ye'e 'yaacā. ⁹ Taachi n'cheén yā yā'āa miin n'diichi yā ngiichi yā'ā. Ní 'áamá 'yaacā nduū tí nanāān nduucyā'ā. Ní n'diichi yā pan. ¹⁰ Tuu'mí nga'a Jesús ngii yā sa'a: Téé nī ta nduuvu 'yaacā chí caama sta'á nī maa'.

¹¹ Cuche Simón Pedro ní nandēe sa yaana na yā'āa miin ndiituū 'yaacā n'gēetē, ngii 'áamá ciento 'uuvu ngēecu n'diichi 'ínu, ní yaana miin nguéé chi teēn n'dáá rá chi n'dee taavi 'yaacā. ¹² Tuu'mí Jesús nga'a yā ngii yā sa'a s'ee': Cuchií nī ca'diinú nī. Mar 'áamá discipulo miin nguéé tiinguunee' yā 'iinyān: 'Du'u rá dí? Tí 'āa deenú yā chi Jesús miin. ¹³ Ndaā Jesús miin ní sta'á yā pan ní ca'a yā 'iinyān. 'Tíca nī ntuūn díin yā ndúucū 'yaacā.

¹⁴ 'Áa chíi 'iinu cuuvi chi n'geenaāa Jesús ye'e discipulos ye'e yā taachi 'āa nduuchi yā nguaa' tinā'ā.

Ca'a di chi ch'é 'iiti cuūchi ye'e

¹⁵ Taachi ch'iinu ca'diinú yā, Jesús nga'a yā ngii yā Simón Pedro: Simón, dí daiya Jonás, 'áá ne'e ca di 'úu, nguéé ti chuū? Tuu'mí nga'a sa ngii sa Pedro: 'Tíca, Señor, n'dii ní déenú nī chi ne'e n'dii. Nga'a yā ngii yā sa'a: Ca'á dí 'iiti cuūchi 'lín ye'e chí che'é tí.

¹⁶ Jesús ní ntinguunee' ntuūn yā ye'e sa'a naachi ndii 'uuvu cuuvi: Simón, dí daiya Jonás, 'áá ne'e di 'úu? Nan'guécutā'a sa ye'e yā: 'Tíca, Señor, n'dii ní déenú nī chi ne'e n'dii. Tuu'mí nga'a yā ngii yā sa'a: Ca'á dí 'iiti cuūchi ye'e chí che'é tí.

¹⁷ Tuu'mí nga'a yā ngii yā sa'a naachi ndii chíi ndii 'ínu cuuvi: Simón, dí sa'a daiya Jonás, 'áá ne'e di 'úu? Canéé ndaachi yiinú Pedro chí 'āa naachi ndii chíi ndii 'ínu cuuvi yaa'vī yā sa'a: 'Áá ne'e di 'úu? Tuu'mí nga'a sa ngii sa 'iinyān: Señor, n'dii déenú nī tanducue' dendu'ū. Maa' ní deenu nī chi ne'e n'dii. Tuu'mí nga'a Jesús ngii yā sa'a: Ca'á dí 'iiti cuūchi ye'e, chí che'é tí. ¹⁸ Cuaacu ní'nyūn cuācū ní'nyūn nga'a ngii dí: Taachi sa'a 'lín dii in'nuun canúu di catecai di ní che'e di naachi ne'e di. Naati taachi 'āa cuuvi ndiicū di ndoo tá'a di ní táamá 'iinyān in'nuūn yā catecai di ní candé yā dí naachi nguéé ne'e di.

¹⁹ Ní chuū Jesús ca'a yā ní ngá'a yā chí cadiinuun sa de'e vaadi n'gii díin honrar Dendyuūs miin. Ch'iinu ca'a yā chuū, tuu'mí nga'a yā ngii yā Simón Pedro: Can'dāa di 'úu.

Discipulo chi ne'e taavi Jesús

²⁰ Nguēcundí Pedro miin n'diichi sá discipulo chí dine'e Jesús, discipulo chí cue'né sa ndúucū Jesús. Sán'a chí candiitinee sa 'iinyān taachi 'āa caama chí che'e nguūnū yā. Ní 'āa ca'a yā chí yā sa'a: Señor, 'du'ū chí canéé chí dii entregar n'dii? ²¹ Taachi Pedro miin n'diichi sa discipulo miin tuu'mí nga'a yā ngii yā Jesús: Señor, 'de'e idiin sán'a tíi?

²² Tuu'mí nga'a Jesús ngii yā sa'a: Ndúuti chí 'úu chí ne'e chí cuneé sá ndii taachi nindaá, 'de'e inee' di chíi? Dí can'dāa di 'úu.

²³ Caāvā nduudu 'cū tuumicadiinuun v'i' s'ee' chí discipulo miin nguéé canéé chí 'cuūvī sa. Naati Jesús ní nguéé ca'a yā chí nguéé 'cuūvī sa, naati Jesús ca'a yā: Ndúuti chí 'úu chí ne'e chí cuneé sá ndii taachi nindaá, 'de'e inee' di chíi?

²⁴ Sán'a 'cū discipulo chí nga'a cuaacu sa ye'e chí. Ní idingúu sa chuū. Ní deenu yú chí chíi chí nga'a sa ní nduudu cuaacu ní cuaacu ní'nyūn chí nduudu cuaacu.

²⁵ Neené n'deēe n'dái cosa chí dii Jesús miin. Ndúuti chí canéé nguūn 'áamá 'áamá cosa 'úu nadacadiinú chí maa' rá in'yeēndí 'cū nguéé tunéēn libros chí canéé nguūn ye'e chí. 'Tíca chí.

CHUŪ CHI DIIⁿ APÓSTOLES

Dendyuūs ca'n'a yā chi tée yā Espíritu N'dai

¹ Dii Teófilo, taachí vmnááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ ye'n'e di, ca'n'á ye'n'e tanducueñ'e chi 'túúcā diiⁿ Jesús ní ca'cueeⁿ yā, ² ndii nguuví chí cuna'n'ā Jesús va'ai cheeti nguuví. Vmnááⁿ vmnaaⁿ chí cuna'n'ā Jesús miñⁿ ch'íñú ca'a yā orden ye'n'é yā apóstoles caava Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Jesús ndeéⁿ yā ní dichó'o yā apóstoles. ³ Jesús ch'eenú yā chíi ní ch'íi yā. Cuayiivi taachi 'āa ch'íi yā neéne n'deeé náaⁿ chíiⁿ ch'íiⁿ maáⁿ yā ye'n'é yā tan'dúúca chí 'āa cuéⁿ 'cuúvi yā vmnááⁿ apóstoles caati apóstoles cuuvi déenu yā chí cánduuchi ntuuⁿ yā. Canée yā ndúúcu apóstoles ye'n'é yā 'uuví ngeecu nguuví ní ca'n'a yā ye'n'é chí Dendyuūs nga'n'a ntiinyúⁿ yā. ⁴ Taachí ndii dáamá yā tuu'mi ní Jesús ca'n'a ntiinyúⁿ yā apóstoles. Nguéé náⁿ a ní ye'n'e yāaⁿ Jerusalén naati cunee ngíñú ní ye'n'é chí ca'n'a Chiida yú chí tée yā. Chuú chí 'āa ch'iindiveéⁿ ní ye'n'é 'úú. ⁵ Juan cuaacu níinyúⁿ chí ndúúcu nuu'miⁿ cheedinuūⁿ ní sa naati ndís'tií ní cuéedinuūⁿ ní ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

Jesús cuché yā

⁶ Tuu'mi ní sa'n'a chí ndúúvidáamá nitiinguunéⁿ yā 'ii'yāⁿ ní nga'n'á yā: Señor Jesús, ¿'āá nadicueéⁿ ntuuⁿ ní taama sa'n'ā Israel chí caa'n'maⁿ ntiinyuⁿ sa ye'n'e 'ii'yāⁿ Israel maaⁿ nguuví 'cúú? ⁷ Ní nga'n'a Jesús ngíi yā 'ii'yāⁿ: Nguéé ituneeⁿ ndís'tií chí cadíñuuⁿ ní de'ε tiempo o de'ε nguuví ye'n'é chuú chí Chiida yú s'neenⁿ yā na poder ye'n'e maáⁿ yā. ⁸ Naati cuta'á ní poder chí diitú ní taachi 'āa ndaa Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs vmnaaⁿ ye'n'é ní. Ní ndís'tií ní caa'n'maⁿ ní nduudu cuaacu ye'n'é na yāaⁿ Jerusalén ndii nuu'maⁿ yāⁿā Judea, ndii yāⁿā Samaria, ndii núu'máⁿ iⁿyeéⁿdi. ⁹ Ní ch'íñú ca'n'a yā chuú taachi n'diichi sa'n'ā s'eeⁿ Jesús cuché yā ní che'enaáⁿ sa 'ii'yāⁿ ná meéⁿ. Ní 'āa ntéé snaaⁿ sa'n'a s'eeⁿ 'ii'yāⁿ.

¹⁰ Ní sa'n'a s'eeⁿ ní ngíñú sá nanguuvi. Taachí 'āa cuché Jesús, n'diichi sa na 'uuví sa'n'ā chí ángel chineé ndúúcu sa ndúúcu catecai cuéⁿ sa. ¹¹ 'Uuvi 'ii'yāⁿ miñⁿ ní nga'n'a yā ngíi yā sa'n'ā s'eeⁿ: Ndís'tií sa'n'a ye'n'e yāⁿā Galilea, ¿de'ε ngíñú ní nanguuvi? Maáⁿ Jesús chí cuna'n'a yā ye'n'e ndís'tií nanguuvi 'tíicā ndaa túuⁿ yā tan'dúúca chí n'diichi ní 'ii'yāⁿ cuina'n'á yā nanguuvi.

Ndeéve yā sa'n'ā lado ye'n'e Judas

¹² Can'dáa yā ná yíicú 'líiⁿ chí nguuví Olivos chí canéé níiⁿnuⁿ ná yāaⁿ Jerusalén ní ndáá yā na yāaⁿ Jerusalén. Distancia 'cúú chí nga'n'a ley chí cuuvi caacá yā sábado

nguuví chí ntaaviⁿtuunuúⁿ yā. ¹³ Ndaá yā na yāaⁿ miñⁿ. Chéⁿ yā na cuarto yaacu naachi cānee Pedro, ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu Andrés, ndúúcu Felipe, ndúúcu Tomás, ndúúcu Bartolomé, ndúúcu Mateo, ndúúcu Jacobo dáiyā sa'n'ā chí nguuví Alfeo, ndúúcu Simón Zelote, ndúúcu Judas chí 'diñú Jacobo. ¹⁴ Nducyáacá 'ii'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcu n'daata s'eeⁿ ndúúcu María chí cheecu Jesús ndúúcu 'diñu Jesús nduuvidaamá yā ní 'áamá vaadi cadíñuuⁿ ye'n'é yā ní nga'n'angua'á yā ní di'cuiitú yā Dendyuūs. ¹⁵ 'Ii'yāⁿ chí nduuvidaama miñⁿ ngíi yā tan'dúúca 'áamá ciento canee ndicú yā. Hora miñⁿ nacueéⁿ Pedro naavta'n'a ye'n'e 'ii'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Cristo ní ca'n'a sa: ¹⁶ Ndís'tií hermanos, canee cuu'miⁿ chí cuuvi cuaacu Escritura chí Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ca'n'a David cuaaⁿ vmnaaⁿ ní David miñⁿ dinguúⁿ yā ye'n'e Judas. Judas miñⁿ ch'íiⁿ sá du'u chí Jesús. Maaⁿ níicú chíi chita'á yā Jesús. ¹⁷ Judas miñⁿ ní ndúúcu nús'uu ní diñⁿ sa ntiinyuⁿ ndúúcu nús'uu.

¹⁸ Sá'n'a miñⁿ ní cái sa 'áamá táaⁿ yāⁿāa ndúúcu tuúmi ye'n'é nuu'ndi ye'n'é sa. Ní chín'daa sa dácaá ndíi sa ní nda'ai naavta'n'a cuerpo ye'n'é sa ní tanducueñ'e ngeeti sa ch'iinu cān'daa. ¹⁹ Nducyáacá 'ii'yāⁿ ye'n'e yāaⁿ Jerusalén chicadíñuuⁿ yā chuú. Ní yāⁿāa miñⁿ ní 'tíicā canee chí duuchi Acéldama davaacu ye'n'é yā chí ne'n'e caa'n'maⁿ campo ye'n'é yuúuⁿ.

²⁰ Tí canéé nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuūs naachi chí duuchi Salmos:

Naachí navaacu sa míiⁿ nduuví díyáaí. Ndíi nguéé 'ii'yāⁿ chí 'cuéetinéé yā miñⁿ.

Níicú canéé nguūⁿ:

Cuta'a taamá yā ntiinyuⁿ ye'n'e sa'n'ā ndíi tíiⁿ.

²¹ 'Ii'yāⁿ sá'n'a miñⁿya canee cuu'miⁿ chí canéé yā ndúúcu 'nū nducueñ'e tiempo chí Señor Jesús canéé yā ndúúcu 'nū. ²² 'Ii'yāⁿ miñⁿ canee cuu'miⁿ chí canéé yā ndúúcu 'nū taachi tucá'yā chí cheedinuūⁿ ní Juan ndíi nguuví chí Jesús cuna'n'á yā cuaaⁿ 'niñⁿnuⁿ nanguuvi. 'Túúca canee cuu'miⁿ chí 'áamá yā caa'n'maⁿ yā ndúúcu nús'uu nduudu cuaacu ye'n'é chí nduuchi Jesús ngaaⁿ tináⁿā. ²³ Ní 'neen ndutá'yā ná 'uuví 'ii'yāⁿ. 'Áamá sa'n'ā miñⁿ ní nguuví sa José Barsabás chí nguuví Justo ndúúcu taama sa'n'ā miñⁿ chí nguuví sa Matías. ²⁴ Ní ca'n'angua'á yā ní ca'n'a yā: N'díi, Señor Ndyuūs, chí n'diichi ní staava ye'n'é nducyáacá yā, 'cuu'miⁿ ní nús'uu 'áamá chéⁿ sá'n'a s'úuⁿ chí 'āa ndeéⁿ ní. ²⁵ Níicú cunee ndúúcu sa ntiinyuⁿ ndúúcu apóstoles lado ye'n'e Judas. Ní diñⁿ sa ntiinyuⁿ ye'n'é Judas ntiinyuⁿ chí nguéé diñⁿ sa cumplir cucáavá nuu'ndi ye'n'é sa. 'Tíicā ní Judas cuna'n'a sa na lugar naachí tuneⁿ sa'n'ā. ²⁶ Níicú dinguúⁿ

yā na 'úúví caaca ndúúcu 'uuví chi nguuví 'iín'yā, José mii' ndúúcu Matías. Ní tun'dáá yā 'áámá chi nguuví Matías ní Matías mii' tune'e. Ní nduuvidaama sa chíí ndicháámá apóstoles chí 'iín'yā chi dichó'ó Dendyuús.

2

Ndaa Espíritu N'dai

¹ Nducyáácá yā nduuvidaamá yā taachi ndaā nguuví ye'e Pentecostés chí 'viicu ye'e cosecha. ² Tuu'mí nūu' tucá'ā ch'ēēcu ruu' cuchíi nanguuví tan'dúúca 'áámá 'yúúné táá' chí ngéenū. Ch'iindivee'n yā ruu' mii' chí chíítú va'āi naachi snée yā mii'. Ní 'iín'yā s'uú' vεēté yā. ³ Ní che'enaāā n'dee'e n'dai cosas tan'dúúca ch'íiyā ye'e ya'a'ā ngaiyāā. Ní ch'ēete ndúúu vmnaa' ye'e 'iín'yā. ⁴ Nícu' canée yā nducyááca yā chíitu ndúúcu Espíritu N'dai ye'e Ndyuús. Nícu' Espíritu N'dai mii' dii' yā chí tucá'a yā ca'a'ā yā táámá naa' davaacu s'ee' tan'dúúca nduudu chí ca'a Espíritu N'dai mii'.

⁵ Tuu'mí ní na yāā Jerusalén ch'ētinéé 'iín'yā ye'e Israel chí sa'a' chí í'téénú Dendyuús ye'e nducyaaca naciones ye'e i'n'ye'e'dí 'cūu. ⁶ Taachi ndaā chí 'ēecu ruu' mii' nduuvidaamá n'dee'e n'dai yā ní chidáanā ye'e yā tí ca'áámá ca'áámá yā ch'iindivee'n yā chí nga'a'ā davaacu ye'e maā' yā. ⁷ Nducyáácá yā 'áámá che'e yiinu yā ní 'áámá nínacadiínuu' yā, ní nga'a'ā yā: N'dichí ní, 'áá nguēé ye'e yā'āa Galilea nducyaaca sa'a'ā s'ee' chí nga'a'ā sa? ⁸ 'áTaacá chíí' n'giindivee'n yú nduudu ye'e yú tan'dúúca naachi ch'iindiyaā' yú? ⁹ Vēé 'iín'yā' ye'e país Partia, 'iín'yā' país Media, país Elam, ndúúcu 'iín'yā' chí snée yā na país Mesopotamia, 'iín'yā' yā'āa Judea, yā'āa Capadocia, yā'āa Ponto, yā'āa Asia, ¹⁰ 'iín'yā' yā'āa Frigia ndúúcu país Panfilia, país Egipto, yā'āa s'ee' ye'e Africa chí canee cuaā' diituú 'áámá lado cuaa' ye'e yā'āa Cirene, ndúúcu 'iín'yā' ye'e yāā Roma chí snée yā mii'. Tan'dúúca ntúū' 'iín'yā' Israel s'ee' tiicá ntúū' 'iín'yā' chí 'āa maa' 'iín'yā' Israel. ¹¹ Nícu' 'iín'yā' isla Creta, ndúúcu 'iín'yā' país Arabia snée yā mii'. Nducyaca yú n'giindivee'n yú davaacu ye'e yú. Nga'a'ā yā ye'e chí ch'ēete taavi cá ye'e Dendyuús.

¹² Nducyacaá yā ní 'áámá che'e ye'e yā, ní ndiíi' 'uuví yā vaanacadiínuu' ye'e yā. Ní nga'a'ā yā 'aamá yā ndúúcu taamá yā: 'áD'é'ē ne'e caa'ma' chuú? ¹³ Taná'a yā ní sta'á yā tan'dúúca 'áámá duuchi ní nga'a'ā yā: 'Áa chí'í yā.

Chuú nga'a' Pedro vmnáā' vmnaa'

¹⁴ Tuu'mí ní Pedro mii' cheendii sa ndúúcu ndicháámá yā ní ca'a'ā yuudu sá ní nga'a'ā sā ngii sa 'iín'yā': Ndis'tií sa'a'ā s'ee' ye'e Israel ndúúcu nducyaaca

chí snée yā na yāā Jerusalén. Ní cánéé chí 'cuu'mí' ndis'tií ní tumicadiínuu' ní chuú. Ní 'caandivee'n ní nduudu ye'e 'úú. ¹⁵ Sá'a'ā s'uú' nguēé cúú'ví sá tan'dúúca chí nadacadiínúu' ndis'tií caati maa' ní n'gēecu nuu' yā'ā. ¹⁶ Chuú canéé nguū' na libro ye'e Ndyuús naachi ca'a'ā profeta Joel chí nga'a' chí cuchíi:

¹⁷ Ndyuús ní ca'a'ā yā taachi ndaā nguuví cuayivi chí cuchíi, chí teé Espíritu ye'e' vmnaa' nducyaacá 'iín'yā'. Ní daiyá ní sa'a'ā ndúúcu daiyá ní n'daataa caa'mán' yā nduudu ye'e. Ní sa'a'ā ngaiyāā n'dee'e náā' chí 'cuu'mí'náāa' ye'e sa. Ní 'iín'yā' ndiicú ye'e ní n'dee'e náā' chí 'cuínu yā.

¹⁸ 'Tíicá ye'e' nguuví mii', 'úú teé Espíritu ye'e' vmnaa' ye'e sa'a' chí dichí'vε 'úú ndúúcu n'daataa chí dichí'vε 'úú. Ní caa'ma' yā nduudu ye'e.

¹⁹ Nícu' 'cuu'mí' vaadi n'giinu ye'e' cuaa' 'nii'nu' nanguuvi, ndúúcu señales ye'e' cuaa' ndiyyā na yā'āa, ndúúcu yuúū', ndúúcu ya'a', ndúúcu yaa'mi,

²⁰ 'iicu' yā'ā' mii' nduuví maāi'. Nícu' 'iyyi mii' ndúúví yuúū', taachi 'aa cuéé ndaa nguuví ye'e' Señor. Nguuvi mii' ch'ēete ní chí 'cuu'mí' yā.

²¹ Nícu' nducyaaca 'iín'yā' chí caaca: Señor 'iivú, ní Ndyuús nanguá' ai yā.

²² Ndis'tií sa'a'ā ye'e 'iín'yā' Israel, 'caandivee'n ní nduudu 'cūu: Jesús ye'e yāā Nazaret ní 'áámá sa'a' chí Dendyuús n'diichí yā chí n'daāca sa nguaa' ndis'tií. Ní Dendyuús dii' yā vaadi n'gíinú ndúúcu señales ndúúcu ntiin'nyu' ch'ēete cáávā sa'a'ā mii' nguaa' ndis'tií tan'dúúca ndis'tií deenú ní. ²³ Sá'a'ā 'cūu Ndyuús ní ca'a'ā yā sa'a'ā cáávā voluntad ye'e maa' yā tan'dúúca chí deenú n'dai yā ndíí vmnaa'. Ndis'tií ní chíicá ní chí sta'á yā sa'a'ā 'cūu chí'neé'nga'á yā sa'a'ā. Ní chí'iín'nú' yā sa'a'ā cucáávā 'iín'yā' s'ee' chí nguēé n'daacā. ²⁴ Sá'a'ā 'cūu Ndyuús nadacué'e' yā sa'a'ā ye'e' nguaa' tinán'ā. Sá'a'ā 'cūu nguēé cuuví cuné'e sa nguaa' tinán'ā. Cáávā chuú ní Dendyuús nadacué'e' yā sa'a'ā nguaa' tinán'ā. ²⁵ David ca'a'ā sá ye'e sá'a'ā 'cūu:

Ti cue'n'e daā'ma' inaán Señor 'iivú Ndyuús vmnáā' ye'e. Ní canée yā lado ye'e honor, ní mar 'aamá 'iín'yā' nguēé cuuvi dí'vaachi yā 'úú.

²⁶ Cáávā chuú caa'mán' ndúúcu 'áámá vaadi yeenú ye'e' staava ye'e' ndúúcu vaadi yeenú ye'e' cheendí. 'Iicu cuerpo ye'e' 'intaavi'tuunúū' ndúúcu chí canee ngiinú ye'e' Ndyuús.

²⁷ Ti nguēé cu'née' ní alma ye'e' na lugar Hades chí lugar ye'e' alma. Ní nguēé 'cuaa' ní 'úú chí daiyá ní 'úú chí

'iiniyān chi nguée nuu'ndi 'úu chí choo cuerpo yen'é.

²⁸ Diin nī chí n'diichi chí yúuní cuaacu yen'e vida. N'dií díh'eté nī vaadi yeenú 'úú ti canee ní nduucú.

²⁹ Ndis'tií vi'í, cuuvi caa'man cuaacú ndis'tií yen'e chiida yú David. Ch'ti yā ní nich'etechí yā na yáinyān. Ní yáinyān yen'é yā canee ndúucú yú ndii nguuví 'cū. ³⁰ Sa'n'a mii'n sa'n'á profeta mii'n chí nga'n'a nduudu yen'e Dendyuūs. Ní deenū sa chí Ndyuūs nga'n'a cuaacú yā ndúucú nduudu cuaacu chí 'áámá 'iiniyān chí cuhii na ndaata yen'é yā. Ní Dendyuūs nadacúee yā Cristo chí 'cuundi yā na trono yen'é yā ní caa'man ntiinyú'n yā. ³¹ David déenu sa chí cuaa' vmnaa' ní ca'n'a sa chí Cristo nanduuchi yā yen'é nguaa' tinán'ā. Nguée cunee alma yen'é yā na lugar Hades chí lugar yen'é alma ní nguée yúute yen'é yā chí choo. ³² Ndyuūs nadin'duuchi yā Jesús yen'e nguaa' tinán'ā ní cáávā 'iiniyān mii'n nducyaaca 'nū cuuvi caa'man' 'nū nduudu cuaacu yen'é yā. ³³ 'Tíicā Jesús canee yā ná yaacu na lado yen'e honor yen'e Dendyuūs ní diin yā recibir yen'é Chiidá yā mii'n yen'e chí ca'n'ā Chiidá yā chí ca'a yā Espíritu N'dai. Chuū ní Jesús teé yā ndis'tií ní inaa'n nī ní n'güindivee'n nī. ³⁴ Tí David mii'n nguée cuche sa nanguuvi; ti maā'n sa nga'n'a sa:

Ca'n'a Señor chí yā Señor yen'é: 'Cuundi dí lado yen'e honor,

³⁵ ndíi cu'neé 'iiniyān chí taa'n yā yen'e di chí tun'dáá n'dai di ndúucú yā ní cunee yā na poder yen'é di.

³⁶ Cuaacu mii'nyu' cádiinu' nducyáacá 'iiniyān yen'e ndaata Israel chí Jesús chí ndis'tií ní chí'née'nga'á ní 'iiniyān, Ndyuūs diin yā chí Señor ní Cristo yā ní 'iiniyān ch'etete taavi.

³⁷ Taachí ch'iindivee'n yā chuū ní néené ya'ai chíi staa'a yen'é yā. Ní ca'n'a yā chíi yā 'iiniyān s'ee'n Pedro ndúucú taa na 'uuví apóstoles: Ndis'tií sa'n'á vi'í, ¿de'e diin' nū?

³⁸ Pedro mii'n nga'n'a sa ngii sa 'iiniyān s'ee'n: Nguécúndi nī yen'é nuu'ndi yen'é nī ní cuéedínúun' nī ca'áámá ca'áámá nī cucáávā chí chí duuchi Jesús. Níicú Ndyuūs nadach'etecú yā nuu'ndi yen'e ndis'tií; nī cutáá nī chí tee Ndyuūs mii'n chí Espíritu N'dai yen'é yā. ³⁹ Caati Espíritu N'dai ca'n'ā Chiida yú chí teé yā cucáávā ndis'tií ndúucú daiya nī ní cucáávā nducyaaca 'iiniyān chí snée yā ya'n'ai, nī cucáávā nducyaaca 'iiniyān chí 'cuai Señor 'iivú Ndyuūs yen'é yú 'iiniyān.

⁴⁰ Pedro mii'n nga'n'á yā nduudu cuaacu nanáán' na 'uuví yā ndúucú n'dee taavi nduudu ní nga'n'a diitú yā 'iiniyān s'ee'n ní nga'n'a yā: Nanguán'ai nī yen'e 'iiniyān chí nguée n'daacá.

⁴¹ 'Tíicā 'iiniyān chí 'cuú'n yā nduudu yē'e yā ch'edínúun' nī yā, ní chí 'yaán' yā nguuví

mii'n tan'dúucá 'iiniyān mii' 'iiniyān. ⁴² Ní 'áámá canee yā ndúucú chí chí'cuee' apóstoles ní nduuvidaama yā ní n'dee yā pan ní ca'n'angua'á yā.

Vida yen'e 'iiniyān s'ee'n yen'e Evangelio yen'e Jesucristo vmnáán' vmnaa'

⁴³ Ní vaadi 'va'a nínáá nanáán' nducyaaca yā. Néené n'dee vaadi n'giinu ndúucú señaes chí diin' apóstoles chí dích'ó Dendyuūs. ⁴⁴ Ní nducyaaca yā chí i'téenu yā nduuvidaama yā. Ní nducué'e chí véé yen'é yā canee yen'é nducyaaca yā. ⁴⁵ Ní n'diicú yā ya'n'áa yen'é yā ndúucú chí véé yen'e yā ní nga'a yā 'téé 'téé nducyáacá 'iiniyān' tuunu tuunu cá chí ngi'vaachí 'iiniyān. ⁴⁶ 'Áámá ninduuvidaamā yā na yáacu nguuví nguuví. Ní ninduuvidaamā yā ní yeenú taavi yā staa'a yen'é yā ndúucú 'áámá vaanicadiinúun' yen'e yā taachi n'dee yā pan ní taachí che'é yā na vaacú yā. ⁴⁷ 'Iiniyān' mii'n dích'eté yā Dendyuūs. Ní véé favor yen'é yā ndúucú 'iiniyān' yen'e yáán' mii'n. Ní Señor Ndyuūs nguuví nguuví idi'yáa' yā 'iiniyān' chí i'teenú yā 'iiniyān'.

3

Sa'n'ā chí nguée ngii ngíicá sá ní nānduūvā yen'é sa

¹ Pedro mii'n ndúucú Juan dáámá cue'e yā cuche yā na yaacú templo cuaa' nan'g'ecú 'iiniyān' chíi, hora chí ca'n'angua'á yā. ² Ní ná'a yā ndéé yā 'áámá sa'n'á chí ndii dúuvá sá ndíi cheeti cheecu sa. Sa'n'ā mii'n ní nguúv'í nguúv'í i'née' yā sa'n'ā cheendi yaacú chí nguuví Hermosa o N'deevé. Sa'n'a mii'n ngiica sa limosna 'iiniyān' chí nge'e yaacú templo. ³ Sá'n'a 'cū taachi n'diichi sa Pedro ndúucú Juan chí chindáa yā yaacú ch'etete, chíica sá limosna 'iiniyān' s'ee'n. ⁴ Pedro ndúucú Juan ch'etinee yā chíi yā sa'n'ā mii'n, ní ca'n'ā yā chíi yā sa'n'ā: Cun'diichi dí nús'uu.

⁵ Tuu'mi ní sa'n'ā mii'n chíi yā sa'n'ā s'ee'n chí canee ngiinu sa de'e ca'á yā sa'n'ā. ⁶ Naati Pedro mii'n ca'n'á yā: Nguée tuúmi 'dí'nguee yen'é ní nguée 'dii'nguāa' yen'é chí canee yen'é chí teé dii, cucáávā Jesucristo yen'e yáán' Nazaret mii'n, nacuéé'n dí ní caaca dii.

⁷ Ní sta'á yā ta'á sa lado tá cuaacú sa ní nadacúee' yā sa'n'ā. Hora mii'n nūu' ní ndaá dítiinú ca'a sa ndúucú 'iiniyān' ruundi ca'a sa.

⁸ Ní ca'i yaacú sa, ní chéendii sá, ní chíicā sa. Sndáa sa ndúucú Pedro ndúucú Juan cheeti yaacú templo mii'n. Ngiica sá ní ngái yaacú sa ní i'téenu sá Dendyuūs. ⁹ Núu'mán' yáán' 'iiniyān' n'diichi yā sa'n'ā chí ngiica sa ní i'téenu sa Dendyuūs. ¹⁰ Ní nntíma'a' yā chí sa'n'ā mii'n chí sa'n'ā chí n'giindí cheendi yaacú templo chí nguuví Hermosa, ní ngiica sa limosnas. Ní che'e yiinu yā ní 'iiniyān' s'ee'n dii'yā yā chí chí 'tíicā nanduuvā yen'é sa.

Pedro nga'á yá na corredor chi nguuví Salomón

11 Sa'á chí nguεε ngiica ní chí nduúvā ye'ē sa sta'á sa Pedro ndúúú Juan ní nuu'ma'ā yáa' yā nge'ē yíinú yā 'i'in'yān. Ní cuen'ē yā na corredor chi nguuví Salomón chí 'áámá corredor ye'e yaácú ch'εεε. 12 Taachi Pedro ndúichi sa 'i'in'yān s'uú' Pedro nan'guεεcútá'a sa ye'ē 'i'in'yān yáa': Ndis'tií sa'á ye'e Israel, ¿de'ε cuuvi chí nge'ē yíinú ní ye'e chíú? O ¿de'ε cuuvi chí ngíinu ní nús'uú? ¿Áa caava chí diitú 'nū o chí n'dái 'nū chí díi' nū chí ngíicá sá'a' c'úú? 13 Ndyuús ye'e sa'á s'ee', Abraham ndúúú Isaac ndúúú Jacob ní Ndyuús ye'e chíida yú, Ndyuús díi' yā honrar Daiyá yā Jesús. Ndis'tií ní ca'á ní 'i'in'yān mii' ní chee'diitú ní nanáá' Pilato mii' taachi Pilato nen'ē yā ca'á yā libertad ye'ē yā. 14 Ndis'tií ní chee'diitú ní chí Jesús chí n'daaca yā, Jesús chí n'dai taavi yā, ní chiica ní chí canéé libre 'áámá sa'á chí 'i'in'yān. 15 Ní ch'i'in'nu' ní Jesús chí ca'á yā vida ye'e 'i'in'yān. 'I'in'yān mii' ní nadin'dúúchí Dendyuús 'i'in'yān ye'ē nguaa' tiná'ā ní nús'uú caa'ma' cuaacú 'nū ye'ē yā. 16 Sá'a' c'úú chí nguεε ngiica chí ndís'tií inaá' ní ní n'dúichi ní, sá'a' c'úú ní ditiinú sa cucááa chí i'téenu sa Jesús. Nduúúú vaadi i'téenu chí ca'a Jesús, sá'a' c'úú 'āa nduuví n'dái sá tan'dúúú chí n'dúichi nducyaacá ndís'tií.

17 Naati maa' ní, ndís'tií víí, deenú chí ndís'tií díi' ní chuú cucááa chí nguεε déenu ní tan'dúúú chí díi' 'i'in'yān s'ee' chí nga'a ntiin'nyú' yā ye'ē ndís'tií. 18 'Tíicā Dendyuús ní snuú' ca'a chí ca'ā yā vmnāá' vmnaa' cááa' cheendi nducyaaca profetas chí n'dai chí ca'ā nduudu ye'e Dendyuús ye'e chí Cristo Daiyá yā. Ní canéé chí Cristo ní 'cúeenú yā cuuvi. 19 'Tíicā maa' ní nacadiinuú' ní ní ndaacadáamí ní ye'ē nuu'ndi ye'ē ní ní cu'téenu ní. Níicú Ndyuús nadiví yā nuu'ndi ye'ē ní. Níicú ndaa tiempo chí ntaavi'tuunúú' ní nanáá' Señor 'iivú Ndyuús. 20 Ndyuús ní ndεεvé yā Jesucristo ndíi vmnaa' níicú ca'ā yā chí dichó'o yā Jesucristo tan'dúúú chí ca'ā yā ndíi cuáá' vmnaa'. 21 Cuaacu níin'nyú' chí 'i'in'yā' mii' canee cúu'mi' chí canéé yā va'ái chεεti nguuví ndíi taachi ndáá nguuví chí Dendyuús díi' yā taanduvéé dendu'ú chí Dendyuús ca'ā yā vmnāá' vmnaa' cucááa' cheendi profetas ye'e yā. Profetas chí n'dai ca'ā yā chí cuchii ndíi cuáá' vmnaa'. 22 Caati Moisés mii' ní ca'ā yā chí yā chíida yú s'ee' ndíi vmnaa': Señor Ndyuús ye'ē yú nadacué' yā 'áámá profeta nguaa' 'i'in'yān ye'ē yú tan'dúúú 'úú. Ní ye'ē 'i'in'yān mii' 'caandiveé' ní ye'ē taanduvéé dendu'ú chí caa'ma' yā ndúúú ndís'tií. 23 Ní cuuvi chí nducyaaca yā chí nguéé 'caandiveé' yā

ye'e 'i'in'yān profeta mii' canéé chí can'dáa yā ye'ē nguaa' 'i'in'yān.

24 Tanducue'ē profetas ní ndii tiempo ye'e Samuel ndii tiempo chí cuchí 'yaa' n'dái yā ní ca'ā yā, ní 'āa ca'ā ntúu' yā ye'ē nguuví c'úú. 25 Ndis'tií daiya profetas chí ca'ā nduudu ye'ē Dendyuús ní ye'ē compromiso chí Dendyuús ca'ā cuaacú yā ndúúú chíida yú s'ee' ní ca'ā yā chí yā Abraham: Ná ndaatá ye'ē di cuchí 'áámá sa'ā cuayíivi, caati sá'ā mii' cúúv' di'viciú sa tanducue'ē 'i'in'yān ye'e i'yee'dí c'úú. 26 Ndyuús nadicué'ē yā Daiyá yā vmnāá' vmnaa' cááa' ndís'tií. Ní dichó'o yā 'i'in'yān mii' chí di'viciú yā ndís'tií chí 'áámá 'áámá ní ndaacadaamí ní ye'ē nuu'ndi ye'ē ní.

4

Pedro ndúúú Juan nanáá' 'i'in'tyε'ē Concilio

1 Taachi Pedro ndúúú Juan yaa'ví yā nanaa' 'i'in'yān mii' chí nduuvíidáámá yā tuu'mí ndaa' nanáá' 'i'in'yān s'ee' chíduú s'ee' ye'ē Israel ndúúú soldados ndíi tíi' ye'ē soldados chí díi' cuidado ye'ē yáacú templo ye'e 'i'in'yān Israel ndúúú 'i'in'yān saduceos chí nguéé i'téenu yā chí nduuchí 'i'in'yān ye'e nguaa' tiná'ā. 2 'I'in'yān s'ee' mii' yā'ái chí ye'ē staava ye'ē yā taachi chí'indiveé' yā chíi' chí Pedro ndúúú Juan ca'ā yā chí chí'cué'ē yā 'i'in'yān yáa' mii'. Ní ca'ā yā chí Dendyuús nadacué'ē yā 'i'in'yān s'ee' ye'ē nguaa' tiná'ā cucááa' Jesús mii'. 3 Ch'íinú nguuví mii' ní 'i'in'yān s'ee' chíta'á yā Pedro ndúúú Juan ní chinuú' yā sa'ā s'ee' vácúú ndíi chídeεε mii'. 4 Naati nguaa' tanducue'ē yā neen' 'yaa' yā chí chí'indiveé' yā ní n'dee taavi yā chí chí'teenú yā, ní 'i'in'yān s'ee' ní ngii yā taandu nuu'u mil.

5 Chídeεε táámá nguuví mii' nduuví-daamá na yáa' Jerusalén 'i'in'yān s'ee' chí nga'ā ntiin'nyu' ndúúú 'i'in'yān ndiicú chí nga'ā ntiin'nyu' ye'ē yáacú ndúúú maestros ye'ē ley, 6 ndúúú chíduú ch'εεε cá ye'ē Israel chí nguuví Anás, ndúúú Caifás, ndúúú Juan, ndúúú Alejandro, ndúúú nducyáacá 'i'in'yān ye'e familia chíduú ch'εεε cá ye'ē Israel. 7 Ní chíinú yā Juan ndúúú Pedro naavta'ā, ní ntiin-guuné'ē yā sa'ā s'ee': ¿De'ε poder, o de'ε duuchí 'i'in'yān chí teé poder chí díi' ní chuú?

8 Tuu'mí ní Pedro mii' ní diitú Espiritu N'dai ye'e Ndyuús 'i'in'yān ca'ā yā chí yā sa'ā: Ndis'tií 'i'in'yān chí nga'ā ntiin'nyu' yā ndúúú 'i'in'yān ndiicú chí nga'ā ntiin'nyu' yā ye'ē yáacú ye'ē 'i'in'yān Israel; 9 ndúúú chí ndís'tií maa' ní díi' ní juzgar nús'uu ye'e sa'ā chí ngiitā mii' ní n'daaca' nū ndúúú sa, ní sá'a' c'úú mii' nanduuva ye'ē sa, 10 cadíinu' nducyaaca ndís'tií ndúúú

nducyáacá 'i'in'yān ye'nē Israel miin chi sán'a 'cūu chi canéé sá ndúúcu yú nanduuvá ye'nē sa cucáavā Jesucristo ye'nē yāān Nazaret. 'I'in'yān miin ndís'ti nís'néēnga'á nī 'i'in'yān ní Dendyuūs nadicuée'n yā 'i'in'yān ye'nē nguaa tiná'nā. ¹¹ Jesús tan'dúúca tuuū 'cūu chi ndís'ti 'i'in'yān chi din'dái va'ai ní nguée canee yiinú nī, naati maa'n ní Ndyuūs chi cu'néēn yā tuuú 'cūu ye'nē lado tuuū ch'etē ye'nē esquina ye'nē va'ai. ¹² Vée dámaān 'áamá n'dyá'nā sán'a 'cūu chi cuuvi nadanguán'ai sa 'aa du'ú nuu'n 'i'in'yān. Ne'nē chi nguée ndúúcu 'i'in'yān miin nguée nínguan'āi yú, ti nguée táamá 'i'in'yān ná i'yeen'dí 'cūu chi nadanguán'ai yā s'uúu'n.

¹³ Tuu'mi ní taachí n'diichi yā chi Juan ndúúcu Pedro ditiinú taavi sa, nguée dí'vá'a sa ní cudéenu yā chi nguée sa'nā chi deenu sa letra ti tonto sa, che'nē yiinú yā chi. Ní deenú yā chi sa'nā s'een ch'etinéé sa ndúúcu Jesús. ¹⁴ Taachí n'diichi yā chi chéendii sa'nā chí 'áa nnduuvá ye'nē ndúúcu 'i'in'yān s'een nguée ngii nga'nā yā contra ye'nē sa. ¹⁵ Tuu'mi nga'nā 'i'in'yān s'een ngii yā sa'nā s'een miin chí nacan'dáa sa nguaa 'i'in'yān s'een. Ní 'i'in'yān s'een chí nndeé yā nguaa maán yā. ¹⁶ Ní nga'nā yā: ¿De'ē diin yú ndúúcu sa'nā s'een? Cuaacu ní'nyún chí vee 'aama señaal caavā sa'nā s'een diin sa 'túicā ní cadíinu'u nducyaaca yā na yāān Jerusalén miin. Ní nguée cuuvi 'cu'ecutá'nā yú ye'nē chūu. ¹⁷ Naati chí 'aa ntéé caa'n'ma'n sa chí 'yaa'n cá chuū nguaa yāān, tuu'mi ní 'i'in'yān chí nga'nā ntiinyún yā ye'nē yāān miin nga'nā yā: Yáá'ví yúudu yú ye'nē sa'nā s'een chí 'aa ntéé caa'n'ma'n sa mar 'áamá ye'nē Jesús ndii máán ndii nguuví chí chuchii.

¹⁸ Ní 'cai yā sa'nā s'een ní ca'nā yúudu yā chii yā sa'nā s'een chí 'áa ntéé caa'n'ma'n sa ní 'aa ntéé ca'cuée'n sa ye'nē Jesús miin. ¹⁹ Naati Pedro ndúúcu Juan nán'gu'ecutá'nā sa ye'nē yā ní ca'nā sa ye'nē yā: Canéé chí tuumicadiinu'u ní nanáán Dendyuūs. ¿'Áa canéé chí cu'téenu 'nū ye'nē ndís'ti vmnáán vmnaa'n o cu'teenú 'nū ye'nē Dendyuūs? ²⁰ Ti nguée cuuvi chí 'aa ntéé caa'n'má'n nús'uú de'ē chí n'diichi 'nū o chí'n chí ch'indiveén 'nū.

²¹ Tuu'mi ní taachi yaa'vi yuudu yā sa'nā s'een ní nadichó'o yā sa'nā s'een cáavā nducyáacá yā i'téenu yā Dendyuūs cucáavā chí 'áa chí. Ní nguée indaacá yā mar 'áamá nuu'ndi ch'etē ye'nē sa'nā s'een chí cuuvi diin yā castigar sa'nā s'een cáavā chí 'va'á yā 'i'in'yān yāān miin. ²² Nícu diin yā 'áamá milagro ndúúcu sa'nā miin chí nduuvá ye'nē sa. Sa'nā miin 'áa ngo'o sá 'uúvī ng'ecucu nduuyū ye'nē sa.

'I'in'yān chí i'teenu caacá yā confianza ndúúcu ánimo

²³ Taachí 'áa nduuví yā libre cue'nē yā nanáán compañosos ye'nē yā. Tuu'mi ní

ca'nā yā nducué'nē chí nca'nā chiidúu n'geetē ye'nē Israel ndúúcu 'i'in'yān ndiicúu chí nga'nā ntiinyu'n ye'nē yáacú. ²⁴ Ní 'i'in'yān s'een ní taachí ch'indiveén yā chuū, nduuvidaamā yā ní ca'nā yā ndúúcu Dendyuūs: N'dí, Señor Dendyuūs chí ch'etē n'dai ca, n'dí 'i'in'yān chí din'dái ní nanguuvi ndúúcu yā'āa ndúúcu nuu'n'i'yā'nā ndúúcu tanducué'nē chí vée. ²⁵ Caati ndúúcu cheendi David, sa'nā chí n'dí chí 'áa diin mandado ye'nē ní ní 'áa ca'nā nī:

¿De'ē chuchí chí rebelde 'i'in'yān chí nguée 'i'in'yān ye'nē ndaata Israel? Nícu 'i'in'yān ye'nē naciones miin in-acadíinúu' yā cosa chí nguée dichii'vē.

²⁶ Nduuvidaamā reyes ye'nē yā'āa 'cúu, 'ícu sa'nā n'geetē chí nga'nā ntiinyún yā nduuvidaamā yā contra ye'nē Señor Dendyuūs, ndúúcu Cristo ye'nē yā.

²⁷ Maa'n ní cuaacu ní'nyún chí nduuvidaamā yā Herodes ndúúcu Poncio Pilato, ndúúcu 'i'in'yān chí nguée 'i'in'yān ye'nē ndaata Israel ndúúcu 'i'in'yān ye'nē Israel na yāān 'cūu contra ye'nē Jesús chí Daiyá ní chí n'dai. Ní n'dí ca'á ní ntiinyu'n chí diin yā. ²⁸ 'I'in'yān miin diin yā chí cuuvi tan'dúúca chí ne'nē ní vmnáán vmnaa'n chí cuuvi 'túicā. ²⁹ Maa'n ní n'dí Señor, n'diichi ní chí tan'dúúca chí chiidúu n'geetē ye'nē Israel nga'nā taán yā ndúúcu nús'uu. N'dí Señor, teé ní nús'uu chí idii' mandado ye'nē ní chí nguée 'va'á 'nū ní caa'n'má'n 'nū nduudu ye'nē ní. ³⁰ Ch'í'í maán ní chí diitú ní chí 'i'in'yān diin yā chí náanduuvá ye'nē 'i'in'yān, ní diin yā señaales ndúúcu vaadi n'giinu cucáavā Daiyá ní chí Jesús chí n'dai taavi.

³¹ Taachí chíinu ca'n'ángua'á yā naachi nduuvidaamā yā, nu'u'va'ái miin. Ní nducyaaca yā ní chiitu Espíritu N'dai ye'nē Ndyuūs 'i'in'yān. Nguée 'va'á yā chí ca'nā yā nduudu ye'nē Dendyuūs.

Nducué'nē chí vée ye'nē nducyáacá 'i'in'yān

³² 'I'in'yān n'dee n'dái chí chí'téenu yā nduuvidaamā yā ní 'áamá taava ye'nē yā, 'áamá alma ye'nē nducyaaca yā. Mar 'áamá 'i'in'yān ngu'ee ca'nā yā chí ye'nē yā dendu'u chí vee ye'nē yā ní nducué'nē chí vée ní ye'nē nducyáacá yā. ³³ Apóstoles chí dichó'o Ndyuūs nga'nā yā nduudu cuaacu ndúúcu poder ch'etē ye'nē Señor Jesús chí nadacuée'n yā ye'nē nguaa tiná'nā. Nícu favor ch'etē taavi cá ye'nē Dendyuūs cánéé nanáán 'i'in'yān s'een. ³⁴ Mar 'áamá 'i'in'yān ngu'ee ngii 'vaachí yā. Nducyáacá 'i'in'yān chí vée ye'nē chidá yā chí ye'nē yā ndúúcu dendu'u ye'nē yā in'diicuí yā. Ní ndéé yā chí ndáaca yā chí n'diicuí yā chí. ³⁵ Ní 'neen yā na ca'a apóstoles chí dichó'o Dendyuūs. Ní nga'á yā ca'áamá 'i'in'yān tuunu tuunu ca ngii 'vaachí 'i'in'yān. ³⁶ Tuu'mi ní José, ní

'iinyān chi s'neen apóstoles chi duuchi Bernabé (chi ne'e caa'ma", 'Iinyān chi nga'a 'vi-ich'etáinu). José mii' 'iinyān ye'e ndaata ye'e levita ní ch'indiyáa yā na isla Chipre. ³⁷ 'Iinyān mii' véé 'áamá vaadi ngua'áa ye'e yā. N'diicui yā ní ndéé yā tuumi ye'e mii', ní s'néen yā na ca'a apóstoles chi dichó'o Ndyuús.

5

Ananías ndúucú Safira

¹ Véé 'áamá sa'n'a chi nduuvu sa Ananías ndúucú Safira n'daataa ye'e sa chi n'diicui sá 'áamá vaadi ngua'áa ye'e sa. ² Nguéé tanducué'né tuumi chi sta'a sa ye'e yá'aa ndéé sa, ní n'daataa ye'e sa ch'icadínúu' tá chuú. Sa'n'a mii' ní 'téé nūu ndéé sa chi 'nee' sa na ca'a apóstoles chi dichó'o Dendyuús. ³ Tuu'mi nga'a Pedro mii': Díi, Ananías, ¿de'e cuuvi chí yáá'n'guinúu' chista'a sa na staavá ye'e di, ní nguéé ca'n'a cuaacú dí nanáa' Espíritu N'dai ye'e Ndyuús, ní nguéé ndéé di tanducué'né tuumi ye'e yá'aa mii'? ⁴ Naa' chí cánéé tá'a di, ¿'áá nguéé ye'e di? Ni taachi 'áá n'diicui di, ¿'áá nguéé ye'e di dendu'u? ¿De'e cuuvi chí ch'nee' di na staava ye'e di? Nguéé ca'n'a di nduudu yaadi mii' ná sa'n'a i'yeedí 'cūu naati nanáa' Dendyuús.

⁵ Taachi Ananías ch'iindivee' sa nduudú 'cūu sndéevé sá ní ch'i'i sa. Ní nducyáaca yā chí ch'iindivee' yā chuú dii'yā taaví yā chíi. ⁶ Ní sa'n'a da'cáiyāa chí s'néen mii' nadicué'e sa 'iinyān, ní ch'ecú sa tīnūu' 'iinyān, ní tun'dáa sa 'iinyān chuva'ái. Ní ch'iichi sá 'iinyān na panteón.

⁷ Cho'óo tan'dúucā 'iinyān hora chí ndāa n'daataa ye'e sa ch'eti yaacū. Tá'n'a 'cūu ní nguéé deenú tá de'ē chí chíi. ⁸ Tuu'mi ní Pedro nga'a sa ngii sa tá'n'a: Cuuvi di 'úu, ¿'áá n'déee tuumi sta'a di ye'e yá'aa mii' chí n'diicui sa? Ní tá mii' ní ca'n'a tá: 'Tíicā. ⁹ Pedro mii' nga'n'a sa ngii sa tá'n'a: ¿De'ē cáavā chí dii' di ndúucú isa'n'a ye'e di chí chinche'eí dí Espíritu ye'e Señor 'iivú Ndyuús? N'diichi dí. 'Iinyān chí che'e chí n'guuchi isa'n'a ye'e di snéé yā cheendi yaacū ní cánéé chí tun'dáa ntúu' yā dii. ¹⁰ Tuu'mi ní chí nndéevé tūu' tá 'cūu na ca'a Pedro ní ch'i'i tá. Taachi ndāa sa'n'a s'ee' yáacū ní ndaaca sa tá'n'a 'áá n'dií ntúu' tá. Ní tun'dáa ní ntúu' sa'n'a da'cáiyāa s'ee' tá'n'a. Ní ch'iichi sa tá'n'a nii'nuu' ná yáinyān ye'e sa'n'a ye'e tá. ¹¹ Nducyáaca 'iinyān ye'e yáacū ndúucú 'iinyān chí ch'iindivee' yā chuú neené dii'yā yā chíi.

N'dee taaví señal s'ee' ndúucú vaadi n'giinu s'ee'

¹² Cáavā tá'a apóstoles neené n'dee náa' señales ndúucú vaadi n'giinu s'ee' dii' yā na yáa' mii'. Ní nducyáaca yā 'áamá

nduuvidaamá yā corredor chí nguuvu Salomón ye'e yaacū templo ye'e 'iinyān Israel. ¹³ 'Iinyān chí nguéé nduuvidaamá yā ndúucú 'iinyān ye'e yáacū 'va'a yā chí nduvidáama yā nduucú yā. Naati 'iinyān ye'e yáa' mii' dii' yā honra 'iinyān ye'e yáacū. ¹⁴ 'Iinyān chí i'téénú Señor 'iivú Ndyuús chí 'yaa' cá yā tan'dúucā chí 'yaa' sá'n'a 'tiicā ntúu' n'daataa; ¹⁵ tun'dáa yā 'iinyān s'ee' chí ngiita mii' cyuuni. Ní sn'duú yā 'iinyān na cama, ní sn'duú yā 'iinyān na colchones, ti taachi cho'o Pedro mii' ní 'aa cunee 'cuuti' ye'e Pedro mii' vmaaa' ye'e 'áamá ch'ee 'iinyān s'ee'. ¹⁶ Níicú 'iinyān yáa' na nii'nuu' mii' neené 'yaa' yā ndaa yā yáa' Jerusalén ndúucú 'iinyān chí ngiita ndúucú 'iinyān chí sta'a 'yúuné chí nguéé n'dāacā ye'e yáa'n'guinúu'. Nducyáaca yā nduuvu ye'e yā.

'Iinyān s'ee' can'dáa yā chí n'nuu' cá'ai yā Pedro ndúucú Juan

¹⁷ Tuu'mi ní chiiduú ch'etete ca ye'e Israel ndúucú 'iinyān chí snéé yā ndúucú yā chí ye'e s'aduceo s'ee' chí nguéé i'téenu yā chí nduuchi 'iinyān nguaa' tiná'n'a dii' yā contra ye'e 'iinyān s'ee'. Ní dii' ngueé yā. ¹⁸ Ní sta'a yā apóstoles chí dichó'o Ndyuús ní s'nuu' yā sa'n'a s'ee' vácūu ye'e yáa' mii'. ¹⁹ Naati 'áamá ángel ye'e Señor 'iivú Dendyuús mii' ní nn'guaa' yā cheendi vácūu mii' n'gaa', ní tun'dáa yā 'iinyān s'ee' ní ca'n'a yā: ²⁰ Cuna'a ní, ní 'cuetindí ní na yáacū templo ní caa'ma' ní tanducué'né nduudu ye'e vida ngai 'cūu nanáa' nducyaa'ca 'iinyān ye'e yáa' mii'.

²¹ Taachi ch'iindivee' yā chuú ní snda' yā yaacū templo mii' tyaa' tyaa' ní ca'cuee' yā. 'Naa' chí snéé yā ch'eti yaacū mii' ní nduuvidaamá chiiduú ch'etete ca ye'e Israel ndúucú 'iinyān chí snéé nduucú yā. Ní 'cai yā 'iinyān chí nga'a ntiinyu' ndúucú nducyaa'ca 'iinyān ndicúu ye'e 'iinyān Israel. Ní dichó'o yā soldado s'ee' chí ca'n'a sa na vácūu chí canguái sa 'iinyān. ²² Taachi ndāa soldado s'ee' nguéé indaaca sa 'iinyān s'ee' vácūu tuu'mi ní nguécundí sa ní yaa'vi sa 'iinyān s'ee'. ²³ Ní nga'n'a sa: Cuaacu ní'nyu' taachi ndaa' nū, ní nduudí vácūu ní cánéé candado, ní 'iinyān chí snéé cuidado vácūu snéé yā cheendi vácūu. Taachi nan'guaa' 'nū mii', mar 'áamá 'iinyān nguéé yā ch'eti vácūu mii'. ²⁴ Taachi chiiduú ch'etete ca ye'e Israel mii' ndúucú soldado ndiiti' ye'e soldado s'ee' chí idi' cuidado yaacū templo mii' ndúucú chiiduú n'getete ch'iindivee' yā nduudu 'cūu, neené nadacadínūu' yā chí chíi chuú. ²⁵ Naati 'áamá 'iinyān ndaa' yā ní chíi yā 'iinyān s'ee' chuú: Cun'diichi ní, sá'n'a chí s'nuu' ní vácūu mii' yáacū templo snúu' sa. Ní ngi'cué'e sa 'iinyān yáa'.

²⁶ Tuu'mi ní cueⁿé soldado ndíí tiíiⁿ yeⁿe soldado s'eeⁿ chí diíiⁿ cuidado yeⁿe yáacú ndúúcu soldado s'eeⁿ ní ngu^éé ndúúcu vaadi caa'va chí nguái yá saⁿ'á, ti 'va'á yá chí cuíituúu 'iiⁿ'yān yāān miiⁿ. ²⁷ Taachi ndéé yá saⁿ'á s'eeⁿ ní diíiⁿ yá presentar saⁿ'á s'eeⁿ nanáān 'iiⁿ'ntyéⁿe yeⁿe concilio tuu'mi ní chiiduú ch'εεte cá yeⁿe Israel miiⁿ ntingu-unéⁿ yá saⁿ'á s'eeⁿ.

²⁸ Ní ngaⁿ'a yá saⁿ'á s'eeⁿ: 'Áá ngu^éé caⁿ'a 'nú chíi 'nú diituú ndís'tií chí ngu^éé ca'cueéⁿ ní yeⁿe Jesús? Maaⁿ ní 'áa di-cutúu ntúuⁿ ní na yāān Jerusalén ndúúcu nduudu náⁿ'á yeⁿe ní. Ní neⁿe cu'neéⁿ ní nuuⁿ'ndi nús'uu ndúúcu nuuⁿ'ndi yeⁿe vaadi n'gii yeⁿe sán'a 'cúu. ²⁹ Nanguécútaⁿ'ā Pedro ndúúcu apóstoles ní caⁿ'a yā: Canee chí diíiⁿ 'nú o cu'téenu 'nú yeⁿe Dendyuús vmnáān vmnaaⁿ chí 'cuiinu ní cu'téenu 'nú yeⁿe saⁿ'á iⁿ'yeeⁿdí 'cúu. ³⁰ Dendyuús yeⁿe chíida yú nadácuéⁿe yá Jesús. Ní ndís'tií ní ch'iiⁿ'núⁿ ní 'iiⁿ'yān ní dicuái ní 'iiⁿ'yān ná 'áamá yáⁿ'á. ³¹ Ndyuús nadicuéⁿe yá Jesús lado yeⁿe honor. Ní chíⁿ'néen yá 'iiⁿ'yān chí ch'εεte ní Salvador chí nadach'εεcu Jesús 'iiⁿ'yān yeⁿe nuuⁿ'ndi yeⁿe yá. Ní chuú ní cááav chí Jesús ca'a yá 'iiⁿ'yān Israel chí cuuvi ndaacadáámí yá yeⁿe nuuⁿ'ndi yeⁿe yá. Níicú Dendyuús nadach'εεcu yá nuuⁿ'ndi yeⁿe yá. ³² Níicú nús'uu ní testigo 'nú yeⁿe yá yeⁿe cosa 'cúu ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús. Dendyuús miiⁿ ca'a yá Espíritu N'dai miiⁿ 'iiⁿ'yān chí ch'iindiveéⁿ yá yeⁿe yá.

³³ Taachi 'iiⁿ'yān s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yá chuú neen^e nduuví taāⁿ yá ní neⁿe 'caaⁿ'núⁿ yá saⁿ'á s'eeⁿ. ³⁴ Tuu'mi ní nguaaⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿe yeⁿe concilio ncueeⁿ 'áamá saⁿ'á yeⁿe 'iiⁿ'yān fariseo s'eeⁿ chí nguuví sa Gamaliel, chí saⁿ'á chí déénú taavi yeⁿe ley. Saⁿ'á miiⁿ 'áamá sá chí neen^e induuví 'iiⁿ'yān yāān sán'a. Caⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ sa chí can'daa apóstoles chí dichó'ó Ndyuús chuva'ai miiⁿ 'áamá rato 'líiⁿ. ³⁵ Tuu'mi ní caⁿ'a sa: Ndis'tií, 'iiⁿ'yān Israel, cuin'díichí ní chí diíiⁿ ní ndúúcu sán'a s'eeⁿ. ³⁶ Caati nguuví chí 'áa chó'ó nácuene saⁿ'á chí nguuví Teudas chí caⁿ'a sá 'iiⁿ'yān chí 'áamá 'iiⁿ'yān ch'εεte. Ní nduuvidaamá 'iiⁿ'yān ndúúcu saⁿ'á miiⁿ tan'dúúca cuuⁿ ciento 'iiⁿ'yān. Sán'a 'cúu ní ch'ií sa, ní 'iiⁿ'yān chí ch'iindiveéⁿ yá yeⁿe sa, tuunu tuunu ca na vaacú yá cuinán'a yá. Mar 'áamá yá 'áa ntéé ch'εetinée yá. ³⁷ Chó'oo chúu ní nácuene Judas, saⁿ'á yeⁿe yáⁿ'āa Galilea taachi nduúvī duuché 'iiⁿ'yān. Ní neen^e 'yaaⁿ 'iiⁿ'yān n'dáa yá saⁿ'á. Saⁿ'á miiⁿ ní ch'ií ntúuⁿ sa ní nducyaaca 'iiⁿ'yān chí ch'iindiveéⁿ yá cueⁿ'e 'muúⁿ cueⁿ'e miiⁿ yá. ³⁸ Maaⁿ ní ngaⁿ'á ngii ndís'tií: Cuvíiⁿ ní yeⁿe sán'a s'eeⁿ. Ní 'áa snée ra sa ti ndúúti chí consejo 'cúu o ntiⁿ'nyuⁿ 'cúu yeⁿe saⁿ'á iⁿ'yeeⁿdí 'cúu tuu'mi ní ngu^éé de'ε vεε dichíi'vε. ³⁹ Ngu^éé

cuuvi diíiⁿ ní chí nadituuví ní chuú ndúúti chí yeⁿe Dendyuús ní ngu^éé diíiⁿ ní chí cuuvi cuuⁿ'mán ní ndúúcu Dendyuús.

⁴⁰ Canee yiinú yá chí caⁿ'a sa. Ní 'cai yá apóstoles chí dichó'ó Dendyuús ní cheⁿ'é yá saⁿ'á s'eeⁿ. Ní yaa'vi yuudu yá saⁿ'á s'eeⁿ chí ngu^éé caaⁿ'maⁿ sa yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní n'dεechí yá saⁿ'á s'eeⁿ. ⁴¹ Saⁿ'á s'eeⁿ ní nan'dáa sa nguaaⁿ 'iiⁿ'yān concilio s'eeⁿ, ní yeenú taavi sa caati Dendyuús 'cuúⁿ yá chí ch'εenu sa chíi cucááv Jesús. ⁴² Ngu^éé i'neeⁿ naaⁿ yá chí ndii ngi'cueeⁿ yá, ní ngaⁿ'a yá yeⁿe Jesucristo miiⁿ chεeti yáacú templo ndúúcu ná vaacú 'iiⁿ'yān nguuví nguuví.

6

Diíiⁿ yá votar ndéeché sán'a diáconos

¹ Nguuví miiⁿ chí yáān 'iiⁿ'yān s'eeⁿ chí i'téenu yá Jesús. Ch'iindiveéⁿ yá nduudú vaadi caa'va nguáān yá. 'Iiⁿ'yān s'eeⁿ chí griego yá caⁿ'a yá chí 'iiⁿ'yān Israel s'eeⁿ ngu^éé diíiⁿ yá cuenta ndii nguε ca'á yá nguuví nguuví n'dáataa nguá'āa chí cuta'á tá chεé chí che'ε tá. ² Tuu'mi ní ndichúúvī apóstoles nadidaama yá nducyáácá 'iiⁿ'yān chí i'téenu yá Jesús, ní caⁿ'a yá: Ngu^éé n'daacá chí cu'neen^e 'nú chí caaⁿ'mán 'nú yeⁿe nduudu yeⁿe Dendyuús ní ca'á 'nú chí che'ε 'iiⁿ'yān. ³ Ndis'tií hermanos, in'nuúⁿ ní nguaaⁿ s'uuúⁿ ndéeché saⁿ'á chí n'daacá vida yeⁿe yá ní chí diitú yá ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús ndúúcu vaadi cadíiⁿuuⁿ. Saⁿ'á s'eeⁿ ca'á yú ntiⁿ'nyuⁿ 'cúu saⁿ'á. ⁴ Ní nús'uu 'cuεetinée 'nú caaⁿ'ma'nguá'á 'nú ní 'cuεetinée 'nú lado yeⁿe chí caaⁿ'mán 'nú nduudu yeⁿe Dendyuús.

⁵ Nducyáácá yá ní canee yiinú yá chuú. Ní diíiⁿ yá votar Esteban saⁿ'á chí i'teenu taavi ní ndiituú ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús, ndúúcu Felipe, ndúúcu Prócoro, ndúúcu Nicanor, ndúúcu Timón, ndúúcu Parmenas, ndúúcu Nicolás 'aama chí i'teenu yeⁿe yāān Antioquía ní maaⁿ ní 'áa saⁿ'á Israel. ⁶ Nducyaacá yá chí néen^e yá saⁿ'á s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa nanáān apóstoles chí dichó'ó Dendyuús. Ní cuayííví chí caⁿ'angua'á yá tuu'mi ní sn'dúu yá ta'á yá vmnáān yeⁿe saⁿ'á s'eeⁿ cááav ntiⁿ'nyuⁿ chí ca'á yá saⁿ'á.

⁷ Níicú chíi yāān 'iiⁿ'yān chí chíⁿ'teenú yá nduudu yeⁿe Dendyuús miiⁿ. Ní 'iicu 'iiⁿ'yān s'eeⁿ chí i'teenú yá Jesús neen^e chíi yāān taavi sá ná yāān Jerusalén. Neen^e 'yāān chíiduú s'úuⁿ yeⁿe Israel chíⁿ'téenu yá tan'dúúca chí 'iiⁿ'yān s'eeⁿ chíⁿ'téenu yá.

Sta'á yá Esteban

⁸ Esteban miiⁿ ní 'áamá 'iiⁿ'yān chí i'teenú taavi yá níicú chí diitú yá ndúúcu poder. Ní neene n'geεte vaadi n'giinu ndúúcu señales diíiⁿ yá nguaaⁿ 'iiⁿ'yān yāān. ⁹ Tuu'mi ní tanán'a 'iiⁿ'yān chí caⁿ'á yá yaacú sinagoga yeⁿe yāān yeⁿe yá 'iiⁿ'yān chí nguuví

Libertos, ndúúcu 'ii'nyān yem'e yāān Cirene, ndúúcu 'ii'nyān yem'e yāān Alejandria, ndúúcu dendu'u 'ii'nyān yem'e yāān Cilicia, ndúúcu 'ii'nyān yem'e yāān Asia, 'ii'nyān s'een ch'εecu cheendi yā ndúúcu Esteban. ¹⁰ Naati nguée chi ch'εé yā ndúúcu Esteban cáávā vaadi deenu yem'e yā ndúúcu chii Espiritu N'dai yem'e Ndyuūs ca'n'a chi caa'n'ma' Esteban. ¹¹ Tuu'mi ní n'de'ei n'de'ei ca'n'a yā chii yā náā 'ii'nyān chi caa'n'má' yā chi āā n'giindiveén yā chi Esteban mii' ca'n'a yuudú yā contra Moisés ndúúcu Dendyuūs. ¹² 'Ii'nyān s'een ní chiciadiinu' yā chi nducyaaca 'ii'nyān yem'e yāān mii' ní néené ch'εecu cheendi yā ní ndásta'a vaadi cadiinú' yem'e 'ii'nyān ndicúu ndúúcu maestros yem'e ley. Ní nducyááca 'ii'nyān s'een ndaacá yā Esteban, ní sta'a yā 'ii'nyān, ní ndéé yā nanáān 'ii'ntyén'ε concilio. ¹³ Ní 'nēē' yā testigos chí nga'n'a nduudu yaadi ní nga'n'a sa: Esteban 'cúu ní nguée 'i'nēē'naa' sa chí nga'n'a taa' sá yem'e lugar 'cúu yem'e Dendyuūs ní contra yem'e ley. ¹⁴ N'giindiveén 'nū chí nga'n'a sa chí Jesús mii' yem'e yāān Nazaret nadatuuví yā lugar 'cúu ní n'daān yā costumbre chí tēē Moisés s'uu'.

¹⁵ Tuu'mi ní nducyaaca 'ii'ntyén'ε concilio vεεtē yā ní n'diichí yā sa'n'a mii'. N'diichí yā naa' sa tan'dúúca naa' ángel chí sa'n'a yem'e va'ai ch'εeti nguuví chí dii' n'tiinyu' yem'e Ndyuūs.

7

Esteban ca'n'á yā yem'e maā' yā ní ch'i'nyā

¹ Tuu'mi ní nga'n'a chiiduú ch'εete cá mii' yem'e Israel: ¿Áá 'tíica chuú? ² Ní Esteban mii' ní nga'n'a sa: N'dís'tí sa'n'a ví'í ndúúcu chiida yú s'tíi, 'caandiveén ní yem'e 'úu: Chiida yú Abraham n'diichí yā Ndyuūs chí dεεve taavi ca taachi canée yā na yāān Mesopotamia taachí āā cuéé cuneé yā na yāān Harán. ³ Ní Ndyuūs ca'n'a yā chí yā 'ii'nyān: Can'dáa di yem'e yāān vaacú di ndúúcu yem'e 'ii'nyān yem'e di, ní cuchii di na yāān chí 'cuu'mi' dii. ⁴ Tuu'mi ní Abraham mii' nan'dáa yā yem'e ná yāān yem'e 'ii'nyān s'een yem'e yāān Caldea ní canée yā na yāān Harán. Cuayiivi chí ch'i'nyān chiida yā, tuu'mi ní Ndyuūs nadachó'o yā 'ii'nyān mii' ná yāān 'cúu naachi snée ndís'tíi maa'. ⁵ Tiempo mii' Ndyuūs nguée ca'a yā Abraham d'ε vεε chí cuuvi yem'e yā yem'e na yāān mii', mar 'aama naachi 'canca'á yā naati ca'n'a Ndyuūs chí ca'a yā cuayiivi yāān 'cúu chí yem'e Abraham, ní yem'e daiyá yā chí cuchíca ndii cuayiivi ca taachi āā cuéé daiyá yā. ⁶ Ní Ndyuūs ní 'túúca ca'n'a yā chí yā: Daiyá ní chí cuchii ní 'ii'nyān chí snúu' yúuní ca'n'a yā yāān vaacú 'ii'nyān. Ní 'ii'nyān yāān mii' ní cuta'á yā daiyá yā chí dichí'vε 'ii'nyān yāān mii'. Ní 'ii'nyān yāān mii' ní nguée

n'daacá ti 'cueenu yā cuuvi ch'εeti cuūu' ciento nduūyū. ⁷ Tuu'mi ca'n'a Ndyuūs: 'Úu ca'á castigo 'ii'nyān na yāān chí cuuvi yā mozos yem'e yāān mii'. Ní cuayiivi chí chó'oo chuū, ní nan'dáa yā. Nícu cu'téenu yā 'úu na lugar 'cúu ní dii' yā ch'εé chí ne'ε. ⁸ Ní Ndyuūs dii' yā 'áamā compromiso yem'e circuncisión ndúúcu Abraham. Circuncisión mii' 'áamā señal chí 'caacá yā na cuerpo. Ní Abraham mii' vée daiyá yā chí nguuví Isaac, ní dii' yā circuncidar daiyá yā Isaac nguuví chí niini nguuví sa. 'Tíica ntúu' Isaac ndúúcu daiyá yā Jacob, ní Jacob ndúúcu ndichúúví daiyá yā chí sa'n'a patriarcas chí chiida yú s'een.

⁹ Ní chiida yú s'een chinn'gueé yā yem'e 'diinu yā José. Ní n'diicui yā 'diinu yā José mii' na 'ii'nyān yem'e yāān Egipto. Ní cue'εé José na yāān Egipto naati Dendyuūs canée yā ndúúcu yā. ¹⁰ Dendyuūs nadanguán'ai yā sa'n'a yem'e tanducue'ε chí ch'εenu sa chí na yāān Egipto. Ní Dendyuūs dii' yā chí rey Faraón yem'e yāān Egipto n'diichí yā José chí sa'n'a n'dai ní sa'n'a chí déenu taavi ndúúcu taanduvée vaadi deenu chí ca'a Dendyuūs. Ní cucáávā chuú rey Faraón chí'nee' yā José lado yem'e gobernador nanáān yem'e yāān Egipto ndúúcu taanduvée chí vée na vaacú yā.

¹¹ Ndaā cuiicú ní nuu'má' na yāān Egipto ndúúcu yāān Canaán, ní nch'eenu n'dái yā chí. Chiida yú s'een ní nguée indaāca yā chí che'e yā. ¹² Taachi ch'iindivee' Jacob mii' chí vée trigo ná yāān Egipto, dichó'o yā daiyá yā chí chiida yú s'een ndii vmnáān vmnáa' ní cue'εé yā 'áamā viaje. ¹³ Ndiichi ndii 'úuví viaje ntiinaa' sá chí José mii' ní 'diinu sa cáávā chí José chí'i' maa' sa chí 'diinu sa. Tuu'mi ní rey Faraón mii' ní n'diichí yā tí 'ii'nyān yem'e José sa'n'a s'een. ¹⁴ José mii' ní dii' sa chí ndaā chiida sa Jacob ndúúcu nducyaaca 'ii'nyān yem'e sa. 'Ii'nyān yem'e ní ní ngii yā 'ii'nū' n'εεecu nditiinyu yā. ¹⁵ 'Tíica cue'ε Jacob na yāān Egipto naachi chí yā ndúúcu chiida yú s'een. ¹⁶ Ní cuerpo yem'e tiná'n'a s'een candée yā 'ii'nyān na yāān Siquem ní chíichi yā 'ii'nyān na yáinyān chí caí Abraham. Abraham mii' ní ndúúcu túumí yem'e yā caí yā yāān mii' na yāān Siquem yem'e daiyá sa'n'a s'een Hamor yem'e yāān Siquem mii'.

¹⁷ Ní taachi 'āā snée niinu' nguuví chí Dendyuūs dii' yā chí ca'a yā chí yā Abraham, chíi'tā 'ii'nyān Israel ní chíi 'yāān yā na yāān Egipto. ¹⁸ Ní nducuee'ε táamā rey na yāān Egipto chí nguée n'diichí yā José. ¹⁹ Ní rey mii' ní nguée n'daacá dii' sa ndúúcu ndaata yem'e yú ndúúcu chiida yú s'een. Ní chí cu'nee' sa daiyá yā na peligro chí 'cuuvi. Ní nguée cuuvi 'yāān yā. ²⁰ Tiempo mii' ní chíiindiyāān Moisés, ní Ndyuūs n'diichí

yā saⁿā 'līn chi n'daacā sa. Ch'iita sá na vaacu chiida sa 'iirⁿuⁿ 'iyyū taavi yā saⁿā. 21 Ní taachí chiida Moisés chi cuⁿneé yā saⁿā 'līn na peligro chí 'cuūvī sa, tuuⁿmi ní táⁿā 'díi daiya rey Faraón chinguaí tá saⁿā 'līn ní taavi tá saⁿā tan'dúúca 'áamá daiya tá. 22 Ní Moisés miiⁿ ní ch'eēn sa yeⁿe taanduvéé vaadi deenu yeⁿe yáⁿāa Egipto. Ní diitinú taavi sa ndúúcu nduudu yeⁿe sa ndúúcu ntiinyuⁿ yeⁿe sa.

23 Taachí chiú sá 'uuvi ngeecu ndúuyū, nacadiinuⁿ sa na staava yeⁿe sa chi caⁿa sa n'diichi sa 'iirⁿyā yeⁿe sa chí saⁿā Israel miiⁿ. 24 Taachí n'diichi yā 'áamá saⁿa yeⁿe yáⁿāa Egipto chí ngeecu n'daacā idiin sa ndúúcu 'áamá 'iirⁿyā yeⁿe ndaata yeⁿe yā, Moisés miiⁿ ní diiⁿ yā nadanguáⁿai yā 'iirⁿyā. Ní ch'eⁿe ca yā ní nuúcaⁿai yā saⁿā Egipto 'cūū ní chíⁿ sa. 25 Moisés miiⁿ nacadiinuⁿ sa chí 'iirⁿyā yeⁿe sa tuumicadiinuⁿ yā chí Dendyuūs caⁿá yā caⁿa yā libertad 'iirⁿyā s'een cáávā taⁿ sa. 'iirⁿyā s'een ní nguéé tuumicadiinuⁿ yā chí 'tíca. 26 Táamá nguuvī miiⁿ ní Moisés cuⁿe sa naachí nguⁿu 'iirⁿyā yeⁿe sa. Nen'e sa chí ntun'dáá n'dai yā ndúúcu paz. Ní ngaⁿa sa ngú sa 'iirⁿyā: Ndís'tií saⁿā 'diinú, nguéé 'cuuⁿmáⁿ ní, ¿deⁿé cáávā chí nguⁿu ní ndúúcu víⁿ? 27 'Áamá saⁿā Israel chí n'geⁿe víⁿ miiⁿ chingúúⁿ ndaā sa Moisés ní nadivií miiⁿ 'iirⁿyā 'áamá lado ní ngaⁿa sá ngú sa 'iirⁿyā: ¿Duⁿú s'neen n'dií tan'dúúca 'iirⁿtyéⁿe o juez nanááⁿ nús'uú? 28 ¿'Áa neⁿe ní caaⁿnuⁿ ní 'úú tan'dúúca chí ch'iirⁿnuⁿ ní saⁿā yeⁿe yáⁿāa Egipto 'iicu? 29 Táachí Moisés ch'iindiveéⁿ yā nduudú 'cūū, chéenu yā ní chindaa sa na yáⁿāa Madián. Cáneé yā tan'dúúca 'áamá sáⁿā canuuⁿ yúúni. Ní ch'iindí na 'uúvī daiyá yā.

30 Choⁿo 'úúvī ngeecu ndúuyū, ní 'áamá ángel che'enaáⁿ yā yeⁿe Moisés ní 'cai yā 'iirⁿyā naachí ngúichi yaⁿa 'līn na yíicú 'līn chí nguuvī Sinaí. 31 Moisés miiⁿ n'diichi yā ní cuⁿe yíinu yā yeⁿe chí n'diichi yā miiⁿ. Ndaa miiⁿnuⁿ yā chí cuuvi n'diichi yā. Saⁿā miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Dendyuūs miiⁿ chí ngaⁿā: 32 'Úú Ndyuūs yeⁿe chiidá ní s'een, Ndyuūs yeⁿe Abraham, Ndyuūs yeⁿe Isaac, ní Ndyuūs yeⁿe Jacob. Moisés miiⁿ ní neéne diiⁿyā yā chí ndíí 'áa ntéⁿe yeⁿe yā n'diichi yā. 33 Ní caⁿa Señor Ndyuūs chí yā 'iirⁿyā: Tun'dáá caⁿa di ndaacu yeⁿe di caati naachi canéé dí chí chéendi di nanááⁿ Dendyuūs. 34 Cuaacu níinyuⁿ chí n'diichi chí ch'eēnu taavi chí 'iirⁿyā yeⁿe chí snée yā yáⁿāa Egipto. Ng'indiveéⁿ chí ng'ai yaⁿái yā. Ní caⁿā chí nadinguaⁿái 'iirⁿyā. Maaⁿ ní cuchí di. 'Úú dichoⁿó dii na yáⁿāa Egipto.

35 Moisés miiⁿ ní 'iirⁿyā chí saⁿa diiⁿ sa chí cheenu yā chuvaⁿái yáⁿāa miiⁿ taachi caⁿa sa: ¿Duⁿú s'neen n'dií tan'dúúca 'iirⁿtyéⁿe o

juez? Maaⁿ ní Moisés miiⁿ Ndyuūs dichoⁿó yā chí cuuvi yā saⁿā ntyéⁿe, ní nadinguaⁿái yā 'iirⁿyā. Dendyuūs diiⁿ yā chí canéé Moisés ndúúcu nduudu yeⁿe yā cucáávā ángel chí che'enaáⁿ yā yeⁿe Moisés na yáⁿā 'līn. 36 Moisés cuuviyí taachi diiⁿ yā vaadi n'gíinú ndúúcu señales na yáⁿāa Egipto, na nuⁿn'nyáⁿ chí nguuvī Cuáⁿá, ní na yáⁿāa cuuⁿmáⁿ cheⁿti 'uuvī ngeecu ndúuyū, ní tun'dáá yā 'iirⁿyā. 37 Moisés miiⁿ chí ngāⁿa yā ngú yā 'iirⁿyā Israel: Señor Dendyuūs yeⁿe yú caⁿá yā s'neéⁿ yā profeta chí caaⁿmaⁿ nduudu yeⁿe yā nguaaⁿ víⁿ yú. 'iirⁿyā miiⁿ tan'dúúca 'úú. Ní 'caandi-veéⁿ ní yeⁿe 'iirⁿyā profeta miiⁿ. 38 Sán'a 'cūū Moisés 'cūū chí canee sa naati ndu-vidaamā yā na yáⁿāa cuuⁿmáⁿ ndúúcu ángel chí yaaⁿí yā saⁿā na yíicú chí nguuvī Sinaí, ní canee sa ndúúcu chiida yú. Ní Dendyuūs caⁿá yā nduudu yeⁿe vida chí tee sa s'uúuⁿ. 39 Chiida yú ní nguéé ch'iindiveéⁿ yā yeⁿe Moisés miiⁿ ní chíⁿneéⁿ yā saⁿā 'áamá lado, ní diví yā vaanicadiinuⁿ yeⁿe yā, ní neⁿe yā nanguēcúndí yā yáⁿāa Egipto. 40 Ní caⁿá yā chí yā Aarón 'iirⁿyā chí chiida yú: Din'dái ní nús'uu dendyuūs s'een chí cuuvi caⁿa yā vmnááⁿ yeⁿe yú caati Moisés 'cūū chí tun'dáá sa nús'uu yeⁿe yáⁿāa Egipto, nguéé deenu yú deⁿé chí ndúúcu sa. 41 Tuuⁿmi ní din'dái yā 'áamá idolo 'itiindu 'līn yeⁿe 'díiⁿnguáaⁿ chí n'duúⁿ yā 'iiti nátaí ní 'caaⁿnúⁿ yā 'iiti cuúchí 'līn ní caⁿa yā idolo miiⁿ tan'dúúca sacrificio. Ní yeenú taavi yā caavā ntiinyuⁿ yeⁿe taⁿ saⁿā s'een. 42 Níicú Ndyuūs chívī yā yeⁿe 'iirⁿyā s'een. Ní chíⁿneéⁿ yā 'iirⁿyā s'een chí i'teenú yā tanducuⁿe cosa chí véé nanguuvi tan'dúúca 'yáⁿā ndúúcu 'iyyū, ndúúcu 'iirⁿnyú. 'Tíca canee ngúū na libro yeⁿe Ndyuūs naachi ngúū profetas:

N'dií 'iirⁿyā Israel miiⁿ, ¿'áá tee ní 'úú 'iiti sacrificio chí 'áa 'nirⁿnuⁿ ní ndúúcu dendúⁿ na yaⁿāa cuuⁿmáⁿ cheⁿti 'uuvī ngeecu ndúuyū?

43 Nguéé deⁿé tee ní 'úú. Candée ní yaacú tiinūⁿ yeⁿe idolo Moloc, ndúúcu 'iirⁿnyúⁿ yeⁿe ndyuūs yeⁿe ní chí nguuvī Renfán, ndúúcu cosa chuú chíⁿ chí din'dái ní chí cu'téenu ní. Níicú 'úú dichoⁿó ndiis'tií táamá lado yeⁿe yáⁿāa Babilonia.

44 Chiida yú s'een ní canéé yeⁿe yā na yáacú tiinūⁿ yeⁿe Ndyuūs chí caⁿā ndu-ucú yā na yáⁿāa cuuⁿmáⁿ. Ní caⁿa Ndyuūs chí yā Moisés miiⁿ chí din'dái sa yáacú tiinūⁿ tan'dúúca chí n'diichi sa. 45 Chíⁿ yáacú tiinūⁿ miiⁿ ní staⁿa chiida yú s'een ní candéé yā ndúúcu Josué tiempo miiⁿ taachi staⁿa yā yáⁿāa yeⁿe 'iirⁿyā chí nguéé 'iirⁿyā yeⁿe ndaata Israel. Ndyuūs nadacaanú yā 'iirⁿyā s'een chí nguéé 'iirⁿyā yéⁿe ndaata Israel nanááⁿ chiida yú s'een. Ní yaacú

tínñuⁿ snee ndúúcu yā ndii nguuví yēⁿē David miñ. ⁴⁶ David miñ nandaāca sa favor nanáān Dendyuūs ní chiica sa chí dín'dái sa yaācū ch'ēte yēⁿē Ndyuūs chí i'téénú Jacob miñ. ⁴⁷ Salomón nidin'dái sa yaācū ch'ēte yēⁿē Dendyuūs. ⁴⁸ Naati Ndyuūs chí canée yā na va'ai ch'ēti nguuví, nguēé canée yā na yaācu chí dín'dái 'iñ'yāⁿ ndúúcu ta'á yā, ti tan'dúúca chí ngan'ā profeta nduudu Dendyuūs tiempo chí ch'ó'ō:

⁴⁹ Nángúúví miñ chí tan'dúúca trono yēⁿē, ní yāⁿāa miñ ní tan'dúúca banco yēⁿē ca'á. ¿Dé'ē va'āi idin'dái dí yēⁿē? ngaⁿā Señor 'iivú Ndyuūs. O ¿de'ē lugar chí ntaavi'tuñuúⁿ?

⁵⁰ ¿Áá nguēé 'úú dín'dái ndúúcu ta'á tanducuéⁿē dendu'ū?

⁵¹ Chéechí tíñ nī ní ch'ēchí staava yēⁿē ní nduudí veéⁿ nī. Ndís'tíñ ní nguēé díñ díveéⁿ nī yēⁿē Espíritu N'dai yēⁿē Ndyuūs cueⁿē daāⁿmaⁿ. Tan'dúúca chiidá nī 'ti-icu ntúñ ndís'tíñ. ⁵² ¿Du'u profeta chí caⁿ'a nduudu yēⁿē Dendyuūs chí chiidá ní nguēé can'dáa yā chí ya'ái yā 'iñ'yāⁿ? Ní ch'iñⁿnuⁿ yā 'iñ'yāⁿ chí caⁿ'a yā vmnáān vmnaaⁿ chí cuchí 'iñ'yāⁿ chí n'dai taavi. Ní 'iñ'yāⁿ miñ chí n'dai taavi ndís'tíñ ní sta'á ní 'iñ'yāⁿ ní ch'iñⁿnuⁿ yā 'iñ'yāⁿ. ⁵³ Ndís'tíñ ní sta'á ní ley chí tee ángeles ní nguēé díñ ní cumplir.

⁵⁴ Taachi ch'iindiveeⁿ saⁿā s'uuⁿ chuū chí caⁿ'a Esteban nduuví taaⁿ n'dái sa na staava yēⁿē sa ní ndiitunuúⁿ ngé'ē 'diiⁿyuⁿ sa contra yēⁿē Esteban. ⁵⁵ Naati Esteban miñ ndiitu Espíritu N'dai yēⁿē Ndyuūs che'enaān yā nanguuvi ní n'diichi yā Dendyuūs chí neené ngii 'yāⁿá ní n'diichi yā Jesús miñ chí canée yā lado yēⁿē honor yēⁿē Dendyuūs. ⁵⁶ Tuu'mí ní Esteban caⁿ'a yā: Cuin'díichí nī, ináān nanguuvi canda'āi 'íicú Daiyá Dendyuūs canée lado yēⁿē honor yēⁿē Dendyuūs. ⁵⁷ Tuu'mí ní 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'cai yíicú yā ní n'gaadí yā veéⁿ yā ní tanducuéⁿē yā ndaá yā nanáān Esteban. ⁵⁸ Ní tun'dáa yā saⁿā yāāⁿ miñ ní chíitúú yā saⁿā. Ní 'iñ'yāⁿ testigos s'neéⁿ yā cotón ná ca'á 'áamá saⁿā 'díñ chí nguuví Saulo. ⁵⁹ Tuu'mí ní nga'á yā tuūu Esteban. 'Iicu Esteban miñ ní 'cai sa Ndyuūs ní ngaⁿ'ā sa: Señor Jesús, nánguái ní espíritu yēⁿē.

⁶⁰ Chiintii'ya sá ní 'cai yíicu sá: Señor, nguēé díñ cuenta ní núúⁿndí 'cuū yēⁿē 'iis'tíñ. Ní taachi caⁿ'ā sa chuū, ní ch'íi sa.

8

Saulo díñ sa chí 'iñ'yāⁿ yēⁿē yaācū chéenu yā

¹ Ní Saulo miñ canee yíinú sa chí 'cuūví Esteban miñ. Nguuví miñ n'deeé n'dái 'iñ'yāⁿ ní nduuví taāⁿ yā yēⁿē 'iñ'yāⁿ ná yācū chí canée yāāⁿ Jerusalén ní nducyaaca yā chí i'teenu Jesús cueⁿē 'muuⁿ cueⁿē miñ'yā.

Chéenu yā cuaaⁿ na yāⁿāa Judea ndúúcu yāⁿāa Samaria. Dámaaⁿ apóstoles chí dich'ó'ó Dendyuūs nguēé chéenu yā. ² Saⁿ'ā s'eeⁿ chí n'dai nanáān Dendyuūs candéⁿ sa Esteban. Ní ch'iichi sá 'iñ'yāⁿ ní ch'ēcu taavi sá yēⁿē yā. ³ Saulo miñ ní can'dáa sa 'iñ'yāⁿ chí ngeⁿē yaācū chí n'nuūⁿ cá'ai sa 'iñ'yāⁿ. Cheⁿē sa ndúú va'ai nduu vá'āi ní candéⁿ sa 'iñ'yāⁿ ndíi n'daataá ndíi saⁿā. Ní ng'íi sa 'iñ'yāⁿ vácúú.

Caⁿ'a yā ndúúúú ngai na yāāⁿ Samaria

⁴ 'Iñ'yāⁿ chí chéenu miñ cheⁿē yā nduu yāāⁿ nduu yāāⁿ ní caⁿ'a yā ndúúúú ngai yēⁿē Jesucristo chí evangelio. ⁵ Tuu'mí ní Felipe miñ can'dáa sa na yāāⁿ Samaria ní ngaⁿ'a sa yēⁿē Cristo. ⁶ Ní nducyaáacá 'iñ'yāⁿ chí iindiveeⁿ niñnyúⁿ yā de'ē ndu'ū chí ngaⁿ'ā Felipe miñ. Ch'iindiveeⁿ yā ní inaaⁿ yā señales chíiñ idiñ sa. ⁷ Neené 'yaaⁿ 'iñ'yāⁿ chí sné yā ndúúcu 'yúúne chí espíritus chí nguēé n'daacá yēⁿē yáāⁿnguiñuūⁿ taachi can'daa 'yúúne na cuerpo yēⁿē yā neené 'cai espíritus. Ní neené 'yaaⁿ 'iñ'yāⁿ ndúúcu cá'āi chí iñ'duúví cuerpo yēⁿē yā ndúúcu 'iñ'yāⁿ chí nguēé ngíicá ní nducyaacá yā nanduúvā yēⁿē yā. ⁸ 'Iñ'yāⁿ yēⁿē yāāⁿ miñ ní yeenú taavi yā.

⁹ Cánéé 'áamá saⁿā chí nguuví Simón chí déenu sa magia chí cuaaⁿ vmnaaⁿ neené díñ sa na yāāⁿ miñ. Ní nginnche'ei sá 'iñ'yāⁿ na yāāⁿ Samaria. Ngaⁿ'ā sá ngii sa 'iñ'yāⁿ chí ch'ēte sa. ¹⁰ Ch'i'neen veeⁿ ndii n'gaiyāā ndii n'geete yā 'iñ'yāⁿ miñ. 'Iñ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'ā yā: Chuū poder ch'ēte yēⁿē Dendyuūs.

¹¹ Ní s'neen veéⁿ yā yēⁿē sa ti ndúúcu artes magias yēⁿē sa neené 'náān chinche'ei sá 'iñ'yāⁿ. ¹² Taachi 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ chí téenu yā yēⁿē Felipe miñ chí ngaⁿ'ā yā ndúúúú ngai yēⁿē chí Ndyuūs ngaⁿ'ā yā ntiñnyuⁿ ní yēⁿē ndúúdu ngai yēⁿē Jesucristo miñ, tuu'mí ch'ēdinúⁿniñ ndii n'daataá ndii sán'ā 'iñ'yāⁿ. ¹³ S'teenú ntúñ Simón. Ch'ēdinúⁿniñ sa. 'Áamá cānee sa ndúúcu Felipe. Taachi n'diichi sa señales ndúúcu vaadí n'giñu ch'ēte chí díñ Felipe miñ tuu'mí ní cheⁿē yíinu sá.

¹⁴ Taachi ch'iindiveeⁿ apóstoles chí dich'ó'ó Dendyuūs chí sné yā yāāⁿ Jerusalén chí 'iñ'yāⁿ yēⁿē yāāⁿ Samaria i'téenu yā nduudú yēⁿē Dendyuūs miñ, dicho'ó yā Pedro ndúúcu Juan miñ. ¹⁵ Taachi ndaa 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ tuu'mí caⁿ'angua'á yā cáávā 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi díñ yā recibir Espíritu N'dai yēⁿē Ndyuūs, ¹⁶ ti Espíritu N'dai yēⁿē Ndyuūs miñ 'āa cuéé caⁿ'ā nanáān ndii 'áamá 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ. Dámaaⁿ chí ch'ēdinúⁿniñ núuⁿ yā ndúúcu chí duuchi Jesús miñ. ¹⁷ Apóstoles sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yēⁿē 'iñ'yāⁿ s'eeⁿ ní díñ yā recibir Espíritu N'dai yēⁿē Ndyuūs.

¹⁸ Taachi Simón n'diichi sa chí cáávā chí sn'duú tá'á apóstoles díñ yā recibir Espíritu

N'dai ye'e Ndyuūs, tuu'mi ní ca'n'a sa chi ca'a sa tuumī. ¹⁹ Ní ca'n'ā sa: Téé ntúu nī poder 'cūū 'úú ní 'āā du'ú nūu' chi cun'duū ta'á vmnaa'n ye'e, 'i'in'yān' mii'n cunéé yā ndúúcu Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs.

²⁰ Tuu'mi ní Pedro mii'n ca'n'a sá chii sa 'i'in'yān': Túumī ye'e di 'cuiinú ndúúcu di caati nacádiinuu' di chi regalo ye'e Ndyuūs ní ndúúcu tuumī cuai di. ²¹ Nguéé ítunee' di ndii nguéé ndúú suerte ye'e di na asunto 'cūū ti staava ye'e di nguéé n'daacā nanáā' Dendyuūs. ²² Ndáácadáámí dí ye'e nuu'ndi ye'e di, ní caaca di Dendyuūs ti ne'e Ndyuūs nadach'ēcú yā ye'e di chí nacádiinuu' di na staava ye'e di. ²³ Tí 'úú inaá' dii ní cunee di na vaadi nguée ye'e di. Ní n'deē chiichí di ndúúcu nuu'ndi ye'e di.

²⁴ Tuu'mi ní Simón nan'guēcúta'n'ā sa ye'e yā ní ca'n'ā sa: N'dii caacá nī Señor caavā 'úú chi nadach'ēcú yā nuu'ndi ye'e ti mar 'áámá chi nga'n'a nī nguéé chii nanáā' ye'e 'úú.

²⁵ 'I'in'yān' s'ee'n ca'n'a cuaacú yā nduudu ye'e Ndyuūs mii'n. Ní ca'n'a yā ye'e evangelio chi ndúúdu ngai ye'e Cristo. Ní cue'e yā ndii nééné n'deeē yāān' ye'e yā'āa Samaria. Ní ndaa ntúu' yā na yāān' Jerusalén mii'n.

Felipe ndúúcu sa'a ye'e yā'āa Etiopía

²⁶ 'Áámá ángel ye'e Señor mii'n yaa'vi yā Felipe ní ca'n'a yā: Nducuéé' dí ní cué'né' dí ndii cuaa' ndiyya sur na yúúni chí nga'ai ye'e yāān' Jerusalén ndii yāān' Gaza. Yúúni mii'n ní cho'ó na yā'āa cuu'má'n. ²⁷ Tuu'mi ní Felipe mii'n nducuee' sá ní cue'e sa. Ní chó'oo chí 'áámá sa'n'a ye'e yā'āa Etiopía canuun' sa yúúni ní sá'n'ā mii'n eunuco. Sa'n'ā mii'n chí idiin' sá ntii'nyu' ye'e n'daataá reina chí duuchi Candace. Sa'n'ā mii'n ní diin' sa cuidado nducué'né' tuumī ye'e reina. Ndaa sa yāān' Jerusalén mii'n chí diin' sa chí cu'teenu sá Ndyuūs. ²⁸ Nanguēcunéé' sá yāān' ye'e yā ní ch'i'indí sa na carreta ye'e sa. Ní n'gee' sa libro ye'e Ndyuūs naachi profeta Isaías chí ca'n'a nduudu Dendyuūs tiempo chí chó'oo. ²⁹ Ní Espíritu mii'n ní nga'n'a yā ngii yā Felipe mii'n: Cue'e di ní ndaa nii'nū' di na carreta 'cūū.

³⁰ Ní Felipe mii'n cue'e sa ngeēnū sa ní ch'i'indivee' sa chí n'geē' sa'n'a mii'n naachi dinguu'n profeta Isaías mii'n. Ní ca'n'a sa: 'Áá túmícádiinuu' nī chí n'geē' nī?

³¹ Sa'n'ā mii'n ca'n'a sa: 'Áaacá cuuvi diin' ti mar 'áámá 'i'in'yān' nguéé ngi'cuee' yā 'úú? Ní ne'e sa chí Felipe mii'n caa sa ní 'cuūndi sa ndúúcu sa.

³² Náchí n'geē' sa ye'e Escritura, chuū chii:

Tan'dúúcā 'iiti cuūchī candéē yā 'iiti ní 'caa'n'nú' yā 'iiti. Tan'dúúcā 'iiti cuūchī 'líí' nguéé ngii ngai tí taachi

ngii yā duudú tí 'tíicā nguéé n'dai yā cheendi yā.

³³ Caati ndiicuu' yā 'i'in'yān' n'dái yā ní nguéé ca'a sa justicia ye'e yā; 'du'u caa'n'ma' ye'e ndaatá ye'e yā? Caati diví 'i'in'yān' vida ye'e yā na in'yeē'ndi.

³⁴ Sa'n'ā eunuco nan'guēcúta'n'ā sa ní ca'n'a sa chí sa Felipe mii'n: Ngiciá chí cuuvi ní 'úú: 'Du'ú ye'e chí ca'n'a profeta 'túúca? 'Áá ye'e maā'n yā o ye'e taama 'i'in'yān'?

³⁵ Tuu'mi ní Felipe mii'n nan'guēcúta'n'ā sa. Tucá'ā sa ye'e libro 'cūū ní ca'n'a sa ye'e evangelio chí ndúúdu ngai ye'e Jesús.

³⁶ Canúu' yā yúúni chí cue'e yā ndaa yā naachi vée nuu'nī'n. Ní ca'n'a sa'n'ā eunuco: 'Muu' ní vée nuu'nī'n. 'De'ē cucáāvā chí nguéé cuēdinuū'nī'?

³⁷ Felipe mii'n nga'n'ā sa: Nduuti chí i'téénú ní ndúúcu núu'má'n staava ye'e ní tuu'mi cuuvi cuēdinuū'nī'n nī. Nan'guēcúta'n'ā sa ye'e yā ní nga'n'ā sa: I'teenú chí Jesucristo mii'n ní Daiyá Dendyuūs 'i'in'yān'.

³⁸ Ní ca'n'a sa chí cuéendí carreta. Nduu 'uuví yā, Felipe ndúúcu eunuco cue'e yā naachi vée nuu'nī'n ní chēdinuū'nī'n sa. ³⁹ Taachí cuícheē yā naachi vée nuu'nī'n Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs candéē Felipe mii'n. Ní sa'n'ā eunuco 'āā ntéē n'diichi sa sa'n'ā. Ní cuina'n'ā sa ní yeenú taavi sa. ⁴⁰ Felipe mii'n ndaaca sa na yāān' Azoto. Cho'o sá nduu yāān' nduu yāān' ndii ndaa sa yāān' Cesarea ní ca'n'a sa ye'e evangelio chí ndúúdu ngai ye'e Jesucristo nanáā' tandu-cué'né' 'i'in'yān' ye'e yāān' mii'n.

9

Saulo ndaacadaami sa ye'e nuu'ndi ye'e sa ní i'téenu sa

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Taachi Saulo taa' sa ní yāā'vi yuudu sa ye'e chí 'cuūví 'i'in'yān' chí i'téenu yā Señor Jesucristo, ndaa sá nanáā' chiiduú ch'ēte cá ye'e 'i'in'yān' Israel. ² Ní chiica sa carta s'ee' chí 'cuu'mi' sá nanáā' 'i'in'yān' ye'e yāācu sinagogas ye'e yāān' Damasco chí ndúúti chí ndaācā sa sa'n'ā o n'daataá mii'n ye'e Yúúni ye'e vaadi i'téénú ye'e Jesucristo mii'n cúví diin' sa nandéē sa 'i'in'yān' chí preso yā ní ndaa yā na yāān' Jerusalén. ³ Taachi canuū' sá yúúni mí'n taachi 'āā cháā ndaa sa yāān' Damasco dācānaā'n chiyya 'áámá dēv'e ye'e nanguuvi naachi cané sa. ⁴ Taachí sndēv'e sá ná ya'n'āa mii'n chí'indivee' sa 'áámá nduudu chí nga'n'ā: Saulo, Saulo, 'de'ē cúví chí nn'daa dí 'úú?

⁵ Sa'n'ā mii'n ní ca'n'ā sa: 'Du'ú n'dii, Señor? Tuu'mi ní nga'n'ā yā: 'Úú Jesús chí n'daa dí. Nguéé n'daacā chí diin' di ti diin' di tan'dúúcā 'iiti chí ca'a ca'a tí na yā'n'ā cuu'nyu'.

⁶ Saulo mii'n ní in'duuví sa, ní 'va'a sa, ní ca'n'a sa: Señor, 'de'ē néne' nī chí diin'?

Jesús miiⁿ ngaⁿá yá ngii yá saⁿá: Nducueeⁿ dí ní cueⁿe di yáaⁿ, ní cuuví yá díi deⁿé díiⁿ di.

⁷ Ní 'iiⁿyāⁿ chí cuéⁿe ndúúú Saulo neé yá n'giinú yá. N'giindiveeⁿ cuaacú yá nduudu ti nguéé duⁿú vee inaaⁿ yá. ⁸ Tuuⁿmi ní Saulo nducueeⁿ sá ná yáⁿaa miiⁿ naachi chí ndeeve sá. Nán'guaaⁿ sa nduutináaⁿ sa naati nguéé inaaⁿ sa. Candée neeⁿ yá taⁿá sa, ní ndaa sa yáaⁿ Damasco. ⁹ Miiⁿ ní canee sa 'iiⁿnūⁿ nguuví ní nguéé inaaⁿ sa, ní nguéé che'e sa, ní nguéé chí'i sa.

¹⁰ Na yáaⁿ Damasco canée 'áámá saⁿá chí n'geeⁿ chí i'téenu sa Jesucristo chí nguuví sa Ananías. Tuuⁿmi ní Señor Jesús miiⁿ ní caⁿá yá chíi yá saⁿá na visión yeⁿe sa: Díi Ananías. Ananías miiⁿ nan'guéecutáⁿ a sa: Señor, 'úú canee.

¹¹ Ní Señor Jesús miiⁿ ngaⁿá yá ngii yá saⁿá: Nadacueeⁿ di ní cueⁿe di yúúni chí nguuví Cuaacú miiⁿ ní in'nuuⁿ di vaacu Judas. Miiⁿ canée 'áámá saⁿá chí nguuví sa Saulo ní sáⁿá yeⁿe yáaⁿ Tarso. N'diichi ní, saⁿá miiⁿ ngaⁿanguaⁿá sa. ¹² Ní Saulo miiⁿ n'diichi sa na visión yeⁿe sa 'áámá saⁿá chí nguuví sa Ananías. Ní Ananías miiⁿ cho'o sá cuaaⁿ cheeti va'ai ní chí n'duúⁿ sá tá'a sá vmnáaⁿ yeⁿe Saulo, ní ninguaaⁿ nduutináaⁿ sa. 'Tíicá n'diichi Saulo miiⁿ na visión yeⁿe sa.

¹³ Naati Ananías miiⁿ nan'guéecutáⁿ a sa: Señor Jesús, n'giindiveeⁿ chí neené ngaⁿá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe sáⁿá 'cūū. Saⁿá miiⁿ ní nguéé n'daacá díi sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu Jesucristo na yáaⁿ Jerusalén. ¹⁴ Chiiduú n'geete yeⁿe Israel caⁿá yá poder Saulo miiⁿ chí cutáⁿ sa ní candée sa vácúú 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿanguaⁿá yá ndúúú chí duuchi Cristo.

¹⁵ Señor miiⁿ ngaⁿá yá ngii yá saⁿá: Cunaⁿá di. Saⁿá miiⁿ 'úú ndeev^e saⁿá chí cánde sa chí duuchi nanáaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel ndúúú rey s'eeⁿ ndúúú 'iiⁿyāⁿ Israel. ¹⁶ Ti 'úú 'cuuⁿmiⁿ naaⁿ sa chí canée chí 'cueenu sa cuuvi caavá 'úú.

¹⁷ Tuuⁿmi ní cueⁿe Ananías ní chindaá sa va'ai ní sn'duú sa ta'a sa vmnáaⁿ yeⁿe Saulo. Ní caⁿá sa: Díi, Saulo hermano, Señor Jesús miiⁿ chí che'enaáⁿ yá yeⁿe di na yúúni chí cuchii di. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ dichó'o yá 'úú 'íicú cuuvi nanguaaⁿ nduutináaⁿ di. Ní cuuvi cutúú di ndúúú Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús.

¹⁸ Hora miiⁿ chiya na nduutináaⁿ sa cosa tan'dúúú díiⁿmiⁿ 'yaacá ní inguaaⁿ nduutináaⁿ sa. Nacueeⁿ sá ní che'edinuúⁿniⁿ sa. ¹⁹ Taachi che'e sa yuúndú miiⁿ ndaaca tiiⁿú sa. Saulo miiⁿ canée sá nguuví chí ch'etinee sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'teenú yá Cristo chí snée yá yáaⁿ Damasco.

Saulo ngaⁿá sa nduudu cuaacu na yáaⁿ Damasco

²⁰ Cuayiivi míⁿ chí 'cueeⁿ sa yeⁿe Cristo na yaacú sinagoga. Ní ngaⁿá sa 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí Cristo ní Daiya Dendyuús. ²¹ Nducyaáca 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yá cheⁿe yiinú yá ní ngaⁿá yá: 'Áá nguéé sáⁿá 'cūū chí n'gaavá sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿanguaⁿá yá ndúúú chí duuchi Cristo na yáaⁿ Jerusalén? 'Áá nguéé cáavá chíi chí cuchii sáⁿá 'cūū chí candée sa 'iiⁿyāⁿ 'cuéé chíi chí yá nanáaⁿ chíiduú n'geete yeⁿe Israel?

²² Saulo miiⁿ diitinú taavi sa. Ní vée 'uuví nadacádiinuú 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel yeⁿe yáaⁿ Damasco. Saⁿá miiⁿ ní chí'i sá chí Jesús miiⁿ chí Cristo.

Saulo nanguáⁿai yá yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ

²³ Cheenú n'deé nguuví ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ nduuvidaama yá ní nndeé yá chí 'caaⁿnuⁿ yá Saulo. ²⁴ Saulo 'áa deenu sa de'e chí neⁿe díiⁿ yá. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'etinee yá cuidado cheendi va'ai yeⁿe pared yeⁿe yáaⁿ miiⁿ ndii nguuví ndii n'gaan ti cuuvi 'caaⁿnúⁿ yá sáⁿá. ²⁵ Tuuⁿmi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'teenú yá Cristo ní tun'daa yá saⁿá a cheeti va'ai n'gaan. Ní s'núú yá saⁿá cheeti 'áámá 'cuééte. Tun'daa yá saⁿá na tiiⁿ pared yeⁿe yáaⁿ miiⁿ 'cúaa yá saⁿá ndúúú 'cuééte.

Saulo na yáaⁿ Jerusalén

²⁶ Taachi ndaa Saulo na yáaⁿ Jerusalén neⁿe sa nduuvidaama sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yá Cristo. Nducyaáca yá ní 'va'a yá saⁿá ti nguéé i'téenu yá chí i'teenú saⁿá miiⁿ. ²⁷ Tuuⁿmi ní Bernabé ndaa yá ndúúú sa nanáaⁿ apóstoles chí dichó'o Dendyuús. Ní chíi yá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ táacá n'diichi Saulo miiⁿ Señor Jesús na yúúni. Ní Señor yaaⁿvi yá saⁿá. Ní 'túuca caⁿá Saulo miiⁿ nduudu cuaacu yeⁿe Jesús miiⁿ na yáaⁿ Damasco, ní nguéé ndúúú vaadi 'va'a. ²⁸ Saulo miiⁿ canee sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yáaⁿ Jerusalén miiⁿ. ²⁹ Caⁿá sa nduudu cuaacu yeⁿe Señor Jesús nguéé ndúúú vaadi 'va'a. Ní n'dee n'dái ngaⁿá sa ndúúú 'iiⁿyāⁿ chí nguéé ndaata Israel naati 'iiⁿyāⁿ s'uúⁿ nacádiinuú yá chí 'caaⁿnúⁿ yá Saulo. ³⁰ Taachi hermanos chicádiinuú yá chuú, candée yá Saulo ndii yáaⁿ Cesarea, ní dichó'o yá saⁿá yáaⁿ Tarso.

³¹ Tuuⁿmi ní nducyaaca yáacú canée 'díiⁿ tan'dúúú ná yáⁿaa Judea ndúúú yáⁿaa Galilea ndúúú yáⁿaa Samaria. Ní ngi'cueeⁿ yá ná nduudu cuaacu ní chí chíicá yá ná vaadi i'teenú yeⁿe Señor Jesús miiⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús miiⁿ caⁿá yá vaadi diituú 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, ní chí'yaan yá.

Saⁿá Eneas nanduuvá yeⁿe sa

³² Chíi chuú Pedro miiⁿ ní cueⁿe yá nduu cuáaⁿ ndaa yá ntúuⁿ yá naachi snée 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu na yáaⁿ Lida. ³³ Ní ndaaca yá 'áámá saⁿá chí nguuví sa Eneas. 'Áa níⁿniⁿ

nduüyü chi canee sa na cama. Ní saⁿá canee sa ndúúúú ca'ái chi in'dúúví cuerpo yeⁿe sa. ³⁴Ní caⁿ'a Pedro miiⁿ: Eneas, Jesucristo miiⁿ ní diiⁿ yá chi nduüvā yeⁿe di. Nacueeⁿ di ní cuta'a di yivvē yeⁿe di. Hora miiⁿ nūuⁿ nacueeⁿ sá. ³⁵Nducyáácá 'iiⁿ'yān chi sné yā na yāā Lida ndúúúú yāā Sarón n'diichí yā sáⁿ'a 'cūū. 'Iiⁿ'yān s'eeⁿ ndaacadaamí yā ní ch'i'téenu yā Ndyuūs Señor.

Nadacuéⁿ yā táⁿ'a Dorcas yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿ'a

³⁶Canéé 'áámá n'daataá chi i'teenu Jesucristo na yāā Joepé chi nguuví tá Tabita chi neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ ndúúúú dávaacu griego Dorcas. Tá 'cūū neenē n'daacá diiⁿ tá ní ca'á tá limosnas. ³⁷Nguuvi miiⁿ ní chiitá tá ní ch'iⁿ ta. Ch'iinu naaⁿú yā cuerpo yeⁿe táⁿ'á ní chin'diiti yā cuerpo yeⁿe táⁿ'á na 'áámá sala. ³⁸Yāā Lida miiⁿ canéé niiⁿ'nuuⁿ ná yāā Joepé. 'Iiⁿ'yān s'eeⁿ chí i'téenu Jesucristo ch'iindiveeⁿ yā chi Pedro canéé sá miiⁿ. Dichó'o yā na 'uuví sáⁿ'á chi caⁿ'a sa cuuvi sa Pedro. Nguéé cuuvi 'naaⁿ di ní chí di naachi sneeⁿ'nū.

³⁹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúúú yā. Taachi ndaā sa miiⁿ candéé yā saⁿ'á na sala naachi ndúúvídaama nducyaaca n'daataá nguá'āa. Ngeecu yā ní n'giⁿ'i yā ntúuⁿ yā camisas yeⁿe yā ndúúúú vestidos yeⁿe yā chi Dorcas miiⁿ din'dái tá taachi canduuchi tá. ⁴⁰Tun'dáá Pedro nducyaaca yā chuvā'āi. Pedro miiⁿ chiintii'yā yā ní caⁿ'angua'á yā, ní nguécundí yā naachi canéé cuerpo yeⁿe tinaⁿ'á ní caⁿ'a yā: Tabita, nacuéⁿ di. Taⁿ'á miiⁿ ní n'guuāā tá nduutinaaⁿ tá ní taachi n'diichi tá Pedro, 'nuuⁿ ndii tá. ⁴¹Pedro miiⁿ ní ca'á sa ta'á sa táⁿ'á miiⁿ ní nadacuéⁿ sa táⁿ'á. Tuu'mi ní n'gaí sa 'iiⁿ'yān chí i'téenu yā Ndyuūs miiⁿ ndúúúú n'daataá nguá'āa. Ní ch'iⁿ'i sa táⁿ'á náā 'iiⁿ'yān chí 'āā canduuchi tá. ⁴²Nducyáácá 'iiⁿ'yān yāā Joepé ch'iindiveeⁿ yā chuū. Ní neenē 'yaāⁿ yā s'téenu yā Señor miiⁿ. ⁴³Ní chó'oo chí Pedro miiⁿ canéé yā 'áámá tiempo na yāā Joepé na vaacu 'áámá saⁿ'á chi nguuví Simón chí idicuuⁿ'nu na dííⁿ'mān 'iiti.

10

Pedro ndúúúú Cornelio

¹Canéé 'áámá saⁿ'á na yāā Cesarea chi nguuví sa Cornelio. Saⁿ'á miiⁿ capitán yeⁿe 'áámá taaⁿ soldado chí nguuví Italiano. ²Saⁿ'á miiⁿ ní n'dai taavi sa ní i'téenu sa Dendyuūs ndúúúú nducyaaca 'iiⁿ'yān na vaacu sá. Saⁿ'á miiⁿ neenē nga'a sa limosnas yeⁿe 'iiⁿ'yān chí nguá'āa yeⁿe na yāā. Cueⁿ'ē daāⁿ'maⁿ ngaⁿ'angua'á sa Ndyuūs. ³Sáⁿ'a 'cūū ní claro n'diichi cuaacú sa ná 'áámá visión tan'dúúúú chí n'geecu 'iiⁿ'nuⁿ yeⁿe nguuví miiⁿ. 'Áámá ángel yeⁿe Dendyuūs

chindáa yā naachi cánéé sa miiⁿ. Ní ngaⁿ'a ángel ngii yā saⁿ'á: Díí, Cornelio.

⁴Sáⁿ'á miiⁿ ní ch'íínú cuaacú sa ndúúúú vaadi 'va'á, ní caⁿ'a sa: ¿Du'u n'dii, Señor? Ní ngaⁿ'a ángel ngii yā saⁿ'á Cornelio: Ch'íín chí ngaⁿ'angua'á di ndúúúú limosnas chí nga'á di, Dendyuūs n'giindiveeⁿ yā ní nan'gaacú yā dii. ⁵Ángel ngaⁿ'a yā ngii yā Cornelio: Dicho'ó di 'iiⁿ'yān s'eeⁿ na yāā Joepé ní diiⁿ di chí cuchíi saⁿ'á Simón chí nguuví sa Pedro. ⁶Sáⁿ'a 'cūū ní canee sa na vaacu sáⁿ'á chí nguuví Simón, saⁿ'á chí idicuuⁿ'nuⁿ sa dííⁿ'mān 'iiti. Va'ai yeⁿe saⁿ'á miiⁿ canéé niiⁿ'nuuⁿ na nuuⁿ'nīⁿ'yāⁿ'ā. Saⁿ'á miiⁿ cuuvi sa díí de'ē chí diiⁿ di.

⁷Cueⁿ'ē ángel chí caⁿ'a yā ndúúúú Cornelio, níúú Cornelio miiⁿ ní 'cai sa 'uuví saⁿ'á chí diiⁿ mandado yeⁿe sa ndúúúú 'áámá soldado chí i'téenu Dendyuūs chí snéé ndúúúú sa. ⁸Dichó'o sa 'iiⁿ'yān s'eeⁿ yāā Joepé taachi ch'íínú caⁿ'a sa tanducueⁿ'ē chí chó'oo.

⁹Chideeⁿe táama nguuví taachi snúuⁿ yā yúúú ní táachi snee niiⁿ'nuuⁿ yā yāā miiⁿ Pedro miiⁿ ncheeⁿ sa tiⁿ' va'āi chí caaⁿ'maⁿ'nguá'á sa tan'dúúúú chí n'geecu ndichúúví nguuví. ¹⁰Saⁿ'á miiⁿ ndaa cuicú sá. Ní neⁿ'e sa che'e sa naati nuuⁿ'mān ne'e chí idin'dái yā chí che'e sa miiⁿ, n'diichi sa 'áámá visión. ¹¹N'diichi sá nanguuví chí candá'āi ní cuich'éen nanguuví 'áámá cosa tan'dúúúú 'áámá tiinūⁿ ch'eeⁿ chí n'déé chíichí nduū cūūⁿ esquinas cuch'éen cuaacu na yāⁿ'āa miiⁿ. ¹²Ní miiⁿ ní n'diichi sa nducyaaca naaⁿ 'iiti chí cuuūⁿ ca'a tí chí véé ná yāⁿ'āa ndúúúú nducyaaca naaⁿ cūú ndúúúú 'yaada chí véé nanguuví. ¹³Ní ndaa 'áámá nduudu ní caⁿ'a: Díí Pedro, nducueeⁿ di, 'caaⁿ'nuⁿ di ní che'e di.

¹⁴Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa: Nguéé, Señor. Mar 'áámá chí vaatí ndúúúú chí nguueⁿ n'daacá, nguéé che'ē.

¹⁵Yáá'ví ntuūⁿ nduudu miiⁿ ndiichi ndii 'úúví cuuvi ní ngaⁿ'á: Chuū chí nadindéevé Ndyuūs miiⁿ, nguéé caaⁿ'maⁿ di yeⁿe chí vaatí.

¹⁶Chuū ní chí 'iiⁿ'nuⁿ cuuvi ní tiinūⁿ miiⁿ cuinaⁿ'á ntuūⁿ nanguuví. ¹⁷Naachí Pedro miiⁿ nadacadiinuⁿ sa yeⁿe visión de'e chí neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yān s'eeⁿ chí nadicho'ó Cornelio, 'iiⁿ'yān s'eeⁿ itiingúúneen yā tí va'ai yeⁿe Simón. Ní ndaa yā cheendi va'āi. ¹⁸Ní 'cai yā ní ntínguuneen yā: ¿'Áá miiⁿ canee Simón chí nguuví sa Pedro? ¹⁹Taachi 'āā chicadiinuⁿ Pedro yeⁿe visión chí n'diichi sa Espiritu N'dai yeⁿe Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ngii saⁿ'á: Cun'diichí dí. 'Iiⁿ'nuⁿ saⁿ'á in'nuuⁿ sá dii. ²⁰Nducueeⁿ dí ní nangua'ai di ní nguéé n'deé nacadiinuⁿ di chí caⁿ'á di nducúú yā, tí 'úú dicho'ó 'iiⁿ'yān.

²¹ Tuu'mi ní ca'āi Pedro mii' ní cue'nē sa naachí snéé 'ii'nyā s'ee' chi' dichó'ó Cornelio, ní ca'n'a sa: N'diichi nī. 'Úú sa'n'ā chi in'nuú' nī. ¿De'ē cáávā chí' cuchí' nī?

²² 'Ii'nyā s'ee' ní ca'n'a yā: Cornelio, capitán romano, 'áámá sa'n'ā chí' n'dái taavi ní i'téenu sa Dendyuūs. Sá'n'ā mii', 'ii'nyā Israel s'ee' déenu yā chí' sa'n'ā mii' n'daacā n'dai sa. Sa'n'ā mii' ní ca'n'a 'áámá ángel ye'e Ndyuūs chí' yā sa'n'ā, chí' ne'e yā chí' ndaa nī na vaacú yā ní 'caandiveé' yā nduudu ye'e nī.

²³ Tuu'mi ní Pedro mii' 'cai yā sa'n'ā na vaacú yā ní canee sa ndúucu yā. Chide'e táámá nguuví mii' nacuee' sá ní cue'n'e sa ndúucu yā. Ní cue'n'e nduuví hermanos ye'e yáa' Jope mii' ndúucu sa.

²⁴ Táámá nguuví mii' ndaa yā yáa' Ceesarea. Ní Cornelio cunee ngiín yā. Ní 'cai yā 'ii'nyā ye'e yā ndúucu nducyaaca 'ii'nyā chí' amigo chí' n'dai ndúucu yā ní nduuví daama nducyaaca yā. ²⁵ Taachí ndaa Pedro mii', can'daa Cornelio mii' ní diín yā recibir sa'n'ā s'ee'. Chintí' yā yā na ca'a Pedro mii' ní chí'téenu yā 'ii'nyā. ²⁶ Pedro mii' nadacuée' sa Cornelio mii' ní ca'n'a sá chí' sa 'ii'nyā: Nacuee' dí. 'Úú sa'n'ā ntúu' 'úu.

²⁷ Ní ne'e chí' indeé yā ndúucu sa ní candé yā sa'n'ā chéti va'ái. Néené 'yaa' yā nduuví dáámá yā mii'. ²⁸ Ní ca'n'ā Pedro: Ndis'ti' ní deenu nī chí' nguée' n'daacā chí' 'áámá sa'n'ā Israel nduuví dáámá sá o ndaa nī'nuú' sá ndúucu 'ii'nyā chí' nguée' 'ii'nyā ye'e ndaata Israel. Ndyuūs ní chí'n'i yā 'úu chí' nguée' canéé chí' caa'ma' yā mar 'áámá sa'n'ā vaatí' sa o chí' nguée' n'daacā sa. ²⁹ Taachí Dendyuūs 'cai yā 'úu, núu' ndaa. Maa' ní intínguunee' ndis'ti': ¿De'ē ne'e ní 'úu chí' cuchí'? ³⁰ Tuu'mi ní Cornelio ca'n'ā yā: Maa' cuúu' ngúuví chí' 'āa hora 'cúu núu' chí' ng'ee'cu 'ii'nyā chí'ntu taachi 'āa cuée' ca'diinú, cucáávā chí' nga'angua'á na vaacú. N'díichí 'áámá sa'n'ā. Neené ngii 'yá'ā catecai sa. ³¹ Ní nga'a sa ngii sa 'úu: Díí Cornelio, chí' chí' ca'n'angua'á di ndúucu limosnas ye'e di Dendyuūs ngiindiveé' yā ní nan'gaacu yā. ³² Díí, dichó'ó di sa'n'ā na yáa' Jope ní di' di chí' chí' Simón chí' nguuví Pedro mii'. Sa'n'ā mii' canéé sa na vaacu sa Simón, sa'n'ā chí' idicuú'nu' díí'má' 'iti. Vaacu sa nī'nuú' ná nuú'ní'nyā'n'ā. Taachí ndaa sa'n'ā mii' ní yaa'vi sa díí. ³³ Tuu'mi ní Cornelio ngā'n'ā yā ngu'vi sa Pedro: Hora mii' dichó'ó 'ii'nyā cáávā dí. N'dáácá di' di chí' cuchí' dí. Maa' nducyaaca 'nú ní snéé 'nú 'muu' ndúucu Dendyuūs. Ní snéé 'nú chí' 'caandiveé' 'nú tanducué' chí' Dendyuūs ca'n'ā yā chí' yā díí.

³⁴ Tuu'mi ní Pedro nga'a sa ngii sa: Maa' ní, 'úu tuumicadiinú' chí' Ndyuūs ní ne'e yā nducyaaca 'ii'nyā' daama daama.

³⁵ Nducyaáacá 'ii'nyā ye'e nducyaaca yá'n'ā chí' i'téenu yā Dendyuūs ní diín yā n'daacā ní Ndyuūs ní 'cuaá' yā 'ii'nyā. ³⁶ Ndyuūs ní dichó'ó yā 'áámá nduudu ye'e yā nanáá' 'ii'nyā ye'e Israel. Ca'n'a yā nduudú ngai ye'e evangelio ní véé vaadí 'diín' cucáávā Jesucristo. 'Ii'nyā 'cúu Señor 'iivú Ndyuūs ye'e nducyaáacá 'ii'nyā. ³⁷ Ndis'ti' ní déenu nī nduudu chí' ca'n'a yā nuu'mán' yá'n'ā Judea. Tucá'a yā ndii yá'n'ā Galilea, cuayiivi chí'inu chí' ca'n'a Juan ye'e chí' che'dinuú'ní' yā. ³⁸ Tíicá Dendyuūs tee yā Jesús ye'e yáa' Nazaret Espíritu N'dai ndúucu poder. Jesús mii' ní chíica yā diín yā chí' n'daacā. Ní diín yā chí' nduuvá ye'e nducyaáacá 'ii'nyā chí' canee yā ndúucu espíritus ye'e yáa'nguiínú' caati Ndyuūs mii' canéé yā ndúucu Jesús. ³⁹ Ní nús'uú ní testigo 'nú ye'e tanducué' chí' Jesús diín yā na yá'n'ā Judea ndúucu na yáa' Jerusalén. 'Ii'nyā s'ee' mii' ní chí' in'nu' yā 'ii'nyā. Ní chí'néé'nga'á yā 'ii'nyā na 'áámá yá'n'ā. ⁴⁰ Jesús 'cúu Ndyuūs nadicuée' yā 'ii'nyā ye'e nguaa' tiná'á ndiichi ndii 'ii'nyā nguuví mii' ní diín yā chí' che'ena'á yā nguaa' 'ii'nyā. ⁴¹ Nguée' che'ena'á yā ye'e nducyaaca 'ii'nyā caati ye'e testigo chí' Dendyuūs ndé'e yā cuáa' vmnaa'. Nús'uú ní che' 'nú ní chí' 'nú nduucú yā cuayiivi taachí nducuee' yā ye'e nguaa' tiná'á. ⁴² Ní dichó'ó yā nús'uú chí' caa'mán' 'nú evangelio chí' nduudú ngai nanáá' 'ii'nyā. Ní nga'n'a cuaacú 'nú chí' Cristo mii' ní s'neé' Ndyuūs 'ii'nyā lado ye'e Juez ye'e 'ii'nyā chí' nduuchi ndúucu 'ii'nyā chí' n'díí. ⁴³ Nducyaaca profeta s'ee' chí' ca'n'a nduudú ye'e Dendyuūs ca'n'a yā ye'e 'ii'nyā mii'. Nducyaáacá 'ii'nyā chí' cu'téenu yā 'ii'nyā, véé vaadí nadich'ee'cu nuú'ndi ye'e yā cucaavá Jesús mii'.

⁴⁴ Taachi nga'n'ā Pedro nduudú 'cúu, Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs ní ndaa vmnaa' ye'e nducyaaca 'ii'nyā chí' chí'ndiveé' yā nduudu 'cúu. ⁴⁵ Ní 'ii'nyā ye'e Israel chí'ténu yā chí' ndaa yā ndúucu Pedro, 'ii'nyā s'ee' chí'etinéé' ngiín yā chí' vmnaa' ye'e 'ii'nyā s'uu' chí' nguée' 'ii'nyā ye'e ndaata Israel, Dendyuūs ca'a ntúu' yā regalo ye'e Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs, ⁴⁶ caati chí'ndiveé' yā chí' nga'a 'ii'nyā s'ee' taná'á davaacu. Ní nga'á yā chí' ch'ee' taavi Dendyuūs. ⁴⁷ Tuu'mi ní nan'gu'ecúta'n'ā Pedro: ¿Áa cúuví chí' 'āa du'ú núu' 'ii'nyā chí' nguée' 'cuáa' yā ye'e nuú'ní' chí' cu'edínú'ní' 'ii'nyā chí' diín yā recibir Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs tan'dúucá s'uú'?

⁴⁸ Ní dichó'ó yā 'ii'nyā chí' cu'edínú'ní' yā ndúucu chí' duuchi Jesús. Tuu'mi ní 'ii'nyā s'ee' chíica yā Pedro chí' cunee yā 'áámá tiempo ndúucu yā.

11

Pedro ca' ayā chuū ná yaacū templo ye'e yáa' Jerusalén

¹ Ch'iindiveeⁿ apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs ndúú^{cū} hermanos chi snée yā na yáa'āa Judea chi 'tiicá ntúūⁿ 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ chi nguéeⁿ 'iīⁿ yāⁿ yéⁿē ndaata Israel chí diīⁿ yā recibir nduudu yeⁿe Dendyuūs. ² Taachi Pedro miiⁿ cuhe^e sa yáa' Jerusalén, hermanos yeⁿe 'iīⁿ yāⁿ Israel ch'escu cheendí yā ndúú^{cū} Pedro. ³ Ngan'á yā: ¿De'ē cúúví chí sndáa dí va'ai yeⁿe 'iīⁿ yāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿe 'iīⁿ yāⁿ Israel, ní che'e dí ndúú^{cū} yā?

⁴ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tuca'a sa chí sa 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ táacá chí. Ní caⁿ'a sa: ⁵ Caneé na yáa' Jope ní ngan'anguá'á ní nnduúchí ní n'diichi 'áámá visión dácaā 'áámá tiīnūⁿ ch'etēⁿ ch'etēⁿ nanguuvi n'déé chí chí nduú cúú^u esquinas ndaā ndii vmnááⁿ. ⁶ Taachi n'diichi, nacádiinúúⁿ. Tuu'mi ní n'diichi yeⁿe icyá'ā 'iiti chí cúú^u cá'a tí ndúú^{cū} 'iiti taan ndúú^{cū} cúú ndúú^{cū} 'yaada yeⁿe nanguuvi. ⁷ Ní ch'iindiveeⁿ 'áámá nduudu chí caⁿ'á chí 'úú: Dí Pedro, nacueeⁿ dí. 'Caaⁿ nuⁿ dí 'iiti, ní ch'éⁿ dí 'iiti. ⁸ Ní caⁿ'á chuū: Señor, nguéeⁿ; tí mar 'áámá chí vaatí chí nguéeⁿ n'daacá ch'éⁿ. ⁹ Tuu'mi ní nduudu yeⁿe nanguuvi caⁿ'a ntúūⁿ ndiichi ndii 'úúví: Chí chí Ndyuūs ná indeⁿé yā, nguéeⁿ caaⁿ man dí yeⁿe chí vaatí. ¹⁰ Chuū ní 'iīⁿ nuⁿ cúúví chí. Cuinaⁿ'á ntúūⁿ tanducueⁿē nandéⁿ yā cuááⁿ 'niīⁿ nuⁿ nanguuvi. ¹¹ Ní n'diichi ní. Hora miiⁿ ndaā na 'iīⁿ nuⁿ saⁿ'ā na va'āi naachi 'úú caneé. 'Áámá 'iīⁿ yāⁿ chí nguvi Cornelio dichó'ó yā saⁿ'ā yeⁿe yáa' Cesarea ndí naachi caneé. ¹² Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ngan'ā ngii 'úú chí caⁿ'á ndúú^{cū} sa. Ní nguéeⁿ de'ē veeⁿ nadicádiinúúⁿ. Chen'é ndúú^{cū} niyaaⁿ hermanos ní sndáa 'nū vaacu Cornelio. ¹³ Saⁿ'ā miiⁿ caⁿ'a sá chí sá nús'úú, táacá n'diichi sa 'áámá ángel vaacú sa chí cheendí yā ní cāⁿ'a yā: Dí Cornelio, dicho'ó dí saⁿ'ā s'eeⁿ yáa' Jope ní diīⁿ dí chí ndaa sáⁿ'ā Simón chí nguvi Pedro miiⁿ. ¹⁴ Saⁿ'ā miiⁿ ní caaⁿ man sá nduudu chí nanguaⁿ āi dii ndúú^{cū} nducyáacá 'iīⁿ yāⁿ yeⁿe dí na vaacu dí. ¹⁵ Ní taachi tucá'á caⁿ'á, ndaā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs yeⁿe cuaaⁿ 'niīⁿ nuⁿ vmnaaⁿ yeⁿe nducyaaⁿ 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ dendu'ū, tan'dúú^{cū} chí chí ndúú^{cū} s'úúⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ. ¹⁶ Tuu'mi ní nn'gaacú chí caⁿ'a Señor miiⁿ, chí caⁿ'a yā: Juan miiⁿ cheⁿ dinuūⁿ ní yā ndúú^{cū} nuūⁿ naati ndíⁿ tī ní cuéⁿ dinuūⁿ ní ndúú^{cū} Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. ¹⁷ Nduuti chí Dendyuūs chí ca'a yā regalo miiⁿ 'iīⁿ yāⁿ tan'dúú^{cū} chí teé yā s'úúⁿ chí i'teenu yú Señor Jesucristo, ¿du'ū 'úú chí di'vaachí yeⁿe Dendyuūs miiⁿ?

¹⁸ Tuu'mi ní ch'iindiveeⁿ yā nduudu miiⁿ ní ch'etēⁿéⁿ 'diīⁿ yā ní cāⁿ'a yā chí ch'etēⁿ yā Ndyuūs, ní caⁿ'a yā: 'Tiicá ntúūⁿ ca'a Dendyuūs 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ 'iīⁿ yāⁿ yeⁿe ndaata Israel chí ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿ ndi yeⁿe yā ní ndaaca yā vida cuen'e daaⁿ maⁿ.

Yáacū ye'e yáa' Antioquía

¹⁹ Maaⁿ ní 'iīⁿ yāⁿ chí cuen'e 'múúⁿ cuen'e miiⁿ yā cucáavā chí diīⁿ 'iīⁿ yāⁿ ndúú^{cū} Esteban, 'iīⁿ yāⁿ miiⁿ cho'ó yā ndii yáa'ā Fenicia, ndúú^{cū} isla Chipre, ndii yáa' Antioquía. Ní nguéeⁿ cāⁿ'a yā nduudu yeⁿe Dendyuūs ndúú^{cū} nducyáacá 'iīⁿ yāⁿ, dámaāⁿ 'iīⁿ yāⁿ Israel s'eeⁿ caⁿ'a yā nduucú yā. ²⁰ Nguaaⁿ 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ ní snée saⁿ'ā yeⁿe isla Chipre yeⁿe yáa' Cirene. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní taachi ndaā sa yáa' Antioquía yaa'ví sá 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ 'iīⁿ yāⁿ yéⁿē ndaata Israel dendu'ū ní caⁿ'a sa evangelio chí ndúú^{cū} ngai yeⁿe Señor Jesús. ²¹ Ní ta'ā Señor 'iivú Ndyuūs miiⁿ canéⁿ ndúú^{cū} sa. Chí 'yaaⁿ n'dái 'iīⁿ yāⁿ chí téenu yā Señor miiⁿ. Ní can'dáa yā Señor miiⁿ.

²² Cho'ōo chí 'iīⁿ yāⁿ yeⁿe yáacū chí snée yā yáa' Jerusalén ch'iindiveeⁿ yā chuū. Ní dichó'ó yā Bernabé chí caⁿ'a sa yáa' Antioquía. ²³ Sáⁿ'a 'cúū taachi ndaā sa ní n'diichi sa favor ch'etēⁿ taavi yeⁿe Dendyuūs miiⁿ, yeenú taavi sa. Ní chí cuen'e sa chí nducyáacá yā 'cuⁿetinéⁿ yā ndúú^{cū} nuuⁿ maⁿ staava yeⁿe yā ndúú^{cū} Señor 'iivú Dendyuūs miiⁿ. ²⁴ Saⁿ'ā Bernabé miiⁿ ní n'dai sa, ní ndiitú saⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ní i'téenu sá ndúú^{cū} núuⁿ máⁿ staava yeⁿe sa. Chí 'yaaⁿ n'dái 'iīⁿ yāⁿ chí téenu yā Señor miiⁿ.

²⁵ Cuayiivi miiⁿ ní cuen'e Bernabé na yáa' Tarso chí in'nuuⁿ sa Saulo miiⁿ; ní ndaaca sa saⁿ'ā ní nandéⁿ sa saⁿ'ā na yáa' Antioquía. ²⁶ Ní nduuvidaamí yā 'áámá nduuyu na yaacū miiⁿ, ní chí cuéⁿéⁿ yā neené 'yaaⁿ 'iīⁿ yāⁿ. Chí vmnááⁿ vmnaaⁿ na yáa' Antioquía 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáaⁿ miiⁿ caⁿ'a yā chí duuchi cristiano s'eeⁿ, 'iīⁿ yāⁿ chí i'teenu Cristo.

²⁷ Nguuvi s'úúⁿ tanáⁿ'ā profetas chí ngan'ā nduudu yeⁿe Dendyuūs can'dáa yā na yáa' Jerusalén. Ndaá yā na yáa' Antioquía. ²⁸ Nadacueeⁿ 'áámá yā chí nguvi yā Agabo ní diīⁿ yā chí inadacádiinúūⁿ 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ cáavā Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chí ndaa 'áámá cúú^u ch'etēⁿ núuⁿ máⁿ yāⁿ'āa chí véⁿé 'iīⁿ yāⁿ. Cho'ōo chuū nguvi yeⁿe saⁿ'ā Claudio. ²⁹ Tuu'mi ní 'iīⁿ yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu Cristo diīⁿ yā chí dicho'ó yā ofrendas yeⁿe hermanos chí snée yā yáa'ā Judea. 'Áámá 'áámá yā tuunu tuunu ca tan'dúú^{cū} chí cuuvi cá'á yā. ³⁰ Chuū ní diīⁿ yā ní ca'á yā 'iīⁿ yāⁿ ndiicú. Ní 'iīⁿ yāⁿ ndiicú dichó'ó yā limosna ndúú^{cū} Bernabé ndúú^{cū} Saulo.

12

Herodes 'caa'nú'n yá Jacobo, ní s'nuún yá Pedro vacúu

¹ Tiempo mii' ní rey Herodes dii'yu' ta'á yá chí ne'e 'caa'nú'n yá ná'a' 'i'in'yā' chí nge'e yaácú. ² Níicú ch'i'in'nu' rey mii' ndúúcu machete chí 'caái' ndúú 'uuví lados Jacobo chí 'diínú Juan. ³ N'diichí yá chí 'i'in'yā' Israel s'ee' canee yiinú yá chuú. Dichó'o yá sa'a s'ee' chí cuta'a ntúu' sa Pedro dendu'ú. Nguuvi mii' ní nguuvi ye'e pan chí nguée yiinúu' levadura mii'. ⁴ Sta'á yá Pedro ní s'nuún yá sa'a' vacúu naachi snée cuúu' taán soldado, 'áamá taán soldado mii' cuúu' ngii sa. Soldado s'ee' cunundai sa Pedro ní cho'ó ye'e pascua ní rey Herodes tun'dái yá sa'a. ⁵ Cunundai sa Pedro mii' chí canuu' sa vacúu. 'I'in'yā' chí nge'e yaácú mii' ngá'angua'á yá ní ngíca yá Dendyuús ndii nguuví ndii ngaa' cucáavá Pedro mii'.

Nangua'ai Pedro ye'e vacúu

⁶ Taachi ne'e ntun'dáa Herodes mii' Pedro mii', nguiinú mii' nūu' ní cyaadu Pedro mii' naavta'a ye'e 'uuví soldado s'ee'. Ndeē chíichí sa ndúúcu 'uuví cadena s'ee'. Sa'a s'ee' chí dii' cuidado vacúu mii' snée sa cheendi vacúu mii'. ⁷ 'Caandiveén ní, ndaa 'áamá ángel ye'e Señor. Ní 'áamá deēvé canée na vacúu. Tuu'vi yá tíicuaa Pedro ní nanduuchí yá Pedro. Ní ca'a yá: Nacuee' di cániicú di. Cadena s'ūu' ní chívii na ta'a sa. ⁸ Tuu'mí ní ngá'a ángel mii' ní ngii yá sa'a: Cu'nee' di cinto ye'e di ní cunuún cá'a di ndaacuú ye'e di ní dii' chíichí di cinta ye'e. 'Tíicá dii' sa. Ní ca'a yá: Nunúu' di catecai vmnaa' di ní cuchí di, ní ca'ndaá di 'úú.

⁹ Ní n'daa sa ní cue'e sa n'daa sa 'i'in'yā'. Pedro mii' ní nguée deenu sa chí cuaacu chí dii' ángel mii'. Nadacadiinuun sa chí 'áamá visión chí ngí'nu' sa nguaa' na 'yúúduyaā' ye'e sa. ¹⁰ Cho'ó yá, ye'e 'áamá taán soldado s'ee', ní cho'ó yá ndii chíi' ndii 'úúví taán soldado s'ee'. Ní ndaa yá ná cheendi va'ái cūú chí canée cuaa' na yáā' mii'. Chíi ní nánguáā' máāa' cheendi va'ai ye'e yá. Can'daa yá ní cho'ó yá 'áamá yúúni, ní ángel mii' ní chívii yá ye'e yá. ¹¹ Tuu'mí ní Pedro mii' ní nduuchi sa. Ní ca'a sa: Maa' ní ituumicadiinuún chí Ndyuús mii' nidicho'ó yá ángel ye'e yá ní nangua'ai yá 'úú ye'e ta'a rey Herodes. Níicú ye'e tanducue'e yáā' chí yáā' ye'e 'i'in'yā' Israel s'ee' chí snée ngiiu yá chí 'cuúvi 'úú.

¹² Taachi Pedro nacadiinuun yá ye'e chuú cue'e yá, ní ndaa yá na vaacu María cheecu Juan, chí nguúví ntúu' sa Marcos, naachi neení 'yaa' yá snée yá chí nduuvídaamá yá ní nga'angua'á yá. ¹³ Taachi di'cuecú Pedro cheendi va'ái ye'e patio, can'dáa 'áamá

n'daataá chí nguuví tá Rode. ¹⁴ Tá 'cūú ní 'naanavee' tá nduudu ye'e Pedro ní chíi yeenú tá. Ní nguée nn'guaa' tá cheendi va'ái. Cuna'a tá ngeenú tá cheeti va'ái ní ca'a tá chí Pedro mii' canee sa cheendi va'ái. ¹⁵ 'I'in'yā' s'ee' ní nga'a yá ngii yá tá'a: Loca dii. Ta'a mii' dicuaacu tá sa'a mii'. Tuu'mí 'i'in'yā' s'ee' ca'a yá: Ángel chí dii' cuidado sa'a.

¹⁶ Pedro mii' ní iyaa'vi ca sá. Taachi nn'guaa' yá ní n'diichi yá sa'a dii'yá yá chíi. ¹⁷ Pedro mii' ní ditá'a sa ye'e yá chí 'cuētinée' dii' cheendi yá. Ní chíi sa 'i'in'yā' táacá ángel ye'e Señor ntun'daa yá sa'a vacúu. Pedro ní ca'a sa: Dií' ní chí cadiinuun Jacobo ndúúcu hermanos. Pedro can'daa sa ní cue'e sa taama lugar.

¹⁸ Chí deēve mii' ní dii'yá n'dái soldado s'ee' chí chíi ndúúcu Pedro. ¹⁹ Herodes mii' ní n'nuún yá sa'a. Nguée ndaaca yá sa'a. Ch'iinu maa' ní tiinguuneén yá sa'a s'ee' chí dii' cuidado. Ca'a yá chí 'cuúvi sa'a s'ee'. Cuayivi cue'e Herodes mii' yáā' Judea ná yáā' Cesarea ní canee yá mii'.

Ch'i' rey Herodes

²⁰ Herodes mii' taan n'dai yá ye'e 'i'in'yā' yáā' Tiro ndúúcu 'i'in'yā' yáā' Sidón. Naati 'i'in'yā' ye'e yáā' s'ee' ní ndaa yá nanáa' rey Herodes mii' chí ne'e taavi yá chí canée 'diín', ti chí nge'e yá chí ye'e yáā' ye'e rey. Cuta'a yá tan'dúúcu amigo ye'e yá sa'a chí nguuví Blasto chí dii' cuidado va'ai ye'e rey, cuarto naachi cyaadú yá. Ne'e yá chí cuuvi caa'ma' sa ndúúcu rey cáava yá. ²¹ 'Áamá nguuví chí dii' señalado cáavá chuú, Herodes canuu' yá catecai rey. Ch'iindí yá na trono ye'e yá ní ca'a yá chíi yá 'i'in'yā' 'áamá nduudu. ²² Ní 'i'in'yā' yáā' mii' 'cai yiicú yá ní ca'a yá: Nduúú mii' ye'e Dendyuús, nguée ye'e sa'a 'i'yeedí 'cúu.

²³ Hora mii' ní 'áamá ángel ye'e Señor mii' n'nuu' cá'ai yá sa'a Herodes caati nguée ca'a sa chí ye'e Dendyuús chí ch'ete taavi chí nga'a sa. Ní che'e taavi n'daa rey mii' ní chíi sa.

²⁴ Nduudu ye'e Señor Jesucristo mii' ndii ch'ete ca ní 'i'in'yā' chí i'téenu ngii 'yaa' cá yá.

²⁵ Bernabé ndúúcu Saulo mii' nndaá ntúu' yá yáā' Jerusalén ti 'áa dii' yá cumplir ntii'nyu' ye'e yá. Ndeē ntúu' yá Juan chí nguuví Marcos.

13

Bernabé ndúúcu Saulo tuca'a yá viaje vmnaa' vmnaa'

¹ Véé 'i'in'yā' profetas chí caa'ma' nduudu ye'e Dendyuús ndúúcu maestros ye'e yaácú ye'e yáā' Antioquía. 'I'in'yā' s'ee' ní Bernabé, ndúúcu Simón chí nguuví sa Niger, ndúúcu Lucio ye'e yáā' Cirene,

ndúúcu Manaén sa'n'a chi dáamá chiita sá ndúúcu rey Herodes, ndúúcu Saulo. ² 'Ii'nyān s'ee' ní taachí snée yā i'téenu yā Señor Jesucristo. Ní taachí 'āa cuéé che'é yā tuu'mí Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ca'n'a yā: Cu'nee' ví'i ní 'āa ví'i Bernabé ndúúcu Saulo cáavā ntii'nyu' chi 'úú ca'á sa'n'a s'ee'. ³ Taachi 'āa cuéé che'é yā ní nga'āngua'á yā níúcu sn'duú' yā ta'á yā vmnaa' ye'n'e sa'n'a s'ee' ní dii' yā despedir ye'n'e sa.

Apóstoles ca'n'a yā nduudu cuaacu na isla Chipre

⁴ Espíritu N'dai dichó'o yā 'ii'nyān s'ee' ní cue'n'é yā yāān Seleucia. Ndii miin' ní cue'n'é yā na barco isla Chipre. ⁵ Ndaá yā na yāān Salamina ní nga'n'a yā nduudu ye'n'e Dendyuūs miin' na yāacū sinagogas ye'n'e 'ii'nyān Israel s'ee'. Ní canéé ntúu' yā ndúúcu Juan miin' chí nginneé sá 'ii'nyān. ⁶ Ní ch'iinu snee yā che'n'e yā núú'mán' yāān ye'n'e isla Chipre ní ndaá yā na yāān Pafos, ní ndaaca' yā 'áamá sa'n'a Israel chí nguuví Barjesús. Sa'n'a miin' sa'n'a chí idin'dai magia ní profeta chí nguéé nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'e Dendyuūs nanáān 'ii'nyān. ⁷ Sa'n'a miin' canéé sá ndúúcu sa'n'a gobernador Sergio Paulo ní 'áamá sa'n'a chí déenu sa. Sergio Paulo miin' ní 'cai sa Bernabé ndúúcu Saulo. Ne'n'e sa 'caandivee' sa nduudú ye'n'e Dendyuūs. ⁸ Sán'a Elimas (nguuví sá ne'n'e caa'mān davaacu' cūú sa'n'a chí idin'dai tiempo) nguéé 'cūú' sa sa'n'a. Ne'n'e sa diví sa chí i'teenu Sergio Paulo chí gobernador. ⁹ Tuu'mí ní Saulo chí nguuví Pablo dendú'u, ndiituú sa ndúúcu Espíritu N'dai ní ngínu sa sa'n'a Elimas miin'. ¹⁰ Pablo ca'n'a sa: Dii, sán'a diitú ye'n'e tanducue'n'é vaadi nginnche'ei ndúúcu nducue'n'é chí nguéé n'daaca', daiya yāān'nguiinū' ní contra ye'n'e tanducue'n'é vaadi cuaacu. ¿'Áá nguéé cu'nēē' naa' di chí di'váachí di ye'n'e yúúni cuaacu ye'n'e Señor Jesucristo? ¹¹ Maa' ní ta'á Señor miin' canee contra ye'n'e di ní cūúví nngueenāa' di. Nguéé n'díichi di 'yā'n'a 'áamá tiempo. Tuu'mí nūu' chí nngueenāa' sa ní 'áamá chí maāi ye'n'e sa. Ní cachiica 'múu' cachiicá miin' sa ní in'nuū' sa du'ū chí cundéé nee' ta'á sa. ¹² Tuu'mí ní gobernador Sergio Paulo n'diichi sa chí chíi, ní s'teenu sa. Nge'n'e yínu sá ye'n'e nduudu ye'n'e Señor Ndyuūs.

Pablo ndúúcu Bernabé cu'e'n'e yā na yāān Antioquia ye'n'e distrito Pisidia

¹³ Pablo ndúúcu 'ii'nyān chí ndúúcu sa cue'n'é yā na barco ye'n'e yāān Pafos ní cue'n'é yā na yāān Perge ye'n'e país Panfilia. Naati Juan miin' ní cue'n'e sa ye'n'e yā na yāān Jerusalén. ¹⁴ 'Ii'nyān s'ee' ní cue'n'é yā ye'n'e yāān Perge ní ndaá yā yāān Antioquia ye'n'e distrito Pisidia. Ní ndaa yā na yāacū sinagoga nguuví sábado, 'áamá nguuví chí ntaavi'tuunúu' yā tiempo miin'. Ní ch'etē

yā na silla. ¹⁵ Cuayiivi chí sa'n'a ch'etē ye'n'e yāacū sinagoga ch'ee' sa ná libro ye'n'e ley ndúúcu ná libro ye'n'e profetas, sa'n'a ch'etē dichó'o sa sa'n'a s'ee' chí caā'mā' sa ní ca'n'a sa: Ndis'tii sa'n'a ví'i, ndúúti chí canee 'áamá nduudu ye'n'e chí ca'cueen' di 'ii'nyān 'cūú, caa'n'ma' di.

¹⁶ Tuu'mí ní Pablo miin' ní nacuee' sa. Dii' sá ndúúcu ta'a sa chí cuuvi dii'. Ní ca'n'a sa: Ndis'tii sa'n'a ye'n'e Israel ndúúcu 'ii'nyān chí i'téenu Ndyuūs, 'caandivee' ní. ¹⁷ Ndyuūs ye'n'e 'ii'nyān ye'n'e yú Israel ndēēve yā chiida yú s'ee' ní dii' yā chí 'ii'nyān ch'etē. Ní 'ii'nyān s'ee' snée yā yāān Egipto tan'dúúca 'ii'nyān snúu' yúúni. Ní Ndyuūs ndúúcu poder ye'n'e yā ndúúcu ta'á yā ní tun'daa yā 'ii'nyān. ¹⁸ Ní taandúú 'úúví ngeecu nduūyú dii' yā cuidado 'ii'nyān na yāān cuu'ma'. Ní chí ch'etē yā taanduvéé chí 'ii'nyān s'ee' dii' yā. ¹⁹ Ní taachí Ndyuūs dii' tuuvi yā ndēēche nación ye'n'e 'ii'nyān chí nguéé ndaata Israel na yāān Canaán, ca'á yā yāān miin' chí cuuvi ye'n'e 'ii'nyān Israel. ²⁰ Cho'ó chuú ch'etē cuuū' ciento canéé 'uúví ngeecu ndiichi ndúuyú ca'a yā juez ye'n'e yā ndii nguuví profeta Samuel miin' chí ca'n'a nduudu Ndyuūs. ²¹ Tuu'mí ní tiempo miin' chiica yā rey ní Ndyuūs ní ca'á yā Saúl miin' chí cuuvi sa rey. Ch'etē 'uúví ngeecu nduūyú Saúl miin' rey miin'. Saúl miin' sa'n'a daiya Cis, 'áamá sa'n'a ye'n'e 'ii'nyān ye'n'e Benjamín. ²² Diví yā sa'n'a ní Ndyuūs nadicuee' yā táamá rey chí David chí ca'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'e yā. Ní Ndyuūs nga'n'a yā: 'Úú ndaaca' David daiya Isaí miin' 'áamá sa'n'a tan'dúúca chí ne'n'e staaava ye'n'e. Sa'n'a miin' ní dii' sa tanducue'n'é chí ne'n'e. ²³ Ye'n'e ndaata sán'a 'cūú miin' tan'dúúca chí Ndyuūs nga'n'a chí ca'a yā, Ndyuūs nadicuee' yā Jesús ye'n'e 'ii'nyān Israel lado ye'n'e Salvador chí 'ii'nyān chí nadanguá'ai yā 'ii'nyān ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. ²⁴ Taachí 'aa cuéé ndaá Jesús miin', ca'n'a Juan miin' chí cuéé dinuū'nin' yā ye'n'e chí nducyaaca 'ii'nyān ye'n'e Israel ndaacaadami yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. ²⁵ Juan miin' taachi ch'iinu dii' sa ntii'nyu' ye'n'e sa, ca'n'a sa: ¿Du'ū 'úú nadicádinuū' ndis'tii? Nguéé 'ii'nyān miin' 'úú. Cun'diichi ní. Cuchií 'áamá na cuaa' daami 'úú ní 'úú nguéé n'daaca' 'úú chí cuuvi dii' n'daatii yí'mā' naa' ndaacuú yé'n'e chí cánúu' ca'a.

²⁶ Ndis'tii sa'n'a ví'i, daiya 'ii'nyān ye'n'e Abraham ndúúcu 'ii'nyān chí snée yā ndúúcu ndis'tii chí i'téenu yā Ndyuūs, caavā ndis'tii dichó'o Ndyuūs nduudu chí nngua' ai 'ii'nyān. ²⁷ 'Ii'nyān chí snée yā na yāān Jerusalén miin' ndúúcu nducyáacá chí nga'n'a ntii'nyu' ye'n'e yā nguéé n'diichi yā Jesús ní nguéé nduudu ye'n'e profetas chí n'gee' yā nducue'n'é nguuví sábado chí intaavi'tuunúu' yā. Ní 'ii'nyān s'ee' dii' yā

condenar Jesús. ²⁸ 'Íicu ní nguée ndaacá yá falta ye'e yá chí 'caa'nu' yá 'ii'yā'. Chiica 'ii'yā' nanáa Pilato mii' ní 'ii'yā' s'ee' nga'a yá chí Pilato 'caa'nu' yá Jesús ní 'cuúvi yā. ²⁹ Taachí ch'ii'nu chíi tánducue'ē chí canée nguū' ye'ē yá, 'ii'yā' diví yá Jesús na yá'á cruz ní s'nuú' yá 'ii'yā' na yáinyā. ³⁰ Ndyuūs nadacuee' yá 'ii'yā' ye'e nguaa' tina'ā. ³¹ Jesús mii' ch'í'í maá' yá néenē n'deē nguuví nanáa' 'ii'yā' chí dáamá cuheé yá ndúúcu yá ye'e yá'āa Galilea ní ndaa yá yāa' Jerusalén. 'Ii'yā' s'uu' testigos ye'ē yá nanáa' 'ii'yā'.

³² Nús'uú ntuū' nga'á 'nū ndúúdu ngai. Chuū chí nduudu chí Ndyuūs ca'a yá chí ida yú s'ee' taachi Ndyuūs ca'a yá chí dii' yā. ³³ Chuū chí Ndyuūs mii' ní dicuaacú yá ní Ndyuūs dii' yá cáávā s'uuú' chí 'ii'yā' daiyá chiida yú s'ee' ye'e Israel táachí Ndyuūs nadacuee' yá Jesús mii'. Chuū chí canée nguū' na libro ye'e Ndyuūs naachi nguū' salmo ndii 'úúví chí nga'ā: Dii daiyá dii, maa' nguuví 'úú ng'í' chí daiyá dii 'tíicā. ³⁴ Ndyuūs nadacuee' yá 'ii'yā' ye'e nguaa' tinán'ā. 'Áa ntéē nguēecunée choó yā. 'Túúca ca'a yá: 'Úú teé dii cosa chí n'dai chí cáa' chí ca'á David. Chuū chí cuaacu. ³⁵ Cáávā chuū nga'á yá na táamá salmo: Nguée 'cuaa' nī chí Daiyá nī chí n'dai chí nguēecunée choó cuerpo ye'ē yā. ³⁶ Cuaacu ní'nyu' chí David mii' táachí dichí'vē yá 'ii'yā' yē'e yá tan'dúúca chí ne'e Dendyuūs, ch'íi yá níicú ch'ēechí yá naachi ch'ēechi chiidá yā. Ní choo yā. ³⁷ Naati 'ii'yā' chí Dendyuūs nadacuee' yá ye'e nguaa' tinán'ā ní nguée choo yā. ³⁸ Nadacadíinu' nī chuū, ndís'tíi sa'a' víi. Ca'a 'nū ndís'tíi nduudu ye'e Ndyuūs chí Ndyuūs nadach'ēcú yá nuu'ndi ye'e nī cucáávā 'ii'yā' 'cūū. ³⁹ Cucáávā 'ii'yā' mii' Ndyuūs nadach'ēcú yá nducue'ē nuu'ndi ye'e nducyáácá 'ii'yā' chí i'téenu yá Dendyuūs. 'Ii'yā' mii' ní dii' yá chí nduuví n'dai dii nanáa' Dendyuūs, naati ley ye'e Moisés nguée cuuví nach'ēecu nuu'ndi ye'ē 'ii'yā'. ⁴⁰ Cuin'díichí nī chí nguée chíi nanáa' ndís'tíi chí canée nguū' cáávā profetas chí ca'a nduudu ye'e Dendyuūs, ní canée nguū' na libro ye'e Ndyuūs:

⁴¹ Cuin'díichí nī ndís'tíi chí taa' nī, ní nge'ne yíi'núú' nī, ní 'cuuví nī; caati 'úú ní dii' 'áamá nti'nyu' ne'e chí ndís'tíi snée nī i'nyee'ndí 'cūū. 'Áamá nti'nyu' chí nguée i'téenu nī ndúúti chí du'ú 'ii'yā' caa'ma' yá ye'e chuū.

⁴² Taachí nan'daa yá na yaacú sinagoga ye'e 'ii'yā' Israel s'ee', 'ii'yā' s'ee' chí nguée ye'e ndaata Israel di'cuúti yá 'ii'yā', chí cuúví deēve táamá nguuví sábado, nguuví chí ntaavi'tuunúú' nī chí caa'má' nī

ye'e chuū. ⁴³ Ní taachi 'áá dii' yá despedir 'ii'yā' ye'e yaacú sinagoga neenē 'yaa' 'ii'yā' ye'e Israel ndúúcu 'ii'yā' chí n'daacá chí 'áá maa' ní 'ii'yā' Israel s'ee', can'dáa yá Pablo ndúúcu Bernabé. Pablo ndúúcu Bernabé ní ca'a yá 'ii'yā' s'ee' chí 'áamá 'cuetinéé yá na favor ch'ēete ye'ē Dendyuūs.

⁴⁴ Chideēve táamá nguuví sábado, nguuví chí ntaavi'tuunúú' yá, nduuvídaámá yá n'deēe taavi 'ii'yā' 'téē nuu'ma' yáa' yá chí 'caandivee' yá nduudu ye'e Dendyuūs. ⁴⁵ Naati 'ii'yā' Israel s'ee' taachi n'diichí yá chí n'deēe n'daí 'ii'yā' mii' ní ndiitú yá ndúúcu vaadi nguēē, ca'a' yá chí nguée n'daacá chí nga'ā Pablo mii'. Ní ca'a taá' yá contra ye'ē yá ní contra ye'e Dendyuūs. ⁴⁶ Tuu'mi ní Pablo ndúúcu Bernabé mii' ca'a' yá nguée ndúúcu vaadi 'va'a ca'a' yá: Ndis'tíi cuaacu ní'nyu' canée chí caa'má' 'nū ndúúcu ndís'tíi nduudu ye'ē Dendyuūs vmnáa' vmnaa' naati ndís'tíi ní diví nī ye'ē veé' nī. Ní túúmícadíinúú' maá' nī chí nguée n'daacá nī chí tune'e nī vida cue'e daa'ma'. Cáávā chí dii' nī, Ndyuūs nguée téé yá ndís'tíi vida cue'e daa'ma' ndís'tíi. Cuin'diichí nī. Nguēecunée 'nū ca'a' ntuú' 'nū ndúúcu 'ii'yā' s'ee' chí nguée ye'e ndaata Israel. ⁴⁷ Caati 'tíicā chidich'ó Señor 'iiví Ndyuūs mii' nús'uu, ní Ndyuūs cá'a yá chíi yá nús'uu:

'Úú chí'neé' ndís'tíi tan'dúúca chideēve ye'e 'ii'yā' s'ee' chí nguée ye'e ndaata Israel, chí cuuví caa'má' nī nduudu chí nangua'n'āi 'ii'yā' ndii núu'má' i'nyee'ndi.

⁴⁸ Taachí ch'iindivee' 'ii'yā' s'ee' chí nguée ye'e ndaata Israel chuū ndiitú yá ndúúcu vaadi yeenú' ní ca'a' yá chí ch'ēete taavi Ndyuūs cáávā nduudu ye'e Señor Ndyuūs mii'. Ní s'teenú yá nducyáácá 'ii'yā' s'ee' chí Ndyuūs chindeēve yá ní tee yá vida cue'e daa'ma'. ⁴⁹ Ní nduudu Señor mii' 'áa chí chiicadíinu' 'ii'yā' ti che'e núu'má' yáa' estado mii'. ⁵⁰ Naati 'ii'yā' Israel s'ee' dii' yá chí nguée snée 'dii' yá n'daacá chí n'dai taavi chí n'dáaca taavi ndúúcu 'ii'yā' chí nga'ā nti'nyu' ye'e yáa' mii'. 'Ii'yā' mii' ndúúcu n'daataá ndúúcu 'iintyē'ē nadacuee' yá vaadi 'caa'va contra ye'e Pablo ndúúcu Bernabé ní ndiví yá 'ii'yā' ye'e na yáa' naachi snée yá. ⁵¹ Pablo ndúúcu Bernabé ní n'dáadi yá iyaaca ye'e ca'a yá ti 'ii'yā' ye'e yáa' mii' ní contra yá. Cue'e yá ní ndaa yá yáa' Iconio. ⁵² 'Ii'yā' s'ee' chí i'téenu yá Cristo ní yeenú taavi yá ndúúcu vaadi yeenú ndúúcu Espíritu N'dai.

¹ Chiñ na yáa Iconio chi Pablo ndúúcu Bernabé snda ya daama daama na yaácú sinagoga yeeñ 'iñ'yā Israel s'een. Ní 'túúca cañ'a yā. Ní neenē n'dai 'iñ'yā Israel s'een s'téenu yā. Tiicá ntúuñ 'iñ'yā s'een chi nguéé yeeñ ndaata Israel. ² Naati 'iñ'yā Israel s'een chi nguéé i'téenu yā, n'geecu cheendí yā ndúúcu 'iñ'yā s'een chi nguéé yeeñ ndaata Israel ní diñ yā chi 'iñ'yā s'een chi nguéé yeeñ ndaata Israel nguéé nacadiñnuñ yā n'daacá yeeñ 'iñ'yā chi i'téenu yā. ³ Tuu'mi ní Pablo miiñ ndúúcu Bernabé 'naa n'dái ch'etinéee yā miiñ ní Señor Jesucristo diñ yā chí 'iñ'yā s'een nguéé 'va'á yā cañ'a yā yeeñ Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiñ ní ch'iñ'i yā chí nduudu cuaacu miiñ chi nduudú yeeñ yā yeeñ favor ch'etee yeeñ yā. Ní Señor miiñ diñ yā chuñ ní ca'á yā poder chi Pablo ndúúcu Bernabé diñ yā señales ndúúcu vaadí n'giinu. ⁴ Nícu 'iñ'yā s'een yeeñ yáa miiñ ní 'uñi vaanacadiñnuñ yeeñ yā. Nán'a yā ní lado yeeñ 'iñ'yā Israel s'een ní tanán'a yā ní lado yeeñ apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. ⁵ 'iñ'yā Israel s'een ndúúcu 'iñ'yā s'een chi nguéé yeeñ ndaata Israel ndúúcu 'iñ'yā chí ngañ' ntiñnyūñ in'núuñ yā vaadí 'caa'va chí tun'dáa yā Pablo ndúúcu Bernabé ní chí cuituú yā 'iñ'yā s'een. ⁶ Taachí chicadiñnuñ san'a s'een chuñ, cuen'e yā ngeenu yā na yāa Lистра ndúúcu yāa Derbe chí distrito yeeñ Licaonia ndúúcu nducyaaca yāa nuu'ma'ndiiví ná yāa. ⁷ Ní miiñ cañ'a yā evangelio chí ndúúcu ngañ yeeñ Jesucristo miiñ.

Tiñ'yā ca'á tuí yā Pablo na yāa Lистра

⁸ Cánée 'áamá san'a yeeñ yāa Lистра chí véé sá ti mar 'áamá fuerza yeeñ ca'á sa. Nguéé ngiica sa ndí ch'iindiyañ sa. ⁹ Sán'a 'cūñ ní ch'iindiveeñ sa chí cañ'a Pablo. Ní Pablo miiñ ní n'gíñuñ yā san'a miiñ ní nacadiñnuñ yā yeeñ sa'á miiñ ti i'téenu sa chí cuuvi nduuvá yeeñ sa. ¹⁰ Ní cañ'a yuudú yā: Nducueeñ cuaacú di ndúúcu ca'á di. Hora miiñ ní san'a miiñ nducueeñ sa ní chiica sa. ¹¹ 'iñ'yā chí n'diichí yā chí diñ Pablo 'cai diitú yā ní cañ'a yā ndúúcu davaacu yeeñ yáa Licaonia chí ndyuūs s'een ndáa yā nanáa yā tan'dúúca san'a iñ'yeeñ di' cūñ.

¹² Cañ'a yā yeeñ Bernabé chí Júpiter, ní Pablo miiñ ní Mercurio ti Pablo miiñ ní chindé yā nduudu. ¹³ Yáacú yeeñ Júpiter cánée chuva'ái yāa miiñ. Chiidú yeeñ Júpiter ndé yā itindú s'éen ndúúcu corona s'een yeeñ naandá nanáa chéendí cheeñ yāa miiñ. Ní neñ'e yā 'caa'núñ yā 'iiti chí ca'á yā sacrificios. Tiicá ntúuñ n'dee taaví 'iñ'yā yeeñ yāa miiñ neñ'e yā diñ yā. ¹⁴ Ní naachí ch'iindiveeñ apóstoles Bernabé ndúúcu Pablo chuñ chíñ'cuñ yā catecai yā ti neenē ndachíñ ní cuen'e yā nguaa 'iñ'yā. Ní 'cai yā. ¹⁵ Ní cañ'a yā: Ndis'tiñ san'a, zéé' cuuvi

chí 'tiicá idiñ ní? Nús'uñ sán'a ntuuñ nús'uñ tan'dúúca ndís'tiñ. Ní ngañ'a 'ñu nduudu cuaacu chí divíñ ní yeeñ nducueñ'e dendu'ú ní cu'téenu ní Ndyuūs chí cánduuchi chí diñ'dái yā nanguuvi ndúúcu yāa ndúúcu nuuñ'níñ'yā'á ndúúcu nducyáacá dendu'ú chí véé. ¹⁶ Nguuvi chí 'áa cho'ó Ndyuūs s'neeñ yā nducyaaca 'iñ'yā s'een chí cañ'a yā yúúni damaán yā. ¹⁷ Nguéé s'neeñ yā ti nguéé cosa chí ch'iñ'i dú'úu 'iñ'yā yā. Diñ'daacá yā. Ní téé yā cuuvi yeeñ nanguuvi ndúúcu tiempo yeeñ n'dee taaví n'gui' o cosecha. Ní di'cuiitá yā staava yeeñ yú ndúúcu vaadí yeenú ti téé yā chí neñ'e cuerpo yeeñ yú.

¹⁸ Cañ'a yā chuñ, ngii n'dái naati idiñ yā chí 'iñ'yā yāa miiñ nguéé idiñ yā sacrificio.

¹⁹ Tuu'mi ní ndaá nan'a 'iñ'yā Israel s'een yeeñ yāa Antioquía ní yeeñ yāa Iconio chí yaa'ví yā nducyáacá yā contra yeeñ Pablo. Ní ca'á tuú yā san'a ní chíñ n'dai yā san'a 'áamá lado chuva'ai yāa miiñ ní 'áacú yā chí 'áa n'diñ sa. ²⁰ 'iñ'yā s'een chí i'téenu yā Cristo ní nuu'ma'ndiiví nanáa yā. Pablo miiñ ní nacueeñ sá ní nuuñ ndáa tuuñ sa na yāa miiñ. Ní chidéee táamá nguuvi cuen'e sa ndúúcu Bernabé na yāa Derbe.

²¹ Ní cañ'a yā evangelio chí ndúúcu ngañ yeeñ Jesucristo yāa miiñ. Ní diñ yā chí neenē yaañ 'iñ'yā chí i'teenu. Pablo ndúúcu Bernabé nguécunee yā yāa Lистра, yāa Iconio, ndúúcu yāa Antioquía. ²² Ní diñ yā chí ditiñ yā ndúúcu vaadí i'teenu na alma yeeñ 'iñ'yā s'een chí i'téenu yā Cristo ndúúcu staava yeeñ yā. Ní ngi'cueeñ yā 'iñ'yā chí 'áamá cunee yā ndúúcu vaadí i'teenu. Ní cañ'a yā ndúúcu 'iñ'yā s'een: Cánée chí neenē n'dee chí cho'o núuñ yú maañ nícu ndaá yú va'ai ch'etee nguuví. ²³ S'neen yā 'iñ'yā ndúúcu chí san'a ndii tiñ yeeñ 'áamá 'áamá yáacú ní cañ'angua'á yā taachi 'áa cuen'e ca'diñ yā. Ní s'neen yā na ta'a Señor 'iiví Ndyuūs 'iñ'yā chí i'téenu.

Nguécundi yā ní cuen'e yā yāa Antioquía yeeñ yāa Siria

²⁴ Cuayiivi chí cho'ó yā distrito yeeñ Písidia ní ndaá yā yāa Panfilia. ²⁵ Taachi cañ'a yā nduudu cuaacú miiñ na yāa Perge cuna'á yā na yāa Atalia. ²⁶ Yeeñ yāa miiñ cuna'á yā na barco na yāa Antioquía. Miiñ ní naachí hermanos s'een vmnáa vmnáa tucá yā Pablo ndúúcu Bernabé na ta'a Dendyuūs ndúúcu favor yeeñ Dendyuūs cáavá ntiñnyūñ chí 'áa diñ yā. ²⁷ Ní ndaá yā na yāa Antioquía. Ní taachi nduuvidaamá yā na yaacú cañ'a yā tanducueñ'e cosa ch'etee chí 'áa diñ Dendyuūs ndúúcu yā. Ní táaca Dendyuūs ca'á yā permiso 'iñ'yā chí nguéé yeeñ ndaata Israel chí cu'téenu yā nduudu yeeñ yā. ²⁸ Náa tiempo cánée yā ndúúcu 'iñ'yā s'een chí i'téenu yā Cristo.

15

Concilio na yáan Jerusalén

¹ Tuu'mi ní nán'a yá chi ndaá yá ye'e yá'aa Judea chí'cueén yá hermanos chuú: Ndúuti chí nguée díi' di circuncidar 'i'in'yān tan'dúúca chí nga'n'a 'áamá ley ye'e Moisés tuu'mi ní nguée cuuvi níngua'n'ai di. ² Pablo ndúúcu Bernabé ch'εεcu cheendí yá ndúúcu 'i'in'yān ye'e yáa' mii'ya ní néené n'deēe ca'n'a yá. Ní 'i'in'yān ye'e yáa' mii' ca'n'a yá chí ca'n'a Pablo ndúúcu Bernabé ndúúcu tan'duuví 'i'in'yān s'ee' na yáan Jerusalén. Ní ca'n'a yá ní tinguunee' yá ye'e' chuú nanáan 'i'in'yān ndiicúu chí 'i'in'yān ndíi tii' ye'e yáacú ndúúcu apóstoles chí dichó'ó Dendyuús.

³ 'I'in'yān s'ee' ye'e yáacú ch'εetinúu' yúuní yá ndúúcu 'i'in'yān s'ee'. Ní cho'ó yá 'i'in'yān s'ee' na yá'aa Fenicia ndúúcu yá'aa Samaria. Ní 'i'in'yān s'ee' ca'n'a yá taacá chí i'teenu 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel. Ní nducyaaca hermanos mii' yeenu taaví yá.

⁴ Ní ndaá yá na yáan Jerusalén. Ní apóstoles ndúúcu 'i'in'yān ndiicúu ndúúcu 'i'in'yān ye'e yáacú mii' díi' yá recibí 'i'in'yān s'ee'. Ní 'i'in'yān s'ee' ca'n'a yá tanducué'n'é chí Dendyuús díi' yá ndúúcu yá. ⁵ Na'n'a 'i'in'yān ye'e fariseos chí s'teenu yá ní díi' yá costumbre ye'e' yá nacuéen' yá ní ca'n'a yá: Canée chí díi' yú circuncidar 'i'in'yān ní canee cúu'mí' yá díi' yá chí nga'n'a ley ye'e Moisés.

⁶ Ní nduuvidaamá yá apóstoles ndúúcu 'i'in'yān ndiicúu chí 'i'in'ntyén'e ye'e yáacú chí n'diichí yá ye'e' chuú. ⁷ Ní ch'iinu ca'n'a yá n'deēe n'dái, ní Pedro mii' ní ncuee' sá ní ca'n'a sa: Ndis'tii, sa'n'a hermanos, deenú ní tan'dúúca 'áa 'naa' tiempo chí Dendyuús ndεεv'é yá 'úu nguaa' s'uúu' ní cáavá cheendí ní 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel chí'iindiveén' yá nduudu cuaacu ní s'téenu yá. ⁸ Ní Ndyuús chí inaa' yá staava ye'e' yú ch'i'í yá chí i'téenu 'i'in'yān s'ee'. Ní ca'a yá Espíritu N'dai 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel tan'dúúca s'uúu'. ⁹ Dáamá nducyaaca yú ndúúcu 'i'in'yān s'ee' ní Ndyuús nadideεv'é yá staava ye'e' 'i'in'yān s'ee' cáavá chí i'téenu yá. ¹⁰ Maa' ní ¿de'ε cáavá chí di'vaachi ní ye'e' Ndyuús, ní s'neén' ní na tii' 'i'in'yān s'ee' chí i'téenu yá Cristo tan'dúúca 'áamá yugo chí s'uúu' nguée cuuvi candéε yú ndii nguεε chíi candéε yá chíida yá s'ee' dendú'ú? ¹¹ Maa' ní i'téenu yú cucáavá favor ch'εεte taavi ye'e' Señor Jesús cuuvi nangua'n'ái yú dáamá dáamá ndúúcu 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel.

¹² Tuu'mi ní nducyaaca 'i'in'yān s'ee' 'aa ntée ca'n'a yá mar 'áamá. Ní chí'iindiveén' yá ye'e' Bernabé ndúúcu Pablo chí ca'n'a yá n'deēe n'dái señales ndúúcu vaadi n'giinu chí Ndyuús díi' yá cáavá 'i'in'yān mii' nguáán

'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel. ¹³ Taachí 'i'in'yān s'ee' mii' snée 'díi' yá tuu'mi Jacobo nan'guεεcuta'n'á sa ní ca'n'a sa: Ndis'tii sa'n'a hermanos cu'nee' vee' ní ye'e'. ¹⁴ Simón mii' 'áa ca'n'a sá táaca Dendyuús vmnáán vmnaa' n'diichí yá 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel ní sta'á yá 'i'in'yān nguaa' 'i'in'yān s'ee' chí 'i'in'yān ye'e' yá cáavá chí i'téenu yá Jesucristo. ¹⁵ Ndúúcu nduudu 'cúu ní ndii tiempo vmnaa' cunee yiinú profetas chí ca'n'a chí cuchi' tan'dúúca chí cunee nguú' na libro ye'e' Ndyuús:

¹⁶ Cho'óo chuú nanguεεcúndii' ní nadin'daí va'ai ye'e' David chí s'ndεεve ní nadin'daí to'o ndiicúu, ní va'ai mii' nanguεεcunee' náacuée'n' ntuú'.

¹⁷ Ní taná'a yá 'i'in'yān n'nuu' ntuú' yá Señor Jesucristo, ní ye'e' nducyaaca 'i'in'yān chí nguée ye'e' ndaata Israel mii' chí Dendyuús ca'n'a yá chí cuuvi déénu yá.

¹⁸ Chuú nga'n'a Señor mii' chí din'daí tuuú ndεεv'é ní dendú'ú díi' yá chí cadi-inuu' 'i'in'yān chuú ndii tiempo ndii cuaa' vmnaa'.

¹⁹ Maa' ní 'úu díi' inacadíinúu' ye'e' chuú, chí nguée di'vaachi yú ye'e' 'i'in'yān s'ee' chí nguée ye'e' ndaata Israel chí cu'téenu yá Dendyuús. ²⁰ Mii' dingúu' yú ye'e' 'i'in'yān chí cúvii yá ye'e' tanducué'n'é chí ye'e' ídolos ndúúcu ye'e' 'áamá sa'n'a 'áamá n'daataa chí nguée sneé yá ndúúcu vi'í ní nguée n'giindivaacu yá, ndii nguée che'ε yá yuútε ye'e' 'áamá 'iiti chí idi'núu yá daandú tí, ndii nguée che'ε yá ingée yá yuuu' ye'e' tí. ²¹ Ndii tiempo ye'e' Moisés mii' ní ndii cuáán vmnaa' ndii nducyáacá yáa' v'é 'aama yá chí nga'n'a yá ye'e' Dendyuús na yaacú sinagoga naachi n'gee' yá libro ye'e' Dendyuús nguuví nguuví chí intaavi'tuunúu' yá chí sábadó.

²² Apóstoles chí dichó'ó Dendyuús ndúúcu 'i'in'yān ndiicúu chí nga'n'a nti'nyu' ye'e' yáacu ndúúcu nducué'n'é 'i'in'yān na yaacú canée yiinú yá chí n'daacá chí n'ndεεve yá ye'e' nguáán yá 'uuví sa'n'a. Ní dichó'ó yá sa'n'a s'ee' ndúúcu Pablo ndúúcu Bernabé na yáan Antioquía. Ní ndεεve yá Judas chí nguuví sa Barsabás, ndúúcu Silas. Sa'n'a s'ee' n'geεte sá nguaa' hermanos. ²³ Ní dichó'ó yá caaca ndúúcu 'i'in'yān s'ee'. Apóstoles ndúúcu 'i'in'yān ndiicúu ndúúcu hermanos níngúu' yá chuú ye'e' hermano chí nguée ye'e' ndaata Israel chí snée yá na yáan Antioquía, na yá'aa Siria, ndúúcu na yá'aa Cilicia: N'dai n'dii. ²⁴ Nús'uú ní n'giindiveén' 'nú chí nán'a yá cuen'é yá ye'e' 'nú ní díi' yá chí ndis'tii nguée ch'εetinée' díi' ní ndúúcu nduudu ye'e' yá. Ní nguée ca'n'a nti'nyu' 'nú chí can'dáa yá. 'I'in'yān mii' díi' yá chí sta'n'a yá alma ye'e' ní ní chí'cueen' yá chí díi' circuncidar 'i'in'yān ní díi' yá chí nga'n'a ley ye'e' Moisés. ²⁵ N'daacá n'dai canée nus'úu chí

'āa ndúúvídaama nducyáácá 'nū chí dēēve 'nū sa'n'ā s'ee'n ní dichó'ó 'nū nanáá' ndís'ti sa'n'a s'ee'n ndúúcū Bernabé ndúúcū Pablo, 'i'in'yān s'ee'n chí ne'n'e taavi yú. ²⁶ Sa'n'ā s'ee'n n'deēe cuúví cuen'é yā naachi deenú yā chí vee peli-gro chí cuúví yā cáávā Señor Jesucristo ye'n'e yú. ²⁷ Chii'n chí dichó'ó 'nū Judas ndúúcū Silas. 'I'in'yān s'ee'n ní 'tiicá ntúū caa'mán yā chí cuuvi deenú nī. ²⁸ Chuū ní n'daacā canee ndúúcū Espíritu N'dai ndúúcū nús'uu diín 'nū chí nguéé i'neen 'nū vmnaa' ndís'ti mar 'áámá carga chí ngo'o ca ndís'ti caati 'āa chí ne'n'e nūu'. ²⁹ Nguéé tuu'vi nī cosa chí ngá'á yā na ídolos ndií nguéé ye'n'e yuúū ndií nguéé yuute ye'n'e 'iiti chí nge'e yíicú ndií nguéé diín ní chí cunee ní ndúúcū 'áámá 'i'in'yān chí nguéé n'giindivaacu ndúúcu nī. Ndúúti chí diín ní chuū tuu'mi ní n'daacā idiín nī. N'daacā cho'ó nī. Chuū chí ngá'á.

³⁰ 'Tiicá chí 'i'in'yān chí dichó'ó yā cuen'é na yāā Antioquía. Ní nduuvidaamā yā ndúúcu nducyaaca hermanos. Ní nica'á yā carta 'i'in'yān. ³¹ Taachí ch'ee'n yā carta mii'n ní yeenú taavi yā cáávā nduudu 'viich'etínūu'. ³² Judas ndúúcū Silas chí profetas ntúū chí ca'n'a nduudu ye'n'e Dendyuūs ní ca'á yā 'vi-ich'etínūu' ní didiitú yā hermanos ndúúcu neene n'dái nduudu. ³³ Canéé yā 'áámá tiempo mii'n ní hermanos diín yā despedir 'i'in'yān ní ne'n'e yā chí n'daacā canéé yā chí 'cuetinéé' diín yā ndúúcu vaadí 'diín'. Ní 'i'in'yān mii'n nguécunéen' yā na yāā naachi snéé 'i'in'yān chí dichó'ó yā. ³⁴ Silas mii'n canéé yíinu sa chí canéé sa mii'n. ³⁵ Pablo ndúúcū Bernabé mii'n canee yā na yāā Antioquía. Ngí'cuéen' yā nduudu Dendyuūs mii'n ní ngan'a yā evangelio chí ndúúdu ngái ye'n'e Jesucristo ndúúcu ná'n'ā yāā 'i'in'yān.

Pablo diví yā ye'n'e Bernabé ní cuen'é yā ndií 'uuvi viaje

³⁶ Cuayiivi chí cho'ó tan'duuví ngu-uvi, Pablo ngā'n'a yā ngii yā Bernabé: Nanguécunéé ntúū yú, ca'n'á yú n'diichi yú hermano s'ee'n ye'n'e nducyaaca yāā naachi che'n'e yú, ní ca'n'a yú nduudu ye'n'e Señor. Ní n'diichi yú táácá snéé yā.

³⁷ Ní Bernabé mii'n ne'n'e sa chí ca'n'á Juan chí nguuví Marcos ndúúcu sa. ³⁸ Naati Pablo mii'n ní nguéé canee yíinu sa chí candé sa 'i'in'yān chí diví yā ye'n'e sa'n'ā s'ee'n ndií yāā Panfilia. Ní 'i'in'yān mii'n nguéé che'n'é yā chí diín yā ntiin'nyu'. ³⁹ Nguéé canéé yíinú yā nguaa' maá' yā ní ndaacádaamí yā hermanos Bernabé ndúúcu Marcos ní cuen'é yā isla Chipre na barco. ⁴⁰ Pablo mii'n ní ndēēve sa sa'n'ā Silas ní ná'n'ā hermanos ca'n'a yā chí yā chí vaadí ch'ēte ye'n'e Dendyuūs cunéé ndúúcu Pablo ndúúcu Silas mii'n. ⁴¹ Ní cuayiivi cho'ó yā yāā Siria ndúúcu yāā Cilicia. Ch'etinéé chiichi yā 'i'in'yān ye'n'e yāacū.

16

Timoteo cuen'é yā ndúúcu Pablo ndúúcu Silas

¹ Cuayiivi mii'n índa sa yāā Derbe ndúúcu yāā Lистра, ní 'caandiveen' nī. Canee 'áámá sa'n'ā discípulo chí ch'ēen chí nguuví sa Timoteo, daiya 'áámá n'daataá 'i'in'yān Israel chí i'téenu tá Dendyuūs, ní chiidá sa mii'n nguéé ye'n'e ndaata 'i'in'yān Israel. ² Ní hermanos chí snéé yā yāā Lистра ndúúcu yāā Iconio nga'n'a cuaacú yā ye'n'e sá'n'ā mii'n chí neené n'dai sa. ³ Pablo mii'n ní ne'n'e yā chí ca'n'a sa nduucú yā. Ní sta'á yā sa'n'ā ní diín yā circuncidar sa'n'ā mii'n caavā 'i'in'yān Israel s'ee'n ti déénú yā nducyaaca 'i'in'yān ye'n'e yāā mii'n chí sa'n'ā mii'n daiya sa sa'n'ā chí nguéé ye'n'e ndaata Israel. ⁴ Ní taachi cho'ó yā yāā s'ee'n ca'n'a yā orden chí nn'gaacú yā chí ca'n'a apóstoles chí ca'n'a nduudu ye'n'e Dendyuūs ndúúcu 'i'in'yān ndiicú chí ngan'a ntiin'nyu' ye'n'e yāacú chí snéé yā na yāā Jerusalén chí diín yā nducuen'é chuū. ⁵ 'I'in'yān s'ee'n ye'n'e yāacú s'ee'n 'āa neé chiichi yā ndúúcu vaadí i'teenu. Ní ngí 'yaa' ca yā 'áámá nguuví taama nguuví.

Pablo n'diichi yā na visión ye'n'e yā 'áámá sa'n'ā ye'n'e yāā Macedonia

⁶ Ní cho'ó yā yāā Frigia ndúúcu yāā Galacia. Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs mii'n nguéé 'cuūn chí ca'n'á yā caa'mán yā nduudu cuaacu na yāā Asia. ⁷ Ndaá yā yāā Misia ní ne'n'e ca'n'a yā yāā Bitinia naati Espíritu mii'n nguéé 'cuūn'. ⁸ Ní cho'ó yā 'diitú yāā Misia ní cuen'é yā na yāā Troas. ⁹ Nguuinú mii'n ní Pablo mii'n ní ch'i'i 'yúúdiyaa' sá'n'ā na yāā ye'n'e sa. Ní n'diichi sa 'áámá sa'n'ā ye'n'e yāā Macedonia chééndi sa ní di'cuíftu sa Pablo ní ca'n'a sa: Cho'ó dí yāā Macedonia mii'n ní cunee di nús'uū. ¹⁰ Ní Pablo mii'n taachi n'diichi sa na 'yúúdiyaa' ye'n'e sa, cuayiivi mii'n nacadínuu 'nū chí ca'n'a 'nū yāā Macedonia. Déénú 'nū chí Dendyuūs ndēēve yā nús'uu chí caa'man' 'nū ye'n'e evangelio chí ndúúdu ngái ye'n'e Jesucristo.

Cuen'é yā vácū na yāā Filipos

¹¹ Chen'é 'nū na barco ye'n'e yāā Troas ní ndaá 'nū yúúni cuaacu na isla Samotracia. Chideēve táámá nguuví ní ndaá 'nū yāā Neápolis. ¹² Ndii mii'n cuen'é 'nū na yāā Filipos chí ye'n'e 'i'in'yān romanos ní yāā mii'n vmnáā vmnaa' ye'n'e yāā Macedonia. Ní ch'etinéé 'nū 'aama tiempo yāā mii'n. ¹³ 'Áámá nguuví sábado chí intaavi'tuunuūn yā tan'dúúca ley ye'n'é yā can'daa 'nū cuaa' dáámí cheendi va'āi ye'n'e yāā mii'n ntiin'nyu' yíicú naachi ca'n'angua'á yā ní ch'et'é 'nū. Ní ca'n'a n'deéé 'nū ndúúcu n'daataá chí nduuvidaama.

¹⁴ Miiⁿ canéé 'áamá n'daataá chí nguuví tá Lidia. N'diicui tá tĩnúuⁿ morada cua'áa yeⁿ'e yáā Tiatira. Ní i'téenu tá Dendyuūs. Táⁿ'a miiⁿ ní n'giindiveeⁿ tá. Ní Señor miiⁿ ní nnda'ai yā vaanicadiinúuⁿ yeⁿ'e tá chí cu'neē veeⁿ tá chí caaⁿ'maⁿ Pablo. ¹⁵ Ní taachí chēdinuūⁿ nīⁿ tá ndúúcu 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tá, di'cuítu tá nús'uu ní ngaⁿ'a tá: Ndúúti chí deenu nī chí 'úú 'áamá canéé ndúúcu Dendyuūs, cundáa nī vaacu ní 'cuetinée nī. Ní di'cuítu tá nús'uu ní ch'etinee nū. ¹⁶ Taachí cueⁿ'e nū na lugar chí caⁿ'angua'a nū tuu'mi ní ndaaciⁿ nū 'áamá n'daata 'līiⁿ chí canee tá ndúúcu espíritu yeⁿ'e yáāⁿ'guinūuⁿ chí diiⁿ adivinar. Ní ndaā tá nanáaⁿ nū. N'daata miiⁿ neené n'deēe idiiⁿ tá ganar yeⁿ'e 'iivi tá ndúúcu espíritu yeⁿ'e chí diiⁿ adivinar. ¹⁷ Tá 'cūi ní cān'daā tá Pablo ndúúcu nús'uu ní n'gai yiicu ta ní caⁿ'a tá: Saⁿ'a s'uuⁿ ní saⁿ'a chí dichí'vē Dendyuūs chí ch'etee n'dai chí canéé na va'ai ch'etii nguuví. Saⁿ'a s'eeⁿ n'giⁿ'i sa yúúni chí nanguaⁿ'ái yú.

¹⁸ N'daata miiⁿ diiⁿ tá 'túucā neené 'yaaⁿ nguuví. Pablo miiⁿ ní nguéé canéé yīinū sa ní caⁿ'a sá chíi sa espíritu miiⁿ: 'Úú dicho'ó diiⁿ ndúúcu chí duuchi Jesucristo chí nan'dáa di yeⁿ'e tá 'tī. Ní nan'dáa espíritu miiⁿ hora miiⁿ. ¹⁹ Taachí n'diichí 'iivi tá chí cueⁿ'e espíritu yeⁿ'e adivinanza chí diiⁿ tá ganar cáaa yā, tuu'mi sta'á yā Pablo ndúúcu Silas. Ní candée yā saⁿ'a s'eeⁿ na vaacūyāā nanáaⁿ 'iīⁿ'tyēⁿ'e. ²⁰ Ní chí'jī yā saⁿ'a s'eeⁿ nanáaⁿ 'iīⁿ'tyēⁿ'e ní caⁿ'a yā: Sán'a s'uuⁿ, 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ diiⁿ yā chí vée vaadi 'caa'va na yāā yeⁿ'e yú. ²¹ Ní ngi'cueeⁿ yā s'uuúⁿ costumbre chí nguēe 'cuaaⁿ yú ní nguéé canéé chí diiⁿ yú, caati s'uuúⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ romanos s'uuúⁿ.

²² Ní 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāā miiⁿ nduuvídaáma yā ndúúcu 'iīⁿ'tyēⁿ'e. Ní 'iīⁿ'tyēⁿ'e s'eeⁿ chíiⁿ'cuúⁿ yā catecai sa ní ca'á orden yā chí 'cueⁿ'e yā saⁿ'a ndúúcu nduucu. ²³ Ch'íiⁿú ch'ēⁿ'e yā saⁿ'a s'eeⁿ n'deeē taavi vueltas ní s'nuúⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ vácū. Ní chíi yā saⁿ'a chíiⁿ idiiⁿ yā cuidado chééndi vácū chí diiⁿ yā cuidado n'daacā saⁿ'a s'eeⁿ. ²⁴ Taachí chíiⁿdiveeⁿ yā chuū s'nuúⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ vácū chí yāanū ca ní snuūⁿ chíichí yā ca'a sa na cepo.

²⁵ Man'a yāā miiⁿ taachi Pablo ndúúcu Silas ngā'ángua'á yā ní ngita yā canciones yeⁿ'e Dendyuūs ní 'iīⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ vácū miiⁿ ní n'giindiveeⁿ tá. ²⁶ Hora miiⁿ diituu nuⁿ'u yāā ní cimientos yeⁿ'e vácū miiⁿ ní nuⁿ'u. Ní hora miiⁿ nūuⁿ nducyaaca cheendi vácū miiⁿ ní náguayā. Ní ndaatí ca'a yā ndúúcu ta'a yā nducyáacā 'iīⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ vácū. ²⁷ Saⁿ'a soldado chí canéé cuidado vácū miiⁿ taachí nduuchi sa chí cyaadu sa, ní n'diichi sa chí sdá'ái nducyaaca cheendi vácū. Tuu'mi ní nntun'dáa sa espada yeⁿ'e

sa ní neⁿ'e sa 'caaⁿ'nuⁿ maaⁿ sa saⁿ'a, caati nadacadíinuuⁿ sa chí 'iīⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ vácū miiⁿ cheenú yā. ²⁸ Pablo miiⁿ 'cai yiicu sa ní ngaⁿ'a sa: Nguéé diiⁿ di ndúúcu di 'tíicā. Nducyaacā nū snée nū.

²⁹ Tuu'mi ní saⁿ'a miiⁿ ngiica sa deēve. Chindáa sa ngeēnū sa ch'etii cuarto miiⁿ. Ní yinduuví sa ní chíntii'ya sa na ca'a Pablo ndúúcu Silas. ³⁰ Ní tun'dáa sa saⁿ'a s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Ndís'tī Señores, ¿táacā diiⁿ ní 'iicu nanguaⁿ'ái?

³¹ Saⁿ'a s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Cu'téenu di Señor Jesucristo nícu nanguaⁿ'ái di ndúúcu 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di ná vaacu di.

³² Ní caⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Señor saⁿ'a miiⁿ ndúúcu nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ ná vaacu sa. ³³ Saⁿ'a miiⁿ ní hora miiⁿ nūuⁿ yeⁿ'e yāā sta'a sa 'iīⁿ'yāⁿ ní naāⁿ nū sa chí ya'ái yeⁿ'e yā. Cuayivi miiⁿ ní chēdinuūⁿ nīⁿ saⁿ'a miiⁿ ndúúcu nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e sa. ³⁴ Ní candée sa 'iīⁿ'yāⁿ na vaacu sa ní ca'a sa chí che'e yā. Nducyáaca yā navaacu sa yeenú taavi yā chí s'téenu yā Dendyuūs miiⁿ.

³⁵ Chideēve táamá nguuví miiⁿ 'iīⁿ'tyēⁿ'e s'eeⁿ dichó'o yā policía chí yaa'vi sa saⁿ'a ní caⁿ'a sa: N'deēchi yā saⁿ'a s'eeⁿ. ³⁶ Ní saⁿ'a soldado chí canee cuidado cheendi vácū chíi sa Pablo nduudú 'cū: 'iīⁿ'tyēⁿ'e yaa'vi yā 'úú chí 'úú tun'daā ndís'tī. Maaⁿ ní cho'ó ní ní caⁿ'a ní ndúúcu cuidado. ³⁷ Naati Pablo miiⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iīⁿ'yāⁿ: Cuayivi chí chíiⁿú ch'ēⁿ'e yā nús'uu nanáaⁿ 'iīⁿ'yāⁿ ndíi nguéé itiinguuneē yā yeⁿ'e asunto miiⁿ de'ē chí caaⁿ'mā nū ní candée yā nús'uu vácū, ¿áá ntun'dáa n'de'í yā nús'uu, tí nús'uu 'iīⁿ'yāⁿ romanos s'uuuⁿ ní s'nuúⁿ yā nús'uu vácū?

³⁸ Ní soldado s'eeⁿ ní ca'a sa chí cádiinuuⁿ 'iīⁿ'tyēⁿ'e. Taachí chíiⁿdiveeⁿ yā chuū ní dii'yā yā chíi taachi chicadiinúuⁿ yā chí romanos 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁹ Ní 'iīⁿ'tyēⁿ'e ndaā yā ní di'cuítu yā 'iīⁿ'yāⁿ. Ní tun'dáa yā 'iīⁿ'yāⁿ vácū. Ní chíi yā saⁿ'a s'eeⁿ chí nan'daa sa na yāā miiⁿ. ⁴⁰ Tuu'mi ní taachi nan'daa yā vácū sndaā yā na vaacu 'áamá n'daataá chí nguuví Lidia. Ní n'diichí yā hermanos ní chíi yā 'iīⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā ndúúcu cuidado. Ní cunaⁿ'a yā.

17

Nduuvitaáⁿ yā na yāāⁿ Tesalónica

¹ Cho'ó yā yāāⁿ Anfípolis, cho'ó yā yāāⁿ Apolonia ní ndaā yā na yāāⁿ Tesalónica. Naachi vée 'áamá yaacū sinagoga yeⁿ'e 'iīⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ² Ní Pablo miiⁿ ti 'āa ndii níiⁿ'nuⁿ yā chēⁿ'e yā naachi snée 'iīⁿ'yāⁿ. Ní 'iīⁿ'nuⁿ sábado chí ntaavi'tuunúuⁿ yā, caⁿ'a yā ndúúcu nducyaaca yā nduudú yeⁿ'e Dendyuūs. ³ Chí'cueeⁿ sá ní caⁿ'a sa yeⁿ'e chí neené nguūⁿ na Escrituras. Ngaⁿ'a sa chí canéé chí Cristo 'cuvi yā ní nduuchi

yā nguaa tinán'a. Ní Jesús yem'e chi 'úú chi chi ngan'a, Jesús miin' chi Cristo chi Ndyuūs deēve yā.

⁴ Nán'a 'iin'yān s'een s'téenu yā ní ndu-uvidaamá yā ndúúú Pablo ndúúú Silas ndúúú n'dee n'dái 'iin'yān s'een chi nguée yem'e ndaata Israel chi 'iin'yān n'dai taavi, ndúúú n'dee n'dái n'daataa chi n'dái taavi, nguée duu'vi yā. ⁵ Tuu'mi ní 'iin'yān Israel s'een chi nguée i'téenu yā ní nguée yā sta'a yā ná'a sa'n'a chi nguée n'daacā sa'n'a chi 'daān'di. Ní n'dee nduvidaamá yā ní nduui taān yā 'iin'yān yāān miin' ní ndaa stan'a vaadicadinuu yem'e yā. Ní sta'a yā 'iin'yān yem'e vaacu Jasón. Ní nen'e yā tun'daa yā Pablo ndúúú Silas nanáān 'iin'yān yāān miin'. ⁶ Naati nguée nindaāca yā 'iin'yān s'een. Candée yā Jasón ndúúú ná'n'a hermanos nanáān 'iintye'n'e yem'e yāān miin'. Ní 'cai yicú yā: Sán'a s'úu' nidi'vaachi sā nducyáacá 'iin'yān yem'e núu'mán i'yee'di ní ndaa sa ndii' muún'. ⁷ Ní Jasón miin' snée yā 'iin'yān s'een na vaacu sa. Ní nducyaaca yā nguée idi'yi yā tan'dúúú chi ngan'a César. 'Iin'yān s'een ngan'a yā ti vée táamá rey chí Jesús.

⁸ Ní 'iin'yān s'een ndúúú 'iintye'n'e yem'e yāān 'cūu nduui taān yā taachi ch'iindiveén yā chuū. ⁹ Tuu'mi ní sta'a yā tuumi yem'e Jasón ndúúú ná'n'a yā ní n'deechi yā 'iin'yān.

Pablo ndúúú Silas na yāān Berea

¹⁰ Tuu'mi núu' hermanos dichó'o yā Pablo ndúúú Silas ndii yāān Berea. Ní taachi ndaā yā miin' ní ndaa yā na yaacú sinagoga yem'e 'iin'yān Israel s'een. ¹¹ 'Iin'yān s'uu' n'daacá yā nanáān Dendyuūs nguée tan'dúúú 'iin'yān chi snée yā na yāān Tesalónica. Sta'a yā nduudu miin' ndúúú vaadi yeenú ní ch'een yā nguui nguui Escrituras. Nen'e yā n'diichi yā, 'áá cuaacu chí t'íicá? ¹² Neen'e 'yaa' yā s'téenu yā, n'daataa chi nguée yem'e ndaata Israel chí tán'a n'dai taavi ndúúú néen'e 'yaa' sa'n'a. ¹³ Taachi 'iin'yān Israel s'een yem'e yāān Tesalónica chicadínuu yā chí 'iin'yān yem'e yāān Berea 'aa deenú ntúu' yā yem'e nduudu yem'e Dendyuūs cáāvā chí ngan'a Pablo, tuu'mi ní che'n'e yā miin'. T'íicá ntúu' ca'a yā vaadi 'caa'va 'yaa' 'iin'yān. ¹⁴ Hora miin' núu' hermanos dichó'o yā Pablo ndii na nuu'nin'yān'a. Ní Silas ndúúú Timoteo ch'etiné yā miin'. ¹⁵ 'Iin'yān chí cánée chí can'daa yā Pablo, candée yā sa'n'a miin' na yāān Atenas. Ní Pablo ca'a sa orden 'iin'yān s'een chí dichó'o yā Silas ndúúú Timoteo naachi cunée sa chinúu' cue'n'e 'núu'. Ní cue'n'e 'iin'yān s'een.

Pablo na yāān Atenas

¹⁶ Pablo miin' canee ngiinu sa 'iin'yān na yāān Atenas. Ní neen'e ndaachi ndii espíritu yem'e sa taachi n'diichi sa nducyaaca 'iin'yān yem'e yāān chí néen'e i'téenu yā ídolos. ¹⁷ Ca'n'a yā n'dee n'dái ná yaacú sinagoga ndúúú

'iin'yān Israel s'een ndúúú 'iin'yān chí i'téenu yā chí maa' ní 'iin'yān Israel. Ní nguui nguui ca'n'a ntúu' yā ndúúú 'iin'yān chí snée yā nii'vē. ¹⁸ Ní ná'n'a 'iin'yān chí ch'een chí neen'e n'dái t'ii'n, 'iin'yān s'een yem'e 'iin'yān epicureos, yem'e 'iin'yān estoicos ní n'gēcú cheendí yā ndúúú yā. Ní n'dúúú 'iin'yān ngan'a yā: 'De'e nen'e caa'ma' sán'a 'cūu chí tá'ti n'dee ngan'a sá? Ní ná'n'a yā ní ca'n'a yā: Ngan'a sa tan'dúúú chí 'iin'yān chí ngan'a yem'e ndyuūs ngai. Pablo miin' ca'n'a yā yem'e evangelio chí ndúúú ngai yem'e Jesucristo ní yem'e 'iin'yān chí nduuchi yā nguaa tinán'a. ¹⁹ Ní sta'a yā sa'n'a ní ndaā yā nanáān 'iintye'n'e ndúúú sa yiicú chí nguui Areópago. Ní ca'n'a yā: 'Áá cuuvi cádínuu' 'nú de'ē chí ca'cueén ní chí ngai chí ngan'a ní? ²⁰ Ngan'a ní dendu'ú chí n'daa' ní nen'e 'nú cadínuu' 'nú de'e nen'e caa'mā chuū.

²¹ (Naati 'iin'yān yem'e yāān Atenas ndúúú 'iin'yān chí snúu' yúúni chí snée yā miin', nguée tuumicadínuu' yā yem'e taama naan', caati dámaān nen'e 'caandiveén yā ní caa'ma' yā cosa chí ngai.)

²² Tuu'mi ní Pablo miin' chéendii sa náávta'n'a 'iintye'n'e yiicú chí nguui Areópago, ní ca'n'a sa: Ndis'ti sa'n'a yem'e yāān Atenas, 'úu tuumicadínúu' yem'e ní chí neen'e i'téenu ní ndyuūs s'een. ²³ Cho'ó ní n'diichi lugar naachi cu'téenu ní ndyuūs s'een yem'e ní. Ndaacá 'áamá na santo naachi canée nguū' nduudu 'cūu, NDUUUS CHI NGUUE N'DIICHI YÚ. Ndyuūs chí ndis'ti nguée n'diichi ní ní i'téenu ní, Ndyuūs miin' chí 'úu ní ngan'a.

²⁴ Ndyuūs chí din'dái yā i'yee'di ndúúú tanducué'n'e chí vée i'yee'di, Señor miin' chí yem'e yā nanguui ndúúú yem'e na yā'āa miin'. Ní nguée canúu' yā yaacú chí nín'dai ta'a 'iin'yān. ²⁵ Ndii nguée ndúúú chí nen'e yā de'ē vee yem'e 'iin'yān caati 'iin'yān miin' ní ca'a yā vida nducyaaca 'iin'yān yem'e i'yee'di ndúúú 'yúúne chí yiicú yā ndúúú tanducué'n'e dendu'ú.

²⁶ Ndyuūs diin' yā chí 'áamá ndaata nducyáacá 'iin'yān chí 'cuetinée yā vmnaa' yā'āa. Ní vmnāān vmnaa' diin' yā señalar yā'āa naachi 'cuetinée yā ndúúú tiempo chí 'cuetinée yā na yā'āa. ²⁷ Dendyuūs s'neén yā 'iin'yān na yā'āa chí n'nuún yā Dendyuūs miin' ndúúú chí cuuvi ndaā nín'nuún yā níúú ndaacá yā 'iin'yān, 'áará chí cuaacu nínn'yún nguée ya'aí canée yā yem'e ca'áamá ca'áamá s'uuu'. ²⁸ Ní cucáāvā 'iin'yān miin' canduuchi yú ní inu'u yú ndúúú yā ní s'uuu' 'cuetinée yú ndúúú yā. Tan'dúúú chí ca'n'a tanán'a 'iin'yān poetas yem'e ní: Tí ndáátá yem'e Ndyuūs s'uuu'. ²⁹ Canee yú na ndaata yem'e Dendyuūs. Nguée cánée chí nadacadínuu' yú chí Dendyuūs miin' tan'dúúú 'dín'nguaa' 'iin'yān, tan'dúúú

'dín'nguεε 'iín'yān, tan'dúúacā tuúú 'iín'yān, tan'dúúacā chi sa'nā dín'dái ndúúú vaadi cadiinúu'n yen'e sa. ³⁰ Tuu'mi ní Dendyuūs nguée díi'n cuenta yen'e tiempo yen'e vaadi tonto yen'e 'iín'yān. Maa'n ní Ndyuūs ca'á yá orden nducyaaca 'iín'yān nducué'n'e cuaa'n chi 'iín'yān ndaacadáámí yā yen'e nuu'ndí yen'e yā. ³¹ Cáávā chuū Dendyuūs 'cuu'n'mi' yā 'áámá nguuví chi díi'n yā juzgar 'iín'yān yen'e i'n'yee'dí ndúúú justicia cucáávā sa'nā mii'n chí ndεεve. Cáávā sa'nā mii'n Dendyuūs díi'n yā chí nducyaaca 'iín'yān deenú yā chí cuaacu chi Dendyuūs nadacuée'n yā sa'nā nguaa'n tiná'nā.

³² Taachí ch'iindiveén yā chí nduuchi yā nguaa'n tiná'nā, nán'a yā díi'n duuchi yā 'iín'yān. Níicú nán'a yā ca'n'a yā: 'Áa 'caandivee'n ntúu'n 'nú yen'e' ní ndii táámá.

³³ Pablo mii'n nan'daa sa naavtan'a yen'e yā. ³⁴ Nán'a yā chí'téenu yā ní nduuví-daamá yā ndúúú Pablo mii'n. Nguaa'n 'iín'yān mii'n canee 'áámá sa'nā Dionisio yen'e 'iín'tyén'e concilio chi nduuvídaamá yā na lugar Areópago ndúúú 'áámá n'daataá chí nguuví tá Dámaris, ndúúú táámá 'iín'yān s'ee'n ndúúú 'iín'yān mii'n.

18

Pablo na yáan Corinto

¹ Cuayíivi chí chó'oo chuū Pablo mii'n ní nan'daa sa yen'e yáan Atenas ní cue'n'e sa na yáan Corinto. ² Ní ndaaca sa 'áámá sa'nā Israel chí nguuví sá Aquila. Sa'nā mii'n yen'e yáan Ponto chí cáámá ndaa sa yen'e yáan Italia ndúúú tá'nā sa chí nguuví Priscila tí Claudio mii'n chí rey ch'εεte ní ca'a sa orden chí nan'daa nducyaaca 'iín'yān Israel s'ee'n yen'e yáan Roma. Pablo cue'n'e sa naachi canée 'iín'yān s'ee'n. ³ Sa'nā mii'n ní dáámá díi'n sa ntiin'yū'n ní canée sá ndúúú yā. Dáámá núu díi'n yā ntiin'yū'n. Ntiin'yū'n yen'e 'iín'yān s'ee'n chí dín'dái yā va'ai tii'núu'n. ⁴ Ní nguuví nguuví sábadu mii'n Pablo n'deeé indeé yā na yáacú sinagoga. Ní díi'n yā chí nduuvídaamá yā 'iín'yān Israel s'ee'n ndúúú 'iín'yān s'ee'n chí nguée yen'e ndaata Israel lado yen'e yā.

⁵ Taachi Silas ndúúú Timoteo ndaa yā yen'e yáan Macedonia, Pablo mii'n 'aama canée sá chí nga'nā sa nduudu yen'e Dendyuūs. Ní nga'nā sa nduudu cuaacu ní nga'nā sa ngii sa 'iín'yān Israel s'ee'n chí Jesús mii'n chí Cristo. ⁶ Ní 'iín'yān s'ee'n nga'nā yá contra yen'e Pablo ní 'caa'va yā yen'e sa. Pablo chí'díi sa tiinuú'n yen'e sa. Ní Pablo ca'nā sa chíi sa 'iín'yān: Ndis'tii ní canée chí 'áa maán ní can'díicú ní chí cuuvi ndúúú ní. 'Úú nguée can'díicú yen'e chíi. Maa'n ní ca'nā ndúúú 'iín'yān s'ee'n chí nguée yen'e ndaata Israel.

⁷ Nan'daa sa mii'n ní cue'n'e sa na vaacu 'áámá sa'nā chí nguuví Justo chí i'téenu sa

Dendyuūs. Vaacu sa canée sá na nii'nuún na yáacú sinagoga. ⁸ Níicú sa'nā Crispo sa'nā chí ndii tii'n yen'e yáacú sinagoga s'téenu sa Señor 'iivú Ndyuūs ndúúú nducyaacá yā na vaacu sa. Ní neené yaa'n 'iín'yān yen'e yáan Corinto mii'n chí'ndiveén yā. Ní s'téenu yā ní chéedinuú'n nī yā. ⁹ Tuu'mi ní Señor ca'nā yā ndúúú Pablo na 'yúúúyaa'n yen'e sa: Nguée 'va'a díi caán'mān díi. Nguée cunée 'dii'n cheendí díi. ¹⁰ Caati 'úú canee ndúúú díi ní mar 'áámá 'iín'yān nguée díi'n n'gíinu yā ndúúú díi. Tí 'úú neené n'deeé 'iín'yān chí vée ní yen'e na yáan 'cúu.

¹¹ Ní canee sá mii'n 'áámá nduuyū canee man'a. Chí 'cuae'n sa nduudu yen'e Dendyuūs 'iín'yān s'ee'n.

¹² Taachi sa'nā Galión canée sá 'iín'tyén'e gobernador yen'e yáan Acaya, tuu'mi ní 'iín'yān Israel s'ee'n ní nducueen yā tí nduuví-daamá yā contra Pablo. Ní candé yā sa'nā nanáan silla yen'e juez mii'n. ¹³ Ní ca'nā yā: Sa'nā 'cúu nga'nā sa chí 'iín'yān s'ee'n cu'téenu yā Dendyuūs nguée tan'dúúú chí nga'nā ley.

¹⁴ Taachi Pablo mii'n ní tuca'a sa ca'nā sa, tuu'mi sa'nā Galión nga'nā sa ngii sa 'iín'yān Israel s'ee'n: Ndis'tii 'iín'yān Israel s'ee'n, ndúúú chí 'áámá cosa chí ya'ai n'dai chíi o 'áámá tina'nā n'dii yā tuu'mi ní cuaacu cucheé ndúúú ní. ¹⁵ Nduúú chí vaadí tiingu-uneén yen'e nduudu yen'e ní ndúúú chí du-uchi 'iín'yān ndúúú yen'e ley yen'e ní, tuu'mi ní, ndis'tii, díi'n ní juzgar chuū. Tí 'úú nguée ne'n'e díi'n juzgar chí 'tuúú.

¹⁶ Tuu'mi ní tun'daa yā 'iín'yān chuva'ai yen'e cuarto yen'e juez. ¹⁷ Tuu'mi ní nducyaacá 'iín'yān chí nguée yen'e ndaata Israel sta'á yā sa'nā Sóstenes chí chéendii vmnaa'n yen'e yáacú sinagoga ní ch'e'n'e yā sa'nā nanáan silla yen'e juez. Naati Galión mii'n nguée díi'n yā cuenta yen'e nducueén'e chuū.

¹⁸ Níicú Pablo mii'n neené 'naa'n canee sa mii'ya ní ca'nā sa hermanos: Cuidado 'cuae'tinée ní. Cue'n'e sa na barco na yáan Siria ndúúú 'áámá tá'nā chí nguuví Priscila ndúúú 'áámá sa'nā chí nguuví Aquila. Vmnaa'n vmnaa'n na yáan Cencrea Pablo mii'n 'chiica sa yuúú tii'n sa tí 'áámá seña chí díi'n sa compromiso ndúúú Dendyuūs. ¹⁹ Tuu'mi ní ndaa sa yáan Efeso ní Pablo s'nee'n sá 'iín'yān mii'n. Ní snda maán sa na yáacú sinagoga mii'n. Ní ca'nā sa ní n'deeé ndee sá ndúúú 'iín'yān Israel s'ee'n. ²⁰ 'iín'yān s'ee'n dí'cuíú yā sa'nā chí 'naán cunee sa ndúúú yā naati nguée chí 'tuucá. ²¹ Naati yaa'vi sá 'iín'yān ní ca'nā sa: Cánée chí nguεεcúndí na yáan Jerusalén cáávā 'viicu chí cuchí. Nguεεcunée ntúu'n n'diichi ndis'tii ndúúú chí Dendyuūs ne'n'e yā. Ní chiica sa yen'e yáan Efeso ní cue'n'e sa ná barco.

Pablo ndaá yá yáán Antioquía ní cue'n'e yá ndii chí 'iinnu' viage

²² Cuchee sá na yáán Cesarea ní che'n'e sá dii' sa saludar hermanos chí ca'n'á yá na yaacú. Tuu'mi ní cue'n'e sa na yáán Antioquía. ²³ Canéé sá mi' 'áamá tiempo. Cun'dáa sa ní cue'n'e sá na orden ye'n'e nducyaaca yá'aa Galacia ndúúcu yá'aa Frigia. Ní s'nee' chiichi sa nducyaaca 'iinyá' chí i'téenu yá Cristo ná vaadi i'teenu.

Apolos ngar'á yá nduudu cuaacu na yáán Efeso

²⁴ 'Áamá sa'n'a Israel chí nguuví sa Apolos ndáa sa yáán Efeso ye'n'e yáán vaacú sa chí nguuví Alejandría. Sa'n'a mi' sa'n'a chí deenú taavi sa. Neené n'deeve nduudu ye'n'e sa ní véé valor sa chí caán'mā sa Escrituras chí canéé nguū. ²⁵ Sa'n'a mi' ní 'áamá 'iinyá' chí 'cueén yá sa'n'a yúuní ye'n'e Señor mi'. Ní sa'n'a mi' ní dii' sa ndúúcu núu'mā' espíritu ye'n'e sa. Ní nga'n'a sá ng'í'cueén sa cue'n'e daā'ma' nduudu ye'n'e Dendyuūs mi'. 'áará chí dāma'ni deenu sa ye'n'e chí cheedinuū'ní Juan. ²⁶ Ní Apolos mi' tucá'a sa ca'n'a sa nguée ndúúcu vaadi 'va'a cheeti yaacú sinagoga taachí sa'n'a Aquila ndúúcu tá'n'a sa Priscila ch'iindivee' yá, s'neén vi'i yá sa'n'a ní chí'cueén' cá yá sa'n'a más ca ye'n'e yúuní cuaacu ye'n'e Ndyuūs. ²⁷ Apolos ne'n'e sa cho'o sa yá'aa Acaya, ní hermanos ní ca'n'a yá chí ca'n'a sá'n'a mi'ya. Ní hermanos dingúu' yá ye'n'e 'iinyá' s'een chí i'téenu yá Cristo chí 'cuaa' yá sa'n'a. Tuu'mi ní ndaa sa mi' ní chinnee taavi sa 'iinyá' chí i'téenu yá cáávā favor ch'ee'te ye'n'e Dendyuūs. ²⁸ Ndúúcu nducue'e poder n'deéé ch'écú cheendi sa ndúúcu 'iinyá' Israel s'een nanáa' nducyaaca 'iinyá' s'een ní ng'ini sa chí Jesús mi' chí Cristo chí nndeeve Dendyuūs cáávā Escrituras.

19

Pablo na yáán Efeso

¹ Taachí canéé Apolos mi' yáán Corinto, Pablo mi' chí'ínú che'n'e sa yá'aa ye'n'e dis-trito cuaa' niinuū' ní ndaa sá yáán Efeso. Ní ndaaca sá ndúúví sa'n'a chí i'téenu yá Cristo. ² Ní ca'n'a sa: 'Áá dii' di recibir Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs taachí chí'teenu di? Ní 'iinyá' s'een mi' ní ca'n'a yá: Nguée ng'iindivee' nū chí véé Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs.

³ Tuu'mi ní ca'n'a sa: 'Zdu'u cheedinuū'ní dii? 'iinyá' s'een ní cā'n'a yá: Cheedinuū'ní nū cucáávā nduudu Juan.

⁴ Pablo mi' ní ca'n'a sa: Juan mi' cheedinuū'ní sa chí cuedinuū'ní 'iinyá' ye'n'e chí indaacadaamí yá ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yá, ní Juan ngar'a sa ngii sa 'iinyá' chí cu'téenu yá 'iinyá' chí cuchii yá cuaa' dáamí sá. 'iinyá' 'cúu chí Cristo Jesús mi'.

⁵ Taachí ch'iindivee' yá chuū cheedinuū'ní yá ndúúcu chí duuchi Señor Jesús mi'. ⁶ Taachí Pablo sn'duū' ta'á yá vmnaa' ye'n'e 'iinyá' s'een tuu'mi ní ndaa vmnaa' ye'n'e 'iinyá' s'een Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Ní ca'n'a yá davaacu chí n'dáá' ní ca'n'a yá chíi chí Dendyuūs yaa'vi yá. ⁷ Sa'n'a s'een ní ngii sa tan'dúúca ndiichúúví sá.

⁸ Sndáá Pablo mi' na yaacú sinagoga mi' ní ca'n'a cuaacú sá taandúu cuuvi 'iinnu' 'iyyu, nguée ndúúcu vaadi 'va'a. Ní n'cuee' sa ní nga'n'a sa ndii ne'n'e sa chí cu'téenu yá ye'n'e chí Dendyuūs nga'n'a yá nti'nyu'. ⁹ Naati dii' chechi ná'n'a yá na staava ye'n'e yá ní nguée chí'téenu yá. Nguée ca'n'a yá n'daacá ye'n'e yúuní ye'n'e Dendyuūs mi' nanaa' nducyaaca 'iinyá'. Ndaacadaamí Pablo ye'n'e yá ní snee vi'i sa 'iinyá' chí i'teenu yá Cristo. Ng'í'cuee' sá nguuví nguuví ná escuela chí nguuví Tiranno. ¹⁰ Canéé sá taanduu 'úuvi nduuyú. 'Tíicá chí nducyaaca 'iinyá' chí snee yá na yá'aa Asia, 'iinyá' Israel s'een ndúúcu 'iinyá' s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel ch'iindivee' yá nduudu ye'n'e Señor Jesús. ¹¹ Dendyuūs mi' dii' yá vaadi ng'iiu ch'ee'te n'dai cáávā ta'a Pablo mi'. ¹² Manera chí 'tíicá sta'a yá paños ndúúcu delantales chí tuu'vi cuerpo ye'n'e Pablo ní candée yá nanáa' 'iinyá' ngiita. 'Iicu ndiiví ca'ai ye'n'e yá ndúúcu 'yúuné s'een chí nguée n'daacá ye'n'e yáán'nguiniū'.

¹³ Tuu'mi ní ná'n'a 'iinyá' Israel s'een chí ngiicá yá ndii mi' ndii 'muu' chí nga'n'a yá ndúúcu espíritu chí nguée n'daacá ye'n'e yáán'nguiniū' ne'n'e yá caa'n'mā yá chí ye'n'e Jesús mi'. Ní nga'n'a yá: 'Úu ní caacá cáávā Jesús mi', 'iinyá' chí nga'n'a Pablo ye'n'e chí can'daā na cuerpo mi'.

¹⁴ 'Áamá sa'n'a chí nguuví Esceva véé ndeéchē daiya sa chí sa'n'a s'een. Sa'n'a mi' ní sa'n'a Israel ní sa'n'a chí nga'n'a nti'nyu' ye'n'e chiiduú s'een ye'n'e Israel. Ní daiya sa dii' yá chuū. ¹⁵ Nan'guēcúta'á espíritu chí nguée n'daacá ye'n'e yáán'nguiniū' ní ca'n'a yá: 'Úu ní ndiichi Jesús mi' ní deenú ntúū du'u chí Pablo. Ndís'ti, 'Zdu'u ndís'ti?

¹⁶ Ní 'iicu sa'n'a chí canee sa ndúúcu espíritu chí nguée n'daacá cú'u sá ndúúcu 'iinyá' s'een, ní chíchee sa ndúúcu 'iinyá' s'een ní dii' ca sá ndúúcu 'iinyá' s'een. 'iinyá' s'een ní cheénu yá ye'n'e va'ái mi'. 'Áa ntéé snúū' yá catecai vmnáa' yá ní nca'ái yá. ¹⁷ Chuū chicadiinuū' nducyaaca 'iinyá' chí snee na yáán Efeso, tan'dúúca 'iinyá' Israel s'een 'tíicá ntúū' 'iinyá' s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní nducyaaca yá dii'yá yá chí. Ní chíi ch'ee'te ca Señor Jesús mi'.

¹⁸ Neené yaa'n yá chí s'téenu yá ní ndaa yá. Ní ca'n'a yá chí véé nuu'ndi ye'n'e yá. ¹⁹ Neené yaa' 'iinyá' chí ch'ee' yá cosas magias ndéé yá libros ye'n'e yá ní chicyá'n'a yá nanáa'

nducyaaca 'i'in'yān. Ntun'dāa yā cuenta ye'n'e libros ní chiacadiinúú yā chí ngíi 'uúvī ngeεcu ndiichi mīl tuūmī ye'n'e 'dii'nguεε. ²⁰ 'Tiicā chíi 'yaa'n 'i'in'yān chí chí'teenu ndu-duu ye'n'e Señor 'iivú Dendyuūs mii'. Ní 'áámá canéé chíichi yā nduudú Dendyuūs mii'.

²¹ Cho'oo chúū ní Pablo mii' nacadiinu sa na staava ye'n'e sa chí cho'ó sa na yá'n'aa Macedonia ndúúcu yá'n'aa Acaya ní cuayi-ivi ca'n'a sa na yá'n' Jerusalén. Ní nga'n'a sa: Cuayiivi chí 'āā che'n'é yáān s'ee'n canee chí n'diichi ntúū yáān Roma. ²² Ní dicho'o na yá'n'aa Macedonia 'uúvī sa'n'a, Timoteo ndúúcu Erasto chí cunnée yā 'i'in'yān. Pablo mii' canee sa 'áámá tiempo na yá'n'aa Asia.

'Caa'vá yā na yáān Efeso

²³ Tiempo mii' ch'iindí 'áámá vaadí 'caa'va ch'εεte ye'n'e yúúni ye'n'e Dendyuūs mii'. ²⁴ Caati cunee 'áámá sa'n'a chí nguuvī sa Demetrio chí din'dái sa yaácú n'gaiyāā ye'n'e imagen chí nguuvī Diana. Dámaān 'dii'nguεε din'dái sa. Ní dii' sa ganar n'deeε taavi tuūmī ye'n'e ntii'nyu'n ye'n'e sa ndúúcu sa'n'a s'ee'n chidin'dái yā yaácú n'gaiyāā s'ee'n. ²⁵ Demetrio mii' ní dii' sa chí nduuvidaamá sa'n'a s'ee'n chí idiin' ntii'nyu'n mii'. Ca'n'a Demetrio: Ndis'tiī sa'n'a, déenu ní chí vée tuumī ye'n'e yú ye'n'e ntii'nyu'n 'cūū. ²⁶ Naati inaān ní ní n'giindiveén ní chí Pablo 'cūū taanduvée dii' sa chí neené n'dai 'i'in'yān s'téenu yā. Nguéε dámaān yāān Efeso ti nuu'ma'n yá'n'aa Asia. Ní nga'n'a sa chí nguéε dendyuūs s'ee'n chí din'dái yā ndúúcu ta'á yā. ²⁷ Nguεε dámaān negocio ye'n'e yú chí vée peligro ye'n'e chí 'aa ntée du'ū vεε. 'Tiicā ntúūn yaácú ye'n'e imagen Diana chí ch'εεte mii', mar 'áámá 'i'in'yān 'āā ntée ne'n'e yā. Ní tuca'á yā natuuvī yā chí ch'εεte ye'n'e Diana mii' chí i'teenu nuu'ma'n nación ye'n'e yá'n'aa Asia ndúúcu núm'dáa'n 'i'yeedí 'cūū.

²⁸ Taachí ch'iindiveén yā chuū nduuvī taān yā ní 'cai yā, nga'n'a yā: Ch'εεte n'dai tá tá'n'a imagen Diana ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e yáān Efeso.

²⁹ 'i'in'yān yáān mii' chidáān ye'n'e yā. Ní sta'á yā sa'n'a chí nguuvī Gayo ndúúcu sa'n'a chí nguuvī Aristarco ní candéε yā sa'n'a s'ee'n na teatro. Sa'n'a mii' ní ye'n'e yá'n'aa Macedonia ní compañeros ye'n'e Pablo. ³⁰ Pablo mii' ne'n'e sa can'dáa sa nanaān 'i'in'yān yáān mii' naati 'i'in'yān s'uú' chí i'téenu yā Cristo nguéε 'cuú' yā. ³¹ Dendú'ū ná'n'a 'i'in'tyén'e sa'n'a ye'n'e yá'n'aa Asia, sa'n'a chí amigo ye'n'e Pablo dichó'o yā caaca ye'n'e chí nga'n'a yā chí nguéε ca'n'a sa na teatro. ³² Ná'n'a yā n'gai yā 'áámá cosa, ná'n'a yā táámá cosa ti ngiídáān ye'n'e yā. Ná'n'a yā mii' ní nguéε déénu yā de'ε cáāvā nduuvidaamá yā. ³³ Ní 'i'in'yān ye'n'e Israel tun'dāa yā Alejandro nguaa'n 'i'in'yān chí n'deeε n'dái. 'i'in'yān Israel s'ee'n ingúúndai yā sa'n'a. Tuu'mi ní Alejandro mii'

ca'a sa ndúúcu ta'a sa chí cunee 'diiin'. Ne'n'e sa caa'ma sa ye'n'e maa'n sa nanaān 'i'in'yān yáān mii'. ³⁴ Taachí tuumicadiinúú yā chí sa'n'a Israel sa'n'a mii' nducyáácá yā 'cai yā taanduu 'uuvī hora: Ch'εεte n'dai imagen ndyuūs Diana ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e yáān Efeso.

³⁵ Tuu'mi ní sa'n'a 'i'in'tyén'e chí idingúūn dii' sa chí 'caadii nducyaaca yā cheendi yā ní ca'n'a sá: Ndis'tiī sa'n'a s'ee'n ye'n'e yáān Efeso, ¿du'ū sa'n'a chí nguéε deenu sa chí 'i'in'yān ye'n'e yáān Efeso dii' yā cuidado yaácú ye'n'e tán'a ch'εεte n'dai chí imagen Diana ní imagen ye'n'e tá chí ndaā ye'n'e nangu-uví? ³⁶ Deenu yú chuū chí mar 'áámá 'i'in'yān nguéε cuuvi caa'mán yā contra ye'n'e chuū. Ndis'tiī canéé chí 'cuεtinée 'dii' ní ní in-adacadiinúūn ní. Ní nguéε dii' ní de'ε vεε. ³⁷ Naati candéε ní sa'n'a s'ee'n ti nguéε dii' duucú sá 'áámá cosa ye'n'e yaácú ndii nguéε ndúú nga'n'a rá yā chí nguεε n'daaca lado ye'n'e imagen dendyuūs n'daataá ye'n'e yú. ³⁸ Nduuti chí Demetrio mii' ndúúcu taná'n'a 'i'in'yān chí dii' yā ntii'nyu'n mii' vée vaadi 'caa'va ndúúcu sa o dendú'ū contra 'áámá 'i'in'yān, tuu'mi ní, can'dée yā sa'n'a vaacuyáān ní vée sa'n'a 'i'in'tyén'e. Mii' ní cuuvi caa'ma'n 'áámá yā táámá yā. ³⁹ Nduúti chí ngiicá ní ye'n'e táámá naa'n dendu'ū 'i'in'tyén'e s'ee'n cuuvi cáān'ma'n yā chéε chí cuaacu. ⁴⁰ Tí cáándá ye'n'e yú chí caaca nuu'ndí yā ye'n'e yú ní cadiiinúú yā ye'n'e chí 'cai yú 'maa'n. Nguéε mar 'áámá nduudu chí caa'ma'n yú ye'n'e chuū.

⁴¹ Taachí ca'n'a yā chuū ní dii' yā despedir nducyaaca yā.

20

Pablo cuen'é yā yá'n'aa Macedonia ndúúcu yá'n'aa Grecia

¹ Taachí canee 'dii' 'i'in'yān, yaa'vi Pablo mii' 'i'in'yān s'ee'n chí i'téenu yā Cristo. Ní taachí Pablo ca'a sa consejo 'i'in'yān s'ee'n ní 'cuεtinée n'daāca yā ndúúcu Dendyuūs mii'. Ní dii' sa despedir ye'n'e yā ní tu'ma'n'á sá 'i'in'yān s'ee'n. Tuu'mi can'dáa sa ní cuen'é sa yá'n'aa Macedonia. ² Cuayiivi mii' che'n'e ntúū sa yáān s'ee'n chí chí'cuεe taavi sa 'i'in'yān ye'n'e ndúúcu ye'n'e Dendyuūs mii' ní ndaā sa yá'n'aa Grecia. ³ Cuayiivi taachi 'āā cānee sa 'i'in'nu' 'i'iyū mii' ní cuayiivi taachí nadicadiinuu' sa chí 'i'in'yān Israel s'ee'n chí dii' ní gíínu yā ndúúcu sa hora chí ne'n'e sa tuca'á sa s'ndáa sa na barco mii' na yá'n'aa Siria, tuu'mi ní nadacadiinuu' sa chuū chí cho'ó ntúū sa na yá'n'aa Macedonia. ⁴ Ní sán'a s'uu' che'n'e sá ndúúcu Pablo ndii yá'n'aa Asia. Sá'n'a s'uu' ní Sópater ye'n'e yáān Berea, ndúúcu Aristarco ní sa'n'a chí nguuvī Segundo sa'n'a s'ee'n ye'n'e yáān Tesalónica, ndúúcu sa'n'a chí nguuvī Gayo ye'n'e yáān Derbe, ndúúcu Timoteo, ndúúcu

sa'n'ā s'een ye'n'e yā'n'āa Asia chi sán'ā Tíquico ndúúú sán'ā Trófito. ⁵ 'Ii'yān s'een néé can'dáa naa' yā ní canéé ngínú yā nús'uu' na yāa' Troas chi nī'nuú' nuū'nī'yā'n'ā. ⁶ Taachi 'aa chó'ōo nguuví ye'n'e pan chi nguéé levadura, tuu'mi cuen'é 'nū na barco ye'n'e yāa' Filipos. Chó'ōo nyu'u nguuví ní ndaa 'nū ní nduuvidaamá 'nū ndúúú 'ii'yān s'een ye'n'e na yāa' Troas. Ní ch'etinéé 'nū ndéechē nguuví mii'.

Pablo na yāa' Troas

⁷ Nguuví domingo vmnáa' vmnaa' ye'n'e ndaata mii' nduuvidaamá 'ii'yān s'een chi i'téenu yā Cristo chi n'deé yā pan. Pablo mii' ní ngi'cuee' sa 'ii'yān'. Canéé chi can'dáa sa nguuví chi cuchii. Ní chi'cuee' sa taandu ndii ma'n'a yaa'. ⁸ Ní na cuarto yāacū naachi nduuvidaama yā néené n'deé lámparas vee. ⁹ 'Náa tiempo ca'n'a Pablo mii' ní 'áamá sa'n'a 'dii' chi nguuví sá Eutico chí véé sá na ventana, cyaadú n'dai sa. Sa'n'a mii' chín'dáa sa ndiichí ndii 'ii'nu' piso. Taachí nadacuée' yā sa'n'a mii' ní 'āa n'dii sa. ¹⁰ Tuu'mi ní nangua'āi Pablo mii' ní tu'ma'n'a yā sa'n'a ní can'nuu yā sa'n'a. Ní ca'n'a Pablo chí yā sa'n'a s'uu': Nguéé 'va'á nī. Canduuchi ntúū' staava ye'n'e sa taama vmné'ē. ¹¹ Ch'iinu maá' ní Pablo cundáa tuu' yā cuaa' nī'nuú'. Ní n'dee yā pan. Ní che'é yā ndúúú yā chí candii yā chí'cuee' ntúū' yā nuu'mán yaa' ndii chideeve. Nícu cuen'e yā. ¹² Candéé yā sa'n'a 'dii' mii' ní candúúchi sa. Ní yéenu n'dai yā ndúúú 'viich'etínū' ch'ete.

Cuen'é yā ye'n'e yāa' Troas ndii yāa' Mileto

¹³ Nús'uu' ní can'dáa naa' 'nū ní cuen'e 'nū na barco na yāa' Asón chi ndaacá 'nū Pablo yāa' mii'. Pablo mii' 'āa ne'n'e sa chí caaca sa na yāa'ā. ¹⁴ Taachí Pablo nduuvidaama sa nduucú 'nū na yāa' Asón mii', ní cuen'é 'nū na barco mii', ní ndaa 'nū na yāa' Mitilene. ¹⁵ Cuen'é 'nū na barco mii' ní chideeve táamá nguuví ndaa 'nū nī'nuú' na isla Quío. Ní chideeve táamá nguuví chí ndaa 'nū isla Samos. Ní cuen'é 'nū ndaa 'nū na yāa' Trogilio. Ch'etinéé 'nū nguiinū mii'. Chideeve táamá nguuví cuen'é 'nū na barco ní ndaa 'nū yāa' Mileto. ¹⁶ Pablo mii' nacadínuu' sa chí chó'o sa yāa'ā Asia. Canéé chí cacyiinu sa chí cuneé ngiinu sa nguuví ye'n'e Pentecostés chí 'viicu ye'n'e cosecha na yāa' Jerusalén ndúúti chí cuúvi.

Pablo nga'a sa nduudu cuaacu ní dii' sa despedir 'ii'yān ye'n'e yāa' Mileto

¹⁷ Pablo dichó'o sa 'ii'yān ye'n'e yāa' Mileto ndii yāa' Efeso chí 'cái yā 'ii'yān ndiicú chí nga'a ntiinyu' ye'n'e yaacú. ¹⁸ Taachí ndaa 'ii'yān s'een nanáa' Pablo, ca'n'a sá chíi sa 'ii'yān s'een': Ndis'ti' deenú ní ti

ndii nguuví vmnáa' vmnaa' chí ndaa yāa'ā Asia táacā dii' ní caneé nduucú ní tanducuén'e tiempo. ¹⁹ Dii' ntiinyu' ye'n'e Señor ndúúú vaadi ndiicú' taavi. Ch'eenú chíi taanduvéé chí nguéé n'daacá chí dii' 'ii'yān Israel s'een nduucú. Ch'ecú nícú tun'daa nuū'nī' nduutinaa'. ²⁰ Ní 'áamá nga'n'a tanducuén'e dendú'ú chí n'daacá ye'n'e nī. Ní chí'cuee' nanáa' nducyaacá 'ii'yān nduu va'ai nduu va'ai. ²¹ Ní ca'n'a nduudu cuaacu 'ii'yān Israel s'een ndúúú 'ii'yān s'een chí nguéé ye'n'e ndaata Israel ye'n'e chí ndaacáamí yā ye'n'e nducuén'e nuu'ndi ye'n'e yā nanáa' Dendyuús. Ní cu'téenu yā ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú. ²² Maa' ní cundii' nī. Canéé chí dii' cuacaava espíritu ye'n'e. Ca'n'a na yāa' Jerusalén ní nguéé deenú de' 'cueenú mii'. ²³ Maa' deenú chí Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús mii' nga'n'a yā ngii yā 'úú na nducyáacá yāa' chí ca'n'a cuneé ngínú chí 'cueenú cuuví ní ca'n'a vácú. ²⁴ Naati mar 'áamá naa' nguéé idiin cuenta ndii nguéé ndúú yā'ai 'úú vida ye'n'e maá'. Canee ngiinu chí di'cuinú ntiinyu' ye'n'e, ntiinyu' chí tee Señor Jesús 'úú chí caa'má' nduudu cuaacu ye'n'e yā ye'n'e evangelio chí ndúúú ngai ndúúú vaadi yeenú. Nduudú mii' ye'n'e favor ch'ete ye'n'e Dendyuús. ²⁵ Maa' ní 'caandiveén' nī. 'Úú ní deenú ti mar 'áamá ndis'ti' nguaa' 'ii'yān' naachi chó'o ní ca'n'a ye'n'e chí Dendyuús nga'n'a yā ntiinyu' mar 'áamá nī 'aa ntéé n'diichí nī naa'. ²⁶ Tanducuén'e chuū nga'n'a ngii ndis'ti' maa'nguuví caati 'úú nguéé canee chí dii' responder ye'n'e mar 'áamá nī ye'n'e tanducuén'e vida ye'n'e tanducuén'e 'ii'yān'. ²⁷ Nguéé cheendiitú ti ca'n'a tanducuén'e consejo ye'n'e Dendyuús ndúúú ndis'ti'. ²⁸ Tuu'mi ní cundeé nī cuidado ye'n'e maá' ní ndúúú nducyáacá 'ii'yān' chí i'téenu yā ti Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús chí neé' yā ndis'ti' cáavá chí cuuví dii' nī cuidado ye'n'e 'ii'yān' chí i'téenu Señor, 'ii'yān' chí ca'n'a yā yaacú ye'n'e Señor. Señor mii' ní cai yā 'ii'yān' ndúúú yuuú' ye'n'e maá' yā. ²⁹ 'Úú ní deenú chí cuayiivi taachí 'āa ntéé canduuchi ní ndaa 'ii'yān' tan'dúúú lobos nguaa' ndis'ti' ní dii' yā chí nguéé dii' n'daacá nī ndúúú tanducuén'e 'ii'yān'. ³⁰ Nguaa' ndis'ti' nuu' nacueen' sán'a s'een chí nga'n'a nduudu chí nguéé n'daacá chí cuuví candéé sa 'ii'yān s'een' chí i'téenu yā Cristo ndúúú sa. ³¹ Cáavá chuú cuin'diichi n'daacá nī. N'gáacú nī ti cheeti 'ii'nū' nduuyú ndii nguuví ndii n'gaa' nguéé chí neé' naa' ca'n'a ndúúú nuū'nī' nduuti-naa' 'áamá 'áamá ndis'ti'. ³² Maa' ní ndis'ti' hermanos, i'neé' ndis'ti' ye'n'e Dendyuús ndúúú nduudu ye'n'e favor ch'ete taavi ye'n'e yā. Nduudu mii' diitu ch'eté chí 'cuiitá ndis'ti' ní tee ndis'ti' 'áamá cosa chí véé chí

cuuví yem'e nī ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān chi Dendyuūs didεεvε yā. ³³ Nguéé díi' ngueé ndii' nguéé tuumi 'díi'nguáa ndii' nguéé ndúú tuumi 'díi'nguáa' ndii' nguéé ndúú catecai 'i'in'yān'. ³⁴ Ndís'ti' nī deenú nī chi ta'á dichí'vε 'úú ndúúcu 'i'in'yān chi snéé nduucú yem'e nducué'n'ε chi ne'm'ε 'nū. ³⁵ Tanducué'n'ε chuú chi'cueé'n ndís'ti' chi dii' yú nti'nyu' 'túúcā. Caneé chi cuuvi cunnee yú 'i'in'yān chí ngi'vaachí. Ní nn'gaacu yú nduudu yem'e Señor Jesús mii' chí ca'n'a yā: N'dai taavi ca chí ca'a yú nguéé ti chí cuta'a yú.

³⁶ Taachi ca'n'a yā chuú chiintii'yā yā ní ca'n'angua'a yā ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān s'uú'n'. ³⁷ Tuu'mi ní nducyaaca yā chεεcu taavi yā ní tu'ma'n'á yā Pablo, maa' ní 'nee' cheendi yā 'i'in'yān'. ³⁸ Néené ya'ai taavi yā cáávā nduudu chí ca'n'a Pablo mii' chí 'āā ntéé nanguεεcunee n'diichi nī naá'n. Ní cue'n'e yā canguu yúúni yā sa'n'a ndii na barco.

21

Pablo cue'n'e sa na yāān Jerusalén

¹ Cuayiivi chí n'daa cá 'nū yem'e 'i'in'yān s'ee'n, cue'n'e 'nū na barco ní cue'n'e 'nū yúúni cuaacu ní ndaa 'nū na isla Cos. Chidεεve táámá nguuví cue'n'e 'nū na barco ní cho'ó 'nū na isla Rodas ní ndii yem'e isla mii' ndaa 'nū na yāān Pátara. ² Ní ndaacā 'nū 'áámá barco chí ca'n'a na yāān Fenicia, cuch'εé 'nū cue'n'e 'nū na barco. ³ Ní n'diichi 'nū isla Chipre chí snée lado tá 'cueé. Ní cue'n'e 'nū na yāān 'áá Siria, ní ndii mii' ndaa 'nū na yāān Tiro ti barco mii' mii' cu'neen carga yem'e. ⁴ Nndaacā 'nū 'i'in'yān s'ee'n chí i'téénú Cristo ní canéé 'nū mii' ndεēchε nguuví. 'i'in'yān s'ee'n ní nga'n'a yā ngii yā Pablo mii' cáávā Espíritu N'dai yem'e Ndyuūs chí nguéé ca'n'a sa yāān Jerusalén. ⁵ Taachi snuū'n ca'a nguuví mii' nan'dáa 'nū nducyaaca 'i'in'yān ndaa yā chí cunee ngiúnú yā nús'uu ndúúcu n'daataá yem'e yā ndúúcu daiya yā ndii 'áámá lado yem'e yāān. Ní nducyaaca yā chíintii'yā yā na 'diitúu nuū'n'i'yā'n'. ⁶ Ní tu'ma'n'a 'nū hermanos 'áámá 'nū taama 'nū ní cue'n'e 'nū na barco. Ní 'i'in'yān s'ee'n ní cuna'n'a yā na vaacu yā.

⁷ Nús'uu ní ch'iinu chen'é 'nū na barco. Cue'n'e 'nū yem'e yāān Tiro ní ndaa 'nū yāān Tolemaida. Ní taachi yaa'vi hermanos nús'uu ch'εεtineé 'nū ndúúcu yā 'áámá nguuví. ⁸ Chidεεve táámá nguuví mii' ní Pablo ndúúcu nús'uu chí snéé 'nū ndúúcu sa, can'dáa 'nū. Cue'n'e 'nū na yāān Cesarea. Ní sndaa 'nū va'ai yem'e Felipe chí nga'n'a sa evangelio chí ndúúcu ngai yem'e Jesucristo. Felipe mii' 'áámá sa'n'a naachi ndεēchε diáconos. Ní canéé 'nū ndúúcu sa. ⁹ Sa'n'a mii' cuūu'n n'daataá ngáiyāa daiya sa chí nga'n'a tá chí Ndyuūs yaa'vi yā. ¹⁰ Ch'εεtineé 'nū n'deeε nguuví. Cuch'ée'n

'áámá sa'n'a profeta chí caan'ma' chí cuchí' chí yem'e yāān Judea. Sa'n'a mii' nguuví sa Agabo. ¹¹ Sa'n'a mii' ní n'diichi sá nús'uu. Sta'a sá cinta yem'e Pablo mii' ní ca'a chíichi sá ca'a Pablo ndúúcu ta'á yā. Ní ca'n'a sá: Chuú nga'n'a Espíritu N'dai yem'e Ndyuūs: 'Tíicā 'i'in'yān Israel s'ee'n yem'e yāān Jerusalén ca'a chíichi yā sa'n'a yem'e cinta 'cūū. Ní nca'á yā sa'a ta'a 'i'in'yān s'ee'n chí nguéé yem'e ndaata Israel.

¹² Taachi ch'iindiveé'n 'nū ndúúcu 'i'in'yān yāān mii' nducyáácā 'nū chíica 'nū Pablo mii' chí nguéé cá'n'a sa yāān Jerusalén. ¹³ Tuu'mi ní Pablo mii' nan'guεεcúta'n'a sa: ¿Dε'ε cúúv' chí ngeεcú ndís'ti' ní néené i'neen ya'ai ní staávā yem'e? Ti 'úú ní nguéé dámaā'n chí 'caāchiichi yā 'úú caati canéé chí 'cuuví na yāān Jerusalén cucáávā Jesús mii'.

¹⁴ Nguéé cuuvi di'cuítu 'nū 'i'in'yān chí cu'neen 'nū 'i'in'yān ní nga'n'a 'nū: Cuuví tan'dúúcā chí ne'n'e Señor.

¹⁵ Cho'ōo nguúv' mii' cúcheε Jerusalén ndúúcu dendu'ū yem'e 'nū. ¹⁶ Ní ndaa ntúu' yā ndúúcu nús'uu ná'n'a yā chí i'téénú Jesucristo yem'e yāān Cesarea. Ní 'i'in'yān s'ee'n ndéε yā nús'uu na vaacu 'áámá sa'n'a chí nguuví Mnasón chí yem'e isla Chipre. Sa'n'a mii' i'teenú sa cuaa' vmnaa' ní nús'uu ch'εεtineé 'nū ndúúcu sa.

Sta'a yā Pablo na yaācú templo

¹⁷ Taachi ndaa 'nū na yāān Jerusalén, hermanos yeenú taavi yā taachi sndaa 'nū. ¹⁸ Chidεεve táámá nguuví Pablo mii' cue'n'e sa ndúúcu 'nū ní snaā'n 'nū Jacobo ndúúcu nducyáácā 'i'in'yān ndiicúu s'ee'n chí 'āā nduuvídaama yā. ¹⁹ Taachi dii' sa saludar 'i'in'yān s'ee'n, Pablo ca'n'a sá chíi sa 'i'in'yān ca'áámá ca'áámá nducué'n'ε dendu'u chí Dendyuūs dii' yā nguaa' 'i'in'yān s'ee'n chí nguéé yem'e ndaata Israel caavā nti'nyu'n yā. ²⁰ Taachi 'i'in'yān s'ee'n ch'iindiveé'n yā chuú, s'téénú yā Dendyuūs ní ca'n'a yā chíi yā sa'n'a: 'Caan-diveé'n nī, hermanos. Véé cá 'i'in'yān Israel s'ee'n chí s'téénú yā tan'duucā 'yaa' millares. Ní nducyaaca yā ní neené chí'téénú yā ley yem'e Moisés. ²¹ Naati 'āā ca'n'a yā chíi yā 'i'in'yān s'ee'n yem'e ndís'ti' chí ndís'ti' ca'cuéé'n nī nducyaaca 'i'in'yān Israel s'ee'n chí snéε yā nguaa' 'i'in'yān s'ee'n chí nguéé yem'e 'i'in'yān Israel. Ca'cueé'n nī chí 'i'in'yān Israel s'ee'n nguéé canéé chí dii' yā chí nga'n'a ley yem'e Moisés ndii' nguéé dii' yā circuncidar daiya yā, ndii' nguéé ndúú dii' yā costumbres yem'e Moisés. ²² ¿Dε'ε chíi tuu'mi? Neené n'deeé 'i'in'yān ca'n'a yā ní nduuvídaámá yā taachi ch'iindiveé'n yā chí ndaa nī. ²³ Dii' dí chuú chí nga'n'a 'nū ndúúcu dii: Véé cuūu'n sa'n'a nguaa' nús'uu chí véé compromiso yem'e sa ndúúcu Dendyuūs. ²⁴ Candéε di sa'n'a s'ee'n. Tan'dúúcā costumbre yem'e religión yem'e di, ninduuví dεεv' di ndúúcu yā yem'e nducué'n'ε.

Niicú cuayivi nadí'Ve di sa'n'a chí cuú tiín sa. Ní nducyáácá 'iín'yān tuumícadíniúú' yā ti nguée de'ē vee chí ca'n'a yā cucaavā ye'n'e di. Ní tuumícadíniúú' yā chí ngiicá cuaacu di ní chí diín di chí nga'n'a ley. ²⁵ Naati 'iín'yān s'een chí nguée ye'n'e ndaata Israel chí i'ténu yā nguée canée chí diín yā chuú. Nús'uú ní idingúu' nū chí nguée du'ú chí canée chí diín chuú. Damaān chí nguée cuta'á yā yuute ye'n'e 'iiti chí 'caan'nú' yā caavā ídolos, ndíí nguée ndúú yuuú' ye'n'e tí, ndíí nguée ndúú yuuú' ye'n'e 'iiti chí nduuchi díi'nú yā daandu tí. Ní nguée cánée chí cunée sa ndúúú 'áámá n'daataa chí nguée n'daataá ye'n'e sa.

²⁶ Tuu'mi ní Pablo mií' n'icándée sa 'iis'uú'. Ní chideve táámá nguuví tan'dúúú cos-tumbre ye'n'e yā Pablo 'áa nidídeve sa maa'n sa ndúúú sa'n'a s'een. Ní sndáa yā yaacú templo chí caa'n'má' yā chí cúúú ndíí nguuví ye'n'e compromiso ye'n'e yā, chí cánée chí ca'a yā 'áámá 'aama yā ofrenda ye'n'e yā.

²⁷ Taachi cánée chí cúúú ca'a chí ndeēche nguuví, taachí 'iín'yān Israel ye'n'e yā'áa Asia n'diichí yā Pablo cheeti yaacú templo n'gaá'vá yā ndúúú sa. Ní diín yā chí nduuví taán yā nducyaaca yā. Ní sta'á yā Pablo. ²⁸ N'gaí yicú yā: Ndis'ti sa'n'a Israel, cúnné ní. Sá'n'a 'cúú chí nduu cuaa'n ngi'cuee sa nducyaaca 'iín'yān contra yáa'n mií' ndúúú ye'n'e contra ye'n'e ley ndúúú ye'n'e contra ye'n'e lugar 'cúú. N'déee ca nguée ti chuú. Ní candee sa 'iín'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel cheeti yaacú templo. Ní divaati sa yaacú templo chí deēve.

²⁹ Tii cuáán vmnaa'n ní ná'n'a 'iín'yān n'diichí yā ndúúú sa sán'a chí nguuví Trófimo ye'n'e yáa'n Efeso. Ní nadacadínuu' yā chí Pablo mií' nicandée sa sa'n'a cheeti yaacú templo. ³⁰ Nducyáácá 'iín'yān mií' n'geecú cheendi yā ní chí'íi dāanā ye'n'e yā. Ní dín'gíúu yā ní sta'á yā Pablo mií' ní tun'dáa yā sa'n'a cheeti yaacú templo. Ní hora mí' nūu' n'gaadi yā cheendi va'ai yāacú templo. ³¹ Ní diín'nú yí-inu yā chí 'caan'nu' yā Pablo. 'Áámá yā ca'n'a yā ye'n'e comandante, chí nducyáácá 'iín'yān yáa'n Jerusalén nguē 'diín' snée yā. ³² Tuu'mi nūu' comandante sta'á yā soldado s'een ndúúú capitán ní chéenu yā 'iín'yān s'een naachi canée Pablo mií'. Taachí nducyaaca yā n'diichí yā comandante ndúúú soldado s'een tuu'mi s'nee'naa'n yā chí n'ge'n'é yā Pablo mií'. ³³ Taachí ndaa' comandante tuu'mi ní sta'á yā Pablo ní ca'n'a yā orden chí cheē chiichí sá ndúúú 'uuví cadenas. Ní comandante tiinguunee'n yā: ¿Du'u rá sa'n'a mií' ní de'ē vee mií' ní de'ē idíi' sa? ³⁴ Naachi n'dee n'dai 'iín'yān, ná'n'a yā ní n'gaí yā 'aama naa', ná'n'a yā n'gaí yā taama naa', ní 'iín'yān s'een nguée itumícadíniúú' yā ye'n'e sa chí tatií n'gaí yā. Ca'a yā orden chí cho'ó yā sa'n'a na vacúú naachi snée soldado

s'een. ³⁵ Taachi Pablo mií' cúchee sa nandēē, candēē yā yaacú soldado s'een sa'n'a cáávā chí taān 'iín'yān s'een ndúúú sa. ³⁶ Tí n'deē n'dái 'iín'yān ye'n'e yaān mií' cue'n'e yā cuaa'n dáámí sa'n'a mií' ní n'gaí yā: 'Cuuvi sa.

Pablo nga'n'a sa ye'n'e maa'n sa na yáa'n Jerusalén

³⁷ Taachí tucá'a yā diín'yú yā na vacúú tuu'mi ní Pablo mií' nga'n'a sa ngii sa comandante: ¿'Áá 'cuáán ní chí caa'n'má' 'te ndúúú n'díi? Ní comandante ca'n'a sa: ¿'Áá déenu dí davaacu griego? ³⁸ ¿'Áá nguée dí sa'n'a ye'n'e yá'áa Egipto chí diín di chí nduuví taán yā 'iín'yān vmnaa'n ye'n'e nguuví mií' ní tun'dáa di cuúu' mil 'iín'yān chí duucu na yá'áa cuu'má'?

³⁹ Tuu'mi ní ca'n'a Pablo: 'Úú ní sa'n'a Israel ye'n'e yáa'n Tarso, sa'n'a ye'n'e 'áámá yáa'n ch'etē ye'n'e yá'áa Cilicia. Ngicá nanáa'n ní, 'cuaa'n ní chí yaa'ví 'iín'yān.

⁴⁰ Taachí sa'n'a mií' ca'a sa lugar, Pablo mií' chééndii sa nānde ní ca'a sa seña' 'iín'yān ndúúú ta'á sa, ní taachí 'diín' ní ca'n'a sa ndúúú davaacu hebreo. Ní ca'n'a sa:

22

¹ Ndis'ti sa'n'a ní ndis'ti ví'í ndúúú 'iín'yān ndicúú, 'caandiveén ní chí nga'n'a ye'n'e maán nanáa'n ndis'ti.

² Taachí ch'iindiveén yā chí nga'n'a sa davaacu hebreo, ch'etinéé 'diín' cá yā. Pablo mií' ní ca'n'a sa: ³ Cuaacu ní'nyú' sa'n'a Israel 'úú. Ch'iindiyáa'n na yáa'n Tarso ye'n'e yá'áa Cilicia, naati chí'itā na yáa'n 'cúú. Ch'een ndúúú maestro Gamaliel mií'. Tan'dúúú chí nga'n'a na ley ye'n'e chiida yú. 'Úú chí diín ndúúú nūu'má' staava ye'n'e tan'dúúú chí maa'n nducyaaca ní diín ní ndúúú Dendyuús. ⁴ 'Iín'yān chí cuén'e Yúúni 'cúú 'úú ca'n'daá 'iín'yān mií'. Ní sta'á ndii n'daataa ndí sa'n'a ní nca'á 'iín'yān chí cuéetínúú yā vacúú chí 'cuúvi yā. ⁵ 'Tiicá ntúú' chiiduú ch'ete ca ye'n'e Israel mií' tes-tigo ye'n'e ndúúú nducyaaca 'iín'yān ndiicúú. 'Tiicá ntúú' 'úú sta'á carta ndúúú orden chí 'cuu'mí' 'iín'yān s'een ní cuen'é naachi snée hermanos. Ní cuen'é yáa'n Damasco ní cuen'é chí candēē presos hermano s'een ndii yáa'n Jerusalén. 'Tiicá ntúú' 'iín'yān chí snée yā mií' ní cuuvi yā castigados.

Pablo nga'n'a yā taacá i'teenú yā (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Naati chí taachi yúúni canuú', ndaa' níi'nuú' yáa'n Damasco tan'dúúú ma'n'a nguuví dáacánaa'n ndaa' 'áámá deēve ye'n'e nanguuvi naachi 'úú cané. ⁷ Ní sndēvé ná yá'áa. Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí nga'n'a ngii 'úú: Saulo, Saulo, ¿de'ē cúú chí nn'daá dí 'úú chí nééné ya'ai 'úú? ⁸ Tuu'mi nan'guēcuta'n'a: ¿Du'ú n'díí, Señor? Ní ca'n'a yā chí yā 'úú: 'Úú Jesús ye'n'e yáa'n Nazaret

miiⁿ chí n'daá di 'úú ní nguée neⁿé di n'diichi diⁿ 'úú. ⁹ 'Iiⁿyāⁿ chí snée nduucú cuaacu níⁿnyúⁿ n'diichi yā dεεve miiⁿ. Ní dii'yā yā chíi. Naati nguée ch'iindiveeⁿ yā nduudu chí ngaⁿa Señor Jesús nduucú. ¹⁰ Ní caⁿ'á: ¿De'ē diiⁿ, Señor? Señor miiⁿ ngaⁿ'á yā ngí yā 'úú: Nducueeⁿ dí ní cueⁿ'e di na yāāⁿ Damasco. Miiⁿ cadiinuⁿ di tanducueⁿ'ē chí canee chí diiⁿ di. ¹¹ 'Úú ní nguée inaāⁿ cáāvā chí ch'εεdi nduutinaāⁿ yeⁿ'ē vaadi dεεve ch'εεte ca chí dεεve miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chí snée yā nduucú candéⁿē nee yā ta'á ní ndaá yāāⁿ Damasco.

¹² Tuuⁿ'mi ní miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chí nguuvi Ananías, saⁿ'ā chí diiⁿ sa tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley miiⁿ. Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí snée yā, ngaⁿ'á yā chí saⁿ'ā miiⁿ n'dai taavi sa. ¹³ Ndaa yā nanaāⁿ ní ndaa niⁿ'núⁿ yā ní caⁿ'a yā: Dii hermano Saulo, nan'guaāⁿ nduutinaāⁿ di. Ní hora miiⁿ nūuⁿ n'guaaⁿ nduutinaāⁿ ní snaāⁿ. ¹⁴ Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Ndyuūs yeⁿ'ē chí ida yú ndεεve yā dii chí cuuvi déénú dí chí neⁿ'e yā. Ní cuuvi n'diichi dí Jesús chí n'dai taavi. Ní 'caandiveeⁿ di chí ngaⁿ'a yā. ¹⁵ Ti cuuvi dí caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'é yā yeⁿ'é cosa chí 'aa n'diichi di ndúúcu chí 'aa ch'iindiveeⁿ di nanáāⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁶ Maaⁿ ní ¿de'ē ínee ngíinu di? Cuééndii di ní cuéεdinuūⁿniⁿ di ní didεεvé di dii yeⁿ'é nuuⁿ'ndi yeⁿ'é di. Caaⁿ'maⁿnguaⁿ'a di nanáāⁿ Señor Jesús.

Dicho'ó yā Pablo nanaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel

¹⁷ 'Túúca chíi. Taachí nanguεcúndii na yaāⁿ Jerusalén miiⁿ ní taachí caⁿ'anguaⁿ'á na yaācú templo n'diichi 'áámá visión, cosa tan'dúúca chíiⁿ ch'iⁿ'nú. ¹⁸ Ní n'diichi 'iiⁿyāⁿ ní caⁿ'á yā chíi yā 'úú: Diinuⁿ yiiⁿ'nu di ní cuenu di yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén, tinguée 'cúaaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é. ¹⁹ 'Úú ní caⁿ'á: Señor 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ deenú yā yeⁿ'é nducyáácá yā chí snúuⁿ yā yaācú sinagoga s'eeⁿ ti 'úú ní ch'iⁿ 'iiⁿyāⁿ vácúú ní ch'eⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí i'teenú yā n'dii. ²⁰ Ní taachí ch'iⁿ Esteban saⁿ'ā chí caⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é ní, 'úú ntúuⁿ ní canee nanáāⁿ sa. 'Úú ní 'cuuⁿ chí ch'iⁿ sa. Ní nguainⁿdaí cotón yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ chí ch'iⁿ'nú saⁿ'ā. ²¹ Tuuⁿ'mi caⁿ'a Jesús chíi yā 'úú: Cuéⁿ'é dí, ti 'úú idicho'ó dii yāⁿ'ái n'dai ndúúcu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguée yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo nanáāⁿ comandante

²² Ní taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveeⁿ yā ndii nduudú 'cúu tuuⁿ'mi ní caⁿ'a yuudú yā: Diví dí sáⁿ'a 'cúu na yáⁿ'aa ti nguée canéé chí cunduuchi sa.

²³ Taachí 'cai yā ní chíiⁿ'cuuⁿ yā catecai yā ní chingée yā iyaācá na 'yúúné, ²⁴ comandante chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ caⁿ'ā sa chí cuⁿ'nuuⁿ yā Pablo vácúu. Ní caⁿ'ā orden chí caⁿ'á yā tiingúúneeⁿ yā Pablo ní ch'eⁿ'é yā

Pablo, maaⁿ niicu cadíinuⁿ yā de'ē cáāvā chí n'gāi yā contra yeⁿ'ē sa. ²⁵ Taachí dichíichi yā Pablo ndúúcu yiiⁿ'maⁿ, Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa capitán chí snée yā miiⁿ: ¿Áá canéé chí 'cueⁿ'é ní 'áámá saⁿ'ā romano ndúúti chí nguée ndaaca ní nuuⁿ'ndi yeⁿ'ē sa?

²⁶ Ndaa capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chuú, cueⁿ'e sa níúcu caⁿ'a sa yeⁿ'e comandante ní yaaⁿ'vi sa: N'diichi ní, ¿de'ē diiⁿ ní caati sáⁿ'a 'cúu ní saⁿ'ā romano sa?

²⁷ Ndaa comandante ní caⁿ'a sa: Cuuvi di 'úú. ¿Áá díi saⁿ'ā romano? Pablo miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Tíicā.

²⁸ Nan'guεcútaⁿ'ā comandante: 'Úú caí maaⁿ 'úú. N'deéé tuumí ca'á ní ndii chíi saⁿ'ā romano 'úú. Tuuⁿ'mi ní Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: 'Úú ní ch'iindiyáāⁿ na yáⁿ'aa romano 'tíicā.

²⁹ Ní cueⁿ'é yā yeⁿ'ē sa 'iiⁿyāⁿ chí sta'a orden chí 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā. Taachí comandante tuumícadíinuⁿ sa chí saⁿ'ā romano sa, tuuⁿ'mi dii'yā ntúuⁿ sa chíi, chí dichíichi sa Pablo.

Pablo nanáāⁿ concilio

³⁰ Chideεve táámá nguuvi sáⁿ'ā miiⁿ neⁿ'e sa cadíinuⁿ sa de'ē cáāvā chí tun'dáá nuuⁿ'ndi 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Diví yā cadenas yeⁿ'é Pablo miiⁿ ní ca'á yā orden chí cho'ó yā Pablo nanáāⁿ chíiduú n'geéte yeⁿ'é Israel ndúúcu nducueⁿ'ē 'iiⁿntyénⁿ'é yeⁿ'é concilio. Ní tun'dáá yā Pablo miiⁿ. Ní ch'iⁿ'i yā saⁿ'ā nanáāⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

23

¹ Tuuⁿ'mi ní Pablo miiⁿ ch'iínú cuaacu sa saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'é concilio. Ní caⁿ'a sa: Ndís'tiⁿ saⁿ'ā ví'i, Ndyuūs ní n'diichi yā taanduvéé chí 'úú díiⁿ ní nguée díiⁿ 'uúvi staava yeⁿ'é yeⁿ'e cosa chí diiⁿ.

² Ananías, saⁿ'ā chí chíiduú ch'εεte cá yeⁿ'e Israel caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ chí canee daama yā ndúúcu sa chí 'cueⁿ'e yā cheendi sa. ³ Tuuⁿ'mi ní Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: Ndyuūs 'cueⁿ'é yā dii, saⁿ'ā chí tan'dúúca 'aama cheeti cuéē. ¿Áá diiⁿ di juzgar 'úú tan'dúúca ley miiⁿ, 'íicu nguée idiⁿ di cumplir chí ngaⁿ'ā ley, níúcu maaⁿ ní ngaⁿ'ā di chí 'cueⁿ'é yā 'úú?

⁴ 'Iiⁿyāⁿ chí snée yā nanáāⁿ Pablo caⁿ'a yā: ¿Áá chíiduú ch'εεte ca yeⁿ'é Dendyuūs ngaⁿ'ā taaⁿ di ngii di 'tíicā?

⁵ Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: Ndís'tiⁿ ví'i, 'úú ní nguée deenú chí sáⁿ'a 'cāa chí chíiduú ch'εεte cá yeⁿ'e Israel. Naati canéé nguūⁿ. Nguée caaⁿ'maⁿ taaⁿ di yeⁿ'é 'áámá saⁿ'ā ch'εεte yeⁿ'e Israel yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é di.

⁶ Tuuⁿ'mi Pablo miiⁿ tuumícadíinuⁿ sa chí 'áámá taaⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ saduceo s'eeⁿ chí nguée i'téenu yā chí nanduuchi 'iiⁿyāⁿ ní táámá taaⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ fariseos chí i'téenu chí nanduuchi 'iiⁿyāⁿ. Ní 'cai yuudu sa nanáāⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é concilio:

Ndis'tiī sa'nā vi'í, 'úú ní sa'nā fariseo 'úú ní daiyá sa'nā fariseo 'úú. Díi' yā juzgar 'úú ye'né chi canee ngínú yā chí nadacué'e yā ye'né nguaa' tiná'nā.

⁷ Taachí ca'n'a yā chuū véé 'uuvī vaanicadi-inūu ye'né sa'nā fariseos ndúúcu sa'nā saduceos. Ní 'i'n'yā' s'ee' ní diví yā 'áamá taa' táamá taa'. ⁸ Caati 'i'n'yā' saduceos nga'nā yā chí nguéé iniduuchi 'i'n'yā' ndii nguéé nduu ángel ra ndíi nguéé nduu espíritus. 'I'n'yā' fariseos nga'nā yā ti véé 'tíicā. ⁹ Ní n'dee' n'dái ca'n'a yā 'i'n'yā' s'ee'. Ní nacué'e 'i'n'yā' chí déénú taavi ley lado ye'né fariseos ní ca'n'a yā chí chuū chí cuaacu. Ní nga'n'a yuudu yā: Nguéé de'ē véé chí nguéé n'daacā inndaacā 'nū ye'né sa'nā mii'. Ndúúti 'áamá espíritu o 'áamá ángel yaa'vi yā Pablo mii' nguéé n'daacā chí 'cuu'ma' yū ndúúcu Dendyuūs.

¹⁰ Taachi véé vaadi 'caa'va chí ch'ēte ca tuu'mi ní comandante 'va'á yā chí 'caa'nú' yā Pablo. Ní comandante mii' dicho'ó yā soldado s'ee' chí cue'ē sa ní cuta'a sa Pablo mii' nguaa' 'i'n'yā' s'ee' ní candéé sa Pablo na vácúu. ¹¹ Táamá nguiniū mii' ndaa Señor Jesús nanáa' yā ní ca'n'a yā: Pablo, nguéé cu'nee' duuva di. Tan'dúúca chí nga'n'a di nduudu cuaacu ye'né 'úú na yáa' Jerusalén 'tíicā ntúu' caa'n'ma' di ye'né 'úú na yáa' Roma.

'I'n'yā' s'ee' díi' yā compromiso chí 'caa'nú' yā Pablo

¹² Chidéēve táamá nguuví, ná'nā 'i'n'yā' Israel s'ee' nduuvidaamá yā ní díi' yā compromiso chí nguéé che'e yā ndíi nguéé cu'ú yā ne'né chí 'āa cuéé 'caa'nú' yā Pablo mii'. ¹³ Ngo'o 'úúvi nguēcu 'i'n'yā' chí nduuvidaamá yā ye'né chúu. ¹⁴ 'I'n'yā' s'uú' ní che'né yā nanáa' chiiduú nguéé ye'né Israel ndúúcu 'i'n'yā' ndiicúú ní ca'n'a yā: Nús'uu ní nduuvidaamá 'nū ní díi' 'nū compromiso chí díi' 'nū sufrir ní nguéé du'ū véé 'nuú 'nū che'ē 'nū taanduvéé ndíi 'caa'nú' 'nū Pablo. ¹⁵ Maa' ní ndís'tiī ndúúcu 'i'n'yā' ye'né concilio, cavyaa' cáacá yā nanáa' comandante chí candéé yā Pablo ní chicuú yā nanáa' nús'uu. Díi' ní tan'dúúca chí ne'né di tiinguuene' di cosa chí cuaacu ye'né yā. Niicu nús'uu, 'aa snéé ngínú 'nū chí 'caa'nú' 'nū sa'nā taachí ndaa sa.

¹⁶ Tuu'mi ní 'áamá sa'nā daiya tán'á vi'í Pablo, taachí ch'iindiveé' sá chí ca'n'a yā de'ē chí díi' yā, che'né sa ní chí ndaa sa chēeti vácúu mii' ní ca'n'a sa chí sa Pablo mii'. ¹⁷ Pablo mii' 'cai sa capitán ní ca'n'a sa: Candéé di sa'nā 'díi' cūū nanáa' comandante ti canéé chí cuuvi sa 'i'n'yā' de'ē chí deenu sa.

¹⁸ Sa'nā mii' sta'a sa sa'nā 'díi' ní candéé sa sa'nā nanáa' comandante ní ca'n'a sa: Pablo chí canúu' vácúu di'cuíftu sá 'úú chí candéé

sa'nā 'díi' cūū nanáa' ní. Véé chí déénú sá chí caa'n'ma' sa ndúúcu ní.

¹⁹ Comandante mii' ní sta'a yā ta'á sa ní cue'né yā taama lado ndúúcu sa ní ntinguuné'e yā sa'nā: ¿De'ē chí cuuvi di 'úú?

²⁰ Ní ca'n'a sa chí sa 'i'n'yā': 'I'n'yā' Israel s'ee' ní chíi yā ní caacá yā nanáa' ní chí cavyaa' ní candéé ní Pablo nanáa' 'i'n'yā' ye'né concilio. 'I'n'yā' s'ee' nduuvidaamá yā ní itiingúne'e yā Pablo mii' 'áamá chí cuaacu níi'nyū' ye'né sa. ²¹ Naati n'díi, nguéé cu'téenu ní. Ngo'o 'uuví nguēcu sa'nā s'ee' ye'né 'i'n'yā' Israel chí 'cuētinúu n'de'ei yā 'diituú cyúúni. 'I'n'yā' s'ee' nduuvidaamá yā chí díi' yā compromiso ní cadíi'nuu' yā chí nguéé n'daacā chí nguéé ndúú che'e yā ndíi nguéé ndúú cu'ū ra yā taanduvéé ndii yā chí 'caa'nú' yā Pablo. Maa' ní listas canee yā ní canee ngínú yā cáavā chí caa'n'ma' n'díi.

²² Tuu'mi ní comandante dicho'ó sa sa'nā 'díi' chí nguéé caa'n'ma' sa cuuvi sa mar 'áamá 'i'n'yā' chí ca'n'a sa chí sa 'i'n'yā' ye'né chúu.

Dicho'ó yā Pablo nanáa' Félix sa'n'a gobernador

²³ Comandante mii' 'cai yā na 'uuví capitán. Ní ca'nā yā chíi yā sa'nā soldados chí nduuvidaamá sá taanduu nguēcu nuú' yaaa' na 'uuví ciento soldado s'ee' ndúúcu 'i'nú' nguēcu ndiichí soldados chí sndúu' sa 'yúúduu ndúúcu 'uuví ciento soldado chí véé lanza ye'né yā. Ní cho'ó nducyaaca yā yáa' Cesarea. ²⁴ Ní cundiyaá' ní 'iiti ti cunduū Pablo ní candéé ní sa'nā ndúúcu cuidado nanáa' Félix chí gobernador. ²⁵ Ní dingúu' sa 'áamá carta ndúúcu nduudú 'cūu:

²⁶ 'Úú Claudio Lisias idinguú' ye'né ní Félix sa'nā gobernador chí n'dái taavi: N'dái ní. ²⁷ Sa'nā 'cūu ní sta'a 'nū sa'nā caava 'i'n'yā' Israel s'ee' chí ne'né 'caa'nú' yā sa'nā. 'Úú ninguá'ái sa'nā mii' ndúúcu soldado s'ee' tí deenú chí sa'nā romano sa'nā mii'. ²⁸ Ní ne'né deenú de'ē cáavā tun'dáa yā nuu'ndi ye'né sa. Candéé sa'nā nanáa' 'i'ntyé' ye'né concilio ye'né yā. ²⁹ Ní táacā chí tun'dáa nuu'ndi yā ye'né sa caavā ley ye'né yā naati mar 'áamá nuu'ndi ch'ēte ye'né sa chí 'caa'nú' yā sa'nā o cunúu' sa vácúu. ³⁰ Taachí 'úú chicadinúu' chí nduuvidaamá yā contra ye'né sa'nā 'cūu, hora mii' dicho'ó sa'nā nanáa' n'díi. Ní nga'nā ngíi sa'nā chí tun'dáa nuu'ndi ye'né sa chí chíi yā nanáa' ní. Ní cuuvi yā n'díi de'ē chí canéé yā ndúúcu sa. N'dáacā canéé ní.

³¹ Soldado s'ee' sta'a yā Pablo tan'dúúca chí ca'n'a yā chíi yā sa'nā ní nguiniū mii' candéé yā sa'nā ná yáa' Antipatris. ³² Chidéēve táamá nguuví ní soldado chí sndúu 'yúúduu cue'né yā ndúúcu Pablo ní ná'a yā nguēcunéé yā na va'āi ch'ēte naachi canéé vácúu. ³³ Taachí ndaa yā

'iinyān' s'een na yāān Cesarea, ca'a yā carta gobernador Félix ní diin yā presentar ntúu Pablo nanaán gobernador. ³⁴ Gobernador mii' ch'ée' yā carta ní tiinguunée' yā: ¿Tíi yāān sa'a? Ní tumicadínúu' yā chí sa'a ní ye'n'e yāān Cilicia. ³⁵ Ní ca'a yā chí yā Pablo: Cu'neen veén' ye'n'e di taachi ndaa sa chí tun'dáa nuu'ndi ye'n'e di. Ní dicho'ó yā 'áamá sa'a soldado chí diin cuidado sa'a na váacū Herodes naachi diin juzgar 'iinyān'.

24

Pablo ca'a sa ye'n'e maa' sa nanaán Félix

¹ Cho'ó nyu'u nguuví ní ca'aí chiiduú ch'ée' ca ye'n'e Israel chí nguuví Ananías ndúúcu ná'n' 'iinyān' ndiicú ndúúcu 'áamá sa'a chí nguuví sa Tértulo. Sa'a mii' neen' n'déevé indee sa. 'Iinyān' s'een chí yā nanaán gobernador ní caa'má' yā contra ye'n'e Pablo mii'. ² Taachí gobernador Félix 'cai yā Pablo mii' tuu'mi ní sa'n'a chí nguuví Tértulo ca'a sa nuu'ndi ye'n'e Pablo mii' ní ca'a sa: Déenu 'nū tí cáava ní, n'dií Félix, véé vaadi yeenú 'nū ní 'āa ng'ueetinee' nū ndúúcu vaadi 'diin' ch'ée'. Néené n'dee' n'dái dēndu'ú chí n'dai na yāān vaacú 'nū cáavā vaanicaadínúu' n'dái ye'n'e ní. ³ N'dií, Félix chí n'dai taavi n'dií, nūs'uú ní ch'iindiveén' 'nū nduudu ye'n'e ní nducué'n'e tiempo nducué'n'e cuaa' ní ca'a' 'nū Ndyuūs nadí'v'e n'dií cáavā chí diin' ní. ⁴ Chí 'āa ntéé tee 'nū vaadi 'caa'va n'dií 'naa' tiempo ngiicá naadā' n'dií chí n'dai chí 'caandivee' ní ye'n'e 'nū ndúúcu vaadi n'dai ye'n'e ní. ⁵ Sá'a 'cūú néené itee sa vaadi 'caā'vā nūs'uú yāān vaacú 'nū. Nícu ididā'a sa 'iinyān' nguaa' nducyáacá 'iinyān' Israel s'een chí snée yā nūú'mā' i'yeedí. Ní sa'a mii' nga'a ntii'nyu' sa ye'n'e 'iinyān' chí nazarenos chí i'téenu yā Jesús. ⁶ Ní ne'n'e ntúu' sa divaatí sa yāacū templo. Sta'a 'nū sa'n'a ní ne'n'e 'nū cadínnu' 'nū ye'n'e sa tan'dúúca ley ye'n'e 'nū. ⁷ Comandante ye'n'e 'áamá taa' soldado chí nguuví Lisias ndāa sa naachi snée 'nū ní sta'a sa Pablo ndúúcu vaadi diituú ye'n'e sa ní diví sa Pablo na ta'a 'nū. ⁸ Dicho'ó yā sa'n'a s'een chí tun'dáa nuu'ndi ye'n'e Pablo chí ndāa sá nanaán' n'dií. Maa' ní taachi diin' ní juzgar cadínnu' ní ye'n'e nducué'n'e dēndu'ú de'ē cáavā chí tun'dáa 'nū nuu'ndi ye'n'e sa.

⁹ 'Iinyān' Israel s'een nga'a yā chí 'tíicā chí ca'a Tértulo mii'. ¹⁰ Tuu'mi ní ca'a gobernador señal Pablo chí caa'ma' sa. Pablo mii' ng'uecúta' a sa: 'Úú deenú tí 'āa néené 'āa 'naa' canee ní juez ye'n'e nación' cūú. 'Úú nga'a' ye'n'e maā' ndúúcu confianza. ¹¹ Tí ní deenu ní maa' taandúú ndichúúví nguuví chí ch'ée' na yāān Jerusalén chí cuuví cu'teenú Dendyuūs. ¹² Ng'ueé ndaāca yā 'úú chí ngu'ú ndúúcu mar 'áamá 'iinyān', ní ng'ueé diin' chí

n'dee' n'dái 'iinyān' ngu'ue snée 'diin' yā, ní ng'ueé ndúú ná yāacū templo mii', ní ng'ueé ndúú ná yāacū sinagoga, ní ng'ueé na yāān 'cūú. ¹³ Ní ng'ueé cuuví caa'má' yā chí chuú idiin'. ¹⁴ Chuú nga'a' ngi' n'dií. Tan'dúúca chí 'iinyān' s'een nga'a' yā chí ng'ueé cuacu, 'tíicā 'úú i'teenú Ndyuūs ye'n'e chiidá 'nū s'ée'. Ní 'úú i'teenú tanducué'n'e dēndu'ú chí cánée ngu'ú na ley ndúúcu nduudu ye'n'e profetas chí ca'n'a nduudu ye'n'e Ndyuūs. ¹⁵ Véé chí cánee ngiinu 'áamá cosa ye'n'e Dendyuūs tan'dúúca 'iinyān' s'een canee ngiinu ntúu' yā, chí Dendyuūs nduuchí yā 'iinyān' ye'n'e nguaa' tina'ā, tan'dúúca 'iinyān' chí n'dai taavi ndúúcu 'iinyān' chí ngu'ue n'dai taavi. ¹⁶ Cáavā chuú cue'n'e daā'ma' deenú chí ng'ueé véé nuu'ndi na staava ye'n'e nanaán' Dendyuūs diin' ng'ueé ndúú nanaán' 'iinyān'.

¹⁷ Cho'ó 'áamá na 'uuví nduuyū ndaa ní nga'a limosnas 'iinyān' vaacú ní nga'a ofrenda. ¹⁸ Cuneé na yāacū templo taachi ná'a 'iinyān' Israel s'een ye'n'e yāān Asia ndaācá yā 'úú ná yāacū templo ndúúcu compromiso chí nadidéevé tan'dúúca costumbre ye'n'e religión ye'n'e. Ng'ueé diin' ndúúcu n'dee' n'dái 'iinyān' ní ng'ueé n'dee' n'dái 'cai 'iinyān' s'een. ¹⁹ 'Iinyān' s'een cánée chí cuuví yā n'dií ní caa'ma' yā nuu'ndi ye'n'e, ndúúti véé de'ē chí cánée yā nduucú. ²⁰ Ní cánée cuu'mi' yā chí caa'má' maā' yā ndúúti chí ndaaca yā chí ng'ueé n'daaca chí diin' taachí cánée ndúúcu sa'a 'iimtye'n'e concilio s'een. ²¹ Ndúúti chí chuú chí 'cai yíicú, ca'a' yā ye'n'e chí nduchí yā ye'n'e nguaa' tinán' taachí canee nanaán' 'iinyān' s'een. Cáavā chuú maa'nguuví diin' yā juzgar 'úú.

²² Tuu'mi ní Félix ch'iindiveén' yā chuú. Déenú cuacu yā ye'n'e Yúuní cuacu ye'n'e Ndyuūs ní s'neén ca yā chí caa'mā' sa ní ca'a yā: Taachí ndaa Lisias mii' chí comandante 'cuiinu tuumicadínúu' ye'n'e asunto ye'n'e di.

²³ Félix cho'ó yā chí yā capitán chí diin' sa s'neen sa Pablo preso ní ca'a sa duu'vi libertad ye'n'e sa naati s'neén sa Pablo arrestado. Ní capitán mii' cuuví yā Pablo chí cuchí 'iinyān' ye'n'e sa nanaán' sa ndúúcu 'iinyān' chí dichí'v'e yā ye'n'e sa ní ca'a yā chí ne'n'e sa.

²⁴ N'duuví nguuví cuayíivi ndaa Félix ndúúcu n'daataa ye'n'e yā chí nguuví Drusila chí ndaataa ye'n'e Israel. 'Cai sa Pablo ní ch'iindivee' sa ye'n'e vaadi i'teenú ye'n'e Jesucristo. ²⁵ Taachí ca'a Pablo ye'n'e nduudu cuacu ye'n'e chí diin' yā chí ng'ueé n'daaca ní ye'n'e juicio chí cuchí, tuu'mi ní Félix mii' dii' yā sá chí ní ca'a sa: Cuna'a di maa'. Ní taachí véé cuaā' tuu'mi ní 'cuai dí.

²⁶ Félix canee ngiinu yā chuú chí Pablo mii' ní ca'a sa tuu'mi ye'n'e yā tuu'mi ní n'deachi yā sa'n'a. Caavā chuú chí neene n'deé cuuví 'cai yā ní ndaa sa ní ndee sa nduucú yā. ²⁷ Ch'iinu 'uuví nduuyū mii' ní

nan'daá Félix miiⁿ yeⁿē lado gobernador ní sndaa saⁿá chí nguuví Porcio Festo. Naati Félix miiⁿ ní neⁿe sa cunée sa chí ch'ēte sa lado yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní snuⁿ ntúⁿ sa Pablo vácúū.

25

Pablo ngaⁿa sa chí caⁿā sa nanááⁿ César

¹ Taachí ndaa saⁿā Festo na yāⁿāa yeⁿē yā choⁿōo 'iⁿnūⁿ nguuví ní cucheé yā yeⁿē yāāⁿ Cesarea ní ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén. ² Ní 'iⁿyāⁿ chiidúú ch'ēte ca yeⁿe chiidúú n'geetē yeⁿe Israel ndúúcu 'iⁿntyēⁿē yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ cheⁿe yā nanááⁿ Festo miiⁿ ní ngaⁿā yā contra yeⁿe Pablo miiⁿ. Ní chiicá yā saⁿā. ³ Ngaⁿā yā contra Pablo miiⁿ ní ngiica yā 'áamá favor chí nandéé yā Pablo na yāāⁿ Jerusalén. Tí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní canéé listo yā ní nadicadínuuⁿ yā chí 'caanⁿúⁿ yā saⁿā cuaaⁿ cyúúni. ⁴ Naati Festo miiⁿ nan'guēcútaⁿā sa chí Pablo miiⁿ canuuⁿ sa vácúū na yāāⁿ Cesarea ní 'úú cáamá can'daá yeⁿē yāāⁿ cūū. ⁵ Tuuⁿmi ní ngaⁿā sa: Ndís'tí chí ngii díiⁿ ní, caⁿā ní nduucú na yāāⁿ miiⁿ ní nduuti chí véé nuūⁿndi yeⁿē saⁿā 'cūū tuuⁿmi caaⁿmáⁿ ní cheé nuuⁿndi yeⁿē sa.

⁶ Ní canéé chí Festo cuuví 'náaⁿ yā ndúúcu 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúca níni nguuví ndúúchi nguuví. Ní ndaa yā na yāāⁿ Cesarea. Chideve táamá nguuví ní Festo chíndi yā na silla yeⁿē juez ní caⁿā yā chí cungaui yā Pablo. ⁷ Sáⁿa 'cūū taachí ndaa sa, 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí ndaa yā yeⁿē yāāⁿ Jerusalén 'iⁿyāⁿ miiⁿ nanguēcundi yā Pablo miiⁿ ní caⁿā yā neenē ndéee nuuⁿndi yeⁿē sa. Mar 'áamá 'iⁿyāⁿ cuuví ngaⁿā yā cheé chí cuaacu. ⁸ Tuuⁿmi ní Pablo miiⁿ ní caⁿā maāⁿ sa yeⁿē sa: Nguē nuuⁿndi yeⁿē mar 'áamá, ndii nguēé ndúú yeⁿē ley yeⁿe 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndii nguēé ndúú yeⁿē costume yeⁿē yāacū templo ndíi nguēé ndúú yeⁿē rey César.

⁹ Naati Festo miiⁿ neⁿe sa caⁿā sa favor yeⁿē 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní nan'guēcútaⁿā sa yeⁿē Pablo, ní caⁿā sa: 'Áá neⁿe di caⁿā di na yāāⁿ Jerusalén ní miiⁿ 'cuundicaadi yeⁿē di deⁿe nduⁿ miiⁿ nanááⁿ 'úú nícu cádiinuⁿ deⁿe falta yeⁿē dí?

¹⁰ Pablo miiⁿ ní caⁿā sa: Nanááⁿ saⁿā ntyeⁿē canéé na juzgado yeⁿe César naachi canéé, chí 'cuundicaadi yeⁿē. 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ nguēé deⁿe véé ndiiⁿ ndúúcu yā, tan'dúúca chí n'dai deenú ní. ¹¹ Caati nduuti chí deⁿe chí 'áamá ch'ēte ndiiⁿ o n'niⁿúⁿ tinaⁿā, nguēé 'vaⁿá chí 'cuuví. Ndúúti chí nguēé deⁿe véé ndiiⁿ yeⁿē chí ngiica 'iⁿyāⁿ s'tí, mar 'áamá 'iⁿyāⁿ nguēé cuuvi caⁿā yā 'úú saⁿā s'tí. 'Úú neⁿe caⁿā caaⁿmáⁿ nanááⁿ César.

¹² Tuuⁿmi ní Festo miiⁿ taachí caⁿā sá chíi sa saⁿā ntyeⁿe yeⁿē concilio, ní

n'guēcútaⁿā sa: Ngaⁿā ntúⁿ di chí naⁿā di nanááⁿ César miiⁿ tuuⁿmi ní naⁿā di.

Pablo nanááⁿ Agripa ndúúcu Berenice

¹³ Choⁿōo 'áamá nduu 'úúví nguuví ní rey Agripa ndúúcu tánⁿā Berenice ndaa yā yāāⁿ Cesarea chí díiⁿ yā saludar Festo. ¹⁴ Naan 'teⁿe ch'ētinée yā ndúúcu Festo miiⁿ ní Festo miiⁿ caⁿā cuáácú sá rey yeⁿē nuuⁿndi yeⁿē Pablo ní ngaⁿā sa: 'Áamá saⁿā canúúⁿ sa vácúū caavā Félix miiⁿ. ¹⁵ Chuú chí yeⁿē saⁿā miiⁿ. Taachí cheⁿē na yāāⁿ Jerusalén tuuⁿmi ní chiidúú n'geetē yeⁿē Israel ndúúcu 'iⁿyāⁿ ndiicúú yeⁿē 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndaa yā nanááⁿ ní chiica yā chí 'úú díiⁿ condenar saⁿā. ¹⁶ Nan'guēcútaⁿā yeⁿē 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. Nguēé costume yeⁿē 'iⁿyāⁿ romano s'eeⁿ chí 'caaⁿnúⁿ yā 'áamá 'iⁿyāⁿ neⁿe chí 'āā cuéé 'cuundicaadi yeⁿē yā ní caaⁿmáⁿ yā yeⁿē maāⁿ yā nanááⁿ 'iⁿyāⁿ chí ngiica nuuⁿndi yeⁿē yā. ¹⁷ Nguéé chí 'naán. Nduuvidaamā yā 'muuⁿ. Chideve táamá nguuví 'úú chíndi na silla yeⁿē juez ní caⁿā orden, ní dichoⁿó chí cungaui saⁿā miiⁿ. ¹⁸ Áa snée saⁿā chí ngiica nuuⁿndi yeⁿē sa. Nguéé caⁿā yā mar 'áamá nuuⁿndi tan'dúúca chí 'úú nacádiinuⁿ. ¹⁹ Tí véé vaadi 'caaⁿva yeⁿē yā ndúúcu sa lado yeⁿē religión yeⁿē 'áamá Jesús chí 'āā n'dii yā. Ní Pablo miiⁿ ngaⁿā cuaacu sa chí nguēé n'dii yā. ²⁰ 'Úú nguēé deenú deⁿe ra idiⁿ yeⁿē chuú ní tiinguúneⁿ saⁿā miiⁿ: 'Áá neⁿe di chí caⁿā di na yāāⁿ Jerusalén ní miiⁿ 'cuundicaadi yā nuuⁿndi yeⁿē dí? ²¹ Naati Pablo miiⁿ chíica sa chí 'cuetinée ngínú sa saⁿā Augusto ní saⁿā miiⁿ ní cádiinuⁿ sa nuuⁿndi yeⁿē sa. 'Úú ní chíicá chí cuⁿúⁿ yā saⁿā vácúū neⁿe chí caⁿā dichoⁿó saⁿā nanááⁿ César Augusto.

²² Tuuⁿmi ní Agripa ngaⁿā sa ngii sa Festo: 'Úú ní neⁿe 'caandiveeⁿ yeⁿē sa. Saⁿā miiⁿ ngaⁿā sa ngii sa saⁿā: Cavyaaⁿ ní 'caandiveeⁿ di.

²³ Chideve táamá nguuví Agripa ndúúcu tánⁿā Berenice ndaa yā tan'dúúca costume yeⁿē rey. Ní sndaa yā naachi snée 'iⁿyāⁿ ndúúcu comandante ndúúcu saⁿā n'geetē yeⁿe yaāⁿ miiⁿ. Ní Festo miiⁿ caⁿā yā chí dichoⁿó yā Pablo miiⁿ, ní caⁿā yā nguai yā saⁿā. ²⁴ Tuuⁿmi ní Festo miiⁿ ní caⁿā sa: N'dii rey Agripa ndúúcu nducyáácá ndis'tí 'iⁿyāⁿ chí snée ní nduucú nū. 'Muⁿ canéé sánⁿā 'cūū. Nducyáácá 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿē yāāⁿ Jerusalén ní yeⁿē yāāⁿ 'cūū ngiicá yā nuuⁿndi yeⁿē sánⁿā 'cūū. Ngai yuudú yā chí 'cuuvi sa. Ní 'āā ntéé cunée sá. ²⁵ Nguéé ndaacá mar 'áamá falta yeⁿē sa chí 'cuuvi sa. Maaⁿ sa ngiica sa chí caⁿā sa nanááⁿ yeⁿē sánⁿā Augusto César. Ní 'úú dichoⁿó saⁿā. ²⁶ 'Úú nguéé deⁿe véé chí deenú chí dingúú yeⁿē Augusto César yeⁿē saⁿā miiⁿ.

Candéé saⁿā nanáán ndis'tií ní vmnáán vmnaaⁿ nanaán n'dií saⁿā rey Agripa ti taachi 'cuiinu tascaadi yeⁿē sa, canee chi dingúúⁿ.²⁷ Caati deenú chi nguéé n'daaca chí 'úú dicho'ó saⁿā ndií nguéé cadiinuúⁿ nuuⁿndi yeⁿē sa chi diiⁿ nguúⁿ tandii ra.

26

Pablo caⁿ'a sa yeⁿ'e maaⁿ sa nanáán rey Agripa

¹ Tuuⁿmi ní rey Agripa ngaⁿ'a sa ngii sa Pablo: Teé lugar chí caaⁿ'maⁿ di yeⁿ'ē maaⁿ di. Tuuⁿmi ní Pablo miiⁿ ndo'ó sa ta'a sa. Tuc'a sa caⁿ'a sa yeⁿ'ē maāⁿ sa: ² N'dií rey Agripa, de'ē chuúá n'daaca chí cuuvi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē maāⁿ nanáán ní yeⁿ'ē tandu-cuéⁿe nuuⁿndi chí ngaⁿ'a 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ³ N'dií ní deenú ní tanducuéⁿē costumbre ndúúú chí itinguuneeⁿ yeⁿ'ē chí v'éé nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní ngiá n'dií chí 'caan-diveⁿē ní yeⁿ'ē ndúúú n'dai.

Vida yeⁿ'ē Pablo

⁴ Ndií cuáán vmnaaⁿ ndii saⁿā 'líiⁿ 'úú canéé na yááⁿ Jerusalén ndúúú 'iⁿ'yāⁿ Israel. N'diichí 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ 'úú. ⁵ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ntúúⁿ déenu yā yeⁿ'ē ndií cuaaⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chí neⁿ'e yā caaⁿ'maⁿ cuaacú yā, canee tan'dúúú saⁿā fariseo chí cheechi taavi yeⁿ'ē religión yeⁿ'ē nū ndúúú costum-bre yeⁿ'ē nū. ⁶ Maaⁿ ní caavā chí 'úú i'teenú chí Dendyuūs caⁿ'ā yā nadacuéeⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿā tan'dúúú chí ngaⁿ'a yā ngii yā chiida nū 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'gai yā 'úú nanáán juez. ⁷ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndiichúúví daiyā yā 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nū i'teenú yā chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí diiⁿ yā. Ní cáávā chuú cuen'e daāⁿmaⁿ idiíⁿ yā ntiinyuⁿ yeⁿ'ē Dendyuūs ndii nguuví ndii n'gaaⁿ. N'dií rey Agripa, caati cáávā chuú chí cuene ngínú ntúúⁿ 'iⁿ'yāⁿ Israel ngiá yā yeⁿ'ē. ⁸ ¿De'ē cuuvi chí ndi's'tií nadacadiinuúⁿ ní chí Dendyuūs nguéé cuuvi nadin'duuchí yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿā?

Pablo ditaán yā ndúúú 'iⁿ'yāⁿ

⁹ 'Úú ní cuaacu níiⁿ'nyúⁿ s'teenú chí cánée chí n'deé n'dái diíⁿ contra yeⁿ'e Jesús yeⁿ'e yááⁿ Nazaret. ¹⁰ 'Tiicá ntúúⁿ diíⁿ na yááⁿ Jerusalén. 'Úú chí 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu Jesús vácúú. Chiiduú n'geeté yeⁿ'e Israel tee yā poder 'úú. Ní taachi chí'iⁿ'núⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ, 'úú caⁿ'ā ti 'tiicá. ¹¹ Néené n'dee cuuvi chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'teenú na nducyáá yācú sinagoga na vácúú. Diíⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chí nguéé i'téenu yā Jesús. Néené taaⁿ diíⁿ ndúúú 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Jesús. Ní can'daá 'iⁿ'yāⁿ ndií na yááⁿ chí nguéé n'diichí.

Pablo caⁿ'a yā taacā chí i'téenu yā (Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Taachi diíⁿ chuú cuen'é na yááⁿ Damasco ní candéé caaca ndúúú orden yeⁿ'ē chiiduú n'geeté yeⁿ'e Israel. ¹³ N'dií rey, taachi canuúⁿ yúúni taanduú ná maⁿ'a ngu-uvi n'diichí 'áamá deeve nanguuvi chí ch'eeⁿē n'dái cá deeve nguéé tií déeve yeⁿ'ē 'yáⁿ'ā. Deeve miiⁿ ní nuuⁿ'maⁿ ndiivii 'úú ndií 'iⁿ'yāⁿ chí sneé yā nduucú. ¹⁴ Chindeeve nducyaaca nús'úu na yáⁿ'āa. 'Úú chí iindiveéⁿ 'áamá nduudu chí yaá'v'í 'úú ndúúú davaacu hebreo chí ngaⁿ'a: Saulo, Saulo, ¿de'ē cáávā n'daá di 'úú? Chéechi taavi chí diiⁿ di tan'dúúú 'áamá 'iiti ca'a ca'a ti na yáⁿ'ā cuuiⁿnyuⁿ. ¹⁵ 'Úú ní caⁿ'ā: ¿Du'ú n'dií, Señor? Ní Señor miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú Jesús chí n'daá di. ¹⁶ Naati cuueéⁿ di, ní cuendii di. Cáávā chuú che'enaáⁿ yeⁿ'ē di. Ní cu'neéⁿ dii lado yeⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ ndií tiini chí diiⁿ ntiinyuⁿ yeⁿ'ē ní caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'ē dendúú chí n'dií chí di yeⁿ'e dendúú chí 'úú diiⁿ chí 'cuuⁿ'míⁿ nááⁿ yeⁿ'ē di. ¹⁷ Maaⁿ ní 'úú ní dicho'ó dii nanáán 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di ndúúú yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní taachi neⁿ'e yā sta'a yā dii ní 'úú nneé dii. ¹⁸ Ní cuuvi diiⁿ di chí 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé snaaⁿ yā ní snaaⁿ yā ní tun'dáa di 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ná maáⁿ ní naⁿ'ā yā na deeve. Ní tun'dáa di 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e poder yeⁿ'e yááⁿ nguiinuⁿ ní naⁿ'ā yā lado yeⁿ'ē Dendyuūs. Ní ndaáca yā 'úú ní 'úú inadach'ecú nuuⁿndi yeⁿ'ē yā ní caavā chí cu'téenu yā yeⁿ'ē. Ní véé herencia yeⁿ'ē yā ndúúú 'iⁿ'yāⁿ chí Dendyuūs dindeeve yā.

Pablo diíⁿ yā tan'dúúú visión

¹⁹ Cáávā chuú, n'dií rey Agripa, nguéé diíⁿ chí cheeⁿdiitú diíⁿ n'diichí cosa yeⁿ'ē Dendyuūs. ²⁰ Naati caⁿ'ā vmnaaⁿ vmnaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí sneé na yááⁿ Damasco, ní cuayiivi caⁿ'ā na yááⁿ Jerusalén ndúúú nuuⁿ'maⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea ndúúú 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel chí canee cuuⁿ'míⁿ yā chí ndaacadami yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē yā níúcu cu'téenu yā Dendyuūs. Ní diiⁿ yā ntiinyuⁿ chí n'daaca n'dai ní chí'iⁿ yā tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ chí ndaacadami yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ²¹ Cáávā chuú 'iⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ sta'á yā 'úú na yáacú templo ní nadacadiinuúⁿ yā chí 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. ²² Ndyuūs chinnee yā 'úú chí cheé ndií maaⁿ ní caⁿ'ā nduudu cuaacu ndúúú 'iⁿ'yāⁿ ndiicúⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiinyuⁿ yā. Nguéé n'deé cá caⁿ'ā yeⁿ'e dendu'ú chí caⁿ'ā profetas ndúúú Moisés yeⁿ'ē dendu'ú chí cánée chí chíi. ²³ Caati Cristo miiⁿ cánée chí 'cueenu yā cuuvi ní 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ vmnáán vmnaaⁿ nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē deeve nanáán 'iⁿ'yāⁿ Israel yeⁿ'ē ndúúú 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo nga'a sa Agripa chi canéé chi cu'téénú yā

²⁴ Ca'n'a Pablo chúú cáávā maān sa. Festo gobernador mii'n ní ca'n'a yuudu sa: Loco dii, Pablo. Cáávā chi n'geēn taaví dí chíi' chi nduuví loco dí.

²⁵ Naati sa'n'a mii'n ní ca'n'a sa: Nguéé loco 'úú, n'dií Festo, chí n'dai taavi. Nga'n'a nduudu cuaacu chí n'dai. ²⁶ Rey Agripa mii'n deenú ntúu' yā chuū. 'Úú nga'n'a nduucú yā ye'n'ē tanducué'n'ē ndúúú confianza. 'Úú nadacadiinúu' chí déenu yā chuū. Nguéé chó'oo chuū ná n'de'ei. ²⁷ N'dií rey Agripa, ¿'áá i'téenu nī 'i'i'yān profetas chí ca'n'a nduudu ye'n'e Dendyuūs? 'Úú deenú chí i'téenu nī.

²⁸ Tuu'mi ní Agripa mii'n ca'n'a sa chíi sa Pablo: 'Téé 'téé núu' dii' dí chí cu'teenú ndaacá Dendyuūs.

²⁹ Pablo mii'n ní ca'n'a sa: 'Úú ngiicá Dendyuūs ndii talíi' o ndii ch'ete, nguéé dámaān n'dií ti 'tiicá ntúu' nducyaaca 'i'i'yān chí n'giindiveén yā ye'n'ē, cuuvi cu'téenu ntuu' yā Ndyuūs mii'n tan'dúúú 'úú, naati nguéé cunee yā ndúúú cadenas 'cūu.

³⁰ Taachí ca'n'a sa chuū ncuee'n rey ndúúú gobernador ndúúú Berenice ndúúú 'i'i'yān chí canee yā ndúúú 'i'i'yān s'ee'. ³¹ Taachí 'i'i'yān s'uu' cuen'é yā 'áámá lado ca'n'a yā nguuaa' maān yā: Mar 'áámá nuu'ndi ch'ete nguéé véé ye'n'ē sa 'cūu nguéé chí 'caa'nu' yú sa'n'a, ndí nguéé chí ca'n'a sa vácūu.

³² Nícu Agripa nga'n'a sa ngii sa Festo: Sá 'cūu cúuví nguá'n'ái sa nduuti chí nguéé ca'n'a sa 'tíicá: 'Úú ca'n'a nanáán César.

27

Dicho'ó yā Pablo na yaān Roma

¹ Taachí Festo ca'á yā orden chí cuen'é 'nū na barco na yā'n'ā Italia, dii' yā entregar Pablo ndúúú taná'n'ā 'i'i'yān chí preso yā capitán chí nguuví sa Julio. Capitán mii'n chí ye'n'ē 'áámá taa' soldados chí nguuví Augusto. ² Cuen'é ntúu' 'nū na 'aama barco ye'n'e yāān Adramitio chí caama cáácá ní ca'n'a ná cheendi va'ai s'ee' ye'n'ē nuū'nī'yā'n'ā na yāān s'ee' ye'n'e yā'n'ā Asia. Sndaá 'nū na barco ní cuen'é 'nū. Ní canee sa ndúúú nús'uu 'áámá sa'n'a chí nguuví Aristarco ye'n'ē yā'n'ā Macedonia chí ye'n'ē yāān Tesalónica. ³ Táámá nguuví ndaa' 'nū cheendi va'ai ye'n'ē nuū'nī'yā'n'ā ni'n'nuu' na yāān Sidón. Julio mii'n dii' yā ndúúú Pablo mii'n tan'dúúú amigo n'dai. 'Cuú' yā chí cuen'e sa naachi canee amigos ye'n'ē sa. Amigos ca'á yā chí ne'n'ē Pablo mii'. Ní Pablo mii'n ntaaví tuunúu' sa. ⁴ Ní cuen'e ntúu' 'nū na barco ní cho'ó 'nū cuua' ndiia lado sur ye'n'ē isla Chipre caati 'yúúné ní contra ye'n'ē barco mii'. ⁵ Taachí cho'oo cuaacú

'nū nuū'nī'yā'n'ā cuen'é 'nū ni'i'nuu' yā'n'ā Cilicia ndii yā'n'ā Panfilia. Ndaá 'nū na yāān Mira chí 'áámá yāān ye'n'ē yā'n'ā Licia.

⁶ Ní capitán chí nga'n'a nti'i'nyu' yā ndaaca yā 'áámá barco ye'n'ē yāān Alejandro chí na'n'ā yā'n'ā Italia. Cucheé 'nū na barco mii' ní cuina'a' 'nū. ⁷ Ní ngínú ngiínú cuen'é 'nū na barco chí 'náán taavi n'deéé nguuví. Ní cuen'é 'nū ndúúú nééné n'deéé peligro na barco ni'i'nuu' ná yaān Gnido ní 'áá ntéé 'cuū' 'yúúné chí ca'n'a' 'nū cuáán vmnaa'. Tuu'mi ní cuen'é 'nū na nduu 'uuví isla, isla Salmón chí canee ni'i'nuu' ndúúú isla Creta caati nguéé 'yúúné taa' mii'. ⁸ Nícu a fuerza dii' 'nū ndaa' 'nū ni'i'nuu' 'áámá yāān chí nguuví Buenos Puertos ní ni'i'nuu' yāān mii' canee yāān Lasea.

⁹ Taachí cho'oo 'naa' tiempo cuen'é 'nū na barco ndúúú nééné n'deéé peligro. 'Áa cho'oo nguuví ye'n'ē 'viicu chí nguéé che' 'nū. Tuu'mi ní Pablo ca'n'a yā chí yā 'i'i'yān s'uu'. ¹⁰ Ní ca'n'a yā: Ndi'st'i sa'n'a, 'úú inaān chí 'áá nééné n'deéé peligro cuen'é ndúúú yú chí cuuvi ndaa yú. Nguéé dámaān carga ye'n'ē barco cuuvi ndái caati ndii s'uuu' cuuvi ndai yú.

¹¹ Naati capitán mii'n ní n'giindiveén yā nduudu ye'n'ē sa'n'a chí ndeé barco ndúúú sa'n'a chí nga'n'a nti'i'nyu' ye'n'ē barco mii' ti 'áa chí caa'ma' 'nū Pablo mii'. ¹² N'deé n'dái inaān yā chí 'áá ntéé n'daacá chí canee barco na cheendi va'ái ye'n'e nuū'nī'yā'n'ā mii' tiempo chí 'iiche. Ní n'deé n'dái 'i'i'yān nduuvidaamā yā chí ca'n'a yā nuū'nī'yā'n'ā ye'n'ē mii'. Ní ne'n'ē yā chí ndaa yā na yāān Fenice chí 'áámá cheendi va'ái ye'n'e nuū'nī'yā'n'ā ye'n'e isla Creta chí canee cuua' ndiia sur, cuua' naachi ngiia yā'n'ā. Ní mii' cánéé tiempo chí 'iiche.

'Yúúné táán na nuu'nī'yā'n'ā

¹³ Ndaá 'yúúné ngínu ye'n'ē cuua' ndiia tan'dúúú chí nacadiinu' yā chí n'daāca. Candéé yā anclas cūu chí 'caanu barco mii' ní cuen'é yā canee diituú nuū'nī'yā'n'ā ni'n'nuu' isla Creta. ¹⁴ Nguéé neé 'naa' ndaa táámá 'yúúné taa' taavi chí nguuví Euroclidón tan'dúúú ciclón chí contra ye'n'ē barco mii'. ¹⁵ Taachí 'yúúné mii' dii' chí barco 'áá ntéé cuuvi ca'n'a barco mii' contra ye'n'ē 'yúúné, tuu'mi s'nee' maān 'nū candéé 'yúúné barco mii' naachi ne'n'ē. Ní nús'uu cuen'é 'nū 'tíicá. ¹⁶ Ndaá 'nū na 'áámá isla chí nguuví Claudi naachi nguéé véé 'yúúné taa'. 'Áa nééné ngín'i candéé yā barco 'lii' vmnaa' barco ch'ete ní dichiichí yā barco 'líi' mii'. ¹⁷ Taachí 'áa chí n'dái yā dichiichí yā barco 'líi' ndúúú 'i'i'yū cuua' náávta'n'ā, tuu'mi ní 'va'á yā chí ndaa yā Sirte chí 'áámá cuua' ch'eti nuū'nī'yā'n'ā naachi canee yā'n'ā dúu' naachi 'áá ntéé cuuvi caaca barco mii'. Tuu'mi di'cu'á yā

tínñuⁿ yeⁿe barco miiⁿ. Tuuⁿmi ní chí 'néⁿe yá barco miiⁿ chí cueⁿ'e maⁿáⁿ ntúⁿ.¹⁸ Ní diiⁿ 'yúúné miiⁿ chí cueⁿ'e barco ndúúⁿcú peli-
gro ti 'yúúné tááⁿ. Chideⁿeve táámá nguuví
tucá'a yá ndaavi yaí yá carga yeⁿ'e barco
na nuⁿñiⁿ'yáⁿá. ¹⁹ Ndiichí ndii 'iñⁿnyúⁿ cucááⁿvá
'yúúné tááⁿ miiⁿ chí nuuⁿmaⁿ' ndiiví 'nū.
Tuuⁿmi 'áá ntéé nacadiinúúⁿ 'nū chí nan-
guáⁿ'ai 'nū.

²¹ 'Áá nááⁿ nguuví chí nguée nge'é 'nū.
Tuuⁿmi Pablo miiⁿ cheendii yá naavtaⁿ a
yeⁿ'e nducyaaca 'nū ní caⁿ'a yá: Ndúúti
chí ndis'tii chí chí'téenu ní yeⁿ'e ní nguée
cueⁿ'e yú na barco yeⁿ'e isla Creta chí
cutáⁿá yú peligro miiⁿ ndúúⁿcú denduⁿ chí
dindeⁿ yú. ²² Maaⁿ ní cuuví ndis'tii. Ca-
nee cúuⁿmiⁿ ní más cá ánimó caati nguée
mar 'áámá 'iñⁿ'yá chí dindaí yá vida yeⁿ'e
yá nguaⁿá yú, dámaⁿáⁿ barco miiⁿ chí cuuví
ndaí. ²³ Caati maaⁿ nguiinúⁿ 'cū canéé
ángel yeⁿ'e Dendyuūs nduucú. 'Úú ní yeⁿ'e
Dendyuūs 'úú ní 'úú dichiiⁿ'vé 'iñⁿ'yá. ²⁴ Caⁿ'a
ángel miiⁿ chí yá 'úú: Pablo, nguée 'vaⁿ'á
di. Canee chí cuééndii di nanaáⁿ César.
Nducyaáca 'iñⁿ'yá chí caⁿ'a yá na barco
ndúúⁿcú di cunduúchí 'iñⁿ'yá. ²⁵ Ndiichí ní
compañeros. Cuneé ngíñú ní ánimó caati
'úú i'teenú Dendyuūs. Canéé chí cuuvi
tan'dúúca chí chí yá 'úú. ²⁶ Canéé chí caⁿ'a
naaⁿ yú na 'áámá isla.

²⁷ Chií ndiichí cuūⁿ yaaⁿ níⁿcú tan'dúúca
chí cuciiⁿ 'nū na nuⁿñiⁿ'yáⁿá chí ngu-
uvi Adriático, ní cúchiⁿ ná maⁿ'a yaaⁿ ní
saⁿ'á s'eeⁿ chí diiⁿ manejar barco chí tu-
umicadíñuuⁿ sa chí 'áá snéⁿ 'nū niñⁿ'nuúⁿ na
yáⁿ'áa. ²⁸ Tuuⁿmi ní caⁿ'a nuuⁿ sá sonda ní
ndaaca sa ngii ndiicú 'yaⁿ'áa chí yáánúⁿ ní
choⁿ'o ca taⁿlínⁿ cuaaⁿ vmnaaⁿ nnguⁿecunéⁿ
sa caⁿ'a nuuⁿ ntúⁿ sa sonda. Ndaaca ntuuⁿ
sa nditiñⁿ'yú 'yaⁿ'áa chí yáánúⁿ. ²⁹ 'Vaⁿ'á yá
chí caⁿ'a naáⁿ yá na 'vaachií. Tuuⁿmi ní
caⁿ'a nuúⁿ ya ná cuúⁿ ancla cūⁿ yeⁿ'e cuaaⁿ
dáámí, cosa chí cuendii barco miiⁿ ní 'áá
ntéé caaca. Ní snee ngíñú yá chí cúúví dēve.
³⁰ Tuuⁿmi ní saⁿ'á chí diiⁿ yá manejar barco
ch'ēti yaaⁿ sá chí cáanu sa yeⁿ'e barco. Ní
caⁿ'a nuúⁿ yá barco 'línⁿ na nuⁿñiⁿ'yáⁿá. Diíⁿ
yá tan'dúúca chí cangú yá ancla cūⁿ yeⁿ'e
cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ. ³¹ Pablo miiⁿ caⁿ'a
yá chí yá capitán: Ndúúti chí saⁿ'á s'eeⁿ
nguée canee sa na barco miiⁿ ndis'tii ní nguée
cuuvi nanguaⁿ'ai ní.

³² Tuuⁿmi ní soldados ch'iica sa lazo yeⁿ'e
barco 'línⁿ. Diíⁿ sá chí cueⁿ'e maáⁿ ní
chindaí.

³³ Taachí caama chideⁿeve Pablo caⁿ'a yá
chii yá nducyaáca 'iñⁿ'yá chí che'é yá. Ní

caⁿ'a yá: Maaⁿ ní ndiichi cuúⁿ nguuví chí
'áá ntéé che'é ní ní 'cuetinée ní ndúúⁿcú
cuidado. Ní nguée che'é ní mar 'áámá
yuúndú. ³⁴ 'Úú ngiicá ndis'tii chí che'é ní
maaⁿ níⁿcú véé fuerza yeⁿ'e ní ti mar 'áámá
yuúúⁿ tíⁿ ní nguée cuuvi ndai.

³⁵ Taachí caⁿ'a yá chuú, staⁿ'á yá pan.
Caⁿ'á yá gracia Ndyuūs nanaáⁿ nducyaaca yá
ní taachí n'dée yá pan tucá'a yá che'é yá.
³⁶ Tuuⁿmi ní nducyaaca yá canee cúuⁿmiⁿ yá
más cá ánimó ní che'é ntúⁿ yá. ³⁷ Nducyaáca
'nū chí snúⁿ 'nū na barco tan'dúúca 'uúví
ciento canéé 'iñⁿ'nyúⁿ ngeecu nditiñⁿ'yú 'áámá
'nū. ³⁸ 'Áá nduuví ditiñú yá. Diíⁿ yá chí
nan'daa caⁿ'aí barco miiⁿ. Canuúⁿ yá trigo
chí ndēⁿ barco miiⁿ na nuⁿñiⁿ'yáⁿá.

Chindaí barco

³⁹ Taachí chideⁿeve táámá nguuví nguée
'iñtinaáⁿ 'nū tíⁿ yáⁿ'áa naachí snéⁿ 'nū
naati n'diichí 'nū 'áámá lugar naachí véⁿ
'áámá playa o yáⁿ'áa ndúúⁿtii. Nduuví dáámá
'nū neⁿ'e 'nū cundaa 'nū na playa miiⁿ
ndúúⁿcú barco. ⁴⁰ Ní chiica ntúⁿ yá 'iñⁿ'yú
yeⁿ'e cucááⁿvá chí ancla cūⁿ chí canuúⁿ na
nuⁿñiⁿ'yáⁿá. Tuuⁿmi ní cuaaⁿ dáámí barco
miiⁿ nadatiⁿ yá remos chí tan'dúúca 'áámá
tabla chí diiⁿ guar barco miiⁿ. Ní ch'eeⁿ
yá tññuⁿ miiⁿ yeⁿ'e cuaaⁿ vmnaaⁿ barco
miiⁿ na 'yúúné ní cueⁿ'e 'nū na playa chí
yáⁿ'áa ndúúⁿtii. ⁴¹ Caⁿ'a 'naaⁿ 'nū naachí
'áámá lugar chí 'uúví nuⁿñiⁿ ní diiⁿ yá chí
ndaá barco miiⁿ na yáⁿ'áa cuaaⁿ diituú chēti
nuⁿñiⁿ. Diíⁿ yá chí nacan'dáa barco 'iicu
cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e barco miiⁿ chí canuúⁿ ca
nguaaⁿ nuⁿñiⁿ 'áá na yáⁿ'áa canéé chēchi.
Chēéndii chí 'áá ntéé chiicá 'iicu cuaaⁿ dáámí
barco miiⁿ neⁿ'e ndaⁿ'ai ndúúⁿcú fuerza yeⁿ'e
nuⁿñiⁿ miiⁿ. ⁴² Tuuⁿmi ní soldado s'eeⁿ caⁿ'a
yá chí 'caaⁿ'nuuⁿ yá preso s'uuⁿ níⁿcú mar
'áámá yá nguée cuuvi cáaⁿ'yuuⁿ yá nuⁿñiⁿ
níⁿcú cunaⁿ'a yá na yáⁿ'áa. ⁴³ Naati capitán
miiⁿ neⁿ'e sa dinguáⁿ'ai sa Pablo miiⁿ.
Tuuⁿmi chícataáⁿ yá chí neⁿ'e soldado s'uuⁿ.
Tuuⁿmi ní capitán chí ngaⁿ'á ntiiⁿ'nyuⁿ caⁿ'a
sa chí nducyaáca yá chí cuuvi 'caaⁿ'yuuⁿ
yá nuⁿñiⁿ níⁿcú chí cun'daa yá vmnaaⁿ
nuⁿñiⁿ ní 'caaⁿ'yuuⁿ yá ní nandaí yá na
yáⁿ'áa ní nanguaⁿ'ái yá. ⁴⁴ Níⁿcú tanaáⁿ
yá ní na tablas yeⁿ'e barco ndúúⁿcú yáⁿ'á
yeⁿ'e barco cuuvi nacan'dáa yá. 'Tiicá chí
nducyaáca yá nanguaⁿ'ai yá nandáa yá na
yáⁿ'áa cuúⁿmaⁿ.

28

Pablo snéⁿ yá na isla Malta

¹ Taachí 'áá nguaⁿ'ái 'nū chícadíñuuⁿ 'nū
isla miiⁿ nguuví Malta. ² 'Iñⁿ'yá chí snéⁿ na
isla miiⁿ diíⁿ yá tratar nús'uuⁿ n'daacá caati
tiiví yá yáⁿ'á ní diiⁿ yá recibir nducyaaca
'nū cááⁿvá chí 'iiche miiⁿ ndúúⁿcú chí ngeeⁿ
cúúví. ³ Tuuⁿmi ní Pablo miiⁿ nanguaⁿ'ai yá

nduuví táā dūu'nē yá'n'á cuu'ma' ní ch'íi yá na yá'n'á. Ní 'áámá cúu cue'n'e tī chéenu tī caavá chí 'íi'nūu' ní ch'ecú tī na tá'a Pablo mii'. ⁴ Taachi 'ii'yā' chí snéé mii'yā n'diichí yā cúu can'dícu tī na ta'á Pablo tuu'mi ní ca'n'a yā nguáá' máa'n' yā: Nduudu cuáácú sá'n'a 'cūu' nū'n'ú' sa 'ii'yā'. 'Áará chí nan-guá'āi sa na nuū'nī'n'yā'n'á nguéé 'cuáá'n' chí cunduúchi sa.

⁵ Naati Pablo mii' ch'ídi sa cúu mii' na ya'n'á. Nguéé de'ē vee dii' tī ndúúcu sa. ⁶ 'Ii'yā' s'uu' snéé ngúú yā chí n'diichí yā chí cundiitu ta'á sa o cundé'v sá chí 'cuúvī. 'Ii'yā' s'éé' ní ch'etinéé ngúú yā de'ē cuuvi ndúúcu sa. Ní n'diichí yā chí nguéé de'ē vee chíi ndúúcu sa. Tuu'mi ní na'dáá' yā vaan-icadíi'nuu' ye'n'é yā cucáá'v chí n'diichí yā. Tuu'mi ní ca'n'a yā: Pablo mii' ní dendyuús sa'n'á.

⁷ Na yáā' mii' vée yá'n'á ye'n'e 'ii'yā' chí nga'n'á nti'nyú' yā chí ngúúvī yā Publio. 'Ii'yā' yáā' mii' dii' yā recibir nus'uū. Ní tee yā naachi ch'etinéé 'nū' 'ii'nū' nguuvī. ⁸ Ní chíida Publio canéé yā na cama chí ngúta yā ye'n'e ca'ai 'íi'nūu' ndúúcu ca'ai yuuú'. Tuu'mi chí ndaa Pablo ní n'diichí yā 'ii'yā'. Ní ch'íi'nu' ca'angua'á yā nícu s'néé' Pablo mii' ta'á yā cuerpo ye'n'é yā. Nícu nnduuva ye'n'é yā. ⁹ Ch'íi'nu' chí dii' yā chuū tuu'mi ní cuchíi taná'n'a yā chí snéé yā na isla chí vee ntúú' ca'ai ye'n'é yā. Ndaá yā naachi canéé Pablo ní nduuva ntúu' ye'n'e yā. ¹⁰ 'Ii'yā' s'úu' diné'e yā nús'uu ní dii' yā n'daacā nduucú 'nū. Taachi chí ndaa 'nū na barco tee yā taanduvéé cosa chí ne'n'e 'nū.

Pablo ndaa yā na yáā' Roma

¹¹ Ch'etinéé 'nū' 'ii'nū' 'iiyu mii' ní cue'n'é 'nū na barco chí ye'n'e yáā' Alejandría chí ch'etinéé 'áámá tiempo 'iiche na isla mii'. Barco mii' ní cuaa' vmaaa' canéé imágenes ye'n'e Cástor ndúúcu Pólux chí dendyuús s'ee' ye'n'e 'ii'yā' mii'. ¹² Ní ndaa ntúu' 'nū na yáā' Siracusa ní ch'etinéé ntúu' 'nū yáā' mii' na 'íi'nū' nguuvī. ¹³ Ye'n'e yáā' mii' cue'n'e ntúu' 'nū na barco nū'nuú' ná 'diituú nuū'nī'n'yā'n'á mii'. Ndaa ntúu' 'nū nū'nuú' na yáā' Regio. Táámá nguuvī cuayiivi chí ndaa 'yúúne ye'n'e cuaa' ndiiaa sur ní ndii chíi' ndii 'úúvī nguuvī ndaa ntúu' 'nū na yáā' Puteoli. ¹⁴ Mii' ní naachi ndaa'ca 'nū hermanos chí i'téenu yā Cristo di'cuítu yā nús'uu ní 'cuéetinéé 'nū ndúúcu yā ndeēchē nguuvī. Ch'íi'nu ní cue'n'e 'nū chíicá 'nū yáā' Roma. ¹⁵ Taachi ch'iindivee' hermano s'uu' ye'n'é 'nū ní can'dáa yā ní dii' yā recibir nús'uu ndíi yáā' Apio naachi vee níi'vée ní ndii yáā' chí nguuvī Tres Tabernas. Taachi Pablo n'diichí yā 'ii'yā', ca'á yā gracias Ndyuús nícu vee ca ánimo ye'n'e yā. ¹⁶ Taachi ndaa 'nū yáā' Roma, capitán dii' sa entregar preso s'ee' jefe. Nícu jefe mii' 'cuu' yā chí

cunéé 'āā vi'i Pablo ndúúcu 'aama soldado chí dii' sa cuidado 'ii'yā'.

Pablo nga'n'á yā nduudu cuacu na yáā' Roma

¹⁷ Ch'íi'nu tá 'ii'nū' nguuvī Pablo mii' ní ca'á yā chí cadiinu' sa'n'á n'geete ye'n'e 'ii'yā' Israel s'ee'. Nícu taachi nduuvídaama sa Pablo mii' ca'n'á yā chíi yā sa'n'á: Ndis'ti' vi'i, 'úú ní nguéé de'ē vee dii' ndúúcu 'ii'yā' ndíi nguéé ndúu contra ye'n'e costumbre ye'n'e chíida yú chí ye'n'e ndíi vmaaa'. Ní 'ii'yā' dii' yā entregar 'úú ndíi yáā' Jerusalén na ta'á sa'n'á romano s'uu'. ¹⁸ Sa'n'á s'ee', ní taachi tuumicadiinu' sa ye'n'é chí nguéé nuū'ndi ch'ete ye'n'e ne'n'e sa nn'deēchii sa 'úú caati nguéé indaaca sa mar 'áámá nuū'ndi ye'n'é chí 'cuúvī. ¹⁹ Naati 'ii'yā' Israel s'ee' snéé yā contra ye'n'é, chíi obligado chí canéé chí ca'n'á n'diichí sa'n'á chí rey César. Nguéé de'ē caavá chí caacá contra 'ii'yā' ye'n'é. ²⁰ Chíi' chí cucáá'v 'úú chíicá n'diichí ndis'ti' maa' nícu snaa' ní, nícu ndee nduucú ní. Caati cucáá'v chí canee ngiinu' cosa ye'n'é Israel, canéé chí dii' sufrir ndúúcu cadena 'cūu.

²¹ Tuu'mi ca'n'a sa chíi sa Pablo: Nús'uu ní nguéé ndíi 'nū recibir carta ye'n'e yáā' Judea cucáá'v dii, ndíi nguéé ndúu chíi' ndaa mar 'áámá vi'i yú chí caa'n'má' yā nuu'ndi ye'n'e di. ²² Naati ne'n'é 'nū' caandi-vee' 'nū chí nadicadiinu' di caati cucáá'v chí i'téenu di. Nús'uu ní déenu 'nū chí ndu-cué'n'e cuaa' nga'n'a yā contra cosa chí i'téenu di.

²³ Tuu'mi ndeeve yā 'áámá nguuvī ní ndaa taaví 'ii'yā' na vaacu sa. Ní Pablo mii' caa'n'ma' cuacuú yā ní ch'íi' yā 'ii'yā' ye'n'e chí Ndyuús nga'n'a yā nti'nyú' yā ndíi naachi ngí ndeeve ndíi naachi ngí 'da'a. Ní nga'n'a yā nduudu cuacu ye'n'é Jesús tan'dúúca chí ye'n'e Moisés. 'Áā 'tíica nūu' ye'n'e profetas chí ca'ā nduudu ye'n'é Dendyuús. ²⁴ 'Iicu ná'n'a yā ní i'téenu yā chí ca'n'a sa. Niicu ná'n'a yā nguéé i'téenu yā. ²⁵ Naati nguéé nduuvídaama yā. Ní cuindaacadáámí yā naati vmaaa' vmaaa' chí cuindaacadaamí yā Pablo mii' ca'n'a sa nduudu 'cūu ndúúcu 'ii'yā' s'ee' tan'dúúca chí ca'n'a cuacu Espiritu N'dai ye'n'e Ndyuús cucáá'v profeta Isaías ndúúcu chíida yú. Ní ca'n'a Espiritu N'dai chuú:

²⁶ Cue'n'e di yáā' 'cūu nícu cuuvi di 'ii'yā': Ng'iindivee' di ndúúcu vee' di ní nguéé tuumicadiinu' di; inaa' di ndúúcu nduutináa' di ní nguéé i'téenu di;

²⁷ caati staava ye'n'e 'ii'yā' yáā' 'cūu nééne ch'echi, nícu nguéé cuuvi tuumicadiinu' yā ndúúcu staava ye'n'e yā ndúúcu vee' yā nguéé n'dáacá ch'iindivee' yā, ndíi nguéé

n'giindiveén yā ndúúcū veén yā,
 nduutinaáa yā ní nnduudí maa", tí
 nguée chinaáa yā ndúúcū nduutinaáa
 yā, ndí nguée nanguεcundíi yā ye"ē
 nuu"ndi ye"é yā caatí 'úú idií" chi
 nduuví n'dái yā nanduūvā ye"é yā.

²⁸ Maa" ní cádiinúú" nī chíi" chi Ndyuūs
 nadach'εcú yā nuu"ndi ye"ē nducyáácá
 'ii"yā" s'ee" chi nguée ye"ē ndaata Israel
 cáávā chi 'tíicā 'ii"yā" s'ee" 'caandiveén yā
 ye"e chuū.

²⁹ Níicú taachi ca"a sa nduudu 'cūū,
 'ii"yā" Israel s'ee" ca"a yā. Nééné n'deeé
 ca"a yā nguaa" maá" yā.

³⁰ Pablo mii" ní canée yā 'uūvī ndúuyū na
 'áámá va'ai chí nadí'vε yā. 'Ii"yā" míi" dii"
 yā recibir ndúcyáácá yā chí nndaā na vaacú
 yā. ³¹ Ca"á yā ye"ē chi Dendyuūs nga"ā
 ntii"nyú" yā níicú chí'cuee" yā ye"ē Señor Je-
 sucristo. Ca"a yā ndúúcū nducyaaca 'ii"yā".
 Mar 'áámá 'ii"yā" nguée chiicatáa" yā yē"e
 yā.

PABLO IDINGUÚⁿ YĀ CARTA 'CŪŪ YEⁿ'E 'Iⁿ'YĀⁿ CHI SNĒE YĀ YĀĀⁿ ROMA

*Pablo idinguúⁿ yā yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū
yeⁿ'e yāāⁿ Roma*

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú dichí'vē Señor Jesucristo. Ndyuūs yaa'ví yā 'úú ní ndeēvé yā 'úú. Ní dichó'o yā 'úú chí cuuví apóstol chí candéé nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí nduudu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e chí nanguaⁿ'ai 'iⁿ'yāⁿ.

² Ndyuūs ní ca'a yā n'deēe n'dái tiempo chí 'āā chó'ōo chí ca'a yā evangelio chí nduudu cuaacu chí nadanguáⁿ'ai yā taachi profetas ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē. Ní dinguúⁿ yā na libro yeⁿ'e Dendyuūs yeⁿ'ē chíuū. ³ Nduudu 'cūū chí evangelio ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí Daiya Dendyuūs. Cristo ní ndāa yā iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū ndúú^{cū} cuerpo tan'dúú^{cā} s'uuúⁿ cáávā na ndaata yeⁿ'ē rey David. ⁴ Ní cucááva Espíritu chí n'dai taavi yeⁿ'e Cristo, Cristo dicuaacú yā chí Daiyá Ndyuūs ndúú^{cū} poder yeⁿ'é Ndyuūs chí ch'ēte taavi ca taachi nducuéⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinán'ā. ⁵ Ní cáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs tee yā 'aama favor 'úú tí dicho'ó yā 'úú chí 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā cáávā chí duuchi Cristo. Ní cáávā chí 'úú cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē naciōn táácā cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní 'caandiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ⁶ Ní ndís'tīⁿ ní yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo caati Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tīⁿ chí cuuvi yeⁿ'é Cristo ndís'tīⁿ.

⁷ 'Úú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e nducyáácā ndís'tīⁿ chí snēe ní na yāāⁿ Roma, ndís'tīⁿ chí Ndyuūs neⁿ'e yā ní yaa'ví yā ndís'tīⁿ chí cuuví yeⁿ'é yā ndís'tīⁿ. Neⁿ'é chí Ndyuūs Chída yú ndúú^{cū} Señor Jesucristo téē yā ndís'tīⁿ vaadi n'dai ca yeⁿ'é yā ndúú^{cū} vaadi 'diiⁿ yeⁿ'é yā.

Pablo neⁿ'e yā ca'a'á yā yāāⁿ Roma

⁸ Vmnaán vmnaaⁿ ca'á gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo cucáávā nducyaaⁿ ndís'tīⁿ caati 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿ'máⁿ iⁿ'yeeⁿ'dī chí iⁿ'divéeⁿ yā tan'dúú^{cā} chí ndís'tīⁿ i'téenu ní Jesucristo ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'e ndís'tīⁿ. ⁹ 'Úú ndúú^{cū} nuuⁿ'maⁿ staavā yeⁿ'é dichí'vē Ndyuūs. Ní candéé nduudu ngai yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Daiyá yā. Ndyuūs deenú yā chí 'úú cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ nan'gaacú yeⁿ'e ndís'tīⁿ ní taachi ngaⁿ'āngua'á ní ngaⁿ'āngua'á cucáávā ndís'tīⁿ. ¹⁰ Ní ngicá Ndyuūs chí nduuti chí neⁿ'é yā chí téē yā lugar 'úú chí tiempo 'cūū cuuví ndaā nanááⁿ ndís'tīⁿ. ¹¹ Neⁿ'e cá snaáⁿ ndís'tīⁿ ní cunnee ndís'tīⁿ ndúú^{cū} Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí cu'téenu cá ní ní 'ícu ndís'tīⁿ diituu 'cuēⁿtinée ní ndúú^{cū} chí i'téenu ní. ¹² Ní 'ícu ndís'tīⁿ

ndúú^{cū} 'úú ca'á díttuu yú 'aama yú taama yú ndúú^{cū} chí i'téenu yú tí daama daama i'téenu yú.

¹³ Ndís'tīⁿ hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chí cádiinuⁿ ndís'tīⁿ chí neenē n'deēe cuuví neⁿ'é chí iⁿ'diichí ndís'tīⁿ naati ndii mááⁿ nguéé ngii chí chí. Neⁿ'é n'diichí ndís'tīⁿ caati tan'dúú^{cā} chí vée n'gui'i yeⁿ'e cosecha 'tiicā ntúūⁿ ndís'tīⁿ cuuvi tan'dúú^{cā} n'gui'i yeⁿ'e cosecha yeⁿ'e ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é caati 'tíicā vée n'gui'i yeⁿ'é nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanán'ā naciones yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū. ¹⁴ Ní 'úú cánéé chí cunnee 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e tanáⁿ'ā naciones, 'iⁿ'yāⁿ chí deenu ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé deenú. ¹⁵ Ní 'tiicā ntúūⁿ 'úú caneé listo chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chí nanguaⁿ'ai 'iⁿ'yāⁿ. Ní caaⁿ'máⁿ nanááⁿ ndís'tīⁿ chí snee ní na yāāⁿ Roma.

*Poder yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai
yeⁿ'é Cristo*

¹⁶ Ní nguéé 'cuinaaⁿ chí caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio tí nduudu miiⁿ ní poder yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nanguaⁿ'āi nducyáácā 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo, vmnaán vmnaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ Israel chí judío s'eeⁿ. 'Tiicā ntúūⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. ¹⁷ Ní nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio miiⁿ ní n'gi'i chí Ndyuūs ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chí i'téenu yú Jesucristo, ní dámaaⁿ cáávā chí i'téenu yú Jesucristo. 'Tiicā canee nguúⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: 'iⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs diiⁿ yā aceptar chí cuuvi yeⁿ'é yā, 'cuēⁿtinée yā cucáávā chí i'téenu yā.

*Núuⁿ'ndí yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí snee yā na
iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū*

¹⁸ Déenu yú chí Ndyuūs ca'á yā castigo chí neenē díttuu nducyaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiíⁿ yā ndúú^{cū} 'iⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿ'ndí yā. Ní cucáávā nuuⁿ'ndí yeⁿ'é yā nguēé n'gúúⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ cuuví deenú yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Castigo yeⁿ'é yā ngicá ndíⁿ na va'ai chēeti nguui. ¹⁹ Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí deenu n'dái yā cuuvi cádiinuⁿ yā chí yeⁿ'e Ndyuūs caati Ndyuūs chí iⁿ'í yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chuū. ²⁰ Dendu'ú chí yeⁿ'é Ndyuūs chí nguéé inaaⁿ yú cuuvi déenu yú cucáávā nducuéⁿ'ē chí Ndyuūs din'dái yā ndúú^{cū} poder yeⁿ'é yā chí 'áámá cānee. Ní chuū cuuví snaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ ndii tiempo chí Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿ'dī. Ní deenú yā chí Ndyuūs ní Ndyuūs nuuⁿ'máⁿ cuaacu. Ní nguéé cuuví caaⁿ'máⁿ yā chí nguéé cuuví n'diichí yā Ndyuūs. ²¹ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā Ndyuūs naati nguéé chí tēenu yā Ndyuūs miiⁿ chí ch'ēte yā ní nguéé ca'á yā gracias Ndyuūs. Nguéé 'tíicā diiⁿ yā. Naati nadicádíinuⁿ yā yeⁿ'e dendu'ú chí nguéé dichí'vē chí yeⁿ'e maaiⁿ. Ní cáávā chí necio yā ch'ētinée yā na maaiⁿ. ²² 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

ní nga'a yā chi deenu ca yā naati diín yā chi tonto yā. ²³ Ní n'daá yā vaadi deene ngii yen'e Ndyuūs chi canduuchi yā cue'e daa'ma' cáávā santos ídolos o imágenes chi idin'dái 'iin'yā', santos chi tan'dúúca 'iin'yā' chi n'díí. 'Tíicā santos mii' ndúúcu ídolos yen'e 'yáádā, ndúúcu ídolos yen'e cúu ndúúcu ídolos yen'e 'iiti chi cuūu' cá'a tī.

²⁴ Ní cáávā chi 'iin'yā' s'ee' ní nguée ne'e yā tuumicadínuu' yā ní Ndyuūs s'neén yā chi diín yā dendú'u chi nguée n'daacā chi ne'e diín cuerpo yen'e yā. Ní diín yā ndúúcu cuerpo yen'e yā nguáa' maán yā dendú'u chí vaadi 'cuínuu'. ²⁵ Ní diín yā 'túúcu tī nguée i'téénu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs tī i'téénu yā nduudu yaadi. Ní dich'etē yā dendú'u chi Ndyuūs din'dái yā naati nguée dich'etē yā maán Ndyuūs chi din'dái yā dendú'u. Nducyáácā 'iin'yā' cuén'e daa'ma' canée chi dich'etē yā Ndyuūs. 'Tíicā canee chi diín yā.

²⁶ Ní cáávā chi diín yā 'tuucā Ndyuūs diín yā chí'neén maán yā 'iin'yā' chi diín yā dendú'u chi nguée n'daacā chí 'cuináa' yā. Ní n'daataa s'ee' nguée ca'á yā ndúúcu sa'a naati ca'á yā ndúúcu n'daataa ní diín yā tan'dúúca chi ch'iindivaacu yā ndúúcu v'i. ²⁷ 'Tíicā ntúu' sa'a s'ee' nguée ca'á yā ndúúcu n'daataa naati ca'á yā ndúúcu sa'a ní diín yā tan'dúúca chi ch'iindivaacu yā ndúúcu v'i. Diín yā nguáa' maán yā cosas chi vaadi 'cuínuu' ní sta'a yā castigo na cuerpo yen'e yā yen'e chi nguée n'daacā chi diín yā.

²⁸ Ní cáávā chi nguée ne'e yā ntiinaa' yā Ndyuūs, Ndyuūs chí'neén yā 'iin'yā' chi diín yā nducué'e chi 'iin'yā' s'ee' nadacadínuu' yā chí nguée n'daacā. Ní diín yā cosas chi nguée canee chi diín yā. ²⁹ 'Iin'yā' s'ee' neéné nadacadínuu' yā yen'e nducué'e chi nguée n'daacā. Ní ca'á yā ndúúcu n'daataa o sa'a chí nguée yen'e yā. Ní neenē yaadi'yā yā ní diín yā cosas yen'e yáán'nguiínúu'. Ní ne'e yā dendú'u chi nguée yen'e yā. Ní neene idiín yā cosa chi nguée n'daacā tī ne'e yā diín yā 'tíicā. Ní neenē n'guée yā. Ní ng'ii'núu' yā 'iin'yā'. Ní neenē n'geecu cheendí yā ndúúcu 'iin'yā', ní nginche'í yā 'iin'yā'. Ní neéné nguée n'daacā staava yen'e yā. Ní neenē n'geecu cheendí yā yen'e chí 'iin'yā' diín yā yen'e chi nguée n'daacā. ³⁰ Nga'á yā yen'e chí nguée n'daacā yen'e taama yā. Nguée ne'e yā Dendyuūs. Nga'á yā nanáa' 'iin'yā' yen'e s'uúu' ní ngii 'cuináa' 'iin'yā' yen'e s'uúu'. Maán yā dich'etē yā 'iin'yā'. Ní idiyaadi taavi yā ní nadacadínuu' yā cosa chí ngai chí nguée n'daacā. Ní nguée i'téénu yā yen'e cheecú yā yen'e chiida yā. ³¹ Nguée itúumicadínuu' yā, nguée idiín yā chí ngā'a yā chí diín yā. Nguée idiné'e yā 'iin'yā' ní nguée déenu yā nadach'ecú yā nuu'ndi yen'e 'iin'yā' áará chí nga'a yā chí

nadach'ecú yā yen'e yā. Ní nguée ya'ái 'iinú yā 'iin'yā'. ³² 'Iin'yā' s'ee' neéné déenu yā chí Ndyuūs nga'a yā chí canée chí diín yā. Ní déenu yā chí 'iin'yā' chí nguée diín 'tíicā, tuu'mí chí 'cuúvi yā naati icandíicā yā chí idiín yā 'tíicā. Yeenú taavi yā taachi inaa' yā 'iin'yā' chí diín yā 'tíicā.

2

Ndyuūs inaa' yā 'iin'yā' yen'e nuu'ndi ní yen'e chí cuaacu

¹ Ndis'tíi amigos yen'e, ¿'áá n'diichi ní de'e chí idiín taama yā o 'áá du'u núu' 'iin'yā'? Vée nuu'ndi yen'e maán yā taachi diín yā 'tíicā. Taachi n'diichi yā nuu'ndi chí idiín taamá yā, ní maán yā diín yā 'tíicā, tuu'mí ní dich'etē maán yā nuu'ndi yen'e yā. ² Deenu yú chí Ndyuūs diín yā cosa chí cuaacu taachi diín yā condenar 'iin'yā' chí diín yā chí 'túúca. ³ ¿'Áá 'aacu ní chí Ndyuūs nguée inaa' yā nuu'ndi yen'e 'iin'yā' chí idiín yā 'túúca taachi n'diichi yā nuu'ndi yen'e taamá yā? Nguée 'tíicā. ⁴ ¿'Áá nguée inee yíinú ní yen'e Ndyuūs cucáávā chí ya'ai 'iinú yā ndis'tíi ní ndai yā ndúúcu ndis'tíi ní tee yā ndis'tíi n'dee' n'dái favores yen'e yā ndúúcu vaadi 'diín yen'e yā? Ní nguée diín ní cuenta chí Ndyuūs tee yā ndis'tíi favores yen'e yā ní ng'ii' yā ndis'tíi taaca cuuvi ndaacadaamí ní yen'e nuu'ndi chí idiín ní. ⁵ Naati 'iin'yā' chí diín yā 'túúca ní dich'etē chí staava yen'e yā. Ní nguée ndaacadaamí yā yen'e nuu'ndi yen'e yā. Cáávā chí idiín yā 'tíicā ní nduvidáámā castigo yen'e maán yā nguuví taachi Ndyuūs diín yā juzgar nuu'ndi yen'e yú ní tee yā castigo yen'e chí diín yú ndúúcu vaadi cuaacu. ⁶ Ní Ndyuūs ní ca'a chí cáámā cá'aama 'iin'yā' nadí'vē yā yen'e chí diín yā. ⁷ Ní ca'a yā vida cue'e daa'ma' 'iin'yā' chí chē yā chí diín yā nducué'e chí n'daacā, ní n'uúu' yā, ní diín yā nducué'e chí yen'e va'ai chēeti nguuví, ní diín yā chí honrado yā. ⁸ Naati 'iin'yā' chí ne'e nducué'e yen'e maán yā ní nguée i'téénu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs naati diín yā nducué'e chí nguée n'daacā, Ndyuūs nguée canee yíinú yā yen'e 'iin'yā' s'ee'. Ní ca'a chí castigo 'iin'yā' s'ee'. ⁹ Ní nducyáácā 'iin'yā' chí nguée n'daacā idiín yā canée chí n'dee' n'dái 'cuénú yā cuuvi, vmnáa' vmnaa' 'iin'yā' chí yen'e ndaata Israel chí judíos ní cuayívi ní 'iin'yā' chí nguée yen'e ndaata Israel. ¹⁰ Naati Ndyuūs diín yā chí deevé 'iin'yā' ní dich'etē yā 'iin'yā' ní ca'a yā vaadi 'diín yen'e nducyáácā 'iin'yā' chí diín'daacā yā, vmnáa' vmnaa' 'iin'yā' yen'e ndaata Israel ní cuayívi 'iin'yā' chí nguée yen'e ndaata Israel.

¹¹ Caati nanáa' Ndyuūs ní 'áá daamá núu' nducyaaca 'iin'yā'. ¹² Ní 'iin'yā' chí idinuun'di yā chí nguée ndúúcu ley yen'e Moisés mii' ní cuuvi ndái yā nguée ndúúcu

ley miiñ. Ní 'iñ'yān chi idinuunndí yā ní ndeε yā ley yeñ'e Moisés miiñ tuu'mi ní ley miiñ nūuñ ní cuuvi yā castigo. ¹³ Caati nguée cuaáñ Ndyuūs 'iñ'yān chi dámaañ chi n'diichi yā ley miiñ naati Ndyuūs cuaañ yā 'iñ'yān chi diiñ yā tan'dúúca chi ngañ'a ley miiñ. ¹⁴ Ní taachi 'iñ'yān chi nguée yeñ'e ndaata Israel s'eeñ ní nguée déenu yā yeñ'e ley Moisés, naati neñ'e yā cadiinúñ yā diiñ yā cosa chi cuaacu tan'dúúca chi ngañ'a ley miiñ, 'áará chí nguée ndúúcu ley miiñ véε 'aama ley yeñ'e yā chí 'áá vi'í cá nguaañ maáñ yā. ¹⁵ Ní ch'iñ'í yā cáávā chí idiiñ yā chí ley yeñ'e Ndyuūs tan'dúúca chí canée nguñ na staava yeñ'e yā 'tíicā canée. Ní chiiñ chí diiñ yā ní 'áámá prueba yeñ'e chuñ ní chiiñ chí nadacadiinúñ yā diiñ yā condenar maáñ yā o caañ'mañ cuaacu yeñ'e maáñ yā. ¹⁶ Ní taachi ndaá nguuví chí Ndyuūs diiñ yā juzgar cáávā Jesucristo miiñ nducyáácá 'iñ'yān ndúúcu nducueñ'e chí yeñ'e 'iñ'yān maáñ yā canúñ n'de'ei na staava yeñ'e yā, tuu'mi ní Ndyuūs diiñ yā chuñ ndúúcu nduudu cuaacu yeñ'e yā chí nadanguañ'ai 'iñ'yāñ. Chuñ ní nduudu cuaacu chí 'úú Pablo ngañ'á.

'Iñ'yān Israel s'eeñ ndúúcu ley yeñ'e Moisés

¹⁷ Diiñ ní ngañ'a di chí 'iñ'yān Israel di. Ní ngañ'a di chí i'téenu dí ley yeñ'e Moisés ní dich'eté maáñ di dii. Ní dii ngañ'a di chí yeñ'e Ndyuūs dii. ¹⁸ ¿'Áá déenu di de'ε chí neñ'e Ndyuūs ní ley chí 'cuu'miñ di chí cuuvi in'nuuñ di denduñ chí n'daacá ca chí diiñ di? ¹⁹ ¿'Áá déenu di chí cuaacu chí cuuvi ca'cueeñ di 'iñ'yān chí nguenaáñ o 'iñ'yān chí nguée de'ε véε deenu, ní ndeε di nduudu chí tan'dúúca chideεve nanaáñ 'iñ'yān chí ngiica yā na maáñ? ²⁰ ¿'Áá i'teenu di chí cuuvi diiñ di ca'cueeñ di 'iñ'yān chí tonto yā ní táácā chí ngi'cueeñ di da'caiyáá? ¿Ní ndúúcu ley yeñ'e di véε nducueñ'e chí diiñ chí cuuvi deenu di vaadi cuaacu? ²¹ Díí chí ngi'cueeñ di tanáñ'a yā, ¿de'ε cáávā chí nguée ngi'cueeñ maáñ di dii? Díí chí ngañ'a di 'iñ'yān chí nguée canée chí diduucú yā, ¿de'ε cáávā chí diduucú di? ²² Díí sañ'a o n'daataá chí ngañ'a di chí 'iñ'yān nguée cañ'á yā ndúúcu isañ'a o n'daataá chí nguée yeñ'e yā, ¿de'ε cáávā chí maañ dí cañ'a di ndúúcu n'daataá o isañ'a chí nguée yeñ'e di? Díí chí nguée ngiñ n'diichi di santos ídolos, ¿de'ε cáávā chí diduucu di vaadi 'cuica yeñ'e yáacú yeñ'e santos ídolos? ²³ Díí chí ngañ'a maañ di yeñ'e di chí ch'εte di cucáávā chí canee di ndúúcu ley yeñ'e Ndyuūs ¿de'ε cáávā chí nguée diiñ di honrar Ndyuūs? 'Tíicā diiñ di caati nguée diiñ di tan'dúúca chí ngañ'a ley chí Ndyuūs tee yā dii. ²⁴ Canée nguñ na libro yeñ'e Ndyuūs 'tíicā: 'Iñ'yān chí nguée yeñ'e ndaata Israel nguée n'daacā ngañ'a yā yeñ'e chí duuchi Ndyuūs. Ní chuñ ní nuuñndi yeñ'e di.

²⁵ Cuaacu níñnyúñ chí ley yeñ'e circuncisión yeñ'e sañ'a Israel s'eeñ ní dichí'vε cáávā di nduuti chí diiñ di chí ngañ'a ley yeñ'e Moisés. Ní ndúúti chí nguée diiñ di chí ngañ'a ley miiñ, tuu'mi ní canee di tan'dúúca sañ'a chí nguée circuncidado di. 'Tíicā canee di. ²⁶ Ní ndúúti chí 'áámá sañ'a chí nguée yeñ'e ndaata Israel ní nguée circuncidado yā tan'dúúca chí ngañ'a ley yeñ'e Moisés, naati sañ'a miiñ diiñ sa chí ngañ'a ley miiñ, sañ'a miiñ 'aara chí nguée circuncidado sa, Ndyuūs diiñ yā cuenta yeñ'e sañ'a miiñ chí tan'dúúca chí circuncidado, 'tíica sa. ²⁷ Sañ'a chí nguée circuncidado na cuerpo yeñ'e sa ní diiñ sa tan'dúúca chí ngañ'a ley, sañ'a miiñ diiñ sa condenar dii chí nguée diiñ di tan'dúúca chí ngañ'a ley 'áará chí véε ley yeñ'e di ní canee circuncidado di na cuerpo yeñ'e di. ²⁸ Cuaacu níñnyúñ nguée nduudu cuaacu chí 'áámá sañ'a ní sañ'a Israel chí ndí sa circuncidado ndúúcu seña na cuerpo yeñ'e sa. Ndí nguée ndúú chí nduudu cuaacu chí circuncisión chí seña chí canee na cuerpo yeñ'e sa diiñ chí Israel sa. ²⁹ Nguée 'tíicā. Sañ'a chí cuaacu níñnyúñ chí sañ'a Israel miiñ, sañ'a miiñ ní sañ'a chí circuncidado na staava yeñ'e sa. Chuñ ní circuncisión chí cuaacu níñnyúñ chí cuaacu. Nguée tan'dúúca chí canee nguñ na ley yeñ'e sa naati chí yeñ'e Espíritu N'dai yeñ'e Ndyuūs. Sañ'a chí circuncidado na staava yeñ'e sa, Ndyuūs n'diichinee yā chí sañ'a n'dai sa. Nguée cuuvi n'diichinee sañ'a s'eeñ yeñ'e iñ'yeen'di 'cūu.

3

¹ Tuu'mi ní ¿de'ε chí'vε cáávā chí sañ'a miiñ chí sañ'a yeñ'e ndaata Israel? ¿O dé'ε dichí'vε nduuti chí sañ'a ní circuncidado sa? ² N'dáácā n'dai dichí'vε cáávā n'dee n'dái razones. Vmnaáñ vmnaañ Ndyuūs s'neen yā nduudu cuaacu yeñ'e ley yeñ'e yā vmnaañ ndís'tíi chí 'iñ'yān Israel. ³ Ní nduuti chí náñ'a 'iñ'yān Israel nandaacadaamí yā yeñ'e chí i'téenu yā, ¿'áá cucáávā chíiñ chí diiñ Ndyuūs chí nguée dichí'vε chíiñ chí Ndyuūs ngañ'a yā chí cañ'á yā diiñ yā? Nguée 'tíicā. ⁴ Ndyuūs ní cuaacu ní diiñ yā nducueñ'e chí cuaacu naati nducyaaca 'iñ'yān yeñ'e iñ'yeen'di 'cūu ngañ'a nduudu yaadi. Canée nguñ na libro yeñ'e Dendyuūs ní Ndyuūs ngañ'á yā 'tíicā: Canee chí 'cuu'miñ di 'iñ'yān cáávā nduudu chí ngañ'a di chí dí diiñ di chí cuaacu ní naachi n'diichi yā dii, deenú yā chí díí ní diiñ di chí cuaacu.

⁵ Ní taachi diiñ yú cosas chí nguε n'daacā, tuu'mi ní más ca 'cuu'miñ chí Ndyuūs chí cuaacu, ¿de'ε cuuvi caa'mañ yú? ¿'Áá caa'mañ yú chí Ndyuūs nguée diiñ yā cosas chí cuaacu taachi diiñ yā castigar s'uñuñ? Nguée 'tíicā. ('Úú ngañ'á tan'dúúca chí

nga" a 'i'in'yān ye"e i"yeēndí cūū. ⁶ Nduuti chi Ndyuūs nguée diín yā tanducuén"e chi n'daacā, ¿táacā cuuvi diín yā juzgar nuu"ndi ye"e 'i'in'yān ye"e i"yeēndí? Diín yā juzgar 'i'in'yān caati diín yā tanducuén"e chi n'daacā.

⁷ Ní ndúúti chi nduudu yaadi miñ ye"e yú dichí'vē chi cuuvi dich'εεε ca yú Ndyuūs, ¿de"ē cúúvī chi Ndyuūs diín yā juzgar nuu"ndi ye"e yú chi nuu"ndi yú? ⁸ ¿De"ē cúúvī chi nguée nga" a yú 'tíicā? S'uuú" ní diín yú cosas chi nguεε n'daacā ní cuuvi candεε cosas chi n'daacā ye"e. 'Tíicā nga" a tanán" a yā chi s'uuú" ngí"cueen yú 'tíicā ní nguée n'daacā ye"e yú. 'I'in'yān s'een ní canee chi condenado yā.

Nducyaáacá 'i'in'yān ní dinuu"ndi yā

⁹ ¿De"ē tuu"mi nga" a yú? ¿'Áá n'daacā ca s'uuú" chi 'i'in'yān Israel s'uuú" nguée ti 'i'in'yān chi nguée 'i'in'yān Israel? Nguée 'tíicā. Ndís'tíi deenú ní tan'dúúca chi nga" a chi s'uuú" dinuu"ndi yú tan'dúúca 'i'in'yān chi nguée ye"e 'i'in'yān Israel dinuu"ndi yā. Ní nducyaaca 'i'in'yān dinuu"ndi yā ní na poder ye"e nuu"ndi snée yā. ¹⁰ Canée nguū" na libro ye"e Dendyuūs 'tiicā: Nguée 'i'in'yān chi n'dái yā, nguée mar 'áamá yā.

¹¹ Nguée véε mar 'áamá 'i'in'yān chi tuumi-cadínuu" yā, nguée véε mar 'áamá 'i'in'yān chi in"nuú" yā Ndyuūs.

¹² Nducyaáacá yā ndacadaamí yā ye"e Ndyuūs, nducyaáacá yā diín yā cosas chi nguεε n'daacā. Nguée 'áamá yā chi n'daacā idiín yā, nguée ndíi mar 'áamá yā.

¹³ Daandú yā canée tan'dúúca 'áamá yáinyān chi candá'ái, 'tíicā daandú yā; ní nginnche'ái yā 'i'in'yān ndúúcu cheendi yā. Ní cheeti cheendi yā ní snúu tan'dúúca chi veneno ye"e cúú 'tíicā cheendi yā ndúúcu nduudu chi tan'dúúca veneno, 'tíicā.

¹⁴ Dámaān nga" a yā ndúúdu taa" contra ye"e 'i'in'yān ndúúcu nduudu chi nguée n'daacā.

¹⁵ Ní neene nadacadínuu" yā chi 'caa"nu" yā 'i'in'yān.

¹⁶ Ní nducuén"ē cuaa" naachi ca" a yā, diín yā chi 'i'in'yān cunnacā "cueenú yā cuuvi ní ditúvī yā nducuén"ē dendu"u ndúúcu vaadi cadínuu" ye"e 'i'in'yān s'ee".

¹⁷ Ní nguée déenu yā ye"e yúúni chi candεε na vaadi 'diín ye"e Ndyuūs.

¹⁸ Ní nguée nadacadínuu" yā chi canee chi 'va' a yā Ndyuūs.

¹⁹ Maa" ní s'uuú" deenu yú chi tanducuén"ē chi canée nguū" na ley ye"e Moisés ní cáávā 'i'in'yān chi n'geetinee yā ndúúcu ley miñ. Ní cáávā 'i'in'yān s'een 'áá ntée caa"ma" yā nanáán Ndyuūs chi nguεε deenú

yā ye"e. Ní 'íicú ley miñ diín chi Ndyuūs ca" a yā n'diichi yā nuu"ndi ye"e nducyaaca 'i'in'yān ye"e núú"mán i"yeēndí. ²⁰ Ní Ndyuūs nguée diín yā recibir 'i'in'yān cáávā chi diín yā tan'dúúca chi nga" a ley miñ caati ley miñ n'g'i"i s'uuú" chi véε nuu"ndi ye"e yú nanáán Ndyuūs.

Ndyuūs nadingua"ai yā 'i'in'yān caati i'téenu yā Jesucristo

²¹ Maa" ní nduudu cuaacu ye"e Ndyuūs n'g'i"i s'uuú" chi Ndyuūs diín yā recibir s'uuú" manera chi 'áá ví' cá ye"e ley miñ. Ní canée nguū" na libro ye"e ley ye"e Ndyuūs ye"e chuú naachi sa" a profetas nga" a yā nduudu cuaacu ye"e chuú. ²² Ndyuūs diín yā recibir nducyaáacá 'i'in'yān dámaān cáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nanáán Ndyuūs nducyaáacá 'i'in'yān ye"e núú"mán i"yeēndí 'áá daamá núu". Ndyuūs nguée n'dáaa" yā. ²³ Ní nducyaáacá 'i'in'yān ye"e núú"mán i"yeēndí ní dinuu"ndi yā ní nguée cuuvi diín 'i'in'yān s'een chi deεve n'dai tan'dúúca Ndyuūs chi deεve n'dai. ²⁴ Naati Ndyuūs cáávā chi n'dai taavi yā diín yā recibir 'i'in'yān cucáávā Jesucristo chi nadanguá"ai yā 'i'in'yān. Ní Jesucristo nadí'vε yā nuu"ndi ye"e 'i'in'yān lado ye"e 'i'in'yān. ²⁵ Ní Ndyuūs dicho"ó yā Jesucristo i"yeēndí 'cūū lado ye"e ofrenda chi ch'i yā caava nuu"ndi ye"e nducyaáacá 'i'in'yān. Ní cáávā chi ch'i'i Cristo, Cristo cuuvi nadach'εεcú yā nuu"ndi ye"e nducyaaca 'i'in'yān chi i'téenu yā Jesucristo. 'Tíicā Ndyuūs ch'i"i yā 'i'in'yān táacā cuuvi ndaa yā nanáán Ndyuūs. Ní tiempo chi chó"o ní Ndyuūs chi n'dai taavi ch'i"i yā 'i'in'yān chi Ndyuūs diín yā cosas chi cuaacu taachi nguée diín yā cuenta ye"e nuu"ndi ye"e 'i'in'yān taachi 'áá 'cuée dicho"ó yā Cristo. ²⁶ Ní 'tíicā ntúu" tiempo 'cūū Ndyuūs cáávā chi nadach'εεcú yā nuu"ndi ye"e 'i'in'yān ní ch'i"i yā chi ca" a yā chi diín yā recibir 'i'in'yān chi cuuvi ye"e yā 'i'in'yān. 'Tíicā Ndyuūs ch'i"i yā chi cuaacu yā. Ní diín yā chi nducyaáacá 'i'in'yān chi i'téenu yā Cristo ní ye"e yā 'i'in'yān.

²⁷ Maa" ní ¿de"ē cúúvī chi 'i'in'yān cuuvi caa"ma" yā chi ch'εεté yā? Nguée cuuvi yā. ¿De"ē cáávā? ¿'Áá cáávā chi diín yā tan'dúúca chi nga" a ley miñ? Nguée 'tíicā. Naati maa" ní Ndyuūs diín yā recibir s'uuú" dámaān cáávā chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁸ Maa" ní n'diichi yú chi Ndyuūs diín yā recibir 'i'in'yān caati cucáávā chi i'téenu yā Jesucristo ní nguée caavā chi diín yā chi nga" a ley miñ.

²⁹ ¿'Áá Ndyuūs ní dámaān Ndyuūs ye"e 'i'in'yān Israel s'een chi judíos? ¿'Áá nguée Ndyuūs ní ye"e 'i'in'yān chi nguée ye"e ndaata Israel? Cuaacu chi Ndyuūs ní Ndyuūs dendú"u ye"e 'i'in'yān chi nguée ye"e ndaata Israel. ³⁰ Cuaacu chi véε 'áamá

n'dyá"á Ndyuūs. Ní Ndyuūs dii"n yā recibir nducyááca 'i'in'yā"n chí i'téenu yā Cristo 'i'in'yā"n chí Israel s'een ní 'tiicá ntuū"n 'i'in'yā"n chí nguée ye"n ndaata Israel. ³¹ Maa"n ní 'áá cucááva chí i'téenu yú Jesucristo chí dii"n yú chí nguée 'caandivee"n yú tan'dúúca chí nga"n a ley mii"n? Ní ley mii"n 'áa vi'i caā ye"n e yú. Ní nguée dichí'vē s'uuu"n. Mar 'áamá naa"n, nguē 'tíicā. N'giindivee"n ca yú chí nga"n a ley mii"n.

4

Tan'dúúca chí dii"n Abraham

¹ ¿De'ē nga"n a yú ye"n e chiida yú Abraham chí chiida ndaata ye"n e yú? ¿De'ē ndaaca yā nanáa"n Ndyuūs? ² Nduuti chí Ndyuūs dii"n yā recibir Abraham mii"n cááva cosa chí dii"n yā, tuu'mi ní Abraham cuuvi caa"mā"n yā chí ch'ēte maā"n yā. Nguée cuuvi caa"mā"n yā chí ch'ēte maā"n yā nanáa"n Ndyuūs. ³ Canée nguū"n na libro ye"n e Dendyuūs 'tíicā: Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní cááva chí i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs dii"n yā recibir Abraham mii"n chí ye"n e yā 'i'in'yā"n. ⁴ Maa"n ní 'i'in'yā"n chí idiin ntiinyu"n ní sta'a yā chí'vē ye"n e ntiinyu"n ye"n e yā. Nguée nadacadiinu"n yā chí chí'vē ye"n e ntiinyu"n ye"n e yā ní 'aama regalo naati tan'dúúca 'áamá cosa chí can'diicu yā. ⁵ Maa"n ní nduuti chí 'áamá 'i'in'yā"n i'téenu yā Jesucristo ní nguée cuuvi dii"n yā ntiinyu"n cááva chí cuuvi cu'téenu yā. Ní Ndyuūs dii"n yā recibir 'i'in'yā"n nuu"ndi chí cuuvi ye"n e yā, tuu'mi ní Ndyuūs dii"n yā recibir 'i'in'yā"n mii"n caati i'téenu yā Jesucristo. ⁶ 'Tíicá ntúū"n tiempo chí 'áa chó'ōo David nga"n a yā 'tíicā ye"n e chuū. N'dai sa"n a chí Ndyuūs dii"n yā recibir chí ye"n e yā sa"n a. Ní sa"n a mii"n ní n'dai sa n'dáa rá chí nguée idiin sa ntiinyu"n chí cuuvi ye"n e Ndyuūs. ⁷ 'Tíicá nga"n a sa:

De'ē chūúca n'dai 'i'in'yā"n chí Ndyuūs nadach'ēcú yā nuu"ndi ye"n e yā ní diví yā nuu"ndi ye"n e yā chí 'áa ntée vee.

⁸ De'ē chūúca n'dai 'i'in'yā"n chí Ndyuūs dii"n cuenta yā chí nguē vée nuu"ndi ye"n e yā.

⁹ Ní ye"n e chí nga"n a David ye"n e chí de'ē chūúca n'dai 'i'in'yā"n, 'áá dámaā"n caava 'i'in'yā"n Israel chí ye"n e na circuncisión? Nguē 'tíicā, ti cááva 'i'in'yā"n chí nguée ye"n e 'i'in'yā"n Israel ní nguée vée ley ye"n e circuncisión ye"n e yā. 'Áa nga"n a nū chí canée nguū"n na libro ye"n e Ndyuūs 'tíicā. Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní cááva chí i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs dii"n yā recibir Abraham mii"n chí ye"n e yā 'i'in'yā"n. ¹⁰ ¿De'ē tiempo chí Ndyuūs dii"n yā recibir Abraham mii"n? 'Áá taachi 'áa cuée cuuvi circuncidado o cuayiivi taachi chí yā circuncidado? Ndyuūs 'áa dii"n yā recibir 'i'in'yā"n taachi

'áa cuée cuuvi yā circuncidado. ¹¹ Cuayiivi chí Abraham i'téenu yā Ndyuūs, tuu'mi ní chí yā circuncidado. Ní chuū ní 'áamá seña chí Ndyuūs dii"n yā recibir Abraham mii"n cááva chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní chuū ní dii"n yā chí Abraham mii"n ní cuuvi yā chiida nducyááca 'i'in'yā"n chí i'téenu yā Ndyuūs 'áará chí nguée chí yā circuncidado. Ní 'tíicā Ndyuūs nga"n a yā chí dii"n yā recibir 'i'in'yā"n chí nguée circuncidado yā. ¹² Cuaacu chí Abraham ní chiida 'i'in'yā"n circuncidado yā chí Israel. Naati 'tíicā chiida 'i'in'yā"n s'een nguée dámaā"n cááva chí circuncidado yā naati cááva chí i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca chí Abraham chí'téenu yā Ndyuūs vnnáa"n vnnaa"n taachi 'áa cuée cuuvi yā circuncidado yā.

Compromiso chí dii"n Ndyuūs ní chí cucááva chí chí'teenú 'i'in'yā"n

¹³ Ndyuūs ca"n a yā chí yā Abraham chí i"yee"ndi 'cūu cuuvi ye"n e Abraham ndúucú 'i'in'yā"n ye"n e yā chí chí cuuvi cuayiivi ní Ndyuūs ca"n a yā chí yā Abraham 'tíicā. Ní nguée cááva chí idiin Abraham chí nga"n a ley caati cááva chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní cááva chí i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs dii"n yā cuenta chí sa"n a Abraham mii"n ní ye"n e yā. ¹⁴ Ní nduuti chí 'i'in'yā"n chí vée ley ye"n e yā ní dii"n yā chí nga"n a ley mii"n ní cuuvi ye"n e yā chí chí Ndyuūs ca"n a yā chí ca'a yā, tuu'mi ní nguée dichí'vē ye"n e 'i'in'yā"n chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní nguée dichí'vē chí chí Ndyuūs ca"n a yā chí ca'a yā chí cuuvi ye"n e yā cááva chí i'téenu yā. ¹⁵ Naachi vée ley, vée castigo cááva 'i'in'yā"n chí nguée dii"n yā chí chí nga"n a. Naachi nguée vée ley, 'i'in'yā"n nguée cuuvi dii"n yā nuu"ndi chí contra ley.

¹⁶ Ndyuūs ca"n a yā chí ca'a yā compromiso ye"n e yā, compromiso chí n'dai taavi 'i'in'yā"n chí cuuvi ye"n e yā cucááva chí i'téenu yā Ndyuūs ní nguē nadí'vē yā ye"n e. Ní 'tíicā seguro cānee chí Ndyuūs ca"n a yā chí ca'a yā chí cuuvi ye"n e nducyááca 'i'in'yā"n chí ye"n e ndaata Israel ní nguée dámaā"n caava 'i'in'yā"n chí vée ley ye"n e yā ní dii"n yā chí nga"n a ley mii"n, naati cááva nducyaaca 'i'in'yā"n chí i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca chí Abraham chí'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicā Abraham mii"n ní cuuvi chiida nducyaaca s'uuu". ¹⁷ Ní canée nguū"n na libro ye"n e Ndyuūs 'tíicā. Ndyuūs nga"n a yā ngii yā Abraham: Díí Abraham, 'úú idiin chí díí cuuvi chiida 'yaa"n d'ái naciones. Ní nanáa"n Ndyuūs chuū ní n'daacā canee, ní Abraham ní i'téenu yā Ndyuūs chí cuaacu ca'a yā vida 'i'in'yā"n chí n'dí. Ní ca"n a yā din'dai yā cosas chí 'áa cuée snaa"n yú.

¹⁸ Abraham mii"n taachi 'áa cuée de'ē vee chí cānee ngiínú yā, chí'teenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs ní dii"n yā chí cūnee ngiínú yā ye"n e chí Ndyuūs ca"n a yā ca'a yā chí cuuvi ye"n e yā. Ní cááva chuū ní Abraham mii"n ní chí

chiidaá 'yaa' n'dái naciones tan'dúúca chi Ndyuús 'āā nga'ā yā ye'e yā. Ní Ndyuús nga'ā yā: 'Tíicā cuuví 'yaa' taavi ndaata ye'e dii. ¹⁹ Sa'n'a Abraham miin' 'āā ngii sa tan'dúúca 'aama ciento nduūyū ye'e sa. Ní 'tíicā ntúū' vée nduūyū ye'e Sara chi n'daata ye'e sa. Ní caneé yā tan'dúúca 'iin'yā' chi n'dii caati Abraham ndúúcu Sara miin' nguée ch'iindí daiya tá. 'Áará chi 'tíicā ní nguée ch'iindí daiya yā Abraham miin' chi'téenu yā Ndyuús. ²⁰ Ní nguée diin' yā 'uūvi vaanicaadúūn' ye'e yā ye'e chi Ndyuús ca'n'a yā chi diin' yā cááva yā naati chi'téenu cá yā ní vée ca confianza ye'e yā ndúúcu Ndyuús. Ní dich'etē yā Ndyuús. ²¹ Ní deenú n'dai yā chi Ndyuús cuuví diin' yā nducué'n'ē chi ca'n'a yā chi cuuví diin' yā. ²² Ní cucááva chi Abraham i'téenu yā 'tíicā Ndyuús diin' yā chi cuuvi ye'e yā 'iin'yā'.

²³ Ní nduudu chi caneé nguū' chi Ndyuús nga'n'a ye'e Abraham miin' chi diin' yā chi cuuví ye'e yā cááva chi i'téenu yā Ndyuús nguée damaā' caavā Abraham. ²⁴ 'Tíicā ntúū' ní cááva s'uūu' caneé nguū'. Ndyuús diin' yā recibir s'uūu' chi cuuví ye'e yā s'uūu' chi cu'téenu yū Ndyuús chi nadicuée' yā Señor Jesucristo ye'e yū ye'e nguaa' tiná'ā. ²⁵ Ndyuús dicho'ó yā Jesucristo caati ch'i'i yā cucááva nuu'ndi ye'e yū. Ní nadicuée' yā Jesucristo ye'e nguaa' tiná'ā caati Ndyuús cuuví diin' yā recibir s'uūu' ní ye'e Ndyuús s'uūu'.

5

Vée chi cuuvi ye'e yū taachi Ndyuús nga'a yā chi nguée vée nuu'ndi ye'e yū

¹ Maa' ní chi Ndyuús diin' yā recibir s'uūu' cááva chi i'téenu yū Jesucristo vée vaadi 'diiin' ye'e yū ndúúcu Ndyuús caava Señor Jesucristo ye'e yū. ² Ní cááva Señor Jesucristo ndaa yū nanáá' Ndyuús. Ní Ndyuús itée yā s'uūu' dendu'ū chi n'dai taavi ye'e yā. Ní díitū i'téenu yū ndúúcu dendu'ū chi n'dai ye'e yā chi itée yā s'uūu'. Ní yeenú n'dai yū ní caneé ngiinu yū chíi' chi cuuvi ye'e yū na va'ai ch'eti nguuví naachi caneé Ndyuús chí d'evé n'dai. ³ Ní 'tíicā ntúū' yeenú taavi yū taachi n'geenu yū ngii caati deenu yū chi taachi n'geenu yū ngii ní n'daacā ca ye'e yū ti vée cá paciencia ye'e yū. ⁴ Ní taachi cuch'e yū ye'e nducué'n'ē, tuu'mi ní deenu yū chí diin' yū chí Ndyuús ne'e yā chí diin' yū 'túúca. Ní cūnee ngiinu yū chí cuuvi ye'e yū chí Ndyuús ca'n'a yā tée yā s'uūu'. ⁵ Ní deenu yū chí cuaacu chí cuuvi ye'e yū chí cūnee ngiinu yū. Ní nguée 'cuināa' yū caati Ndyuús 'āā tee yā s'uūu' na staaava ye'e yū vaadi ne'e ye'e yā cucááva Espíritu N'dai ye'e yā chí 'āā tee yā s'uūu'.

⁶ Taachi 'āā cuée cuuvi nangua'āi yū cucááva maa' yū, tuu'mi ní Ndyuús dicho'ó

yā Cristo tiempo chí ne'e yā caati Cristo ch'i'i yā cááva 'iin'yā' chí vée nuu'ndi ye'e yā. ⁷ Nguée n'gii'ni chí 'áamá 'iin'yā' 'cuūvi yā cucááva táamá 'iin'yā' chí nguée nuu'ndi ye'e yā. Ní n'dáá rá chí 'áamá 'iin'yā' 'cuūvi yā cááva táamá 'iin'yā' chí n'daacā diin' yā, 'áará chí 'iin'yā' chí cuaacu chí n'daacā yā. ⁸ Ní Ndyuús ch'i'í yā chí ne'e yā s'uūu' taachi dicho'ó yā Cristo i'yeedí 'cūū chí ch'i'i yā cááva s'uūu' caati s'uūu' vée nuu'ndi ye'e yū. ⁹ Maa' ní Ndyuús diin' yā recibir s'uūu' cááva Cristo chí ch'i'i yā chí nadanguán' ai yā s'uūu'. Ní Ndyuús ca'n'a yā nadanguán' ai cá yā s'uūu' ye'e castigo cááva Cristo. ¹⁰ Ní taachi s'uūu' 'āā cuée cuuvi n'diichi yū Ndyuús, Ndyuús diin' yā chí cuuvi ye'e yā s'uūu' cááva Jesucristo chí ch'i'i yā. Maa' ní s'uūu' ní ye'e Ndyuús s'uūu' ní nangua' ai cá yū cááva chí Cristo cáanduuchi yā ní ye'e yā s'uūu'. ¹¹ Ní yeenú ca yū nanáá' Ndyuús nguée damaā' cááva chuū ti ye'e Ndyuús s'uūu' cááva Señor Jesucristo ye'e yū. Ní cááva Cristo miin' vée vaadi 'diiin' ye'e yū nanáá' Ndyuús.

Ye'e sa'n'a Adán ndúúcu Cristo

¹² 'Tíicā caati cááva 'áamá sa'n'a chí duuchi Adán ndaa nuu'ndi i'yeedí 'cūū. Ní cááva nuu'ndi miin' 'iin'yā' n'dii yā. Maa' ní chíi' chí nducyaaca 'iin'yā' ní 'cuūvi yā caati nducyáaca yā ní dinuu'ndi yā. ¹³ Ní nuu'ndi miin' caneé i'yeedí 'cūū. Ní 'iin'yā' idinuu'ndi yā vmaaa' chí ndaa ley ye'e Moisés. Ní nguée diin' yā cuenta ye'e nuu'ndi taachi nguée ley miin' chí chíi'ni 'iin'yā' ye'e nuu'ndi. ¹⁴ 'D'é'e ye'e chuū? Níi tiempo chí caneé Adán ní dinuu'ndi sa ndii tiempo chí caneé Moisés. Ní Moisés ca'á yā ley miin' 'iin'yā' s'een chí dinuu'ndi yā ní caneé chí 'cuūvi yā. Ní chíi' yā 'áará chí nguée dinuu'ndi yā tan'dúúca Adán chí nguée n'giindivee' yā chí nga'n'a Ndyuús. Ní cááva chí Adán miin' dinuu'ndi yā, chuū chíi'ni 'iin'yā' chí Daiyá Ndyuús caneé chí cúchi' ní 'iin'yā' s'een 'caandivee' yā nduudu ye'e Ndyuús.

¹⁵ Ní nguée cuuvi nduuvídáámá cosa chí Ndyuús tee yā s'uūu' ndúúcu nuu'ndi chí diin' Adán miin'. Cááva chí 'áamá sa'n'a Adán miin' idinuu'ndi yā, nducyaaca 'iin'yā' caneé chí 'cuūvi yā caati condenado yā. Ní cááva 'áamá sa'n'a Jesucristo, Ndyuús dátée yā s'uūu' chí nadingua'ái yā s'uūu' ní nguée nadí'v'e yū ye'e yā. Ní chuū chí tee Ndyuús ní n'daacā ca ní cááva n'déee n'dái 'iin'yā'. ¹⁶ Ní 'āā vi'í cá nuu'ndi chí diin' Adán ye'e chíi' chí Ndyuús tee yā 'iin'yā' chí nadinguán' ai yā 'iin'yā'. Cuayii'vi chí Adán idinuu'ndi yā nducyaaca 'iin'yā' ní caneé yā condenado. Maa' ní Ndyuús nadinguán' ai yā 'iin'yā' chí cuuvi ye'e yā 'iin'yā'. Ní 'iin'yā'

s'eeⁿ nguée nadíí'v^e yā ní Ndyuūs nadin-guáⁿ ai yā 'iⁱn'yāⁿ chi n'dé^ee n'dáí nuuⁿndi idííⁿ yā. ¹⁷ Cuaacu chi 'iⁱn'yāⁿ canéé chi 'cuúvi yā cáávā chi 'áámá saⁿ'ā dinuuⁿndi sa. Ní maaⁿ ní n'daaca ca chi diiⁿ 'áámá 'iⁱn'yāⁿ chi Jesucristo miiⁿ. Ní cucáávā Jesucristo miiⁿ Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ nguée nadíí'v^e yā yeⁿ'e chuū. 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ ní vée poder yeⁿ'é Ndyuūs ndúucu yā chi 'cuetinée n'dáaca yā na vida yeⁿ'é yā chi ngai.

¹⁸ 'Tiicá nducyááca 'iⁱn'yāⁿ canee con-denado yā cáávā 'áámá saⁿ'ā Adán chi dinuuⁿndi yā. Naati cáávā Jesucristo miiⁿ chi diiⁿ yā chi neⁿ'e Ndyuūs, Ndyuūs diiⁿ yā recibir nducyaaca 'iⁱn'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā ní vée vida cuen^e daaⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ¹⁹ Chuū ní neⁿ'e caaⁿmaⁿ 'tiicá. Cáávā chi 'áámá saⁿ'ā Adán nguée ch'iindiveeⁿ sa nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs nducyaaca 'iⁱn'yāⁿ snée yā maaⁿ poder yeⁿ'é nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ. Cáávā chi 'áámá saⁿ'a Cristo ch'iindiveeⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs nééné 'yaaⁿ 'iⁱn'yāⁿ cuuvi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs, ní cuuvi yeⁿ'é Ndyuūs 'iⁱn'yāⁿ s'eeⁿ.

²⁰ Ndyuūs tee yā ley miiⁿ caati 'iⁱn'yāⁿ cuuvi n'diichi cá yā chi dinuuⁿndi cá yā. Ní taachi dinuuⁿndi cá yā Ndyuūs tee yā vaadi n'dai ca yeⁿ'e yā chí ch'et^e ca chí nadan-guáⁿ ai yā 'iⁱn'yāⁿ nguée tí nuuⁿndi miiⁿ. ²¹ Maaⁿ ní cho'ó chuū caati taachi 'iⁱn'yāⁿ idinuuⁿndi yā ní canéé chi 'cuúvi yā cáávā poder yeⁿ'e nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ vaadi n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs ndúucu poder yeⁿ'é yā diiⁿ chí diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chí vée vida cuen^e daaⁿmaⁿ yeⁿ'e yú cucáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

6

N'dii yú cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú naati canduuchi yú cucáávā Cristo

¹ Maaⁿ ní ¿de'é caaⁿmāⁿ yú? ¿'Áá dinuuⁿndi yú caati Ndyuūs cuuvi tée yā s'uuúⁿ vaadi n'dai ca yeⁿ'é yā? ² Nguée diiⁿ yú 'tiicá. 'Áa ch'iⁱ yú yeⁿ'e nuuⁿndi chí diiⁿ yú, ¿táácā cuuvi 'cuetinée chiichi yú ndúucu nuuⁿndi chí diiⁿ yú? ³ ¿'Áá nguée déenu ndís'tiⁱ chí nducyaaca s'uuúⁿ chí cheēdinuūⁿniⁿ yú cáávā chí s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ, ní vée 'aama parte yeⁿ'e yú ndúucu Cristo taachi ch'iⁱ yā? ⁴ Ní caavā chí cheēdinuūⁿniⁿ yú tan'dúúca chí daama ch'ēchi yú ndúucu Cristo, ní tan'dúúca chí ch'iⁱ yú ndúucu yā caati cuuvi nnduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ndúucu Cristo. Ní tiicá ntúūⁿ vée vida ngai yeⁿ'e yú ti 'tiicá Cristo nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā cáávā poder chí ch'et^e ca yeⁿ'e Chiida yú.

⁵ Ní nduuti chí tan'dúúca chí daama cuen^e yú ndúucu yā taachi ch'iⁱ yā, 'tiicá ntúūⁿ cuaacu nííⁿnyúⁿ chí dáámá cunee yú ndúucu

yā. Ní nnduuchi yú tan'dúúca chí maáⁿ yā nnduuchi yā yeⁿ'é nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁶ Ní chuū ní deenu yú vida ndiicúu yeⁿ'e yú tan'dúúca chí dáámá ca'neeⁿngáⁿ'ā na cruz ndúucu Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caati vida ndiicúu yeⁿ'e yú ndúucu chí neⁿ'e chí diiⁿ yú ní canee tan'dúúca chí n'dií ndúucu poder yeⁿ'e nuuⁿndi caati nguée cuuvi caaⁿmaⁿ ntiíⁿnyuⁿ vida yeⁿ'e yú chí dinuuⁿndi yú. ⁷ Deenu yú chí taachi 'iⁱn'yāⁿ 'áa ch'iⁱ yā 'áa ntée cuuvi dinuuⁿndi yā. ⁸ Ní nduuti chí s'uuúⁿ ní 'áa ch'iⁱ yú dáámá ndúucu Cristo miiⁿ, tuuⁿmi ní i'téenu yú chí canduuchi yú ní cunee yú ndúucu Cristo. ⁹ Deenu yú chí taachi Cristo 'áa ch'iⁱ yā ní nnduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'áa ntée nguēcunée yā 'cuúvi yā caati vaadi ngiiⁿ miiⁿ nguée de'ē vee cuuvi diiⁿ ndúucu yā. ¹⁰ Taachi Cristo ch'iⁱ yā, ch'iⁱ yā 'áámá vmneⁿ'é nūuⁿ ní cáávā nducyááca 'iⁱn'yāⁿ ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní nnduuchi yā ní vida yeⁿ'e yā nnduuchi yā cáávā Ndyuūs. ¹¹ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiⁱ diiⁿ ní cuenta chí n'dií ní ndúucu nuuⁿndi yeⁿ'e ní ní maaⁿ ní canduuchi ní cáávā Ndyuūs caati ndís'tiⁱ ní yeⁿ'e Jesucristo ndís'tiⁱ ní Jesucristo ní Señor yeⁿ'e yú.

¹² Ní cáávā chuū ndís'tiⁱ nguée ca'á ní lugar chí nuuⁿndi caaⁿmaⁿ ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e ní ti ndís'tiⁱ diiⁿ ní nuuⁿndi tan'dúúca chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é ní. ¹³ Ní nguéeⁿ ndís'tiⁱ diiⁿ ní cuerpo yeⁿ'e maaⁿ ní na poder yeⁿ'e nuuⁿndi chí cuuvi dinuuⁿndi ní tan'dúúca chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é ní. Nguée diiⁿ ní 'tiicá. Nca'á ní vida yeⁿ'e maáⁿ ní ndúucu cuerpo yeⁿ'e maáⁿ ní maaⁿ poder yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúca chí 'áa n'dií ní ní 'áa nnduuchi ní ndúucu 'áámá vida ngai. Maaⁿ ní cuuvi din'daaca ní. ¹⁴ Ní nuuⁿndi ní nguée vée poder yeⁿ'e nanááⁿ ndís'tiⁱ caati nguée canee ní maaⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ naati canee ní maaⁿ nducueⁿ'e vaadi n'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

Yeⁿ'e ejemplo yeⁿ'e 'iⁱn'yāⁿ chí 'áámá idiíⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁵ ¿Tuuⁿmi ní de'ē diiⁿ yú? ¿'Áá diiⁿ yú nuuⁿndi caati 'áa ntée canee yú maaⁿ ley miiⁿ naati canee yú maaⁿ denduⁿ chí n'dai taavi chí yeⁿ'é Ndyuūs? Nguē yeⁿ'e mar 'áámá naaⁿ. ¹⁶ Nds'tiⁱ ní deenu ní chí nduuti chí ca'á ní vida yeⁿ'e maáⁿ ní na ta'a 'áámá patrón yeⁿ'e ní ní 'áámá canee ní chí diiⁿ ní ntiíⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'a 'iiví ní, tuuⁿmi ndís'tiⁱ ní esclavos ndís'tiⁱ yeⁿ'e 'iiví ní. Ní canee chí diiⁿ ní nducueⁿ'e chí ngaⁿ'a 'iiví ní chí diiⁿ ní. 'Tiicá ntúūⁿ nduuti chí diiⁿ ní chí ngaⁿ'a nuuⁿndi chí diiⁿ ní tuuⁿmi ní canee ní tan'dúúca chí nuuⁿndi miiⁿ patrón yeⁿ'e ní. Ní cuuvi 'cuúvi ní cuen^e daaⁿmaⁿ. Ní nduuti chí diiⁿ ní chí ngaⁿ'a Ndyuūs, tuuⁿmi ní n'daaca diiⁿ ní nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷ 'Úú ní ca'á gracias Ndyuūs caava ndís'tiⁱ caati ndís'tiⁱ 'áará chí tiempo chí cho'óo ní

ndís'tiī esclavos ye'n'e nuu'ndi ndís'tiī naati maa' ní ch'iindiveén' nī ndúúū nuu'ma' staava ye'n'e nī nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs chí 'iī'yān' s'ee' 'āā chí'cueén' yā ndís'tiī. ¹⁸ Ní taachi canee libre nī ye'n'e poder ye'n'e nuu'ndi, tuu'mi ní ndís'tiī diī' nī nducué'ē chí n'daacā cáāvā poder ye'n'e Ndyuūs chí nga'n'a ntiī'nyu' ye'n'e nī. ¹⁹ Nga'n'a ndúúū ndís'tiī ndúúū nduudu chí tuumicadiinúū' nī caati ndís'tiī cuuvi tuumicadiinuu' cá nī. Tiempo chí chó'ōo ndís'tiī s'neén' nī cuerpo ye'n'e nī cáāvā nuu'ndi ní dinuu'ndi nī tan'dúúū chí maa' cuerpo ye'n'e nī ne'n'e chí diī' nī. Ní diī' cá nī chí nguée' n'daacā. Maa' ní 'āā' neén' nī cuerpo ye'n'e nī cáāvā chí diī' nī cosa chí n'daacā ní nducué'ē chí diī' nī, diī' nī cáāvā Ndyuūs.

²⁰ Taachi ndís'tiī canee nī maa' poder ye'n'e nuu'ndi, nguée' cuuvi diī' nī dendu'ū chí n'daacā. ²¹ Ní 'jē' chí n'daacā chí diī' nī arovechar ye'n'e nuu'ndi chí diī' nī chí ngii' cuināā' nī ye'n'e? Chí' chí diī' chí ca'n'a ní 'cuūvi nī cuen'e daā'ma'. ²² Naati maa' ní nguée' canee nī maa' poder ye'n'e nuu'ndi caati dichii'v'e nī Ndyuūs chí diī' nī ntiī'nyu' ye'n'e Ndyuūs. Ní cuuyiiví ní vée' vida cuen'e daā'ma' chí ye'n'e nī. ²³ Chí chí'v'e ye'n'e nuu'ndi mii' ní diī' chí 'iī'yān' chí' yā cuen'e daā'ma' naati chí' nī Ndyuūs téé yā 'iī'yān' s'ee' ní regalo chí vida cuen'e daā'ma' ti 'iī'yān' s'ee' ní ye'n'e Jesucristo chí Señor ye'n'e yú.

7

Ejemplo ye'n'e 'iī'yān' chí n'giindivaacu yā

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'e chí vée' ley ye'n'e nī, deenu nī chí 'iī'yān' canee chí 'caandiveén' yā ley mii' nuu'ma' ne'n'e chí canduuchi yā. ² Maa' ní ca'á 'aama ejemplo. 'Áámá n'daataá chí n'giindivaacu tá ní vée' isan'ā ye'n'e tá, n'daataá mii' ní n'daataá ye'n'e isan'ā tá tanducué'ē tiempo chí canduuchi sa tan'dúúū chí nga'n'a ley. Ní taachi chí' isan'ā ye'n'e tá canee tá libre ye'n'e ley mii' chí nga'n'a ye'n'e isan'ā ye'n'e tá. ³ Naati taachi canduuchi isan'ā ye'n'e tá ní ca'n'a tá ndúúū táámá sa'n'ā, tuu'mi ní idinu'ndi ta. Ní nduuti chí chí' isan'ā ye'n'e tá, nguée' canee yā maa' ley ye'n'e 'iī'yān' chí n'giindivaacu yā ní cuuvi 'caandavaacu yā ndúúū táámá sa'n'a ní nguée' dinuu'ndi tá.

⁴ Ní 'tiicá ntúū' ndís'tiī hermanos ye'n'e chí ye'n'e Cristo, ley mii' tan'dúúū esposo ye'n'e nī chí 'āā' n'dí, ní 'āā' n'dí ley mii' cáāvā ndís'tiī. Ní maa' ní cuuvi ye'n'e táámá yā ndís'tiī ní ye'n'e Cristo ndís'tiī. 'Iī'yān' mii' ní nducué'ē yā ye'n'e nguaa' tiná'ā ní cucáāvā 'iī'yān' mii' dichii'v'e yú Ndyuūs. ⁵ Ní tiempo chí chó'ōo taachi diī' yú tan'dúúū chí ne'n'e maa' cuerpo ye'n'e yú tuumicadiinuu' yú chí vée' nuu'ndi ye'n'e yú cáāvā chí nga'n'a ley

mii' chí diī' yú 'tíicā. Ní nuu'ndi chí diī' yú diī' chí 'cuūvi yú cuen'e daā'ma'. ⁶ Naati maa' ní diī' yú cuenta chí n'dí yú ye'n'e ley mii'. Ní nguée' canee yú maa' poder ye'n'e ley mii'. Maa' ní libre canee yú chí dichii'v'e yú Ndyuūs ndúúū vida ye'n'e yú chí ngai. Ní vida ye'n'e yú ní ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Ní nguée' canee yú maa' poder ye'n'e ley ndiicū chí canee nguū'.

Nuu'ndi chí idiī' yú

⁷ Maa' ní 'jē' caa'ma' yú? 'Áá ley mii' chí nuu'ndi? Nguée' ye'n'e mar 'áámá naa'. 'Úú ní nguée' n'diichi nuu'ndi nduuti chí nguée' cáāvā ley mii'. Ní 'tiicá ntúū', 'úú ní nguée' deenu chí nuu'ndi 'úú nduuti chí ne'n'e dendu'ū chí vée' ye'n'e taná'ā 'iī'yān' nduuti chí ley mii' nguée' 'tíicā nga'n'a: Nguée' diné' nī dendu'ū chí vée' ye'n'e taná'ā 'iī'yān'. ⁸ Ní cáāvā ley mii' tuumicadiinúū' nuu'ndi mii' chí cuuvi ne'n'e diī' tanducué'ē dendu'ū chí nuu'ndi. Ní ndúúū chí nguée' cáāvā ley mii', nuu'ndi mii' canee tan'dúúū chí n'dí. Ní nguée' deenu ye'n'e. ⁹ Tiempo chí chó'ōo 'úú ní nadacadínuū' chí n'daacā canee nguée' ndúúū ley mii' naati taachi n'diichi ley mii', tuu'mi n'diichi nuu'ndi, ní 'úú ní canee tan'dúúū chí chí'í. ¹⁰ Ní 'tíicā ley mii' chí'í 'iī'yān' táácā cuuvi cunduuchi yā cuen'e daā'ma', naati cucáāvā 'úú ng'i' chí idiī' nuu'ndi tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi cuen'e daā'ma'. ¹¹ Ní cáāvā ley mii' deenu chí nuu'ndi chí diī' chí'í chí chínn'chei 'úú ti nguée' diī' tan'dúúū chí chí'ndiveén' ley mii'. Naati cáāvā ley mii', deenu nuu'ndi chí diī' ní diī' chí chí'í cuen'e daā'ma'.

¹² Ní ley mii' ní deéve ní ye'n'e Ndyuūs. Ní mandamiento ye'n'e ley mii' 'tiicá ntúū' ní deéve ní cuaacu ní n'dáácā. ¹³ Tuu'mi ní ley 'j'áá cucáāvā chí n'daacā diī' chí 'úú 'cuūvi cuen'e daā'ma'? Nguée' 'túúú. Nuu'ndi chí diī', diī' chí 'úú 'cuūvi. Ní 'tíicā cuuvi deenu nuu'ndi ti nuu'ndi mii' chí'í chí cuáácú chí nuu'ndi cáāvā ley mii' chí cosa chí n'daacā. Ní cosa chí n'daacā mii' ní mandamiento chí chí'í chí nguée' n'daacā chí nuu'ndi mii'.

¹⁴ Deenu yú chí ley mii' ní ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Naati 'úú ní sa'n'a ye'n'e i'nyee'di' 'cūū. 'Úú chí dinuu'ndi ní canee maa' poder ye'n'e nuu'ndi chí idiī' nuu'ndi. ¹⁵ 'Úú nguée' deenu de'ē cáāvā chí diī' chí'í chí diī'. 'Úú nguée' diī' chí ne'n'e diī' naati diī' chí nguée' ne'n'e diī' ti nguée' ne'n'e diī'. ¹⁶ Ní nduuti chí nguée' ne'n'e diī' ní chí'í chí diī', tuu'mi ní deenu chí ley mii' ní n'dai. ¹⁷ 'Tíicā nguée' 'úú chí diī', naati nuu'ndi chí canee nduucú chí'í diī' chí dinuu'ndi. ¹⁸ Caati deenu chí maa' 'úú chí cuerpo ye'n'e nguée' v'e mar 'áámá dendu'ū chí n'daacā.

Cuaacu chi 'úu nen'é diín chi n'daācā naati nguée deenú táacā cuuvi diín chi n'daācā. ¹⁹ Dendu'ú chi n'dai chi nen'é diín, nguée diín naati chi nguée n'daācā chi nguée nen'é diín, chíí'í chí diín. ²⁰ Maa' ní nduuti chi diín chi nguée nen'é diín, tuu'mi nguée 'úu chi diín naati nuu'ndi ndúúcu poder yen'é chi canée nduucú chíí'í diiín chi dinuu'ndi.

²¹ Ní 'tíicā canee nduucú. Taachi nen'é diín chi n'daācā mií', dámaā chi nguée n'daācā canee nduucú. ²² Cuáácú chi nen'é diín chíi'í chi nga'ā ley yen'é Ndyuūs. ²³ Naati deenú chi vée táamá cosa na cuerpo yen'é chi nguée nen'é chi 'úu idií'í cosa chi n'daācā tan'dúúca chi nadacadiinúú' chi diín. Chuú ní ley yen'e nuu'ndi chí vée na cuerpo yen'é. Ní 'úu canee tan'dúúca preso yen'e ley yen'e nuu'ndi. Tíicā 'úu.

²⁴ Dé'ε chúúca nndaachií yen'é maa'. ¿Du'ú cuuvi nadanguá'ái 'úu yen'e cuerpo yen'é chí diín chí 'cuúvi cue'ne daā'man'? ²⁵ Maa' ní 'úu ní ncá'a gracias Ndyuūs chí dámaā' Ndyuūs cuuvi nadinguá'ái yā 'úu cáávā Jesucristo Señor yen'e yú. 'Úú ní dichí'í'vē 'úu ley yen'e Ndyuūs ndúúcu nuu'má' staávā yen'é naati cuerpo yen'é ní nen'e dinuu'ndi cáávā ley yen'e nuu'ndi chí canée nduucú.

8

Vida chí vée cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs

¹ Maa' ní 'iín'yā' s'een chí yen'e Señor Jesucristo nguée condenado yā. Ní 'iín'yā' s'een nguée n'gēetinee yā chí diín yā chíi'í chí nen'e cuerpo yen'e maā' yā naati n'gēetinee yā tan'dúúca chí nen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ² Caati ley yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chíi'í diiín chí vée vida cue'ne daā'man' yen'e 'iín'yā' chí yen'e Jesucristo. Ní diiín chí 'úu canee libre yen'e nuu'ndi chí diiín chí chí'í cue'ne daā'man'. ³ Ní Ndyuūs diín yā chíi'í chí nguée cuuvi diiín ley yen'e Moisés mií' caati 'iín'yā' ní duúvā yā na cuerpo yen'e yā. Ní Ndyuūs diín yā condenar nuu'ndi chí vée na cuerpo yen'é 'iín'yā' yen'e i'nyee'dí 'cuú taachi dicho'ó yā 'áamá n'dyā'ā Daiya yā ndúúcu cuerpo tan'dúúca s'uúu' cáávā chí diví'í yā nuu'ndi yen'é 'iín'yā'. ⁴ Ní chúú Ndyuūs diín yā cáávā chí s'uúu' cuuvi ch'etinee yú tan'dúúca chí nga'ā ley mií' ti yen'e Espíritu N'dai s'uúu'. Ní nguée diín yú chíi'í chí nen'e maa' cuerpo yen'e yú ti diín yú tan'dúúca chí nen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs.

⁵ 'Iín'yā' chí n'gēetinee yā ní diín yā chí nen'e maa' cuerpo yen'é yā nacadiinúú' yā ní diín yā dendu'ú chí nen'é yā. 'Iín'yā' chí yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nadacadiinúú' yā ní diín yā chí nen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. ⁶ Ní 'iín'yā' chí nadacadiinúú' yā ní diín yā de'ē chí cuerpo yen'e

maā' yā nen'e, ní 'cuúvi yā cue'ne daā'man' naati 'iín'yā' chí nadacadiinúú' yā ní diín yā dendu'ú chí nen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní vεε vida cue'ne daā'man' yen'e yā ní n'gēetinee yā ndúúcu vaadi' diiín'. ⁷ 'Iín'yā' chí nadacadiinúú' yā dendu'ú chí yen'e cuerpo yen'é yā, 'iín'yā' s'een ní contra yen'é Ndyuūs 'iín'yā' ti nguée nen'é yā diín yā chí nga'ā ley mií', ní nguée cuuvi diín yā. ⁸ Ní cáávā chuú 'iín'yā' s'een chí diín yā tan'dúúca chí nen'e cuerpo yen'e yā Ndyuūs nguée inee yiínú yā chí'í chí diín yā.

⁹ Naati maa' ní ndís'ti' nguée diín ní tan'dúúca chí nen'e cuerpo yen'e maā' ní naati diín ní tan'dúúca chí nen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ti maa' ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs cánée yā ndúúcu ndís'ti'. Ní nduuti chí 'áamá 'iín'yā' nguée cánée yā ndúúcu Espíritu yen'é Cristo, tuu'mi ní 'iín'yā' 'cuú nguée yen'e Cristo 'iín'yā'. ¹⁰ Ní nduuti chí ndís'ti' ní yen'e Cristo ndís'ti', 'áará chí cuerpo yen'é ní cuuvi n'di' cucáávā nuu'ndi yen'é ní, tuu'mi ní canduuchi ní cáávā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs mií' caati Ndyuūs diín yā aceptar ndís'ti' chí yen'é yā ndís'ti'. ¹¹ Ní ndúúti chí canee ní ndúúcu Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chí nadacuée' yā Cristo yen'e nguaa' tiná'ā, tuu'mi ní maa' Ndyuūs mií' chí nadacuée' yā Cristo ca'ā yā chí tée yā cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chí canee nduucú ní vida ngai na cuerpo yen'é ní chí 'āā n'dií'.

¹² Ní cáávā chuú, ndís'ti' hermanos yen'é, vée chí canee chí diín yú naati nguée 'cuetinee yú ní nguée diín yú tan'dúúca chí nen'e cuerpo yen'e yú. ¹³ Caati ndúúti chí diín yú tan'dúúca chí nen'e cuerpo yen'e maa' yú, tuu'mi ní cuuvi 'cuúvi yú cue'ne daā'man'. Naati nduuti chí nguée diín yú cuenta chí diín cuerpo yen'e yú, tuu'mi ní cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chí canee ndúúcu yú 'cuetinee yú.

¹⁴ Ní nducyáácā 'iín'yā' chí Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nga'ā yā chí cuuvi diín yā 'iín'yā' s'een ní daiya Dendyuūs 'iín'yā'. ¹⁵ Ní Ndyuūs 'āā tee yā s'uúu' Espíritu N'dai yen'é yā nguée cáávā chí diín yú ntiín'nyu' yen'é yā chí di'vā yú ley cáávā chí condenado yú taama vmné'ēe naati cáávā chí s'uúu' ní daiya Ndyuūs s'uúu'. 'Íicú cucáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ní s'uúu' ní cuuvi caa'man' yá: N'dií, Ndyuūs ní Chiidá. ¹⁶ Ní maa' Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs nga'ā yā ndúúcu cuaacu ndúúcu espíritu yen'e yú chí s'uúu' ní daiya Dendyuūs s'uúu'. ¹⁷ Ní nduuti chí s'uúu' ní daiyá Ndyuūs s'uúu', tuu'mi ní vée chí cuuvi yen'e yú chí Ndyuūs ca'ā yā chí tée yā s'uúu'. Ní cuta'ā yú chí cuuvi yen'e yú ndúúcu Cristo maā' yā nduuti chí s'uúu' ní 'cueenu yú cuuvi maa' cáávā

chi yeⁿe Cristo s'uuúⁿ. Cuayiivi ní véeⁿ parte yeⁿe yú ndúú^c Cristo ndúú^c vaadí deⁿe n'dái taavi yeⁿe yā.

¹⁸ Maaⁿ ní inadacadiinúⁿ chí dendu'ú chi n'geenu yú ngii maaⁿ nguée déⁿ vee chí ch'ete nguée tan'dúú^c dendu'ú chi deⁿe ca ní ch'ete ca chí Ndyuús 'cuu'míⁿ yā s'uuúⁿ. ¹⁹ Tanducuéⁿe yeⁿe jⁿ'yeedí chí din'dái Ndyuús cuáá^c cunee ngiinu tiempo chí cuuvi n'diichi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí daiya Ndyuús. ²⁰ Caati tanducuéⁿe chí din'dái Ndyuús ndáa nguvi chí 'āá ntéⁿ n'daacā. Ní nguée cucáá^v chí maāⁿ néⁿe naati cucáá^v chí Ndyuús neⁿe yā chí 'tíicā. Ní maaⁿ ní tanducuéⁿe tiempo miiⁿ ní tanducuéⁿe dendu'ú cunee ngiinu chí Ndyuús diiⁿ yā chí canée n'daacā cáá^v yeⁿe. ²¹ Ní tanducuéⁿ chí din'dái Ndyuús canée chí natuu-vii. Naati ndáa tiempo chí nguée natúú^v caati véeⁿ parte yeⁿe ndúú^c libertad chí n'dai taavi chí yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí daiyá Dendyuús. ²² Ní s'uuúⁿ ní deenu yú chí ndíi nguvi maaⁿ tanducuéⁿe chí din'dái Ndyuús ní n'gai ya'āi ngecú yeⁿe tan'dúú^c 'áámā n'daataá ndúú^c vaadí ya'ai yeⁿe chí 'cundiáāⁿ daiyá tá. ²³ Ní nguée dámaāⁿ tanducuéⁿe chí din'dái Ndyuús ní n'gai ya'āi naati 'tíicā ntúūⁿ s'uuúⁿ n'geenu yú ngii. 'Áará chí canee yú ndúú^c Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús chí Ndyuús datee yā s'uuúⁿ chí vmnáāⁿ vmnáāⁿ sta'a yú yeⁿe Ndyuús. Ní 'cueenu taavi yú cuuvi 'naaⁿ chí canée ngiinu yú tiempo chí Ndyuús cuta'a yā s'uuúⁿ chí daiyá Ndyuús s'uuúⁿ. Ní nanguaⁿái yā s'uuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿe yú chí véeⁿ maaⁿ. Ní 'āá ntéⁿ véeⁿ cuerpo ndíicú yeⁿe yú naati vee cuerpo chí ngai yeⁿe yú. ²⁴ Ní s'uuúⁿ nguaⁿai yú cáá^v chí canee ngiinu yú chí Ndyuús caⁿa yā chí téⁿ yā s'uuúⁿ. Nduuti chí 'āá inaaⁿ yú deⁿ chí canee ngiinu yú 'āá ntéⁿ canee ngiinu yú yeⁿe. Chiiⁿ chí 'āá inaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ 'āá ntéⁿ canée ngiinu yā yeⁿe. ²⁵ Naati nduuti chí canée ngiinu yú chí 'āá cuée snaaⁿ yú canée chí cunee ngiinu yú ndúú^c 'vích'etfínúⁿ.

²⁶ Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús nnginnée yā s'uuúⁿ taachi dúú^v yú. S'uuúⁿ nguée deenu yú táá^c canée chí caaⁿmaⁿngua'a yú tan'dúú^c chí Ndyuús neⁿe yā, ní maaⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús innée yā s'uuúⁿ taachi ngaⁿ'angua'a yú nanáāⁿ Ndyuús taachi n'gai ya'ái yā ní nguée cuuvi caaⁿmaⁿ yú chuú ndúú^c nduudu. ²⁷ Ní Ndyuús chí n'diichi yā staava yeⁿe yú deenú yā chí nadacadiinuⁿ Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús caati Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuús ngiica yā dámaāⁿ yeⁿe chí neⁿe Ndyuús ní cáá^v 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿe Ndyuús.

Cuchee ca yú yeⁿe nducuéⁿe

²⁸ Ní deenu yú chí Ndyuús diiⁿ yā chí tanducuéⁿe chí chóo yeⁿe s'uuúⁿ chí yeⁿe

s'uuúⁿ ní cáá^v chí n'daacā yeⁿe yú caati neⁿe yú Ndyuús. Ní Ndyuús yaa'ví yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿe yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁹ Ní Ndyuús ndeⁿe yā 'iⁿ'yāⁿ chí cuuvi yeⁿe yā ní diví yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ lado yeⁿe yā ndii vmnáāⁿ vmnaaⁿ caati 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi daiyá yā tan'dúú^c Daiyá yā Jesucristo. Ní 'íicú Cristo chí Daiyá Ndyuús ní Daiyá yā vmnáāⁿ vmnaaⁿ nguaaⁿ n'deeⁿ n'dái vi'í yā.

³⁰ Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Ndyuús chindeⁿe yā ndíi vmnáāⁿ vmnaaⁿ Ndyuús yaa'ví yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿe yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní yaa'ví yā 'iⁿ'yāⁿ chí sta'a yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuús chí sta'a yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿe yā ní cuayiivi dich'eté yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

³¹ ¿Déⁿ cuuvi caaⁿmaⁿ yú yeⁿe dendu'ú s'eeⁿ? Dámaāⁿ cuuvi caaⁿmaⁿ yú chuú. Nduuti chí Ndyuús canée yā ndúú^c s'uuúⁿ, ¿du'ú cuchéⁿ cunee contra yeⁿe s'uuúⁿ? ³² Ní Ndyuús nguée diya'ái 'íinu yā Daiyá yā cáá^v s'uuúⁿ naati dicho'ó yā Daiyá yā caati chí 'iⁿ Daiyá yā caavā nducyaaca s'uuúⁿ. Ní nduuti chí 'tíicā diiⁿ yā ndúú^c Daiyá yā, ¿'áá nguée tee Ndyuús tanducuéⁿe s'uuúⁿ daama ndúú^c Daiyá yā ní n'deeⁿ n'dái yeⁿe? ³³ ¿Dú'ú cuuvi caaⁿmaⁿ nuuⁿndi yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ chí Ndyuús ndeⁿe yā? Ndyuús maáⁿ yā diiⁿ yā acceptar 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿe yā. ³⁴ ¿Dú'ú tuu'mi cuuvi diiⁿ yā condenar s'uuúⁿ? Cristo ní 'iⁿ'yāⁿ chí chí 'iⁿ yā cáá^v nuuⁿndi yeⁿe yú ní nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿā. Ní maaⁿ ní Cristo canee yā na lado yeⁿe honor yeⁿe Chiidá yā. Ní ngaⁿ'angua'a yā cáá^v s'uuúⁿ. ³⁵ ¿Dú'ú cuuvi diví yā s'uuúⁿ yeⁿe Cristo chí neⁿe yā s'uuúⁿ? ¿'áá chíiⁿ chí n'geenu yú ngii, 'áá cuuvi nadiví s'uuúⁿ, o dendu'ú chí diiⁿ chí idi'vaachi yú o dendu'ú chí diiⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí 'cueenu yú cuuvi o taachi cuuvi cuica yú o taachi 'āá ntéⁿ catecai yú o cáá^v yeⁿe yú o taachi chí 'iⁿ'núⁿ yā s'uuúⁿ ndúú^c machete chí 'uúvi lados 'caaiⁿ? ¿'Áá cuuvi diiⁿ nducuéⁿe chuú nadiví s'uuúⁿ ná vaadí neⁿe yeⁿe Cristo? Nguée cuuvi. ³⁶ 'Tíicā canée nguúⁿ na libro yeⁿe Ndyuús:

Cáá^v chí s'uuúⁿ ní yeⁿe di s'uuúⁿ nuuⁿmaⁿ nguvi canee yú listo chí 'caaⁿnúⁿ yā s'uuúⁿ cáá^v di. Ní 'iⁿ'yāⁿ diiⁿ cuenta yā chí s'uuúⁿ tan'dúú^c 'iiti cuúchi chí caⁿ'á yā 'caaⁿnuⁿ yā, 'tíicā s'uuúⁿ.

³⁷ Naati yeⁿe nducuéⁿe dendu'ú cuchee cá yú cáá^v Cristo chí dinéⁿe yā s'uuúⁿ.

³⁸ 'Tíicā 'úú ní deenú chí cuaacu chí mar 'áámā 'iⁿ'yāⁿ nguée cuuvi diví yā s'uuúⁿ yeⁿe Ndyuús chí dinéⁿe yā s'uuúⁿ. Ndíi nguée ndúú vaadí n'gii, ndíi nguée ndúú chí cunduúchi yú, ndíi nguée ndúú ángeles, ndíi nguée ndúú espíritus chí ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ ndúú^c poder yeⁿe espíritus, ndíi nguée ndúú dendu'ú chí véeⁿ maaⁿ, ndíi nguée ndúú dendu'ú chí cuúchi, ³⁹ ndíi nguée ndúú yeⁿe

chi véé chí na yaáacú, ndíí nguée ndúú ye'n'e chi véé ndii na yáanuú, ndíí nguée ndúú táamá naaⁿ chi véé, tanducué'n'e chuú nguée cuuví diví s'uúú ye'n'e Ndyuús chi din'é^e yá s'uúú caati s'uúú ní ye'n'e Jesucristo s'uúú.

9

Ndyuús ndeεve yá 'ii'yā Israel chí judíos chí cuuvi 'ii'yā ye'n'e yá

¹ 'Úú Pablo ní nga'n'a nduudu cuaacu ti 'úú ní ye'n'e Cristo 'úú, ní nguée nga'n'a nduudu yaadi. Chíí chi nadacádiinúú na staava ye'n'é ní ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús. Cáávā chuú cuaacu níi'nyúⁿ deenú chi nga'n'a nduudu cuaacu. ² Neené ndaachí yí-inú ní neené ya'ai staava ye'n'é cáávā 'ii'yā ye'n'e ndaata ye'n'é, ³ ndíí chí 'úú maáⁿ ne'n'é chí cunee condenado 'úú ní canee 'aama lado ye'n'e Cristo nduuti chí chíiⁿ cuuvi díiⁿ, ní cuuvi 'cuestiné^e n'daacá 'ii'yā ye'n'e ndaata ye'n'é, ní cuuvi yá ye'n'e Cristo 'ii'yā. ⁴ 'Ii'yāⁿ s'eeⁿ ní ye'n'é 'ii'yā ye'n'e ndaata Israel. Ní Ndyuús sta'á yá 'ii'yā s'eeⁿ chí cuuvi daiyá yá. Ní Ndyuús chí deεve n'dái taavi ca canee yá nguaaⁿ 'ii'yā s'eeⁿ. Ní díiⁿ yá 'áamá compromiso ndúúcu yá. Ní ca'á yá 'ii'yā s'eeⁿ ley ye'n'é yá chí ley ye'n'e Moisés. Ní 'ii'yā s'eeⁿ canee yá ndúúcu ntii'nyuⁿ ye'n'e yaácú ní ndúúcu compromiso ye'n'é Ndyuús chí Ndyuús ca'n'a yá chí ca'á yá 'ii'yā s'eeⁿ. ⁵ Ní 'ii'yā s'eeⁿ ní daiya chí-ida yú cuááⁿ vmnaaⁿ ní ye'n'e ndaata 'ii'yā s'eeⁿ. Ní ye'n'e ndaata 'ii'yā s'eeⁿ Cristo ní ndaa yá ndúúcu cuerpo tan'dúúcu 'ii'yā s'eeⁿ. Ní Cristo miiⁿ ní Ndyuús, ní chí'εte taavi yá ye'n'e nducué'n'e. Cue'n'e daāⁿman dich'εte yú Ndyuús. 'Tíicā.

⁶ 'Úú nguée nga'n'a chí compromiso chí nga'n'a Ndyuús nanááⁿ 'ii'yā Israel chí nguée dichí'vε. N'daacá ca chí nga'n'a chí nducyaaca 'ii'yā ye'n'e ndaata Israel miiⁿ cuaacu chí nguée ye'n'e 'ii'yā Israel. ⁷ Naati nguée nducyaaca 'ii'yā ye'n'e ndaata Israel ní daiya Abraham 'ii'yā. Naati 'túúcu nga'n'a Ndyuús: Díi Abraham, cáávā sa'n'a daiya dí chí nguvi Isaac véé 'ii'yā ye'n'é dí cuayiivi. ⁸ Ní cáávā nduudu chí nga'n'a Ndyuús cuuvi deenú chí mar 'áamá 'ii'yā cuuvi daiya Ndyuús cáávā chí chí'indiyáaⁿ yá na ndaata ye'n'é Abraham. Nguεε 'tíicā. 'Ii'yā s'eeⁿ ní daiya Dendyuús nduuti chí cucáávā compromiso ye'n'e Ndyuús, 'ii'yā s'eeⁿ cuaacu chí daiyá Ndyuús. ⁹ Nduudú 'cúu nduudu chí canee nguūⁿ ye'n'e compromiso miiⁿ chí Ndyuús ca'á yá Abraham: Tiempo chí chí'iⁿ, 'úú ndaaⁿ ní chí'iⁿ poder ye'n'é ní Sara chí n'daataá ye'n'é dí ní 'cuundi 'aama daiyá tá.

¹⁰ Ní nguée dámaaⁿ chuú. Nduu 'uuvi daiya tá'n'a Rebeca míiⁿ ní cuaáchí. Ní nguvi yá

Esaú ndúúcu Jacob ní ye'n'é 'áamá chíiadaⁿ ní chíiadá yá ní Isaac chí ye'n'e ndaata ye'n'e 'ii'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ ye'n'e yú. ¹¹⁻¹³ Ní taachi daiyá Rebeca miiⁿ chí cuaáchí 'áá cuée 'cuestiyáaⁿ yá ní 'áá cuée díiⁿ yá cosa chí n'daacá o cosa chí nguée n'daacá, Ndyuús yaa'ví yá tá'n'a Rebeca miiⁿ 'tíicā: Daiya dí chí sa'n'a vmnaaⁿ chí Esaú díiⁿ sa servir daiya dí chí sa'n'a chí cuchíiⁿ cuayiivi chí Jacob. Ní chuú ní tan'dúúcu chí canee nguūⁿ naachí Ndyuús nga'n'a yá 'tíicā: 'Úú dineⁿé sa'n'a Jacob miiⁿ, naati sán'a Esaú miiⁿ 'úú nguée ne'n'é. Deénu yú chí canee cuaacu chí Ndyuús cuuvi ndeεve yá 'áá du'ú núuⁿ 'ii'yā chí ne'n'e yá tan'dúúcu chí ne'n'e yá. Ní cuuvi yaa'ví yá 'ii'yā chí ne'n'é yá yaa'ví yá chí cuuvi ye'n'e yá. Ní nguée díiⁿ yá cuenta chíiⁿ chí díiⁿ 'ii'yā chí yaa'ví yá. Ní ndeεvε yá Jacob.

¹⁴ ¿De'ε cuuvi caaⁿman s'uúuⁿ ye'n'e chí díiⁿ Ndyuús? ¿'Áá díiⁿ Ndyuús cosa chí nguée cuaacu? Nguée mar 'áamá naaⁿ. ¹⁵ Ndyuús ní ca'n'a yá chíi yá Moisés miiⁿ 'tíicā: 'Úú ní ya'ái cáávā 'ii'yā chí 'úú ne'n'é chí ca'n'a chí ya'ái ye'n'e yá; ní 'úú ya'ái 'iinú cáávā 'ii'yā chí 'úú ne'n'é chí ca'n'a chí ya'ái 'iinú cáávā yá. ¹⁶ Maaⁿ ní nguée tan'dúúcu chí 'ii'yā s'eeⁿ ne'n'é yá o díiⁿ yá chí cuuvi ye'n'é Ndyuús 'ii'yā, naati dámaaⁿ tan'dúúcu chí Ndyuús ya'ái 'iinú yá caava 'áá du'ú núuⁿ chí ne'n'é yá chí cuuvi ye'n'é yá. ¹⁷ Ní canee nguūⁿ na libro ye'n'e Ndyuús taachi Ndyuús yaa'ví yá rey ye'n'e yá'áa Egipto 'tíicā: Díi Faraón, 'úú s'neéⁿ díi rey caati 'úú cuuvi 'cuuⁿmiⁿ poder ye'n'é cucáávā díi. Ní 'ii'yā ye'n'e núuⁿman iⁿ'yeeⁿ díi cuuvi deénu yá chí duuchí ní caaⁿman yá chí duuchí. ¹⁸ Ní 'tíicā díiⁿ Ndyuús. Ya'ái yá cáávā 'ii'yā s'eeⁿ chí maáⁿ yá ne'n'é yá, ní 'tíicā ntúuⁿ Ndyuús dichεεchí yá staava ye'n'e 'ii'yā s'eeⁿ chí maáⁿ yá ne'n'é yá dichεεchí yá.

¹⁹ Tuuⁿmi ní 'aamá ní ca'n'a ní chíi ní 'úú 'tíicā: Nduuti chí 'tíicā, ¿de'ε cuúvⁱ chí Ndyuús nga'n'a yá chí nuuⁿndi ní ye'n'e sa'n'a? Ní ¿dú'ú cuuvi díiⁿ cosa chí contra ye'n'e chí Ndyuús ne'n'é yá chí díiⁿ? ²⁰ 'Úú ní nga'n'a ngí díi sa'n'a: ¿Dú'ú díi chí díi cuuvi n'gucécutaⁿ a dí ye'n'é Ndyuús? ¿'Áá cuaacu chí 'áamá 'cúutíi ye'n'é íncheéti cuuvi caaⁿman ndúúcu 'ii'yā chí din'dái yá 'cúutíi miiⁿ ní caaⁿman 'tíicā: ¿De'ε cuúvⁱ chí din'dái ní 'úú 'túúcu? ²¹ Deenu yú chí 'ii'yā chí din'dái yá 'cúutíi cuuvi din'dái yá ye'n'e íncheéti tan'dúúcu chí ne'n'é yá din'dái yá. Cuuvi din'dái yá ye'n'e 'áamá taaⁿ íncheéti 'uúvⁱ 'cúutíi, 'áamá chí ya'ai chí'vε ní táamá chíi nguée ya'ai chí'vε.

²² Ní 'tíicā ntúuⁿ chí díiⁿ Ndyuús. Ndyuús ne'n'é yá 'cuuⁿmiⁿ yá 'ii'yā táácā cuuvi díiⁿ yá castigar 'ii'yā ní chí'iⁿ yá poder ye'n'é yá. Ní n'deeε nááⁿ tiempo Ndyuús cheé yá

ndúúcū vaadi ngiinu yen'é yā ndúúcū 'i'in'yān s'eeⁿ chi nguéeⁿ n'daacā idiin' yā. Ní Ndyuūs canéeⁿ chi diin' yā castigar 'i'in'yān s'eeⁿ. Ní Ndyuūs dituuví yā 'i'in'yān s'eeⁿ.²³ Ní Ndyuūs neⁿé yā chíⁿí yā s'uúuⁿ chí chéete ca vaadi deⁿee taavi yen'é yā ní neéné ya'ai 'iinú yā cááva s'uúuⁿ. Ní ndii vmnáán vmnaaⁿ diin' yā chí s'uúuⁿ ní véé parte yen'e yú ndúúcū yā ndúúcū deⁿee taavi ca yen'é yā.²⁴ Ní Ndyuūs yaa'ví yā s'uúuⁿ chí cuuvi yen'é yā s'uúuⁿ, náⁿā s'uúuⁿ chí 'i'in'yān Israel s'eeⁿ chí judíos s'uúuⁿ ní tanáⁿa s'uúuⁿ chí nguéeⁿ 'i'in'yān Israel s'eeⁿ chí judíos s'uúuⁿ.²⁵ Tan'dúúca chí canéeⁿ nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs naachi dinguūⁿ profeta Oseas ní Ndyuūs ngaⁿá yā 'tíicā:

'I'in'yān chí nguéeⁿ yen'e ndaata yen'é, 'úú yaa'ví 'i'in'yān s'eeⁿ chí cuuvi yen'é; 'i'in'yān chí nguéeⁿ dineⁿé vmnaán tí nguéeⁿ 'i'in'yān yen'e 'úú maaⁿ ní ngaⁿá 'i'in'yān s'eeⁿ chí neené neⁿé 'i'in'yān s'eeⁿ.

²⁶ Ní lugar miiⁿ nūuⁿ naachi Ndyuūs caⁿa yā chíi yā 'i'in'yān s'eeⁿ 'túúca: Ndís'tií ní nguéeⁿ 'i'in'yān yen'é ndís'tií, miiⁿ nūuⁿ ní ngaⁿá 'i'in'yān s'eeⁿ ní chí duuchí yā daiya Dendyuūs chí canduuchi.

²⁷ Ní saⁿa profeta Isaías caⁿa sá yen'e 'i'in'yān Israel 'tíicā: 'Áará chí 'i'in'yān yen'e ndaata Israel ní n'dee n'dái yā tan'dúúca yáⁿāa ndúútií yen'é yiicu dámaāⁿ n'duū'vi nūúⁿ yā nnguaⁿ'ai yā. ²⁸ Ní Señor Ndyuūs diin' yā chí cuuvi cuaacu nduudu chí 'áa caⁿa yā yen'e yáⁿāa 'cūú ní nuuⁿ diin' yā nducuéⁿé. ²⁹ Ní 'tíicā ngaⁿ'a profeta Isaías cuaaⁿ vmnaaⁿ:

Nduuti chí Señor chí ngaⁿa ntiin'nyúⁿ yā yen'e nducuéⁿé nguéeⁿ s'neén' yā 'i'in'yān yen'e yú ndúúcu yú, tuu'mi ní s'uúuⁿ canee yú tan'dúúca nducyáácá 'i'in'yān yen'e yāā Sodoma ndúúcu yāā Gomorra chí chíⁿí yā cucáávā nuuⁿndi yen'é yā. 'Tíicā s'uúuⁿ.

Yen'e 'i'in'yān Israel s'eeⁿ ní yen'é nduudu cuaacu yen'é evangelio

³⁰ ¿Déⁿé cuuvi caaⁿmaⁿ yú tuu'mi? 'Tíicā cuuvi caaⁿmaⁿ yú. 'I'in'yān chí nguéeⁿ yen'e ndaata Israel chí judíos 'i'in'yān s'eeⁿ nguéeⁿ in'nuúⁿ yā Ndyuūs ní nguéeⁿ diin' yā chí canee n'daacā yā nanááⁿ Ndyuūs. Naati cuayi-ivi miiⁿ ní 'i'in'yān s'eeⁿ canee n'daacā yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diin' yā aceptar 'i'in'yān s'eeⁿ chí yen'é yā 'i'in'yān s'eeⁿ.³¹ Nguéeⁿ 'tíicā ndúúcu 'i'in'yān chí yen'e ndaataá Israel. Caneé yā ndúúcu ley yen'e Moisés chí cuuvi diin' chí n'daacā canee yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'áará chí neⁿé yā canéé n'daacā nanááⁿ Ndyuūs naati nguéeⁿ cuuvi diin' yā cumplir chíiⁿ chí ngaⁿ'a ley miiⁿ.³² ¿Déⁿé cúúvī chí 'tíicā? 'Tíicā canee, caati 'i'in'yān yen'e ndaata Israel nguéeⁿ n'daacā canee yā nanááⁿ Ndyuūs

cáávā ntiin'nyuⁿ chí diin' yā cáávā ley yen'é yā, ní nguéeⁿ neⁿé yā cu'téenu yā Jesucristo. Ní cáávā chuú 'i'in'yān s'eeⁿ canee tan'dúúca chí candéⁿ ca'a yā ná tuúu chí Jesucristo chí diin' chí indeⁿ ca'a 'i'in'yān.³³ Ní 'tíicā canéeⁿ nguūⁿ na libro yen'é Ndyuūs yen'e tuúu miiⁿ:

'Úú Ndyuūs ní cu'neén' na yāā Sión 'áámá 'i'in'yān chí Jesucristo chí nguuví tuúu chí cuundeⁿ ca'a 'i'in'yān ní tuúú miiⁿ ní 'áámá tuúú ch'éete chí diin' chí cundeⁿve 'i'in'yān; ní nducyáácá 'i'in'yān chí cu'téenu yā 'i'in'yān miiⁿ, nguéeⁿ cuuvi 'cuináaⁿ yā.

10

¹ Ndís'tií hermanos yen'é, neⁿé ndúúcu núuⁿmáⁿ staava yen'é chí nducyaaca 'i'in'yān Israel yen'e ndaata yen'é cuuvi nnguaⁿ'ai yā. Ní 'úú ní ngaⁿ'anguaⁿ'á cáávā yā. ² Deenú chí cuaacu chí 'i'in'yān yen'e ndaataá yen'é ní neⁿé yā dich'éete cá yā Ndyuūs naati nguéeⁿ diin' yā tan'dúúca chí neⁿé Ndyuūs caati nguéeⁿ déenu yā táacā cuuvi diin' yā. ³ Ní nguéeⁿ déenu yā táacā Ndyuūs diin' yā aceptar 'i'in'yān chí cuuvi yen'é yā 'i'in'yān. Ní diin' yā chéⁿ chí nadacádúuⁿ yā chí n'daacā. Ní nguéeⁿ neⁿé yā diin' yā tan'dúúca chí Ndyuūs neⁿé yā chí diin' yā caati n'daacā canee yā nanááⁿ Ndyuūs. ⁴ Ní taachi ndaaⁿ Cristo diin' yā chí 'áá víⁿ cá ley yen'e Moisés. Ní maaⁿ ní nducyáácá 'i'in'yān chí i'téenu yā Cristo, 'i'in'yān s'eeⁿ n'daacā canee yā nanááⁿ Ndyuūs.

⁵ Ní Moisés miiⁿ dinguuⁿ yā yen'e 'i'in'yān chí neⁿé yā canee n'daacā yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chí diin' yā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ. 'Tíicā dinguuⁿ yā: 'I'in'yān chí diin' yā tanducuéⁿé denduⁿ chí ngaⁿ'a ley yen'e Moisés canduuchi yā cueⁿé daaⁿmaⁿ cucáávā ley miiⁿ. ⁶ Naati chuú ní ngaⁿ'a yen'e 'i'in'yān chí canee n'daacā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chí i'téenu yā Jesucristo. Díí nguéeⁿ ngaⁿ'a di na staava yen'e di 'tíicā: ¿Du'u caⁿ'ā na va'ai chéeti nguuví? Taachi ngaⁿ'a di 'tíicā, nadicua'ái di Cristo yen'é va'ái chéeti nguuví. ⁷ Ní nguéeⁿ caaⁿmaⁿ di na staava yen'é di 'tíicā: ¿Du'u cuuvi caⁿ'á yā in'yeénⁿ chí yáanuⁿ tan'dúúca chí cheⁿé Cristo? Taachi diin' di 'tíicā, diin' di chí Cristo nadacuéⁿé yā yen'é nguaaⁿ tináⁿā. ⁸ Chuú chí canee chí caaⁿmaⁿ yú: Nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs 'āa niiⁿnuúⁿ canee yen'é ní ní canee na cheendí ní ní canee na staava yen'é ní. Nduudu cuaacu miiⁿ ní nduudu chí ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ ndís'tií cáávā chí cuuvi cu'téenu ní. ⁹ Nduuti chí caaⁿmaⁿ ní ndúúcu 'i'in'yān ní ngaⁿ'a ní 'tíicā chí Jesús miiⁿ chíiⁿ chí 'iiví ní ní i'téenu ní ndúúcu núuⁿmáⁿ staava yen'é ní chí Ndyuūs nadicuéⁿé yā Cristo miiⁿ yen'e nguaaⁿ tináⁿā, tuu'mi ní díí nanguáⁿ'ai di. ¹⁰ Canéeⁿ chí cu'teenú ní ndúúcu núuⁿmáⁿ staava yen'e ní ní Ndyuūs cuaáⁿ yā ndís'tií. Canéⁿ chí

caaⁿmaⁿ nī ndúúcu 'iⁿyāⁿ nī ngaⁿá nī chi i'téenu nī Jesucristo ní cuuvi nanguaⁿai nī.

¹¹ Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs 'tíicā: Nducyáácá 'iⁿyāⁿ chí cu'téenu yā Cristo nguéé cuuvi 'cuinaaⁿ yā. ¹² Nguéé n'dáaⁿ yā 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcu 'iⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā naciones. Maaⁿ Señor Jesucristo miiⁿ ní maaⁿ Señor yeⁿe nducyáácá 'iⁿyāⁿ. Ní Señor miiⁿ itée yā yeⁿe nducuéⁿe chí n'dai yeⁿé yā nducyaaca 'iⁿyāⁿ chí ngaⁿanguaⁿá yā nanááⁿ Ndyuūs cááva chí duuchi yā. ¹³ Caati 'tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: Nducyáácá 'iⁿyāⁿ chí ngaⁿa yā ngii yā: "N'díi Señor Jesucristo yeⁿé," ní cuuvi nanguaⁿai yā. ¹⁴ ¿Táácá cuuvi caaⁿmaⁿ yā ndúúcu Señor miiⁿ nduuti chí nguéé i'téenu yā 'iⁿyāⁿ? ¿Ní táácá cuuvi cu'téenu yā yeⁿé áamá 'iⁿyāⁿ chí nguéé n'giindiveéⁿ yā yeⁿe yā? ¿Ní táácá cuuvi caandiveéⁿ yā nduuti chí nguéé 'aama 'iⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs? ¹⁵ ¿Ní táácá cuuvi caaⁿmaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs miiⁿ nduuti chí nguéé du'u véé dichoⁿó? 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: D'eⁿ chuícá n'daacá chí ndaaⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí candéé yā nduudu cuaacu yeⁿe vaadi' diiⁿ ní ngaⁿá yā nduudu ngai yeⁿé Cristo.

¹⁶ Naati nguéé nducyaaca 'iⁿyāⁿ i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿé Cristo. Ní tan'dúúcu chí ngaⁿa profeta Isaías ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachi ngaⁿa 'tíicā: N'díi Señor, ¿dú'u i'téenu nduudu cuaacu chí ngaⁿa cuaacu yú? ¹⁷ 'Tíicā tuu'mi, 'iⁿyāⁿ i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo cááva chí n'giindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ, ní n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Cristo.

¹⁸ Naati 'úú itiinguuneéⁿ ndís'ti: ¿Áá cuaacu chí nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs? Cuaacu chí n'giindiveéⁿ yā. 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs:

Nduudu cuaacu chí ngaⁿa yā, ngaⁿa yā na núúⁿmaⁿ iⁿ'yeedi. Ní nduudu yeⁿe yā ní ngaⁿa yā ní ndíi núúⁿmaⁿ cuaaⁿ chí yaⁿai ca yeⁿé iⁿ'yeedi.

¹⁹ Táamá vmnéⁿéé itiinguuneéⁿ ndís'ti: ¿Áá nguéé diiⁿ cuenta 'iⁿyāⁿ Israel chí judíos s'eeⁿ yeⁿe nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs? Moisés miiⁿ, 'iⁿyāⁿ chí vmnááⁿ vmnaaⁿ nguéé cuneé yā yeⁿe chuū, ní 'tíicā canéé nguūⁿ:

'Úú ní diiⁿ chí cuuvi nngueé nī yeⁿe 'iⁿyāⁿ yeⁿe táamá nación chí nguéé véé nación yeⁿé Ndyuūs. 'Úú ní diiⁿ chí nduuví táaⁿ nī ndúúcu 'iⁿyāⁿ chí nguéé yeⁿé chí yeⁿe táamá nación caati caⁿá diiⁿ cosa chí n'daacá nduucú yā.

²⁰ Ní profeta Isaías miiⁿ claro ca chí ngaⁿá yā ndúúcu nduudú 'cūū. Ndyuūs ngaⁿá yā 'tíicā:

'iⁿyāⁿ chí nguéé n'nuúⁿ yā 'úú ní indaacá yā 'úú. 'iⁿyāⁿ chí nguéé itiinguuneéⁿ yā yeⁿé, 'úú ní ch'iⁿ'iⁿ máaⁿ 'úú nanááⁿ yā.

²¹ Ní taachi Isaías miiⁿ ngaⁿa yā nanááⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿe Israel, 'tíicā ngaⁿa yā: Ndyuūs ngaⁿa 'tíicā: Nguuvi nguuví n'doó ta'á ní yaa'ví 'iⁿyāⁿ chí nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿé. Ní cheé chí staava yeⁿé yā.

11

'iⁿyāⁿ yeⁿe Israel chí nanguaⁿai yā

¹ Maaⁿ ní intiinguuneéⁿ ndís'ti: ¿Áá diiⁿ Ndyuūs chí s'neéⁿ yā 'iⁿyāⁿ Israel yeⁿe ndaata yeⁿé yā? Nguéé diiⁿ yā 'tíicā. 'Úú Pablo maáⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel 'úú ní yeⁿe ndaata yeⁿé Abraham 'úú, ní yeⁿé 'iⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Benjamín 'úú. ² Ndií cuááⁿ vmnaaⁿ Ndyuūs diiⁿ yā recibir 'iⁿyāⁿ yeⁿe ndaata yeⁿé yā, 'iⁿyāⁿ Israel chí ndéēve yā chí cuuvi yeⁿe yā 'iⁿyāⁿ. Ní ndís'ti, ¿áá nguéé dénuⁿ ní yeⁿe chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs naachi profeta Elías ngaⁿanguaⁿá yā ní di'cuuitú yā Ndyuūs contra yeⁿé 'iⁿyāⁿ Israel? Ní caⁿa yā 'tíicā: ³ N'díi Señor Ndyuūs, 'iⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ní 'niiⁿnúⁿ yā saⁿá profetas yeⁿé ní ní dituúví yā nátaí s'eeⁿ yeⁿe ní, n'díi Ndyuūs chí canduuchi. Ní maaⁿ dámaāⁿ 'úú canéé ní 'tíicá ntúūⁿ neⁿé yā 'caaⁿnuⁿ yā 'úú. ⁴ Naati Ndyuūs nan'guécútaⁿ a yā yeⁿe profeta Elías miiⁿ, 'tíicā: Canéé lado yeⁿé ndéēchē mil saⁿá chí nguéé chiinti'yá yā nanááⁿ santo ídolo chí nguuví Baal. ⁵ Ní 'tíicá ntúūⁿ yeⁿe tiempo 'cūū canéé duu'ví 'iⁿyāⁿ yeⁿe Israel chí i'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ndéēve yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní diiⁿ yā cosa chí n'dai taavi cááva yā. ⁶ Ní nduuti chí yeⁿé Ndyuūs 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cááva chí Ndyuūs ní diiⁿ n'dai taavi yā ní ndéēve yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní nguéé cááva cosa chí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ maáⁿ yā cuuvi diiⁿ yā. Ní ndúúti chí cááva cosa chí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi diiⁿ yā, tuu'mi ní nguéé cááva vaadi n'dai yeⁿé Ndyuūs chí yeⁿé Ndyuūs 'iⁿyāⁿ.

⁷ ¿D'é ra tuu'mi? 'iⁿyāⁿ Israel nguéé ndaaca yā d'eⁿ chí in'nuúⁿ yā. Naati 'iⁿyāⁿ chí Ndyuūs ndéēve yā, 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ndaaca yā. Ní tanáⁿā 'iⁿyāⁿ nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿé Ndyuūs ti ndii cheé chí maáⁿ yā 'iⁿyāⁿ. ⁸ 'Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: Ndyuūs diiⁿ yā chí nguéé tuumicadínuuⁿ yā na staava yeⁿé yā dendu'ú yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs; ní diiⁿ yā chí nduutinaaⁿ yā nguéé snaaⁿ yā ní veéⁿ yā nguéé 'caandiveéⁿ yā. Ní 'tíicā 'iⁿyāⁿ Israel ndii tiempo 'cūū. ⁹ 'Tíicá ntúūⁿ David ngaⁿa yā:

'Viicu ye'n'é chi che'é yā ní nduuví tan'dúúca tuúví cáávā 'i'in'yān s'ee'. Ní tiempo chí che'é yā ndaā enemigos ye'n'é yā ní nadítuu'ví ya 'i'in'yān s'ee'. Ní 'tíicā Ndyuūs cuuvi díin yā castigar 'i'in'yān s'ee'.

¹⁰ Ní nduutinaán yā tan'dúúca chí cuuvi nguée chí nguée snaa yā. Ní dáámí yā 'áamá núu can'dí yā cue'n'e daā'ma'.

Nangua'ai 'i'in'yān chí nguée 'i'in'yān Israel

¹¹ Maa' ní itinguuneé' ndís'tíi: Taachi 'i'in'yān Israel s'ee' candé ca'a chí chí cundeeve yā caati nguée i'téenu yā Ndyuūs, ¿'áá 'áamá canee chí chindeeve yā? Nguée 'tíicā mar 'áamá naa'. Naati chó'oo chuú caati 'i'in'yān Israel chí judíos s'ee' nguée n'giindiveén yā nduudu ye'n'é Ndyuūs. Ní 'íicú 'i'in'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi nángua'ai yā. Ní díiin chí 'i'in'yān ye'n'e ndaata Israel nguée yā ye'n'e taná'n 'i'in'yān ní cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹² Ní caati 'i'in'yān Israel s'ee' nguée ch'iindiveén yā nduudu ye'n'e Ndyuūs ní chó'oo chí tuneé' 'i'in'yān ye'n'e núu'má' i'nyee'dí chí cuuvi cu'teenú yā Ndyuūs. Ní sta'a yā ye'n'e vaadí n'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní nduuti chí 'i'in'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi cu'téenu yā caava 'i'in'yān ye'n'e ndaata Israel nguée ch'iindiveén yā nduudu ye'n'é Ndyuūs, tuu'mi n'dee ca n'daacā ca ye'n'e nducyáacā 'i'in'yān taachi 'i'in'yān Israel s'ee' nanguécúndíi yā ní cu'téenu yā nduudu ye'n'é Ndyuūs taama vmné'ee.

¹³ Maa' ní nen'é caā'n'mán nduucú ndís'tíi chí nguée 'i'in'yān Israel ndís'tíi. Maa' chí Ndyuūs dícho'ó yā 'úú chí 'úú ní apóstol chí candé nduudu ye'n'é yā nanáán 'i'in'yān chí nguée Israel s'ee'. Úú deenú chí ch'ete ntii'nyu' ye'n'é. ¹⁴ Ní 'úú nen'é chí 'i'in'yān ye'n'e ndaata ye'n'é nguée yā ye'n'e ndís'tíi ní ícú cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca chí ndís'tíi i'téenu ní Ndyuūs. Ní 'íicú cuuvi nangua'ai n'duuví 'i'in'yān ye'n'e ndaata ye'n'é tan'dúúca ndís'tíi nangua'ai ní. ¹⁵ Ní taachi Ndyuūs s'neén yā 'áamá lado 'i'in'yān Israel s'ee' díin yā 'tíicā caati nducyaa 'i'in'yān ye'n'e i'nyee'dí 'cúú chí nguée ye'n'e 'i'in'yān Israel cuuvi cuneé 'díiin yā ndúúcu Ndyuūs. ¿Táácā cuuvi ye'n'e 'i'in'yān Israel s'ee' taachi Ndyuūs cuaā' ntuú' yā 'i'in'yān Israel s'ee'? Ndyuūs nca'a yā vida cue'n'e daā'ma' ye'n'é yá lugar ye'n'e vaadí n'gii cue'n'e daā'ma'. ¹⁶ N'giindiveén ní ye'n'e chuú chí caa'n'mán: Nduuti chí ca'a yú Ndyuūs 'áamá taa' ye'n'e masa ye'n'é pan cáávā ofrenda, 'tíicā ntúū nducué'n'e masa ye'n'e pan mii' ní ye'n'é Ndyuūs. Ní nduuti chí ca'a yú Ndyuūs cáávā ofrenda díi'yu ye'n'e yá'ná, 'tíicā ntúū nducué'n'e yá'ná ní ye'n'é Ndyuūs. 'Tíicā ntúū Ndyuūs dí'viicú yā 'i'in'yān ye'n'e ndaata Israel

caati 'áá dí'viicú yā 'i'in'yān vmnáán vmnaa' ye'n'e ndaata ye'n'é yā.

¹⁷ Ná'a dúu'né ye'n'e yá'ná olivo chí canéé na yá'ná 'i'in'yān, ní 'i'in'yān 'caaca yā ní sta'a yā dúu'né ye'n'e yá'ná olivo chí canéé icyá'ná ní díin yā chí ye'n'e yá'ná olivo ye'n'é yā. 'Tíicā ndís'tíi, 'i'in'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel. Ní ndís'tíi tan'dúúca dúu'né ye'n'e yá'ná olivo ye'n'e icyá'ná mii' 'tíicā ní naati maa' ní véé parte ye'n'é ní ndúúcu 'i'in'yān Israel chí tan'dúúca yá'ná olivo chí canéé yá'ná 'i'in'yān. Ní maa' ní ndís'tíi chí nguée ye'n'e ndaata Israel cuuvi ye'n'é ní nducué'n'e chí n'dai taavi ye'n'e 'i'in'yān chí Israel yā. ¹⁸ Maa' ní ndís'tíi chí nguée Israel ní, nguée caa'n'mán ní chí ch'ete maa' ní ndís'tíi, caati nguée 'i'in'yān chí Israel yā chí tan'dúúca chí nguée ye'n'e yá'ná. Ní 'i'in'yān 'caaca yā dúu'né mii', 'tíicā yā. Nds'tíi n'gaacú ní chí ndís'tíi ní tan'dúúca 'áamá dúu'né 'tíicā ndís'tíi. Tan'dúúca dúu'né nguée ca'a fuerzas ye'n'e díi'yu ye'n'e yá'ná naati yá'ná ca'a fuerzas ye'n'e dúu'né, 'tíicā ndís'tíi. Cuta'a ní fuerzas ye'n'e 'i'in'yān chí Israel yā.

¹⁹ 'Úú nguée deenú nduuti chí ndís'tíi caa'n'mán ní 'tíicā ye'n'e chuú: 'i'in'yān chí 'iicá yā dúu'né s'ee' caati 'úú cuuvi canéé lado ye'n'e dúu'né chí chí'icá yā. 'Úú chí nguée Israel 'úú canéé lado ye'n'e 'i'in'yān chí Israel yā. ²⁰ N'daacā nga'a ní naati deenú ní chí 'i'in'yān s'ee' tan'dúúca dúu'né chí chí'icá yā, 'tíicā yā, ti nguée i'téenu yā Cristo. Ní maa' ní ndís'tíi tan'dúúca dúu'né ye'n'e yá'ná mii' 'tíicā ní caati i'téenu ní Cristo. Maa' ní ndís'tíi nguée díin nguée ní naati cundé ní cuidado táácā chí 'cuetineé ní. ²¹ Caati nduuti chí Ndyuūs nguée díin yā perdonar 'i'in'yān Israel chí nguée i'téenu chí tan'dúúca dúu'né ye'n'e yá'ná, nguée díin yā nadach'ecú yā nuu'ndi ye'n'e ndís'tíi chí vmnáán vmnaa' tan'dúúca dúu'né chí ye'n'e yá'ná yé' icyá'ná nduuti chí nguée candé ní cuidado táácā chí 'cuetineé ní. ²² Cuin'diichí ní, tuu'mi Ndyuūs ní neené n'dai taavi yā ndúúcu 'i'in'yān chí i'téenu yā naati neene cheechí ntúū yā vaa. Cheechí yā ndúúcu 'i'in'yān ti nguée i'téenu yā. Naati Ndyuūs ní neené n'dai taavi yā ndúúcu ní nduuti chí 'áamá cuneé ní chí cu'téenu ní. Ní nduuti chí nguée díin ní 'tuucā, tuu'mi 'tíicā ntúū Ndyuūs ca'ná yā díin yā castigar ndís'tíi tan'dúúca chí chí'icá yā dúu'né ye'n'e maa' yá'ná. ²³ Ní nduuti chí 'i'in'yān Israel cu'téenu yā Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs ní cuta'a yā ní nguécunéé díin yā chí 'i'in'yān s'ee' ní táamá vmné'ee canee yā tan'dúúca 'áá dúu'né ye'n'e maa' yá'ná mii' 'tíicā yā. Ní véé poder ye'n'e Ndyuūs chí cuuvi díin yā 'tíicā. ²⁴ Ní nduuti chí ndís'tíi chí nguée 'i'in'yān Israel ndís'tíi, ní Ndyuūs sta'a yā ndís'tíi tan'dúúca chí n'giicá yā dúu'né ye'n'e táamá yá'ná olivo ye'n'e icyá'ná

ní diín yā chí yē'e yán'á olivo yē'né yā, 'tíicā ndís'tíi maa". 'Tíicā ntúūn n'dáacā n'dai ca diín Ndyuūs ndúúcu 'iín'yān Israel chí vmnāán vmnaa" tan'dúúccā dúu'nē yē'e yán'á yē'né yā, ní cuuvi diín yā chí táámá vmné'ēe ní yē'né maa" yán'á mii".

Yē'e chí nanguan'ai 'iín'yān Israel yē'e tiempo chí cuchii

²⁵ Maa" ní hermanos yē'né, nem'é chí ndís'tíi cadíínúūn ní chí canúūn n'de'ei. Ní nguée nadicádíínúūn ní chí deenu ca nī. 'Áámá tiempo nūū 'iín'yān Israel dicheechí yā staava yē'né yā dámaān 'naa" tiempo taachi nducyaaca 'iín'yān chí nguée 'iín'yān Israel ní Ndyuūs ndēve yā nducyaaca 'iín'yān s'ee" chí nen'é yā chí cuuvi yē'né yā. ²⁶ Ní taachi cho'oo tiempo mii" nducyáacā 'iín'yān Israel ní ca" a yā cu'téenu yā caati 'tíicā canéé nguūn na libro yē'né Ndyuūs:

'iín'yān chí nadanguá'ai yā 'iín'yā Israel chíicā yā yē'né yāān Sión, ní divíi yā nducué'né nuu'ndi yē'e 'iín'yān yē'e ndaata Israel.

²⁷ Ní 'úū Ndyuūs dicuaacú compromiso yē'né ndúúcu 'iín'yān s'ee", taachi 'úū nadivií nuu'ndi yē'e yā.

²⁸ Ní 'iín'yān Israel nguée i'téenu yā nduudu cuaacu yē'e Ndyuūs yē'e chí nadanguá'ai yā. Ní maa" ní contra yē'né Ndyuūs 'iín'yān s'ee" caati ndís'tíi chí nguée 'iín'yān Israel ndís'tíi, cuuvi yē'né Ndyuūs ndís'tíi. Ní 'áará chí 'iín'yān Israel s'ee" nguée i'téenu yā Cristo, Ndyuūs díne'né yā 'iín'yān s'ee" caati Ndyuūs níndeevé yā 'iín'yān s'ee" chí vmnāán vmnaa" chí yē'e ndaata yē'né yā. ²⁹ Ní Ndyuūs nguée ndaacadaamí yā yē'né 'iín'yān s'ee" chí yaa'ví yā chí cuuvi yē'né yā 'iín'yān s'ee". Ní Ndyuūs di'viicú ntúūn yā 'iín'yān s'ee". ³⁰ Ní tiempo chí cho'oo ndís'tíi chí nguée 'iín'yān Israel ndís'tíi, nguée n'giindiveén ní nduudu cuaacu yē'né Ndyuūs naati maa" ní 'iín'yān Israel s'ee" nguée n'giindiveén yā nduudu yē'né Ndyuūs. Ní Ndyuūs yá'ai yā caavā ndís'tíi chí nguée i'téenu nī. ³¹ Ní 'tíicā ntúūn, 'iín'yān Israel s'ee" nguée n'giindiveén yā nduudu cuaacu yē'né Ndyuūs ní diín yā 'tíicā caati cuayívi Ndyuūs cuuvi ya'ái yā cáavā 'iín'yān s'ee" tan'dúúccā chí ya'ái yā cáavā ntúūn. ³² Ní Ndyuūs 'áa daamā nūūn s'neén yā nducyaaca 'iín'yān chí nguée ch'iindiveén yā nduudu yē'né yā cáavā chí Ndyuūs cuuvi ya'ái yā caavā nducyaaca 'iín'yān.

³³ De'e chúúca n'deeé cá vaadi n'dai yē'né Ndyuūs. De'e chúúca n'deeé cá chí tuumicádíínúūn yā ndúúcu chí déenu yā. S'uuūn ní nguée cuuvi caa"man yú de'e cuuvi chí tuumicadíínúūn yā 'tíicā; ní nguée cuuvi tuumicadíínúūn yú chíi chí diín yā. ³⁴ Ní 'tíicā canéé nguūn na libro yē'né Ndyuūs: ¿Dú'ú cuuvi túúmíicadíínúūn vaadi cadíínúūn yē'e Señor Ndyuūs? ¿Dú'ú cuuvi ca'a

consejo Ndyuūs? ³⁵ ¿Dú'ú 'iín'yān ca'a yā algo Ndyuūs vmnāán vmnaa" ní cuayívi Ndyuūs ca'á yā tan'dúúccā chí nadí'vē yā yē'né? ³⁶ Tanducué'né dendu'ú chí véé ní Ndyuūs díndái yā ní tee yā s'uuūn tanducué'né. Ní cucáavā 'iín'yān mii" véé tanducué'né dendu'ú chí yē'né yā. Maa" ní cue"e daā"man dich'ēte yú Ndyuūs. 'Tíicā.

12

Ca'a yú vida yē'e yú Ndyuūs ní diín yú tanducué'né chí nen'é yā

¹ Maa" ní ndís'tíi, hermanos yē'né, cáavā chí Ndyuūs ya'ai 'iínú yā yē'e ndís'tíi, dí'cuíftúu ndís'tíi chí ca'á ní vida yē'e maā" ní tan'dúúccā 'áámá ofrenda chí canduuchi nanáán Ndyuūs cáavā ntíi'nyu" yē'né Ndyuūs. Ní diín ní ntíi'nyu" chí nen'é yā chí diín nī. Chuū chí diín nī ní cuaacu chí n'dai taavi chí inee yíinú Ndyuūs. Ní canéé chí diín nī 'tíicā. ² Ní nguée diín ní tan'dúúccā chí nen'é 'iín'yān yē'e i'nyee'dí 'cúū naati cuaā" ní lugar Ndyuūs chí n'dáan yā vaanicadíínúūn yē'né nī ní 'tíicā ntúūn n'dáan yā vida yē'né nī. Ní 'tíicú cuuvi deenú nī cheé chí Ndyuūs nem'é yā chí diín nī, cheé chí n'daacā, cheé chí cunee yíinú Ndyuūs ní cheé chí n'dai taavi ca.

³ Ní cáavā chí Ndyuūs tee yā 'úū chí n'dai taavi ntíi'nyu" yē'né yā 'úū ní ngan'á ngūi ca'áámá ca'aama ndís'tíi chí nguée nadacadíínúūn nī chí n'geete cá ní ngo'o ca chí canéé chí nadacadíínúūn nī naati nadacadíínúūn nī ní n'diichí nī yē'e maā" ní ndúúcu chí i'téenu nī chí Ndyuūs itée yā ndís'tíi. ⁴ Caati 'tíicā tan'dúúccā 'áámá cuerpo yē'né 'iín'yān chí neené n'deeé náán chí véé yē'né ní nguée dáámá ntíi'nyu" chí yē'né n'deeé náán yē'né; ⁵ 'tíicā ntúūn s'uuūn 'áará chí neéné 'yaa" yú ní s'uuūn ní tan'dúúccā chí 'áámá cuerpo tí yē'né Cristo s'uuūn, 'tíicā s'uuūn ní s'uuūn ní tan'dúúccā chí nduuvídaama yú 'aama yú taama yú tan'dúúccā chí n'deeé náán yē'né 'áámá cuerpo yē'né maa" yú, 'tíicā s'uuūn.

⁶ Ní Ndyuūs tee yā yē'né vaadi n'dai yē'né yā ntíi'nyu" chí n'dáan ca'áámá ca'aama s'uuūn tan'dúúccā chí nen'é yā diín yā. Ní canee chí diín yú n'dai ntíi'nyu" yē'né yú. Ní nduuti chí Ndyuūs tee yā ntíi'nyu" yē'né yú chí candēe yú nduudu cuaacu yē'né yā chí tee yā s'uuūn canéé chí caa"man yú nduudu mii" tan'dúúccā chí i'téenu yú. ⁷ Ní nduuti chí Ndyuūs tee yā s'uuūn ntíi'nyu" chí nginee yú, taná"á 'iín'yān canee chí cunee yú n'daacā ca. Ní s'uuūn chí véé ntíi'nyu" yē'né yú chí ngí'cuee" yú canéé chí ca'cuee" yú n'daacā. ⁸ S'uuūn chí diín ntíi'nyu" chí yaa'ví nee yú 'iín'yān chí cu'téenu cá yā canéé chí diín yú n'daacā ca. S'uuūn chí véé ca yē'né yú chí cuuvi ca'a yú taama yā, canéé chí ca'a yú

ndúúcu núú'mán staava yeⁿe yú. S'uuúⁿ chi ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ yeⁿe tanáⁿ'ā s'uuúⁿ canee chi ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chi ca'a yú tanáⁿ'ā s'uuúⁿ chi nguéé véé necesi- dades yeⁿe yā canéé chi diiⁿ yú ní yeenu yú.

Yeⁿe chi canéé chi diiⁿ yú ti yeⁿe Cristo s'uuúⁿ

⁹ Canéé chi dineⁿe yú 'aama yú taama yú ndúúcu núú'mán staava yeⁿe yú. Ní nguéé dineⁿe yú cosa chi nguéé n'daacā naati canéé chi diiⁿ yú tanducuéⁿe chi n'daacā. ¹⁰ Canéé chi dineⁿe yú 'aama yú taama yú tan'dúúca chi 'aama viⁱ yú chi cuaacu chi 'áamá yuuuⁿ yú ní dineⁿe yú 'aama yú ndúúcu taama yú.

¹¹ Ní n'daacā idiⁿ ca yú ntiⁿnyuⁿ ní nguéé 'daan'dí yú ní diiⁿ yú ntiⁿnyuⁿ yeⁿe Señor ndúúcu núú'mán staava yeⁿe yú ti neⁿe yú Señor yeⁿe yú.

¹² Ní cáává chi Ndyuūs caⁿ'ā yā chi téé yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿe yú canéé chi yeenu yú. Ní taachi n'geenu yú ngii canéé chi cuchéé yú ngiinū ngiinū. Ní cuéⁿe daāⁿmaⁿ canéé chi caaⁿmaⁿngu'a yú.

¹³ Ní canéé chi cunnee yú 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs ní téé yú yeⁿe necesidades chi nguéé véé yeⁿe yā. Canéé chi cuaaⁿ yú 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā visitar s'uuúⁿ.

¹⁴ Canéé chi caaⁿmaⁿ yú: Dé'e chúúca n'dai yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi nguéé n'daacā idiⁿ yā ndúúcu s'uuúⁿ. Ní ngiica yú Ndyuūs chi diⁿviú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéé taaⁿ yú ndu- ucú yā.

¹⁵ Ní canéé chí cuuvi yeenu yú ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi yeenu yā. Ní canéé chi cuéⁿcu yú ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí ngēcú yā.

¹⁶ Ní 'cuéⁿtee yú n'daacā ndúúcu 'áamá yú taama yú. Nguéé nadacádínnuⁿ yú yeⁿe maaⁿ yú chí ch'eté naati ndicúuⁿ n'dai 'cuéⁿtee yú ní nguéé nadacádínnuⁿ yú yeⁿe maaⁿ yú chí s'uuuⁿ chí deenu yú.

¹⁷ Nguéé nanguécundii yú ní diiⁿ yú cosa chi nguéé n'daacā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí 'āa diiⁿ yā cosa chi nguéé n'daacā ndúúcu yú. Diiⁿ núúⁿ yiⁿnuⁿ yú chí diiⁿ yú dámaāⁿ chí n'daacā ndúúcu nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁸ Ní diiⁿ yú nducuéⁿe chí n'daacā chí cuuvi diiⁿ yú caati 'diiⁿ cuuvi cunee yú nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ¹⁹ Ní ndis'ti hermanos yeⁿe chí neⁿe taavi, nguéé diiⁿ yú castigar 'iiⁿyāⁿ naati cu'neen yú nanááⁿ Ndyuūs ní nguéé cuuvi 'cuinaaⁿ yú. Ní 'ícu Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿyāⁿ. Canéé nguⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicā: 'Úú chí Señor ní ngaⁿ'ā chí 'úú ní diiⁿ castigar 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'úú ní nadíⁿve yā yeⁿe chí nguéé n'daacā chí diiⁿ yā. ²⁰ Naati s'uuúⁿ ní diiⁿ yú tan'dúúca chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicā: Nduuti chí 'iiⁿyāⁿ chí taáⁿ yā yeⁿe ní nadich'ēcú ní yeⁿe yā. Nduuti chí cuiicu yā, ca'a ní chí che'e yā. Ní nduuti chí yaaca yā, ca'a ní chí

cu'u yā. Tí caati diiⁿ ní 'túúca, tuu'mi ní diiⁿ ní chí 'cuinaaⁿ yā yeⁿe chí diiⁿ yā chí taáⁿ yā ndúúcu ní. ²¹ Maaⁿ ní cuchéé yú cáává cosa chí nguéé n'daacā chí diiⁿ yú naati cuchéé yú yeⁿe tanducuéⁿe chí nguéé n'daacā cáává chí n'daacā chí idiⁿ yú.

13

¹ Nducyaaca yú canee chí cu'neen veen yú yeⁿe 'iiⁿntyéⁿe caati nguéé véé mar 'áamá 'iiⁿntyéⁿe chí nguéé Ndyuūs ca'a yā 'iiⁿyāⁿ chí véé lugar yeⁿe yā chí 'iiⁿntyéⁿe. Ní Ndyuūs s'neen yā nducuéⁿe 'iiⁿntyéⁿe chí véé na lugar yeⁿe yā. ² Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguéé idiⁿ yā chí ngaⁿ'ā 'iiⁿntyéⁿe 'tíicā ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ ní contra yeⁿe chí Ndyuūs ngaⁿ'ā ntiⁿnyuⁿ yā. Ní 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā 'túúca idinuⁿndí yā ní cuuvi yā conde- nado. ³ Ní 'iiⁿyāⁿ chí n'daacā idiⁿ yā nguéé canee chí di'va'a yā yeⁿe 'iiⁿntyéⁿe naati 'iiⁿyāⁿ chí nguéé n'daacā idiⁿ yā 'va'a yā yeⁿe 'iiⁿntyéⁿe. 'Áá neⁿe ní chí nguéé 'va'a ní yeⁿe 'iiⁿntyéⁿe? Diiⁿ ní chí n'daacā ní 'iiⁿntyéⁿe miiⁿ ní cuuvi ngaⁿ'ā yā chí n'daacā idiⁿ ní, ⁴ caati 'iiⁿntyéⁿe chí ngaⁿ'ā yā ntiⁿnyuⁿ dichíⁿve Ndyuūs cáává chí cu- uvi n'daacā yeⁿe ní. Naati nduuti chí idiⁿ ní chí nguéé n'daacā, tuu'mi ní di'va'a ní yeⁿe 'iiⁿntyéⁿe. Caati cuaacu chí 'iiⁿntyéⁿe cuuvi diiⁿ yā castigar 'iiⁿyāⁿ ti 'iiⁿntyéⁿe ní véé poder yeⁿe yā. 'iiⁿntyéⁿe ní dichíⁿve Ndyuūs ní canéé chí diiⁿ yā dendu'ú chí cuaacu. Ní diiⁿ yā castigar 'iiⁿyāⁿ caati Ndyuūs nguéé inee yiinū yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí nguéé n'daacā idiⁿ yā. ⁵ Ní cáává chuū canee chí 'caandiveén ní chí ngaⁿ'ā 'iiⁿntyéⁿe nguéé dámaāⁿ caavā chí cuuvi ní castigo ti cáává deenū ní chí n'daacā chí nacadinúūⁿ ní na staava yeⁿe ní. ⁶ Ní 'tíicā ntúūⁿ caavā chuū, ca'a ní tuumí cobrador yeⁿe gobierno. 'iiⁿntyéⁿe miiⁿ dichíⁿve Ndyuūs taachi diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ yeⁿe yā.

⁷ Canee yú chí ca'a yú tuumí cobrador yeⁿe gobierno. Canee yú chí ca'a yú tuumí yeⁿe yāⁿāa yeⁿe yú cobrador miiⁿ. Ca- nee yú chí diiⁿ yú chí cu'teenu yú 'iiⁿyāⁿ 'iiⁿntyéⁿe ní diiⁿ yú estimar 'iiⁿyāⁿ s'een. ⁸ Nguéé cun'dicú ní yeⁿe mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéé du'u véé. Dámaāⁿ canee chí dineⁿe yú nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. 'iiⁿyāⁿ chí dineⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'ā ley yeⁿe yú. ⁹ Ní mandamiento yeⁿe ley yeⁿe yú ní chuū chíiⁿ: Nguéé caⁿ'ā ní ndúúcu ndaata o isaⁿ chí chí nguéé yeⁿe ní. Nguéé 'caaⁿnúⁿ ní 'iiⁿyāⁿ. Nguéé diduucú ní. Nguéé caaⁿmaⁿ ní nduudu yaadi yeⁿe mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ. Nguéé dinéⁿe ní dendu'ú chí véé chí yeⁿe táamá yā. Ní nducuéⁿe mandamiento 'cūú ndúúcu tanáⁿ'ā man- damiento yeⁿe ley yeⁿe yú chí véé, ní cu- uvi cuaacú nduudu ní tuumicádínnuⁿ yú na nduudú 'cūú: Dinéⁿe ní 'iiⁿyāⁿ niⁿnuúⁿ

vaacú nī tan'dúúcā chi dine"é nī maán nī. ¹⁰ 'Ii"yān chi dine"é yā 'ii"yān nīi"nuú"n vaacú yā nguéé cunncáa idi"n yā ndúúcu yā. Nī 'tíicā. Taachi dine"e yú 'ii"yān dii"n yú tan'dúúcā chi nga"n ley ye"n e yú.

¹¹ N'deeé cá nī nguéé dámaān chúu. Nadacádíínuu"n yú ye"e nguuví s'ee"n chi canee yú i"yee"ndí' cūu. Canéé chi 'cuéetinee" ngiinu yú caati ye"e hora chi ngua"ai yú nī 'āā snee nīi"nuú"n cá ye"e s'uuú"n nguéé ti taachi caama i'téenu yú Cristo. ¹² Maa" nī hora mii"n tan'dúúcā chi 'āā chéé cuuvi deéve nī 'āā cūchii nguuví taachi ndaá Cristo maa". Nī nguéé canee chi dii"n yú dendu"ú chi nguéé n'daacā chi dii"n yú tan'dúúcā chi na maai", naati n'daacā 'cuéetinee" yú tan'dúúcā chi canee yú na deéve ye"n e Ndyuūs nī n'daacā canee cáávā s'uuu". ¹³ Nī 'cuéetinee" yú n'daacā tan'dúúcā chi canéé chi dii"n yú na deéve ye"n e Ndyuūs. Nguéé cuuvi cuu"vi yú nī nguéé idi"n yú 'viicu ye"n e chi che'e yú ndúúcu n'deeé n'dái ruido. Nī nguéé 'cuáa"n yú ca"n a yú ndúúcu n'daataa o isa"ā chi nguéé ye"n e yú. Ndíí nguéé ndúú canee yú ndúúcu vicio ye"n e yú. Nguéé 'caa"va yú nī nguéé nguéé yú ye"n e táamá 'ii"yān. ¹⁴ Naati 'cuéetinee" yú n'daacā nī dii"n yú tan'dúúcā chi Señor Jesucristo ye"n e yú dii"n yā. Nī nguéé dii"n yú tan'dúúcā chi ne"n e maa"n cuerpo ye"n e yú.

14

Nguéé caa"ma"n nī ye"n e chi idi"n hermano ye"n e nī

¹ Ndis'tiī nī cuta'á nī nguaa"n ndis'tiī hermanos ye"n e yú chí duúva yā ye"n e chi i'téenu yā; nī nguéé néené n'deeé caa"mān nī nduucú yā ye"n e chi nadacádíínuu"n yā chi nguéé ituumicádíínuu"n yú ye"n e. ² Tí 'tíicā, véé 'ii"yān chi i'téenu yā Ndyuūs nī nadacádíínuu"n yā chi cuuvi che'é yā nducué"n e chi véé. Nī ná"á 'ii"yān chi nguéé i'téenu n'daacā yā nī nguéé cuuvi che'é yā nducué"n e. Taachi caa"á yā che'é yā nīí'vée nguéé che'é yā yuúte cáávā religión ye"n e yā. ³ 'Ii"yān chí che'é yā tanducué"n e chi véé nguéé cánéé chi caa"mān yā ye"n e chi nguéé inee"n yiinú yā ye"n e 'ii"yān chí nguéé nge'é yā nducué"n e. Nī 'ii"yān chí nguéé che'é yā nducué"n e nguéé canéé chí ndiichi yā 'ii"yān chí che'e tanducué"n e chí véé caati Ndyuūs sta'á ntúu"n yā 'ii"yān s'ee"n chí cuuvi ye"n e yā 'ii"yān. ⁴ Ndis'tiī, ¿du"ú ndis'tiī chí ndiichi nī chí dii"n 'ii"yān chí dichíí'vē táamá yā? nduuti chí dii"n yā chí n'daacā o chí nguéé n'daacā. Dámaān 'iiví yā canéé chí ndiichi yā 'ii"yān chí dichíí'vē yā. Nī n'daacā cuuvi canee caavā yā, caati Señor Ndyuūs ye"n e yú cuuví dii"n yā chí canéé n'daacā ye"n e yā caati Señor Ndyuūs véé poder ye"n e yā chí inneé yā 'ii"yān chí dichíí'vē yā.

⁵ Nī 'tíicā ntúu"n, 'áámá 'ii"yān nada-cadíínuu"n yā chí 'áámá nguuví nī ch'éete ca nguéé tí táamá nguuví. Táamá 'ii"yān nadacádíínuu"n yā chí 'āā daamá nūu"n nducué"n e nguuví. Nī ca'áámá ca'aama nī nī canee nī tan'dúúcā chí diitu nadicádíínuu"n nī. ⁶ 'Ii"yān chí dii"n yā cuenta chí 'áámá nguuví nī ch'éete ca nguéé tí taná"ā nguuví, 'ii"yān mii"n nadicádíínuu"n yā 'tíicā cáávā chí dich'éete yā Señor Ndyuūs ye"n e yā. 'Ii"yān chí nadicádíínuu"n yā dáámá nūu"n nducué"n e nguuví 'tíicā ntúu"n dii"n yā cáávā chí dich'éete yā Señor Ndyuūs ye"n e yā. Nī 'ii"yān chí nguéé che'é yā ye"n e tanducué"n e chí véé dii"n yā 'túúca cáávā chí i'téenu yā Señor nī ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'é yā. Nī 'tíicā ntúu"n 'ii"yān chí che'é yā ye"n e tanducué"n e chí véé dii"n yā 'túúca cáávā chí i'téenu yā Señor nī 'tíicā ntúu"n ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'é yā.

⁷ Nī 'tíicā mar 'áámá s'uuu"n nguéé sduuchi yú cucáávā maa"n yú ndíí nguéé ndúú 'cuúvi yú cucáávā maa"n yú. ⁸ Ndúúti chí sduuchi yú, sduuchi yú cáávā Señor. Nī nduuti chí 'cuúvi yú, 'cuúvi yú cáávā Señor. Maa" nī ndúúti chí sduuchi yú o ndíí yú ye"n e Señor s'uuu"n. ⁹ Nī Cristo ch'i yā nī nduuchi ntúu"n yā ye"n e nguaa"n tiná"ā caati cuuví yā Señor ye"n e tiná"ā, nī 'tíicā ntúu"n ye"n e 'ii"yān chí sduuchi.

¹⁰ Maa" nī dii, ¿de'ē cúuví chí ndíichí nuu"ndi ye"n e hermano ye"n e di? ¿o dé'ē cúuví chí nguéé ne"n e di hermano ye"n e di? 'Tíicā nducyaaca yú canee chí na"n a yú nanááa"n Cristo. Nī Cristo mii"n caa"á yā ndiichi yā nuu"ndi ye"n e yú. ¹¹ Canéé nguū"n na libro ye"n e Ndyuūs 'tíicā:

Cuaacu nīi"nyún tan'dúúcā chí 'úú chí canduuchi, nga"n a Señor Ndyuūs, nducyáácá 'ii"yān canéé chí cáántii'yá yā nanáa"n 'úú, nī nducyaaca yā canee chí caa"mān yā chí 'úú nī Ndyuūs 'úú.

¹² Nī 'tíicā vaa. Ca'áámá ca'aama s'uuu"n canee chí ca'á yú cuenta nanááa"n Ndyuūs ye"n e chí maa"n yú dii"n yú.

Nguéé dii"n nī chí hermano ye"n e nī dinuu"ndi yā

¹³ Cáávā chuū nguéé canéé chí ndiichi yú ye"n e chí dii"n hermanos ye"n e yú. Nguéé idi"n yú 'túúca. Canéé chí nadacádíínuu"n nī chí nguéé idi"n nī mar 'áámá naa"n chí hermanos ye"n e nī nguéé cūnee yiinú yā nī cuuvá yā na nuu"ndi. ¹⁴ Maa" nī chí 'ii"yān chí ye"n e Jesucristo 'úú, deenú chí cuaacu chí nguéé véé mar 'áámá dendu"ú chí nguéé n'daacā ye"n e maáa". Nī nduuti chí 'ii"yān nadacádíínuu"n yā chí 'áámá dendu"ú nguéé n'daacā, tuu"mí nī chuū nī cáávā 'ii"yān mii"n cuaacu chí nguéé n'daacā. ¹⁵ Nī nduuti chí cáávā 'áámá dendu"ú chí che'é nī nī dii"n nī chí hermano ye"n e nī cuuvi ya'ái yā, tuu"mí nī nguéé dii"n nī

'túúcā cáávā chi dine' é nī hermano ye' é nī. Nguéé dii' nī chi cuuvi ndái hermano ye' é nī cáávā 'áámá dendu' ū chi che' é nī caati Cristo ní ch' i' yā cáávā 'i' i' yā' mii'. ¹⁶ Nguéé dii' nī cosas chi 'i' i' yā' cuuvi caa' má' yā ye' é chi ndís' tī' chi nguéé n' daacā idi' nī ye' é chi ndís' tī' deenú nī chi n' daacā. ¹⁷ Naati chí' i' yā' Ndyuūs chi nga' a nti' nyu' ye' é nguéé ye' é chi nge' e yú ndúúú' ch' i' ngi' yú. Ndyuūs nga' a nti' nyu' yā ye' é dendu' ū chi cuaacu ndúúú' vaadi 'dii' ndúúú' vaadi yeenú chi Espíritu N' dai ye' é Ndyuūs tee yā s' uuu'. ¹⁸ Ní 'i' i' yā' chi dichí' vē Cristo ní dii' yā dendu' ū chi 'túúcā, 'i' i' yā' mii' dii' yā tan' dúúú' chi ne' e Ndyuūs. 'Tíicā ntuū' 'i' i' yā' ye' é i' yee' ndi' 'cū ngā' a yā chi n' daacā idi' i' i' yā' mii'.

¹⁹ Maa' nī 'tíicā canee chi dii' yú. Canéé chi dii' yú dendu' ū cáávā chi 'i' i' yā' 'cuetíneé yā ndúúú' vaadi 'dii' nī ndúúú' chi dii' yú cunnee yú 'aama yú taama yú chi cu' téenu ca yú ye' é Ndyuūs. ²⁰ Ní nguéé ndituuví nī dendu' ū nti' nyu' chi dii' Ndyuūs cáávā 'áámá dendu' ū chi nge' é nī. Cuaacu chi tanducué' é dendu' ū ní deene naati nguéé n' daacā idi' yú. Nduuti chi che' e yú 'áámá dendu' ū, ní cáávā chi che' e yú tuu' mī ní dii' yú chi táámá 'i' i' yā' dinuu' ndi' yā. ²¹ N' daacā ca chi nguéé dii' yú mar' áámá dendu' ū chi dii' chi hermano ye' é yú cuuvi dinuu' ndi' yā o dii' chi nguéé i' téenu yā n' daacā. Nguéé che' e yú yuutē o nguéé ngi' i' yú vino o nguéé dii' yú 'áámá dendu' ū chi 'túúcā ch' i' dii' chi hermano ye' é yú nduuví duūva yā ye' é chi i' téenu yā. ²² Ní ye' é chi ndís' tī' i' téenu nī ye' é chi nga' a maá' nī canéé chi i' téenu nī ye' é nanáá' Ndyuūs. De' e chúú' cā' dai taavi 'i' i' yā' chi staava ye' é yā nguéé dii' condenar maá' yā cáávā cosa chi dii' yā chi nguéé n' daacā. ²³ 'i' i' yā' chi che' é yā 'áámá dendu' ū ní n' deee nadicadínuu' yā ye' é nduuti chi n' daacā o chi nguéé n' daacā cuuvi yā condenado caati nguéé nge' é yā ndúúú' núú' mán' staava ye' é yā. Ní nducué' é ch' i' dii' yú taachi nguéé deenu yú nduuti chi n' daacā o nguéé n' daacā, tuu' mī ní dinuu' ndi' yú.

15

Diné' e yú 'i' i' yā' nī' nu' ná vaacu yú nguéé diné' e yú maā' yú

¹ S' uuu' ch' i' téenu ca yú Jesucristo canee chi cunnee yú 'i' i' yā' chi duu' vi i' téenu yā Jesucristo. Ní nguéé dii' yú tan' dúúú' chi ne' e maa' yú chi canee nn' daacā yú. ² Ní ca' áámá ca' aama yú canéé ch' i' dii' yú chi n' daacā ndúúú' 'i' i' yā' nī' nuu' vaacu yú cáávā chi n' daacā canéé yā ní cuuvi cu' téenu cá yā. ³ Deenu yú ch' i' ní nguéé Cristo dii' yā ch' i' ne' e maá' yā ti' 'tíicā tan' dúúú' chi canéé

nguū' na libro ye' é Ndyuūs. Cristo nga' á yā ye' é maá' yā nanáá' Ndyuūs: Chí' nī nguéé n' daacā ch' i' 'i' i' yā' nga' a ye' é di' ní canéé vmnaa' ye' é. ⁴ Ní nducué' é ch' i' vmnáá' vmnaa' canéé nguū' na libro ye' é Ndyuūs ní canéé nguū' caavā ch' i' 'cuetíneé yú; ní cáávā ch' i' 'áámá canee yú ndúúú' ch' i' i' téenu yú ní cáávā ch' i' dii' animar s' uuu' ch' i' cunee ngiinu yú ye' é ch' i' cuuvi ye' é yú. 'Tíicā dii' nduudu ye' é Ndyuūs cáávā s' uuu'. ⁵ Ndyuūs ch' i' tee yā vaadi yeenú s' uuu' ndúúú' ch' i' cunee ngiinu yú ch' i' cuuvi ye' é yú, Ndyuūs ní inneé yā ndís' tī' ch' i' cuuvi 'dii' 'dii' 'cuetíneé nī 'áámá nī ndúúú' taama nī tan' dúúú' Cristo ne' é yā ch' i' dii' nī. ⁶ Tuu' mī ní nducyáácā nī tan' dúúú' ch' i' 'áámá nī cuuvi dich' eté nī Ndyuūs ch' i' chíidā Señor Jesucristo ye' é yú.

'i' i' yā' candéé yā nduudu cuaacu ye' e Cristo nanáá' 'i' i' yā' ch' i' nguéé ye' e ndaata Israel

⁷ Ní 'tíicā 'cuaá' nī ndúúú' núú' mán' staava ye' é nī 'áámá nī taama nī tan' dúúú' Cristo 'cuu' yā s' uuu' ní 'i' i' cuuvi dich' eté yú Ndyuūs. ⁸ Ní chuū maa' nga' a ngi' ndís' tī'. Cristo ndaa yā i' yee' ndi' 'cū ch' i' dichí' vē yā 'i' i' yā' Israel s' ee' ní idicuaacú yā ch' i' Ndyuūs ca' a yā ch' i' ca' a yā chíida yú tiempo ch' i' āā chó' o. Ní 'tíicā Cristo ch' i' i' yā ch' i' Ndyuūs ní dii' yā tanducué' é ch' i' ca' a yā ch' i' dii' yā. ⁹ Ní 'tíicā ntúū' ndái yā cáávā ch' i' tanán' ā 'i' i' yā' ch' i' nguéé ye' é ndaata Israel cuuvi dich' eté yā Ndyuūs caati Ndyuūs ya' āi 'i' i' yā' yā ye' é tanán' ā 'i' i' yā' dendu' ū. Ní 'tíicā ntúū' canéé nguū' na libro ye' é Ndyuūs:

Cáávā chuū 'úú ní dich' eté n' dii' Señor nguaa' na nducyáácā nación, ní 'úú ní caatā canciones ch' i' dii' honrar n' dii'.

¹⁰ Ní táámá cuaa' naachi canéé nguū' na libro ye' é Ndyuūs nga' a 'tíicā:

'i' i' yā' ye' é nducyáácā nación canéé ch' i' yeenú yā ndúúú' 'i' i' yā' ch' i' Ndyuūs nn' deevé yā ch' i' cuuvi ye' é yā 'i' i' yā' s' ee'.

¹¹ Táámá cuaa' ye' é libro ye' é Ndyuūs nga' a 'tíicā:

'i' i' yā' ye' é nducyáácā nación canee ch' i' dich' eté yā Ndyuūs, ní nducyáácā yā nga' a yā ch' i' n' dii' Ndyuūs ní ch' ete n' dai n' dii'.

¹² Ní 'tíicā ntúū' canéé nguū' na libro ye' é Ndyuūs naachi profeta Isaías dingúu' yā 'tíicā ye' é 'i' i' yā' ch' i' Ndyuūs nga' a yā ch' i' ca' a yā ch' i' dich' o' yā:

'Úú idi' ch' i' ndaa 'i' i' yā' ye' é ndaata ye' é san' ā Isaías, ní 'i' i' yā' mii' ncuéé yā ch' i' gobernador ch' i' caa' ma' nti' nyu' yā ye' é nducué' é nación. Ní vée ch' i' 'i' i' yā' s' ee' ní cūnee ngiinu

yā nanáaⁿ yā cáávā chi caⁿa yā chi diiⁿ yā.

¹³ Ní Ndyuūs chi ca^a yā ndís'tiī chi véé chi cūnee ngiinú nī nanáaⁿ yā, neⁿ'é chi tée yā ndís'tiī n'dee chi ndái vaadi yeenú ndúucú vaadi 'diiⁿ, ti ndís'tiī n'í t'éenu nī Jesucristo. Caati cáávā poder yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cuuvi cá nī cūnee ngiinú cá nī yeⁿ'é chi cuuví yeⁿ'é nī.

¹⁴ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú ní deenú chi cuaacu chi ndís'tiī ní diiⁿ ní dendu'ú chi n'dai. Ní ndís'tiī ní 'iⁿ'yāⁿ chi deenu ndís'tiī. Ní deenú ní ca^a ní consejo 'áamá nī ndúucú taama nī. ¹⁵ Naati maaⁿ ní na carta 'cūú 'úú diitu idinguúⁿ n'dee n'dái cá yeⁿ'é nī yeⁿ'é dendu'ú 'cūú caati ndís'tiī ní cuuvi n'gaacu nī yeⁿ'é chi 'áa deenú nī. Chuú ní dingúúⁿ chéechi caati Ndyuūs chí n'dai taavi nduucú nī tee yā 'úú yeⁿ'é chi n'dai taavi yeⁿ'é yā chí diiⁿ. ¹⁶ Ní 'úú ní dichí'vē Cristo 'úú nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguée Israel yā. Ní nguaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ 'úú diiⁿ ntiinyuⁿ yeⁿ'é chí ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Jesucristo chí nadanguaⁿ'ái 'iⁿ'yāⁿ. Ní 'tíicā cuuvi candéé 'iⁿ'yāⁿ chí nguée Israel yā nanáaⁿ Ndyuūs tan'dúucā chí ofrenda n'dai yā chí Ndyuūs 'cuaá yā 'iⁿ'yāⁿ s'een, caati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'née yā 'iⁿ'yāⁿ s'een cáávā ntiinyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁷ Ní 'úú ní cáávā chí i'teenú Jesucristo, 'úú ní yeenú chí diiⁿ ntiinyuⁿ n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁸ Tí 'úú ní nguée du'ú véé ngaⁿ'á, dámaāⁿ chíiⁿ chí Cristo diiⁿ yā cáávā 'úú. Ní 'íicú 'iⁿ'yāⁿ chí nguée Israel yā cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní chúú idiíⁿ cáávā nduudu cuaacu chí ngaⁿ'á ní cáávā nducueⁿ'é chí diiⁿ. ¹⁹ Ní 'úú ní ngaⁿ'á cuaacu tanducueⁿ'é yeⁿ'é evangelio yeⁿ'é Cristo nducueⁿ'é yāāⁿ taachi chō'ó ndii yāāⁿ Jerusalén ndii yāāⁿ Ilríco. Ní diiⁿ ntiinyuⁿ yeⁿ'é ndúucú poder yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, ndúucú señaⁿ chí inaaⁿ yú ndúucú vaadi n'giinu. ²⁰ Ní idiíⁿ ca ntiinyuⁿ caati cuuvi caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu chí nadanguaⁿ'ái 'iⁿ'yāⁿ ndii nducueⁿ'é yāāⁿ naachi 'áa cuée 'caandivéeⁿ yā chí duuchi Cristo, caati 'úú nguée neⁿ'é caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo naachi táamá yā 'áa candéé yā nduudu miiⁿ ní diiⁿ yā ntiinyuⁿ yeⁿ'é Cristo. ²¹ Naati neⁿ'é diiⁿ tan'dúucā chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā:

'iⁿ'yāⁿ chí 'aa cuée ndaa táama yā nanáaⁿ yā chí caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'é Cristo, 'iⁿ'yāⁿ s'een cuuvi cadíinuⁿ yā yeⁿ'é yā. Ní 'iⁿ'yāⁿ chí mar 'áamá vnnéⁿ'ée nguée n'giindivéeⁿ yā yeⁿ'é Cristo ní 'caandivéeⁿ yā ní cuuvi tuumicadiinuⁿ yā yeⁿ'é yā.

Pablo neⁿ'é yā caⁿa yā na yāāⁿ Roma

²² Neené n'dee cuuvi nadacadiinuⁿ chí neⁿ'é chíi nanáaⁿ ndís'tiī naati nguée chíi

ndāa. ²³ Naati maaⁿ ní 'āā ch'iīnū ntiinyuⁿ yeⁿ'é na yāāⁿ s'uūⁿ. Nééné n'dee nduuyú chí neⁿ'é ndāā n'diichí ndís'tiī. ²⁴ Ní neⁿ'é naⁿ'á ndii yāⁿāa España ní taachi caⁿ'á cyúúni neⁿ'é n'diichí ndís'tiī ní cunee nduucú nī 'áamá tiempo nūⁿ. Ní cuayiiⁿ chí yeenú chí canee ndúucú ndís'tiī neⁿ'é chí ndís'tiī cunnee ní 'úú taachi naⁿ'á ndii yāāⁿ Roma. ²⁵ Maaⁿ ní caⁿ'á na yāāⁿ Jerusalén ní ndéé ofrenda chí cunnee hermanos Israel yeⁿ'é yú chí i'téenu yā Cristo. ²⁶ Caati hermanos yeⁿ'é yú yeⁿ'é yāⁿāa Macedonia ndúucú hermanos yeⁿ'é yú yeⁿ'é yāⁿāa Acaya maāⁿ yā neⁿ'é yā ca^a yā ofrenda ní nadacadiinuⁿ n'daaca yā taachi sta^a yā 'aama ofrenda yeⁿ'é tuumí nguaaⁿ yeⁿ'é yā chí dichó'o yā tuumi miiⁿ yeⁿ'é hermanos yeⁿ'é yú chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén, yeⁿ'é hermanos chí pobre yā chí nguée véé necesidades yeⁿ'é yā. ²⁷ Ní 'tíicā diiⁿ yā naati cuaacu níiⁿnyuⁿ hermanos canéé chí cunnee yā hermanos Israel s'een chí pobre yā chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén caati hermanos Israel s'uūⁿ ní 'āā diiⁿ yā chí hermanos chí nguée Israel yā sta^a yā yeⁿ'é dendu'ú chí n'dai chí yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cáávā hermanos Israel yeⁿ'é yú 'túucā diiⁿ yā hermanos chí nguée Israel yā ndúucú chí n'dee n'dái yeⁿ'é yā canéé chí cunnee yā 'iⁿ'yāⁿ Israel chí i'téenu yā Cristo. ²⁸ Maaⁿ ní taachi 'cuiinú diiⁿ asunto 'cūú ní taachi nga^a ofrenda 'cūú hermanos Israel, tuuⁿ'mí ní naⁿ'á na yāⁿāa España. Ní taachi caⁿ'á cyúúni ní ndāā na yāāⁿ yeⁿ'é ní, chō'ó n'diichí ndís'tiī. ²⁹ Ní deenú chí taachi ndāā nanáaⁿ ndís'tiī seguro chí ndāā ndúucú tanducueⁿ'é chí n'dai taavi chí véé chí yeⁿ'é nduudu n'dai yeⁿ'é Cristo.

³⁰ Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é di'cuiitú ndís'tiī cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'é yú ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí dinéⁿ'é yā s'uūúⁿ chí 'tíicā ntúúⁿ ndís'tiī caaⁿ'maⁿngua^a cá ní cáávā 'úú. Ní 'úú ngaⁿ'angua^a chí Ndyuūs cunnee yā 'úú. ³¹ Caaⁿ'maⁿngua^a ní chí Ndyuūs nadanguaⁿ'ái yā 'úú yeⁿ'é ta'a 'iⁿ'yāⁿ Israel chí snée yā na yāⁿāa Judea, 'iⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Cristo. Ní caaⁿ'maⁿngua^a ní chí ntiinyuⁿ chí diiⁿ cáávā hermanos chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén, Ndyuūs inee yiinú yā ntiinyuⁿ chí diiⁿ. ³² Ní 'íicú nduuti chí Ndyuūs neⁿ'é yā, 'úú ní yeenú taachi ndāā nanáaⁿ ndís'tiī ní cuntaavi'tuunú ndúucú ndís'tiī. ³³ Neⁿ'é chí Ndyuūs tée yā nducyaca ndís'tiī vaadi 'diiⁿ chí 'cuéetíneé 'diiⁿ nī. 'Tíicā.

16

Pablo dicho'ó yā, N'dai ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é yā

¹ 'Úú ní nga"á ngíi ndís'tií chi 'cuaá" ní Febe chí hermana ye"e yú. N'daata mií" dichí'vé yá 'ii"yā" ye"e yáacū chí canéé na yáa" Cencrea. ² Ní n'daacā 'cuaá" ní n'daata mií" ndúúcu chí duuchi Señor ye"e yú, tan'dúúca chí canéé chi 'cuaá" ní hermanos ye"e yú chí i'téenu yā Cristo. Ní cunneé ní n'daata mií" ye"e tanducué"é chí ne"e tá ti n'daata mií" neené 'yaa" 'ii"yā" chinnee tá 'ii"yā". 'Tiicá ntúū" chinnee tá 'úú.

³ Ní n'dís'tií caa"má" ní hermano Aquila ndúúcu n'daataá Priscila chí n'daata ye"é yā. N'dai ndís'tií. 'Ii"yā" s'een idií" yā ntií"nyu" ye"e Señor Jesucristo dáamá nducú. ⁴ 'Ii"yā" s'een n'geenú yā ngii cáávā 'úú ndíí chí cuuvi 'cuúvi yā cáávā chí cuuvi nadanguá"ai yā 'úú. Ní 'úú ní ca'á 'ii"yā" s'een gracias. Ní nguéé dámaā" 'úú, 'tiicá ntúū" dií" nducyaaca hermanos ye"e yú chí nguéé na"á yā yáacū ye"e 'ii"yā" Israel s'een. ⁵ Ní 'ii"yā" ye"e yáacū chí nduuvidaamá yā na vaacu tá"ā Priscila ndúúcu isá"ā ye"é yā chí Aquila: N'dai ndís'tií, caa"má" ní. Ní Epeneto amigo chí neené ne"é: N'dai dií, caa"má" ní. Epeneto mií" sa"ā vmnáa" vmnáa" chí'teenu sá Cristo na yá"āa Acaya. ⁶ Ní tá María chí neené dií" tá ntií"nyu" nguaa" ndís'tií: N'dai tá, caa"má" ní. ⁷ Ní sa"ā Andrónico ndúúcu sán"ā Junias canéé yā vácū taachi 'úú canéé vácū, ní sa"ā s'een ní n'geete nguaa" 'ii"yā" chí apóstoles. Ní sa"ā s'een i'téenu yā Cristo vmnáa" cá nícu 'úú: N'dai ndís'tií, caa"má" ní.

⁸ Ní sán"ā Amplias chí neené ne"é ti ye"e Señor sa"ā mií": N'dai dií, caa"má" ní. ⁹ Ní sa"ā Urbano chí dáamá dií" sa ntií"nyu" ye"e Señor nducú n'ú: N'dai dií, caa"má" ní. Ní sa"ā Estaquis chí neené ne"é: N'dai dií, caa"má" ní. ¹⁰ Ní sa"ā Apeles chí neené ch'eenú yā chí cáávā chí i'téenu yā Cristo: N'dai dií, caa"má" ní. 'Tiicá ntúū" nducyaaca 'ii"yā" ye"e vaacu Aristóbulo: N'dai ndís'tií, caa"má" ní. ¹¹ Ní sa"ā Herodión chí ye"e yáa" vaacú: N'dai dií, caa"má" ní. Ní 'ii"yā" chí i'téenu yā ye"e vaacu Narciso: N'dai ndís'tií caa"má" ní. ¹² Ní n'daataá Trifena ndúúcu n'daataá Trifosa chí dií" yā ntií"nyu" chí ntií"nyu" ye"e Señor: N'dai ndís'tií caa"má" ní. Ní n'daataá Pérsida, hermana ye"é chí neené ne"é chí n'dee n'dai ntií"nyu" dií" tá ye"e ntií"nyu" ye"e Señor: N'dai tá, caa"ma" ní. ¹³ Ní sa"ā Rufo, chí sa"ā ch'eeete nguaa" 'ii"yā" chí i'téenu yā Cristo ndúúcu ch'eeecu sa chí tan'dúúca ch'eeecu dendú'ú: N'dai ndís'tií, caa"ma" ní. ¹⁴ Ní sa"ā s'een Asíncrito ndúúcu Flegonte ndúúcu Hermas ndúúcu Patrobas ndúúcu Hermes ndúúcu taná"ā hermanos chí snéé yā ndúúcu yā: N'dai ndís'tií, caa"má" ní. ¹⁵ 'Tiicá ntúū" sa"ā Filólogo ndúúcu n'daataá Julia ndúúcu sa"ā

Nereo ndúúcu n'daataá ví'i yā, ndúúcu sa"ā Olimpas ndúúcu nducyáacá hermanos ye"e yú chí snéé yā ndúúcu 'ii"yā" s'een: N'dai ndís'tií, caa"má" ní.

¹⁶ Maa" ní nguaa" maá" ní chí i'téenu ní Cristo: N'dai dií, caa"má" ní, ní ca'á ní 'áamá beso 'áamá ní ndúúcu taama ní tan'dúúca costumbre ye"é ní caati né"e ní ví'i. Nducyáacá 'ii"yā" ye"e nducyáacá yáacū: N'dai ndís'tií nga"ā yā.

¹⁷ Maa" ní di'cuítu ndís'tií hermanos ye"é chí cundéé ní cuidado ye"é 'ii"yā" chí dií" 'úúvi vaadi cadíinū" nguaa" ndís'tií. Ní dií" yā chí ndís'tií dinuun'dí ní. 'Ii"yā" s'een ní contra ye"é chí 'ii"yā" ca'cueé" yā ndís'tií. Ní contra ye"é chí ch'eeé ní. Diví ní 'ii"yā" s'een ye"é nguaa" ndís'tií. ¹⁸ Caati 'ii"yā" s'een nguéé dichí'vé yā Señor Jesucristo ye"e yú ti dií" yā tan'dúúca chí ne"e yā. Ní nginnche'ei yā staava ye"e 'ii"yā" chí ndiicū" caati nga"ā yā ndúúcu nduudu cúu"nū" ye"é yā chí cunee ngíinu yā. ¹⁹ Nducyáacá 'ii"yā" áa deenú yā tan'dúúca chí ndís'tií n'giindiveé" ní nduudu ye"é Ndyuús ní cáávā chuú 'úú ní yeenú. Ne"é chí ndís'tií listo canee ní chí dií" ní dendu'ú chí n'daacā. Nguéé chí dií" ní cosa chí nguéé n'daacā. ²⁰ Ní Ndyuús chí véé nducué"é vaadi 'dií" nducú yā maa" nch'eeé cu'neé yā yáa"n'guinū" mií" cuaa" máa" ca'á ní. Ne"é chí Jesucristo téé yā nducyáacá ndís'tií nducué"é vaadi n'dai ye"é yā.

²¹ Sa"ā Timoteo chí dáamá idií" sa ntií"nyu" nducú ndúúcu sá"ā Lucio ndúúcu sá"ā Jasón ndúúcu sá"ā Sosípater chí sá"ā s'een ye"e yáa" vaacú: N'dai ndís'tií, nga"ā yā.

²² Ní 'úú, sá"ā chí nguuvi Tercio chí dingú" carta 'cúu cáávā Pablo: N'dai ndís'tií, nga"ā ti ye"é Cristo s'uuu".

²³ Ní 'tiicá ntúū" sa"ā Gayo: N'dai ndís'tií, nga"ā sa. 'Úú ní canéé na vaacu sa ní nduuvidaamá yā 'ii"yā" ye"e yáacū na vaacu sa. Ní sán"ā Erasto ntúū" chí sán"ā tesorero ye"e yáa" 'cúu, ndúúcu hermano Cuarto: N'dai ndís'tií, nga"ā yā.

²⁴ Ne"é chí Señor Jesucristo ye"e yú di'viciú yā nducyaaca ndís'tií. 'Tiicá.

'Cuínū carta 'cúu ndúúcu chí dich'eeete yú Ndyuús

²⁵ Maa" ní dich'eeete yú Ndyuús. Ndyuús cuuvi dií" cá yā chí díitū canee di ndúúcu chí i'téenu di tan'dúúca chí 'úu ca"ā nduudu cuaacu chí Cristo nadanguá"ai yā ndís'tií. Ní chí'cueé" ndís'tií ye"e evangelio chí nduudu ngai ye"e Cristo. Chuú chí nga"ā ní chíi" chí Ndyuús snúu" n'de'ei yā ndii tiempo vmnáa" vmnáa" chí canéé i"yee"ndí ní Ndyuús ch'í"i yā 'úú nduudu ye"e Cristo. ²⁶ Ní maa" ní deenu yú chuú cáávā chí profetas dingú" yā na libro ye"é Ndyuús ye"é

chuũ. Ní diiⁿ yā tan'dúúcā Ndyuūs ngaⁿ'a yā
 yeⁿ'e chuũ. Ní Ndyuūs cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ canee
 yā. Ní maaⁿ ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā nduudu
 cuaacu yeⁿ'é Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndu-
 cuéⁿ'é naciones cáávā chi 'caandiveéⁿ yā ní
 cu'téénu yā.

²⁷ Cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ canee chi dich'εεε
 yú Ndyuūs chi 'aama n'dyáⁿ'ā Ndyuūs chi
 deenú yā tanducuéⁿ'é dendu'ũ. Ní diiⁿ yú
 'tíicā cáávā Jesucristo Señor yeⁿ'e yú. 'Tíicā
 diiⁿ yú.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YÁⁿ YEⁿ'E YÁⁿ CORINTO

Pablo idinguúⁿ yá carta 'cūu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na yāāⁿ Corinto

¹ 'Úú Pablo 'úú. Dendyuūs yaa'ví yā 'úú chí cuuvi apóstol yeⁿ'e Jesucristo tan'dúúcā chí Ndyuūs neⁿ'é yā. 'Úú ndúúcū hermano Sóstenes yaa'ví 'nū ndís'tií. ² 'Úú idinguúⁿ carta 'cūu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ chí sné yā na yāāⁿ Corinto. 'Iiⁿ'yāⁿ s'een, Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'een ti yeⁿ'e Cristo Jesús. Idinguúⁿ dendu'ū yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyáácá yāāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'een chí ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miⁿ' iivú Ndyuūs yeⁿ'é yā ndúúcū s'uūuⁿ. ³ Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi téé yā s'uūuⁿ cosa chí n'dáácá n'dai yeⁿ'é yā, ní 'íicú cunéé vaadi 'diíiⁿ yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'e yú.

Pablo caaⁿ'maⁿ yā gracias Ndyuūs caava chí Ndyuūs dateé yā 'iiⁿ'yāⁿ

⁴ Cueⁿ'é daāⁿ'maⁿ ngaⁿ'á gracias Ndyuūs cáávā cosa chí n'daácá n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí dateé yā s'uūuⁿ chí yeⁿ'e Jesucristo. ⁵ Dendyuūs dateé yā tanducuéⁿ'e dendu'ū chí vée yeⁿ'é yā ti maaⁿ ní ndís'tií ní yeⁿ'e Cristo ndís'tií. Ní Ndyuūs chinnee yā ndís'tií chí caaⁿ'máⁿ ní nduudu yeⁿ'é yā, ní téé yā ndís'tií vaadi deenu. ⁶ 'Tíicā chíiⁿ chí 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu miⁿ' yeⁿ'e Jesucristo miⁿ. Ní ndís'tií n'giindiveeⁿ ní ní diíⁿ ní 'tíicā, ní ch'iⁿ'í ní chí nduudu miⁿ' chí cuaacu. ⁷ Ní cuuvi yeⁿ'e ní nducuéⁿ'e chí dateé Ndyuūs, ní ndís'tií nguée diíⁿ faltar mar 'áámá. Neⁿ'é chí ndís'tií 'cuētinéé ngiinu ní Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí ndaa yā taama vmnéⁿ'ee. ⁸ Ní Cristo miⁿ' ní téé yā fuerzas ndís'tií, ní 'cuētinéé ní n'daacā ndíi nguuvi chí Jesucristo ndaa ntuúⁿ yā. Ní nguée vée nuuⁿ'ndi yeⁿ'é ní nguuví chí ndaa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ⁹ Ndyuūs ní diíⁿ yā chí caⁿ'a yā chí diíⁿ yā. Ní yaa'ví yā ndís'tií chí 'cuētinéé ní ndúúcū daiyá yā chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

Vée divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā na yáacū

¹⁰ Ndís'tií hermanos yeⁿ'é, 'úú ngiicá ndís'tií cáávā chí duuchi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí 'cuētinéé ngiínú ní, ní nguée vée divisiones nguaaⁿ ndís'tií. N'dáácá n'dai 'cuētinéé ní ní daama daamā ní ndúúcū 'aama vaanicadiiⁿūⁿ yeⁿ'e ndís'tií chí n'daacā ndúúcū tanducuéⁿ'e chí diíⁿ ní. ¹¹ N'duuví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e n'daataá Cloé yaa'ví yā 'úú yeⁿ'e ndís'tií

hermanos yeⁿ'é. Ní ngaⁿ'á yā chí ndís'tií n'gēecu cheendí ní. ¹² Chuú chí yeⁿ'e chí caaⁿ'máⁿ. 'Áámá 'áámá ndís'tií ngaⁿ'á ní yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā 'tíicā. 'Áámá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Pablo; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Apolos; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e saⁿ'a Pedro; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e Cristo. ¹³ ¿'Áá cuaacu chí Cristo yeⁿ'e yú chí 'yaaⁿ yā? Nguée 'tíicā. ¿'Áá caⁿ'neeⁿgáⁿ'aa Pablo cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e ndís'tií? Nguée. ¿'Áá cheⁿedinuūⁿ'ni ní ndúúcū chí duuchi Pablo? Nguée 'tíicā. ¹⁴ 'Úú cāⁿ'a: Gracias Dendyuūs, ti 'úú chí Pablo, nguée cheⁿedinuūⁿ'ni mar 'áámá ndís'tií. Dámaāⁿ cheⁿedinuūⁿ'ni saⁿ'ā Crispo ndúúcū saⁿ'ā Gayo. ¹⁵ Maaⁿ ní mar 'áámá ndís'tií nguée cuuvi caaⁿ'máⁿ ní chí ndēⁿedinuūⁿ'ni ndúúcū chí duuchi. ¹⁶ Cheⁿedinuūⁿ'ni ntuúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Estéfanas. Ní yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ 'úú nguée deenú chí ndēⁿedinuūⁿ'ni du'ū ca táámá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷ Cristo nguée dichó^o yā 'úú chí cuēⁿedinuūⁿ'ni 'iiⁿ'yāⁿ caati dichó^o yā 'úú chí caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. 'Úú nguée caaⁿ'máⁿ ndúúcū nduudu deenu yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu, ní 'iicu nducuéⁿ'é chí ngaⁿ'á ní yeⁿ'e poder yeⁿ'e Cristo chí ch'iⁿ yā na cruz.

Cristo miⁿ' ní poder yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū vaadi deenu

¹⁸ 'Úú deenú chí taachi 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée deenú yā du'ū chí Cristo miⁿ' ní n'giindiveeⁿ yā nduudu yeⁿ'e cruz, 'iiⁿ'yāⁿ miⁿ' nacadiiⁿnuuⁿ yā chí 'áámá cosa chí duuchi. S'uūuⁿ chí nanguaⁿ'āi yú, deenu yú chí Ndyuūs chíiⁿ'í yā poder yeⁿ'é yā cucáávā nduudu yeⁿ'é yā. ¹⁹ Naati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíi vmnaaⁿ chí ngaⁿ'a 'tíicā:

'Úú dituúví vaadi deenu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu, ní diíⁿ chí nguée dichíⁿ'vē nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu taavi.

²⁰ ¿De'ē dichíⁿ'vē vaadi deenu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu? ¿De'ē dichíⁿ'vē vaadi deenu yeⁿ'e maestro chí deenu taavi? ¿De'ē dichíⁿ'vē vaadi deenu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí deenu taavi ní caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū compañeros yeⁿ'é yā yeⁿ'e cosas chí vée iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu? Ndyuūs chíiⁿ'í yā chí vaadi deenu yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu ní dúúⁿ'vī vee ní nguée de'ē vee. ²¹ 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu nguée cuuvi n'diichí yā Dendyuūs cucáávā vaadi deenu yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu. Ndyuūs canee yiinú yā ní nadanguaⁿ'ái yā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'é yā, naati tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūu ngaⁿ'á yā chí nduudu cuaacu miⁿ' ní tan'dúúcū 'áámá cosa chí duuchi.

²² 'Ii'ya'n Israel s'ee'n chi judíos ngiicá yá señales Ndyuús ní 'iicu 'ii'ya'n griegos ní in'nuu'n cá yá vaadi deenu ye'e in'yeedí 'cū. ²³ S'uúú'n ní ca'cuee'n yú ye'n'e Cristo chi ca'néé'nga'á na cruz cáávā nuu'ndí ye'n'e nducyáacá 'ii'ya'n. 'Ii'ya'n Israel s'ee'n ngué'e ne'm'e 'caandivee'n yá nduudú 'cū, ní taná'n'ā 'ii'ya'n sta'á yá nduudú 'cū tan'dúú'cā 'áamá cosa chí duuchi. ²⁴ Nduuti chí 'ii'ya'n Israel s'ee'n o nduuti chí 'ii'ya'n griegos, Ndyuús yaa'ví yá 'ii'ya'n s'ee'n chi cuuvi ye'n'é yá 'ii'ya'n. Cristo ní poder ye'n'é Ndyuús ní Cristo mii'n vaadi deenu ye'n'é Ndyuús cucááva nducyaaca 'ii'ya'n. ²⁵ Nduudu ye'n'é Ndyuús chí 'ii'ya'n nga'á yá chí cosa chí duuchi, nduudu mii'n nduudu déénú ca ngué'é tí nduudu ye'n'e sa'n'ā ye'n'e in'yeedí 'cū. Ní cosa chí sta'á yá tan'dúú'cā chí duuvā ye'n'é Dendyuús chí'ín chí ditiinú ca, ngué'é tí ye'n'e 'ii'ya'n ye'n'e in'yeedí 'cū. ²⁶ Ndis'tí hermanos ye'n'é, nadacadiinú'n ní ye'n'é maá'n nī. Ngué'é 'yaa'n ndis'tí 'ii'ya'n chí deenu taavi, ngué'é 'yaa'n ndis'tí 'ii'ya'n ndíí tii'n, ndíí ngué'é 'yaa'n ndis'tí 'ii'ya'n 'cuii'ca. ²⁷ Ndyuús ndéevé yá 'ii'ya'n chí ngué'e deenu taavi yá ní 'í'cú 'ii'ya'n chí deenu taavi yá cuuvi 'cuiiná'n yá. Ní Ndyuús ndéevé yá 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū chí vée duu'vī fuerzas ye'n'é yá ní 'í'cú 'ii'ya'n chí vée fuerza ye'n'é yá cuuvi 'cuiiná'n yá. ²⁸ Ndyuús ndéevé yá 'ii'ya'n chí ngué'é du'u vee nanáá'n 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū ní ndéevé yá 'ii'ya'n chí ngué'é inuun'dí ní ya'ai 'iinú yá 'ii'ya'n. Ní 'iicu Ndyuús dii'n yá chí ngué'é de'e vee cosa chí ch'ete chí 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū dii'n yá. ²⁹ Tíicā Ndyuús idiin yá ti mar 'áamá 'ii'ya'n ngué'é cuuvi dich'etē yá 'ii'ya'n nanáá'n Dendyuús. ³⁰ Tíicā Dendyuús maá'n yá teé yá vida cue'n'e daa'ma'n ye'n'e ndis'tí tí i'teenú ní Cristo Jesús. Ndyuús dichó'o yá Jesucristo in'yeedí 'cū chí cuuvi deenu yú nducué'n'e cáávā Cristo. Ní cáávā Cristo mii'n ngué'é nuu'ndí ye'n'é yú nanáá'n Ndyuús ti Cristo mii'n ch'ti yá na cruz cucááva nuu'ndí ye'n'é nducyaaca 'ii'ya'n, ní 'iicu s'uúú'n chí cuuvi ye'n'é yá s'uúú'n. ³¹ Cáávā chuú canéé nguú'n na libro ye'n'é Ndyuús ndíí vmnaa'n 'tíicā: 'Ii'ya'n chí nga'n'a chí idich'etē maá'n yá 'ii'ya'n, ngué'é n'daacá idiin yá. Dámaa'n canéé chí dich'etē yá 'iivú Ndyuús.

2

Nga'n'a yá chí Cristo ca'néé'nga'á yá

¹ Ndis'tí hermanos ye'n'é, taachí ndāa ní canéé ndúú'cu nī 'tíicā ca'n'a nduudu cuaacu ye'n'é Dendyuús. Ngué'é ca'n'a nduudu mii'n ndúú'cu núu'má'n vadacadiinú'n ye'n'e vaadi deenu. ² Tíicā nga'n'a, tí ngué'é ne'm'e caa'ma'n táamá cosa nanáá'n ndis'tí, dámaa'n ne'm'e caa'ma'n ye'n'é Jesucristo chí ca'néé'nga'á yá. ³ Taachí canéé ndúú'cu

ndis'tí ndii cuu'nú'n 'uú; ní 'va'ā 'uú; ní neéné in'duuví vaa. ⁴ Ngué'é nga'n'a nduudu mii'n ndúú'cu vaadi deenu chí cadíinuun 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū, naati nga'n'a nduudu cuaacu mii'n ndúú'cu nduudu chí ngué'é ngí'íi. Nga'n'a chí'ín chí Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuús chí'ín yá 'uú ndúú'cu poder ye'n'é yá chí nduudu cuaacu mii'n ní ye'n'e Dendyuús. Ní'í'cú 'ii'ya'n cuuvi deenú yá chí nduudu cuaacu mii'n ní nduudu ye'n'é Dendyuús. ⁵ Tíicā nga'n'a tí chí'ín chí i'teenú yú ngué'é chíicā na vaanicadiinú'n ye'n'e 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū tí ye'n'é poder ye'n'é Dendyuús.

Dendyuús dii'n yá chí deenu 'ii'ya'n cucááva Espíritu N'dai ye'n'e yá

⁶ Taachí canéé 'nū nguaa'n 'ii'ya'n chí i'teenú yá Dendyuús ní 'áamá canéé yá ndúú'cu Dendyuús, tuu'mi ní nga'n'a 'nū ndúú'cu nduudu ngí'íi ye'n'e vaanicadiinú'n. Ngué'é tí vaadi deenu chí nadacadiinú'n 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū, 'ii'ya'n chí ngué'é i'téenu yá Dendyuús ye'n'é yú. Ndií ngué'é tí ye'n'é sa'n'ā chí ndii tii'n ye'n'é in'yeedí 'cū chí chó'oo poder ye'n'é yá. ⁷ Naati nga'n'a 'nū vaadi déénú ye'n'é Dendyuús. Ní ngué'é deenú 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū vaadi deenu mii'n, tí Ndyuús ca'n'a yá vaadi deenú 'cū chí ye'n'e maá'n yá vmnáa'n vmnaa'n chí di'n'dái yá in'yeedí 'cū, ní 'iicu cuuvi nadin-guá'n'ai yá s'uúú'n. ⁸ Mar 'áamá 'ii'ya'n n'geete ye'n'é in'yeedí 'cū déénú yá ye'n'e vaadi deenú 'cū, tí nduuti chí déénú yá, tuu'mi ní ngué'é s'nee'nga'á yá Señor Jesucristo chí chíicā yá ye'n'é va'ai ch'eti nguú'vī. ⁹ Canéé nguú'n ndii cuáá'n vmnaa'n ná libro ye'n'é Ndyuús 'tíicā:

Nducué'n'e chí di'n'dái Dendyuús ní ye'n'é 'ii'ya'n chí i'teenú 'iivú Ndyuús, taná'n'ā 'ii'ya'n ye'n'é in'yeedí 'cū ngué'é n'diichí yá Jesucristo, ndíí ngué'é n'gindivee'n yá ye'n'é yá, ndíí ngué'é nadacadiinú'n yá ye'n'e dendu'u chuú na staava ye'n'e yá.

¹⁰ Ndyuús chí'ín yá nducué'n'e s'uúú'n cucaavā Espíritu N'dai ye'n'é yá. Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuús ní deenú yá nducué'n'e, ní deenú yá nducué'n'e vaadi deenu ye'n'é Ndyuús. ¹¹ ¿Du'u 'ii'ya'n cuuvi deenú yá chí nadacadiinú'n taama 'ii'ya'n? Dámaa'n espíritu ye'n'e maá'n yá deenú chí maá'n yá nadacadiinú'n yá. 'Tíicā ntúú'n mar 'áamá 'ii'ya'n ngué'e cádiinuun yá chí Ndyuús nadacadiinú'n yá, tí dámaa'n Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuús deenu yá ye'n'é Dendyuús. ¹² S'uúú'n ní ngué'é sta'á yú espíritu chí ye'n'é in'yeedí tí sta'á yú Espíritu N'dai chí cuchí ye'n'é Ndyuús. Maan ní cuuvi deenu yá nducué'n'e chí n'daacá n'dai tí Ndyuús teé yá s'uúú'n Espíritu N'dai ye'n'é yá. ¹³ Nga'n'a ntúú'n yú ye'n'e nducué'n'e chuú. Ngué'é nga'n'a yú ndúú'cu nduudu chí ngí'í'cúe'n 'ii'ya'n ye'n'e

in'yee'dí 'cūū. Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ca'cueé'n yā nducyaaca 'iin'yā'n chi canee ndúú'cū Espíritu N'dai mii'n.

¹⁴ 'Ii'n'yā'n chi ngu'éé i'téenu yā Jesucristo ye'n'é yú ngu'éé ituumicadiinuu' yā dendu'ū chí ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuūs, ti sta'á yā nduudu mii'n tan'dúú'cā 'áámá cosa chí duuchi. Ní ngu'éé cuuvi tuumicadi-inúú'n yā nduudu mii'n ti canéé chí cadi-inúú'n yā nduudu mii'n cáávā Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuūs. ¹⁵ 'Ii'n'yā'n chi canéé ndúú'cū Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuūs n'diichí yā tanducue'n'é dendu'ū, naati 'iin'yā'n chi ngu'éé i'téenu yā Jesucristo ngu'éé cuuvi tuumicadi-inúú'n yā táácā idiín 'iin'yā'n chí canee ndúú'cū Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuūs. ¹⁶ Canéé nguún' na libro ye'n'é Ndyuūs ndíi vmnaa'n chí nga'n'a tíicā: 'Ii'n'yā'n chí ngu'éé i'téenu yā Jesucristo, táácā cuuvi deenú yā chí nada-cadiinúú'n 'iivú Ndyuūs? ¿Du'ú 'iin'yā'n cuuvi ca'cueé'n yā Ndyuūs? S'uúu'n chí canee yú ndúú'cū Espíritu N'dai ye'n'é Dendyuūs snee yú ndúú'cū vaanicadiínúu'n ye'n'é Cristo chí 'iivú Ndyuūs ye'n'é yú.

3

S'uúu'n ní compañeros ye'n'é yú vi'tí ní diín yú ntiin'nyu'n ye'n'é Dendyuūs

¹ Nds'tíi hermanos ye'n'é, ngu'éé cuuvi caa'n'má'n ndúú'cū nds'tíi tan'dúú'cā chí nds'tíi ní 'iin'yā'n chí 'áámá canéé ndúú'cū Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs, ní 'iin'yā'n chí n'giindiveé'n yā ye'n'é yā. Naati caa'n'a nduucú ní tan'dúú'cā chí nds'tíi daiya ye'n'é Ndyuūs nds'tíi, tan'dúú'cā chí nds'tíi 'iin'yā'n chí caama i'téenu yā Cristo nds'tíi. ² Tan'dúú'cā da'caiyāa chí ng'i' leche ti 'āa cu'éé cuuvi che'é yā, 'tíicā ntúu'n nds'tíi. Ca'cueé'n nds'tíi ndúú'cū dendu'ū nduudu chí ngu'éé ng'i'í, tí ngu'éé diín ní tan'dúú'cā chí nga'n'a Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ³ Naati tan'dúú'cā 'iin'yā'n ye'n'é in'yee'dí 'cūū diín yā chí ne'n'e maá'n yā, 'tíicā idiín nī. Nds'tíi ní 't'éé ní ngu'u'n ní ní ngu'éé nduuvidaamá nī. Ngu'éé idiín n'daacá ní tan'dúú'cā 'iin'yā'n chí i'téenu yā 'iivú Ndyuūs chí idiín yā, tí idiín ní tan'dúú'cā 'iin'yā'n chí ngu'éé i'téenu yā 'iivú Ndyuūs chí idiín yā 'tíicā, ní idiín 'tíicā nī.

⁴ Caati nán'a nds'tíi nga'n'a ní: 'Úú ní i'teenú tan'dúú'cā chí nga'n'a Pablo, ní táámá nī nga'n'a ní: 'Úú i'teenú tan'dúú'cā chí nga'n'a sa'n'a Apolos. ¿'Áá ngu'éé nga'n'a ní tan'dúú'cā chí ca'n'a ní tempo chí 'āa chó'ōo taachi 'āa cu'éé cu'téenu nī Jesucristo? ⁵ ¿Du'ú sa'n'a Pablo 'úú? ¿Du'ú sa'n'a Apolos mii'n? ¿'Áá ngu'éé nús'úu 'iin'yā'n chí dichí'v'e Dendyuūs? Nga'n'a 'nū nduudu chí chí'n'i Dendyuūs nús'uu ní nds'tíi ní i'teenú nī. ⁶ 'Úú nga'n'a nduudu ye'n'é Dendyuūs nanáá'n nds'tíi ní diín tan'dúú'cā chí chíinú ndaata na staava ye'n'é nī. Sá'n'a Apolos mii'n canee sa ndúú'cū

ní ní ngi'cuee'n sá nds'tíi ní diín sa tan'dúú'cā chí chíin'yú sa ndaata mii'n. Dendyuūs diín yā chí 'cuiita ndaata mii'n. ⁷ Cáávā chuū 'iin'yā'n chí nga'n'a nduudu ye'n'é Dendyuūs o 'iin'yā'n chí ca'cuee'n nduudu mii'n ngu'éé chí'ete yā. Dámaa' Ndyuūs chí 'cuiitá yā nduudu mii'n ní chí'ete cá yā. ⁸ 'Ii'n'yā'n chí caa'n'má'n yā nduudu mii'n ní 'iin'yā'n chí ca'cuee'n yā nduudu mii'n, 'āa daamá nūu'n diín yā ntiin'nyu'n ye'n'é Ndyuūs. Ndyuūs ca'á yā 'iin'yā'n mii'n chíi' chí cuuvi ye'n'é yā caavā ntiin'nyu'n ye'n'é yā chí diín yā. ⁹ Nús'uu ní daama dáámá nuún' idiín 'nū ntiin'nyu'n ndúú'cū Dendyuūs. Nds'tíi ní tan'dúú'cā 'áámá campo ye'n'é Ndyuūs chí Ndyuūs chidi'cuiitá yā 'tíicā nds'tíi. Tan'dúú'cā 'áámá va'ai chí idin'dai Dendyuūs, 'tíicā nds'tíi. ¹⁰ Ndyuūs teé yā 'úú vaadi deenú ye'n'é yā ní tan'dúú'cā 'áámá sa'n'a deenu diín'dai sa cimientó ye'n'e va'ai, 'tíicā 'úú. 'Úú nga'n'a nduudu cuaacu chí tan'dúú'cā cimientó mii'n chí diín'dai sa. Táámá 'iin'yā'n 'iicandíi yā ndúú'cū va'ai mii'n. Ca'áámá ca'aama 'iin'yā'n chí 'iicandíi yā ndúú'cū canéé chí 'iicandíi yā ndúú'cū va'ái ndúú'cū cuidado. ¹¹ Mar 'áámá 'iin'yā'n ngu'éé cuuvi cu'nee'n yā táámá cimientó chí n'daa'n ye'n'é chí 'úú chí'nee'n, ti tuúu ye'n'é cimientó mii'n ní Jesucristo. ¹² 'Ii'n'yā'n s'ee'n chí 'iicandíi yā vmnaa'n cimientó mii'n ndúú'cū 'diín'nguaa'n, o ndúú'cū 'diín'nguee, o ndúú'cū tuúu ndee chee'n, o ndúú'cū yán'a, o ndúú'cū yaata o ndúú'cū 'i'voōo canéé chí cadiinúú'n yā, ti chuú chí nga'n'a. ¹³ Nguuvi chí Jesucristo diín yā juzgar ntiin'nyu'n ye'n'é ca'áámá ca'áámá 'iin'yā'n, ní 'íicú 'iin'yā'n cadiínuu'n yā de'ē ntiin'nyu'n chíi' ye'n'é 'áámá 'áámá yā. Ntiin'nyu'n mii'n ní canéé chí chó'ōo naavta'n'a ngiichi ya'n'a ní deenú yā 'iin'yā'n ye'n'e ntiin'nyu'n ye'n'é yā. ¹⁴ Nduuti chí cunee ntiin'nyu'n ye'n'e 'iin'yā'n s'ee'n chí 'iicandíi yā vmnaa'n cimientó mii'n, ntiin'nyu'n chí 'āa chó'ōo naavta'n'a ngiichi ya'n'a ní ngu'e chíi'chi, tuu'mi ní 'iin'yā'n s'ee'n véé chí cuuvi ye'n'é yā. ¹⁵ Nduuti chí cuucu ntiin'nyu'n chí 'iicandíi yā ndúú'cū ya'n'a, tuu'mi ní di'cuiínú ntiin'nyu'n mii'n. 'Ii'n'yā'n s'ee'n ní nanguán'ai yā tan'dúú'cā 'iin'yā'n chí chéenu yā ye'n'e va'ai ye'n'e yā taachi ngiichi va'ai ye'n'é yā.

¹⁶ ¿'Áá ngu'éé déenú nds'tíi chí i'teenú ní Jesucristo chí cuerpo ye'n'e ní ní yáacū ye'n'é Dendyuūs, ní canéé Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúú'cū nds'tíi? ¹⁷ Nduuti chí 'áámá 'iin'yā'n dituuvi yā yaacū ye'n'é Ndyuūs, Ndyuūs ní di'cuiínú yā 'iin'yā'n mii'n. Yáacū ye'n'é Ndyuūs ní de'eve. Nds'tíi ní yáacū ye'n'é Ndyuūs nds'tíi.

¹⁸ Mar 'áámá nī ní ngu'éé nginnche'ái maá'n ní nds'tíi. Taachi 'aamá nds'tíi nadacadi-inuu'n ní chí nge'e taavi ní ye'n'é vaadi deenu ye'n'e in'yee'dí 'cūū, tuu'mi ní canee cuu'mi'n

chi diín nī tan'duucā 'áámá 'iín'yān chi nguéé deenu. Ní cuuvi ndaácā vaadi deenu yen'é nī chí yen'é Dendyuūs. ¹⁹ Vaadi déenu yen'é 'iín'yān yen'e i'nyeedí 'cūū tan'dúúccā 'áámá cosa chí duuchi nanáán Ndyuūs. 'Áā canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs ndíí vmnaa' 'tíicā: Ndyuūs diín yā chí vaadi deenu yen'é 'iín'yān yen'e i'nyeedí 'cūū diíín chí 'cuuvi 'iín'yān ní 'iín'yān mii'n canee yā tan'dúúccā chí cundaí yā na trampa yen'e maán yā. ²⁰ Canéé nguūn ntuun táámá chí 'tuucā: 'Iivú Ndyuūs déenu yā vaanicadiinūn yen'é 'iín'yān chí deenu yen'é i'nyeedí 'cūū. Nguéé de'é vee dichíí'vē chí nadacadiinūn 'iín'yān s'een. ²¹ Mar 'áámá 'iín'yān nguéé cuuvi caa'n'mán yā chí dich'éetē yā sa'n'a i'nyeedí 'cūū. Tanducué'nē dendu'ū ní yen'e ndís'tií. ²² Nduuti chí 'úú chí Pablo, o sa'n'a Apolos, o sa'n'a Pedro, o nduuti chí yen'e i'nyeedí, o yen'e vida yen'é yú, o yen'e vaadi n'gii, o yen'e cosa chí 'áā vee o yen'é dendu'ū chí caama cuhíí, tanducué'nē chuū ní yen'e ndís'tií. ²³ Ní ndís'tií ní yen'e Cristo ndís'tií. Ní Cristo mii'n ní yen'e Dendyuūs chí cānduuchi yā cuen'e daā'ma'.

4

Ntii'nyu" yen'e apóstoles

¹ Ndis'tií ní didúúché ní nús'uu tan'dúúccā 'iín'yān chí idiín ntií'nyú yā yen'e Jesucristo. Nús'uu ní nga'n'á 'nū nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanaa' ndís'tií. Vmnaán vmnaa' ní nguéé chí cadiínūn nī naati maan ní cadiínūn nī nduudu cuaacu mii'n. ² 'Iín'yān chí diín ntií'nyu" yen'e 'iivú Ndyuūs canee cuu'mi'n chí diín yā cumplir tanducué'nē chí caa'n'ma' Ndyuūs yen'é ntií'nyu" chí diín yā. ³ Nguéé de'é vee tuneé 'úú nduuti chí 'iín'yān diín yā juzgar 'úú, o nduuti chí ndís'tií, o táámá 'iín'yān o 'úú maán n'diichi nuu'ndi yen'é. ⁴ 'Áárá chí staava yen'é ngéé diín con-denar 'úú cáávā chiín chí diín, 'úú nguéé cuuvi caa'n'mán chí nguéé nuu'ndi yen'é. Dámaān Señor Jesucristo diín yā juzgar 'úú, ní caa'n'mán yā nuu'ndi yen'é. ⁵ Ndis'tií nguéé diín ní juzgar 'iín'yān. Taachi ndáá Señor Jesucristo yen'é yú taama vmné'nē tuu'mi 'cuu'mi'n yā tanducué'nē chí cadiínūn yú 'aama 'aama yú ndii na staava yen'é yú. Tiempomii'n ní 'iivú Ndyuūs tēe yā s'uuū chí cuuvi yen'é yú caavā ntií'nyu" chí diín yú.

⁶ 'Úú nga'n'á yen'é chí 'úú ndúúccū sa'n'a Apolos diín 'nū. Ní 'íicú ndís'tií cuuvi 'cueén nī tan'dúúccā chí cuuvi diín nī tan'dúúccā chí canéé nguūn ndíí vmnaa' na libro yen'e Ndyuūs. Ndis'tií nguéé n'diichi ní 'iín'yān. Ní nguéé caa'n'mán nī chí 'áámá 'iín'yān chí ch'éetē ca yā nguéé tī táámá yā. ⁷ ¿Dé'é cuuvi chí nga'n'a nī chí na'n'a 'iín'yān chí ch'éetē yā? ¿Áá nguéé tee Ndyuūs tanducué'nē chí vee

yen'é nī? ¿Dé'é cuuvi chí nga'n'a nī chí tan-ducué'nē chí vee chí yen'é nī ní maán nī sta'á nī, ní nguéé diín nī cuenta yen'é chiín chí tee Ndyuūs ndís'tií?

⁸ Ndis'tií ní nadacadiínūn nī chí deenú nī nducué'nē chí yen'e nduudu yen'e Dendyuūs. Ní diín nī tan'dúúccā 'iín'yān chí 'cuuca. Taachi nguéé ch'etinee 'nū ndúúccū ndís'tií, tuu'mi ní ndís'tií diín nī tan'dúúccā chí reyes ndís'tií. Nduuti chí ndaa tiempo chí ndís'tií caa'n'mán nī ntií'nyu" tī rey ndís'tií, tuu'mi ní nús'uu caa'n'ma' ntií'nyu" 'nū nduucú nī. ⁹ Tan'dúúccā chí 'úú nadacadiínūn, nús'uu chí apóstoles ní candéé 'nū nduudu yen'e Ndyuūs. Ndyuūs s'neén yā nusi'uu lugar chí ndii na n'gii'nū yen'e fila. Ní nús'uu canee 'nū tan'dúúccā 'iín'yān chí ntií'nyu" canee nguuvi chí 'cuuvi yā, ní ntií'nyu" canee nguuvi chí ch'iín'nū yā nús'uu. 'Tíicā snéé nús'uu. 'Iín'yān yen'e i'nyeedí 'cūū ndúúccū ángeles yen'é nanguuvi n'gii'nū yā nús'uu. ¹⁰ 'Iín'yān yen'e i'nyeedí 'cūū nga'n'á yā chí nús'uu tonto 'nū tī ne'nē 'nū Cristo, naati nga'n'á yā tī ndís'tií ní sa'n'a deenu ndís'tií. Nga'n'á yā tī nús'uu ní 'va'á 'nū naati ndís'tií ní ditiínú nī. Nga'n'á yā chí nús'uu ní nguéé n'dáácā 'nū naati ndís'tií ní n'dáácā nī. ¹¹ Ndií nguuvi mii'n ní cuicu 'nū ní yaaca 'nū va. Ní 'áā ntéé n'deece catécai 'nū chí n'daacā. Ní 'íiche yen'é 'nū. Ní 'iín'yān ch'en'é yā nús'uu. Ní diín yā chí chéénú 'nū ndii mii'n ní ndii 'múú ní nguéé vaacu 'nū. ¹² Ní diín 'nū ntií'nyu" ndúúccū ta'á 'nū chí cuuvi che'é 'nū. Taachi 'caa'va yā yen'é 'nū tuu'mi ní 'iín'yān mii'n di'viicú yā nús'uu. Diín yā chí nééné ch'eenú 'nū chí ní nús'uu ní chí che'é 'nū yen'é nducué'nē. ¹³ Can'a yā cunncaá yen'é 'nū ní ch'éé 'nū ndúúccū vaadi ngiinū. Ndií nguuvi mii'n 'iín'yān nacadiínūn yā chí nús'uu tan'dúúccā deecúu yen'e i'nyeedí 'cūū 'tíicā nús'uu.

¹⁴ 'Úú nguéé idinguún yen'e dendu'ū 'cūū yen'e ndís'tií caati chí cuuvi 'cuinaán nī. Yaa'ví ndís'tií yen'e nducué'nē chuú tī ndís'tií tan'dúúccā daiyá chí nééné ne'nē, 'tíicā ndís'tií. ¹⁵ 'Áárá chí vée ndiichi mil maestros chí ngí'cueén yā ndís'tií yen'e Cristo, nguéé nééné 'yaa' 'iín'yān chí snéé yā tan'dúúccā chiidá nī. 'Úú ní tan'dúúccā chiidá ní na ndaata yen'é Dendyuūs, tī candéé evangelio chí nduudu cuaacu chí ngai yen'é Cristo nanáán ndís'tií. Ní ndís'tií ní chí'téenu ní ní ch'iindiyáān ntúu' nī na ndaata yen'é Ndyuūs. ¹⁶ Cáávā chiín 'úú idi'cuítú ndís'tií. Diín nī tan'dúúccā chí 'úú idiín.

¹⁷ Cáávā chuú dicho'ó Timoteo nanaán ndís'tií. Sa'n'a mii'n tan'dúúccā daiyá, 'tíicā sa. Ní sa'n'a chí ne'nē. Sa'n'a mii'n ní 'áámá canee sa ndúúccū 'iivú Ndyuūs. Sa'n'a mii'n ní ca'cueen sa ndís'tií yen'e Cristo. Ní n'gaacu nī yen'e tanducué'nē chí cuuvi diín nī maa' chí i'teenú nī Cristo tan'dúúccā chí 'úú ngí'cueén

nduu cuaa'nducueñ'e yáacū va. ¹⁸ Maa' nī deenū chi ná'a ndís'tiī ngan'a nī chi n'gēete ndai maa' nī. Nī nadacádíinuu' nī chí 'úú nī 'aa ntéé ndaa' naachi cánéé nī. ¹⁹ Ndaa nuú' yeñ'e ndís'tiī nduuti chí Ndyuūs neñ'e yā chí ndaa'. Taachi ndaa' tuu'mi 'úú cadi-inúú' yeñ'e chí 'iñ'yā' chí nga'a maá' yā chí n'gēete yā. Cadiinúú' nduuti chí 'iñ'yā' mii' diñ' yā tan'dúúca chí Ndyuūs neñ'e yā chí diñ' yā. ²⁰ Nducueñ'e yeñ'e naachi Ndyuūs nga'a ntiinyu' yā nguée dámaā' yeñ'e chí nga'a yā, ti chíi' chí diñ' yā ti poder yeñ'e Ndyuūs. ²¹ De'ē neñ'e ndís'tiī. ¿'Áa neñ'e nī chi taachi ndaa' nī diñ' re-gañar ndís'tiī, o taachi ndaa' caa'má' ndu-ucú ndís'tiī ndúúcu vaadi néñ'e?

5

Nga'a yā nuu'ndi yeñ'e 'áamá sa'a chí caa'á yā na yaacū

¹ N'giindiveén 'nū chí nguáa' ndís'tiī véé 'áamá sa'a chí diñ' nuu'ndi ca ti canee sa ndúúcu n'daataa chí nguée yeñ'e sa. Nguée 'tíicā nguaa' 'iñ'yā' gentiles chí nguē i'téenu yā Jesucristo. N'giindiveén 'nū chí sa'a mii' sta'a n'daataa yeñ'e chíida sa nī canee sá ndúúcu tá. ² Nī ndís'tiī ngan'a maá' nī yeñ'e nī chí n'gēete nī n'dáara chí idiñ' sa'a mii' nuu'ndi 'tíicā. ¿De'ē cuuvi chí nguée diví nī sa'a mii' na yaacū yeñ'e Ndyuūs yeñ'e yú? ³ N'dáara chí 'úú nguée canee ndúúcu ndís'tiī inacádiinúú' yeñ'e ndís'tiī. 'Úú nī caa'má' nuu'ndi yeñ'e sa'a mii' yeñ'e dendú'u chí idiñ' sa tan'dúúca chí 'úú canee ndúúcu ndís'tiī. ⁴ Taachi nduuvíidáamá ndís'tiī ná chí duuchi Señor Jesucristo tuu'mi nī poder yeñ'e Señor Jesucristo canee ndúúcu ndís'tiī. Nī diñ' nī tan'dúúca chí 'úú canee ndúúcu ndís'tiī. ⁵ 'Tíicā nadacádiinúú' chí ndís'tiī canee cuu'mi chí diñ' nī. Diví nī sa'a mii' nguaa' ndís'tiī ti sa'a mii' nī canee sa yeñ'e na poder yeñ'e yáa'nguiinúu'. 'Tíicā castigo yeñ'e sa. Nī cuuvi cadiinuu' sa yeñ'e alma yeñ'e sa. Nī cuuvi nangua'ai alma yeñ'e sa nguuví chí ndaa ntúu' Señor Jesucristo yeñ'e yú.

⁶ Nguée n'dáacā ndís'tiī nī ngan'a nī chí n'dái ndís'tiī, nī véé 'iñ'yā' chí idiñ' yā nuu'ndi nguaa' ndís'tiī. ¿'Áa nguée deenú nī ti ta 'lái' chuundi levadura ichéé ndúúcu tanducueñ'e yaachi? ⁷ Sa'a mii' tan'dúúca levadura 'tíicā sa. Ndís'tiī diví nī sa'a mii' nī cūnee n'dáaca nī. Cūnee nī tan'dúúca yaachi chí nguée levadura yeñ'e, tan'dúúca pan chí che'e yā yeñ'e pascua. 'Iñ'yā' chí iñ'nú' yā Cristo. Nī Cristo mii' nī tan'dúúca 'iiti cuuchi chí chí'iñ'nú' yā cáavā 'viicu pascua. Cáavā s'uúu' nī Cristo mii' nī sta'á yā lugar yeñ'e 'iiti cuuchi yeñ'e 'viicu pascua ti chí yā cucáavā s'uúu'. ⁸ Maa' nī nguée dich'ete yú 'viicu yeñ'e pascua mii'

tan'dúúca 'iñ'yā' chí véé nuu'ndi yeñ'e yā ti nguée yeñ'e Cristo 'iñ'yā' s'ee'. Nī nguée dich'ete yú ndúúcu vaadi n'giinu na staava yeñ'e yú o ndúúcu cosa chí nguée n'daacā, ti chuú nī tan'dúúca levadura 'tíicā. Dich'ete yú pascua mii' dámaā' ndúúcu nducueñ'e chí n'daacā na staava yeñ'e yú ti tan'dúúca pan chí nguée levadura yeñ'e, 'tíicā canee yú.

⁹ 'Áa dinguú' yeñ'e ndís'tiī chí nguée cá'a nī ndúúcu sa'a chí canee sa ndúúcu n'daataa chí nguē yeñ'e sa ndíi nguée cá'a nī ndúúcu n'daataa mii'. ¹⁰ 'Úú nguée ngan'a chí nguée n'diichi nī sá'a chí véé n'daataa yeñ'e sa, o n'daataa chí véé sa'a yeñ'e tá, o 'iñ'yā' chí nginnche'ei yā 'iñ'yā', o 'iñ'yā' chí duúcu, o 'iñ'yā' chí i'teenú yā ídolos. Ndís'tiī nguée cuuvi cūnee nī na iñ'yeendí 'cūú nī nguée n'diichi nī 'iñ'yā' yeñ'e iñ'yeendí 'cūú. ¹¹ Naati maa' nī 'áa dinguú' yeñ'e ndís'tiī chí nguée cá'a nī ndúúcu 'iñ'yā' s'ee' chí ngan'a yā chí hermanos yeñ'e nī nī nguée n'daacā idiñ' yā, ti sa'a chí canee ndúúcu n'daataa chí nguē yeñ'e sa, o n'daataa chí canee ndúúcu sa'a chí nguē yeñ'e tá. Ndíi nguée cá'a nī ndúúcu 'iñ'yā' chí i'teenú yā ídolos. Ndíi nguée cá'a nī ndúúcu 'iñ'yā' chí ngan'a yā nduudu yaadi, o ndúúcu 'iñ'yā' chí nginnche'ei yā 'iñ'yā', o ndúúcu 'iñ'yā' chí ngii cuu'vi, o ndúúcu 'iñ'yā' chí duucu. Nī nguée che'e nī ndúúcu 'iñ'yā' s'ee'. ¹² ¿De'ē cúuví chí 'úú n'diichi nuu'ndi yeñ'e 'iñ'yā' chí nguée i'téenu yā Jesucristo yeñ'e yú? Chuú nī nguée ntiinyu' yeñ'e ti yeñ'e Dendyuūs. Ndís'tiī canee chí n'diichi nī nuu'ndi yeñ'e 'iñ'yā' chí can'a yā yaacú ndúúcu nī. ¹³ Jesucristo n'diichi yā nuu'ndi yeñ'e 'iñ'yā' chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Maa' nī ndís'tiī diví nī sa'a mii' nguaa' ndís'tiī.

6

'Iñ'yā' chí i'téenu yā Señor Jesucristo na'a yā nanáa' juez ndúúcu vaadi 'caa'va yeñ'e yā

¹ Nduuti chí 'aama chéé ndís'tiī véé vaadi 'caa'va ndúúcu taama chéé ndís'tiī, ¿de'ē cúuví chí ca'a nī nanáa' juez yeñ'e yaa' vaacú nī, nī nguée ca'a nī nanáa' 'iñ'yā' chí chéé vmnaa' yeñ'e yáacū yeñ'e nī? ² ¿'Áa nguée deenu ndís'tiī ti s'uúu' chí i'teenú yā Jesucristo ndaa' nguuví chí cuuvi n'diichi yú nuu'ndi yeñ'e 'iñ'yā' yeñ'e iñ'yeendí 'cūú? Nduuti chí ndís'tiī ca'a nī n'diichi nī nuu'ndi chí idiñ' 'iñ'yā' yeñ'e iñ'yeendí 'cūú, ¿'áa nguée cuuvi n'diichi nī ta 'lái' nuu'ndi yeñ'e nī chí nguaa' ndís'tiī? ³ ¿'Áa nguée deenu ndís'tiī chí s'uúu' ca'a yú n'diichi yú nuu'ndi yeñ'e ángeles? Nī nduuti chí cuuvi diñ' yú 'tíicā tuu'mi nī cuuvi n'diichi yú dendu'u nuu'ndi chí véé yeñ'e yú iñ'yeendí 'cūú. ⁴ Nduuti chí canee chí n'diichi nī dendu'u vaadi 'caa'va nguaa'

ndís'tiī, n'daacā chi can'á nī nanáán 'iīn'yān ye'n'e yaacū 'aara chi nguée 'iīn'yān chí duu'vī nēn'e yā vī'ī. ⁵ Nga'á chuū chí cuuvi 'cuinaán nī. ¿'Áá cadiinuun nī chí nguée véé mar 'áámá 'iīn'yān nguaa' ndís'tiī, mar 'áámá 'iīn'yān chí nguée cuuvi n'diichi yā du'u hermano chí véé nuu'ndi ye'n'e yā? ⁶ Nduuti chí véé 'aama hermano chí deenu ca nguaa' ndís'tiī, ¿de'ē cúúví chí nge'n'e hermanos ndúúcu vaadi 'caa'va ye'n'e yā nanáán 'iīn'yān chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'e yú?

⁷ Cuaacu ní n'yūn' nguée n'g'i'nī ndís'tiī chí ye'n'e Ndyuūs ndís'tiī tī véé vaadi 'caa'va ye'n'e 'áámá nī táámá nī ndúúcu vī'ī. ¿De'ē cúúví chí nguée ichéé nī nguaa' ndiis'chí dēdu'u chí nguée n'daacā chí hermano diīn yā nduucú nī? N'daacā n'dai chí ichéé nī tanducue'n'e ní nguée can'á nī nanáán 'iīn'yān cucáávā hermanos chí idiīn yā ndúúcu nī. ⁸ Nds'tiī, hermanos, ní nguée n'daacā idiīn nī chí nginche'í nī 'áámá nī ndúúcu taama nī chí hermano ye'n'e nī.

⁹ Nds'tiī nguée 'caandiveén nī chíi' chí 'iīn'yān nga'a yā chí cuaacu ní nguée cuaacu. ¿'Áá nguée deenu nī chí 'iīn'yān chí nguée idin'daacā yā nguée ndaa yā naachi Ndyuūs nga'a n'tiīnyūn' yā? Ní nguée 'iīn'yān s'een ndiī nguée 'iīn'yān chí sta'á yā n'daataá ye'n'e taama sa, o isa'a ye'n'e taama ta, ní nguée n'daataá chí n'diichi tá sa'n'ā chí nguée ye'n'e tá, ní nguée sa'n'ā chí n'diichi sa n'daataá chí nguée ye'n'e sá, ndúúcu 'iīn'yān chí i'teenu ídolos chí santos, ndúúcu sa'n'ā chí iduuchinéén vī'ī sa. ¹⁰ 'Tiicá ntúūn 'iīn'yān duucu, ndúúcu 'iīn'yān chí ne'n'e cá yā dēdu'u chí véé ye'n'e taama 'iīn'yān, ndúúcu 'iīn'yān chí ngiī cúú'vī, ndúúcu 'iīn'yān chí nga'n'ā taán yā ye'n'e taama 'iīn'yān, ndúúcu 'iīn'yān chí itá'á yā ye'n'e taama yā. Nducue'n'e 'iīn'yān s'een nguée cuuvi nndaá yā naachi Ndyuūs nga'a n'tiīnyūn' yā. ¹¹ 'Tiicá ntúūn diīn ndís'tiī. Dinuu'ndi nī tiempo chí 'āá chó'ōo naati maa' ní Ndyuūs n'diichi yā ndís'tiī tan'dúúcu chí 'āá ntéé véé nuu'ndi ye'n'e nī cáávā Jesucristo. Maa' ní ndís'tiī ní diīn nī nducue'n'e chí n'daacā ti ye'n'e Jesucristo ndís'tiī. Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ye'n'e yú canéé ndúúcu nī.

Ye'n'e chí n'daacā chí diīn yú

¹² Tanducue'n'e chí nguée nuu'ndi cuuvi diīn, naati nducue'n'e chí n'daacā nguée ne'n'e diīn, ti nguée n'dai chí diīn. Cuuvi diīn tanducue'n'e chí ne'n'e chí n'daacā, naati nguée necio canéé ye'n'e mar 'áámá dēdu'ū. ¹³ Cuaacu chí yúutē chí che'e yú ní caavā chēeti yú. Chēeti yú ní ne'n'e che'e yúutē. Naati Ndyuūs di'cuiinú yā yúutē chí che'e yú ndúúcu cuerpo ye'n'e yú ndúúcu chí véé ye'n'e. Nguée cuuvi caa'ma' yú chí Ndyuūs teé yā cuerpo ye'n'e yú chí n'daataá n'diichi yā sa'n'ā. Ndyuūs diīn yā chí s'uuūn' chí

cuuvi ye'n'e yā ní cuerpo ye'n'e yú ní ye'n'e Dēdu'ū. ¹⁴ Jesucristo chí 'iivi yú, Ndyuūs nducue'n'e yā ye'n'e nguaa' tiná'n'ā. 'Tiicá ntúūn' Ndyuūs nadacue'n' ntúūn' yā s'uuūn' ndúúcu poder ye'n'e yā.

¹⁵ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí cuerpo ye'n'e ní ní ye'n'e Cristo? ¿'Áá cuta'á nī 'áámá sa'n'ā chí ye'n'e Cristo ní diīn nī chí sa'n'ā mii' ye'n'e 'áámá n'daataá chí 'yaa' sa'n'ā ye'n'e tá? Ndyuūs nguée 'cuáan' yā chí 'tíicā. ¹⁶ ¿'Áá nguée deenu ndís'tiī chí sa'n'ā chí can'a sa ndúúcu n'daataá chí 'yaa' sa'n'ā ye'n'e tá nduuví 'aama nú yā? 'Iivú Ndyuūs nga'a yā ndiī cuáán' vma'naa' naachi canéé nguūn' na libro ye'n'e yā 'tiicá: Naachi na'uuví yā ní nduuví 'aama cuerpo nú yā. ¹⁷ S'uuūn' chí i'teenu yú Jesucristo chí 'iivi yú canee yú ndúúcu dáámá espíritu chí ye'n'e Jesucristo.

¹⁸ Nds'tiī n'daataá, nguée can'á nī ndúúcu sa'n'ā, o sa'n'ā nguée can'á nī ndúúcu n'daataá, chí idinuun'di nī tī idiīn nuu'ndi nī ndúúcu cuerpo ye'n'e maán nī. Castigo ye'n'e nuu'ndi mii' 'áámá cūnee na cuerpo ye'n'e nī. Tanán'a ca nuu'ndi chí idiīn nī ní nguée contra cuerpo chí ye'n'e maán nī. ¹⁹ ¿'Áá nguée deenú ndís'tiī chí cuerpo ye'n'e ní chíi' chí yaacū ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chí canéé ndúúcu ndís'tiī? Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai ye'n'e yā ndís'tiī. Maa' ní cuerpo ye'n'e ní nguée ye'n'e maán nī tī ye'n'e Espíritu N'dai chí ye'n'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai ye'n'e yā. ²⁰ Chuū ní cáávā Jesucristo cá yā ndís'tiī ndúúcu 'áámá precio chí nééné ya'n'ái chíi'v'e. Cáávā chuū dich'etē nī Dēdu'ū ndúúcu nuu'mán' cuerpo ye'n'e nī tī ndís'tiī ní ye'n'e Ndyuūs ndís'tiī.

7

Pablo cá'á yā consejo 'iīn'yān chí n'g'iindivaacu yā

¹ Maa' ní idinguún' ní nan'guēcútān'a ye'n'e preguntas chí dingúun' ní ye'n'e. N'daacā chí 'aama sa'n'ā nguée 'caandavaacu sa. ² Naati 'tíicā. Deenú chí sa'n'ā ne'n'e sa cūnee sa ndúúcu n'daataá. Cáávā chuū n'dááca chí 'caandavaacu sá ní véé n'daataá ye'n'e sa. 'Tiicá ntúūn' chí 'aama n'daataá 'caandavaacu tá ní véé sa'n'ā ye'n'e tá. 'Tíicā ní nguée diīn yā nuu'ndi. ³ Sa'n'ā ní canéé chí cun'diití sá ndúúcu n'daataá ye'n'e sa. 'Tiicá ntúūn' n'daata mii' canéé chí cun'diití tá ndúúcu sán'a ye'n'e tá. ⁴ N'daataá nī n'g'iindivaacu tá, cuerpo ye'n'e tá nguée ye'n'e tá dámaān tá tī ye'n'e sa ndúúcu tá. 'Tiicá ntúūn' sa'n'ā mii'. Cuerpo ye'n'e sa nguée ye'n'e sa dámaān sa tī ye'n'e sa ndúúcu tá. ⁵ Diīn nī cumplir ndúúcu n'daata ye'n'e nī o isa'n'ā ye'n'e nī. Nduuti chí nduu 'uuví nī canee yíinú nī ye'n'e 'áámá tiempo chí 'áámá caa'ma'nga'á nī ní ndeé nī ndúúcu 'iivú Ndyuūs, tuu'mí chuū

ní chi diín nī cumplir tiempo 'cūū. 'Cui-inū caa"ma"ngua"á nī ndúúú 'iivú Ndyuūs, tuu'mi ní diín nī cumplir ndúúú isan"á o n'daataá ye"e nī. Nduuti chi nguée diín nī 'tuucá, tuu'mi ní cuuvi ne"é nī ca"á nī ndúúú táamá sa"á o n'daataá. Ní yáá"nguiniūu" n'diichínēē sa ndís'tiī ne"e chi nguée diín nī cumplir ndúúú isan"á o n'daataá ye"e nī. Ní cuuvi diín nī nuu"ndi.

6 'Úú nguée caa"mán ndís'tiī chii" chi diín nī, ndís'tiī chi ne"é nī 'caandavaacú nī. Nguée téé chuū tan'dúúú 'áamá ley. 7 Ti ne"é chi nducyaaca sa"á nguée 'caandavaacu sa ní cūnee sa dámaā sa tan'dúúú chi 'úú canee, naati nguée cuuvi chi 'tíicā. 'Úú deenu chi Ndyuūs ca"á yā 'áamá 'áamá 'ii"yā" chii" chi cuuvi diín yā.

8 'Úú nga"á ngī sa"á n'gaiyáa o n'daataá n'gaiyáa ndúúú n'daataá n'guá"áa chi n'daacā chi 'ii"yā" s'ee" nguée 'caandavaacú yā ní cūnee yā dámaā yā tan'dúúú chi 'úú canee. 9 Nduuti chi nguée cuuvi 'cūetinēe yā dámaā yā, tuu'mi ní 'caandavaacú yā. Ti n'daacā chi 'caandavaacú yā ní nguée cūnee yā ndúúú deseo chi sa"á ne"e sa n'daataá o n'daataá ne"e tá sa"á.

10 Chuū nga"á ye"é 'ii"yā" chi n'giindivaacu yā. Sa"á mii" nguée diví sa n'daataá ye"é sa, o tá"á mii" nguée diví tá isan"á ye"é tá. Chuū chi ley ye"e Ndyuūs. 11 Ndúúti chi 'áamá n'daataá diví tá ye"e isan"á ye"é ta caati nguée yaa" yiinú tá ndúúú isan"á ye"é tá, tuu'mi ní 'áá ntéé 'caandavaacu tá ndúúú taama sán"á. 'Tiicā ntúū sa"á ye"é tá nguée cu"neen sá n'daataá ye"é sa cucáá yā taama n'daataá.

12 Maa" ní chuū chí nga"á ngī tanán"á 'ii"yā" ní cosa tan'dúúú chi deenú chi n'daacā cáaya yā. Ní chuū ní nguée ley ye"e Ndyuūs. Nduuti chi 'áamá sa"á chi i'teenu Ndyuūs ní n'daataá ye"é sa ní nguée i'teenu tá, tuu'mi nguée cu"neen sa n'daataá ye"é sa nduuti chí tán"á mii" n'daacā canee tá ndúúú sa. 13 'Tiicā ntúū, n'daataá chi i'teenu tá ní sa"á ye"e tá nguée i'téenu sa ní n'dáaca canee tá ndúúú sa, tuu'mi nguée cu"neen tá isan"á ye"é tá. 14 Sán"á ye"é tá chi nguée i'téenu sa ní cuuvi ye"é Jesucristo sa"á mii" cucáá yā n'daataá ye"é sa chí i'teenu tá. 'Tiicā ntúū, n'daataá chí nguée i'teenu tá ní cuuvi ye"é Jesucristo n'daataá mii" cucáá yā isan"á ye"é tá chí i'teenu sa. Ndúúti chí nguée 'tíicā, tuu'mi ní nguée cuuvi ye"é Jesucristo daiyá yā. Naati 'tíicā, tuu'mi ní cuuvi ye"é Jesucristo daiyá yā. 15 Naati nduuti chí sa"á o n'daata chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo nguée cūnee n'dáaca sa"á mii" ndúúú n'daataá ye"é sa, o n'daataá mii" ndúúú isan"á ye"é tá chí i'téenu yā Señor Jesucristo, tuu'mi ní cuuvi

diví yā ye"e ví'I. 'Ii"yā" chí i'téenu yā Jesucristo nguée a fuerza chí cūneé yā ndúúú 'ii"yā" chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo. Ndyuūs ne"é yā chí 'ii"yā" chí i'téenu yā Señor Jesucristo cūnee n'dáaca yā ndúúú vaadí 'diín. 16 Ndís'tiī 'ii"yā" chí i'téenu nī Señor Jesucristo, 'tááca cuuvi deenú nī nduuti chí cuuvi dinguá"ai ní isan"á ye"é ní o n'daataá ye"é ní? Nguée cuuvi déenu nī chuú chí 'tíicā.

17 Ndyuūs ye"é yú yaa"ví yā s'uúú" chí ye"é yā s'uúú". Ní tee yā 'áamá 'áamá s'uúú" ntiin"yu" s'uúú" chí ye"é yā chí itúnee s'uúú". Ní 'íicú véé ntiin"yu" ye"é Ndyuūs ye"é 'áamá 'áamá s'uúú". Ní canee chí 'cūetinēe yú n'daacā tan'dúúú Ndyuūs ne"e yā chí diín yú. 'Tíicā nga"á ntiin"yu" 'úú ye"é nducyáacá yáacú. 18 Nduuti chí Ndyuūs yaa"ví yā 'áamá sa"á ye"é ndaata Israel chí cuuvi ye"e yā ní 'ii"yā" 'áá diín yā circuncidar cuerpo ye"e sa"á mii" ndii chí 'lín sa tan'dúúú chí nga"á ley ye"e 'ii"yā" ndaata Israel, 'áá canee sa 'tíicā. Ndúúti chí Ndyuūs yaa"ví yā 'áamá sa"á chí cuuvi ye"é yā ní sa"á mii" nguée ye"é ndaata Israel ní nguée diín yā circuncidar cuerpo ye"e sa"á mii", 'áá canee sa 'tíicā. 19 Nguée dé'ē véé nanáa" Ndyuūs nduuti chí diín yā circuncidar cuerpo ye"e sa"á o nguée. Dámaā" dichí"vé nduuti chí cu'teenu yú Jesucristo ní diín yú tan'dúúú chí Ndyuūs ne"é yā. 20 Tan'dúúú chí ndís'tiī 'áá canee nī taachí Ndyuūs yaa"ví yā 'áamá 'áamá ndís'tiī 'tíicā ntúū cūnee nī. 21 Taachi Ndyuūs yaa"ví yā n'dií chí cuuvi ye"é yā, nduuti chí n'dií canee nī tan'dúúú chí canee 'ii"yā" chí canee caadi 'iiyu ní nguée cuuvi nan"á yā nguée nacáá iinúū nī dé'ē véé ye"é chuū. Ní nduuti chí cuuvi canee libre ndís'tiī, chí diín nī ntiin"yu" caadi 'iiyu tuu'mi ní ca"á nī. Ní cūnee nī libre. 22 Taachí Ndyuūs yaa"ví yā 'ii"yā" chí canee caadi 'iiyu ní 'ii"yā" mii" i'téenu yā Jesucristo, 'ii"yā" canee yā tan'dúúú chí libre, tí canee libre yā ye"e nuu"ndi ye"é yā. 'Ii"yā" chí canee libre taachí Ndyuūs yaa"ví yā 'ii"yā", 'ii"yā" mii" nguée libre tí dichí"vé yā Ndyuūs. 23 'Iivú Ndyuūs ní cáí yā ndís'tiī ndúúú 'áamá precio chí néené ya"ai chí"vé tí yuuú ye"e daiyá yā. Maa" ní ndís'tiī ní ye"é Ndyuūs ndís'tiī. Ní diín nī ntiin"yu" ye"é Ndyuūs. Nguée diín nī tan'dúúú 'ii"yā" ye"e i"yee"di 'cúú chí nguée i'téenu yā Jesucristo nga"á yā chí diín nī. 24 Ndís'tiī hermanos ye"é, ca'áamá ca'áamá ndís'tiī canee nī ndúúú Ndyuūs. Naachi canee nī mii" canee Dendyuūs ndúúú nī.

25 'Úú ca"á 'áamá consejo ye"é n'daataá chí nguée n'giindivaacu tá. Deenú chí nga"á tan'dúúú chí Dendyuūs ne"é yā, naati chuū ní nguée ley ye"é yā. 'Úú Pablo

'úú chi i'teenú Ndyuús. Ní Ndyuús ch'i'í yá 'úú chií' chi 'úú díi' ní nga'n'á. ²⁶ 'Úú nadacadiinúú' chi n'daacá chí sa'n'á s'een 'cuetinee sa damaā sa. Ti maa' ní deenu yú chí ndaa' tiempo chí n'geenu yú ngii. ²⁷ Ndis'ti sa'n'á chí vée n'daataa' ye'n'e ní, nguée cu'ne'e ní tá'n'á. Ndis'ti sa'n'á chí nguée n'daataa' ye'n'e ní nguée in'nuú' ní n'daataa' chí cuuvi ye'n'e ní. ²⁸ Nduuti chí 'áamá sa'n'á ch'iindivaacu sa, nguée dinuú'ndí sa. Nduuti chí n'daataa' mii' 'caandavaacu tá, nguée dinuú'ndí tá. 'Úú nadacadiinúú' chí 'ii'yā' chí ch'iindivaacu yā ní 'cueenu cá yā cuuvi. Nguée ne'n'e chí ndis'ti 'cueenu cá ní cuuvi.

²⁹ Chuū nga'n'á ngii ndis'ti hermanos ye'n'e: Nguée 'naa' tiempo 'cuetinee yú in'yeen'dí 'cūú. Sa'n'á chí vée n'daataa' ye'n'e sa ndii' sa ntiinyu' ye'n'e iivú Ndyuús vmnāā' vmnaa' nguée ti ne'n'e n'daataa' ye'n'e sa. ³⁰ Nguée díi' ní cuenta ye'n'e de'ē vee chí chó'oo ye'n'e ní. Nduuti chí ngēecú ní ye'n'e 'aama tinā'ā nguée 'naa' tiempo cūecú ní. Nduuti chí yeenu ní ti vée 'áamá 'viicu nguée 'naa' tiempo cūeé vaadi yeenu nanāā' ní. Nduuti chí ngái ní tuu'mi ní ngáacú ní chí nguée 'naa tiempo cūee. ³¹ Ní ndis'ti chí vée negocio ye'n'e ní ye'n'e cosa chí vée ná in'yeen'dí 'cūú, nguée 'cuetinee ní dámaā ye'n'e chuū, ti in'yeen'dí ndúucú nducue'n'e chí vee ye'n'e ní chó'oo.

³² 'Úú ne'n'e chí nguée nadacadiinuu' ní ye'n'e dendu'ú chí vée. Sa'n'á s'een chí nguée n'giindivaacu sa ndée sa cuidado ye'n'e dendu'ú chí ye'n'e iivú Ndyuús. Ní idiin sa tan'dúucá chí ne'n'e Ndyuús. ³³ Sa'n'á chí n'giindivaacu sa ndée sa cuidado ye'n'e chí vée ná in'yeen'dí 'cūú táacá cuuvi cūee yíinúu n'daataa' ye'n'e sa. ³⁴ 'Tiicá ntúū' idiin n'daataa' chí n'giindivaacu tá. 'Áamá n'daataa' chí nguée n'giindivaacu tá ndée tá cuidado ye'n'e dendu'ú ye'n'e iivú Ndyuús. Ní dii' tá ndúucú nuu'ma' staava ye'n'e tá nducue'n'e chí ne'n'e Ndyuús. Nguée 'túicá idiin' n'daataa' chí n'giindivaacu tá. Ndée tá cuidado ye'n'e nducue'n'e ye'n'e vaacu tá ní táacá chí cuuvi cūee yíinúu isan'á ye'n'e tá.

³⁵ Nga'n'á ngii ndis'ti chuū: Nguée chí nguée 'caandavaacu ní ti ne'n'e chí ndis'ti ní cuuvi cūee n'daacá cá ní. Ne'n'e chí ndis'ti dii' ní ndúucú nuu'ma' staava ye'n'e ní chíi' chí cuuvi dichí'v'e ca Ndyuús. Ní cu'ne'e ní nducue'n'e chí vée in'yeen'dí 'cūú chí cuuvi ní.

³⁶ Nduuti chí 'áamá sa'n'á nadacadiinuu' sa chí n'daacá chí daiya sa chí n'daataa' cuiinu 'caandavaacu tá ti vée nduuyu ye'n'e tá tuu'mi ní cuuvi dii' sa n'daacá caava tá. Ní 'caandavaacu tá. Chuū ní nguée nuu'ndi. ³⁷ Nduuti chí táamá sa'n'á mii' nguée ne'n'e sa chí daiya sa 'caandavaacu tá ti canée ditiinú sa na staava ye'n'e sa chí nguée ne'n'e

sa 'caandavaacu tá, tuu'mi ní cūee libre sa. Ní cuuvi dii' sa chēe chí ne'n'e sa. Ní dii' sa cuidado tán'á daiya sa. Ní n'daacá idiin sa. ³⁸ Sa'n'á chí nga'n'á sa chí n'giindivaacu tá, o sa'n'á chí nguée ne'n'e sa chí 'caandavaacu tá, nduu 'uuví sa'n'á mii' diin'daacá sa. Naati n'daacá ca idiin sa'n'á chí nguée ne'n'e sa chí 'caandavaacu tá.

³⁹ N'daataa' chí n'giindivaacu tá canée chí 'cuetinee tá ndúucú isa'n'á ye'n'e tá núu'mā' ne'n'e chí cándúuchi sá. Ndúuti chí 'cuuvi sa'n'á ye'n'e tá tuu'mi ní cuuvi 'caandavaacu tá ndúucú táamá sa'n'á chí i'téenu sa Jesucristo. ⁴⁰ 'Úú inadacadiinúú' chí n'daacá ca ye'n'e tá chí 'aa ntée 'caandavaacu tá. Chuū chí nga'n'á nguée dámaā ye'n'e chí 'úú nadacadiinúú' ní tan'dúucá chí ne'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús.

8

Ye'n'e yuūtē chí 'ii'yā' cá'a yā ye'n'e nátai ye'n'e ídolos

¹ Maa' ní idinguú' taama chí ye'n'e yuūtē ye'n'e iiti chí 'ii'yā' 'caan'nú' yā ní cá'a yā yuūtē mii' ye'n'e nátaí cáavā ídolos. Deenu yú chí nducyaaca yú deenu yú 'tēe ye'n'e chuū. 'Ii'yā' chí nadacadiinúú' yā chí deenú cá yā cuuvi dich'ētē maā' yā 'ii'yā'. 'Ii'yā' chí ne'n'e yā Ndyuús ní ne'n'e yā hermanos, 'ii'yā' mii' néné' yā chí tanā'ā hermanos chí cuuvi déenu cá yā ye'n'e Ndyuús. ² 'Ii'yā' chí nadacadiinúú' yā chí deenu yā nguée tanducue'n'e deenu yā tan'dúucá chí canée chí cuuvi deenu yā. ³ Nduuti chí 'áamá 'ii'yā' diné' yā Ndyuús, tuu'mi ní Ndyuús inaa' yā 'ii'yā' mii'. ⁴ Maa' ní 'úú ne'n'e chí cadiinúú' ní ye'n'e yuūtē chí 'ii'yā' cá'a yā ye'n'e nátaí ye'n'e ídolos. Deenu yú chí ídolos nguée cánduchi. Deenu yú ti 'áamá n'dyā'n'ā Ndyuús chí vee yā ní nguée ca táamá yā. ⁵ 'Ii'yā' nga'n'á yā chí néen'e vée cá ídolos na yā'āa 'cūú níicú nanguuvi vāá. Ní 'ii'yā' nga'n'á yā chí cosa s'een ní dendyuús s'een. ⁶ S'uuu' deenu yú chí vée 'áamá nuu' Ndyuús ye'n'e yú. Ndyuús Chida yú chí din'dái yā tanducue'n'e dendu'ú. Ní Ndyuús dii' yā chí cuuvi ye'n'e yā s'uuu'. Vée 'áamá n'dyā'n'ā iivú Ndyuús ye'n'e yú chí Jesucristo. Ndyuús Chida yú ndúucú Jesucristo daiyā yā din'dái yā tanducue'n'e dendu'ú chí vée. Jesucristo ye'n'e yú tee yā vida ye'n'e yú cue'n'e daā'ma'.

⁷ Nguée nducyaaca 'ii'yā' chí i'téenu yā Jesucristo deenú yā chí 'aama n'dyā'n'ā Dendyuús vee yā. Ndii maa' ní nán'a yā ní i'téenu yā chí canduchi ídolos. Taachi 'ii'yā' cá'a yā yuūtē ye'n'e nátai ye'n'e ídolos, ní i'téenu yā chí ca'a yā yuūtē nátai ye'n'e dendyuús s'een. Ní taachi 'ii'yā' chí duu'ví deenú yā ye'n'e Ndyuús che'e yā yuūtē ye'n'e nátai s'een, 'ii'yā' mii' nadacadiinuu' yā chí

vée nuuⁿndi yeⁿe yā. ⁸ Ndyuūs nguée diiⁿ cuenta yā yeⁿe s'uuūⁿ nduuti chi nge'e yū yuūtē miiⁿ o nguée. Nduuti chi nge'e yū yuūtē miiⁿ nguée idiiⁿ chi n'daacā ca yū. Nduuti chi nguée che'e yū nguée idiiⁿ chi nguée n'daacā ca yū. ⁹ Ndis'tiⁿ chi déenu nī che'e chi Ndyuūs neⁿé yā chi diiⁿ nī, 'caandiveeⁿ nī. Nguée diiⁿ nī de'ē vee chi 'iiⁿyāⁿ chi duuⁿvī déenu yā yeⁿe Jesucristo cuuvi nacádiinuⁿ yā chi vee nuuⁿndi yeⁿe yā. ¹⁰ 'Úú ngaⁿ'á ngi ndis'tiⁿ chi canee diituu cá nī chi i'téenu cá nī Ndyuūs. Deenu nī chi nguée vée nuuⁿndi yeⁿe nī taachi chi snée na mesa yeⁿe níⁿvē yeⁿe yaacū yeⁿe ídolos. Naati 'iiⁿyāⁿ chi duuⁿvī déenu yā yeⁿe Jesucristo cuuvi n'diichi yā ndis'tiⁿ, tuuⁿmi ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chi nadacadiiⁿuūⁿ yā chi ndis'tiⁿ 'tē 'tē i'téenu nī ídolos. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ cuuvi diiⁿ yā tan'dúúca ndis'tiⁿ idiiⁿ nī. Caⁿ'á yā che'é yā yuūtē miiⁿ ní diiⁿ yā sentir chi vée nuuⁿndi yeⁿe yā. ¹¹ 'Áará chi cuuvi che'é ní yuutē 'cūú ní nguée vée nuuⁿndi yeⁿe ní nguée neⁿé nī chi hermanos chi duuⁿvī deenu yā yeⁿe Jesucristo diiⁿ yā 'tíicā, caati nguēcūndiⁿ yā ní 'tē 'tē i'téenu yā ídolos. Ní 'tíicā idiiⁿ hermanos ní Cristo ch'í yā na cruz ntúūⁿ caavā yā. ¹² Taachi diiⁿ ní 'tuucā 'tíicā idinuⁿndiⁿ ní contra Cristo níicū contra yeⁿe hermano chi duuⁿvī déenu yā yeⁿe Jesucristo. Caati hermanos miiⁿ 'tē 'tē i'téenu yā ídolos, ní vée nuuⁿndi yeⁿe yā. ¹³ 'Úú nacádiinuūⁿ yeⁿe chuū 'tíicā. Nduuti chi 'úú che'é yuūtē miiⁿ, ní 'úú diiⁿ chi hermano chi duuⁿvī deenu yā yeⁿe Jesucristo che'é yā ní vée nuuⁿndi yā, tuuⁿmi ní 'āá ntéé che'é yuūtē miiⁿ.

9

Pablo ca'á yā orden ti 'áamá apóstol yeⁿe Jesucristo

¹ 'Áá nguée 'úú Pablo 'áamá apóstol 'úú ní cuuvi diiⁿ nducueⁿé chi nguée nuuⁿndi? 'Áá nguée 'úú nguaⁿ'āi 'úú. 'Úú n'diichi Señor Jesucristo yeⁿe yū. 'Úú candé nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs. Ní ndis'tiⁿ i'téenu ní nduudu miiⁿ caavā ntiⁿnyuⁿ yeⁿe. ² Nduuti chi tanáⁿ'ā yā nguē i'téenu yā chi 'úú apóstol 'úú, ndis'tiⁿ i'téenu ní chi cuaacu. Ndis'tiⁿ ní tan'dúúca sello 'tíicā nī, ti i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní deenu nī chi 'úú 'aama apóstol yeⁿe Señor Jesucristo. Ndis'tiⁿ ní yeⁿe Jesucristo caavā chi 'úú candé nduudu miiⁿ.

³ 'Iiⁿyāⁿ chi itínguuneⁿ yā 'úú yeⁿe chi 'úú chi 'aama apóstol, 'túúca nan'guēcūtaⁿ'á yeⁿe yā. ⁴ Nús'uu chi apóstoles 'áá nguée tuneéⁿ nū chi che'é 'nū ní cúú 'nū ndúúcu ndis'tiⁿ na vaacu ní? ⁵ 'Áá nguée tuneéⁿ 'nū chi 'áamá 'áamá 'nū candéⁿ 'nū n'daataá yeⁿe 'nū taachi caⁿ'a 'nū cuaaⁿ cyúúni?

'Túúca diiⁿ tanáⁿ'ā apóstoles, ndúúcu hermanos chi yeⁿe Jesucristo, ndúúcu hermano Pedro. ⁶ Dámaāⁿ 'úú ndúúcu Bernabé diiⁿ 'nū ntiⁿnyuⁿ cáavā chi che'é 'nū. ⁷ '¿Du'ú soldado diiⁿ sa gaster tuumi caavā gastos yeⁿe sa taachi diiⁿ sa ntiⁿnyuⁿ miiⁿ? '¿Du'ú saⁿ'ā ngiichi sa dí'yú uvas ní 'áá nguée cuuvi che'é sá yeⁿe? '¿Du'ú 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ cuidado 'áamá taan 'iiti cuūchí ní 'áá nguée cuuvi cu'ú yā leche yeⁿe 'iiti miiⁿ? ⁸ 'Úú nguée ngaⁿ'á chuū tan'dúúca chi ngaⁿ'a saⁿ'a chi ca'a orden. Ngaⁿ'á chuū, ti 'tíicā ngaⁿ'a ley yeⁿe Moisés miiⁿ. ⁹ Canee nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs chi ley chi Moisés dinguūⁿ yā chi 'tíicā: Nguée cu'nuūⁿ ní yaana duutú ti chi inde'ei nuūⁿ ti nguaaⁿ trigo chi nguée cuuvi che'é ti: 'Áá ndé cuidado Ndyuūs dámaāⁿ 'iiti? Nguée 'túúca. ¹⁰ Cáavā nús'uu, ní cuaacu ní'nyūⁿ canéé nguūⁿ 'tíicā: 'Iiⁿyāⁿ chí di'cuūndú yā 'iiti ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi yiinenaáⁿ yā 'iiti chi inde'ei nuūⁿ ti nguaaⁿ trigo, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cuneen ngiūⁿ yā cosechā yeⁿe yā. ¹¹ Candé 'nū nduudu yeⁿe Ndyuūs nguaaⁿ ndis'tiⁿ taachi 'áá cué 'caandiveeⁿ ní nduudu miiⁿ. 'Áá nguée téé ní nús'uu necesidades yeⁿe 'nū? ¹² Nduuti chi tanáⁿ'ā apóstoles cuuvi cuta'á yā necesidades yeⁿe yā yeⁿe ndis'tiⁿ, 'áá nguée cuuvi cuta'á 'nū necesidades yeⁿe 'nū dendú'ú? Nguée caaⁿ'māⁿ 'nū chi ndis'tiⁿ téé ní necesidades yeⁿe 'nū naati chi che'é 'nū nducueⁿé dendú'ú, caati 'iiⁿyāⁿ cuuvi cu'téenu yā nduudu yeⁿe 'iivú Ndyuūs. ¹³ '¿Áá nguée déenu ndis'tiⁿ chuū ndii tiempo chi 'aa ch'óo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿe yaacū templo? 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ che'é yā comida yeⁿe yaacū. 'Tíicā ntúūⁿ, 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ yeⁿe nátaí, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ che'é ntúūⁿ yā chí vée nátaí chí 'iiⁿyāⁿ ndé yā ndaa yā nátaí. ¹⁴ 'Tíicā ngaⁿ'a Señor 'iivú Ndyuūs yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí candé yā nduudu yeⁿe evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Jesucristo. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ 'cuētíné yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo, ní ca'á yā 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ chí che'é yā. ¹⁵ 'Úú nguée sta'á túumi yeⁿe ní, ní nguée che'é de'ē vee, ti teé túumi ndis'tiⁿ. Nguée dinguūⁿ chuū chí 'tíicā diiⁿ ní nduucú. N'dáacā ca yeⁿe chí 'cuūví ní mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chí 'úú candé ndúúdu cuaacu yeⁿe Dendyuūs cáavā chí nadíí'v'e yā 'úú.

¹⁶ 'Áará chí ngaⁿ'á evangelio chí ndúúdu ngai yeⁿe Jesucristo 'úú nguée cuuvi caaⁿ'māⁿ chí 'úú chí ch'eté. Canéé chí caaⁿ'māⁿ yeⁿe evangelio, ti cáavā chuū chíⁿ Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. Néené 'cueenú cuuvi nduuti chí nguée caaⁿ'māⁿ yeⁿe evangelio. ¹⁷ Ndúúti chí caaⁿ'māⁿ yeⁿe evangelio ti diiⁿ buscar ntiⁿnyuⁿ miiⁿ tuuⁿmi ní Ndyuūs nadíí'v'e yā 'úú, naati nguē 'tíicā. Cáavā chuū canéé chí caaⁿ'māⁿ

evangelio chí ndúúúú ngai yeⁿé Jesucristo.
 18 ¿De'é ndaacá yeⁿé 'úú? Nguéé de'ē vee
 ndaacá yeⁿé. Cáávā 'úú nadí'vē yeⁿé chiin
 chí ngaⁿ'á ndúúúú ngai. 'Úú caaⁿ'máⁿ
 nduudu ngai yeⁿé Jesucristo ní yeenú taavi
 'úú tí nguéé cutaⁿ'á dendu'ú yeⁿé nī. Nguéé
 caaⁿ'máⁿ chí ndís'tií tee ní 'úú de'ē vee cáávā
 ntiinⁿyuⁿ yeⁿé 'aara chí cuaacu chí canéé
 chí diiⁿ nī.

19 N'daacá caneeⁿ 'tíicā. Nguéé du'ú vee cu-
 uvi caaⁿ'maⁿ ntiinⁿyuⁿ yeⁿé, ti 'iin'yāⁿ nguéé
 nadí'vē yā 'úú. 'Úú dichí'vē nducyáácá
 'iin'yāⁿ 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo
 yeⁿé yú. 20 'Áará chí maaⁿ nguéé costumbre
 yeⁿé chí idiinⁿ tan'dúúú cá chí ngaⁿ'a ley yeⁿé
 Moisés, naati taachi caneeⁿ nguaaⁿ 'iin'yāⁿ he-
 breo s'eeⁿ chí diiⁿ yā tan'dúúú cá chí ngaⁿ'a ley
 yeⁿé Moisés, 'tíicā idiinⁿ dendu'ú. Idiinⁿ 'tíicā
 ní 'iicu 'iin'yāⁿ hebreo s'eeⁿ cuuvi cu'téenu
 yā Jesucristo. 21 Taachi 'úú caneeⁿ ndúúú
 'iin'yāⁿ chí 'āá vi'í cá ley yeⁿé yā nguéé ti ley
 yeⁿé Moisés miiⁿ, 'úú idiinⁿ tan'dúúú cá 'iin'yāⁿ
 s'eeⁿ. Naati nguéé idiinⁿ cosa chí Ndyuūs
 nguéé neⁿé yā chí 'úú diiⁿ. 'Tíicā idiinⁿ,
 ní 'íicú 'iin'yāⁿ miiⁿ cuuvi cu'téenu yā Jesu-
 cristo. 22 Taachi caneeⁿ nguaaⁿ 'iin'yāⁿ chí
 duúvā tuu'mi 'úú idiinⁿ tan'dúúú cá 'aama chí
 duúvā, ní 'iicu cuuvi cu'téenu yā Jesucristo.
 Nduu cuaaⁿ naachi caⁿ'á 'úú idiinⁿ nducuéⁿ
 tan'dúúú cá chí idiinⁿ 'iin'yāⁿ s'uuⁿ. Idiinⁿ 'tíicā ní
 'iicu diiⁿ chí nanguáⁿ ai náⁿ'a yā. 23 'Úú idiinⁿ
 tanducuéⁿ chuū chí 'úú cuuvi caaⁿ'máⁿ
 nduudu yeⁿé Ndyuūs nanááⁿ 'iin'yāⁿ. Ní
 cuuvi cuta'a yú cosa chí n'dai chí Ndyuūs téé
 yā s'uuúⁿ.

24 ¿'Áá nguéé déenu ndís'tií yeⁿé 'iin'yāⁿ
 chí ngéenu yā na juego? Nducyaaca yā
 ngéenu yā na juego naati 'áámá núuⁿ yā
 chí diiⁿ yā ganar ní ndaacá regalo yeⁿé
 yā. Maaⁿ ní ndís'tií diiⁿ ní tan'duucá 'aama
 chí ngéenu yā ní diiⁿ ní ganar. 'Tíicā
 diiⁿ ní chiinⁿ chí Ndyuūs neⁿé yā, ní tunéé
 ndís'tií chí cuuvi yeⁿé ní cheⁿ chí Ndyuūs
 téé yā ndís'tií. 25 Ca'áámá ca'aama saⁿ'á chí
 ngeénu sa nguéé cuuvi diiⁿ sa nducuéⁿ chí
 neⁿé sa. Damaāⁿ idiinⁿ sa cosas chí n'daacá
 caavā sa cucáávā chí ditinú sa. 'Tíicā idiinⁿ
 sa ní cuuvi ndaacá sa 'áámá corona yeⁿé
 naándā chí ngo'o yéⁿé. S'uuúⁿ ní idiinⁿ cá yú
 tan'dúúú cá chí Dendyuūs neⁿé yā chí diiⁿ yú,
 ní ndaacá yú 'áámá corona chí nguéé tuii
 yeⁿé chí Dendyuūs téé yā s'uuúⁿ. 26 'Úú idiinⁿ
 ntiinⁿyuⁿ yeⁿé Ndyuūs tan'dúúú cá 'áámá chí
 ngeenu na juego ní diiⁿ yā ganar. 'Úú idiinⁿ
 ntiinⁿyuⁿ díttuu tan'dúúú cá 'iin'yāⁿ chí nguⁿ'ú
 yā ndúúú cá taamá yā, nguéé tan'duucá chí
 nguⁿ'ú yā ní ngéⁿé yā na 'yúúné. 27 'Úú
 idiinⁿ sufrir cáávā ntiinⁿyuⁿ yeⁿé Ndyuūs, ní
 diiⁿ n'dai cá ntiinⁿyuⁿ miiⁿ. 'Tíicā idiinⁿ, ti
 nguéé neⁿé chí cuayiivi chí caaⁿ'máⁿ ndu-

udu cuaacu miiⁿ, Ndyuūs cuuvi caaⁿ'máⁿ
 yā yeⁿé 'úú chí nguéé n'daacá diiⁿ ntiinⁿyuⁿ
 yeⁿé yā.

10

*Pablo ca'á yā consejo chí 'iin'yāⁿ nguéé
 canee chí i'teenú yā ídolos*

1 Ndís'tií hermanos yeⁿé, neⁿé chí ndís'tií
 nan'gáácú ní yeⁿé tiempo chí 'āá chó'oo.
 'Iin'yāⁿ hebreos diiⁿ yā seguir 'áámá meēⁿ
 chí ngíicá nanguuvi. Ndyuūs dicho'o yā
 méééⁿ miiⁿ. Ní nducyaaca 'iin'yāⁿ n'diichí
 yā tíi cuen'í méééⁿ miiⁿ. Ní ngíicá yā ní
 cho'o yā naavtaⁿ'ā yíicú chí nuūⁿniⁿ'yāⁿ
 chí nguuvi Roja naachí Ndyuūs diiⁿ yā chí
 nduúvī cuuⁿmáⁿ 'áámá yáanu yeⁿé caavā
 yā. 2 Nducyaaca 'iin'yāⁿ ní cuen'í yā ndúúú
 Moisés. Ní meééⁿ miiⁿ ch'iⁿí yúúní 'iin'yāⁿ
 s'eeⁿ. Ní cho'o yā naavtaⁿ'ā nuūⁿniⁿ'yāⁿ
 ndúúú Moisés miiⁿ. Chuū ní tan'dúúú cá
 chí Ndyuūs chēdínuūⁿniⁿ yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ
 ndúúú Moisés miiⁿ. 3 Nducyáácá yā che'é
 yā pan chí Ndyuūs dicho'o. Ní pan miiⁿ
 chí chíicā ndii nanguuvi. 4 Ndyuūs ca'a yā
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nuūⁿniⁿ chí n'caadā na tuūu,
 ní nducyáácá yā chí'í yā nuuⁿniⁿ miiⁿ. Ní
 tuūu miiⁿ ní tan'dúúú cá chí Cristo miiⁿ, 'tíicā.
 Espíritu yeⁿé Cristo cuen'í ndúúú yā naachí
 cuen'e yā. 5 Ndyuūs nguéé canee yiinú
 yā tan'dúúú cá chí idiinⁿ n'deēe n'dai 'iin'yāⁿ
 tí nguéé ch'iindiveeⁿ yā yeⁿé Ndyuūs. Ní
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ch'ií yā cuaaⁿ naachi nguéé
 'iin'yāⁿ na yāⁿ'āa cuūⁿmáⁿ.

6 Dendu'ú chuū chí chó'oo ní 'íicú n'diichi
 yú, 'íicú s'uuúⁿ nguéé neⁿé yú yeⁿé dendu'ú
 chí nguéé n'daacá tan'dúúú cá 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chí
 idin'eⁿé yā. 7 Cáávā chuū nguéé idiinⁿ yú
 'viicu cáávā ídolos, tan'dúúú cá chí idiinⁿ tanáⁿ'ā
 'iin'yāⁿ tiempo chí 'āá chó'oo. Canee nguūⁿ
 ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs
 'tíicā: 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā 'viicu cáávā ídolos,
 ní ch'etē yā, ní che'e yā, ní chí'í yā ní
 ch'iinu chuū, ní nacueeⁿ yā, ní nde'ei yā.
 Cuayiivi ní saⁿ'a s'eeⁿ n'diichí yā n'daataa
 s'eeⁿ ní dinuuⁿndi yā. 8 Nguéé n'diichi yú
 'áámá sáⁿ'ā o 'aama n'daataa taachí 'āá cuéé
 'caandavaacu yú ndúúú yā, tan'dúúú cá chí
 idiinⁿ tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cáávā nuuⁿndi
 yeⁿé yā, na 'áámá nguvi nuūⁿ n'diicu 'íinú
 mil 'iin'yāⁿ ch'ií yā ná yāⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi
 nguéé 'iin'yāⁿ. 9 Nguéé diiⁿ yú chí tuu'vi yú
 Ndyuūs, ti neⁿé yú n'diichí yú nduutí chí
 Ndyuūs diiⁿ yā castigar s'uuúⁿ tan'dúúú cá
 chí Ndyuūs diiⁿ yā ndúúú cá tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ.
 Ní Ndyuūs dicho'o yā cuú taaⁿ chí che'é ti
 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'ií yā. 10 Ní nguéé caaⁿ'maⁿ
 taaⁿ yú yeⁿé Ndyuūs tan'dúúú cá chí diiⁿ
 tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. Cáávā chuū ní Ndyuūs
 dicho'o yā ángel yeⁿé yā ní ch'ií yā.

11 Tiempo chí 'āá chó'oo ndii cuááⁿ vm-
 naaⁿ, chó'oo tanducuéⁿ chuū ní canéé

nguũn na libro ye'né Ndyuũs. Maa'n ní s'uũn cuuvi deenu yú ye'né 'i'in'yān s'een ní nguée diin yú tan'dúúca chí diin yā. ¹² Cáávā chuũ 'i'in'yān chí nadacadiinúũn yā chí i'teenu di-itú yā Ndyuũs canee chí nadacadiinúũn yā chee chí diin yā, ní nguée 'cuúvā yā na nuu'ndi. ¹³ Ndis'tiĩ 'caandiveén ní ye'né. Mar 'áámá cosa chí nguée n'daacā nguée ndaā nanáán ndís'tiĩ nduuti chí nguée ndaā nanáán taná'a ca 'i'in'yān. Ndyuũs ní n'dai ca yā ndúúcu ndís'tiĩ, ní nguée 'cuũn yā chí ndaā nanáán ndís'tiĩ dendu'ũ chí nguée cuuvi chuchéé nĩ. Taachi ndaā dendu'ũ chí nguée n'daacā nanáan ndís'tiĩ Ndyuũs teé yā fuerzas ndís'tiĩ chí nguée diin ní dendu'ũ chí nguée n'daacā. Ní 'íicú cuuvi chuchéé nĩ.

¹⁴ Cáávā chuũ ndís'tiĩ hermanos chí ne'né taavi, divi ní ye'né nducyaaca ídolos. ¹⁵ 'Úú nga'ná ngi ndís'tiĩ chí 'i'in'yān chí deenu, ní ndís'tiĩ cuuvi deenú ní ye'né chí'ín chí nga'ná nduuti chí nduudu cuaacu o nguée. ¹⁶ Taachi diin yú 'viicu ní che'e yú Santa Cena ye'né Señor Jesucristo ní sta'a yú taza chí cu'ũ yú vino, tuu'mi ní caa'ma' yú gracias Ndyuũs chí di'viicu yā vino mii'. Diin yú chuũ ti maa' ní chí'ín yú chí ye'né Cristo s'uũn. Ní vée vida ye'né yú cuen'e daa'ma' cucáávā yuũn ye'né Cristo chí n'gee'. Pan ye'né Santa Cena chí n'dee yú, n'dee yú ti maa' ní ye'né Cristo s'uũn. Ní cuerpo ye'né yā ca'néé'ngá'aa na cruz cáávā s'uũn. ¹⁷ S'uũn ní 'yaa' yú ní nducyaacu yú che'e yú ye'né 'áámá pan nũn. 'Tíicā s'uũn ní tan'dúúca 'áámá cuerpo nũn ti ye'né Cristo s'uũn.

¹⁸ Cuin'diichí ní 'i'in'yān ye'né ndaata Israel tiempo chí 'áá chó'oo. 'I'in'yān s'een 'caan'nú' yā 'iiti ní tee yā yuútē vmnaa' nátaí ye'né Ndyuũs. Ní i'téenu yā 'iivú Ndyuũs ye'né yú. Cuayiivi ní che'é yā yuútē mii'. 'Tíicā 'i'in'yān chí'ín chí ye'né Ndyuũs. ¹⁹ Ne'né caa'n'mán ye'né yuútē chí 'i'in'yān che'é yā maa' chí ye'né nátaí ye'né ídolos. Nguée vée poder ye'né ídolos. Nguée vée poder ye'né yuútē mii'. ²⁰ Chúú ní nga'ná. 'I'in'yān chí chí'ín'nú' yā 'iiti s'een ní tee yā yuútē nátaí ye'né ídolos diin yā chuũ cáávā yáán'nguiniũn s'een. Ní nguée diin yā cáávā 'iivú Ndyuũs. 'Úú nguée ne'né chí che'é ní yuútē mii' ye'né nátaí mii'. ní ndís'tiĩ ní nguée ca'ná' ní lado ye'né yáán'nguiniũn. ²¹ Ndis'tiĩ nguée cuuvi cu'ũ ní vino ye'né taza ní ye'né chí vée na mesa ye'né Santa Cena ye'né Jesucristo nduuti chí cu'ũ ní ye'né chí vée na mesa ye'né yáán'nguiniũn. Nguée cuuvi ye'né Ndyuũs ndís'tiĩ nduuti chí ye'né yáán'nguiniũn ndís'tiĩ. ²² '¿Áá ne'né ní 'cuu'mi' ní 'iivú Ndyuũs chí ca'á ní lado ye'né yáán'nguiniũn? '¿Áá ditiinú cá ndís'tiĩ nguée ti 'iivú Ndyuũs ti Ndyuũs nguée diin yā castigar ndís'tiĩ?

Ye'né chí 'i'in'yān cuuvi diin yā ti i'teenu

yā Jesucristo ní canee yā ndúúcu vaadi ne'né ye'né Ndyuũs

²³ Cuuvi diin yú tanducue'né chí n'daacā, naati nguée diin yú cosa chí nguée n'daacā ti nguée vée nuu'ndi ye'né yú. Nguée nducue'né chí n'daacā chí diin yú nginnee s'uũn chí ye'né Cristo. Ní dendu'ũ mii' chí n'daacā, nguée n'daacā cá caavā s'uũn chí i'téenu yú 'iivú Ndyuũs. ²⁴ Mar 'áámá 'i'in'yān chí ye'né Cristo damaán yā nadacadiinuu' ndúúcu chí ye'né maán yā, naati nadacadiinuu' ntúun yā ye'né chí ne'né taná'a 'i'in'yān.

²⁵ Yúútē chí 'i'in'yān in'diicu yā ní'vée cuuvi che'é nĩ. Ní nguée itínguunee' ní ye'né yuútē mii'. 'Tíicā diin ní ní nguée dinuu'ndi nĩ. ²⁶ Ní yá'aa ndúúcu nducue'né chí vée vmnaa' ye'né ní ye'né 'iivú Ndyuũs.

²⁷ Nduuti chí 'aama 'i'in'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo diin yā invitar ndís'tiĩ chí che'é ní ndúúcu yā, ní nduuti chí ne'né ní tuu'mi ní ca'ná' ní ndúúcu yā. Tanducue'né chí cun'duú yā na mesa ní che'é nĩ. Nguée tiinguunee' ní de'ē vee ye'né chí che'é nĩ. 'Tíicā nguée dinuu'ndi nĩ. ²⁸ Nduuti chí 'áámá 'i'in'yān nga'ná yā ngi yā ndís'tiĩ chuũ: Yúútē 'cũú ní canéé vmnaa' nátaí ye'né ídolos, tuu'mi ní nguée ché'né ní yuútē mii'. Ní nguée diin ní chí 'i'in'yān mii' cuuvi nadacadiinúũn yā chí dinuu'ndi nĩ. Ní yá'aa ndúúcu nducue'né chí vée vmnaa' ye'né ní ye'né 'iivú Ndyuũs. ²⁹ 'Úú nga'ná ngi ndís'tiĩ chuũ. Nguée ché'é ní yuútē mii' chí ye'né nátaí taachi 'i'in'yān nga'ná yā chí che'é ní yuútē mii', ti 'i'in'yān nadacadiinúũn yā chí vée nuu'ndi ye'né ní taachi che'é ní yuútē mii'. 'Úú deenú chí cuuvi che'é yuútē mii' ní nguée idinuu'ndi. 'I'in'yān chí duu'vi déenu yā ye'né Jesucristo nguée cuuvi ché'e yā. 'Túúca yúútē 'cũú, ní diin yā juzgar cosa chí nguée itunee' yā. 'Úú deenú chí nguée vée poder ye'né ídolos. 'Úú ca'ná, gracias Ndyuũs caava yuútē mii', ní che'é yuútē mii'.

³⁰ Ndúúti chí ca'ná, gracias Ndyuũs cáávā yuútē chí che'é, ¿de'ē cuuvi chí cunncaá nga'ná yā ye'né 'úú ye'né chí che'é? ³¹ Diin ní tan'dúúca chí nga'ná. Ní nduuti chí nge'e nĩ, o ngi' nĩ, o ye'né táamá cosa chí diin nĩ, ndís'tiĩ diin ní tanducue'né cucáávā chí cuuvi dich'etē n'dai ní Ndyuũs. ³² Nguée diin ní cosa chí 'i'in'yān Israel s'een o 'i'in'yān s'een chí nguée ndaata Israel, o 'i'in'yān s'een chí i'téenu yā Jesucristo ye'né yú cuuvi nadacadiinuu' yā chí vée nuu'ndi ye'né nĩ. ³³ 'Áá tíí nũn lugar taachi 'úú canee, 'úú idiĩ tanducue'né chí cunéé yiinu 'i'in'yān na lugar mii'. Nguée idiĩ cosa chí ne'né maán, ti diin tanducue'né ní 'iicu cuuvi nanguán'ai 'i'in'yān.

11

¹ Ndis'tiĩ ní diin ní tan'dúúca chí 'úú idiĩ ti 'úú idiĩ tan'dúúca chí Cristo chí'cuee' yā

'úú.

Yen'e n'daata s'één chí ca'a'yā yaacū

² 'Úú nga'a n'daacā yen'e ndís'ti hermanos yen'é ti n'gaacú nī yen'e 'úú, ndúúcu tanducue'e dendu'ú. Ní dii' nī tan'dúúca chí 'úú ngi'cueé' ndís'ti. ³ 'Úú nen'é chí cadíín'úú' ndís'ti chí Cristo mii' ní nga'a ntiinyú'yā yen'e nducyaaca sa'ā. 'Ícú sa'ā ní nga'ā ntiinyu' sa yen'e n'daataá yé'e sa. 'Ícú Ndyuūs Chiida yú nga'ā ntiinyú'yā yen'e Cristo mii'. ⁴ Nducyáácá sa'ā chí nga'āngua'a sa o nga'a sa nduudu yen'é Ndyuūs ndúúcu sndi'ni yen'e sa chí canúú' tii' sa, ngí' cuináa' sa. ⁵ Nducyáácá n'daataá chí nga'āngua'a tá o nga'a tá nduudu yen'é Ndyuūs ní nguée ndeecu paño yen'e tá tii' tá, ngí' cuináa' tá ti idi' tá tan'dúúca chí ndí' tii' ta. ⁶ Nduúti chí nguée ndeecu paño yen'e tá tii' tá tuu'mi ní cuú tá yu-udú tii' tá. Nduuti chí 'aama n'dáataá ngí' 'cuináa' tá chí ndí' tii' tá, tuu'mi ní canéé chí cheecu paño yen'e tá tii' tá. ⁷ Sa'ā ní nguée cánéé chí caa'ma' sa nduudu yen'é Ndyuūs ndúúcu sndi'ni yen'e sa chí canuu' tii' sa, ti Ndyuūs din'dái yā sa'ā tan'dúúca ma'a yā chí caa'ma' ntiinyu' sa, 'tíicá. Sa'ā s'uu'u, sa'ā ní dii' sa ntiinyu' yen'e Ndyuūs. N'daataá nguée 'tíicá. Idi' tá chí' chí nga'a isa'ā yen'e tá, ti sa'ā mii' caa'ma' ntiinyu' sa yen'e n'daata mii'. ⁸ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā sa'ā yen'e n'daataá naati din'dái yā n'daataá yen'e sá'ā. ⁹ Ti Ndyuūs nguée din'dái yā sa'ā chí dichí'vē sa n'daataá, naati din'dái yā n'daataá chí dichí'vē tá sa'ā. ¹⁰ N'daataá ní canéé chí ndeecu paño yen'e tá tii' tá ti chí'ni tá chí nguée caa'ma' ntiinyu' tá. 'Tíicá ntúu' ángel s'een ní chí canúú' tii'nuú náa' yā taachi canéé yā nanáa' 'iivú Ndyuūs. ¹¹ Ndyuūs dii' yā chí sá'ā nguée canéé sa dáma'a sa, ndí' nguée n'daataá canéé tá dáma'a tá. Ndyuūs dii' cuenta chí sa'ā ní n'daataá daama dáma' yā nanáa' yā ti Jesucristo ch'i yā cucááv nduu 'uuví 'i'ni'yā s'uu'. ¹² Vmnaá' vmnaa' n'daata mii' ní yen'e sa'ā. Maa' ní sa'ā chí'indiyáa' sa yen'e n'daataá naati tanducue'e dendu'ú ní yen'e 'iivú Ndyuūs.

¹³ ¿De'ē nadacadiinúu' ní yen'e chuú? ¿Áá n'daacā chí n'daata caa'ma'ngua'a tá ndúúcu Ndyuūs 'aara chí nguée ndeecuú paño yen'é tá tii' tá? ¹⁴ Nducyáácá 'i'ni'yā deenú yā chí sa'ā chí n'géénú yuúdu tii' sa ti 'cuináa' sa. ¹⁵ Nduuti chí n'daata n'géénú tii' tá n'daacā yen'e tá. Ní yuúdu tii' tá n'daacā chí in'dí' tii' tá chí tan'dúúca 'áamá paño. ¹⁶ Nduuti chí 'i'ni'yā nen'e caa'ma' taá'yā yen'e chuú, 'úú nguée cuuvi caa'ma' cá yen'e ti 'tíicá costumbre yen'e yú. 'Tíicá ntúu' costumbre yen'e nducyaaca 'i'ni'yā chí i'téenu yā Jesucristo.

Cosas chí nguée n'daacā idi'ni yā taachi che'é yā Santa Cena yen'e Señor Jesucristo

¹⁷ Maa' ní 'úú idinguú' yen'e ndís'ti ti nguée n'daacā dii' nī. Taachi nduuvidaamá ní nguée n'daacā ca idi' nī ti cunncaá ca idi' nī. ¹⁸ 'Úú n'giindiveé' chí ndís'ti nguée daama vaadi cadíínuu' yen'e ní taachi nduuvidaamá ní ná yaacū. Véé 'téé chí i'teenú chí cuaacu chí ch'iindiveé'. ¹⁹ Canéé chí véé chí nduuvidaamá 'āá vi'í caá ndís'ti chí i'téenu ní Jesucristo, ti cuuvi deenú ní cheé hermanos nguaa' ndís'ti chí 'áamá canee yā chí i'téenu cá yā. ²⁰ Taachi 'āá vi'í caá nduuvidaamá ní ní che'é ní Santa Cena yen'e Señor Jesucristo nguée che'é ní Cena mii' tan'dúúca chí Jesucristo ca'ā ntiinyu' yā. ²¹ Ndís'ti nguée canee ngí'ni ní taachi ndaa nducyaaca hermanos naati ca'áamá ca'áamá ní dii' núu' yíinu ní ní ca'ā ní ná yaacū ní che'é ní Cena yen'e ní. Ní taachi ndaa tiempo chí che'é ní Santa Cena ná'ā ní ní cuicu ní. Taná'ā ní ní cuu'vi ní. ²² ¿De'ē chuú? ¿Áá nguée véé va'ai yen'e ní naachi cuuvi che'e ní ní cu'ni ní? Nduuti chí nguée nen'e ní repartir Cena yen'e ní, ¿de'ē cuuvi chí candéé ní Cena yen'e ní che'e yāacū? Nguée n'daacā idi'ni ní taachi nduuvidaamá ní ná yaacū yen'e 'iivú Ndyuūs. Dii' ní cosa chí cuuvi 'cuináa' 'i'ni'yā chí nguée véé chí che'e yā. ¿De'ē nen'e ní chí 'úú caa'ma' ndúúcu ndís'ti yen'e chuú? ¿Áá nen'e ní chí 'úú caa'ma' ndúúcu ndís'ti chí n'daacā idi'ni ní? Nguée cuuvi caa'ma' 'tíicá.

Chuū historiayen'e Santa Cena yen'e Señor Jesucristo

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ 'Iivú Señor Jesucristo chí yā 'úú chí' chí 'úú ca'cueé' ndís'ti. Nguiinú mii' chí 'āá cuée' nca'a Judas Iscariote mii' Jesucristo chí ndí' yā preso na ta'á 'i'ni'ntyé'ē, Jesús mii' ní sta'a yā pan. ²⁴ Ch'iinu Jesús nca'a gracias Ndyuūs cááv pan mii', tuu'mi ní n'deé yā pan. Ní Jesús ní ca'ā yā chí' yā discípulos yen'e yā: Ndís'ti cuta'á ní ní che'e ní. Pan 'cūú chí 'úú n'deé tan'dúúca cuerpo yen'é 'tíicá. Ní cuerpo yen'é ca'á chí n'deé cucááv ndís'ti. Nadii' ní chuú, ní taachi nache'é ní pan mii' ní nan'gaacú ní yen'e 'úú cuen'e daa'ma'. ²⁵ Cuayíivi chí che'é ní pan 'cūú Jesús sta'a ntúu' yā taza chí s'née' vino ní nga'a yā: Vino che'eti taza 'cūú ní tan'dúúca yuúu' yen'é 'tíicá. Ndúúcu yuúu' yen'é idi'ni 'áamá compromiso chí ngai. Nadii' ní chuú ní taachi nang'i ní vino mii' nan'gaacú ní yen'e 'úú cuen'e daa'ma'. ²⁶ Maa' ní taachi che'é ní pan 'tíicá, ní cu'ú ní vino yen'e taza 'tíicá, tuu'mi ní chí'ni ní 'i'ni'yā chí Jesucristo chí yā caavā ndís'ti. Nadii' ní Cena 'cūú ndí' tiempo chí ndaa Jesucristo taama vmné'ēe.

Yen'e táacā cuuvi che'e yú Santa Cena yen'e Señor Jesucristo

²⁷ 'Ii'nyān chi nge'é yā pan yen'e Cena 'cūū ní ng'i ntūūn yā vino yen'e taza yen'e Santa Cena yen'e Jesucristo, canéé chi canéé ndúúcu staava yen'é yā dēēve nanáán Dendyuūs. Nduuti chi nguée dēēve staava yen'é yā nanáán Dendyuūs taachi che'é yā Cena miiⁿ, tuu'mi ní diiⁿ nuu'ndi yā contra cuerpo yen'e Señor Jesucristo ndúúcu yuuūn yē'e yā dendu'ū, ti nguée diiⁿ yā respetar Jesucristo. ²⁸ Caava chūū 'áamá 'áamá 'ii'nyān chi nen'é yā che'é yā yen'e Santa Cena yen'e Señor Jesucristo, canéé chi n'diichi maán yā ndúúti chí dēēve staava yen'é yā nanáán Dendyuūs. Taachi dēēve staava yen'é yā nanáán Dendyuūs tuu'mi ní cuuvi che'e yā pan yen'e Santa Cena yen'e Señor Jesucristo, ní cu'ú yā vino yen'e taza yen'e Cena 'cūū. ²⁹ 'Ii'nyān chi nge'é yā ní ng'i yā yen'e Cena yen'e Señor Jesucristo ní nguée nacáadiinúūn yā yen'e cuerpo yen'e Jesús chí ch'ii caava s'uúūn, Dendyuūs diiⁿ yā castigar 'ii'nyān miiⁿ. Véé nuu'ndi yen'é yā nanáán 'iivú Ndyuūs. Maán yā dinuun'ndi yā ní diiⁿ yā chí cuuvi castigado yā. ³⁰ Cáává chí diiⁿ ní 'túúca, 'yaa' n'dái ndís'tií ní duuva nī, ní ná'a nī ní ngíita nī, tanán'á ní ch'ii ní nguaa' ndís'tií. ³¹ Nduúti chí s'uúūn n'diichi maa' yú chí n'daacá canee yú nanáán Ndyuūs yen'é yú, Ndyuūs nguée diiⁿ yā castigar s'uúūn. ³² Taachi 'iivú Ndyuūs n'diichi yā nuu'ndi yen'é yú ní nguée dēēve staava yen'e yú taachi che'é yú Santa Cena yen'e Jesucristo, tuu'mi ní téé yā 'aama castigo s'uúūn. Níicú nadacadíinuu' yú yen'e nuu'ndi yen'e yú. Ní 'íicú nguée canee yú condenado tan'dúúca tanán'á 'ii'nyān yen'e i'nyee'di 'cūū chí nguée i'téenu yā 'iivú Ndyuūs.

³³ Maa' ní ndís'tií hermanos yen'é, taachi nduuvidaama' ní ní che'é ní Santa Cena yen'e Jesucristo 'cucetinee ngiinú ní ti ndaa tanán'á hermanos yen'é ní. ³⁴ Nduuti chí 'áamá 'ii'nyān cuuicú yā, canéé chí che'é yā na vaacú yā. Tuu'mi ní nducyaaca ní nduuvidaama ní na yaacú ní che'é ní Santa Cena yen'e Señor Jesucristo. 'Tíicá cuuvi che'é ní pan ní ng'i ní vino ní diiⁿ ní respetar Señor Jesucristo. Ní n'diichi Ndyuūs chí nguée véé nuu'ndi yen'é ní. Tan'dúúca tanán'á chí véé 'úú caa' má' yen'e taachi ndaa ní cunee ndúúcu ní.

12

Yen'e nducuéⁿ chí Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs téé yā s'uúūn ti yen'é Señor Jesucristo

¹ Maa' ní 'úú nen'é idinguún yen'e chí nca'a Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uúūn. Nen'é chí cadíinuu' ní chuū. ² Ndís'tií chí nguée 'ii'nyān yen'e ndaata Israel ndís'tií, ti taachi 'āa cuée i'teenú ní Señor Jesucristo diiⁿ ní tan'dúúca costumbre yen'é ní ní stéenu ní

ídolos chí nguée cuuvi caán'maⁿ. ³ Nen'é chí ndís'tií cadíinúūn ní chuū. 'Ii'nyān chí canee ndúúcu Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs ní nga'á yā nduudu cuaacu yen'é Dendyuūs, nguée cuuvi caa' má' yā contra yen'e Jesucristo. 'Ii'nyān chí nga'á yā chí Jesucristo ní 'iivú Ndyuūs yen'e yā, nga'a yā 'túúca ti Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs diiⁿ yā chí 'túúca chí nga'á yā.

⁴ Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā ntiinyuⁿ s'uúūn chí 'āa vi'i caā ntiinyuⁿ yen'e 'áamá 'áamá s'uúūn. Ní tee yā poder s'uúūn chí cuuvi diiⁿ yú ntiinyuⁿ miiⁿ chí 'āa vi'i caā. Níicu véé 'áamá n'dyá'ā Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs. ⁵ Idiin yú n'dee náán ntiinyuⁿ chí 'āa vi'i caā chí yen'e 'iivú Ndyuūs, naati nducyaaca ntiinyuⁿ miiⁿ ní yen'e 'áamá n'dyá'ā 'iivú Ndyuūs. ⁶ N'dee náán ntiinyuⁿ yen'e Dendyuūs véé chí idiin yú ní Ndyuūs nginee yā 'áamá 'áamá s'uúūn. ⁷ Ndyuūs tee yā Espiritu N'dai yen'é yā s'uúūn ní Espiritu miiⁿ nginee s'uúūn. Ní s'uúūn cuuvi cunnee yú nducyaaca 'ii'nyān chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. ⁸ Espiritu N'dai miiⁿ ní cunnee tanán'á 'ii'nyān chí nga'á n'dáaca yā nduudu yen'é Ndyuūs. Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs nginee na'a 'ii'nyān chí cuuvi caa' má' yā ndúúcu vaadi deenú ca. Dámaán 'áamá n'dyá'ā Espiritu N'dai miiⁿ diiⁿ chuū. ⁹ Ní Espiritu N'dai miiⁿ ní nginee nducyaaca 'ii'nyān chí i'téenu cá yā Dendyuūs. Ní Espiritu N'dai nginee ná'ā 'ii'nyān ní ca'á poder miiⁿ 'ii'nyān s'uúūn chí 'ii'nyān s'uúūn cuuvi diiⁿ yā chí nduúvā yen'é 'ii'nyān chí ngiitā. ¹⁰ Espiritu N'dai miiⁿ ca'á na'a 'ii'nyān chí idiin yā vaadi n'giinuú ní nga'a poder ná'ā 'ii'nyān chí cuuvi candé yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Espiritu N'dai miiⁿ ní diiⁿ chí ná'ā 'ii'nyān cuuvi déenu yā chēe 'ii'nyān nga'á yā caavā Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs o cáavā espíritu yen'e yáá'ngiinúū. Ní Espiritu N'dai ca'a ná'a yā poder chí caa' má' yā n'dee náán davaacu, ní ná'a yā chí ca'á yā chí'ín chí nen'e caán'ma' nduudu miiⁿ. ¹¹ 'Áamá n'dyá'ā Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā poder 'áamá 'áamá s'uúūn chí cuuvi diiⁿ yú ntiinyuⁿ yen'é yā tan'dúúca chí nē'e yā.

S'uúūn ní tan'dúúca chí s'uúūn ní 'áamá cuerpo nūu' s'uúūn

¹² Tíicá véé 'áamá cuerpo yen'é yú ní nééné n'dee náán chí véé yen'e. Ní ndúúcu n'dee náán chí véé yen'e, ní yen'e 'áamá cuerpo nūu', 'túúca. Cucáavā chí yen'e Jesucristo s'uúūn, tuu'mi s'uúūn ní tan'dúúca chí s'uúūn ní 'áamá cuerpo nūu' s'uúūn. Ní cuerpo miiⁿ ní Jesucristo miiⁿ. ¹³ Tí cáavā Espiritu N'dai yen'é Ndyuūs miiⁿ ngeedinuūn' ní yú ní maa' ní s'uúūn ní yen'e 'áamá cuerpo s'uúūn. Nduuti chí 'ii'nyān Israel chí judíos s'uúūn, o

'i'in'yān griegos s'uuúu o 'i'in'yān chi snéé caadi 'i'yu s'uuúu, o 'i'in'yān chi dii' ntiinyu' caáva maán yā s'uuúu, nducyaaca s'uuúu ní ye'e 'áamá Espíritu N'dai ye'e Dendyuús.

¹⁴ Tíicā cuerpo ye'e yú, ní nguée 'áamá n'dyá'nā nūu' ti 'yaa' n'dái ye'e. ¹⁵ Nduúti chi ca'a yú chí ngíi ngan'a ní mii' ní caa'ma': Caati 'úu nguée 'áamá ta'a 'úu nguée ye'e cuerpo ye'e yú. ¿'Áá nadacadiínuu' ní chi caáva chii' chi ca'a ca'a yú, ní ca'a yú nguée ye'e cuerpo ye'e yú? Nguée tíicā. ¹⁶ Nduúti chi vee' yú chí ngíi ngan'a ní mii' ní caa'ma': Caati 'úu ní nguée 'áamá nduutinaa' 'úu nguée ye'e cuerpo ye'e yú. ¿'Áá nadacadiínuu' ní chi caáva chii' chi ca'a vee' yú, ní vee' yú nguée ye'e cuerpo ye'e yú? Nguée tíicā. ¹⁷ Nduuti chi nuu'ma' cuerpo ye'e yú ní 'áamá nduutinaa' yú tuu'mi ní t'aacá cuúvi 'caandivee' yú? Ní nduúti chi nuu'ma' cuerpo ye'e yú ní vee' yú tuu'mi ní t'aacá cuúvi 'táa'nu' yú? ¹⁸ Dendyuús s'née' yā ca'áamá ca'áamá chi canee ye'e cuerpo ye'e yú na lugar naachi canee iinú yā. ¹⁹ Nduuti chi cuerpo ye'e yú ní 'áamá parte nūu' ¿tií cané nducué'e cuerpo ye'e yú? ²⁰ Tíicā Dendyuús di'n'dái yā 'áamá cuerpo ye'e yú chi n'dee náá' chi vee naati véé 'áamá cuerpo ye'e yú.

²¹ Nduuti chi nduutinaa' yú chí ngíi ngan'a ní mii' ní caa'ma' ye'e ta'a yú 'tíicā: Dii ta'a, nguée dichí'vē di. 'Tíicā ntúu' tii' ra yú ní caa'ma' ye'e ca'a yú 'tíicā: Díí ca'a, nguée dichí'vē di. Nguée cuuvi 'tíicā. ²² Dendu'ú chi sné na cuerpo ye'e yú chí duúvā ní 'lín' chi nguée dii' yú cuenta ye'e, chíi' chi neenē dichí'vē s'uuúu. ²³ Dendu'ú chi ye'e cuerpo ye'e yú chí nacadiínuu' yú chí nguée importante, chuú ní dii' yú cuidado ye'e tan'dúucā chí ch'ette ca. Dendu'ú ye'e cuerpo ye'e yú chí nguée ne'e yú chí 'i'in'yā' n'diichi yā chí n'dii yú ndúucū catecai yú. ²⁴ Tanán'a parte ye'e cuerpo ye'e yú 'āa n'daacā canee 'āa tiiní caā. Dendyuús dii' yā cuerpo ye'e yú ní dii' yā chí cundeē ca yú cuidado ye'e nducué'e chí nadacadiínuu' yú chí nguée importante ye'e cuerpo ye'e yú. ²⁵ Chuú ní dii' Dendyuús chí nducué'e parte ye'e cuerpo n'daacā dii' ntiinyu' ye'e cuerpo ye'e yú. Ní nducué'e cuerpo ye'e yú dii' yú cuidado 'áamá parte ye'e yú ndúucū táamá parte ye'e yú. ²⁶ Nduuti chí dii' yú cuidado ye'e 'áamá dendú'ú nūu' ye'e cuerpo ye'e yú ti dii' sufrir, tuu'mi ní nuu'ma' ch'ette cuerpo ye'e yú dii' sufrir. Nduuti chí dich'ette yā 'áamá dendú'ú ye'e cuerpo ye'e yú tuu'mi ní núu'ma' cuerpo ye'e yú ní yeenú taavi.

²⁷ Chuú chí caa'ma'. Maa' ní nducyaaca ndis'tií ní ye'e cuerpo ye'e Cristo Jesús. Ní ca'áamá ca'áamá ní véé parte ye'e cuerpo ye'e Cristo Jesús. ²⁸ Ndyuús tee yā ntiinyu'

ca'áamá ca'áamá s'uuúu chí i'teenu yú Jesucristo. Vmnaán vmnaa' ca'a yā ntiinyu' chí ch'ette ca chí ntiinyu' ye'e apóstoles chí dichó'ó Dendyuús. Cuayiivi ní tee yā tanán'a yú ntiinyu' ye'e profetas chí ndēē yú nduudu ye'e 'iivú Ndyuús. Cuayiivi ní tee yā tanán'a yú ntiinyu' chí maestros ye'e nduudu ye'e Ndyuús. Ní tanán'a yú Ndyuús tee yā ntiinyu' s'uuúu chí dii' yú vaadi n'giinu. Tuu'mi ní tee yā tanán'a yú ntiinyu' chí dii' yú chí induúvā ye'e 'i'in'yā. Tee yā tanán'a yú ntiinyu' chí cunnee yú 'i'in'yā. Tee yā tanán'a yú ntiinyu' chí caa'ma' ntiinyu' yú ye'e 'i'in'yā' chí cunnee yā 'i'in'yā' chí dii' yā ntiinyu' ye'e Ndyuús. Ní tee yā ntiinyu' tanán'a yú chí ngan'a yú n'dee 'náa' davaacu. ²⁹ ¿'Áá nadacadiínuu' ní chí nducyaaca yú apóstoles? ¿'Áá nadacadiínuu' ní chí nducyaaca yú profetas chí ndēē nduudu ye'e 'iivú Ndyuús? ¿'Áá nadacadiínuu' ní chí nducyaaca yú maestros ye'e nduudu ye'e Ndyuús? ¿'Áá nducyaaca yú dii' yú vaadi n'giinu? ³⁰ ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi dii' yú chí nduuvā ye'e 'i'in'yā'? ¿'Áá nducyaaca yú ngan'a yú n'dee 'naa' davaacu? ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi caa'ma' yú chí ne'e caa'ma' táamá davaacu? Nguée 'tíicā. ³¹ Cané chí dii' yú ntiinyu' ye'e Dendyuús tan'dúucā chí Dendyuús ne'e yā chí dii' yú. Ní caavā s'uuúu ní ntiinyu' mii' ní n'daacā ca. Maa' ní 'úu 'cuu'mi' ndis'tií táacā cuuvi chí dii' yú chí más cā n'daacā ca.

13

Ye'e vaadi ne'e chí ch'ette n'dai

¹ Nduuti chí s'uuúu caa'ma' yú tan'dúucā chí ngan'a 'i'in'yā' chí deenu, o tan'duucā chí ngan'a ángeles, ní nguée ne'e yú nducyaaca 'i'in'yā', tuu'mi ní nduudu ye'e yú tan'duucā 'áamá cū 'lín' chí n'geecu, o tan'dúucā 'áamá cu'u lata chí di'cucēcū yú. ² Nduúti chí Ndyuús tee yā ntiinyu' s'uuúu chí cuuvi caa'ma' yú dendú'ú chí cucúhí, ní nduuti chí cadíinuu' yú nducué'e chí ye'e Ndyuús chí nguée deenu tanán'a yā, ní nducué'e vaadi deenu chí ye'e i'yeedí' cū, ní nguée ne'e yú nducyaaca 'i'in'yā', tuu'mi ní chíi' chí dii' yú nguée dichí'vē nanáa' Dendyuús. Ní nduuti chí i'teenu ca yú Dendyuús chí cuuvi caa'ma' yú ye'e 'áamá yīcū 'tíicā: N'dii yīcū, diví ní ye'e 'muu', ní yīcū mii' ca'ā taama lado. Ní nduuti chí nguée ne'e yú nducyaaca 'i'in'yā', tuu'mi ní chíi' chí dii' yú nguée dichí'vē nanáa' Dendyuús. ³ Nduúti chí ca'a yú nducué'e chí véé ye'e yú 'i'in'yā' chí nguée ye'e yā, ní 'áará chí ca'a yú maa' cuerpo ye'e yú chí 'i'in'yā' cuucú yā s'uuúu cucáavā chí ngan'a yú nduudu cuaacu, ní nguée ne'e yú nducyaaca 'i'in'yā', tuu'mi ní

ngués de'ē vee chi diin yú chi dichíí'vē nanáa' Dendyuūs.

⁴ Nduúti chi s'uuú' ní ne'e yú nducyaaca 'iin'yā' ní ngués caa'ma' taa' yú ndúúcu 'iin'yā' ní cuchē yú tanducué'e tuu'mi ní neene n'dai yú. Nduúti chi s'uuú' ne'e yú nducyaaca 'iin'yā' ní ngués nguē yú chíi' chi naa' yú chi véé ye'e 'iin'yā'. Ní ngués nadacadiínuu' yú chi ch'ēte n'dai yú. Ní ngués maā' yú caa'ma' yú chi ch'ēte n'dai maā' yú. ⁵ Nduúti chi s'uuú' ne'e yú nducyaaca 'iin'yā' ngués a fuerza diin yú dámaā' chíi' chi ne'e yú. Ní ngués nadacadiínuu' yú dámaā' ye'e maa' yú, naati nginne yú 'iin'yā' chí dí'vaachi. Ní cuchē yú taachí 'iin'yā' s'ee' dí'vaachí yā s'uuú'. Ní ngués nadacadiínuu' yú ye'e chí ngués n'daacā. ⁶ Nduuti chi s'uuú' ne'e yú nducyaaca 'iin'yā' ngués yeenu yú taachi táamá 'iin'yā' dii' yā chí nguē n'daacā, ti yeenu yú taachi 'iin'yā' dii' yā dendu'ú chí n'daacā. ⁷ Nduuti chi s'uuú' ne'e yú nducyaaca 'iin'yā' tuu'mi ní cuchē yú tanducué'e dendu'ú chí ch'ó'oo ndúúcu yú. Ní ngués i'teenu yú tanducué'e dendu'ú chí n'giindivee' yú chí 'iin'yā' nga'a ye'e táamá 'iin'yā' ye'e chí ngués n'daacā idií' yā. Ní cunee yínu yú nducué'e chí n'daacā. Ní cuchē yú ye'e tanducué'e dendu'ú chí diitu n'dái taachí ch'ó'oo ye'e yú.

⁸ Nduuti chi s'uuú' ne'e yú nducyaaca 'iin'yā', tuu'mi ní 'áamá canee yú ndúúcu vaadi ne'e ye'e Dendyuūs chí 'áamá cūné ndúúcu yú. Ndaā tiempo chí profetas chí nga'a nduudu ye'e Dendyuūs 'āā ntéé caa'ma' yā 'tiicā. Ní 'iin'yā' chí nga'a yā n'dee 'nāā' davaacu 'āā ntéé caa'mā' yā 'tiicā. Ní vaadi déenū ntūū' chí 'iin'yā' nga'a ní cho'oo yé'ē. Dámaā' canee vaadi ne'e. ⁹ Maa' ní caa'ma' yú nduudu ye'e Dendyuūs tan'dúúca chí n'gi'í yā s'uuú' naati Ndyuūs ngués ch'ín'í yā s'uuú' vaadi déenū ye'e tanducué'e. ¹⁰ Taachi ch'ó'oo tanducué'e dendu'ú chí cané chí cuchíi tuu'mi ní deenu yú nducué'e, ngués dámaā' 'téé nūu'.

¹¹ Taachí sa'n'a 'lín' 'úú, nga'a' tan'dúúca chí nga'a' da'cáiyā ní nadacadiínú' tan'duucā da'cáiyā. Taachí chí ch'ēte 'úú 'āā ntéé dii' tan'dúúca da'cáiyā. ¹² Maa' ní inaa' yú tanducué'e tan'dúúca chí inaa' yú ch'ēti 'áamá espejo yaā' yāāi', ní ngués inaa' yú n'daacā. Cuayiivi miin' ní n'diichi yú 'iivú Señor Jesucristo dánaa' dánaa' yú. Maa' ní 'téé nuū' deenu yú. Cuayiivi miin' ní snaa' yú tan'dúúca 'iivu Señor Jesucristo n'diichi yā s'uuú'. 'Tíicā snaa' yú. ¹³ Na vida ye'e s'uuú' véé 'iinū' chí n'daacā. Véé chí i'teenu yú Dendyuūs, ní véé chí canee ngiinu yú chí dii' Dendyuūs ndúúcu yú, ní véé chí ne'e yú Dendyuūs. Nduu 'iinū' naa' chuú ní chíi'

chí ch'ēte n'dai, ní chíi' chí ne'e yú 'iivú Dendyuūs ní ne'e yú nducyaaca 'iin'yā'.

14

Ye'e chí 'iin'yā' nga'a' yā táamá davaacu

¹ Nducué'e chí dii' yú cané chí dii' yú chí n'daacā, ti ne'e yú nducyaaca 'iin'yā'. Véé ntiinyu' ch'ēte ye'e Ndyuūs. Ntiinyu' miin' chuú chí vmnāā' vmnaa' chí ndis'ti' cuuvi ne'e ní chí dii' ní. Chíi' chí caa'mā' ní nduudu cuaacu chí Ndyuūs chí'í yā ndis'ti'. ² Áamá hermano ye'e yú chí nga'a' táamá davaacu chí n'dáā' chí ngués déenū yú, hermano miin' ngués nga'a' sa ndúúcu 'iin'yā' ti nga'a' sa ndúúcu Ndyuūs. S'uuú' nguē n'giindivee' yú nduudu miin', naati Ndyuūs n'giindivee' yā, ní hermano miin' nga'a' sa ye'e espíritu ye'e maa' sa. ³ 'Iin'yā' chí nga'a' yā nduudu ye'e Ndyuūs na veedi dii' yā chí hermanos chí i'téenu cá yā Ndyuūs. Ní ca'cuee' yā hermanos. Ní cá'a yā 'viich'ētíínūu' hermanos. ⁴ 'Iin'yā' chí nga'a' yā nduudu chí n'dáā' chí ngués déenū taná'a' 'iin'yā', 'iin'yā' miin' ngi'cuee' maā' yā. Ní 'iin'yā' chí candē nduudu ye'e Ndyuūs chí n'giindivee' taná'a' yā, 'iin'yā' miin' ngi'cuee' yā taná'a' yā chí snūū' yaacū.

⁵ Ne'e chí nducyaaca ndis'ti' cuuvi caa'mā' ní taná'a' davaacu chí n'dáā' naati n'daacā ca chí caa'mā' ní nduudu ye'e Ndyuūs na veedi ní n'giindivee' yā 'iin'yā'. 'Iin'yā' chí nga'a' yā taná'a' davaacu chí n'dáā' chí ngués deenu yú, 'iin'yā' s'ee' ngués ca'cuee' yā s'uuú'. Dámaā' n'giindivee' yú nduuti chí táamá yā caa'mā' yā de'ē ne'e caa'ma' nduudu miin'. ⁶ Ndis'ti' hermanos ye'e, ndúúti chí 'úú ndaā' ní caa'mā' ndúúcu táamá davaacu chí n'dáā' chí ngués n'giindivee' ní, 'táácā cuuvi cunneé ndis'ti'? Naati nduuti chí caa'mā' na veedi tuu'mi ní cuuvi caa'mā' ye'e cosas chí cuchí, o ye'e nduudu cuaacu chí n'dai chí ye'e Ndyuūs. Tuu'mi ní cuuvi 'cuēetinee' ní tan'dúúca chí nga'a' nduudu ye'e Ndyuūs, ní ca'cuee' ndis'ti'.

⁷ Taachí 'iin'yā' itii'ví yā 'áamá flauta, o tuu'ví yā 'áamá guitarra, ní ngués n'daa' tono chí itii'ví yā, o tuu'ví yā tuu'mi ní 'táácā cuuvi deenū taná'a' 'iin'yā' de'ē música chí itii'ví yā o tuu'ví yā? ⁸ Nduuti chí 'áamá soldado itii'ví yā trompeta ye'e música ye'e caanda, ní nguē n'dáā' tono chí itii'ví yā, 'táácā cuuvi deenū taná'a' soldados ní cuundiyaā' yā chí 'āā ndaā caanda? ⁹ 'Tíicā ntūū'. Nduuti chí ndis'ti' ní caa'ma' ní ndúúcu nduudu chí ngués deenu taná'a' yā 'táácā tuumicadiínú' yā chí nga'a' ní? Ndis'ti' ní dii' ní tan'dúúca chí nga'a' ní na 'yúúné. ¹⁰ Néené n'dee 'nāā' davaacu véé 'iinyeē'dí' cūū. Ní 'iin'yā' cuuvi caa'mā' yā maa' na nduudu ye'e yā

nducuéⁿ ē chi neⁿé yā ní tanán^a 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe yā. ¹¹ Nduuti chi 'úú nguεε n'giindiveéⁿ nduudu yeⁿe tanán^a 'iⁿyāⁿ tuu'mi ní 'iⁿyāⁿ miiⁿ canée yā tan'dúú^{cá} 'áámá 'iⁿyāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿi. 'Tíicá ntuⁿ, 'úú ní caneé tan'dúú^{cá} 'áámá 'iⁿyāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿi ti nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe. ¹² Ndis'tiⁿ chí neⁿé ní díiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ ch'εεte yeⁿe Ndyuūs, ngiicá ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chí téé yā ntiiⁿnyuⁿ ndis'tiⁿ, ntiiⁿnyuⁿ chí cuuvi ca'cuéⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs 'iⁿyāⁿ. Ní 'íicú 'iⁿyāⁿ cuuvi déénu ca yā yeⁿe Ndyuūs.

¹³ 'Iⁿyāⁿ miiⁿ chí caaⁿmaⁿ yā táámá davaacu chí n'dááⁿ canéⁿ chí ngiicá yā Ndyuūs de'ε chí neⁿé caaⁿmaⁿ nduudu chí caⁿa yā. Ní cuuvi caaⁿmáⁿ yā tanán^a yā nduudú miiⁿ. ¹⁴ Nduuti chí 'úú caaⁿmáⁿngua^a ndúú^{cú} táámá davaacu chí n'dááⁿ ní nguéé deenú chíiⁿ chí caaⁿmáⁿ tuu'mi ní dámaāⁿ espíritu yeⁿe caaⁿmaⁿ. Ní 'úú ní nguéé tuumicadiinúⁿ dé'ε vεε chí caaⁿmáⁿ. ¹⁵ ¿De'ε díiⁿ tuu'mi? Caaⁿmaⁿngua^a ndúú^{cú} nduudu na veedi ní espíritu yeⁿe ní túúmícadíinúⁿ chíiⁿ chí díiⁿ. Ní caatá ndúú^{cú} nduudu na veedi ní espíritu yeⁿe ní túúmícadíinúⁿ chíiⁿ chí caatá denduⁿ. ¹⁶ Nduúti chí ndis'tiⁿ caaⁿmaⁿngua^a ní ndúú^{cú} táámá davaacu chí n'dááⁿ ní ngaⁿa ní 'tíicá: N'dií Ndyuūs, gracias ní ndúú^{cú} espíritu yeⁿe ní, tuu'mi ní ¿táácá cuuvi caaⁿmaⁿ tanán^a yā chí 'tíicá chíiⁿ chí ngaⁿa ní? ¹⁷ Áará chí n'daacá ngaⁿa ní, nguéé kunnee ní 'iⁿyāⁿ chí caⁿa yā yaacú. ¹⁸ 'Úú Pablo nca^aá gracias Ndyuūs yeⁿe yú chí ngaⁿa cá n'deeé 'nááⁿ davaacu chí n'dááⁿ ndúú^{cú} espíritu yeⁿe nguεε ti ndis'tiⁿ. ¹⁹ Taachí ngaⁿa na yaacú n'daacá ca chí caaⁿmáⁿ nyuⁿu nduudu na veedi chí 'úú cadíinúⁿ ní 'iicu ca'cuéⁿ tanán^a yā, ti 'úú ngaⁿa ta ndiíchi mil nduudu táámá naaⁿ davaacu chí n'dááⁿ chí nguéé itúúmícadíinuuⁿ tanán^a yā.

²⁰ Ndis'tiⁿ hermanos yeⁿe, nguéé nadacadiinuuⁿ ní tan'dúú^{cá} dá'caiyaá, o tan'dúú^{cá} 'áámá da'cuá'áa chí nguéé inadacadiinuuⁿ yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā 'tíicá ní. Maaⁿ ní nducueⁿé chí díiⁿ ní ní nadacadiinuuⁿ ní yeⁿe tan'dúú^{cá} saⁿa n'geete nadacadiinuuⁿ sa. ²¹ Canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíicá: 'Úú chí 'iivú Ndyuūs ngaⁿa chuū. 'Úú dichó^o 'iⁿyāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿi chí ngaⁿa yā nduudu cuaacu yeⁿe ndúú^{cú} táámá naaⁿ davaacu. Ndaa yā nanááⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé neⁿé yā 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe. 'Tíicá ngaⁿa Ndyuūs. ²² Cáá^vá chíiⁿ ní Ndyuūs ca^a yā poder 'iⁿyāⁿ chí caaⁿmáⁿ yā n'deeé 'naaⁿ davaacu chí 'iⁿyāⁿ nguéé tuumicadiinuuⁿ yā. Ní chíiⁿ chí n'giⁿi Ndyuūs ní 'aama seña chí poder yeⁿe yā cáá^va 'iⁿyāⁿ chí nguéé

i'téenu yā Ndyuūs. Nguéé caavā s'uuúⁿ chí i'téenu yú. 'Iⁿyāⁿ chí ca'cuéⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs ní ngaⁿa yā cáá^va s'uuúⁿ chí i'teenu yú nguéé ti cáá^va 'iⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā Dendyuūs yeⁿe yú. ²³ Nduúti chí 'iⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā 'iivú Ndyuūs, o 'iⁿyāⁿ chí canúúⁿ yúúⁿi, ndaa yā na yáacú ní nduuvidaamá yā ndúú^{cú} yú ní nducyaaca yú ngaⁿa yú davaacu chí n'dááⁿ. ¿Áá nguéé caaⁿmáⁿ yā chí s'uuúⁿ ní loco yú? ²⁴ Nduúti chí nducyaaca ní ca'cuéⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs na veedi ní ndaa 'áámá 'iⁿyāⁿ ch'εeti yaacú, 'iⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā 'iivú Ndyuūs o nguéé déénu yā 'iivú Ndyuūs yeⁿe yú, tuu'mi ní 'iⁿyāⁿ miiⁿ cuuvi díiⁿ yā sentir nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní nadacadiinúⁿ yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā na staava yeⁿe yā. ²⁵ 'Iⁿyāⁿ miiⁿ ní cuuvi deenú yā de'ε chí maáⁿ yā nadacadiinúⁿ yā na staava yeⁿe yā chí nguεε cuuvi n'diichí yā. Ní 'iⁿyāⁿ miiⁿ cundiitínⁿ díiⁿ yā ní cu'téenu yā Ndyuūs. Ní ngaⁿa yā 'tíicá: Cuaacu níiⁿnyúⁿ Ndyuūs caneé yā ndúú^{cú} ndis'tiⁿ.

Diiⁿ n'daacá ní tanducuéⁿ e ndúú^{cú} orden

²⁶ Ndis'tiⁿ ní 'tíicá díiⁿ ní taachi nduuvidaamá ní. Naⁿa ndis'tiⁿ ní candéε ní 'aama canción. Ní naⁿa ní ch'eeⁿnee listo ní chí ca'cuéⁿ ní tanán^a yā. Naⁿa ní ní ch'eeⁿnee listo ní chí caaⁿmáⁿ ní 'áámá nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs. Naⁿa ní ní caaⁿmáⁿ ní táámá naaⁿ davaacu chí n'dááⁿ naati n'nuúⁿ ní vmnaaⁿ vmnaaⁿ 'áámá hermano chí cuuvi caaⁿmáⁿ de'ε chí neⁿe caaⁿmaⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ. 'Tíicá cuuvi, ní cu'téenu cá ní yeⁿe 'iivú Ndyuūs. ²⁷ Damaāⁿ 'uuví o 'iinu ní 'aama 'aamá ní caaⁿmáⁿ ní ndúú^{cú} naaⁿ davaacu, nduudú chí n'dááⁿ, naati táámá ní ch'eeⁿnee listo chí caaⁿmáⁿ ní de'ε neⁿe caaⁿmāⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ. ²⁸ Nduuti chí nguéé véeⁿ 'áámá yā nguaaⁿ ndis'tiⁿ chí cuuvi caaⁿmaⁿ de'ε neⁿe caaⁿmāⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dááⁿ tuu'mi 'iⁿyāⁿ nguéé cuuvi caaⁿmáⁿ yā ndúú^{cú} davaacu chí n'dááⁿ naachi nduuvidaamá ní. Naati 'iⁿyāⁿ miiⁿ cuuvi ndúú^{cú} yá cúúⁿú cúúⁿú ndúú^{cú} Dendyuūs ndúú^{cú} davaacu chí n'dááⁿ. ²⁹ Taachí nduuvidaamá ní, 'uuví ní o 'iinu ní candéε ní nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs ní ca'aama ca'aama ní caaⁿmáⁿ ní nduudu na veedi ní tanaⁿa yā nadacadiinuuⁿ yā yeⁿe nduudu chí ngaⁿa ní. ³⁰ Ní nduuti Ndyuūs ní n'giⁿi yā 'áámá ndis'tiⁿ chí véeⁿ ní 'áámá nduudu yeⁿe yā chí caaⁿmáⁿ ní, tuu'mi ní 'iⁿyāⁿ chí candéε yā nduudu miiⁿ canée chí téé yā lugar chí caaⁿmáⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs. ³¹ 'Tíicá nducyaaca ní cuuvi caaⁿmáⁿ ní nduudu yeⁿe Ndyuūs ca'áámá ca'áámá ní. Tanán^a ní n'giindiveéⁿ ní. Ní 'tíicá ní cuuvi déénu cá ní yeⁿe Ndyuūs ní cu'téenu cá ní yeⁿe yā. ³² 'Iⁿyāⁿ chí caaⁿmáⁿ yā nduudu yeⁿe Ndyuūs deenu yā

de'ε tiempo chi caa'n'mán yā. ³³ Ndyuūs ne'n'é yā chi véé orden chεeti yāacū ye'n'é yā ní véé vaadi 'diīn. 'Tíicā ní ch'ee'néé 'diīn ní dendu'ū na staava ye'n'é ní. 'Tíicā cānee tanducué'n'é yāacū ye'n'é Ndyuūs. ³⁴ Taachi nduvidáámá ní n'daataá nguée tuumicadiīnuu' tá ye'n'e nducué'n'é chi nga'n'a yā chεeti yāacū, tuu'mi taachi ndaa tá ná vaacu tá cuuvi nítínguuneen ta isa'n'a ye'n'e tá. Nduuti chi 'áámá n'daataá nguée tuumicadiīnuu' tá ye'n'e nducué'n'é chi nga'n'a yā chεeti yāacū, tuu'mi taachi ndaa tá ná vaacu tá cuuvi nítínguuneen ta isa'n'a ye'n'e tá. Nduuti chi 'áama n'daataá cānee tá nduudu ye'n'é Ndyuūs chεeti yāacū, tuu'mi 'cuináa' tá.

³⁶ ¿'Áá nguée ne'n'é ní 'caandiveé' ní chi dinguú' ye'n'e ní? ¿Dé'ε ra tuu'mi? ¿'Áá ye'n'e ndís'tiī nduudu ye'n'e Ndyuūs o ndaa dámaāa' nanáa' ndís'tiī nduudu mii'?' ³⁷ Nduuti chi 'áámá sa'n'a nguaa' ndís'tiī nadacadiīnuu' sa chi cuaacu chi ntii'nyu' ye'n'é sa chiī' chi caa'n'ma' sa nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs, ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ca'cueé' yā sa'n'a mii', tuu'mi ní cuuvi deenu sa chíi' chi idinguú' tan'dúúca chi Ndyuūs chí'i' yā 'úú. ³⁸ Nduuti chi sa'n'a mii' nguée 'caandivee' sa nduudu ye'n'e, tuu'mi ní ndís'tiī nguée 'caandivee' ní nduudu ye'n'é sa.

³⁹ 'Tíicā diī' ní, ndís'tiī hermanos ye'n'é. Caa'n'má' ní nduudu cuaacu ní ca'á ní lugar chi 'ii'nyā' caa'n'mán yā táámá davaacu chí' n'dáá. ⁴⁰ Diī' n'daacá ní tanducué'n'é ndúúcu orden.

15

Jesucristo 'āā nnduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a

¹ Ndís'tiī hermanos ye'n'é, maa' ní chuū nga'n'a cuaacú ngii ndís'tiī nduudu ye'n'e evangelio chí' ndúúdu ngai ye'n'é Jesucristo. Chíi' 'āā nga'n'á, ní ngi'cueé' ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní n'giindivee' ní ní s'téenu ní. Ní 'aama canee n'daacá ní ná nduudu 'cūú. ² Cáāvā nduudu cuaacu ye'n'é Dendyuūs ndís'tiī ní nnguá'ai ní ye'n'é nuu'ndi ye'n'é ní nduuti chi 'áámá cānee na staava ye'n'é ní chíi' chi ca'cueé' ndís'tiī. Nduuti chí' ndís'tiī nguée i'téenu ní nguée dichíi'vε nduudu mii' cáāvā ndís'tiī.

³ Vmnáá' vmnaa' ní chi'cueé' ndís'tiī chεε chí' más ca importante tan'dúúca chí' Cristo chí'cueé' yā 'úú. Chuū chíi' chí' Cristo ní ch'iī yā cáāvā nuu'ndi ye'n'é yú tan'dúúca chí' canéé nguū' ndii cuáá' vmnaa' na libro ye'n'é Ndyuūs. ⁴ 'Ii'nyā' ní chíi'chi yā Cristo ní cho'ōo ndii 'iīnú nguuví ní Dendyuūs nadin'duuchi yā Cristo ye'n'e nguaa' tinán'a tan'dúúca chí' canéé nguū' na libro ye'n'é Dendyuūs. ⁵ Cuayiivi chí' Cristo nduuchi yā ye'n'e nguaa' tinán'a sa'n'a Pedro n'diichi sá

Cristo. Cuayiivi chí' cho'ōo chuū ní ndichu- uvi apóstoles n'diichi yā Cristo. ⁶ Cuayiivi mii' ní 'áámá tiempo nuu' nyu'u ciento her- manos nduuvidaamá yā ní n'diichi yā Cristo chí' 'āā nduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a. N'deeé cá yā ye'n'e nyu'u ciento hermanos snduuchi yā ndíi maa', naati duu'ví yā n'díi yā. ⁷ Cuayiivi mii' ní Jacobo, apóstol chí' ndεε nduudu ye'n'é Dendyuūs n'diichi ntúu' yā Cristo. Ní cuayiivi ní nducyaaca apóstoles n'diichi yā Cristo.

⁸ Cho'ōo 'yáá' n'dai nguuví ní 'úú, Pablo, n'diichi ntúu' Cristo, 'áará chí' 'úú nguée intiinaá' Cristo taachi canéé yā i'nyee'ndi 'cūú. ⁹ 'Úú, Pablo, nacadiinúu' chí' 'úú nguée n'daacá 'úú, tan'dúúca ye'n'e tanán'a apóstoles chí' cānee yā nduudu ye'n'é Ndyuūs. 'Úú nguée canéé chí' cuuvi apóstol ti vmnáá' vmnaa' can'daá 'ii'nyā' ye'n'é yāacū ye'n'é Dendyuūs, ti ne'n'é chí' 'ii'ntyé'n'é ca'á yā orden chí' caa'n'nú' yā 'ii'nyā' chí' na'n'a yā yāacū ye'n'é Ndyuūs. ¹⁰ Maa' ní 'úú 'aama apóstol 'úú tí' Ndyuūs diī' yā n'daacá n'dai nduucú. Caati Ndyuūs diī' yā n'daacá n'dai nduucú maa' ní 'úú idiī' ntii'nyu' ye'n'é yā. Ní chíi' chí' Ndyuūs diī' yā nduucú dichíi'vε. Nguée dámaā' 'úú chí' chi' ca' ntii'nyu' ye'n'é yā tí' Ndyuūs. Ndyuūs chí' diī' yā n'daacá n'dai nduucú ní canéé yā nduucú ní ginnee yā 'úú. ¹¹ Nguée de'ε véé ndii nduuti chí' 'úú o ná'a yā chí' cānee nduudu ye'n'é Ndyuūs, tí' nús'úu nga'n'a 'nū nduudu mii'. Ní ndís'tiī ní i'téenu ní nduudu mii'.

'Ii'nyā' ca'n'a yā nnduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a

¹² Ndís'tiī ní i'téenu ní chí' nga'n'a 'nū chí' Cristo nduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a. ¿Táácā cuuvi chí' nga'n'á ní chí' nguée nnduuchi 'ii'nyā' s'ee' ye'n'é nguaa' tinán'a? ¹³ Nduuti chí' nguée nnduuchi 'ii'nyā' s'ee' ye'n'é nguaa' tinán'a Cristo ntúu' ní nguée 'āā nduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a. Ní cuerpo ye'n'e Cristo canee na yáinyā' ndíi maa'. ¹⁴ Ndúúti chí' Cristo nguée 'āā nduuchi yā ye'n'e nguaa' tinán'a tuu'mi ní nduudu chí' nga'n'a 'nū nguée dichíi'vε. 'Tíicā ntúu' nguée dichíi'vε chíi' chí' i'téenu 'nū ye'n'e Cristo. ¹⁵ 'Tíicā ntúu' chíi' chí' nga'n'a 'nū chí' nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu yaadi nduuti chí' nguée 'tíicā. Naati nga'n'a cuaacú 'nū chí' Ndyuūs diī' yā chí' 'āā nduuchi Cristo ye'n'é nguaa' tinán'a. Nduuti chí' nguée nnduuchi tanán'a 'ii'nyā' ye'n'é nguaa' tinán'a 'tíicā ntúu' nguée 'āā nduuchi Ndyuūs Cristo ye'n'é nguaa' tinán'a. ¹⁶ Ndúúti chí' tanán'a 'ii'nyā' nguée nnduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a, 'tíica ntúu', Cristo nguée 'āā nduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a. ¹⁷ Nduuti chí' Cristo nguée 'āā nduuchi yā ye'n'é nguaa' tinán'a nguée dichíi'vε chí' i'téenu yú Ndyuūs. Ní s'uuú' canee yú condenado ndúúcu

nuuⁿndi yeⁿe yú. ¹⁸ Nduuti chi 'tíicá, tuuⁿmi ní 'iⁿ'yā chi 'āā i'téenu yā Cristo, ní maaⁿ ní 'āā n'díi yā, 'āā chindái yā ndúúcu nuuⁿndi yeⁿe yā. ¹⁹ Nduuti chi nguéé nduuchi Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā tuuⁿmi ní s'uúúⁿ chi i'teenú yú Cristo, nuúⁿmaⁿ neⁿe chí snée yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū neenē ndaachi yíinu yú nguéé ti tanáⁿ'ā 'iⁿ'yā.

²⁰ Naati cuaacu chi Cristo miiⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Cristo miiⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ chi nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā yeⁿe nducyááⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí n'díi. ²¹ Ti cáávā nuuⁿndi yeⁿe 'áámá saⁿ'ā Adán, canéé chí nducyaaca yú 'cuúvi yú. Ní cáávā chí diiⁿ 'aama saⁿ'ā Cristo miiⁿ, canéé chí nduuchi yú yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²² S'uúúⁿ ní yeⁿe Adán chí diiⁿ nuuⁿndi sa. S'uúúⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ nuuⁿndi s'uúúⁿ. Taachi 'iⁿ'yāⁿ diiⁿ nuuⁿndi yā tuuⁿmi canee chí 'cuúvi yā. S'uúúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uúúⁿ ní 'cuéeti nduuchi yú. ²³ Ti 'áámá 'áámá 'iⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúⁿcā chí itunééⁿ 'iⁿ'yāⁿ. Cristo 'āā nduuchi yā vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuayiivi taachi ndaaⁿ Cristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taama vmnéⁿ'ē, tuuⁿmi ní 'iⁿ'yāⁿ chí n'díi chí yeⁿe Cristo, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁴ Tuuⁿmi ní ndaaⁿ nguúvi chí 'cuúnu iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuayiivi taachi chó'oo tanducuéⁿ'ē chí Dendyuūs Chiida yú neⁿ'é yā chí chó'oo. Ní Cristo caaⁿ'maⁿ ntiinyúⁿ yā yeⁿe nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ndíi tiiⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcu poder yeⁿ'ē. Tuuⁿmi ní Cristo ncaⁿ'á yā Chiidá yā tanducuéⁿ'ē chí yeⁿe chí ngaⁿ'a ntiinyúⁿ yā. ²⁵ Ti maaⁿ ní Cristo miiⁿ canéé yā tan'dúúⁿcā 'áámá Rey. Ní taachi chí cuchéé yā yeⁿe tanducuéⁿ'ē enemigo yeⁿe yā, tuuⁿmi ní enemigos yeⁿ'é yā canéé yā tan'dúúⁿcā chí canéé yā mááⁿ ca'a Cristo; ²⁶ tuuⁿmi ní chí 'cuúnu enemigo yeⁿe Cristo chí vaadi ngii. Ní Cristo chichéé yā yeⁿ'ē. ²⁷ Dendyuūs 'āā ca'a yā nducuéⁿ'ē denduⁿ na ta'ā Cristo ní Cristo ngaⁿ'a ntiinyúⁿ yā yeⁿe tanducuéⁿ'ē. Ní nducuéⁿ'ē canee tan'dúúⁿcā chí canee maaⁿ ca'a Cristo. Cristo miiⁿ nguéé ngaⁿ'a ntiinyúⁿ yā yeⁿ'ē Chiidá yā naati Chiidá yā 'āā ca'a yā Cristo tanducuéⁿ'ē. ²⁸ Taachi Cristo chéé yā yeⁿe tanducuéⁿ'ē, tuuⁿmi ní Cristo, chí daiya Dendyuūs, ca'a yā nducuéⁿ'ē na ca'a Dendyuūs chí Chiidá yā. Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā canéé yā maaⁿ poder yeⁿ'ē Chiidá yā.

²⁹ ¿De'ē rá tuuⁿmi? Nduuti chí nguéé nduuchi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿de'ē cuúvi chí diiⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ chí ndéédínuuⁿniⁿ yā cáávā tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí n'díi? ¿De'ē cáávā idiíⁿ yā 'tíicá? Nduuti chí nguéé i'téenu yā chí 'iⁿ'yāⁿ chí n'díi caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

³⁰ 'Tíicá denduⁿ. ¿De'ē cuúvi chí 'úú cuneé ndúúcu cáándá chí 'iⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú

ndii hora miiⁿ? ³¹ Cuáácú chí nguúvi nguúvi 'iⁿ'yāⁿ neⁿe 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú cucáávā chí i'teenú Cristo. Cuáácú chí yeenú, ti cáávā Señor Jesucristo chí Señor yeⁿ'e yú ndís'tíi i'téenu ní Jesucristo ti 'úú ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo nanááⁿ ndís'tíi. ³² ¿De'ē chí cuúvi yeⁿ'é chí cuchéé yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ yāā Efeso chí diiⁿ yā nduúcu tan'dúúⁿcā 'iiti taaⁿ nduuti chí nguéé nduuchi 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā? Tuuⁿmi ní ngaⁿ'a yú 'tíicá: Che'e yú vaa, cu'u yú vaa, ti cavyaaⁿ ní 'cuúvi yú.

³³ Nguéé diiⁿ ní chí 'iⁿ'yāⁿ canche'eí yā ndís'tíi. Nduuti chí caⁿ'á ní ndúúcu 'iⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daacā idiíⁿ yā tuuⁿmi ndís'tíi cuúvi diiⁿ ní tan'dúúⁿcā chí idiíⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguéé n'daacā chí diiⁿ ní 'tíicá. ³⁴ Nadacadínuuⁿ ní chee chí diiⁿ ní. Ní diiⁿ ní cosa chí n'daacā. Ní nguéé dinuuⁿndi ní. Tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ nguéé deenú yā yeⁿ'e Dendyuūs. Chuú ní ngaⁿ'á yeⁿ'e ndís'tíi ní cuúvi 'cuináaⁿ ní.

Yeⁿ'e tan'dúúⁿcā chí 'iⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

³⁵ Nduuⁿ'v'í 'iⁿ'yāⁿ ní cuúvi caaⁿ'máⁿ yā chuu. ¿Táácá chí 'iⁿ'yāⁿ chí 'āā tináⁿ'ā chí nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā? Ní veeⁿ cuerpo ngai yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, ¿táácá canéé? ³⁶ Ndís'tíi chí ngaⁿ'a ní 'túúca nguéé nadacadínuuⁿ ní yeⁿ'e chí ngaⁿ'a ní. Ndís'tíi chí ngiiⁿ ní ndaata deenú ní chí ndaata miiⁿ canéé chí n'díi vmnááⁿ vmnaaⁿ chí dichíⁿ'v'ē ní ndéé ngú'í yeⁿ'ē. ³⁷ Ndaata miiⁿ chí ndís'tíi ngiiⁿ ní. ¿'Áá nguéé tan'dúúⁿcā 'áámá planta chí cuchíi, nduuti chí trigo, o nduuti chí niíⁿnuⁿ, o de'ē veeⁿ ndaata chí véé? ³⁸ Dendyuūs diiⁿ yā chí 'cuúita ca'áámá ca'áámá ndaata miiⁿ tan'dúúⁿcā chí neⁿ'e yā, ní 'āā vi'í cá ca'áámá ca'áámá yaata naaⁿ yeⁿ'ē ndaata miiⁿ. ³⁹ 'Tíicá ntúūⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguéé dáámá cuerpo yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ. 'Áā vi'í caá cuerpo yeⁿ'e 'iiti, 'āā vi'í caá cuerpo yeⁿ'e 'yáádá, ní 'āā vi'í caá cuerpo yeⁿ'e 'yáácu. ⁴⁰ Véé cuerpo yeⁿ'e cosa s'eeⁿ chí véé nanguuvi. Ní véé cuerpo yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí canéé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuerpo yeⁿ'e cosa chí véé nanguuvi ní deéve. Ní 'āā vi'í caá cuerpo chí ndééve yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴¹ 'Tíicá ntúūⁿ 'yá'a, ní 'íiyú, ní 'iínyúⁿ, ní nducyaaca ní deéve cá ní 'āā vi'í caá. Nguaaⁿ 'iínyuⁿ s'eeⁿ chí deéve, nguéé dáámá tí 'āā vi'í caá. ⁴² 'Tíicá ntúūⁿ cuerpo yeⁿ'e yú, chí yí yú ní choó cuerpo yeⁿ'e yú, naati taachi nduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'āā ntéé nuuⁿndi yú. ⁴³ Maaⁿ ní idínuuⁿndi yú ní 'cuináaⁿ yú cáávā cuerpo yeⁿ'e yú. Naati taachi nduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuuⁿmi ní cuerpo yeⁿ'e yú ní deéve, ní n'daacā canéé. ⁴⁴ Maaⁿ ní cuerpo yeⁿ'e yú ní yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuúvi yú. Ní taachi nduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā,

tuu'mi ní cuerpo ye'n'e yú ní ye'n'e espíritu. Nduuti chí vée cuerpo ye'n'e yú chí ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū, tuu'mi ní vée cuerpo ye'n'e yú chí ye'n'e espíritu.

⁴⁵ Canée nguū'ndii cuáá' vmnaa' na libro ye'n'e Dendyuūs 'tíicā: Dendyuūs dín'dái yā cuerpo ye'n'e sa'a Adán chí sán'a chí cunduuchi sá vmnáá' vmnaa'. Naati táamá Adán chí cuayiivi ní nguuví yā Jesucristo. Ní Jesucristo mii' ní ye'n'e vida chí espíritu chí canduuchi. Ní Jesucristo ca'á yā vida 'i'n'yā' s'een ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū chí vida chí ye'n'e espíritu. ⁴⁶ Nadacadiñnuu' ní ye'n'e chuū. Vmnáá' vmnaa' vée cuerpo tan'dúúca cuerpo ye'n'e s'uuū', ní cuayiivi vée cuerpo chí ye'n'e espíritu. ⁴⁷ Dendyuūs dín'dái yā Adán chí sa'a vmnáá' vmnaa' ye'n'e ya'a 'cūū. Naati sa'a cuayiivi mii' chíicá sa ná va'ai cheeti nguuví ní sa'a mii' chí Jesucristo. ⁴⁸ Nducyáacá 'i'n'yā' ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū canée ndúúcu cuerpo tan'dúúca 'i'n'yā' ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū. Nducyáacá 'i'n'yā' chí ye'n'e Cristo cuuvi canée ndúúcu cuerpo tan'dúúca cuerpo ye'n'e Jesucristo chí ye'n'e va'ai cheeti nguuví. ⁴⁹ Maa' ní cuerpo ye'n'e yú tan'dúúca cuerpo ye'n'e 'i'n'yā' ye'n'e i'n'yee'dí 'cūū. Cuayiivi ní ndaaca yú 'áamá cuerpo ye'n'e yú tan'dúúca chí vée na va'ai cheeti nguuví.

⁵⁰ Maa' ní chuū ngan'a ngii ndis'tii hermanos ye'n'e: Nduúcu cuerpo ye'n'e yú ndúúcu yuutē ye'n'e ndúúcu yuūu' ye'n'e nguée cuuvi ndaa yú na va'ai cheeti nguuví. Ndii nguée vée 'áamá cuaa' dendú'u chí nchoo ndúúcu chí nguée nngoō. ⁵¹ Cuin'diichi nī. 'Úú ní ngan'a 'n'gi'í ndis'tii ye'n'e 'áamá cosa chí 'i'n'yā' nguēe deenu yā. Nguée nducyaaca yú 'cuūvi yú. Naati Ndyuūs téé yā nducyaaca s'uuū' 'áamá cuerpo chí ngai tan'dúúca cuerpo ye'n'e yā chí ye'n'e espíritu. ⁵² Ní 'áamá tiempo 'lín' 'lín' nūu' tan'dúúca chí 'áamá ingaa' 'áamá in'gaadi nduutinaa' yú, máá' n'cheetē nūu', ní n'daa' cuerpo ye'n'e yú, taachi 'cuēecú trompeta chí ndii na 'cuiinu. Ní taachi 'cuēecu trompeta mii', tuu'mi ní 'i'n'yā' chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí maa' ní 'áá tiná'á ní nducuéen yā ye'n'e nguaa' tiná'á ndúúcu cuerpo ngai ye'n'e yā chí 'áá ntée choo. Ní 'tíicá ntúū'. S'uuū' chí i'teenu yú Jesucristo ní canduuchi yú, ní n'daa' cuerpo ye'n'e yú. ⁵³ Cuerpo ye'n'e yú chí ngoō. Ní Ndyuūs canée chí n'daa' yá cuerpo ye'n'e yú ní téé yā s'uuū' táamá cuerpo chí nguée nchoo. Cuerpo ye'n'e yú chí ngii, Ndyuūs canée chí téé yā s'uuū' táamá cuerpo chí 'áá ntée ndaa nguuví chí 'cuūvi. ⁵⁴ Taachi cuerpo ye'n'e yú chí ngii ní ngoo, 'áá n'daa' cuerpo ye'n'e chí nguée cuuvi ngii ndii nguée cuuvi chōō. Tuu'mi cuuvi cuaacu chí canée nguū'ndii cuáá'

vmnaa' na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā: Vida cuen'e daa'ma' mii' ní chiché ye'n'e vaadi ngii mii' ti 'áá ntée chí 'i'n'yā'. ⁵⁵ Vaadi ngii ní 'áá chō'ōo. 'Táacā cuuvi cuchéé vaadi ngii ye'n'e 'i'n'yā' chí nguée cuuvi 'cuūvi yā? 'Táacā cuuvi dii' vaadi ngii mii' tan'dúúca chí 'áamá 'iiti chí nga'a ti 'i'n'yā' ní ngii yā? Nguée cuuvi. ⁵⁶ Nuū'ndi mii' chí dii' yú, chíicá chí tee lugar vaadi ngii, ní ngii yú. Ní vaadi ngii mii' dii' tan'dúúca chí nga'a ti 'i'n'yā' ní ngii yā. Ley mii' chíicá chí dii' chí 'i'n'yā' deenu yā chí vée nuū'ndi ye'n'e yā. ⁵⁷ Nca'a yú gracias Ndyuūs, ti nginneé yā s'uuū' chí iché yú ye'n'e nducuéen chí ye'n'e yáá'n'guiinūu' cáávā Señor Jesucristo ye'n'e yú. ⁵⁸ Cáávā chuū ndis'tii hermanos ye'n'e chí ne'n'e taavi, 'cuēetinéen' n'daaca ní ndúúcu chíicá chí i'téenu nī. Ní nguée n'daa' chíicá chí i'téenu nī. Ní cuen'e daa'ma' dii' ní ntii'nyu' ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú. Ní deenú ní chí ntii'nyu' mii' ní vée chíicá vē.

16

Ye'n'e ofrenda caavā hermanos

¹ Maa' ní ne'n'e caa'má' ndis'tii ye'n'e ofrenda ye'n'e ní chí ca'á ní 'i'n'yā' chí i'téenu yā Jesucristo cáávā 'i'n'yā' ndaachí snée yá ní nguée dendú'u ye'n'e. Dii' ní tan'dúúca chí 'úú ngan'a ngii 'i'n'yā' ye'n'e taná'a yáacú s'een na yā'aa Galacia. ² 'Tíicá dii' nī. Nguuví vmnáá' vmnaa' ye'n'e ndēē chí domingo mii', ca'áamá ca'áamá ndis'tii ní cu'néen nī 'áá ví'í caa parte ye'n'e ní chí tunéen Ndyuūs chí ye'n'e nducuéen chí Ndyuūs tee yā ndis'tii. Ní ndis'tii ca'a ní ofrenda ye'n'e ní na ta'a 'i'n'yā' chí ngan'a ntii'nyu' ye'n'e yáacú. Ní taachi 'úú ndaa nguée canée chí ca'a ní ofrenda ye'n'e nī. ³ Ní taachi ndaa, 'úú dicho'o 'i'n'yā' chí ndis'tii ne'en nī chí candé yā ofrenda ye'n'e ní ndii yāá' Jerusalén. 'i'n'yā' mii' candé yā carta ye'n'e ndúúcu ofrenda ye'n'e nī. ⁴ Nduuti chí 'úú canée chí ca'a yāá' Jerusalén tuu'mi 'i'n'yā' s'een ca'a yā nduúcu.

Pablo ca'a yā chí ca'a yā yāa' s'een

⁵ Caneé chí cho'ó na yā'aa Macedonia. Ní taachi cho'ó na yā'aa mii' cuayiivi ní ndaa na yāa' Corinto ní cuneé ndúúcu ndis'tii. ⁶ Ne'n'e chí cūnēe ndúúcu ndis'tii tiempo chí 'iche. Ní cuayiivi ní ndis'tii cuuvi ca'a ní nduúcu 'téé nūu' naachi 'úú na'a' cuaa' cyúúni. ⁷ Nguée ne'n'e n'diichi ndis'tii taachi cho'ó yāa' vaacú nī, naati canée ngiinú chí ndaa n'diichi ndis'tii 'áamá tiempo nduuti chí Ndyuūs téé yā lugar 'úú. ⁸ Naati cuneé na yāa' Efeso ndii tiempo ye'n'e 'viicu ye'n'e Pentecostés. ⁹ Mii' ní vée n'dee ca ntii'nyu' chí dii'. Ní yāa' Efeso mii' tan'dúúca 'áamá cheendi va'ái chí ch'ete n'dai ní ndēēvée n'dai caavā 'úú, ti vée cá ntii'nyu' chí dii'.

Miiⁿ ntúúⁿ neene vεε 'iiⁿyāⁿ chi induuví táaⁿ yā yeⁿé.

¹⁰ Ndúúti chi ndaa saⁿā Timoteo nanááⁿ ndís'tiī, canéé chi diiⁿ nī recibir saⁿā miiⁿ tan'dúúcā 'áámá saⁿā chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿé Ndyuūs, ti saⁿā miiⁿ ní idiīⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs tan'dúúcā 'úú. ¹¹ Mar 'áámá ndís'tiī nguéé diiⁿ nī ndúúcu Timoteo tan'dúúcā chi saⁿā chi nguεε n'daacā, ní nguéé deenu sa. Cuaviivi taachi dicho'ó nī Timoteo miiⁿ cuaaⁿ cyúúní, dicho'ó nī saⁿa miiⁿ ndúúcu n'dai. Canee ngiinú chi ndaa sa ndúúcu tanáⁿā hermanos nanááⁿ 'úú.

¹² 'Úú neⁿé chi hermano Apolos ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī taachi ndaa tanáⁿā hermanos. Apolos miiⁿ nguéé neⁿe sa ndaa sa maaⁿ, naatí ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī taachi véé yaaⁿ sa.

Pablo diiⁿ yā saludar hermanos

¹³ 'Cueéte n'daacá nī ndúúcu cuidado. Ní 'cuetinéé n'daacá nī ndúúcu chi i'téenu nī chi yeⁿe Ndyuūs. Ní tan'dúúcā saⁿā n'geete diiⁿ yā ní 'túicā diiⁿ nī. Ní cunéé diitú nī. ¹⁴ Tanducuéⁿé chi diiⁿ nī, ní diiⁿ nī ti neⁿe nī Ndyuūs.

¹⁵ Ndís'tiī ní deenú nī chi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'āi saⁿa Estéfanos s'téenu yā Jesucristo vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi snee yā na yáⁿāa Acaya. 'Úú yaa'ví ndís'tiī chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ neⁿé yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi nginne nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿe yú. ¹⁶ 'Úú ngiicā ndís'tiī hermanos yeⁿé, chi 'caandiveéⁿ nī yeⁿe chi ngaⁿā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe va'ai Estéfanos ní cunneé nī 'áámá 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí idiīⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Dendyuūs. ¹⁷ Yeenú chi ndaa hermano Estéfanos ndúúcu hermano Fortunato ndúúcu hermano Acalco. N'daacā chi canéé yā ndúúcu nī na lugar yeⁿé. ¹⁸ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nduúvī n'dai yā na espíritu yeⁿé ní caⁿā yā nduúvī n'dai yā na espíritu yeⁿe nī dendú'ū. Canéé chi diiⁿ nī aceptar tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ chi diiⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

¹⁹ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿe yaācū yeⁿe yáⁿāa Asia dicho'ó yā saludos yeⁿé nī: N'dai nī, ngaⁿa yā. Saⁿa Aquila ndúúcu n'daataá Priscila ndúúcā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yaācū chi snéé yā ndavaacū yā dicho'ó yā saludos yeⁿe nī: N'dai nī, ngaⁿa yā. ²⁰ Nducyáácā hermanos ní dicho'ó yā saludos yeⁿe nī: N'dai nī, ngaⁿa yā. Ndís'tiī ní caaⁿmaⁿ nī 'túicā yeⁿe hermanos: N'dai yā, ngaⁿa nī. Ní ca'ā nī ta'a nī taachi diiⁿ nī saludar hermanos ti ndís'tiī ní neⁿé nī Dendyuūs.

²¹ 'Úú Pablo dingúúⁿ carta miiⁿ ndúúcu ta'á, ní: N'dai nī, ngaⁿá.

²² Nduuti chi 'áámá saⁿā nguéé idinéⁿe yā Señor Jesucristo yeⁿe yú 'āa cuuví yā condenado. Niiⁿnuⁿ niīⁿnuⁿ canee tiempo chi Señor Jesucristo yeⁿé yú cuuvi ndaa ntúuⁿ yā.

²³ Ní Señor Jesucristo yeⁿe yú téé yā ndís'tiī nducuénⁿé chi n'daacā yeⁿe yā. ²⁴ 'Úú neⁿé ndís'tiī ti ndís'tiī ní yeⁿe Cristo Jesús ndís'tiī. 'Túicā.

CARTA CUAYIIVI YE'N'E 'II'N'YÄ'N CHI SNÉE YÄ YÄÄ'N CORINTO

*Pablo idinguún yä carta 'cüü ye'e 'ii'nyä'n
ye'e yaacü na yäá'n Corinto*

¹ 'Úú Pablo 'úú. Ní Ndyuüs ne'ne' yä chi 'úú cuuvi 'áamá apóstol chí candéé nduudu cuaacu ye'e Jesucristo. 'Úú ndúú'cú Timoteo chí hermano ye'e yú idinguún carta 'cüü ye'e 'ii'nyä'n ye'e yäá'n Corinto chí ca'á yä yäacü ye'e 'iivú Ndyuüs, ní ye'e' nducyaaca 'ii'nyä'n chí i'teenú yä Jesucristo, 'ii'nyä'n chí snée yä na núu'má' yä'äa ye'e Acaya. ² Ndyuüs Chiida yú ndúú'cú Señor Jesucristo cuuvi téé yä s'uuú' cosa chí n'daacá ye'e' yä ní 'íicú cunee vaadi 'diiin ye'e' yä na staava ye'e' yú.

Pablo ch'eenú yä chíi

³ Dich'εετε yú Ndyuüs ti néené n'dai Ndyuüs Chiida yú chí Chiida Señor Jesucristo ye'e' yú. Ndyuüs Chiida yú ya'ai 'iinú yä s'uuú' ní tee yä 'viich'εεtínúu' s'uuú'. ⁴ Ndyuüs ye'e' yú itee yä 'viich'εεtínúu' nús'uu ye'e' tanducué'e' chí n'geenú 'nú ngii ti nús'uu ní cuuvi ca'á 'nú dáamá 'viich'εεtínúu' 'ii'nyä'n chí n'geenú yä ngii ndúú'cú dáamá 'viich'εεtínúu' chí Ndyuüs tee yä nús'uu. ⁵ Nús'uu ní n'geenú 'nú ngii n'deece ca cáávā chí idiin' 'nú ntiin'nyu' ye'e' Señor Jesucristo. Ní Señor Jesucristo tee ca yä 'viich'εεtínúu' nús'uu. ⁶ Maa' ní, nduuti chí n'geenú 'nú ngii, chuú ní cáávā ndís'tií cuuvi cuta'á ní 'viich'εεtínúu' ye'e' Ndyuüs ní cuuvi nguain'ái ní. 'Tiicá ntúu' ndís'tií cuuvi cucheé ní nducué'e' chí n'geenu ní ngii tan'dúú'cá chí nús'uu n'geenú 'nú ngii. ⁷ Ní canee ngiinú 'nú ye'e' ndís'tií chí cunee n'daacá ní. Ti deenú 'nú ti taachi ndís'tií n'geenu ní ngii tan'dúú'cá nús'uu 'tiicá ntúu' Ndyuüs tee yä, 'viich'εεtínúu' ndís'tií tan'dúú'cá chí tee yä nús'uu.

⁸ Ní ndís'tií hermanos ye'e' 'nú. Ne'ne' 'nú chí cadinuun' ní ye'e' tanduvéé vaadi caa'va chí cho'ó nuú' 'nú na yä'äa ye'e' Asia. Chíin chí ch'eenú taavi 'nú chíi ní néené n'deece ca, ní nadaciinúu' 'nú chí nguée fuerzas ye'e' 'nú chí cucheé 'nú ye'e' nducué'e' ti cuuvi 'cuuvi 'nú. ⁹ Nacaciinúu' 'nú chí ca'á yä orden chí 'cuuvi 'nú naati chuú ní chíi chí chí'i' nús'uu chí cu'téenu cá 'nú Ndyuüs chí nadacué'e' yä 'ii'nyä'n ye'e' nguaa' tiná'ä. Ní nguεε i'téenu 'nú ye'e' maá' 'nú. ¹⁰ 'Tiicá Ndyuüs nadanguá'ái yä nús'uu ye'e' pelligro chí 'äa chéé 'cuuvi 'nú. 'Tiicá ntúu' cunee ngiinú 'nú Ndyuüs chí nadanguá'ái

yä nús'uu ye'e' nducué'e' chí n'geenú 'nú ngii ní ye'e' chí ch'εεte n'dai. ¹¹ Ní ndís'tií ní nginneé ntúu' ní nús'uu ti nga'anguá'á ní caavā nús'uu. Caati ndúú'ti chí 'yáá' ca hermanos nga'anguá'á yä ye'e' 'nú, tuu'mi ní ca'á yä gracias Ndyuüs, ti Ndyuüs diin' yä n'dai ca cáávā nús'uu.

*Pablo chí'naa' yä chí ndaá yä na yäá'n
Corinto*

¹² Ní yeenú 'nú ti deenú 'nú na staava ye'e' 'nú chí chíi' chí idiin' 'nú ní cáávā 'ii'nyä'n ye'e' i'nyee'di' 'cüü. Ní n'daacá diin' 'nú. Ní n'daacá diin' 'nú cáávā ndís'tií. Ndyuüs chí n'dai taavi chíinneé yä nús'uu chí 'túú'cá diin'daacá 'nú. Chuú nguée cuuvi diin' 'nú cáávā vaadi deenu ye'e' maá' 'nú. ¹³ Chíin chí dinguún 'nú ye'e' ndís'tií ní ndís'tií ní cuuvi 'cueé' ní ní intiinaá' ní. Cunee ngiinú 'nú chí túúmí'caciinúu' ní nducué'e'. ¹⁴ Tan'dúú'cá chí ndís'tií túúmí'caciinúu' ní 'téé maa' naati taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmné'εe tuu'mi ndís'tií cuuvi yeenú 'nú cáávā nús'uu tan'dúú'cá chí cuuvi yeenú 'nú cáávā ndís'tií.

¹⁵ Caati véé confianza ye'e' 'nú ndúú'cú ndís'tií, vmnáá' vmnaa' nadacaciinúu' chí chíi ní ndaá ní canee nducú ní 'áamá tiempo ní cuayiivi ndaa taama vmné'εe ní cunee nducú ní chí cuuvi yeenu cá ní. ¹⁶ Nadacaciinúu' chí cho'ó yäá'vi ndís'tií taachi ca'á na yä'äa Macedonia. Ní cuayi-ivi mii' taachi n'daa yä'äa Macedonia mii' tuu'mi ní nandaa ntúu' yaa'vi ndís'tií ní cunee ndúú'cú ní. Ní taachi can'daa ye'e' ní, ndís'tií cuuvi cunee ní 'úú ndúú'cú necesidades ye'e' caati ca'á yä'äa Judea. ¹⁷ 'Tiicá nadacaciinúu' chí diin'. 'Úú nguée diin' tan'dúú'cá 'ii'nyä'n chí diin' yä tan'dúú'cá chí maá' yä ne'e' yä. Ní nga'a yä: Júu', júu' chuú chí diin', ní cuayiivi nga'á yä chí nguée diin' yä ti diin' yä tan'dúú'cá chí ne'e' yä. ¹⁸ Naati Ndyuüs deenú yä nduudu chí nga'á 'nú chí nguée nga'á 'nú 'tiicá idiin' 'nú ní cuayiivi nguée idiin' 'nú 'tiicá. ¹⁹ Ti taachi 'úú ndúú'cú sa'á Silvano ndúú'cú Timoteo candéé 'nú nduudu cuaacu ye'e' Señor Jesucristo chí Daiya Dendyuüs nguée nga'á 'nú chí Jesucristo mii' nga'á yä chí júu' 'tiicá, ní cuayiivi nguée 'tiicá diin' yä. Cristo ní nga'á yä ní diin' yä tanducué'e' dendu'ú chí cuaacu. ²⁰ Ti Cristo mii' nga'á yä chí 'tiicá, ye'e' nducué'e' chí Ndyuüs Chiida yú ca'á yä chí téé yä 'ii'nyä'n ndúú'cú s'uuú' chí i'téenu yú Ndyuüs. Cáávā chuú idich'εεte yú Ndyuüs ti cucáávā Cristo ca'a yú chí 'tiicá. ²¹ Ní Chiida yú diin' yä chí ndís'tií ndúú'cú nús'uu cunee diitu ca yú ndúú'cú chí i'teenú yú ye'e' Cristo. Ní Ndyuüs nadideεvε yä s'uuú' chí diin' yú ntiin'nyu' ye'e' yä. ²² Ndyuüs tee yä s'uuú' 'áamá sello ye'e' yä na cuerpo ye'e' yú ti ye'e' yä s'uuú'. Tee yä Espíritu N'dai

ye'n'é yā na staava ye'n'é yū. Ní cáávā Espírítu 'N'dai ye'n'é yā deenu yū chí cuuvi ye'n'é yú chíi' chí Ndyuūs ca'n'a yā chí téé yā s'u'uú'n.

²³ Nguéé cue'n'é yāān Corinto ti ne'n'é yaa'vi neén' ndís'ti' ní nguéé ne'n'é 'caa'vā cucáávā chí 'cuetinéé ya'ai nī. Maa' nī Ndyuūs deenú yā staava ye'n'é ní testigo ye'n'é. ²⁴ Nguéé ne'n'é 'nū caa'mán' 'nū ntii'nyu' ye'n'é nī ye'n'é chíi' chí canee chí i'téenu nī ti 'āa canee diitú nī ndúúcu chí i'téenu nī. Naati ne'n'é 'nū cunnee 'nū ndís'ti'. Nús'uu dii' 'nū ntii'nyu' ndúúcu ndís'ti' ní cuuvi yeenú nī. Ní ndís'ti' snéé n'daaca nī caavā chí i'téenu ní Jesucristo.

2

¹ 'Úú nadicádiinúú' māa' chí nguéé ndaá nanáán' ndís'ti' chí cuuvi ndaachí nī. ² 'Úú nguéé ne'n'é ndaá nanáán' ndís'ti' nduuti chí 'úú idi' chí ngii ndaachi yiinú ndís'ti'. ¿De'e cúúví chí dii' chí ngii ndaachi yiinú ndís'ti' ti nguéé du'ú chí cuuvi tee yā 'úú vaadi yeenú nduuti chí ndaachi yiinú ndís'ti'? ³ Chuú idinguún' ye'n'é ndís'ti' ti taachi ndaá nguéé cu'nee' ndaachi nuún' cucáávā ndís'ti' ti ndís'ti' cuuvi tee nī 'úú vaadi yeenú. Véé 'vi-ich'etii'núu' 'cúú nanáán' nducyáácá ndís'ti' chí vaadi yeenú chí véé ye'n'é, maa' vaadi yeenú mii' cunéé ndúúcu nducyaa'ca nī. ⁴ Ní taachi dinguún' ye'n'é ndís'ti' neené di'vaachi 'úú ndii ná staava ye'n'é ndii tuunu chēcú. Nguéé dii' 'tuuca' ti cu'nee' ndaachi yiinú ndís'ti' ti ne'n'é chí ndís'ti' cuuvi déenu nī chí neené ne'n'é taavi cá ndís'ti'.

Ndyuūs nadach'ēcú yā nuu'ndi ye'n'é 'ii'nyān'

⁵ Ndúúti chí 'aama 'ii'nyān' dii' yā 'aama cosa chí véé de'e cáávā chí cu'nee' ndaachi yiinú ná'ā ndís'ti' 'úú ntúú cu'nee' ndaachi yiinú 'úú ndúúcu nducyáácá ndís'ti' dendu'ú 'téé nūu'. 'Úú nguéé ne'n'é caa'mán' ye'n'é 'ii'nyān' mii' chí véé cá nuu'ndi ye'n'é yā ye'n'é chí dinuu'ndi yā. ⁶ Deenú ntúú' chí n'deéé cá ndís'ti' 'āa n'diichí nī nuu'ndi ye'n'é yā nī nadacádiinúú' chí 'āa véé castigo ye'n'é 'ii'nyān' mii', ní nguéé dii' nī más ca ndúúcu 'ii'nyān' mii'. ⁷ Maa' ní canéé chí nca'á nī 'viich'etii'núu' 'ii'nyān' 'cúú ní nadach'ēcú yā ye'n'é 'ii'nyān' 'cúú ní nguéé neené taan' cu'nee' ndaachi yiinú yā. ⁸ Caavā chuú chí nga'á chí ndís'ti' 'cuu'mi' nī chí diné'e ca nī 'ii'nyān' 'cúú. ⁹ Nícu taachi idinguún' chuú ye'n'é ndís'ti' ye'n'é 'ii'nyān' 'cúú ne'n'é cadii'núú' ní n'diichí nduuti chí ndís'ti' ní dii' nī ndúúcu yā tan'dúúca chí 'āa nga'á ngii ndís'ti' na carta ye'n'é. ¹⁰ 'Úú dendú'ú ca'n'á inadich'ēcú nuu'ndi ye'n'é 'āa de'e nūu' 'ii'nyān' chí ndís'ti' nadich'ēcú yā nuu'ndi ye'n'é yā. Ní taachi 'úú nadich'ēcú ye'n'é yā, ní 'túúca dii' cucáávā ndís'ti' ní nanáán' Cristo. ¹¹ Nduuti chí dii' yú 'túúca tuu'mi ní

yáán'n'guiinúu' nguéé cuuvi cuchéé sa ye'n'é yú ti deenu yú de'e chí nginnche'ei sá.

Pablo nguéé yeenú yā chí ndaa yā na yāān' Troas

¹² Taachi cue'n'é cuua' cyuuni ní ndaá na yāān' Troas chí caa'mán' nduudu ye'n'é evangelio ye'n'é Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs nn'guaān' yā yāān' mii' tan'dúúca chí nn'guaān' 'ii'nyān' 'áámá cheendi va'āi. 'Tíicā dii' Ndyuūs cu-caavā 'úú chí caa'mán' nduudu ye'n'é evangelio. ¹³ Ní neené nadacádiinúú' na staava ye'n'é ti nguéé ndaācā sa'n'á Tito, hermano ye'n'é yú. Cáávā chuú dii' despedir 'ii'nyān' ye'n'é yāān' mii' ní chíicā nī cue'n'é na yāān' Macedonia.

Chée yú ye'n'é nducué'n'é ti ye'n'é Cristo s'u'uú'

¹⁴ 'Úú ní ca'á gracia Ndyuūs caati Ndyuūs ca'n'á yā nduucú 'nū 'āa ti' nūu' lugar naachi ca'n'á 'nū caati nús'uu cuuvi chée 'nū ye'n'é nducué'n'é cucáávā s'u'uú' ní ye'n'é Cristo s'u'uú'. Níicú Ndyuūs dii' yā cáávā nús'uu chí deenu 'nū ye'n'é Cristo chí cuuvi caa'mán' 'nū ye'n'é Cristo nanáán' nducyaa'ca 'ii'nyān' ye'n'é nūm'mán' i'nyeen'di. Ní 'ii'nyān' cuuvi deenú yā ye'n'é Cristo dendú'ú. Ní chuú ní tan'dúúca 'áámá cosa chí n'dēēvee ngéén' chí véé nducué'n'é yāān' naachi cue'n'é 'nū. ¹⁵ S'u'uú' tan'dúúca 'áámá cosa chí n'dēēvee ngéén' chí incienso nanáán' Dendyuūs. 'Tíicā s'u'uú' chí i'teenu yú Cristo. 'Tíicā ntúú' s'u'uú' nanáán' 'ii'nyān' chí ca'n'á yā cu'téenu yā Jesucristo ní ca'n'á yā na va'ai chēeti ngu-uvi. Ní nanáán' 'ii'nyān' chí nguéé i'téenu yā ní ca'n'á yā ná vaadi ngii cue'n'é daā'man', ¹⁶ s'u'uú' tan'dúúca 'áámá cosa chí ngéén' chí n'díí chí 'āa n'tee n'dáaca, 'tíicā s'u'uú' nanáán' 'ii'nyān' chí nguéé i'téenu yā Jesucristo. Ní chuú chí'i' chí ca'n'á yā 'cuúvi yā cue'n'é daā'man'. Ní s'u'uú' ní tan'dúúca 'áámá cosa chí n'dēēvee ngéén' ti véé vida ye'n'é. 'Tíicā s'u'uú' nanáán' 'ii'nyān' chí ca'n'á yā cu'téenu yā Jesucristo ní ca'n'á yā na va'ai chēeti ngu-uvi. ¿Dú'ú cuuvi dii' ye'n'é chuú 'tuuca'? ¹⁷ Nús'uu ní nguéé caa'mán' 'nū nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí 'ii'nyān' nadí'vé yā nús'uu, tan'dúúca chí dii' n'deéé n'dáí 'ii'nyān'. Naati Ndyuūs dich'o'ó yā nús'uu ní nús'uu ní caa'mán' 'nū nduudu mii' ndúúcu nūm'mán' staava ye'n'é 'nū. Ní Ndyuūs inaa' yā nús'uu ti dii' 'nū tan'dúúca chí Cristo ne'n'é yā chí dii' 'nū, ti ye'n'é Cristo nús'uu.

3

Ye'n'é Nduudu Ngai ye'n'é Ndyuūs

¹ Taachi dinguún' 'nū chuú, ¿'áá nadacádiinúú' nī chí nús'uu caa'man' cá 'nū chí n'daaca idi' nū? O ¿'áá canee chí ndéé 'nū taama carta chí ndéé recomendación, nanáán' ndís'ti', o 'áámá carta chí dinguún' nī chí ngíicā nī recomendación ye'n'é nī

tan'dúúcā chi ndeē tanáa'ā 'ii'yān? Nguēē 'tíicā. ² Ndis'tiī ní tan'dúúcā carta ye'né 'nū 'tíicā ndís'tiī ti ye'né Cristo ndís'tiī. Ní ndís'tiī tan'dúúcā chi carta ye'né 'nū chi canéé nguūn na staava ye'né 'nū 'tíicā ndís'tiī. Ní 'tíicū nducyáacā 'ii'yān cuuvi 'cueen' yā nícú cadíinuu' yā chi ndís'tiī i'téenu ní Jesucristo. ³ Ní nducyáacā 'ii'yān deenú yā chi ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áamá carta chi dinguūn Cristo ní tee yā nús'uu 'tíicā ndís'tiī cáává ntiī'nyu' ye'né Cristo chi diín 'nū nanáán ndís'tiī. Carta mii' nguéé cánéé nguūn ndúúcu tinta ndíí nguéé ndúú tan'dúúcā chi Ndyuūs dii' nguūn yā ley na tabla ye'né tuūu ti Espiritu N'dai ye'né Ndyuūs chi canduuchi dinguūn carta 'cūu staava ye'né yú.

⁴ Ní seguro chi Ndyuūs ndeēve yā ndís'tiī ní vée 'viich'etiinūn' ye'né 'nū caati Jesucristo innee yā 'úu. Ní deenú chi dichí'v'e Ndyuūs ndúúcu ntiī'nyu' n'daacā chi diín cucááva Cristo. ⁵ Nguéé nadacadiinúu' 'nū chi cuuvi cundee yú cuidado ye'né nducué'né chi dii' yú. Ndyuūs nginneē yā nús'uu ní téē yā poder nús'uu ní cuuvi dii' 'nū nducué'né. ⁶ Ndyuūs tee yā nús'uu ntiī'nyu' chi candee 'nū táámā compromiso ye'né yā chí ngai. Ní compromiso chí ngai mii' nguéé ye'né ley ye'né yú chi canéé nguūn ti ye'né Espiritu N'dai ye'né Dendyuūs. Nduudu ye'né ley ye'né yú dii' chi condenado s'uuu' ní 'cuūvi yú naati Espiritu N'dai mii' itee vida cue'né daá'ma' s'uuu'.

⁷ Ley ye'né yú chi Ndyuūs dinguūn yā na tabla ye'né tuūu nanáán Moisés ní dichí'v'e chi deenu yú chi vée nuu'ndi ye'né yú, ní chíndai yú. Ní taachi ndaa ley mii' chí deēve N'dai ca ye'né Ndyuūs tuu'mi ní ngii na naa' Moisés mii'. Ní 'ii'yān ye'né Israel nguéé cuuvi n'diichi yā naa' Moisés mii' cáává chi neené deēve ngii naán yā, naati deēvé mii' na naán yā 'āā ntuūvi. ⁸ Taachi ndaa ley mii' ní deēvé cá ngii ní chó'oo deēve ye'né 'áá nguéé cuuvi ch'ete n'dái cá ngii ntiī'nyu' ye'né Espiritu N'dai ye'né Ndyuūs nguéé ti ntiī'nyu' ye'né ley mii'? ⁹ Ní nduuti chí ntiī'nyu' ye'né ley mii' chi deēvéé n'dai ní dii' condenar 'ii'yān chí ndai yā, tuu'mi ní 'áá nguéé más cá ch'ete taavi cá ngii ntiī'nyu' ye'né nduudu ye'né Ndyuūs ndúúcu Espiritu N'dai ti dii' yā acceptar 'ii'yān nguéé ti ley mii'? 'Tíicā váá. ¹⁰ Caati 'aara chí deēvé n'dai ley mii' nguéé deēvé chí chi cuuvi tan'dúúcā chí deēvé n'dai ca ye'né Ndyuūs. Maa' ní ley mii' canee tan'dúúcā chí nguéé deēvéé n'dai. ¹¹ Caati chí ley mii' chí deēvéé ní cunee 'áamá tiempo nuu' tuu'mi ní chuunee deēvéé taavi cá nduudu ye'né Ndyuūs chíu' chí 'áamá cūnee.

¹² Cáává chuū deenú 'nū chí compromiso chí ngai canéé cue'né daá'ma' ní 'tíicā cuuvi. Maa' ní caa'mán 'nū nduudu ngai ye'né Ndyuūs ní nguéé 'va'a 'nū mar 'áamá.

¹³ Nguéé dii' 'nū tan'dúúcā chí dii' Moisés taachi sduuú yā 'áamá velo naán yā ti 'ii'yān Israel nguéé cuuvi snáa' yā naa' Moisés mii' cucááva deēve ye'né Ndyuūs chí canéé na náa' yā. Deēvé mii' nguéé chí 'naa'. ¹⁴ Ní 'ii'yān Israel s'ee' nguéé tuumicadiinúu' yā ye'né deēvéé chí canéé náa' Moisés mii'. Ndií nguuví 'cūu taachi 'ii'yān Israel s'ee' ch'ee' yā compromiso ndiicū mii', nguēē cuuvi deenú yā caati canéé yā tan'dúúcā chí canéé 'aama velo na naán yā. Velo mii' Cristo dii' chí chó'oo ye'né. ¹⁵ Ndií nguuví 'cūu taachi 'ii'yān s'ee' 'cueen' yā ley ye'né Moisés, cunee velo mii' ti nan'gaadi vaanicadiinúu' ye'né yā. ¹⁶ Ní ndií taachi cu'téenu yā Señor Jesucristo Daiyá Dendyuūs tuu'mi ní velo mii' ní cuavii. ¹⁷ Señor mii' ní Espiritu ye'né Cristo. Ní naachi vée Espiritu mii' ye'né Señor mii' tuu'mi ní 'ii'yān canéé libre yā. ¹⁸ Maa' ní cáává chuū nducyaaca yú nguéé snee yú tan'dúúcā chí vée 'áamá velo na naa' yú. Maa' ní 'ii'yān n'diichi yā deēve ye'né Señor Jesucristo ye'né yú na vida ye'né yú ti s'uuu' tan'dúúcā 'áamá espejo, 'tíicā s'uuu'. Ní taachi n'diichi yú Señor Jesucristo ye'né yú tuu'mi ní n'daa' vida ye'né yú chí cuuvi tan'dúúcā vida ye'né Cristo. Ní cūnee ngiiu yú chí n'daa' vida ye'né yú tan'dúúcā chí ch'ete ca deēve vida ye'né Señor Jesucristo ye'né yú. Chuū chí idií' Espiritu ye'né Cristo cáává s'uuu'.

4

¹ Deenu yú chí Señor Jesucristo tee yā s'uuu' cosas chí n'dai ca. Cáává chuū dii' 'nū ntiī'nyu' ye'né yā ní caa'mán 'nū nduudu cuaacu ye'né yā ní nguēē cuuvi cūnu' 'nū. ² Maa' ní nguēē dii' 'nū cosas chí nguēē n'daacā chí cuuvi snáa' 'ii'yān, cosa chí dii' 'nū chí 'cuináa' 'nū nanáán 'ii'yān. Ní nguéé cachii'ca 'nu nginnché'ef 'nū 'ii'yān. Ní nguēē ndasta' 'nū ní nduudu cuaacu ye'né Ndyuūs ndúúcu nduudu yaadi. 'Tíicā idií' 'nū ní caa'ma' 'nū dámaā' nduudu cuaacu ye'né Dendyuūs ní cuuvi deenú nducyaaca 'ii'yān, ní Dendyuūs n'diichi yā nús'uu. ³ Nduuti chí 'ii'yān nguéé ituumicadiinuu' yā nduudu cuaacu chí nga'a' ní tuu'mi ní 'ii'yān mii' nguéé i'téenu yā Señor Jesucristo ye'né yú ní cuuvi ndái yā. ⁴ 'ii'yān nguéé i'téenu yā Señor Jesucristo caati ndyuūs ye'né i'nyee'dí 'cūu chí yáá'n'guinúu' n'gaadi sá ná vaadi cadinúu' ye'né yā, caati yaa'n'guinúu' nguéé n'gúu' sá chí n'diichi yā deēve ye'né Dendyuūs. Maa' ní 'iicu 'ii'yān nguéé snaa' yā deēvé n'dai ye'né nduudu ye'né Cristo chí deēve. Ní s'uuu' taachi inaa' yú Cristo mii' inaa' yú Ndyuūs. ⁵ Ní taachi nga'a' 'nū nduudu ye'né Dendyuūs nguéé nga'a' 'nū nduudu ye'né maá 'nū ti nga'a' 'nū chí Jesucristo mii' ní Señor ye'né yú. Tii nús'uu

ní dichí'v'e 'nū ndís'tiī cucáávā chi Cristo ne^{m'}é yā nducyaaca 'iī'yān. ⁶ Ní taachi Ndyuūs din'dái yā i^{n'}yeēndi nga'a yā 'tíicā: Ye^{n'}e naachí maai^{n'} mii^{n'} canéé dēēve. Maa^{n'} Ndyuūs mii^{n'} ní diī^{n'} yā chi dēēve mii^{n'} canéé na staava ye^{n'}é 'nū. Ní ndúúú dēēve mii^{n'} cuuvi deenú 'nū vaadi deenu ye^{n'}é Ndyuūs chí n'dai taavi ca. Ní nús'uu n'diichi 'nū dēēve ye^{n'}é Ndyuūs taachi n'diichi 'nū naa^{n'} Jesucristo mii^{n'}.

Vida ye^{n'}é 'iī'yān chi i'téenu yā Jesucristo

⁷ Ní nduudu cuaacu ye^{n'}e Ndyuūs chi i'téenu 'nū canéé na staava ye^{n'}e 'nū tan'dúúca tesoro 'tíicā. Ní 'áará chí cuerpo ye^{n'}é 'nū tan'dúúca 'cuūti yā'āa chí nguē dēēvé, nús'uu ch'i'í 'nū cáávā ntiīnyu^{n'} chí diī^{n'} 'nū chí poder chí cānee nduucú 'nū ní ch'ēte ca ní ye^{n'}é Ndyuūs. Ní nguéé ye^{n'}e nús'uu. ⁸ 'Áará chí nduū cuaa^{n'} n'geenú 'nū ngii mar 'áamá naā^{n'} nguéé diī^{n'} chí duú'va 'nū. 'Áará chí n'dee náán inadacádiinúú^{n'} 'nū deenú chee chí diī^{n'} 'nū. ⁹ 'Áará chí 'iī'yān ní n'daa yā chí ne^{n'}e 'caan'nú^{n'} yā nús'uu Dendyuūs canee yā nduucú 'nū. 'Áará chí 'iī'yān cun'dáa yā nús'uu na yā'āa nguē 'cuūvi 'nū. ¹⁰ 'Áa tíi nū^{n'} cuáán^{n'} naachi ca^{n'}á 'nū cuen^e daā^{n'}ma^{n'} canee na staava ye^{n'}é 'nū chí cuuvi 'cuūvi 'nū tan'dúúca chí ch'iī Señor Jesucristo ye^{n'}e yú. Ní 'íicú 'iī'yān cuuvi n'diichi yā chí Jesucristo nadanguá^{n'}ai yā nús'uu. Ní cuuvi deenú yā chí Jesucristo canduuchí yā. ¹¹ Ní nducué^{n'}e tiempo chí sduuchí 'nū na i^{n'}yeēndi 'cūū deenú 'nū chí cuuvi 'cuūvi 'nū cucáávā chí nús'uu diī^{n'} 'nū ntiīnyu^{n'} ye^{n'}e Cristo. Ní 'íicú 'iī'yān cuuvi n'diichi yā chí poder ye^{n'}e Cristo Jesús canéé ndúúú nús'uu. ¹² 'Tíicā ní vaadi ngii diī^{n'} ntiīnyu^{n'} ye^{n'}e na vida ye^{n'}é 'nū 'tíicā ntuū^{n'} vida cuen^e daā^{n'}ma^{n'} diī^{n'} ntiīnyu^{n'} ye^{n'}e na vida ye^{n'}é ndís'tiī.

¹³ 'Tíicā canéé nguū^{n'} na libro ye^{n'}é Ndyuūs ndii cuáán^{n'} vmnaa^{n'}: 'Úú i'teenú, ní cáávā chii^{n'} chí nga^{n'}á. Ní 'tíicā ntúū^{n'} nús'uu i'téenu 'nū ní cáávā chuū nga^{n'}á 'nū. Ní daama chí'téenu 'nū ndúúcu yā. ¹⁴ Caati deenu yú chí 'iī'yān chí nadacué^{n'}e yā Señor Jesucristo ye^{n'}e nguaa^{n'} tina^{n'}á, 'iī'yān mii^{n'} nadacué^{n'} ntúū^{n'} yā s'uuú^{n'} ye^{n'}e nguaa^{n'} tinán^{n'}á. Ní Dendyuūs candé yā nús'uu ndúúú ndís'tiī nanáán^{n'} Jesucristo. ¹⁵ Nducué^{n'}e chí diī^{n'} 'nū ní cucáávā chí ndís'tiī cuuvi cuta^{n'}á ní tanducué^{n'}é chí n'dai. Ní 'íicú n'dee náán^{n'} 'iī'yān cuuvi cuta^{n'}á yā cosa chí n'dai ye^{n'}é Dendyuūs. Ní n'dee n'dái 'iī'yān cuuvi caa^{n'}ma^{n'}ngua^{n'}á yā, ní ca'a yā gracia, Dendyuūs, ní cuuvi ch'ēte cá yā Dendyuūs chí dēēve taavi ca.

¹⁶ Cáávā nducué^{n'}é chuū nguéé ngii cúunu yú 'aara chí cuerpo ye^{n'}e yú ngii néén^{n'} nguuví nguuví naati Dendyuūs téé yā fuerzas s'uuú^{n'} nguuví nguuví. ¹⁷ Níicú chuū chí

n'geenú yú ngii na i^{n'}yeēndi 'cūū nguéé ch'ēte ní nuu^{n'} nū^{n'} chó'oo, ní diī^{n'} cáávā s'uuú^{n'} chí vée ye^{n'}e yú 'aama lugar chí n'dēēve n'dai ca ní n'dēē ca chí 'áamá cunee cuen^e daā^{n'}ma^{n'}. ¹⁸ Maa^{n'} ní nguē diī^{n'} yú cuenta ye^{n'}e dendu^{n'} chí inaa^{n'} yú ti chí^{n'} chí inaa^{n'} yú ní ngo'o yé^{n'}ē. Naati chí^{n'} chí nguéé inaa^{n'} yú cunee cuen^e daā^{n'}ma^{n'}.

5

¹ Maa^{n'} ní deenu yú chí cuerpo ye^{n'}e yú 'cuiinu ti tan'dúúca 'áamá va'ai chí nguéé 'áamá cūnee 'tíicā cuerpo ye^{n'}e yú naati Ndyuūs idin'dái yā 'aama va'āi ye^{n'}e yú ná va'ai chēeti nguuví chí 'áamá cūnee. Ní nguéé sa^{n'}ā ye^{n'}e i^{n'}yeēndi 'cūū din'dái sa ndúúú ta'a sa va'ai mii^{n'}. ² Maa^{n'} ní chí n'dai yiinu yú ti nééné ne^{n'}é yú n'daa^{n'} yú cuerpo ye^{n'}e yú ní snee yú na va'ai chēeti nguū^{n'} ndúúú cuerpo ngai ní dēēve chí ye^{n'}e va'ai chēeti nguuví. ³ Nguuví mii^{n'} ní Ndyuūs ca'a yā chí téé yā 'aama cuerpo ngai ye^{n'}e yú chí tan'dúúca chí 'aama vestido. Ní Ndyuūs nguéé cuuvi ndaacá yā s'uuú^{n'} chí nguéé chí dēēve cuerpo ye^{n'}e yú. ⁴ Ne^{n'}e chí snée yú na i^{n'}yeēndi 'cūū na va'ai ye^{n'}e yú chí cuerpo ye^{n'}e yú, nandái yiinu yú ti n'geenu yú ngii. Nguéé cuaaavá chí ne^{n'}e yú chí cuerpo ndiicú^{n'} ye^{n'}e yú 'cuūvi naati ne^{n'}e yú chí Ndyuūs téé yā chí'caadi na cuerpo ye^{n'}e yú chí ngai chí tan'dúúca chí catecai ngai yú. Ní 'íicú cuerpo ndiicú^{n'} ye^{n'}e yú ye^{n'}é i^{n'}yeēndi 'cūū ní 'cuiinu ti snée yú ndúúú cuerpo chí ngai ní vée vida cuen^e daā^{n'}ma^{n'} ye^{n'}e yú. ⁵ Ní cáávā chuū ní Ndyuūs chí'iindiyaán^{n'} yā ye^{n'}e yú cuerpo chí ngai ní tee yā Espiritu N'dai ye^{n'}e yā s'uuú^{n'} chí cuuvi deenu yú chí cuaacu chí tee yā chuū chí cuuvi ye^{n'}e yú.

⁶ 'Tíicā rá va, cuen^e daā^{n'}ma^{n'} vée confianza ye^{n'}e yú ndúúú Dendyuūs. Deenu yú chí ne^{n'}e chí snée yú na i^{n'}yeēndi 'cūū ndúúú cuerpo ndiicú^{n'} ye^{n'}e yú nguéé cuuvi cunee yú ndúúú Señor ye^{n'}e yú na va'ai chēeti nguuví. ⁷ Maa^{n'} ní chii^{n'} chí diī^{n'} yú, diī^{n'} yú ti i'teenú yú Jesucristo ní nguéé idiī^{n'} yú cucáávā chí n'diichi yú cosa chí ye^{n'}é i^{n'}yeēndi 'cūū. ⁸ 'Íicú vee confianza ye^{n'}é yú. Ne^{n'}e yú ca'a yú ye^{n'}é vaacu yú chí cuerpo ndiicú^{n'} ye^{n'}e yú ní cunee yú ndúúú cuerpo ngai ye^{n'}e yú na va'ai chēeti nguuví ndúúú Señor ye^{n'}é yú. ⁹ Cáávā chuū ne^{n'}e yú diī^{n'} yú cuen^e daā^{n'}ma^{n'} chii^{n'} chí Ndyuūs ne^{n'}é yā chí diī^{n'} yú nduuti chí snée yú na va'ai ye^{n'}e yú na i^{n'}yeēndi 'cūū o nduuti chí snée yú na va'āi ye^{n'}e yú na va'āi chēeti nguuví ndúúú Señor Jesucristo. ¹⁰ Ti 'tíicā nducyaaca yú canee chí na'a yú nanáán^{n'} juez chí Cristo ní 'íicú ca'aama ca'aama s'uuú^{n'} cuuvi cuta^{n'}á yú chuū chí cuuvi ye^{n'}é yú tan'dúúca chí diī^{n'} yú ntiīnyu^{n'} ye^{n'}é yā ne^{n'}e chí snee yú na cuerpo ndiicú^{n'} ye^{n'}e yú na i^{n'}yeēndi 'cūū,

nduuti chi ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā o nguεε n'daacā.

Nduudu cuaacu yeⁿe vaadi 'diinⁿ

¹¹ Nús'uu ní deenú 'nū chi Señor Jesucristo caⁿ'á yā 'nū diichí yā nducyaaca 'iin'yā'. Ní neⁿ'é 'nū diinⁿ 'nū n'daacā. Ní cáāvā chuū ní nús'uu diitu diinⁿ 'nū nducuéⁿē chī ch'ín'í 'nū 'iin'yā' chī ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿe Señor Jesucristo. Ndyuūs déenu yā chiinⁿ chī diinⁿ 'nū ní cunee ngiinú 'nū chī ndís'tiī cuuvi déenu ní chuū dendu'ū. ¹² Nguéé ngaⁿ'á 'nū taama vmnéⁿēe yeⁿe vida yeⁿ'é 'nū nanáán ndís'tiī naati ca'á 'nū 'áámá lugar ndís'tiī ti cuuvi caaⁿ'mán ní chī n'daacā idiinⁿ 'nū. Ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī. Maaⁿ ní 'iicu ndís'tiī cuuvi nan'guεεcútáⁿa ní yeⁿ'é 'iin'yā' chī itiingúneéⁿ ní, 'iin'yā' chī ngaⁿ'a yā yeⁿe maán yā chī n'daacā yā tan'dúúca chī tanán'a 'iin'yā' snaaⁿ yā, ní 'iin'yā' miiⁿ nguéé nacádiinúúⁿ yā yeⁿ'é chíiⁿ chī vεε na staaⁿva yeⁿ'é yā. ¹³ Ní nduuti chī nadacadiinúúⁿ ní chī nús'uu tan'dúúca loco nús'uu, 'tíicā ngaⁿ'á 'nū ní diinⁿ 'nū chī Ndyuūs ní ch'εεtē yā nanáán ndís'tiī. Ní nduuti chī nguéé loco 'nū ní cáāvā chī diinⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. ¹⁴ Jesucristo ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū ti neⁿ'é yā nús'uu. Deenu yū chī cuaacu chī 'áámá saⁿ'a chī Cristo ch'íi sa, ní cucáávā saⁿ'a miiⁿ ní tan'dúúca chī nducyaaca 'iin'yā' ní ch'íi. ¹⁵ 'Tíicā Cristo ch'íi yā cucáávā nducyaaca 'iin'yā' maaⁿ ní 'iin'yā' chī snée yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Iiⁿ'yā' s'eeⁿ 'áá ntéé snée yā cucáávā vida yeⁿe maán yā caati snée yā yeⁿ'e Jesucristo chī ch'íi yā ní nduuchi ntuuⁿ yā yeⁿe nguaaⁿ tinán'a cucáávā 'iin'yā'. ¹⁶ Maaⁿ ní cáāvā chuū chī chó'oo nús'uu nguéé inaán 'nū 'téé yeⁿ'e 'iin'yā' tan'dúúca tanán'a 'iin'yā' yeⁿ'é iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Tiempo chī 'áá chó'oo nús'uu inaán 'nū Cristo ndúúcu yeⁿ'é chī diinⁿ yā taachi canee yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati maaⁿ ní nguεε inaán 'nū 'tíicā. Inaán 'nū chī Cristo ní Ndyuūs. ¹⁷ 'Tíicā ní 'iin'yā' chī iⁿ'téenu yā Cristo ní yeⁿ'é Cristo. Ní 'iin'yā' miiⁿ 'áámá 'iin'yā' ngai. Cosas chī diinⁿ yā vmnaaⁿ nguéé diinⁿ yā maaⁿ ti nducuéⁿē chī diinⁿ yā ní yeⁿ'e vida ngai yeⁿ'e yā.

¹⁸ Ní tanducueⁿē chúū ní Ndyuūs diinⁿ yā. Cucáávā Cristo miiⁿ ní Ndyuūs diinⁿ yā chī s'uuúⁿ ní yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní nguéé contra yeⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'é 'nū chī caaⁿ'mán 'nū nduudu yeⁿ'é yā chī 'iin'yā' na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuuvi yeⁿ'é yā 'iin'yā'. ¹⁹ 'Tíicā canee chī caaⁿ'mán 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo chī 'iin'yā' s'eeⁿ cuuvi yeⁿ'é yā 'iin'yā'. Ní cucáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs diinⁿ yā chī vεé vaadi 'diinⁿ nguaaⁿ 'iin'yā' nduucú yā. Ní nguéé diinⁿ Ndyuūs cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e 'iin'yā' s'eeⁿ. Níicu Ndyuūs tee yā nús'uu ntiiⁿnyuⁿ chī caaⁿ'mán 'nū nduudú 'cūū yeⁿ'é yā chī vaadi 'diinⁿ.

²⁰ Maaⁿ ní 'tíicā ndaá 'nū nanáán ndís'tiī ndúúcu nduudu yeⁿ'e Cristo ní caaⁿ'mán 'nū nduudu miiⁿ na lado yeⁿ'e Ndyuūs. Ní tan'dúúca chī Cristo ngaⁿ'á yā chī ndaacadamí ní, cáāvā chuū nús'uu ngiicá 'nū ndís'tiī cáávā Cristo chī ndaacadamí ní yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e ní ní 'íicú vεé vaadi 'diinⁿ yeⁿ'e ndís'tiī ndúúcu Ndyuūs. ²¹ Cristo nguéé dinuuⁿndi yā mar 'áámá. Caati cucáávā s'uuúⁿ Ndyuūs diinⁿ cuenta yā ní diinⁿ yā tan'dúúca chī Cristo dinuuⁿndi yā. Ní 'íicú taachi yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ Ndyuūs n'diichí yā s'uuúⁿ chī nduuví n'dai vida yeⁿ'e yū nanáán yā.

6

¹ 'Tíicā ntúūⁿ nús'uu diinⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúca chī ntiiⁿnyuⁿ chī neⁿ'e Ndyuūs. Ngiiicá 'nū ndís'tiī chī cuta'á ní vaadi n'dai chī itée Ndyuūs chī vaadi n'dai chī Ndyuūs ch'ín'í yā s'uuúⁿ. ² Caati 'tíicā Ndyuūs ngaⁿ'a yā. Ní canéé nguúⁿ na libro yeⁿ'é yā:

'Úú ch'iindiveeⁿ nduudu yeⁿ'é ní tiempo chī n'daacā. Ní chinnee ndís'tiī nguuví chī nanguaⁿ'ái ní.

Nguuvi 'cūū ní 'áámá nguuví chī cuuvi n'dai cáávā ndís'tiī, nguuví 'cūū ní nguuví chī cuuvi nanguaⁿ'ái ní.

³ Maaⁿ ní nguéé diinⁿ 'nū mar 'áámá cosa chī di'vaachi 'iin'yā' ti 'iin'yā' cuuvi caaⁿ'mán yā chī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs chī diinⁿ 'nū nguéé n'daacā. ⁴ Naati diinⁿ 'nū nducuéⁿē ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chī n'daacā ti neⁿ'é 'nū ch'ín'í 'nū nducyáácá 'iin'yā' chī ntiiⁿnyuⁿ chī diinⁿ 'nū ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní cucáávā ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chī cheé 'nū yeⁿ'e nducuéⁿē chī cheenú 'nū chíi nguuví nguuví. Ní neéneⁿ n'déee dendu'ū chíiⁿ chī di'vaachi nús'uu ndúúcu chī vεε necesidades yeⁿ'é 'nū ndúúcu vaadi 'caa'va. ⁵ Ní ch'εéⁿ yā nús'uu chī cu'neéⁿ yā nús'uu na vacúū. Ní neenéⁿ 'yaaⁿ 'iin'yā' nduuvidaamá yā yeⁿ'e chī neⁿ'e 'cuenéⁿ yā nús'uu. Ní diinⁿ 'nū n'dee n'dái ntiiⁿnyuⁿ chī neéneⁿ díitū. Ní chó'oo 'nááⁿ nguuví chī nguéé cheetiyaadú 'nū, ní nguéé cheⁿ'e 'nū va. ⁶ Níicu nducuéⁿē dendu'ū chuū ní ch'ín'í 'nū 'iin'yā' chī vida yeⁿ'é 'nū ní n'daacā. Ní ch'ín'í 'nū chī deenú 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. Ní diinⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ndúúcu vaadi ngiinú ní ndúúcu vaadi n'dai. Ní diinⁿ 'nū nducuéⁿē cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs canee nduucú 'nū. Diinⁿ 'nū túúca ti cuaacu níiⁿnyúⁿ dineⁿ'é 'nū nducyaaca 'iin'yā'. ⁷ Ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu cucáávā poder yeⁿ'e Ndyuūs chī canee nduucú 'nū ní caavā chī n'daacā canee 'nū nanáán Ndyuūs. 'Tíicā diinⁿ 'nū. Ní diinⁿ 'nū defender nús'uu ndúúcu vaadi cuaacu. Ndúúcu vaadi cuaacu miiⁿ ní tan'dúúca chī ndéé 'nū 'áámá machete chí 'uúvi lados 'caāiⁿ ní diinⁿ 'nū defender nús'uu ndúúcu. 'Tíicā diinⁿ 'nū. ⁸ Ní náⁿ'a 'iin'yā' ngaⁿ'á yā chí n'dái

'nū ní tanán'a yā nga'ná yā chi nguée n'dái 'nū. Ní nán'ā 'iin'yān nga'ná n'daaca ye'né 'nū ní tanán'a yā nguée nga'ná n'daaca ye'né 'nū. 'Áámá tiempo ní diín yā tratar nduucú 'nū tan'dúúca chí nga'ná 'nū nduudu yaadi ní taama tiempo tan'dúúca chí nga'ná 'nū chí cuaacu. ⁹ Ní 'áámá tiempo 'iin'yān diín yā tan'dúúca chí nguée n'diichi yā nús'uu 'tíicā diín yā, ní táámá tiempo diín yā tan'dúúca chí nús'uu amigos ye'né yā, 'tíicā diín yā. Ní n'dee n'dái tiempo cuuví 'cuuvi 'nū ní nguée 'cuuvi 'nū. Ní tee yā nús'uu 'áámá castigo chí neené díttuu n'dee n'dái tiempo naati nguée 'caan'nú yā nús'uu. ¹⁰ 'Áará chí dí'vaachi yā nús'uu, nús'uu ní yeenú 'nū. 'Áará chí pobre nús'uu, diín 'nū ntii'nyu' ní n'dee n'dái 'iin'yān véé vaadi 'cuiica ye'né yā. 'Áará chí nguée dé'ē véé véé ye'né 'nū nducué'né chí véé ní ye'né 'nū.

¹¹ Ndís'tií hermanos ye'né yú ye'né yáān Corinto, dingúu' 'nū nduudu ye'né 'nū ye'né nducué'né chí véé tan'dúúca chí véé ca. Ní nduudu miin cachiica ye'né staava ye'né 'nū ti ne'né 'nū ndís'tií. ¹² Nús'uu chí'íní 'nū nducué'né chí canee na staava ye'né 'nū naati ndís'tií nguée diín ní 'túúca nduucú 'nū ti nguée chí'íní ní nús'uu chí ne'né ní nús'uu ndúúcu núu'mán' staava ye'né ní. ¹³ Nús'uu ngiica 'nū ndís'tií tan'dúúca 'áámá chiida ngiica yā daiya yā 'tíicā ngiica 'nū ndís'tií ti cuuví diné'né ní nús'uu ndúúcu núu'mán' staava ye'né ní. Ní ndís'tií cuuví caan'mán' ní nduudu cuaacu ye'né nducué'né tan'dúúca chí nús'uu diín 'nū ndúúcu ní.

Cuerpo ye'né yú miin ní yáacú ye'né Ndyuūs chí canduuchi

¹⁴ Ndís'tií, nguée ca'ná ní ndúúcu 'iin'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo ti nguée cuuví diín ní dáámá ntii'nyú' ndúúcu yā. Ní diín ní tan'dúúca 'áámá yunta chí nguée daamá tí, 'tíicā diín ní. 'Áá cuuví cuuvi dáámá chí n'daācā ndúúcu chí nguée n'daācā? O 'áá daama canee chí dé'ēve ndúúcu chí maāin? Nguée cuuvi. ¹⁵ 'Áá cuuvi nduuvidaamá Cristo ndúúcu Satanás? O 'áá daama véé parte ye'né 'iin'yān chí i'téenu yā Cristo ndúúcu 'iin'yān chí nguée i'téenu yā Cristo? Nguée cuuvi. ¹⁶ 'Áá nduuvidaama templo ye'né Ndyuūs ndúúcu ídolos? Nguée cuuvi. Cuerpo ye'né ndís'tií ní yaacú ye'né Ndyuūs. Ndyuūs maán' yā nga'ná yā na libro ye'né yā 'tíicā:

'Úú Ndyuūs canee nduucú 'iin'yān ye'né ní cachiicā nguaan 'iin'yān ye'né. 'Úú ní cuuvi Ndyuūs ye'né yā ní 'iin'yān cuuvi 'iin'yān ye'né.

¹⁷ Cááva chuū Ndyuūs nga'ná yā ní canéé nguū' 'tíicā:

Nan'dáa ní nguaan 'iin'yān s'een ní diví ní ye'né 'iin'yān s'een. 'Tíicā nga'ná Señor

'iivú Ndyuūs. Nguée tuu'ví ní dendu'ú chí vaatí. Ní 'iicu 'úú Ndyuūs diín aceptar ndís'tií.

¹⁸ Ní 'úú Ndyuūs cuuví Chiidá ní. Ní ndís'tií cuuví daiyá ndís'tií, 'tíicā nga'ná 'iivú Ndyuūs caati nducué'né poder chí véé ní ye'né yā.

7

¹ 'Tíicā ndís'tií hermanos ye'né chí neené ne'né. Nducué'né chuū ní promesa chí Ndyuūs téé yā s'uúu'. Cááva chuū canee ntúu' chí diín yú ndúúcu cuerpo ye'né yú ní ndúúcu espíritu ye'né yú nducué'né chí n'daaca 'iicu ní dé'ēve yú. Ní nguée diín yú mar 'áámá cosa chí nguée n'daaca ti véé nuū'ndí ye'né yú. Ní ne'né chí canduuchi yú na i'yeen'dí 'cúu canee chí diín yú chí dé'ēve ca yú tan'dúúca chí ne'né Ndyuūs. 'Tíicā diín yú ti 'va'a yú Ndyuūs.

'Iin'yān chí i'teenú yā Cristo na yáān Corinto nanguecunée yā diin'daaca yā

² Maa' ní ngiica 'nū ndís'tií chí 'cuáan ní nduudu ye'né 'nū na staava ye'né ní. Nús'uu nguée diín daño 'nū ye'né mar 'áámá ní, ndíí nguée diín 'nū chí diín nuu'ndí ní ndíí nguée nginnche'ei' 'nū mar 'áámá 'iin'yān. ³ 'Úú nguée nga'ná chuū ti diín condenar ndís'tií chí nguée n'daaca ní. Naati tan'dúúca chí nga'ná vmnáán vmnaa', ne'né taavi ndís'tií. Ní canee yú tan'dúúca chí daama snée yú. 'Tíicā ntúu' ní canduuchi yú daama vida ye'né yú na i'yeen'dí 'cúu ní dáámá 'cuuvi yú. ⁴ Véé 'viich'éetínúu' n'dai ye'né ndúúcu ní ní yeenú ye'né ní. Ní maa' ní ndúúcu nducué'né chí chí'eenú chí nguée dí'vaachi 'úú ti neené véé vaadi yeenú ye'né.

⁵ Ní ndíí tiempo taachi ndaá 'nū na yá'āa Macedonia nguée ntaavi'tuūnuu' cuerpo ye'né 'nū naati n'geenú 'nū ngí nducué'né cuaa'. Ní ngu'u 'iin'yān nduucú 'nū ní dí'va'a 'nū na staava ye'né 'nū. ⁶ Naati Ndyuūs chí ca'a yā 'viich'éetínúu' 'iin'yān chí chicuūnú, maa' Ndyuūs ní tee yā 'viich'éetínúu' nús'uu taachi ndaá sa'ná Tito hermano ye'né 'nū. ⁷ Nguée dámaān caavā chí ndaá sa'ná Tito miin' ti cáavā chí chíin' sá chí ndís'tií ca'a ní 'viich'éetínúu' sa'ná miin'. Ní sa'ná miin' yaa'ví sá nús'uu chí ndís'tií neené ne'né ní n'diichi ní nús'uu, ní neene dindaachi ní ye'né 'nū ndíí ná stááva ye'né ní. Ní neené ne'né ní diín 'nū nducué'né chí 'úú ne'né chí diín ní. Ní cucááá chíin' ní yeenú taavi ca.

⁸ Vmnáán vmnaa' diín sentir ye'né carta chí dingúu' ye'né ní. 'Aara chí s'neen ndaachi yiinu ní cáavā carta miin'. Maa' ní nguée diín sentir ye'né chí dingúu' ye'né ní. Vmnaa' vmnaa' nduuti chí s'neen ndaachi núu' ní, deenú chí carta miin' diín chí ch'etinéé ndaachi ní 'áámá tiempo

nūu.⁹ Maaⁿ ní vée^é vaadī yeenú yem^é. Nguéé cucáávā chi s'neeⁿ ndaachi núuⁿ ní naati s'neeⁿ ya'ai 'iinú ní taanduvéé^é ní ndaacadaamí ní yem^é nuuⁿndi chi diiⁿ ní. Ní ndís'tií s'neeⁿ ndaachi ní tan'dúúca chi Ndyuús neⁿe yā chi diiⁿ ní ní 'íicú nús'uu nguéé diiⁿ 'nū mar 'áámá chi cuuvi ndái ní cucáávā nús'uu.¹⁰ Caati chíiⁿ chi diiⁿ Ndyuús chi inee ya'ai 'iinú yú ní diiⁿ chi ndaacadaamí yú yem^é nuuⁿndi yem^é yú ní nnguan'ai yú. Ní 'íicú cáávā chuú nguéé diiⁿ yú chi cunéé ya'ai 'íinu yú yem^é chi nada-cadaamí yú yem^é nuuⁿndi yem^é yú. 'Iiⁿyāⁿ chi nguéé i'téenu yā Ndyuús ní ndaachi ca-nee yā na iⁿ'yeeⁿndí 'cūú ní 'cuúvi yā cueⁿe daaⁿmaⁿ.¹¹ Naati ndís'tií cucheⁿ ní chi inéé ndaachi ní. N'diichi ní maaⁿ ntiⁿnyuⁿ yem^é vaadī ndaachi táácá idiiⁿ na vida yem^é ní. ¿Áá diiⁿ chi nadacadiinúúⁿ ní n'daacá yem^é nuuⁿndi chi diiⁿ ní ní caaⁿ'máⁿ ní chi nguéé n'daacá idiiⁿ ní? ¿Áá diiⁿ chi ndís'tií nguéé canee yiinú ní yem^é chíiⁿ chi diiⁿ ní? ¿Áá 'va'a ní cucáávā nuuⁿndi chi diiⁿ ní? Cuayivi ní neⁿe ní n'diichi ní 'úú ní neⁿe ní chi ca'a castigo yem^é 'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní yem^é nducueⁿéⁿé chuú ch'iⁿí ní ndúúcu chíiⁿ chi diiⁿ ní chi ndís'tií diiⁿ ní chíiⁿ chí n'daacá. ¹² 'Tíicā taachi dinguúⁿ carta miiⁿ yem^é ndís'tií, nguéé dinguúⁿ cáávā 'iiⁿyāⁿ chi dinuuⁿndi o cáávā 'iiⁿyāⁿ chi ch'eenú yā chíi caavā nuuⁿndi miiⁿ. Dinguúⁿ yem^é ní ti ndís'tií cuuvi deenú ní chi nús'uu ní n'g'iⁿí 'nū chi vée^é cuidado yem^é 'nū ndúúcu ndís'tií nanááⁿ Dendyuús. ¹³ Ní cáávā chuú sta'á 'nū 'viich'etíínúⁿ yem^é ndís'tií. Nguéé dámaāⁿ chi sta'á 'nū 'viich'etíínúⁿ yem^é ndís'tií naati saⁿ'a Tito miiⁿ diiⁿ sá chi yeenú taaví 'nū taachi yaa'vi sá nús'uu yem^é ní tan'dúúca ndís'tií diiⁿ ní ndúúcu sa. Ní yeenú taaví sá. ¹⁴ 'Úú ngaⁿ'á ngii saⁿ'a Tito miiⁿ chi ndís'tií ní n'daacá ní ní 'caandiveéⁿ ní nduudu yem^é carta miiⁿ. Ní nguéé 'cuinaáⁿ cucáávā chi ngaⁿ'á 'tuucá yem^é ní ti 'tíicá diiⁿ ní. Nducueⁿéⁿé chi ngaⁿ'á 'nū ndúúcu ndís'tií ní nduudu cuaacu. 'Tiicá ntúuⁿ nduudu chi ngaⁿ'á 'nū ngii 'nū Tito miiⁿ yem^é ndís'tií ní chíiⁿ chi n'giindiveéⁿ ní nduudu yem^é carta miiⁿ ní 'tíicá diiⁿ ní. ¹⁵ 'Tiicá ntúuⁿ Tito miiⁿ dineⁿe cá sa ndís'tií taachi nan'gaacu sa yem^é ndís'tií tan'dúúca ndís'tií ch'iindiveéⁿ ní nduudu yem^é sa ní diiⁿ ní 'tuucá. Ní ndís'tií ní 'cuúⁿ ní saⁿ'a miiⁿ ní din'daaca ní caatí 'va'a ní. ¹⁶ Cáávā chuú vée^é 'viich'etíínúⁿ yem^é ndúúcu ndís'tií yem^é tanducueⁿéⁿé denduⁿ ú chi diiⁿ ní.

8

'Iiⁿyāⁿ ca'á yā n'deeⁿ n'dai ofrenda

¹ Ndis'tií, hermanos yem^é, maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ 'nū ndís'tií ti deenú ní yem^é vaadī n'dai ch'ete yem^é Dendyuús ní táácá chí

diiⁿ 'nū ntiⁿnyuⁿ yem^é na nducueⁿéⁿé yaacú yem^é Ndyuús chí snee na nducueⁿéⁿé yáⁿ'aa yem^é Macedonia. ² 'Aara chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yem^é yáacú s'eeⁿ diitú n'dái n'geenú yā ngii cucáávā chí ch'ó^oo yem^é yā yeenú taaví cá yā. Ní 'áará chí pobre yā ca'á yā n'deeⁿ n'dái ofrenda tan'dúúca chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí 'cuiica, 'tíicá diiⁿ yā caava hermanos chí snée yā na yáⁿ'aa Judea. ³ 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yem^é yā. Nduúcu núuⁿ'máⁿ staava yem^é yā ca'á yā ofrenda, ní ca'á yā nducueⁿéⁿé chí cuuvi yem^é yā. Ní ndii ca'á yā más cá chí cuuvi yem^é yā. ⁴ Caⁿ'a diitú yā ndúúcu 'nū chí 'cuuaⁿ 'nū ofrenda chí 'áámá ayuda yem^é chí cuuvi yem^é hermanos yem^é yú chí nguéé vée^é yem^é yā ní ca'á 'nū hermanos s'uuúⁿ. ⁵ Ní diiⁿ yā más cá chí cunee ngiiⁿ 'nū chí diiⁿ yā. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'á yā vida yem^é maaⁿ yā na ta'a Señor Jesucristo yem^é yú. Ní cuayivi, tan'dúúca chí Ndyuús neⁿe yā chí diiⁿ yā, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ téé yā vida yem^é yā nús'uu chí diiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ cáávā nús'uu. ⁶ Nducueⁿéⁿé chuú vmnááⁿ vmnaaⁿ cuuvi 'nū Tito ní dicho'ó 'nū saⁿ'a chí caaⁿ'maⁿ yā yem^é ofrendá yem^é ndís'tií. 'Tiicá ntúuⁿ maaⁿ ní dicho'ó 'nū Tito chí 'cuiinu ntiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cutá'a sa ofrenda yem^é ní chí ntiⁿnyuⁿ chí n'dai taavi chí yem^é Ndyuús. ⁷ Ní ndís'tií ní tan'dúúca chí 'cuiicá ní 'tiicá ní ti i'téenu cá ní Ndyuús. Ní ngaⁿ'á cá ní nduudu cuaacu, ní déenu cá ní. Ní neéneⁿ neⁿe ní cunee ní nús'uu, ní neⁿe ní nús'uu. Maaⁿ ní neⁿe 'nū chí ndís'tií ní ca'a cá ní ofrenda yem^é ní ní din'dai ca ntiⁿnyuⁿ 'cūú chí cunee ní hermanos yem^é yú.

⁸ 'Úú nguéé ca'á orden yem^é chuú. Dámaāⁿ neⁿe chí deenú ní tan'dúúca chí diiⁿ tanáⁿ'a hermanos yem^é yáⁿ'aa yem^é Macedonia ní 'íicú cuuvi deenú chí cuaacu chí ndís'tií dinéⁿe ní Ndyuús caavá ofrenda chí ca'á ní. ⁹ Ní ndís'tií ní 'áa deenú ní chéeⁿ chí vaadī n'dai taavi ca yem^é Señor Jesucristo yem^é yú. Cristo miiⁿ 'áa 'cuiicá yā naati diiⁿ yā chí pobre yā cucáávā chí néⁿe yā s'uuúⁿ. Ní 'íicú ndís'tií cuuvi cutá'a ní vaadī 'cuiica yem^é yā cáávā Cristo chí diiⁿ yā chí pobre yā.

¹⁰ Ní yem^é ofrenda 'cūú 'úú yaa'vi neéⁿ ndís'tií chuú. N'daacá cá chí 'cuiinu ní cheeⁿ chí diiⁿ ní nduuyu chí 'áa ch'ó^oo. Ndis'tií ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā 'tuucá ní 'tíicá ní neⁿe chí di'cuiinu ní yem^é ofrenda miiⁿ nguuví chí cuchí. ¹¹ Maaⁿ ní diiⁿ ní 'tiicá ní di'cuiinu ní ntiⁿnyuⁿ yem^é ní chí 'áa neⁿe ní tan'dúúca chí cuchí ní diiⁿ ní ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Ní ca'á ní ofrenda cheeⁿ chí cuuvi diiⁿ ní. ¹² Ní nduuti chí 'áámá ndís'tií cuaacu níⁿnyuⁿ neⁿe ní ca'a ní ofrenda, tuu'mi ní Ndyuús diiⁿ yā aceptar ofrenda yem^é ní ní diiⁿ cuenta yā yem^é chí vée^é yem^é ní nguéé yem^é chí nguéé vée^é yem^é ní.

¹³ 'Úú nguéé neⁿe chí ndís'tií ca'á ní más cá

ofrenda chi cuuvi ní nī 'āā ntéé véé necesidades ye'e ní cucáávā chi innéé ní nán'a hermanos. ¹⁴ Maa' ní véé ca ye'e ní ní cuuvi dii' ní completar ofrenda ye'e ní ní ca'á ní 'i'iyān chi nguée véé ye'e yā. Ní cunnee ní 'i'iyān. Ní cuuvi ca'á ní daamá nduucú yā. Cuayiivi ní taachi nguée véé ye'e ní ní 'i'iyān s'ee' véé ca ye'e yā, 'i'iyān s'ee' cuuvi téé yā ofrenda ye'e ní ní téé yā ofrenda ndís'ti. Ní nginneé yā ndís'ti. 'Tíicā ca'á ní daama ndúucu yā. ¹⁵ 'Tíicā canee nguū' na libro ye'e Ndyuūs ndii cuáán vmnaa': 'I'iyān chi véé ca ye'e yā nguée nacaáva ye'e yā. 'I'iyān chi duu'vi véé ye'e yā nguée chii faltar ye'e yā.

Ye'e sa'nā Tito ndúucú compañeros ye'e yā

¹⁶ Maa' ní 'úú ca'á gracias Ndyuūs ti Ndyuūs chí'neé' yā na staava ye'e Tito chí ne'e yā cunnee cá yā ndís'ti tan'dúucā chí nús'uu dii' nū. ¹⁷ Ní ne'e yā dii' yā tan'dúucā chí nga'a' nū nduucú yā ye'e ndís'ti. Ní neéne ne'e yā nginneé yā ndís'ti caati ne'e yā n'diichi yā ndís'ti.

¹⁸ Ní dicho'ó 'nū ndúucú Tito mii' táamá hermano ye'e yú ní nducyáácá 'i'iyān ye'e nducyáácá yaacú nga'a' yā chí hermano mii' ní neené n'dái dii' sa ntii'nyu'. Ní nga'a' sa nduudu cuaacu ye'e evangelio chí nduudú ngai ye'e Jesucristo. ¹⁹ Nguée damáan chuū idiin sa'nā mii' ti nducyáácá 'i'iyān ye'e nducyáácá yaacú s'ee' naachi ca'nā 'i'iyān chí i'teenú yā Señor Jesucristo ye'e yú nndéévé yā sa'nā mii' chí ca'nā sa ndúucú nús'uu caati cuuvi cunnee sa nús'uu ndúucú ofrenda chí cuuvi cunnee hermanos. Ní 'íicú hermanos cuuvi yā dich'etē cá yā Señor ye'e yú. Ní cuuvi 'cuu'mí' nū hermanos chí ndís'ti ne'e ní cunnee ní hermanos. ²⁰ 'Tíicā ní 'i'iyān nguée cuuvi caa'nma' neen yā nús'uu ye'e chí dii' nū ndúucú ofrenda mii' chí cuta'á nū ye'e hermanos. ²¹ Ní 'tíicā ndéé' nū dii' nū nducué' n'daacá nanáá' Ndyuūs ní 'tíicā ntúú' nanáá' nducyáácá 'i'iyān'.

²² Maa' ní dicho'ó 'nū taama hermano ye'e yú ndúucú Tito mii'. Ní 'āā dii' nū probar hermano mii' n'deeé n'dái naa' ní chí'ni sa'nā mii' n'deeé n'dái naa' chí ne'e sa nginneé sa nús'uu. Maa' ní sa'nā mii' neené ne'e sa nginneé sa ndís'ti ti véé 'viich'etitiinū' ca ye'e' nū ndúucú ndís'ti. ²³ Ní ndúuti chí 'áámá 'i'iyān' itinguunee' yā ye'e sa'nā Tito mii' tuu'mi ní ndís'ti caa'nma' ní chí sa'nā mii' compañero ye'e. Ní dii' sa ntii'nyu' dáamá nduucú ní dii' sa ntii'nyu' chí dich'í véé ndís'ti. O nduuti chí itinguunee' yā ye'e taná'a hermanos chí dicho'ó tuu'mi ní ndís'ti caa'nma' ní chí 'i'iyān ye'e' nducyaaca yaacú s'ee' dicho'ó yā hermanos s'ee'. Ní hermanos ní dich'etē

cá yā Cristo ye'e' yú. ²⁴ Ca'á ní ofrenda ye'e' ní ní 'tíicā cuuvi deenú 'i'iyān ye'e' yaacu s'ee' chí dine'e' ní hermanos chí dicho'ó. Nds'ti ní 'cuu'mi' ní nducyáácá 'i'iyān cáávā ofrenda ye'e' ní chí cuaacu nii'nyu' ne'e' ní hermanos. Ní nús'uu deenú nū chí ca'nā ní dii' ní 'tíicā. Ní yeenú 'nū cucáávā ndís'ti. Ní 'i'iyān cuuvi deenú yā chíi' chí nga'a' ye'e' ní ní cuaacu.

9

Ofrenda cáávā hermanos ye'e yú

¹ Nds'ti hermanos ye'e' nguée canee chí dinguū' ye'e' ndís'ti ye'e' ofrenda chí nga'a' ní hermanos chí i'teenú yā Jesucristo ye'e' yú. ² 'Úú tuumicadiinú' chí ndís'ti ne'e' ní cunnee ní hermanos. Ní yeenú cucáávā ndís'ti taachi 'úú yaa'vi 'i'iyān ye'e' yá'āa ye'e' Macedonia ye'e' ndís'ti chí snéé ní na yá'āa Acaya táácā idiin ní. Ní 'úú yaa'vi 'i'iyān s'ee' chí ndís'ti canee yaa' ní ndii nduuyu chí chó'ó chí nginneé ní hermanos ye'e' yú. Ní maa' ní n'deeé 'náá' hermanos ye'e' yá'āa Macedonia ne'e' yā nginneé yā hermanos cáávā chí ndís'ti ca'nā ní chí ca'a ní ofrenda ye'e' ní. ³ Ní cáávā chuū dicho'ó Tito ndúucú 'uuvi hermanos. Ní nguée cúuvi chó'ó 'áámá cosa chí nguée cuaacu ye'e' ní ye'e' chí 'úú yaa'vi 'i'iyān s'ee' ye'e' tan'dúucā chí ndís'ti n'daacá dii' ní ye'e' ofrenda 'cūú. Ní ndís'ti 'cūeti yaán ní ofrenda ye'e' ní chí cunnee ní hermanos. ⁴ Nguée deenú nduuti chí na'nā 'i'iyān ye'e' yá'āa Macedonia ca'nā yā nduucú. Ní taachi ndaá 'nū nanáá' ndís'ti nguée véé yaán ní ndúucú ofrenda ye'e' ní. Ní nús'uu cuuvi 'cuinaán' nū ti yaa'vi 'nū hermanos ye'e' yá'āa Macedonia ti véé 'viich'etitiinū' chí ye'e' nū nduucú ní. Ní ndís'ti cuuvi 'cuinaán' ní dendú'ú. ⁵ Ní caavā chíi' 'úú nadicadiinú' chí chíicā hermanos chí chíi yā vmnáá' vmnaa' nanáá' ndís'ti ní cunee yā nduucú ní. Ní 'íicú ndís'ti ca'a ní ofrenda ye'e' ní hermanos chí dicho'ó. Níicú cuuvi cunnee ní hermanos ye'e' yá'āa Judea ndúucú ofrenda ye'e' ní, ofrenda mii' chí nga'a' ní chí ca'a ní. 'Tíicā níicú 'cūeti yaán ní ndúucú ofrenda ye'e' ní ní chí'ni ní 'i'iyān s'ee' chí cuaacu chí ne'e' ní ca'a ní ofrenda ye'e' ní. Ní nguée a fuerza canéé chí ca'á ní ofrenda.

⁶ Maa' ní ndís'ti ní n'gaacú ní ye'e' chuū chí caa'nma'. 'I'iyān chí duu'vi cá ngiinu yā cuta'á yā duu'vi ca cosecha ye'e' yā ní 'i'iyān chí n'deeé ca ngiinu yā cuta'á yā n'deeé cá cosecha ye'e' yā. ⁷ Ca'áámá cá'áámá ní ca'á ní ofrenda ye'e' ní tan'duucā chí nacadiinū' ní chí dii' ní na staava ye'e' ní. Nguée ca'á ní nduuti chí nguée ne'e' ní, ní nguée a fuerza ca'a ní. Ndyuūs ne'e' yā 'i'iyān chí ca'a yā ofrenda ye'e' yā ti yeenú yā chí ca'á yā. ⁸ Ní

Ndyuūs ní cuuvi téé yā ndís'tiī n'deeé cá ye"^e nducué"^e chí n'dai taavi ca. Ní 'tíicá ndís'tiī ní cuuvi 'cuūndī necesidades ye"^e ní. Ní cuuvi cunneé ní hermanos ndúúcu nducué"^e necesidades ye"^e yā. ⁹ Ní canéé nguū"ⁿ na libro ye"^e Ndyuūs ndii cuáá"ⁿ vm-naa"ⁿ 'tíicá:

Nduuti chí 'ii"ⁿyā"ⁿ ca'á yā n'deeé cá ye"^e 'ii"ⁿyā"ⁿ chí pobre yā; tuu'mi ní vée ca ye"^e maá"ⁿ yā chí cuuvi ca'á yā 'ii"ⁿyā"ⁿ ní 'áamá cānéé yā 'tíicá.

¹⁰ Ní Ndyuūs chí nga'á yā ndaata chí 'ii"ⁿyā"ⁿ cuūnu yā ndaata mii"ⁿ, nga'a ntuú"ⁿ yā pan chí che'ē yā. Maa"ⁿ ní Ndyuūs mii"ⁿ téé yā ndaata ndís'tiī nducué"^e chí cuūnu ní. Ní dii"ⁿ yā chí vée ca cosecha ye"^e ntiinyu"ⁿ chí n'daacá chí dii"ⁿ ní. ¹¹ 'Tiicá ntúū"ⁿ ndís'tiī cuuvi cutá'á ní ye"^e nducué"^e vaadi 'cui-ica ní 'íicú cuuvi ca'a cá ní ofrenda ye"^e ní. Ní cucáávā nús'uu, ca'a yā ofrenda ye"^e ní hermanos, tuu'mi ní hermanos nga"ⁿá yā: Ndyuūs nadí'vē n'dii cáávā ofrenda mii"ⁿ. ¹² Ní ndúúcu ofrenda ye"^e ní chí ca'a ní nguée damāā"ⁿ ca'á ní ti vée ye"^e hermanos naati dii"ⁿ ní chí hermanos ca'a yā n'deeé cá gracias Ndyuūs. ¹³ Ní 'íicú hermanos dich'etē yā Ndyuūs nduuti chí ndís'tiī chí i"ⁿí ní hermanos chí i'téenu ní nduudu cuaacu ye"^e Cristo. 'Tiicá ntúū"ⁿ hermanos dich'etē yā Ndyuūs ti ndís'tiī ca'a cá ní ofrenda ye"^e ní cáávā hermanos mii"ⁿ ní caavā taná"ⁿā hermanos. ¹⁴ 'Tiicá ntúū"ⁿ hermanos nga"ⁿangua'á yā caavā ndís'tiī. Ní dine"^e cá yā ndís'tiī. 'Tíicá dii"ⁿ yā ti Ndyuūs s'neé"ⁿ yā na staava ye"^e ní chí ndís'tiī dii"ⁿ ní cosa chí n'daacá. ¹⁵ Maa"ⁿ ní ca'a yū gracias Ndyuūs ti tee yā s'uuu"ⁿ nducué"^e chí vaadi n'dai ca ye"^e yā chí ch'etē taavi cá chí nguée cuuvi caa"ⁿma"ⁿ yū ye"^e nducué"^e.

10

Pablo caa"ⁿma"ⁿ yā chí cuaacu chí apóstol yā ye"^e Señor Jesucristo

¹ 'Úú Pablo di'cuuitú ndís'tiī chuū. 'Úú ní ndiicuú"ⁿ ní vée cá paciencia ye"^e ní tan'dúúca Cristo nga"ⁿá yā, 'tíicá nga"ⁿá. 'Ii"ⁿyā"ⁿ nga"ⁿá yā ye"^e 'úú chí 'úú 'aama sa"ⁿá ndiicuú"ⁿ taachi caneé nduucú ndís'tiī ní naati nguée caneé nduucú ndís'tiī tuu'mi ní cheechí yaa'ví ndís'tiī. ² 'Úú di'cuuitú ndís'tiī chí dii"ⁿ n'daacá ní ti taachi ndaa"ⁿ n'diichi ndís'tiī nguée caneé chí caa"ⁿma"ⁿ nduudu cheechi ndúúcu ndís'tiī. Ná"ⁿā 'ii"ⁿyā"ⁿ ní nga"ⁿá yā ye"^e 'nū chí nús'uu dii"ⁿ 'nū ntiinyu"ⁿ ye"^e Ndyuūs tan'dúúca chí ne"^e 'nū dii"ⁿ 'nū. 'Úú vée yaá"ⁿ chí nandaācá 'ii"ⁿyā"ⁿ s'ee"ⁿ ní caa"ⁿma"ⁿ taá"ⁿ nduucú yā. ³ Cuaacu chí ne"^e chí nús'uu ní 'ii"ⁿyā"ⁿ ye"^e i"ⁿyeedí 'cūú nús'uu dii"ⁿ 'nū ntiinyu"ⁿ ye"^e Ndyuūs. Nguée dii"ⁿ 'nū ntiinyu"ⁿ cucáávā chí vée chí cuuvi ye"^e 'nū na i"ⁿyeedí

'cūú tan'dúúca chí dii"ⁿ taná"ⁿā 'ii"ⁿyā"ⁿ ye"^e i"ⁿyeedí 'cūú chí nguée i'téenu yā Cristo. ⁴ Caati ntiinyu"ⁿ chí dii"ⁿ 'nū nguée dii"ⁿ 'nū ndúúcu vaadi deenu ye"^e i"ⁿyeedí 'cūú tí dii"ⁿ 'nū ndúúcu poder ye"^e Ndyuūs. Ní Ndyuūs nginneé yā s'uuu"ⁿ chí cuuvi dituúví 'nū dendu'ū chí ye"^e enemigo ye"^e 'nū chí yáá"ⁿnguiniū"ⁿ mii"ⁿ. ⁵ 'Tíicá chuū cuuvi dii"ⁿ 'nū. Dituuví 'nū nducué"^e vaanicadii"ⁿū"ⁿ ye"^e 'ii"ⁿyā"ⁿ chí contra ye"^e Ndyuūs. Ní 'íicu 'ii"ⁿyā"ⁿ cuuvi nadacadíi"ⁿū"ⁿ yā ye"^e Cristo ní cuuvi cu'téenu yā ye"^e yā. ⁶ Maa"ⁿ ní taachi ndís'tiī n'giindiveé"ⁿ ní nduudu chí nga"ⁿá tuu'mi ní nús'uu canee yaá"ⁿ 'nū chí dii"ⁿ 'nū castigar nducyáá"ⁿ ní chí nguée n'giindiveé"ⁿ ní nduudu chí nga"ⁿá.

⁷ Ndís'tiī ní n'diichi ní dendu'ū chí vée tan'duucá chí cānéé. Ní ndúúti chí 'áamá yā ye"^e ndís'tiī deenú yā chí seguro chí ye"^e Cristo 'ii"ⁿyā"ⁿ mii"ⁿ, tuu'mi canee cúu"ⁿmí"ⁿ yā chí nadacadíi"ⁿū"ⁿ yā chí nús'uu ntúū"ⁿ ní ye"^e Cristo nús'uu. Tan'dúúca yā 'tiicá ntúū"ⁿ nús'uu. ⁸ 'Áará chí 'úú Pablo nga"ⁿá chí 'úú chí etē 'úú na ntiinyu"ⁿ ye"^e Señor Jesucristo nguée 'cuinaa"ⁿ cáávā chí caa"ⁿma"ⁿ 'túúca. Deenú 'nū chí Señor ye"^e yū téé yā nús'uu ntiinyu"ⁿ chí dii"ⁿ 'nū ndúúcu poder ye"^e yā ti ndís'tiī cuuvi cu'téenu ca ní Ndyuūs, ní nguée cáávā chí dii"ⁿ chí nguée i'téenu ní Ndyuūs. ⁹ 'Úú nguée ne"^e chí ndís'tiī nadacadíi"ⁿū"ⁿ ní chí dinguu"ⁿ carta ye"^e ní cu-caavā chí candii ndís'tiī chí 'va'á ní. ¹⁰ 'Ii"ⁿyā"ⁿ nga"ⁿá yā chí cartas ye"^e chí nguú"ⁿ ní neenē ditiinu nduudu ye"^e ní taachi caneé naná"ⁿ ndís'tiī ní 'úú ní duúvā 'úú. Ní nduudu chí nga"ⁿá ní nguée de'ē vée ye"^e. ¹¹ Ne"^e chí 'ii"ⁿyā"ⁿ chí nga"ⁿá yā 'túúca ye"^e, cadíi"ⁿū"ⁿ yā chuū. 'Túúca tan'dúúca chí dinguu"ⁿ 'nū na cartas ti ya'ai caneé 'nū ye"^e ní, 'tiicá ntúū"ⁿ taachi ndaa"ⁿ 'nū naná"ⁿ ndís'tiī nga"ⁿá 'nū ndúúcu yā ní dáamá dii"ⁿ 'nū ndúúcu yā.

¹² Nguée caa"ⁿma"ⁿ 'nū chí nduuvidaamá 'nū ndúúcu taná"ⁿā yā chí nga"ⁿá yā chí maá"ⁿ yā ní n'geetē yā. 'Ii"ⁿyā"ⁿ s'ee"ⁿ nga"ⁿá yā tan'dúúca chí tonto yā ti dicaadi maá"ⁿ yā ndúúcu 'áamá yā táamá yā hermanos. ¹³ Nús'uu ní nguée caa"ⁿma"ⁿ 'nū ye"^e nducué"^e chí n'geetē chí nguée candēé 'nū cuidado ye"^e. Ndyuūs chí i"ⁿí yā nús'uu naachi cuuvi cuchiicá 'nū ní dii"ⁿ 'nū ntiinyu"ⁿ ye"^e yā. Ní chí i"ⁿí yā chí nús'uu cho'ó 'nū naná"ⁿ ndís'tiī chí snéé na yáa"ⁿ Corinto. ¹⁴ Cáávā chuū ní deenú 'nū chí nguée cue"ⁿé 'nū mar 'áamá yá"ⁿā nduuti chí Ndyuūs nguée chí i"ⁿí yā nús'uu chí ca"ⁿá 'nū mii"ⁿya. Ní cáávā chuū ndaa"ⁿ 'nū naná"ⁿ ndís'tiī ní candēé 'nū nduudu cuaacu chí nduudu ngai ye"^e Señor Jesucristo ye"^e yū. ¹⁵ Nguée nga"ⁿá 'nū chí n'geetē ntiinyu"ⁿ ye"^e táamá yā tan'dúúca chí nús'uu dii"ⁿ 'nū ntiinyu"ⁿ ye"^e yā. Dáma"ⁿ nga"ⁿá 'nū ye"^e

ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū. Cuneengiⁿinū 'nū chi ndisⁿtiⁱ cuⁿténu cá nī ní nūsⁿuu cuuvi diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi más cā ch'ēte ca nguaaⁿ ndisⁿtiⁱ, naati dāmaāⁿ diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ naachi Ndyuūs ch'iⁿí yā nūsⁿuu chi diiⁿ 'nū. ¹⁶ Cuayiivi miiⁿ ní neⁿ'é 'nū caⁿ'á 'nū táamá cuaaⁿ chí táamá lado yeⁿ'é ndisⁿtiⁱ chi cuuvi caaⁿ'māⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nguée cánée chí caaⁿ'māⁿ yeⁿ'é ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é táamá yā tanⁿduúca chi nūsⁿuu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā.

¹⁷ Ní nduuti chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ neⁿ'é yā caaⁿ'māⁿ yā yeⁿ'é cosa chi ch'ēte ca tuuⁿmi ní canee chí caaⁿ'māⁿ yā chí Ndyuūs diiⁿ yā chiiⁿ chí ch'ēte ca. ¹⁸ Nduuti chí Ndyuūs deenu yā chí 'áamá 'iiⁿyāⁿ ní n'daacā idiⁿ yā tuuⁿmi ní cuaacu. Nduuti chí maāⁿ yā ngaⁿ'á yā chí n'daacā chi diiⁿ yā tuuⁿmi ní ¿duⁿu deenu chí cuaacu?

11

Pablo ndúucū 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿ'á chi apóstoles 'iiⁿyāⁿ ní nguée cuaacu

¹ Neⁿ'é chí ndisⁿtiⁱ chucéⁿ ní yeⁿ'é 'aara chí nadacadiinúⁿ ní yeⁿ'é chí duuchi ngaⁿ'á nduucú nī. ² Caati 'úú ní neⁿ'é ndisⁿtiⁱ tanⁿduúca chí Ndyuūs neⁿ'é yā ndisⁿtiⁱ. Ní 'úú ngaⁿ'á ngii ndisⁿtiⁱ chí yeⁿ'é Jesucristo yeⁿ'é yú chí ndisⁿtiⁱ caⁿ'á ní lado yeⁿ'é Cristo. Ní neⁿ'é chí ndisⁿtiⁱ cunéⁿ ní nanááⁿ Ndyuūs. Ní tanⁿduúca 'áamá n'daataá chí cuinú chí caⁿ'á 'caandavaacu tá ndúucū 'áamá saⁿ'á nuūⁿ. 'Tíicā ndisⁿtiⁱ nanááⁿ Ndyuūs. ³ Ní 'úú 'vaⁿ'á cáávā ndisⁿtiⁱ. Caati tanⁿduúca chí 'áamá cúu chinncheⁿ'é tí tñⁿ'á Eva ndúucū nduudu yaadi yeⁿ'é tí chí nduudu yeⁿ'é yááⁿ'nⁿguinuūⁿ, 'tíicā ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ cancheⁿ'é yā ndisⁿtiⁱ níicú diví yā vaadi cadiinúⁿ yeⁿ'é ní ní nguée dineⁿ'é ní Jesucristo ndúucū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī. ⁴ Caati ndisⁿtiⁱ caⁿ'á ní lugar 'áa duⁿ'ú nuūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿ'māⁿ yā nduudu chí n'dááⁿ yeⁿ'é Jesucristo yeⁿ'é yú nguée tanⁿduúca nduudu cuaacu chí caⁿ'á 'nū nanááⁿ ndisⁿtiⁱ. Ní ndisⁿtiⁱ ní n'giindiveéⁿ ní yeⁿ'é taama espíritu chí n'dááⁿ ní nguée n'giindiveéⁿ ní yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí staⁿ'á ní yeⁿ'é Ndyuūs taachi ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu nanááⁿ ndisⁿtiⁱ. Ní ch'iindiveéⁿ ní nduudu chí n'dááⁿ chí ngaⁿ'á yā yeⁿ'é chí nadinguáⁿ'ai yā. Nguée tanⁿduúca nduudu cuaacu chí nūsⁿuu caⁿ'á 'nū nguaaⁿ ndisⁿtiⁱ. Ní yeenu ní yeⁿ'é chuū. ⁵ 'Úú nadacadiinúⁿ chí nguée n'geete ca tanáⁿ'á 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'á yā chí apóstoles naati nguē 'tíicā. N'dááⁿ yā nduudu yeⁿ'é Cristo ní ndisⁿtiⁱ cuⁿteenú ní yeⁿ'é yā. ⁶ 'Áará chí nguē caⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo ndúucū nduudu deenu ca, deenú ca yeⁿ'é nduudu chí ngaⁿ'á. 'Tíicā ch'iⁿí 'nū ndisⁿtiⁱ yeⁿ'é nducuéⁿ'é ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ 'nū nguááⁿ ndisⁿtiⁱ.

⁷ O nguée n'daacā diiⁿ chí ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo nanááⁿ ndisⁿtiⁱ ní nguée nadíⁿ've ní 'úú caavā ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. Nguée nadicadiinúⁿ yeⁿ'é maāⁿ naati neⁿ'é chí ndisⁿtiⁱ cuuvi n'geete nī. ⁸ 'Úú ní nguée chitaⁿ'á tuumi yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'é tanáⁿ'á yaacu cucááⁿ chí cuuvi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo nguaaⁿ ndisⁿtiⁱ. ⁹ Ní neⁿ'é chí canee ndúucū ndisⁿtiⁱ ní véé necesidades yeⁿ'é tuuⁿmi ní hermanos yeⁿ'é yú ndaá yā yeⁿ'é yāⁿ'áa Macedonia ní tee yā 'úú chiiⁿ chí nguē véé yeⁿ'é. 'Tíicā nguée diⁿ'vaachí mar 'áamá ndisⁿtiⁱ caavā necesidades yeⁿ'é ní nguée ndaá diⁿ'vaachí ndisⁿtiⁱ tiempo chí cuchiiⁿ. ¹⁰ Neené seguro chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo canee nduucú. Ní 'íicú mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ cuuvi diiⁿ yā chí nguē cuuvi caaⁿ'māⁿ nduudu cuaacu miiⁿ na núúⁿ'māⁿ yāⁿ'áa Acaya caati nguée staⁿ'á tuumi cáávā ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. ¹¹ ¿Deⁿ'é cáávā chí caaⁿ'māⁿ 'tuúca? ¿'Áá cáávā chí nguée neⁿ'é ndisⁿtiⁱ? Nguée 'tíicā. Ndyuūs deenú yā chí neené neⁿ'é ndisⁿtiⁱ.

¹² Ní ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ canee chí diiⁿ naati nguée cutaⁿ'á tuuⁿmi yeⁿ'é ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'é caaⁿ'māⁿ yā chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chí dáámā ndúucū ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ 'nū nguée lugar chí cuuvi caaⁿ'māⁿ yā chí 'tíicā tí staⁿ'á yā tuumi yeⁿ'é ntiiⁿnyuⁿ chí diiⁿ yā. ¹³ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ nguée apóstoles yeⁿ'é Cristo tí apóstoles chí falso yā. Ní nginncheⁿ'é yā 'iiⁿyāⁿ ní diiⁿ yā tanⁿduúca chí maāⁿ yā apóstoles yeⁿ'é Jesucristo chí candéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Cristo. ¹⁴ Ní nguée nadacadiinúⁿ yú yeⁿ'é chí véé ca apóstoles chí falso yā na iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū. Maaⁿ yááⁿ'nⁿguinuūⁿ miiⁿ ní diiⁿ sa chí maāⁿ sa ní tanⁿduúca 'áamá ángel yeⁿ'é Ndyuūs. 'Tíicā diiⁿ sa. ¹⁵ Cáávā chuū ní nguée cosa chí ch'ēte chí 'iiⁿyāⁿ diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yááⁿ'nⁿguinuūⁿ tanⁿduúca chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Taachí 'cuinu iⁿ'yeeⁿ'dí 'cuū caⁿ'á yā cutaⁿ'á yā chí cuuvi yeⁿ'é yā.

Pablo néené ch'eenú yā chii cáávā chí apóstol yeⁿ'é Jesucristo

¹⁶ Maaⁿ ní taama vmnéⁿ'é neⁿ'é caaⁿ'māⁿ ndúucū ndisⁿtiⁱ ní nguée nadacadiinúⁿ ní chí 'úú ngaⁿ'á tanⁿduúca chí 'aama chí loco yā, tí ngaⁿ'á chí ch'ēte maāⁿ. Ní 'aara chí nadacadiinúⁿ ní yeⁿ'é 'tíicā, ¿'áá 'tíicā 'caandiveéⁿ ní yeⁿ'é? ¹⁷ 'Úú nguée caⁿ'á chuū chí Señor Jesucristo yeⁿ'é yú yaaⁿ'ví yā 'úú chí caⁿ'á 'tíicā. Caati caⁿ'á tanⁿduúca 'aama chí loco 'tíicā caⁿ'á. Ní 'íicú māaⁿ cuuvi caaⁿ'māⁿ chí dich'ēte 'úú. ¹⁸ Ní n'deeⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'é maāⁿ yā chí ch'ēte yā cucáávā chiiⁿ chí diiⁿ yā na iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū. Ní maaⁿ ní 'úú ntúūⁿ ngaⁿ'á chí 'úú ní ch'ēte maāⁿ. ¹⁹ Ní ndisⁿtiⁱ ní nadacadiinúⁿ ní chí deenu cá nī ní chichéⁿ ní yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'á yā chí maāⁿ yā ch'ēte yā tanⁿduúca

chi loco yā, ní yeenú yā. ²⁰ Ní chichéé ní yē'é 'i'in'yān s'ee' ní ch'iindiveé' ní yē'é yā ní diín nī tan'dúúca chi 'i'in'yān s'ee' nga'ná yā chi a fuerza diín nī. Ní tan'dúúca chi s'neé' yā 'áamá trampa 'tíica diín yā ndúúcu ndís'ti. Ní n'diichi yā ndís'ti tan'dúúca 'i'in'yān chí nguéé du'ú vée 'tíica ndís'ti. Ní caa'mán yā chí ch'etete maán yā. Ní ch'ené yā naa' nī. Ní cuchéé nī yē'e nducué'ē. ²¹ Nús'uu nguéé cuuvi diín nū ndúúcu nī 'tíica 'aara chí nadacadiinúú nī chí n'daaca diín yā ndúúcu nī 'tíica. Maa' ní 'áará chí 'cuinaán yē'ē chí caa'mán, 'tíica caa'mán. Nús'uu diín nū chí duúva nū ní 'iicu cuuvi diín 'nū ntiinyu yē'ē 'nū. Maa' ní caa'mán tan'dúúca chí loco 'úú. Ní 'úú ní caa'mán chí ch'etete maán yē'e ntiinyu chí diín tan'dúúca chí tanán'a 'i'in'yān chí nga'ná yā chí ch'etete yā maán yā cáávā ntiinyu chí diín yā. ²² ¿'Áá 'i'in'yān hebreos 'i'in'yān s'ee'? 'Tiicá ntúū 'úú. ¿'Áá 'i'in'yān s'ee' yē'e ndaata Israel? 'Tiicá ntúū 'úú. ¿'Áá 'i'in'yān s'ee' yē'e ndaataá Abraham? 'Tiicá ntúū 'úú. ²³ ¿'Áá 'i'in'yān s'ee' 'i'in'yān chí idií ntiinyu yē'e Cristo? Deenú chí caa'mán tan'dúúca 'i'in'yān chí loco yā taachi caa'mán 'tiicá. 'Úú idiín más ca ntiinyu yē'e Cristo nguéé ti 'i'in'yān s'ee'. Ní canéé taavi yaátu na cuerpo yē'ē chí ch'ené yā 'úú. Neené n'dee cuuvi che'ē vácúú. Ní neené n'dee cuuvi chí 'āā cháá 'caa'nú' yā 'úú. ²⁴ Ní cho'ó nyu'u cuuvi chí 'i'in'yān Israel s'ee' ch'ené yā ndiicu ndií'nyu' cuúu vuelta 'úú ndúúcu cuarta. ²⁵ Ní cho'ó 'i'inú tiempo chí ch'ené yā 'uu ndúúcu nduucu. Ní 'áamá cuuvi nūn chí ch'itúú yā 'úú. Ní cho'ó 'i'inú cuuvi chí ch'etete barco naachi cuen'ē na nuū'nī'yā'nā. Ní 'áamá vmné'ēe cánéé nguaa' nuū'nī'yā'nā núú'mán yaa' núú'mán nguuví. ²⁶ N'dee n'dái cuuvi cachiicá nī n'diichi peligros yē'ē, peligros yē'e yíicú, ndúúcu peligros cáávā 'i'in'yān chí duucu yā, ndúúcu peligros nguaa' 'i'in'yān yē'e yāā yē'ē ní yē'e 'i'in'yān yē'e táamá yāā, ndúúcu peligros taachi cánéé ná yāā n'geete, ní taachi canéé na yā'nāa cuū'mán naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yān, ní taachi cachiicá na barco vmnaa' nuū'nī'yā'nā. Ní cho'oo peligros yē'ē taachi canéé nguaa' 'i'in'yān chí nga'ná yā chí hermanos yē'e 'nū ní nguéé 'tíica yā. ²⁷ 'Úú diín ntiinyu chí neéné díftu ndúúcu vaadí 'caa'va ní chicuūn 'úú. Ní n'dee taavi nguūn nguéé chí cyaadú, ní cho'oo n'dee taavi cuuvi chí ch'eenú chí ti 'āā ntéé che'ē ní 'āā ntéé chí i' nuū'nī' va. Ní 'āā 'iche yē'ē ní nguéé catecaí.

²⁸ Ní 'āā ví'í cá yē'e nducué'ē chuū chí cho'oo na cuerpo yē'ē, vée más cá dendu'ú ti nguuví nguuví candéé cuidado yē'ē nducyáácá 'i'in'yān yē'e nducyáácá yaacú. ²⁹ Ní nduuti chí 'áamá 'i'in'yān duúvā

yā ní 'úú ntúū diín tan'dúúca chí duúva 'úú. Ní nduuti chí 'áamá 'i'in'yān diín yā chí taama 'i'in'yān dinuū'ndí yā, 'úú ntúū n'geenú ngii ní 'cuinaán 'úú, ní nduuví taán. ³⁰ Maa' ní nduuti chí canéé chí dich'etete yē'ē maán, tuu'mí dich'etete yē'ē maán yē'e nducué'ē chí cho'oo yē'ē nícu 'cuu'mín ti duúva 'úú. ³¹ Dendyuūs chí Chiidá Señor Jesucristo yē'ē yú ní n'dai taavi cá yā cuen'ē daa'ma'. Ndyuūs ní deenú yā chí nguéé nga'ná nduudu yaadi. ³² Cho'oo chí taachi canéé na yāā Damasco chí gobernador chí maa' poder yē'e rey Aretas, gobernador mii' s'neen yā soldados na cheendi va'ai s'ee' chí n'geete yē'ē yāā Damasco mii' caati ne'e sa cuta'a sa 'úú ní candé sa 'úú chí preso 'úú. ³³ Naati hermanos yē'ē yú s'nuún yā 'úú ch'etete 'áamá 'cuééte ch'etete ní dicua'ái yā 'úú na 'áamá ventana yē'e nch'etí yē'e yāā mii' ní 'tíica ca'ái na ta'a soldado s'ee' caati yāā mii' ní nuu'ma' ndi-ivi canéé nch'etí chí yaacú tan'dúúca coral.

12

Visión yē'e Pablo ndúúcu chí n'diichi yā

¹ Cuaacu ní'nyú' chí ngué de'ē vée n'daaca chí caa'mán yē'ē 'úú maán chí 'úú ch'etete 'úú. Ní dáaca ca chí 'úú caa'mán yē'e n'dee náā chí canéé chí snaán yē'e Señor Jesucristo ní yē'e chí canúú n'de'ei chí n'gín'í yā 'úú. ² Cuayivi chí i'teenú Cristo cho'oo ndiichi cuū' nduuyú chí n'diichi 'áamá visión tan'dúúca chí ch'iinú. Ní 'aama 'i'in'yān candé yā 'úú ndii va'ai ch'etete nguuví. Nguéé deenú nduuti chí candé yā cuerpo yē'ē o nguéé. Dámaa' Ndyuūs deenú yā chuū. ³ Naati chí ní ngué deenú nduuti chí cuen'ē ndúúcu cuerpo yē'ē o nguéé ndúúcu cuerpo yē'ē naati dámaa' Ndyuūs deenú yā táaca cuen'ē. ⁴ 'Úú deenú chí candé yā 'úú ní cuen'ē ndii paraíso chí va'ai ch'etete nguuví. Ní 'úú n'giindivee' nduudu chí nguéé tan'duucá nduudu yē'e 'i'in'yān yē'e i'nyee'dí 'cūú ti yē'e Ndyuūs. Nguéé vée permiso chí cuuvi caa'mán yē'ē chí n'giindivee'. ⁵ 'Úú cuuvi caa'mán chí 'úú ní ch'etete maán yē'ē chí Ndyuūs diín yā nduucú. 'Úú nguéé caa'mán yē'e maán chí ch'etete maán. Dámaa' caa'mán chí duúva 'úú. ⁶ 'Áará chí caa'mán chí 'úú ch'etete maán nguéé caa'mán tan'dúúca chí zozzo 'úú ti caa'mán nduudu cuaacu yē'ē naati nguéé caa'mán 'tíica ti ngué ne'ē chí mar 'áamá 'i'in'yān nadacadiinuu yā chí 'úú ch'etete ca 'úú. Ne'ē chí 'i'in'yān mii' nadacadiinuu yā yē'e 'úú tan'dúúca chí n'diichi yā 'úú, ní n'giindivee' yā nduudu yē'ē.

⁷ Chuū chí Cristo ch'i'ín'í yā 'úú ní 'áamá visión chí ch'etete ní de'ee taavi ca. Ní Cristo tee yā 'úú 'áamá ya'ai na cuerpo yē'ē chí 'áamá canéé ní tan'dúúca chí 'áamá yáá' chí

cata'āi na cuerpo ye'n'é. Ní chií tan'dúúcā chi yáán'guiniúu" s'nee" sa yáán' mii" chi ne'n'e sa chí 'cuenú cuuvi. Ní Ndyuús tee yā permiso chí 'úú canee ndúúcu dolor mii" cáávā chí nguéé cuuvi caa"mān ye'n'e maán chí ch'etéé 'úú. ⁸ Ní 'íinú cuuvi chiicá Señor Jesucristo ye'n'é yú chí diví yā vaadí ya'ái 'cūú ye'n'é. ⁹ Naati Señor ye'n'e yú nga"á yā ngii yā 'úú 'tíicā: Vaadí ne'n'e ye'n'é ní tūnee" di ní nguéé más ca ne'n'e ní ti chuú. Ní poder ye'n'é chuú chí n'gini cá taachí 'iin'yān chí duúva cuerpo ye'n'é yā. Maa" ní cucáávā chí yaa'ví Señor 'úú 'túúca, 'úú yeenú ti 'úú duúvā 'úú ti Cristo cuuvi 'cuu"mín yā poder ye'n'é yā ti canee yā na cuerpo ye'n'é. ¹⁰ Cáávā chuú ní yeenú ti duúvā. Ní yeenú 'aara chí 'iin'yān nga"á taan yā ye'n'é, ní nguéé véé necesidades ye'n'é, ní 'iin'yān dii" yā chí n'geenú ngii. Ní ye'n'e dendú'u díitūu chí cho'ōo ye'n'é ní n'geenú ngii nducuén'e chuú cáávā Cristo. 'Tíicā rā va. Taachi duúvā cuerpo ye'n'é tuu'mi ní más ca díitūu 'úú.

Pablo nadacadiinuun cá yā ye'n'e 'iin'yān ye'n'e yaacú ye'n'e yáán Corinto

¹¹ 'Úú deenú chí nga"á tan'dúúcā chí loco 'úú taachi nga"á ye'n'é maán naati ndís'tií dii" ní chí a fuerza canee chí caa"mān ye'n'e maán ti ndís'tií nguée nga"á ní ye'n'é 'túúca. N'daacá ca chí ndís'tií caa"ma" n'dáácā ní ye'n'é. 'Úú nguéé duu'ví 'úú ye'n'é taná"á 'iin'yān chí nga"á yā chí apóstoles ní nguéé 'tíicā 'aara chí 'úú nguéé de'ē vee 'úú. ¹² Ní taachi canee nduucú ní ch'íni ndís'tií chí cuaacu chí 'úú 'áámā apóstol ye'n'e Jesucristo 'úú ndúúcu vaadí n'giinu ch'etee chí dii" ní ndúúcu ntiin'nyu" ch'etee chí dii" ní nduucú vaadí n'giinu n'dai chí dii". ¹³ De'ē vee chí nguéé dii" ndúúcu ndís'tií taachi canee ndúúcu ní tan'dúúcā chí dii" ndúúcu nducyaaca 'iin'yān ye'n'é taná"á yaacú. 'Áa daamá nūu" idiin nduucú ní. Deenú chí nguéé ngiicá ndís'tií chí cunnee ní 'úú caavā necesidades ye'n'é. Maa" ní nadich'etecú ní ye'n'é caavā falta 'cūú ti nguéé dii" daamá ndúúcu ní.

¹⁴ Maa" ní vee yaán chí ndaá nanáán ndís'tií ndiichi ndii 'íinú cuuvi, ní taachi ndaá nguéé di'vaachí ndís'tií. Ní nguéé ne'n'é de'ē véé ye'n'e ní chí maán ní in'nuu" ní naati 'úú ne'n'é ndís'tií. Deenu yú chí 'iin'yān chí chiidá yā canee chí in'nuu" yā necesidades ye'n'é daíyā yā, nguéé ti daíyā yā in'nuu" yā necesidades ye'n'é chiidá yā. ¹⁵ Ní 'úú dii" gasta tuumí ye'n'é chí dii" ntiin'nyu" cáávā ndís'tií ní ndíi chí cūnū 'úú cáávā almas ye'n'e ní níicú 'cuetineé n'daacá ní. 'Áará chí ne'n'e cá ndís'tií ní nguéé ti ndís'tií ne'n'é ní 'úú.

¹⁶ Ní 'áará chí 'úú nginneé ndís'tií, ná"á 'iin'yān nguaa" ndís'tií chí deenú yā chí nguéé sta'á tuumí ye'n'é ní, nga"á yā chí

'úú nginne'e'íi 'iin'yān s'een. ¹⁷ '¿Áá nginne'e'íi ndís'tií cucáávā 'iin'yān s'een chí di-cho'ó nanáán ndís'tií? Nguée 'tíicā. ¹⁸ 'Úú chiicá sa"á Tito chí na"á yā. Ní dicho'ó Tito ndúúcu táámā hermano ye'n'e yú nanáán ndís'tií. '¿Áá cuaacu chí Tito mii" chin-nche'íi yā ndís'tií? Nguée 'tíicā. O '¿Áá cuaacu chí 'úú ndúúcu 'iin'yān mii" nguéé dii" 'nū dáámā ntiin'nyu" nguaa" ndís'tií ní nguéé ndúúcu dáámā sentido ye'n'é 'nū? Nguée 'tíicā.

¹⁹ Maa" ní ndís'tií, '¿Áá nadacadiinuun ní chí nga"á 'nū chí chíi" chí dii" 'nū ní cuaacu caati chí idiin 'nū defender ntiin'nyu" ye'n'é 'nū? Nguéé 'tíicā. Nga"á 'nū nanáán Ndyuús nduudú 'cūú cáávā chí nús'uu ní ye'n'é Jesucristo. Ní nducuén'e chí dii" 'nū, dii" 'nū ti ndís'tií hermanos chí ne'n'é 'nū cuuvi cu'téenu cá ní Ndyuús. ²⁰ Ní 'úú ní 'va'á ti taachi ndaá nanáán ndís'tií 'úú nguéé ndaáacá chí ndís'tií dii" ní tan'dúúcā chí 'úú ne'n'é chí dii" ní. Ní ndís'tií nguéé ndaáacá ní 'úú tan'dúúcā chí ne'n'é ní chí 'úú idiin ti canee chí 'caa'vá ndúúcu ndís'tií. Ní ndaáacá ndís'tií tan'dúúcā chí nguéé canee chí 'cuetineé ní. Ní ndaáacá chí véé nguaa" ndís'tií 'iin'yān chí n'geecu cheendi yā, ndúúcu 'iin'yān chí ne'n'é yā cosas tan'dúúcā chí véé ye'n'e taama yā ndúúcu 'iin'yān chí nduuvu taán yā. Ní 'iin'yān s'een chí 'caa'vá yā ndúúcu táámā hermano ní maán yā diví yā ye'n'é yā ti ne'n'é yā nga"á yā chí ch'etee maán yā. Ní 'iin'yān nga"á yā contra ye'n'e taama yā. Ní 'iin'yān néené ne'n'e caa"mān yā ye'n'é chí dii" taama yā. Ní 'iin'yān nga"á yā chí maán yā ní ch'etee yā, ní nguéé véé vaadí 'diin' nguaa" ndís'tií. ²¹ Ní 'va'á chí 'cuinaán nanáán Ndyuús cáávā ndís'tií taachi ndaá nanáán ndís'tií taama vmné"ee. Ní taachi canee ndúúcu ní ngii ya'ái 'íinú ye'n'é 'yáán ndís'tií chí dinuun'dí ní ní nguéé nadaa-cadaamí ní ye'n'e nuu'ndí ní chí dii" ní ye'n'e chí ne'n'e cuerpo ye'n'e ní. Ní dii" ní cosas chí nguée n'daacá. Chíi" ní dii" ní chí sá"á sta'a sa n'daataa ye'n'e táámā sa"á.

13

Pablo dingúu" diitú yā ye'n'e 'iin'yān ye'n'e yáán Corinto ní nga"á yā: N'dai ndís'tií

¹ Chuú ní ndii 'íinú cuuvi chí ca"á ndaá nanáán ndís'tií ní taachi ndaá nduuti chí 'iin'yān caa"ma" nuu'ndi ye'n'é táámā 'iin'yān canee chí véé 'uúvi o 'iínú testigo ndúúcu yā. Ní cunee n'daacá nduudu mii" tan'dúúcā chí canee nguú" na libro ye'n'é Ndyuús. ² 'Áa nga"á cuáán vmnaa" taachi cānee nduucú ní ndúúcu 'iin'yān chí dinuun'dí yā ní ndúúcu nducyaacá ní. Maa" ní chí canee ya'ái ye'n'é ndís'tií dingúu" taama vmné"ee ye'n'e chúú tan'dúúcā chí nga"á cuaa" vmnaa" nanáán ndís'tií. Taachi ndaá nanáán ndís'tií taama

vmnéⁿ'ēe n'diichí nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca hermanos. ³ Ní 'úú idiíⁿ ti ndís'tií cadiinuⁿ nī nduuti chi Cristo yeⁿ'ē yú ch'iⁿi'í yā 'úú nduudu chi ngaⁿ'á o nguéé. Ní Cristo yeⁿ'e yú nguéé duúvā taachi diíⁿ yā tratar nduucú nī. Caⁿ'á yā ch'iⁿi'í yā chi ditiinú yā nguéé ti ndís'tií. ⁴ Cuáácú chi 'iiⁿ'yāⁿ chi'nééⁿnga'á yā Cristo tan'dúú^cā chi Cristo ní 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chi duuvā, naati maaⁿ ní Cristo miiⁿ candu-uchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā cucáá^vā poder yeⁿ'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ nús'uu nī yeⁿ'e Cristo. Nús'uu ní duúvā 'nū naati poder yeⁿ'e Ndyuūs canee ndúú^cu 'nū. Ní cáá^vā chuū cuuvi n'diichi 'nū nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní dichíⁱ'vé 'nū ndís'tií.

⁵ Maaⁿ ní ndís'tií n'diichi maáⁿ nī nduuti chi ndís'tií 'āā canee diitú nī ndúú^cū chi i'téenu nī yeⁿ'ē Cristo. N'diichi maáⁿ nī chi cuaacu chi i'téenu nī. ¿Áá nguéé déenu ndís'tií nduuti chi Cristo canee nduucú nī o nguéé? Ní nduuti chi cuaacu chi nguéé i'téenu nī cáá^vā nuuⁿndi yeⁿ'é nī tuu'mi ní nguéé yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tií. ⁶ Neⁿ'é chi ndís'tií cadiinuⁿ nī chi nús'uu ní dichíⁱ'vé 'nū Ndyuūs ní ti yeⁿ'é Ndyuūs nús'uu. Nguéé falso 'nū. ⁷ Maaⁿ ní ngaⁿ'angua'á 'nū Ndyuūs caavā ndís'tií chi ndís'tií nguéé dinuuⁿndí nī yeⁿ'e mar 'áamá chi nguéé n'daacā. Neⁿ'é 'nū chi ndís'tií ní diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi n'daacā. Nguéé ti cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ 'nū chi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. 'Iiⁿ'yāⁿ ní cuuvi n'diichi yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū, ní caaⁿ'máⁿ yā chi nguéé n'daacā idiíⁿ 'nū. Dámaāⁿ neⁿ'é 'nū chi ndís'tií din'daacā nī. ⁸ Nús'uu ní nguéé de'ē véé diíⁿ 'nū chi contra yeⁿ'e nduudu cuaacú naati nducuéⁿ'ē chi diíⁿ 'nū ní yeⁿ'ē nduudu cuaacu miiⁿ. ⁹ Cáá^vā chuū nús'uu ní yeenú taaví 'nū taachi duúvā 'nū ní taachi ndís'tií ditiinú nī ndúú^cū chi i'téenu nī. Ní ngaⁿ'angua'a cá 'nū ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi ndís'tií cuuvi diíⁿ nī chi n'daacā n'dai ní 'cuéⁿetineé nī tan'dúú^cā chi Jesucristo neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ¹⁰ Idingúⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tií vmnaaⁿ taachi 'āā cuéé ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tií caati taachi ndáá 'nū nanááⁿ ndís'tií nguéé cheéchi caaⁿ'máⁿ ndúú^cu nī cucáá^vā poder chi Señor Jesucristo tee yā 'úú. Ní Señor yeⁿ'ē yú tee yā poder 'úú caavā chi ndís'tií ní cuuvi cu'téenu cá nī nguéé caava chi cuuvi ndái nī.

¹¹ Maaⁿ ní 'cuiinū carta yeⁿ'é. Ní na carta yeⁿ'é ní ngaⁿ'á ti n'dai taavi ndís'tií ní diíⁿ nī chi 'cuéⁿetineé n'daacā nī ndúú^cū vaadi 'diíⁿ na vida yeⁿ'e nī. Níicú cunée nī ndúú^cū dáamá vaanicádinuⁿ yeⁿ'é nī ní Ndyuūs chi véé vaadi 'diíⁿ yeⁿ'e yā ní dinéⁿ'e yā ndís'tií Ndyuūs miiⁿ canee nduucú nī. ¹² Ní nguaaⁿ maáⁿ nī diíⁿ nī saludar 'áamá nī ndúú^cū taamá nī. Caaⁿ'máⁿ nī chi n'dai hermano yeⁿ'é nī ní túúⁿ'ví nī cheendi hermano yeⁿ'é nī tan'dúú^cā costumbre yeⁿ'é nī ti yeⁿ'é Ndyuūs

ndís'tií. ¹³ Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā Jesucristo yeⁿ'e yú dichó'o yā saludos na carta 'cūú yeⁿ'é nī ní ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tií.

¹⁴ Ní neⁿ'é chi Señor Jesucristo téé yā ndís'tií vaadi n'dai taavi yeⁿ'é yā. Ní vaadi neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canée nduucú nī. Chuū carta chi 'úú Pablo dingúⁿ yeⁿ'e nī. 'Tíicá chii.

CARTA YEⁿE 'IIⁿYĀⁿ YEⁿE YĀⁿĀA GALACIA

Pablo idinguún yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi caⁿá yā yācū s'eeⁿ na yāⁿāa Galacia

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú 'áámá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Mar 'áámá saⁿā nguéé dichó'ó sa 'úú chi 'úú ngaⁿá nduudu yeⁿe Ndyuūs, ndíí nguéé ndúú ndeēve sá 'úú, ti Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo dichó'ó yā 'úú. Ní Chiida yú nadacuēⁿ yā Jesucristo yeⁿe nguaaⁿ tināⁿā. ² Nducyaaca vi'i yú s'ti chi 'cuētinēe yā yāāⁿ miiⁿ ndúúcū 'úú, idinguún carta 'cūū yeⁿe ndís'tiī chi i'téenu ní Jesucristo ní caⁿá ní yācū s'eeⁿ na yaⁿāa Galacia. ³ Nen'é chi Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿe yú téē yā s'uuúⁿ dendú'ū chi n'dai. Ní ndís'tiī canee ní ndúúcū vaadī 'diīⁿ chi Ndyuūs itēē yā s'uuúⁿ. ⁴ Jesucristo miiⁿ ca'a yā vida yeⁿe maáⁿ yā cucáāvā nuuⁿndi yeⁿe yú. Maaⁿ ní nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ yeⁿe dendu'ū chi nguéé n'daacā chi vée iⁿyeēdiⁿ 'cūū. 'Tíicā neⁿe Ndyuūs Chiida yú. ⁵ Cueⁿe daāⁿmaⁿ canee Ndyuūs ndúúcū dēēve yeⁿe yā. Nducyáácā 'iiⁿyāⁿ canee chi dich'etē cá yā Ndyuūs chi dēēve cueⁿe daāⁿmaⁿ. 'Tíicā.

Nguéé vée táámá nduudu yeⁿe chi Cristo nanguáⁿai yā s'uuúⁿ

⁶ Neen'é nge'e yiinú chi ndís'tiī neen'é niiⁿnuúⁿ nūuⁿ idivíⁿ ní yeⁿe Ndyuūs chi n'gai yā ndís'tiī, ní yeⁿe cosas chi n'dai ca chi Cristo tee yā ndís'tiī. Ní ngiindiveēⁿ ní nduudu chi nguéé cuaacu yeⁿe táámá 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿa nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi táámá evangelio. ⁷ Cuaacu chi nguéé vée táámá evangelio chí nduudu yeⁿe Dendyuūs naati vée n'dúúvī yā chi idi'vaachí yā ndís'tiī. Ní neⁿe yā n'daaⁿ yā evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Cristo. ⁸ 'Aara chi s'uuúⁿ o 'áámá ángel chi ndaa yeⁿe va'ai chēēti ngu-uvi ngaⁿa yā táámá evangelio chí n'daaⁿ nguéé tan'dúúcā chí caⁿa 'nū chíi 'nū ndís'tiī, tuuⁿmi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi yā condenado. ⁹ 'Áa caⁿá chíuⁿ maaⁿ ní neⁿe caaⁿmaⁿ ntuúⁿ táámá vmnéⁿēe: Nduuti chí 'áámá 'iiⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ yā táámá evangelio chí n'daaⁿ nguéé tan'dúúcā chí caⁿa 'nū chíi 'nū ndís'tiī, tuuⁿmi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi yā condenado.

¹⁰ Taachi ngaⁿá chíu, ¿dēⁿ inada-cadínuuⁿ ní nduucú? Nguéé neⁿe chí cunee yiinú ní yeⁿe caati neⁿe chí Ndyuūs cunee yiinú yā yeⁿe. O ¿'áá canee chí 'úú idiⁿ chí cunee yiinú saⁿā iⁿyeēdiⁿ 'cūū? Nduuti chí 'úú idiⁿ chíiⁿ ti inee yiinú saⁿā iⁿyeēdiⁿ 'cūū, tuuⁿmi ní nguéé idiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿe Cristo.

Taacā chí chíi Pablo apóstol

¹¹ 'Úú ngaⁿá cuaacu ní ngī ndís'tiī her-manos yeⁿe. Nduudu ngai chí evangelio yeⁿe Jesucristo chí 'úú ngaⁿá, nguéé yeⁿe mar 'áámá saⁿā yeⁿe iⁿyeēdiⁿ 'cūū. ¹² Ti 'úú nguéé staⁿá nduudu miiⁿ yeⁿe saⁿā, ndíí nguéé ndúú ch'ēēⁿ yeⁿe mar 'áámá saⁿā caati Jesucristo chí iⁿi yā 'úú nduudu cuaacu yeⁿe yā.

¹³ Ndís'tiī chí iindiveēⁿ ní tan'dúúcā chí 'úú i'teenú tiempo chí ch'ó'ōo ní canee chēēchí na religión yeⁿe 'iiⁿyāⁿ judíos chí Israel. Ní deenú ní taacā chí diīⁿ. Ní diīⁿ chí dícaānū 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo ti caⁿá yā na yācū yeⁿe Ndyuūs. Ní diīⁿ chíu ti neⁿe caⁿdāā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe nducyáácā yācū yeⁿe Ndyuūs ti neⁿe di'cuiⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴ Ní chí'teenú más ca yeⁿe religión yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ndaata yeⁿe Israel s'eeⁿ nguaaⁿ nducyaaca yā chí dáamā ndaata yeⁿe ndúúcu yā ti neⁿe diīⁿ nducueⁿē tan'dúúcā chí diīⁿ 'iiⁿyāⁿ ndiicúú chí 'āa n'díí. ¹⁵ Naati Ndyuūs ndēēve yā 'úú taachi 'āa cuéé 'cuundiyaāⁿ. Ní taachi ndaa tiempo chí Ndyuūs neⁿe yā, Ndyuūs yaa'ví yā 'úú cáāvā chí neⁿe yā 'úú chí 'úú ngiindiveēⁿ nduudu yeⁿe yā ní cu'teenú Ndyuūs. ¹⁶ Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'úú 'iiⁿyāⁿ Daiyá yā Jesucristo chí 'úú i'teenú 'yā, ti 'úú ní caaⁿmāⁿ nduudu yeⁿe Cristo nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles, 'iiⁿyāⁿ chí nguē yeⁿe ndaata Israel. Ndíí tuuⁿmi nguéé tiinguuneēⁿ mar 'aama saⁿā yeⁿe nduudu yeⁿe Cristo. ¹⁷ Ndíí nguéé ndúú ndaaⁿ na yāāⁿ Jerusalén chí intiingu-uneēⁿ apóstoles chí dichó'ó Ndyuūs vmnaaⁿ chí dichó'ó yā 'úú, naati 'úú cheⁿē na yāⁿā Arabia. Ní cuayiivi miiⁿ ní nguēcuneeⁿ na yāāⁿ Damasco.

¹⁸ Cuayiivi chí cho'ó 'iīnū nduūyū ndii tiempo chí 'āa i'teenú Jesucristo tuuⁿmi ní cueⁿé yāāⁿ Jerusalén tuuⁿmi n'diichí Pedro tí 'āa cuéé n'diichí saⁿā. Ní canee ndúúcu sa ndiitiⁿyuⁿ nguuví. ¹⁹ Yāāⁿ miiⁿ nguéé n'diichí táámá apóstol chí dichó'ó Ndyuūs. Dáamāⁿ n'diichí Jacobo saⁿā 'diinú Jesús miiⁿ. ²⁰ Chuū idinguún yeⁿe ndís'tiī. 'Cuiⁿdíichí ndís'tiī. 'Úú nguéé ngaⁿá nduudu yaadi tí Ndyuūs n'diichí yā 'úú ní deenú yā chí cuaacu ngaⁿá.

²¹ Cuayiivi ní ndaaⁿ na yāⁿāa yeⁿe Siria ndúúcu yāⁿāa Cilicia. ²² 'Iiⁿyāⁿ yeⁿe yāⁿāa Judea chí cueⁿé yā na yācū naachi ngeⁿé yā yeⁿe Cristo nguéé iitiinaāⁿ yā 'úú ti nguéé in'diichí yā 'úú. ²³ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ ngiindiveēⁿ yā yeⁿe 'úú cuāāⁿ vmnaaⁿ 'tíicā, 'iiⁿyāⁿ chí caⁿdāā yā s'uuúⁿ ti neⁿe yā di'cuiⁿ yā s'uuúⁿ maaⁿ ní ngaⁿa yā nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo. Cuāāⁿ vmnaaⁿ nguéé neⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ i'téenu yā nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo. ²⁴ Ní yeⁿe chíu 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ dich'etē yā Ndyuūs caavā chí maaⁿ ní 'úú i'teenú Jesucristo.

2

Taná'a apóstoles dii'yā aceptar Pablo chi 'áámá apóstol ndúúcu yā

¹ Cho'óo ndiichi cúúuⁿ nduuyúú chi 'úú cheⁿe ntuúⁿ yáāⁿ Jerusalén. Cheⁿe ndúúcu saⁿ'ā Bernabé chi compañero yeⁿe ndúúcu saⁿ'ā Tito. ² Ní ndaá ti Ndyuús ch'iⁿi yā 'úú chi canéé chi caⁿ'á. Vmnaáⁿ vmnaaⁿ caⁿ'á nanááⁿ apóstoles chi n'geete yeⁿe yaacú miiⁿ. Ní chií 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ taacā chi ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles chi nguée yeⁿe ndaata Israel. Chuú diiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cu'téenu yā chí dichíⁿ vē ntiinyuⁿ yeⁿe Ndyuús chí diiⁿ nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles. Ní apóstoles n'geete nguée caⁿ'á yā chí nguée 'cuúⁿ yā 'úú. ³ Ní apóstoles n'geete ní canee yiinú yā ndúúcu nduudu chí ngaⁿ'á. Ní saⁿ'ā Tito chí saⁿ'ā griego chí canéé sa nduucú, nguée canee chí cuuvi circuncidat Tito tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ ti nguée yeⁿe ndaata Israel. ⁴ Chuú diiⁿ ti naachi nduuvidaama yú chí ndaá n'dé'ei 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā tan'dúúca chí hermanos yeⁿe yú 'yā, naati nguée 'tiicā. Ní ndaa yā chí n'diichi yā s'uuúⁿ caati 'āa cuée diiⁿ yú tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe circuncisión ti s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ ní diiⁿ yú chí ngaⁿ'a Cristo. Neⁿ'é yā chí diiⁿ yú tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe Moisés miiⁿ. ⁵ Nús'uu ní nguée diiⁿ 'nū tan'dúúca chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā yeⁿe ley yeⁿe circuncisión caati neⁿ'é 'nū chí nduudu cuaacu chí 'āa ngaⁿ'á 'nū yeⁿe evangelio yeⁿe Señor Jesucristo, ní 'áámá cūñee ndúúcu ndis'tií. 'Tiicā diiⁿ 'nū.

⁶ Apóstoles n'geete yeⁿe yaacú miiⁿ nguée de'ē vee más cā ca'cueéⁿ yā 'úú yeⁿe chí 'úú caaⁿ'máⁿ. 'Áará chí n'geete n'dai yā nguée de'ē vee tuneen 'úú ti Ndyuús neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ 'āa daamā nūuⁿ. ⁷ Apóstoles n'geete yeⁿe yaacú 'āa deenú yā chí Ndyuús dicho'ó yā 'úú. 'Úú, Pablo, ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel. 'Tiicā ntúuⁿ deenú yā chí Ndyuús dicho'ó yā Pedro chí ngaⁿ'á yā nduudu ngai yeⁿe Cristo nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ⁸ Ti Ndyuús yeⁿe yú ní nginne yā Pedro miiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿe yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ chí diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe circuncisión. Maaⁿ Señor miiⁿ nginne yā 'úú chí caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿe yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel. Ní nguée vée ley yeⁿe circuncisión yeⁿe yā.

⁹ Apóstoles n'geete yeⁿe yaacú chí Jacobo ndúúcu Pedro ndúúcu Juan ní deenu ntúuⁿ yā chí Ndyuús din'daacá yā nduucú chí 'úú idiíⁿ ntiinyuⁿ yeⁿe apóstol nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel. Tuu'mi ní stáⁿ yā táⁿ'á cuaacú 'nū ní nduuvidaamā nduudu yú nanááⁿ Ndyuús ti 'úú ndúúcu Bernabé

ní caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ gentiles ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ¹⁰ Ní ngaⁿ'á yā ngii yā nús'uu chí n'gáácú 'nū yeⁿe hermanos chí vée necesidades yeⁿe yā. 'Úú ntúuⁿ ní ngaⁿ'á, 'tiicā.

Pablo caⁿ'a cheechi yā ndúúcu Pedro

¹¹ Ndaá 'nū na yāāⁿ Antioquia ní taachi ndaa Pedro miiⁿ na yāāⁿ Antioquia 'úú ní caⁿ'a cheechi ndúúcu sa yāāvēnaaⁿ sa nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ti Pedro miiⁿ nguée idiíⁿ sa tan'dúúca chí deenu sa chí canee chí diiⁿ sa. ¹² Ti taachi 'āa cuée ndaa saⁿ'ā s'eeⁿ chí dichíⁿ 'ó Jacobo yeⁿe yāāⁿ Jerusalén, Pedro miiⁿ ní che'ē sa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ gentiles chí hermanos yeⁿe yú. Ní taachi ndaa saⁿ'ā s'eeⁿ tuu'mi 'āa ntée che'ē sa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ gentiles chí hermanos yeⁿe yú ti 'va'a sá yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe sa chí yeⁿe ndaata Israel chí diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe circuncisión. ¹³ Ní taná'a hermanos chí yeⁿe ndaata Israel diiⁿ yā tan'dúúca chí idiíⁿ Pedro miiⁿ. 'Tiicā ntúuⁿ Bernabé diiⁿ yā chí maaⁿ ní 'āa ntée che'ē yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ gentiles. 'Tiicā nducyaaca yā diiⁿ yā 'áará chí deenú yā chí ndaacá chí che'ē yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ gentiles. ¹⁴ Taachi n'diichi chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée din'daacá yā ti nguée che'ē yā ndúúcu 'iiⁿyāⁿ gentiles chí hermanos yeⁿe yú tan'dúúca chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿe Cristo, tuu'mi ní 'úú Pablo caⁿ'á chí Pedro miiⁿ nanááⁿ nducyaaca yā 'túúca: Díi chí saⁿ'ā Israel, díi chí maaⁿ ní nguée diiⁿ di tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe Israel ti maaⁿ ní i'téenu di Cristo, táacā cúuvi chí nguée che'ē di ndúúcu hermanos yeⁿe yú chí 'iiⁿyāⁿ gentiles ní diiⁿ di chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nadacadínuuⁿ yā chí cánée chí diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chí judíos.

Tiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ dáamā yā ndúúcu taná'a 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeedí 'cūú nánguan'ai yā caavā chí i'téenu yā Jesucristo

¹⁵ Ní s'uuúⁿ ní 'iiⁿyāⁿ Israel s'uuúⁿ ti 'tiicā ch'etiyāⁿ yú ní nguée diiⁿ nuuⁿndi yú daama tan'dúúca chí diiⁿ taná'a 'iiⁿyāⁿ gentiles chí nguée yeⁿe ndaata yeⁿe yú. ¹⁶ Ní s'uuúⁿ chí 'iiⁿyāⁿ Israel deenu yú chí Ndyuús nguée nadach'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe yú ti idiíⁿ yú dámaaⁿ chí ngaⁿ'a ley yeⁿe yú. 'Tiicā ntúuⁿ Ndyuús nguée nadach'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeedí 'cūú ti diiⁿ yā dámaaⁿ tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿe Moisés. Ndyuús nadach'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo. Cáavā chuú s'uuúⁿ ní i'teenu yú Jesucristo ní Ndyuús nadach'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe yú. Ti cucáavā ley yeⁿe yú mar 'áamā 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ yā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ cuuvi yā perdonado, ti nguée nadach'ecú ley miiⁿ nuuⁿndi yeⁿe yā.

¹⁷ S'uúuⁿ ní i'téenu yú Jesucristo chí Jesucristo miiⁿ nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe yú. 'Tíicá s'uúuⁿ ní ch'iⁿi yú chí dinuuⁿndi yú tan'dúúcá tanáⁿ'á 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní, ¿áá cuaacu chí Cristo ngin-neé yá s'uúuⁿ ti idinuuⁿndi yú? Nguéé 'tíicá. ¹⁸ Nduuti chí s'uúuⁿ nadi'tuuví yú 'áámá cosa chí ley yeⁿe yú ní 'cuiinuu ní nadin'dái ntuūⁿ yú ley miiⁿ chí n'giindiveeⁿ yú yeⁿe, tuuⁿ'mí ní dinuuⁿndi yú. ¹⁹ Vmnaáⁿ vmnaaⁿ idiiⁿ yú tan'dúúcá chí ngaⁿ'a ley yeⁿe yú naati nguéé ngii idiiⁿ yú nducueⁿ'ē yeⁿe. Ní ley miiⁿ diiⁿ condenar s'uúuⁿ. Ní canee yú tan'dúúcá 'iiⁿyāⁿ chí 'áá vi'í cá yeⁿe ley yeⁿe yú. Cáávā chuū ní maaⁿ ní ch'εetinée yú tan'dúúcá chí neⁿe Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadach'εεcú yá yeⁿe yú yeⁿe nuūⁿndi yeⁿe yú. Ní cáávā chuū cunduuchi yú cueⁿe daāⁿmaⁿ. ²⁰ Taachi ca'nee'nga'á yá Cristo, tuuⁿ'mí ní cánée tan'dúúcá chí 'úú ntūūⁿ ca'nee'nga'á nduucú yá. Maaⁿ ní nguéé idiiⁿ tan'dúúcá chí 'úú neⁿe ti idiiⁿ chíiⁿ chí neⁿe Jesucristo ti Jesucristo chí daiya Dendyuūs canée yá na staava yeⁿe. Ní maaⁿ ní 'úú canduuchi ti i'teenú Daiyá Ndyuūs miiⁿ. Cristo miiⁿ dinéⁿe yá 'úú ní ca'a maáⁿ yá vida yeⁿe maáⁿ yá ní ch'iⁿi yá caavā 'úú. ²¹ 'Úú nguéé cuta'á vaadi n'dai yeⁿe Ndyuūs tan'dúúcá 'áámá cosa chiduuchi. Nduuti chí ley miiⁿ cuuví nach'εεcú nuuⁿndi yeⁿe yú tuuⁿ'mí ní nguéé ch'iⁿi Cristo cucáávā s'uúuⁿ.

3

¿Áá i'teenú yú ley miiⁿ o i'teenú yú Cristo?

¹ Ndis'tiⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿ'áa Galacia, de'ε chūúcá cheεchi tíiⁿ ní. ¿Dú'ú chí nche'ei ndis'tiⁿ chí maaⁿ ní nguéé n'giindiveeⁿ ní nduudu cuaacu? Ngaⁿ'á nduudu cuaacu nanááⁿ ndis'tiⁿ ní ndis'tiⁿ déenu ní chí 'iiⁿyāⁿ chí'nee'nga'á yá Jesucristo na cruz cucáávā nuuⁿndi yeⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ² Chuū neⁿe chí 'cuuvi ní 'úú: ¿Áá sta'á ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cucáávā chí diiⁿ ní tan'dúúcá chí ngaⁿ'a ley yeⁿe Moisés, o cucáávā chí n'giindiveeⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs ní i'téenu ní? ³ ¿De'ε chūúcá cheεchi tíiⁿ ní? 'Áá i'téenu ní nduudu yeⁿe Ndyuūs ní sta'á ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Maaⁿ ní neⁿe ní ndúúcú fuerzas yeⁿe maáⁿ ní diiⁿ ní tan'dúúcá chí ngaⁿ'a ley caati Ndyuūs cuuvi n'diichí yá chí n'daacá idiⁿ ní. ⁴ 'Áá cheenu taaví ní chí cucáávā chí i'téenu ní Cristo. Maaⁿ ní chuū nguéé dichí'vε ndis'tiⁿ, nduuti chí nadacadaamí ní yeⁿe yá. 'Áá deenú chí dichí'vε ndis'tiⁿ nduuti chí 'cuetinée ní ndúúcú Cristo. ⁵ Ndyuūs tee yá ndis'tiⁿ Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ní diiⁿ yá vaadi n'giinu nguaaⁿ ndis'tiⁿ. ¿Áá diiⁿ Ndyuūs chuū caati ndis'tiⁿ 'áá diiⁿ ní tan'duucá chí ngaⁿ'a ley? Nguéé

'tíicá. Ndyuūs diiⁿ yá vaadi n'giinu nguaaⁿ ndis'tiⁿ caati i'téenu ní nduudu cuaacu yeⁿe yá.

⁶ Ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nduudu yeⁿe Ndyuūs ngaⁿ'a yeⁿe Abraham chí 'áá n'dii. Abraham chí'téenu yá Ndyuūs ní Ndyuūs diiⁿ cuenta yá chí'téenu Abraham ní nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe yá. ⁷ Cáávā chuū deenu ní chí 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yá nduudu yeⁿe Ndyuūs, cuaacu ní'nyuūⁿ ní yeⁿe ndaata Abraham, caati i'téenu yá tan'dúúcá chí'téenu Abraham miiⁿ. ⁸ Ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'á yá nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ gentiles chí nguéé yeⁿe ndaata Abraham o Israel nduuti chí i'téenu yá Ndyuūs. Chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yá ngii yá Abraham ndii tiempo chí 'áá chó'ōo, vmnaaⁿ chí diiⁿ yá. 'Tíicá ngaⁿ'a Ndyuūs ndúúcú Abraham: 'Úú caaⁿ'máⁿ chí di'viicú 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nuuⁿ'máⁿ iⁿ'yeeⁿdí nduuti chí cu'téenu yá 'úú tan'dúúcá chí diiⁿ i'téenu di 'úú. ⁹ Tan'dúúcá Abraham chí'téenu yá Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yá Abraham vaadi n'dai yeⁿe yá ní 'tíicá ntūūⁿ Ndyuūs ca'a yá vaadi n'dai yeⁿe yá nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí cu'téenu yá Ndyuūs.

¹⁰ Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí nadacadiinuūⁿ yá na staava yeⁿe yá chí Ndyuūs nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe yá ti diiⁿ yá tan'dúúcá chí ngaⁿ'a ley miiⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nan'dai yá ní cánée yá condenado, ti mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ cuuvi diiⁿ yá nducueⁿ'ē chí ngaⁿ'a ley miiⁿ. Canée nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs 'tíicá: 'Iiⁿyāⁿ chí nguéé diiⁿ yá tanducueⁿ'ē chí canée nguūⁿ na ley yeⁿe Moisés chíi yá condenado. ¹¹ S'uúuⁿ ní deenu yú chí Ndyuūs nguéé nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ caava chí diiⁿ yá chí ngaⁿ'a ley ti 'tíicá canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs: Ndyuūs nadach'εεcú yá nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yá ní ca'a yá 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. ¹² Ní ley yeⁿe Moisés miiⁿ ní nguéé ngaⁿ'a chí 'iiⁿyāⁿ cu'téenu yá Jesucristo caati 'tíicá canée nguūⁿ na libro yeⁿe Dendyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ: 'Iiⁿyāⁿ chí diiⁿ tanducueⁿ'ē dendu'ú chí ngaⁿ'a ley miiⁿ 'cuetinée yá ndúúcú vida cueⁿe daāⁿmaⁿ.

¹³ Cucáávā ley miiⁿ deenu yú chí diiⁿ yú nuuⁿndi ní canee yú condenado. Ní nguéé canee yú condenado cáávā ley miiⁿ ti Jesucristo diiⁿ yá tan'dúúcá chí canee yá condenado. Ní sta'á yá lugar yeⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿe yá ní can'diicú yá na cruz. 'Tíicá canée nguūⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs: Condenado taanduvéé 'iiⁿyāⁿ chí ch'iⁿi tí can'diicú yá na 'áámá yáⁿ'á. ¹⁴ Chuū chí chíi. Maaⁿ níicú 'iiⁿyāⁿ gentiles cuuvi diiⁿ yá recibir vaadi n'dai yeⁿe Dendyuūs tan'dúúcá Ndyuūs caⁿ'a yá ndúúcú Abraham, ní chí ca'a yá nducyaaca 'iiⁿyāⁿ gen-

tiles chi i'téenu yā Jesucristo. 'Ícú s'uúu' ndúúcū 'i'in'yā' gentiles chi i'teenu yú Jesucristo cuta'a yú Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā 'i'in'yā'.

Ley ye'n'e Moisés ndúúcū compromiso chi Ndyuūs ca'a yā

¹⁵ Ndís'ti' hermanos ye'n'é, n'diichí ní tan'dúúcā 'aama ejemplo ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e i'm'ye'e'dí 'cūū tan'dúúcā chí idiin yā taachi véé papel chí cuaacu ye'n'e 'áámá compromiso ye'n'é yā. Canee ngiinú yā ní dingu' yā 'aama papel chí cuaacu. Maa' ní chí canee nguū' ní cuaacu chí mar 'áámá 'i'in'yā' nguéε nadiví yā ndíi nguéé ndúú íntiinee ra yā chíi chí canéé nguū'. ¹⁶ 'Tiicá ntúū', Ndyuūs ndii vmnáá' vmnáa' ca'a yā promesa Abraham ndúúcū nducyaaca 'i'in'yā' ndaata ye'n'e yā chí cuchí cuayivi. Canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuūs 'tíicā: Nguéé nga'n'a ye'n'é ndaata chí n'dee n'dái ye'n'e Abraham tan'dúúcā chí 'yaa' yā ti nga'n'a tan'dúúcā chí ye'n'e 'aama 'i'in'yā' ye'n'e Abraham ní 'i'in'yā' mi' chí Jesucristo. ¹⁷ Chuū nga'n'a cuaacu ye'n'e compromiso chí idi'cuaacú yā cáávā Cristo: Ndyuūs dii' yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham chí canéé nguū'. Cho'oo cuūu' ciento canee ndiicú ndíichí nduuyú ní Ndyuūs ca'a yā ley Moisés. Ley mi' nguéé cuuví diví 'aama lamo compromiso ye'n'e Ndyuūs chí ca'a yā vmnáá' vmnáa' ní dii' chí nguéé dichí'vε compromiso ye'n'é yā. ¹⁸ Ndúúti chí Ndyuūs téé yā chí cuuvi ye'n'é yú cáávā chí dii' yú tan'dúúcā chí nga'n'a ley mi' tuu'mi ní 'āá ntéé téé yā chí cuuvi ye'n'é yú cáávā compromiso. Ndyuūs ca'a yā Abraham chí cuuvi ye'n'é yā cáávā compromiso chí dii' yā ndúúcū yā.

¹⁹ ¿De'ε dichí'vε ley tuu'mi? Ndyuūs ca'a yā 'i'in'yā' ley mi' chí cuuvi deenu yú chí véé nuu'ndi ye'n'e yú. Ní ley mi' canee ndii tiempo chí ndāā Cristo Daiya Dendyuūs i'm'ye'e'dí 'cūū. Cristo mi' 'i'in'yā' ye'n'e compromiso chí Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā. Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí ca'a yā ley Moisés. Moisés mi' ní sa'n'a chí canee naavta'n'a ye'n'é 'i'in'yā' ndúúcū Ndyuūs. ²⁰ Taachi Ndyuūs ca'a yā compromiso ndúúcū Abraham, nguéé canee 'aama sa'n'a naavta'n'a ye'n'é yā ndúúcū Abraham, nguéé ti tan'dúúcā Moisés mi'.

Ye'n'e chí dii' ley ye'n'e Moisés

²¹ ¿Áá ley mi' contra compromiso ye'n'e Dendyuūs? Nguéε 'tíicā. Nduuti chí Ndyuūs cuuvi ca'a yā 'áámá ley chí cuuvi ca'a vida cue'n'e daā'man' 'i'in'yā', tuu'mi ní 'āá ntéé véε nuu'ndi ye'n'é 'i'in'yā' caavā ley mi'. ²² Naati canéé nguū' na libro ye'n'é Ndyuūs chí nducyáácā 'i'in'yā' véé nuu'ndi ye'n'e yā ti nguéé dii' yā cumplir ley mi'. Cáávā chuū canéé chí i'téenu yú Jesucristo ní Ndyuūs

cuuvi téé yā s'uúu' vida cue'n'e daā'man' cucáávā compromiso mi'.

²³ Taachi 'āá cuéé ndāā Jesucristo caavā chí cuuvi cu'téenu yú Jesucristo, tuu'mi ní ch'εtinéé yú maa' poder ye'n'e ley. 'Tíicā ch'εtinéé yú ndíi tiempo chí Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo na i'm'ye'e'dí 'cūū ní 'íicú cuuvi cu'téenu yú Jesucristo. ²⁴ Ley mi' canee tan'dúúcā criada ye'n'e s'uúu' chí dii' cuidado s'uúu' ndíi tiempo chí ndāā Cristo. Maa' ní cucáávā chí i'téenu yú Jesucristo tuu'mi ní Ndyuūs nadich'εcú yā nuu'ndi ye'n'e yú. ²⁵ Ní taachi ndāā Jesucristo mi' ní i'teenu yú 'yā, nguéé canee yú maa' poder ye'n'e ley mi' chí ley mi' nguéé dii' cuidado s'uúu'.

²⁶ Maa' ní nducyaaca yú ní daiya Dendyuūs s'uúu' caavā chí i'teenu yú Jesucristo. ²⁷ Caati nducyaaca yú chí ch'εdínúū'ni ti i'teenu yú Jesucristo, s'uúu' ní canee yú tan'dúúcā chí véé vestido ngai ye'n'é yú ní canee yú tan'dúúcā Jesucristo ti ye'n'é yā s'uúu'. 'Tíicā s'uúu', ²⁸ Maa' ní nguéé de'ε véε ndíi nduuti chí s'uúu' ní 'i'in'yā' ye'n'e ndaata Israel, o 'i'in'yā' ye'n'e ndaata griego, o criada chí ye'n'é 'áámá patrón, o 'i'in'yā' chí libre yā, o sa'n'a o ndaataa ti nducyaaca s'uúu' ní tan'dúúcā 'áámá s'uúu' nuu' cucáávā chí i'teenu yú Jesucristo ní ye'n'é Cristo s'uúu'. ²⁹ Ndúúti chí s'uúu' ní ye'n'é Cristo s'uúu' tuu'mi ní s'uúu' ní ye'n'e ndaata Abraham s'uúu', ní véé chí cuuvi ye'n'e yú ye'n'é compromiso ti 'tíicā Ndyuūs ca'n'a yā ndúúcū Abraham chí téé yā s'uúu'.

4

¹ Maa' ní ne'n'é caa'má' chuū ndís'ti' ye'n'e 'áámá sa'n'a ngaiyāá chí véé chí cuuvi ye'n'e sa. Taachi sa'n'a líi' sa canee sa tan'dúúcā 'aama mozo ní idiin sa chíi chí nga'n'a 'i'in'yā' chí ch'εtinéé yā ná vaacu sa. 'Áará chí véé chí cuuvi ye'n'e sa nducue'n'é. ² Sa'n'a líi' sa canee sa ndúúcū 'i'in'yā' chí dii' cuidado ye'n'é sa ní ndúúcū 'i'in'yā' chí nga'n'a ntiinyu' ye'n'e nducue'n'é chí ye'n'é sa. 'Tíicā canee sa ndii tiempo chí nga'n'a chíida sa ní véé nduuyú ye'n'é sa. Tuu'mi ní 'i'in'yā' ca'a yā nducue'n'é chí cuuvi ye'n'é sa. ³ 'Tíicā ntúū' s'uúu' Taachi nguéé deenu yú ye'n'e Cristo, tuu'mi ní canee yú tan'dúúcā ngaiyāá yú chí nguéé iincheenaa' yú. Ní canee yú maa' poder ye'n'e ley ye'n'é yú ní dii' yú chí nga'n'a ley ye'n'e yú ndúúcū costumbre ye'n'e yú. ⁴ Taachi snuū' ca'a nguuví mi' Ndyuūs dichó'o yā Daiya yā i'm'ye'e'dí 'cūū. Ní ch'iindiyáá' yā ye'n'é 'áámá ndaataa chí ye'n'é ndaata Israel, ye'n'é 'i'in'yā' chí dii' yā chí nga'n'a ley ye'n'e Moisés. ⁵ Ní sa'n'a mi' ní ndāā sa ní nadanguá' ai sa s'uúu' chí 'i'in'yā' Israel s'ee' chí snéé yú ndúúcū ley ye'n'é

Ndyuūs ndúúcu 'i'in'yān gentiles ndúúcu costumbres ye'n'é yā, 'i'in'yān s'een chi ngu'é ye'n'é ndaata Israel, nífcú nducyaaca yú cuuvi daiya sa s'uuu'.

⁶ Maa' ní nducyaaca s'uuu' ní daiya Ndyuūs s'uuu'. Ní Ndyuūs dicho'ó yā Espíritu ye'n'é Daiya yā chí Cristo na staava ye'n'e yú. Espíritu mii' chíí chí dii' chí cuuvi caa'ma' yú 'tíicā: N'dii Ndyuūs Chidá. ⁷ Maa' ní s'uuu' ngu'é tan'dúúca mozos s'uuu' ti daiyá Dendyuūs s'uuu'. Ní ndúúti chí daiyá yā s'uuu' tuu'mí Ndyuūs ca'a yā ca'a yā s'uuu' chí cuuvi ye'n'e yú tan'dúúca chí nga'a yā ti i'teenu yú Cristo.

Pablo idiín yā cuidado ye'n'e 'i'in'yān chí i'téenu Jesucristo

⁸ Vmnaán vmnaa' taachi nguée n'diichi ní Ndyuūs, ndís'tií chí ngu'é ye'n'é 'i'in'yān ye'n'e ndaata Israel diín ní ntii'nyu' caavā ídolos chí ngu'é dendyuūs s'een'. ⁹ Maa' ní chí n'diichi ní Ndyuūs o más cá n'daacā chí caa'mán chí Ndyuūs chí n'diichi yā ndís'tií chí ye'n'é yā taacā chí maa' ní nguécúndii ntúu' ní ní ne'n'é ní dii' ní dendúú' cosas chí ngu'é cuuvi nangua' ai yú. Dé'ē cuuvi chí ne'n'é ní cunée ní tan'duucā 'áamá mozo ye'n'e cosas chí 'tíicā. ¹⁰ Ndís'tií ní di'viicú ní nguuví s'een', ndúúcu 'i'iyú, ndúúcu tiempo, ndúúcu nduúyú ti ne'n'é ní ca'a ní favor ye'n'é Ndyuūs. ¹¹ Ndís'tií hermanos ye'n'é, 'va'á ye'n'e ndís'tií ti ngu'é dichíí'vē nduudu cuaacu chí nga'a nguaa' ndís'tií.

¹² Ndís'tií hermanos ye'n'é di'cuiitú ní chí dii' ní tan'dúúca chí 'úú idiín, ní divíi ní ye'n'e ley ti 'úú divíi ye'n'e ley mii' ti ne'n'é dii' tan'dúúca ndís'tií chí ngu'é deenú ní ley. Taachi nga'a' nduudu cuaacu nguaa' ndís'tií, ndís'tií ní din'dái ní nduucú. ¹³ Ndís'tií deenu ní chí vmnaán vmnaa' chí'cuae' ndís'tií nduudu ye'n'é Ndyuūs ní ngíitá 'úú. ¹⁴ Ndís'tií ngu'é taanduvéé dii' ní nduucú chí ngu'é ne'n'é ní 'úú cáavā ca'ai chí canuu' 'úú chí idiín sufrir. Ní 'cuu' ní 'úú ní sta'a ní 'úú tan'dúúca chí 'úú 'áamá ángel ye'n'é Dendyuūs chí ndaá nanáán ndís'tií. Ní sta'a ní 'úú tan'dúúca chí 'úú ní Cristo 'úú. ¹⁵ ¿De'ē cuuvi chí maa' ní ngu'é yeenú ní nduucú ní ngu'é ne'n'é ní 'úú? 'Úú nga'a' nduudu cuaacu chí vmnaán vmnaa' ne'n'é ní 'úú ti nduuti chí cuuvi tun'dáa ní nduutinaa' ní ma'a' ní chí téé ní 'úú. ¹⁶ Maa' ní 'áá enemigo ye'n'é ní 'úú ti ngii chēechí ndís'tií nduudu cuaacu.

¹⁷ Véé 'i'in'yān chí ndaá nguaa' ndís'tií chí nga'a' yā chí ne'n'é yā ndís'tií naati nguée n'daacā idiín yā. Ne'n'é yā chí ndaacadáámí ndís'tií ye'n'é nduudu cuaacu ní 'caandiveén' ní ye'n'e 'i'in'yān'. ¹⁸ N'dáacā chí 'i'in'yān nga'a' yā chí ne'n'e yā ndís'tií nduuti chí dii' yā chí n'daacā ndúúcu ní. Ní 'i'in'yān s'een' ní dii' yā 'túúca ngu'é dámaā' taachi 'úú caneé nguaa'

ndís'tií. ¹⁹ Ndís'tií hermanos ye'n'é, ndís'tií tan'dúúca daiyá 'tíicā ndís'tií. Ti taachi nga'a' nduudu cuaacu nanáán ndís'tií, 'úú dii' sufrir tan'dúúca 'aama n'daataa dii' tá sufrir taachi chí'indiyaān dacu'áa. 'Tíicā idiín ndii tiempo chí i'téenu ní Jesucristo ní ye'n'é yā ndís'tií. 'Tíicā idiín sufrir taama vmné'ēe ti ne'n'é chí ndís'tií chí'íi ní chí cuaacu ní'nyu' i'téenu ní Cristo. ²⁰ Maa' ní ne'n'é cunée ndúúcu ndís'tií ní cunee ndís'tií ti ngu'é deenú táacā cuuvi dii' nduucú ndís'tií taachi ya'aí caneé ye'n'e ní.

'Áamá ejemplo chí historia ye'n'e n'daataa Agar ndúúcu n'daataa Sara

²¹ Ndís'tií chí ne'n'é ní caneé ní ndúúcu ley ye'n'e Moisés, 'cuuvi ní 'úú: ¿'Áá ngu'é déenu ní chí nga'a ley mii'? ²² Caneé nguū' na libro ye'n'é Ndyuūs chí Abraham ní véé 'uúvi daiya yā. 'Aama daiya yā ní ye'n'e tán'a chí caneé caadi 'i'iyú. Ní táamá daiya yā ní ye'n'e n'daataa ye'n'e yā chí ngu'é criada. ²³ Daiya yā chí ye'n'e tán'a chí caneé caadi 'i'iyú chí'indiyaān sa ti Abraham ne'n'e yā daiya yā. Naati táamá daiya táamá n'daataa chí n'daataa ye'n'é yā, chí'indiyaān sa cucáavā compromiso chí dii' Ndyuūs. Ní maa' nífcú chíi compromiso chí ca'a Ndyuūs chí ca'a yā daiya Abraham. ²⁴ Chuú ní 'áamá historia ní 'áamá comparación ye'n'e tán'a criada mii' ndúúcu tán'a chí n'daataa ye'n'e Abraham. Ndyuūs dii' yā contratar cucáavā nduu 'uúvi cosas chí Ndyuūs cānee yiinú yā chí dii' yā. Tán'a criada mii' ní nguuví tá Agar ní 'áamá seña tan'dúúca chí Ndyuūs cānee yiinú yā ní ca'a yā ley Moisés mii' na 'cuae'ti Sinaí. Nducyaaca 'i'in'yān chí caneé yā maa' poder ye'n'e ley mii' tan'dúúca criada ye'n'e ley 'tíicā yā. Ní tan'dúúca criada Agar ndúúcu daiyá yā caneé caadi 'i'iyú, 'tíicā yā. ²⁵ Ndyuūs chí'íi yā s'uuu' chí Agar mii' ní 'áamá seña tan'dúúca chí 'cuae'ti Sinaí na yá'āa Arabia 'tíicā yā. 'Tiicā ntúu' táamá seña tan'dúúca 'i'in'yān Israel s'een' chí ye'e yāān Jerusalén ti 'i'in'yān ye'n'e yāān Jerusalén mii' caneé yā maa' poder ye'n'e ley ye'n'e Moisés. Ní caneé yā tan'dúúca criados ye'n'é ley mii'. ²⁶ Naati Ndyuūs chí'íi yā s'uuu' chí n'daataa chí nguuví Sara chí ngu'é criada ní 'áamá seña tan'dúúca chí yāān Jerusalén chí ngai chí caneé na va'ai chēeti nguuví. Ní yāān ye'n'e nducyaaca yú chí i'teenu yú Jesucristo. ²⁷ Caneé nguū' ndii cuáán vmnaa' na nduudu ye'n'é Ndyuūs, 'tiicā:

Ndís'tií n'daata s'een' chí ngu'é chí'indi daiyá ní cuuvi yeenu taavi ní. Ní 'cuai ní ní caa'má' ní ndúúcu vaadi yeenú 'aara chí ngu'é véé daiya ní. Ti ndís'tií chí libre chí ngu'é daiyá ní cuuvi más ca daiyá ní ngu'é ti n'daataa criada chí véé daiyá yā ye'n'e isa'a yā ye'n'é ní.

²⁸ Ndís'tií hermanos yen'é, 'tíicā s'uúú' tan'dúúcā daiya chí nguuví Isaac chí ye'ē Abraham ndúúcu Sara 'tíicā s'uúú'. Ní Ndyuús tee yā compromiso s'uúú' ti 'tíicā Ndyuús nga'a yā chí ca'a yā Abraham mií' daiyā yā Isaac mií' tí Isaac mií' ní ye'ē compromiso, 'tíicā s'uúú'. ²⁹ 'Tíicā tiempo chí 'āā chó'ōo Ndyuús idií' yā chí sa'nā daiya criada chí daiya Abraham caati ne'e yā daiya yā, daiya criada mií' can'dāa sa sa'nā daiya Sara caati daiya Sara ndúúcu Abraham ní ye'ē compromiso chí dií' Ndyuús ndúúcu Abraham. 'Tíicā maa' ní, 'iín'yā' chí canee yā maa' poder ye'n'e ley ye'n'e Moisés ní nguéé ye'n'e Señor Jesucristo. 'Iín'yā' s'ee' can'dāa yā s'uúú' ní dií' yā chí dií' yú sufrir tí i'teenu yú Jesucristo. Ní canee yú ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús cáávā compromiso ye'n'e yā. ³⁰ Naati canéé nguū' na libro ye'n'e Ndyuús ndii cuáá' vmaaa' 'tíicā: Cuaa' chuva'āí í'neē' tán'ā chí canéé caadi 'iíyū ndúúcu daiya tá' ti nguéé de'ē vee chí tune' daiya tán'ā chí canéé caadi 'iíyū ye'n'e chí cuuvi ye'n'e sa'nā chí daiya tán'ā Sara chí libre. ³¹ Ndís'tií hermanos yen'é, cáávā chuú s'uúú' ní nguéé tan'dúúcā chí daiya tán'ā chí canéé caadi 'iíyū s'uúú', ti s'uúú' tan'dúúcā chí daiya tán'ā chí libre 'tíicā s'uúú'.

5

Cunéé diitū yú ndúúcu chí i'teenu yú ti libre yú

¹ Maa' ní Cristo nadanguá' ai yā s'uúú' ye'n'e maa' poder ye'n'e ley. Caavā chuú 'cuesetinéé n'daaca yú caati i'teenu yú Cristo. Ní nguéé nguécunéé yú ní dií' yú tan'duucā chí nga'a ley. Ní nguéé canee yú tan'dúúcā 'iín'yā' chí canéé caadi 'iíyū.

² Ndís'tií 'caandiveén' nī. 'Úú, Pablo, nga'a' ngú' ndís'tií. Nduuti chí ndís'tií sa'nā ca'a ní lugar chí 'iín'yā' dií' yā circuncidar ndís'tií tuu'mi ní nguéé cuuvi cuta'á ní ye'n'e vaadi n'dai chí Cristo ne'n'e yā téé yā ndís'tií. ³ Nga'nā ntúū' chí nducyaaca sa'nā chí canéé sá circuncidado canéé chí dií' sa cumplir nducué'ē chí nga'a ley mií'. ⁴ Nduuti chí nadacadiínuu' nī chí ndís'tií nanguá' ai ní ye'n'e nuu'ndi ye'n'e ní cucáávā ley mií' tuu'mi ní 'āā diví' ní Cristo 'áámá lado. Ní Cristo mií' nguéé téé yā ndís'tií dendú'ú chí n'dai ca ye'n'e yā cucáávā chí dine'n'e cá yā s'uúú'. ⁵ Tí s'uúú' chí i'teenu yú Jesucristo canéé yú ndúúcu Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús chí nginne s'uúú'. Ní canee ngiinu yú chí nguéé vée nuu'ndi ye'n'e yú nanáá' Ndyuús. ⁶ S'uúú' chí sa'nā s'uúú' nguéé dichí'vē nduuti chí 'iín'yā' dií' yā circuncidar s'uúú' o nguéé. Chuú dichí'vē chí i'teenu yú Jesucristo. Ní cáávā chuú ne'n'e yú 'iín'yā'.

⁷ Nguuvi chí chó'ōo ndís'tií n'daacā i'téenu ní Jesucristo naati maa' ní nguéé 'tíicā. ¿Du'ú di'vaachi ye'n'e ní chí nguéé n'giindiveén' ní nduudu cuaacu ye'n'e Cristo? ⁸ Ndyuús nguéé di'vaachi yā ndís'tií ti Ndyuús mií' yaa'ví yā ndís'tií chí cuuvi ye'n'e yā ndís'tií. ⁹ 'Iín'yā' chí di'vaachi yā ndís'tií ní tan'duucā ta 'lín' chúúndi levadura chí nadicuée' tandu-cué'ē yāachí, 'tíicā yā. ¹⁰ Vée confianza ye'n'e ndúúcu Señor Jesucristo ní 'úú ní deenú chí ndís'tií nguéé n'giindiveén' ní nduudu ye'n'e 'iín'yā' chí di'vaachi yā ndís'tií. Ndyuús dií' yā castigar 'āā du'ú nuu' 'iín'yā' chí di'vaachi ndís'tií.

¹¹ Ndís'tií hermanos yen'é, nduuti chí ndí' maa' 'úú nga'nā chí sa'nā gentiles canee chí canéé circuncidado tuu'mi ní 'iín'yā' Israel chí judío s'ee' nguéé can'dāa yā 'úú chí ya'āí 'úú. Nguéé 'tíicā. 'Iín'yā' Israel s'ee' can'dāa yā 'úú ti 'úú nga'nā chí Jesucristo nadanguá' ai yā 'iín'yā' ti chí yā na cruz cáávā nuu'ndi ye'n'e yā. ¹² N'daacā chí 'iín'yā' chí di'vaachi yā ndís'tií diví yā ye'n'e nguaa' ndís'tií.

¹³ Ndís'tií hermanos yen'é, Ndyuús yaa'ví yā s'uúú' ní nguéé canéé yú maa' poder ye'n'e ley ti libre yú. Maa' ní chí libre yú nguéé dií' yú dendu'ú chí ne'n'e yú ye'n'e cosas chí vée i'n'yee'dí, naati dine'n'e yú 'aama yú ndúúcu taama yú. Ní cunnee yú vi'í cucáávā chí ne'n'e yú vi'í. ¹⁴ S'uúú' cuuvi dií' yú nducué'ē chí nga'a ley ndúúti chí dií' yú tan'dúúcā chí nga'a 'tíicā: Diné'n'e yú nducyaaca 'iín'yā' tan'duucā chí diné'n'e yú maā' yú. ¹⁵ Ndúúti chí nguéé ne'n'e yú 'aama yú taama yú tuu'mi ní dií' yú tan'dúúcā chí che'e yú 'aama yú taama yú; cuin'diichi yú ti cuuvi ituuvi yú 'aama yú taama yú.

Lo que chí ne'n'e yú dií' yú ndúúcu chí ne'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús chí dií' yú

¹⁶ 'Caandiveén' ní chuú chí nga'a: Canee yú chí 'cueseti' chíicá yú tan'dúúcā chí Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús chí'í' s'uúú'. Ní nguéé dií' yú tan'dúúcā chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú. ¹⁷ Tí chí'í chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú chí dií' yú nguéé tan'dúúcā chí ne'n'e Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús chí dií' yú. Ní Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús ndúúcu chí ne'n'e dií' cuerpo ye'n'e yú nguéé ne'n'e 'aama taama na staava ye'n'e yú. Chí'í chí nguéé cuuvi dií' yú ní chí'í chí ne'n'e yú dií' yú. ¹⁸ Nduuti chí s'uúú' idií' yú tan'dúúcā chí chí'í' Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuús s'uúú' tuu'mi ní nguéé canee yú maa' poder ye'n'e ley.

¹⁹ Tí nuu'ndi ye'n'e cuerpo chí 'iín'yā' dií' yú ní inaa' yú, ní chuú: 'iín'yā' chí n'giindivaacú yā nga'a yā ndúúcu n'daataá o sa'nā ye'n'e taama yā. Sa'nā da'caiyáa ca'nā sa ndúúcu 'áámá n'daataá chí duuchi née sa ta'nā. 'Iín'yā' chí dií' yā dendu'ú chí

nguée n'daacā, 'ii'yān s'een ní nguée nada-cadínūn yā taacā chi diin yā. ²⁰ 'Ii'yān i'teenū yā ídolos ndúúcu cosas chi nguée Ndyuūs ndúúcu nducueñ'e chí diin 'ii'yān chí yeñ'e chingaaú. 'Ii'yān nduuvitaán yā ní ndíite yā. Ní taán yā ní in'nuún yā vaadi 'caa'va. 'Ii'yān 'ii'nu' cheendi yā ní 'ii'yān diin yā chí vée divisiones nguāa vi'i yā. Ní diin yā chí vée vaadi 'caa'va. ²¹ 'Ii'yān neñ'é yā cosas tan'dúúca chí vée yeñ'e tanán'a yā. Ní 'ii'yān n'gii'núñ yā 'ii'yān. Ní 'ii'yān chí cuú'ví ndúúcu 'ii'yān chí n'dee n'dái nge'e ní idiin yā dendú'ú chí nguée n'daacā chí tan'dúúca chuú. 'Úú ní nga'ná ngii ndís'tii chí divlí ní yeñ'e dendu'ú chuú tan'dúúca chí 'āa nga'ná nguuví chí 'āa cho'oo. 'Ii'yān chí idiin yā s'tuucā nguée de'ē vee cuuvi yeñ'é yā naachi Ndyuūs nga'ná ntiinyūn yā.

²² Naati nduuti chí 'cuēti chiicā yú tan'dúúca chí ch'iñi Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs s'uúu' tuu'mi ní dine'e yú 'ii'yān. Ní yeenu taavi yú. Ní canée vaadi 'diiin' na staava yeñ'e yú. Ní cucheē yú yeñ'e tanducueñ'e chí n'geenu yú ngii. Ní din'daaca yú ndúúcu vi'i ní diin yú nducueñ'e chí n'dai ndúúcu vi'i. Ní 'áamá canee yú ndúúcu chí i'teenū yú. ²³ Ní canee yú ndiicúñ. Ní diin yú cuidado chí diin yú cosas chí n'daacā. Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs nginne s'uúu' chí diin yú nducueñ'e chuú chí n'daacā. Ní ley yeñ'e Moisés miin nguée nga'ná chí nguée cuuvi diin yú s'túúca. ²⁴ S'uúu' chí 'āa i'teenū yú Señor Jesucristo yeñ'e yú nguée diin yú tan'duúca chí neñ'e cuerpo yeñ'e yú. Ní canee yú tan'dúúca chí 'āa ca'nee'nga'a yú nducueñ'e chí nguée n'daacā chí neñ'e diin cuerpo yeñ'e yú, 'túúca canee yú. ²⁵ Nduuti chí candúúchi yú ndúúcu Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs tuu'mi ní canée chí 'cuēti chiicā yú tan'dúúca chí n'gii' Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs s'uúu'.

²⁶ Nguée canée chí din'geete yú chí vée vaadi 'caa'va nguāa s'uúu'. Ní nguée nguee yú 'aama yú taama yú.

6

S'uúu' cunnee yú 'aama yú ndúúcu taama yú

¹ Ndís'tii hermanos yeñ'é chí diin ní tan'dúúca chí ch'iñi Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs, nduuti chí 'áamá hermano yeñ'e yú 'āa diin yā nuu'ndi ndís'tii canée chí cunnee ní hermano miin. Diin n'daacā ní ndúúcu yā. Ní ch'iñi ní hermano miin cheē nuu'ndi chí diin yā caati cuuvi nguēcúndii yā yeñ'e nuu'ndi yeñ'e yā. Ndís'tii ntúūñ 'cuētiné ní cáacá ní ndúúcu cuidado ti nguée dinuun'di ní. ² Cunnee yú 'aama yú taama yú ní ya'āi 'iinu yú hermanos caava dendu'ú vaadi ya'āi chí yeñ'e 'aama yú taama yú. 'Túúca ní

diin yú tan'dúúca chí Cristo can'a ntiinyūn yā s'uúu'.

³ Nduuti chí 'áamá sa'nā nadacadínūn sa chí neené ch'ēte sa ní nguē 'túúca, sa'nā miin nginnche'í máa sa sa'nā. ⁴ Ca'áamá ca'aama s'uúu' ní canee chí tuumicadínūn yú nducueñ'e chí diin yú. Tuu'mi ní cuuvi yeenu yú ti n'daacā cosas chí diin yú. Ní nguée nadacadínūn yú yeñ'e ntiinyūn yeñ'e taama 'ii'yān táacā chí diin yā. ⁵ Caati ca'áamá ca'aama s'uúu' canee chí cucheē yú yeñ'e nducueñ'e chí cho'oo yeñ'e máa yú ní diin yú cuenta yeñ'e máa yú yeñ'e chí diin yú nguée yeñ'e taamá yā.

⁶ 'Ii'yān chí n'geē nduudu yeñ'é Ndyuūs canée chí cunnee yā tanán'a 'ii'yān chí ngi'cuee' nduudu miin.

⁷ Ndís'tii nguée canee chí canneche'í ní máa ní. Ndyuūs n'diichi yā ndís'tii ní nguée cuuvi canneche'í ní Ndyuūs. Nducueñ'e cosa chí idiin sa'nā tan'dúúca chí cúnū sa, ní chíin ntúūñ cūta'a sa cosecha yeñ'e sa. ⁸ Nduuti chí diin yú tan'dúúca chí neñ'e cuerpo yeñ'e yú chí dinuun'di yú tuu'mi ní dindai yú ní canee yú tan'dúúca 'áamá cosecha chí ngiin chí ngo'oo yeñ'e. Naati nduuti chí diin yú cosas chí ch'iñi Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs s'uúu' tuu'mi ní Espíritu N'dai yeñ'é Ndyuūs téē yā s'uúu' vida cuen'e da'aman. Ní dendu'ú tan'dúúca cosecha yeñ'e chí diin yú téē yā s'uúu'. ⁹ Cáava chuú nguée canee chí cuuvi 'daān'di yú chí diin yú nducueñ'e chí n'daacā. Ní ndaā nguuví yeñ'e chí cuuvi cuta'a yú cosecha yeñ'e chí n'daacā idiin yú nduuti chí nguée cúnū yú. ¹⁰ Tan'dúúca chí vée yaa yú din'daaca yú ndúúcu nducyaaca 'ii'yān. 'Túúca ntúūñ din'daaca ca yú ndúúcu hermanos yeñ'e yú chí i'téenu yā Jesucristo.

Consejo yeñ'e Pablo ndúúcu saludos yeñ'é 'ii'yān

¹¹ N'diichi ní 'téē cheete 'áamá caaca din-guūñ yeñ'é ní ndúúcu ta'á. ¹² 'Ii'yān s'een chí nga'ná yā ndís'tii chí canée chí cuuvi ní circuncidado, 'ii'yān s'een diin yā 'túúca, ti neñ'é yā can'a yā favor yeñ'e 'ii'yān judíos chí Israel chí yeñ'e circuncisión chí canée ndúúcu ley yeñ'e yā. Ní nguée neñ'é yā chí 'cueenu yā cuuvi cáava Jesucristo chí ch'i yā na cruz. ¹³ Sa'nā Israel s'een chí 'āa circuncidado yā ní mar 'áamá yā nguée cuuvi diin yā tanducueñ'e chí canée nguūñ na ley yeñ'e yā. Neñ'é yā chí ndís'tii sa'nā cuuvi ní circuncidado. Ní 'ii'yān s'een cuuvi yeenu yā ní nga'ná yā chí dich'ēte yā máa yā 'ii'yān ti ndís'tii ntúūñ diin ní tan'duúca chí diin yā, ní candee ní marca yeñ'e circuncisión na cuerpo yeñ'e ní. ¹⁴ 'Úú nguée neñ'é caa'mán chí ch'ēte yeñ'e mar 'áamá dendu'ú yeñ'e in'yeedí 'cūū. Neñ'é caa'mán chí Jesucristo ch'i yā na cruz caava nuu'ndi yeñ'e nducyáacá 'ii'yān. Taachi Cristo ch'i

yā na cruz, 'tíicā tan'duucā chi cuerpo ye"é ch'iī ntúūⁿ. 'Tiicā ntúūⁿ ní caavā 'úú nducué"ē chi ye"e i"yee"ndī canee tan'duucā chi n'díí. ¹⁵ Maaⁿ ní s'uuúⁿ sa"ā chi i'teenu yú Señor Jesucristo ye"e yú nguée dichí'vē nduuti chi véé marca ye"e circuncisión na cuerpo ye"e yú o nguée. Chuū ni dichí'vē chi 'ii"yā" ngai s'uuúⁿ ní véé vida ngai ye"e yú tan'dúúcā chi nuu"ma" ch'iindiyāā" ntúūⁿ yú táámá. ¹⁶ Nducyaaca yú chi 'cuēti ch-icā yú tan'dúúcā chi ch'i"í ndís'tiī tuu'mi ni Ndyuūs téé yā vaadī 'diiíⁿ na staava ye"e yú. Ní Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caavā ndís'tiī. Ní nducyaaca s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní ye"é ndaata ye"e Ndyuūs chi cuaacu níí"nyúⁿ ndaata ye"e 'ii"yā" Israel chi judíos.

¹⁷ Ndíí maaⁿ ndíí cuaaⁿ chi cuchíí nguée ne"é chi mar 'áámá 'ii"yā" dííⁿ nndú'u yā 'úú, caati 'úú ndéé yaātū na cuerpo ye"é naachi 'ii"yā" ch'e"é yā 'úú, ti 'úú idiíⁿ ntii"nyu" ye"é Señor Jesucristo ye"é yú.

¹⁸ Ndís'tiī hermanos ye"é, Señor Jesucristo ye"e yú canée yā nduucú ní ní cue"e daā"ma" itée yā ndís'tiī nducué"ē chi n'daacā n'dai ye"é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE 'IIⁿYĀⁿ YEⁿE YĀĀⁿ EFESO

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi nāⁿ 'ā yā yaācū na yāāⁿ Efeso

¹ 'Úū Pablo 'úū, ní 'úū apóstol yeⁿe Señor Jesucristo caavā chi 'tīcā neⁿe Ndyuūs chi dichó'o yā 'úū. 'Úū idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿe nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Efeso, 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe Ndyuūs ní i'téenu yā Señor Jesucristo. ² Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo yeⁿe yú nginneé yā ndís'tī ní tée yā cosas chi n'daaca n'dai, ní tée yā ndís'tī vaadī dīiⁿ yeⁿé yā.

Yeⁿe dendu'ū chi n'daaca n'dai chi Cristo ca'á yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿé yā

³ Nducyaaca yú canee chi dich'etē yú Ndyuūs chi Chiidā Señor Jesucristo. Maaⁿ ní caavā chi s'uuūⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuūⁿ, Ndyuūs tée yā s'uuūⁿ dendu'ū yeⁿé yā chi n'dai taavi ca yeⁿe nducuéⁿē chi n'dai tan'dúúca chi s'uuūⁿ snee yú na va'ai chēeti nguuvī. ⁴ Ní 'tīcā Ndyuūs nadidēⁿé yā s'uuūⁿ chi cuuvi yeⁿé yā s'uuūⁿ ní cuuvi yeⁿe Cristo s'uuūⁿ ndīi taachi 'āā 'cuéé din'dái yā iⁿyeēⁿdī. Ní nduuvī n'dai yú ní i'teenū n'daaca yú Cristo ní nguéé vée nuuⁿndī yeⁿe yú nanāāⁿ yā. ⁵ Ní Ndyuūs 'āā deenū yā chiⁿ yeⁿé yā dīiⁿ yā cáavā chi neⁿé yā s'uuūⁿ. Cáavā chi neⁿé yā chi cuuvi yeⁿé yā s'uuūⁿ, sta'á yā s'uuūⁿ chi cuuvi daiyā yā s'uuūⁿ cucááva Cristo Jesús. ⁶ Cucááva chuū cuen^e daāⁿmaⁿ dich'etē taavi yú Ndyuūs chi itée yā s'uuūⁿ dendu'ū chi ch'etē n'dai yeⁿé yā caati maaⁿ ní s'uuūⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuūⁿ. Ndyuūs dīiⁿ yā recibir s'uuūⁿ caati neⁿe taavi cá yā Cristo. ⁷ Ní cáavā Ndyuūs neⁿe taavi cá yā nducyaaca yú dichó'o yā Daiyā yā chi ch'tī yā cáavā s'uuūⁿ. Ní Ndyuūs nadich'etē yā nuuⁿndī yeⁿe yú cáavā yuūⁿ yeⁿé Cristo. Ní cáavā chi Ndyuūs 'tīcā neⁿé yā s'uuūⁿ itée yā dendu'ū chi n'daaca yeⁿé yā. ⁸ Ní Ndyuūs ch'iⁿi yā s'uuūⁿ chi neⁿe taavi cá yā s'uuūⁿ. Ní dīiⁿ yā chi deenu yú taanduvéⁿ vaadī n'dai yeⁿé yā ní tuumicadīnuuⁿ yú nducuéⁿē. ⁹ Ní Ndyuūs 'āā dīiⁿ yā chiⁿ yeⁿé yā dīiⁿ yā. Ní dīiⁿ yā chí n'dīchi yú chiⁿ chi canuūⁿ n'de'ei yeⁿé yā ndīi cuáāⁿ vmaⁿaaⁿ cucááva Cristo. ¹⁰ Ní chuū chi canuuⁿ n'de'ei yeⁿé Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí dīiⁿ yā chí cuuvi taachi ndaa tiempo yeⁿé, Ndyuūs caⁿ'a yā chí dīiⁿ yā chí Cristo ngaⁿ'a ntiⁿnyuⁿ yā yeⁿe nducuéⁿē chí snée nanguuvi ndúúcu chí snée ná yāⁿāa. Ní Ndyuūs caⁿ'a yā chí nduuvidaamā tanducuéⁿē dendu'ū nanāāⁿ Cristo.

¹¹ Ndyuūs dīiⁿ yā chí nducuéⁿē chí chíⁿó'oo ní chíⁿó'oo tan'dúúca chí neⁿé yā. Ní Ndyuūs nndēⁿé yā s'uuūⁿ ndīi cuáāⁿ vmaⁿaaⁿ níⁿíⁿí chí cuuvi yeⁿe yú cosas chí caⁿ'a yā chí tée yā s'uuūⁿ, caati s'uuūⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuūⁿ. ¹² Ní Ndyuūs 'tīcā dīiⁿ yā tí neⁿé yā chí nús'uu ní ch'iⁿiⁿ nū vaadī dēⁿé ca yeⁿé Ndyuūs nanāāⁿ 'iiⁿyāⁿ tí nús'uu ní yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel nús'uu chí vmaⁿaaⁿ vmaⁿaaⁿ i'téenu nū Cristo. ¹³ Chuū dendu'ū ní yeⁿe ndís'tī chí nguéé yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿti taachi ch'iindiveéⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿe evangelio chí ndúúdu ngai yeⁿe Cristo chí nadanguaⁿāi ndís'tī ní s'téenu ní yeⁿé. Tuuⁿmi ní canée 'áamá sello yeⁿé Ndyuūs ndúúcu ní. Ní sello mīiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs chí 'áamá compromiso chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí tée yā s'uuūⁿ ndīi cuáāⁿ vmaⁿaaⁿ. ¹⁴ Ní Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ní 'áamá seña chí cuta'a yú chí cuuvi yeⁿe yú chíiⁿ chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí tée yā chí cuuvi yeⁿe yú. Ní Ndyuūs yaaⁿvi yā s'uuūⁿ chí cuuvi yeⁿé yā s'uuūⁿ. Taachi ndaa nguuvī chí neⁿe Ndyuūs, Ndyuūs caⁿ'a yā dīiⁿ yā chí s'uuūⁿ tan'dúúca maaⁿ yā 'tīcā s'uuūⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ní 'áamá seña yeⁿé chuū. Ní 'íⁿíⁿí nducyaaca yú ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí cuuvi cu'téenu yā Cristo cuuvi nadich'etē yú Ndyuūs cucááva chí ch'etē n'dai yā.

Pablo ngiicā yā Ndyuūs chí ca'á yā vaadī deenu 'iiⁿyāⁿ chí cu'téenu yā Cristo

¹⁵ Cucaavā chuū, taachi 'úū Pablo ch'iindiveéⁿ chí ndís'tī i'téenu ní Señor Jesucristo ní dinēⁿ ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Señor Jesucristo 'iivū Ndyuūs, ¹⁶ tuuⁿmi ní nguéé ngúⁿ daan'dí chí ca'á gracias Ndyuūs cucááva ndís'tī. Ní taachi in'gaacú yeⁿe ndís'tī, tuuⁿmi ní ngaⁿ'angua'á cucááva ndís'tī. ¹⁷ Ní ngiicā Ndyuūs yeⁿe Señor Jesucristo yeⁿé yú chí Ndyuūs mīiⁿ chí Chiida yú chí dēⁿé taavi ca, ní ngiicā Ndyuūs chí tée yā ndís'tī vaadī deenu yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs, ní 'íⁿíⁿí cuuvi déenu cá ní ní 'iintiinaáⁿ ní chíⁿ chí neⁿe Ndyuūs. ¹⁸ Ní ngiicā Ndyuūs chí dīiⁿ yā chí cuuvi déenu ní ní cadīnuuⁿ ní chēⁿ chí cūnee ngiinu yú chí Ndyuūs tée yā s'uuūⁿ, tí ndēⁿé yā s'uuūⁿ. Ní deenū ní dēⁿé chúúca n'dai ca ní dēⁿé ca chí cuuvi yeⁿé ní chí Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿe yā. ¹⁹ Ní ngiicā Ndyuūs chí cuuvi deenū ní chí poder chí ch'etē taavi ca chí yeⁿe Ndyuūs. Ní nguéé mar 'áamá dendu'ū chí Ndyuūs nguēⁿ cuuvi dīiⁿ yā. Ní Ndyuūs dīiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ caavā s'uuūⁿ chí i'teenū yú 'iiⁿyāⁿ. Maaⁿ ní dīiⁿ yā ntiⁿnyuⁿ ndúúcu poder yeⁿé yā cáavā s'uuūⁿ, ní chíⁿiⁿ yā poder yeⁿé yā chí ch'etē ní ndúúcu fuerzas yeⁿé yā. ²⁰ 'Tīcā Ndyuūs chíⁿi yā maaⁿ poder yeⁿé yā taachi nadicuéⁿē yā Cristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

Ní s'néen yá Cristo na va'ai chëeti nguuví ní Cristo ch'iindi yá lado tá cuaacu ye'né Ndyuús chiidá yá chi lado ye'né honor. ²¹ Ní ca'á yá Cristo nducué'né poder tan'dúucá 'áamá 'i'inntyéné chi caan'man' ntiinyún yá ye'né tanán'á 'i'inntyéné ndúucú ye'né nducyáacá 'i'in'yān chí ngan'a ntiinyún yá ndúucú ye'né nducué'né poder chí véé ye'né nducyáaca patrón chí ngan'a ntiinyún yá. Ní Cristo ní más ca ch'ëetë ca ye'né nducué'né chí véé chí cuuvi caan'man' yú ye'né, nguée dámaa' ye'né chí véé máá, 'tiicá ntúun' ye'né nducué'né chí cucuú. ²² Ní Ndyuús s'néen yá tanducué'né dendu'u maa' poder ye'né Cristo. Ní Ndyuús s'néen yá Cristo lugar más cá ch'ëetë. Ní Cristo miin' tan'duucá chí tiin' yá ye'né nducyáaca 'i'in'yān chí i'téenu yá ní cá'ná yá yaacú ye'né Cristo, 'tiicá Cristo miin'. ²³ 'i'in'yān chí i'téenu yá Cristo ní nducyáaca 'i'in'yān s'ee' ní tan'duucá cuerpo ye'né Cristo, 'tiicá yā. Ní cuaacu nducyáaca 'i'in'yān s'ee' ní ye'né Cristo. Ní Cristo miin' ní n'daacá taavi yá ní canée yá ye'né tanducué'né dendu'u ndúucú tanducué'né cuaa'.

2

Ndyuús nadanguá' ai yá s'uúun' ti ne'né yá nducyáaca 'i'in'yān

¹ Nguuvi chí ch'ó'oo ndís'tií dinuun'ndí ní ní sneé ní tan'dúucá 'i'in'yān chí n'díf caavá nducué'né dendu'u chí diin' ní chí nguë n'daacá. Naati maa' ní Ndyuús tee yá ndís'tií vida cuen'e daā'man' dáamá ndúucú Cristo caati nadacué'né yá Cristo ye'né nguaa' tinán'á. ² Ní nguuvi chí ch'ó'oo ndís'tií diin' ní nuu'ndí ní dinuun'ndí ní ndúucú tanán'á 'i'in'yān ye'né i'nyee'dí cūū. Ní diin' ní tan'dúucá chí ne'né espíritu chí nguée n'dai. Espíritu miin' ní yáá'n'guinūu' ní espíritu chí canée na 'yúúné ní nga'ná ntiinyún ye'né i'nyee'dí ní nga'ná ntiinyún ye'né nducyáaca 'i'in'yān chí nguée n'giindive'e yá nduudu ye'né Ndyuús. ³ Ní nducyáaca s'uúun' 'tiicá diin' yú nguuví chí ch'ó'oo ní diin' yú tan'dúucá chí ne'né yú ní diin' yú tan'dúucá chí ne'né cuerpo ye'né yú ní tan'dúucá chí nadicadiinūu' yú. Ní cáavá chuū nducyáaca yú canée chí cuta'a yú ndúucú tanán'á 'i'in'yān castigo chí diitu n'dái chí ca'a Ndyuús 'i'in'yān chí dinuun'ndí yá. ⁴ Naati Ndyuús ní néené yá 'ai 'iinu cá yá nducyáaca 'i'in'yān ní ne'né taavi cá yá s'uúun'. ⁵ Ní 'áará chí n'dii yú cucáavá chí dinuun'ndí yú Ndyuús itée yá vida cuen'e daā'man' ye'né yú dáamá dáamá ndúucú Jesucristo caati nadacué'né yá Cristo ye'né nguaa' tinán'á. Maa' ní ninngua' ai yú caavá chí Ndyuús ní n'dai taavi cá yá ní ne'né cá yá s'uúun'. ⁶ Ndyuús diin' yá chí nanduuchí yá s'uúun' dáamá dáamá ndúucú Cristo ti s'uúun' ní ye'né Cristo s'uúun'. Ní 'tiicá ntúun' diin' yá chí s'uúun' tan'dúucá chí snee yú ná va'ai chëeti nguuví ndúucú Jesucristo 'tiicá s'uúun'. ⁷ Ní

Ndyuús diin' yá 'tuucá chí cuuvi 'cuun'mi' cá yá s'uúun' nguuví chí cucuú tan'dúucá chí dine'né taavi cá yá s'uúun' ndúucú n'dee n'dái dendu'u chí n'dai taavi chí itée yá s'uúun', ti ye'né Cristo Jesús s'uúun'. ⁸ Ní cucáavá chí Ndyuús ní ne'né taavi cá yá s'uúun', ndís'tií ní ninngua' ai ní tí i'téenu ní Cristo. Nds'tií nguée diin' ní mar 'áamá chí nangua' ai ní naati Ndyuús chí datée yá vida cuen'e daā'man' ye'né ní. ⁹ Ní nguée nangua' ai ní cucáavá ntiinyu' chí diin' ní caati nguée cuuvi caan'mán' ní chí ch'ëetë n'dái ní maán' ní cucáavá chí diin' ní. ¹⁰ Taachi Ndyuús nadinguá' ai yá s'uúun' diin' yá chí s'uúun' ní ye'né Jesucristo s'uúun' ní cuuvi diin' yú ntiinyu' chí n'daacá. Ndyuús 'áa ch'iindiyaán yá ntiinyu' chí canée chí diin' yú ndii cuáá' vmnaa'.

Véé vaadi 'diin' ye'né yú cucáavá Cristo

¹¹ Maa' ní n'gaacú ní tan'dúucá chí sneé ní nguuví chí 'áa ch'ó'oo. Nds'tií ní nguée 'i'in'yān ye'né ndaata Israel naati 'i'in'yān gentiles ndís'tií. Ní 'i'in'yān ye'né ndaata Israel diin' yá circuncidar ca'áamá ca'áamá san'á ní 'caacá yá 'áamá seña na cuerpo ye'né san'á s'ee'. Ní canée na cuerpo ye'né san'á s'ee' seña cūū chí san'á s'ee' ní ye'né ndaata ye'né Ndyuús. Cáavá chuū 'i'in'yān ye'né ndaata Israel nguuví yá maán' yá 'i'in'yān circuncidado yá, ní ca'ná yá ye'né ndís'tií chí nguuví ní 'i'in'yān chí nguée ndí ní circuncidado, ní ca'ná yá ye'né ní chí nguée 'i'in'yān ye'né Ndyuús ndís'tií. ¹² Ní tiempo miin' ní ndís'tií nguée déenu ní ye'né Cristo, ní canée ní tan'dúucá 'i'in'yān chí canúun' yúúní. Ní nguée ndís'tií ye'né 'i'in'yān Israel ndís'tií. Ndyuús ndeeve yá 'i'in'yān chí cuuvi ye'né yá 'i'in'yān. Nguée véé 'áamá parte ye'né ní ndúucú 'i'in'yān chí ndeevé yá ní ca'á yá compromisos ndúucú promesas nducú yá. Nds'tií ch'ëetiné ní na i'nyee'dí cūū nguée ndúucú de'ë véé chí canee ngiin' ní chí cuuvi ye'né ní. Ní nguée ch'ëetiné ní ndúucú Ndyuús ndís'tií. ¹³ Nds'tií chí ya' ai canée ní ye'né Ndyuús cuáá' vmnaa' naati maa' ní 'áa nduuvidaamá ní nduucú yá caavá chí ch'ti Cristo cucáavá nuu'ndí ye'né yú. Ní maa' ní ndís'tií ní ye'né Cristo ndís'tií. ¹⁴ Ní cáavá Cristo miin' véé vaadi 'diin' ye'né yú. Ní Cristo diin' yá chí 'i'in'yān ye'né ndaata Israel ndúucú 'i'in'yān chí nguée ye'né ndaata Israel nduuvidaamá yá tan'dúucá 'áamá raza nūu'. Ní Cristo miin' diví yá vaadi 'caa'va chí canée nguaa' 'i'in'yān Israel s'ee' ndúucú tanán'á 'i'in'yān s'ee' chí nguée 'i'in'yān Israel yá. Vaadi 'caa'va ch'ëetë miin' chí cu'née yá ní tan'dúucá 'áamá chëeti náavta'n'a 'i'in'yān s'ee', 'tiicá. ¹⁵ Ní cucáavá chí Cristo maán' yá ch'ti yá tuu'mi ní diví yá ley ye'né 'i'in'yān Israel ndúucú mandamientos ye'né ndúucú reglas ye'né. Cristo miin' diin' yá chí naachi

nduu 'uuvu clase ye'n'e 'ii'nyā'n nadáámá yā ní vée 'áámá clase núu' 'ii'nyā'n, ní 'ii'nyā'n s'een ní ye'n'e Cristo. 'Tíicā díi' Cristo chí vée vaadi 'dii'í. ¹⁶ 'Tíicā díi' Cristo taachi ch'íi yā na cruz. Ní díi' yā chí 'āā ntee vée vaadi 'caa'va nguaa' 'ii'nyā'n s'een. Ní díi' yā chí vée vaadi 'dii'í nguaa' 'ii'nyā'n s'een ndúúcu Ndyuūs. 'Tíicā Cristo díi' yā chí vée 'áámá clase núu' 'ii'nyā'n.

¹⁷ Cristo ndaá yā na i'nyee'dí 'cūū ní maa' ní cuuvi deenú ní ye'n'e vaadi 'dii'í, ndís'tíi chí nguée 'ii'nyā'n ye'n'e ndaata Israel chí ya'ái ch'etinéé ní ye'n'e Cristo. 'Tíicā ntúū' cuuvi deenú 'ii'nyā'n ye'n'e ndaata Israel chí ch'etinéé níi'nu' yā. ¹⁸ Ní cucáávā Cristo mii' nducyaaca yú nduuti chí 'ii'nyā'n Israel s'uuú' o nguée 'ii'nyā'n Israel s'uuú', nducyaaca yú, cucáávā Cristo mii' cuuvi cundáa yú nanáán Ndyuūs Chiida yú ndúúcu 'áámá Espiritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. ¹⁹ Ní ndís'tíi chí nguée ye'n'e ndaata Israel chí ndaata ye'n'e Ndyuūs, maa' ní 'āā ntéé 'ii'nyā'n chí snúú' yā yúúni ndís'tíi ní snée ní na yā'āa chí nguée ye'n'e ní. Maa' ní dáámá snée ní ndúúcu 'ii'nyā'n chí ye'n'e Ndyuūs. Ní ndís'tíi ní ye'n'e ndaata ye'n'e nducyaaca 'ii'nyā'n chí ye'n'e Dendyuūs. ²⁰ Ní ndís'tíi ní tan'dúúca 'áámá va'ái ch'etee taavi ca chí 'ii'nyā'n din'dái yā 'tíicā ndís'tíi. Ní ye'n'e va'ái ch'etee mii' Cristo mii' ní tan'dúúca tuūu ch'etee ye'n'e esquina, 'tíicā yā. Ní apóstoles chí candéé yā nduudu ye'n'e Ndyuūs ndúúcu profetas chí nga'a yā nduudu ye'n'e Ndyuūs 'ii'nyā'n s'een ní tan'dúúca tuūu ye'n'e cimiento ye'n'e va'ái mii', 'tíicā yā. Ní ndís'tíi ní tan'dúúca tuūu vmnaa' tuūu ch'etee ye'n'e esquina, 'tíicā ní. ²¹ Ní vmnaa' tuūu ch'etee ye'n'e esquina chí Cristo mii' nducué'n'e tuūu ní ye'n'e va'ái ch'etee chí din'dái Cristo. Ní Cristo díi' yā chí n'daacá canee nducué'n'e na lugar ye'n'e cucáávā chí dichí'v'e Ndyuūs. Ní Cristo díi' yā chí va'ái ch'etee taavi ca ní 'áámá templo ye'n'e i'vivú Ndyuūs. ²² 'Tíicā ntúū', ndís'tíi chí ye'n'e Cristo nduuvidaamá ní ndúúcu tanán' 'ii'nyā'n chí ye'n'e Cristo ní tan'dúúca 'áámá va'ái naachi Ndyuūs canee yā cucáávā Espiritu N'dai ye'n'e yā, 'tíicā nducyaaca 'ii'nyā'n chí ye'n'e Cristo.

3

Ndyuūs dichó'o yā Pablo chí nga'a yā evangelio chí nduudu ngai ye'n'e Jesucristo nanáán 'ii'nyā'n chí nguée ye'n'e ndaata Israel

¹ Cáávā chuū 'úú Pablo canee preso ná vácūū ti dichí'v'e 'úú Jesucristo ní nga'a nduudu cuaacu ye'n'e yā cucáávā ndís'tíi chí nguée ye'n'e 'ii'nyā'n ye'n'e ndaata Israel. Ní nga'angua'á cáávā ndís'tíi. ² Cuaacu níi'nyú' 'āā deenú ní chí Ndyuūs chí n'dai taavi cá yā dichó'o yā 'úú chí nga'a ngíi ndís'tíi chí Ndyuūs ne'n'e taavi cá yā ndís'tíi.

³ Ndyuūs chíi'í yā 'úú dendu'ú ye'n'e yā chí canúú' n'de'ei ní díi' yā chí deenú chí canúú' n'de'ei tan'dúúca chí 'āā dinguú' ye'n'e ní ndúúcu dū'v'i nduudu. ⁴ Ní taachi ndís'tíi ch'ee'n ní caacá 'cūū chidinguú' tuu'mi ní cuuvi deenú ní chí 'úú deenú chíi' chí canúú' n'de'ei ye'n'e Ndyuūs, chíi' chí ye'n'e Jesucristo. ⁵ Ní tiempo chí 'āā chó'oo Ndyuūs nguée chíi'í yā mar 'áámá 'ii'nyā'n nduudu ye'n'e yā chí canúú' n'de'ei naati tiempo mii' Ndyuūs chíi'í yā chuū apóstoles chí didéevé yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā ndúúcu profetas chí nga'a nduudu ye'n'e yā cucáávā Espiritu N'dai ye'n'e yā. ⁶ Ní chuū chí canúú' n'de'ei cáávā nduudu cuaacu chí nduudu ngai ye'n'e Jesucristo. 'ii'nyā'n chí nguée ye'n'e ndaata Israel chí ye'n'e Jesucristo, 'ii'nyā'n s'een ní cuuvi ye'n'e yā dáámá dáámá ndúúcu chí cuuvi 'ii'nyā'n ye'n'e Israel. Ní dáámá canee yā ndúúcu 'ii'nyā'n Israel. Ní snee yā tan'dúúca 'áámá cuerpo ye'n'e Cristo. Ní vée 'áámá parte ye'n'e yā deenú compromiso chí Ndyuūs díi' yā. ⁷ Ní 'úú nguée n'daaca ca 'úú naati Ndyuūs tee yā privilegio 'úú chí caa'mán nduudu ye'n'e yā cucáávā poder ye'n'e yā. ⁸ Ní 'úú chí 'líi' chuundi nguaa' nducyáácá 'ii'nyā'n chí ye'n'e Ndyuūs naati Ndyuūs tee yā 'úú privilegio 'cūū chí 'úú nga'a nduudu cuaacu ye'n'e yā nanáán 'ii'nyā'n chí nguée ye'n'e ndaata judíos chí Israel. Ní nga'a nduudu cuaacu ye'n'e n'dee n'dái vaadi 'cuica taavi ca ye'n'e Cristo. Ní nguée cuuvi díi' yú cuenta ye'n'e vaadi 'cuica mii'. ⁹ Ní nga'a nduudu cuaacu ye'n'e yā. Ní 'íicú nducyaaca 'ii'nyā'n cuuvi deenú yā tan'dúúca Ndyuūs can'a yā díi' yā ye'n'e chí canúú' n'de'ei ye'n'e yā. Ní Ndyuūs chí din'dái yā nducué'n'e chí vée ní chí'neen n'de'ei yā chuū nducué'n'e tiempo chí 'āā chó'oo. ¹⁰ Ní 'tíicā díi' Ndyuūs caati maa' ní nducyáácá chí canee na va'ái ch'etee nguuvu chí nga'a ntii'nyu' o chí 'ii'ntyé'n'e cuuvi n'diichi nducué'n'e vaadi deenú ye'n'e Ndyuūs cucáávā vaadi n'giinu ye'n'e Ndyuūs chí díi' yā ndúúcu 'ii'nyā'n ná i'nyee'dí 'cūū, 'ii'nyā'n chí i'téenu yā Cristo ní can'a yā yaacú ye'n'e yā. ¹¹ Ní 'túúca díi' Ndyuūs ní tan'dúúca chí ne'n'e yā díi' yā ndii vmnáán vmnaa'. Ní díi' yā chí cuaacu ye'n'e cucáávā Jesucristo chí 'íivi yú. ¹² Ní caavā chí s'uuú' ní ye'n'e Cristo s'uuú' ní cáávā chí i'teenu yú Jesucristo, cuuvi ndaá yú nanáán Ndyuūs ndúúcu confianza. ¹³ Cáávā chuū 'úú dí'cuíitúu ndís'tíi chí nguée cuuvi ngáan ní cucaavā chí 'úú n'geenú ngii ti chuū chí n'geenú ngii ní cosa chí n'daacá chí cuuvi ndís'tíi ní canee chí yeenú ní.

Cristo ne'n'e yā nducyaaca 'ii'nyā'n

¹⁴ Ní cucaavā chuū 'úú ca'á gracias Ndyuūs ní 'úú ní ngii'ntii'yā nanáán Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo ye'n'e yú. ¹⁵ Ndyuūs

ní Chiida nducyaaca yú ní cuaacu Chiida nducyaaca 'i'in'yān' ye'né yā chí snéé nanguuvi, 'tiicá ntúūn' nducyaaca 'i'in'yān' ye'né yā chí snéé 'i'yeedí 'cūū. ¹⁶ Can'angua'á ní ngiicá Ndyuūs Chiida yú chí ye'né néené n'dee n'dái chí n'daacá ye'né yā ní téé yā ndís'tiī fuerza na staava ye'né ní chí ditiinú ní cucáávā Espíritu N'dai ye'né yā. ¹⁷ Ní ngiicá Ndyuūs chí Cristo canéé yā na staava ye'né ní cáávā chí i'téenu ní Cristo. Ní 'íicú ndís'tiī snee diitú ní ndúúcu vaadi ne'e ye'né Cristo. Ní snee ní tan'dúúca chí vée dii'yu na yá'aa ye'né 'áámá yá'ná. 'Tiicá cunéé vaadi ne'e ye'né Cristo na staava ye'né ní. 'Tiicá snee ní. ¹⁸ Tuu'mí ndís'tiī ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān' chí i'téenu yā Cristo n'daacá cuuvi cádiinuu' ní ye'né chí vaadi ne'e ye'né Cristo ní tan'dúúca Cristo ne'né taavi cá yā nducyaaca 'i'in'yān'. ¹⁹ Ní ngiicá Ndyuūs chí ndís'tiī ní cádiinuu' ní chéé chí vaadi ne'e ye'né Cristo, 'áará chí ch'éete taavi cá chí nguéé cuuvi deenu yú nducué'né ye'né. Ní ngiicá chí staava ye'né ndís'tiī ní canee diitú ndúúcu nducué'né chí n'daacá n'dai taavi caavā chí ndís'tiī ní ye'né Ndyuūs ndís'tiī.

²⁰ Ní Ndyuūs ye'né yú cuuvi diin' yā tan-ducué'né ní n'dee ca cuuvi diin' ya ní nguéé tí chí ngiica yú o chí tuumicádiinuu' yú. Tan'dúúca chí n'dee n'dái idiin' yā cucáávā poder ye'né yā 'tiicá idiin' yā ntiin'nyu' ye'né yā ndúúcu s'uúú. ²¹ Maa' ní nducué'né tiempo ní cuen'e daa'ma' canéé Ndyuūs chí ch'éete taavi cá ní de'eve taavi cá yā nanáá' 'i'in'yān' chí ca'ná yā yaacú ye'né yā. 'Tiicá ntúūn' nanáá' Cristo.

4

Nduuvidaama yú cucáávā Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs

¹ 'Úú Pablo chí preso canéé vácuú caati diin' ntiin'nyu' ye'né 'iivú Ndyuūs. Ní 'úú di'cuittú ndís'tiī chí n'daacá n'dai diin' ní nducué'né tan'dúúca Ndyuūs ne'né yā chí diin' ní caati yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi ye'né yā. ² 'Úú ngiicá chí 'cuetinée ní chí maá' ní ndiicúú' ní. Ní diin' ní nducué'né ndúúcu 'viich'éetínú' ndúúcu 'aama ní taama ní ní chuéé ní ye'né nducué'né tí diné' e ní 'áámá ní taama ní. ³ Ní cucáávā Ndyuūs itée yā vaadi 'diin' ye'né yā chí diin' chí nduuvidaamá ní, 'úú ngiicá chí cuen'e daa'ma' diin' ní nducué'né chí cuuvi ní chí nduuvidaamá ní caati Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs nginneé yā ndís'tiī. ⁴ Véé 'áámá cuerpo nūn' ndúúcu 'áámá nūn' Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs. 'Tiicá ntúūn' Ndyuūs yaa'ví yā s'uúú' chí cuuvi yú ye'né yā ní ndúúcu 'áámá nūn' chí cunee ngiinu ye'né yú. ⁵ Ní véé 'áámá nūn' Señor Jesucristo chí 'áámá nūn' 'i'in'yān' chí i'teenu yú, ní véé 'áámá nūn' chí duuchi

chí ngeédínú' ní 'i'in'yān'. ⁶ Véé 'áámá nūn' Ndyuūs chí Chiida nducyáacá 'i'in'yān' ní 'iivú Ndyuūs miin' nga'a ntiin'nyu' yā ye'né nducué'né. Ní diin' yā ntiin'nyu' cucáávā nducué'né, ní canéé yā ndúúcu nducué'né.

⁷ Naati Ndyuūs tee yā ca'áámá ca'áámá s'uúú' vaadi n'dai ye'né yā cáávā ntiin'nyu' ye'né yú tan'dúúca chí deenu yā chí cuuvi diin' yú, ní ntiin'nyu' miin' ní chí' chí tee Cristo ca'áámá ca'áámá s'uúú'. ⁸ Níicú canéé nguū' na libro ye'né Ndyuūs ndii cuáá' vm-naa' 'tiicá:

Chichéé yā ye'né enemigos ye'né yā ní cuicheéé yā ná va'ai chéeti nguuvi, ní candéé yā n'dee n'dái 'i'in'yān' ye'né yā chí snúū' yā vácuú, ní ca'á yā regalos 'i'in'yān' s'ee' ye'né yā.

⁹ ¿Dé' é ne'né caa'ma' nduudú 'cūū chí' chí chéé yā? Nduudú 'cūū ne'né caa'ma' chí vmnáá' vmnaa' 'i'in'yān' miin' ca'ná yā 'áámá cuaa' yáánúū' ca chí chéeti yá'ná. ¹⁰ 'I'in'yān' chí cá'ná miin' maá' 'i'in'yān' miin' chuchéé yā cuaa' naachí yaacu taavi cá chí va'ai chéeti nguuvi caati maá' yā cuuvi canéé yā tanducué'né dendú'u cuaa'. ¹¹ Ní itée yā ca'áámá ca'áámá s'uúú' ntiin'nyu' chí cuuvi diin' yú. Itée yā na'ná yú ntiin'nyu' ye'né apóstoles chí candéé yú nduudu ye'né Ndyuūs. Ní itée yā na'ná yú ntiin'nyu' chí caa'ma' yú nduudu chí sta'a yú ye'né Ndyuūs. Ní itée yā ntiin'nyu' na'ná yú chí nga'a yú nduudu chí nangua' ai 'i'in'yān'. Ní itée yā ntiin'nyu' na'ná yú chí candéé yú nduudu ye'né yā na yaacú. Ní itée yā na'ná yú ntiin'nyu' chí maestro ye'né nduudu ye'né yā. ¹² 'Tiicá diin' Ndyuūs chí chí'cuéé' yā nducyaaca 'i'in'yān' chí i'téenu yā Cristo ní 'íicú 'i'in'yān' s'ee' cuuvi diin' yā ntiin'nyu' chí tunéé' yā. Ní nducyaacá yā chí ye'né cuerpo ye'né Cristo cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs. ¹³ Ní nducyaaca s'uúú' ní cuuvi nduuvidaama yú ti maa' ní s'uúú' ní tan'dúúca chí 'aama yú ndúúcu chí i'teenu yú ní ndúúcu chí deenu yú ye'né Cristo chí Daiya Dendyuūs. Ní nguuvi nguuvi cuuvi diitú ca yú ndúúcu chí i'teenu yú ndúúcu vaanicadiinúū' ye'né yú ndí tiempo chí s'uúú' din'daaca yú ní tan'dúúca Cristo 'tiicá s'uúú'. ¹⁴ 'Áa ntéé diin' yú tan'dúúca da'caiyáá diin' yā chí chí'indiveé' yā ye'né 'aamá yā taamá yā chí ca'cuéé' yā cosa chí n'dáá' ní diin' yā tan'dúúca chí 'yúúné candéé' 'i'in'yān' muúū' miin'. Ní nguéé canéé chí i'téenu yú nduudu ye'né 'i'in'yān' chí nginnche' éi yā s'uúú'. 'I'in'yān' s'ee' ne'né yā candéé yā s'uúú' lado ye'né yā chí i'téenu yú chí' chí nguéé cuacu. ¹⁵ Nguéé diin' yú 'túúca naati canee chí caa'ma' yú nduudu cuacu ye'né Ndyuūs ti ne'né yú 'i'in'yān' ndúúcu núú'mán' staava ye'né yú. Ní cuuvi cu'teenu ca yú ní diin' yú nducué'né chí n'daacá tan'dúúca chí diin' Cristo chí tiin' 'áámá cuerpo ye'né nducyaaca yú. Ní s'uúú' tan'dúúca cuerpo

yeñ'é yā, 'tíicá s'uúúñ. ¹⁶ Ní nducyaaca yú ní canee yú maañ poder yeñ'e Cristo chi tiiñ nducyaaca yú. Ní canee yú n'daacā na lugar chi tuneñ yú ti yeñ'é Cristo s'uúúñ. Ní nducuéñ'ē coo yeñ'e cuerpo yeñ'é yā n'daacā n'dai snéé ní 'áámá 'áámá coo ní inuñ tan'dúúicā chi canee chi diñ. "Tíicá s'uúúñ chi yeñ'e Cristo canee chí diñ yú ntiiñyuñ chí tuneñ yú cáávā chi n'giita yú, ní ditiñu yú, ní dineñ'e yú nducyaaca 'iiñ'yāñ.

Vée vida ngai yeñ'e 'iiñ'yāñ chi yeñ'e Cristo

¹⁷ Maañ ní 'úú ngañ'á cáávā Señor Jesucristo ní ngañ'á chí din'daacā nī. Nguéé 'cuetinéé ní tan'duucā tanáñ'ā 'iiñ'yāñ chi nguéé i'téenu yā Ndyuūs. 'Iiñ'yāñ s'een nadacadíñuñ yā yeñ'e dendu'ū chi nguéé dichí'vē. ¹⁸ Ní chiiñ chí nadacadíñuñ yā ní yeñ'e ná maáñ. 'Iiñ'yāñ s'een nguéé vée vida cuen'e daañ'mañ yeñ'é yā chi Ndyuūs ca'á yā 'iiñ'yāñ chí yeñ'é yā ti 'iiñ'yāñ s'een canee yā ndúúucū staava yeñ'é yā chí chéechi. Ní cáávā chuū 'iiñ'yāñ s'een canee yā chí nguéé deenú yā Ndyuūs. ¹⁹ 'Iiñ'yāñ s'een 'āā ntéé diñ yā sentir chí cuuvi 'cuinaañ yā caavā nuuñdi chí diñ yā. Ní diñ yā tan'dúúicā chí vée vicio yeñ'e yā. Ní diñ yā nducuéñ'ē dendu'ū chí nguéé n'daacā. Ní nguéé nadacadíñuñ yā yeñ'e chí diñ yā. ²⁰ Naati ndís'tiñ nguéé 'tíicá ch'een ní yeñ'e Cristo. ²¹ Nduuti chí cuaacu chí ch'iindiveñ'ē ní nduudu yeñ'e Cristo ní Cristo chí'cueén yā ndís'tiñ ní i'téenu ní nduudu cuaacu chí yeñ'e Cristo, tuu'mi ní nduudu cuaacu yeñ'é yā cūnee ndúúucū nī. ²² Maañ ní 'āā ntéé diñ ní tan'dúúicā chí diñ ní vmnaañ chí i'téenu nī. Diví ní yeñ'e nducuéñ'ē chí diñ ní tiempo chí chó'ōo caati chuū nginche'éi ndís'tiñ ndúúucū nducuéñ'ē chí neñ'e chí diñ ní chí nguéé n'daacā. ²³ Ndís'tiñ ní canee chí nadíngai ní espíritu yeñ'é ní ndúúucū vaanicadíñuñ yeñ'e maáñ nī. ²⁴ Ní canee chí cuta'á ní vida ngai yeñ'e Cristo tan'dúúicā chí 'áámá vestido ngai ní cunúñ nī vestido ngai. Ní diñ nī nducuéñ'ē tan'dúúicā chí Ndyuūs neñ'é yā chí diñ nī. Ní 'tíicá vida yeñ'e maáñ ní ní cuaacu níñnyúñ chí n'daacā ní dēve.

²⁵ Cáávā chuū nguéé caañ'mañ ní nduudu yaadi. Ca'áámá ca'áámá s'uúúñ ní caañ'mañ yú nduudu cuaacu ndúúucū nducyaaca 'iiñ'yāñ na níñnyúñ va'āi. Caati s'uúúñ ní yeñ'e 'áámá cuerpo núñ ti yeñ'e Cristo s'uúúñ.

²⁶ Ní nduuti chí nduuvi taañ nī, nguéé ca'a ní lugar chí vaadi taañ yeñ'e ní diñ chí dinuñndí nī. Ní nguéé 'naañ tiempo nduuvi taañ nī. ²⁷ Nguéé ca'á ní mar 'áámá lugar yááñ'nguiñuñ chí cuuvi tuu'vi sa vida yeñ'e nī.

²⁸ Ní ndís'tiñ chí diduucú ní 'āā ntéé diduucú nī. Diñ ní ntiiñnyuñ n'daacā caati vée

yeñ'e nī. Ní 'íicú cuuvi ca'á ní 'iiñ'yāñ chí pobre yā chí nguéé vée yeñ'e yā.

²⁹ Nguéé caañ'mañ ní nduudu yaadi 'yā, dámaañ caañ'mañ ní nduudu chí n'daacā chí diñ chí cu'téenu cá yā ní diñ chí cunnee ní 'iiñ'yāñ chí 'caandiveñ'ē yā nduudu yeñ'e nī. ³⁰ Ndís'tiñ nguéé diñ ní dendu'ū chí cuuvi ndaachí Espíritu N'dai yeñ'e Ndyuūs ti maañ Espíritu yeñ'e Ndyuūs miñ chí vée yeñ'e yú ní diñ chí sellado ní chí yeñ'e Ndyuūs s'uúúñ. Ní diñ chí cuuvi cuaacu chí Ndyuūs nadanguáñ'ai yā s'uúúñ.

³¹ Ní ndís'tiñ 'āā ntéé cunee ní ndúúucū vaadi taañ, ní nguéé diñ ní chí nguéé neñ'e ní 'iiñ'yāñ, ndíí nguéé 'cuaí taañ nī, ndíí nguéé caañ'mañ ní dendu'ū chí nguéé n'daacā yeñ'e taamā yā, ndíí nguéé diñ ní yeñ'e taama yā cosas chí nguéé n'daacā. ³² Caati diñ n'daacā ní ní diya'ai 'íinu ní 'aamā ní taamā ní vi'í, ní nadích'ēcú ní nuuñdi yeñ'e ní yeñ'e 'áámá ní taamā ní vi'í tan'dúúicā Ndyuūs nadach'ēcú yā nuuñdi yeñ'e ní ti yeñ'e Cristo ndís'tiñ.

5

Táacā canee chí 'cuetinéé 'iiñ'yāñ chí daiya Ndyuūs

¹ Cuaacu chí ndís'tiñ ní daiya Dendyuūs ndís'tiñ. Maañ ní cáanu ní diñ ní tan'dúúicā Ndyuūs diñ yā. ² Ní dinéñ'e ní nducyaaca 'iiñ'yāñ tan'dúúicā Cristo dinéñ'e yā s'uúúñ ní ca'a maáñ yā vida yeñ'e maáñ yā cáávā s'uúúñ. Ní diñ yā tan'dúúicā chí maáñ yā ní 'áámá 'íiti cuúchí chí 'iiñ'yāñ diñ yā 'caañ'núñ yā 'iiti chí ofrenda yeñ'e yā ní ca'á yā nátaí nanááñ Ndyuūs. Ní Cristo maáñ yā ofrenda chí n'dēve ngéén nanááñ Ndyuūs. Ní yeenú Ndyuūs ndúúucū ofrenda miñ chí Cristo miñ.

³ Maañ ní chí ndís'tiñ ní yeñ'e Ndyuūs ndís'tiñ nguéé canee chí caañ'mañ ní mar 'áámá yeñ'e nuuñdi chí sañ'á n'diichi sa n'daataá. Ní nguéé canee chí caañ'mañ ní yeñ'e táamā dendu'ū chí nguéé n'daacā ní nguéé dēve, ndíí nguéé dínngueé ní yeñ'e chí vée chí yeñ'e taamā yā. ⁴ Ndíí nguéé canee chí caañ'mañ ní dendu'ū chí cuuvi 'cuinaañ nī, ndíí nguéé caañ'mañ ní nduudu tonto o nduudu chí nguéé n'daacā, caati nducuéñ'ē chuū ní nguéé n'daacā yeñ'e nī. Naati ndís'tiñ ní canee chí caañ'mañ ní Ndyuūs 'tíicá: Gracias n'díí Ndyuūs. ⁵ Ní ndís'tiñ 'āā deenú ní chí sañ'á chí cañ'a sá ndúúucū n'daataá chí nguéé yeñ'e sa o n'daataá chí cañ'a tá ndúúucū sañ'á chí nguéé yeñ'e ta, o 'iiñ'yāñ chí diñ dendu'ū chí nguéé n'daacā o 'iiñ'yāñ chí dínngueé yā yeñ'e chí vée yeñ'e taama yā ti tanducuéñ'ē chuū ní tan'dúúicā chí i'téenu yā santos ídolos. Nducyáacá 'iiñ'yāñ s'een ní nguéé vée parte yeñ'e yā naachi Cristo ndúúucū Ndyuūs ngañ'a ntiiñnyúñ yā. ⁶ Nguéé ca'á ní lugar chí caañ'mañ 'iiñ'yāñ chí canche'éi yā ndís'tiñ ndúúucū nduudu chí tonta

ti nga'ná yá chi cuuvi diín ní nducué'nē chi nguεε n'daacá. Caati cáávā nducué'nē chuū ní Ndyuūs diín yá diituu cá castigar 'iín'yān s'ee'n chi nguεε n'giindiveé'n yá nduudu ye'e Ndyuūs. ⁷ Ní ndís'tií nguεε nduuvidaamá ní ndúúú 'iín'yān s'ee'n ní nguεε diín ní mar 'áámá chi diín yá.

⁸ Ndís'tií ní tiempo chi 'āā ch'ó'ōo ch'εεtiné ní ndúúú yáá'n'guiinūu na maāi'n, naati maa' ní chi ndís'tií ní ye'e Señor Jesucristo, ndís'tií cané ní na chideεve ye'e Señor mii'n. Ní maa' ní cuεeti chiicá ní na chideεve mii'n tan'dúúú chi ndís'tií ní daiyá Ndyuūs ndís'tií. ⁹ Ní chuū 'iín'yān diín yá taachi snée yá chideεve ye'e Ndyuūs. Tanducué'nē chi n'daacá ndúúú tanducué'nē chí cuaacu diín yá. Ní ch'in'í yá na vida ye'e maān yá chi n'daacá yá. Chuū ní tan'dúúú n'gui'í ye'e yá'n'á ti n'gui'í ye'e chideεve mii'n ní 'tíicá. ¹⁰ Ní caanú ní diín ní ca'cueé'n ní nducué'nē chi Ndyuūs ne'e yá chi diín ní. ¹¹ Ní ndís'tií nguεε diín ní mar 'áámá chi nguεε dichí'vε ndúúú 'iín'yān chi chiicá yá na maāi'n naati caa'mán ní 'iín'yān chi chiicá yá na maāi'n chéε chi nguεε n'daacá chi diín yá nanaá' Dendyuūs. ¹² S'uúú cuuvi 'cuinaa' yú nduuti chi caa'man yú ye'e dendu'ú nuu'ndi ch'εεte chi 'iín'yān diín yá taachi di'n'dé'ei yá. ¹³ Ní taachi nga'ná ní 'iín'yān s'ee'n ye'e tanducué'nē chi nguεε n'daacá chi diín yá tuu'mi ní cané na chideεve. Ní Ndyuūs ch'in'í yá 'iín'yān nducué'nē tan'dúúú chi diín yá, ti 'āā ntéε canúú'n n'de'ei. ¹⁴ Canéε nguū'n na libro ye'e Ndyuūs. Cáávā chuū ní Ndyuūs nga'a yá 'tíicá:

Ndís'tií 'iín'yān chi ch'ií; nadacué'nē ní ye'e nguaa' tinán'ā, ní 'tíicá Cristo chí chideεve ní tée yá chideεve ndís'tií.

¹⁵ Cáávā chuū ndís'tií ní nadacadiínuu n'daacá ní ye'e chi diín ní. Nguεε diín ní tan'duucá chí ndís'tií 'iín'yān zonzó ndís'tií naati diín ní tan'duucá chí ndís'tií 'iín'yān deenu ndís'tií. ¹⁶ Ní diín ní aprovechar tiempo chí véε ye'e ní chi di'n'daacá ní caati tiempo 'cūú 'iín'yān diín yá dendu'ú chi nguεε n'daacá. ¹⁷ Nguεε diín ní tan'dúúú 'iín'yān chí nguεε tuumicadiínuu yá ti zonzó yá naati diín'núú yíi'nu' ní maa' nícu tuumicadiínuu ní chéε chí Ndyuūs ne'e yá chí diín ní. ¹⁸ Nguεε cuuvi cuu'ví ní ti diín chí cuuvi ndái ní, naati itéé ní lugar chí Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs cuuvi cūnee nduucú ní. ¹⁹ Ní ndéé ní 'áámá ní ndúúú taama ní ndúúú salmos, ndúúú himnos, ndúúú canciones chí nga'a ye'e Ndyuūs. Ní ngiitá ní ní diné'né ní Señor Jesucristo ye'e yú ndúúú núú'mán staava ye'e ní. ²⁰ Ní cue'né daám'ma' nca'á ní gracias Ndyuūs Chiida yú ndúúú chí dúúchí Señor Jesucristo ye'e yú caava nducué'nē chí véε.

Ye'e vida ye'e familia s'ee'n chí ye'e Jesucristo

²¹ Nguεε dich'εεté ní maān ní. Diné'né ní ví'í 'áámá ní ndúúú taama ní caati 'āā diín ní respetar Ndyuūs.

²² Ní ndís'tií tán'ā chí ch'iindivaacu canee chí 'caandiveé'n ní ye'e isan'ā ye'e ní tan'dúúú chí ch'iindiveé'n ní nduudu ye'e Ndyuūs ti isan'ā ye'e ní tan'duucá 'iívi ní, 'tíicá sa. ²³ Caati isan'ā ye'e ní ní tan'dúúú tii'n ye'e familia, 'tíicá sa. 'Tíicá ntúú tan'dúúú Cristo ní tii'n 'iín'yān chí i'téenu yá yá, Cristo ntúú 'iín'yān chí nadanguán'ai yá nducyaaca 'iín'yān chí i'téenu yá yá. Ní nducyaaca 'iín'yān chí i'téenu yá Cristo, 'iín'yān s'ee'n tan'duucá cuerpo ye'e Cristo, 'tíicá yá. ²⁴ Ní tan'duucá 'iín'yān chí i'téenu yá Cristo canee yá maa' poder ye'e Cristo 'tíicá ntúú tán'ā canee tá maa' poder ye'e isan'ā ye'e tá ní canee chí 'caandivee'n tá ye'e sa.

²⁵ Ní ndís'tií chí isan'ā chí ch'iindivaacu canee chí ne'e ní n'daataa ye'e ní tan'duucá Cristo ne'e yá 'iín'yān ye'e yaacu ye'e yá. Ní Cristo nca'a maān yá vida ye'e maān yá ní ch'ií yá cáávā 'iín'yān chí ye'e yá. ²⁶ Ní 'tíicá chí Cristo caati s'uúú cuuvi 'iín'yān ye'e yá s'uúú caavā ntii'nyu' chí diín yá. Ní Cristo dideεv yá 'iín'yān cucáávā nuu'n'í ní cucáávā nduudu ye'e yá. ²⁷ Ní Cristo candéε yá 'iín'yān chí ye'e yá nanaá' Ndyuūs. Ní 'iín'yān s'ee'n ní ngii n'gai ní deεve yá. Ní nguεε falta ye'e yá, ndíi nguεε véε mar 'áámá nuu'ndi ye'e yá, ndíi nguεε 'áámá dendu'ú chí nguεε cuaacu na vida ye'e yá, ndíi nguεε véε mar 'áámá dendu'ú chí 'túúú. Ní 'iín'yān chí ye'e yá ní núú'mán yá ní ye'e Cristo. Ní nguεε véε mar 'áámá chí nguεε n'daacá ye'e 'iín'yān s'ee'n. ²⁸ Ní isan'ā chí ch'iindivaacú canéé chí diné'né sa n'daataa ye'e sa tan'dúúú chí ne'e sa maa' sa cuerpo ye'e sa, 'tíicá n'daataa ye'e sa. Ní sa'a chí diné'né sa n'daataa yé'e sa ne'e maa' sa sa'n'ā. ²⁹ Nguεε véε mar 'áámá 'iín'yān chí nguεε ne'e maān yá cuerpo ye'e yá, naati nga'a maān yá chiín chí n'daacá chí cuuvi ye'e yá. Ní maān yá diín yá cuidar cuerpo ye'e maān yá. 'Tíicá ntúú Cristo diné'né yá ní diín yá cuidar nducyaaca 'iín'yān chí i'téenu yá yá. ³⁰ 'Tíicá diín Cristo ti 'iín'yān s'ee'n chí ye'e yá ní tan'dúúú cuerpo ye'e yá 'tíicá 'iín'yān s'ee'n. Ní s'uúú ní tan'dúúú 'áámá parte ye'e cuerpo ye'e Cristo 'tíicá s'uúú. ³¹ Ní 'tíicá ntúú sa'n'ā i'nee sa chεεcu sa ndúúú chíida sa ní nduvidaama sa ndúúú n'daataa ye'e sa ní nduu 'uuví yá nduvidaamá yá ní diín yá tan'dúúú chí 'áámá cuerpo núu'. ³² Chuū ní 'áámá vaadi cuaacu na libro ye'e Ndyuūs, ní nga'ná ngii ndís'tií ye'e chuū. Nduudu mii'n nga'ná ye'e Cristo ndúúú 'iín'yān chí i'téenu yá Cristo ní ye'e yá 'iín'yān s'ee'n. ³³ Maa' ní ne'e caa'mán' ca'áámá cá'aama ndís'tií

chi saⁿā chí 'nínívaacu, canee chi neⁿe ní n'daataá yeⁿe ní tan'dúúca chí neⁿe ní maáⁿ ní. Ní ndís'tíi n'daataá canéé chí dinéⁿe ní isaⁿā yeⁿe ní ní 'caandiveéⁿ ní yeⁿe sa.

6

¹ Ndis'tíi dā'caiyá chí i'téenu ní Cristo, canee chí 'caandiveéⁿ ní yeⁿe chiidá ní caati chuū chí cosa chí n'daacā chí diiⁿ ní. ² Ní mandamiento yeⁿe Ndyuūs chí vmnáaⁿ vmaⁿ chí Ndyuūs teé yā compromiso yeⁿe ní chuū: Cu'téenu ní chiidá ní ndúúcu chεεcú ní, ³ ní 'iicu nduuti chí diiⁿ ní 'tiicā cuuvi yeenú ní núicú cuneé ní na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'deeⁿ n'dái nduuyu.

⁴ Ní ndís'tíi saⁿā chí vée daiyá ní, nguée diiⁿ ní chí nduuvi taaⁿ daiyá ní naati di'cuítá ní daiyá ní ní yaa'ví ní daiyá ní taachi nguée dín'daacā ní ca'cuéⁿ ní daiyá ní yeⁿe Señor Jesucristo caati cuuvi cu'téenu yā yeⁿe yā.

⁵ Ní ndís'tíi 'iín'yāⁿ chí diiⁿ ntiinyuⁿ ndúúcu 'iiví ní, 'caandiveéⁿ ní yeⁿe 'iiví ní chí vée na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní diiⁿ ní respetar 'iiví ní ní 'va'á ní yeⁿe yā. Ní diiⁿ ní ntiinyuⁿ yeⁿe yā ndúúcu núu'máⁿ staava yeⁿe ní. Ní diiⁿ ní nducuéⁿe ntiinyuⁿ yeⁿe yā tan'duucá chí diiⁿ ní caavá Cristo. ⁶ Ní diiⁿ ní n'dai ntiinyuⁿ yeⁿe yā nguée dāmāaⁿ taachi 'iiví ní inaⁿ yā ndís'tíi caati n'daacā canéé ní ndúúcu yā. Naati diiⁿ ní ntiinyuⁿ yeⁿe yā tan'dúúca chí diiⁿ ní ntiinyuⁿ yeⁿe yā ndúúcu núu'máⁿ staava yeⁿe ní. Chuū ní chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿe yā chí diiⁿ ní. ⁷ Ní dinéⁿe ní dín'daacā ní ntiinyuⁿ yeⁿe yā tan'dúúca chí diiⁿ ní ntiinyuⁿ yeⁿe yā ndúúcu núu'máⁿ staava yeⁿe ní. Chuū ní chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿe yā chí diiⁿ ní. ⁸ Ní nducyááca ní ní déenu ní nduuti chí 'iín'yāⁿ chí diiⁿ ntiinyuⁿ caadi 'iyyuⁿ nduuti chí 'iín'yāⁿ libre yā nducyááca yā cuta'á yā yeⁿe Señor Jesucristo chí 'iiví yú chíiⁿ chí téé yā 'iín'yāⁿ caavá ntiinyuⁿ n'daacā chí diiⁿ yā.

⁹ Ní ndís'tíi chí 'iiví yeⁿe 'iín'yāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ dín'daacā ní ndúúcu 'iín'yāⁿ chí dichí'vε ndís'tíi. Nguée caaⁿ máⁿ ní chí caⁿá ní 'cueⁿe ní ní 'iín'yāⁿ chí dichí'vε ndís'tíi. N'gaacu ní chí ndís'tíi ndúúcu 'iín'yāⁿ chí dichí'vε ndís'tíi ní snée ní na poder yeⁿe 'iivú Señor Jesucristo chí canéé na va'ai chεeti nguuví. Ní 'āa daamá núuⁿ nducyááca 'iín'yāⁿ nanáaⁿ Señor Jesucristo yeⁿe yú.

Armas yeⁿe Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cááva 'iín'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs

¹⁰ Maaⁿ ní ndís'tíi hermanos yeⁿe diiⁿ ní chí diitinú 'cuεetinée ní nanáaⁿ Señor Jesucristo yeⁿe yú ndúúcu nducuéⁿe poder chí vée yeⁿe Cristo. ¹¹ Ní cuuvi diiⁿ ní defender maáⁿ ní ndúúcu nducuéⁿe armadura chí tan'dúúca armadura catecai soldados chí Ndyuūs dátee yā s'uúuⁿ chí

yeⁿe Cristo. Ní 'íicú cuuvi cuchéé ní yeⁿe nducuéⁿe dendu'ū chí diiⁿ yáaⁿnguiniūⁿ taachi ngínche'ei sa ndís'tíi. ¹² Nguée 'cuuⁿmaⁿ yú contra 'iín'yāⁿ chí nguée n'daacā naati 'cuuⁿmaⁿ yú ní contra fuerzas yeⁿe espíritus chí nguée n'daacā chí canéé na 'yúúné ndúúcu espíritus chí 'iín'tyéné yeⁿe tanáⁿā espíritus chí ca'a orden yeⁿe espíritus chí nguée n'dai ndúúcu nducuéⁿe yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí chí canéé na maaⁿ chí yeⁿe yáaⁿnguiniūⁿ. ¹³ Cááva chuū tan'dúúca 'áamá soldado cuta'a sa catecai yeⁿe soldado ní maaⁿ ní cuta'á ní nducuéⁿe armadura chí tan'dúúca catecai ní chí Ndyuūs dátee yā ndís'tíi. Ní 'íicú cuuvi cuchéé ní contra enemigo nguuví taachi ndaa nanáaⁿ ní nducuéⁿe dendu'ū chí nguée n'daacā. Ní taachi chichεε ní yeⁿe nducuéⁿe chí nguée n'daacā ndíi chí 'cuiiⁿu, tuu'mi ní cuuvi 'cuεetinée diitú ní ndúúcu chí i'téenu ní. ¹⁴ Ní canéé diitú ní ndúúcu armadura yeⁿe Ndyuūs. Cááva caandaá 'tiicá ntúūⁿ ndís'tíi cuta'á ní cinturón ní chíiⁿ chí cunéé cinturón yeⁿe ní chí armadura yeⁿe Ndyuūs chí vaadi cuaacu. Ní vée fuerzas yeⁿe ní. Ní diiⁿ n'daacā ní caati canéé diitú ní. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tíi cuta'á ní chaleco cūū yeⁿe Ndyuūs chí vaadi cuaacu. Ní canéé chí diiⁿ ní nducuéⁿe chí n'daacā caati cuuvi diiⁿ ní proteger pecho maáⁿ ní yeⁿe nducuéⁿe chí nguée n'daacā chí dardos yeⁿe enemigo. ¹⁵ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tíi snúūⁿ ca'a ní zapatos chí yeⁿe Ndyuūs chí yeⁿe vaadi 'diiⁿ. Ní 'cuεetinée listo ní chí caaⁿmaⁿ ní 'iín'yāⁿ nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo ní 'íicú cuuvi cunéé vaadi 'diiⁿ yeⁿe yā. ¹⁶ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tíi sta'á ní escudo yeⁿe Ndyuūs chí vaadi i'teenú. Ní 'íicú díitú canéé ní ndúúcu chí i'téenu ní. Ní diiⁿ ní protejer maáⁿ ní yeⁿe dardos chí ngiichi yeⁿe yáaⁿnguiniūⁿ. Ní yáaⁿnguiniūⁿ nguée cuuvi cuchéé sa yeⁿe ndís'tíi ndúúcu cosas yeⁿe sa chí nguée n'daacā. ¹⁷ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tíi sta'á ní cachucha cūū yeⁿe Ndyuūs chí vaadi nguaⁿai yeⁿe ní chí diiⁿ protejer tiíⁿ ní. Ní ngáácu ní chí Jesucristo nadanguáⁿai yā ndís'tíi ní itée yā fuerzas ndís'tíi chí nguée 'va'á ní ní nguée vée 'uuví vaanicádiinuuⁿ yeⁿe ní. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tíi sta'á ní espada yeⁿe Ndyuūs chí Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ndúúcu Nduudu Cuaacu yeⁿe Ndyuūs inneé yā ndís'tíi chí nguée ngiindiveéⁿ ní nduudu yeⁿe yáaⁿnguiniūⁿ naati yáaⁿnguiniūⁿ caⁿa sa caanu sa yeⁿe ní. ¹⁸ Ní cueⁿe daaⁿmaⁿ caaⁿmaⁿngua'á ní yeⁿe tanducuéⁿe chuū. Ní cueⁿe daaⁿmaⁿ di'cuiitú ní Ndyuūs cucááva Espíritu N'dai yeⁿe yā, ní ngiicá ní caati cuuvi cuta'á ní yeⁿe poder yeⁿe Ndyuūs. Ní 'íicú cuuvi diiⁿ ní nducuéⁿe chuū. Ní canee listo ní. Ní nguée cuuvi cúinu ní. Ní caaⁿmaⁿngua'á

nī caavā nducyaaca 'ii'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs. ¹⁹ Nī caⁿ'angua'á nī caavā 'úú dendu'ū ti Ndyuūs téé yā nduudu yeⁿ'é yā 'úú taachi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Nī 'íicú 'úú cuuvi caaⁿ'máⁿ nduudu miiⁿ ndúú^{cū} valor caati 'ii'yāⁿ cuuvi déénu yā nduudu chí ngaⁿ'á táácā chi cuuvi nanguáⁿ'ai 'ii'yāⁿ, nduudu chi canéé n'de'ei cuááⁿ vmaⁿaaⁿ. ²⁰ Ndyuūs yeⁿ'e yú ní dichó'o yā 'úú tan'dúú^{cā} chí 'úú embajador yeⁿ'é yā 'úú chí 'úú caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Nī cááva chuū ní 'úú ní preso 'úú ní maaⁿ canuúⁿ vácū. Nī ndís'tiī ní caⁿ'angua'á nī caavā 'úú chí 'úú cuuvi caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu miiⁿ ndúú^{cū} valor tan'dúú^{cā} chí 'úú canéé chí caaⁿ'máⁿ.

Saludos yeⁿ'e Pablo naachi ch'iinū carta 'cuū

²¹ Hermano Tíquico, chi neⁿ'e nducyaaca s'uuúⁿ, ní n'daacā diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo nduucú. Nī saⁿ'ā miiⁿ caaⁿ'maⁿ sa ndúú^{cū} ndís'tiī yeⁿ'e 'úú ní yeⁿ'é chí 'úú idiíⁿ. ²² Cááva chuū dicho'o hermano Tíquico nanááⁿ ndís'tiī ti caaⁿ'maⁿ sa táácā snéé 'nū ní 'iicu diiⁿ sa chí diituu 'cuētinéⁿ nī na staava yeⁿ'é nī.

²³ Maaⁿ ní 'úú neⁿ'é chí Ndyuūs Chiida yú ndúú^{cū} Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ca'á yā nducyaaca hermanos yeⁿ'é vaadī 'diiíⁿ na staava yeⁿ'é yā. Nī neⁿ'é chí Ndyuūs diiⁿ yā chí ndís'tiī cu'téénu cá nī Ndyuūs, ní dineⁿ'e cá nī nducyaaca 'ii'yāⁿ. ²⁴ Nī neⁿ'é chí Ndyuūs ca'á yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā nducyaaca 'ii'yāⁿ chí cuaacu nííⁿnyúⁿ neⁿ'é yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Nī 'áamá neⁿ'é yā, ní nguée n'daáⁿ yā. 'Tiicā cuuvi.

CARTA YEⁿE 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿE YĀ^Ān FILIPOS

Taachi Pablo canúuⁿ yā vácūū idingúuⁿ yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yāāⁿ Filipos, 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo

¹ 'Úú Pablo ndúú^c Timoteo ní nús'uu ní dichí'v^e 'nī Jesucristo. Maaⁿ ní idingúuⁿ 'nū carta 'cūū yeⁿe nducyáá^c hermanos chí i'téenu yā Jesucristo ndúú^c obispos chí saⁿ'ā ndíiⁿ tiiⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo ndúú^c diáconos chí nginneé yā obispos, nducyaaca yā chí snee yā na yāāⁿ Filipos. ² Neⁿ'é 'nū chí Ndyuūs Chida yú ndúú^c Señor Jesucristo yeⁿe yú tée yā ndís'tii yeⁿe vaadi n'dai taavi yeⁿe yā ní 'cuetinée nī ndúú^c vaadi 'diíiⁿ yeⁿe Ndyuūs.

Pablo ngaⁿ'angua^a yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo

³ 'Úú nca^a gracias Ndyuūs yeⁿe yú ca'áamá ca'áamá vuelta taachi n'gaacú yeⁿe ndís'tii. ⁴ Ní taachi caⁿ'angua^a, nducuéⁿe tiempo caⁿ'angua^a yā yeⁿe nducyaaca ndís'tii ndúú^c vaadi yeenú. ⁵ Caati ndís'tii ní nduucú ní dáámá diíiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ti inneé ní 'úú chí 'úú candé^e nduudu yeⁿe evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Cristo, ndii nguuví chí i'téenu nī Jesucristo ndíi maaⁿ. ⁶ Ní deenú chí seguro canee chíiⁿ chí yeⁿe Ndyuūs ti Ndyuūs chí tuca^a yā diíiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ n'daacá n'dai na vida yeⁿe ndís'tii ní idiíⁿ yā chí ndís'tii 'cuetinée nī diíiⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacá nguuví nguuví ndii nguuví chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ée. ⁷ Ní 'tíicā chí n'dai chí 'úú nacadiinúúⁿ chuū yeⁿe nducyaaca ndís'tii caati neⁿ'é taavi ndís'tii. Ní nducyaaca ndís'tii ní vée parte yeⁿe nī nduucú yeⁿe nducuéⁿe chí n'dai taavi chí Ndyuūs itee yā 's'uuú. Ní ndís'tii nginneé nī 'úú 'áará chí canuúⁿ vácūū o 'áará chí canee nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿtyéⁿ'é 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿe nduudu ngai yeⁿe Cristo chí cuaacu chí 'tíicā. ⁸ Ní Ndyuūs yeⁿe yú ní deenú yā chí 'úú neⁿ'é ndís'tii tan'dúú^c chí Cristo neⁿ'é yā 's'uuú. ⁹ Ní 'úú ngiicá Ndyuūs chí ndís'tii cuuvi dinéⁿ'e ca ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi deenu cá ní yeⁿe nduudu cuaacu ní cuuvi nadacadíinuuⁿ n'daacá ní yeⁿe nducuéⁿ'é chí cuaacu. ¹⁰ Caati cuuvi nde^ev^e nī nducuéⁿ'é tiempo ché^e chí n'daacá taavi ca. Ní 'tíicā cuuvi 'cuetinée nī n'daacá n'dai. Ní taachi ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ée nguú^e vée mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿe nī. ¹¹ Ní neⁿ'é chí Jesucristo ndaacá yā ndís'tii chí 'cuetinée n'daacá nī cucáávā poder yeⁿe Cristo ní diíiⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe evangelio chí nduudu ngai

yeⁿe Cristo. Ní 'íicú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chí ch'ete taavi Ndyuūs. Ní diíiⁿ yā honrar Ndyuūs.

Cáávā 'úú vida yeⁿe ní Cristo

¹² Maaⁿ ní ndís'tii hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chí cadíinuuⁿ nī chí tanducuéⁿ'é chí ch'eenú chíiⁿ ní diíiⁿ chí 'yaaⁿ ca 'iiⁿ'yāⁿ ngii n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu chí ngai yeⁿe Cristo. ¹³ 'Tíicā chíiⁿ chí taanduvé^e soldados chí diíiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na palacio yeⁿe César ndúú^c taanduvé^e 'iiⁿ'yāⁿ, nducyaaca yā deenu yā chí 'úú canee preso na vácūū cucáávā chí diíiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Cristo. ¹⁴ Ní neéⁿ'é 'yaaⁿ hermanos chí i'téenu yā Señor Jesucristo taachi cadíinuuⁿ yā chí canee vácūū nguú^e diⁿ'va^a yā naati neⁿ'é yā caaⁿ'maⁿ cá yā nduudu ngai chí nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs ndúú^c confianza nanááⁿ Cristo miíⁿ.

¹⁵ Cuaacu chí náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿe Cristo cáávā chí dingueé yā yeⁿ'é ní cáávā chí neⁿ'e yā 'caa^a'va yā nduucú. Ní tanáⁿ'a yā ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miíⁿ ti cuaacu chí neⁿ'é yā diíiⁿ yā ní neⁿ'é yā cunnee yā 'úú. ¹⁶ Naati 'iiⁿ'yāⁿ 's'een vmnaaⁿ ngu^e ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿe Cristo ndúú^c nuuⁿ'maⁿ staava yeⁿ'é yā naati diíiⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā ndúú^c yā. Diíiⁿ yā ti neⁿ'é yā chí 'úú ní nguée^e yeⁿ'é yā. Ní cadíinuuⁿ yā chí diíiⁿ yā chí 'úú n'geenú ngii ca taachi canuúⁿ vácūū. ¹⁷ Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuayiivi ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miíⁿ ti neⁿ'é yā 'úú. Ní deenú yā chí Ndyuūs tee yā 'úú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chí ngaⁿ'á nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'é táacā chí diíiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿe evangelio chí nduudu ngai yeⁿe Cristo. ¹⁸ Naati ¿de^e ituneé? 'Áa 'tuucá núuⁿ nduuti chí 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai miíⁿ ndúú^c nuuⁿ'máⁿ staava yeⁿ'é yā o cáávā chí nguée^e neⁿ'é yā 'úú, nducyaacá yā ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿe Cristo. Ní cáávā chuū 'úú ní yeenú, ní yeenú taavi cá.

¹⁹ Caati deenú chí yeⁿe nducuéⁿ'é chí chó'óo yeⁿ'é, n'daacá cuuvi yeⁿ'é caati ndís'tii ní ngaⁿ'angua^a ní cáávā 'úú. Ní Jesucristo nginneé yā 'úú cucáávā Espíritu yeⁿ'é yā. ²⁰ Ní maaⁿ chuū chí neⁿ'é chí dicuaacu chí cuuvi diíiⁿ. Ngué^e 'cuinaáu yeⁿ'é mar 'áámá naaⁿ naati ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿe Cristo cueⁿ'e daaⁿ'maⁿ ndúú^c nducuéⁿ'é confianza tan'dúú^c chí diíiⁿ maaⁿ, 'tíicā ntúūⁿ cuuvi diíiⁿ cueⁿ'e daaⁿ'maⁿ. Ní 'íicú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi ndiichi cá yā Cristo chí ch'ete ca yā cucáávā 'úú, 'áará chí 'úú cunduú^c chí o 'áará chí 'úú 'áa n'díi. ²¹ Ní cucaavā 'úú, vida yeⁿ'é ní Cristo níicú nduuti chí 'cuúví 'áa diíiⁿ ganar caati 'úú canee ndúú^c Cristo. ²² Ní nduuti chí candii ca cuneé ca na iⁿ'yeeⁿ'di 'cūū ndúú^c cuerpo yeⁿ'é, tuuⁿ'mi ní cuuvi diíiⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Señor Jesucristo yeⁿ'é yú. Ní candé^e

nduudu ye'e yā nanáá 'i'in'yā' níicú 'i'in'yā' cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Maa' ní nguéé deenú dē'ē chi n'daacā ca chi ndeēvé cáávā 'úú ²³ caati 'úú canuú' nguaa' nduu 'uuví vaanicadínūu'. Ní ne'e chí 'cuuví níicú ca''á cunēe ndúúú Cristo caati deenú chi neenē n'daacā caavā 'úú. ²⁴ Naati cáávā ndís'tií ní n'daacā ca chi 'úú cunee ca na cuerpo ye'e 'tēe 'tēé ndúúú ndís'tií. ²⁵ Seguro canee maa' ye'e chuú. Ní deenú ti 'úú cunee ca 'tēe 'tēé ndúúú ndís'tií caati ndís'tií cuuvi 'cuetinēe ní n'daacā ca ní yeenu taavi ní caati i'téenu ní Ndyuūs. ²⁶ 'Túúca cunee 'tēe 'tēé ndúúú ndís'tií ní taachi ndáá nanáá' ndís'tií tuu'mi ní ndís'tií cuuvi yeenu cá ní nduucú ti s'uúú' ní ye'e Cristo s'uúú'.

²⁷ Di'cuiitú ndís'tií chi dámaā' dii' núú yii'nu' ní chi 'cuetinēe n'daacā ní taanduvéé chi n'daacā tan'dúúúca chi nga''a nduudu n'dai ye'e Cristo. Níicú ndúúú chi ndáá n'diichí ndís'tií o ndúúú ti canee ya''ai ye'e ndís'tií ne'e 'caandivee' ye'e ndís'tií. Ne'e chí 'i'in'yā' cuuvi yaa'vi yā 'úú ye'e ndís'tií chi ndís'tií ní n'daacā snee ní. Ní nduuvidaamá ní ndúúú 'áámá espíritu nūu' ndúúú 'áámá vaanicadínūu' ye'e ní. Ní 'áámá dii' ní ntii'nyu' ye'e Ndyuūs ní nga''a ní nduudu ngai ye'e Cristo chi evangelio caati 'i'in'yā' cuuvi cu'téenu yā Cristo. ²⁸ Ne'e 'caandivee' ye'e ní chi nguéé di'va'á ní mar 'áámá ye'e 'i'in'yā' chi contra ye'e ní. Caati chuú ní 'áámá seña ye'e yā chi nguéé i'téenu yā Cristo ní ca''á yā infierno. Naati chuú ní 'áámá seña ye'e ní chi ndís'tií ní cuuvi n'ingua''ái ní ye'e infierno caati chuú ní ye'e Ndyuūs. ²⁹ Ní Ndyuūs dii' yā 'áámá favor ndúúú ndís'tií caati nguéé dámaā' chi cu'téenu ní Cristo naati canee chi 'cuenú ní cuuvi caavā chi i'téenu ní Cristo. ³⁰ Ní ndís'tií ndúúú 'úú 'āa daamá nūu' snee yú chí n'geenu yú ngii cucáávā chi nga''a yú nduudu cuaacu ye'e Cristo. Nds'tií 'āa n'diichí ní cuáá' vmnaa' tan'dúúúca chi dii' ntii'nyu' ní ch'eenú chii. Ní maa' ní n'giindivee' ntúu' ní tan'dúúúca chi dii' ntii'nyu' ní tan'dúúúca chi n'geenú ngii.

2

Cristo ní ndiicúú' yā ní cuayíivi chich'etē yā

¹ Nds'tií hermanos ye'e, nduuti chi Cristo dii' yā animar ndís'tií ní nduuti chi Cristo tee yā 'viich'etínūu' ndís'tií ti ne'e yā ndís'tií ní nduuti chi Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs canee yā ndúúú ndís'tií ní nduuti chi ne'e ní nducyaaca 'i'in'yā' ní ya'ai 'ínú ní 'i'in'yā' tuu'mi ní 'tiicá dii' ní. ² Dii' ní chi cuuvi yeenu taavi cá caati snee ní 'túúca. N'dáácā 'cuetinēe ní ndúúú 'aama vaadi cadínūu' ye'e ní. Ní ne'e ní dáámá nūu'

'aama ní ndúúú taama ní tan'dúúúca Cristo ne'e yā s'uúú. Ní 'tiicá ntúu' ne'e ní vi'i 'aama ní ndúúú taama ní. Ní nduuvidaamá ní ndúúú 'áámá espíritu ye'e ní ndúúú 'áámá staava ye'e ní. ³ Ní nguéé dii' ní dendu'ú chi ne'e maa' ní o caavā chi ne'e ní ch'etē maa' ní caati ndiicúú' 'cuetinēe ní. Maa' ní ca'áámá ca'amá ní canee chí nadacadínūu' ní ye'e hermanos ye'e ní chi neenē n'dai ca hermanos ye'e ní nguéé ti maa' ní. ⁴ Ní mar 'áámá ní nguéé n'nuú' ní dendu'ú chi cuuvi ye'e maa' ní caati n'nuú' ní ntúu' dendu'u chi n'daacā chi cuuvi ye'e taná'ā hermanos ye'e ní.

⁵ Ní nguaa' ndís'tií ní tan'dúúúca chí Cristo nadacadínūu' yā ye'e maa' yā 'tiicá ntúu' ndís'tií canee chí nadacadínūu' ní ye'e maa' ní. ⁶ Ní n'dáá rá chí Cristo mii' ti Ndyuūs 'yā, Cristo nguéé 'āa fuerza dii' yā chí cuuvi daamá yā ndúúú Ndyuūs Chiidá yā. ⁷ Naati Cristo s'nee' yā chí ch'etē ye'e yā tanducué' e chí canee na va'ai cheti nguvi. Ní tan'dúúúca s'uúú' 'tiicá yā. Ní tan'dúúúca 'áámá sa''ā chí dichí'vē 'i'in'yā', 'tiicá núu' yā. Ní ch'iindiyáa' yā tan'dúúúca 'áámá sa''ā ye'e i'nyee'dí 'cúu. ⁸ Ní taachi canee yā tan'dúúúca sa''ā na i'nyee'dí 'cúu ndiicúú' n'dai dii' yā ní ch'iindivee' yā taanduvéé chí nga''ā Chiidá yā chí canee na va'ai cheti nguvi. 'Áará chí ch'i' yā na cruz, ch'iindivee' yā nduudu ye'e Chiidá yā ní ca'á yā lugar 'i'in'yā' s'ee' chí 'caa'núu' yā 'i'in'yā'. ⁹ Ní cáávā chí dii' Jesús, Ndyuūs dii' yā chí Jesús ní ch'etē cundaá yā na va'ai cheti nguvi. Ní Ndyuūs ca'á yā 'áámá chí duuchí yā chí ch'etē n'dai nguéé ti taná'ā 'i'in'yā' ye'e i'nyee'dí 'cúu. ¹⁰ Ní nducyáácā yā canee chí caántii'yā yā taachi 'caandivee' yā chí duuchi Jesús mii'. 'Tiicá ntúu' nducyaacá yā chí snee yā na va'ai ch'eti nguvi. 'Tiicá ntúu' nducyaaca yā chí snee yā na yā'āa. 'Tiicá ntúu' nducyaaca yā chí snee yā na infierno. ¹¹ 'Tiicá ntúu' canee chí caa''ma' cuaacú yā chí Jesucristo mii' ní 'iivú Ndyuūs. Ní caa''ma' cuaacú yā chí neenē ch'etē n'dai Ndyuūs chí Chiida yú.

Ti'yā' chí i'téenu yā Cristo ní tan'duucá chí dēve ye'e i'nyee'dí 'cúu 'tiicá yā

¹² Maa' ní ndís'tií hermanos ye'e chí ne'e taavi, tan'dúúúca chí cue'e daa''ma' i'téenu ní nduudu ye'e Ndyuūs taachi canee ndúúú ndís'tií, maa' ní i'téenu ní taachi 'āa ya''ai canee ye'e ndís'tií. Maa' ní 'va'á ní Ndyuūs. Ní ndís'tií dii' n'daacā ní ti Ndyuūs nadinguá''ai yā ndís'tií ní dii' n'daacā ní ndúúú cuidado ye'e nducué'e. ¹³ Cuaacu chí Ndyuūs dii' yā chí ndís'tií ne'e ní dii' ní nducué'e chí n'daacā. Ní Ndyuūs cunee yā ndís'tií chí dii' ní. Ní 'cuiinú ní chí' chí dii' ní tan'dúúúca chí ne'e yā chí' chí n'daacā n'dai.

¹⁴ Maaⁿ ní ndís'tií dííⁿ ní nducuéⁿé ní ngu^éé cueⁿdiitú ní ndíí ngu^éé 'cuu'ⁿmaⁿ ní. ¹⁵ Ní ndúúti chi dííⁿ ní 'tuucá mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ ngu^éé cuuvi caaⁿmaⁿ yā nuuⁿndi yeⁿé ní o ngu^éé n'daacá idiíⁿ ní caati deenú yā chi ndís'tií daiyá Dendyuús ndís'tií. Ní ngu^éé véé nuuⁿndi yeⁿé ní nguaaⁿ 'iíⁿyāⁿ chi ngu^éé i'téenu yā Ndyuús ní ngu^éé n'daacá idiíⁿ yā. Ní tan'dúúca 'áámá 'iíⁿnyúⁿ ngíí yāⁿaa taachi maāiⁿ 'tiicá ní. ¹⁶ Ní candéé ní nduudu cuaacu yeⁿe Cristo nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ ti nduudu miíⁿ dííⁿ chi 'iíⁿyāⁿ cuuvi cunduchi yā cueⁿe daāⁿmaⁿ caati 'úú ní cuuvi yeenú taavi nguuví chi ndaa Cristo taama vmnéⁿé. Ní deenú chi ngu^éé tandii rá dííⁿ nduⁿú 'úú ndíí ngu^éé nduu tandii rá dííⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuús nguaaⁿ ndís'tií. ¹⁷ Ndúúti chi ncaⁿá vida yeⁿe maāⁿ ní ch'ií caavā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuús, tuu'mi ní cáávā chi 'āá itéenu ní Ndyuús ní dííⁿ ní ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé yā, tanducuéⁿé chuú ní tan'dúúca 'áámá ofrenda nanááⁿ Ndyuús 'tíicā. Ní 'úú ní yeenú, ní cuuvi yeenú ndúúcu ní. ¹⁸ 'Tiicá ntúūⁿ cáávā chuú ndís'tií cuuvi yeenú ní. Ní cuuvi yeenú ntúūⁿ ní nduucu.

Yeⁿe hermano Timoteo ndúúcu hermano Epafrodito

¹⁹ Nduuti chi Señor Jesucristo neⁿé yā chi 'úú idiíⁿ chiíⁿ chi nadacadíínuúⁿ chi dííⁿ, tuu'mi ní caⁿá dicho'ó Timoteo nanááⁿ ndís'tií nguuví chi cuchíí. Maaⁿ níúcu cuuvi yeenú taachi cadiínúúⁿ ní cuuvi deenú táacā snee ndís'tií. ²⁰ Ti ngu^éé véé táámá compañero yeⁿé chi dáámá nadacadíínuuⁿ sa nduucu tan'dúúca Timoteo miíⁿ. Ní n'daacá idiíⁿ sa cuidado yeⁿé ndís'tií. ²¹ N'dee n'dái 'iíⁿyāⁿ i'nuúⁿ yā chi n'daacá yeⁿé maāⁿ yā ní ngu^éé dííⁿ yā dendu'ú chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Cristo Jesús. ²² Naati ndís'tií ní deenú ní yeⁿe Timoteo chi n'daacá canee sa yeⁿe nducuéⁿé. Ní deenú ní chi saⁿa miíⁿ tan'dúúca daiyá chi dichííⁿve sa 'úú, 'tíicā sa taachi ngaⁿá 'nú evangelio chí nduudu ngai yeⁿé Cristo. ²³ Sáⁿa 'cúú nadacadíínuúⁿ chí dicho'ó saⁿa nanááⁿ ndís'tií naati neⁿé cadiínúúⁿ vmnaaⁿ táacā 'cuenú asuntos yeⁿé núúⁿ níiⁿyūⁿ. ²⁴ Maaⁿ ní véé confianza yeⁿé ndúúcu Ndyuús chí núúⁿ níiⁿyūⁿ cuuvi ndaa maāⁿ ní n'diichí ndís'tií.

²⁵ Ní nadacadíínuúⁿ ntúūⁿ chí dicho'ó yeⁿe ndís'tií hermano Epafrodito. Saⁿa miíⁿ idiíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ nduucu ní dííⁿ sá luhar nduucu. Saⁿa miíⁿ ndís'tií maāⁿ ní dicho'ó ní saⁿa nanááⁿ chí cuuvi cunnee sa 'úú ndúúcu necesidades yeⁿé. ²⁶ Saⁿa miíⁿ neené neⁿe sa n'diichí sa nducyaaca ndís'tií ní neené nadacadíínuuⁿ sa yeⁿe ndís'tií caati ndís'tií n'giíndiveéⁿ ní chí ngíitā sa. ²⁷ Cuaacu níiⁿnyúⁿ chí neéné ya'ai chíitā sa ti 'āá cháa 'cuúvī sa. Naati Ndyuús ní ya'āi 'iínú yā saⁿa

ní ngu^éé dámaāⁿ saⁿa miíⁿ caati ndúúcu 'úú ti 'úú ngu^éé cunee ndaāchí yíínú cá d'eⁿé ca chí canéé yeⁿé. ²⁸ Ní cáávā chuú neⁿe cá dicho'ó saⁿa Epafrodito nanááⁿ ndís'tií ní ndís'tií cuuvi yeenú ní taachi snaaⁿ ní taama vmnéⁿé sa saⁿa. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú ngu^éé nadacadíínuuⁿ ndaachí yeⁿé ní. ²⁹ Ní taachi ndaa sa nanááⁿ ndís'tií, 'cuāaⁿ ní Epafrodito ndúúcu vaadí yeenú caati saⁿa miíⁿ hermano yeⁿé ní ti i'téenu sa Señor Jesucristo yeⁿe yú. Ní dííⁿ ní honrar tanáⁿa yā chí dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuús tan'dúúca saⁿa miíⁿ. ³⁰ Caati 'áará chí neéné chíitā sa ní 'āá cháa 'cuúvī sa cucáávā chí dííⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé Cristo, ngu^éé nadacadíínuuⁿ sa yeⁿe vida yeⁿe maāⁿ sa ndúúcu peligro chí cuuvi 'cuúvī sa caati dichííⁿve sa 'úú. Ní dííⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé chí ndís'tií maāⁿ ní neⁿé ní dííⁿ ní naati ngu^éé cuuvi dííⁿ ní.

3

Pablo yaa'ví yā contra yeⁿe 'iíⁿyā Israel chí necio yeⁿe ley yeⁿé yā

¹ Maaⁿ ní ndís'tií hermanos yeⁿé ngaⁿá ngíí ndís'tií chí canéé chí cuuvi yeenú ní ti yeⁿe Señor Jesucristo ndís'tií. Ní cáávā 'úú ngu^éé d'eⁿé véé chí di'vaachi 'úú taachi dinguúⁿ yeⁿe ndís'tií táámá vmnéⁿé chí cuuvi yeenú ní, ti canéé chí dííⁿ ní cáávā chí cho'ó n'dai yeⁿé ní. ² Ndís'tií ní dííⁿ ní cuidado yeⁿe 'iíⁿyāⁿ chí tan'dúúca 'yaānā ti 'tiicā yā ti neⁿé yā circuncidar cuerpo yeⁿe saⁿa chí ngu^éé saⁿa Israel sa. Ngu^éé n'daacá dííⁿ yā chí nadacadíínuuⁿ yā chí canee chí dííⁿ yā circuncidar cuerpo yeⁿe saⁿa s'eeⁿ. ³ Ní cuaacu níiⁿnyúⁿ s'uuúⁿ ní tan'dúúca chí 'āá circuncidado s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ dich'eeⁿ yú Ndyuús ndúúcu espíritu yeⁿe maāⁿ yú. Ní s'uuúⁿ ní yeenu yú ti yeⁿe Señor Jesucristo s'uuúⁿ. Ní ngu^éé véé confianza yeⁿé yú yeⁿe tan'dúúca chí 'āá circuncidado cuerpo yeⁿe yú. ⁴ Ní 'úú dendu'ú cuuvi cunee ndúúcu confianza na vida yeⁿé nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ tí 'úú canéé circuncidado. Ní ngu^éé véé mar 'áámá 'iíⁿyāⁿ chí cuuvi nadacadíínuuⁿ cá yā yeⁿe nducuéⁿé chuú ndúúcu confianza tan'dúúca chí cuuvi 'úú. ⁵ Caati taachi chíí níiⁿnyúⁿ nguuví chí chíiidiyāⁿ 'iíⁿyāⁿ dííⁿ yā circuncidar 'úú ní 'caacá yā seña na cuerpo yeⁿé tan'dúúca chí dííⁿ yā ndúúcu nducyaaca saⁿa 'línⁿ yeⁿe ndaata Israel chí judíos. Ní 'úú ní yeⁿe 'iíⁿyāⁿ Benjamín 'úú. Ní 'úú ní saⁿa yeⁿe 'iíⁿyāⁿ hebreo o Israel 'úú ndíí taachi chíiindiyaáⁿ caati chíidá ní saⁿa hebreo yā. Ní 'úú ní saⁿa fariseo 'úú ní dííⁿ ndúúcu núúⁿmaⁿ staava yeⁿé chííⁿ chí ngaⁿa ley yeⁿe 'iíⁿyāⁿ yeⁿé ndaata yeⁿé. ⁶ Ní 'úú ní neené necio 'úú chí dííⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaacú yeⁿe ndaata yeⁿé. Ní 'úú i'nuuⁿca'ái 'iíⁿyāⁿ chí ngeⁿe yaacú yeⁿe 'iíⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo. Ní dííⁿ nducuéⁿé

chi nga'a ley ye'n'é yú. Ní 'i'in'yān nguée cuuvi caa'n'má yā chí vée nuu'ndi ye'n'é. ⁷ Naati nducué'n'é chuú chí nadacadíinuú'n chí cosas chí ch'εεte chí neené dichí'vε caavā 'úú, ní nducué'n'é dendu'ú ye'n'é 'āā chí neén. Ní maa'n ní dichí'vε 'úú chí i'teenú Jesucristo. ⁸ Ní nguée nadacadíinuú'n cá ye'n'e nducué'n'é dendu'ú ye'n'é chí 'úú chí neén ti diín cuenta chí dindaí nducué'n'é dendu'ú ye'n'é cáávā chí n'dai taavi ca chí maa'n ní i'teenú Jesucristo chí i'ivú. Ní diín cuenta chí nducué'n'é dendu'ú ye'n'é ní tan'dúúca yaácā, 'tíicā vεε, cáávā chí i'daán nducué'n'é dendu'ú ye'n'é cáávā chí i'teenú Cristo. Ní sta'a Cristo tan'dúúca chí i'ivú 'tíicā yā. ⁹ Ní 'tíicā idiín ti maa'n ní 'úú ní ye'n'e Cristo 'úú. Maa'n ní canee n'daacā nanáán Ndyuús. Nguée cucáávā chí ne'n'é canee n'daacā nanáán Ndyuús cucáávā ley mii'n naati cucáávā chí i'teenú Cristo. Ní 'úú ní n'daacā ca 'úú nanáán Ndyuús caati ne'n'é Jesucristo. ¹⁰ Níicú 'úú ní dámaān ne'n'é chí 'úú snaá Cristo ní canee cuu'mi'n chí canee ndúúcu maa'n poder chí dii'i'n chí nduuchi Cristo ye'n'é nguaa'n tinán'ā. Níicú cuuvi daamá nducú yā chí 'cuenú cuuvi tan'dúúca chí Cristo cheenú yā chí ndí cuuvi 'cuúvi tan'dúúca Cristo ch'i'i yā. ¹¹ Ní 'tíicā ntúú 'úú cuuvi deenú chí 'āā cuuvi nnduuchí ye'n'é nguaa'n tinán'ā.

Diín yú luchar cáávā premio chí Ndyuús ca'a yā téε yā s'uuu'n

¹² 'Úú nguée ne'n'é caa'n'má' ndís'ti chí 'āā tuneé tanducué'n'é chí chuú caati 'āā cuéé ndaa n'daacā 'úú. Naati 'úú candí cá cuáán vm-naa'n ndúúcu chí i'teenú ní ngiínú ndíi taanduvée tuneé ye'n'e premio chí cuuvi ye'n'é. Ní vmnáán vmnaa'n Cristo mii'n diín yā chí 'úú ní ye'n'é yā 'úú, caati cuuvi cuta'á premio mii'n. ¹³ Ní ndís'ti'i hermanos ye'n'é, 'úú maa'n nguée nadacadiinuú'n chí 'āā tuneé dendu'ú 'cúu. Naati chuú idiín chí cuuvi naán nducué'n'é chí 'āā diín nguuvi chí chó'ōo. Ní diín chí cuuvi tuneé nducué'n'é chí cuuvi ye'n'é nguuvi chí cuchí. ¹⁴ Ní 'íicú 'úú cuuvi diín nducué'n'é caati cuuvi diín ganar vida cue'n'e daā'ma'n chí premio chí cuuvi ye'n'é chí cūneé na va'ai chεεti nguuvi ndúúcu Ndyuús. Ndyuús chí canee na va'ai chεεti nguuvi yaa'ví yā s'uuú'n chí dátee yā s'uuú'n chí cuuvi ye'n'é yú vida cue'n'e daā'ma'n caati s'uuú'n ní ye'n'é Cristo s'uuú'n.

¹⁵ Ní nducyaaca yú chí n'daacā snée yú ndúúcu chí i'teenú yú, canee cuu'mi'n chí nadacadíinuú'n yú 'tíicā chí nguée tuneé yú. Ní nduuti chí taná'n ndís'ti nguée nadacadíinuú'n ní 'tíicā, tuu'mi ní Ndyuús ní 'cuu'mi'n yā ndís'ti chεε chí cuaacu. ¹⁶ Níicú chuú ní neéné ne'n'e cūneé chí dáámá nūu' cadíinuú'n yú n'daacā ní 'cuetinee yú n'daacā ndúúcu chí 'āā deenu yú ye'n'é Ndyuús.

¹⁷ Ndís'ti'i hermanos ye'n'é diín ní tan'dúúca chí 'úú idiín. Ní nadacadíinuú'n n'dai ní ye'n'e 'i'in'yān chí 'cuetinee n'daacā yā tan'dúúca chí chí'i'í 'nū 'i'in'yān ní 'tíicā ntúú chí'i'í 'nū ndís'ti. ¹⁸ Ní neéné n'dee cuuvi caná ndís'ti chí vée 'yaa' naavi 'i'in'yān chí ne'n'é yā diín yā tan'dúúca chí maán yā ne'n'é yā. Ní nguée ne'n'e yā Cristo chí maán yā chí yā na cruz. Maa'n ní nga'ná chuú taama vmné'n'é ní neéné ya'ái i'iuu ndí chí ngeεcú ye'n'é. ¹⁹ Ní cáávā 'i'in'yān s'ee'n ndaa tiempo chí ndái yā. 'i'in'yān s'ee'n ní dámaān ne'n'é yā n'nuu'n yā chí che'e yā ndúúcu nducué'n'é chí ne'n'é yā. Ní dich'εεte maán yā 'i'in'yān taachi canee chí 'cuinaán yā caavā chí diín yā. 'i'in'yān s'ee'n dámaān nadacadíinuú'n yā ye'n'e nducué'n'é vicio chí vée i'nyee'dí 'cúu. ²⁰ Naati s'uuú'n chí ye'n'e Cristo ní yān vaacu yú ní va'ai chεεti nguuvi. Ní snée ngiinu yú Señor Jesucristo ye'n'e va'ai chεεti nguuvi chí ndaa yā taama vmné'n'é ní nadinguán'ái yā s'uuú'n. ²¹ Ní taachi Cristo ndaa yā, tuu'mi ní i'daán yā cuerpo ye'n'e yú chí cuerpo ndúúcu nuu'ndi ndíi cuerpo ngai ye'n'e yú chí tan'dúúca cuerpo ye'n'é yā chí deεve n'dai, 'tíicā cuerpo s'uuú'n. Ní 'tíicā Cristo ca'a yā chí diín yā ndúúcu dáámá poder ye'n'é maán yā chí ye'n'é chí nga'ná nti'nyu' yā ye'n'e taanduvée chí vée.

4

Canee chí yeenu yú nducué'n'é tiempo ti s'uuú'n ní ye'n'e Cristo s'uuú'n

¹ Maa'n ní ndís'ti'i hermanos ye'n'é chí ne'n'é cáávā nducué'n'é chuú neené ne'n'é n'diichi ndís'ti. Ndís'ti ní diín ní chí 'úú ní yeenú ní vée premio ye'n'é tan'dúúca chí corona ye'n'é caati ndís'ti ní i'téenu ní Jesucristo. Canee diitú ní ndúúcu chí i'téenu ní ye'n'e i'ivu yú chí Cristo. 'Úú yaa'ví ndís'ti 'tíicā ti ne'n'é taavi ndís'ti.

² 'Úú di'cuítú tán'ā Euodias ní di'cuítú tán'ā Sínticé chí diín yā chí dáámá nūu' cuuvi vaanicadíinuú'n ye'n'é yā tan'dúúca chí canee chí diín hermanos chí i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'é yú. ³ Ní di'cuítú n'dií, sa'ná chí 'áámá canee nducú na nti'nyu' chí cūnee ní n'daataá hermanas chí diín yā nti'nyu' nducú. N'daataá s'ee'n ní dichí'vε yā 'úú naachi 'úú nga'ná nduudu ngai ye'n'é Cristo chí nadangua'n'ai yā nducyaaca 'i'in'yān. Ní cūnee ní sa'ná Clemente ndúúcu taná'n yā chí nginneé yā 'úú ní 'i'in'yān s'ee'n chí duuchi yā ní canee nguū' na libro ye'n'é Ndyuús naachi canee nguū' chí dúúchí nducyáácá 'i'in'yān chí canduuchi yā cue'n'e daā'ma'n.

⁴ Ndís'ti canee chí yeenú ní nducué'n'é tiempo caati ndís'ti ní ye'n'e Señor Jesucristo ndís'ti. Ní 'tíicā caa'n'má' ntúú taama vmné'n'é chí canee chí cuuvi yeenu ní. ⁵ Ní nducyaaca 'i'in'yān cuuvi snaán yā ndís'ti chí

'iin'yān n'dáí taavi ndís'tiī. Ní ndís'tiī deenú ní chí nīi'nuúⁿ canee Señor Jesucristo ye^{n'}é yú.

⁶ Ní nguéé de'ē vεε nadicadīnuuⁿ nī ye^{n'}e tanducué^{n'}ē. Ní taachi caa^{n'}ma^{n'}ngua^{'á} nī cuuví ní Ndyuūs nducué^{n'}ē chí ne^{n'}é nī. Ní taachi caacá nī Ndyuūs cucááavā chiiⁿ chí ne^{n'}é nī ní ca'a ntuúⁿ ní gracias Ndyuūs. ⁷ Tuu'mi ní Ndyuūs téé yā vaadi 'diiīⁿ ye^{n'}é yā chí ch'εεε ca chí nguéé cuuvi tuumī-cadīnuuⁿ nī ye^{n'}ē. Níícú vaadi 'diiīⁿ miiⁿ ní nguáin'dai nī na staa^{n'}va ye^{n'}é nī ndúú^{cú} vaanīcadīnuuⁿ ye^{n'}é nī caati ndís'tiī ní ye^{n'}e Cristo ndís'tiī.

Nadacadiīnuuⁿ nī ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí n'daacā

⁸ Ní ndís'tiī ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē dendú'ū nadacadiīnuuⁿ nī ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí ndu-udu cuaacu, ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí n'dai chí diīⁿ yú respetar, ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē vaadi cuaacu, ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí deεve, ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí ne^{n'}e Ndyuūs chí nada-cadiīnuuⁿ nī, ní ye^{n'}e nducué^{n'}ē chí 'iin'yān deenu n'dái yā chí n'daacā. Ní nada-cadiīnuuⁿ nī ye^{n'}e tanducué^{n'}ē chí n'daacā ca chí cuuví ní caa^{n'}máⁿ ní ye^{n'}e 'tíicá, de'ε chūú^{cá} n'daacā chuū.

⁹ Níícú diīⁿ ní dendu'ū chí ch'eeⁿ nī ye^{n'}é tan'dúú^{cá} chí ch'i^{n'}í ndís'tiī. Ní diīⁿ nī tan'dúú^{cá} chí ch'iindiveéⁿ nī ye^{n'}é chí n'geéⁿ ndís'tiī ní tan'dúú^{cá} chí n'diichí nī chí 'úú idiīⁿ. Diīⁿ nī nducué^{n'}ē chuū. Ndyuūs chí canee ndúú^{cú} vaadi 'diiīⁿ ye^{n'}é yā ní cané^e yā ndúú^{cú} ndís'tiī ndúú^{cú} vaadi 'diiīⁿ ye^{n'}é yā.

'Iin'yāⁿ ye^{n'}e yāāⁿ Filipos ca'á yā ofrendas Pablo

¹⁰ 'Úú ní yeenú taavi tí ye^{n'}é Señor Jesucristo ní caati ndís'tiī ní 'āā n'gaacu ntúuⁿ nī ní nadicadiīnuuⁿ nī ye^{n'}ē 'úú. Deenú chí ndís'tiī 'āā n'gaacú nī ye^{n'}e tiempo chí chó'ōo naati nguéé cuuvi cunnee ní 'úú, 'áará chí ne^{n'}é nī. ¹¹ Ní 'úú nguéé nga^{'á} ndís'tiī ye^{n'}é chí nguεε vée ye^{n'}é caati maaⁿ ní 'āā deenú chí cuuvi yeenú ndúú^{cú} de'ē chí vée ye^{n'}é. ¹² Ní 'āā deenú táácā chí diīⁿ taachi pobre 'úú, ní 'āā deenú táácā chí diīⁿ taachi vée cá ye^{n'}é. Ní 'āā deenú ntúūⁿ táácā chí cuneé ndúú^{cú} 'āā de'ε núuⁿ chí cúchīⁿ ye^{n'}é, nduuti chí vée cá chí che'é o nduuti chí nguéé vée chí che'é, o nduuti chí vée taavi ca ye^{n'}é o nduuti chí nguéé de'ε vεε ye^{n'}é. Ní ye^{n'}ē taanduvée chuū ní deenú táácā cuuvi diīⁿ. ¹³ Ní 'úú ní cuuví diīⁿ tanducué^{n'}ē chí cho'ō ye^{n'}é caati Cristo itée yā fuerzas 'úú. ¹⁴ Ní ndís'tiī ní n'daacā idiīⁿ nī chí chinnee nī 'úú taachi n'geenú ngii.

¹⁵ Ní ndís'tiī 'iin'yāⁿ ye^{n'}e yāāⁿ Filipos deenu n'daacā nī taachi cho'ó na yā^{'āā} Macedonia ní tuca'á cā^{'a} nduudu ye^{n'}e Cristo chí nadanguán'ai yā 'iin'yāⁿ na yā^{'āā}

Macedonia miiⁿ. Deenú nī chí taachi can'daá cue^{n'}é chí dāmaāⁿ ndís'tiī chí ye^{n'}é yaācū Filipos tee ní 'úú tuumi chí ofrenda ye^{n'}e yaācū ye^{n'}é nī chí nnee ní 'úú. ¹⁶ Ní taachi 'úú canee na yāāⁿ Tesalónica, ndís'tiī ní tee ní 'áámá 'uúví cuuvi ayuda ndúú^{cú} tuumī taachi 'āā vée necesidades ye^{n'}é. ¹⁷ Nguéé dāmaāⁿ nacadiīnuuⁿ ye^{n'}e chí cuta'á de'ε tuūmī chí ndís'tiī téé ní 'úú naati ne^{n'}é chí snāaⁿ chí cuuvi vée cá ye^{n'}e ndís'tiī, chíiⁿ chí Ndyuūs can'á yā téé yā ndís'tiī cucááavā chí ndís'tiī nnee ní 'úú. ¹⁸ 'Úú ní yaa'ví ndís'tiī chí 'āā sta'á nducué^{n'}ē chí tee ní 'úú ní ngo'o ca cáāvā necesidades ye^{n'}é. Ní maaⁿ ní chí sta'á ye^{n'}e hermano Epafrodito dendu'ū ofrenda chí dicho'o ndís'tiī. Ndúú^{cú} chuū ní vée cá ye^{n'}é. Ní nducué^{n'}ē ofrenda chí dicho'o ndís'tiī 'úú, ní chuū ní 'áámá ofrenda chí n'dai taavi nanááⁿ Dendyuūs. Ní tan'dúú^{cá} 'áámá ofrenda chí ca'á ní Ndyuūs, tíicá ofrenda ye^{n'}é nī. Ní ofrenda miiⁿ cosas chí Ndyuūs ne^{n'}e taavi yā. ¹⁹ Ní maaⁿ ní Ndyuūs ye^{n'}é yú téé yā ndís'tiī nducué^{n'}ē dendu'ū chí necesidades ye^{n'}é ní ye^{n'}ē vaadi 'cuiica n'dai chí vée ye^{n'}é yā chí n'deee taavi ca. Chuū ní Ndyuūs diīⁿ yā tí s'uuúⁿ ní ye^{n'}é Cristo Jesús s'uuúⁿ. ²⁰ Maaⁿ ní caa^{'n'}ma^{'n} yú chí Ndyuūs Chiida yú, ní ch'εεε ca ní ndεεvε n'dái cá caati cue^{n'}ē daa^{'n'}ma^{'n} 'tíicá yā.

'Cuiinū carta miiⁿ ndúú^{cú} saludos

²¹ Maaⁿ ní nga^{'á} ndúú^{cú} nducyaaca ndís'tiī chí i'téenu nī Jesucristo: N'dai ní, nga^{'á}. Hermanos ye^{n'}é yú chí cané^e nduucú: N'dai ndís'tiī, nga^{'a} yā. ²² Ní nducyáácá 'iin'yāⁿ chí snée yā 'muuⁿ nduucú ní i'téenu yā Cristo: N'dai ndís'tiī, nga^{'a} yā. 'Tíicá ntúūⁿ 'iin'yāⁿ chí snée na va'ai ye^{n'}e César chí emperador ye^{n'}e Roma: N'dai ndís'tiī, nga^{'á} yā.

²³ Ní Jesucristo ye^{n'}e yú itée yā nducyaaca ndís'tiī nducué^{n'}ē chí n'dai taavi ca ye^{n'}é yā. 'Tíicá cuuvi.

CARTA YEⁿE 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿE YĀĀⁿ COLOSAS

Pablo idinguún yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'a yāacū na yāāⁿ Colosas

¹ 'Ūú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yeⁿe Señor Jesucristo caati 'tíicā neⁿ'é Ndyuūs. ² 'Ūú ní ndúúcu hermano Timoteo idinguún carta 'cūú yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿe Ndyuūs ní i'téenu yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yāāⁿ Colosas. Neⁿ'é chi Ndyuūs Chiida yú tée yā ndís'tiī vaadi n'dai ca yeⁿ'é yā ndúúcu vaadi 'diiⁿ yeⁿ'é yā.

Pablo ngaⁿ'angua^a yā caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Jesucristo

³ Taachi ngaⁿ'angua^a 'nū, 'úú ndúúcu Timoteo cueⁿe daāⁿmaⁿ ca'á 'nū gracias Ndyuūs Chiida Señor Jesucristo yeⁿe yú caavā ndís'tiī. ⁴ 'Tíicā diīⁿ 'nū ti caati náⁿ'ā hermanos yeⁿe yú ndaā yā nanáāⁿ nús'uu 'āā yaa'vī yā yeⁿ'é ndís'tiī tan'dúúca chi i'téenu ní Cristo Jesús ní tan'dúúca chi dineⁿe ní nducyáacā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿe Ndyuūs. ⁵ Chuū ní cucáāvā chí snée ngi-inú ní chiiⁿ chi cuuvi yeⁿ'é ní chi Ndyuūs nguáin'dai yā na va'ai chēeti nguuvī cáāvā ndís'tiī. Ní 'āā ch'iindiveéⁿ ní nduudu cuaacu chi yeⁿ'é Cristo. Ní nduudu cuaacu miīⁿ ní cuuvi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ ní véeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é ní. ⁶ Ní nduudu miīⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanáāⁿ ndís'tiī, ní maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snee núúⁿmaⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní tan'dúúca 'áamá cosecha chí véeⁿ n'guiⁱ'i yeⁿ'é, 'tíicā nduudu miīⁿ caati n'giita nduudu miīⁿ. 'Tíicā ntúūⁿ nduudu miīⁿ 'cui-ita na staaⁿ yeⁿ'é ndís'tiī ndii nguuvī chí ch'iindiveéⁿ ní yeⁿ'é. Ní tuumicadiīnuuⁿ cá ní chēⁿ chí cuaacu yeⁿ'e vaadi n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'é yú chí Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ní taacā Ndyuūs dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁷ Chuū ní ch'eeⁿ ní yeⁿ'e san^{'a} Epafras chí saⁿ'ā chí neen^{'e} yú. Ní dáámā nginne^e sa s'uuúⁿ. Ní 'áamá canee sa na ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Cristo. Ní diīⁿ sa ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e Cristo nguaaⁿ ndís'tiī. ⁸ Saⁿ'ā miīⁿ ní ndaa sa nanáāⁿ nús'uu ní ngaⁿ'a cuaacu sa yeⁿ'e ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a sa chí ndís'tiī dineⁿ'é ní 'iiⁿ'yāⁿ caati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canee yā ndúúcu ndís'tiī.

⁹ Ní cáāvā chuū ntúūⁿ nús'uu ndii tiempo chí ch'iindiveéⁿ 'nū yeⁿ'é ndís'tiī nguéⁿ s'neeⁿ naaⁿ 'nū caⁿ'angua^a 'nū caavā ndís'tiī. Ngii^{cá} 'nū chí maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī nducuéⁿ'é chí neⁿ'é yā chí diīⁿ ní. Ní ngii^{cá} 'nū Ndyuūs chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tée yā ndís'tiī nducuéⁿ'e vaadi deenu ndúúcu vaanicadiīnuuⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ Ngaⁿ'angua^a 'nū chí ndís'tiī cuuvi 'cueⁿtinéⁿ n'daacā ní nanáāⁿ

Jesucristo ti yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ diīⁿ ní tan'dúúca chí neⁿ'e Señor yeⁿ'e yú. Ní 'íicū véeⁿ n'guiⁱ'i yeⁿ'é ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'é chí n'daacā chí idiīⁿ ní. Ní cuuvi 'cueⁿ ca ní yeⁿ'e vaadi deenu chí yeⁿ'e Dendyuūs. ¹¹ Ngii^{cá} 'nū Ndyuūs chí tée yā ndís'tiī poder yeⁿ'é yā chí ch'ēⁿte ca chí cuuvi diīⁿ ní ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é ní ndúúcu poder chí yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'íicū ndúúcu paciencia cuuvi cucheⁿ ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'é chí 'iiⁿ'yāⁿ diīⁿ yā ndúúcu ní. Ní yeenú ní. ¹² Ní ndís'tiī canee chí ca'á ní gracias Ndyuūs Chiida yú caati Ndyuūs diīⁿ yā ndúúcu yú chí véeⁿ parte yeⁿ'e yú naachi cuuvi yeⁿ'e yú ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téenu yā Cristo. Ní caⁿ'a yā chí tée yā s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿ'e yú ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí yeⁿ'é yā taachi ndaa yú na lugar chí dēⁿve ca naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yā yeⁿ'é. ¹³ Canee chí ca'á ní gracias Ndyuūs caati nadanguaⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e san^{'a} chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e maaⁿ. Ní Ndyuūs dicho^{'o} yā s'uuúⁿ naachi canee Jesucristo chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ yā. Jesucristo ní Daiyā Ndyuūs chí Ndyuūs neⁿ'e taavī yā. ¹⁴ Níicū Jesucristo cuaí yā s'uuúⁿ ndúúcu precio chí yuú^{'o} yeⁿ'é yā taachi ch'iⁿ yā na cruz cucáāvā s'uuúⁿ. Ní cáāvā chuū Ndyuūs nadach'ēⁿcū yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nuūⁿndi yeⁿ'e yú.

Chi nduuvidaama yú ndúúcu Ndyuūs cucáāvā chí Cristo ch'tiⁿyā

¹⁵ Jesucristo ní tan'dúúca Ndyuūs chiida yú chí nguéⁿ inaaⁿ yú, 'tíicā yā. Ní Cristo miīⁿ 'āā canee yā vmnáāⁿ vmnaaⁿ chí din'dái yā núúⁿmaⁿ iⁿ'yeēⁿdī. ¹⁶ Ní Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcu Cristo miīⁿ din'dái yā tanducuéⁿ'é dendu^{'u} chí véeⁿ. Din'dái yā tanducuéⁿ'é dendu^{'u} chí véeⁿ nanguuvi. 'Tíicā ntúūⁿ na yāⁿ'āa yeⁿ'é chí inaaⁿ yú ndúúcu yeⁿ'é chí nguéⁿ inaaⁿ yú. N'dáá rá chí véeⁿ ángeles chí yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcu ángeles chí yeⁿ'e yāāⁿ'nguiīnuuⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ na 'yúúⁿé ndúúcu 'iiⁿ'ntyéⁿ'é chí ngaⁿ'á yā ntiiⁿ'nyuⁿ yā yeⁿ'e naciones na iⁿ'yeēⁿdī 'cūú ndúúcu 'iiⁿ'ntyéⁿ'é ndúúcu poder yeⁿ'e yā, tanducuéⁿ'é ní Cristo miīⁿ din'dái yā ní 'iivi yeⁿ'e tanducuéⁿ'é. ¹⁷ Cristo miīⁿ ní ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'é dendu^{'u}. Ní Cristo miīⁿ diīⁿ yā chí tanducuéⁿ'é dendu^{'u} chí véeⁿ canee lugar yeⁿ'é ndúúcu orden. ¹⁸ Ní Cristo miīⁿ ní tiīⁿ yā yeⁿ'e cuerpo chí yaacū yeⁿ'e yā chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Cristo. Ní ca'á yā vida 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é yā. Ní Cristo miīⁿ vmnáāⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, caati lugar chí vmnáāⁿ vmnaaⁿ cuuvi yeⁿ'é yā yeⁿ'e nducuéⁿ'é dendu^{'u} chí véeⁿ. ¹⁹ Ní Ndyuūs Chiida yú neⁿ'é yā chí Cristo miīⁿ canee yā ndúúcu nducuéⁿ'é poder chí yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁰ Ní cucáāvā Cristo miīⁿ

Ndyuūs Chiida yú neⁿé yā díiⁿ yā chí cu-
uvi yeⁿé Cristo tanducuén^e dendu^u taama
vmnéⁿé tan^udúú^{cá} tanducuén^e chí véeⁿ vm-
nááⁿ vmnaaⁿ na va'ai chéⁿti nguuví. "Tiicá
ntúúⁿ cuuvi yeⁿé yā tanducuén^e chí véeⁿ na
iⁿ'yeⁿdi' cūū. Ní díiⁿ yā chí véeⁿ vaadi' díiⁿ
cááⁿvā yuuúⁿ yeⁿé Jesucristo chí canⁿ'daā
taachi ch'iⁿ yā na cruz.

²¹ Ní tiempo chí 'āā chó'oⁿ ndís'tiⁿ ní
tan^udúú^{cá} iⁿ'yāⁿ chí snúuⁿ yā yúúⁿ 'tíicā
ndís'tiⁿ. Ní nguⁿéⁿ deenú ní Ndyuūs caati
díiⁿ ní cosas chí nguⁿéⁿ nⁿ'daāca. Ní ndís'tiⁿ
ní contra yeⁿe Ndyuūs ndís'tiⁿ. Ní nguⁿéⁿ
nⁿ'daacā staava yeⁿé ní. Naati maaⁿ ní
Ndyuūs nch'écú yā nuuⁿ'ndi yeⁿe ndís'tiⁿ.
Maaⁿ ní amigos yeⁿé Ndyuūs ndís'tiⁿ. ²² Ní
díiⁿ yā chí nduuvidaamá ní ndúú^{cú} Ndyuūs
cááⁿvā chí cuerpo yeⁿe Jesucristo ch'iⁿ na
cruz. Ní Jesucristo ch'iⁿ yā caavā s'uuúⁿ chí
ndaⁿ yā ndúú^{cú} s'uuúⁿ nanááⁿ Ndyuūs Chi-
ida yū. Ní Cristo ch'iⁿ yā chí s'uuúⁿ ní yeⁿé
Ndyuūs s'uuúⁿ ní deⁿve vida yeⁿé yú. Níicú
'āā ntéⁿ caaⁿ'maⁿ Ndyuūs chí véeⁿ nuuⁿ'ndi
yeⁿe yú. ²³ Maaⁿ ní canee chí i'téenu nⁿ'daacā
ní nduudu cuaacu ní cunee díitú ní ndúú^{cú}
chí i'téenu ní chí yeⁿe Cristo. Ní cu'téenu cá
ní nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo chí ch'iⁿ
chéⁿ chí cuuvi yeⁿe yú ní yeⁿé chí cunee
ngiinu yú. Ní nguⁿéⁿ diví ní yeⁿe nduudu
cuaacu yeⁿe Jesucristo ní nⁿ'daacā canee ní
nanááⁿ yā ní cunee ngiinu cá ní. Nduudu
cuaacú cūū yeⁿe Jesucristo miiⁿ maaⁿ ní
'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chen^e yā candⁿ yā chí cuuvi
yeⁿé nducyáacā iⁿ'yāⁿ chí snéⁿ na iⁿ'yeⁿdi'
'cūū. Ní nduudu cuaacu miiⁿ chiiⁿ chí 'úú
Pablo ngaⁿ'a caati 'tíicā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿé.

*Pablo nginneé yā 'iⁿ'yāⁿ chí yeⁿe Jesu-
cristo*

²⁴ Maaⁿ ní yeenu taavi yeⁿé chí n'geenu
ngii cucááⁿ ndís'tiⁿ chí i'téenu ní nduudu
'cūū. Ní 'tíicā maaⁿ ní yeenu taavi chí
'cúeenú cuuvi na cuerpo yeⁿé tan^udúú^{cá}
chí ch'eenú chí Cristo na cuerpo yeⁿe yā
cucááⁿ vā iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā iⁿ'yāⁿ ní yeⁿe
cuerpo yeⁿe yā. Ní 'tíicā díiⁿ cumplir vaadi
ya'ai yeⁿe Cristo cucááⁿ vā iⁿ'yāⁿ yeⁿe yā.
²⁵ Ndyuūs tee yā ntiⁿ'nyuⁿ 'cūū yeⁿé chí
díiⁿ ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe yaacú yeⁿé yā. Ní díiⁿ
ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿe Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiⁿ chí
nguⁿéⁿ yeⁿé ndaata Israel caati 'tíicā cuuvi
cuaacu nduudu yeⁿe Ndyuūs chí ngaⁿ'a
ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. ²⁶ Ní nduudu 'cūū
nguⁿéⁿ deenú iⁿ'yāⁿ caati canúúⁿ nⁿ'de'í ndii
tiempo chí 'āā 'cuéⁿ iⁿ'yāⁿ iⁿ'yeⁿdi' 'cūū,
naati maaⁿ ní chuū ch'iⁿ Cristo nanááⁿ
'iⁿ'yāⁿ yeⁿé yā. ²⁷ Níicú Ndyuūs neⁿé yā
chí nducyáacā iⁿ'yāⁿ chí yeⁿé yā, iⁿ'yāⁿ
chí Israel s'eeⁿ yā ndúú^{cú} iⁿ'yāⁿ chí nguⁿéⁿ
Israel s'eeⁿ yā, nducyaaⁿ yā cuuvi deenú yā
vaadi 'cuica yeⁿé chí canúúⁿ nⁿ'de'ei. Chuū
ní secreto miiⁿ. Cristo canee yā ndúú^{cú}

ndís'tiⁿ chí nguⁿéⁿ iⁿ'yāⁿ Israel yā. Ní ndúú^{cú}
Cristo miiⁿ snee ngiinu ní chí canⁿ'a ní na
va'ai chéⁿti nguuví.

²⁸ Nús'uu ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu
yeⁿé Cristo nanááⁿ nducyaaⁿ iⁿ'yāⁿ. Ní
nducuén^e nguⁿ'cúeⁿ 'nū iⁿ'yāⁿ ndúú^{cú}
vaadi deenu caati cuuvi deenú nⁿ'daacā yā
nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs. Ní cuuvi
yeⁿé Cristo iⁿ'yāⁿ ní nⁿ'daacā canee yā
nanááⁿ Jesucristo. ²⁹ Ní cááⁿvā chuū 'úú idiⁿ
ntiⁿ'nyuⁿ 'cūū, ní díiⁿ díitú taavi nducuén^e
tiempo ndúú^{cú} nducuén^e poder chí Ndyuūs
itée yā 'úú.

2

¹ 'Úú neⁿé chí ndís'tiⁿ cadíinuⁿ ní chí
díitú díiⁿ ntiⁿ'nyuⁿ caavā ndís'tiⁿ ní cááⁿvā
'iⁿ'yāⁿ chí snéⁿ na yāāⁿ Laodicea, ní cááⁿvā
'iⁿ'yāⁿ chí nguⁿéⁿ nⁿ'diichi tandii yā naáⁿ.
² Neⁿé chí nducyáacā iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúú^{cú}
ndís'tiⁿ cuuvi díitú ní ndúú^{cú} staava yeⁿé ní.
Ní nguⁿéⁿ 'va'á ní. Ní dáámā nadacadíinuⁿ
ní, ní dineⁿé ní 'aamā ní taama ní. Ní
deenú cá ní yeⁿe nducuén^e vaadi cuaacu,
ní díituu canee ní ndúú^{cú} chí i'téenu ní.
Ní 'íicú cuuvi deenu cá ní chiiⁿ chí Ndyuūs
cunuuⁿ nⁿ'de'í yā chí yeⁿe maaⁿ Jesucristo
miiⁿ. Ní 'íicú cuuvi díituu cá ní ndúú^{cú} chí
i'téenu ní yeⁿe Jesucristo. ³ Caati ndúú^{cú}
Cristo miiⁿ tanducuén^e chí véeⁿ yeⁿé vaadi
deenú ndúú^{cú} vaadi cadíinuⁿ ní yeⁿé yā
ndúú^{cú} nducuén^e cosa chí cunúúⁿ nⁿ'de'ei
yeⁿe nducyáacā iⁿ'yāⁿ. ⁴ Ní nducuén^e chuū
ngaⁿ'á chí nguⁿéⁿ du^u vée cancheⁿé ndís'tiⁿ
ndúú^{cú} nduudi yaadi yeⁿé yā. ⁵ Ní chuū
ngaⁿ'á caati 'áará chí nguⁿéⁿ canee ndúú^{cú}
ndís'tiⁿ cuuvi deenú ní chí nadacadíinuⁿ
taavi yeⁿe ndís'tiⁿ. Ní yeenu taavi 'úú
taachi n'giindiveéⁿ chí nⁿ'daacā idiⁿ ní ní
díituu canee ní ndúú^{cú} nduudu cuaacu yeⁿe
Cristo chí i'téenu ní.

⁶ Maaⁿ ní tan^udúú^{cá} chí i'téenu ní Señor
Jesucristo yeⁿé yú 'tíicā ntúúⁿ ndís'tiⁿ chí
yeⁿé Cristo canee chí n'geⁿtinée nⁿ'daacā ní
cááⁿvā Señor Jesucristo yeⁿé yú nginneⁿ yā
ndís'tiⁿ. ⁷ Ní canee chí díiⁿ nⁿ'daacā ní ndúú^{cú}
nducuén^e caati cu'téenu cá ní Jesucristo. Ní
cu'téenu cá ní nguuví nguuví tan^udúú^{cá} chí
ch'eeⁿ ndís'tiⁿ. Ní nguⁿéⁿ ndacadaamí ní
yeⁿe chí i'teenú ní. Ní cuéⁿé daaⁿ'maⁿ ngaⁿ'á
ní, gracias Ndyuūs tí yeⁿé yā ndís'tiⁿ.

Yeⁿé vida ngai yeⁿé iⁿ'yāⁿ chí yeⁿe Cristo

⁸ Maaⁿ ní díiⁿ ní cuidado ndís'tiⁿ yeⁿe maáⁿ
ní chí mar 'áámā saⁿ'a nguⁿéⁿ castaⁿ'a sa
ndís'tiⁿ caavā vanicadíinuⁿ ch'etⁿé yeⁿé sa
ndúú^{cú} nduudu yaadi yeⁿé sa. Ní nguⁿéⁿ
cancheⁿé sa ndís'tiⁿ caati nduudu yeⁿé
sa chí sta'a sa yeⁿe vanicadíinuⁿ yeⁿe
'iⁿ'yāⁿ ní yeⁿe costumbre yeⁿé iⁿ'yāⁿ yeⁿé
iⁿ'yeⁿdi'. Ndí nguⁿéⁿ sta'a sa yeⁿé vaani-
cadíinuⁿ yeⁿé Cristo.

⁹ Caati nducuéⁿē chi vée ní yeⁿe Ndyuūs ndúú^{cū} daiyā yā Jesucristo. Jesucristo miiⁿ ní Ndyuūs 'yā ní dáámá yā ndúú^{cū} chiidá yā. 'Tíca yā. ¹⁰ Ní nducuéⁿē chi vée ní yeⁿe ndís'tiī caati ndís'tiī ní yeⁿe Cristo ndís'tiī. Jesucristo miiⁿ ní ndíi tiīⁿ yā yeⁿe tanducuéⁿē 'iīⁿyāⁿ ní yeⁿe tanducuéⁿē 'iīⁿtyéⁿē yeⁿe tanducuéⁿē nación ní yeⁿe tanducuéⁿē poder yeⁿe yááⁿnguiinúⁿ chi vée na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Ndís'tiī nguée 'iīⁿyāⁿ circuncidado yā na cuerpo yeⁿe yā. Naati cáávā chi ndís'tiī ní yeⁿe Jesucristo ndís'tiī, Cristo ní diīⁿ yā cuenta chi ndís'tiī tan'dúú^{cā} 'iīⁿyāⁿ chí circuncidado yā ndís'tiī taachi Jesucristo nadanguáⁿai yā ndís'tiī yeⁿe poder yeⁿe nuūⁿndi chí vée na cuerpo yeⁿe nī. ¹² Ní taachi cheēdinuūⁿniⁿ yā ndís'tiī, tuuⁿmi ní canee ní tan'dúú^{cā} chí ch'ēchi ní na yáinyāⁿ ndúú^{cū} Cristo ní canee ní tan'dúú^{cā} chí nadacuéⁿ nī yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ndúú^{cū} Cristo. 'Tíca rá vaa caati i'téenu ní poder yeⁿe Ndyuūs chí diīⁿ chí nacueeⁿ Jesucristo yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. ¹³ Ní tiempo chí ch'óo espíritu yeⁿe ndís'tiī ní n'diī cucáávā nuuⁿndi chí diīⁿ nī. Ní nguée ndís'tiī 'iīⁿyāⁿ circuncidado yā ndís'tiī. Naati maaⁿ ní Ndyuūs tee yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ ndís'tiī dáámá dáámá ndúú^{cū} Cristo tí Ndyuūs nadanch'ēcú yā yeⁿe tanducuéⁿē nuuⁿndi yeⁿe nī. ¹⁴ Cuááⁿ vmnaaⁿ canee yú ndúú^{cū} nducuéⁿē cuenta yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yú ti nguē diīⁿ yú tan'dúú^{cā} chí ngaⁿa ley yeⁿe Ndyuūs. Ní cáávā ley miiⁿ ní cuenta yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yú diīⁿ condenar s'uuuⁿ. Naati Cristo nadíⁿve yā 'áámá vmnéⁿēe cuenta yeⁿe nuuⁿndi yú taachi ch'iī yā na cruz cáávā s'uuuⁿ. Ní cáávā chí ch'iī yā cáávā s'uuuⁿ ní tan'dúú^{cā} chí nadatuúvī yā ley miiⁿ ti nguée cuuvi condenar s'uuuⁿ. ¹⁵ Ní taachi Cristo ch'iī yā na cruz cuchéⁿ yā yeⁿe nducuéⁿē 'iīⁿtyéⁿē yeⁿe espíritu chí nguée n'daacá ndúú^{cū} poder yeⁿe yā. Ní diīⁿ yā chí 'cuinaaⁿ espíritu s'eeⁿ nanááⁿ nducyáácá espíritus. Ní Cristo ch'iīⁿ yā nducyáácá 'iīⁿyāⁿ chí chée yā yeⁿe espíritus.

In'nuuⁿ nī nducuéⁿē chí yeⁿe va'ai cheeti nguuvī

¹⁶ Maaⁿ ní nguée nacadiīnuuⁿ ní yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí diīⁿ yā condenar ndís'tiī caavā denduⁿ chí nguée chí ngeⁿé ní ndúú^{cū} chí ng'iⁿ ní o ndúú^{cū} yeⁿe chí diīⁿ ní taachi vée 'viicu s'eeⁿ ndúú^{cū} 'viicu yeⁿe 'iīyū ngai ndúú^{cū} 'viicu yeⁿe sábadó chí nguuvī chí ntaavíⁿtuunúⁿ 'iīⁿyāⁿ. ¹⁷ Nducuéⁿē 'viicu ndúú^{cū} chí diīⁿ 'iīⁿyāⁿ ní ch'iīⁿ yeⁿe Cristo chí cucuī, naati nducuéⁿē chuū cuaacu níiⁿnyúⁿ ngaⁿa chí yeⁿe Cristo miiⁿ. ¹⁸ Nguée nadacadiīnuuⁿ ní yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí diīⁿ yā condenar ndís'tiī caati ngaⁿa yā chí n'diichi yā visiones. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nadacadiīnuuⁿ yā chí n'geete maáⁿ yā caavā cosas chí n'diichi yā.

'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿa yā chí canee chí ndiicuūⁿ ní maáⁿ ní ní dich'etē ní ángeles. 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ diīⁿ yā cosas chí nguée deenú yā yeⁿe ní n'geete maáⁿ yā caavā chí nadacadiīnuuⁿ yā yeⁿe cosas chí candē yeⁿe maaⁿ tiīⁿ yā. ¹⁹ 'Iīⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée canee yā ndúú^{cū} nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo. Cristo miiⁿ ní tiīⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿe yā chí 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā 'yā. Ní Cristo miiⁿ ní diīⁿ yā chí nducuéⁿē 'iīⁿyāⁿ yeⁿe yā ní n'giita yā caati i'téenu cá yā yeⁿe yā. Ní Cristo miiⁿ diīⁿ yā chí nducyaaⁿ 'iīⁿyāⁿ yeⁿe yā canee yā tan'dúú^{cā} chí nduuvī daamā yā tan'dúú^{cā} cuerpo yeⁿe yú nduuvidaama yeⁿe ndúú^{cū} 'iīⁿi ndíi nduū. 'Tíca diīⁿ Cristo tan'dúú^{cā} chí neⁿe Ndyuūs.

²⁰ Maaⁿ ní ndís'tiī 'āā ch'iī ní taachi ch'iī Jesucristo. Ní canee ní libre yeⁿe reglas yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní, ¿dēⁿē cuuvi chí n'geetinēé ndís'tiī tan'dúú^{cā} chí yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndís'tiī? ¿Dēⁿē cuuvi chí i'téenu ní reglas yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí ngaⁿa 'tíca? ²¹ Nguée tuuⁿvī ní chuū, nguée cheⁿé ní cosa 'cūū, ní nguée cutaⁿá ní cosa 'cūū na taⁿá nī. ²² Ní reglas miiⁿ chíiⁿ chí 'iīⁿyāⁿ dínⁿdái yā ní chíiⁿ chí caⁿcueeⁿ yā 'iīⁿyāⁿ. Nducuéⁿē reglas 'cūū nguée dichíⁿvē caati Ndyuūs caⁿá yā 'iīⁿyāⁿ cosas caati cuuvi cheⁿé yā yeⁿe. ²³ Cuaacu chí 'iīⁿyāⁿ staⁿá yā reglas miiⁿ tan'dúú^{cā} chí ch'iīⁿ chí yeⁿe vaadī deenu yeⁿe 'iīⁿyāⁿ. Reglas miiⁿ chíiⁿ chí yeⁿe religión chí ngaⁿa chí 'iīⁿyāⁿ canee chí dich'etē ní ángeles. Ní reglas miiⁿ chíiⁿ chí 'iīⁿyāⁿ canee chí ndiicuū yā maáⁿ yā ní chíiⁿ chí 'iīⁿyāⁿ canee chí 'cuenú yā cuuvi na cuerpo yeⁿe yā. Naati nguée dichíⁿvē mar 'áámá regla yeⁿe chí diīⁿ ayudar 'iīⁿyāⁿ caati nguē diinuⁿndí yā tan'dúú^{cā} chí neⁿe diīⁿ cuerpo yeⁿe yā.

3

¹ Maaⁿ ní chí ndís'tiī ní 'āā nduuchí ní yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā dáámá ndúú^{cū} Jesucristo, ndís'tiī in'nuuⁿ ní denduⁿ chí yeⁿe va'ai cheeti nguuvī naachi Cristo vée yā lado yeⁿe honor yeⁿe Ndyuūs chí lado tá cuaacú yā. ² Ní nadacadiīnuuⁿ ní yeⁿe nducuéⁿē chí yeⁿe Ndyuūs ní nguée yeⁿe nducuéⁿē chí vée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ³ 'Tíca ndís'tiī ní ch'iī ní dáámá ndúú^{cū} Cristo ní canee ní tan'duucá chí ch'iī cuerpo yeⁿe nī. Maaⁿ ní canúúⁿ n'deⁿei vida yeⁿe ní ndúú^{cū} Cristo nanááⁿ Ndyuūs. ⁴ Maaⁿ vida yeⁿe yú ní cuaacu chíiⁿ Cristo. Ní taachi ndaa Cristo taama vmnéⁿēe tuuⁿmi ní s'uuuⁿ ndaa yú nduucú yā ní vée parte yeⁿe yú nduucú yā na va'ai cheeti nguuvī.

Yeⁿe vida ndiicúⁿ yeⁿe yú ní yeⁿe vidā ngai yeⁿe yú

⁵ Maaⁿ ní diīⁿ yú cuenta chí ch'iī cuerpo yeⁿe yú ní 'āā ntée diīⁿ yú nuuⁿndi. Ní diichi

nī, vée nuu^{ndi} nguáá nī. Ne^{m'}é nī 'áámá sa^{n'}á o 'aama nī daataá chí ngué^e ye^{n'}é nī. Ní ne^{m'}é nī díiⁿ nī cosa chí ngué^e ye^{n'}é Ndyuūs. Ní ne^{m'}é nī n'díichí nī 'áámá nī daataá o 'áámá sá^{n'}á chí ngué^e ye^{n'}é nī. Ní ne^{m'}é nī dendu^u chí ngué^e ye^{n'}é nī. 'Tiicá nī. Ní canee nī tan'dúúca chí i'téenu nī ídolos chí imágenes. ⁶ Nducué^{n'}é chuū nī nuu^{ndi}. Ní Ndyuūs díiⁿ yā castigar nducyááca 'i^{n'}yā chí ngué^e díiⁿ yā tan'dúúca chí nga^{n'}a yā. ⁷ 'Tiicá 'áá dinuu^{ndi} ndís'tiⁿ tiempo chí 'áá chó'óo. ⁸ Maaⁿ nī 'áá ntéé díiⁿ nī nuu^{ndi}. Ngué^e ditaáⁿ nī, ngué^e caa^{n'}maⁿ taáⁿ nī. Ngué^e díiⁿ nī cosas chí ngué^e n' daacá 'aamá nī ndúúcu taamá nī. Ngué^e caa^{n'}máⁿ nī 'i^{n'}yā chíiⁿ chí ngué^e n' daaca chí maáⁿ yā díiⁿ yā. Ngué^e caa^{n'}máⁿ nī mar 'áámá nduudu chí ngué^e n' daacá. ⁹ Ngué^e caa^{n'}máⁿ nī nduudu yaadi 'aama nī ndúúcu taama nī. Ngué^e díiⁿ nī 'túúca caati 'áá dicuenta nī tan'dúúca chí 'áá chíiⁿ cuerpo ye^{n'}é nī ndúúcu nducué^{n'}é chí ngué^e n' daaca chí 'áá díiⁿ nī. ¹⁰ Ní maaⁿ nī cuerpo ye^{n'}é nī nī tan'dúúca cuerpo chí ngai chí Ndyuūs díiⁿ dáⁱ yā. Ní nguuví nguuví díiⁿ yā chí ndís'tiⁿ cuuví nī tan'dúúca Ndyuūs, 'tiicá nī. Ní 'ícu Ndyuūs díiⁿ yā chí cuuví deenu cá nī ye^{n'}é Ndyuūs. ¹¹ Caati nanááⁿ Jesucristo miiⁿ ngué^e de'ē vee nduuti chí 'i^{n'}yā ngué^e ye^{n'}é ndaata 'i^{n'}yā Israel o 'i^{n'}yā chí ye^{n'}é ndaata 'i^{n'}yā Israel. Ngué^e de'ē vee nduuti chí 'i^{n'}yā nī circuncidado yā o ngué^e circuncidado yā. Ngué^e de'ē vee nduuti chí 'i^{n'}yā tan'dúúca chí snéé yúúni, o nduuti chí 'i^{n'}yā tan'dúúca chí 'i^{n'}í 'cueti. Ngué^e de'ē vee nduuti chí 'i^{n'}yā chí dichíⁿve 'i^{n'}vi ye^{n'}é yā, o 'i^{n'}yā chí snéé libre yā. Damaáⁿ dichíⁿve chí 'i^{n'}yā s'een nī ye^{n'}é Cristo nī Cristo canee yā nduucú yā.

¹² Ndís'tiⁿ nī ye^{n'}é Ndyuūs ndís'tiⁿ. Ní Ndyuūs dine^{n'}é yā ndís'tiⁿ nī ndé^{n'}ve yā ndís'tiⁿ chí cuuví ye^{n'}é yā ndís'tiⁿ. Maaⁿ nī ndís'tiⁿ canee chí diya'ái nī 'i^{n'}yā nī díiⁿ daaca cá nī. Ngué^e dichíⁿve nī maáⁿ nī naati díiⁿ nī nducué^{n'}é ndúúcu vaadi ndi-icúⁿ. ¹³ Ní nginneé nī 'aamá nī taama nī. Ní cuhé^e nī ye^{n'}é nducué^{n'}é. Ní nadach'ecú nī 'i^{n'}yā chí díiⁿ yā 'áámá falta ndúúcu nī. Ní tan'dúúca chí Cristo nadach'ecú yā nuu^{ndi} ye^{n'}é nī, 'tiicá ntúuⁿ nadach'ecú nī ye^{n'}é 'aama nī ndúúcu taama nī. ¹⁴ Nguaaⁿ nducué^{n'}é chí díiⁿ nī, dine^{n'}é taavi cá nī 'i^{n'}yā ti taachi díiⁿ nī 'túúca canee nī tan'dúúca chí nduuvidaamá nī ye^{n'}é nducué^{n'}é chí vée. Ní díiⁿ nī cumplir nducué^{n'}é dendu^u. ¹⁵ Ní vaadi 'diiⁿ chí Ndyuūs itee yā ndís'tiⁿ na staava ye^{n'}é nī canee chí chíⁿí ndís'tiⁿ nducué^{n'}é chí díiⁿ nī caati Ndyuūs yaaⁿví yā nducyááca ndís'tiⁿ chí cuuví ye^{n'}é nī vaadi 'diiⁿ miiⁿ. Ní nducyááca nī nī canee nī tan'dúúca 'áámá cuerpo núuⁿ, 'tiicá nī. Maaⁿ nī ca'á nī gracias Ndyuūs caavā chuū.

¹⁶ Ní 'áámá canee n' daacá na staava ye^{n'}é

nī nducué^{n'}é nduudu cuaacu chí n' daacá taavi nī ye^{n'}é Ndyuūs. Ca'cueé^{n'} nī nī chíⁿí nī 'áámá nī taama nī ndúúcu nducué^{n'}é vaadi deenu. Ngiitá nī salmos ndúúcu himnos ndúúcu canciones chí nga^{n'}a ye^{n'}é Ndyuūs. Ní ndúúcu núuⁿmáⁿ staava ye^{n'}é nī nca'á nī gracias Ndyuūs. ¹⁷ Nícuⁿ nducué^{n'}é cosa chí díiⁿ nī 'áará chí caa^{n'}máⁿ nī o díiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ, díiⁿ nī nducué^{n'}é caavā Señor Jesús nī nca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú cáavā Cristo.

Tan'dúúca chí canee chí díiⁿ yú ti ye^{n'}é Cristo s'uuuⁿ

¹⁸ Ndís'tiⁿ n' daataá chí 'nínívaacu, cu'teenú nī ye^{n'}é isa^{n'}a ye^{n'}é nī caati 'tíca canee chí díiⁿ nī ti ye^{n'}é Ndyuūs ndís'tiⁿ. ¹⁹ 'Tiicá ntúuⁿ isa^{n'}a ye^{n'}é yā, diné^{n'} nī n' daataá ye^{n'}é nī nī ngué^e nduuví taáⁿ nī ndúúcu n' daataá ye^{n'}é nī. ²⁰ Ndís'tiⁿ daiyá yā chí ye^{n'}é Cristo 'caandiveé^{n'} nī ye^{n'}é chiidá nī nī ché^{n'}cu nī ye^{n'}é tanducué^{n'}é caati 'tíca ne^{n'}é Ndyuūs. ²¹ Ní ndís'tiⁿ chí vée daiyá nī, ngué^e díiⁿ nī chí nduuví táaⁿ daiyá nī caati cuayiiví nī ngué^e cu'téenu yā ché^{n'} chí caa^{n'}máⁿ nī ye^{n'}é yā. ²² Ndís'tiⁿ chí dichíⁿve 'i^{n'}yā, 'caandiveé^{n'} nī ye^{n'}é tanducué^{n'}é chí nga^{n'}a 'i^{n'}vi nī ye^{n'}é i^{n'}yeedíⁿ 'cúu. Ngué^e díiⁿ nī tan'dúúca chí ne^{n'}é yā dámaaⁿ taachi nanáaⁿ yā ndís'tiⁿ. Ní 'i^{n'}vi nī cuuví deenú yā chí n' daacá idiⁿ nī, naati díiⁿ nī nducué^{n'}é ntiⁿnyuⁿ ndúúcu núuⁿmáⁿ staava ye^{n'}é nī. Ní 'va'á nī Ndyuūs. ²³ Ní tanducué^{n'}é chí díiⁿ nī, díiⁿ nī ndúúcu núuⁿmáⁿ staava ye^{n'}é nī. Ní díiⁿ nī ntiⁿnyuⁿ miiⁿ tan'dúúca chí ntiⁿnyuⁿ ye^{n'}é Ndyuūs nī ngué^e ntiⁿnyuⁿ ye^{n'}é 'i^{n'}vi nī. ²⁴ Ní ndís'tiⁿ deenú nī chí cuuví cuta'á nī ye^{n'}é chí vée ye^{n'}é nī chíⁿ chí téé Cristo ndís'tiⁿ. Cuaacu chí ndís'tiⁿ dichíⁿve nī Jesucristo nī cuaacu nínínyuⁿ Cristo nī 'i^{n'}vi nī. ²⁵ Ní 'i^{n'}yā chí ngué^e n' daaca idiⁿ yā ca^{n'}a yā cuta'á yā ná díⁿve yā ye^{n'}é chí díiⁿ yā chí ngué^e n' daacá. Ndyuūs 'áá daamá núuⁿ díiⁿ yā tratar ndúúcu nducyááca 'i^{n'}yā.

4

¹ Ndís'tiⁿ patrones chí vée mozos ye^{n'}é nī, díiⁿ nī chí cuaacu ndúúcu chí n' daacá ndúúcu mozos ye^{n'}é nī. N'gaacú nī chí vée 'i^{n'}vi nī chí canee na va'ái ché^{n'}ti nguuví.

² Nducué^{n'}é tiempo caa^{n'}maⁿngua'á nī nī 'cué^{n'}ti nduuchí nī. Ní ca'á nī gracias Ndyuūs. ³ Caa^{n'}maⁿngua'á ntúuⁿ nī ye^{n'}é nús^uu ti Ndyuūs téé yā lugar nús^uu chí cuuví caa^{n'}máⁿ 'nú nduudu cuaacu ye^{n'}é yā. Ní nduudu miiⁿ nī ye^{n'}é Cristo. Ní ngué^e déenu 'i^{n'}yā naati maaⁿ nī nga^{n'}a 'nú nduudu miiⁿ. Ní cuacáá nduudu miiⁿ maaⁿ 'úu canuuⁿ váⁿcúu ndúúcu cadena 'cúu. ⁴ Caa^{n'}maⁿngua'á nī cáavā 'úu chí cuuví caa^{n'}máⁿ n' daacá nduudu miiⁿ tan'dúúca chí canee chí caa^{n'}máⁿ.

⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuēetinéé n'daacá nī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs. Díiⁿ nī n'daacā nducuéⁿē tiempo. ⁶ Cuén^{'é} daāⁿmaⁿ caaⁿmáⁿ nī chí n'daacā ndúúcu nduudu n'dai. Ní canéé chí déenu nī táácā chí cuuvi nan'guēcuta^{'á} nī ca'áamá ca'áamá 'iiⁿyāⁿ.

nī yeⁿ'é chí canuúⁿ vácūū. Neⁿ'é chí Ndyuūs itée yā vaadi n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíicā cuuvi.

'Cuiīnu carta miiⁿ ndúúcu saludos

⁷ Hermano Tíquico chí neⁿ'e yú, 'áamá ca-
nee sa chí diiⁿ sa ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'é Jesucristo ní
diiⁿ sa dáámá ntiīⁿnyuⁿ nduucú. Saⁿ'ā miiⁿ
cuuvi sa ndís'tiī tan'dúúcā chí 'úú canéé ní
diiⁿ. ⁸ Ní cáávā chiiⁿ dicho'ó Tíquico nanááⁿ
ndís'tiī caati cuuvi sa ndís'tiī táácā n'gēetineé
'nū. Ní téé sa 'viich'etíínūⁿ na stava yeⁿ'é
nī. ⁹ Ní dicho'ó ntúūⁿ hermano Onésimo,
saⁿ'ā chí neⁿ'e yú, ní 'áamá canee sa chí diiⁿ
ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeⁿ'e 'áamá chēē
ndís'tiī. Hermanos s'eeⁿ yaa'ví yā ndís'tiī
tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ 'nū 'muuⁿ.

¹⁰ Saⁿ'ā Aristarco chí canuúⁿ vácūū ndu-
ucú idichó'o sa: N'dai ndís'tiī. 'Tíicā ntúūⁿ
dicho'o saⁿ'ā Marcos chí dácūū saⁿ'ā Bern-
abé. Ní ndís'tiī 'āā sta'á nī orden chí 'cuaaⁿ
nī hermano Marcos miiⁿ nduuti chí ndaa sa
nanááⁿ ndís'tiī. ¹¹ 'Tíicā ntúūⁿ Jesús chí ngu-
uvi Justo dicho'o sa: N'dai ndís'tiī. Dámaāⁿ
saⁿ'ā s'uuⁿ chí yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿyāⁿ Israel ní
i'téenu yā Jesucristo diiⁿ yā ntiīⁿnyuⁿ ndu-
ucú yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiīⁿnyúⁿ
yā. Saⁿ'ā s'uuⁿ ntée ca yā 'viich'etíínūⁿ 'úú.
¹² Saⁿ'ā Epafras ntúūⁿ chí diiⁿ ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e
Cristo ní yeⁿ'e 'áamá chēē ndís'tiī dicho'o sa:
N'dai ndís'tiī. Saⁿ'ā miiⁿ neenē ngaⁿ'angua^{'á}
sa yeⁿ'e ndís'tiī chí ndís'tiī 'áamá canéé nī
ndúúcu chí i'téenu nī nícu chí dámaāⁿ neⁿ'é
nī diiⁿ nī tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā chí Ndyuūs
neⁿ'e yā chí diiⁿ nī. ¹³ 'Úú ní ngaⁿ'á ndu-
udu cuaacu yeⁿ'e Epafras miiⁿ. Neenē in-
adacadínnuⁿ sa yeⁿ'é ndís'tiī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ
chí snée yā na yāāⁿ Laodicea ndúúcu yāāⁿ
Hierápolis. ¹⁴ Saⁿ'ā Lucas chí doctor chí neⁿ'e
yú ndúúcu saⁿ'ā Demas dicho'ó yā: N'dai
ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

¹⁵ Maaⁿ ní ndís'tiī dicho'ó nī: N'dai
ndís'tiī, nga^{'á} nī hermanos chí snée na
yāāⁿ Laodicea. Dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī,
n'daataá Ninfas ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā
Jesucristo ní nduuvidaamá yā na vaacu tá
chí yaācū yeⁿ'é yā. ¹⁶ Ní taachi 'cuiīnū n'geéⁿ
nī carta 'cūū nguaaⁿ ndís'tiī dicho'ó nī carta
'cūū 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Laodicea chí 'cueéⁿ
yā na yaacū yeⁿ'é yā. Ní canee chí 'cueéⁿ nī
ntúūⁿ 'áamá carta chí dicho'ó 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e
yāāⁿ Laodicea. ¹⁷ Ní ndís'tiī cuuvi nī saⁿ'ā
Arquipo chí 'úú caaⁿmáⁿ 'tíicā: Díí Arquipo,
diiⁿ di cuidado chí diiⁿ n'daacā di ní 'cuiīnu
di ntiīⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor chí Señor tee yā díí.

¹⁸ 'Úú, Pablo, dinguúⁿ saludos 'cūū
ndúúcu ta'á ndúúcu letras yeⁿ'é. N'gaacú

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YÁⁿ YEⁿ'E YÁÁⁿ TESALÓNICA

Pablo ndúúcu compañeros yeⁿ'é yā idinguúⁿ yā carta 'cūú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāacū na yāāⁿ Tesalónica

¹ 'Úú, Pablo, idinguúⁿ carta 'cūú ndúúcu saⁿ'a Silvano ndúúcu saⁿ'a Timoteo yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chi caⁿ'á yā na yāacū yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica, 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs Chiida yú níicú yeⁿ'é Señor Jesucristo. Neⁿ'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo tēe yā ndís'tií nducuéⁿ'ē vaadī n'dai yeⁿ'é yā, ní vaadī 'diíiⁿ yeⁿ'é yā canee na staava yeⁿ'é nī.

'Tiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Tesalónica din'daacá yā ní diitu i'téenu yā Jesucristo

² Ca'á 'nū gracias nanááⁿ Ndyuūs cáavā nducyaaca ndís'tií ní taachi caaⁿ'maⁿngua'á 'nū inin'gáacú 'nū yeⁿ'e ndís'tií. ³ Ní taachi ngaⁿ'angua'á 'nū nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú, ngaⁿ'angua'á 'nū yeⁿ'e ntiⁿ'nyuⁿ chi diíⁿ ní caati i'téenu cá ní ní chí neⁿ'e cá ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní chí nginnee yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuchéⁿ ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē. Ní 'áamá canee ní ndúúcu chi i'téenu ní caati cūnee ngiinú ní chí Señor Jesucristo yeⁿ'é yú caⁿ'á yā tēe yā chiíⁿ chi cuuvi yeⁿ'é nī. ⁴ Ndís'tií, hermanos yeⁿ'é 'nū, Ndyuūs neⁿ'é yā ndís'tií. Ní deenú 'nū chi Ndyuūs ndeēve yā ndís'tií chi ndís'tií cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tií. ⁵ Taachi ngaⁿ'a 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ ndís'tií nguēe dámaaⁿ ngaⁿ'á 'nū nduudu miiⁿ ndúúcu nduudu yeⁿ'é 'nū ti ndúúcu poder yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní deenú 'nū chi nduudu cuaacu miiⁿ ní cuaacu. Ndís'tií ní deenú ní duⁿ'u saⁿ'á nús'uu taachi canee 'nū ndúúcu ndís'tií ní táácá diíⁿ 'nū caati maáⁿ ní cuuvi 'cuēetinēe n'daaca nī.

⁶ Ní ndís'tií ní 'āā diíⁿ ní tan'dúúcā chi nús'uu diíⁿ 'nū ní tan'dúúcā chi diíⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'é yú. Ní i'téenu ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeenú ní ndúúcu vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā ndís'tií 'áará chí ch'eenú ní chií cucáavā chi i'téenu nī. ⁷ Ní cucáavā chi diíⁿ ní 'tuucá nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Señor Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nús'mán yáⁿ'āa Macedonia ndúúcu nús'mán yáⁿ'āa Acaya cuuvi cuta'á ndís'tií tan'dúúcā 'áamá ejemplo ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi diíⁿ nī.

⁸ Ní ndís'tií diíⁿ ní chí tanán'a 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi déenu yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor. Nguēe dámaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Macedonia ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Acaya naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē cuaāⁿ 'āā deenú yā

chi ndís'tií i'téenu ní Ndyuūs. Ní nguēe canee chí caaⁿ'maⁿ cá 'nū de'ē vee yeⁿ'e ní ti n'daacā i'téenu nī. ⁹ Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā nús'uu yeⁿ'e visita yeⁿ'é 'nū taachi canee 'nū nguaaⁿ ndís'tií. Ní ngaⁿ'a yā tan'dúúcā chi ndís'tií s'néeⁿ ní ídolos caavā chi cu'téenu ní Ndyuūs chí canduuchi, Ndyuūs chí cuáacú chí Ndyuūs. Ní tuca'á ní diíⁿ ní ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰ 'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'a yā chí ndís'tií cūnee ngiinú ní chí Jesucristo chí Daiya Ndyuūs ní ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe yeⁿ'é va'ai ch'eti nguvi. Ndyuūs nada'cueeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'é nguaaⁿ tináⁿ'ā. Níicú Jesucristo miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā s'uúuⁿ yeⁿ'é castigo chí neenē díitū yeⁿ'e tiempo chí cuchí.

2

Ntiⁿ'nyuⁿ chí diíⁿ Pablo naachi canee yā na yāāⁿ Tesalónica

¹ Ndís'tií, hermanos yeⁿ'e yú, deenú ní chí tiempo chí canee 'nū nguaaⁿ ndís'tií chí nguēe tandií rá diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ² 'Áā deenú ní chí 'āā cueⁿ'é 'nū yāāⁿ Filipos vmnaaⁿ chí ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tií. Ní déenu ní chí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ'ya nguēe n'daacā diíⁿ yā nduucú 'nū. Ní ngaⁿ'a taāⁿ yā yeⁿ'é 'nū chí ch'eenú 'nū chií. Níicú taachi ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tií, nguēe 'va'á 'nū chí caaⁿ'mán 'nū nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e Cristo 'áará chí deenú 'nū chí vee cá 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'e nús'uu, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguēe n'daacā diíⁿ yā nduucú 'nū. ³ Caati deenú 'nū chí ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ nguēe ndúúcu vaanicadiínuuⁿ yeⁿ'é 'nū chí nguēe n'daacā ndíí nguēe ndúú nginnche'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴ Naati nduūs n'diichí ya vida yeⁿ'é 'nū chí n'daacā n'gēetinee 'nū. Ní tee yā ntiⁿ'nyuⁿ nús'uu chí caaⁿ'mán 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é chí cuuvi nanguáⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní nguēe diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ miiⁿ chí cūnee yíinū 'iiⁿ'yāⁿ naati diíⁿ 'nū chiíⁿ chí neⁿ'e Ndyuūs chí snaaⁿ yā nducuéⁿ'ē chí vee na staava yeⁿ'e yú. ⁵ Ní ndís'tií deenú ní chí nguēe ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcu n'dee n'dái nduudu chí n'dai taavi chí cūnee yíinú ní yeⁿ'é 'nū. Ní nguēe ngaⁿ'á 'nū cáavā chí diíⁿ 'nū ganar tuūmí. Ndyuūs ní deenú yā yeⁿ'é 'nū yeⁿ'e chí diíⁿ 'nū. ⁶ Mar 'áamá vmnéⁿ'ē diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs caavā chí 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'mán yā chí ngēetēe 'nū. Ní nguēe nanááⁿ ndís'tií, ndíí nguēe nduu nanááⁿ tanáⁿ'a yā. Ní deenú 'nū chí cuuvi chí'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'ēetēe maáⁿ 'nū caati Cristo dichó'o yā nús'uu chí diíⁿ 'nū ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e apóstoles ní candēⁿ 'nū nduudu yeⁿ'é yā. ⁷ Naati 'tiicá diíⁿ 'nū ndúúcu ní tan'dúúcā chí ndís'tií da'caiyāa daiyá 'nū. Niicu tan'dúúcā chí diíⁿ 'áamá n'daataá ndúúcu daiyá yā taachi idi'cuiitá yā ní diíⁿ yā cuidado daiyá

yā, 'tíicá diín' nū ndúúcu nī. Ní n'daacā nga"á' nū ndúúcu nī ndúúcu vaadi n'giinu. ⁸ Ní 'tíicá nen'e cá' nū ndís'tií chí nen'é' nū tee' nū ndís'tií nguéé dāmaā' nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs, naati 'tiicá ntuū' nen'é' nū 'cuuvi' nū cáāvā ndís'tií caati 'āā nen'e taavi cá' nū ndís'tií. ⁹ Ndís'tií hermanos yen'e yú, n'gaacu nī yen'é ntií'nyu' chí diín' cá' nū nī nga"á' nū nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanaá' ndís'tií. Ní diín' nū ntií'nyu' ndúúcu ta'á' nū ndíí nguuvi ndíí n'gaa' cáāvā chí véé necesidades yen'é' nū. Ní nguéé di'vaachí' nū ndís'tií yen'é' d'é'ē vee. ¹⁰ Ní ndís'tií nī testigos yen'é' nū. 'Tíicá ntúū' Ndyuūs nī testigo yen'é' nū tan'dúúca chí 'cuēetinee n'daacá' nū nī diín' nū dendu'ú chí cuaacu taachi canee' nū nguaa' ndís'tií chí i'téenu nī Señor Jesucristo. Ní nguéé mar' áámá' nū' yā' cuuvi caa"ma' yā chí nguéé n'daacá diín' nū. ¹¹ Ní 'tiicá ntúū' ndís'tií deenú nī tan'dúúca chí diín' nū ndúúcu ca'áámá' ca'áámá' ndís'tií. Ní diín' nū tan'dúúca chí nús'uu nī chiidá nī nī ndís'tií nī daiyá' nū nī tee' nū consejo ndís'tií ndúúcu 'viich'etíínū. ¹² Ní ch'ín'i' nū ndís'tií tan'dúúca chí cuuvi n'geetinee n'daacá' nī nanaá' Ndyuūs caati ndís'tií nī yen'é' Ndyuūs ndís'tií. Ní Ndyuūs nī yaa'ví yā ndís'tií chí cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs nga"á' ntií'nyu' yā. Ní véé nducué'ē cosas chí n'dai yen'é' nī. ¹³ Níicú cáāvā nducué'ē chuū cue"e daā"ma' nī ca'á' nū gracias Ndyuūs caati taachi ndís'tií nī ch'inniveé' nī nduudu yen'é' Ndyuūs chí nga"á' nū nanaá' ndís'tií, chí'téenu nī nduudu mii' nī nduudu yen'é' Ndyuūs nī nguéé nduudu chí yen'e' iin'yā'. Ní cuaacu chí nduudu mii' nī yen'é' Ndyuūs caati diín' ntií'nyu' na vida yen'é' ndís'tií chí i'téenu nī. ¹⁴ Ndís'tií, hermanos yen'é' nū. Dáámá cho'o yen'e ndís'tií taachi n'geenú nī ngii' cucáāvā chí diín' iin'yā' Israel chí paisanos yen'é' nī ndúúcu nī. Chó'ōo ntúū' yen'e' iin'yā' chí na"á' yā yaacū naachi iin'yā' i'téenu yā Jesucristo na yā"āa Judea caati 'tíicá diín' iin'yā' Israel chí paisanos yen'é' yā ndúúcu yā. ¹⁵ Maa' iin'yā' paisanos chí iin'yā' Israel chí iin'yā' yā Señor Jesucristo yen'é' yú tan'dúúca chí diín' yā ndúúcu profetas chí nga"á' yā nduudu cuaacu yen'é' Ndyuūs tiempo chí 'āā chó'ōo. Ní iin'yā' s'ee' can'dáa yā s'uuu' nī diín' chí n'geenu yú ngii. Ní nguéé diín' yā chí' chí Ndyuūs nen'é' yā chí diín' yā nī contra yā nducyaaca iin'yā'. ¹⁶ Ní taachi nen'é' nū nga"á' nū nduudu cuaacu nanaá' iin'yā' chí nguéé yen'e ndaata yen'é' yā caati cuuvi nngua"ai yā, iin'yā' s'ee' chí paisanos yen'é' nī nguéé n'guu' yā chí nga"á' nū. 'Tíicá nī véé cá nuu'ndi yen'é' yā. 'Tíicá diín' yā maa' naati cuayiivi Ndyuūs ca"á' yā chí ca'a yā iin'yā' s'ee' áámá castigo chí neené diituu ca.

Pablo nen'é' yā ca"á' yā taama vmné'ēe nī n'diichí yā iin'yā' yen'e yāā' Tesalónica

¹⁷ Ndís'tií hermanos yen'e yú 'áará chí maa' nī ya"ai snée' nū yen'e ndís'tií nī nguéé cuuvi naán' nū ndís'tií nadacadiínúu' nū yen'e ndís'tií. Néené nen'é' nū cúnée' nū ndúúcu ndís'tií nī n'diichí' nū ndís'tií. ¹⁸ Ní diín' nū nducué'ē chí cuuvi' nū ti cuuvi ndaa' nū nanaá' ndís'tií. Ní 'úú Pablo 'naa' tiempo canee listo chí na"á' naati yáá"n'guinúu' diín' sa chí nguēē cuuvi ndaa. ¹⁹ ¿De'ē cáāvā chí snée' ngiiu' nū nī yeenú' nū? Snée' ngiiu' nū nī yeenú' nū ti cuuvi candéé' nū ndís'tií nanaá' Jesucristo taachi ndaa yā taama vmné'ēe. ²⁰ Cuaacu ní'nyu' chí ndís'tií chí i'téenu nī nī diín' chí néené yeenú' nū cáāvā chí diín' nū ntií'nyu' yen'é' Ndyuūs nguaa' ndís'tií.

3

¹ Ní taachi 'āā ntéē cucuéé' nū chí nguéé ndaa' nū nanaá' ndís'tií, tuu'mi nī nadicadiínúu' nū chí n'daacá chí maá' nū n'geetinee' nū na yāā' Atenas. ² Ní dicho'ó' nū Timoteo chí hermano yen'é' yú chí cuuvi n'diichí sa ndís'tií taacá snée' nī. Sa"á mii' 'āā diín' sa ntií'nyu' yen'é' Ndyuūs daama nducú' nū nī nga"á' sa nduudu cuaacu yen'é' Cristo chí diín' chí nadinguá"ai iin'yā'. Sa"á mii' nī cuuvi cūnee sa ndís'tií nī té sa 'viich'etíínū' ndís'tií. Ní cuuvi cūnee diitu cá' nī ndúúcu chí i'téenu nī. Cáāvā chuū dichó'ó' nū Timoteo. ³ Nguēē nen'é' nū chí ndís'tií ndaacadaamí nī yen'e Jesucristo chí nguēē i'téenu nī Jesucristo cucáāvā chí n'geenú nī ngii. 'Áā deenú nī chí canee chí 'cúeenú nī cuuvi caati i'téenu nī Jesucristo. ⁴ Ní cuaacú taachi ch'etinee' nū ndúúcu ndís'tií chí nū ndís'tií chí ndaa tiempo chí canéé chí 'cúeenú yú cuuvi tan'dúúca chí chó'ōo yen'é' nī. Chuū nī ndís'tií déenu nī. ⁵ Ní cáāvā chuū taachi 'āā ntéē chéé chí nguéé n'giindiveé' yen'é' ndís'tií cho'ó' hermano Timoteo chí 'úú cuuvi deenú táácá snée' nī ndúúcu chí i'téenu nī. Caati 'úú' va'á chí yáá"n'guinúu' diín' chí nguéé i'téenu nī nī maa' nī nguéé dichí'vē ntií'nyu' chí 'āā diín' nū nguaa' ndís'tií.

⁶ Naati maa' nī Timoteo chí chíica sá yen'e ndís'tií chí snee na yāā' Tesalónica ndaa sa nanaá' nū. Ní yaa'ví sa nús'uu' chí n'daacá n'dai snée nī ti i'téenu nī Ndyuūs. Ní nga"á' ntúū' sá chí nen'e nī nducyaaca iin'yā'. Ní yaa'ví sa nús'uu' chí cue"e daā"ma' n'gaacu nī yen'é' nū nī nen'é' nī nús'uu. Ní néené nen'é' nī n'diichí nī nús'uu. Ní nús'uu nen'e ntúū' nū n'diichí' nū ndís'tií. ⁷ Ní ndís'tií hermanos yen'é' nū cucáāvā chí n'giindiveé' nū yen'e ndís'tií chí díitú canee nī ndúúcu chí i'téenu nī yen'e Señor Jesucristo yen'e yú maa' nī véé 'viich'etíínúu' yen'é' nū yen'é' tanducué'ē chí ch'eenú' nū chí. ⁸ Ní snée

'nū tan'dúúca chi véé vida ngai ye'né 'nū ti ng'iindiveé' 'nū chi n'daacá n'dai canee nī maa' chi ndís'tií ní ye'né Señor Jesucristo ndís'tií. ⁹ Maa' ní gracias cuuvi nca'á 'nū Ndyuūs Chiida yú cucáávā ndís'tií ní cucáávā chi ndís'tií dií' nī chi yeenu taaví 'nū taachi nga'angua'á 'nū caavā ndís'tií ndúúcu Ndyuūs Chiida yú. ¹⁰ Ní nga'angua'á 'nū ndíí nguuví ndíi' ngaa' chi Ndyuūs dií' yā chi ndaa' 'nū naachi snée nī. Níicú cūnnee 'nū ndís'tií níicú cuuvi cu'téenu cá ní ye'né Señor Jesucristo ye'né yú.

¹¹ Nen'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo ye'né yú cūnnee yā nús'uu caati cuuvi ndaa' 'nū nanáán' ndís'tií. ¹² Ní Señor Jesucristo ye'né yú cūnnee yā ndís'tií caati cuuvi ne'né cá nī nducyáácá 'i'iyā'. Ní dine'ne taavi cá nī tan'dúúca nús'uu ne'né taavi cá 'nū ndís'tií. ¹³ Ní Ndyuūs cuuvi cūnnee yā ndís'tií chi 'áámá canee vaadi ne'né ye'né yā na staava ye'né nī. Ní nguée véé nuu'ndi ye'né nī. Ní canee ée'ee staava ye'né nī nanáán' Ndyuūs Chiida yú taachi ndaa Señor Jesucristo ye'né yú ndúúcu nducyáácá 'i'iyā' chi i'téenu yā 'yā.

4

Ye'né tan'dúúca chi Ndyuūs ne'né yā chi 'cucetinee yú

¹ Maa' ní di'cuítu ca 'nū ndís'tií hermanos ye'né yú ní ngiicá 'nū ndís'tií nanáán' Jesucristo chi dií' nī chuú. Tan'dúúca chi ca'cueé' 'nū ndís'tií táácá chi cuuvi n'geetinee nī tan'dúúca Ndyuūs ne'né yā, 'tíicá 'áá dií' nī. Ní 'tíicá ntúū' dií' cá nī cuen'e daa'ma' nī ngo'o cá dií' nī.

² Ndís'tií ní deenú nī tan'dúúca chi chi'cuee' 'nū nanáán' ndís'tií caati Ndyuūs dicho'o yā nús'uu. ³ Ní Ndyuūs ne'né yā chi ndís'tií n'geetinee nī daacá nī. Ní nducue'ne chi dií' nī, dií' nī ti ye'né Ndyuūs ndís'tií. Ní nguée ca'á nī ndúúcu 'i'iyā' chi nguée isa'na o n'daataá ye'né nī. ⁴ Ní ca'áámá ca'aama ndís'tií chi sa'ná canee chi déenu nī tan'dúúca chi cuuvi cuta'á nī n'daataá ye'né nī ní 'caandavaacú nī. Ní canee n'daacá nī ndúúcu n'daataá ye'né nī. Ní diné'ne nī n'daataá ye'né nī. ⁵ Nguée dií' nī cosa chi nguée n'daacá ndúúcu cuerpo ye'né tá tan'dúúca chi dií' taná'ná 'i'iyā' chi nguée ye'né ndaata 'i'iyā' Israel, 'i'iyā' chi nguée déenu yā Ndyuūs. ⁶ Ní mar 'áámá yú chi sán'a nguée ca'na sa ndúúcu n'daataá chi nguée ye'né sa o n'daataá nguée ca'na tá ndúúcu 'áámá isán'a chi nguée ye'né tá caati Señor Jesucristo ye'né yú ca'á yā 'i'iyā' mii' 'áámá castigo chí ch'ete caavā nuu'ndi chí 'tíicá ye'né yā. Ní ye'né chuú 'áá n'diichi yú na vida ye'né hermanos ye'né yú chi dií' yā 'túúca chi nginnche'í yā hermano ye'né yā. Ní nguée n'daacá chuú. ⁷ 'Tíicá Ndyuūs

yaa'ví yā s'uuú' chi cuuvi ye'né yā s'uuú' cáávā chi dií' yú nducue'ne chí n'daacá nguée caavā chi dií' yú cosas chi nguée n'daacá. ⁸ 'Tíicá 'i'iyā' chi nguée dií' yā tan'dúúca chi ngi'cuee' 'nū. Ndís'tií nguée idi'vaachi yā mar 'áámá 'i'iyā'. Dámaá di'vaachi yā Ndyuūs caati Ndyuūs téé yā Espíritu N'dai ye'né yā s'uuú'. ⁹ 'Úú nguée canee chí dingúú' ye'né ndís'tií tan'dúúca chí canee chí ne'né nī nducyaa' 'i'iyā' chí ye'né Cristo chí hermanos ye'né yú. Deenú chí Ndyuūs maá' yā ngi'cuee' yā ndís'tií tan'duucá chí canee chí dine'ne nī 'áámá nī ndúúcu taama nī. ¹⁰ Cuáácú chí ne'né nī nducyaa' hermanos ye'né yú chí snée na yá'ná Macedonia naati maa' ní di'cuítu ca'na 'nū chí dine'ne ca nī hermanos ye'né nī. ¹¹ Ngii'á 'nū chí ch'etinee n'daacá nī nguaa' nducyaa' nī ndúúcu vaadi 'dií'. Ní dií' nī nti'nyu' ye'né maá' nī ndúúcu ta'á nī tan'dúúca chí ngi'í 'nū ndís'tií. ¹² Ní dií' nī 'tuuca caati 'i'iyā' chí nguée i'téenu yā Jesucristo ye'né yú cuuvi dií' yā respetar ndís'tií ní véé necesidades ye'né nī.

Ye'né chi ndaa Jesucristo taama vmné'ne

¹³ Ndís'tií hermanos ye'né 'nū, nguée ne'né 'nū chí nguée cadíuuu' nī ye'né chí cuu'hi ye'né 'i'iyā' chí n'díí caati nguée cuuvi ndaachii nuu' nī tan'dúúca taná'ná 'i'iyā' chí nguée cunee ngiinú yā chí ndaa Jesucristo taama vmné'ne. ¹⁴ Ní 'tíicá tan'duucá chí i'teenu yú chí Jesucristo chí'í yā ní nduuchi yā ye'né nguaa' tiná'ná, 'tíicá ntúū' i'teenu yú chí taachi Ndyuūs dicho'o yā Jesucristo taama vmné'ne, Cristo mii' ní ndee yā ndúúcu yā nducyaa' 'i'iyā' chí 'áá n'díí ní 'áá i'téenu yā Señor Jesucristo ye'né yú. ¹⁵ Ní cáávā chuú yaa'ví 'nū ndís'tií chuú tan'dúúca chí Señor chí'cuee' yā nús'uu. S'uuú' chí canduuchi yú ní canee yú na i'yee'ndi' cūú ndíí ndaa Señor ye'né yú nguée ca'ndáánaa' yú ye'né 'i'iyā' chí 'áá n'díí. ¹⁶ Caati maa' Señor Jesucristo ye'né yú nch'ee' yā ye'né va'ai ch'eti nguuví taachi Ndyuūs ca'á yā orden. Ní ángel chí ch'ete ca ní caa'má' yā ní di'cuécú yā trompeta ye'né Ndyuūs. Ní 'i'iyā' s'ee' chí 'áá n'díí chí chí'téenu yā Jesucristo taachi 'i'iyā' s'ee' snée yā i'yee'ndi' cūú ní snuu' yā maa' yá'ná, 'i'iyā' s'ee' vmnáán' vmnaa' nduuchi yā ye'né nguaa' tiná'ná. ¹⁷ Tuu'mi ní s'uuú' chí sндуuchi yú chí snee yú na i'yee'ndi' cūú, Cristo mii' cuta'á yā s'uuú' na 'yúúné. Ní ndaa yú na meé'ne ndúúcu taná'ná yā chí 'áá n'díí, nī nducyaa' yú ní dáámá ndaa yú nanáán' Jesucristo na 'yúúné. 'Tíicá ní 'áámá cūnee yú ndúúcu Señor ye'né yú. ¹⁸ Níicú cáávā chí'í chí nca'na nī 'viich'etííuu' 'áámá nī taama nī ndúúcu nduudu cūú.

5

¹ Ndís'tií hermanos yen'e 'nū, nguée canee chi dinguú 'nū yen'e ndís'tií yen'e cheé fecha o de'ē tiempo nduuti chi tiempo 'iiche o 'i'niūu taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmné'ē. ² 'Āa deenu n'daacá nī chi nguuví chi ndaa Señor Jesucristo ní nguuví chi nguée du'ū véē deenu. Hora mii' tan'dúúca hora yen'e n'gaa' chi ndaa 'áamá duucu chi 'i'nyā' nguée déenu yā. ³ Níicú taachi 'tíicā nga'a 'i'nyā': Maa' ní véē vaadi 'dii' ndúúcu yú ní seguro chi n'daacá canee yú tuu'mi dácanaa' ní ndaa nanáa' yen'e 'i'nyā' s'ee' tiempo chí d'cuiinú yā 'i'nyā'. Ní tiempo mii' ndaa tan'dúúca chi ndaa vaadi ya'āi ngii yen'e 'áamá n'daataa taachi 'cu-ndiyaā' daiaa tá. Ní yen'e tiempo mii' 'i'nyā' s'ee' ní nguée cuuvi nángua' ai yā yen'e. ⁴ Naati ndís'tií hermanos yen'e nguée canee ní tan'duucá chi nguée deenu ní yen'e chuú, ní ndaa tiempo mii' tan'dúúca tiempo chí ndaa 'áamá chí duucu. ⁵ Ní nducyaaca s'uúu' ní yen'e deéve s'uúu' ní s'uúu' yen'e nguuví s'uúu'. Nguée yen'e n'gaa' s'uúu' ndíi nguée yen'e na maāi' s'uúu'. ⁶ Ní cááva chuú nguée ch'etinee yú tan'dúúca chí 'cuéeti yaadu yú tan'dúúca taná'a 'i'nyā' chí nguée cūnee ngiinú yā Señor Jesucristo yen'e yú naati 'cuéeti nduuchi yú, níicú cadi-inuun yú. ⁷ 'I'nyā' chí cyaadu ní cyaadú yā n'gaa'. Ní 'i'nyā' chí ngii cúu'ví, ní cuuvi cúu'ví yā n'gaa'. ⁸ Naati s'uúu' chí yen'e nguuví s'uúu' ní 'cuéetinee yaa' yú nguuví chí ndaa Señor yen'e yú. Ní dii' yú cuidado s'uúu' chí 'aama canee yú lado yen'e Ndyuús cucááva chí i'teenu yú. Ní canee chí ne'e yú nducyaaca 'i'nyā'. Ní dii' yú tan'dúúca 'áamá soldado dii' yā defender maā' yā ndúúcu armadura yen'e yā. Ní canee yú cūnee ngiinú yú nguuví chí Ndyuús nadanguá' ai yā s'uúu' yen'e castigo. Ní chuú ní tan'dúúca 'aama soldado tá yā cachucha yen'e cūu yen'e yā ní dii' yā defender tií' yā nduúcu. ⁹ Ní Ndyuús nguée yaa'ví yā s'uúu' chí cuuvi yen'e yā s'uúu' caati téé yā s'uúu' castigo chí díftu naati caati nadanguá' ai yā s'uúu' yen'e castigo cucááva Señor Jesucristo yen'e yú. ¹⁰ Níicú Jesucristo chí yā na cruz cucááva s'uúu' caati maa' ní cuuvi ca'a yú 'cuéetinee yú nduucú yā taachi ndaa yā 'áará chí n'geetinee yú na i'nyee'dí 'cūu o 'áará chí 'āa chí i'nyā'. ¹¹ Ní cááva chuú ndís'tií ní nca'á ní 'viich'etínūu' ndís'tií ní d'cuiitú ní 'aamá ní ndúúcu taamá ní tan'dúúca chí maa' 'āa idií' ní 'aamá ní ndúúcu taamá ní.

Pablo nca'á yā consejo hermanos chí yen'e yāa' Tesalónica

¹² Ní d'cuiitú 'nū ndís'tií chí 'caandiveé' ní yen'e 'i'nyā' chí dii' nti'nyu' yen'e Ndyuús nguaa' ndís'tií caati 'i'nyā' mii' nga'a nti'nyu' yā ní itéé yā consejo ndís'tií.

'i'nyā' s'ee' ní 'i'nyā' chí Ndyuús dich'o yā nanáa' ndís'tií. ¹³ Ní canee chí n'giindiveé' ní ní dinen'e cá ní 'i'nyā' s'ee' cucááva chí dii' yā nti'nyu' yen'e Ndyuús. Maa' ní 'cuéetinee' n'daacá ní 'aamá ní ndúúcu taamá ní ndúúcu vaadi 'dii'.

¹⁴ Ní d'cuiitú cá 'nū ndís'tií hermanos yen'e yú chí dii' ní chuú tan'dúúca chí idinguú' nū. Caa'n'má' ní cuuvi ní 'i'nyā' chí nguée ne' ní dii' nti'nyu' ní cunnee ní 'i'nyā' chí 'va'a. Ní ca'á ní 'viich'etínūu' yen'e 'i'nyā' chí duúvá yā. Ní canéé chí véé paciencia yen'e ní ndúúcu nducyaaca 'i'nyā'.

¹⁵ Ní ndiichi ní chí dii' ndaacá ní ndúúcu 'i'nyā' chí nguée din'daacá yā nduucú ní. Naati 'tíicā dii' nū' yú yii'nu' ní chí din'daacá ní 'áamá ní ndúúcu taamá ní ndúúcu nducyaaca 'i'nyā'.

¹⁶ Nducué' tiempo ní yeenu ní. ¹⁷ Cue'ne daa'ma' nga'angua'á ní. ¹⁸ Níicú ca'á ní gracias Ndyuús caava nducué' chí cho'ó nū' ní caati 'tíicā ne' Ndyuús yen'e yú chí dii' ní ti maa' ní i'téenu ní Cristo Jesús.

¹⁹ Nguée dii' ní chí nguée n'giindiveé' ní nduudu yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuús. ²⁰ Ní nguée dii' ní despreciar nduudu yen'e Ndyuús chí nga'a 'i'nyā', nduudu chí Espíritu N'dai yen'e Ndyuús ca'a yā 'i'nyā'. ²¹ N'diichínee ní nducué' dendu'ú nduuti chí n'daacá o nguée. Níicú cuta'á ní yen'e nducué' chí n'daacá ní din'daacá ní. ²² Ní divlí ní yen'e nducué' chí n'diichi ní chí nguée n'daacá.

²³ Ní maa' ní Ndyuús yen'e yú tee yā vaadi 'dii' s'uúu' ní dideéve n'daacá yā ndís'tií. Ní candéé yā cuidado ndís'tií ndúúcu espíritu yen'e ní ndúúcu alma yen'e ní ndúúcu cuerpo yen'e ní ndúúcu nducué' vida yen'e ní. Ní 'íicú 'i'nyā' cuuvi caa'n'má' yā chí nguée véé mar 'áamá nuu'ndi yen'e ní taachi ndaa Señor Jesucristo yen'e yú taama vmné'ē na i'nyé'ndi 'cūu. ²⁴ Níicú Ndyuús chí yaa'ví yā ndís'tií chí cuuvi yen'e yā ndís'tií dii' yā chí véé confianza yen'e yú ndúúcu yā. Ní Cristo mii' ntúu' dii' yā cumplir nducué' chí nga'a yā chí cuuvi dii' yā.

Pablo ca'a yā saludos 'i'nyā' ní ne'e yā chí Ndyuús ca'a yā cosas n'dai yen'e yā

²⁵ Ndís'tií hermanos yen'e yú nga'angua'á ndís'tií cááva nús'uu.

²⁶ Caa'n'má' ní nducyaaca hermanos yen'e yú: N'dai ndís'tií. Ní ituu'ví ní cheendi yā taachi dii' ní saludar hermanos yen'e yú tan'dúúca costumbre yen'e yú ti yen'e yú Ndyuús.

²⁷ 'Úu ndúúcu poder yen'e Señor nga'á ngii chí 'cuéé' ní carta 'cūu nanáa' nducyaaca hermanos yen'e yú.

²⁸ Ne'e chí Señor Jesucristo yen'e yú téé yā ndís'tií nducue' e cosas chí n'daacá taavi ca yen'e yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YE'N'E 'II'N'YĀN YE'N'E YĀĀN TESALÓNICA

*Pablo ndúúcu compañeros ye'né yā idin-
guí' n yā carta 'cūū ye'n'e 'ii'nyān ye'n'e yāān
Tesalónica, 'ii'nyān chi i'téenu yā Ndyuūs*

¹ 'Úú Pablo idinguún carta 'cūū ndúúcu hermano Silvano ndúúcu hermano Timoteo. Ní idinguún ye'n'e hermanos chi ca'n'á yā na yaācū ye'n'e yāān Tesalónica. Ní hermanos nī ye'n'e Ndyuūs Chiida yū nī ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yū. ² Ne'n'é chi Ndyuūs Chiida yū ndúúcu Señor Jesucristo cuuví tée yā ndís'tiī cosas chí n'daacā n'dai ye'n'é yā ndúúcu vaadi 'diīn ye'n'e yā.

*Ndyuūs ca'n'á yā diīn yā juzgar 'ii'nyān chi
véé nuu'ndi ye'n'é yā taachí ndaa Cristo taama
vmné'ēe*

³ Ndís'tiī hermanos ye'n'e yū, cue'n'e daā'ma' canéé chi ca'á 'nū gracias Ndyuūs cucáāvā ndís'tiī caati n'daacā chi diīn 'nū 'tíicā. Caati deenú 'nū chi nguuví nguuví ca'áámā ca'áámā ndís'tiī ní i'téenu ca nī ní ne'n'e cá nī nducyaaca nī 'aamá nī ndúúcu taama nī. ⁴ Níicū taachi nga'á 'nū ngii 'nū hermanos ye'n'e yū ye'n'e ndís'tiī, tuu'mi nga'á 'nū chi yeenú 'nū caati ch'etinéé n'daacā nī nducyaaca nī chi ca'n'á nī na yaācū ye'n'é Ndyuūs ye'n'é yū, ní cáāvā chi ndís'tiī ní ch'i'n'í nī ndúúcu nducué'n'e chi n'geenú nī ngii ní ndúúcu cosas chí díftūu chí chó'ōo ye'n'é nī chí véé paciencia ye'n'é nī. Ní n'daacā i'teenú nī. ⁵ Ní chuū ní cuaacu ch'i'n'í chi Ndyuūs ní diīn yā juzgar 'ii'nyān ndúúcu vaadi cuaacu caati Ndyuūs diīn yā chí ndís'tiī ch'i'n'í nī chí n'dai taavi ní chí cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs nga'n'a ntiinyūn yā. Ní cáāvā chuū chí' n'í chí ndís'tiī ní n'geenú nī ngii.

⁶ Caati n'daacā nduucú Ndyuūs chí Ndyuūs nadí'v'e 'ii'nyān chí idiīn chí ndís'tiī n'geenú nī ngii ndúúcu chí 'cueenú yā cuuvi. ⁷ Tiempo taachi Señor Jesucristo mii'n ngiicá yā ye'n'é va'ai ch'eti nguuví ndúúcu ángeles ye'n'é yā ndúúcu poder ye'n'é yā, tuu'mi ní 'ii'nyān s'een ndaa yā ná nguuchi ya'nā. Ní tiempo mii'n Ndyuūs téé yā ndís'tiī chí 'āā ntéé 'cueenú nī cuuvi. 'Tiicá ntūūn ní téé ya nús'uu chí 'āā ntéé 'cueenú 'nū cuuvi. ⁸ Ní ndaa yā chí ca'a yā castigo 'ii'nyān chí nguéé n'diichí yā Ndyuūs ndúúcu 'ii'nyān chí nguéé n'giindiveén yā nduudu cuaacu ye'n'e evangelio ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yū chí nadanguán'ai yā 'ii'nyān. ⁹ 'Ii'nyān s'een ní cuuví yā castigados ní cue'n'e daā'ma' Ndyuūs di'cuiinú yā 'ii'nyān s'een ní Ndyuūs s'neen yā 'ii'nyān s'een ya'n'ai ye'n'é yā. Ní nguéé

cuuvi n'diichí yā naan Ndyuūs. Ndíí nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā d'eev'e taavi ca ye'n'é yā ndúúcu poder ye'n'é yā. ¹⁰ Ní tiempo chí ndaa Jesucristo mii'n nducyaaca 'ii'nyān chí 'āā i'téenu yā Jesucristo ní ca'n'a yā dich'et'é yā Ndyuūs. Ní 'ii'nyān s'een ntūūn ca'n'a yā dich'et'é yā Ndyuūs caati i'téenu nī nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí nga'n'a 'nū nanáán nī. Ní 'ii'nyān s'een ngen'e yii'nu' nū yā.

¹¹ Ní cáāvā chuū cue'n'e daā'ma' nga'n'angua'á 'nū caavā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs ye'n'e yū chí diīn cuenta yā chí ndís'tiī ní n'daacā ti yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi ye'n'é yā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chí diīn yā ndúúcu ndís'tiī ndúúcu poder ye'n'é yā chí ndís'tiī ní cuuvi diīn nī nducué'n'e chí n'daacā. Ní cuuvi diīn nī cumplir ntiinyu' n'dai chí diīn nī cáāvā chí i'téenu nī Jesucristo. ¹² Ní 'iicu 'ii'nyān cuuvi dich'et'é yā Señor Jesucristo ye'n'e yū cáāvā chí' n' chí diīn ndís'tiī. Ní 'ii'nyān s'een dich'et'é yā ndís'tiī caati Ndyuūs ye'n'é yū ndúúcu Señor Jesucristo ngingeé yā ndís'tiī.

2

Ye'n'é 'áámā 'ii'nyān chí dinuu'ndi yā

¹ Maa' ní hermanos ye'n'é di'cuiitú 'nū ndís'tiī chí cūnee ngiinú nī ye'n'e tiempo chí nindaā Señor Jesucristo ní ye'n'e taachí ndu- uvidaama yū ndúúcu yā. ² Di'cuiitú 'nū chí nguéé na'daa' nī chí' n' chí nadacádíinu' nī. Nguéé diīn 'va'á nī ye'n'e chí 'ii'nyān nga'n'á yā chí Cristo 'āā ndaa yā taama vmné'ēe ti nga'n'á yā tan'dúúcā chí cáāvā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs, naati nguéé 'tíicā. Ndíí nguéé ndúú 'va'á nī ye'n'e táámā nduudu chí n'giindiveén nī ye'n'e chuū. Ndíí nguéé ndúú caavā carta chí sta'á nī chí tan'dúúcā chí dinguún 'nū ye'n'e nī naati nguéé 'tíicā. Ní ye'n'e nducué'n'e chuū ní chí' n' chí nga'n'á chí 'āā ndaa Señor Jesucristo ye'n'é yū, nguéé 'va'á nī. ³ Nguéé ca'á nī lugar 'ii'nyān chí cuuvi cannche'ei yā ndís'tiī mar 'áámā vmné'ēe. Vmnaa' chí ndaa tiempo chí cuuvi nindaā Jesucristo taama vmné'ēe, 'ii'nyān na i'nyee'ndí 'cūū canéé chí ndaa- cadaamí yā ye'n'e Señor ní canee yā contra ye'n'e Señor. Tuu'mi ní ndaa 'áámā Sa'n'ā Nuun'di, sa'n'á chí Ndyuūs nga'n'á yā chí 'āā condenado sa ní ca'n'a sa infierno. ⁴ Sa'n'ā mii'n ní caaca taa' sa ní contra nducué'n'e chí ye'n'é Ndyuūs ndúúcu nducué'n'e chí 'ii'nyān i'téenu yā. Sa'n'ā mii'n ní dich'et'e sa maa' sa nguéé tan'dúúcā tanán'ā 'ii'nyān. Ní ndaa sa cuaa' ch'eti yaācū templo ye'n'é Ndyuūs ní 'cuündí sa. Ní máa' sa sta'a sa lugar ye'n'é Ndyuūs. Ní diīn sa máa' sa chí cu'téenu 'ii'nyān sa'n'ā. Ní diīn sa tan'dúúcā Ndyuūs sa'n'ā.

⁵ ¿'Áá nguéé n'gaacú nī ndís'tiī ye'n'e tiempo chí canee nduucú nī ní ca'n'á chí

ndís'tií nduudú 'cūū? ⁶ Maa' ní 'āā deenú nī de'ē idii' chī 'āā 'cuéé ndaa sa'ā mii' caati cuuvi ndaa sa'ā mii' taachi ndaa tiempo ye'e sa chi ndaā sa. ⁷ Niicu maa' poder ye'e nuu'ndi chi idii' chī 'ii'yā' dinuu'ndi yā nī 'āā ngii. Chii' chī dii' chī Sa'ā Nuu'ndi nguéé cuuvi 'cuu'mi' sa maa' sa chī Sa'ā Nuu'ndi. ⁸ Tíica rā vaa ndii tiempo chī 'ii'yā' chī dii' chī nguéé cuuvi 'cuu'mi' Sa'ā Nuu'ndi, 'ii'yā' mii' ca'ā yā táamá lado. ⁹ Tuu'mi ní ndaa Sa'ā Nuu'ndi ní 'ii'yā' cuuvi n'diichí yā sa'ā níicú Señor Jesucristo ca'ā yā 'caa'nú' yā Sa'ā Nuu'ndi ndúúcu 'yúúne chī candaā ye'e cheendi yā nī di'cuiinú yā Sa'ā Nuu'ndi mii' ndúúcu de'evé ye'e yā taachi ndaa yā. ¹⁰ Ní Sa'ā Nuu'ndi mii' ndaa sa ndúúcu n'dee n'dái poder ye'e Satanás chī yáán'guiinú. Ní dii' sa vaadi n'giinu ndúúcu milagros chī nguéé vaadi cuaacu. ¹¹ Ní ndúúcu nducué'e chī nguéé n'daacā idii' sa ntiinyu' ye'e sa ní nginnche'ei sa 'ii'yā' caati cuuvi dii' sa ganar 'ii'yā' lado ye'e yā, 'ii'yā' chī ca'ā yā infierno. Ní ch'ó'oo nducué'e chuū caati 'ii'yā' nguéé ne'e yā 'caandivee' yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs, nduudu chī dii' chī ninguá' ai yā. ¹² Níicú cucáavā chī dii' yā 'túúca, Ndyuūs ca'ā yā dii' yā ndúúcu 'ii'yā' s'ee' chī cu'téenu yā nduudu yaadi ye'e Sa'ā Nuu'ndi. ¹³ Ní nducyáacá 'ii'yā' chī nguéé ne'e yā cu'téenu yā nduudu cuaacu caati ne'e ca yā cosas chī nguéé n'daacā ní cuuvi yā condenado.

Ndyuūs nde'evé yā nducyaa 'ii'yā' chī nadanguá' ai yā 'ii'yā'

¹³ Níicú ndís'tií hermanos ye'e yú, Señor ne'e yā ndís'tií. Ní nús'uu ní cué'e daā'ma' ca'ā 'nū gracias Ndyuūs cucáavā ndís'tií caati Ndyuūs nde'evé yā ndís'tií vmnáā' vmnaa' chī cuuvi nadanguá' ai yā ndís'tií cucáavā Espíritu N'dai ye'e yā. Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs mii' ní cuuvi did'e'evé ndís'tií caati ndís'tií cuuvi cu'téenu ní nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs. ¹⁴ Ní Ndyuūs yaa'vi yā ndís'tií chī cuuvi ye'e yā ndís'tií cucáavā nduudu cuaacu ye'e yā chī n'giindivee' ní ní dii' chī cuuvi nanguá' ai ní. Ní nduudu cuaacu mii' nús'uu nga'ā 'nū nanáā' ndís'tií. Ní Ndyuūs ne'e yā chī ndís'tií tunee' ní chī cuuvi canee ní tan'dúúca Señor Jesucristo ye'e yú.

¹⁵ Tíicā maa' ní 'cu'etinéé n'daacā ní ndúúcu chī i'téenu ní. N'gaacú ní ye'e chī ngi'cueé' 'nū ndís'tií taachi snee' 'nū nducú ní ní ye'e chī idinguú' 'nū ye'e ní. ¹⁶ Maa' Señor Jesucristo ye'e yú ndúúcu Ndyuūs Chiida yú diné'e yā s'uuú' caati Ndyuūs ní n'dai taavi. Ní cu'e' daā'ma' itée yā s'uuú' 'viich'etínúu' ní canee ngiinu yú vaadi n'dai taavi ye'e Ndyuūs chī Ndyuūs ca'ā yā chī tée yā s'uuú'. ¹⁷ Ne'e chī Ndyuūs

ní tée yā 'viich'etínúu' ndís'tií na staa'va ye'e ní ní tée yā fuerzas n'dís'tií caati ndís'tií ní cuuvi dii' ní nducué'e chī n'daacā ní caa'má' ní dámaa' nduudu chī n'daacā.

3

Caa'ma'ngua'á ní caavā nús'uu

¹ Maa' ní ye'e nducué'e, ndís'tií hermanos ye'e 'nū caa'ma'ngua'á ní cucáavā nús'uu chī nii'núú' nūu' cuuvi candéé 'nū nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs na nūmá' cuaa'. Ní 'ii'yā' cuuvi cu'téenu yā nduudu cuaacu mii' ní cuuvi din'daacā yā ní dii' yā chii' chī Ndyuūs ne'e yā tan'dúúca chī ndís'tií dii' ní. ² Caa'ma'ngua'á ní ntúu' chī cuuvi nadanguá' ai 'nū ye'e 'ii'yā' chī nguéé n'daacā idii' yā chī perverso yā caati nguéé nducyaa 'ii'yā' i'téenu yā Señor Jesucristo. ³ Naati Señor Jesucristo ní dámaa' n'daacā dii' yā ní nducué'e tiempo nginneé yā ndís'tií chī 'áamá canee ní ndúúcu chī i'téenu ní. Ní candéé yā cuidado ndís'tií ye'e denduú' chī nguéé n'daacā. ⁴ Ní véé 'viich'etínúu' ye'e 'nū ndúúcu Señor ndúúcu ndís'tií caati ndís'tií ní idii' ní nducué'e chī ca'ā 'nū nducú ní chī canee chī dii' ní ní 'tíicā ca'ā ní dii' ní. ⁵ Ne'e 'nū chī Señor Jesucristo canee yā ndís'tií chī cuuvi deenú ní na staa'va ye'e ní de'ē chī vaadi ne'e ye'e Ndyuūs. Ní cuuvi ye'e ní maā' 'viich'etínúu' chī ye'e Cristo. Ní cuuvi cuchéé ní ye'e tanducué'e chī cuchii.

Canee chī dii' yú ntiinyu'

⁶ Maa' ní ndís'tií hermanos ye'e yú, itée 'nū orden ndís'tií ndúúcu chī dúúchí Señor Jesucristo chī divi' ní ye'e hermanos ye'e yú chī nguéé ne'e yā dii' yā ntiinyu' ní nguéé dii' yā tan'dúúca chī nús'uu chī'cueé' 'nū 'ii'yā'. ⁷ Níicú ndís'tií ní deenú ní tan'dúúca chī cánée chī ch'etinee' ní. Ní dii' ní ntiinyu' tan'dúúca chī dii' nū taachi snee' 'nū ndúúcu ní ní dii' 'nū ntiinyu'. ⁸ Ní nguéé sta'á 'nū pan ye'e mar 'áamá ndís'tií chī nguéé cá' nū. Naati 'tíicā dii' nū. Dii' 'nū ntiinyu' ndii nguuví ndii n'gaan' chī nguéé di'vaachi 'nū mar 'áamá ndís'tií. ⁹ Ní 'áará chī cuuvi ngiicá ndís'tií chī tée ní necesidades ye'e 'nū nguéé dii' 'nū 'tíicā. Idii' 'nū ntiinyu' chī ne'e 'nū cu'neé' 'nū cáavā 'áamá ejemplo nanáā' ndís'tií caati cuuvi dii' ní tan'dúúca chī dii' 'nū. ¹⁰ Ní taachi ch'etinee' 'nū ndúúcu ndís'tií ca'ā 'nū nducú ní nduudú 'cū. 'ii'yā' chī nguéé ne'e yā dii' yā ntiinyu' nguéé che'e yā. ¹¹ Ch'iindivee' 'nū chī duu'vi 'ii'yā' chii'ca yā nguaa' ndís'tií nguéé chii'ca n'daacā yā ti nguéé idii' yā ntiinyu' ní neené n'dee' n'dái dii' yā cosas chī nguéé dichí'vē. ¹² 'ii'yā' chī dii' 'tíicā, ca'ā 'nū orden ní di'cuítu 'nū 'ii'yā' ndúúcu chī duuchi Señor Jesucristo ye'e yú chī dii' yā ntiinyu' ndúúcu vaadi

yeenú. Níicú díiⁿ yā ganar cáávā gastos yeⁿ'é yā.

¹³ Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū nguéé cánéé chi cuuvi 'daan'dí nī chi díiⁿ nī dendu'ū chi n'daacā. ¹⁴ Ndúútí chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cu'neeⁿveéⁿ yā nduudu chí idinguúⁿ 'nū na carta 'cūū, n'diichí nī du'u chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nguéé díiⁿ nī de'ē vεε ndúúcu yā. "Tíicā ní cuuvi 'cuináaⁿ yā. ¹⁵ Ní nguéé díiⁿ nī ndúúcu yā tan'dúúcā chi contra yeⁿ'é nī naati ca'á nī consejo 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā chi 'díinu nī 'iiⁿ'yāⁿ.

Yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁶ Neⁿ'é chi maaⁿ Señor Jesucristo chí vεε vaadī 'díiⁿ yeⁿ'é yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ itée yā ndís'tiī vaadī 'díiⁿ nducuéⁿ'ē tiempo ní nducuéⁿ'ē cuaaⁿ. Señor miiⁿ ní cunée yā ndúúcu nducyaaca ndís'tiī.

¹⁷ 'Úú Pablo idinguúⁿ nduudu 'cūū yeⁿ'e carta 'cūū ndúúcu ta'á ní canée letra yeⁿ'é. "Tíicā dinguúⁿ ní 'tíicā díiⁿ firmar nducuéⁿ'ē cartas yeⁿ'é. ¹⁸ Neⁿ'é chí Señor Jesucristo yeⁿ'e yú téé yā nducyáácá ndís'tiī nducuéⁿ'ē vaadī n'dai yeⁿ'é yā. "Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿE SAⁿÁ TIMOTEO

¹ 'Úú Pablo 'úú. Ní 'úú apóstol yē'e Señor Jesucristo caati Ndyuūs ndúúú Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní snéē ngiinu yú 'iī'yāⁿ miiⁿ yē'e yú chi nadanguáⁿai yā s'uúú. ² 'Úú ngiicá compañero yē'e chí idingúⁿ yā carta 'cūú yē'e dii Timoteo chí saⁿá chí cuaacu níiⁿnyúⁿ i'téenu sa Señor Jesucristo yē'e yú. Ní alumno yē'e. Ní tan'dúúú chí daiyá 'tíicā di. Neⁿé chí Ndyuūs chiidá yú ndúúú Señor Jesucristo yē'e yú tēē yā dii vaadi n'dai yē'e yā ndúúú vaadi ya'ai iinú yē'e yā. Ní tēē yā dii vaadi diiⁿ yē'e yā.

Ngaⁿá yā yē'e 'iī'yāⁿ chí nguēē n'daācā ngi'cueeⁿ yā

³ Dii, Timoteo, 'úú neⁿé chí cūnee di yāā Efesio tan'dúúú chí 'āā yaa'ví dii taachi cueⁿé yāⁿāa Macedonia ti vée 'iī'yāⁿ chí chí'cueeⁿ doctrina chí n'dáā. Yaa'vi di 'iī'yāⁿ s'eeⁿ chí nguēē ngi'cueeⁿ doctrina chí n'dáā. ⁴ Ní yaa'vi di 'iī'yāⁿ yē'e yāā miiⁿ chí nguēē 'caandiveeⁿ yā yē'e cuentos yē'e yā chí falsos. Ndí nguēē ndúú 'caandiveeⁿ yā nduudu chí chí'cueeⁿ 'iī'yāⁿ ndiicúú. Nduudu miiⁿ ní nguēē dichí'vē. Damaāⁿ diiⁿ chí 'iī'yāⁿ ch'ēecu cheendí yā ní nguēē nginne 'iī'yāⁿ tan'dúúú chí Ndyuūs neⁿé yā. Caati Ndyuūs dichó'o yā orden chí 'iī'yāⁿ ngi'cueeⁿ yā cáāvā chí tanáⁿá 'iī'yāⁿ cuuvi cu'téenu cá yā Ndyuūs.

⁵ Ní ngaⁿa yú tan'dúúú Ndyuūs neⁿé yā taachi ngi'cueeⁿ yú ndúúú vaadi neⁿé chí ngiicá ná staava yē'e yú chí Ndyuūs 'āā didēē yā. Tanducueⁿé ní diiⁿ yú ndúúú vaanicadíiⁿuuⁿ yē'e yú chí ndēēve. Ní i'teenú yú Ndyuūs ndúúú núuⁿmáⁿ staava yē'e yú. ⁶ Naⁿa 'iī'yāⁿ ndaacadaamí yā yē'e nduudu yē'e Ndyuūs ní ngiindiveeⁿ yā nduudu chí nguēē dichí'vē. Ní ng'ēecu cheendí yā. Ní cuuvi ndái yā. ⁷ 'Iī'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿé yā ca'cueeⁿ yā ley yē'e Ndyuūs naati nguēē tuumicadíiⁿuuⁿ yā nduudu chí ngaⁿa yā, ndí nguēē ndúú nduudu chí ca'cueeⁿ yā 'áará chí diiⁿ yā tan'dúúú chí dénu yā tanducueⁿé.

⁸ S'uúú ní deenu yú chí ley yē'e Moisés ní n'dai ndúúti chí cu'téenu n'daāca yú yē'e. ⁹ Deenu yú chí ley miiⁿ nguēē dáamaāⁿ caavā 'iī'yāⁿ chí din'daacā yā naati caavā 'iī'yāⁿ chí nguēē diiⁿ yā tan'dúúú chí ngaⁿa ley, caavā 'iī'yāⁿ chí nguēē ngiindiveeⁿ yā chíiⁿ chí ngaⁿa ley, nícu caavā 'iī'yāⁿ chí nguēē n'daacā, caavā 'iī'yāⁿ chí idinuuⁿndi, caavā 'iī'yāⁿ chí nguēē diiⁿ yā respetar Ndyuūs ndí nguēē diiⁿ yā respetar religión, ní caavā 'iī'yāⁿ chí ngi'núⁿ yā ch'ēcú yā o chiidá

yā, ní cáāvā 'iī'yāⁿ chí ngi'núⁿ yā 'iī'yāⁿ. ¹⁰ Ley miiⁿ ní caavā saⁿá chí caⁿa sa ndúúú n'daataa o n'daataa chí caⁿa tá ndúúú saⁿá ní nguēē yē'e yā víⁿ ní cáāvā saⁿá chí caⁿa sa ndúúú saⁿa chí duuchineeⁿ sa ndúúú sa chí víⁿ, ní cáāvā 'iī'yāⁿ chí duucú yā 'iī'yāⁿ caati cuuvi dichí'vē yā táamá 'iī'yāⁿ ní cáāvā 'iī'yāⁿ chí indee ndúúú yaadi, ní caavā 'iī'yāⁿ chí ngaⁿa yā chí cuaacu chíiⁿ chí ngaⁿa yā ní ngai yā: "Por Dios", chí 'tíicā, ní nguēē 'tíicā. Ní ley miiⁿ ní caavā 'iī'yāⁿ chí ngi'cueeⁿ yā nducueⁿé chí nguēē n'daācā ní nguēē tan'dúúú Ndyuūs chí'cueeⁿ yā 'iī'yāⁿ. ¹¹ Naati chuú chí ngi'cueeⁿ chí nduudu n'dai yē'e evangelio ní n'dēēve n'dai chí nan-guanⁿāi 'iī'yāⁿ, ní yē'e Ndyuūs chí n'dai taavi. Ní Ndyuūs dichó'o yā 'úú chí caaⁿmáⁿ nduudu miiⁿ.

Caaⁿmaⁿ yú, gracias Ndyuūs ti ya'ai 'iinú yā s'uúú

¹² 'Úú ní cá'á gracias Señor Jesucristo yē'e yú chí itēē yā fuerzas 'úú chí diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yē'e yā. Ní s'neēⁿ yā 'úú tan'dúúú 'áamá 'iī'yāⁿ chí vée valor yē'e yā. Ní s'neēⁿ yā 'úú na ntiⁿnyuⁿ yē'e yā. ¹³ Ní vmnáāⁿ vmnaaⁿ chí Jesucristo yaa'ví yā 'úú chí cuuvi yē'e yā, 'úú ní neenē caaⁿmaⁿ taāⁿ yē'e Jesucristo ní cachicá can'daā 'iī'yāⁿ chí i'téenu yā Jesucristo ti neⁿé i'nuuⁿ cá'ai 'iī'yāⁿ. Ní caneeⁿ taāⁿ contra Jesucristo. Naati Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú 'áará chí diiⁿ 'túúú taachi 'āā cuēē cu'teenú 'iī'yāⁿ, ní nguēē deenú dē'ē cáāvā chí diiⁿ 'tíicā. ¹⁴ Ní Señor diiⁿ n'dai cá yā nduucú, ní 'úú i'teenú Jesucristo, ní neⁿé Jesucristo caati maaⁿ ní 'úú ní yē'e Jesucristo 'úú.

¹⁵ Ní nduudu 'cūú ní nduudu cuaacu chí Cristo Jesús ndaā yā i'yéēⁿdi 'cūú chí nadanguáⁿai yā nducyaaca 'iī'yāⁿ caati id-inuuⁿndi yā, ní n'dái taavi chí nducyaaca 'iī'yāⁿ cu'téenu yā nduudu 'cūú. Ní deenú chí 'úú ní ch'ēte cá nuuⁿndi yē'e nguēē ti tanáⁿa yā. ¹⁶ Naati cucáāvā chí vée nuuⁿndi yē'e 'úú Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú caati Señor Jesucristo chí'iⁿ yā 'úú tanducueⁿé vaadi n'dái taavi yē'e yā, 'úú chí ch'ēte cá nuuⁿndi yē'e. 'Tíicā ní Ndyuūs vée paciencia yē'e yā nduucú vmnáāⁿ vmnaaⁿ ní s'neēⁿ yā 'úú chí 'úú tan'dúúú 'áamá ejem-plo yē'e tanáⁿá 'iī'yāⁿ chí cuayiiⁿvi caⁿá yā cu'téenu yā Cristo ní vée vida cueⁿé daāⁿmaⁿ yē'e yā. ¹⁷ Cáāvā nducueⁿé chuú cueⁿé daāⁿmaⁿ caⁿa yú Ndyuūs honra ní dich'ēte ca yú Ndyuūs chí rey chí 'áamá caneeⁿ cueⁿé daāⁿmaⁿ ní nguēē ngiⁿ yā. Ní maaⁿ ní nguēē cuuvi snaaⁿ yú Ndyuūs chí 'áamá n'dyáⁿá Dendyuūs yē'e yú. 'Tíicā rá vaa.

¹⁸ Maaⁿ ní, dii Timoteo chí tan'dúúú dáiyá, i'neēⁿ encargo 'cūú ndúúú dii. Ní encargo 'cūú chíiⁿ chí tiempo chí 'āā chó'ōo 'iī'yāⁿ profetas caⁿa yā yē'e di yē'e chí

can'á di dii' di. Maa' ní cuchéé di ye'e' tan-ducué'e' ní dii' di tan'dúúca chi dii' 'áamá soldado chi ngu'u n'daacá sa. 'Tíicá dii' di tan'dúúca chi profetas ca'n'a yá ye'e' di tiempo chi 'áá chó'óo. ¹⁹ Dii' ní cu'téenu n'daacá di ní dii' n'daacá di ndúúcu vaanicadínúu' ye'e' di chí n'dai. Nán'a 'i'in'yā' ní nguéé dii' n'daacá yá caati vaanicadínúu' ye'e' yá ní nguéé n'dai. Ní cáávā chuū nguéé i'téenu yā Señor Jesucristo maa' ní canéé yā tan'dúúca chi ya'n'ai ye'e' Ndyuūs. ²⁰ 'Túucā chó'óo ye'e' sa'n'a Himeneo ndúúcu sa'n'a Alejandro ní 'úu deenú chí canéé yā a cuenta ye'e' yáán'nguiinúu' maa'. Ní 'íicú cuuvi deenú yā chí 'áá ntéé cuuvi caa'mán' yā ní nguéé dii' yā ofender Ndyuūs ye'e' yú.

2

Ye'e' chí cuuvi caa'm'angua'yú

¹ Vmnáán' vmnaa' ngiicá dii' Timoteo chí caa'm'angua' di cáávā nducyáácá 'i'in'yā' ní ca'a di gracias Ndyuūs cáávā nducyáácá 'i'in'yā'. ² Ní canee cuu'mi' chí caa'm'angua'a di cáávā sa'n'a reyes níicú cáávā nducyáácá 'i'in'yā' 'i'intyén'e' caati cuuvi 'cuetínee yú n'daacá ní nguéé ndúúcu vaadi 'caa'va ti 'cuetínee yú ndúúcu vaadi 'dii'i'. Ní dii' yú tanducué'e' tan'dúúca chí Ndyuūs ne'n'é yā chí dii' yú. Ní 'cuetínee yú n'daacá ye'e' nducué'e' ndúúcu 'i'in'yā'. ³ Ti chuū ní n'daacá nanáán' Ndyuūs ní inéé yíinúu taaví yā taachí dii' yú 'tíicá. Ndyuūs ye'e' yú nadanguá' ai yā s'uuú. ⁴ Ní ne'n'é yā chí nducyaaca 'i'in'yā' ninguan'ai yā ní tuumicadínúu' yā chéé chí nduudu cuaacu ye'e' Ndyuūs. ⁵ Deenu yú chí vée' 'áamá Ndyuūs. Ní vée' 'áamá 'i'in'yā' chí caa'mán' yā na lugar ye'e' yú nanáán' Ndyuūs. Ní 'i'in'yā' mii' ní Sa'n'a chí Daiyá yā chí Señor Jesucristo ye'e' yú. ⁶ Ní Jesucristo ca'á yā vida ye'e' maá' yā chí ch'i' yā cáávā chí nadí'v'e yā nuu'ndi ye'e' nducyáácá 'i'in'yā' ní 'íicu cuuvi nadinguán'ai yā nducyaaca 'i'in'yā'. Chuū ní Cristo dii' yā tiempo chí n'daacá 'íicú 'cuu'mi' yā chí Ndyuūs ne'n'é yā chí nducyaaca 'i'in'yā' cuuvi ninguan'ái. ⁷ Ní cáávā chuū Ndyuūs dichó'o yā 'úu chí 'úu cuuvi apóstol ye'e' yā. Ní 'úu ca'cueé' 'i'in'yā' nduudu cuaacu ye'e' Ndyuūs nanáán' 'i'in'yā' gentiles chí nguéé ye'e' ndaata 'i'in'yā' Israel. 'Úu nga'n'á nduudu cuaacu ye'e' Ndyuūs ní 'íicú 'i'in'yā' cuuvi cu'téenu yā. Nguéé nga'n'á nduudu yaadi.

⁸ Ne'n'é chí ndii nducué'e' cuaa' nducyáácá 'i'in'yā' cáán'mán'gua'a yā ndúúcu nuu'ma' staava ye'e' yā chí de'v'e. Ní nguéé nduuví taán' yā, ndíí nguéé ndúú 'cuu'ma' yā. ⁹ Ní 'tíicá ntúu' n'daataá canéé chí cunúu yā catecai yā chí n'daacá chí nguéé ya'n'ái ca chí'v'e ní nguéé neené n'de'v'e. Ní nguéé canéé chí dich'e'te yā

maán' yā. Ní nguéé dii' yā 'aama peinada tií' yā chí nguéé n'daacá. Ní nguéé snuun' yā vmnaa' cuerpo ye'e' yā n'dee n'dái 'dí'nguáa' ndíí nguéé ndúú perlas. Ní nguéé cunúu' yā tiínúu' chí ya'n'ai chí'v'e. ¹⁰ Naati n'daata s'ee' canee chí di'n'daaca yā nanáán' 'i'in'yā' tan'dúúca chí Ndyuūs ne'n'e yā ní tan'dúúca chí canee chí dii' nducyaaca n'daataá chí cuaacu chí i'téenu yā 'iivú Ndyuūs. ¹¹ Ní n'daataá s'ee' canee chí n'gee' yā chí'í' chí n'giindivee' yā ní cunee yā chí ndíicúu' yā. ¹² Nguéé ne'e' chí n'daataá ca'cuee' yā sa'n'a ch'e'ti yaacú ní nguéé cunee yā lado ye'e' 'i'intyén'e' chí caa'mán' ntiin'nyu' yā ye'e' sa'n'a. Ní nguéé canéé chí caa'ma' n'daataá s'ee' ch'e'ti yaacú. ¹³ Caati Ndyuūs vmnáán' vmnaa' di'n'dái yā sa'n'a Adán ní cuayiivi mii' ní di'n'dái yā n'daataá Eva. ¹⁴ Ní yáán'ngiinúu' nguéé chinnche'ei sa Adán mii' naati chinnche'ei sa n'daataá Eva mii' ní dinuu'ndi tá. ¹⁵ De' ch'úúca n'dai 'áamá n'daataá chí vée' daiyá tá. Cuuvi nguán'ai tá nduuti chí 'áamá cunee tá ndúúcu chí i'teenu tá, ní nduuti chí diné'e tá nducyaaca 'i'in'yā'. Ní ch'i'n'í tá chí ye'e' Ndyuūs, ní dii' ta cosas chí seria.

3

Ye'e' tan'dúúca chí canee chí dii' sa'n'a chí obispo

¹ Chuū chí nga'n'á maa' ní cuaacu. 'Áá du'ú núu' sa'n'a chí ne'e' sa cuuvi sa obispo ní cunde' sa cuidado ye'e' 'i'in'yā' ye'e' yaacú canee sa chí dii' sa ntiin'nyu' chí n'daacá. ² Ní cáávā chuū sa'n'a chí dii' sa ntiin'nyu' ye'e' obispo canee chí 'cuetínee sa n'daacá caati 'i'in'yā' s'ee' nguéé cuuvi caa'mán' yā chí vée' nuu'ndi ye'e' yā. Ní sa'n'a mii', sán'a chí 'áamá núu' n'daataá ye'e' sa. Ní sa'n'a mii' canéé cuu'mi' chí serio sa ní dii' sa cue'n'e daám'ma' ntiin'nyu' chí n'daacá ndúúcu orden. Sa'n'a mii' canee chí 'cuaa' sa na vaacu sa 'i'in'yā' chí canúu' yúuní. Ní canee chí ca'cuee' sa n'dai. ³ Sa'n'a mii' nguéé cuuvi 'cú'v'í sá ní nguéé in'nuu' sa vaadi 'caa'va chí 'caa'va sa. Ndíí nguéé ndúú ne'n'e sa dii' sa ganar tuúmí manera chí nguéé n'daacá cáávā vicio ye'e' sa. Sán'a obispo mii' canee chí dii' sa 'tíicá. Canee chí manso sa ní nguéé ne'e' sa 'cuu'ma' sa ndúúcu 'i'in'yā', ndíí nguéé nde' sa 'aama vicio ye'e' tuúmí. ⁴ Sa'n'a mii' canee chí nga'n'á ntiin'nyu' sa chí n'daacá na vaacu sa ní dii' sa chí daiya sa 'caandivee' yā ye'e' sa ní daiya sa dii' yā respetar chí idá yā. ⁵ Ní ndúúti chí 'áamá sa'n'a nguéé déenu sa caa'ma' ntiin'nyu' sa na vaacu sa tuu'mí ní 'táácá cuuvi dii' sa cuidado ye'e' dendu'ú chí ye'e' yaacú ye'e' Ndyuūs? ⁶ Sa'n'a obispo mii' nguéé canee sa tan'dúúca 'áamá sa'n'a chí caama i'téenu sa Jesucristo

caati cuuvi nacadínnuⁿ sa chi ch'ete maaⁿ sa ti nguée dinuⁿdi sa tan'dúúca chí diiⁿ yáá'n'guiniⁿ. ⁷ Ní saⁿ'á obispo miiⁿ canee ntúⁿ chí din'daacá sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diiⁿ yā honrar saⁿ'á miiⁿ. Ní 'íicú saⁿ'á obispo miiⁿ nguée cúúví cunee sa ndúúcu vaadi 'cuiinuⁿ chí ca'a sa lugar chí nginnche'ei yáá'n'guiniⁿ saⁿ'á miiⁿ.

Yeⁿ'e chí canée chí diiⁿ saⁿ'á chí diáconos

⁸ Maaⁿ ní ngaⁿ'á yeⁿ'e saⁿ'á diáconos chí cūnee sa ndúúcu ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e yáacū. 'Tíicá ntúⁿ saⁿ'a sa diáconos canee chí diiⁿ sa ntiiⁿ'nyuⁿ chí n'daacá ndúúcu orden. Ní canée cuuⁿ'mí chí saⁿ'á serio sa. Ní canée chí diiⁿ sa cumplir chíiⁿ chí ngaⁿ'á sa. Saⁿ'á miiⁿ ní nguée cuuvi 'cúúví sá. Ndíi nguée ndúú neⁿ'e sa diiⁿ sa ganar tuúmi manera chí nguée n'daacá cáává vicio yeⁿ'e sa. ⁹ Saⁿ'á diácono canée chí deenu sa n'daacá n'dai nducuéⁿ'ē enseñanza yeⁿ'e chí i'teenu sa yeⁿ'e chí Ndyuūs chí'cueéⁿ yā s'uúú. Ní canee sa ndúúcu vaanicadínnuⁿ yeⁿ'e sa chí deene. ¹⁰ Saⁿ'á diácono ní saⁿ'á chí 'iiⁿ'yāⁿ 'áa n'diichí yā chí n'daacá chí diiⁿ sa. Ní nduuti chí nguée véé falta yeⁿ'e sa tuuⁿ'mí ní cuuvi diiⁿ sa ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e saⁿ'á diáconos. ¹¹ Níicú 'tíicá ntúⁿ n'daataá yeⁿ'e saⁿ'á diácono canee chí táⁿ'á seria ta ní din'daacá tá. Nguée canee chí caaⁿ'maⁿ tá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní canee chí din'daacá tá yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ tá. ¹² Níicú saⁿ'á diácono miiⁿ ní saⁿ'á chí 'áámá nūⁿ n'daataá yeⁿ'e sa. Ní canee chí ngaⁿ'á ntiiⁿ'nyuⁿ sá chí n'daacá na vaacu sa ní diiⁿ sa chí daiya sa n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e sa. ¹³ Caati saⁿ'á miiⁿ chí diiⁿ n'daacá ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e diácono, saⁿ'á miiⁿ diiⁿ sa ganar lugar yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí honrado yā. Ní véé cá confianza yeⁿ'e sa chí cuuvi caaⁿ'maⁿ sa yeⁿ'e Señor Jesucristo tan'dúúca chí i'téenu sa yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e yā.

Yeⁿ'e chí 'iiⁿ'yāⁿ nguée deenú yā chí yeⁿ'e Ndyuūs

¹⁴ Cunee ngiinú chí ndaa nuúⁿ n'diichí diiⁿ naati maaⁿ ní chuú idinguúⁿ yeⁿ'e di. ¹⁵ Ní nduuti chí nguée ndaa nuúⁿ tuuⁿ'mí cuuvi tuumicadínnuⁿ di táacá chí cuuvi 'cuetineé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi i'téenu yā ní yeⁿ'e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Caati nducyaaca s'uúú chí i'teenu yú Señor Jesucristo ní yeⁿ'e Ndyuūs s'uúú. Ní s'uúú ní yáacū yeⁿ'e Ndyuūs chí canduuchi, 'tíicá s'uúú. Ní s'uúú tan'dúúca cimiento ndúúcu pilar yeⁿ'e yáacū, 'tíicá s'uúú ti ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs nanááⁿ nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶ Níicú mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée cuuvi caaⁿ'má yā yeⁿ'e enseñanzas yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e yú chí nguée ch'ete taavi ca, enseñanzas chí Ndyuūs chí'cueéⁿ yā s'uúú. Ndyuūs yeⁿ'e yú ndaa yā na iⁿ'yeeⁿdi 'cūú ndúúcu cuerpo tan'dúúca s'uúú. Ní

ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí Cristo ní cuaacu yā. Ní ángeles yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi n'diichí yā Cristo. Ní 'iiⁿ'yāⁿ candéé yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē país yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdi 'cūú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē cuaaⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdi 'cūú ní chí'téenu yā Cristo. Ní Cristo cunaⁿ'a ntúúⁿ yā na va'ai cheeti nguuvi.

4

Yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée 'áámá cunee yā ndúúcu chí i'téenu yā

¹ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'a cuaacu yeⁿ'e nguuvi chí cuchii taachi ngaⁿ'a chí naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā ndaacadaamí yā yeⁿ'e nduudu cuaacu ní cu'nee'veéⁿ yā nduudu yeⁿ'e espíritus chí nginnche'ei 'iiⁿ'yāⁿ, espíritus chí ng'cueeⁿ cosas chí nguée cuaacu. Ní yáá'n'guiniⁿ dichó'o sa espíritus. ² Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā chí i'téenu yā Ndyuūs yeⁿ'e yú, ní nguée cuaacu. Ní caⁿ'á yā n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a nduudu yaadi. Níicú 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée n'daacá idiⁿ yā canee yā ndúúcu vaanicadínnuⁿ yeⁿ'e yā chí nguée n'daacá. Ní nguée ya'ái yā yeⁿ'e chí diiⁿ yā taachi diiⁿ yā cosas chí nguée n'daacá. ³ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée n'guuⁿ yā chí ch'iindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguée n'guuⁿ yā chí nge'e 'iiⁿ'yāⁿ tanducuéⁿ'ē chí nge'e yú. Deenu yú chí Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿ'ē chí nge'e yú. Cáává chí nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí deenú yā nduudu cuaacu yeⁿ'e yā cuuvi che'é yā tanducuéⁿ'ē. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí che'é yā canee chí caaⁿ'má yā gracias Ndyuūs cáává chí che'é yā. ⁴ Deenu yú chí nducuéⁿ'ē chí din'dái Ndyuūs chí che'e yú ní n'daacá. Ní 'iiⁿ'yāⁿ nguée canee chí cu'nee yā 'áámá lado mar 'áámá caati canéé chí cuta'á yā ní caaⁿ'má yā gracias Ndyuūs. ⁵ Caati tanducuéⁿ'ē dendu'ú 'cūú ní n'daacá ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi che'é yā chuú ti Dendyuūs ngaⁿ'á yā 'tíicá yeⁿ'e na libro yeⁿ'e yā. Maaⁿ ní ngiica yú Ndyuūs chí Ndyuūs diiⁿ yā bendecir chuú chí che'e yú.

Tiⁿ'yāⁿ idiⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ yā chí n'dai yeⁿ'e Jesucristo

⁶ Nduuti chí dii, Timoteo, ca'cueeⁿ di dendu'ú 'cūú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu Señor Jesucristo tuuⁿ'mí ní dichí'vē ca di Señor Jesucristo. Ní taachi ca'cueeⁿ di nduudu n'dái 'cūú yeⁿ'e Jesucristo ní 'cuetinee di tan'dúúca chí ngaⁿ'a nduudu 'cūú tuuⁿ'mí ní idiⁿ di chí dii maaⁿ di chí n'giindiveeⁿ di nduudu yeⁿ'e di ní cu'téenu ca di yeⁿ'e Ndyuūs. ⁷ Nguée cu'nee'veeⁿ di yeⁿ'e cuentos zonzos chí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdi,

cuentos chi nguée ngíicá ye'n'é Ndyuūs caati nguée dichí'v'e chi caa'ma' yú chuū nanáá 'i'in'yān. Ní tanducue'n'é chi diin di, cue'n'e daa'ma' diin di tan'dúúca Ndyuūs ne'n'é yā chi diin di. ⁸ Deenu yú chi taachi diin yú ejercicios cáávā cuerpo ye'n'e yú taan 'lín chuundi dichí'v'e s'uuūn. Níicú taachí diin yú chí'ín chí ne'n'e Ndyuūs tanducue'n'é dichí'v'e yú caati diin yú chi n'daacā cáávā s'uuūn nguuví s'ee'n chi canee yú i'n'ye'e'dí 'cūū níicú cucáávā nguuví chi cuchí. ⁹ Nduudú 'cūū ní cuaacu chí cuaacu, níicú nducyáácá 'i'in'yān canee chí cu'téenu yā nduudú 'cūū. ¹⁰ Ní cáávā nduudú 'cūū ní diin yú ntii'nyu'. Ní n'geenu yú ngii ti 'i'in'yān nga'n'a taán yā ye'n'e yú. Tíicá chó'ōo ye'n'e yú caati i'teenu yú Jesucristo ní canee ngiiu yú Ndyuūs chí canduuchi chí cuuvi nadanguá'ai yā nducyaaca 'i'in'yān ní nadanguá'ai yā nducyaaca 'i'in'yān chí i'téenu yā yā.

¹¹ Níicú dí'ín, Timoteo, 'úu nga'n'á chí canee chí ca'cuee' di nduudú 'cūū. ¹² Nguée 'cuaa' di lugar chí 'i'in'yān nguée ne'n'e yā díi cucáávā chí duū'vi nguuví ye'n'e di. Din'daacā di ndúúcu tanducue'n'é chí diin di, ye'e chí nga'n'a di, ye'n'e chí diin di. Ní diine' di nducyáácá 'i'in'yān. Ní diitu canee di ndúúcu chí i'téenu di. Ní diin di chí vida ye'n'e di ní n'daacā nanáán nducyáácá 'i'in'yān. Ní vida ye'n'e di canee tan'dúúca 'áámá ejempló. ¹³ Níicú 'naa' tiempo chí 'āā cuéé ndaá nanáán di 'cuee' di libro ye'n'e Ndyuūs nanáán 'i'in'yān. Ní yaa'vi di 'i'in'yān chí 'caan-divee'n yā nduudú ye'n'e Ndyuūs. Ní ca'cuee' di 'i'in'yān tanducue'n'é chí ye'n'e Ndyuūs ne'n'e chí ndaá. ¹⁴ Ní diin di tanducue'n'é chí cuuvi di ye'n'e ntii'nyu' chí Ndyuūs tee yā díi taachi sa'n'á chí 'cuee' nduudu ye'n'e Ndyuūs nga'n'á yā ye'n'e chí diin di. Ní sa'n'á chí nga'n'a ntii'nyu' ye'n'e yāacú s'núu' yā ta'a yā ná tiin di cáávā chí chó'ó yā díi chí diin di ntii'nyu' ye'n'e Ndyuūs.

¹⁵ Canee chí diin di nducue'e chí nga'n'á díi ní diin di tan'dúúca chí 'āā 'cuee' di. Ní 'íicú 'i'in'yān cuuvi deenu yú chí cu'téenu ca di nguuví nguuví. ¹⁶ Ní díi, Timoteo, cundé di cuidado ye'n'e maa' di, ní ye'n'e tanducue'n'é chí diin di, ní ye'n'e chí ca'cuee' di 'i'in'yān. Caati nduuti chí diin di 'túúca nadinguá'ai maa' di dii ndúúcu 'i'in'yān chí n'giindivee'n yā nduudu ye'n'e di.

5

Ye'n'e tan'dúúca chí cuuvi diin di ndúúcu 'i'in'yān chí i'téenu yā Ndyuūs

¹ Nguée diin di repender mar 'áámá sa'n'á ndiciū naati ca'a di consejo sa'n'á mii' tan'dúúca chí chiida di. Ní diin di tratar ndúúcu sa'n'á da'caiyā tan'dúúca chí sa'n'á s'ee'n ní díín di. Ní canee chí diin di nducue'n'é chí n'daacā. ² Ní diin di tratar ndúúcu

n'daataá ndiciū tan'dúúca chí chēecu di. Ní diin di tratar ndúúcu ta'n'á dá'caiyā tan'dúúca chí ví'i di. Ní canee chí diin di tanducue'n'é n'daacā ndúúcu 'i'in'yān.

³ Ní innee di n'daataá nguá'āa chí cuaacu ní'nyu' vée necesidades ye'n'e yā. ⁴ Naati nduuti chí n'daataá nguá'āa vée daiya tá o daiya yiinu tá da'caiyā s'één canee chí din'daacā yā ní canee chí diin cumplir obligaciones ye'n'e yā ndúúcu 'i'in'yān ye'n'e familia ye'n'e yā. Ní da'caiyā s'één ní canee chí diin yā cosas chí n'daacā cáávā chēecu yā ndúúcu chiidá yā ní cáávā chí ne'n'e ca yā chiidá yā ndúúcu chēecu yā caati chuū ní cosa chí n'daacā, ní cosa chí Ndyuūs ne'n'e yā chí da'caiyā s'één diin yā. ⁵ Ní nduuti chí cuaacu ní'nyu' chí n'daataá nguá'āa ní dámaā ta, canee chí i'téenu tá Ndyuūs ndúúcu confianza ní caa'ma'ngu'a tá ta nanáán Ndyuūs ndii nguuví ndii n'gaa'. ⁶ Ní nduuti chí n'daataá nguá'āa diin tá tan'dúúca chí maa' tá ne'n'e tá, 'áará chí canduuchi tá canee tá tan'dúúca chí n'dii tá nanáán Ndyuūs. ⁷ Tíicá ntúū ca'cuee' di nducue'n'é chuū nanáán 'i'in'yān ye'n'e yāacú ní tanán'a 'i'in'yān nguée cuuvi caa'ma' yā chí vée nuu'ndi ye'n'e yā. ⁸ Nduuti chí 'i'in'yān s'ee'n nguée candee yā cuidado ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e familia ye'n'e yā ndúúcu chēecu yā ndúúcu chiidá yā tuu'mi ní 'i'in'yān s'ee'n ndaacadaami yā ye'n'e chí i'téenu yā ní ndii cunncaā cā nguée ti 'i'in'yān chí nguée i'téenu yā.

⁹ Cuuvi dinguū di na lista ye'n'e n'daataá nguá'āa ca'áámá n'daataá nguá'āa chí 'āā ngii tá 'iinu ngeecu 'áámá nduūyú ní 'áámá nuu' isa'n'á nduūcu tá. ¹⁰ Ní n'daataá nguá'āa mii' canee chí 'āā ch'ētimee n'daacā tá ní taavi n'daacā tá daiya tá. Ní canee chí n'guu' tá na vaacu tá 'i'in'yān chí snuū' yā yuūn, ní 'āā naa'nu tá ca'a 'i'in'yān chí i'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca costumbre ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e ndaata ye'n'e yā. Ní chinnee ta'a tá 'i'in'yān chí ngiitā, ní diin tá 'āā de'e nuu' ntii'nyu' chí n'daacā.

¹¹ Nguée dinguū di na lista ye'n'e n'daataá nguá'āa 'áámá n'daataá nguá'āa na'a chí nguée nduuyu ye'n'e tá caati cuuvi ne'n'e ta 'caandavaacu tá ní nguée ne'n'e tá diin tá ntii'nyu' ye'n'e Cristo. ¹² Ní cuayiivi mii' ní n'daataá nguá'āa mii' vée culpa ye'n'e tá chí nguée diin tá cumplir compromiso ye'n'e tá chí diin tá ntii'nyu' ye'n'e Cristo. ¹³ Ní más cā cuuvi diin n'daataá nguá'āa s'ee'n. 'Íicú cuuvi 'daān'di ntúū ta taachi nge'n'e tá 'áámá va'ai táámá va'ai. Níicú nguée dámaā chí 'daān'di tá ti neene ne'n'e nandee tá ye'n'e 'i'in'yān ndúúcu nduudu chí nguée canee chí caa'ma' tá ní diyaadí ta. Ní ca'n'a tá mii' ca'n'a tá 'muu' ní diin tá cosas chí nguée itunee' tá'n'á. ¹⁴ Cáávā

chuū nen'é chi n'daataa ngua'aa chi da'caiyā ta 'caandivaacu tá ni taavi tá daiya tá ní caa"ma" ntiinyu" tá na vaacu tá. 'Tíicā ní 'iinyā" chi nguée i'téenu yā Ndyuūs nguée caa"ma" cúnncā yā yen'é tá. ¹⁵ Caati n'duuví n'daataa ngua'aa chi da'caiyā tá 'āa ndaa-cadaami tá yen'é Cristo ní cuen'e tá lado yen'e yaáa'n'guinūu".

¹⁶ Ní nduuti chi 'áámá n'daataa o sa"ā chi i'téenu yā Jesucristo yen'é yú ní vee n'daataa ngua'aa chi 'iinyā" yen'é yā, canée chí ca'á yā n'daataa ngua'aa de'e chi nen'e tá. 'Tíicā ní nguée canée chi ca'a 'iinyā" yen'e yaácū n'daataa ngua'aa miin. 'Tíicā ní cúvú ca'a 'iinyā" yen'e yaácū taná"ā n'daataa ngua'aa chi cuaacu níinyú" chi vée necesidades yen'e tá.

¹⁷ Maa" ní sa"ā s'ee" chi nga"n'a ntiinyu" n'dai yen'e yaácū ndúúcu sa"ā chi ca'cuee" nduudu yen'e Ndyuūs ndúúcu sa"ā chi candee nduudu yen'e Ndyuūs cuuvi cuta'a sa honor chi doble yen'e 'iinyā" s'ee" yen'e yaácū. ¹⁸ 'Tíicā canée nguū" na libro yen'e Ndyuūs ndii cuáa" vmnaa". Nguée cu'nūu di yaānā duutu 'yúúduu o 'itiindu chi inde'i nuu" ti nguaa" trigo ní 'iicú cuuvi che'í ti yen'é. Ní canée nguū" táámá. Sa"ā chi nídiin ntiinyu" cuuvi cuta'ā sa chíi'v'e yen'é sa.

¹⁹ Nguée cu'téenu di 'iinyā" chi nga"n'a yā yen'e sa"ā chi nga"n'a ntiinyu" yen'e yaácū nduuti chi nguée vée 'uuví ndúú 'iinu testigos yen'é yā. ²⁰ Naati canee chi diin di reprender nanáa" nducyaáca 'iinyā" yen'e yaácū 'iinyā" chi nadinuun'di yā. Ní 'íicú taná"ā 'iinyā" ní dí'va'á yā. ²¹ Maa" ní 'úú Pablo nga"n'ā ngli dii Timoteo chuū nanáa" Dendyuūs ní nanáa" Señor Jesucristo ní nanáa" ángeles chí Ndyuūs ndeeve yā. Diin di nducue"ē chuū ní nguée nadacadínnu" di chi 'áámá yā chi ch'ete cá yā nguée ti táámá yā. Ní 'āa daamā nūu" diin di ndúúcu nducyaaca 'iinyā". ²² Nguée ndeeve nuu" di 'áámá sa"ā chi caa"ma" ntiinyu" sa yen'e yaácū nduuti chi nguée n'diichi di sa"ā miin 'naa" tiempo. Ní nguée vée 'áámá parte yen'é di ndúúcu sa"ā miin taachi dinuun'di sa. Diví di yen'e nducue"ē chi nguée n'daacā ní nguée dinuun'di maā" di.

²³ Maa" ní taachi ya'āi cheti di nguée cu'u di dámaā" nuu"n' caati cuuvi cu'u di 'téé vino. Ní taama vmné"ēe chi ya'āi cuerpo yen'é di cu'u di 'téé vino.

²⁴ Ní nuu"ndi chi diin ná"ā 'iinyā", ní deenu yú ti n'diichi yú vmnaa" chi ndaa nguuví chi Ndyuūs n'diichi yā nuu"ndi yen'e yú. Níicú nguée deenu yú nuu"ndi chi diin taná"ā 'iinyā" naati cuayíivi mii" taachi n'diichi Ndyuūs nuu"ndi yen'e yú tuu'mi ní snaa" yú nuu"ndi yen'é yā. ²⁵ 'Tiicá ntúū" snaa" yú nducue"ē chi n'daacā chi diin 'iinyā". Ní 'áará chí nguée inaa" yú maa" chíi" chi n'daacā chi diin yā cuayíivi ní

Ndyuūs idiin yā chi cadiinu" yú táácá yen'é 'iinyā" s'ee".

6

¹ Nducyaaca 'iinyā" chi i'téenu yā Jesucristo chi diin ntiinyu" yen'e criado o criada ní 'áámá canee yā na ntiinyu" yen'é 'iiví yā chi esclavo yā, canee yā tan'dúúca chi vée 'áámá yugo na daandú yā. Ní 'iinyā" esclavos canee chi diin ca yā respetar 'iiví yā. Níicú 'iiví yā nguée cuuvi cunncaā caa"ma" yā yen'e Señor Jesucristo yen'e yú ndii nguée ndúú yen'é chi ca'cuee" yú. ² Ní sa"ā esclavos chi i'téenu sa ní vée 'iiví sa chi 'tiicá ntúū" i'téenu yā, canee chi diin ca sa respetar 'iiví sa tan'dúúca chi 'aama 'iiví sa chi nguée i'téenu yā. Naati canee chi diin sa servir más cā 'iiví sa chi i'téenu yā caati 'iiví sa ní hermano ndúúcu sa caati yen'é Ndyuūs nduu 'uuví yā. Ní hermanos nen'e sa 'iiví sa. Tanducue"ē dendu'ū dii, Timoteo, ngi'cuee" di ní nga"n'a di.

Tiinyā" chi i'téenu yā Jesucristo ní vée vaadiyeenúyen'é yā

³ Níicú nduuti chi 'áámá 'iinyā" ngi'cuee" yā táámá nduudu chí n'dáa" ní nguée tan'dúúca nduudu n'dai yen'é Señor Jesucristo, ndii nguée ndúú tan'dúúca nduudu yen'é Ndyuūs chi ngi'cuee" yú yen'é chi 'cuestinee yú n'daacā tan'dúúca chí Ndyuūs nen'e yā chi diin yú, ⁴ tuu'mi ní 'iinyā" miin ní nadacadínnu" yā chí maa" yā ch'et'e yā, ní nguée de'e vee deenu yā. 'Iinyā" miin ní ch'ecuc cheendí yā. Ní diin yā chí ná"ā 'iinyā" ngu"u yā ní ngu'eí yā ní 'caa'vá yā ní nga"n' taán' yā yen'e 'iinyā". Ní 'iinyā" miin diin yā chí ná"ā 'iinyā" nguée vée 'viich'etínnu" ndúúcu taná"ā 'iinyā". ⁵ Ní 'iinyā" miin diin yā chí nducyaaca 'iinyā" dámaā" n'geecuc cheendí yā, ní nguée n'daacā nadacadínnu" yā. Ní nguée deenu yā nduudu yen'e Cristo. 'Iinyā" miin nadacadínnu" yā chí diin yā ganar tuumí caati chí téenu yā ní nga"n' yā nduudu yen'e Cristo. Diví di yen'e tanducue"ē 'iinyā" chí 'tiicá. ⁶ Deenu yú chí 'iinyā" chí i'téenu yā Jesucristo canee n'daacā yā ndúúcu chí vee yen'é yā ní yeenu yā. Chíi" chí i'téenu yā ní tan'dúúca vaadi 'cuica ca yen'é yā. 'Tiicá rá vaa. ⁷ Deenu yú chí nguée de'e vee ndee yú taachi chíiindiyāa" yú in'yeen'di 'cūu. Ní nguée de'e vee ntúū" candee yú yen'é in'yeen'di 'cūu taachi 'cuuvi yú. ⁸ Nen'e chí snee yú in'yeen'di 'cūu nduuti chí vée chí nge'e yú ndúúcu catecai yú, ní ndúúcu chuū nūu" cānee chí yeenu yú. ⁹ Caati 'iinyā" chí nen'é yā 'cuica yā taachi yáa'n'guinūu" n'diichi nee" sa 'yā cuuvi diin yā dendu'ū chí nguée n'daacā. Ní canee yā ndúúcu vicio zonzó yen'é yā chí nguée n'daacā. Ní nguée dichí'v'e. Ní diin chí dinuun'di yā níicú diin

chi ca'á yā infierno. ¹⁰ Chín chi dii chi 'ii'nyā dinuun'ndí yā ní chuū. 'Ii'nyā ne'e cá yā tuūmī. Ní in'nuu cá yā tuūmī chi 'āā ntéé véé tiempo chi cu'téenu yā. Ní maán yā dii yā chi ya'āi n'geenu taaví yā ngii.

Yen'e chi cuuvi din'daaca yú maa' chi i'teenuyú

¹¹ Maa' ní dii, Timoteo, sa'ā chi yen'é Ndyuūs dii, diví di yen'e nducué'ē chuū chi nguē n'daacā. Ní dii di nducué'ē chi n'daacā. Dich'ēte di Ndyuūs ní cu'téenu ca di. Din'é ca di nducyaaca 'ii'nyā ní dii di nducué'ē ndúúcu paciencia. Ní canee di ndúúcu taava yen'e di chi n'dai. ¹² Ní taachi 'cueenu di cuuvi cáavā chi i'téenu di Ndyuūs canee diitu di ndúúcu chi i'téenu di yen'é Ndyuūs yen'é yú. Ní diitu dii di caati chi cuuvi yen'é di vida cue'n'e daā'ma' chi cuuvi cuta'a di yen'e Ndyuūs ti Ndyuūs yaa'ví yā dii chi cuuvi yen'é yā dii. Ní dii 'āā nga'a di chi i'téenu di Ndyuūs nanáá' yaa' n'dái 'ii'nyā.

¹³ Maa' ní 'úu yaa'ví dii nanáá' Ndyuūs chi testigo yen'e yú, Ndyuūs chi itée yā vida yen'é nducué'ē chi véé, ní nanáá' Jesucristo chi 'āā nga'a yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chiidá yā nanáá' gobernador Poncio Pilato.

¹⁴ 'Úu yaa'ví dii chi 'caandivee' di ní dii di nducué'ē chi ca'á orden yen'é di. Ní nguéé n'daa' orden yen'é caati nguéé ne'e chi 'ii'nyā caa'má' yā contra yen'é di caavā cosa chi dii di. Dii di 'tíicā ndii tiempo chi ndaa Señor Jesucristo yen'e yú táamá vmné'ēe.

¹⁵ Níicú tiempo taachi Ndyuūs ne'e yā, Ndyuūs ca'á yā dicho'ó yā Jesucristo chí n'dai taaví nanáá' 'ii'nyā taama vmné'ēe. Ní Cristo mii' maán yā ní 'áamá n'dyá'n'ā 'ii'nyā nūu' chi nga'a nti'nyu' yā yen'e nducue'ē chi véé, ní Rey chi ch'ēte taavi ca nguéé ti taná'n'ā reyes. Ní 'iivi yú chi ch'ēte taavi ca nguéé ti taná'n'ā sa'n'ā chi 'iivi.

¹⁶ Dámaā' Ndyuūs mii' ní 'áamá canduuchí yā cue'n'e daā'ma'. Ní canduuchí yā ná chideve chi nguéé cuuvi indaa mar 'áamá 'ii'nyā. Ní nguéé n'diichi mar 'áamá 'ii'nyā Ndyuūs mii' ndí nguéé cuuvi snaa' ra yā. Maa' ní cué'n'e daā'ma' canee cuu'mi' yú dich'ēte yú Ndyuūs ti tanducué'ē poder chi véé ní yen'é yā. 'Tíicā rā vaa.

¹⁷ Maa' ní dii, Timoteo, cuuvi di 'ii'nyā 'cuiica chi nguéé nadacádínnu' yā chi ch'ēte n'dái yā. Ní nguéé cunee ngiinú yā yen'e chi véé yen'e yā caati cosa chi nguéé seguro chi 'áamá cūnee ndúúcu yā. N'dáácā ca nduuti chi 'ii'nyā s'ee' cu'téenu yā Ndyuūs chi canduuchí ní Ndyuūs ca'á yā n'dee n'dái dendu'ū yen'e nducué'ē chi véé caati cuuvi cuta'a yú ní yeenu yú. ¹⁸ Níicú díi yaa'vi di 'ii'nyā 'cuiica chi din'daacá yā ní dii yā n'dee táaví nti'nyu' chi n'daacā. 'fíicú canee listo yā chi cuuvi ca'a yā taná'n'ā 'ii'nyā chi nguéé véé yen'e yā ní innee yā

'ii'nyā s'ee'. ¹⁹ 'Tíicā cuuvi yen'é 'ii'nyā s'ee' vaadi 'cuiica yen'é yā chi vida cue'n'e daā'ma' chi Ndyuūs ca'á yā chi ca'a yā 'ii'nyā yen'é yā.

Pablo ca'á yā últimas órdenes Timoteo ti 'cuiinú carta maa'

²⁰ Díi, Timoteo, cundéé di n'daacā cuidado yen'e encargo chi 'ii'nyā 'āā tee yā dii. Nguéé cu'nee'vee' di n'dee n'dái nduudu chi nga'a 'ii'nyā yen'e cosa yen'é in'yeedí 'cūu o yen'é nduudu chi nguéé dichí'vē o yen'é chi nga'a 'ii'nyā chi nduudu deenu ní nguéé 'tíicā. ²¹ 'Ii'nyā s'ee' ndáácadaami yā yen'é nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní maán yā ní nguéé i'téenu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs. Maa' ní 'úu ne'e chi Ndyuūs téé yā dii tanducué'ē chi n'daacā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YE'N'E TIMOTEO

¹ 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol ye'n'e Jesucristo caati Ndyuūs ne'n'é yā chí 'úú cuuvi apóstol ye'n'é yā, ní dichó'o yā 'úú. Ní chuú chí Ndyuūs dii' yā ní tan'dúúcā chí nga'a yā chí ca'a yā vida cue'n'e daā'ma' nducyaaca 'i'in'yā' chí ye'n'e Jesucristo. ² 'Úú dinguún carta 'cūū ye'n'e di, Timoteo, chí tan'dúúcā daiyá 'tíicā dii caati ne'n'é taavi dii. Ne'n'é chí Ndyuūs chiida yú ndúúcu Señor Jesucristo ye'n'e yú téé yā dii cosas chí n'dai, ní ya'āi 'iinú yā dii, ní téé yā dii vaadi 'dii' na staava ye'n'é di.

Caan'ma' di nduudu ye'n'e Cristo nanáa' 'i'in'yā'

³ Maa' ní ca'a Ndyuūs gracias caavā chí 'úú dichii'v'e Ndyuūs ndúúcu vaanicadínuu' ye'n'é chí n'daacā tan'dúúcā chí dii' 'i'in'yā' ye'n'e yú tiempo chí 'āā chó'oo. Ní ndii nguuví ndii n'gaa' taachi nga'anguā'a, 'úú ca'a Ndyuūs gracias, ní cue'n'e daā'ma' 'úú nga'anguā'a caavā dii, Timoteo. ⁴ Néené ne'n'é snaán dii, Timoteo, taachi n'gaacú ye'n'é nuū'nú' nduutináa' di taachi canee 'áamá lado ye'n'é di. Ní taachi cuuvi n'diichi dii tuu'mi ní yeenú taavi. ⁵ Ní n'gaacú chí i'téenu di Ndyuūs ndúúcu núu'má' staava ye'n'é di. Vmnaa' chí i'teenu di Jesucristo tán'a Loida chí chicu'u di ní tá'a Eunice cheecu di i'téenu yā Jesucristo. Maa' ní seguro canee chí cuaacu chí dii ntúū' i'téenu di.

⁶ Cáavā chí i'téenu di Ndyuūs ne'n'é chí n'gaacu di chí cuén'é daā'ma' dii' di ntii'nyu' chí Ndyuūs 'āā téé yā dii ndíí tiempo chí 'úú sn'duú ta'a vmnaa' ti' di. ⁷ Ndyuūs nguéé 'āā téé yā s'uuú' 'áamá staava ye'n'é yú chí 'va'a yú naati 'āā téé yā s'uuú' 'áamá staava ye'n'e yú chí v'éé poder ye'n'é yú. Ní 'íicú cuuvi diné'e yú nducyaaca 'i'in'yā'. Ní cuuvi nadicadínuu' yú n'daacā. ⁸ Maa' ní nguéé 'cuināa' di chí caa'ma' di nduudu cuaacu ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú nanáa' 'i'in'yā'. Ndíí nguéé ndúú 'cuināa' di ye'n'e 'úú caati canuú' vácūú cáavā chí nga'a nduudu cuaacu ye'n'e Cristo. Naati n'daacā ca dii' di chí cuh'e di ye'n'e nducuén'é chí 'cueenu di cuuvi ntúū' cáavā chí nga'a di nduudu ye'n'e Cristo chí nadanguá'āi 'i'in'yā' chí n'giindiveé' yā ye'n'e di. Dii' di tanducuén'é ndúúcu fuerzas chí Ndyuūs itéé yā dii. ⁹ Ndyuūs nadinguá' ai yā s'uuú' ní yaa'ví yā s'uuú' chí dii' yú ntii'nyu' ye'n'e yā chí n'daacā. Nguéé nadinguá' ai yā s'uuú' cáavā ntii'nyu' chí dii' yú chí n'daacā. Naati Ndyuūs dii' yā 'túúcā ndúúcu s'uuú' ní 'tíicā ne'n'é yā dii' yā. Níicú neen'é ne'n'e yā

s'uuú'. Ní maa' ní s'uuú' 'āā nduuví daama yú ndúúcu Cristo Jesus. Níicú Ndyuūs ne'n'e yā s'uuú' cuáa' vmnaa' chí 'āā cuéé i'in'yee'ndi. ¹⁰ Maa' ní Ndyuūs chí i'in'yā chí ne'n'e taavi yā nducyaaca 'i'in'yā' taachi dichó'o yā Jesucristo ye'n'é yú i'in'yee'ndi 'cūū. Jesucristo ní 'i'in'yā' miin' chí nadanguá' ai yā s'uuú'. Ní nduudu cuaacu ye'n'é evangelio chí ye'n'e vida ye'n'e Cristo chí i'in'yā' s'uuú' chí nguéé 'aama 'cuuvi yú. Níicú cáavā chí nadanguá' ai yā s'uuú' cuuvi cunduuchi yú cue'n'e daā'ma'.

¹¹ Níicú Ndyuūs nideevé yā 'úú chí caa'má' nduudu cuaacu ye'n'é yā ní dichó'o yā 'úú lado ye'n'e apóstol ye'n'é yā chí 'úú caa'má' nduudu cuaacu ye'n'é yā nanáa' 'i'in'yā' chí nguéé ye'n'e ndaata Israel. ¹² Níicú cáavā chí 'úú apóstol ye'n'é yā tanducuén'é n'geenú ngii chí canuú' vácūú. Ní nguéé ngii 'cuinaa' caati deenú du'ú chí Cristo chí i'teenu. Ní deenú chí cuaacu chí Cristo miin' ní v'éé poder ye'n'é yā chí dii' cuenta yā ye'n'e nducuén'é ntii'nyu' chí tee yā 'úú ndíí nguuví chí dii' yā juzgar nducyaaca 'i'in'yā'.

¹³ Dii, Timoteo, dii' di ndúúcu nduudu chí serio nducue'n'é tan'dúúcā chí 'úú chí cueén' dii. Ní cunéé di n'daacā ndúúcu chí i'teenu di Diné'e di nducyaaca 'i'in'yā' caati máa' ní s'uuú' ní ye'n'e Jesucristo s'uuú'. ¹⁴ Ní cundeé di cuidado chí dii' di ntii'nyu' chí Ndyuūs téé yā dii. Ní tee di lugar chí Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chí canee ndúúcu yú cunneé yā dii.

¹⁵ Dii ní deenu di chí nducyaaca 'i'in'yā' chí i'téenu yā Jesucristo chí ye'n'e yā'āa Asia, 'i'in'yā' s'ee' chí canee yā nduucú nguuví chí chó'oo, maa' ní ndaacadaamí yā ye'n'é 'úú. Ní nguaan 'i'in'yā' s'ee' canéé sa'n'a Figelo ndúúcu sa'n'a Hermógenes. ¹⁶ Naati 'i'in'yā' ye'n'e familia ye'n'e sa'n'a Onesíforo nguéé 'cuināa' yā 'úú ye'n'e chí canuú' vácūú. Sa'n'a miin' ndaa sa n'diichi sa 'úú chí nee sa 'úú. Ne'n'é chí Señor Jesucristo ca'a yā vaadi ya'ai ye'n'é yā sa'n'a miin' ndúúcu 'i'in'yā' ye'n'e familia ye'n'e sa. ¹⁷ Nguéé dii' sa'n'a Onesíforo tan'dúúcā chí dii' taná'a yā caati taachi canéé sa na yāa' Roma neené na'nuu' sa 'úú ndíí taachi nndaacā sa 'úú. ¹⁸ Ne'n'é chí Ndyuūs ya'ai 'iinú yā sa'n'a miin' nguuví chí Señor Jesucristo ye'n'é yú dii' yā juzgar 'i'in'yā' ye'n'e i'in'yee'ndi 'cūū. Ní dii ní neené n'dai deenú di tan'dúúcā chí chinnee sa s'uuú' taachi snéé yú na yāa' Efeso.

2

'Aamá soldado ye'n'e Señor Jesucristo chí din'dáca sa

¹ Díí, Timoteo, chí tan'dúúcā daiyá, cuta'a di fuerzas ye'n'é nducuén'é vaadi n'dai chí cuuvi ye'n'é yú caati maa' ní ye'n'e Jesucristo s'uuú'. ² Ní tanducuén'é chí n'giindivee'

di ye'n'e 'úú chi nga'n'á nanáán n'dee n'dái 'i'in'yān, chuū ní ca'cueen' di sa'n'á s'ee'n chi i'téenu sa chi 'áámá cūnee sa n'daacā ndúúcu chi i'téenu sa, ní sa'n'á s'ee'n ní cuuvi ca'cueen' sa taná'n'á 'i'in'yān.

³ Ní taachi canee chi 'cueenu dí cuuvi tuu'mi ní n'geenu di ngii tan'dúúca 'áámá soldado chi n'daacā sa. 'Tíicā diin' di caati dii ní 'áámá soldado ye'n'e Señor Jesucristo. ⁴ Deenu di tan'dúúca chi 'áámá soldado chi cané na servicio nguée diin' sa tan'dúúca taná'n'á sa'n'á chi nguée canee na servicio caati canee sa diin' sa cumplir tanducue'n'e chi nga'n'á comandante ye'n'e sa. ⁵ 'Tiicā ntúūn. 'I'in'yān chi ca'n'á na cancha nguée cuuvi cuta'a yā mar 'áámá premio nduuti chi nguée diin' yā cumplir reglas ye'n'e. ⁶ 'Tiicā ntúūn. 'I'in'yān chi diin' ntiin'yu'n' na campo ye'n'e yā cuuvi cuta'a yā caavā maán yā cosecha ye'n'e yā chi vmnáán vmnaa'n. ⁷ Dii, Timoteo, nadacádínūn' di ye'n'e chi nga'n'á níicú Señor ye'n'e yú diin' yā chi cadíinuun' di tanducue'n'e.

⁸ N'gaácú dí ti Jesucristo ye'n'e yú ní ye'n'e ndaata ye'n'e David 'i'in'yān, ní nduuchi yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'á. 'Túúca ngua'n'á nduudu cuaacu chi nadinguá'n'ái 'i'in'yān. ⁹ Níicú cáávā chi nga'n'á nduudu cuaacu ye'n'e yā neene n'geenú ngii ní canuún' vácū ndúúcu cadenas tan'dúúca chi 'niin'nú' 'i'in'yān naati nduudu ye'n'e Ndyuūs nguée cuuvi 'cuēē chi-ichí ndúúcu cadenas. ¹⁰ Ní cáávā nducue'n'e chuū 'úú cucheé ye'n'e tanducue'n'e chi n'geenú ngii caavā 'i'in'yān chi Ndyuūs nndeev'e yā chi cuuvi ye'n'e yā 'i'in'yān. Ní 'íicú 'i'in'yān s'ee'n cuuvi cu'téenu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs cuuvi nadangua'n'ai yā 'i'in'yān ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā cáávā Jesucristo. Ní 'i'in'yān s'ee'n cuuvi ndaaca yā vida n'dai chi vida cuen'e daa'ma'n.

¹¹ Nduudú 'cūú ní cuaacu chi nga'n'á 'i'in'yān:

Nduuti chi diin' yú cuenta chi 'āā n'dii yú ndúúcu Cristo tuu'mi ní diin' yú cuenta chi cunduuchi ntuūn' yú ndúúcu yā.

¹² 'Tiicā ntúūn. Nduuti chi n'geenú yú ngii cáávā yā ndúúcu nducue'n'e dendu'ū tuu'mi ní caa'n'ma'n ntiin'yu'n' yú ndúúcu yā. Ní nduuti chi cuen'e diiti yú ye'n'e Cristo tuu'mi ní Cristo ca'n'á yā caa'n'ma'n yā chi s'uuún' nguée ye'n'e yā s'uuún'.

¹³ Nduuti chi n'daa'n yú ní nguée 'aama canee yú ndúúcu chi i'teenu yú ye'n'e Jesucristo tuu'mi ní Jesucristo nguée n'daa'n yā ti 'túca yā ní 'áámá canee yā caati Cristo miin' nguée cuuvi cuen'e diiti yā ye'n'e maán yā.

¹⁴ Maa'n ní dii, Timoteo, n'gaácú di ye'n'e nducue'n'e dendu'ū. Yaa'vi di 'i'in'yān s'ee'n nanáán' iivú Ndyuūs ye'n'e yú chi cané chi

diin' yā 'túúca. Yaa'vi di 'i'in'yān s'ee'n chi nguée cuuvi 'cuu'má'n yā ndúúcu cheendi yā caati nduudu ye'n'e yā nguée dichí'v'e. Nduudu s'ee'n dáma'n diin' chi taná'n'á 'i'in'yān nadacádínūn' ca yā ye'n'e chi ch'iindiveén' yā ye'n'e nduudu ye'n'e yā. ¹⁵ Ní dí diin' di tanducue'n'e chi n'daacā chi cuuvi di caati taachi ndaa di nanáán' Dendyuūs cuuvi di 'cuu'mi'n' di chi n'daacā diin' di ntiin'yu'n' ye'n'e yā. Ní n'daacā ngi'cueen' di nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs nanáán' 'i'in'yān. Ní nguée cuuvi 'cuináa'n di nanáán' Ndyuūs. ¹⁶ Diví di ye'n'e 'i'in'yān chi nga'n'á n'dee n'dái nduudu chi nguée dáamā ndúúcu nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs caati nguée dichí'v'e. 'I'in'yān chi nga'n'á yā 'túúca diin' cá yā nuu'ndi. ¹⁷ Níicú nduudu chi nguée n'daacā chi 'i'in'yān s'ee'n ca'cueén' yā 'i'in'yān ní ngéenú tan'dúúca chi ca'ai gangrena ní tan'dúúca chi nge'e 'áámá n'daa. 'Tíicā diin' nduudu ye'n'e sa'n'á Hime-neo ndúúcu sa'n'á Fileto. ¹⁸ Sán'á s'ee'n ní diví yā ye'n'e nduudu cuaacu ní nga'n'á yā chi 'i'in'yān nguée nduuchi yā ye'n'e nguaa'n tiná'n'á. Ní ná'n'á 'i'in'yān 'āā ntéé i'téenu yā nducue'n'e nduudu cuaacu. ¹⁹ Naati chíin' chi Ndyuūs 'āā diin' yā mar 'áámá 'āā ntéé cuuvi nadin'nú'u yā. Ní 'āā cané nguū'n' na libro ye'n'e yā ní chíichi cané tan'dúúca 'áámá sello. 'Tíicā nduudu miin': Señor Jesucristo ye'n'e yú deenú yā du'u 'i'in'yān chi ye'n'e yā. Níicú nducyaaca 'i'in'yān chi nga'n'á yā chi ye'n'e Señor ye'n'e yú cané chi diví yā ye'n'e nuu'ndi.

²⁰ Taachi ca'n'á yú cuaa'n cheeti va'ai chí ch'ete taavi ca n'diichi yú nguée dáma'n platos ndúúcu 'cuutu ye'n'e 'diin'nguaa'n o 'diin'nguee naati n'diichi yú ntúūn' 'cuutu ye'n'e yā'n'á ní ye'n'e íncheetí. Nduuvi 'cuutu 'i'in'yān cuta'a yā cáávā ntiin'yu'n' especiales ní ná'n'á 'cuutu ní 'i'in'yān sta'a yā chi 'cuí yā cosas chi nguée dichí'v'e. ²¹ Ní taachi 'aama yú ne'n'e yú diin' yú ntiin'yu'n' ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú canee chi 'cuētinéé n'daacā yú ní diví yú ye'n'e tanducue'n'e chi nguée dichí'v'e. 'Tíicā diin' yú maa'n níicú cuuvi diin' yú 'āā de'ē nuu'n' ntiin'yu'n' chi n'daacā.

²² 'Tiicā ntúūn. Dii, Timoteo, diví di ye'n'e vicios ye'n'e sa'n'á n'gaiyā. Cuné di n'daacā ní diin' di tanducue'n'e chi n'daacā. Cu'téenu ca di Ndyuūs, din'e'n' di nducyaaca 'i'in'yān, ní cuné di ndúúcu vaadí 'diin' ndúúcu nducyaáca 'i'in'yān chi Ndyuūs nadideev'e yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā. Ní maa'n ní nga'n'angua'a yā ndúúcu 'i'in'yān chi ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú. ²³ Ní dii, Timoteo, nguée diin' di cuenta ye'n'e 'i'in'yān chi n'dee n'dái ne'n'e yā caa'n'má'n yā ndúúcu dii ndúúcu nduudu chi zonga caati nguē déenu yā. 'Áā déenu di chi naachi 'cuiin' nduudu miin' ní ndaacā vaadí 'caa'va. ²⁴ Deenu di chi mar 'áámá 'i'in'yān chi dichí'v'e Señor Jesucristo ye'n'e yú nguée cané chi 'cuu'má'n

yā ndúúcu 'i'in'yān naati canéé chí ndíícúu" yā ndúúcu nducyaaca 'i'in'yā. Ní canee chí ngí'cuee" n'dáácá yā. Ní canee chí dii" yā tanducué"ē ndúúcu paciencia. ²⁵ Ní canee chí díi" di componer 'i'in'yān chí yáádi'yāa ndúúcu núu"má"n staaava ye"ē di. Ní 'i'in'yān mií" canee chí cūnee ngiinú yā chí Ndyuūs n'dáa" yā vida ye"ē 'i'in'yān rebelde caati cuuvi deenú yā nduudu chí cuaacu. ²⁶ Tíicā ní 'i'in'yān s'ee" canéé yā tan'dúúca chí cyaadú yā níicú cuayiivi ní canduuchí yā ní 'íicú cuuvi ngeenú yā tan'duucá chí dii" yā cuán'ai yā ye"ē trampa ye"ē yáá"n'guinúu". Ní nguéé preso yā ye"ē yáá"n'guinúu" chí yáá"n'guinúu" cuuvi dii" sa chíi" chí ne"ē sa nduucú yā. Ní maa" ní 'i'in'yān cuuvi dii" yā chíi" chí ne"ē Ndyuūs.

3

Tan'dúúca chí 'i'in'yān ca"á yā dii" yā ngu-uvi chí cúchíi

¹ Dii, Timoteo canee chí déenu ntúu" di chuú. Nguuvi chí cuchíi véé cosas chí ngí"i. ² 'i'in'yān ní ne"é yā maán" yā 'i'in'yān ní diné"ē taavi yā tuúmi. Ní caa"má"n yā chí neené n'geete maa" yā ní nacadíínuu" yā chí neené n'daacá maán" yā, ní nguéé n'daacá dináa" yā ye"ē taná"ā 'i'in'yān. Ní ngii taan" yā contra ye"ē Ndyuūs. Ní nguéé n'giindiveé" yā ye"ē chíidá yā ndúúcu chēcú yā. Ní nguéé nga"ā yā 'tíicā: N'dii Ndyuūs, gracias. Ní nguéé n'giindiveé" yā ye"ē nduudu cuaacu ye"ē Ndyuūs. ³ Ní nguéé diné"ē yā 'i'in'yān tan'dúúca chí canéé chí dine"é yā 'i'in'yān, ndíi nguéé ndúu ya'ái 'i'inú yā 'i'in'yān. Caa"má"n yā nuu"ndi ye"ē 'i'in'yān ní nguéé 'tíicā. Ní nguéé dii" yā chí n'daacá caati ne"é yā ca"á yā ndúúcu n'daataá ó sa"ā chí nguéé ye"é yā. Ní neené taan" yā. Ní nguéé cuuvi n'díichí yā cosa chí n'daacá. ⁴ Néené ne"ē yā vaadi 'caa'va ndúúcu 'i'in'yān. Nguéé 'va'a yā 'āa de'ē núu" chí dii" yā ndúúcu 'i'in'yān Ní neené nadacadíínuu" yā chí n'deéve maán" yā. Néené ne"ē yā dii" yā taanduvéé vicio chí véé i"i'yeer"di' cúu. Ní nguéé nadacadíínuu" yā ye"ē Ndyuūs. ⁵ Néené n'gi"i yā chí i'téenu yā Ndyuūs naati nguéé dii" yā chíi" chí nga"ā nduudu cuaacu ye"ē Ndyuūs. Díi, Timoteo, diví di ye"ē 'i'in'yān chí 'tíicā.

⁶ Caati ná"ā sa"ā s'ee" ní nge"ē yā ndúu va'ai nduu va'ai ye"ē n'daataá chí nguéé dii" n'daacá yā. Ní ca'cuee" sa nduudu chí nguéé n'daacá. Ní n'daataa s'ee" nguéé cuuvi ndaacadaamí yā ye"ē nuu"ndi ye"é yā. ⁷ N'daataa s'ee" ní nguuvi nguuvi n'gee" yā nduudu mií" naati nguéé cuuvi tuumicadíínuu" yā nduudu mií". ⁸ Ní 'i'in'yān s'ee" chí dii" 'tíicā ní contra ye"ē nduudu cuaacu ye"ē Ndyuūs. Ní tan'dúúca chí dii" sa"ā ngaatúu Janes ndúúcu Jambres taachi contra ye"ē Moisés tiempo chí 'āa chó'ōo,

'tíicā maa" ní 'i'in'yān s'ee" nguéé n'daacá nadicadíínuu" yā. Ní nguéé cuaacu chí i'téenu yā Ndyuūs. ⁹ Ní 'i'in'yān s'ee" nguéé cuuvi 'cuee" cá yā caati nducyaaca 'i'in'yān deenú yā táácá idií" 'i'in'yān s'ee" chí tonto yā tan'dúúca chí 'tíicā ntúu" deenú nducyaaca 'i'in'yān taacá chí dii" ngaatúu Janes ndúúcu Jambres tiempo chí 'āa chó'ōo.

Cuáa" ná ch'iinu ní Pablo dinguí" yā carta 'cúu ye"ē Timoteo

¹⁰ Díi, Timoteo, 'āa dii" di nducué"ē tan'dúúca chí chí'cuee" dii. Ní tan'dúúca chí 'úu canéé n'daacá, 'tíicā ntúu" cuneé di n'daacá. Ní dii" di tanducué"ē tan'dúúca chí 'úu dii" nducué"ē cááva chí i'teenu yú Ndyuūs. 'Tíicā dii" di. Ní i'téenu di tan'dúúca chí 'úu i'teenu. Ní ya'ai 'iinu di 'i'in'yān ní dine"ē di nducyaaca 'i'in'yān. Ní cucheé di ye"ē nducué"ē. Tan'dúúca chí dii" 'tíicā ntúu" dii" di. ¹¹ Ní deenu di tanducué"ē chí ch'eenú chíi cááva chí dii" 'i'in'yān nducú ní táácá chí ch'eenú na yáa" Antioquía ndúúcu yáa" Iconio ndúúcu yáa" Listra. Ní chicheé tanducué"ē chí ch'eenú chíi naati Señor Jesucristo ye"ē yú ní nadanguá"ai yā 'úu ye"ē nducué"ē chúu. ¹² Tíicā ní cuaacu. Nducyaaca 'i'in'yān chí ne"é yā 'cuetinéé n'daacá vida ye"ē yā cááva Jesucristo ní ca"á yā 'cuenú yā cuuvi. ¹³ Naati 'i'in'yā chí nguéé n'daacá ní nginnche"éi yā 'i'in'yān. Dach'ete dách'ete cá dii" yā. Ní nginnche"éi yā taná"ā 'i'in'yān ní ndíi maán" yā nginnche"éi yā 'i'in'yān.

¹⁴ Naati dii, Timoteo, canee n'daacá di ye"ē chí ch'ee" di caati cuaacu núu"nyú" chí deenu di chí cuaacu ní deenu di du'ú 'i'in'yān s'ee" chí chí'cuee" di 'túúca. ¹⁵ Ndíi taachi 'líi" dii chicadíínuu" di ye"ē nduudu ye"é Ndyuūs. Ní cááva nduudu mií" chí ca'cuee" di cuuvi cadíínuu" di táácá cuuvi ninguu"ái di cááva chí i'téenu di Señor Jesucristo. ¹⁶ Ní nducué"ē chí canéé nguú" na libro ye"é Ndyuūs cucááva Espíritu N'dai ye"ē Ndyuūs ní dichí'v'e chí ca'cuee" yú 'i'in'yān ní cuuvi yú 'i'in'yān chēc chí nguéé n'daacá chí dii" yā. Ní cuuvi yú 'i'in'yān táácá chí cuuvi din'daacá yā. Ní ca'cuee" yú táácá chí 'i'in'yān cuuvi 'cuetinéé n'daacá yā nanáa" Ndyuūs. ¹⁷ Caati 'i'in'yān chí ye"ē Ndyuūs ní dichí'v'e yā Ndyuūs ní cuuvi dii" yā nducué"ē ntii"nyu" chí n'daacá.

4

¹ 'Úu yaa'ví dii nanáa" Ndyuūs ní nanáa" Señor Jesucristo. 'i'in'yān mií" ca"á yā chí ndaa yā taama vmné"ē tan'dúúca rey. Ní ndaa yā ní dii" yā juzgar 'i'in'yān chí sduuchi ndúúcu 'i'in'yān chí 'āa n'dii caati nga"ā ntii"nyú" yā ye"ē nducué"ē naachi nga"ā ntii"nyú" yā. ² Ní 'úu yaa'ví dii chí nga"ā di nduudu cuaacu ye"ē Cristo nanáa" 'i'in'yān.

Ní caaⁿmaⁿ di nducueⁿē tiempo chi cuuvi diiⁿ di ní 'aara chi tiempo chi nguéeⁿ cuuvi diiⁿ di ní diiⁿ di. Caaⁿmaⁿ yuudu di caati 'iiⁿyāⁿ cuuvi cuⁿtéenu yā. Ní caaⁿmaⁿ dí nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chi dinuunⁿdí yā chí 'āa ntééⁿ dinuunⁿdí yā 'tíicā. Ní caⁿ di consejo 'iiⁿyāⁿ, ní caⁿcueeⁿ di 'iiⁿyāⁿ. Ní diiⁿ di tanducueⁿē ndúúⁿcū n'dai, ní caⁿcueeⁿ di nduū 'cuaaⁿ.³ 'Tíicā diiⁿ di caati ndaa tiempo chi 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ 'caandiveeⁿ yā nduudu chí n'dai. Naati caⁿ'á yā inⁿnuúⁿ yā n'deeⁿ n'dái maestros chí caⁿcueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ tanⁿdúúⁿcā chí neⁿ'é yā 'caandiveeⁿ yā. Ní tanⁿdúúⁿcā vaanicadiiⁿnuⁿ yēⁿ'e maáⁿ yā 'tíicā neⁿ'e yā chí caⁿcueeⁿ yā.⁴ Ní ndaacadaamí yā yēⁿ'e nduudu cuaacu ní nguéeⁿ 'caandiveeⁿ yā yēⁿ'e. Ní 'caandiveeⁿ yā cuentos chí nguéeⁿ n'daacā.⁵ Naati diiⁿ ní canee chí candēⁿ di cuidado yēⁿ'e tanducueⁿē dēduⁿ'u tanducueⁿē tiempo. Ní cuchēⁿ di yēⁿ'e nducueⁿē chí 'cueenu di cuuvi. Diiⁿ di ntiⁿnyuⁿ yēⁿ'e Ndyuūs ní caaⁿ'maⁿ di nduudu yēⁿ'e Ndyuūs chí diiⁿ chí nguaⁿ'āi 'iiⁿyāⁿ. Canéⁿ chí diiⁿ di cumplir ntiⁿnyuⁿ chí Ndyuūs tee yā dii.

⁶ 'Úú deenú chí caⁿ'á vida yēⁿ'e cáavā Cristo ní 'iiⁿyāⁿ caⁿ'á yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. 'Áa canéⁿ iiⁿ'nuuⁿ nguuví chí 'cuúvī. ⁷ Naati deenú chí diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yēⁿ'e tanⁿdúúⁿcā 'áamá soldado chí idiⁿ sa caandaá n'daacā. 'Tíicā diiⁿ. Ch'iinú ntiⁿnyuⁿ yēⁿ'e ní 'áamá canéⁿ n'daacā ndúúⁿcū chí i'teenú yēⁿ'e Ndyuūs. ⁸ Cáavā chuū cunee ngiinú 'aama corona chí Señor Jesucristo chí juez chí diiⁿ nducueⁿē chí cuaacu, caⁿ'á yā chí téé yā 'úú ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ chí yēⁿ'e yā, 'iiⁿyāⁿ s'een chí n'daacā idiⁿ yā. 'Tíicā cuuvi nguuví chí Cristo ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. Ní nguéeⁿ téé yā corona dámaāⁿ 'úú naati caⁿ'á yā corona nducyáacá 'iiⁿyāⁿ chí neⁿ'é yā Jesucristo ní cūnee ngiinú yā Jesucristo ní neⁿ'é yā chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe.

Pablo caⁿ'á yā instrucciones caⁿ'áamá caⁿ'aama 'iiⁿyāⁿ

⁹ Dii, Timoteo, diiⁿ núúⁿ yiiⁿ'nu di chí chíi di n'diichi di 'úú. ¹⁰ Saⁿ'á Demas miiⁿ ní ndaacadaamí sá yēⁿ'e 'úú caati neⁿ'e ca sa cosas chí véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní cheⁿ'ē sa yāāⁿ Tesalónica. Saⁿ'á Cresente cheⁿ'ē sa yāⁿ'āa Galacia ní saⁿ'á Tito cheⁿ'ē sa yāⁿ'āa Dalmacia. ¹¹ Dámaāⁿ Lucas canee sa nduucú maaⁿ. Ní yaaⁿ'vi di Marcos chí caⁿ'a sa ndúúⁿcū dii. Ní candēⁿ di sáⁿ'ā ndúúⁿcū di caati Marcos cuuvi cunnee ca sá 'úú na ntiⁿnyuⁿ chí diiⁿ. ¹² 'Úú 'āa dichoⁿ 'ó saⁿ'á Tíquico na yāāⁿ Efeso. ¹³ Ní taachi cuchii di, nandēⁿ di cotón yēⁿ'e chí s'neéⁿ na vaacu saⁿ'á Carpo na yāāⁿ Troas. Nandēⁿ di ntúūⁿ libros yēⁿ'e ndúúⁿcū caaca chí neⁿ'e niiⁿ'nyúⁿ.

¹⁴ Saⁿ'á Alejandro chí 'viichi cūú ní nééⁿé n'deeⁿ cosas chí nguéeⁿ n'daacā diiⁿ sa nduucú. Ndyuūs caⁿ'á yā nadíⁿ've yā saⁿ'á caavā

tanducueⁿē chí nguēⁿ n'daacā diiⁿ sa nduucú. ¹⁵ Cundēⁿ di cuidado yēⁿ'e saⁿ'á miiⁿ caati neenéⁿ taaⁿ ngaⁿ'a sa yēⁿ'e chí ngiⁿ'cueeⁿ yúⁿ ti contra yēⁿ'e chí ngiⁿ'cueeⁿ yúⁿ.

¹⁶ Vmnááⁿ vmaaaⁿ taachi 'úú cheⁿ'é nanaaⁿ juez mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ cheⁿ'e yā nduucú naati nducyaaaca 'iiⁿyāⁿ diví yā yēⁿ'e 'úú. 'Úú ngiicá nanááⁿ Ndyuūs chí nadachⁿ'ēcú yā nuuⁿ'ndí yēⁿ'e 'iisⁿ'ti. ¹⁷ Naati Señor nginneéⁿ yā 'úú ní téé yā fuerzas 'úú cáavā chí 'úú ngii ngaⁿ'á nduudu cuaacu yēⁿ'e yā nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ yēⁿ'e ndaata 'iiⁿyāⁿ Israel, nduudu chí diiⁿ chí nguaⁿ'āi 'iiⁿyāⁿ. Ní 'íicú nducueⁿē 'iiⁿyāⁿ s'een cuuvi 'caandiveeⁿ yā nduudu cuaacu yēⁿ'e Ndyuūs. Ní 'tíicā Señor yēⁿ'e yú nadanguaⁿ'ai yā 'úú yēⁿ'e 'iiⁿyāⁿ s'een. Ní chuū ní tanⁿdúúⁿcā chí ninguaⁿ'ai yā 'úú yēⁿ'e cheendi 'yáⁿ'yāaⁿ cuáⁿ'āa. 'Tíicā diiⁿ yā nduucú. ¹⁸ Níicú Señor Jesucristo ní nadanguaⁿ'ai yā 'úú yēⁿ'e tanducueⁿē cosas chí nguēⁿ n'daacā chí 'iiⁿyāⁿ neⁿ'é yā diiⁿ yā nduucú. Ní Señor Jesucristo candēⁿ yā cuidado yēⁿ'e vida yēⁿ'e chí cuuvi naⁿ'á na vaⁿ'ai cheⁿ'ti nguuví naachi ngaⁿ'a ntiⁿnyúⁿ yā. Señor Jesucristo miiⁿ ní dichⁿ'ēte yú 'iiⁿyāⁿ cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ. 'Tíicā.

'Cuiinú carta ndúúⁿcū saludos ndúúⁿcū vaadi n'dai yēⁿ'e Ndyuūs

¹⁹ Lado yēⁿ'e: N'dái yā ngaⁿ'á, caaⁿ'maⁿ di taⁿ'á Prisca ndúúⁿcū isaⁿ'á tá chí Aquila ndúúⁿcū 'iiⁿyāⁿ yēⁿ'e familia yēⁿ'e saⁿ'á Onesíforo. ²⁰ Saⁿ'á Erasto canee sá na yāāⁿ Corinto. Ní saⁿ'á Trófilo chí ngiitá sa, 'úú s'neéⁿ saⁿ'á na yāāⁿ Mileto. ²¹ Maaⁿ ní diiⁿ núúⁿ yiiⁿ'nu di cuchii di n'diichi di 'úú taachi 'āa 'cuéⁿ ndaa tiempo chí 'iiche. Saⁿ'á Eubulo ndúúⁿcū saⁿ'á Pudente ndúúⁿcū saⁿ'á Lino n'dúúⁿcū n'daataá Claudia ndúúⁿcū nducyaaaca viⁿ'i yú: N'dái ndísⁿ'ti ngaⁿ'á yā.

²² Neⁿ'é chí Señor Jesucristo yēⁿ'e yú canéⁿ yā ndúúⁿcū dii hermano yēⁿ'e níicú Ndyuūs téé yā dii yēⁿ'e nducueⁿē chí n'dai yēⁿ'e yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YE'N'E SA'N'Ā TITO

¹ 'Úú Pablo chi apóstol ye'n'é Señor Jesucristo ní diin'ntii'nyu' ye'n'é Ndyuūs. Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi cuuvi innéé 'i'in'yān s'ee' chi Ndyuūs nndeεεε yā chi cuuvi ye'n'é yā 'i'in'yān s'ee' caati cu'teenú cá yā ye'n'e religión ye'n'e yú. ² Ní cūnee ngiinú yā ndúúú s'uuú' chi Ndyuūs téé yā vida cue'n'e daā'ma' s'uuú' chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā 'i'in'yān chi ye'n'e yā vmnáān vmnaa' chi 'āa cuéé cūnee i'nyee'dí cūū. Ndyuūs mii' ní nguéé cuuvi caa'n'mā yā nduudu yaadi. ³ Ní taachi ndaa tiempo chi ne'n'e Ndyuūs, Ndyuūs chí'i' yā nduudu cuaacu ye'n'é yā cucáávā 'i'in'yān chi nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é yā. Maa'n ní Ndyuūs ye'n'e yú chi nadangua'n'ai yā s'uuú' dichó'o yā 'úú chi nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'é yā. ⁴ Maa'n ní dinguún carta cūū ye'n'e dii, Tito. Ní cuaacu ní'nyú' díí ní tan'dúúú dáiyá chi nga'n'a nduudu cuaacu nanáān dii, nduudu chí i'teenú yú. Ne'n'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúú Señor Jesucristo ye'n'e yú chi nadangua'n'ai yā s'uuú' itée yā dii nducué'n'é chi n'dai taavi ye'n'é yā ní ya'ai 'iinu yā dii. Ní tan'dúúú chí ya'ai 'iinú Ndyuūs 'i'in'yān 'tiicá ntúū' dii' dí. Ní Ndyuūs téé yā dii vaadi 'diiin' ye'n'é yā.

Ntii'nyu' ye'n'e Tito na yá'n'āa Creta

⁵ Ní cáávā nti'nyu' chi canee chí dii' di 'úú chí'neé' dii na isla Creta. Canéé chí dicuaacú di cosas chí nguεε n'daacā. Ní cu'nee' dí 'i'in'yān n'geεε chí nga'n'a nti'nyú' yā ye'n'e nducué'n'é yaācú na 'áámá' áámá ciudad. 'Úú dichó'o dii chí dii' di nti'nyu' cūū. ⁶ Ní 'i'in'yān chí ndεεε dí canee chí 'cuεεtinéé n'daacā yā manera chí nguéé cuuvi caa'n'ma' tanā'n' 'i'in'yān chí véé nuu'ndi ye'n'é yā. Ní véé 'áámá núu' n'daataa ye'n'e yā. Ní dáiyá yā canéé chí i'téenu yā Ndyuūs, ní nguéé da'caiyāa chí traveso yā chí nguéé n'daacā idiin' yā, ní nguéé da'caiyāa chí yaadi'yāa. ⁷ 'I'in'yān chí dii' yā nti'nyu' ye'n'é Ndyuūs canee chí candεε yā cuidado ye'n'e nti'nyu' ye'n'é Ndyuūs. Ní cáávā chuū 'i'in'yān s'ee' canee chí 'cuεεtinéé n'daacā yā. Nguéé cuuvi 'i'in'yān chí necio yā, ní nguéé 'i'in'yān chí nduuví taān yā, ndíí nguéé ndúú 'i'in'yān chí ngii cuu'ví yā va ní in'nuu' yā vaadi 'caa'va. Ní nguéé cuuvi 'i'in'yān chí ne'n'é yā dii' yā ganar tuūm' cáávā nti'nyu' chí dii' yā chí nguéé n'daacā. ⁸ Naati 'tíicá canee chí dii' yā. Canéé chí dii' yā recibir na vaacú yā 'i'in'yān chí canúú' yúúni. Canéé chí ne'n'e yā chí din'daacā yā ní n'daacā nadacadínnu' yā ye'n'e nducué'n'é chí ca'n'a yā dii' yā, ní dii' yā chíi' chí cuaacu. Ní dεεε vida ye'n'e yā, ní nguéé canee chí taamā yā ca'a yā consejo 'i'in'yān'. ⁹ Ní cundéé n'daacā yā nduudu

cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí ch'ee'n' yā ní 'tíicá cuuvi ca'cueé' yā nduudu cuaacu mii'. Ní cuuvi dii' yā cuchéé yā ndúúú 'i'in'yān chí contra ye'n'e nduudu cuaacu ní cuuvi chí'i' yā 'i'in'yān s'ee' chí nduudu cuaacu mii' ní cuaacu.

¹⁰ Neene n'dái 'i'in'yān nguaan 'i'in'yān judíos s'ee' nguéé ne'n'e yā cu'téenu yā nduudu cuaacu mii'. 'I'in'yān s'ee' nga'n'a yā cosas chí nguéé dichí'vé ní nginnche'ei' yā 'i'in'yān'. ¹¹ Canee chí dii' yú chí 'i'in'yān s'ee' nguéé cuuvi candεε yā nduudu ye'n'é yā caati ndástan'a yā vaadi cadínnu' ye'n'é 'i'in'yān'. Ní dii' yā chí nducyaaca 'i'in'yān ye'n'e 'áámá va'āi ye'n'e táámá va'āi cu'téenu yā nduudu ye'n'é yā. Ní ngi'cueé' yā cosas chí nguéé n'daacā cucáávā chí ne'n'é yā dii' yā ganar tuūm' manera chí nguéé n'daacā.

¹² Ní 'áámá sa'n'ā ye'n'e isla Creta chí profeta ye'n'e yāān mii' nga'n'a sa 'túúca ye'n'e 'i'in'yān ye'n'e yāān vaacú sa. Nga'n'a sa chí 'i'in'yān ye'n'e yāān Creta ní néené yaadi yā, ní néené táán yā, ní néené 'daan'dí yā, ní néené n'deé nge'e yā. ¹³ Ní sa'n'ā mii' ní nga'n'a sa nduudu cuaacu ye'n'e 'i'in'yān'. Níicú cáávā chuū canee chí yaa'ví dii' 'i'in'yān s'ee' ndúúú nduudu chεεchi caati cuuvi cu'téenu n'daacā yā nduudu cuaacu mii'. ¹⁴ Ní nguéé dii' yā cuenta ye'n'e nduudu ye'n'e 'i'in'yān judíos chí nginnche'ei' yā 'i'in'yān ndúúú nduudu chí maān yā nadacadínnu' yā ní nga'n'a yā. Ndíí nguéé n'giindiveé' yā orden chí nga'n'a 'i'in'yān s'ee' chí ndaacadaamí yā ye'n'e nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs.

¹⁵ Ní 'i'in'yān chí Ndyuūs didεεvé yā staava ye'n'é yā chí dεεε nacadínnu' yā dámaān ye'n'e dendu'ú chí dεεε ní sta'a yā nducué'n'é tan'dúúú chí dεεε. Naati 'i'in'yān chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs nadacadínnu' yā ye'n'e cosas chí nguéé n'daacā. Ní mar 'áámá cosa ní nguéé dεεε ye'n'e 'i'in'yān mii'. 'Tiicá ntúū' ní vaanicadínnu' ye'n'é yā ní nguéé dεεε. Ní nducué'n'é chí véé na staava ye'n'é yā ní nguéé dεεε. Ndíí nguéé ndúú chí inadacadínnu' yā chí dεεε. ¹⁶ 'I'in'yān s'ee' nga'n'a yā chí n'díichí yā Ndyuūs naati dendu'ú chí dii' yā chí'i' chí nguéé cuaacu. 'I'in'yān s'ee' nguéé ne'n'e yā 'i'in'yān ní nguéé ne'n'e yā dii' yā chí nga'n'a 'i'in'yān'. Nguéé n'daacā yā. Ní nguéé dichí'vé chí dii' yā mar 'áámá cosa chí n'daacā.

2

Canéé chí ca'cueé' dii' dendu'ú chí cuaacu

¹ Díí, Tito, nducué'n'é chí caa'n'ma' di canee chí caa'n'ma' di ndúúú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. ² Yaa'vi di sa'n'a ndíicú chí nga'n'a nti'nyu' ye'n'e yaacú naachi 'i'in'yān i'téenu yā Jesucristo chí canéé chí serio yā. Ní canéé chí nadacadínnu' yā n'dai ní nguéé dii' yā dendu'ú chí nguεε n'daacā. Canéé chí cu'téenu yā dámaān nduudu cuaacu ye'n'é

Ndyuüs ní diné'e yā nducyaaca 'i'in'yān. Ní canéé chi cuché'e yā ye'n'e nducué'n'e ndúú'cū paciencia. ³ 'Tiicá ntúūn yaa'vi di n'daataa s'ee'n chí nge'n'e yā na yaācū ye'n'é 'i'in'yā chí i'téenu yā Jesucristo chí 'cuēetinéé n'daaca yā tan'dúú'cā 'i'in'yān de'εve chí ye'n'é Ndyuūs. Nguéé caa'n'mán yā ye'n'é mar 'áámá 'i'in'yān chí nduudu yaadi ní nguéé cuu'ví yā va. Ní canee chí dii'n n'daacá yā caati tanán'ā 'i'in'yān cuuvi cuta'á yā ejemplo ye'n'é n'daataá s'ee'n. ⁴ Ní 'í'cú cuuvi ca'cuee'n yā tanán'ā n'daataá da'cáiyā tan'dúú'cā chí canéé chí diné'e yā isa'n'ā ye'n'é yā ní diné'e ntúūn yā daiya yā. ⁵ Ní n'daataa s'ee'n cuuvi nadacádíinuun yā che'ε chí n'daacá ní dii'n yā chuū. Ní dii'n yā nducué'n'e chí ne'n'e Ndyuūs. Ní din'dai cá yā na vaacú yā ní n'giindivee'n yā isa'n'ā ye'n'é yā. 'Tíicá ní mar 'áámá 'i'in'yān nguéé cuuvi cunncaá caa'n'man yā ye'n'é nduudu ye'n'é Ndyuūs.

⁶ 'Tiicá ntúūn yaa'vi di sa'n'ā n'gaiyāa chí nadacádíinuun yā n'daacá vmnaa'n chí dii'n yā de'ε vεε. ⁷ Ní díi, Tito, dii'n di n'daacá nducué'n'e chí dii'n di ní 'í'cú 'i'in'yān cuuvi cuta'á yā vida ye'n'é di tan'dúú'cā 'áámá ejemplo. Ní taachi ca'cuee'n di 'i'in'yān, dii'n di ndúú'cū núú'mán staava ye'n'é di ní canee di serio di. ⁸ Ní ca'cuee'n di ndúú'cū nduudu chí n'daacá ní 'iicu mar 'áámá 'i'in'yān nguéé cuuvi caa'n'mán yā de'ε vεε ye'n'é chí nga'n'ā di. Ní 'i'in'yān chí contra ye'n'é di cuuvi 'cuinaán yā caati nguéé cuuvi caa'n'mán yā mar 'áámá contra ye'n'é di.

⁹ Ní yaa'vi díi 'i'in'yān chí 'áámá canee chí dii'n yā ntii'nyuun, canéé chí n'giindivee'n yā nducué'n'e ye'n'é 'iivi yā. Ní cunee yíinú yā ye'n'e nducué'n'e ye'n'é 'iivi yā. Ní nguéé canee chí nguεεcúta'n'ā yā ye'n'é 'iivi yā. ¹⁰ Ní nguéé canéé chí diduucú yā ye'n'é 'iivi yā naati canee chí dii'n n'daacá yā ndúú'cū 'iivi yā ní ch'i'n'í yā chí dámaān dii'n yā cosas chí n'daacá cáávā 'iivi yā. Ní 'í'cú ndúú'cū nducué'n'e chí dii'n yā cuuvi ch'i'n'í yā 'iivi yā ní 'iivi yā cuuvi caa'n'man n'daacá yā ye'n'é nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí nanguan'āi yú.

¹¹ Ndyuūs chí'i'n'í yā chí díne'n'e yā nducyaaca 'i'in'yān. Ní chí'i'n'í yā vaadi n'dai taavi ye'n'é yā caati cuuvi nadanguán'ai yā nducyaaca 'i'in'yān. ¹² Ní'cú vaadi n'dai taavi ye'n'é Ndyuūs ngi'cuee'n s'uuú' chí canee chí divíi yú ye'n'e nducué'n'e chí nguεε n'daacá ndúú'cū nducué'n'e vicio chí vεé i'n'yee'dí 'cūū chí ne'n'e yú dii'n yú. Ní canee chí nadacádíinuun yú n'daacá ye'n'e nducué'n'e vmnáán chí dii'n yú. Ní 'cuēetinéé n'daaca yú ní dii'n yú tanducué'n'e chí ne'n'e Ndyuūs 'naa' chí canee yú i'n'yee'dí 'cūū. ¹³ Ní vaadi n'dai taavi ye'n'é Ndyuūs ngi'cuee'n s'uuú' chí 'cuēetinéé n'gii'nu yú nguuví ch'εete taachi Cristo dii'n yā cumplir nduudu chí nga'n'ā yā. Ní taama vmné'n'ée ndaa ntúūn Jesucristo ye'n'e yú chí Ndyuūs chí ch'εete taavi ca

chí nadanguán'ai yā s'uuú'. ¹⁴ Ní ca'á yā vida ye'n'e maán yā chí ch'i'i yā cáávā s'uuú' chí nadanguán'ai yā s'uuú' ye'n'e nducué'n'e nuu'ndi ye'n'é yú. Ní nadide'εv'ε yā s'uuú' ye'n'e nducué'n'e nuu'ndi chí dii'n yú chí cuuvi ye'n'é yā s'uuú'. Ní 'í'cú 'áámá cunee yú dii'n yú ntii'nyuun chí n'daacá.

¹⁵ Nducué'n'e chuū ní canee chí ca'cuee'n di. Ní ca'a di orden tí dii tan'dúú'cā 'i'in'ntyé'n'e dii. Cunnee di 'i'in'yān chí dí'vaachí yā. Ca'a di consejo 'i'in'yān chí nguεε n'daacá idiin yā. Din'daacá di ye'n'e nducué'n'e caati mar 'áámá 'i'in'yān cuuvi cunncaá caa'n'mán yā ye'n'é di.

3

Ye'n'e chí canéé chí dii'n 'i'in'yān chí i'téenu yā Señor Jesucristo ye'n'e yú

¹ Cúúv'í díi 'i'in'yān chí i'téenu yā Señor Jesucristo chí n'gaacu yā chí canéé maa'n poder ye'n'e gobernador ndúú'cū tanán'ā 'i'in'ntyé'n'e ní canee chí n'giindivee'n yā ye'n'e yā. Ní 'áā vεε yaán yā chí dii'n yā nducué'n'e ntii'nyuun chí n'daacá. ² Ní nguéé canéé chí caa'n'man taa' yā ye'n'e mar 'áámá 'i'in'yān. 'Tíicá canee chí 'cuēetinéé 'dii'n yā ndúú'cū 'i'in'yān ní din'dai yā ndúú'cū yā. Ní canéé chí chí'i'n'í yā tanán'ā 'i'in'yān ndúú'cū tanducué'n'e chí dii'n yā ndúú'cū yā chí maa' yā ndiicuun' yā.

³ 'Tiicá ntúūn s'uuú' tiempo chí chó'ōo taachi tonto yú ní nguéé n'giindivee'n yú nduudu ye'n'é Ndyuūs ní nguéé n'daacá idiin yú. Ní canee yú tan'dúú'cā sa'n'a esclavo caati ye'n'e chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú ní dii'n yú ndúú'cū nducué'n'e vicio ye'n'e chí vεé, 'tíicá dii'n yú. Ní dii'n taán yú, ní ne'n'e ca yú cosas tan'dúú'cā chí vεé ye'n'é tanán'ā 'i'in'yān. Ní nguéé ne'n'e yú 'i'in'yān. Ndíi nguéé ndúú ne'n'é yā s'uuú'. Ní nguéé ne'n'e yú 'aama yú taama yú. ⁴ Naati taachi Cristo chí n'dai taavi yā ní ne'n'é yā nducyaaca 'i'in'yān ndaa yā nanáan yú, Cristo chí nadanguán'ai yā s'uuú', ⁵ tuu'mi ní nadanguán'ai yā s'uuú'. Nguéé nadanguán'ai yā s'uuú' cáávā chí dii'n yú cosas chí n'daacá naati caati ya'āi 'i'inú yā s'uuú' ní nadanguán'ai yā s'uuú' caavā chí naa'nú yā s'uuú'. Ní chuū ne'n'e caa'n'man chí ch'iindiyaa'n yú ndúú'cū vida ngai cucáávā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní Espíritu miin tee yā s'uuú' 'áámá vida chí ngāi. ⁶ Ní 'tíicá cuuvi cucáávā Señor Jesucristo ye'n'e yú chí nadanguán'ai yā s'uuú', Ndyuūs tee yā núú'mán ch'εete Espíritu N'dai ye'n'e yā s'uuú'. ⁷ Ní cucáávā Ndyuūs ca'á yā nducué'n'e chí n'dai ye'n'é yā, dii'n yā chí s'uuú' nguεε 'i'in'yān nuu'ndi yú nanáan yā tí díde'εv'ε yā s'uuú'. Ní maa' ní dii'n yā aceptar s'uuú' ní ca'n'á yā chí téé yā s'uuú' vida cuen'e daā'man chí cuuvi ye'n'e yú. Ní cunee ngii'nuun yú vida 'cūū chí cuuvi ye'n'e yú.

⁸ Nduudú 'cūū chi nga"á ní nduudu cuaacu ní 'áámá cūnee. Ne"é chi diitū cunee di ndúúcū nduudu 'cūū ní diitu caa"ma" di va. Ní 'íicú nduudú 'cūū cūnee 'ii"yā" chi i'téenu yā Ndyuūs, ní 'ii"yā" s'ee" ca"á yā dii" yā ntii"nyu" chí n'daācā. Nduudú 'cūū ní n'daācā ní dichíí'vē 'ii"yā". ⁹ Nguéé cu'nee"vee" di nduudu chi nguéé dichíí'vē chi n'dee" n'dái chi n'guécúta"ā 'ii"yā". Ní nguéé cu'nee"vee" ca di nduudu chi canéé nguū" ye"e 'ii"yā" ye"e ndaata ye"e di. Ndíí nguéé ndúú cu'nee"vee" di ye"e 'ii"yā" chi nguū" yā ye"e nduudu ye"e ley. Nduudú 'cūū nguéé de"ē vēē ní nguéé dichíí'vē. Naati cu'nee"vee" cá di nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs.

¹⁰ Nduuti chi 'áámá 'ii"yā" dii" yā chi véé divisiones nguaa" 'ii"yā" ye"e yaācū ye"e 'ii"yā" chi i'téenu yā Cristo, yaa"vi di 'ii"yā" mii" 'áámá cuuvi o 'uūvī cuuvi. Ní ndúúti chi nguéé n'giindiveén yā ye"e di tuu"mi ní tun'dáa di 'ii"yā" mii" ye"e yaācū. ¹¹ Deenu di chi 'ii"yā" mii" nguéé n'daācā vaanicadiínū" ye"e yā ní dinuu"ndi yā. Ní nuu"ndi chi dii" yā ní caa"ma" chi conde-nado yā.

Pablo ca'cueé" yā Tito ye"e chi canee chi dii" yā

¹² Taachi dicho'ó hermano Artemas o hermano Tíquico nanáá" di, dii" di chi dii"núú" yii"nu di chí di naachi canéé na yāā" Nicópolis caati ne"é cūneé yāā" mii" tiempo chi 'iiche. ¹³ Cunnee di Zenas chi abogado ndúúcū Apolos chi ca"á yā na yúúni. Ní ca'a di 'ii"yā" s'uu" nducué"ē necesidades ye"é yā cáāvā viaje ye"é yā caati nguéé dii" yā falta mar 'áámá. ¹⁴ Ní yaa"vi di hermanos ye"e yú chi i'téenu yā Jesucristo chí 'cuee" yā taacā chi canee chi din'daācā yā nducué"ē tiempo ní cunneé yā 'ii"yā" chí véé necesidades ye"e yā caati 'tíicā dichíí'vē vida ye"e yā.

'Cuiñū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadi n'dai ye"é Ndyuūs

¹⁵ Nducyaaca hermanos chi snée yā ndu-ucú: N'dai dii, ngā" a yā. Ní díi nga" a di: N'dai yā, nducyaaca 'ii"yā" chí i'téenu yā Ndyuūs, hermanos chí dine"e yú 'ii"yā". Ne"é chí Ndyuūs téé yā ndís'tiī nducué"ē chí n'dai taavi ye"é yā. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE SAⁿĀ FILEMÓN

¹ 'Úú Pablo, saⁿā chi canuúnⁿ vácūⁿ cááyā chi diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿē Jesucristo. ² 'Úú ndúúⁿcū hermano Timoteo idingúⁿ 'nū carta 'cūⁿ yeⁿē dii Filemón chi nééné neⁿe 'nū dii compañero yeⁿe yú viⁿ chi dáámá idiiⁿ yú ntiⁿnyuⁿ ndúúⁿcū viⁿ. ³ Ní idingúⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿe yaācū chi nduuvidaamá yā ná vaacu di ní yeⁿē hermana Apia ní yeⁿē hermano Arquipo chi diiⁿ sa luchar nduucúⁿ 'nū na ntiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū. ⁴ Neⁿe chi Ndyuūs chiida yú ndúúⁿcū Señor Jesucristo téé yā ndís'ti nducuéⁿē denduⁿū chi n'dai taavi yeⁿē yā ndúúⁿcū vaadiⁿ diiⁿ.

Filemón dinéⁿe yā 'iiⁿyāⁿ ni i'téenu yā Ndyuūs

⁴ Cuenⁿe daāⁿmaⁿ 'úú ca'á gracias Ndyuūs taachi n'gaacú yeⁿe di 'naaⁿ chi ngaⁿāngua'á. ⁵ Caati hermanos yeⁿe yú ngaⁿā yā yeⁿe di tan'dúúⁿcā chi neⁿe di Señor Jesucristo yeⁿe yú ndúúⁿcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi yeⁿē Jesucristo, ní tan'dúúⁿcā chi i'téenu di Señor Jesucristo. ⁶ 'Úú ngiicá Ndyuūs caava 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā caati candéⁿe di nduudu cuaacu yeⁿē Jesucristo nanáⁿ yā. Ní ngiicá chi cuuvi tuumicadiiⁿuuⁿ yā yeⁿe tanducuéⁿē chi n'daacá chi Jesucristo itée yā s'uuuⁿ. ⁷ Ní 'úú yeenu taavi ní véé 'viich'etiniⁿuuⁿ yeⁿē caati dinéⁿe di nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. Ní ca'a di consuelo 'iiⁿyāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs.

Pablo ngiicá yā 'áámá favor caavā esclavo Onésimo

⁸ 'Áará chi cuuvi dicho'ó orden yeⁿē di caati 'úú apóstol 'úú chí candéⁿe nduudu yeⁿē Ndyuūs, ⁹ naati neⁿē di'cuiitú dii cucááⁿvā chi neⁿe yú Cristo. 'Úú Pablo 'āā ndiicúⁿ maaⁿ ní canuúnⁿ vácūⁿ cucááⁿvā chi diiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿē Cristo. ¹⁰ Ní ngiicá 'áámá favor caavā Onésimo chi tan'dúúⁿcā daiyá cucááⁿvā chi i'téenu sa nduudu cuaacu yeⁿē Ndyuūs chi 'úú ngaⁿā taachi canuúnⁿ vácūⁿ.

¹¹ Tiempo chi chó'oo sán'a 'cūⁿ 'áámá esclavo yeⁿē di. Ní chéenū sa yeⁿē di. Ní nguéeⁿ de'ē véé dichíⁿvē sa dii naati maaⁿ ní dichíⁿvē sa dii tan'dúúⁿcā chi dichíⁿvē sa 'úú. ¹² 'Úú dicho'ó sán'a 'cūⁿ nanáⁿ dii. Dii ní 'cuáaⁿ di sán'a 'cūⁿ tan'dúúⁿcā chi maáⁿ 'úú. ¹³ 'Úú neⁿē chi cunee sa nduucú caati cuuvi sa dichíⁿvē sa 'úú lado yeⁿē di neⁿe chi canuúnⁿ vácūⁿ cucááⁿvā chi idiiⁿ ntiⁿnyuⁿ yeⁿē Ndyuūs. ¹⁴ Naati nguéeⁿ de'ē véé neⁿē chi a fuerza canee chi diiⁿ di nduuti chi nguéeⁿ neⁿe di. Naati neⁿē chi dii cunee yiīnū di. Neⁿē chi diiⁿ di 'áámá favor nduucú,

nguéeⁿ 'aama cosa chi di'cuiitú dii naati cosa chí maaⁿ di neⁿe di diiⁿ di. ¹⁵ Nééné diví sa yeⁿe di 'áámá tiempo nūⁿ caati cuuvi cuta'a di saⁿā 'cūⁿ chí dichíⁿvē sa dii cuenⁿe daāⁿmaⁿ. ¹⁶ Naati maaⁿ ní nguéeⁿ cuta'a di saⁿā 'cūⁿ tan'dúúⁿcā esclavo chí 'áámá cānee sa dichíⁿvē sa dii naati tan'dúúⁿcā chí 'aama saⁿā n'daacá ca, nguéeⁿ ti 'aama esclavo caati maaⁿ ní Onésimo 'cūⁿ 'áámá hermano yeⁿe yú chí neenē neⁿē 'nū. 'Úú neⁿē taavi hermano Onésimo naati dii canee chí dinéⁿe taavi ca di saⁿā. Nguéeⁿ dámaāⁿ chí saⁿā esclavo naati chí hermano yeⁿe yú ti saⁿā miiⁿ ntúūⁿ ní yeⁿē Señor Jesucristo yeⁿe yú.

¹⁷ Maaⁿ ní nduuti chí dii sta'a di 'úú chí compañero yeⁿe di tuu'mi ní 'cuaaⁿ di Onésimo tan'dúúⁿcā chí 'úú nūⁿ. ¹⁸ Ní nduuti chí véé chí nguéeⁿ n'daacá idiiⁿ sa ndúúⁿcū di o nduuti chí can'dícu sa yeⁿe di tuu'mi ní cu'neeⁿ di cuenta yeⁿē 'úú. ¹⁹ 'Úú maáⁿ idinguúⁿ carta yeⁿe di ndúúⁿcū ta'á ní ndúúⁿcū letra yeⁿē. 'Úú nadiⁿvē yeⁿē di. Nguéeⁿ canee chí 'cuuvi dii ti maaⁿ vida yeⁿē di can'dícu di yeⁿē cááyā chí caⁿā nduudu cuaacu yeⁿē di. ²⁰ Maaⁿ ní dii Filemón, di'cuiitú ca dii chí diiⁿ di favor 'cūⁿ nduucú chí 'cuaaⁿ di Onésimo caati s'uuuⁿ hermanos yeⁿe yú viⁿ cucááⁿvā chí i'téenu yú Señor Jesucristo. Téé di 'viich'etiniⁿuuⁿ na staava yeⁿē tan'dúúⁿcā hermano yeⁿe yú viⁿ chí yeⁿe Cristo.

²¹ Maaⁿ ní idinguúⁿ yeⁿē di ti seguro cāneé chí n'giindiveeⁿ di nduudu yeⁿē. 'Úú ní deenú chí idiiⁿ di ní n'daacá ca idiiⁿ di nguéeⁿ ti chí ngiicá dii. ²² Ní taachi 'úú ndaá cu'neeⁿ yaaⁿ di 'aama cuarto yeⁿē. Cunee ngiinú chí Ndyuūs caⁿā yā diiⁿ yā chíiⁿ chí ngaⁿā angua'á ní cááyā 'úú ní Ndyuūs neⁿe yā chí chíiⁿ ní n'diichi ndís'ti.

'Cuiinū carta ndúúⁿcū saludos ndúúⁿcū vaadiⁿ n'dai yeⁿe Jesucristo

²³ Saⁿā Epafraⁿ chí yeⁿē Jesucristo ní compañero yeⁿē ní canee sa vácūⁿ nduucú: N'dai di, ngaⁿā sa. ²⁴ Tiicá ntúūⁿ hermanos Marcos ndúúⁿcū Aristarco ndúúⁿcū Demas ndúúⁿcū Lucas, hermanos chí diiⁿ yā dáámá ntiⁿnyuⁿ nduucú: N'dai di, ngaⁿā yā.

²⁵ Neⁿē chí Señor Jesucristo yeⁿe yú téé yā vaadiⁿ n'dai yeⁿē yā nducyaaca ndís'ti. 'Tiicá cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ HEBREOS

*Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā chi caaⁿ'máⁿ
yā lado yeⁿ'é yā*

¹ Tiempo chi 'āā chό'ōo, Ndyuūs caⁿ'a yā n'deeē cūūvī tiempo ndúúūcū neenē n'deeē náāⁿ taachi profetas chi candēē yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'á yā lado yeⁿ'é yā. ² Ní maaⁿ ní tiempo 'cūū Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā Jesucristo chi ngaⁿ'á yā ndúúūcū s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ndúúūcū daiyá yā dīn'dái yā tanducuén^{'e} chi véē ní Ndyuūs ca^{'á} yā tanducuén^{'e} chi yeⁿ'é daiyá yā. ³ Ní daiyá Dendyuūs miiⁿ ní ngíⁿ gai yā yeⁿ'é chidēēvé n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní tan'dúúūcā Ndyuūs miiⁿ 'āā 'tiicā nuūⁿ daiyá yā. Daiyá yā ní ndúúūcū nduudu chi ngaⁿ'a yā, dīiⁿ yā chi tanducuén^{'e} dendu'ū snéē na lugar yeⁿ'é. Ní cuayīivi chi daiyá yā dīiⁿ yā chi nadach'ēēcū yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā tuu^{'m}i ní ch'iindí yā ná va'ai chēēti nguuvī na lado tá cuaacú chiidá yā chi lado yeⁿ'e honor. Ndyuūs miiⁿ ní poder chi ch'ēēte ca yeⁿ'é tanducuén^{'e} poder.

Daiya Ndyuūs ní ch'ēēte ca nguēē ti ángeles

⁴ Ní daiya Dendyuūs ní neenē ch'ēēte ca nguēē ti ángeles. Ní chi duuchí yā ndúúūcū chi véē yeⁿ'é yā ní neenē ch'ēēte ca nguēē ti ángeles. ⁵ Caati mar 'áámá vmné^{'ēē} nguēē caⁿ'a Ndyuūs ndúúūcū mar 'áámá ángel tan'dúúūcā chi ngaⁿ'a yā ndúúūcū daiyá yā Jesucristo:

Díi ní daiyá; maaⁿ ca^{'á} vida yeⁿ'é ní.

Ní nguēē caⁿ'a yā ndúúūcū mar 'áámá ángel 'tíicā:

'Úú ní chiida di 'úú; niicu díi ní daiyá dii.

⁶ Ní taachi Ndyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyaⁿ'á daiyá yā iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū ngaⁿ'a yā 'tíicā:

Nducyaaca ángeles yeⁿ'é Ndyuūs canéē chi dich'ēēte yā daiya Ndyuūs. ⁷ Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'e ángeles yeⁿ'e yā 'tíicā:

'Úú dīiⁿ chi ángeles yeⁿ'é ní tan'dúúūcā espíritu s'eeⁿ, 'tíicā yā. Ní dīiⁿ chi ángeles dichí'íve yā 'úú. Ní tan'dúúūcā 'áámá nguuchi yaⁿ'á 'tíicā ángeles yeⁿ'é. ⁸ Naati Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'e daiya yā Jesucristo 'tíicā:

Dii Ndyuūs, trono yeⁿ'e di ní 'áámá cūnee. Ní ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ di yeⁿ'é tanducuén^{'e} ndúúūcū vaadī cuaacu.

⁹ Dii ní ne^{'e} di cosas chi cuaacu, ní nguēē ne^{'e} di chēē chi nguēē cuaacu. Cucáāvā chuū Ndyuūs yeⁿ'e di chi chiida di ní tee yā dii vaadī yeenu taavi nguēē ti ca^{'á} yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é

ní. ¹⁰ 'Tiicā ntúūⁿ Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'é daiyá yā Jesucristo:

Díi, Señor, ndii cuááⁿ vmnaaⁿ s'núuⁿ di cimientō yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū, ní dīn'dái di nanguuvi ndúúūcū ta^{'a} di.

¹¹ Iⁿ'yeeⁿ'dī ndúúūcū nánguuvī ní dí'cuiinu naati díi 'áámá cūnee di. Ní tanducuén^{'e} chuū cuuvi ndiicūū tan'dúúūcā catecai yú, 'tíicā ndiicūū.

¹² Ní dīiⁿ ní n'cánnduu ní nducuén^{'e} tan'dúúūcā 'iiⁿ'yāⁿ dīiⁿ yā chí n'cánnduu yā catecai yā. Ní n'daaⁿ di nducuén^{'e} tan'dúúūcā 'iiⁿ'yāⁿ n'daaⁿ yā catecai yā. Naati dii Jesucristo daiyá Ndyuūs 'āā daamá nuūⁿ canee di nduuyu nduuyu. Ní 'áámá cūnee di cueⁿ'e daā^{'ma}. ¹³ Ndyuūs nguēē ca^{'á} yā mar 'áámá ángel mar 'áámá vmné^{'ēē} tan'dúúūcā chí ngii yā daiyá yā Jesucristo 'tíicā:

'Cuūndī di lado ta cuaacū ndíi 'úú dīiⁿ chi nducyaacá yā chí taāⁿ yā yeⁿ'é di canēē yā maaⁿ ca^{'á} di tan'dúúūcā 'áámá banco 'līi 'tíicā yā chí chēē dí yeⁿ'é yā. ¹⁴ Nducyaacá ángeles ní espíritu s'eeⁿ chí dīiⁿ yā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí inneē yā 'iiⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿ'dī 'cūū chí Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā.

2

Canéē chí dīiⁿ yú cuidado yeⁿ'e chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ

¹ Ní cucáāvā chí Cristo nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ canéē chí candēē yú cuidado yeⁿ'é nduudu cuaacu chí n'giindiveeⁿ yú ti nguēē iⁿ'neeⁿ yú cucáāvā nduudu chí n'daaⁿ ní maaⁿ ní nguēē caⁿ'a yú táámá yúúní. ² Nduudu cuaacu chí 'āā ngaⁿ'a ángeles ní nduudu chí ch'iⁿ'i nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cuaacu níⁿ'nyúⁿ chí nduudu cuaacu. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nguēē n'giindiveeⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ ní véē nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā 'āā cūnee yā na castigo caati 'tíicā cuuvi. ³ Ní maaⁿ ní 'tááacā cuuvi nanguaⁿ'āi s'uuúⁿ yeⁿ'e castigo nduuti chí nguēē dīiⁿ yú cuidado yeⁿ'e chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ? Vmnaáⁿ vmnaaⁿ Señor Jesucristo ngaⁿ'á yā chí nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Cuayīivi miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yā nduudu miiⁿ dīiⁿ yā chíⁿ'i yā s'uuúⁿ ndúúūcū pruebās chí nduudu miiⁿ ní nduudu cuaacu. ⁴ 'Tiicā ntúūⁿ tiempo maaⁿ Ndyuūs chíⁿ'i yā s'uuúⁿ chí cuaacu chí nduudu miiⁿ ní cuaacu caati dīiⁿ yā señas ndúúūcū vaadī n'giinu chí ch'ēēte. Ní chíⁿ'i yā poder yeⁿ'é yā ní dīiⁿ yā milagros. Ní ca^{'á} yā n'deeē n'dái ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e yā caati 'tíicā ne^{'e} yā dīiⁿ yā.

Jesucristo ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúūcā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dī

⁵ Ndyuūs nguée cuuvi s'neén yā chi ángeles miiⁿ ngaⁿ'a yā ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeē'dí chi cuayiiⁿ caⁿ'a yā din'dái yā. Ní yeⁿ'e iⁿ'yeē'dí miiⁿ chíⁿ chi ngaⁿ'a yú. ⁶ Nguée díⁿ yā 'tíicā. Ná libro yeⁿ'e Ndyuūs chí canée nguūⁿ ní 'áámá yā ngaⁿ'a yā 'tíicā:

N'dií, Ndyuūs, ¿d'é chi saⁿ'a s'eeⁿ chí snéé na iⁿ'yeē'dí 'cūū chí nan'gaacu nī yeⁿ'e sa? ¿D'é chí saⁿ'a s'eeⁿ chí snéé na iⁿ'yeē'dí 'cūū chí díⁿ nī cuidado yeⁿ'e saⁿ'a s'eeⁿ?

⁷ Ta 'lín tiempo nūⁿ n'dií, Ndyuūs, s'neén nī saⁿ'a Daiyá nī chí nguée ch'etē cá yā tan'dúúca ángeles. Ní teé nī saⁿ'a daiyá nī chí ch'etē yā ndúúcu honra yeⁿ'e yā tan'dúúca chí saⁿ'a rey 'tíicā yā. Ní chí'neén nī saⁿ'a miiⁿ chí caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ chí nadin'dái nī.

⁸ Ní s'neén nī tanducuéⁿ dendu'ū maaⁿ ta'a yā.

Ní 'tíicā rā va ti Ndyuūs s'neén yā tanducuéⁿ dendu'ū chí saⁿ'a miiⁿ caaⁿ'maⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e. Maaⁿ ní nguée inaaⁿ yú chí saⁿ'a miiⁿ ngaⁿ'a ntiíⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ. ⁹ Naati maaⁿ ní snaaⁿ yú chí Ndyuūs díⁿ yā chí Jesucristo nguée ch'etē yā tan'dúúca ángeles dúú'ví tiempo nūⁿ. Ní Ndyuūs neene ya'ai 'iinú yā 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeē'dí 'cūū chí neⁿ'e yā chí Jesucristo ch'ti yā lugar yeⁿ'e nducyaaca yú. Maaⁿ ní véé d'evé yeⁿ'e Jesucristo ní véé honra yeⁿ'e yā cucáavā chí ch'ti yā na cruz.

¹⁰ Ní Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿ dendu'ū ní díⁿ yā cuidado yeⁿ'e. Ní n'daacā díⁿ Ndyuūs taachi díⁿ chí Jesucristo miiⁿ ní saⁿ'a perfecto yā chí chiché yā yeⁿ'e nducuéⁿ chí n'geenu yā ngii. Ní Ndyuūs n'diichí yā chí n'daacā idiíⁿ yā. 'Tíicā díⁿ Ndyuūs caati cuuvi yeⁿ'e yā n'deeē n'dái daiyá yā. Ní cuuvi ca'a yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ parte chí cuuvi yeⁿ'e yā ndúúcu vaadi d'evé n'dai yeⁿ'e yā. Jesucristo ní saⁿ'a chí nadanguáⁿ'ai yā 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeē'dí 'cūū. ¹¹ Ní Jesucristo ní didev'é yā 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní 'iíⁿyāⁿ chí ndúúví d'evé yā ní tan'dúúca Jesucristo miiⁿ. Véé 'áámá nūⁿ chíida nducyaaca 'iíⁿyā. Cáavā chuū Jesucristo nguée 'cuinaáⁿ yā chí caaⁿ'maⁿ yā chí 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní v'í yā. ¹² Ní 'tíicā Jesucristo ngaⁿ'a yā ngii yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ ní canée nguūⁿ:

N'dií Ndyuūs, 'úú caaⁿ'maⁿ yeⁿ'e n'dií nanááⁿ hermanos yeⁿ'e ní caátá himnos chí cantos chí ngaⁿ'a chí ch'etē ní nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e ní taachi nduuvidaamá yā. ¹³ Taama vnnéⁿ'ee Jesucristo caⁿ'a yā 'tíicā:

'Úú ní canée confianza yeⁿ'e ndúúcu Ndyuūs.

Ní táámá caⁿ'a yā:

'Muⁿ canée ndúúcu daiyá chí Ndyuūs tee yā 'úú.

¹⁴ 'Tíicā, 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e 'áámá familia ní 'áámá yuutē yeⁿ'e yā ní 'áámá yuūⁿ ntúūⁿ va. Ní 'tíicā ntúūⁿ Jesucristo miiⁿ chí iindyáaⁿ yā ndúúcu cuerpo ndúúcu yuūⁿ tan'dúúca s'uuúⁿ. Ní 'tíicā ntúūⁿ Jesucristo ch'ti yā caati cuuvi dí'cuinú yā yááⁿ'nguiinūⁿ caavā chí díⁿ sa chí nducyaaca yú ní n'gii yú. ¹⁵ 'Tíicā ntúūⁿ Jesucristo díⁿ yā chí nguée 'va'a yú yeⁿ'e tiempo chí 'cuūvi yú. ¹⁶ Cuaacu chí Jesucristo nguée ndaá yā nanááⁿ ángeles chí chinnee yā ángeles naati nanááⁿ 'iíⁿyāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Abraham cáavā chí nadanguáⁿ'ai yā 'iíⁿyāⁿ. ¹⁷ Cáavā chuū Jesucristo canée chí chí iindyáaⁿ yā tan'dúúca nducyaaca hermanos yeⁿ'e yā ní 'íicú maáⁿ yā cuuvi cūnéé yā chíduú ch'etē ca chí 'áámá cānee yeⁿ'e ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ya'ai 'iinú yā 'iíⁿyāⁿ. Ní 'íicú cuuvi nadach'etē yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ ti nadí'v'e yā nducuéⁿ nuuⁿndi yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ. ¹⁸ Ní Jesucristo maáⁿ yā ch'eenú yā chí ní chiché yā taachi ndaá yááⁿ'nguiinūⁿ chí n'diichineeⁿ sa 'yā. Ní cáavā chuū maaⁿ ní Jesucristo cuuvi cūnee yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ taachi n'geenú yā ngii ní nadanguáⁿ'ai yā 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūⁿ taachi ndaa sa n'diichineeⁿ sa 'iíⁿyāⁿ s'eeⁿ.

3

Jesucristo ní ch'etē taavi cá yā nguée ti Moisés

¹ Ndís'tií, hermanos yeⁿ'e yú chí Cristo didev'é yā ní ndís'tií ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tií chí cuuvi yeⁿ'e yā. Maaⁿ ní nadicádínuuⁿ n'dai ní yeⁿ'e Jesucristo chí apóstol chí dichó'o Ndyuūs ti Jesucristo miiⁿ ní chíduú ch'etē cá yeⁿ'e 'iíⁿyāⁿ chí 'téenu yā Jesucristo tan'dúúca s'uuúⁿ. ² Jesucristo miiⁿ 'áámá canée yā ndúúcu Ndyuūs ní díⁿ yā tanducuéⁿ dendu'ū. Ní díⁿ yā tanducuéⁿ dendu'ū chí Ndyuūs dineⁿ'e yā. Ní tan'dúúca Moisés din'daacá yā ntiíⁿnyuⁿ chí Ndyuūs ca'a yā, 'tíicā ntúūⁿ Jesucristo din'daacá yā tanducuéⁿ ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e va'ai yeⁿ'e Ndyuūs chí Ndyuūs ca'a yā. ³ Ní 'áámá 'iíⁿyāⁿ chí din'dái yā 'aama va'ái ní ch'etē cá yā nguée ti va'ái miiⁿ. 'Tíicā Jesucristo ní ch'etē taavi cá yā nguée ti Moisés. ⁴ Deenu yú chí véé 'iíⁿyāⁿ chí din'dái yā ca'áámá cá'aama va'ái naati Ndyuūs din'dái yā nducuéⁿ dendu'ū chí véé. ⁵ Moisés miiⁿ dichí'v'e yā Ndyuūs ní n'dáaca taavi idiíⁿ sa ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e vaacu Ndyuūs. Ní Moisés díⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí caaⁿ'maⁿ yā cuayiiⁿ. ⁶ Naati Cristo chí daiyá Dendyuūs ní 'áámá díⁿ yā ntiíⁿnyuⁿ ti 'iíⁿyāⁿ ndií tiⁿ yā yeⁿ'e vaacu Dendyuūs. Ní s'uuúⁿ tan'dúúca vaacu Ndyuūs 'tíicā s'uuúⁿ nduuti chí canée

diitu yú ndúúcu chi i'teenu yú. Ní yeenu yú ndúúcu chi cuuvi ye'e yú ndíí tiempo chi 'cuúvi yú.

Véé tiempo chi ntaavi'tuunúu 'i'in'yā chi ye'e Ndyuūs

⁷ Ní chuū Espíritu N'dai ye'e Ndyuūs nga'a yā 'túúca naachi canéé nguū na libro ye'e Ndyuūs:

Maa'nguuví mii' nduuti chi ndís'tí 'caandiveé' nī nduudu ye'e Ndyuūs:

⁸ Nguéé dichéechí nī staava ye'e nī chí ditaá nī tan'dúúca chi dii' 'i'in'yā' tiempo chi 'āa chó'ōo taachi 'i'in'yā' s'ee' dii' yā n'diichineé' yā Ndyuūs ndúúcu nuu'ndi chi dii' yā na yā'āa cuu'má' naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yā'. ⁹ Ní Ndyuūs nga'a yā ngí yā 'i'in'yā':

Tiempo chi chó'ōo na yā'āa cuu'má' naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yā', 'i'in'yā' s'ee' ye'e ndaata ye'e nī n'diichinéé' ntúu' yā 'úú 'áará chí n'diichí yā nducué'ē chí 'úú dii' ndúúcu yā 'naa' chí 'uúvī ngéecu nduuyú.

¹⁰ Ní cáávā chuū 'úú, Ndyuūs, ditaá' ndúúcu 'i'in'yā' s'ee'. Ní 'túúca nga'a ngí 'i'in'yā' s'ee': Ndis'tí, nducué'ē tiempo nguéé n'daacā nadacadíinu' nī na staava ye'e nī. Ní nguéé n'diichí nī yúúni ye'e.

¹¹ Ní cáávā chí dii' 'i'in'yā' s'ee' 'úú ní nguéé canee yíinú ye'e yā ní ca'a 'túúca: Cuáácú chí 'i'in'yā' s'ee' nguéé cuuví ndaa yā naachi canéé chí ntaavi'tuunúu 'i'in'yā' ye'e ndaata ye'e nī.

¹² Maa' nī ndís'tí, hermanos ye'e, cundéé nī cuidado chí nguéé 'áamá ndís'tí chí nguéé n'daacā staava ye'e nī chí nguéé i'téenu nī ní nguéé diví nī ye'e Ndyuūs chí canduuchi.

¹³ Ní ndís'tí nī yaa'ví nī ví'i nī 'áamá nī taama nī nguuví nguuví taachi maa'nguuví ní 'íicú mar 'áamá ndís'tí nguéé dichéechí nī staava ye'e nī cáávā nuu'ndi chí nginche'ēi ndís'tí. ¹⁴ Ní véé 'áamá cuaa' ye'e yú ndúúcu Cristo nduuti chí s'uúu' nī 'áamá canee yú ndúúcu chí i'téenu yú vmnáa' vmnaa' ye'e Cristo ndíí tiempo chí 'cuúvi yú.

¹⁵ 'Tíicā canéé nguū na libro ye'e Ndyuūs:

Nguéé dichéechí nī staava ye'e nī chí ditaá nī tan'dúúca chí dii' 'i'in'yā' na yā'āa cuu'má' naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yā' tiempo chí chó'ōo taachi n'diichineé' yā 'úú chí Ndyuūs.

¹⁶ ¿Du'ú 'i'in'yā' chí ch'iindiveé' yā nduudu ye'e Ndyuūs ní cuayíivi nduvitaá' yā? 'Túúca dii' nducyaaca 'i'in'yā' chí cue'e yā ndúúcu Moisés ye'e yā'āa Egipto. Nducyaaca yā nduvitaá' yā. ¹⁷ ¿Du'ú 'i'in'yā' chí Ndyuūs nguéé yíinú yā nduucú yā

'uúvī ngéecu nduuyú? 'Túúca nguéé yíinú yā ndúúcu 'i'in'yā' chí dinuun'dí yā ní ch'í yā na yā'āa cuu'má' naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yā'. ¹⁸ ¿Du'ú 'i'in'yā' chí Ndyuūs nga'a yā caavā maa' chí duuchi yā chí 'i'in'yā' s'ee' nguéé cuuví cundaa yā lugar naachi ntaavi'tuunúu 'i'in'yā' ye'e yā? 'Túúca nga'a yā ye'e 'i'in'yā' chí nguéé n'giindiveé' yā nduudu ye'e yā. ¹⁹ Maa' ní deenu yú ti 'i'in'yā' s'ee' nguéé cuuví cundaa yā lugar ye'e Ndyuūs ti nguéé i'téenu yā Ndyuūs.

4

¹ Maa' ní Ndyuūs tee yā promesa s'uúu' chí cuuví cundaa yú lugar ye'e yā ní cuuví ntaavi'tuunúu' yú ndúúcu Ndyuūs. Canéé chí candéé yú cuidado caati 'aatí 'aama chéé ndis'tí nguéé cuuché nī tanducué'ē dendu'ú ní nguéé cuuví cundaa ní lugar mii'. ² Caati 'i'in'yā' ye'e Jesucristo ndéé yā nduudu cuaacu ye'e Jesucristo nanáa' s'uúu', 'tíicā ntúu' nanáa' 'i'in'yā' s'ee' chí ch'í yā na yā'āa cuu'má' naachi nguéé ch'etinéé 'i'in'yā'. Ní nguéé dichí'vē nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs nguaa' 'i'in'yā' s'ee' ti taachi ch'iindiveé' yā nduudu mii' nguéé s'téenu yā ye'e. ³ Naati s'uúu' chí i'teenu yú nduudu mii', s'uúu' ní cuuví ndaa yú naachi ca'a Ndyuūs chí ntaavi'tuunúu' yú ndúúcu yā. 'Tíicā nga'a' Ndyuūs na libro ye'e yā naachi canéé nguū:

Cáávā chí dii' 'i'in'yā' s'ee' 'úú nguéé yíinú ye'e yā. Ní cuaacú nga'a nduudu ndúúcu maáa' chí duuchi. Nguéé cuuvi ndaa yā nduucú na lugar ye'e naachi ntaavi'tuunúu'.

Ní Ndyuūs di'cuuinú yā ntii'nyu' ye'e yā taachi din'dái yā i'yeen'di 'cuú. ⁴ Ní 'áamá cuaa' ye'e libro ye'e Ndyuūs naachi canéé nguū ní nga'a ye'e ndíí chí ndéechē nguuví chí ntaavi'tuunúu' 'i'in'yā':

Ndyuūs ní ndíí chí ndéechē nguuví ntaavi'tuunúu' yā ye'e tanducué'ē ntii'nyu' ye'e yā. ⁵ Ní canee táamá vmné'ē na libro ye'e Ndyuūs 'tíicā:

'I'in'yā' s'ee' nguéé cuuví cundaa yā ní ntaavi'tuunúu' yā nduucú. ⁶ Maa' ní véé n'duuví 'i'in'yā' chí canéé chí cundaa yā na lugar naachi ntaavi'tuunúu' 'i'in'yā'. Naati 'i'in'yā' chí vmnáa' vmnaa' n'giindiveé' yā nduudu cuaacu mii' nguéé s'ndaa yā ti nguéé s'téenu yā Ndyuūs. ⁷ Taama vmné'ē Ndyuūs s'neé' yā 'áamá nguuví ní nga'a yā chí nguuví ní maa'nguuví. Ní Ndyuūs nga'a yā ye'e nduudu mii' cuayíivi taachí 'āa chó'ōo chuū. 'Áa 'naa' tiempo nguuví chí David nga'a sa ye'e. Ní 'tíicā

canéé nguūn na libro ye'né Ndyuūs ye'né nguuvi miin:

Maa⁸nguuvu nduuti chi ndís'tiī 'caandiveén nī nduudu chi Ndyuūs nga⁹á yā: Nguéé dich'echí nī staava ye'né nī. ⁸ Nī nduuti chí sa¹⁰á Josué chí sa¹¹á ndíi tiiin ye'né 'ii¹²yā Israel s'een cuuvi sa ca'a sa 'ii¹³yā Israel s'een chí ntaavi¹⁴tuunúu¹⁵ yā tuu'mi nī Ndyuūs nguéé canee chí caa¹⁶má¹⁷ yā taama vmné¹⁸ee ye'né táamá nguuvi. ⁹ Maa¹⁹ nī cáávā chuū véé chí ntaavi²⁰tuunúu²¹ 'ii²²yā²³ chí ye'né Ndyuūs. ¹⁰ Nī 'ii²⁴yā chí sndaá yā naachi Ndyuūs ntaavi²⁵tuunúu²⁶ yā 'āā ntéé idiin yā ntiinyu²⁷ tan'dúúca chí Ndyuūs 'āā ntéé idiin yā ntiinyu²⁸. ¹¹ Maa²⁹ nī canéé chí di'cuutu yú chí cuuvi cūndaá yú lugar naachi ntaavi³⁰tuunúu³¹ yú nī 'aatí taná³²á yú dii³³ yú chí nguéé i'téenu yú tan'dúúca 'ii³⁴yā³⁵ s'een chí nguéé chí'téenu yā.

¹² Nī nduudu cuaacu ye'né Ndyuūs nī canduuchi nī neené diitiinú. Nī véé ca 'caāi³⁶ ye'né nguéé ti 'áámá machete chí 'caāi³⁷ nduu 'uuví lados. 'Tíicá nduudu cuaacu ye'né Ndyuūs. Ndaā na coo ye'né cuerpo ye'né yú naachi canee alma ye'né yú ndúúcu espíritu ye'né yú ndíi túúté ye'né yú. Nī déenu ch'ee chí tumicadínuu³⁸ yú ndúúcu ch'ee chí ne'né yú dii³⁹ yú chí nglicá ye'né staava ye'né yú. ¹³ Nguéé de'ē véé chí véé chí cuuvi cunúu⁴⁰ n'de'ei ye'né Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuén⁴¹é dendu⁴²ú chí véé nī inaá⁴³ yā nducuén⁴⁴é tan'dúúca chí canee nanáa⁴⁵ yā. Nī canéé chí ca'a yú cuenta ye'né vida ye'né yú taachi ndaa yú nanáa⁴⁶ yā.

Jesús nī chiiduú ch'ēte taavi ca ye'né yú

¹⁴ Jesús chí daiyá Dendyuūs nī chiiduú ch'ēte taavi ca ye'né yú. Nī cuna⁴⁷a yā va'ai ch'ētí nguuví nī ndaa yā nanáa⁴⁸ Ndyuūs. Nī cáávā chuū canee chí 'áámá canee yú ndúúcu chí i'teenu yú Ndyuūs. ¹⁵ Nī chiiduú ch'ēte taavi ca ye'né yú ya'ai 'iinú yā s'uúu⁴⁹ taachi n'geenu yú ngii caati Jesús miin nī ch'eenú yā chíi tanducuén⁵⁰é tan'dúúca s'uúu⁵¹ naati nguéé dinuun⁵²dí yā mar 'áámá vmné⁵³ee. ¹⁶ Nī cáávā chuū cuuvi ndaa yú nanáa⁵⁴ trono ye'né Ndyuūs ye'né yú ndúúcu confianza ti dine⁵⁵é yā s'uúu⁵⁶. Nī 'íicú Ndyuūs cuuvi ya'ai 'iinú yā ye'né s'uúu⁵⁷ nī cunnee yú s'uúu⁵⁸ taachi, véé necesidades ye'né yá. Nī itée yā s'uúu⁵⁹ dendu⁶⁰ú chí n'daacá n'dai ye'né yā.

5

¹ Tiempo chí chó'oo 'ii⁶¹yā chí snéé yā i⁶²yee⁶³dí cūū ndéevé yā ca'áámá cá'aama chiiduú ch'ēte chí canéé chí dii⁶⁴ yā ntiinyu⁶⁵ ye'né Ndyuūs cucáávā 'ii⁶⁶yā s'een. Nī ca'á yā ofrendas nī 'caa⁶⁷nú⁶⁸ yā 'iiti chí candee

'ii⁶⁹yā⁷⁰ s'een ti ofrenda caavā nuu⁷¹ndi ye'né yā. ² Nī chiiduú ch'ēte ca nī dinuun⁷²dí yā tan'dúúca nducyáácá 'ii⁷³yā⁷⁴. Nī cáávā chuū véé paciencia ye'né yā ndúúcu 'ii⁷⁵yā⁷⁶ chí tonto nī ndúúcu 'ii⁷⁷yā⁷⁸ chí dinuun⁷⁹dí yā. ³ Nī chiiduú ch'ēte ca cáávā chí dinuun⁸⁰dí yā canéé chí 'caa⁸¹nú⁸² yā 'iiti chí ofrenda ye'né maán yā cáávā nuu⁸³ndi ye'né maán yā tan'dúúca chí dii⁸⁴ taná⁸⁵á 'ii⁸⁶yā⁸⁷ cáávā nuu⁸⁸ndi ye'né yā.

⁴ Nī mar 'áámá sa⁸⁹á cuuví dii⁹⁰ sa nombrar maa⁹¹ sa lado ye'né chiiduú ch'ēte ca cáávā chí maán sa ne'né sa ti Ndyuūs yaa⁹²ví yā sa⁹³á chí cuuvi chiiduú ch'ēte ca chí dii⁹⁴ sa ntiinyu⁹⁵ ye'né yā tan'dúúca chí yaa⁹⁶ví yā sa⁹⁷á Aarón chí cuuvi chiiduú ch'ēte ca tiempo chí 'āā chó'oo. ⁵ 'Tiicá ntúū⁹⁸ chó'oo ye'né Cristo. Cristo miin nguéé dii⁹⁹ yā nombrar maán yā chí cuuvi chiiduú ch'ēte ca. Ndyuūs yaa¹⁰⁰ví yā Cristo chí cuuvi chiiduú ch'ēte ca. Nī 'tíicá canéé nguūn na libro ye'né Ndyuūs:

Dii nī daiyá, 'úú nī chiida di nī cuaacu chí dii nī daiyá. ⁶ Nga¹⁰¹a ntúū¹⁰² táamá nī canéé nguūn na libro ye'né Ndyuūs 'tíicá:

Díi nī daiyá nī cuén¹⁰³é daā¹⁰⁴ma¹⁰⁵ canee di chiiduú ch'ēte ca. Tan'dúúca chí tiempo chí 'āā chó'oo chiiduú ch'ēte ca chí nguuví Melquisedec 'tiicá nī ti ye'né ndaata ye'né yā. ⁷ Nī taachi Jesús canee yā i¹⁰⁶yee¹⁰⁷dí cūū ca¹⁰⁸ angua¹⁰⁹á yā nanáa¹¹⁰ Ndyuūs chiidá yā nī nga¹¹¹a yā: N'dii Ndyuūs dii¹¹² nī chíi¹¹³ chí ne'né nī. Nī 'caí diitú yā ne'né chí ch'ēcú yā: N'dii, Ndyuūs, cuuvi nadanguá¹¹⁴ai nī 'úú chí nguéé 'cuuvi nduuti chí ne'né nī dii¹¹⁵ nī 'tíicá. Nī Ndyuūs ch'iindiveén yā nduudu ye'né Jesús taachi nga¹¹⁶ angua¹¹⁷á yā ti dich'ēte yā Ndyuūs. Nī Ndyuūs ca'á yā fuerzas Jesús. ⁸ Nī 'áará chí Jesús miin nī daiyá Dendyuūs ch'een yā cáávā dendu¹¹⁸ú chí canéé chí ch'eenú yā chíi nī ch'iindiveén yā ye'né nducuén¹¹⁹é. ⁹ Nī taachi Ndyuūs n'diichineén yā Jesús, Jesús miin nī dii¹²⁰ yā nducuén¹²¹é chí ne'né Ndyuūs. Nī 'íicú Jesús miin cuuví yā nadanguá¹²²ai yā nducyaaca s'uúu¹²³ chí n'giindiveen yú ye'né yā. ¹⁰ Nī Ndyuūs dii¹²⁴ yā chí Jesús cuuvi chiiduú ch'ēte ca tan'dúúca tiempo chí chó'oo chiiduú ch'ēte ca chí nguuví Melquisedec, 'tiicá yā.

Véé peligro ye'né yú chí nga¹²⁵a yú chí 'āā ntéé i'teenu yú Jesucristo

¹¹ Maa¹²⁶ nī véé cá chí ne'né 'nū caa¹²⁷n¹²⁸mán 'nū ye'né Melquisedec chí chiiduú ch'ēte ca naati ngii n'dái caa¹²⁹mán 'nū ye'né ti ndís'tiī nī nguéé ituumicadiinu¹³⁰ nī. ¹² 'Āā chó'oo tiempo chí ndís'tiī 'āā s'téenu nī nī maa¹³¹ nī

ndís'tiī canéé chí ca'cueén nī 'iīn'yān naati ndíí maañ 'āā ne'é nī taama vmné'ēe chí 'áámá 'iīn'yān ca'cueén yā ndís'tiī dendu'ū chí vmnáán vmnaañ ye'né Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní 'āā débíl nī. Ní tan'dúúca dacuá'āa chí ne'ē leche ní nguéé ne'ē comida chí ditiínú, 'tiicá nī. ¹³ Ní 'iīn'yān chí dámaān ngi'i leche ní tan'dúúca dacuá'āa 'tiicá yā. Ní nguéé deenú yā dē'ē chí n'daacā o dē'ē chí nguéé n'daacā. ¹⁴ Ní comida chí ditiínú ní che'ē 'iīn'yān n'gētē chí 'āā deenú yā in'nuú yā chéé chí n'daacā o chéé chí nguéé n'daacā caati 'tíicā costumbre ye'né yā chí diín yā.

6

¹ Maañ ní i'téenu ca yú ní 'caandiveeñ ca yú cosas chí chēechi chí 'iīn'yān ca'cueén yā s'uuúñ. Ní nguéé ne'ē yú 'caandiveeñ yú taama vmné'ēe tan'dúúca chí ngi'cueén yā s'uuúñ ndíí vmnáán vmnaañ taachi cáámá i'teenu yú nduudu cuaacu ye'né Cristo. Ní nguéé ngañ'a yú táámá vmné'ēe chí s'neeñ yú ntiīnyuñ ye'né yú chí nguéé n'daacā chí diín chí 'cuúvi yú ti maañ ní i'teenu yú Jesucristo. ² Ní nguéé ca'cueeñ ca yú ye'né chí ngēdínúñ'ni, ní nguéé ye'né chí s'nuuñ yú ta'a yú nanáán tiīñ 'iīn'yān, ní nguéé ye'né chí nnduuchí 'iīn'yān chí ye'né Cristo ye'né nguaañ tináñ'a, ní nguéé ye'né nguuví chí Cristo diín yā juzgar nducyaaca 'iīn'yāñ. ³ Ca'cueeñ ca yú mās cá ye'né chí i'téenu yú ye'né Cristo. Ní chuū ní diín yú nduuti chí Ndyuūs ne'ē yā.

⁴ Ní 'zē'ē ye'né 'iīn'yān chí 'āā sta'a yā dēve chí Cristo, ní sta'a yā cosas chí n'dai taavi chí Cristo ca'a yā, ní 'āā sta'a yā Espíritu N'dai ye'né Cristo, ⁵ ní deenú yā nduudu cuaacu chí n'dai chí ye'né Ndyuūs ndúúcu poder chí ye'né táámá in'yeen' chí cuchíi. ⁶ Ní nduuti chí 'iīn'yān s'eeñ ndaacadaamí yā ye'né Cristo ní dinuun'ndi yā, nguéé cuuvi diín yā ndaa yā nanáán Cristo chí nadach'ēcú yā nuu'ndi ye'né yā, tí 'iīn'yān s'eeñ diín yā tan'dúúca chí s'neénga'a yā daiyá Ndyuūs miñ taama vmné'ēe. Ní diín yā chí Cristo miñ 'cuináañ yā nguaañ 'yáá n'dái 'iīn'yāñ. ⁷ Ndyuūs diín yā ndúúcu 'iīn'yāñ s'eeñ tan'dúúca chí diín yā ndúúcu yāñ'āa taachi n'dee cuuví ngeeñ cuúvi vmnáán yāñ'āa ní yāñ'āa sta'a nuu'nīñ miñ 'áámá 'áámá vmné'ēe chí ngeeñ cuúvi. Ndyuūs ca'a yā yāñ'āa miñ cosecha chí n'dai 'iīn'yāñ chí ngiínú yā ndaataá. ⁸ Naati nduuti chí yāñ'āa miñ ní ngií yáañ ye'né ndúúcu yaata chí nguéé dichíí'vē tuu'mi ní nguéé dichíí'vē. Ní Ndyuūs nguéé ca'a yā cosecha n'dai ye'né nícu cuayiivi 'iīn'yāñ ní neen yāñ'a yā yāñ'āa miñ.

Vé chí cuuvi ye'né yú chí nee s'uuúñ chí 'áámá cunee yú

⁹ Maañ ní 'áará chí ngañ'a nū 'tíicā ye'né ndís'tiī, hermanos, deenu nū chí véé cosas

chí n'dai taavi ca ye'né ní ti ye'né Cristo ndís'tiī ní Ndyuūs nadanguañ'ai yā ndís'tiī. ¹⁰ Ndyuūs dámaāñ diín yā dendu'ū chí cuaacu. Nn'gaacú yā ye'né ntiīnyuñ chí diín ní ní táácá nneeñ ní hermanos ye'né yú caati dine'né ní hermanos chí i'téenu yā Jesucristo. Ní 'tíicā ní diín ní nguuví nguuví. ¹¹ Maañ ní ne'é nū chí ca'áámá ca'áámá ndís'tiī daamá nuuñ idiín ní ndúúcu núu'māñ staava ye'né ní tan'dúúca chí diín ní taachi cáámá i'téenu nī. Ní diín ní ndíí tiempo chí ch'i nī. Ní 'tíicā cuuvi cuaacu chí véé chí cuuvi ye'né nī. ¹² Nguéé ne'é nū chí nduuví 'daan'di ní naati ne'né nū chí din'daacā ní tan'dúúca tanáñ'a cá 'iīn'yāñ chí i'téenu yā. Ní cunee ngiínú yā ye'né vaadi n'dai chí Ndyuūs ca'a yā 'iīn'yāñ s'eeñ chí Ndyuūs ngañ'a yā chí cuuvi ye'né yā 'iīn'yāñ s'eeñ.

¹³ 'Áā 'náañ tiempo chí chó'ōo Ndyuūs diín yā 'áámá compromiso ndúúcu Abraham ní Ndyuūs ngañ'a yā cáávā chí duuchi mañ yā chí 'tíicā cañ'a yā diín yā caati nguéé cá táámá 'iīn'yāñ chí ch'ēte cá yā ti Ndyuūs. ¹⁴ Ní cañ'a yā: Díí, Abraham, cuaacu níñnyúñ di'viicú dii ní diín chí cuuvi n'dee n'dái daiyá 'iīn'yāñ ye'né di cuaañ naachi cuchíi. ¹⁵ Abraham cūnee ngiínú yā compromiso ye'né Ndyuūs ndúúcu vaadi ngiínú ní tuné yā compromiso chí Ndyuūs cañ'a yā chí ca'a yā Abraham miñ. ¹⁶ Maañ ní taachi 'iīn'yāñ ye'né in'yeen'di 'cuū ngañ'a yā chí cuaacu níñnyúñ cañ'a yā diín yā, ngañ'a yā 'Por Dios' cucáávā 'áámá yā chí ch'ēte cá yā nguéé ti 'iīn'yāñ s'eeñ. Nícu taachi 'iīn'yāñ s'eeñ ngañ'a yā chí 'tíicā cañ'a yā diín yā cáávā 'iīn'yāñ miñ chí ch'ēte ca tuu'mi ní nguéé véé mās cá chí cuuvi caa'māñ yā ye'né. ¹⁷ Ní 'tíicā Ndyuūs ne'né yā ch'iñí yā 'iīn'yāñ s'eeñ ye'né Abraham chí cuaacu níñnyúñ diín yā cumplir compromiso ye'né yā. Ní nguéé n'daañ mar 'áámá nduudu ye'né yā. Ní cáávā chuū ngañ'a yā cucáávā chí duuchi mañ yā. ¹⁸ Ní cáávā chuū véé 'úúví dendu'ū chí nguéé cuuvi n'daañ. Ndyuūs ní nguéé cuuvi cu'neen yā táámá cosa lugar ye'né 'uuví compromiso ye'né Ndyuūs ndúúcu chí ngañ'a yā chí cañ'a yā diín yā cáávā chí duuchi mañ yā. Ndyuūs nguéé cuuvi caa'māñ yā nduudu yaadi. Ní ndúúcu compromiso ye'né yā, Ndyuūs tee yā s'uuúñ 'viich'etíínúñ ch'ēte ye'né yú caati s'uuúñ n'nuuñ yú Ndyuūs ní i'téenu yú 'yā ní ye'né chí Ndyuūs téé yā chí cuuvi ye'né yú. ¹⁹ Chíñ chí i'téenu yú cáávā alma ye'né yú ní tan'dúúca 'áámá ancla ye'né barco ti i'nēeñ diín barco chí 'āā ntēé inu'u. 'Tíicā s'uuúñ ndúúcu chí i'téenu yú cuuvi ndáá niñnuñ yú nanáán Ndyuūs. ²⁰ Jesucristo 'āā ndaa yā nanáán Ndyuūs vmnáán vmnaañ ye'né s'uuúñ. Ní maañ ní cáávā yā cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs. Ní maañ ní Jesucristo miñ ní chiidú ch'ēte ca ye'né yú chí 'áámá cūnee

ná ntiinyu" mii". Ní tan'dúúcā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec chí 'áámá cūnee na ntiinyu" 'āā tiicā nūn Jesucristo.

7

Yen'e Jesús chi chiiduú ch'ēte ca tan'dúúcā Melquisedec chí chiiduú ch'ēte ca

¹ 'Ii'yān Melquisedec ní rey yen'é yāān Salem ní chiiduú ch'ēte ca yen'e Ndyuūs chí ch'ēte n'dai. Tiempo chí 'āā 'nāán ch'ó'ōo, sa'nā Abraham ní taachi cuchí sa chí chen'e sa ná caandaā naachi chí'iinu" sa reyes, sa'nā Abraham mii" ndaaca sa nanāān chiiduú ch'ēte ca Melquisedec ní Melquisedec di'viicú yā Abraham. ² Ní Abraham mii" ní ca'á sa Melquisedec 'áámá ndiichi parte yen'e nducué'nē chí diví yā yen'e 'ii'yān yen'e reyes cucáāvā caāndāa. Ní chí duuchi chí Melquisedec vmnāān vmnāa" nen'e caa'n'mān rey chí yen'e vaadí cuaacu. Ní cuayiiví ní nen'e caa'n'mān rey yen'e yāān Salem, ní chí duuchi yā nen'e caa'n'mān rey yen'e vaadí dii". ³ Nguéé canee nguūn ch'ē chí ch'ēcú Melquisedec, ch'ē chí chiidá yā ndí nguéé ndúú yen'e 'ii'yān yen'é yā yen'e chí chiicá yā. Nguéé canee nguūn yen'e tiempo chí ch'iindiyāān yā ndí nguéé ndúú yen'e tiempo chí ch'íi yā. Ní cucáāvā chuū Melquisedec mii" tan'dúúcā daiyā Ndyuūs 'tiicá yā ti 'áámá chiiduú ch'ēte ca chí 'áámá cūnee" na ntiinyu" cuen'e daā'ma".

⁴ Maa" ní nadacádíinu" nī chí ch'ēte n'dai sa'nā Abraham cūū. Abraham ca'a yā 'áámá ndiichi parte yen'e nducué'nē chí diví yā yen'e reyes taachi cu'n'u yā na caandaā. ⁵ 'Tiicá nga'nā ley yen'e Ndyuūs chí Moisés dingūu" yā: Nducyaaca chiiduú chí yen'e ndaata yen'e 'ii'yān Leví canéé chí cuta'á yā ndíichí parte yen'e nducué'nē chí v'é yen'e nducyáácá 'ii'yān chí yen'e Abraham ní yen'e 'ii'yān yen'e ndaata yen'é yā, ti 'ii'yān Leví mii" ní yen'e ndaata Abraham. ⁶ Naati chiiduú ch'ēte ca Melquisedec mii" ní nguéé yen'e 'ii'yān Leví naati sta'á yā ndíichí parte yen'e Abraham. Ní Abraham mii" ní sa'nā Ndyuūs dii" yā compromiso ndúúcú sa chí v'é chí cuuvi yen'e sa. Ní chiiduú ch'ēte ca Melquisedec di'viicú yā Abraham. ⁷ Maa" ní Melquisedec chí di'viicú yā Abraham ní ch'ēte cá yā nguéé ti Abraham chí di'viicú yā 'yā. ⁸ Maa" ní 'ii'yān Leví chí ita'á yā chí ndiichi parte yen'e nducué'nē chí v'ee yen'e yú, ní 'ii'yān chí ca'nā yā 'cuuvi yā. Naati canéé nguūn na libro yen'é Dendyuūs 'tiicá chí chiiduú ch'ēte ca Melquisedec chí sta'á yā ndiichi parte yen'e 'ii'yān ní nguéé nga'nā chí n'dí yā. ⁹ Ní chuū ní nen'e caa'n'mān chí taachi Abraham ca'á yā ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec, maa" tiempo nūn 'ii'yān yen'e Leví chí yen'e ndaata Abraham ní 'ii'yān chí sta'á yā ntúūn

chí ndiichi parte yen'é yā. 'Tiicá ntúūn ca'a yā chí ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec. ¹⁰ Ní 'áará chí sa'nā Leví mii" 'āā cuéé 'cuundiyaān sa, Abraham mii" dii" yā chuū cáāvā 'ii'yān yen'é yā chí 'āā cuéé 'cuundiyaān yā taachi ndaācā sa chiiduú ch'ēte ca Melquisedec cuaa" na yúúni, ní ca'á yā chí ndiichi parte mii".

¹¹ Maa" ní 'ii'yān s'een yen'e ndaata Israel sta'á yā ley yen'é yā yen'e chiiduú s'een chí yen'e ndaata Leví. Ní 'ii'yān Leví s'een ní yen'e ndaata Aarón. Ní nduuti chí 'ii'yān Leví s'een cuuvi dii" yā chí nducyaaca 'ii'yān cuuvi 'cuētinéé n'daacá yā ní nguéé nuu'ndi yen'é yā, ¿de'ē cáāvā chí nen'e yā táámá chiiduú ch'ēte ca chí 'āā vi'í cá ní nguéé yen'e ndaata chiiduú Aaron? Naati tan'dúúcā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec, 'tiicá yā. ¹² Caati naachi n'daa" yā chiiduú ch'ēte ca yen'e táámá ndaata yen'e 'ii'yān Israel 'tiicá ntúūn canee chí n'daa yā ley. ¹³ Ná libro yen'é Ndyuūs 'tiicá canéé nguūn yen'e Señor yen'e yú. Señor ní yen'e táámá 'ii'yān chí nguéé dii" yā ntiinyu" yen'e chiiduú chí dii" ntiinyu" yen'e nátaí naachi 'caa'n'nú" yā 'iti cáāvā yen'e ofrenda yen'e Ndyuūs. ¹⁴ Nducyaaca 'ii'yān ní déenu yā chí Señor Jesucristo yen'é yú ch'iindiyāān yā yen'e 'ii'yān yen'e Judá. Ní Moisés nguéé nga'nā yā de'ē v'ee yen'e 'ii'yān yen'e Judá taachi cā'a yā yen'e chiiduú yen'e ndaata yen'é yā.

¹⁵ Ní neené cuaacu ca canee taachi ndaā táámá chiiduú chí tan'dúúcā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec, 'tiicá yā. ¹⁶ Ní táámá chiiduú mii" nguéé dii" yā ntiinyu" yen'e chiiduú cáāvā ley chí nga'nā chí chiiduú mii" canee chí cuuvi yen'e 'ii'yān yen'e ndaata yen'e chiiduú. Naati táámá chiiduú mii" dii" yā ntiinyu" yen'e chiiduú cáāvā chí v'é vida cuen'e daā'ma" yen'é yā ní v'é poder yen'é yā. ¹⁷ 'Tiicá canee nguūn na libro yen'é Ndyuūs naachi Ndyuūs nga'nā yā yen'e yā 'tiicá:

Díí ní 'áámá chiiduú chí cuen'é daā'ma" 'áámá cūnee na ntiinyu". Tan'dúúcā chiiduú ch'ēte ca Melquisedec 'tiicá ní. ¹⁸ Maa" ní ley yen'e Moisés ní nguéé ley yen'e maa" caati nguéé dichí'v'e. ¹⁹ Ley yen'e Moisés nguéé cuuvi dii" chí 'ii'yān 'cuētinéé n'daacā yā chí nguéé nuu'ndi yen'é yā. Naati maa" ná lugar yen'e ley mii" v'é 'viich'etíinu" chí n'daacá ca chí cuuvi yen'é yú chí Ndyuūs tee yā s'uúu. Ní cáāvā chuū ndaa yú nanāān Ndyuūs.

²⁰ Ní Ndyuūs, cáāvā chí duuchi maān yā, ca'nā yā chí dii" yā chí Jesucristo chiiduú ch'ēte ca. Tanā'nā ca chíiduú dii" yā ntiinyu" tan'dúúcā chí nga'nā reglas yen'e 'ii'yān nguéé cáāvā mar 'áámá nombre yen'é Ndyuūs. Naati yen'e táámá chiiduú ch'ēte ca chí Jesucristo, Ndyuūs nga'nā yā yen'e

Jesucristo ndúucū chi duuchi maán yā chi canéé yā 'áamá chiiduú ch'ette ca. ²¹ Tíicā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'é taama yā:

Señor Ndyuūs ngaⁿ'á yā ndúucū chi duuchi maán yā ní nguée n'dáaⁿ yā chi ngaⁿ'a yā. Díi ní cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ canéé dí chi díi ní 'áamá chiiduú díi tan'dúucā chiiduú ch'ette ca Melquisedec 'tíicā dí. ²² Maaⁿ ní cucááⁿvā chi Ndyuūs díiⁿ yā chuū, Jesús ní díiⁿ yā chí seguro canee compromiso yeⁿ'é Ndyuūs. Ní n'daacā ca nguée tí chi vnmááⁿ vnmáaⁿ chí yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²³ Tíicā dendúⁿ'ū neenē 'yaaⁿ chiiduú vee naati nguée ch'ettineé yā ndúucū ntiiⁿnyuⁿ caati ch'iⁿ yā. ²⁴ Naati Jesucristo miiⁿ nguée ch'iⁿ yā tí 'áamá canee yā. Ní nguée ca'á yā táamá 'iⁿ'yāⁿ ntiiⁿnyuⁿ chí yeⁿ'é yā. ²⁵ Maaⁿ ní Jesucristo cuuvi nadanguáⁿ'ai yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ nducyáácā 'iⁿ'yāⁿ chí ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā Jesucristo miiⁿ. Níicū Jesucristo miiⁿ canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní ngaⁿ'anguaⁿ'á yā cáávā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí yeⁿ'é yā.

²⁶ Tíicā Jesús miiⁿ ní chiiduú ch'ette ca chí itée yā necesidades yeⁿ'e yú. Ní deeve yā. Ní nguée díiⁿ yā cosas chí nguée n'daacā. Ní nguée díiⁿ yā mar 'áamá nuuⁿ'ndi. Jesucristo miiⁿ 'āā ví'í ca yā yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿ'ndi yā. Ní cueⁿ'e yā yaācu cá nguée tí nanguuvi. ²⁷ Ní Jesucristo chí chiiduú ch'ette ca nguée canéé chí díiⁿ yā tan'dúucā tanáⁿ'ā chiiduú n'geete ca chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti nguuvi nguuví cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e maán yā ní cuayiivi cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e tanáⁿ'ā ca 'iⁿ'yāⁿ. Jesús miiⁿ 'áamá vnméⁿ'ee díiⁿ yā chuū taachi nca'a vida yeⁿ'e maán yā taachi ch'iⁿ yā cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú. ²⁸ Cáávā ley yeⁿ'e Moisés 'iⁿ'yāⁿ i'néeⁿ yā chiiduú n'geete ca chí 'iⁿ'yāⁿ chí vée nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. Chó'oo 'naaⁿ tiempo ní cuayiivi ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā cáávā chí duuchi maán yā chí daiyá yā ní chiiduú ch'ette ca chí díiⁿ yā chíiⁿ chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí díiⁿ yā. Ní 'áamá cūnee yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

8

Jesucristo ní abogado yeⁿ'é táamá compromiso

¹ Chuū chí caⁿ'a 'nū ní ch'ette ca yeⁿ'e tanducuéⁿ'e chí ngaⁿ'á 'nū chí 'tíicā. Chiiduú ch'ette ca yeⁿ'e yú chí Jesucristo ní vée yā ná va'ai ch'eti nguuví na lado yeⁿ'e honor yeⁿ'e trono yeⁿ'é Ndyuūs chí canéé na va'ai ch'eti nguuví. ² Ní Jesucristo díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é chiiduú ch'ette ca na yaācū na va'ai ch'ette nguuví chí cuaacu níiⁿnyúⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

nguée din'dái yā yaācū miiⁿ tí Señor Jesucristo maán yā din'dái yā. ³ 'iⁿ'yāⁿ s'neéⁿ yā ca'áamá cá'aama chiiduú ch'ette ca chí canéé chí ca'á yā ofrenda ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ. Cáávā chuū Jesucristo canéé chí vée yeⁿ'é yā chí cuuvi ca'a yā chí vida yeⁿ'e maán yā. ⁴ Ní ndúutí chí Cristo miiⁿ cunée yā iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū nguée cuuvi chiiduú yā caati vée chiiduú s'eeⁿ chí nga'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs tan'dúucā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. ⁵ Ní chiiduú s'eeⁿ ní díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ní díiⁿ yā tan'dúucā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū chí canéé na va'ai ch'eti nguuví. Deenú 'nū chí díiⁿ yā copiar ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs tí taachi Moisés neⁿ'é yā din'dái yā yaācū chí va'ai tiiⁿūⁿ, Ndyuūs caⁿ'a yā chíi yā Moisés ní ngaⁿ'a yā:

Díi, Moisés, candée ní cuidado yeⁿ'e tanducuéⁿ'e chí díiⁿ di. Ní díiⁿ di tan'dúucā chí chíiⁿ'í díi taachi canee dí na cuéⁿ'é. ⁶ Naati Cristo chí chiiduú ch'ette ca yeⁿ'e yú díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí ch'ette taavi ca nguée tí yeⁿ'e chíiduú n'geete ca yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū caati Ndyuūs díiⁿ yā compromiso chí Cristo canéé yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'dí 'cūū ndúucū Ndyuūs. Maaⁿ ní s'uuuⁿ cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs cáávā Cristo miiⁿ. Ní compromiso miiⁿ ní ch'ette ca tí yeⁿ'e tanducuéⁿ'e chí n'daacā taavi ca.

⁷ Ní nduuti chí compromiso chí vnmááⁿ vnmáaⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ní n'daacā taavi ca tuuⁿ'mí ní nguée canee chí díiⁿ yā ndiichí ndii 'úúví compromiso. ⁸ Naati Ndyuūs n'diichi yā chí nguée n'daacā díiⁿ 'iⁿ'yāⁿ tiempo chí 'āā chó'oo. Ní ngaⁿ'á yā ngí yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúucā chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā 'tíicā:

'Tíicā ngaⁿ'a Señor: Tiempo chí cuciiⁿ 'úú ní díiⁿ 'áamá compromiso ngai ndúucū 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní ndúucū 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Judá.

⁹ Nguée idiⁿ tan'dúucā chí díiⁿ ndúucū chíid yā taachi diví 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto. 'iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ nguée díiⁿ yā tan'dúucā chí 'úú yaaⁿ'ví 'iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. Ní cáávā chuū nguée díiⁿ cuenta yeⁿ'é yā.

¹⁰ Cuayiivi chí chó'oo nguuví s'eeⁿ ní maaⁿ ní chuū chí compromiso ngai chí caⁿ'á díiⁿ ndúucū 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación Israel. Ngaⁿ'a Señor: Cu'neéⁿ leyes yeⁿ'e na vaanicadíiⁿūⁿ yeⁿ'é yā ní dingúuⁿ leyes yeⁿ'e na staava yeⁿ'é yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yeⁿ'é yā, ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'é.

¹¹ Ní mar 'áamá yā canee chí ca'cueéⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación yeⁿ'é yā 'tíicā. Ndís'tiiⁿ n'diichi ní Señor miiⁿ, caati nducyáácā yā ní n'diichi yā 'úú ndii

'iin'yān chi nga'nā ntiin'nyūn yā ndii taná'a 'iin'yān.

- 12 Ní 'úú ní nadach'εεcú nuu'ndi chi diín yā ní 'āā ntéé nn'gaacú nuu'ndi ye'né yā. 13 Ní Ndyuūs nga'nā yā ye'né compromiso chi ngai ti caati compromiso chi vmnáán vmnaa' ní 'āā ndiicúu tuu'mi ní deenu yú chi dendú'u chi 'āā ndiicúu ní 'āā nuún 'cuiinu.

9

Ye'né yáacú na i'n'yeedí 'cūū ní ye'né yáacú na va'ai cheeti nguuví

1 Cuáácú chi véé reglas ye'né compromiso chi vmnáán vmnaa' ndúúcu yáacú chi 'iin'yān s'ee' din'dái yā naachi dich'εεte yā Ndyuūs. 2 Din'dái yā yáacú ye'né tীনūn ndúúcu 'uuví cuartos. Cuarto chi vmnáán vmnaa' ní nguuví Lugar Deεve. Ní cheeti cuarto mii' véé 'áámá candelero ndúúcu 'áámá mesa, ní vmnaa' mesa véé pan chi ofrenda ye'né Ndyuūs. 3 Ná cuarto chi yaānūn táámá lado ye'né cortina ye'né tীনūn nguuví Lugar Deεve N'dai Ca Ye'né Ndyuūs. 4 Na cuarto mii' véé 'áámá nátaí ye'né 'diin'guāa' naachi chiidúu ch'εεte ca ngí'í yā cú'úyaa. Ní mii' canéé 'áámá caja chi ye'né compromiso. Nducué'né lados ye'né caja mii' ní candúūu 'diin'guāa' vmnáán ye'né. Cheeti caja mii' véé chíité ye'né 'diin'guāa' ní mii' snúū pan chi nguuví maná. Ní cheeti caja ntúū canéé nduucu chi nanguaa'nu chi ye'né Aarón ndúúcu 'úúví tablas ye'né tuūu naachi canéé nguū ley chi diín Ndyuūs. 5 Vmnaa' caja mii' canéé 'uúví querubines tan'dúúcā ángeles ndúúcu ngeεchí yā. Ní mii' Ndyuūs canéé yā. Ní canéé 'cutíí ye'né ngeεchí yā ye'né vmnaa' cuaa' naachi Ndyuūs nadich'εεcú yā nuu'ndi ye'né nducyaaca 'iin'yān. Maa' ní ye'né chuū nguéé cuuvi caa'n'mán ye'né tanducué'né maa'.

6 'Tíicā chiidúú s'ee' idiín yā nducué'né. Nguuví nguuví chiidúú s'ee' ngé'né yā na cuarto vmnáán vmnaa' ní diín yā ntiin'nyu' ye'né yáacú ye'né Ndyuūs. 7 Ní na cuarto chi yaānūn mii' chi ndii 'úúví dámaān chiidúú ch'εεte ca indáá yā 'áámá vmne'ée nūn' ca'áámá ca'áámá nduuyú. Ní canéé chí candéé yā yuúú ye'né 'iiti chi ca'a yā ofrenda Ndyuūs cáávā nuu'ndi ye'né yā ní cáávā nuu'ndi ye'né taná'nā 'iin'yān. 8 Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs chí'í'í yā s'uuú' chi nguéé cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs né'né chi canéé yáacú ye'né tীনūn caati yaacu tীনūn mii' ní ye'né compromiso chi vmnáán vmnaa'. 9 Ní nducué'né chuū chi diín chiidúú s'ee' ní canee tan'dúúcā 'áámá ejemplo ye'né tiempo ye'né yú. Chiidúú s'ee' ní ca'a yā ofrendas nanáán Ndyuūs ndúúcu 'iiti chí n'gii'nú' yā cáávā ofrendas ye'né nuu'ndi ye'né yā. Chuū ní ne'né caa'n'ma' chí ofrendas ndúúcu 'iiti

chi n'gii'nú' yā ní ca'a yā Ndyuūs nguéé cuuvi diín chí staava ye'né 'iin'yān s'ee' ní deεve ne'né chí 'tíicā chí nga'a yā ofrendas nanáán Ndyuūs. 10 'iin'yān s'ee' dich'εεte yā Ndyuūs dámaān ndúúcu cosas chí che'é yā ndúúcu cosas chí cu'ú yā ndúúcu chí' chi diín yā chí cuuvi deεve yā staava ye'né yā. Nducué'né chuū ní reglas chí diín yā ní canee chí diín yā 'tíicā ndii tiempo chí Ndyuūs n'daa' yā dendu'ú ye'né.

11 Cristo ní 'āā ndāa yā i'n'yeedí 'cūū. Ní maa' ní Cristo mii' ní chiidúú ch'εεte ca ye'né dendú'ú chí n'dai taavi ca. Ní yáacú naachi Cristo diín yā ntiin'nyu' ní ch'εεte taavi ca ní n'daacā ca nguéé tí yáacú ye'né tীনūn chí ye'né i'n'yeedí 'cūū. Ní 'iin'yān s'ee' nguéé n'dái yā yáacú chí ch'εεte ca. 12 Ní Cristo ndāa yā cheeti yáacú ndíi cuarto yaānūn chí nguuví Lugar Deεve N'dai Ca Ye'né Ndyuūs. Nguéé sndéé yā ndúúcu yuúú ye'né 'iiti chí chivo o daiyā vaca chí n'gii'nū' yā naati ndúúcu yuúú ye'né maán yā. Ní 'tíicā sndāa yā dámaān 'aama vmné'né na Lugar Deεve N'dai Ca Ye'né Ndyuūs cáávā nducyaaca 'iin'yān. Ní maa' ní nadanguán'ai yā s'uuú' chí cuuvi ye'né yā s'uuú' cuen'e daám'ma'. 13 Cuáácú chí yuúū ye'né itiindu ndúúcu yuúū ye'né chí chivo ndúúcu yaíyāá ye'né daiya vaca chí 'āā ngiichi vmnaa' nátaí ní chiidúú s'ee' ch'ee' ndái yā vmnaa' 'iin'yān chí véé nuu'ndi ye'né yā tí yuúú cuuvi nadivεεve 'iin'yān cáávā ley ye'né yā. 14 Ní chuū ní cuaacu. Maa' ní nééné n'daacā ca chí cuuvi diín yuúú ye'né Cristo nguéé tí yuúú ye'né 'iiti. Cucáávā Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs chí canduuchi cuen'é daám'ma', Cristo diín yā ofrecer cuerpo ye'né maán yā chí 'iin'yān s'ee' 'caa'nú' yā 'yā cáávā ofrenda ye'né Ndyuūs, ofrenda chí n'daacā ye'né. Ní yuúú ye'né Cristo ní cuuvi didεεve staava ye'né yú ye'né nducué'né chí nadacadínnu' yú chí nguéé n'daacā. Ní 'íicú cuuvi s'uuú' ní dichí'vε yú Ndyuūs chí canduuchi.

15 Cáávā chí Jesucristo diín yā 'áámá compromiso chí ngai, Jesucristo canéé yā naavtán'a ye'né 'iin'yān ye'né i'n'yeedí 'cūū ndúúcu Ndyuūs. Ní maa' ní cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs. Ní cáávā chí chí'í Cristo, Cristo ní cuuvi nadach'εεcú yā nuu'ndi ye'né 'iin'yān chí cunee yā máán compromiso chí vmnáán vmnaa'. Ní 'iin'yān chí Ndyuūs yaa'ví yā chí cuuvi ye'né yā, 'iin'yān s'ee' cuuvi cuta'a yā chí cuuvi ye'né yā chí 'áámá cūnee chí Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān cucáávā Cristo. 16 Taachí 'iin'yān s'nee' yā escrito ye'né herencia ye'né yā chí ca'nā yā ca'a yā taamá yā, 'iin'yān mii' canee chí 'cuúvi yā vmnáán vmnaa' chí dichí'vε chí' chí canéé nguū. Chuū ní tan'dúúcā 'áámá compromiso chí diín yā. 17 'iin'yān chí s'nee' escrito ye'né herencia ye'né yā chí ca'nā yā ca'a yā taama yā, nguéé dichí'vε escrito

ye'n'é yā ne'n'e tiempo chi canduuchi yā. Naati taachi 'āa n'dīi yā tuu'mi ní dichí'vē chuū. Ní tan'dúúca 'áamá compromiso chí dii' yā 'tíicā escrito miin'. ¹⁸ Ní 'tíicā chíi' chí dichí'vē compromiso chí dii' Ndyuūs vmnáān vmnaa' nduuti chí vée yuúūn ti chí'iin'nú' yā 'iiti. ¹⁹ Moisés ca'n'a sa chíi sá nducyaaca mandamiento ye'n'e ley. Cuayiivi ní 'ii'n'yā caan'nú' yā 'iiti ní Moisés sta'a sa yuúūn ye'n'e daiya vaca ndúúcu yuúūn ye'n'e chivo ní ndásta'n'a sa nuū'nín ndúúcu yuúūn. Cuayiivi ní sta'a sa yuúūn ndúúcu duúū 'iiti cuūchí ndúúcu 'áamá yaatā chí duuchi hisopo. Ní s'neén yā yuúūn vmnaa' libro ye'n'e ley ní vmnaa' ye'n'e nducyaaca 'ii'n'yā dendú'ū. ²⁰ Ní nga'á Moisés 'tíicā: Chuū ní yuúūn chí 'áamá sello ye'n'e chí cuuvi cuaacu compromiso chí Ndyuūs ca'a yā orden chí ndís'tíi canee chí dii' ní 'tíicā. ²¹ 'Tíicā ntúūn Moisés s'heen' sa yuúūn miin' vmnaa' ye'n'e yaácū ye'n'e tীনūn ní vmnaa' ye'n'e tanducué'nē dendú'ū chí itunee'n na ntii'nyu'n ye'n'e Ndyuūs. ²² Cuaacu chí tan'dúúca chí nga'nā ley 'téé 'téé nguée nducué'nē ní yuúūn dii' chí canéé dēve nducué'nē. Ní Ndyuūs nguée nadich'ēcú yā 'ii'n'yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā nduuti chí nguée ndúúcu yuúūn ye'n'e 'iiti chí 'caan'nú' chíiduú s'ee'n.

Jesucristo ca'á yā maa'n cuerpo ye'n'é yā chí 'ii'n'yā s'ee'n 'caan'nú' yā yā lado ye'n'e ofrenda

²³ 'Tíicā nducué'nē dendú'ū ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū canéé chí ndúúví dēve ndúúcu yuúūn ye'n'e 'iiti. 'Téé 'téé nduuyi dēve tan'dúúca dēve na va'ai chēeti nguuyi. 'Tíicā ntúūn cuuvi ndaa yú na va'ai chēeti nguuyi nduuti chí dēve yú ndúúcu yuúūn ye'n'e táamá yā chí Cristo chí ch'ēte taavi ca nguée ti ndúúcu yuúūn ye'n'e 'iiti. ²⁴ Cristo nguée cue'n'e yā sndaa yā na 'áamá yaacū chí dēve taavi ca chí nin'dái sa'nā ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū. Yaacū ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū 'téé tan'dúúca yaacū chí dēve taavi ca chí cuaacu ní'nyūn chí yaacū ye'n'e Ndyuūs. Cristo cue'n'e yā sndaa yā na va'ai chēeti nguuyi ní miin' canee yā nanáán Ndyuūs lado ye'n'e s'uúūn. ²⁵ Sa'nā chíiduú ch'ēte ca ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū chí chēeti judíos chí Israel nduuyi nduuyi ndaa yā na Lugar dēve N'dai Ca ndí ná yaānūn ye'n'e yaacū ye'n'e Ndyuūs ní ca'á yā Ndyuūs ofrenda chí yuúūn ye'n'e 'iiti, ní nguée yuúūn ye'n'é yā chí ca'a yā. Naati Cristo ca'á yā vida ye'n'e maán yā caavā ofrenda 'áamá vmne'ée nūn. ²⁶ Nduuti chíi Cristo canee chí dii' yā tan'dúúca chí idiin' chíiduú ch'ēte ca tuu'mi ní canéé chí 'cuūvi yā n'dee n'dái cuuvi ndíi tiempo chí Ndyuūs din'dái yā i'n'yee'ndí 'cūū ndíi chí 'cuūn i'n'yee'ndí. Naati nguée dii' Cristo 'tíicā. Caati tiempo chí Ndyuūs

s'neén yā ní Jesucristo 'áamá vmne'ée nūn chíi yā ní ndaa yā nanáán Ndyuūs chí nadach'ēcú yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'n'yā cucáavā chí ca'a maán yā cuerpo ye'n'é yā chí 'ii'n'yā s'ee'n n'giin'nú' yā 'yā cáavā ofrenda. ²⁷ 'Tíicā ntúūn nducyaaca 'ii'n'yā ye'n'e i'n'yee'ndí 'cūū canee chí 'cuūvi yā 'áamá vmne'ée. Níicú cuayiivi ní Cristo ca'nā yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e 'ii'n'yā s'ee'n. ²⁸ Ní 'tíicā Cristo 'áamá vmne'ée ca'á yā cuerpo ye'n'e maán yā cáavā ofrenda chí nadich'ēcú yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'n'yā. Ní taachi ca'nā yā ndaa yā taama vmne'ée nguée ndaa yā cucáavā chí ca'nā yā nadí'vē yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'ii'n'yā. Naati ca'nā yā nadanguá'n'ai yā nducyaaca s'uúūn chí canéé ngiinu yú chí ndaa yā ndiichi ndíi 'úúvi cuuvi. Ndaa yā chí nadanguá'n'ai yā s'uúūn.

10

¹ Ní ley ye'n'e Moisés ní tan'dúúca 'daa'nú nūn 'tíicā ti nguée 'áamá cūnee. Ní nguée dáamá dáamá ndúúcu nducué'nē vaadi cuaacu chí n'daacā chí cuchíi. Ti cáavā chí nga'nā ley miin' 'ii'n'yā s'ee'n nduuyi nduuyi 'caan'nú' yā 'iiti cáavā ofrenda cucáavā nuu'ndi ye'n'é yā. Ní cáavā chuū, 'tíicā cuuvi ley miin' dii' chí 'ii'n'yā s'ee'n canéé n'daaca yā nanáán Ndyuūs? ² Ti nduuti chí ley miin' dii' chí 'ii'n'yā s'ee'n canee n'daaca yā nanáán Ndyuūs ní nguée nuu'ndi ye'n'é yā nanáán Ndyuūs, tuu'mi ní 'āa ntéé 'caan'nú' yā 'iiti cáavā nuu'ndi ye'n'é yā. Ní nguée nadacadiinūn yā ye'n'e chí chideve yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā. ³ Ní 'tíicā dii' ley miin'. Taachi n'giin'nú' yā 'iiti nduuyi nduuyi tuu'mi ní nan'gáacú yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā. ⁴ Ti ndúúcu yuúūn ye'n'e 'itíndú ndúúcu yuúūn ye'n'e chivo 'ii'n'yā s'ee'n nguée cuuvi didēve yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'é yā.

⁵ Ní cucáavā chuū taachi ndaa Cristo na i'n'yee'ndí 'cūū nga'nā yā ngi yā ye'n'e nduudu ye'n'e Ndyuūs chí canéé nguūn 'tíicā:

Dií, Ndyuūs, nguée ne'n'e di chí 'ii'n'yā 'caan'nú' yā 'iiti lado ye'n'e ofrenda ndíi nguée ndúú chí ca'á yā 'iiti cáavā ofrenda ye'n'e di naati din'dái di 'áamá cuerpo ye'n'é chí ch'iindiyaán.

⁶ Ní nguée ne'n'e di ofrendas ye'n'e chí nguuchi yā cuerpo ye'n'e 'iiti nátaí, ní nguée ye'n'e chí 'caan'nú' yā 'iiti cáavā chí Ndyuūs nadach'ēcú yā nuu'ndi ye'n'é yā.

⁷ Dií Ndyuūs, 'úú ndaa i'n'yee'ndí 'cūū chí cuuvi dii' chē chí ne'n'e di chí dii' caati 'tíicā canéé nguūn ye'n'e 'úú na libro ye'n'e Ndyuūs naachi canéé nguūn ley. ⁸ Vmnáán vmnaa' nga'nā Cristo: Dií Ndyuūs nguée ne'n'e di ní nguée yeenú di ndúúcu ofrendas ye'n'e chí n'giin'nú' yā 'iiti, ní nguée ye'n'e 'iiti chí

tee yā dii. Ndíi nguée ndúú ye'n'e chi n'gii'nú'n yā 'iiti ní ngiichi yā yuútē ye'n'e 'iiti cáávā chi nadach'ēecu di nuu'ndi ye'n'é yā. 'Tíicā nga'n'a Cristo 'áará chí 'ii'yā'n s'ee'n diín yā tan'dúúcā chi nga'n'a ley mii'n ye'n'e ofrenda chi canée chi ca'á yā Ndyuūs. ⁹ Ní cuayi-ivi nga'n'a Cristo: Dií, Ndyuūs, 'úú ndaá na i'n'yee'dí cūú chi cuuvi diín ch'ēē chi ne'n'e di chí diín. Maa'n ní nducué'n'e chuū ne'n'e caa'n'ma'n 'tíicā. Ndyuūs divíi yā 'áámá lado ofrenda ye'n'e 'iiti chí 'ii'yā'n s'ee'n ch'ii'nú'n yā. Ní na lugar ye'n'e ofrenda mii'n Ndyuūs ca'á yā Cristo chí ch'íi yā. ¹⁰ Maa'n ní Ndyuūs did'ēv'ē yā s'uúú'n cáávā Jesucristo diín yā nducué'n'e chí Ndyuūs ne'n'e yā chí diín yā. Ní 'áámá vmné'n'ee nū'n Jesucristo ca'á yā cuerpo ye'n'e maá'n yā cáávā ofrenda chí 'ii'yā'n s'ee'n n'gii'nú'n yā 'yā cáávā nuu'ndi ye'n'e nducyáácá 'ii'yā'n.

¹¹ Ca'áámá cā'aama chiidúú judío chí Israel nguuvi nguuvi diín yā ntii'nyu'n ní cheendii yā ní nga'á yā ofrenda dáámá daama nū'n nééné n'déēe cuuví 'áará chí ofrenda mii'n chí n'gii'nú'n yā 'iiti nguée cuuvi divíi nuu'ndi ye'n'e 'ii'yā'n mar 'áámá vmné'n'ee. ¹² Naati Jesucristo 'áámá vmné'n'ee nū'n ca'á yā maa'n cuerpo ye'n'e yā chí 'ii'yā'n s'ee'n n'gii'nú'n yā 'yā caávā ofrenda ye'n'e nuu'ndi ye'n'e nducyáácú 'ii'yā'n. Ní cuayiivi cuen'é yā na va'ai ch'ēeti nguuvi ní ch'iindí yā na lado ye'n'e honor ye'n'e Ndyuūs chí lado tá cuaacu. ¹³ Maa'n ní Jesucristo canee ngiinú yā chí ndaa tiempo chí Ndyuūs idiín yā chí nducyaa ca 'ii'yā'n chí contra ye'n'e yā canée yā maa'n ca'á Jesucristo tan'dúúcā chí 'áámá banco 'líi'n 'tíicā yā chí Jesucristo cuch'ēē yā ye'n'e yā. ¹⁴ Ní cáávā chí Cristo ca'á yā cuerpo ye'n'e maá'n yā chí 'ii'yā'n s'ee'n n'gii'nú'n yā 'yā 'áámá vmné'n'ee nū'n cáávā ofrenda tuu'mi ní Cristo diín yā chí dáámá cuuvi d'ēv'ē 'ii'yā'n ti nadach'ēecu yā nuu'ndi ye'n'é yā. Ní 'ii'yā'n s'ee'n ní ye'n'e Ndyuūs cuen'e daá'ma'n. ¹⁵ Ní Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs nga'n'a ndúúcu yú chí nducué'n'e chuū ní cuaacu. Vmnáá'n vmnaa'n nga'n'a Ndyuūs chuū:

¹⁶ Chuū chí diín prometer chí diín caavá yā cuayiivi chí chó'ōo nguuvi s'ee'n, nga'n'a Ndyuūs. Cu'neé'n ley ye'n'é na staava ye'n'é yā. Ní dinguún ley ye'n'é na vaanicadínū'n ye'n'é yā. ¹⁷ Ní cuayiivi nga'n'a yā:

'Áā ntéé nan'gaacú nuu'ndi ye'n'é yā ní nguée nducué'n'e chí diín yā chí nguée n'daacā. ¹⁸ Níicú taachi Ndyuūs nadich'ēecu yā nuu'ndi ye'n'é 'ii'yā'n s'ee'n tuu'mi ní 'áā ntéé canée chí ca'á yā ofrendas chí 'caa'nú'n yā 'iiti cáávā nuu'ndi ye'n'e yā.

Canée chí nan'gaacuyú ye'n'e Ndyuūs ye'n'e yú

¹⁹ 'Tíicā ní hermanos ye'n'é maa'n ní cuuvi nandaa yú nanáá'n Ndyuūs na cuarto chí d'ēv'ē N'dai Ca na yaácú ye'n'é Ndyuūs ti v'ée 'viih'ēetínū'n ye'n'e yú nanáá'n Ndyuūs cáávā yuúú'n ye'n'e Señor Jesucristo. ²⁰ Ní Jesucristo nn'guaa'n yā 'áámá yúúni chí n'dai ní canduuchi taachi chí ntee'n yā tীনū'n ye'n'e yaácú. Tীনū'n mii'n ní ne'n'e caa'n'ma'n chí tan'dúúcā cuerpo ye'n'e maá'n Cristo taachi chí 'ii yā, 'tíicā va. Maa'n ní cuuvi ndaa yú na cuarto chí yaánū'n nanáá'n Ndyuūs caavá yā. ²¹ Ní Jesucristo ní chiidúú ch'ēē ca ye'n'e yú ní diín yā ntii'nyu'n ye'n'e yaácú ye'n'e Ndyuūs. ²² Maa'n ní canée chí indaa yú nanáá'n Ndyuūs ndúúcu núú'má'n staava ye'n'e yú ní 'áámá canee yú ndúúcu chí i'téenu yú. Cristo mii'n 'áā did'ēv'ē yā staava ye'n'e yú ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yú caati nguée nadacadínū'n ca yú ye'n'e castigo ye'n'e nuu'ndi chí diín yú. Ní nadid'ēv'ē yā cuerpo ye'n'e yú ndúúcu nuú'n'i d'ēv'ē. ²³ Maa'n ní diín yú chí 'áámá canee yú ndúúcu chí nga'n'a yú chí i'téenu yú caati deenu yú chí Ndyuūs ca'n'a yā diín yā cumplir compromiso ye'n'e chí ca'n'a yā chí tée yā s'uúú'. ²⁴ Ní s'uúú'n canée chí inadacadínū'n yú táácá cuuvi cunnee yú 'aama yú taama yú ní dine'n'e yú 'aama yú taama yú ní diín yú dendu'ú chí n'daacā. ²⁵ Ní nguée diín yú chí nguée nduuvidaama yú ch'ēeti yaácú tan'dúúcā chí diín ná'n'a yā. Naati ca'a yú consejo 'aama yú taama yú caati deenu yú chí nguuvi chí ndaa Cristo taama vmné'n'ee 'áā snee nii'núú'n.

²⁶ Ní nduuti chí idiín yú nuu'ndi caati maa'n yú ne'n'e yú cuayiivi chí 'áā deenu yú nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs tuu'mi ní 'áā ntee v'ée taama ofrenda chí cuuvi ca'a yú Ndyuūs cáávā nuu'ndi ye'n'e yú chí Ndyuūs divíi yā nuu'ndi ye'n'e yú. ²⁷ Dámaā'n 'va'a yú ne'n'e chí cunee ngiinú yú ye'n'e chí cuchíi. Cristo ca'n'a yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'é yú ní ndúúcu yā'n á ngiichi chí cuucu tanducué'n'e 'ii'yā'n chí contra ye'n'é Ndyuūs. ²⁸ Deenu yú ye'n'e 'ii'yā'n chí nguée diín yā cuenta ye'n'e ley ye'n'e Moisés. Nduuti chí v'ée 'uuví o 'iinú 'ii'yā'n chí nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'e falta ye'n'é yā tuu'mi ní chí 'ii 'ii'yā'n mii'n. Ní nguée ya'ai 'ii'yā'n s'ee'n taachi chí 'ii yā.

²⁹ Maa'n ní nadacadínū'n yú ye'n'e 'ii'yā'n s'ee'n chí nguée diín yā cuenta ye'n'e yuúú'n ye'n'e Cristo chí cuuvi d'ēv'ē 'ii'yā'n s'ee'n. 'Ii'yā'n s'ee'n nga'n'a taá'n yā ye'n'e Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ¿D'ēē chúúá n'dee ca castigo v'ée ye'n'é 'ii'yā'n s'ee'n? ³⁰ Deenu yú chí Señor ní nga'n'a yā 'tíicā: 'Úú canée chí ca'á castigo 'ii'yā'n. 'Úú idiín chí 'ii'yā'n nadí'v'e yā chíi'n chí diín yā chí nguée n'daacā. Chuú dendu'ú nga'n'a Señor mii'n: Señor mii'n ca'n'a

yā n'diichi yā nuu'ndi yen'e 'i'i'yān yen'é yā.
³¹ Dē' chūcā ya'āi yen'e yū. Néené 'va'a yū
 chi ndaa yū nanáán Ndyuūs chi cānduuchi
 chi dii' yā castigar s'uúu' nduuti chi nguée
 n'daacā idi' yū.

³² Maa' n'ngaacū n' yen'e nguuv' s'ee' chi
 'āā chó'ōo chi caama n'diichi n' n' stéenu n'
 Jesucristo, n' cuayiivi chi chéé n' ch'eenū n'
 chi' yen'e tanducué'nē dendu'ū cucáávā chi
 dii' n' luchar yen'e chi i'téenu n'. ³³ Nā'nā n'
 ch'eenū n' chi' n' 'cuināā n' taachi 'i'i'yān
 sta'á yā ndis'ti' n' nga'nā taán yā yen'e ndis'ti'
 n' ch'e'mé yā ndis'ti' nanáán n'dee' n'dái
 'i'i'yān. Ní taachi 'tíicā dii' yā ndúucū na'a
 hermanos yen'e yū n'e'mé n' 'cuenū n' cuuvi
 nduucū yā. ³⁴ Ní taachi nā'a hermanos
 ch'eenū yā chi' canee yā vácūū, ndis'ti'
 n' ya'ái n' hermanos s'ee'. Ní taachi 'i'i'yān
 sta'á yā nducué'nē chi vée' yen'e n' ndis'ti'
 n' chiché' n' yen'e nducué'nē. Ní yeenū n'
 caati deenū n' chi vée' chi cuuvi yen'é n'
 chi n'dai taavi ca ná va'ai chéeti nguuv' chi
 cuen'e daā'man' 'áámá cūnee yen'e n'. ³⁵ Maa'
 n' nguée di'vaachi n' ti nguée vée' confi-
 anza yen'é n' ndúucū Ndyuūs caati ndúucū
 chi i'téenu n' cuuvi dii' n' ganar cosas chi
 n'daacā taavi ca. ³⁶ Ní ndis'ti' n' canee chi
 cuché' n' yen'e nducué'nē n' dii' n' nducué'nē
 chi Ndyuūs nen'é yā chi dii' n'. Ní 'íicū cuuvi
 cuta'á n' yen'e chi vée' yen'é n' chi Ndyuūs
 ca'nā yā chi tée yā ndis'ti'. ³⁷ Canee nguū' na
 libro yen'é Ndyuūs 'tíicā:

'Āā nte' náán tiempo ní Señor chi canee chi
 ndaa n' ndaa yā. Ní 'āā ntée cuuvi
 'náā yā. ³⁸ Ní nga'nā yā 'tíicā:

'Ii'yān chi yen'é ní de'vē yā t' i'téenu yā
 'úū n' canduuchi yā cuen'e daā'man'.
 Ní nduuti chi 'aama yā ndaacadaamí
 yā yen'é tuu'mi n' 'úū nguée yeenū
 yen'e yā. ³⁹ Maa' n' s'uúu' n' nguée
 tan'dúucā 'i'i'yān chi ndaacadaamí yā
 yen'e Cristo ní chindai yā. Nguée 'tíicā
 s'uúu'. S'uúu' n' i'téenu yū Cristo ní
 Cristo nadanguá' ai yā s'uúu'.

11

Yen'e chi i'teenu yū Jesucristo

¹ Cáávā chi i'teenu yū Ndyuūs deenu yū
 chi seguro chi cuta'á yū yen'é chi canee ngi-
 inu yū. Ní deenu yū chi cuuvi cuaacu yen'e
 dendu'ū chi nguée inaa' yū. ² Ní tiempo chi
 'āā chó'ōo 'i'i'yān nga'nā yā chi 'i'i'yān chi
 dii' yā nti'nyu' yen'e Ndyuūs ní n'dáacā yā
 nanáán Ndyuūs ti i'téenu yā Ndyuūs.

³ Ní deenu yū cucáávā chi i'teenu yū
 Ndyuūs, chí chi' chí inaa' yū ní cáávā chi
 Ndyuūs di'ndái yā 'i'yeed' ní nguée de'ē vee'.

⁴ Ní cáávā chi sa'nā Abel ní i'téenu sa
 Ndyuūs, ca'a sa 'áámá ofrenda chí n'daacā
 ca nguée ti sa'nā Caín mii'. Ní Ndyuūs
 n'diichi yā chi ofrenda yen'e Abel mii' ní

n'daacā ca ní sta'á yā ofrenda mii'. Ní
 Ndyuūs n'diichi yā chí Abel ní n'daacā sa. Ní
 cáávā chí Abel i'téenu sa Ndyuūs 'áará chí
 chí sa'nā mii' ndíi maa' ní nga'nā 'i'i'yān
 yen'e vaadi i'téenu yen'e sa.

⁵ Cáávā chi sa'nā Enoc i'téenu sa Ndyuūs,
 nguée chí sa ti Ndyuūs candé' yā sa'nā mii'
 na va'ai chéeti nguuv'. 'Ii'yān yen'é yā 'āā
 ntée ndaacā yā sa'nā mii' ti Ndyuūs candé' yā
 sa'nā mii' nduucū yā. Canee nguū' na libro
 yen'e Ndyuūs 'tíicā: Taachi 'āā cuée candé'
 Ndyuūs sa'nā mii', Ndyuūs canee yíinū yā
 chí idi' sa. ⁶ Mar 'áámá 'i'i'yān nduuti
 chí nguée i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs nguée
 cunee yíinū yā 'i'i'yān. Nduuti chí 'i'i'yān
 nen'é yā ndaa yā nanáán Ndyuūs canee chí
 cu'téenu yā chí vée' Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'nā
 yā chí ca'a yā chí vée' chí cuuvi yen'é 'i'i'yān
 chí n'nuū' yā Ndyuūs.

⁷ Ní cáávā sa'nā Noé i'téenu sa Ndyuūs ní
 n'giindivee' sa nduudu yen'e Ndyuūs taachi
 Ndyuūs yaa'v' yā cosas chí ca'nā yā dii'
 yā. 'Áará chí nguée inaa' sa cosas mii'
 n'giindivee' sa nduudu yen'e Ndyuūs ní
 di'ndái sa 'áámá arca chí barco ch'éte ní 'íicū
 cuuvi nanguá' ai 'i'i'yān yen'e sa na vaacū
 sa. 'Túucā Noé dii' sa condenar 'i'i'yān yen'e
 i'yeed' 'cūū caati i'téenu sa Ndyuūs. Ní
 Ndyuūs di'devē yā Noé chí cuuvi yen'é yā
 caati i'téenu sa Ndyuūs.

⁸ Ní cáávā sa'nā Abraham i'téenu sa
 Ndyuūs, chí i'ndivee' sa nduudu yen'e
 Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'v' yā Abraham.
 Ní yaa'v' yā sa'nā chí canee chí ca'nā sa táámā
 yā'nā chí ca'nā Ndyuūs chí cuuvi yen'é sa.
 Ní s'nee' sa yāā vaacū sa ní cuen'e sa. Ní
 nguée déenu sá t'íi ndíi ca'nā sa. ⁹ Ní cáávā
 chí Abraham i'téenu sa Ndyuūs, canee sa na
 yā'nā chí Ndyuūs ca'nā yā chí ca'a yā. Ní mii'
 canee sa tan'dúucā 'i'i'yā chí canúū' yúúní.
 Ní canúū' sá va'ai t'íinū' ndúucū daiya sa
 chí Isaac ndúucū Jacob. Ní 'āā daamā nūū'
 cuuvi yen'é yā yen'é chí cuuvi yen'e Abraham
 mii'. ¹⁰ Abraham mii' ní cūnee ngíinū sa
 yāā chí Ndyuūs 'āā di'ndái yā tan'dúucā
 chí Ndyuūs nadacádíinū' yā. Yāā mii' chí
 'áámá cūnee cimientio yen'e ní va'ai chéeti
 nguuv'.

¹¹ Ní cáávā chí Sara i'téenu tá Ndyuūs, ní
 ditiinū ca tá chí taavi tá daiya tá. Sta'a
 tá poder yen'e Ndyuūs ní chí i'ndí daiya tá
 taachi 'āā ndiicū tā ti i'téenu tá chí Ndyuūs
 dii' yā cumplir nduudu chí nga'nā yā. ¹² Ní
 'tíicā Abraham mii' 'āā ndiicū ca yā chí
 cuuvi chíidā yen'e daiyā yā. Ní n'daataā
 yen'é yā chí Sara mii' 'āā ndiicū ca ntúū'
 tá. Naati ná 'i'i'yān yen'é yā ichii n'dee' n'dái
 'i'i'yān tan'dúucā 'i'nyū' yen'e nanguuvi ní
 tan'dúucā yā'nā ndúutí chí vée' cuaan' diituū
 yíicū chí s'uúu' nguée ngii iduuche yū.

¹³ Nducyaaca 'ii'yān s'een ch'i'i yā naati i'téenu yā Ndyuūs. Nguéé sta'á yā cosas chi Ndyuūs ca'n'a yā chi ca'a yā naati i'téenu yā ní n'diichi chi ya'n'ái yā cosas chi Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā. Ní yeenú yā. Ní 'ii'yān s'een nga'n'a yā chíi yā nducyáácá 'ii'yān chi tan'dúúćá 'ii'yān chi snúú' yúúní, 'tíicá yā 'naa' tiempo chi snéé yā i'n'yee'dí' cūú. ¹⁴ Ní nducyaaca 'ii'yān chi nga'n'a yā 'tíicá ch'i'n'i yā chí in'nuún yā táámá nación chí n'dai chí cuuvi ye'n'e yā. ¹⁵ Ní nduuti chí nn'gaacú yā ye'n'e yā'n'āa naachi chíicá yā tuu'mi ní cuuvi nguεεcunéé yā ní ndaa yā na yāān mii'n. ¹⁶ Naati 'ii'yān s'een ne'e yā táámá nación chí n'daacá ca chí ye'n'e va'ai chεeti ngu-uvi. Ní cáávā chuú Ndyuūs nguéé 'cuināa' yā taachi 'ii'yān s'een nga'n'a yā 'tíicá: N'dii Ndyuūs ní Ndyuūs ye'n'e yú. Ndyuūs 'āā vée yāān yā 'áámá yāān chí cuuvi ye'n'e 'ii'yān s'een.

¹⁷ Ní cáávā chí Abraham mii'n i'téenu yā Ndyuūs, n'giindiveé'n yā ye'n'e Ndyuūs taachi Ndyuūs n'diichinée'n yā Abraham. Ní Abraham ní ca'n'a yā ca'a yā daiyá yā Isaac cáávā lado ye'n'e ofrenda chí 'caan'nú' yā daiyá yā. Ní canee listo yā chí ca'a yā 'áámá n'dya'n'a daiyá yā lado ye'n'e ofrenda mii'n 'áará chí Ndyuūs ca'a yā 'áámá compromiso chí 'tíicá: ¹⁸ Díi, Abraham, cáávā daiyá di Isaac 'úú ní téé díi n'deeé n'dái taavi cuuvi ndaata ye'n'e di. ¹⁹ Ní Abraham mii'n tuumicádínnuun yā chí Ndyuūs cuuvi nadacuée'n yā 'ii'yān s'een ye'n'e nguaa' tiná'n'a. Ní Abraham déénu sa chí Ndyuūs cuuvi nadacuée'n yā daiyá sa ye'n'e nguaa' tiná'n'a, naati nguéé ch'i'i sa. Abraham mii'n candée sa daiyá sa na vaacú sa.

²⁰ Ní cáávā chí Isaac i'téenu sa Ndyuūs, nga'n'a sa chí ca'n'a sa di'viicú sa daiyá sa Jacob ndúúćú sa'n'a Esaú. Ní nga'n'a sa ye'n'e cosas n'dai chí cuchii. ²¹ Ní cáávā chí Jacob i'téenu sa Ndyuūs, taachi 'āā cháā 'cuuvi sa di'viicu sa ca'áámá ca'áámá daiyá ye'n'e daiyá José. Ní cuayiivi ní dich'εεte sá Ndyuūs ne'e chí sta'a sa in'daacúú ye'n'e sa. Ní yíin'diicúnee' sa na in'daacúú ye'n'e sa. ²² Ní cáávā chí José i'téenu sa Ndyuūs taachi 'āā cháā 'cuuvi sa nga'n'a sa ye'n'e tiempo chí 'ii'yān ye'n'e ndaata Israel nan'dáa yā ná yā'n'āa Egipto. Ní yaa'vi sa 'ii'yān ye'n'e chí canéé chí díi'n yā ndúúćú 'iini ye'n'e sa taachi tiná'n'a sa.

²³ Ní cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs chíida sa ní chεecu sa Moisés, taachi ch'iindiyāān Moisés mii'n chinuun'dé'ei yā sa'n'a 'lín' mii'n na 'iinu 'iyyū. N'diichi yā daiyá yā chí Moisés mii'n sa'n'a 'lín' sa neené n'dεεvée sa. Nguéé di'vá'a yā ye'n'e orden ye'n'e rey chí canéé chí 'caan'nú' yā sa'n'a 'lín' mii'n. ²⁴ Cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs, ní tááchí ch'εεte sa nguéé 'cuūn' sa chí 'ii'yān nga'n'a yā chí Moisés ní daiyá n'daataa daiyá

rey ye'n'e yā'n'āa Egipto. ²⁵ Naati Moisés mii'n ne'n'e sa 'cuenen ca sá cuuvi ndúúćú 'ii'yān chí ye'n'e Ndyuūs. Ní nguéé 'cuūn' sa chí yeenú sa 'áámá tiempo ndúúćú vaadi yeenú chí dinuun'di sa. ²⁶ Ní Moisés mii'n nadacadínnuun' sa chí n'daacá ca chí 'cuenen sa cuuvi tan'dúúćá chí ch'eenu Cristo chíi na yā'n'āa 'cūú ní nguéé ti chí cuuvi ye'n'e sa tanducué'e vaadi 'cuica chí vée na yā'n'āa Egipto. Ní 'tíicá nacádínnuun' sa caati deenu sa chí Ndyuūs ca'n'a yā ca'a yā chí vée chí cuuvi ye'n'e sa. ²⁷ Ní cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs, nan'dáa sa ye'n'e yā'n'āa Egipto ní nguéé 'va'a sa chí nduuii taa'n rey. Ní díitu canee sa chí i'téenu sa Ndyuūs tan'dúúćá chí n'diichi sa Ndyuūs 'áará chí nguéé inaa' sa Ndyuūs.

²⁸ Ní cáávā chí Moisés i'téenu sa Ndyuūs s'nee'n sa orden ye'n'e 'viicu pascua chí 'ii'yān canéé chí s'neé'n yā yuúú' ye'n'e 'iiti cuūchí na cheendi va'ai ye'n'e yā caati taachi ndaa ángel chí n'gii'n'nu' yā nducyaaca da'caiyāa sa'n'a chí vmnáān vmnaa', nguéé cuuvi 'caan'nú' yā da'caiyāa chí ye'n'e ndaata ye'n'e Israel. ²⁹ Ní cáávā 'ii'yān ye'n'e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, chicho'ó yā naavta'n'a ye'n'e mar chí nguuvi Rojo ní ngiicá yā ndii yā'n'āa cuūm'má'. Ní cuayiivi ní taachi cho'o 'ii'yān s'een ye'n'e yā'n'āa Egipto tuu'mi ní chí'i nuū'n'ni 'ii'yān' ní nducyaaca yā ch'i'i yā ti nduuvidaā'má' nuū'n'ni.

³⁰ Ní cáávā 'ii'yān ye'n'e ndaata Israel i'téenu yā Ndyuūs, che'n'e yā nuū'ma' ndi-ivi chεéti ye'n'e yāān Jericó ndεεchε nguuvi. Tuu'mi ní ch'iinu mii'n ní chíndεεvε chεéti ye'n'e yāān mii'n. ³¹ Ní cáávā chí Rahab i'téenu tá Ndyuūs, ní 'áará chí cue'n'e tá ndúúćú sa'n'a s'een, nguéé chí'i tá ndúúćú 'ii'yān s'een ye'n'e yāān ye'n'e tá chí nguéé i'téenu yā Ndyuūs; ti n'daata mii'n ní sta'a tá sa'n'a s'een ye'n'e Israel. Ní n'daacá idiin tá ndúúćú sa'n'a s'een chí 'díi'n 'díi'n ndaa yā nguaa' 'ii'yān ye'n'e tá chí cuuvi deenú yā táácá canee 'ii'yān ye'n'e tá.

³² Maa'n ní εde'ε cá cuuvi caan'mán ndís'tii? Nguéé vée tiempo chí cuuvi ndís'tii ye'n'e sa'n'a Gedeón ní ye'n'e sa'n'a Barac, ní ye'n'e sa'n'a Sansón, ní ye'n'e sa'n'a Jefeé, ní ye'n'e sa'n'a David, ní ye'n'e sa'n'a Samuel, ní ye'n'e sa'n'a profetas chí candεε nduudu ye'n'e Ndyuūs. ³³ Nducyaaca 'ii'yān s'een ní cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs idiin caandá yā ní cucheé yā ye'n'e nán'a países. Ní n'daacá nga'n'a ntiin'nyu'n yā ye'n'e tanán'a yāān. Ní tuneé'n yā chí Ndyuūs nga'n'a yā chíi' chí ca'a yā. Ní díi'n yā chí nduūdi cheendi 'yáí'nyāa' cuá'aa. ³⁴ Ní ya'n'a chí díitu n'dái ngiichi nguéé cuuvi 'tuuvi 'ii'yān s'een chí i'téenu yā Ndyuūs. Nín'géénu yā ye'n'e 'ii'yān chí ne'n'e yā 'caan'nú' yā 'yā ndúúćú machete chí 'caāi' ndúú 'uuvi lados. Ní 'áará chí duūvá yā ditiinú yā. Ní taachi díi'n caandá yā ní ditiinú yā chí 'caan'nú'

yā. Ní ch̄eē yā yēn'e n'deeē n'dái soldados yēn'e enemigos yēn'e yā. ³⁵ Ní cáāvā chí n'daataa s'ee' i'téenu yā Ndyuūs, nta'á yā tin'á chí n'dii yēn'e familia yēn'e yā taachi 'āā nduuchí yā yēn'e nguaa' tinán'ā. Ní ná'n'ā 'i'in'yā' ch'éenu yā chí n' ch'íi yā. Ní nguée' 'cūu' yā chí n'gua' ai yā ti ne'ē yā n'diichí yā táámá vida chí n'daacá ca. ³⁶ Ná'n'ā yā ní 'i'in'yā' s'ee' duuchí yā yēn'e yā ní ch'ēn'ē yā 'i'in'yā'. Ní ná'n'ā yā ní 'i'in'yā' s'ee' ch'ēē chí-ichí yā ndúúcu cadenas ní chēn'ē yā vácūu. ³⁷ Ní ná'n'ā yā ní 'i'in'yā' s'ee' ca'a tuúy yā 'i'in'yā' ní ch'íi yā. Ní ná'n'ā yā ní 'i'in'yā' s'ee' n'dēē yā nduu 'uuví taa' yā ndúúcu cierra. Ní ná'n'ā yā 'i'in'yā' s'ee' n'gii'nu' yā 'i'in'yā' ndúúcu machete chí 'úúví lados' ca'ái'. Ná'n'ā yā ní ch'ēē chíicá yā ndíi 'muu' ndíi mii' ndúúcu catecai yā yēn'e 'iiti cuúchí ní yēn'e dii'ma' chivo. Ní pobre yā ní ch'eenú yā chíi. Ní nguée' din'daacá 'i'in'yā' s'ee' ndúúcu yā. ³⁸ Ní 'i'in'yā' chí ch'eenú yā chíi cáávā chí i'téenu yā Ndyuūs, 'i'in'yā' yēn'e i'n'yee'ndi nguée' n'daacá ca chí cuuvi cūneē yā ndúúcu yā. 'I'in'yā' chí i'téenu yā nge'n'ē yā 'muu' nge'n'ē yā mii' ní tan'dúúca 'i'in'yā' chí nguée' vaacú yā, 'tiicá yā. Chíicá yā yá'n'ā cuu'ma' naachi nguée' ch'ētinéē 'i'in'yā'. Ní chíicá yā na cuéētí ní ná yívi yáávā yēn'e 'iiti o yívi yá'n'ā naachi 'cuéetinéē yā. ³⁹ Cáávā chí 'i'in'yā' s'ee' chí i'téenu yā Ndyuūs, n'dai yā ndúúcu nducuén'ē chí Ndyuūs 'cūu' yā chí n'geenu yā ngii ndíi tiempo chí ch'íi yā. 'Áā cuéé cuta'a yā chí cuuvi yēn'e yā chí Ndyuūs ca'a yā chí ca'a yā, ⁴⁰ caati Ndyuūs nadacadínnu' yā chí ca'a yā dii' yā chí n'daacá ca cáávā yā ní cáávā s'uúu'. 'I'in'yā' s'ee' nguée' cuuvi cuta'a yā chí cuuvi yēn'e yā ndíi tiempo chí s'uúu' cuuvi cuta'a yú chí cuuvi yēn'e yú.

12

Cuen'e daā'ma' snaa' yú yēn'e Jesús

¹ Maa' ní deenu yú cáávā vida yēn'e n'deeē n'dái 'i'in'yā' chí ch'íi yā ti chí'íi yā s'uúu' táácá cuuvi cu'teenu ca yú Ndyuūs. Ní cáávā chuú canee chí cū'nee' yú tanducuén'ē dendu'ú chí di'vaachi s'uúu' ndúúcu nuu'ndi chí dii' yú caati nuu'ndi mii' dii' chí cuuvi ndai yú. Ní caānu yú ndúúcu ngiinū carrera yēn'e vida yēn'e yú chí Ndyuūs itée yā s'uúu'. ² Ní cuen'e daā'mā' snaa' yú Jesús ti dii' yā chí cuuvi i'téenu yú 'yā. Ní dii' yā chí n'daacá ca cuuvi cu'teenu yú. Jesucristo ní ch'eenú yā chíi taachi ch'íi yā na cruz. Ní nguée' dii' yā cuenta chí 'cuinaā' yā cucáávā chí ch'íi yā tan'dúúca chí n'gii'nu' yā 'i'in'yā' caati deenú yā chí yeenú yā cuayívi ti cuuvi nadanguá' ai yā 'i'in'yā'. Maa' ní véē yā na lado yēn'e honor yēn'e trono yēn'e Ndyuūs.

³ Ndis'tiī, nadacadínnu' ní tan'dúúca Jesucristo chí ejemplo yēn'e yú. Ch'eenú yā chíi cucáávā 'i'in'yā' s'ee' chí dinuu'ndi yā. Ní 'íicú ndis'tiī nguée' cuuvi 'daan'di ní n' nguée' s'neē' ní chíi' chí i'téenu ní. ⁴ Ndis'tiī ní 'āā chichēē ní ndúúcu nuu'ndi ní nguée' ch'eenú ní chíi ndíi chí 'āā n'diī ní. ⁵ 'Áā nguée' n'gaacú ndis'tiī consejo chí Ndyuūs ca'a yā ndis'tiī chí daiyá yā? Canée nguū' na libro yēn'e Ndyuūs 'tiicá:

Díi, daiyá, nguée' nadacadínnu' ní chí nguée' de'ē véē taachi Ndyuūs dii' yā castigar ndis'tiī caati cuuvi deenú ní chí nguée' n'daacá idiī' ní. Ní nguée' ndaacadáámí ní yēn'e yā taachi dii' yā castigar ndis'tiī.

⁶ Señor yēn'e yú yaa'vineē' yā nducyáácá 'i'in'yā' chí ne'ē yā ní dii' yā castigar nducyaaca 'i'in'yā' chí sta'á yā chí cuuvi daiyá yā. ⁷ Maa' ní cuchēē ní castigo chí Ndyuūs itée yā ndis'tiī ti Ndyuūs ní chíida ní. Taachi n'geenu ní ngii tuu'mi ní deenú ní chí dii' yā ndúúcu ndis'tiī tan'dúúca chí ndis'tiī ní daiyá yā. 'Tiicá dii' yā. 'Dú'ú daiyá yā véē chí chíida yā nguée' idiī' yā castigar? ⁸ Nduuti chí Ndyuūs nguée' dii' yā castigar ndis'tiī tan'dúúca chí dii' yā castigar nducuén'ē daiyá yā, tuu'mi ní ndis'tiī nguée' maa' daiyá yā ti ndis'tiī ní daiyá yēn'e táámá yā. Ní nguée' daiyá Dendyuūs ndis'tiī. ⁹ Ní 'tiicá ntúu' chíida yú chí yēn'e i'n'yee'ndi 'cūu dii' yā castigar s'uúu' tan'dúúca chí ne'ē yā. Ní s'uúu' ní diné'e yú chíida yú. N'daacá ca chí dii' yú chíi' chí ne'ē Ndyuūs chí canée na va'ai chēeti nguuvi ní sндуuchi yú. ¹⁰ Chíida yú chí yēn'e i'n'yee'ndi 'cūu dii' yā castigar s'uúu' dúu'vi nduuyū nuu' tan'dúúca chí tumicadínnu' yā chí n'daacá caavā s'uúu'. Ndyuūs yēn'e yú ní dii' yā castigar s'uúu' ti cuáácú chí n'dai caavā s'uúu' ti s'uúu' ní cuuvi din'dai ca yú tan'dúúca chí Ndyuūs ní n'dai cá yā. ¹¹ Cuaacu chí nguée' yeenú yú taachi téē yā castigo s'uúu' naati yá' ai yú. Cuayívi ní 'i'in'yā' chí tumicadínnu' yā yēn'e castigo yēn'e yā ní véē chí n'daacá yēn'e castigo. 'I'in'yā' s'ee' din'daacá cá yā ní canée 'diīi' vida yēn'e yā.

Véē peligro yēn'e yú nduuti chí nguée' n'gindiveē' yú nduudu yēn'e Ndyuūs

¹² Maa' ní Ndyuūs 'āā tee yā castigo ndis'tiī ní maa' ní cuta'á ní fuerzas ndúúcu ta'á ní ní dicuaacú ní duu'nti' yá ní chí ndicuūu. ¹³ Cachiicá ní ná yúu'ni cuaacu maa' ní 'íicú cuuvi nanduūvā yēn'e ní ca'a ní chí ndíi dúúvā yēn'e ní.

¹⁴ Maa' ndís'tií ní díi' nī chí 'dii' 'cuéetinéé nī ndúúú nducyaaca 'i'nyā. Ní díi' nī nducué'ē chí n'daacā ca caati dēēve canéé vida ye'né nī. 'I'nyā chí nguée dēēve vida ye'né yā nguée cuuvi n'diichí yā Señor Ndyuūs. ¹⁵ Cundé nī cuidado chí mar 'áámá ndís'tií nguée diví nī ye'né Ndyuūs ti nguée cuuvi in-neé yā ndís'tií. Ní nguée cúúví cunee 'aamá nī nguaa' ndís'tií chí tan'dúúú 'áámá dii'yu yaātā yaāa chí dii' dañó ye'né nducué'ē dii'yu yaātā. 'Tíicā cuuvi dii' dañó 'áámá nī tan'dúúú chí veneno nguaa' ndís'tií. ¹⁶ Candé nī cuidado chí mar 'áámá ndís'tií nguée ca'á nī ndúúú n'daataá o sa'á chí nguée ye'né nī. Ní nguée díi' nī cuenta ye'né nducué'ē chí ye'né Ndyuūs. 'Tíicā dii' sa'á Esaú tí cáávā 'áámá comida nūu' n'diicuí sá chí cuuvi ye'né sa ti sa'á vmnaa'. ¹⁷ Ní ndís'tií deenú nī ye'né sa'á Esaú taachi ne'né sa cuta'a sa ye'né chiidá sa chí cuuvi ye'né sa ti sa'á daiya vmnaa', naati nguée 'cuū' chiida sa. Ní Esaú chēcū taavi sá nī n'nuu' sa manera chí nduuví n'daacā chí 'āā dii' sa naati nguée ndaācā n'daacā sa.

¹⁸ Maa' ní ndís'tií nguée ndāa nī na yīcū chí ngiichi chí díi' nī sentir ngiichi mií, tan'dúúú chí dii' 'i'nyā Israel tiempo chí 'āā ch'óo. Ndí nguée díi' nī sentir maāi, ndí nguée ndúú meēe, ndí nguée ndúú 'áámá chee' cúúví díntū. ¹⁹ Ní nguée n'giindiveé nī chí ch'ēcū trompeta mií nī nguée nduudu ye'né Ndyuūs chí ca'á yā ndúúú 'i'nyā' s'ee'. Taachi 'i'nyā' s'ee' ch'iindiveé yā nduudu ye'né Ndyuūs chiica yā Ndyuūs chí 'āā nté caa'ma' cá yā 'i'nyā' s'ee'. ²⁰ 'Tíicā nga'á yā ti nguée cuuvi chē yā chí Ndyuūs nga'á nti'nyu' yā ti 'tíicā: Ndúú chí 'áámá 'iiti nindaá ti na yīcū 'cū canee chí cuiitū yā 'iiti ní 'caa'nú' yā 'iiti. ²¹ Ní maa' Moisés mií' ní taachi n'diichí yā yīcū 'cū ní ch'iindiveé' yā nducué'ē, 'tíicā nga'á yā: Néené 'va'á ní yīi'nduuví 'ú.

²² Maa' ní nguée 'tíicā ti ndís'tií ndaa nī 'áámá yīcū chí nguuví Sión chí yāā ye'né Ndyuūs chí cánduuchi chí yāā Jerusalén chí va'ai chēti nguuví naachi n'dee n'dái miles ángeles snée yā. ²³ Ní nduuvidaamá yā chí dich'etē yā Ndyuūs. Ní mií canee nducyaaca 'i'nyā' chí daiyá Ndyuūs. Ní chí duuchi yā canéé nguū' na libro ye'né va'ai chēti nguuví. Nducyaaca nī ndaa nī nanáā Ndyuūs chí díi' yā juzgar nducyáácá 'i'nyā'. Ní ndís'tií chí ye'né i'nyee'dí 'cū ní ndaa nī nanáā' espíritu s'ee' ye'né 'i'nyā' chí dēēve ca chí Ndyuūs díi' yā chí nguée nuu'ndi ye'né yā. ²⁴ Ní ndaa nī nanáā Jesucristo chí abogado chí canúu' yā naavta'á com-promiso chí ngai chí ye'né Ndyuūs ndúúú 'i'nyā'. Ní ndaa nī nanáā Cristo chí chingée yā yuúu' ye'né yā cucáávā s'uuú. Yuúu' ye'né Cristo ní n'daacā ca nguée ti yuúu' ye'né Abel. Ndúúú yuúu' ye'né Cristo, Ndyuūs

nadich'ēcū yā nuu'ndi ye'né 'i'nyā'. Naati cáávā 'dínu Abel chí 'i'nyā' Abel tuu'mi ní Ndyuūs ca'á yā castigo 'dínu Abel.

²⁵ Ní cáávā nducué'ē chuū candé nī cuidado chí n'giindiveé nī nduudu ye'né Ndyuūs chí nga'á yā ngi yā ndís'tií. 'I'nyā' s'ee' chí nguée ch'iindiveé' yā nduudu ye'né Cristo taachi snée yā i'nyee'dí 'cū nguée ngua'ái yā ye'né nuu'ndi ye'né yā. Ní 'tē cá s'uuú' chí cuuvi ngua'ái yū nduuti chí ndaacadaami yū ye'né Cristo chí canee na va'ai chēti nguuví ní nga'á yā ndúúú s'uuú ye'né chí cuchí. ²⁶ Tiempo chí ch'óo taachi Ndyuūs nga'á yā ye'né yīcū nuu' yā'ā. Maa' ní Ndyuūs nga'á yā 'tíicā: Taama vmnē'ēe inu'ú yā'ā ndúúú nanguuvi. ²⁷ Maa' ní taachi nga'á Ndyuūs taama vmnē'ēe nuu' deenu yū chí nducué'ē chí din'dái Ndyuūs ní ca'á yā din'nú'u yā ní diví yā. Ní nducué'ē chí nguée din'nú'u yā ní cūnee. ²⁸ Canéé chí ca'á yū gracias Ndyuūs caati vée yāā ye'né yū, lugar naachi Ndyuūs nga'á nti'nyu' yā. Ní nguée cuuvi nuu' lugar mií. Canee chí dich'etē yū Ndyuūs ní i'teenú yū Ndyuūs. Ní 'va'á yū ye'né yā ní díi' yū tan'dúúú chí ne'né yā. ²⁹ Ndyuūs ye'né yū tan'dúúú 'áámá nguuchi yā'á chí dituúví nducué'ē chí nguée n'daacā. Tíicā yā.

13

Ye'né chí díi' yū chí cunee yīinuú Ndyuūs

¹ Canéé chí dine' yū 'aama yū taama yū caati hermanos s'uuú' ní ye'né Cristo s'uuú. ² Nan'gaacu yū chí canee chí ca'á yū va'ái ye'né yū 'i'nyā' chí canúú' yūú. N'duuví yā ní díi' yā 'tuúú ní sta'á yā va'ai yā ángeles ní nguée dénu yā chí ángeles.

³ Nan'gaacu yū ye'né 'i'nyā' chí snúu' yā vácū. Díi' yū cuenta chí s'uuú' snuúu' yū vácū nduucú yā. Nan'gaacu yū ye'né 'i'nyā' chí n'geenú yā ngi na cuerpo ye'né yā ní díi' yū cuenta chí s'uuú' ní n'geenu yū ngi na cuerpo ye'né yū nduucú yā.

⁴ Díi' yū respetar 'i'nyā' chí n'giindivaacú yā ti nguée dinuu'ndi yā. 'I'nyā' chí n'giindivaacú yā canee chí ca'á yā dámaā' ndúúú isa'á o n'daataa ye'né yā. Ndyuūs ní n'diichí yā nuu'ndi ye'né 'i'nyā' chí vée nuu'ndi ye'né yā ndúúú 'i'nyā' chí n'giindivaacú yā ní ca'á yā ndúúú táamá n'daataá o sa'á.

⁵ Nguée dine' yū tuúmi naati yeenú yū ndúúú chí vée chí ye'né yū ti Ndyuūs nga'á yā 'tíicā: 'Úu nguée cu'neé' ndís'tií ní nguée díi' abandonar ndís'tií. ⁶ Ní 'tíicā cuuvi caa'ma' cuaacu yū ndúúú confianza: Señor ní nginee yā 'ú. 'Úu nguée 'va'á ye'né chí 'i'nyā' cuuvi díi' yā nduucú.

⁷ Nan'gaacú nī ye'né 'i'nyā' n'geete ye'né yaācú chí nga'á nti'nyu' yā nanáā' ndís'tií

ní ngan'a yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu ye"^e Ndyuūs. Nadacadínuu" nī t'áaca 'iī'yā" s'ee" diī" yā ní ng'etinee yā nī ch'ti yā. Maa" nī candé nī cuidado chi diī" nī tan'dúúca 'iī'yā" ng'etee chi i'téenu yā Ndyuūs diī" yā ti 'iī'yā" s'ee" ejemplo ye"^e nī.

⁸ Jesucristo mii" nī 'āā 'tiicá nūu" tan'duucá yā 'iicu, 'tiicá ntúu" yā maa"nguuvī. 'Āā 'tiica nuu" yā cue"^e daā"ma". ⁹ Cuin'diichi nī ndís'tiī. Nguéé 'caandiveén nī ndúúdu 'nan'a chi n'dáá" ndúúcu ye"^e chi che'e yú. N'daacá ca chi staava ye"^e nī canéé n'daacá chi cuuvi cuta'á nī fuerzas ye"^e nducué"^e chi n'dai taavi chi Ndyuūs itee yā ndís'tiī. Staava ye"^e 'iī'yā" nguéé diī" aprovechar nduuti chi chiindiveén yā nduudu n'dáá" ndúúcu ye"^e chi che'e yú.

¹⁰ Deenu yú chi chiiduú s'ee" chi diī" yā ntiī"nyu" ye"^e yaácū ye"^e yā nguéé cuuvi che'é yā yuútē ye"^e nátaí ye"^e 'iiti chi ch'iī"nú" yā cáávā ofrenda ye"^e yú ti ofrenda ye"^e yú ní 'āā vi'í caā ti i'teenu yú Jesucristo. Ní Jesucristo mii" nī ch'ti yā chi lado ye"^e ofrenda ye"^e yú. ¹¹ Chiiduú ch'etee ca ye"^e judíos chi Israel s'ee" taachi ch'iī"nú" yā 'iiti cáávā ofrenda ye"^e nuu"ndi candé yā yuúu" ye"^e 'iiti ch'etee cuarto chi nguuvī Dēve naati cuerpo ye"^e 'iiti mii" nī ngiichi yā 'áamá lado ye"^e yāā" ye"^e yā. ¹² Ní 'tiicá ntúu" Jesucristo ch'ti yā caaa" dáámí cheendi va'āi ye"^e yāā" Jerusalén ní 'íicú cuuvi dēve yā 'iī'yā" ye"^e nuu"ndi ye"^e yā ndúúcu yuúu" ye"^e maā" yā. ¹³ Maa" nī caa" yú tan'dúúca chi cue"^e Jesús 'áamá lado ye"^e yāā" ní 'cueenu yú cuuvi tan'dúúca chi ch'eenú yā chiī nī cuuvi 'cuinaa" yú tan'dúúca chi 'cuinaa" yā. ¹⁴ Caati nguéé v'éé 'áamá yāā" chi 'áamá cūnee cáávā s'uuu" naati in'nuu" yú 'áamá yāā" ch'etee chi 'áamá cūnee chi v'éé tiempo chi cuchii. ¹⁵ Ní cáávā chuū canee yú chi dich'etee yú Ndyuūs cucáávā Jesucristo. Ní taachi dich'etee yú Ndyuūs chuū ní ofrenda chi canee chi ca'a yú Ndyuūs. Ní canéé chi ca'a yú gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo ndúúcu nduudu ye"^e yú. ¹⁶ Nguéé cuuvi 'náa" nī chi din'daacá nī ní nneé nī 'aamá nī taamá nī caati chuū ní ofrenda ye"^e nī chi 'túúca Ndyuūs ne"^e yā.

¹⁷ Cu'nee'veén nī nduudu ye"^e 'iī'yā" chi nga"nā ntiī"nyu" ye"^e nī. Cu'téenu nī ye"^e yā chi nga"nā yā caati 'iī'yā" s'ee" diī" yā cuidado ye"^e staava ye"^e nī. 'Iī'yā" s'ee" canéé chi nca'á yā cuenta nanáā" Ndyuūs ye"^e ntiī"nyu" chi diī" yā. Diī" núu" yīi"nu nī chi nga"nā yā caati yeenú yā diī" yā ntiī"nyu" ye"^e yā. Ti nduuti chi nguéé diī" nī 'túúca nguéé yeenú yā ní nguéé diī" nī aprovechar ye"^e ntiī"nyu" chi diī" yā cáávā ndís'tiī.

¹⁸ Maa" nī caa"ma"ngua'á nī cáávā nús'uu ti nadacadiinúu" nū n'daacá na staava ye"^e

'nū ní ne"^e 'nū 'cuēetinéé n'daacá 'nū ye"^e nducué"^e dendu'ū. ¹⁹ 'Úú ngiicá ndís'tiī chi taachi nga"angua'á nī, ngiicá nī Ndyuūs chi téé yā lugar 'nū chi nīi"nuu" nūu" cuuvi nandaá ní cuneé ndúúcu ndís'tiī.

Di'viicú yā ndís'tiī ní dicho'ó yā, n'dai ndís'tiī

²⁰ Maa" nī Ndyuūs ní ye"^e vaadi 'diīi", maa" Ndyuūs mii" nadin'duuchi yā Jesucristo ye"^e yú ye"^e nguaa" tiná"ā chi Jesucristo mii" Pastor chi ch'etee n'dai chi diī" yā cuidado s'uuu" chi tan'dúúca 'iiti cuuchi ye"^e yā. Ní Jesucristo ye"^e yú ndúúcu yuúu" ye"^e yā diī" yā chi 'áamá cūnee compromiso chi Ndyuūs diī" yā ndúúcu 'iī'yā". ²¹ Ne"^e chi Ndyuūs ye"^e vaadi 'diīi" téé yā ndís'tiī nducué"^e chi n'dai ye"^e yā chi nguéé ye"^e nī. Ní cuuvi n'dai nī ti ndís'tiī cuuvi diī" nī chiī" chi ne"^e Ndyuūs chi diī" nī. Ní ne"^e chi Ndyuūs diī" yā cáávā nducyaaca yú nducué"^e chi ne"^e yā diī" yā cáávā Jesucristo. Can'a yú chi ch'etee ca canéé Cristo ní n'dēvé ngii yā cué"^e daā"ma" cue"^e daā"ma". 'Tiicá. ²² Ndís'tiī hermanos ye"^e ngiicá ndís'tiī chí cuhéé nī ndúúcu nduudu chí ngi'cueé" ti nguéé 'yaa" idinguu" na carta mii" ye"^e ndís'tiī. ²³ Yaa'ví ndís'tiī chí cadi-inúu" nī chí Timoteo hermano ye"^e yú 'āā ntéé canee sa vácū. Ní ndúúti chí nīi"nu" nīi"nu" ndaa sa nanáa" 'úú tuu'mi 'úú ní candéé san'ā taachi ndaa nanáā" ndís'tiī ní n'diichi ndís'tiī.

²⁴ Maa" nī caa"mā" nī 'iī'yā" chí nga"nā ntiī"nyu" ye"^e nī ndúúcu nducyaaca 'iī'yā" chí i'téenu yā Jesucristo: N'dai ndís'tiī, caa"mā" nī. 'Iī'yā" ye"^e país Italia: N'dai ndís'tiī, nga"nā yā.

²⁵ Ne"^e chí Ndyuūs téé yā nducyaaca ndís'tiī nducué"^e vaadi n'dai ye"^e yā. 'Tiicá cuuvi.

CARTA YEⁿ'E SANTIAGO

Santiago idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi s'néenⁿ muuⁿ s'néenⁿ miiⁿ

¹ 'Úú Santiago 'úú ní 'úú idiíⁿ ntiíⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs ní yeⁿ'e Señor Jesucristo. Idín-guúⁿ carta 'cūū ní dicho'ó: Ndaí ndís'tií ndúú^cú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndu'ú ndiichúúví tribus chi familias chí yeⁿ'e ndaata Israel chí s'néenⁿ 'muuⁿ chí s'néenⁿ miiⁿ ndii núúⁿ máⁿ íⁿ'yeēⁿdi.

Ndyuūs ca'á yā vaadī deenu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téenu yā 'yā

² Ndis'tií hermanos yeⁿ'é, canéé chí yeenú ní taachi ndaaⁿ n'deeⁿ n'dái chí idi'vaachí yeⁿ'e ní. ³ Caati déenu ní chuú chí taachi ndaaⁿ n'deeⁿ n'dái chí idi'vaachí yeⁿ'e ní ní n'daacá idiíⁿ ní, chíⁿ'í ní chí i'téenu ní Jesucristo ní chíⁿ'í ntúuⁿ ní chí cuuvi cucheé ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'é ndúú^cú paciencia. ⁴ Ní canéé chí candéⁿ ní cuidado chí cucheé ní yeⁿ'e nducuéⁿ'é chí di'vaachi ndís'tií ní cuuvi 'cucéⁿtinéⁿ n'daacá ní ní diiⁿ cá chí n'daacá ní. Ní 'áá véé nducuéⁿ'é necesidades yeⁿ'é ní. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tií cosas chí n'dai yeⁿ'é yā.

⁵ Ndúú^ti chí 'áamá ndís'tií deenú ní chí nguéé deenú ní tuu'mi ní canéé chí caacá ní Ndyuūs chí itée yā vaadī deenu. Ndyuūs ca'a yā n'deeⁿ n'dái vaadī deenu yeⁿ'é yā nducyáacá 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé n'gaa'vá yā ndúú^cú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é chí n'deeⁿ vueltas caaca yā Ndyuūs. ⁶ Canéé chí caacá ní Ndyuūs ní cu'téenu ní Ndyuūs chí ca'a yā téé yā ndís'tií. Taachi nguéé cu'téenu ní chí Ndyuūs nguéé ca'a yā ca'a yā chíiⁿ chí ngiicá ní tuu'mi ní ndís'tií tan'dúú^cá nuuⁿníⁿ'yāⁿ taachi olas yeⁿ'é indéⁿ yaacú chí candéé 'yúúⁿé cuaaⁿ lácūū cuaaⁿ lácāā, 'tíicá ndís'tií. ⁷ 'Áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiica yā Ndyuūs ní nguéé cu'téenu yā chí Ndyuūs ca'a yā téé yā de'ē véé, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé cūnee ngiínú yā chí Ndyuūs ca'a yā téé yā 'iiⁿ'yāⁿ de'ē véé. ⁸ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ véé 'uúví vaanicadíínnuⁿ yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní nen'é yā diiⁿ yā 'áamá cosa, cuayiíví ní taama cosa. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé canéé yā ndúú^cú 'áamá vaanicadíínnuⁿ yeⁿ'e yā.

⁹ Ní hermano yeⁿ'é yú chí nguéé ch'ete ca ní canéé chí yeenú yā taachi Ndyuūs nginneé yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'cuiicá yā canéé chí yeenú yā taachi Ndyuūs diiⁿ yā chí nguéé 'cuiicá yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí 'cuiica miiⁿ ní tan'dúú^cá naandá yeⁿ'e yaatā chí 'cuiinu, 'tiicá yā. ¹¹ Taachi can'dáá 'yáⁿá ní 'áamá 'iⁿnuⁿ tuu'mi ní tí'í yaatā ní naandá yeⁿ'e chingéénⁿ ní 'áá ntee véé naandá ti chíiⁿu. 'Tíicá ntúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí 'cuiica ní 'cuiinú yā ndúú^cú vaadī 'cuiica yeⁿ'é yā.

Canéé chí cucheé yú yeⁿ'e nducuéⁿ'é

¹² De'ē chúú^cá yeenu 'iiⁿ'yāⁿ chí ichéé yā tanducuéⁿ'é taachi n'geenu yā ngii. Taachi chéé yā yeⁿ'é tanducuéⁿ'é tuu'mi ní Ndyuūs téé yā 'iiⁿ'yāⁿ chí canduuchí yā cuen'e daaⁿmaⁿ. 'Tíicá Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí caⁿ'á yā ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ vida cuen'e daaⁿmaⁿ tan'dúú^cá chí 'aama corona yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí dinéⁿ'e yā Ndyuūs. ¹³ Taachi ndaaⁿ nanaáⁿ ndís'tií cosa chí diiⁿ chí di'vaachí ndís'tií chí nen'é ní diiⁿ ní chí nguéé n'daacá, nguéé canéé chí nadacadíínnuⁿ ní chí Ndyuūs diiⁿ yā chuú caati mar 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi di'vaachí yā yeⁿ'e Ndyuūs chí Ndyuūs diiⁿ yā cosa chí nguéé n'daacá. Ndíí nguéé ndúú cuuvi dinuuⁿndí Ndyuūs. Ndíí nguéé ndúú Ndyuūs di'vaachí yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā cosa chí nguéé n'daacá. ¹⁴ Taachi 'iiⁿ'yāⁿ inadacadíínnuⁿ yā chí maá yā nen'é yā diiⁿ yā cosa chí nguéé n'daacá tuu'mi ní véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní diiⁿ yā chí nguéé n'daacá. ¹⁵ Ní taachi diiⁿ yā chíiⁿ chí nen'é yā diiⁿ yā chí nguéé n'daacá tuu'mi ní dinuuⁿndí yā. Ní taachi ch'ete ca nuuⁿndi miiⁿ tuu'mi ní 'cuiinú ní diiⁿ chí 'cuuvi yā cuen'e daaⁿmaⁿ.

¹⁶ Ndis'tií hermanos yeⁿ'é chí nen'e taaví. Nguéé ca'a ní lugar 'iiⁿ'yāⁿ chí canche'ái yā ndís'tií chí dinuuⁿndí ní. ¹⁷ Nducuéⁿ'é chí n'daacá ní de'ēⁿ chí Ndyuūs itée yā 's'uúúⁿ chíiⁿ ní ngiicá cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Chíiⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ndyuūs diiⁿ'dái yā tanducuéⁿ'é de'ēⁿ yeⁿ'e nanguuvi. Ndyuūs nguéé n'daaⁿ yā tan'dúú^cá 'áamá 'daaⁿ'nūⁿ chí n'daaⁿ. ¹⁸ Ní Ndyuūs tee yā vida 's'uúúⁿ cáávā chí i'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ní diiⁿ yā tan'dúú^cá chí maá yā nen'e yā diiⁿ yā. Ní 'iicú 's'uúúⁿ chí i'teenu yú, tan'dúú^cá 'áamá cosecha chí vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'é chí diiⁿ'dái yā 'tíicá 's'uúúⁿ.

Yeⁿ'e vaadī cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁹ Maaⁿ ní ndís'tií hermanos chí nen'e taaví 'aama 'áamá ní canee chí 'cucéⁿtinéé yaáⁿ ní chí 'caandiveéⁿ ní naati nguéé maaⁿ n'cheéⁿ caaⁿ'máⁿ ní. Ní nguéé maaⁿ n'cheéⁿ nūuⁿ nduuví taáⁿ ní. ²⁰ 'Iiⁿ'yāⁿ chí induuvi taáⁿ yā nguéé n'daacá diiⁿ yā yeⁿ'e chí vaadī cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ²¹ Ní cáávā nducuéⁿ'é chuú canee chí divíⁿ ní yeⁿ'é tanducuéⁿ'é chí nguéé n'daacá chí nadacadíínnuⁿ ní. Ní nguéé diiⁿ ní cosa chí nguéé n'daacá. Ní 'caandiveéⁿ ní nduudu cuaacu chí i'téenu ní ní canee na staava yeⁿ'é ní. Ní ndiicuuⁿ ní. Ní véé poder yeⁿ'e nduudu cuaacu 'cūū chí cuuvi dinguáⁿ'ai alma yeⁿ'é ní.

²² Naati canéé chí diiⁿ ní chíiⁿ chí ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ. Nguéé dámaāⁿ chí 'caandiveéⁿ ní ní nguéé diiⁿ ní. Ní nguéé canche'ái maáⁿ ní ndís'tií. ²³ Nduuti chí 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ ní nguéé diiⁿ yā chíiⁿ chí ngaⁿ'á tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ tan'dúú^cá 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí inaáⁿ yā maáⁿ yā na 'aama espejo, 'tiicá

yā. ²⁴ Inaán yā maán yā tan'duucá yā 'tíicā. Ní cuayivi nguée nn'gaacu yā tan'duucá yā 'áará chi ndiichi yā maán yā na 'áamá espejo. ²⁵ Naati 'iin'yān chi nn'gaacu yā chii' chi n'giindiveén yā ní nadacádínnuun n'daacá yā ye'n'e ley chi nduudu cuaacu mii' ye'n'e Ndyuūs, tuu' mi ní nduudu cuaacu mii' cuuvi nadinguá'āi 'iin'yān. Ní 'iin'yān mii' canée chi 'caandivee' cá yā nguvi nguvi. Ní nguée dámaān n'giindiveén yā naati dii' yā chii' chi nga'a, tuu' mi ní cuuvi yeenú yā ndúúú chi dii' yā.

²⁶ Ní nduuti chi 'aama ndís'ti' nga'a ní chi i'téenu ní Ndyuūs ní nguée candéé ní cuidado ye'n'e chi nga'a ní tuu' mi ní nginche'ei maán ní ndís'ti'. Ní nguée dichí'vē chi nga'a ní chi i'téenu ní Ndyuūs. ²⁷ 'Ii'yān chi neenē i'téenu yā ní dideve staaava ye'n'e yā ní nguée véé nuu'ndi ye'n'e yā nanáán Ndyuūs chiida yú ní 'tíicā dii' yā. Ngineé yā da'cáiyāa nguá'āa ndúúú n'daataa nguá'āa taachi n'geenu yā ngii. Ní 'iin'yān mii' ní nguée dii' yā cosas ye'n'e i'ye'e'dí' cūú chi nguée n'daacá.

2

'Cuaān nī nducyaaca 'iin'yān chi daama daamā nūn 'iin'yān

¹ Ndís'ti' hermanos ye'n'e chi maa' ní i'téenu ní Señor Jesucristo ye'n'e yú chi de'vé ngii ye'n'e yā, ndís'ti' canée chí dii' ní chi 'áá dáámá daamā nūn n'ducyaaca 'iin'yān nanáán nī. ² N'diichi nī. Taachi ndaá 'áámá 'iin'yān nguaa' ndís'ti' taachi nduuvidaamá ní ní 'iin'yān mii' canúú nduu tá'a yā 'áámá chí ntá'āa ye'n'e 'dii'nguāa' ní n'daacá catecai yā, ní 'tiicá ntúūn ndaá táámá 'iin'yān chí ndaachí yā ní ndiicú catecai yā, ³ ní ne'n'e cá ní 'iin'yān chí n'daacá catecai yā, ní nga'a ní ngii ní 'iin'yān mii'. N'dii' cun'dii' ní lugar chí n'daacá ca; ní nga'a ní ngii ní sa'n'a chí ndaachí: N'dii' cuééindiinú ní cuaa' la'ti' o 'cundi' ní na yiive, ⁴ tuu' mi ní nguée dii' ní chí dáámá daamā nūn 'iin'yān nguaa' ndís'ti'. Ní n'diichi ní 'iin'yān s'ee' che'e chí n'daacá, ní nguée n'daacá chii' chí nadacádínnuun nī.

⁵ Ndís'ti' hermanos ye'n'e chí ne'n'e taavi, 'caandivee' ní chii' chí nga'a. Ndyuūs nde'vé yā 'iin'yān ye'n'e i'ye'e'dí' cūú chí po-bre yā chí cuuvi 'cuica' yā ndúúú chí i'téenu yā. Ní véé chí cuuvi ye'n'e yā naachi Ndyuūs caa'n'má' ntii'nyú' yā ti chuú Ndyuūs nga'a yā chí ca'a yā nducyaaca 'iin'yān chí ne'n'e yā Ndyuūs. ⁶ Maa' ní ndís'ti' maán ní s'neen ní 'iin'yān chí ndaachí yā chí nguée véé ye'n'e yā ná lugar chí nguée n'daacá. 'Áá nguée 'iin'yān 'cuica chí idi'vaachí yā ndís'ti' ní icandé yā ndís'ti' nanáán 'iin'ntyé'e? ⁷ 'Áá nguée 'iin'yān s'ee' chí cunncaá nga'a yā ye'n'e chí duuchi ye'n'e Cristo chí n'daacá? Ní

Cristo ye'n'e yú yaa'vi yā ndís'ti' chí cuuvi ye'n'e yā ndís'ti'.

⁸ Nduuti chí ndís'ti' cuaacu ní'nyú' dii' ní tanducué'e chí nga'a ley ye'n'e Ndyuūs chí 'tíicā canée nguū' na libro ye'n'e yā: Diné'e di 'iin'yān nii'nuu' vaacu di 'iin'yān chí ne'n'e di maa' di, tuu' mi ní n'daacá idi' di. ⁹ Ní ndúúti chí ndís'ti' nguée dáámá daamá nūn diné'e ní nducyaaca 'iin'yān tuu' mi ní dinuun'di ní. Ní nguée dii' ní tan'dúúú chí nga'a ley ye'n'e Ndyuūs. Ley mii' n'gi' chí ndís'ti' ní véé nuu'ndi ye'n'e ní. ¹⁰ Ní ndúúti chí 'áámá 'iin'yān nguée dii' yā chí nga'a 'áámá 'lii' chuundi ye'n'e ley ye'n'e Ndyuūs tuu' mi ní canee yā tan'dúúú chí nguée dii' yā mar 'áámá chí nga'a ley mii'. ¹¹ Ndyuūs chí nga'a yā 'tíicā: Nguée ca'n'a di ndúúú n'daataa o sá' chí nguée ye'n'e di, Ndyuūs mii' 'tiicá ntúūn nga'a yā: Nguée 'caan'nu' di 'iin'yān. Maa' ní nduuti chí 'aama 'iin'yān nguée ca'n'a yā ndúúú n'daataa o sa'n'a chí nguée ye'n'e yā naati chí'ni'nyú' yā 'iin'yān 'áá nguée dii' yā chí nga'a ley ye'n'e Ndyuūs. ¹² Ní ndís'ti' ní canee chí caa'n'má' ní n'daacá ní din'daacá ní tan'dúúú chí nga'a ley ye'n'e Ndyuūs ti ley mii' n'diichi s'uúú. Ní ley mii' dii' chí cuuvi nanguá'āi s'uúú. ¹³ 'Ii'yān chí nguée ne'n'e ya'ai 'iinú yā 'iin'yān 'tiicá ntúūn Ndyuūs nguée ne'n'e ya'ai 'iinú yā 'iin'yān s'ee' taachi n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e yā. 'Ii'yān chí ya'ai 'iinú yā 'iin'yān ichéé yā taachi Ndyuūs n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'iin'yān.

'Ii'yān chí i'téenu yā Ndyuūs dii' yā ntii'nyu' ye'n'e Ndyuūs

¹⁴ Ndís'ti' hermanos ye'n'e, 'de'ē dichí'vē 'áámá 'iin'yān chí nga'a yā chí i'téenu yā Jesucristo ní nguée dii' yā cosas chí n'daacá? 'Áá cuuvi nangua' ai yā nduuti chí nga'a yā chí i'téenu yā 'tíicā? ¹⁵ Maa' ní nadacádínnuun yú ye'n'e 'áámá hermano o hermana ye'n'e yú chí nguée véé catecai yā ní nguée véé chí che'e yā. ¹⁶ Nduuti chí n'diichi yú hermano o hermana mii' ní nga'a yú ngii yú yā: Dii' cue'e di ndúúú vaadi 'dii'. Nan'guéecundi di ní che'e di. Ní nguée ca'a yú hermano o hermana mii' ye'n'e yú chí che'e yā o catecai caavā chí dii' yā tapan, tuu' mi ní, 'de'ē chí'vē chí nga'a yú ngii yú hermano o hermana ye'n'e yú 'tíicā? ¹⁷ Ní 'tiicá ntúūn ye'n'e chí i'teenu yú Ndyuūs. Nduuti chí 'áámá 'iin'yān nguée dii' n'daacá yā cáavā chí i'téenu yā Cristo tuu' mi ní chí' chí i'téenu yā tan'duucá chí cosa chí ndíi.

¹⁸ Nduuti chí 'áámá yā nga'a yā ngii yā s'uúú 'tíicā: Dii' nga'a di chí i'téenu di Ndyuūs naati 'úú idi' nducué'e chí n'daacá. 'Úu nga'a ngii 'iin'yān mii': Dii' chí'ni' di 'úú tan'dúúú chí cuuvi cu'téenu yú Ndyuūs ní nguée n'daacá cuuvi dii' yú. 'Úú chí'ni' dii chí i'teenu Ndyuūs caavā chí

n'daaca idiin. ¹⁹ Áa i'téenu di chi véé 'áamá n'dyáa Ndyuūs. N'daaca chi i'téenu di 'tíicā. 'Tíicā ntúūn 'yáan'nguiniūn i'téenu sa ní n'duuví sa ti 'va'a sa. ²⁰ Díí 'iín'yān chi ch'εεtí tīiín chi nguée ne'e di cu'téenu di. Nduuti chi 'áamá 'iín'yān i'téenu yā Ndyuūs ní nguée din'daaca yā tuu'mí ní díín yā tan'dúúca chi nguée i'téenu yā. Ní vaadi i'teenu yen'e yā cūnee tan'dúúca chi n'díí 'tíicā cunée. ²¹ Maa' ní nadacadínuu' ní yen'e tiempo chi 'āa chó'ōo yen'e chiida yú chi nguuví Abraham chi yen'e ndaata yen'e yú. Ndyuūs inadach'εεcú yā nuu'ndi yen'é yā cáávā ntiín'nyu' chi díín yā taachi ca'a yā daiyá yā Isaac lado yen'e ofrenda nanáán na nátaí cáávā chi 'caan'nú' yā daiyá yā naati nguée ch'ti sa. ²² ¿Áa nguée deenú ní chi Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní ch'iín'í yā 'iín'yān chi i'téenu yā caavā chiín' chi díín yā? Ní Abraham néené i'téenu yā Ndyuūs caavā chi díín yā. ²³ Ní chíi cuaacu chi canée nguū' na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā: Abraham s'téenu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ní díín yā cuenta chí Abraham ní n'daaca yā. Ní Ndyuūs sta'a yā Abraham chí cuuvi yen'é yā cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs. Ní 'iín'yān s'een' nga'n'a yā chí Abraham mii' ní amigo yen'é Ndyuūs.

²⁴ Maa' ní cuuvi n'diichi ní chi Ndyuūs cuta'a yā 'iín'yān chí cuuvi yen'é yā nguée dámaān caava chí i'téenu yā 'yā naati 'tíicā ntúūn caavā chí din'daaca yā. ²⁵ 'Tíicā ntúūn tá'n'a Rahab chí ndúúcu tá 'yaa' sa'n'a, Ndyuūs ní díín yā cuenta yen'e tá chí n'daaca tá. Ní Ndyuūs sta'a yā tá'n'a chí cuuvi yen'é yā caava chí n'daaca díín tá. N'daata mii' 'cuu' tá sa'n'a s'een' chí ndaa' n'de'ei n'de'ei sa'n'a chí Ndyuūs dichó'o yā. Ní tá'n'a mii' dicho'o tá sa'n'a s'een' táamá yúúni taachi véé peligro yen'e sa. ²⁶ Ní tan'dúúca cuerpo yen'e yú taachi nguée canée espíritu yen'e yú ndúúcu ní n'díí, 'tíicā ntúūn taachi i'téenu yú Ndyuūs ní nguée n'daaca idiín yú, chíi' chí i'téenu yú cunée tan'dúúca chí n'díí.

3

Yen'e chiia yú

¹ Ndís'tií hermanos yen'é nguée canée chí cuuvi 'yaa' maestros yen'e yaacú nguaa' ndís'tií. Deenú ní chi Ndyuūs diitu n'diichi yā nuu'ndi yen'e maestros mii' nguée ti ndís'tií. ² Nducyaacu yú idiín yú n'dee n'dái faltas. Ní nduuti chí 'áamá 'iín'yān nguée caan'mán' yā mar 'áamá falta tuu'mí ní 'iín'yān mii' ní neen'e n'daaca. Ní cuuvi nga'n'a ntiín'nyu' yā yen'e nuu'man' cuerpo yen'e maán' yā. ³ Cuín'diichi ní. Cu'nuu' yú frenos naa' 'yúúduu ní cu'téenu ti yen'e yú. Ní nuu'man' cuerpo yen'e ti cuuvi díiín tan'dúúca chí ne'e yú. ⁴ Maa' ní nadacadínuu' yú yen'e barco. 'Áará chí

ch'εεte ní 'yúúné taa' ngéenu ní 'iín'yān cuuvi díi' yā manejar barco mii' cáávā 'áamá yá'n'a 'lín' yen'e barco mii' chí canúú' ch'εεti nuu'ní'yá'n'a. Ní barco mii' ngiicā naachi nen'é yā. ⁵ 'Tíicā ntúūn chíiia yú. 'Áará chí 'áamá chí 'lín' chí yen'e cuerpo yen'e yú naati nga'n'a yú yen'e n'dee n'dái cosas chí n'gεεte ndúúcu chíiia yú. Ní cuín'diichi ní ta 'lín' chuundi ya'n'a cuuvi caacyá'n'a 'áamá icyá'n'a ch'εεte. ⁶ Ní chíiia yú tan'dúúca 'áamá nguuchi ya'n'a 'tíicā chíiia yú. Ní tan'ducuén'e tan'dúúca 'áamá i'yee'di chí ndiituú ndúúcu nducuén'e chí nguεε n'daaca, 'tíicā cuerpo yen'e yú cáávā chíiia yú. Ní díiín chí núú'mán' cuerpo yen'e yú véé nuu'ndi yen'e. Ní tan'dúúca infierno chí ngiichi ya'n'a 'tíicā díiín chíiia yú. Ní ya'n'a mii' ní díiín tan'dúúca chí ngiichi nducuén'e vida yen'e yú 'naa' chí canee yú i'yee'di 'cúu. ⁷ Ca'áamá ca'áamá naa' 'iiti chí véé i'yee'di 'cúu yen'e 'iiti 'yúúduu, yen'e 'yaada, yen'e cúu, 'iiti chí snúū' ch'εεti nuu'ní'yá'n'a ní nducyaaca ti sa'n'a cuuvi díi' sa amansar ní 'āa díi' sa amansar 'iiti s'een'. ⁸ Naati mar 'áamá 'iín'yān nguée cuuvi díi' yā chí amansar chíiia maán' yā. Nga'n'a yú cosas chí nguée n'daaca 'aara chí nguée ne'e yú. Ní ndúúcu chíiia yú nga'n'a yú n'dee n'dái chí nguée n'daaca yen'e 'iín'yān. Ní díiín yú chí cuuvi 'cuuvi yā. ⁹ Ní ndúúcu maa' chíiia yú dich'εεte yú Ndyuūs chíiida yú ní nga'n'a taa' yú yen'e 'iín'yān chí Ndyuūs din'dái yā chí tan'dúúca maán' Ndyuūs 'tíicā din'dái yā 'iín'yān. ¹⁰ Yen'e maa' cheendi ntúūn yú nga'n'a yú chí Ndyuūs n'daaca yā ní nga'n'a taa' yú ndúúcu 'iín'yān. Ndís'tií hermanos yen'é, nguée canée chí cuuvi 'tíicā. ¹¹ ¿Áa yen'e 'áamá nduutinaa' nuu'ní' can'dáa nuu'ní yaāa ndúúcu nuu'ní' yaadi? Nguée cuuvi. ¹² Ndís'tií hermanos yen'é, ¿áa cúúví 'áamá yá'n'a yen'e n'guiidíi yáa' nguuví cuuvi aceitunas yen'e? Nguée cuuvi. O 'aama yá'n'a 'lín' yen'e uvas ¿áa cuuvi n'guiidíi yáa' nguuví cuuvi yen'e? Nguée cuuvi. 'Tíicā ntúūn yen'e 'aama ndúútinaa' nuu'ní' nguée cuuvi can'dáa nuu'ní' diini ndúúcu nuu'ní' yaadi.

Yen'e vaadi deenu chí cuaacu níi'nyu' chí vaadi deenu

¹³ Nduuti chí véé sa'n'a chí cadínuu' sa ní chí deenu nguaa' ndís'tií canée chí cuu'mí' sa 'iín'yān chí cuaacu chí deenu sa ní ndiicu' sa cáávā nduudu n'dai yen'e sa ndúúcu ntiín'nyu' n'daaca chí díi' sa. ¹⁴ Naati nduuti chí véé vaadi nguee chí ch'εεte ndúúcu vaadi 'caa'va na staava yen'é ní ní ndís'tií ní nadacadínuu' ní na staava yen'é ní chí can'a ní díi' ní nducuén'e caavā maán' ní díi' ní aprovechar, tuu'mí ní nguée cuuvi nadacadínuu' ní chí n'gεεte ní. Ndíí nguée cuuvi caa'mán' ní nduudu yaadi chí contra yen'e nduudu cuaacu. ¹⁵ Ní vaadi deenú

'cūu yen'é ní nguée vaadi deenu chi yen'é Ndyuūs naati vaadi deenú 'cūu ní yen'e iⁿ'yee'dí 'cūu ní yen'e chi nadacádínnuⁿ yā ní yen'é yáá'n'guiniⁿuⁿ. ¹⁶ Naachi 'iⁿ'yān chí dínngueé yā ní díiⁿ yā nducuéⁿ'ē caava maáⁿ yā neⁿ'é yā díiⁿ yā aprovehar; tuu'mi ní miⁱn canéé 'iⁿ'yān chí nguée vée orden yen'é yā. Ní díiⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi nguée n'daacā. ¹⁷ Naati 'iⁿ'yān chí vée vaadi deenu yen'é yā chí yen'e Ndyuūs, tuu'mi ní vmnááⁿ vmnaaⁿ canéé chí ch'etinéé n'daaca yā ndúúcu vida yen'é yā chí deⁿve. Cuayiivi ní díiⁿ yā chí vée vaadi díiⁿ. Ní ndiicúⁿ yā, ní amigo yā. Ní ya'ai 'iinú yā ndúúcu 'iⁿ'yān ní dámaāⁿ díiⁿ yā tanducuéⁿ'ē chí n'daacā. 'Áa daamá nūⁿ 'cuaaⁿ yā nducyaaca 'iⁿ'yān. Ní nguée nadacádínnuⁿ yā yen'é chí nguée ndaacā, ní nguée díiⁿ yā dendu'ū chí nguée n'daacā. ¹⁸ Ní 'iⁿ'yān chí díiⁿ yā chí vée vaadi 'diiⁿ ní díiⁿ yā tan'dúúca chí cuuⁿnú yā ndaata yen'e nducuéⁿ'ē chí cuaacu. 'Tíicá díiⁿ yā. Ní n'gui'i yen'e nducueⁿ'ē chí cuaacu ní vaadi cuaacu.

4

Yen'e ndís'tiī amigos yen'e 'iⁿ'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo

¹ ¿Tíi ngiica cosas chí caandaá chí 'tíica nguⁿ'ú ní nguaaⁿ maáⁿ ní? Ngíicá yen'e ná vaanicadínnuⁿ yen'e maáⁿ ní tū neⁿ'e ní díiⁿ ní cosas chí nguée n'daacā. ² Nds'tiī neⁿ'é ní cosas ní nguée vée yen'e ní. Ní cáávā chuū neⁿ'é ní 'caaⁿ'núⁿ ní 'iⁿ'yān. Neⁿ'é ní dendu'ū chí inaáⁿ ní ní nguée cuuvi cuta'á ní. Ní cáávā chuū nguⁿ'ú ní ní díiⁿ ní caandaá. Ní nguée ndaaca ní chíiⁿ chí neⁿ'é ní tī nguée ngíicá ní Ndyuūs de'ē chí neⁿ'e ní. ³ Ní taachi ndís'tiī ngíicá ní Ndyuūs de'ē chí neⁿ'e ní, Ndyuūs nguée téé yā chíiⁿ chí neⁿ'e ní tī ngíicá ní dámaāⁿ caavā maáⁿ ní caati cuuvi yeenú ní. Ní nguée n'daacā chí ngiica ní 'tíicā. ⁴ Nds'tiī 'iⁿ'yān chí nguée 'áamá cunee ní ndúúcu chí i'téenu ní, ¿'áá nguée deenu ndís'tiī chí taachi ca'á ní ndúúcu 'iⁿ'yān chí nguée i'téenu yā Jesucristo ní díiⁿ ní dendu'ū chí yen'e iⁿ'yee'dí 'cūu tuu'mi ní canee ní enemigos yen'é Ndyuūs? 'Tíicá ní. ⁵ ¿'Áá nadacádínnuⁿ ndís'tiī chí díiⁿ ní chí nguée díchí'vē nduudu yen'e libro yen'é Ndyuūs naachi canee nguⁿ 'tíicā?: Ndyuūs s'neen yā Espíritu N'dai yen'é yā chēti staava yen'e yé. Ní Espíritu miⁱn ní neⁿ'e ca chí s'uuúⁿ canee yú dámaāⁿ yen'e Ndyuūs s'uuúⁿ. ⁶ Naati Ndyuūs nginnée yā s'uuúⁿ ní itée yā s'uuúⁿ vaadi n'dai yen'é yā s'uuúⁿ. Canee nguⁿ na libro yen'é Ndyuūs 'tíicā: Ndyuūs nguée caⁿ'á yā lado yen'e 'iⁿ'yān chí idin'geete maáⁿ yā naati ca'a yā vaadi n'dai yen'é yā 'iⁿ'yān ndiicúⁿ. ⁷ 'Tíicā canee chí s'neen ní vida yen'e maáⁿ ní na ta'á Ndyuūs. Nguée ca'á ní lugar yáá'n'guiniⁿuⁿ chí ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ

sa yen'e ndís'tiī ní yáá'n'guiniⁿuⁿ ní cuⁿevii sá yen'e nanááⁿ ndís'tiī. ⁸ Ndaá ní nanááⁿ Ndyuūs ní Ndyuūs ní chí nndaa ntúⁿ yā nanááⁿ ndís'tiī. Nds'tiī 'iⁿ'yān nuuⁿndíⁿ nadideⁿéⁿ ní vida yen'é ní. Nds'tiī chí vée 'uúvi vaanicadínnuⁿ yen'é ní, nadideⁿéⁿ ní staava yen'é ní. ⁹ Nds'tiī 'iⁿ'yān nuuⁿndíⁿ di'vaachi maáⁿ ní ní cuⁿecú ní ní ya'ái 'iinú ní yen'e chí díiⁿ ní. Nguée canee chí n'gíiⁿ'nyuⁿ ní naati canee chí cuⁿecú ní. Nguée canee chí yeenú ní naati canee chí di'vaachi maaⁿ ní. ¹⁰ Ní 'cuⁿetinéé ndiicúⁿ ní nanááⁿ Señor yen'e yú ní Señor yen'e yú ní díiⁿ yā chí n'geete ní.

Yen'é chí n'diichi yú nuuⁿndí yen'e hermanos yen'e yú

¹¹ Nds'tiī hermanos yen'é, nguée caaⁿ'man cúnncā ní yen'e 'aama ní taama ní hermanos yen'e yú. 'Áa du'ú ndís'tiī chí ngaⁿ'a contra 'áamá hermano yen'e yú o n'diichi ní nuuⁿndí yen'e hermano yen'e yú, ndís'tiī ngaⁿ'a ntúⁿ cúnncā ní contra ley yen'é Ndyuūs ní n'diichi ní yen'e ley miⁱn. Ní naachi n'diichi ní yen'e ley miⁱn tuu'mi ní díiⁿ ní ntiⁿ'nyuⁿ yen'e juez ní nguée díiⁿ ní chí ngaⁿ'a ley miⁱn. ¹² Dámaāⁿ vⁿé 'áamá n'dyáⁿ'ā chí Ndyuūs chí ca'á yā ley miⁱn ní 'tíicá ntúⁿ Ndyuūs ní juez. Maáⁿ yā cuuvi nadinguáⁿ ai yā 'iⁿ'yān o cuuvi di'cuiniⁿ yā 'iⁿ'yān. Maáⁿ ní ndís'tiī, ¿du'u ndís'tiī chí n'diichi ní de'ē idiⁿ táamá 'iⁿ'yān?

Ngúé deenu yú de'ē chí cuuvi ndúúcu yú ndii cavyaaⁿ

¹³ Maáⁿ ní 'caandiveeⁿ ní nduudu chí ngaⁿ'á ngii ndís'tiī chí ngaⁿ'a ní 'tíicā. Maáⁿnguui o cavyaaⁿ caⁿ'á táamá yāáⁿ ní canee miⁱn 'áamá nduúyū, ní díiⁿ negocio ní díiⁿ ganar. ¹⁴ Nds'tiī ní nguée de'ē vⁿé déenu ní chí de'ē cuuvi cavyaaⁿ. ¿De'ē vida yen'e ndís'tiī? Vida yen'é ní ní tan'dúúca 'áamá meeeⁿ chí ngo'ó 'áamá nch'etē ní n'giin. ¹⁵ Nds'tiī ní canee chí caaⁿ'máⁿ ní 'tíicā. Nduuti chí Ndyuūs neⁿ'é yā chí cunduúchí tuu'mi ní díiⁿ chuū o díiⁿ cháá. ¹⁶ Naati nguée díiⁿ ní 'tíicā. Nds'tiī ngaⁿ'a ní yen'e cosas n'geete chí díiⁿ ní. Ní yeenú ní yen'e nducuéⁿ'ē 'cūu chí ngaⁿ'a ní chí n'geete. Ní nguée n'daacā chí díiⁿ ní 'tíicā. ¹⁷ 'iⁿ'yān chí déenu yā yen'e chí cuuvi díiⁿ yā chí n'daacā ní nguée idiⁿ yā chuū tuu'mi ní dinuuⁿndí yā.

5

Yaa'vi 'iⁿ'yān chí 'cuica chí candé yā cuidado

¹ 'Caandiveeⁿ ndís'tiī 'iⁿ'yān chí 'cuica. Cuⁿecú ní ní 'cuai ní caati 'cuenú ní cuuvi dendu'ū chí díftúu chí cuchiⁿ nanááⁿ yen'e ndís'tiī. ² Vaadi 'cuica yen'é ní ní nchōo ní catecai n'dai ní ndáá ní che'e tí. ³ Ní 'díiⁿ'nguāⁿ ndúúcu 'díiⁿ'nguee yen'é ní ní che'e yáⁿ'āa. Ní chíiⁿ chí nche'e yáⁿ'āa miⁱn

ní canéé tan'dúúcā 'áámá lado ye'n'ē testigo chí caa'ma'na' contra ye'n'ē ní. Ní chíi' chi dii' tan'dúúcā chí cacyá'n'ā cuerpo ye'n'ē ní nduucū ya'n'ā. Ní vaadi 'cuica ye'n'ē ní ní nguáin'dai ní ní maa' ní tiempo chí cuuvi 'cuuin' i'n'yeēndi. ⁴ N'diichi ní. 'Áa cuéé nadí'v'e ní 'i'n'yā' chí dii' yā nti'nyu' ní sta'á yā cosecha ye'n'ē ní. Ní chí'v'e mii' canéé tan'dúúcā 'áámá testigo contra ye'n'e ndís'tií. 'Ii'yā' s'ee' ní 'caí yā contra ye'n'e ndís'tií ní Señor chí nga'n'a nti'nyu' yā ye'n'e nducyáácá 'i'n'yā' 'āa n'giindiveé' yā chíi' chí 'caí yā. ⁵ Nds'tií 'i'n'yā' 'cuica, maá' ní chí'etinee ní ndúúcu tanducué' chí ne'ē ní ní yeenú ní. Ní dich'etē ní cáávā nguuví chí 'cuuvi ní tan'dúúcā chí dii' ní ndúúcu 'áámá cuuchí chí cuuvi 'viiché tī níúcu ndaa 'áámá nguuví chí 'caa'n'ú' ní 'iiti mii'. ⁶ Ní ndís'tií 'āa dii' ní condenar sa'n'ā chí n'dai ní 'i'n'yā' s'ee' n'giin'ú' yā sa'n'ā. Ní nguéé dii' sa mar 'áámá chí nadanguá'ái sa maa' sa.

Ye'n'e 'viich'etíinūu' ye'n'e yú ní ye'n'e chí nga'angua'a yú

⁷ Ní cáávā nducué'n'ē nga'n'á ndís'tií hermanos ye'n'ē canéé chí dii' ní nducué'n'ē ndúúcu vaadi 'dii' nanáa' ní ní nanáa' Señor ye'n'ē yú ndii tiempo chí ndaa yā taama vmné'ēe. Cuin'diichi ní. 'Ii'yā' chí dii' yā nti'nyu' ye'n'e campo canee chí cūnee ngínú yā chí ndaácá n'daacá cosecha ye'n'e yā. Ní cūnee ngínú n'dai yā chí cuee' cuuvi vmnáa' vmnaa'. Ní taachi cho'ō chí cuee' cuuvi cuayiivi tuu'mi ní cuta'á yā cosecha ye'n'e yā. ⁸ 'Tiicá ntúu' ndís'tií véé paciencia ye'n'ē ní ní canee diitú ní ndúúcu chí i'téenu ní na staava ye'n'ē ní caati tiempo chí ndaa Señor ye'n'ē yú 'āa snee n'ni'nuú'. ⁹ Ní ndís'tií hermanos ye'n'ē nguéé caaca nuu'ndi ní 'aama ní contra taama ní ní nguéé cuuvi n'diichi Ndyuús nuu'ndi 'cū chí ye'n'e ní. Ndyuús chí juez ní n'ni'nuú' nūu' ndaa yā. ¹⁰ Maa' ní hermanos ye'n'ē nadacádíinuu' ní ye'n'e tiempo chí 'āa chó'ōo tan'dúúcā chí dii' profetas chí candee yā nduudu ye'n'ē Ndyuús ní n'dee n'dái ch'eenú yā chíi. Ní véé paciencia ye'n'ē yā. Tan'dúúcā chí dii' yā 'tiicá ntúu' canee chí dii' ní. ¹¹ Deenu yú chí yeenú profetas s'ee' taachi ch'eenú yā chíi. Nds'tií ní ch'iindiveé' ní ye'n'e sa'n'ā Job ní tan'dúúcā chí véé ca paciencia ye'n'ē sa taachi ch'eenú sa chíi. 'Áa n'diichi ní ntúu' tan'dúúcā Señor ye'n'e yú dii' yā cáávā sa'n'ā Job mii' taachi ch'iinu ch'eenú sa chíi. Maa' ní Señor ye'n'e yú ní néené ne'n'ē yā s'uuu' ní néené ya'ai yā s'uuu'.

¹² Ní ye'n'e tanducué'n'ē hermanos ye'n'ē, nguéé caa'ma' ní de'ē chí ne'n'e dii' ní ndúúcu nduudu "por Dios" chí ca'n'á ní dii' ní 'tiicá o nguéé ca'n'á ní dii' ní 'tiicá. Ní nguéé caa'ma' ní "caavā nanguuvi", ndíi nguéé ndúú cáávā "i'n'yeēndi 'cū", ndíi

nguéé ndúú caavā táámá naa'. Dámaā' caa'ma' ní, "tiicá idií" o "nguéé 'tiicá idií" caati Ndyuús nguéé cuuvi dii' yā condenar ndís'tií.

¹³ Nduútí chí 'áámá chee ndís'tií chí n'geenú ní ngii, canéé chí caa'ma'ngua'á ní Ndyuús. Nduuti chí canee 'áámá 'i'n'yā' chí diyeenú, canéé chí caatá yā chí Ndyuús ní ch'etē yā. ¹⁴ Nduuti chí 'áámá chee ndís'tií ní ngiíta ní canéé chí yaa'ví ní 'i'n'tyé'ē ye'n'e yaácū chí cuchií yā ní 'cuēendáa yā aceite na cuerpo ye'n'ē 'i'n'yā' mii' chí ngiíta yā ní caa'ma'ngua'á yā nanáa' Señor Jesucristo ye'n'e yú cáávā 'i'n'yā' mii' chí ngiíta yā. ¹⁵ Ní taachi nga'angua'á ní, i'téenu ní chí Jesucristo cuuvi dii' yā chí nduūvā ye'n'e 'i'n'yā' chí ngiíta, ní Señor Jesucristo mii' ní nadicué'ē yā 'i'n'yā' chí ngiíta ní nduūvā ye'n'ē yā. Ní nduuti chí véé nuu'ndi ye'n'ē yā Señor Jesucristo nadach'etē yā nuu'ndi ye'n'e yā. ¹⁶ Cáávā chuú ní caa'ma'na' ní nuu'ndi chí dii' ní contra hermanos ye'n'ē ní ní cuuvi ní hermanos. Ní caa'ma'ngua'á ní 'áámá ní táámá ní ní cuuvi nduūvā ye'n'ē ní. 'Ii'yā' chí n'dai taavi taachi caa'ma'ngua'á yā véé poder ye'n'ē Ndyuús na staava ye'n'ē yā taachi caa'ma'ngua'á yā. ¹⁷ Deenu yú chí sa'n'ā Elías chí profeta ní 'áámá sa'n'ā tan'dúúcā s'uuu' 'tiicá sa. Taachi ca'angua'a sa chí chíica sa Ndyuús chí dii' yā chí nguéé cuee' cuūvī tuu'mi ní nguéé chee' cuūvī vmnaa' yá'āa 'iinu nduūyū canéé ma'n'ā. ¹⁸ Ní cuayiivi mii' ní ca'angua'a ntúu' sa táámá vmné'ē chí cuee' cuūvī ní chee' cuūvī vmnaa' yá'āa ní chíi taavi cosecha ye'n'ē.

¹⁹ Maa' ní ndís'tií hermanos ye'n'ē, nduuti chí 'áámá ndís'tií ngíi divi' ní ye'n'ē nduudu cuaacu ní táámá yā idií yā chí 'i'n'yā' mii' nanguēcunee yā ní i'téenu yā nduudu cuaacu, ²⁰ tuumi ní canéé chí cadíinuu' ní chuū. 'Áámá 'i'n'yā' chí dii' yā chí táámá 'i'n'yā' chí dinuu'ndi yā nacuecúndi yā ní cuví yā ye'n'ē nuu'ndi ye'n'ē yā, tuu'mi ní 'i'n'yā' vmnaa' nadanguá'ái yā alma chí n'díi ye'n'ē taamá yā. Ní dii' chí Ndyuús nadach'etē yā n'dee n'dái nuu'ndi ye'n'ē yā. 'Tiicá cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN PEDRO

*Pedro idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'ē her-
manos chi i'téenu yā Jesucristo hermanos chi
s'nééⁿ 'muuⁿ chi s'nééⁿ miⁿ*

¹ 'Úú Pedro 'úú ní 'úú 'áamá apóstol yeⁿ'e
Jesucristo. Ní Cristo dichó'o yā 'úú chi 'úú
candéé nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. 'Úú
idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ chi i'téenu
yā Señor Jesucristo ní nguéé chíi ch'ēstínée
yā na yāāⁿ yeⁿ'e yā tí cheⁿ'e 'nééⁿ 'múúⁿ
cheⁿ'e 'nééⁿ miⁿ yā ndíi yāⁿ'āa yeⁿ'e Ponto,
yeⁿ'e Galacia, yeⁿ'e Capadocia, yeⁿ'e Asia,
ndúúú Bitinia. ² Ní idinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tíi,
'iⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndéēve yā tan'dúúúⁿ chi
Ndyuūs deenú yā chi caⁿ'a yā diiⁿ yā ndíi
vmnáāⁿ vmnaaⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'e
Ndyuūs ní nadidēvé yā ndís'tíi cáávā chi
n'giindiveéⁿ ní yeⁿ'e yā ní cáávā yuuúⁿ yeⁿ'e
Señor Jesucristo chí nadidēvé yā ndís'tíi.
Neⁿ'é chi Ndyuūs téé yā ndís'tíi n'deeé n'dái
vaadí n'dai yeⁿ'é yā ní vaadí 'diíiⁿ cuuvi
ch'ēte nguaaⁿ ndís'tíi.

³ Dich'ēte ca yú Ndyuūs chi chiida Señor
Jesucristo caati nééne y'aⁱ 'iⁿú yā s'uuúⁿ
chi diiⁿ yā chí ch'iindiyāāⁿ ngai yú. Chuú
diiⁿ yā caati nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'e
nguaaⁿ tináⁿ'ā. Maaⁿ ní cucáávā Ndyuūs tee
yā s'uuúⁿ 'áamá vida ngai yeⁿ'e yú ní véeé
esperanza yeⁿ'e yú. ⁴ Ní cūnee ngiinu yú
yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē vaadí n'dai yeⁿ'é Ndyuūs
chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chí téé yā s'uuúⁿ chí
cuuvi yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs nanguáin'dai yā
cáávā s'uuúⁿ chíi chí cuuvi yeⁿ'e yú na va'ai
ch'ēti nguuví naachi nguéé cuuvi chōō. Ní
nguéé cuuvi 'cuéé, ndíi nguéé cúúv'í ch'ó'ōo
yeⁿ'é. ⁵ Ní chuú chí Ndyuūs nguáin'dai yā ní
cáávā ndís'tíi tí ndís'tíi i'téenu ní Jesucristo.
Ní Ndyuūs diiⁿ yā cuidado ndís'tíi ndúúú
poder yeⁿ'é yā 'naaⁿ chí cūnee ngiínú ní chí
nadanguáⁿ'ai yā ndís'tíi chí cuuvi déénu ní
yeⁿ'e chuú tiempo chí cuchii.

⁶ Ní canee chí yeenú ní yeⁿ'e chuú 'aara chí
dindaachí ní duuⁿ'vi tiempo nūⁿ' 'naaⁿ chí
n'geenú ní ngii n'deeé n'dái cosas chí ngii.
⁷ Cáávā chí i'téenu ní Jesucristo vaadí i'téenu
yeⁿ'é ní ní tan'dúúúⁿ 'diiⁿ'nguāaⁿ, 'tíicā. Ní
'iⁿ'yāⁿ canéé chí n'diichineeⁿ 'diiⁿ'nguāaⁿ
ndúúú yāⁿ'ā caati cuuvi deenú yā chí
damaāⁿ 'diiⁿ'nguāaⁿ. Ní 'tíicā ntúúⁿ vaadí
i'téenu yeⁿ'é ní 'iⁿ'yāⁿ canéé chí n'diichineeⁿ
yā. Ní vaadí i'téenu yeⁿ'é ní nduuti chí ichéé
yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē taachi 'iⁿ'yāⁿ n'diichineeⁿ
yā yeⁿ'é, tuuⁿ'mí ní cuaacu chí i'téenu ní ní
'áamá cūnee vaadí i'téenu yeⁿ'é ní nguéé tí
'diiⁿ'nguāaⁿ chí n'giinu. Cuayiivi taachi ndaá
Jesucristo tuuⁿ'mí ní dich'ēte yā ndís'tíi ní
diiⁿ yā honrar ndís'tíi ní diiⁿ yā chí n'dēvé

ngii ndís'tíi cáávā chí n'daacā ca i'téenu ní
Jesucristo.

⁸ 'Áará chí nguéé n'diichí yā Jesucristo
dineⁿ'é ní 'iⁿ'yāⁿ. Ní i'téenu ní 'iⁿ'yāⁿ 'áará
chí nguéé inaáⁿ ní 'iⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní neené
yeenú ní ndúúú vaadí yeenu chí ch'ēte
taavi ca. Ní nguéé véeé nduudu yeⁿ'é ní chí
cuuvi caaⁿ'máⁿ ní yeⁿ'é. ⁹ Ní neⁿ'é ní tunéeⁿ
ní nguuví chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā al-
mas yeⁿ'e ní. Ní cáávā chuú chí i'téenu ca ní
Ndyuūs.

¹⁰ Tiempo chí 'āā ch'ó'ōo 'iⁿ'yāⁿ profetas
chí candéé yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs neené
n'dai n'nuuⁿ yā yeⁿ'e chí Ndyuūs nadan-
guáⁿ'ai yā 'iⁿ'yāⁿ. Ní itínguuneeⁿ yā yeⁿ'e
chuú. Profetas ní 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā yeⁿ'e
chí Ndyuūs caⁿ'á yā chí téé yā ndís'tíi yeⁿ'e
chí n'dai taavi ca yeⁿ'é yā. ¹¹ Ní profetas
ní neⁿ'é yā deenu yā yeⁿ'e tiempo 'cūū
ní táácā cuuvi ch'ó'ōo yeⁿ'e tiempo 'cūū
taachi Cristo 'cúeenú yā cuuvi ní cucéé
yā. Ní cuayiivi cuchii chí déévé ngii yeⁿ'é
Cristo caati Espíritu yeⁿ'e Cristo chí canee
ndúúú profetas 'āā ch'iⁿ'í yā profetas yeⁿ'e
chuú. ¹² Naati Ndyuūs ch'iⁿ'í yā profetas
chí tiempo yeⁿ'e Cristo yeⁿ'e chí ngaⁿ'a yā
nguéé cuuvi n'diichí profetas naati ndís'tíi
ní 'āā n'diichí ní. Profetas ngaⁿ'á yā ndu-
udu cuaacu yeⁿ'e chí cuchii naati ndís'tíi
'āā n'giindiveéⁿ ní chí 'āā ch'ó'ōo chíiⁿ chí
caⁿ'a yā. Ní cáávā 'iⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā
ngii yā ndís'tíi nduudu cuaacu chí Jesús
nadanguáⁿ'ai yā 'iⁿ'yāⁿ ndúúú poder yeⁿ'e
Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs
dich'ó'o yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā yeⁿ'é va'ai
ch'ēti nguuví nanááⁿ s'uuúⁿ. Ní nducuéⁿ'ē
chuú ní ángeles maáⁿ yā neⁿ'e yā snaaⁿ yā
denduⁿ'u.

*Ndyuūs yaaⁿ'v'í yā 'iⁿ'yāⁿ chí cuuvi yeⁿ'é yā
ní n'daacā ca cuuvi yā*

¹³ Maaⁿ ní cáávā nducuéⁿ'ē chuú nada-
cadíinuⁿ ní n'daacā yeⁿ'e chí caⁿ'á ní diiⁿ ní
ní 'cúētinéé n'daacā ní. Ní cūnee ngiínú
ní damaāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chí n'dai taavi
chí Señor Jesucristo caⁿ'á yā téé yā ndís'tíi
taachi ndaa yā taama vmnéⁿ'ē. ¹⁴ Ndís'tíi ní
'caandiveéⁿ ní nduudu yeⁿ'é Ndyuūs tí daiyā
Ndyuūs ndís'tíi. Ní nguéé diiⁿ ní tan'dúúúⁿ
chí diiⁿ ní nducuéⁿ'ē chí neⁿ'e maáⁿ ní taachi
'āā cúéé n'diichí ní Ndyuūs. ¹⁵ Maaⁿ ní
'cúētinéé n'daacā ní chí nguéé véeé nuuⁿ'ndi
yeⁿ'é ní caati Ndyuūs chí yaaⁿ'v'í yā ndís'tíi chí
cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tíi ní dééve yā. ¹⁶ Canéé
nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíicā: Canéé chí
diiⁿ n'daacā ní chí dééve ní caati 'úú, Ndyuūs,
ní dééve 'úú.

¹⁷ Nduuti chí ndís'tíi ní ngaⁿ'á ní chí
Ndyuūs ní chiidá ní ní caacá ní Ndyuūs
chí cūnee yā ndís'tíi, canéé chí 'cúētinéé
n'daacā ní ní 'va'a ní Ndyuūs neⁿ'e chí
cūnéé ní iⁿ'yeedí 'cūū. Ndyuūs yeⁿ'e yú

'āa daamā nūuⁿ n'guūⁿ yā nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. Ní n'diichí yā ca'áamā cá'aama yā tan'dúúacā chí ch'εεtineé yā ndúúucū ntiⁿ'nyuⁿ chí diíⁿ yā. ¹⁸ Deenú nī chí Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā ndís'tií yēⁿe vida chí nguée n'daācā chí sta'á nī yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ yēⁿe ndaata yēⁿe nī. Ní n'daācā ca deenú nī chí nadíí'vē yēⁿe chí nadanguáⁿ'ai yā ndís'tií. Nguée cuái yā ndúúucū dendu'ū chí nchōō tan'duucā 'díí'nguāaⁿ o 'díí'nguēē. ¹⁹ Naati Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā ndís'tií ndúúucū yuúúⁿ chí yaⁿ'ai chíí'vē tí yuúúⁿ yēⁿe Cristo. Cristo ní ca'a yā maáⁿ yā cuerpo caavā ofrenda chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caaa'núⁿ ya 'yā. Ní Cristo miⁿ tan'dúúacā 'áamā 'iiti cuúchí chí nguée n'gai tí ní nguée de'ē vεε ndíí yēⁿe tí, 'tíica yā. ²⁰ Ní Ndyuūs ndεεvé yā Cristo chí maáⁿ yā cuerpo yēⁿe yā cuuvi ofrenda ndíí vmnáaⁿ vmnaaⁿ taachi 'āa cuée din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūú. Naati maaⁿ ní nguuví s'eeⁿ Ndyuūs chí'íⁿ yā Cristo nanáaⁿ ndís'tií ní caavā ndís'tií. ²¹ Ní cucáávā Cristo miⁿ ní ndís'tií i'téenu nī Ndyuūs chí nadacuéeⁿ yā Cristo yēⁿe nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Ndyuūs dich'εεté yā Cristo ndúúucū honor. Ní ndís'tií 'āa i'téenu nī Ndyuūs ní cūnee ngiinú nī yēⁿe chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí téé yā ndís'tií chí cuuvi yēⁿe nī.

²² Maaⁿ ní chí 'āa i'téenu nī nduudu cuaacu yēⁿe Cristo cucáávā Espiritu N'dai yēⁿe Ndyuūs 'āa didεεvé ní staava yēⁿe nī chí dineⁿ'é nī hermanos yēⁿe yú. Canée chí dineⁿ'é taavi cá nī 'aama nī taama nī hermanos ndúúucū staava yēⁿe nī chí dεεve. ²³ Ndís'tií ní 'āa chí'iindiyāaⁿ nī taama vmnéⁿ'ēe nguée yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ yēⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūú chí 'cuúví yā naati yēⁿe nduudu yēⁿe Ndyuūs, nduudu chí canduuchi ní 'áamā cūnee cuen'ε daaⁿ'maⁿ. ²⁴ Caati canée nguūⁿ na libro yēⁿe Ndyuūs 'tíicā:

Tanducuéⁿ'ē 'iⁿ'yāⁿ yēⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní tan'dúúacā yaātā ní tanducuéⁿ'ē chí n'εεte ca yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ ní tan'dúúacā naānda yēⁿe yaātā, 'tíica yā. Yaātā miⁿ ní tí'í ní naānda miⁿ ní n'geeⁿ,

²⁵ naati nduudu cuaacu yēⁿe Ndyuūs ní 'áamā cūnee cuen'ε daaⁿ'maⁿ.

Ní nduudu cuaacú 'cūú yēⁿe evangelio chííⁿ chí candée 'iⁿ'yāⁿ nanáaⁿ ndís'tií.

2

¹ Maaⁿ ní cáávā chuū divíⁿ nī 'áamā lado nducuéⁿ'ē chí diíⁿ nī chí nguée n'daācā ní nguée canche'él nī. Ndíí nguée caaⁿ'máⁿ ní dendu'ū chí nguēε cuaacu. Ndíí nguée ndúú diíⁿ nguée nī yēⁿe taama 'iⁿ'yāⁿ. Ndíí nguée ndúú ngaⁿ'a nī nduudu yaadí yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ. ² Ní ndís'tií tan'dúúacā chí dacua'áa chí caama 'niindiyāaⁿ ní neⁿ'ε leche, 'tíicā ndís'tií. Diíⁿ nī ní neⁿ'ε ní leche chí nduudu n'dai yēⁿe nduudu cuaacu. Ní cuuvi cu'téenu cá nī ndúúucū nduudú 'cūú tan'dúúacā dacua'áa cuuvi 'cuiitá yā ndúúucū

leche n'dai. ³ 'Tíicā cuuvi diíⁿ nī nduuti chí cuaacu níiⁿ'nyúⁿ n'diichíneeⁿ nī Señor Jesucristo chí n'dai yā.

Jesucristo ní tan'dúúacā tuūu ch'εεte chí canduuchi

⁴ Ndís'tií canée chí ndaa níiⁿ'nuúⁿ nī nanáaⁿ Señor Jesucristo tí tan'dúúacā 'áamā tuūu ch'εεte chí canduuchi 'tíicā nī. 'iⁿ'yāⁿ yēⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūú nguée 'cuúⁿ yā tuuú miⁿ tí nadacadíínuuⁿ yā chí nguée dichíí'vē naati Ndyuūs ndεεve yā tuūu miⁿ chí yaⁿ'ai chíí'vē chí Cristo. ⁵ Ní ndís'tií ntúúⁿ tan'dúúacā tuūu cánduuchi 'tíicā nī tí Ndyuūs 'āa teé yā ndís'tií vida ngai. Ca'a ní lugar Ndyuūs chí cuta'á yā vida yēⁿe ndís'tií ní din'dái yā yēⁿe cuerpo yēⁿe ndís'tií 'áamā yaacú yēⁿe Espiritu N'dai yēⁿe Ndyuūs. Ní ndís'tií canée chí diíⁿ nī ntiⁿ'nyuⁿ yēⁿe chíiduú yēⁿe yaacú 'cūú ní ca'á nī ofrendas nanáaⁿ Ndyuūs ndúúucū chí duuchi Jesucristo, ofrendas chí Ndyuūs cuuvi 'cuáaⁿ yā. ⁶ Ní 'tíicā canée nguūⁿ na libro yēⁿe Ndyuūs cáávā chuú:

Cuin'diichí nī. 'Úú Ndyuūs cu'neéⁿ yāāⁿ Sión 'áamā tuūu ch'εεte yēⁿe cimientó yēⁿe esquina yēⁿe yaacú. Tuūu miⁿ n'dεεvé ní yaⁿ'ai chíí'vē. 'iⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā Señor yēⁿe yú chí tuūu ch'εεte miⁿ nguée cuuvi 'cuinaaⁿ yā yēⁿe Señor yēⁿe yú.

⁷ Ní tuūu miⁿ ní neenē vée chíí'vē cucáávā ndís'tií chí i'téenu nī Cristo naati nguée 'tíicā tuūu miⁿ nanáaⁿ 'iⁿ'yāⁿ chí nguée i'téenu yā. 'Tíicā canée nguūⁿ na libro yēⁿe Ndyuūs:

Tuūu míⁿ nūuⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ chí din'dái yā yaacú nguée 'cūú yā tí nadacadíínuuⁿ yā chí nguée dichíí'vē. Tuuú 'cūú nūuⁿ ní tuūu chεεte yēⁿe cimientó yēⁿe esquina.

⁸ Ní canée nguūⁿ na libro yēⁿe Ndyuūs táamā chí 'tíicā:

Tuuú 'cūú ní diíⁿ chí cuundí ca'a 'iⁿ'yāⁿ ní tuūu míⁿ chííⁿ chí cundεεve 'iⁿ'yāⁿ.

Cuaacu chí indée ca'a yā tí nguée n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu nī Ndyuūs diíⁿ yā chí 'tíicā canee chí diíⁿ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

Yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ chí yēⁿe Ndyuūs

⁹ Ndís'tií ní yēⁿe 'iⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs ndεεvé yā. Ndís'tií ní chíiduú yēⁿe Ndyuūs chí Rey. Ndís'tií ní yēⁿe ndaata dεεvé. Ndís'tií ní yēⁿe Ndyuūs ndís'tií. 'Tíicā diíⁿ Ndyuūs caati ndís'tií cuuvi caaⁿ'máⁿ nī chí ch'εεte n'dai chí diíⁿ Ndyuūs. Ndyuūs n'gai yā ndís'tií yēⁿe na maaiⁿ ní ndaá ní nanáaⁿ yā ná dεεvé chí n'dεεvé n'dai yēⁿe maáⁿ yā. ¹⁰ Ndís'tií ní tiempo chí chó'ōo ní nguée yēⁿe Ndyuūs ndís'tií naati maaⁿ ní 'tíicā nī. Tiempo chí chó'ōo Ndyuūs nguée ya'ai 'iⁿú yā ndís'tií naati maaⁿ ní 'tíicā déenu nī chí Ndyuūs ya'ai 'iⁿú yā ndís'tií tí yēⁿe Ndyuūs ndís'tií.

'Ii'yān chi 'áamá diín yā ntiinyu' ye'e Ndyuūs

¹¹ Ndis'tiī hermanos ye'e chi ne'e taavi, 'úú idl'cuilitú ndís'tiī chi tan'dúúca 'ii'yān chi snúú yúúni 'tiicā ní ne'e chi snéé ní i'ye'e'dí 'cúú ndís'tiī. Nguéé diín ní nuu'ndi tan'dúúca chi ne'e cuerpo ye'e ní chi diín ní caati chii' chi ne'e cuerpo ye'e ní ní cue'n'e daa'ma' contra ye'e chi ne'e staava ye'e ní. ¹² 'Cuētinéé n'daaca ní nguaa' 'ii'yān chi nguéé i'téenu yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs. Ní 'áará chí nga'a 'ii'yān s'ee' contra ye'e ndís'tiī tan'dúúca chi ndís'tiī ní 'ii'yān chi nguéé n'daacā, 'ii'yān s'ee' ní cuuvi snaa' yā ntiinyu' chi n'daacā ca chi idiín ní. Ní cuuvi 'caa'mán yā chí ch'etē ca Ndyuūs nguuvi chi Ndyuūs ndaa yā taama vmné'ēe ní nguai yā cuenta ye'e nuu'ndi ye'e yú.

¹³ Canéé chi diín ní tan'dúúca chí nga'a 'ii'ntyé'ē 'āa du'ú nuu' chi véé nduuti chí sa'n'á rey o chí 'ii'ntyé'ē ch'etē. Ní n'daacā canee ní nanáa' yā caavā chí ndís'tiī ní ye'e Señor Ndyuūs ye'e yú ndís'tiī. ¹⁴ Ní diín ní chí nga'a 'ii'yān 'ii'ntyé'ē chí Ndyuūs s'neé' yā mii' caati 'ii'ntyé'ē cuuvi ca'a yā castigo 'ii'yān chí nguéé n'daacā idiín yā ní cuuvi caa'mán yā chí ch'etē 'ii'yān chí n'daacā idiín yā. ¹⁵ Tí chuú ní chii' chí Ndyuūs ne'e yā chí diín ní. Ní cáavā chí ndís'tiī din'daacā ní, 'ii'yān chí zonzó yā ní nguéé deenu yā nguéé cuuvi caa'mán yā de'e véé contra ye'e ndís'tiī.

¹⁶ Ní 'cuētinéé ní tan'dúúca 'ii'yān chí canéé libre yā. Nguéé diín ní chí' chí nguéé n'daacā cucáavā chí canéé libre ní, ní nga'a ní chí cuuvi diín ní 'túúca. N'daacā ca chí 'cuētinéé n'daacā ní ti ndís'tiī 'ii'yān chí 'áamá canee chí dichí'vē Ndyuūs. ¹⁷ Ní diín ní honrar nducyaaca 'ii'yān. Ní diné'e ní nducyaaca hermanos ye'e yú. 'Va'á ní Ndyuūs ní diín ní honrar emperador chí 'ii'ntyé'ē.

Ye'e chí Cristo n'geenu yā ngii chí ejempló ye'e yú

¹⁸ Ndis'tiī 'ii'yān criados chí chí'vē, diín ní respetar patrón ye'e ní ní diín ní tan'dúúca chí nga'a patrón ye'e ní, nguéé dámaān patrón ye'e ní chí din'daacā ní n'dai yā naati patrón ye'e ní chí nguéé din'daacā yā ní taa' yā. ¹⁹ Caati n'daacā ca chí cucéé ní taachi n'geenu ní ngii cáavā cosas chí nguéé n'daacā chí diín 'ii'yān chí contra ye'e ní. Ní cucéé ní ti deenu ní chí n'daacā idiín ní. 'Tíicā Ndyuūs ne'e yā chí diín ní. ²⁰ ¿De'e ch'etē chuú nduuti chí n'geenu ní ngii ti véé nuu'ndi ye'e ní ní 'tíicā castigo ye'e ní, ní ichéé ní? Nguéé ch'etē chuú. Naati nduuti chí n'geenu ní ngii ti n'daacā idiín ní ní ngiinú ngiinú cucéé ní tuu'mi ní Ndyuūs nadi'viicú yā ndís'tiī. ²¹ Ní yaa'vī yā ndís'tiī

caavā chí diín ní 'tíicā. Cristo 'āa ch'eenú yā chí cáavā s'uúu' ní s'neé' yā 'áamá ejempló ye'e yú. Ní s'uúu' canéé chí 'tíicā nuu' diín yú tan'dúúca chí diín yā. ²² Cristo mii' nguéé diín yā mar 'áamá chuundi 'lii' nuu'ndi ní nguéé chinnche'ái yā mar 'áamá. ²³ Ní taachi 'ii'yān s'ee' nga'a taán yā ye'e Cristo, Cristo mii' nguéé nga'a taán yā ye'e yā. Ní taachi 'ii'yān s'ee' diín yā chí Cristo ya'ai ch'eenú yā chí nguéé ca'a cúnnaa yā ye'e yā. Naati cūnee ngiinú yā nanáa' Ndyuūs chí cuaacu chí Ndyuūs ca'a yā n'diichi yā nuu'ndi ye'e 'ii'yān s'ee'. Ní Ndyuūs diín yā cosa chí cuaacu. ²⁴ Cristo maá' yā candéé yā nuu'ndi ye'e yú na cuerpo ye'e maá' yā taachi chí' yā na cruz. Ní 'íicú s'uúu' ní cuuvi diín yú tan'dúúca chí n'dii yú ye'e nuu'ndi ye'e yú. Ní maa' ní 'cuētinéé yú ye'e nducué'ē chí n'daacā. Ní 'āa nnduuvā ye'e yú ye'e castigo ye'e nuu'ndi ye'e yú cáavā chí Cristo naca'ái yā cáavā nuu'ndi ye'e yú. ²⁵ Tiempo chí chó'oo s'uúu' ní tan'dúúca 'iiti cuúchí chí nindai tí 'tíicā s'uúu' naati maa' ní ndaa yú nanáa' Cristo chí candéé yā cuidado s'uúu' tan'duucā 'áamá pastor. Cristo ní candéé yā cuidado alma ye'e yú.

3

Ye'e 'ii'yān chí 'nín'dívaacu chí canéé chí 'caandiveé' yā ye'e v'í

¹ 'Tíicā ntúu' ndís'tiī n'daataa chí 'nín'dívaacu tá, canéé chí diín ní chí nga'a isan'a ye'e ní. Ní nduuti chí isan'a ye'e ní nguéé i'téenu sa Cristo, cuuvi cu'téenu sa Cristo cáavā n'daataa ye'e sa tí n'daacā n'geētinéé tá. 'Áará chí nguéé nga'a tá mar 'áamá nduudu ye'e Cristo tuu'mi ní cuuvi cu'téenu sa Cristo. ² Caati n'diichi sa chí n'daataa yé'ne sa ye'e nducué'ē chí idiín tá ní n'daacā ní diín tá respetar isan'a tá. ³ Ní n'daataa chí n'dai tá chí véé isan'a ye'e tá nguéé canéé chí sta'a tá cosas ní s'nuu' tá cosas mii' na cuerpo ye'e tá chí diín chí n'deevée maa' tá. Ní nguéé neenē n'deevéé diín tá tiín tá o sta'a tá cosas ye'e 'dii'nguāān o catecai chí ya'ai chí'vē chí snee tá chí cuuvi dich'etē maa' tá tá'ā. ⁴ Naati n'deevéé chí ye'e tá canee chí cūnee ye'e maa' ní canéé chí n'deevée tá ndúúcu espíritu ye'e tá chí ndiicúú. Ní canee 'dii' tá. Chuú ní dichí'vē nanáa' Ndyuūs. ⁵ Caati tiempo chí chó'oo 'tíicā idiín n'daataa s'ee' chí ye'e Ndyuūs, n'daataa chí i'téenu ca Ndyuūs ní s'teenu tá chí nga'a isan'a ye'e tá. ⁶ Ní tá'ā Sara 'tíicā ntúu' diín tá. S'teenu tá isan'a ye'e tá chí nguuvi Abraham. Ní nga'a tá isan'a ye'e tá: N'dii ní señor ye'e. Maa' ní ndís'tiī cuuvi diín ní tan'dúúca chí ndís'tiī daiya Sara ndís'tiī nduuti chí n'daacā idiín ní ní nguéé 'va'á ní ye'e mar 'áamá.

7 Ní 'tiicá ntúūn ndís'tiī sa'n'ā chi vée n'daataá ye'n'é nī. 'Cueetiné nī ndúúúú tá ní dii' nī respetar n'daataá ye'n'é nī. Ní dii' nī honrar n'daataá ye'n'é nī tan'dúúúú chi deenu nī chi n'daacā tī n'daataa mii' nguée vée fuerzas ye'n'é tá tan'dúúúú 'áamá sa'n'ā. Ní 'tiicá ntúūn Ndyuūs ye'n'e vaadi n'dai ye'n'é yā ca'a yā vida ye'n'e tá daama daama tan'dúúúú chi tee yā ndís'tiī sa'n'ā. Ní ndís'tiī sa'n'ā dii' nī 'túúúú ní nguée du'ū vee chi di'vaachi ndís'tiī ye'n'e chi dii' nī taachi nga'n'angua'á nī.

Ye'n'e chi n'geenu yú ngii caavā chi n'daacā idii' yú.

8 Ní ye'n'e nducuen'e canée chi dáámá nūu' nadacadii' nūu' nī nducyaaca ndís'tiī ní dáámá nūu' nadacadii' nūu' nī na staava ye'n'é nī. Diné'n'e nī 'aama nī taama nī tan'dúúúú chi cuááúú chi vi'i nī. Ní ya'ai 'iinú nī 'aamā nī taama nī. Ní dii' chi ndiciúúú nī 'aamā nī ndúúúú taama nī. 9 Taachi 'iin'yān nguée n'daacā idii' yā ndúúúú nī nguée idii' nī chi nguée ndaacā ndúúúú yā. Ní taachi 'iin'yān nguée n'daacā caa'n'mān yā ye'n'é nī nguée cunnacā caa'n'mān nī ye'n'e yā. Ndaacā ca dii' nī ní caa'n'mān nī ndúúúú 'iin'yān s'tiī ní di'viicú nī 'iin'yān s'tiī. 'Tiicā Ndyuūs cuuvi di'viicú yā ndís'tiī. Ndyuūs yaa'vi yā ndís'tiī chi cuuvi ye'n'é yā tī dii' yā 'tiicā nduucú nī. 10 Canée nguūn na libro ye'n'é Ndyuūs 'tiicā: 'Iin'yān chi ne'n'e chi yeenu yā ndúúúú vida ye'n'é yā ní ne'n'é yā chí vée nduuyu ye'n'é yā, 'āa ntée canée chi caa'n'mān yā dendu'ū chi nguée n'daacā. Ní nguée caa'n'mān yā nduudu yaadi. 11 Canée chi divi' yā ye'n'e nducuen'e chi nguée n'daacā ní dámaān dii' yā chí n'daacā. Canée chí ne'n'é yā vaadi 'dii' ní dii' yā nducué'n'e chí vée vaadi 'dii' ye'n'e yā. 12 Señor Ndyuūs ye'n'e yú maān yā 'iin'yān chí din'daacā yā. Ní cuen'e daā'ma' n'giindiveén yā chí 'iin'yān s'een nga'n'angua'á yā. Ní Señor ye'n'e yú ní contra ye'n'e 'iin'yān chí nguée n'daacā idii' yā.

13 ¿Du'ū 'iin'yān chí nuucá'ai yā ndís'tiī nduuti chí ndís'tiī nducué'n'e tiempo dii' nī chí n'daacā? Nguée dii' yā 'tiicā. 14 Ní nduuti chí ndís'tiī n'geenu ní ngii cáávā chí n'daacā idii' nī tuu' ní nī yeenu nī. Nguée dii' 'va'a nī ye'n'e mar 'áamá 'iin'yān ní nguée di'yáá nī cuuvi. 15 Canée chí dich'etē nī Cristo na staava ye'n'é nī ní 'cuāá nī lugar Cristo chí 'iiví nī. Ní canée listo nī chí cuuvi nan'guēcūta'á nī 'āa du'ū nūu' 'iin'yān chí intiinguunee' ndís'tiī 'tiicā: Ndís'tiī de'ē cáávā chí cūnee ngiúnú nī ye'n'e Ndyuūs ye'n'é nī. Ní taachi nan'guēcūta'á nī ye'n'e yā dii' nī chí ndiciúúú n'dai nī. Ní dii' nī respetar 'iin'yān. 16 'Cueetiné n'daacā nī chí nguée vée chí nadacadii' nūu' nī ye'n'e chí nguée n'daacā

chí dii' nī. Ní 'iin'yān chí cunnacā nga'n'a yā ye'n'e chí n'daacā chí dii' nī caavā chí i'téenu nī Cristo, cuuvi 'cuināa' yā cáávā chí nga'n'á yā. 17 N'daacā ca chí 'cuenen yú cuuvi cáávā cosas chí n'daacā idii' yú nduuti chí Ndyuūs ne'n'é yā 'tiicā, nguée tī cáávā cosas chí nguée n'daacā idii' yú.

18 Cristo mii' maān yā ch'eenú yā chí chí ch'i' yā cáávā nuu'ndi ye'n'e yú ní 'áamá vmné'ēe chí i' Cristo cáávā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'iin'yān, ní nguée nuu'ndi ye'n'é yā. Ní chí yā caati cuuvi candée ya s'uúúú nanáá' Ndyuūs. Cuááúú chí i' cuerpo ye'n'é yā naati espíritu ye'n'é yā nduuchi. 19 Ní espíritu ye'n'e Cristo cuayiivi chí chí chí ch'i' yā ch'e'n'e yā ní ca'n'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs nanáá' espíritu s'een ye'n'e 'iin'yān s'een chí n'diī. Ní espíritu s'een ní preso yā na lugar ye'n'e espíritu s'een. 20 Espíritu s'een ní ye'n'e 'iin'yān chí nguée chí i'ndiveén yā Ndyuūs 'áamá tiempo chí 'āa chó'ōo. Ní Ndyuūs canee ngiúnú yā ní 'dii' canée yā chí 'iin'yān s'een ndaacadaamí yā ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yā 'naa' tiempo chí sa'n'ā Noé din'dái sa 'áamá arco chí barco ch'etē. Ní ch'etē barco mii' nduuví 'iin'yān, dámaā' niini yā, ní ngua'ai yā ye'n'e nuu'nī. 21 Ní nuu'nī mii' ní tan'dúúúú nuu'nī chí n'geēdinuū'nī yú chí nangua'āi s'uúúú. 'Tiicā nuu'nī mii'. Taachi n'geēdinuū'nī yú nguée caavā chí naa'nu cuerpo ye'n'e yú naati cáávā chí 'áamá compromiso ye'n'e yú nanáá' Ndyuūs. Ní n'daacā dii' yú chuū ndúúúú nūu'mān staava ye'n'e yú. Ní Ndyuūs nadangua'ai yā s'uúúú chí i'teenu yú Cristo cáávā Cristo nducueen yā ye'n'é nguaa' tinán'ā. 22 Ní Cristo mii' cuna'á yā na va'ai ch'etē nguuví ní maa' canee yā lado ye'n'e honor ye'n'e Ndyuūs chí lado tá cuaacu. Ní Cristo nga'n'a ntiinyún yā ye'n'é ángeles ndúúúú 'iin'ntyén'e ní ye'n'é poderes chí vée.

4

Canee chí dichí'v'e yú Ndyuūs tan'dúúúú chí Ndyuūs tee yā fuerzas s'uúúú

1 Tan'dúúúú Cristo ch'eenú yā chí ní dii' yā sentir na cuerpo ye'n'é yā 'tiicā ntúūn ndís'tiī canée chí cuta'á nī fuerzas ye'n'é ní cáávā tiempo chí ca'n'á nī 'cuenen ní cuuvi. Maa' ní 'iin'yān s'een chí ch'eenú yā chí ní dii' yā sentir na cuerpo ye'n'é yā 'āa ntée ne'n'é yā dinuun'ndi yā. 2 Ní ndií maa' ndís'tiī canee chí dii' nī tanducué'n'e chí ne'n'e Ndyuūs chí dii' nī tanducué'n'e nguuví ye'n'e nī. Ní nguée dii' nī tan'dúúúú chí maa' cuerpo ye'n'é nī ne'n'e chí dii' nī. 3 Tiempo chí 'āa chó'ōo ní dii' yú tan'dúúúú 'iin'yān chí nguée ye'n'e ndaata Israel chí nguée i'téenu yā Ndyuūs. Tiempo mii' ní dii' yú cosas chí nguée n'daacā. Ní dii' yú nuu'ndi tan'dúúúú chí ne'n'e cuerpo ye'n'e yú chí dii' yú. Ní

'cuū'vi yú ní cho'o nee che'e yú taachi véé fiesta ye'n'é chi che'e yú. Ní cu'v ca yú vino. Ní s'teenu yú santo s'een chi ídolo s'een.⁴ 'Ii'nyān s'een chi ngu'éé i'téenu yā Cristo, ¿De'ē cáávā chi nadacadínnuū yā chi ndís'tií ngu'éé nduuvvidaaá nī ndúúcu yā, ní ngu'éé idií' nī ndúúcu yā cosas chi ngu'éé n'daacā? Ní chíi' chi 'ii'nyān s'een ní cunncaā nga'a yā ye'n'é nī. ⁵ 'Ii'nyān s'een canéé chi nga'a yā cuenta ye'n'e vida ye'n'e maán yā nanáán Cristo chi díi' yā juzgar nducyaaca 'ii'nyān, 'ii'nyān chi canduuchi ndúúcu 'ii'nyān chi n'díi'. ⁶ Ní cáávā chuū Cristo nga'a yā nduudu cuaacu ye'n'e maán yā nanáán espíritus ye'n'e 'ii'nyān chi n'díi caati espíritus ye'n'é yā cuuvi canduuchi tan'dúúca chi Ndyuūs canduuchi yā. Ní Ndyuūs n'diichi yā nuu'ndi ye'n'é 'ii'nyān s'een taachi chi'etinee yā i'nyee'ndi 'cūū tan'dúúca chi n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e nducyáacā 'ii'nyān chi snee yā i'nyee'ndi 'cūū.

⁷ 'Āā cháā snee nīi'nyuū' nguuví chi 'cuiinu tanducué'n'é dendu'ū. Ní cáávā chuū 'cu'etinee n'daaca nī ní 'āā de'ē ora nūū' nī cuuvi caa'n'mangua'á nī. ⁸ Ní ye'n'é tanducué'n'é dine'n'e cá nī 'aama nī taama nī caati taachi dine'n'e cá nī tuu'mi ní inadich'écú nī nuu'ndi ye'n'é 'áamá nī taama nī. ⁹ 'Cuaá nī 'áamá nī taama nī na vaacu nī ní ngu'éé 'cu'ecu cheendí nī. ¹⁰ Ní ca'áamá ca'aama nī ní díi' nī servir taamá nī ndúúcu nti'nyu' chi Ndyuūs itée yā chí díi' nī. Ní canéé chí díi' nī n'daaca nī nti'nyu' ye'n'é nī chí Ndyuūs itée yā ca'aama ca'aamā nī ní Ndyuūs itée yā ndís'tií nducué'n'é chí n'dai taavi ye'n'e yā. ¹¹ Nduuti chí 'áamá nī candee nī nduudu cuaacu canéé chí nga'a yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs. Nduuti chí 'aamá nī díi' nī nti'nyu' ye'n'e yaácú canéé chí díi' yā ndúúcu nducué'n'é fuerzas ye'n'é yā chí Ndyuūs ca'a yā 'ii'nyān miin'. Ní ye'n'e tanducué'n'é chí ndís'tií díi' nī canéé chí díi' nī chí cuuvi dich'etē nī Ndyuūs cucáávā Jesucristo. Ní ye'n'é Ndyuūs chí ngíí de'ē ye'n'e yā ní vee poder ye'n'é yā tanducué'n'é tiempo. 'Tíica yā.

Canéé chí n'geenu yú ngii ti ye'n'e Cristo s'uúú'

¹² Ndís'tií hermanos chí ne'n'é taavi ngu'éé nadacadínnuū' nī chí cosa chí díitū ngu'éé canéé chí chó'ōo ye'n'é nī taachi 'ii'nyān n'diichinee' cá yā ndís'tií chí ya'ai n'geenu nī ngii ti canéé chí chó'ōo ye'n'é nī 'tíicā. ¹³ Naati canéé chí cuuvi yeenú nī taachi n'geenu nī ngii tan'dúúca Cristo ch'eenú yā chíi. Ní cuayiivi cuuvi yeenú cá nī taachi Cristo ndaa yā taama vmné'ēe ní 'cuu'mín' yā chí ch'etē n'dai ngiichi yā tan'dúúca de'ēv ngiichi ch'etē. ¹⁴ Nduuti chí 'ii'nyān n'gaa'vā yā ndúúcu nī cucáávā chí i'téenu nī Cristo tuu'mi ní yeenú nī. Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chí de'ēv ngii canéé ndúúcu

ndís'tií. 'Áará chí 'ii'nyān s'een cunncaā nga'a yā ye'n'e Cristo, ndís'tií ní díi' nī honrar Cristo. ¹⁵ Ní nduuti chí 'áamá ch'ee ndís'tií n'geenu nī ngii 'úú ngu'éé ne'n'é chí 'cuenú nī cuuvi caati chí 'ii'nyān nī 'ii'nyān o ididuucú nī o ngu'éé díi' nī tan'dúúca chí nga'a ley ye'n'é Ndyuūs chí ch'etē ca. ¹⁶ Ní nduuti chí 'áamá ch'ee ndís'tií n'geenu nī ngii cáávā chí i'téenu nī Cristo ngu'éé cuuvi 'cuinaán' nī naati canee chí dich'etē nī Ndyuūs caati 'ii'nyān nga'a yā chí díi' ní ye'n'e Cristo díi.

¹⁷ 'Āā ndaa tiempo chí Cristo can'a yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e 'ii'nyān ní vmnáán vmnaa' can'a yā n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e 'ii'nyān chí i'téenu yā 'ii'nyān. Ní nduuti chí vmnáán vmnaa' n'diichi yā nuu'ndi ye'n'e yú, ¿táácā cuuvi ye'n'é 'ii'nyān chí ngu'éé i'téenu yā nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs cuayiivi taachi n'diichi Cristo nuu'ndi ye'n'e yā? ¹⁸ Ní nduuti chí ngí'i chí 'ii'nyān chí n'dai cuuvi nanguan'ai yā, ¿de'ē cuuvi ndúúcu 'ii'nyān chí ngu'éé n'daaca díi' yā ní ndúúcu 'ii'nyān chí dinuu'ndi yā ní ngu'éé i'téenu yā? ¹⁹ Ní 'tíicā canee chí díi' yú. Taachi n'geenu yú ngii caavā chí Ndyuūs ne'n'é yā chí díi' yú 'tíicā, canéé chí díi' yú nducué'n'é chí n'daaca. Ní canéé chí nga'a yú vida ye'n'e yú na ta'a Ndyuūs caati Ndyuūs din'dái yā s'uúú' nī 'indee yā cuidado s'uúú'. Ndyuūs ní díi' yā chíi' chí nga'a yā chí can'a yā díi' yā.

5

Ye'n'é 'ii'nyān chí i'téenu yā Ndyuūs

¹ 'Úú Pedro ca'a consejo 'ii'ntyen'ē ye'n'e yaácú chí snéé nguaa' ndís'tií. 'Úú 'tíicā ntúú' 'ii'ntyen'ē 'úú. 'Úú nga'a ye'n'e Cristo tan'dúúca chí ch'eenú yā chí ti n'diichi nduucú ndutinaán maán. Ní 'tíicā ntúú' véé parte ye'n'é vaadi de'ēv ngii chí Ndyuūs 'cuu'mín' yā s'uúú' cuayiivi. ² Ndís'tií 'ii'ntyen'ē ye'n'e yaácú, idií' nī nti'nyu' ye'n'é nī tan'dúúca 'áamá pastor chí indee yā cuidado ye'n'e 'iiti cuúchí. 'Tíicā díi' nī ndúúcu 'ii'nyān chí ye'n'é Ndyuūs chí can'a yā yaácú naachi ndís'tií ní 'ii'ntyén'ē. Ngu'éé díi' nī nti'nyu' ye'n'e nī chí canéé chí díi' nī naati díi' nī ní maán nī ne'n'e nī díi' nī caati 'tíicā ne'n'e Ndyuūs. Ngu'éé díi' nī caavā chí cuta'á nī tuu'mi naati díi' nī ndúúcu nuu'ma' staava ye'n'é nī chí n'dai. ³ Ngu'éé díi' nī ndúúcu 'ii'nyān chí maa' cuidado ye'n'é nī tan'dúúca chí ndís'tií ní 'iivi ye'n'é yā naati 'cu'etinee n'daaca nī níicú 'ii'nyān cuuvi n'diichi yā ndís'tií ní díi' yā tan'dúúca chí ndís'tií díi' nī. ⁴ Ní 'íicú taachi ndaa Jesucristo chí 'ii'nyān chí ndíi' chí i'candee yā cuidado ye'n'e 'ii'nyān ye'n'é yā tan'dúúca 'áamá pastor chí ndíi' chí i'candee yā cuidado 'iiti ye'n'é yā, tuu'mi ní ndís'tií cuuvi cuta'á ní 'áamá corona chí ngu'éé 'cuiinu

dεεvέ yeⁿē. Nguéé corona yeⁿe yaātā chi ituuvií.

⁵ 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī saⁿā da'caīyāā canéé chí diiⁿ nī tan'dúúcā chí ngaⁿa 'iīⁿtyeⁿē yeⁿe yaācū. Nducyaaca nī canéé chí ndi-icuuⁿ nī ní cunnee nī 'aama nī taama nī caati canéé nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs 'tíicā:

Ndyuūs nguéé neⁿe yā 'iīⁿyāⁿ chí nacadiīnuuⁿ yā chí maáⁿ yā ch'εεte yā naati ca'á yā nducuéⁿē chí n'dai yeⁿe yā 'iīⁿyāⁿ chí ndiicúúⁿ.

⁶ Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī ndiicúúⁿ n'dai 'cuεεtinéé nī maaⁿ poder yeⁿé Ndyuūs ti Ndyuūs cuuvi dich'εεtē yā ndís'tiī tiempo chí neⁿé yā. ⁷ Ca'á nī nducueⁿē cuidado chí díitūu yeⁿe nī na ta'a Cristo caati Cristo candéé yā cuidado yeⁿe ndís'tiī.

⁸ Canéé listo nī ní nguéé 'cuεεtiyaadú nī. Cundéε nī cuidado chí n'daacā 'cuεεtinéé nī ti yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ chí contra yeⁿe nī chíicā sá nī n'diichi sa ndii 'muuⁿ ní ndii miiⁿ. Ní tan'dúúcā 'áamá 'yáí'yāaⁿ cuá'áa n'gai tī ní cachiicā tī ní i'nuúⁿ tī du'u chí cuuvi che'é tī 'tíicā diiⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ.

⁹ Nguéé ca'a nī lugar yááⁿn'guiinuúⁿ 'cūu naati 'áamá cūnee nī ndúúcū chí i'téenu nī. Ní déenu nī chí 'āa daamá nūuⁿ n'geenu yú ngii tan'dúúcā nducyaaca hermanos chí s'néⁿ yā na núú'máⁿ iⁿ'yeeⁿdi tī i'téenu yā Cristo. ¹⁰ Ní cuayiivi chí ch'eenú nī chí duu'vi tiempo nūuⁿ tuu'mi ní Ndyuūs diiⁿ yā chí ndεεve canéé vida yeⁿe nī. Ní diituú caneé nī ndúúcū chí i'téenu nī Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas yeⁿe nī ní diiⁿ yā chí seguro caneé nī ndúúcū chí i'téenu nī. Maaⁿ Ndyuūs miiⁿ ní teé yā nducuéⁿē chí n'dai. Ní maáⁿ yā yaa'vi yā s'uuúⁿ chí cuuvi yeⁿé yā s'uuúⁿ cáávā chí vée parte yeⁿe yú ndúúcū dεεve ngii ch'εεte yeⁿé yā caati s'uuúⁿ ní yeⁿe Cristo s'uuúⁿ. ¹¹ Caaⁿmaⁿ yú chí Ndyuūs ní ch'εεte n'dai yā ní yeⁿé yā vée nducuéⁿē poder chí vée ní cueⁿe daáⁿmaⁿ cueⁿe daáⁿmaⁿ 'tíicā.

'Cuiinu carta miiⁿ ní yaa'vi yā 'iīⁿyāⁿ chí n'dai ndís'tiī

¹² 'Téé nūuⁿ idinguúⁿ carta 'cūu yeⁿē ndís'tiī ní hermano Silvano nginnee sa 'úú. Nadicádiinuúⁿ chí Silvano miiⁿ ní hermano chí n'dai taavi. 'Úú teé consejo ndís'tiī chí seguro canee ndís'tiī chí nducuéⁿē chí Ndyuūs itée yā ndís'tiī yeⁿe vaadi n'dai yeⁿé yā ní yeⁿé nī ti neⁿé yā ndís'tiī. Maaⁿ ní 'cuεεtinéé n'daaca nī ní diituu canee nī ní cuchéε nī yeⁿe tanducuéⁿē chuū.

¹³ 'Iīⁿyāⁿ yeⁿe yaācū chí canéé na yāāⁿ Babilonia chí Ndyuūs didεevé yā tan'dúúcā s'uuúⁿ: N'dai ndís'tiī, ngaⁿa yā. 'Tiicá ntúūⁿ Marcos chí tan'dúúcā daiyá: N'dai ndís'tiī, ngaⁿa sa. ¹⁴ Ndís'tiī hermanos: N'dai nī, ngaⁿa nī 'aama nī taama nī ti neⁿé nī 'aama nī taama nī ti yeⁿé Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs

tée yā vaadi 'diiⁿ yeⁿé yā nducyaacá ndís'tiī chí yeⁿe Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YE'N'E SAN PEDRO

*Pedro idinguín yā carta 'cūu ye'ne 'i'in'yān
chi i'téenu yā Cristo*

¹ 'Úú Simón Pedro 'úú ní 'úú ní apóstol ye'ne Jesucristo. Ní candéé nduudu ye'ne Ndyuūs tī Ndyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú dichí'vē Jesucristo. Dinguún carta 'cūu ye'ne 'i'in'yān chi 'āā i'téenu n'dai yā Jesucristo tan'dúúca nú'suui. 'Tíicá dii' Ndyuūs ndúúcu Salvador chi Jesucristo tī cuaacu yā. ² 'Úú ne'ē chi ndís'tiī cuta'á ní nducue'ē vaadi n'dai ndúúcu vaadi 'diin' chi Ndyuūs téē yā ndís'tiī, ní cáávā chi deenū n'daacá ní ye'ne Ndyuūs chiida yú ndúúcu Jesucristo ye'ne yú.

Ye'ne vida ye'ne 'i'in'yān chi i'téenu yā Jesucristo

³ Ndyuūs cáávā poder ye'ne yā 'āā tee yā s'uúu' tanducué'ē caati cuuvi 'cuetinéé n'daacā yú ní cuuvi dich'etē yú Ndyuūs. Ní 'tíicá cuuvi dii' yú tī deenu yú Jesucristo ch'etē maán yā ní diin' yā vaadi n'giinu. Ní Jesucristo yaa'ví yā s'uúu' chi cuuvi ye'ne yā s'uúu'. ⁴ Ní Cristo 'āā tee yā s'uúu' promesas chí n'deévé n'dai ní ng'etē ca. Ní cucáávā promesas mii' ndís'tiī ní cuuvi cuta'á ní ye'ne vida ngai chí ye'ne Ndyuūs. Ní cuuvi nnguan'ai ní ye'ne nuu'ndi ye'ne i'nyee'dí 'cūu, nuu'ndi chí maa' cuerpo ye'ne yú ne'ē chí diin' yú. ⁵ Maa' chi i'téenu ní Jesucristo candéé ní cuidado chi n'daacā ca 'cuetinéé ní. Ní taachi n'daacā ca 'cuetinéé ní tuu'mi ní ca'cueté ní caati cuuvi deenu cá ní. ⁶ Ní taachi déenú cá ní tuu'mi ní nga'a ntiinyu' ní ye'ne maa' cuerpo ye'ne ní. Ní taachi diin' ní chi nga'a ntiinyu' ní ye'ne maa' cuerpo ye'ne ní tuu'mi ní cucéé ní ye'ne maa' cuerpo ye'ne ní. Ní taachi cucéé ní ye'ne maa' cuerpo ye'ne ní tuu'mi ní diin' ní tan'dúúca chí Ndyuūs ne'ne yā chí diin' ní. ⁷ Ní taachi 'āā dii' ní tan'dúúca chí Ndyuūs ne'ne yā chí diin' ní tuu'mi ní dine'ne ní 'áamá ní taama ní. Ní taachi dine'ne ní 'áamá ní taama ní tuu'mi ní 'áamá diné'ne ní 'i'in'yān.

⁸ Ní ye'ne tanducué'ē chuū, nduuti chí ndís'tiī diin' ní ní n'dai n'dai diin' ní tuu'mi ní cuuvi diin' ní ntiinyu' ye'ne Señor Jesucristo ye'ne yú. Ní dichí'vē ní Señor ye'ne yú. Ní chuū diin' chí dichí'vē chí deenu n'daacā cá ní Señor Jesucristo ye'ne yú. ⁹ Ní nduuti chí 'áamá ní nguéé diin' ní tanducué'ē chuū tuu'mi ní ndís'tiī ní tan'dúúca 'áamá 'i'in'yān chí ngueenáán 'tiicá ní tī nguéé cuuvi snaa' ní chí ya'ai. Ní nguéé n'gaacu ní chí nduuví deéve ní ye'ne nuu'ndi ye'ne ní chí diin' ní cuáán vmnaa' taachi caama i'téenu ní Jesucristo. ¹⁰ Maa' ní ndís'tiī hermanos

ye'ne cáávā nducué'ē chuū candéé cá ní cuidado chí 'aama canéé n'daacā ní ndúúcu chí i'téenu ní. Ní canee ní seguro chí Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chí cuuvi ye'ne yā ndís'tiī. Ní ndeévé yā ndís'tiī. Ní nduuti chí diin' ní dendu'ú chí 'túúca tuu'mi ní 'āā ntéé de'ē cáávā chí diin' ní nuu'ndi. ¹¹ Ní taachi diin' ní 'túúca Jesucristo téē yā lugar ndís'tiī chí cuuvi ndaa ní naachi canee Señor Jesucristo chí nadangua'ai yā s'uúu' ní naachi cué'ne daa'ma' nga'a ntiinyu' yā ye'ne.

¹² Ní cáávā chuū 'úú cue'ne daa'ma' idiin' chí ndís'tiī n'gaacu ní ye'ne tanducué'ē chuū 'áará chí deenū n'dai ní ye'ne. Ní n'getinéé n'daacā ní ní n'giindivéé n'daacā ní nduudu cuaacu ye'ne Ndyuūs. ¹³ 'Úú nadacadíinu' chí n'daacā ca ne'ne chí canduuchi cá chí 'tíicá diin' chí ndís'tiī cuuvi nan'gaacu ní ye'ne tanducué'ē chuū. ¹⁴ Señor Jesucristo ye'ne yú 'āā ch'i'ni yā 'úú, Pedro, 'tíicá. 'Áā ntéé 'náá' canduuchi ní 'cuuvi. ¹⁵ 'Tíicá ntúu' idiin' chí ndís'tiī n'gaacu ní cué'ne daa'ma' ye'ne dendu'u 'cūu taachi 'āā n'dií.

Ti'nyān n'diichi yā deéve ngii ye'ne Cristo

¹⁶ Chii' chí nús'uu ca'cueté' ní ndís'tiī ye'ne Señor Jesucristo ye'ne yú chí ndaa ntúu' yā ndúúcu poder ye'ne yā nguéé ye'ne vaani-cadíinu' ye'ne 'i'in'yān ye'ne i'nyee'dí 'cūu. 'Tíicá nús'uu 'āā n'diichi 'nū ndúúcu nduuti-naa' maán 'nū Señor Jesucristo ye'ne yú chí neené ch'etē. ¹⁷ Ní n'diichi 'nū chí Cristo ní neené ch'etē yā taachi Ndyuūs chiida yú dich'etē yā Jesucristo ní ca'a yā Cristo chí deévé taavi ngii yā. Caati Ndyuūs chí deéve ngii ca nga'a yā ye'ne Cristo ní n'giindivéé 'nū nduudú 'cūu. Chuū ca'u' Ndyuūs: Sá'a 'cūu chí daiyá chí ne'ne taavi ní 'úú néené yeenú ye'ne daiyá. ¹⁸ Ní nús'uu maán 'nū ch'iindivéé 'nū nduudu 'cūu chí chiica ye'ne va'ai ch'etē nguui taachi cué'ne 'nū ndúúcu Jesucristo na yíicú chí duuchi N'deévé n'dai.

¹⁹ Maa' ní cu'téenu cá 'nū chí nduudu cuaacu chí 'i'in'yān profetas candéé yā tiempo chí 'āā chó'oo ní cuaacu. N'daacā ca chí ndís'tiī i'nee'veé ní nduudú 'cūu. Nduudú 'cūu tan'dúúca 'áamá chidéve chí ngii ya'ā na 'áamá cuaa' chí maai'. 'Tíicá ye'ne, ní chideéve ní ngii ndii tiempo chí ndaa nguui ní can'daa 'i'nyu' chí nguui 'yuudi chí nduudu cuaacu ní canee na staava ye'ne ní. ²⁰ Ne'ne chí ndís'tiī vmnáa' vmnaa' nadacadíinu' ní ye'ne chuū. Mar 'áamá nduudu ye'ne libro ye'ne Ndyuūs chí nga'ā ye'ne 'áamá dendu'ú chí cuchí ndís'tiī nguéé dámaā maán ní cuuvi deenú ní ye'ne. ²¹ Ní nduudu cuaacu chí nga'a profetas tiempo chí chó'oo nguéé nga'a yā ye'ne chí nadacadíinu' yā maán yā naati Espiritu n'dai ye'ne Ndyuūs yaa'ví yā profetas nduudu cuaacu chí ca'u' yā. Ní nduudu ye'ne yā

ngiica yem'é Ndyuūs ti 'áámá díín yā ntii'nyu" yem'é Ndyuūs.

2

Yem'é 'ii"yā" chi nguée ca'cueén yā nduudu cuaacu yem'é Ndyuūs

¹ Tiempo chí chó'ōo nguaa" 'ii"yā" Is-rael véé 'ii"yā" profetas chí nguée nga" a yā nduudu cuaacu yem'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūn tiempo maa" ca" a n'dai maestros yem'e yaacū nguaa" ndis'ti chí nguée caa"mā" yā nduudu cuaacu yem'é Ndyuūs. Ní candéé n'de'ei yā nduudu chí nguée cuaacu chí dii" chí nguée i'téenu ní Cristo. Ní 'ii"yā" s'een caa"mā" yā contra yem'e Jesucristo chí nadangua" ai yā 'ii"yā". Ní chíi" chí díi" yā díi" chí 'ii"yā" s'een níi"nuu" níi"nuu" nūu" 'cuiinú maā" yā. ² 'Áará chí nguée 'tíicā chíi" chí nga" a 'ii"yā" s'een 'yaa" 'ii"yā" ní 'caan-divee" yā yem'e 'ii"yā" s'een. Ní díi" yā chí nguée n'daacā tan'dúúca chí dii" 'ii"yā" s'een. Ní nguée n'daacā nga" a 'ii"yā" s'een yem'e yúúni cuaacu chí evangelio chí nduudu ngai yem'e Jesucristo. ³ Ní 'ii"yā" s'een ca'cueén yā nduudu chí ngiica yem'e chí maā" yā naca-díi"nuu" yā ti ne"é yā tuumí chí ndis'ti ca'á ní 'ii"yā" s'een. 'Áá 'naa" tiempo chí Ndyuūs 'áa n'diichi yā nuu"ndi yem'é yā ní 'áa nga" á yā chí 'ii"yā" s'een 'áa condenado yā.

⁴ Deenu yú chí Ndyuūs nguée nadich'ecú yā yem'e ángeles chí dinuu"ndi yā naati s'neén yā cuaa" chupa' ai na infierno ní s'neén yā naachi maai". Ní dichiihí yā ángeles ndúúcu cadenas. Ní ángeles cūnee yā mii" ndii nguui chí Cristo ca" á yā n'diichi yā nuu"ndi. ⁵ Ní deenu yú chí Ndyuūs 'áa idi'cuiinú yā i"yee" díi' cūu ndúúcu 'ii"yā" yem'e taachi díi" yā chí chee cúúvī vmaān i"yee"ndi ndúúcu 'ii"yā" chí nguée n'daacā idií" yā. Ndyuūs dāmaā" nadangua" ai yā sa" a Noé chí candéé sa nduudu cuaacu yem'é Ndyuūs ndúúcu táamá ndéeché 'ii"yā". Tana" a cá yā ní ch'íi yā. ⁶ 'Tiicá ntúūn Ndyuūs díi" yā condenar 'ii"yā" yem'e yāā Sodoma ndúúcu yāā Gomorra. Ní díi'cuiinú yā yāā s'een chí nduuví yāi yāā cáávā chí dichó'ó yā nguuchi yāā vmaān yāā s'een. Ní 'íicú Ndyuūs s'neen yā ejemplo 'cūu chí 'ii"yā" chí cuchií cuayiívi, ní nguée n'daacā idií" yā, cuuvi deenú yā táácā cuuvi chó'ōo yem'e yā. ⁷ Naati Ndyuūs nadangua" ai yā yem'e yāā s'een sa" a Lot chí sa" a n'dai, sa" a chí ch'eenú sa chíi caavā chí dii" 'ii"yā" chí nguée n'daacā. ⁸ Ní Lot mii" chí n'dai sa canéé sá nguaa" 'ii"yā" s'een. Ní nguui nguui n'diichi sa ní ngiindivee" sa nducué" chí díi" yā chí nguée n'daacā. Ní n'geenu sa ngii na staava yem'e sa. ⁹ Ní nduuti chí Ndyuūs díi" yā 'túúca tiempo chí 'áa chó'ōo 'tiicá ntúūn Ndyuūs deenú yā táácā chí nadangua" ai yā 'ii"yā" chí i'téenu

yā Ndyuūs yem'e 'ii"yā" chí nguée n'daacā idií" yā chí n'diichinee" yā 'ii"yā" yem'e yā. 'Tiicá ntúūn Ndyuūs deenú yā táácā ca' á yā testigo 'ii"yā" chí nguée n'daacā ndii taachi ndaa nguui chí n'diichi yā nuu"ndi yem'e nducyaaca 'ii"yā".

¹⁰ 'Tiicá Ndyuūs ca' a yā castigo 'ii"yā" chí díi" yā nuu"ndi tan'dúúca chí ne"e cuerpo yem'é yā. Ní nguée n'giindivee" yā nduudu cuaacu yem'e 'iivú Ndyuūs. 'Ii"yā" s'een ní nguée 'va' á yā chí caa"ma" yā cosas chí nguée ndaacā yem'e 'ii"ntyén'e. Ní nguée 'va' á yā yem'e mar 'áámá. Ní díi" yā nducué"e nuu"ndi chí ne"e yā. ¹¹ Ní ángeles nguée 'tíicā yā. 'Áará chí ditiinu cá yā nguée ti 'ii"ntyén'e s'een ti taachi ndaá yā nanáa" Señor Jesucristo yem'e yú nguée cunncaā nga" a ángeles contra yem'e 'ii"ntyén'e s'een. ¹² 'Ii"yā" s'een díi" yā tan'dúúca 'yúduu taā" díi" ti ní nguée nadacadíi"nuu" ti. 'Tiicá díi" yā. Ní tan'dúúca 'iiti taan chí 'ii"yā" n'nuu" yā ní n'giin"nú" yā 'iiti, 'tíicā 'ii"yā" s'een. Ní cunncaā nga" a yā yem'e dendu'ú chí nguée ituumicadíi"nuu" yā. Ní 'cuúvī yā tan'dúúca 'áámá 'iiti taan. ¹³ Ní 'ii"yā" s'een ní ch'eenú yā chíi caati 'áa díi" yā chí taná" a yā ch'eenú yā chíi. Maan ní yeenú yā chí dinuu"ndi yā tan'dúúca chí ne"e cuerpo yem'é yā. Ní nduuti chí 'ii"yā" s'een ca" á yā ndúúcu ní ní che' é yā ndúúcu ní taachi véé 'viicu yem'e ní tuu'mi ní nadacadíi"nuu" yā chí nginnche' éi yā ndis'ti. Ní chuú ní cosa chí cuuvi 'cuinaā" yā yem'e.

¹⁴ 'Ii"yā" s'een taachi n'diichi yā 'áámá n'daataá ne"é yā ca" á yā ndúúcu n'daataá mii". Dāmaā" ne"é yā dinuu"ndi yā ní nginnche' éi yā 'ii"yā" chí debil staava yem'é yā chí dinuu"ndi yā. 'Ii"yā" s'een deenu n'dai yā na staava yem'é yā chí ne"é yā dendu'ú chí nguée n'daacā. Ní Ndyuūs nga" a yā yem'e yā 'tíicā: De' é chíu cá yā ai yem'é yā ti conde-nado yā. ¹⁵ 'Ii"yā" s'een diví yā yem'e yúúni cuaacu yem'e Ndyuūs ní chíicā yā yúúni chí ne"e maā" yā. Díi" yā tan'dúúca chí dii" pro-feta Balaam chí daiya sa" a Beor. Tiempo chí chó'ōo Balaam mii" ne"e sa díi" sa ganar tuumí yem'e chí nguée n'daacā chí dii" sa. ¹⁶ Ní taachi cuen" e sa ndúúcu burro yem'e sa, burro yem'e sa nga" á ti ndúúcu nduudu yem'e 'ii"yā" ní díi" ti reprender sa" a Balaam mii" yem'e nuu"ndi chí dii" sa. Ní 'áa ntéé díi" sa nuu"ndi mii" tiempo mii".

¹⁷ Ní 'ii"yā" s'een ní tan'dúúca vaacu nuu"ndi díyāi 'tiicá yā. Tan'dúúca meee" chí candéé 'yúúne taan 'tiicá yā. 'Ii"yā" s'een ní condenado yā ní ca" á yā cho'ó yā naachi diituu n'dái maai". Ní mii" canee yā cuen" e daā"ma". ¹⁸ 'Ii"yā" s'een ní nga" a yā ndu-udu n'geete chí nguée dichí'v'e. Ní ndúúcu vicio yem'e yā, ndúúcu nducué"e nuu"ndi chí ne"e cuerpo yem'e yā, 'ii"yā" s'een ní ne"e yā díi" yā chí taná" a 'ii"yā" chí 'áa

nduuvideevé yā ní 'āā ntéé caa'á yā ndúúcu 'i'iyā' chī dinuun'di yā ní tanán'a yā ne'é yā nanguεcúndii ntuú' yā ní dinuun'di yā taama vmné'ēe. ¹⁹ 'Ii'yā' s'ee' chī ngin-nche'ei yā 'i'iyā' nga'á yā chī ca'á yā 'i'iyā' s'ee' chī libre yā. 'Ii'yā' s'ee' maá' yā ní canéé yā prisioneros ye'e nuu'ndi chī dii' yā. Ní ca'áamā ca'aama 'i'iyā' chī nguéé libre yā ní canéé yā maa' poder nuu'ndi ní nguéé cuuvi cuchee yā ye'e. ²⁰ Ní 'i'iyā' chī i'téenu yā Señor Jesucristo ye'e yú ní ye'e yā, ní Cristo 'āā nadanguán'ai yā 'i'iyā' ye'e nducué'ē chī nguéé n'daacā ye'e i'iyee'dí cūū. Ní cuayii'v mii' nduuti chī 'i'iyā' nanguεcunéé yā taama vmné'ēe ní dii' yā dendu'ū nuu'ndi chī ye'e i'iyee'dí cūū tuu'mi ní cunncaā ca canee yā nguéé ti tiempo chī 'āā cuéé i'téenu yā Jesucristo. ²¹ N'daacā ca chī 'i'iyā' s'ee' nguéé n'diichí yā yúúni cuaacu ye'e Ndyuūs ti taachi 'āā n'diichí yā yúúni cuaacu tuu'mi ní ndaacādaami yā ye'e ley ye'e Ndyuūs chī Ndyuūs ca'a yā 'i'iyā' s'ee'. ²² Ní cho'óo ye'e 'i'iyā' s'ee' tan'dúúca chī nga'a 'áamā nduudu cuaacu 'tíicā: 'Yaānā nguεcunéé ti che'e ti chī ndaachi ti ní cuuchi chī 'i'iyā' naa'nú yā chī deevé ti ní nguεcunéé ti nge'e ti nguεcundāa ti nguua' nuu'n'ni' nche'ēti.

3

Jesucristo ndaa yā taama vmné'ēe

¹ Ndis'tiī hermanos ye'e chī ne'e taavi, carta 'cūū ní ndii chíf ndii 'úúvi chī idinguú' ye'e nī. Ní na 'uuvī carta chī idinguú' ye'e ndis'tiī, ne'é dii' chī nadacadíinu' nī ye'e nducué'ē chī deevé n'dai. Ní teé consejo ndis'tiī chī n'gaacú nī ye'e nducué'ē chī idinguú'. ² Ne'é chī n'gaacu nī ye'e tiempo chī chó'oo ye'e profetas chī deevé ní nga'a yā nduudu cuaacu. Ní n'gaacú nī ye'e tiempo maa' ye'e mandamiento ye'e Señor chī nadanguán'ai yā s'uuu'. Mandamiento ye'e yā ní apóstoles chī'cuee' yā ndis'tiī.

³ Ní vmnāā' vmnaa' nadacadíinu' nī ye'e chuū chī nguuvī s'ee' chī cuiinū i'iyee'dí cūū. Véé 'i'iyā' chī duuchiné' yā ye'e nducué'ē chī ye'e Ndyuūs. Ní 'i'iyā' s'ee' dii' yā nuu'ndi tan'duucā chī maá' yā ne'e yā. ⁴ Ní nga'á yā: ¿Tíí cánéé promesa chī nga'a chī Cristo canéé chī ndaa yā táamā vmné'ēe? Ndií tiempo chī 'āā chó'oo taachi ch'i 'i'iyā' ye'e ndaata ye'e yú. 'Áa daamā nuu' canéé tanducué'ē ndii taachi Ndyuūs din'dái yā i'iyee'dí. ⁵ 'Ii'yā' chī nga'á yā 'tíicā nguéé ne'e yā dii' yā cuenta ye'e tiempo chī 'naa' tiempo chī chó'oo. Tiempo mii' Ndyuūs nga'á yā ní ndúúcu nduudu ye'e yā din'dái yā nanguuvi ndúúcu i'iyee'dí cūū. Ní i'iyee'dí cūū can'daa ná nuu'n'ni'. Ní i'iyee'dí cūū canee na lugar ye'e cáávā nduudu ye'e Ndyuūs. ⁶ Ní

i'iyee'dí ye'e tiempo chī chó'oo ní chiituú nuu'n'ni' ní ndai naāa' ye'e cáávā chī chee' taa' cúúvī. ⁷ Ní nanguuvi ndúúcu yā'āa chī véé maa' Ndyuūs ca'á yā orden ye'e chī canéé chī candee yā cuidado ye'e ndii tiempo chī cuucu ndúúcu yā'ā. Ní taachi ngiichi yā'āa mii' tuu'mi ní Ndyuūs n'diichí yā nuu'ndi ye'e 'i'iyā'. Ní Ndyuūs dii' yā chī 'cuiinū 'i'iyā' chī nguéé n'daacā.

⁸ Maa' ní ndis'tiī hermanos ye'e chī ne'e taavi, nguéé cuuvi naā' nī chī nanāā' Ndyuūs 'áamā nguuvī ní tan'dúúca chī 'áamā mil nduūyū ní 'áamā mil nduūyū ní tan'dúúca chī 'áamā nguuvī. 'Tíicā canéé nanāā' Ndyuūs. ⁹ Ní Señor Jesucristo ye'e yú nguéé cuuvi 'naa' yā ye'e chī nga'a yā chī dii' yā tan'dúúca chī nadacadíinu' tanā'ā sa'ā. Naati Ndyuūs ní véé paciencia ye'e yā ndúúcu s'uuu' caati nguéé ne'e yā chī 'aama yú cuuvi ndai yú ti ne'e yā chī nducyaaca s'uuu' ní ndaacadaami yú ye'e nuu'ndi ye'e yú.

¹⁰ Ní nguuvī chī ndaa Señor Jesucristo taama vmné'ēe, nguuvī mii' ndaa tan'dúúca chī 'áama duucu chī indāā n'gaa'. Ní nguéé canéé ngiinu yú ye'e nguuvī 'cūū taachi Ndyuūs nadi'tuūvī yā nanguuvi yuudu n'dái 'cuεcú. Ní tanducué'ē chī véé nanguuvi ní cuūcū ní 'cuiinū ndúúcu ngiichi ya'ā chī 'i'iyā' n'naa'. Ní yā'āa ntúū' va ndúúcu tanducué'ē dendu'ū ní cuūcū.

¹¹ Deenu yú chī tanducué'ē dendu'ū chī 'túúca' 'cuiinu' tuví. Ní 'táacā cuuvi 'cuεtineé ní? Ndis'tiī canee chī ca'á ní núú'mā' staava ye'e ní na ta'a Ndyuūs ní dich'εtē ní Ndyuūs. Ní 'cuεtineé ní dámaā' tan'dúúca chī Ndyuūs ne'e yā. ¹² 'Tíicā 'cuεtineé ní 'naa' chī canee ngiinu yú ndii nguuvī chī ndaa Señor Jesucristo taama vmné'ēe. Ní dii' yú nducué'ē nti'nyu' ye'e Señor caati niinu'ni' niinu'ni' cuuvi ndaa yā. Nguuvī chī ndaa yā nanguuvi ní cuūcū ní 'cuiinu' ndúúcu tanducué'ē chī véé ye'e. Ní 'cuiinu' ntuvíí cáávā nguuchi ya'ā. ¹³ Naati s'uuu' ní canéé ngiinu yú chī snaa' yú 'áamā nanguuvi chī ngai ndúúcu 'áamā i'iyee'dí chī ngai naachi véé dámaā' nducué'ē chī cuaacu ní nducué'ē ní n'daacā n'dai. 'Tíicā Ndyuūs nga'á yā chī téé yā s'uuu'.

¹⁴ Ní cáávā chuū ndis'tiī hermanos chī ne'e taavi, 'naa' tiempo chī cunee ngiinu' ní dendu'ū 'cūū candee cá ní cuidado chī 'dii' 'dii' 'cuεtineé ní ní nguéé dinuun'di nī. Ní 'tíicā nguéé véé culpa ye'e ní nanāā' Ndyuūs taachi Cristo ndaa yā. ¹⁵ Dii' ní cuenta chī Señor Jesucristo ye'e yú ndúúcu ngiinu' n'dái dii' yā ndúúcu yú caati ne'e yā chī nangua' ai yú. 'Tíicā ntúū' Pablo, hermano ye'e yú chī neené ne'e yú, 'āa dinguú' yā ye'e ndis'tiī 'áamā carta ndúúcu vaadi deenu chī Ndyuūs nca'á yā Pablo mii'.

¹⁶ Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'e nducuéⁿ'e 'cūū ndúú^{cū} vaadī deenu yeⁿ'é Ndyuūs na nducyáá^{cá} carta chí dīngú^un yā. Ní naⁿ'a carta yeⁿ'é yā duū^{'vi} dendú^{'ū} ní n'gíⁿ'i n'dáí chí cuuvi déé^{nu} yú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ngu^éé deenu yā ndúú^{cū} 'iiⁿ'yāⁿ chí duu^{'vī} i'téé^{nu} yā ngu^éé ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e dendu^{'ū} chí ngii^{ní} yeⁿ'e 't^{εε} chí canéé nguūⁿ. Ní caavā chí ngaⁿ'á yā chí ngu^éé cuaacu ní diiⁿ yā chí canéé chí ntuví maáⁿ yā.

¹⁷ Naati ndís^{'tī} hermanos yeⁿ'é chí neⁿ'é taavi, 'āā deenú nī dendu^{'ú} 'cūū. Cund^{εε} nī cuidado chí ngu^éé 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngu^éé diiⁿ yā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'é Ndyuūs iiⁿ'yāⁿ chí cand^{εε} yā ndís^{'tī} lado yeⁿ'é yā ti ndís^{'tī} ngu^éé 'cu^{εε}tinéé n'daacā ndúú^{cū} chí i'téé^{nu} nī. ¹⁸ Maaⁿ ní ndís^{'tī} cu'téé^{nu} cá nī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chí nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. Ní itée yā s'uuúⁿ nducuéⁿ'ē chí n'dai taavi yeⁿ'é yā ndúú^{cū} vaadī deenu yeⁿ'é yā. Ngaⁿ'a yú chí Jesucristo miiⁿ ní ch'ε^{εε} cá yā maaⁿ ndúú^{cū} nguuví chí cúchī^{ní} ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíicā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN JUAN

Nduudu cuaacu yeⁿ'e vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ

¹ Chiiⁿ chí ndii vmnaaⁿ, chiiⁿ chí ch'iindiveeⁿ 'nū, chiiⁿ chí n'diichí 'nū ndúúcu nduutinaaⁿ 'nū, chiiⁿ chí n'gíinú 'nū, níicú chiiⁿ chí tuuⁿ'vi 'nū ndúúcu ta'á 'nū chiiⁿ ní Nduudu yeⁿ'e vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ. ² Ch'iⁿi yā ní naáⁿ 'nū chiiⁿ chí vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ. Níicú n'diichí 'nū ní caaⁿ'maⁿ cuaacu 'nū, ní yaaⁿ'vi 'nū yeⁿ'e vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ chí canée ndúúcu chiidá yā. Ní chiidá yā ch'iⁿi yā nús'uu vida cueⁿ'e daaⁿmaⁿ miiⁿ. ³ Chiiⁿ chí n'diichí 'nū ní ch'iindiveeⁿ 'nū, chíiⁿ chí ngaⁿ'á 'nū yeⁿ'e vida caati ndis'tíi ní canee cúuⁿ'míi ní ch'i nduuvidaama ní ndúúcu nús'uu. Níicú cuaacu níiⁿ'nyúⁿ nduuvidaama yú ndúúcu chiida yú ní ndúúcu daiya yā Jesucristo. ⁴ Cosa chuu ní dingúuⁿ 'nū yeⁿ'e ndis'tíi caati vaadi yeenú yeⁿ'e ní cuuvi cuaacu cá.

Dendyuūs ní deεve ngii

⁵ Chuū ní nduudu chí ch'iindiveeⁿ 'nū yeⁿ'e yā. Chiiⁿ chí ngaⁿ'a 'nū chí Dendyuūs ní chideεve. Níicú mar 'áámá maāiⁿ nguée ndúúcu yā. ⁶ Ndúúti chí s'uuúⁿ ngaⁿ'á yú chí ndiidaama yú ndúúcu yā níicú na maāiⁿ cachiica yú tuuⁿ'mí nduudu yaadi ngaⁿ'á yú, níicú nguée idiⁿ yú chí ngaⁿ'a nduudu cuaacu. ⁷ Nduuti chí cachiica yú na chideεve tan'dúúca chí Jesucristo canee yā na chideεve tuuⁿ'mí ní nduuvidaama yú 'aama yú ndúúcu taama yú. Yuuⁿ'i yeⁿ'e Jesucristo daiya Dendyuūs inaaⁿ'nu yā s'uuúⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú. ⁸ Nduuti chí ngaⁿ'á yú chí nguée nuuⁿ'ndi yú maāⁿ yú nginncheⁿ'ei yú s'uuúⁿ ní nguée canee nduudu cuaacu ndúúcu yú. ⁹ Nduuti chí natúmiⁿ'nu yú nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú tuuⁿ'mí Jesucristo miiⁿ ní n'dai yā ní diiⁿ yā dácaā chí caaⁿ'máⁿ yā ní nguée n'daāⁿ yā caati nadach'εcú yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú. Níicú naaⁿ'nu yā s'uuúⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú. ¹⁰ Nduuti chí ngaⁿ'á yú chí nguée nuuⁿ'ndi yú tuuⁿ'mí ní idiⁿ yú chí Jesucristo ngaⁿ'a yā nduudu yaadi, níicú nduudu yeⁿ'e yā nguée canee ndúúcu yú.

2

Cristo ní caaⁿ'máⁿ yā lado yeⁿ'e yú

¹ Ndís'tíi daiya n'gaiyáá, chuū dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi caati nguée idiⁿ ní nuuⁿ'ndi. Níicú nduuti chí 'áámá yā diiⁿ yā nuuⁿ'ndi vée táámá yā chí Jesucristo chí neenē n'dai chí caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e yú ndúúcu Nduuūs chiida yú. ² Níicú Jesucristo ca'á maāⁿ yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā ní ch'tí yā cucáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yú. 'Ticu nguée dámaaⁿ yeⁿ'e s'uuúⁿ naati

cucáávā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núuⁿ'máⁿ iⁿ'yeeⁿ'di.

³ Chuū chí deenu nús'uu chí n'diichí 'nū 'yā ndúúti chí diiⁿ 'nū tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā. ⁴ Du'ū chí ngaⁿ'a chí n'diichí yā 'iⁿ'yāⁿ ní nguée diiⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā tuuⁿ'mí ní nduudu yaadi chí ngaⁿ'a yā. Níicú nguée cánée nduudu cuaacu ndúúcu yā. ⁵ Du'ū chí n'giindiveeⁿ nduudu yeⁿ'e yā cuaacu níiⁿ'nyúⁿ cánée n'dai vaadi neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcu yā. Chiiⁿ chí deenu yú chí canee yú nduucú yā. ⁶ Du'ū chí ngaⁿ'a chí canee nduucú yā, cánée chí cuchilá tan'dúúca chí cáchiicá yā.

Ley chí ngai

⁷ Ndís'tíi vi'í, nguée dingúuⁿ mar 'áámá ley chí ngai, tíi ley ndiicú chí 'áá canee ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ, ley ndiicú ní ndúúcu chí ch'iindiveeⁿ ní ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ. ⁸ Dingúuⁿ táámá vmnéⁿ'ee ley ngai yeⁿ'e ndís'tíi chí cuaacu chí nduucú yā ní nduucú ní. Caati maāiⁿ miiⁿ 'áá cho'oo níicú chideεve miiⁿ ní cuaacu ní ngiichi.

⁹ Du'ū chí ngaⁿ'a chí cachiica na chideεve ní nguée ngii n'diichí vi'í, tuuⁿ'mí ní 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ cáchiica núuⁿ yā na maāiⁿ ndii maaⁿ. ¹⁰ Du'ū chí neⁿ'e vi'í cánée ná chideεve ní nguée idiⁿ yā chí cundε ca'a yā yeⁿ'e taamá yā. ¹¹ Naati du'ū chí nguée ngii n'diichí yā vi'í cánée ná maāiⁿ níicú cachiica ná maāiⁿ, ní nguée deenú yā tíi cuaaⁿ cachiicá yā caati chí maāiⁿ miiⁿ ní nguée diiⁿ chí inaaⁿ yā.

¹² Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi daiya n'gaiyáá, caati nuuⁿ'ndi yeⁿ'e ní ních'εcú cáávā chí dúúchí Jesucristo. ¹³ Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi chiida s'ééⁿ caati 'áá n'diichí ní 'iⁿ'yāⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi saⁿ'á ngaiyáá caati cucheé ní ndúúcu chí nguée n'daaca. Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi daiya n'gaiyáá caati 'áá n'diichí ní chiida yú. ¹⁴ 'Úú dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi chiida s'ééⁿ caati 'áá n'diichí ní 'iⁿ'yāⁿ chí canee ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ. Dingúuⁿ yeⁿ'e ndís'tíi saⁿ'á ngaiyáá caati ditiinú ní. Níicú nduudu yeⁿ'e Dendyuūs chí cánée nduucú ní níicú cucheé ní ndúúcu chí nguée n'daaca.

¹⁵ Nguée dinéⁿ'e ní iⁿ'yeeⁿ'di ndii nguée dendu'ū chí vée na iⁿ'yeeⁿ'di. Du'ū chí dineⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'di vaadi neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs nguée canee nduucú yā. ¹⁶ Caati tanducuéⁿ'e chí vée na iⁿ'yeeⁿ'di chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ndúúcu chí neⁿ'e nduutinaaⁿ yú, níicú vaadi ingueé yeⁿ'e vida yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'di ní nguée yeⁿ'e chiida yú, tíi ní yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿ'di. ¹⁷ Iⁿ'yeeⁿ'di nínch'óo ndúúcu taanduvée yeⁿ'e ndúúcu vaadi neⁿ'e chí nguée n'daaca. Naati du'ū 'iⁿ'yāⁿ chí diiⁿ yā chí neⁿ'e Dendyuūs, 'iⁿ'yāⁿ miiⁿ cunee yā cueⁿ'e daaⁿmaⁿ.

Yeⁿ'e nduudu cuaacu ní yeⁿ'e nduudu yaadi

¹⁸ Ndis'ti daiya n'gaiyáa, 'āā chéé 'cuiinu hora tan'dúúca chi ndís'ti ch'iindiveé nī ye'n'e chí anticristo mii' nī ndaa yā. 'Tiicá ntúū' chi caama véé chi n'dee'e n'dái 'i'in'yā' nī nga'n'á yā chí anticristo yā. Tii nī cucááavā chí s'uuú' deenu yú chí 'āā chéé 'cuiinu hora. ¹⁹ 'I'in'yā' s'ee' can'dáa yā ye'n'e yú naati nguéé ye'n'e yú 'yā. Nduuti chí ye'n'e yú 'áamá canée yā nduucú yú naati can'dáa yā nī cue'n'é yā. Ní chíi' nī cuu'mi' chí i'in'yā' s'ee' nī nguéé ye'n'e yú 'yā.

²⁰ Naati ndís'ti nī véé ye'n'é nī chí ca'a Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní ndís'ti nī'ndiichi nī tanducué'ē dendu'ū. ²¹ Nguéé idinguú' ye'n'e ndís'ti tan'dúúca chí nguéé deenú nī nduudu cuaacu, ti idinguú' tan'dúúca chí 'āā deenú nī ti nguéé véé ndi' 'áamá nduudu yaadi chí ye'n'e nduudu cuaacu.

²² ¿Du'ū chí yaadi mii'?' 'I'in'yā' chí nga'n'á yā chí nguéé Jesús chí Cristo nī yaadi yā. 'I'in'yā' s'ee' chí anticristo chí caa'má' yā chí nguéé i'téenu yā Dendyuūs chíida yú ndúúcu daiyá yā. ²³ Du'ū chí nguéé i'téenu yā daiyá yā nī nguéé canee yā ndúúcu chíida yā. Du'ū chí i'téenu yā daiyá yā canee yā ndúúcu chíida yā.

²⁴ Tuu'mi nī chíi' chí ch'iindiveé' nī ndii' vmnaa' 'tíicá canee cúu'mi' chí canee ndúúcu ndís'ti. 'Tiicá ntúū' ndís'ti nī ye'n'e daiyá yā nī ye'n'e chíida yú cue'n'e daa'ma'. ²⁵ Chuū compromiso chí dii' yā ndúúcu nús'uu chí cunee yú ndúúcu vida cue'n'e daa'ma'.

²⁶ Dinguú' chuū ye'n'e ndís'ti chí ye'n'é 'i'in'yā' chí nginnche'í yā ndís'ti. ²⁷ Naati chíi' chí ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs chí ndís'ti stá'a nī ye'n'é yā, chuū canee ndúúcu ndís'ti. Nguéé canee cúu'mi' chí du'ū véé i'in'yā' ca'cuee' yā ndís'ti, naati Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs maá' yā ng'cué'e' yā ndís'ti nducué'ē dendu'ū. 'Tiicá chuū nī nduudu cuaacu, nguéé nduudu yaadi. Tan'dúúca chí chí'cue'e' yā ndís'ti, 'túúca canee diiti nī ndúúcu nduudu mii'.

²⁸ Maa' ndís'ti daiya n'gaiyáa, cunee nī chí ye'n'é nī caati taachi Cristo ndaa yā véé nduudu ye'n'e yú nduucú yā. Ní nguéé 'cuiiná' yú nanáa' yā taachi ndaa yā. ²⁹ Nduúti chí ndís'ti déenu nī chí Cristo mii' nī n'dai yā, 'tíicá ntúū' deenu ndís'ti chí du'ū chí dii' chí n'daacá ch'iindiyáa' táamá ye'n'é yā.

3

Ti'in'yā' s'ee' chí daiyá Dendyuūs

¹ Cun'díichi ndís'ti vaadi né'n'e chí tee chíida yú s'uuú' chí yaa'vi yā s'uuú' chí daiyá Dendyuūs s'uuú'. Cááavā chuū chí i'yé'e'ndi nguéé in'diichi s'uuú' caati nguéé in'diichi Cristo. ² Ndis'ti chí ne'n'e taaví, maa' nī daiya Dendyuūs s'uuú'. Ní nguéé ngii yā

s'uuú' táacā chí cūnee yú. Caati deenu yú taachi ndaa yā 'i'in'yā' mii' nī tan'dúúca yā 'tíicá ntúū' s'uuú', caati n'diichi yú 'i'in'yā' taacá yā. ³ Du'ū chí canee ngii' nī yā chuū nī nadéevé yā tan'dúúca chí Ndyuūs mii' nī déevé yā.

⁴ Du'ū chí idii' nuu'ndi nguéé dii' yā tanducué'ē chí nga'n'a ley. Níicú nuu'ndi nī chíi' chí nguéé dii' yā chí nga'n'a ley. ⁵ Ndis'ti déenu nī chí Dendyuūs nī ndaa yā chí diví yā nuu'ndi ye'n'e yú. Níicú nguéé véé nuu'ndi ye'n'é yā. ⁶ Du'ū chí ye'n'é yā nguéé idii' nuu'ndi. Du'ū chí idii' nuu'ndi nguéé n'diichi yā 'i'in'yā'. ⁷ Ndis'ti daiya n'gaiyáa nguéé cannche'í nī mar 'áamá 'i'in'yā'. Du'ū chí idii' dendu'ū chí n'daacá tuu'mi nī n'dai tan'dúúca 'i'in'yā' mii' nī n'dai yā. ⁸ Du'ū chí idii' nuu'ndi nī ye'n'e yáá'n'guinúu' caati yáá'n'guinúu' dii' nuu'ndi sa ndii' vmnaa'. Cááavā chuū ndaa daiya Dendyuūs cucááavā chí nadituuví yā chí dii' yáá'n'guinúu'.

⁹ Du'ū chí ch'iindiyáa' yā taama vmné'ē nī ye'n'e Dendyuūs nī nguéé idii' yā nuu'ndi caati ndaata ye'n'é Ndyuūs canee ndúúcu yā. Ní nguéé ngii dii' yā nuu'ndi caati ch'iindiyáa' yā taama vmné'ē nī ye'n'e Dendyuūs. ¹⁰ Níicú chuū chí ng'i' ch'ee chí daiya Dendyuūs. Níicú ng'i' ch'ee chí daiya yáá'n'guinúu'. Du'ū chí nguéé idii' n'daacá nī nguéé ne'n'e vi'i, nī nguéé ye'n'e Dendyuūs.

Dine'e yú 'aama yú taama yú

¹¹ Chuū nī nduudu cuaacu ye'n'é Ndyuūs chí ndís'ti ch'iindiveé' nī ndii' vmnaa', chí dine'e yú 'aama yú ndúúcu taama yú. ¹² Nguéé tan'dúúca sa'n'á Cain chí ye'n'e yáá'n'guinúu'. Sa'n'á ch'i'in'nu' sá 'diinú sa. ¿'Íicú de' cááavā chí ch'i'in'nu' sá 'diinú sa? 'Tiicá dii' sa caati chíi' chí maa' sa dii' sa nī nguéé n'daacá. Níicú chíi' chí dii' 'diinú sa nī n'daacá.

¹³ Ndis'ti vi'i, 'áá nguéé n'diichi nī chí 'i'in'yā' ye'n'e i'yé'e'ndi nguéé ne'n'é yā ndís'ti. ¹⁴ 'Áā cho'ō yú vaadi ngii' nī 'āā ng'etinee' yú ndúúcu vida cue'n'e daa'ma'. S'uuú' déenu yú ti ne'n'e yú vi'i yú. Du'ū chí nguéé ne'n'e vi'i, 'i'in'yā' mii' cánée vaadi ngii' ndúúcu yā. ¹⁵ Du'ū chí nguéé n'diichi vi'i 'caa'n'nu' yā 'i'in'yā'. Níicú deenu yú chí 'i'in'yā' chí ng'i'n'nu' 'i'in'yā' nguéé canee vida cue'n'e daa'ma' ndúúcu yā. ¹⁶ Ní ndúúcu chuū n'diichi yú vaadi ne'n'e, caati chíi' Jesús cááavā s'uuú'. 'Tiicá ntúū' s'uuú' canee chí 'cuūvi yú lado ye'n'é vi'i yú. ¹⁷ Naati du'ū chí véé ye'n'é tanducué'ē chí véé ye'n'e i'yé'e'ndi 'cūu' níicú naá' yā vi'i yā chí nguéé ye'n'é yā, nī nguéé ne'n'e yā ca'a yā 'i'in'yā', ¿táacā cūnee vaadi ne'n'e ye'n'e Dendyuūs nduucú yā? ¹⁸ Ndis'ti daiya n'gaiyáa, nguéé dine'e yú ndúúcu nduudu ye'n'e yú ndúúcu chí caa'ma' yú naati ndúúcu nti'nyu' chí dii' yú ndúúcu vaadi cuaacu.

Véé confianza ye'e yú nanáa' Ndyuūs

¹⁹ Nduúcu chuū ní deenu yú chí vaadi cuaacu ní nduúcu yú. Níicú staava ye'e yú seguro canéé nanáa' yā. ²⁰ Nduúti chí staava ye'e yú caa"ma" nuu"ndi ye'e yú, ch'εεε chí Dendyuūs nguéé ti staava ye'e yú. Níicú déenu yā nducué"é dendu'ū. ²¹ Ndis'tií chí ne"é, nduúti chí staava ye'e yú nguéé caa"ma" nuu"ndi ye'e yú tuu'mi ní véé confianza ye'e yú nduúcu Dendyuūs. ²² Nducué"é chí caaca yú Ndyuūs, itée yā ye'e yú caati dii" yú chí nga"n'a ley ye"é yā níicú idií" yú cosa chí n'daacā nanáa' yā. ²³ Chuū chí ley ye"é yā, chí i'teenu yú chí duuchi daiyā yā Jesucristo, ní dine"é yú 'aama yú nduúcu taama yú, tan'duúca chí nga"n'a yā nduucú yú. ²⁴ Du'ū chí dii" chí nga"n'a ley ye"é yā canéé nduúcu Ndyuūs, níicú Dendyuūs canee yā nduúcu. Ní chuū chí deenu yú chí 'áamá cūnéé yā nduúcu yú cáavā Espíritu N'dai ye"é yā chí tee yā s'uuú".

4

Ye"e Espíritu N'dai ye"é Ndyuūs ní ye"e espíritu chí contra ye"e Cristo

¹ Ndis'tií chí ne"é, nguéé cu'téenu ní tanducué"é espíritu naati n'díichinee" ní tanducué"é espíritu chéé chí ye"e Dendyuūs caati néené 'yaan' 'ii"yā" nguéé nga"n'a yā nduudu cuaacu ye"e Dendyuūs. ² Caati 'tíicā ní cuuvi deenú ní Espíritu chí ye"e Dendyuūs 'yā. Tanducué"é espíritu chí ntúmiinu" chí Jesucristo ní ndaa' yā i"yee"ndí 'cūū ní ye"e Dendyuūs. ³ Niicu tanducué"é espíritu chí nguéé ntúmiinu" chí Jesucristo ní ndaa' yā i"yee"ndí tan'duúca s'uuú" nguéé ye"e Dendyuūs 'yā. Chíí" chí espíritu ye"é anticristo. 'Aā ch'índiveé" ní ye"é espíritu ye"e anticristo chí canéé chí ndaa' ní maa" 'áa canéé i"yee"ndí 'cūū.

⁴ Ndis'tií ní daiyā ye"e Dendyuūs ndis'tií. Níicú 'áa chicheé ní ye"e espíritu chí canéé i"yee"ndí 'cūū chí espíritu ye"e anticristo caati 'ii"yā" chí canéé nduúcu ní ch'εεε cá yā nguéé ti espíritu chí canéé i"yee"ndí 'cūū. ⁵ Ní espíritus ní ye"e i"yee"ndí 'cūū, caavā chíí" chí nga"n'a yā ye"e i"yee"ndí. Ní 'ii"yā" ye"e i"yee"ndí n'giindiveé" yā ye"é. ⁶ S'uuú" ní ye"é Dendyuūs s'uuú". Du'ū chí n'diichí Dendyuūs n'giindiveé" yā ye"é yú. Du'ū chí nguéé ye"e Dendyuūs, nguéé n'giindiveé" yā ye"é yú. Caati nduúcu chuū ní n'diichí yú Espíritu ye"e nduudu cuaacu ní espíritu chí nguéé ye"e nduudu cuaacu.

Ndyuūs ní vaadi ne"e

⁷ Ndis'tií chí ne"e taaví, dine"é yú 'aama yú taama yú caati vaadi ne"e ní ye"e Dendyuūs. Nducyáácá 'ii"yā" chí ya'āi 'íínú yā 'ii"yā" ní ye"e Dendyuūs 'ii"yā" mií", ní

n'diichi yā Dendyuūs. ⁸ Du'ū chí nguéé idiné"e yā 'ii"yā" nguéé in'diichí yā Dendyuūs, ti Dendyuūs ní vaadi ne"e. ⁹ Níicú chuū chí chí"i' yā nanáa' yú ní vaadi ne"e ye"e Dendyuūs. Níicú chuū chí Dendyuūs dichó'o yā 'áamá n'dyā"ā daiyā yā i"yee"ndí 'cūū caati cuuvi 'cuéeti nduuchi yú cáavā 'ii"yā" mií". ¹⁰ Níicú chuū ní chíí" chí canéé vaadi ne"e. Nguéé chí s'uuú" chí diné"e yú Dendyuūs mií", ti Dendyuūs mií" chí idiné"e yā s'uuú", níicú dichó'o yā daiyā yā chí chí"i yā lado ye"e yú cucáavā nuu"ndi ye"e yú.

¹¹ Ndis'tií chí ne"é, nduúti chí 'tíicā ne"e Dendyuūs s'uuú" 'tíicā ntúū" s'uuú" canéé chí diné"e yú 'aama yú taama yú. ¹² Mar 'áamá 'ii"yā" nguéé n'diichí yā Dendyuūs. Nduúti chí idiné"e yú 'aama yú taama yú, Dendyuūs mií" canéé yā nduúcu yú. Níicú vaadi ne"e n'daacā n'dai canéé nduúcu yú. ¹³ Nduúcu chuū ní deenu yú chí canee yú nduucú yā ní 'ii"yā" mií" nduucú yā s'uuú" cáavā chí tee yā Espíritu N'dai ye"é Ndyuūs s'uuú". ¹⁴ S'uuú" in'diichí yú ní nga"n'a yú nduudu cuaacu chí chíida yú dichó'o yā daiyā yā. Ní daiyā yā nadangá"ai yā 'ii"yā" ye"e tanducué"é nuu"ndi chí yéé ye"e yā ye"é i"yee"ndí 'cūū. ¹⁵ Du'ū chí intúmiinu" chí Jesús ní daiyā Dendyuūs 'yā, Dendyuūs canéé yā nduucú yā, ní 'ii"yā" mií" canéé yā nduúcu Dendyuūs.

¹⁶ Níicú s'uuú" n'in'diichi yú ní i'teenu yú chéé chí vaadi ne"e chí Dendyuūs dine"é yā s'uuú". Vaadi ne"e mií" ní Dendyuūs. Níicú 'ii"yā" chí ne"é yā nducyáaca 'ii"yā" ní ye"e Dendyuūs 'ii"yā". Níicú Dendyuūs canéé yā nduucú yā. ¹⁷ Ní chuū ní vaadi ne"e chí n'dai taavi chí véé ye"e yú. Níicú véé nduudu ye"e yú nduucú yā nguuví chí ndaa' juicio. Tan'duúca 'ii"yā" mií" 'tíicā ntúū" s'uuú" canéé yú i"yee"ndí. ¹⁸ Vaadi ne"é ní nguéé vaadi 'va'ā. Naati chíí" chí n'daacā taavi ye"e vaadi ne"e i'neé" 'áamá lado vaadi 'va'ā ti vaadi 'va'ā ngíí chí 'cuínáa" yú. Du'ū chí 'va'ā nguéé canéé vaadi ne"e n'daacā nduúcu.

¹⁹ S'uuú" ní idiné"e yú 'yā ti 'ii"yā" mií" diné"e yā s'uuú" vmnaa". ²⁰ Du'ū chí nga"n'a: 'Úú idine"e Dendyuūs, níicú nguéé in'diichí yā vi'í yā, ní yaadi yā. Caati dú'u chí nguéé idiné"e yā vi'í chí n'diichí yā, 'táácá cuuvi diné"e yā Dendyuūs chí nguéé in'diichí yā? ²¹ Niicu s'uuú" ní canee yú nduúcu ley ye"é yā. Du'ū chí idiné"e Dendyuūs, 'tíicā ntúū" idiné"e yā vi'í yā.

5

S'uuú" cuuvi cucheé yú ye"e i"yee"ndí

¹ Nducyáácá yā chí i'téenu yā chí Jesús chí Cristo mií" tuu'mi ní ch'índiyáa" yā táamá ye"é Dendyuūs. Nducyáácá yā chí diné"e yā chíida yá, idiné"e ntúū" yā 'ii"yā" chí

daiyá yā. ² Nduúcu chuū ní deenu yú chí idinéⁿe yú 'iinyāⁿ s'eeⁿ chí daiya Dendyuūs miiⁿ taachi idinéⁿe yú Dendyuūs ní diiⁿ yú chí ngaⁿa ley yeⁿe yā. ³ Caati chuū chí vaadi neⁿe yeⁿe Dendyuūs chí s'uuúⁿ ní diiⁿ yú chí ngaⁿa ley yeⁿe yā. Ní ley yeⁿe yā nguée cosa chí 'cuinaaⁿ yú yeⁿe. ⁴ Nducyáácá yā chí ch'iindiyáaⁿ táamá ní yeⁿe Dendyuūs ní cuuvi cucheⁿe yā yeⁿe iⁿ'yeēⁿdí. Ní chuū chí diiⁿ chí cucheⁿe yú yeⁿe iⁿ'yeēⁿdí, ní chuū chí i'teenu yú Dendyuūs. ⁵ ¿Du'ū chí cuuvi cucheⁿe yeⁿe iⁿ'yeēⁿdí? 'Iiⁿ'yāⁿ chí i'téenu yā chí Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā ní cucheⁿe yā.

Nduudu cuaacu yeⁿe Daiyá Ndyuūs

⁶ Ní chuū ní Jesucristo chí ndaā ndúúcu nuūⁿnīⁿ ndúúcu yuuúⁿ. Nguée dámaāⁿ ndúúcu nuūⁿnīⁿ caati ndúúcu nuūⁿnīⁿ ndúúcu yuuúⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿe yā caati Espíritu miiⁿ ní vaadi cuaacu. ⁷ Caati 'iinu yā ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu na va'ai cheeti nguuvi, Dendyuūs chiida yú ndúúcu Nduudu ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs. Nícu náachi ndii 'iinu yā véⁿe 'áamá núúⁿ yā. ⁸ Véⁿe 'iinu yā chí ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu ná iⁿ'yeēⁿdí 'cūú ní Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ndúúcu nuūⁿnīⁿ ndúúcu yuuúⁿ. Ní naachi ndúú 'iinu yā ní véⁿe 'áamá núúⁿ yā. ⁹ Nduúti chí cu'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿe 'iinyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeēⁿdí 'cūú ch'ete ca nduudu cuaacu yeⁿe Dendyuūs nguée ti 'iinyāⁿ miiⁿ. Caati chuū chíⁿ chí nduudu cuaacu yeⁿe Dendyuūs, Ndyuūs ngaⁿ'ā yā nduudu cuaacu yeⁿe daiyá yā. ¹⁰ Du'ū chí i'teenu daiyá Dendyuūs véⁿe nduudu cuaacu ndúúcu maāⁿ. Du'ū chí nguée i'teenu Dendyuūs, diiⁿ yā chí Dendyuūs ní yaadi yā caati nguée i'téenu yā nduudu cuaacu chí Dendyuūs chiida yú ngaⁿ'ā yā yeⁿe Daiyá yā. ¹¹ Nícu chuū chí nduudu cuaacu ní chuū chí Dendyuūs téⁿe yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ. Nícu vida cueⁿe daāⁿmaⁿ 'cūú ní yeⁿe daiyá yā. ¹² Du'ū chí i'teenu daiyá yā véⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe yā. Du'ū chí nguée yeⁿe daiyá yā nguée véⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe yā.

Ch'iinū carta ndúúcu consejos

¹³ Chuū ní dinguúⁿ yeⁿe ndís'tií chí i'téenu ní chí Cristo ní daiyá Dendyuūs caati maaⁿ ní cuuvi cádínuuⁿ ní chí véⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe ní. Nícu cu'téenu ní chí Cristo ní daiyá Dendyuūs miiⁿ.

¹⁴ Ní chuū ní confianza chí véⁿe yeⁿe yú ndúúcu yā. Nduuti chí s'uuúⁿ caaca yú 'yā tan'dúúca chí neⁿe yā chí caaca yú 'yā 'iinyāⁿ miiⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿe yú. ¹⁵ Nduuti chí deenu yú chí n'giindiveéⁿ yā yeⁿe yú yeⁿe tanducuéⁿe chí caaca yú 'yā, tuu'mi ní 'āa deenu yú chí itée yā s'uuúⁿ chíⁿ chí 'āa chíca yú 'yā.

¹⁶ Du'ū chí n'diichi chí dinuuⁿndí vi'í nuuⁿndi chí nguée yeⁿe vaadi n'gii, canéⁿe chí caacá yā Dendyuūs chí Dendyuūs ca'á yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe yā. Ngaⁿ'á yeⁿe 'iinyāⁿ chí nguée dinuuⁿndí yā yeⁿe vaadi n'gii. Véⁿe nuuⁿndi chí yeⁿe vaadi n'gii. Ní yeⁿe chuū nguée caacá chí caacá ní yeⁿe 'iinyāⁿ chí diiⁿ nuuⁿndí yeⁿe vaadi n'gii. ¹⁷ Tanducuéⁿe chí nguée yeⁿe nduudu cuaacu ní nuuⁿndi, naati véⁿe nuuⁿndi miiⁿ chí nguée yeⁿe vaadi n'gii.

¹⁸ 'Āa deenu yú du'ū 'iinyāⁿ chí ch'iindiyáaⁿ yā táamá ní yeⁿe Dendyuūs ní nguée idinuuⁿndí yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ candéⁿe yā cuidado yeⁿe maāⁿ yā. Ní yáaⁿn'guinūⁿ nguée cuuvi tuneⁿe 'iinyāⁿ miiⁿ.

¹⁹ Déenu yú ti yeⁿe Dendyuūs s'uuúⁿ, ní tanáⁿ'ā 'iinyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeēⁿdí canéⁿe yā lado yeⁿe yáaⁿn'guinūⁿ.

²⁰ Déenu yú ti daiya Dendyuūs miiⁿ ní ndaá yā. Ní tee yā chí cadínuuⁿ yú, ní 'ícu n'diichi yú 'iinyāⁿ chí cuaacu yā. Ní s'uuúⁿ ní yeⁿe 'iinyāⁿ chí cuaacu yā ní yeⁿe daiya Dendyuūs chí Jesucristo. Dendyuūs miiⁿ ní 'iinyāⁿ chí cuaacu, 'iinyāⁿ chí véⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe yā. ²¹ Ndís'tií daiyá cundéⁿe ní cuidado ti nguée cu'téenu ní santos ídolos. 'Tíca cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YE^{n'}E SAN JUAN

Yen'e nduudu cuaacu ní yen'e vaadi nen'e

¹ 'Úú Juan chí sa^{n'}ā chí nga^{n'}a ntii^{n'}nyu^{n'} ye^{n'}e yaācū idinguú^{n'} ye^{n'}e n'daataá chí Ndyuūs ndεεvε yā ndúú^{n'}cū daiya yā chí cuaacu ní^{n'}nyú^{n'} ne^{n'}é. Ní nguéé 'úú dámaá^{n'} ne^{n'}é tí 'tiicá ntúū^{n'} nducyáá^{n'}cā yā chí n'diichí yā nduudu cuaacu. ² Ní cáāvā chí vée vaadi cuaacu ye^{n'}e yú ní caavā nduudu cuaacu chí canée ndúú^{n'}cū yú, 'áámá cūnee tandí ndúú^{n'}cū yú. ³ Ne^{n'}é chí canée ndúú^{n'}cū ndís'tíi vaadi n'dai ye^{n'}é Ndyuūs ndúú^{n'}cū vaadi ya'ai 'iinu ye^{n'}e yā ndúú^{n'}cū 'diíi^{n'} ye^{n'}e Dendyuūs chíida yú ndúú^{n'}cū Señor Jesucristo chí daiya Dendyuūs chí chíida yú. Tanducué^{n'}e chuū canée ndúú^{n'}cū ní ndúú^{n'}cū nduudu cuaacu ndúú^{n'}cū vaadi ne^{n'}é.

⁴ 'Āā 'áámá yeenú caati chí nindaācā daiya dí chí dii^{n'} yā chíi^{n'} chí cuaacu tan'dúú^{n'}cā s'uuú^{n'} chí sta'a yú ley ye^{n'}e chíida yú. ⁵ Maa^{n'} ní idi'cuítú n'dií n'daatāa chí diné^{n'}e yú 'áámá yú táámá yú. Chuū nguéé tan'dúú^{n'}cā chí idinguú^{n'} 'áámá ley ngai caati ley ye^{n'}e yú chíi^{n'} chí canee ndíi cuaa^{n'} vmnaa^{n'}. ⁶ Níicú chuū chí vaadi ne^{n'}e ní chíi^{n'} chí cachiica yú tan'dúú^{n'}cā chí caa^{n'}ma^{n'} ley ye^{n'}e yā. Ley ye^{n'}e yā ní chuū chí cachiicā ní ndúú^{n'}cū vaadi ne^{n'}e tan'dúú^{n'}cā chí n'giindiveé^{n'} ní ndíi cuaa^{n'} vmnaa^{n'}.

'Ii^{n'}yā^{n'} chí nginnche'ei yā 'ii^{n'}yā^{n'}

⁷ N'dee^{n'} n'dái 'ii^{n'}yā^{n'} 'āā nginnche'ei yā 'ii^{n'}yā^{n'} na i^{n'}yee^{n'}dí 'cūū. Nguéé natumii^{n'}nú^{n'} yā chí Jesucristo ní ndaá yā tan'dúú^{n'}cā s'uuú^{n'}. 'Ii^{n'}yā^{n'} chí 'tiicá nginnche'ei yā, 'tiicá ntúū^{n'} anticristo yā. ⁸ Cundé^{n'}e ní cuidado ye^{n'}e maá^{n'} ní ní nguéé dindai yú tanducué^{n'}e ntii^{n'}nyu^{n'} chí dii^{n'} yú tí s'uuú^{n'} ní cuuvi cuta'a yú tanducué^{n'}e chí ye^{n'}e yú.

⁹ Du'ū chí dii^{n'} nuu^{n'}ndí ní nguéé 'áámá canée yā ndúú^{n'}cū nduudu cuaacu ye^{n'}e Cristo, nguéé ye^{n'}e Dendyuūs 'ii^{n'}yā^{n'}. Du'ū chí 'aama canée ndúú^{n'}cū nduudu cuaacu ye^{n'}e Cristo, tuu'mí 'ii^{n'}yā^{n'} mii^{n'} ní ye^{n'}e chíida yú Dendyuūs ndúú^{n'}cū daiyā yā. ¹⁰ Du'ū chí ndaa vaacú ní chí nguéé nga^{n'}a nduudu cuaacú 'cūū nguéé 'cuaá^{n'} ní chí cunée yā na vaacú ní. Ní nguéé caa^{n'}ma^{n'} ní, n'daacā chí ndaá yā va'āi ye^{n'}e ní. ¹¹ Du'ū 'ii^{n'}yā^{n'} chí nga^{n'}á yā 'ii^{n'}yā^{n'} mii^{n'} chí n'daacā chí ndaá yā va'āi ye^{n'}é yā tuu'mí ní induuvidáámá yā ndúú^{n'}cū 'ii^{n'}yā^{n'} chí idi^{n'} chí nguéé n'daacā.

Ch'iinu carta maa^{n'}

¹² 'Áámá vée cá ye^{n'}é chí ne^{n'}é dinguú^{n'} ye^{n'}e ndís'tíi ní nguéé ne^{n'}é dinguú^{n'} na caaca 'cūū ndúú^{n'}cū tinta, caati ne^{n'}é chí n'diichí ndís'tíi ní caa^{n'}má^{n'} ndúú^{n'}cū ní ní ndís'tíi nduucú. Níicú vaadi yeenú ye^{n'}e yú ní cúví cuaacu.

¹³ Vée daiya tá ye^{n'}é n'daataá chí Ndyuūs indεεvε yā tá^{n'}ā. Daiya tá idicho'ó yā: N'dai n'dií, nga^{n'}a yā. 'Tiicá cuuvi.

CARTA NDÍÍ 'IINŪ YEⁿ'E SAN JUAN

Yeⁿ'e saⁿ'ā Gayo chi n'dai

¹ 'Úú Juan, saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e yáacū idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e saⁿ'ā Gayo chí cuaacu níⁿ'yúⁿ neⁿ'e taaví saⁿ'ā.

² Díí saⁿ'ā Gayo chí neⁿ'é, 'úú neⁿ'é chí cáávā maaⁿ di tanducuéⁿ'ē chí véé yeⁿ'ē di ní n'dai taavi. Níícú véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē di tan'dúúca chí alma yeⁿ'e di véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē. ³ Nduudu cuaacu chí neene yeenú taachi ndaā vi'í yú chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'ē di chí n'daācā diiⁿ di, tan'dúúca chí 'áámá idiíⁿ di chíiⁿ chí cuaacu. ⁴ Nguéé ch'εεε ca vaadī yeenú yeⁿ'é chí ch'iindiveéⁿ chí daiyá diiⁿ yā chíiⁿ chí cuaacu.

⁵ Díí chí neⁿ'é, tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ di, n'daācā n'dai diiⁿ di ndúúcu vi'í yú ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiica ná yúúní. ⁶ 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā nduudu cuaacú yeⁿ'e vaadī neⁿ'e yeⁿ'e di nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snúūⁿ yaācū. Nduuti chí cunnéé dí 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúca chí canéé chí diiⁿ di ní tan'dúúca chí neⁿ'e Dendyuūs chí diiⁿ di, tuu'mi ní n'daācā idiíⁿ di. ⁷ Caati 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'é yā 'muuⁿ cueⁿ'é yā miiⁿ cucáávā chí neⁿ'é yā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e Cristo. Nguéé de'εεε sta'á yā yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā. ⁸ S'uuúⁿ ní canee chí 'cuaaⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ s'tíí. Níícú cuuvi cunéé yā ndúúcu yú 'iiⁿ'yāⁿ chí idiíⁿ yā ntiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e vaadī cuaacu.

Saⁿ'a Diótrefes nguéé n'daācā diiⁿ sa

⁹ 'Úú nidinguúⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū caati Diótrefes nguéé 'cuaaⁿ sa nús'uu ti néⁿ'é sa caaⁿ'maⁿ ntiⁿ'nyuⁿ sá yeⁿ'é yā. ¹⁰ Cáávā chuū taachi 'úú chí ndaā tuu'mi ní nin'gaacú tanducuéⁿ'ē chí diiⁿ sán'ā miiⁿ. Taatíí caⁿ'ā sa yeⁿ'e s'uuúⁿ ndúúcu nduudu taaⁿ chí nguéé n'daācā taatíí 'caā'vā sa contra yeⁿ'e s'uuúⁿ. Ní nguéé yeenú sá ndúúcu dendu'ū. Nguéé n'guuⁿ sa vi'í yú. Ní nguéé neⁿ'e sa chí tanáⁿ'a yā chí 'cuaaⁿ yā vi'í yā. Níícú tun'dáa sa 'yā cheeti yaācū.

¹¹ Díí chí neⁿ'é, nguéé diiⁿ di chíiⁿ chí n'diichi di chí nguéé n'daācā. Díiⁿ di chí n'daācā. Du'ū chí din'daācā ní yeⁿ'ē Dendyuūs. Du'ū chí nguéé n'daācā nidiiⁿ ní nguéé n'dííchí Dendyuūs.

Saⁿ'a Demetrio, n'daācā idiíⁿ sa

¹² Nducyáácá yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e saⁿ'ā Demetrio. 'Áā 'tiicá nūuⁿ nduudu cuaacu n'giⁿ'i vida yeⁿ'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ ngaⁿ'a yú ndúúdu cuaacu yeⁿ'e yā. Ní ndís'tií deenú ní chí ngaⁿ'ā yú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

Ch'iinū carta maaⁿ

¹³ Nééne véé yeⁿ'é chí neⁿ'é dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tií naati nguéé neⁿ'é dinguúⁿ ndúúcu tinta ndúúcu pluma.

¹⁴ Caati neⁿ'é n'diichi ndís'tií núúⁿ níⁿ'yūⁿ ní caaⁿ'máⁿ ndúúcu di ní ndís'tií nduucú.

¹⁵ 'Diiíⁿ canéé ndúúcu di. Amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ dichó'o yā: N'dai n'dií, ngaⁿ'a yā. Díí dichó'o di: N'dai ndís'tií, yeⁿ'ē amigos yeⁿ'e s'uuúⁿ taachi yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ ca'áámá ca'áámá yā caavā chí duuchi Cristo. 'Tíicā cuuvi.

CARTA YEⁿE JUDAS

Judas idinguúⁿ carta 'cūú yeⁿe 'iⁿyāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yeⁿé yā

¹ 'Úú saⁿā Judas ní saⁿā chí dichíí'vē Jesucristo. 'Úú 'diinú Jacobo ní 'úú idinguúⁿ carta 'cūú yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí Ndyuūs chí-ida yú dinéⁿe yā ní dídeevé yā. Ní Cristo yaa'ví yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi yeⁿé yā. Ní Cristo candéé yā cuidado 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cááva chí yeⁿé yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ² Neⁿé chí Ndyuūs téé yā ndís'tií n'deeé cá yeⁿé yā yeⁿe vaadí ya'ai ní yeⁿé vaadí 'diíi' ní yeⁿé vaadí neⁿe caati cuuvi 'yaa' nducuéⁿe chuú nguaaⁿ ndís'tií.

Yeⁿé 'iⁿyāⁿ chí nguée ngaⁿā nduudu cuaacu

³ Ndís'tií hermanos yeⁿé chí neⁿe taaví, neené neⁿé idinguúⁿ yeⁿe ndís'tií yeⁿé chí Ndyuūs nadanguáⁿai yā s'uuúⁿ. Maaⁿ ní cadiinuúⁿ chí canee chí idinguúⁿ carta 'cūú yeⁿe ní caati cuuvi yaa'ví ch'eechi ndís'tií chí canéé chí diíⁿ ní luchar n'dai cááva chíiⁿ chí i'téenu ní Ndyuūs. Ndyuūs 'áámá vmnéⁿéé ca'á yā vaadí i'téenu yeⁿé yā 'iⁿyāⁿ chí yeⁿé yā. ⁴ Náⁿā 'iⁿyāⁿ chí nguée yeⁿé Ndyuūs ní nduuvidaamá yā ndúúú ní. Ndíi nguée deenú ní chuú. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée n'daacá. Ní canéé nguúⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿé yā 'tíicá: Condenado yā ní 'cuuvi yā. Ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ sta'á yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs chí tanáⁿā 'iⁿyāⁿ nguée cuuvi tumicadínuuⁿ yā yeⁿe chí maáⁿ yā diíⁿ yā chí nguée n'daacá. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿā yā contra yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú chí 'áámá n'dyáⁿā Ndyuūs chí 'iivu yú, ní contra yeⁿe Señor Jesucristo yeⁿe yú dendúⁿú.

⁵ 'Áará chí 'áá deenú ní yeⁿé Señor 'iivú Ndyuūs taachi nadanguáⁿai yā 'iⁿyāⁿ Israel ní diví yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yán'āa Egipto, neⁿé chí ndís'tií n'gaacú ní chuú. Cuayiivi míiⁿ Ndyuūs dí'cuinuú yā 'iⁿyāⁿ na yán'āa míiⁿ, 'iⁿyāⁿ chí nguée s'téenu yā 'yā. ⁶ Ní n'gaacú ní yeⁿe ángeles chí nguée diíⁿ yā tan'dúúú chí Ndyuūs ngaⁿā n'tiinyuⁿ yā ángeles míiⁿ. Ní Ndyuūs canéé chí diví yā yeⁿe lugar yeⁿé yā. Maaⁿ ní Ndyuūs s'néeⁿ yā ángeles chí presos yeⁿé yā na maaiⁿ chí yáanuⁿ. Miiⁿ canee yā ndíi chí-ichi yā ndúúú cadenas chí 'áámá canee ndii tiempo chí Ndyuūs n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿe ángeles míiⁿ. ⁷ Ní n'gaacú ní yeⁿe yááⁿ Sodoma ndúúú yááⁿ Gomorra ndúúú yááⁿ chí snéé cuaaⁿ 'diituú. 'Tíicá ntúúⁿ nguée n'daacá diíiⁿ 'iⁿyāⁿ yeⁿe yááⁿ s'eeⁿ tan'dúúú chí diíⁿ ángeles. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿé yā ndúúú n'daataa o isaⁿā chí nguée yeⁿé yā. Ní n'daataa nguaaⁿ n'daataa yā

induuchineⁿ tá n'daataa ndúúú vi'i. Ní saⁿā nguaaⁿ saⁿā yā induuchineⁿ sa saⁿā ndúúú vi'i. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ cááva castigo yeⁿe yā 'áámá cunéé yā cueⁿe daaⁿmaⁿ na nguuchi yaⁿā. Ní chuú ní ch'iⁿi s'uuúⁿ chí cuuvi chó'oo yeⁿe yú nduuti chí diíⁿ yú chí nguée n'daacá.

⁸ 'Tíicá ntúúⁿ nguuví nguuví saⁿā s'eeⁿ n'gíinu sa tan'dúúú chí taachi cyaadu sa yeⁿe dendúⁿú chí cuuvi diíⁿ sa chí dinuuⁿndi sa ndúúú maaⁿ cuerpo yeⁿe sa. Ní nguée neⁿe sa chí Ndyuūs ngaⁿā n'tiinyuⁿ yā yeⁿe sa. Ní cunncáⁿ ngaⁿā yā yeⁿe 'iⁿntyéⁿe chí diíⁿ n'tiinyuⁿ yeⁿé Ndyuūs. ⁹ Ní nguée 'tíicá diíⁿ ángel Miguel chí ndíi tíiⁿ taachi diíⁿ caandaá ndúúú yááⁿnguiniúⁿ ní ngaⁿā yā yeⁿe cuerpo yeⁿe Moisés. Ángel Miguel míiⁿ nguée diíⁿ yā condenar yááⁿnguiniúⁿ míiⁿ ní nguée cuuvi ngaⁿā taáⁿ yā chí yááⁿnguiniúⁿ chí cuuvi condenado yā. Dámaāⁿ ngaⁿā yā 'túúú. Señor ní diíⁿ yā reprender diíⁿ yeⁿe nuuⁿndi chí diíⁿ di. ¹⁰ Saⁿā s'eeⁿ ní nguée n'daacá ngaⁿā sa yeⁿe dendúⁿú chí nguée deenu sa. Ní taachi saⁿā s'eeⁿ yeⁿe chí maaⁿ sa deenu sa ngaⁿā sa tuuⁿmi ní canee sa tan'dúúú chí 'iiti s'eeⁿ chí maaⁿ tí deenu tí. 'Tíicá saⁿā s'eeⁿ. Dendúⁿú míiⁿ ní diíⁿ chí dituuvi maaⁿ saⁿā s'eeⁿ.

¹¹ Deⁿe chúúca ya'ai yeⁿe saⁿā s'eeⁿ caati dámaāⁿ chí neⁿé sa diíⁿ sa tan'dúúú chí diíⁿ saⁿā Caín. Ní saⁿā s'eeⁿ cááva chí neⁿe sa tuúⁿmi, dinuuⁿndi sa tan'dúúú chí diíⁿ saⁿā Balaam. Ní ch'iⁿi sa caati nguée diíⁿ sa chí ngaⁿā Ndyuūs, tan'dúúú saⁿā Coré chí nguée diíⁿ sa chí ngaⁿā Ndyuūs taachi nguée chí'indiveeⁿ sa chí ngaⁿā Moisés. ¹² Maaⁿ ní 'iⁿyāⁿ chí 'tíicá, taachi nduuvidaamá yā ní cheⁿé yā ní cu'ú yā ndúúú ndís'tií taachi véé 'viicu ná va'ai yeⁿé ní yeⁿe chí dineⁿé ní 'áámá ní taama ní, tuuⁿmi ní chuú ní cosa chí cuuvi 'cuinaáⁿ ní. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ nguée 'va'á yā yeⁿe mar 'áámá. Dámaāⁿ candéé yā cuidado yeⁿe maáⁿ yā. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúú meéⁿ chí nguée nuúⁿníⁿ yeⁿé chí cueeⁿ cuuvi ní tan'dúúú 'yúúné candéé 'muuⁿ ní candéé míiⁿ 'tíicá yā. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúú yáⁿá chí nguée véé n'guíⁿ yeⁿé 'tíicá yā. Ní yáⁿá míiⁿ ní nguée dichíí'vē caati nguée n'guíⁿ yeⁿé ní ndíi tan'dúúú tiempo yeⁿe 'íicheⁿ. Ní 'iⁿyāⁿ tíicú yā yáⁿá míiⁿ ndii díí'yú. 'Tíicá 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹³ 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúú nuúⁿníⁿ yáⁿá chí ngíi yú yaacu ndúúú ngíi yáⁿ inaaⁿ cucááva 'yúúné taaⁿ. Ní nducuéⁿ chí nguée n'daacá chí diíⁿ yā yeⁿe chí cuuvi 'cuinaáⁿ yā ní tan'dúúú ngíi yáⁿ inaaⁿ yeⁿe nuúⁿníⁿ míiⁿ chí inaaⁿ yú 'taáca idiíⁿ yā. 'Iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúú 'iⁿnyúⁿ chí ngíicá, 'tíicá yā. Ndyuūs nguáinⁿ dai yā 'áámá lugar yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí dítuu taavi ca maáⁿ ndii yaánuⁿ naachi canéé yā cueⁿe daaⁿmaⁿ.

¹⁴ 'Tiicá ntúūn, san'a Enoc chí ndíí ná ndéeché ngiini familia ye'n'e san'a Adán, ní Enoc miin cáávā Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ca'n'a sa chíi sa 'iin'yān ye'n'e dendu'ū chi cuchíi ye'n'é yā. Ní ca'n'a sa 'tíicā: Cuin'diichí ní Señor Jesucristo miin ní cuchii yā ndúúcu n'dee n'dáí mil 'iin'yān chi i'téenu yā 'yā. ¹⁵ Señor Jesucristo ndaa yā chi n'diichí yā nuu'ndi ye'n'e nducyaaca 'iin'yān. Ní caa'n'ma' yā chi condenado yā nducyaaca 'iin'yān nuu'ndi chi nguéé i'téenu yā 'yā caavā nducué'n'e nuu'ndi chí diin' yā ndúúcu nduudu chí nga'n'a yā chi nguéé n'daacā chí contra Ndyuūs. ¹⁶ 'Iin'yān s'een ní neené n'gēcu cheendi yā tan'dúúca chí 'téé nūn taán yā ní nga'n'á yā ye'n'e chí nguéé ne'n'é yā ye'n'é chí táamá yā idiin' yā. Ní diin' yā chí nguéé n'daacā caati maán yā ne'n'e yā. Ní ndúúcu nduudu chí n'gēte nga'n'á yā ye'n'e taamá yā chí ch'eté yā taachi 'iin'yān s'een ne'n'é yā diin' yā aprovechar dendu'ū cáávā maán yā.

Judas nga'n'a yā ye'n'e chí 'iin'yān chí ye'n'e Cristo canéé chí diin' yā

¹⁷ Ndís'tií, hermanos chí neene ne'n'é, maa' ní ne'n'é chí ndís'tií ní n'gaacú ní ye'n'e nduudu chí apóstoles ye'n'e Señor Jesucristo ye'n'e yú taacā chí ca'n'a yā. ¹⁸ 'Tíicā ca'n'a yā chíi yā ndís'tií: Taachi 'aa canéé nūn'nuūn nguuví chí ndaa Señor Jesucristo taama vmné'n'ee tuu'mí ní 'iin'yān s'een ní diduuchineén yā ye'n'e ní ndúúcu tanducué'n'e chí ye'n'e Ndyuūs. Ní nducué'n'e chí 'iin'yān s'een ne'n'é yā diin' yā chí nguéé n'daacā, chuū ní diin' yā. ¹⁹ 'Iin'yān s'een ní divíi yā ye'n'e nguaa' ndís'tií. 'Iin'yān s'een ní dinuu'ndí yā tan'dúúca chí ne'n'e yā ní nguéé canéé Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs ndúúcu yā.

²⁰ Maa' ní ndís'tií hermanos ye'n'é chí neene ne'n'é, cu'téenu cá ní nguuví nguuví ye'n'e vaadi i'teenú chí Ndyuūs itée yā ndís'tií. Taachi caa'n'ma'ngua'á ní diin' ní ndúúcu poder ye'n'é Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. ²¹ 'Cuētineé ní ní diin' ní nducué'n'e ndúúcu vaadi ne'n'e chí Ndyuūs itée yā ndís'tií 'naa' chí cūnee ngiinu ní nguuví chí Señor Jesucristo ye'n'e yú chí n'dai taavi ca'n'á yā téé yā vida cuen'e daā'ma' ndís'tií.

²² Ndís'tií n'dee cá nga'n'a ní ndúúcu 'iin'yān chí nguéé n'daacā i'téenu yā. ²³ Ní 'tíicā nadanguá'n'ai ní 'iin'yān s'een ye'n'e chí nguéé i'téenu yā tan'dúúca chí tun'daa ní 'iin'yān nguáán nguuchi ya'n'á, 'tíicā diin' ní. Ya'ai 'iin'ú ní ye'n'e taná'n'á 'iin'yān naati diin' ní ndúúcu cuidado, ndíi nguéé cuuvi ca'n'a ní ndúúcu yā chí dinuu'ndí ní.

Judas nga'angua'á yā ní dich'eté yā Ndyuūs

²⁴ Maa' ní 'úú chí'neén ndís'tií na ta'a Ndyuūs chí cuuvi candé yā cuidado ye'n'e ndís'tií chí nguéé dinuu'ndí ní. Ní Jesucristo cuuvi 'cuu'mí' yā nanáán Ndyuūs chí déevé

ngii n'dai ndís'tií chí nguéé nuu'ndi ye'n'é ní. Ní neené yeenu ní. ²⁵ Dich'eté yú Ndyuūs chí 'áamá n'dyá'n'á Ndyuūs chí deenu nducué'n'e ní nadanguá'n'ai yā s'uuú' cáávā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. Caati ye'n'é yā ní véé déevé ngii n'dai ndúúcu n'gēte n'dai ndúúcu poder ch'eté n'dai ndúúcu poder ye'n'e 'iin'ntyén'e ye'n'é yā nguuví chí chó'oo ndúúcu nguuví maa' ní cuén'é daā'ma'. 'Tíicā cuuvi.

APOCALIPSIS, NDUUDU CHÍ CH'IN'I NDUYUŪS YE'N'E JESUCRISTO

Ye'ne chi Jesucristo ch'ín'i yā

¹ Na libro 'cūū canéé nguūn chuū chi ch'ín'i Jesucristo. Ní Ndyuūs ch'ín'i yā Jesucristo chuū caati 'cuu'mín yā 'iin'yā' ch'í dichí'vē Ndyuūs dendú'ū chi 'āā ntéé 'náá' ch'í ndaa ye'n'e. Ní Jesucristo ch'ín'i yā chuū Juan ch'í dichí'vē Ndyuūs cáāvā 'áámá ángel ch'í dichó'o yā nanáa' yā. ² Juan mii' ca'na cuaacú yā nduudu cuaacu ye'n'e tanducué'n'e ch'í n'diichí yā. Chuū ní nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs. Ní chuū ní nduudu cuaacu ch'í Jesucristo ch'ín'i yā Juan mii'.

³ De'e chúúca yeenú 'iin'yā' ch'í n'gee' yā libro 'cūū chi ye'n'e Ndyuūs. Ní de'e chúúca yeenú 'iin'yā' s'uuu' ch'í n'giindive'e' yā nduudu ye'n'e libro 'cūū ní i'téenu yā ye'n'e ch'í nga'n'a, ti nga'n'a ye'n'e dendú'ū ch'í cuchí ti tiempo mii' ch'í canee ch'í chó'oo 'āā snee ní'nuú'.

Juan idingúu' yā ye'n'e 'iin'yā' ye'n'e ndu'u ndēechē yaācū.

⁴ 'Úú Juan idingúu' cartas ye'n'e 'iin'yā' ye'n'e ndēechē yaācū ch'í snéé na yā'n'aa Asia. Ne'n'e ch'í Ndyuūs téé yā ndís'tiī dendú'ū ch'í n'dai ye'n'e yā ndúúcu vaādí 'diin' ye'n'e yā. Ní Ndyuūs ní 'áámá canee yā tiempo ch'í chó'oo, ní maa' ní 'tíca yā, ní ca'na yā ndaa yā. Maa' ní ne'n'e ch'í ye'n'e ndu'u ndēechē espíritus ch'í snéé yā nanáa' trono ye'n'e Ndyuūs, espíritus téé yā ndís'tiī vaadi n'dai ye'n'e Ndyuūs. ⁵ Ní 'tíicá ntúū' ne'n'e ch'í Cristo téé yā ndís'tiī vaadi n'dai ye'n'e yā, Jesucristo ch'í cué'n'e daā'ma' nga'n'a cuaacú yā. Ní Cristo mii' ní daai' Ndyuūs ní 'iin'yā' ch'í vmnáa' vmnaa' nacuee' yā ye'n'e nguaa' tiná'n'a. Ní nga'n'a ntiin'yú' yā ye'n'e nducyáácá reyes ch'í véé i'ye'e'dí 'cūū. Ní Cristo diné'n'e yā s'uuu' ní nadēevé yā s'uuu' ye'n'e nuu'ndi ye'n'e yú ndúúcu yuuu' ye'n'e maā' yā. ⁶ Ní Cristo dii' yā ch'í s'uuu' reyes s'uuu' ní chiiduú s'uuu' ch'í dichí'vē yú Ndyuūs ch'í chiidá yā. Maa' ní vaadi de'evē ngii' ní ye'n'e yā ndúúcu nducué'n'e poder ch'í ye'n'e yā cuuvi ye'n'e yā cuen'e daā'ma'. 'Tíicá.

⁷ Cuin'diichí nī. Cristo mii' cuchii yā nguáa' me'e' ní nducyáácá 'iin'yā' cuuvi snaa' yā ndúúcu 'iin'yā' s'een' ch'í dichó'oo tícuā Cristo ndúúcu machete ch'í 'uuví lados 'caāi'. Ní nducyaaca 'iin'yā' ye'n'e nducyaaca yāa' ye'n'e i'ye'e'dí 'cūū cuēcú yā taachi n'diichí yā Cristo. 'Tíicá rā va. Cuaacu níin'yú' ch'í 'tíicá.

⁸ Señor Ndyuūs ch'í véé tanducué'n'e poder dendú'ū ye'n'e yā ch'í 'áámá canee yā tiempo

ch'í chó'oo, ní maa' ní 'tíca yā, ní ca'na yā ndaa yā, Señor mii' nga'n'a yā: 'Úú ch'í 'iin'yā' vmnáa' vmnaa' 'úú, ní 'úú ndí cuáa' naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúca letras A ndii Z ye'n'e alfabeto 'tíicá 'úú.

Ye'ne chi Juan n'diichí yā Cristo ch'í de'evē n'dai taavi yā ndii túu'nú' ngii' yá'na yā

⁹ 'Úú apóstol Juan 'úú ní hermano ye'n'e ndís'tiī. Ní caati 'úú ní ye'n'e Jesús 'úú, 'úú dáámá ch'eenú chii ndúúcu ndís'tiī ní dáámá nduucú ní ye'n'e naachi Ndyuūs nga'n'a ntiin'yú' yā, ní dáámá nduucú ní ye'n'e vaadi 'diin' ch'í Jesucristo itée yā s'uuu'. 'Úú canéé preso 'úú na isla Patmos cáāvā ch'í candéé nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs ní nga'n'a nduudu cuaacu ye'n'e Jesucristo. ¹⁰ Ní taachi 'úú canéé mii' 'áámá domingo chó'oo ch'í 'úú ní canéé maa' poder ye'n'e Espiritu N'dai ye'n'e Ndyuūs. Ní ch'iindive'e' 'áámá nduudu ch'ete cuaa' daamí tan'dúúca ch'í n'gecú 'áámá trompeta. ¹¹ Ní 'tíicá nga'n'a ngii' 'úú: 'Úú 'iin'yā' ch'í vmnáa' vmnaa' 'úú, 'úú ndí cuáa' naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúca letras A ndii Z ye'n'e alfabeto 'tíicá 'úú. Dii, Juan, idingúu' di na 'áámá libro cosa ch'í inaa' di ní dichó'o di libro mii' nanáa' 'iin'yā' ye'n'e ndu'u ndēechē yaācú ch'í snéé na yā'n'aa Asia. Yaācú s'een' ní ye'n'e yāa' Efeso, ní ye'n'e yāa' Esmirna, ní ye'n'e yāa' Pérgamo, ní ye'n'e yāa' Tiatira, ní ye'n'e yāa' Sardis, ní ye'n'e yāa' Filadelfia, ndúúcu ye'n'e yāa' Laodicea.

¹² Tuu'mi ní 'úú nan'guaacúndií ní n'diichí du'ū ch'í yaā'vi 'úú. Taachi n'diichí cuaa' daamí n'diichí ndēechē candeleros ye'n'e 'diin'nguāa'. ¹³ Ní náavta'n'a ye'n'e ndu'u candeleros mii' 'áámá yā cheendii yā tan'dúúca 'aama sa'n'a daiyá 'iin'yā' i'ye'e'dí 'cūū. Canúu' yā 'áámá catecai ch'í nge'e yā ch'í ndaa ndii ná daandu ca'a yā. Ní ndēé chiihí 'áámá cinta ye'n'e 'diin'nguāa' cuaa' 'nii'nú' yā. ¹⁴ Ní tiin' yā ndúúcu yundutiin' yā ní cuéé tan'dúúca duudu 'iiti cuūchí cuéé, ní 'tíicá ntúū' cuéé tan'dúúca yāa'. Ní nduutináa' yā tan'dúúca 'áámá nguuchi ya'n'a. ¹⁵ Ní ca'a yā tan'dúúca cūū cuáa' ch'í ndís'tiī 'āā ngiihí ní che'eti 'áámá horno ní de'evé dii' nī. Ní nduudu ye'n'e yā ní tan'dúúca ch'í n'gecú 'yaa n'dái yíicú. ¹⁶ Ní ndēé yā na ta'a cuaacú yā ndēechē 'iín'yú'. Ní na cheendí yā mii' canéé 'áámá machete ch'í 'caāi' nduu 'uuví lados. Ní núu'má' naa' yā ngii' n'gāi tan'dúúca ch'í n'gāi 'yā'n'a taachi neénē ínguuaa' náa'.

¹⁷ Ní taachi 'úú snaa' 'iin'yā' mii' ndēevé na ca'a yā tan'dúúca ch'í ch'í. Ní 'iin'yā' mii' s'ne'e' yā ta'a cuaacú yā vmnaa' ye'n'e 'úú ní ca'na yā ch'í yā 'úú: Nguéé 'va'a di. 'Úú ch'í vmnáa' vmnaa', 'úú ndí cuaa' naachí 'cuiinu 'úú. ¹⁸ 'Úú 'áámá canduuchí. Cuáacú

ch'í naati cuin'diichí nī maa' nī 'úu can-duuchí cue'n'e daa'ma' 'tíicā. 'Úú nī nde'ē llaves ye'n'e vaadī n'gii chí ye'n'e lugar naachi snéé 'i'in'yā' chí n'díi nī ngu'ē chí'téenu yā Ndyuūs. ¹⁹ Maa' nī díi dingu'ū di dendu'ū chí 'túúca chí n'diichí di ndúúcu dendu'ū chí 'tíicā ndúúcu dendu'ū chí ndaa cuayiivi. ²⁰ Maa' nī 'úu n'g'i'í díi de'ē ne'n'e caa'ma' nde'ēchē 'i'in'nyú' mii' chí n'diichí di na ta'a cuaacú nī ye'n'e chí nde'ēchē candeleros ye'n'e 'dii'nguāá' mii'. Ndu'u nde'ēchē 'i'in'nyú' mii' chíi' chí du'ū nde'ēchē 'i'in'yā' chí ndíi tii' ye'n'e ndu'ū nde'ēchē yaacú mii'. Ní ndu'ū nde'ēchē candeleros chí n'diichí di chíi' chí nde'ēchē yaacú mii'.

2

Juan idingúu' yā carta 'cūu ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e yāā' Efeso

¹ Díi, Juan idingúu' di chuū ye'n'e 'i'in'yā' chí ndíi tii' ye'n'e yaacú ye'n'e yāā' Efeso. 'I'in'yā' chí nde'ē yā ndu'ū nde'ēchē 'i'in'nyú' na tá'a cuaacú yā nī chíicā yā nguaa' nde'ēchē candeleros ye'n'e 'dii'nguāá', 'i'in'yā' mii' nga'n'á yā dendu'ū chí 'túúca: ² 'Úú nī deenú ntii'nyu' chí dii' di. Deenú chí dítuu n'dái dii' di ntii'nyu' nī véé paciencia nanáa' di. Ní deenú chí íche' di ye'n'e 'i'in'yā' chí ngu'ē n'daaca' idii' yā. Ní deenú ntúu' chí nde'ē di cuidado ye'n'e 'i'in'yā' chí nga'n'a chí apóstoles nī ngu'ē 'tíicā yā. Ní díi deenú di chí 'i'in'yā' s'een' ngu'ē apóstoles 'i'in'yā'. Ní deenú di chí yaadi yā. ³ Ní díi véé paciencia nanáa' di nī n'geenu di ngii'. Ní dii' di n'dee' n'dái ntii'nyu' cáávā 'úú. Ní ngu'ē chíicúu'nur di ye'n'e dendu'ū. ⁴ Naati véé 'téé contra ye'n'e di. Ngu'ē dine'n'e di 'úú tan'dúúca chí vmnáa' vmnaa' dine'n'e ca di. ⁵ Ní cáávā chuū ng'gáacú di ye'n'e chí dii' di chí ngu'ē dine'n'e ca di 'úú nī ndaacadaami di ye'n'e. Ní dine'n'e ca di 'úú tan'dúúca chí dii' di vmnáa' vmnaa'. Ní nduuti chí ngu'ē 'túúca dii' di, 'úú nī ndaa' nii'nuu' nī divii candelero ye'n'e di ye'n'e naachi snéé. ⁶ Ní chuū chí véé favor ye'n'e di. Ngu'ē inee yinu di ntii'nyu' chí dii' 'i'in'yā' ye'n'e grupo ye'n'e Nicolaítas. Ní 'úú ntúu' ngu'ē ne'n'e chí dii' yā. ⁷ 'I'in'yā' chí véé veén yā 'caandiveén' yā chí nga'n'á Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ngii' 'i'in'yā' ye'n'e yaacú s'een'. 'Úú nga'n'á chí 'i'in'yā' chí cuché' yā ye'n'e dendu'ū, 'úú ca'á 'i'in'yā' s'een' chí che'é yā n'gui'í ye'n'e yā'n'á ye'n'e vida cue'n'e daa'ma' chí cánéé naavta'n'á ye'n'e paraíso chí jardín ye'n'e Ndyuūs.

Juan idingúu' yā carta 'cūu ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e yāā' Esmirna

⁸ Díi, Juan, idingúu' di ye'n'e 'i'in'yā' chí ndíi tii' ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e yaacú ye'n'e yāā' Esmirna. Dendu'ū chí 'túúca nga'n'á 'i'in'yā' chí vmnáa' vmnaa' ndii chí 'cuiinu, 'i'in'yā' chí 'āā n'dii yā nī maa' nī 'āā canduuchi

ntuú' yā. ⁹ 'Úú deenú ntii'nyu' chí dii' di. Deenú chí n'geenu di ngii ndúúcu dendu'ū chí che'chí n'dai ye'n'e di. Deenú chí ngu'ē de'ē véé ye'n'e di naati cuaacu ní'nyú' chí 'cuiica di. 'Úú deenú ye'n'e chí 'i'in'yā' chí nga'n'á yā chí judíos yā chí Israel ya nī ngu'ē dii' yā tan'dúúca chí 'i'in'yā' judíos yā. Ní deenú chí 'i'in'yā' s'een' ngu'ē n'daaca' nga'n'á yā ye'n'e di. Ní 'i'in'yā' s'een' nī ye'n'e yáá'n'guiinūu'. ¹⁰ Ngu'ē 'va'a di ye'n'e dendu'ū chí canee chí 'cueenu di cuuvi. 'Caandivee' di ye'n'e. Yáá'n'guiinūu' cutá'a sa ná'n'á ndís'tii nī cu'nuu' sa 'i'in'yā' vacúu caati n'diichinee' sa nducyaaca ndís'tii. Ní canee chí 'cueenu nī cuuvi ndiichí nguuví. Naati 'áámá canee nī ndúúcu chí i'téenu nī ndii chí 'cuuvi nī nī 'úú teé ndís'tii 'áámá corona chí vida cue'n'e daa'ma'. ¹¹ 'I'in'yā' chí véé veén yā 'caandiveén' yā chí nga'n'á Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ngii' 'i'in'yā' s'een' ye'n'e yaacú s'een'. 'I'in'yā' chí cuché' yā ye'n'e tanducué'n'e dendu'ū ngu'ē cuuvi 'cueenu yā cuuvi ye'n'e ndii 'úúví vaadi n'gii chí infierno.

Juan idingúu' yā carta 'cūu ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e yāā' Pérgamo

¹² Díi, Juan, idingúu' di ntúu' 'i'in'yā' ndíi tii' chí ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e yaacú ye'n'e yāā' Pérgamo: Chuū nga'n'á 'i'in'yā' chí véé machete chí 'uúví lados 'caāi'. ¹³ Chuū nga'n'a yā. 'Úú nī deenú tanducué'n'e chí dii' di. Deenú chí canee di naachi yáá'n'guiinūu' nga'n'a ntii'nyu' sa. Ní 'áará chí 'tíicā 'áámá canee di lado ye'n'e ngu'ē ndaacádaami di ye'n'e chí i'téenu di 'úú. Ní 'tíicā ntúu' dii' di nguuví chí chó'ōo taachi nguaa' ndís'tii 'i'in'yā' s'een' chí 'i'in'nú' yā sa'n'á Antipas chí 'áámá ca'n'á sa nduudu cuaacu ye'n'e na yāā' naachi canee yáá'n'guiinūu'. ¹⁴ Naati véé n'duuví dendu'ū ye'n'e chí contra ye'n'e di. Na yāā' Pérgamo chí yāā' ye'n'e di véé nguaa' ndís'tii ná'n'á 'i'in'yā' chí ngu'ē ne'n'e yā s'neén yā ye'n'e chí i'téenu yā chí 'cuee' Balaam. Ní Balaam mii' 'i'in'yā' chí chí 'cuee' yā sa'n'á Balac táácā cuuvi dii' sa chí 'i'in'yā' ye'n'e Israel dinuu'ndi yā. Ní 'i'in'yā' s'een' ye'n'e Israel dinuu'ndi yā taachi che'é yā dendu'ū ye'n'e chí 'i'in'yā' cáávā ofrenda ca'a yā nátai ye'n'e santos chí ídolos, nī taachi ca'n'á yā ndúúcu 'aama n'daataa o 'aama isá'n'á chí ngu'ē ye'n'e yā. ¹⁵ Ní 'tíicā ntúu' véé nguaa' ndís'tii 'i'in'yā' chí ngu'ē ne'n'e yā s'neén yā ye'n'e chí i'téenu yā chí ca'cueén yā ye'n'e 'i'in'yā' ye'n'e grupo ye'n'e nicolaítas. Ní 'úú ngu'ē inee yinu ye'n'e chuū. ¹⁶ Ndaacadáámí dí ye'n'e nducué'n'e chuū. Nduuti chí ngu'ē dii' di 'túúca ndaa nuú' naachi canee di nī 'cuu'n'má' ndúúcu 'i'in'yā' s'een' ndúúcu machete chí 'uúví lados 'caāi' chí canéé cheendi. ¹⁷ 'I'in'yā' chí véé veén yā 'caandiveén' yā chí nga'n'á Espíritu N'dai ye'n'e Ndyuūs ngii' 'i'in'yā' s'een' ye'n'e

yáacū s'eeñ. 'Ii'yañ chi cucheē yā yeñ'e tanducueñ'ē 'úú ní ca'á 'ii'yañ s'eeñ pan chi duuchi maná chi canúñ n'de'ei. Ní ca'á 'ii'yañ s'eeñ 'áamá tuū cuéē naachi canéē nguñ 'áamá chi duuchi chi ngai. Mar 'áamá 'ii'yañ nguéē deenú yā chi duuchi miiñ, dámaañ 'ii'yañ chi cuta'á yā tuū cuéē miiñ deenú yā chi duuchi miiñ.

Juan idingúñ yā carta 'cūñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yāñ Tiatira

¹⁸ Dí, Juan, idingúñ di yeñ'e 'ii'yañ ndii tiiñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yācū yeñ'e yāñ Tiatira: Daiyá Ndyuūs chi véē nduutináa yā tan'dúúca nguuchi yañ'á ní ca'a yā tan'dúúca cūñ cuaañ chi deēvé n'dai ngañ'á yā 'tíicā. ¹⁹ 'Úú deenú nducueñ'ē chi diñ di. Deenú chi dineñ'e di 'úú, chi i'téenu di 'úú, ní dichii'vé di 'úú. Ní véē paciencia nanáa di. Deenú chi maañ diñ ní ntiinyuñ chi n'deeē n'dái nguéē ti ntiinyuñ yeñ'e ní chi vmaañ. ²⁰ Naati véē duu'vi dendú'ú contra yeñ'e di. Ndis'tii ní 'cuaañ ní tán'á Jezabel chi ngañ'á tá chi chíñ chi ngañ'á tá ní nduudu cuaacu yeñ'e Ndyuūs. Nginnche'ei tá 'ii'yañ chi dichii'vé 'úú ndúúcu chí ngi'cueeñ tá. Ní ngañ'á tá chí 'ii'yañ cuuvi cañ'á yā ndúúcu n'daataá o isañ'á chi nguéē yeñ'e yā ní cuuvi ché'e yā dendu'ú chi 'ii'yañ s'eeñ cáavā ofrenda ca'a yā náai yeñ'e santos chi ídolos. ²¹ 'Úú ní ca'á lugar tán'á miiñ chi ndaacadaami tá yeñ'e chí diñ tá chí nguéē n'daacā naati nguéē 'cuñ ta ndaacadaami tá yeñ'e nducueñ'ē chí diñ tá chí nguéē n'daacā. Ní neñ'e tá chí tanáñ'á 'ii'yañ dinuunndi yā ndúúcu tá. ²² Maañ ní 'úú diñ chí neénē ngiitá tá miiñ ní nducyáacá isañ'á chí diñ yā tan'dúúca chí ngi'cueeñ tá neenē 'cuenú yā cuuvi. 'Tíicā maañ ní diñ ndúúcu nducyáacá yā nduuti chí nguéē ndaacadāmi yā yeñ'e chí ngi'cueeñ n'daataá miiñ. ²³ 'Tíicā ntúñ 'úú ní 'caañ'núñ nducyaca 'ii'yañ chí diñ yā tan'dúúca chí chí'cueeñ tá. Ní nducyaca 'ii'yañ yeñ'e nducyáacá yaacū cañ'á yā cadíñnuuñ yā chí 'úú chí ndiichi de'ē véē chí 'ii'yañ nadicadíñnuuñ yā ndii na staava yeñ'e yā. Ní 'úú nadii'vé ndis'tii tuunu tuunu ca dendu'ú chí diñ ní. ²⁴ Chuñ ngañ'á ngii ndis'tii ndúúcu tanáñ'á 'ii'yañ chí i'téenu yā Ndyuūs ní chí snéē yā na yāñ Tiatira chí nguéē diñ yā tan'dúúca chí ngi'cueeñ tán'á miiñ. Ní nguéē déenu ní de'ē chí nuunndi s'eeñ chí chéete chí yeñ'e yáañ'nguinúñ. Tan'dúúca chí ngañ'á náñ'á 'ii'yañ 'úú ngañ'á chí nguéē cuñeñ táamá dendu'ú chí díttu nanáñ ndis'tii. ²⁵ Naati chíñ chí 'áa véē yeñ'e ní cundeñ ní cuidado yeñ'e ndii 'úú nindaá nanáñ ní. ²⁶ 'Ii'yañ chí cucheē yā yeñ'e tanducueñ'ē dendu'ú ní nguuví nguuví diñ yā tan'dúúca 'úú neñ'e ndii cuaañ ná n'giinu, 'úú ní ca'á ntiinyuñ 'ii'yañ s'eeñ chí 'iintyéñ'e yeñ'e nducueñ'ē

naciones. ²⁷ Ní cañ'á ntiinyuñ yā yeñ'e 'ii'yañ s'eeñ tan'dúúca chiidá tee yā poder 'úú chí 'úú ngañ'á ntiinyuñ yeñ'e nducueñ'ē naciones ndúúcu 'áamá nduucu cūñ yeñ'e. Ní ndúúcu nduucu cūñ miiñ 'cueñ'e naciones chí chícheiyei tan'dúúca chí naciones ní 'aama vaso yeñ'e yáñ'áa chí 'cueēñ. ²⁸ Ní 'ii'yañ chí cucheē yā yeñ'e tanducueñ'ē 'úú ní ca'á 'ii'yañ miiñ 'íinyuñ yeñ'e nguētiyaañ. ²⁹ 'Ii'yañ chí véē veēñ yā 'caandiveēñ yā chí ngañ'á Espíritu N'dai yeñ'e Ndyuūs ngii 'ii'yañ s'eeñ yeñ'e yaacū s'eeñ.

3

Juan idingúñ yā carta 'cūñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yāñ Sardis

¹ Dí Juan, idingúñ di yeñ'e 'ii'yañ ndii tiiñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yācū yeñ'e yāñ Sardis: Chuñ ngañ'á Cristo chí véē ndéché espíritus yeñ'e Ndyuūs ndúúcu ndéché 'íinyuñ s'eeñ. 'Úú deenú chíñ chí diñ di. Ní deenú chí 'áará chí 'ii'yañ s'eeñ deenú yā dii cáavā cosas chí diñ di ti cánduuchi di naati nanáñ 'úú dii canéē di tan'dúúca chí ndí dii cucáavā nuunndi yeñ'e di. ² Nandúúchí dí. Cunéē díttu di ní cu'téenu ca di yeñ'e cosas chí véē caati vmaañ vmaañ nguéē diñ di cuidado yeñ'e nducueñ'ē. Cu'téenu ca di ní nguéē cuuvi cho'ōo yeñ'e chí véē chí yeñ'e di. Ní 'úú ndiichi ntiinyuñ chí diñ di. Ní nguéē n'daacā ca nanáñ Ndyuūs. ³ N'gaacū di yeñ'e chí ngiindiveeñ di chí 'ii'yañ chí chí'cueeñ yā dii. Maañ ní diñ di tan'dúúca chí 'cueeñ di ní ndaacadaami di yeñ'e chí diñ di chí nguéē n'daacā. Ní nduuti chí nguéē diñ di cuidado tuu'mi ní 'úú ndaá tan'dúúca 'áamá chí duucu ní nguéē cadíñnuuñ di hora chí ndaá nanáñ dii. ⁴ Véē duu'vi 'ii'yañ nguaañ ndis'tii chí snéē yā na yāñ Sardis, 'ii'yañ chí nguéē dinuunndi yā tan'dúúca tanáñ'á 'ii'yañ chí dinuunndi yā. 'Ii'yañ s'eeñ cañ'á yā nduucu ndúúcu catecai cuéē yā ti 'ii'yañ s'eeñ ní n'dai taavi yā chí cuuvi 'tíicā ndúúcu yā. ⁵ 'Ii'yañ chí cucheē yā yeñ'e tanducueñ'ē ndaāca yā catecai cuéē yā. Ní 'úú nguéē nadatuuvi chí duuchi yā naachi canéē nguñ na libro yeñ'e vida cueñ'e daañ'á. Ní 'úú ní caañ'má chí duuchi yā nanáñ chiidá ní nanáñ ángeles dendu'ú. ⁶ 'Ii'yañ chí véē veēñ yā 'caandiveēñ yā chíñ chí ngañ'á Espíritu N'dai yeñ'e Ndyuūs ngii 'ii'yañ s'eeñ yeñ'e yaacū s'eeñ.

Juan idingúñ yā carta 'cūñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yāñ Filadelfia

⁷ Dí, Juan, idingúñ ntúñ di yeñ'e 'ii'yañ ndii tiiñ yeñ'e 'ii'yañ yeñ'e yaacū yeñ'e yāñ Filadelfia. Dendu'ú chí 'túúca ngañ'á 'ii'yañ chí deēve taavi ca yā ní cuaacu yā. 'Ii'yañ miiñ chí ndéē yā llave yeñ'e David, 'ii'yañ miiñ taachi nn'guaañ yā puerta mar 'áamá 'ii'yañ nguéē cuuvi nn'gaadí yā. Ní taachi

nn'gaadí yā 'tiicá ntúūn mar 'áámá 'iín'yān nguée cuuvi nn'guaa yā. ⁸ 'Úú n'neén cucáávā di 'áámá cheendi va'āi chi maa ní cánda'āi ní mar 'áámá 'iín'yān nguée cuuvi nn'gaadí yā cheendi va'āi miiñ. 'Áará chi véé duu'vi fuerzas ye'né di ch'iindiveeñ di nduudu cuaacu ye'né ní nguée ndaacadaami di ye'né. ⁹ 'Caandiveeñ di ye'né. 'Iín'yān s'eeñ ní ye'né yáá'n'nguiñúuñ tñ nga'á yā nduudu yaadi. Nga'á yā chi 'iín'yān judíos yā chi Israel yā ní nguée 'túúca díñ yā tan'dúúca 'iín'yān judíos yā. Cuin'diichi di. 'Úú idiíñ chi 'iín'yān s'eeñ ní ndaa yā nanaañ di ní caantí'yā yā nanaáñ ca'a di ní cu'téenu yā díñ. Ní 'iín'yān s'eeñ cuuvi cadíñuñ yā chi 'úú ní ne'né díñ. ¹⁰ Díñ ní ndeé di cuidado ye'né nuu'ndi chi nga'á ye'né chi cucheé di, ní cucheé di. Ní cáávā chuú 'úú ndeé cuidado ye'né díñ ye'né tiempo chi cuchií chi caa'ma' ndaa cosas chi n'diichineeñ yā díñ. Ní cosas miiñ ndaa ye'né 'iín'yān chi snée yā núu'mán in'yeñdñ. Ní n'diichineeñ nducyaaca 'iín'yān chi s'neén yā na in'yeñdñ 'cūú. ¹¹ Cuin'diichi di. Niiñ nuñ ndaa nanaáñ díñ. Cundée ca di cuidado ye'né chi véé ye'né di ní mar 'áámá 'iín'yān cuuvi cuta'á yā corona chi cuuvi ye'né di. ¹² 'Iín'yān chi cucheé yā ye'né tanducueñé, 'úú idiíñ chi 'iín'yān s'eeñ 'áámá canee yā na yaacū ye'né tan'dúúca 'áámá pilar ye'né yaacū ye'né Ndyuūs, 'tíca yā. Ní 'āā ntée can'daa yā ye'né yaacū miiñ. Ní 'úú idinguūñ ncheetē yā chi dúúchí Ndyuūs ye'né ndúúcu chi duuchi ye'né yááñ ye'né Ndyuūs ye'né. Ní yááñ miiñ nguuví Jerusalén chí ngai chí ndaa ye'né va'ai cheetí nguuví ní ye'né Ndyuūs ye'né. ¹³ 'Iín'yān chi véé veén yā 'caandiveeñ yā chí nga'á Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs ngii 'iín'yān s'eeñ ye'né yaacū s'eeñ.

Juan idingúuñ yā carta 'cūú ye'né 'iín'yān ye'né yáāñ Laodicea

¹⁴ Díñ, Juan, idingúuñ di ye'né 'iín'yān ndií tiiñ ye'né 'iín'yān ye'né yaacū ye'né yáāñ Laodicea: Nduudú 'cūú ní ye'né 'iín'yān chi nguuví yā Amén chí ne'né caa'n'ma' chí cuaacu yā. 'Iín'yān miiñ chí testigo yā ní nga'á cuaacu yā cue'né daa'ma'. 'Iín'yān miiñ ní ye'né yā tanducueñé chí Ndyuūs din'dái yā. ¹⁵ 'Úú deenú tanducueñé chí díñ di. Ní díñ canee di tan'dúúca chí nguée ndúú 'iín'nūñ di ndíñ nguée ndúú 'iiche di. De'e chúúca n'daacá cáávā díñ ndúúti chí 'iín'nūñ di o 'iiche di. ¹⁶ Cáávā chí díñ ní cuūtū di, ní nguée 'iín'nūñ di, ndíñ nguée ndúú 'iiche di, 'úú ní díñ ndúúcu di tan'dúúca chí caachi díñ ye'né na cheendi tí díñ tan'dúúca chí nuu'n'ndaaí díñ, ní 'tíicá díñ. ¹⁷ Díñ ní 'túúca nga'á di chí 'cuiica di ní nguée de'e véé ne'né di tí neenē n'deēe dendú'ū ye'né di véé. Naati díñ nguée deenu di chí nguée de'e véé ye'né di. Ní

ndaachí canee di caati canee di tan'dúúca chí díñ ní pobre di ní nguée catecai dí, ní ngueenáa di. 'Tíicá canee di. ¹⁸ 'Úú ní teé consejo díñ. Cuai di ye'né 'úú 'dii'nguāñ chí 'iín'yān din'dái yā cáávā nguuchi ya'nā ní 'íicú cuuvi cuaacu chí 'cuiica di. Ní cuai di catecai cuéé chí cu'nuuñ di cuerpo ye'né maañ di ní nguée cuuvi 'cuiináñ di caavā chí nguée catecai dí. Ní cuai di yīcū ní cu'neeñ di na nduutináñ di ní 'íicú cuuvi snaañ di. ¹⁹ 'Úú yaa'vineeñ nducyaaca 'iín'yān chí idineñé ní díñ castigar 'iín'yān s'eeñ. Maañ ní canee chí nndaácadaami di ye'né chí díñ di chí nguée n'daacá. Ní serio canee di ndií staava ye'né di. ²⁰ Cuin'diichi di. 'Úú ní canee cheendi va'āi ní 'cuaí 'iín'yān. Nduuti chí 'áámá 'iín'yān 'caandiveeñ yā nduudu ye'né ní nn'guaañ yā cheendi va'āi caavā 'úú, tuu'mí ní 'úú cho'ó cuaa' cheetí va'āi ní n'diichí 'iín'yān miiñ. Ní che'e ndúúcu yā ní 'iín'yān miiñ che'e yā nduucú. ²¹ 'Iín'yān chí cucheé yā ye'né tanducueñé dendú'ū 'úú ní ca'á lugar ye'né yā chí 'cuñdñ yā ndúúcu 'úú na trono ye'né tan'dúúca chí 'úú chicheé ye'né tanducueñé dendú'ū ní chí'indí ndúúcu chíidá na trono ye'né yā. ²² 'Iín'yān chí véé veén yā 'caandiveeñ yā chí nga'á Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs ngii nducyaaca 'iín'yān ye'né yaacū s'eeñ.

4

Nducyáácá yā chí snée yā na va'ai cheetí nguuví dich'etē yā Ndyuūs

¹ Chó'ōo dendú'ū chí 'túúca ní cuayiivi ní 'úú n'diichí cuaa' 'nii'nūñ ní miiñ canee 'áámá cheendi va'āi ye'né va'ai cheetí nguuví chí canee cánda'āi. Ní chí'iindiveeñ 'áámá nduudu chí tan'dúúca chí n'geecu trompeta. Ní nduudu miiñ dáámá ndúúcu nduudu chí chí'iindiveeñ vmnááñ vmaañ. Ní nduudu miiñ ní ca'n' nduucú 'tíicá: Díñ cucheé dí 'múúñ ní 'úú ní 'cuu'n'míñ díñ dendú'ū chí cuchií cuayiivi.

² Hora miiñ núuñ 'úú canee maañ poder Espíritu N'dai ye'né Ndyuūs ní n'diichí 'áámá trono na va'ai cheetí nguuví. Ní Ndyuūs véé yā na trono miiñ. ³ 'Iín'yān chí véé yā na trono miiñ ní núu'mán cuerpo ye'né yā naáñ yā tan'dúúca 'áámá tuūu chí 'áámá ngíí n'gai tan'dúúca tuūu jaspe ndúúcu tuūu sardio. 'Tíicá cuerpo ye'né yā. Ní nuu'ma' ndiiví cuaa' 'diituú trono miiñ canee 'áámá cun'gúu'n'dí tan'dúúca color ye'né tuūu esmeralda. ⁴ Ní nuu'ma' ndiiví cuááñ 'diituú trono miiñ n'diichí ndicu cuūuñ tronos ye'né 'iín'tyéné s'eeñ naachi véé yā. Ní nducyáácá yā véé catecai yā chí cuéé. Ní nducyáácá yā snúúñ tiiñ yā 'áámá corona ye'né 'dii'nguāñ. ⁵ Ní ye'né trono chí naavta'nā can'dāā 'cuaí ndúúcu de'e ndúúcu nduudu. Ní nanaáñ trono

miiⁿ canéé ndúúcu ndeēchē yaⁿā ngiichi chi ndeēchē espíritus yeⁿe Ndyuūs. ⁶ Ní canéé ntúūⁿ nanaáⁿ trono miiⁿ 'áámá cosa tan'dúúca nuūⁿniⁿyáⁿā tan'dúúca 'áámá vidrio chi ngiiⁿ deēve n'dai. Ní naavtaⁿā yeⁿe trono miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivii cuaaⁿ 'diituú yeⁿe trono miiⁿ snéé cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'ai cheeti nguuvii chi snéé 'yaaⁿ n'dái nduutinaáⁿ yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ yā ndii cuááⁿ daami yā. Ní ndiituú nduutinaáⁿ yā núúⁿmáⁿ ch'ēte cuerpo yeⁿé yā. ⁷ 'Iiⁿyāⁿ yeⁿe va'ai cheeti nguuvii chi vmnááⁿ vmnaaⁿ tan'dúúca 'áámá 'yáiyāaⁿ cuá'áá 'tiicá yā. Ndií chííⁿ ndii 'uuvii yā tan'dúúca 'áámá itiindu 'lííⁿ 'tiicá yā. Ní 'iiⁿyāⁿ ndii chííⁿ ndii 'iinū miiⁿ veē naáⁿ yā tan'dúúca naáⁿ 'iiⁿyāⁿ 'tííca yā. Ní ndii chííⁿ ndii cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ ní tan'dúúca 'i'yāa chi nge'e ti na 'yúúné 'tiicá yā. ⁸ Ní nduu cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ s'een ní véé niyaaⁿ ngeēchi yā 'áámá 'aamá yā ní núúⁿmáⁿ cuááⁿ 'diituú yā ní cuaaⁿ nááⁿ ngeēchi yā ní ndiituú nduuti náaⁿ yā. Nguéé intaaviⁿtuunuúⁿ yā ndii nguéé ndúú nguuvii ndii nguéé ndúú n'gaaⁿ chí caⁿ'a yā:

De'ē chúúca deēve yā, de'ē chúúca deēve yā, de'ē chúúca deēve yā, Señor Ndyuūs, chí véé tanducuén'ē poder yeⁿé yā. 'Iiⁿyāⁿ chí canéé ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿyāⁿ chí maaⁿ caaē yā, ní 'iiⁿyāⁿ chí canéé chí ndaaē yā.

⁹ Ní ca'áámá ca'áámá vmnéⁿēe chí 'iiⁿyāⁿ s'een dich'etē yā 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní dííⁿ yā honrar 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní ca'á yā gracias 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí candúúchí yā cueⁿe daāⁿmaⁿ 'tíicá diiⁿ yā. ¹⁰ Ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iiⁿtyéⁿē candiitⁿ'dí yā nanaáⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chí véé yā na trono miiⁿ ní dich'etē yā 'iiⁿyāⁿ chí 'áámá canéé yā cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ s'een s'neen yā coronas yeⁿe yā nanaáⁿ trono miiⁿ ní caⁿ'a yā 'túúca:

¹¹ Díí Señor chí Ndyuūs yeⁿe yú, díí ní n'dai taavi di chí dich'etē yā dii, ní dííⁿ yā honrar dii, ní ngaⁿ'a yā chí tanducuén'ē poder ní yeⁿe di caati dii ní din'dái di tanducuén'ē dendu'ū chí véé. Ní cááⁿ chí maaⁿ di neⁿe di din'dái di tanducuén'ē dendu'ū, 'tíicá diiⁿ di.

5

Libro ndúúcu 'iiti cuūchí

¹ Ní n'diichí na ta'a cuaacú yā 'iiⁿyāⁿ chí véé yā na trono miiⁿ 'áámá libro chí tan'dúúca 'áámá rollo caaca naachi canéé nguūⁿ cuááⁿ cheeti ndii cuaaⁿ dáámí. Ní libro miiⁿ nduudi ndúúcu ndeēchē sellos. ² Ní n'diichí 'áámá ángel chí véé poder yeⁿé yā. Ní yuudu n'dái 'cai yā ní caⁿ'a yā 'túúca. ¿Dú'ū chí n'dai taavi ca chí cuuvi nn'guaaⁿ libro 'cūú ní ndiví sellos chí nduudi?

³ Naati mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'ai cheeti nguuvii ndii nguéé mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ

yeⁿe iⁿyeeⁿdí 'cūú ndii nguéé ndúú mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí canúúⁿ maaⁿ yāⁿāa cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ndii nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā libro miiⁿ. ⁴ Ní 'úú Juan neenē cheēcu taavi ti nguéé ndaaca yā mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí n'dai taavi cá yā chí cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ní 'cueeⁿ yā yeⁿe. Ndií nguéé ndúú cuuvi snaaⁿ yā libro miiⁿ. ⁵ Tuuⁿmí ní 'áámá 'iiⁿtyéⁿē caⁿ'a yā chíi yā 'úú: Díí nguéé cuēcu di. Cuiⁿ'díichí dí. Jesucristo chí duuchi 'yáiyāaⁿ cuá'áá, chí yeⁿe ndaata yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Judá chí yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata David, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ chíché yā yeⁿe tanducuén'ē ní cuuvi nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ ní cuuvi cáánteeⁿ yā ndu'u ndeēchē sellos.

⁶ Tuuⁿmí ní n'diichí chí naavtaⁿā yeⁿe trono miiⁿ ní naavtaⁿā yeⁿe ndu'u cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní naavtaⁿā yeⁿe 'iiⁿtyéⁿē s'een n'diichí 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nguuvii 'iiti cuūchí chí chéendii yā. Ní n'diichí chí véé seña na cuerpo yeⁿe yā chí 'iiⁿyāⁿ ch'iiⁿnúⁿ yā 'yā. Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguuvii 'iiti cuūchí miiⁿ véé ndeēchē duuⁿniⁿniⁿ yā ní ndeēchē nduutinaáⁿ yā chí ndeēchē espíritus yeⁿe Ndyuūs chí Ndyuūs dicho'ó yā núúⁿmáⁿ iⁿyeeⁿdí. ⁷ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní cueⁿé yā ní ndaaⁿ yā ní sta'a yā libro miiⁿ yeⁿe ta'a cuaacú yā 'iiⁿyāⁿ chí véé yā na trono miiⁿ. ⁸ Ní taachi sta'a yā libro miiⁿ ní ndúú cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ndúúcu ndiicú cuūuⁿ 'iiⁿtyéⁿē chintii'yā yā nanaáⁿ 'iiⁿyāⁿ chí nguuvii 'iiti cuūchí miiⁿ. Ní ca'áámá ca'áámá 'iiⁿtyéⁿē s'een candee yā arpas yeⁿe yā. Ní ndéé yā chíte yeⁿe 'diínguāaⁿ ndiituú ndúúcu cú'úyaa. Ní 'yaaⁿmíⁿ yeⁿe cú'úyaa miiⁿ chííⁿ chí ngaⁿ'anguá'ā 'iiⁿyāⁿ na iⁿyeeⁿdí 'cūú, 'iiⁿyāⁿ chí yeⁿe Ndyuūs. ⁹ Ní chíitá yā 'áámá canto chí ngaí chí 'tíicá:

Díí ní n'dai taavi di chí cuta'a di libro miiⁿ ní cáánteeⁿ di sellos yeⁿe caati 'iiⁿyāⁿ ch'iiⁿnúⁿ yā dii. Ní dii cááⁿ yuúúⁿ yeⁿe di cáí di nús'ūú chí cuuvi 'nū yeⁿe Ndyuūs nús'uu. Ní nús'uu ní yeⁿe nducyáácá raza yeⁿe 'iiⁿyāⁿ, ní yeⁿe tanducuén'ē idioma ní yeⁿe tanducuén'ē yāā, ní yeⁿe tanducuén'ē nación. 'Tíicá nús'uu.

¹⁰ Ní dii ní din'dái di nús'uu ní diiⁿ di chí reyes nús'uu, ní diiⁿ di chí chiiduú nús'uu cucááⁿvā Ndyuūs yeⁿe yú. Ní 'iicú cuuvi caaⁿmaⁿ ntiⁿnyuⁿ 'nū nanaáⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿyeeⁿdí 'cūú.

¹¹ Ní cuaaⁿ 'niⁿnúⁿ n'diichí ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe 'yaaⁿ n'dái ángeles chí snéé yā cuaaⁿ 'diituú yeⁿe trono miiⁿ ní yeⁿe nduu cuūuⁿ 'iiⁿyāⁿ miiⁿ, ní yeⁿe 'iiⁿtyéⁿē s'een. Ní ángeles ní n'deeē n'dái yā chí ngiiⁿ yā ndiichi millares ndii chííⁿ cuuvi millares ndúúcu millares ndúúcu millares. ¹² Ní yuudu n'dai caⁿ'a nducyaaⁿ s'eeⁿ:

'Iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī chi 'iin'yān ch'iin'nūn yā nī n'dai taavi cá yā chi nducyaaca 'iin'yān dich'et'é yā. 'Iin'yān miiñ sta'á yā tanducuén'ē dendu'ū poder ndúúcu tanducuén'ē vaadi 'cuica ndúúcu tanducuén'ē vaadi deenu ndúúcu tanducuén'ē fuerzas ndúúcu tanducuén'ē honra ndúúcu tanducuén'ē vaadi deεve ngíi ndúúcu chi nducyaaca 'iin'yān dich'et'é yā 'iin'yān miiñ.

13 Ní ch'iindiveén ntuún nduudu ye'n'e nducyaaca chi snéé na va'ai chéeti nguuvu ndúúcu nducyaaca chi snéé vmnaa yán'āa 'cūu ndúúcu nducyaaca chi snéé maa yán'āa ndúúcu nducyaaca chi snéé ná nuū'nīn'yān'ā, nducyaaca chi v'éé ye'n'e nducuen'ē chi v'éé nī ngiita yā 'tíicā:

Cuen'e daān'man cuen'e daān'man dich'et'é 'nū dii nī diin' nū honrar dii. Ní ca'n'a 'nū chi vaadi deεve ngii ndúúcu poder nī ye'n'e 'iin'yān chi v'éé yā na trono miiñ nī ye'n'e 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī.

14 Ní ndu'u cuūu 'iin'yān s'ee' nī ca'n'a yā: Tíicā cuuvi. Ní ndu'u ndiichi cuūu 'iin'ntyé' chintii'yā yā nī s'téenu yā 'iin'yān chi 'áámá canéé yā cuen'e daān'man.

6

Ye'n'e ndēchē sellos

1 Cuayii'vi nī n'diichi taachi 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī nan'guāa yā 'áámá chéé sello ye'n'e chi naachi ndēchē sello ye'n'e libro miiñ. Ní ch'iindiveén nduudu ye'n'e 'áámá chéé 'iin'yān ye'n'e chi cuūu yā chi canduuchi. Ní neenē diitūu n'gai yā tan'dúúca daavi nī ca'n'a yā: Cuchíi di nī n'diichi di.

2 'Úu nī n'diichi nī miiñ canéé 'yúúduu cuéé ndúúcu 'áámá sa'n'a candúu sa 'iiti miiñ. Ní ndēε sa 'áámá arco na ta'a sa. Ní ca'a yā 'áámá corona sa'n'a miiñ nī can'daā sa chi 'cuu'miñ sa. Ní diin sa chí cuchēε sa ye'n'e enemigo ye'n'e sa.

3 Ní taachi 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī nan'guaa yā ndii chíiñ ndii 'uúvī sello ye'n'e libro miiñ ch'iindiveén nduudu ye'n'e ndii chíiñ ndii 'uuvī 'iin'yān chí naachi cuūu yā, nī ca'n'a yā: Cuchíi di nī n'diichi di.

4 Tuu'mi nī n'diichi. Can'daā táámá 'yúúduu chi cuá'a tī ndúúcu 'áámá sa'n'a candúu sa 'iiti miiñ. Ní sa'n'a miiñ sta'a sa 'áámá machete chí ch'et'ε chí 'uúvī lados 'caai' chí táámá yā ca'a sa. Ní sa'n'a miiñ ndēε sa poder chí diitūu miiñ chí diví sa vaadi 'diin ye'n'e in'yee'dí 'cūu nī 'íicú 'iin'yān ye'n'e in'yee'dí 'cūu ca'n'á yā 'caan'nūn yā 'áámá yā taama yā.

5 Ní taachi 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī nan'guaa yā ndii chíiñ ndii 'íinú sello ch'iindiveén nduudu ye'n'e ndii chíiñ ndii 'íinú 'iin'yān miiñ chí ca'n'a yā 'túúca: Cuchíi

di nī n'diichi di. Ní n'diichi 'áámá 'yúúduu cuáiñ. Ní sa'n'a chí candúu sa 'yúúduu miiñ ndēε sa 'áámá cūu caadi na ta'a sa. 6 Ní ch'iindiveén nduudu naavtá'n'a ye'n'e na cuūu 'iin'yān s'ee' chí ca'n'a 'tíicā: 'Áámá kilo ye'n'e trigo nī nditii'yūn caadi, nī 'iin'ú kilos ye'n'e cebada nī nditii'yūn caadi. Nguéé diin di daño ye'n'e aceite, ndii nguéé ndúu ye'n'e vino tī nduu 'uuvī naa' nī nduuví n'dēε n'dái.

7 Ní taachi 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī miiñ nan'guaa yā ndii chíiñ ndii cúuñ sello miiñ ch'iindiveén nduudu ye'n'e 'iin'yān chí ndii chíiñ ndii cúuñ 'iiti miiñ chí ca'n'a 'túúca: Cuchíi di nī n'diichi di.

8 N'diichi nī snaán 'áámá 'yúúduu cuaaan deεvé ndúúcu sa'n'a chí cundúu sa 'yúúduu miiñ. Sa'n'a miiñ nī nguuvu sa vaadi ngii. Ní cuaa' daami sa cuchíi taama sa'n'a chí mensajero ye'n'e vaadi ngii chí tá'āa nī nguain'dai almas ye'n'e 'iin'yān chí n'díi. Tuu'mi nī 'iin'yān ca'á yā poder sa'n'a s'ee' ye'n'e 'áámá cuarto parte ye'n'e yán'āa ye'n'e in'yee'dí 'cūu chí sa'n'a s'ee' diin sa caandaá s'ee'. Ní 'íicú ch'iin'nūn sa 'iin'yān ndúúcu machete chí 'uúvī lados 'caai' nī ndúúcu 'áámá vaadi cuicu nī ndúúcu ca'ai nī ndúúcu 'iiti taa'. Ní 'tíicā sa'n'a s'ee' ch'iin'nūn sa 'iin'yān.

9 Ní taachi 'iin'yān chi nguuvu 'iiti cuūchī nan'guaa yā ndii chíiñ ndii nyu'u sello miiñ, n'diichi máan náta'i nī n'diichi almas ye'n'e 'iin'yān chí n'díi. Ní 'iin'yān ch'iin'nūn yā 'iin'yān s'ee' cáávā chí nga'n'á yā nduudu cuaacu ye'n'e Ndyuūs nī cáávā chí nga'n'a cuaacú yā ye'n'e Ndyuūs. 10 Ní almas ye'n'e 'iin'yān s'ee' yuudu n'dái 'caí yā nī ca'n'a yā: N'dii Señor chí v'éé tanducuén'ē poder ye'n'e nī, n'dii chí deεve nī nī cuaacú nī, ndíi de'ε tiempo ca'n'á nī n'diichi nī nuu'ndi ye'n'e 'iin'yān chí snéé yā in'yee'dí 'cūu nī diin nī castigar 'iin'yān s'ee' cáávā chí ch'iin'nūn yā nú'suu?

11 Ní 'iin'yān miiñ ca'á yā 'áámá 'áámá yā catecai cuéε yā. Ní 'iin'yān miiñ nga'n'á yā 'tíicā: Ndis'ti nī ntaavi'tuunúu nī 't'εε 't'εé cá ndii taachi 'iin'yān ye'n'e in'yee'dí 'cūu 'caan'nūn yā tan'ā' ca 'iin'yān chí diin ntii'nyūn ye'n'e Cristo, 'iin'yān chí hermanos ye'n'e nī. Ní canéé chí 'cuūvī yā tan'dúúca ndis'ti chíiñ nī.

12 Ní n'diichi 'iin'yān chí nguuvu 'iiti cuūchī taachi nan'guaa yā ndii chíiñ ndii niyaa sello miiñ. Ní n'diichi chí diitūu n'dái nu'u yán'āa ye'n'e in'yee'dí 'cūu. N'diichi 'yán'ā miiñ chí tan'dúúca chí cuáiñ catecai yā chí cuáiñ ye'n'e luto. Ní 'iiyū miiñ nī nduuví cua'āa tan'dúúca yuūu. 13 Ní 'íin'nyūn s'ee' ye'n'e nanguuvi nī sn'daā ndii na yán'āa. Ní tan'dúúca chí ingéé tá'á n'gui'i yán'á ye'n'e n'guíidíi taachi ndaā 'áámá 'yúúné táán' 'tíicā sn'daā 'íin'nyū s'ee'. 14 Ní nanguuvi nī

ch'iinu yeñ'e ní nduuví 'líin' tan'dúucā chi n'g'ēcu yú 'áámá caaca. Ní 'áámá 'áámá yíicū ndúucū 'áámá 'áámá isla ní nuñ'u yeñ'e na lugar yeñ'e. ¹⁵ Ní 'iñ'yāñ yeñ'e iñ'yeendí cūū, reyes ndúucū 'iñ'yāñ chí ch'ēte ndúucū 'iñ'yāñ 'cuica ndúucū 'iñ'yāñ comandantes ndúucū 'iñ'yāñ chí v'ée poder yeñ'e yā ndúucū 'iñ'yāñ chí 'áámá diñ yā ntiñnyuñ yeñ'e 'iiví yā ndúucū 'iñ'yāñ chí libre yā, nducyáácá yā ch'ēti núuñ n'de'ei yā na yíivi yáávā ní nguáán na tuūu yeñ'e yíicū. ¹⁶ Ní 'iñ'yāñ s'eeñ cañ'a yā chíi yā icyáñ'ā ndúucū tuūu: Ndis'tíi icyáñ'ā ndúucū tuūu, cun'dáá nduú ní vmnaañ yeñ'e nús'uu ní cunúñ n'de'ei ní nús'uu yeñ'e nanáán Ndyuūs chí v'ée yā na trono miñ ní yeñ'e castigo chí neené diitūu n'dai chí Jesucristo chí nguuví 'iiti cuūchí tée yā nús'uu.

¹⁷ Caati 'āā ndaā nguuví ch'ēte miñ taachi Ndyuūs cañ'a yā castigo 'iñ'yāñ s'eeñ ní ¿Du'tú cuuví cuchéé castigo 'cūū?

7

Yeñ'é 'iñ'yāñ chí señalado yā yeñ'e tribus yeñ'e 'iñ'yāñ Israel

¹ N'diichí dendú'tú chí 'túucā, ní cuayíivi 'úu n'diichí cuūñ 'ángeles chí chéendii yā ndu'u cuuñ esquinas yeñ'e iñ'yeendí 'cūū. Ní 'ángeles s'eeñ indeñee yā ndii chíñ' ndii cuuñ 'yúúné yeñ'e yáñ'ā 'cūū. Ní 'íicú 'yúúné s'eeñ nguéé chéenū diitūu na yáñ'ā ndii nguéé ndúu vmnaañ mar 'áámá nuññ'iñ'yāñ'ā, ndii nguéé ndúu vmnaañ mar 'áámá yáñ'ā. ² Ní n'diichí ntuñ táámá ángel chí cuchii yā naachi can'daa 'yáñ'ā. Ní ndē yā na ta'a yā 'áámá sello yeñ'e Ndyuūs chí canduuchi. Ní ángel miñ yúúdu n'dái ngañ'a yā ndu'u cuūñ 'ángeles chí sta'á yā poder chí ditíñú yā chí diñ yā dañó na yáñ'ā 'cūū ndúucū ná nuññ'iñ'yāñ'ā.

³ Ní ángel miñ ngañ'á yā 'túucā: Ndis'tíi 'ángeles, nguéé diñ ní dañó yeñ'e yáñ'ā 'cūū, ndii nguéé ndúu yeñ'e nuññ'iñ'yāñ'ā, ndii nguéé ndúu yeñ'e yáñ'ā ndii taachi s'nuuñ 'nú 'áámá sello yeñ'e Ndyuūs na nchéetē 'iñ'yāñ chí dichí'vē Ndyuūs yeñ'e yú.

⁴ Ní ch'iindiveéñ chí duuchi 'iñ'yāñ chí chíi sellado yā ní ngii yā 'áámá ciento 'uūví ngeēcú cuūñ mil 'iñ'yāñ chí 'iñ'yāñ yeñ'e nducuéñ'ē tribus yeñ'e ndaata yeñ'e 'iñ'yāñ Israel. ⁵ 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Judá ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Rubén ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Gad ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. ⁶ 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Aser ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Neftalí ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu

yeñ'e ndaata sañ'ā Manasés ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. ⁷ 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Simeón ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Leví ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Isacar ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. ⁸ 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Zabulón ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā José ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil. 'iñ'yāñ yeñ'e tribu yeñ'e ndaata sañ'ā Benjamín ní ndii yā sellado yā ndiichúví mil.

Nducyáácá 'iñ'yāñ chí v'ée catecai cuéé yā

⁹ Cuayíivi ní n'dichí n'deeñ n'dái 'iñ'yāñ yeñ'e tanducuéñ'ē nación, yeñ'e tanducuéñ'ē raza, yeñ'e 'iñ'yāñ yeñ'e tanducuéñ'ē daveedi ndúucū tanducuéñ'ē davaacu chí n'dáán, yeñ'e tanducuéñ'ē yáñ yeñ'e tanducuéñ'ē 'iñ'yāñ chí v'ée na iñ'yeendí 'cūū. Ní nducyaaca 'iñ'yāñ s'eeñ chéendii yā nanáán trono miñ ní nanáán 'iñ'yāñ chí nguuví 'iiti cuūchí. Ní mar 'áámá 'iñ'yāñ nguéé cuuvi didúchē yā. Nducyáácá yā v'ée catecai yā cuéé ní ndē yā yíiñnyúñ na ta'á yā. ¹⁰ Ní nducyáácá yā 'cai yā yíicú yā ní cañ'a yā 'tíicā:

Ndyuūs chí v'ée yā na trono miñ ndúucū Cristo chí nguuví 'iiti cuūchí nadanguáñ'ai yā s'uuñ. ¹¹ Ní nducyaaca 'ángeles s'eeñ ní ch'ēte yā núu'máñ 'diituñ yeñ'e trono miñ ndúucū ndu'u ndiicú cuūñ 'iñ'ntyéñ'ē ndúucū ndu'u cuūñ 'iñ'yāñ s'eeñ. Ní nducyaaca yā candiitín'dii yā nanáán 'iñ'yāñ chí v'ée yā na trono miñ ní dich'etē yā Ndyuūs. ¹² Ní 'tíicā cañ'a yā:

'Tíicā va. Di'chēte yú Ndyuūs chí deēve ngii yā chí deenu yā tanducuéñ'ē dendu'tú chí v'ée. Cañ'a yú gracias Ndyuūs. Ní diñ yú honrar 'iñ'yāñ. Ní nducuéñ'ē poder ndúucū nducuéñ'ē fuerzas ní yeñ'e yā. Ní 'tíicā canéé Ndyuūs yeñ'e yú cuēñ'e daañ'mañ cuēñ'e daañ'mañ. 'Tíicā.

¹³ Cuayíivi ní 'áámá 'iñ'ntyéñ'ē nan'guēcútañ'a yā ní itiinguuneñ' yā 'úu: ¿Du'tú rá 'iñ'yāñ chí v'ée catecai cuéé yā ní tíi chíicá yā?

¹⁴ Ní 'úu ní ngañ'á: N'dii, Señor, deenú ní yeñ'e yā. Tuu'mi ní 'iñ'ntyéñ'ē miñ cañ'a yā: 'iñ'yāñ s'eeñ ní chíicá yā yeñ'e chí ch'eenú taaví yā chíi ní 'āā deēvé yā catecai yā ndúucū yuuñ yeñ'e Cristo chí nguuví 'iiti cuūchí. ¹⁵ Ní cáávā chuū 'iñ'yāñ s'eeñ snéē yā nanáán Ndyuūs chí v'ée yā na trono yeñ'e yā. Ní dichí'vē yā Ndyuūs ndii nguuví ndii n'gaañ na yáacū yeñ'e yā. Ní 'iñ'yāñ chí v'ée yā na trono miñ ní canéé yā miñ ní candēé yā cuidado nducyaaca 'iñ'yāñ s'eeñ. ¹⁶ Ní 'iñ'yāñ s'eeñ 'āā ntéé cuuvi cuicú yā, ní 'āā

ntéé cuuvi yaácá yā. Ní 'āā ntéé cundāā ya"ā vmnaa" ye"e yā ndíí nguéé ndúú cuuvi cuucu 'iín'yā" ndúúcu ya"ā. ¹⁷ Caati 'iín'yā" chí nguuví 'iiti cuúchí chí véé yā na trono miín ní díí' yā cuidado 'iín'yā" s'ee" tan'dúúca chí 'iín'yā" s'ee" ní 'iiti cuúchí ye"é yā. 'Tíicá díí' yā. Ní can'dáá naa" yā ní 'cuu"mín yā 'iín'yā" s'ee" naachí candaā nuū'nín ye"e vida cue"e daā"ma". Ní Ndyuūs nadidēvé yā tanducué"ē nuū'nín nduutināa" yā.

8

Sello chí ndii chíí' ndii ndēēchē ndúúcu incensario ye"e 'díí'nguāa"

¹ Ní taachi 'iín'yā" chí nguuví 'iiti cuúchí nan'guaa" yā ní divíi yā ndii chíí' ndii ndēēchē sellos miín ye"e libro miín tuu'mí ní chó'ōo tan'dúúca ma"n hora chí chíí 'díí' canéé na va'ai chēeti nguuví. ² Tuu'mí ní n'diichí chí ndu'u ndēēchē ángeles chí chēéndii yā nanáa" Ndyuūs. Ní ángeles sta'á yā 'áamá trompeta 'áamá 'aamá yā ye"e 'iín'yā" miín chí ca'á yā trompetas. ³ Ní cuayiivi táamá ángel chí ndēé yā 'áamá incensario ye"e 'díí'nguāa" ní ndaa yā nanáa" nátaí ye"e 'díí'nguāa" ní chēéndii yā miín. Ní ángel miín ní sta'á yā n'dēee n'dái cu"úyaa. Ní ca'á yā cááva ofrenda dáamá ndúúcu chí nga"angua'á yā 'iín'yā" chí ye"é Ndyuūs. Ní s'nēe" yā incienso nanáa" nátaí ye"e 'díí'nguāa" chí canéé nanáa" trono miín. ⁴ Ní 'yáá"mín ye"é cu"úyaa chí canéé na ta'a ángel miín ndúúcu ye"e chí nga"angua'á 'iín'yā" ye"e i"yēēndí 'cūú chí ye"e Ndyuūs ní dáámá cuhēe nanáa" Ndyuūs. ⁵ Tuu'mí ní ángel miín sta'á yā incensario ye"e 'díí'nguāa" chii'tú yā ndúúcu nducuya"á ye"e nátaí miín. Ní chingéé yā vmnaa" yá"āa ye"e i"yēēndí 'cūú. Ní ndaa daavi chí diituu n'gēēcūú ndúúcu dēēve ye"e 'cuai ndúúcu chí 'nu"u yá"āa.

Ye"e trompetas

⁶ Ní ndu'u ndēēchē ángeles chí ndēé yā trompetas ch'ēētínēe yáa" yā chí dí'cuēcú yā trompetas ye"é yā.

⁷ Ní ángel chí vmnáa" vmnaa" dí'cuēcú yā trompeta ye"e yā ní chingéé vmnaa" yá"ā yuūu" ndúúcu nguuchi ya"ā ndístá"ā ndúúcu yuūú". Ní chíichi 'iínū parte ye"e yá"ā ye"e i"yēēndí 'cūú ndúúcu 'iínū parte ye"e yá"á chí véé. Dáamá chíichi ndúúcu 'iínū parte ye"e yá"á ndúúcu nducué"ē yaātā cueēe yé"ē.

⁸ Tuu'mí ní ndii chíí' ndii 'úúvī ángel dí'cuēcú yā trompeta ye"e yā ní n'diichí 'áamá cosa tan'dúúca 'áamá yíicú ch'ēetē chí ngiichi chí 'áamá 'iín'yā" chēēcú yā ye"e va'ai chēeti nguuví. Ní sndaā vmnaa" ye"e nuū'nín'yá"ā. Ní ye"é i"yēēndí 'cūú ná 'iínū parte ye"e nuū'nín'yá"ā nduuví yuūú". ⁹ Ní

ch'íi 'áamá 'iínū parte ye"e 'iiti chí véé chēeti nuū'nín'yá"ā miín ndúúcu 'iínū parte ye"e nducué"ē barcos chí chíica vmnaa" nuū'nín'yá"ā ní ntúúvī.

¹⁰ Tuu'mí ní ángel ndii chíí' ndii 'iínū miín dí'cuēcú yā trompeta ye"e yā ní sn'daa 'áamá 'iín'yūn' ch'ēetē ca ye"é nanguuvi tan'dúúca 'áamá táa" yáácá chí ngiichi. Ní sn'daa vmnaa" ye"e 'iínū parte ye"é yíicú s'ee" ndúúcu nuū'nín chí can'daa chí véé na i"yēēndí 'cūú. ¹¹ Ní 'iín'yūn' ch'ēetē ca miín ní chí duuchi Ajenjo chí ne"e caa"ma" chí yaaá. Ní 'iínū parte ye"e nuū'nín ye"e yíicú ndúúcu nuū'nín chí can'daa ní nduúvī Ajenjo chí yaaá. Ní neenē 'yaa" 'iín'yā" ch'íi yā chí chí' yā nuū'nín miín ti neenē yaaá nuū'nín miín.

¹² Tuu'mí ní ángel ndii chíí' ndii cuūn' dí'cuēcú yā trompeta ye"e yā ní 'iínū parte ye"e 'yá"ā nca'ái ndúúcu 'iínū parte ye"é 'iíyū ndúúcu 'iínū parte ye"e 'iín'yūn'. Ní 'iíicú 'iínū parte ye"e dēndu'ū chí 'túucá ní chíi maái". Ní nguéé canuu" dēēve ye"é na 'iínū parte ye"e nguuví. 'Tíicá ntúú" n'gaa".

¹³ Tuu'mí ní n'diichí 'áamá ángel tan'dúúca 'ií'yāa ní ngiíndivee" chí n'gai yā naachi cue"e yā naavtan'ā nanguuvi. Ní nga"n a yu-udú yā 'tíicá: Dē'ē chúúca ya'ái, dē'ē chúúca ya'ái, dē'ē chúúca ya'ái ye"é 'iín'yā" chí snēe yā na yá"āa ye"e chí cuuvi taachi tá'iínū ángeles ca"á yā dí'cuēcú yā trompetas ye"é yā.

9

¹ Cuayiivi ní n'diichí ndii n'yu"u ángel miín dí'cuēcú yā trompeta ye"e yā ní n'diichí 'áamá 'iín'yūn' chí chíicá nanguuvi ní chíiya na yá"āa. Ní 'áamá 'iín'yā" ndēé yā llave ye"e abismo chí 'áamá yíiye yá"āa ch'ēetē chí nan'guāa" yáa"nūu" n'dái. Ní 'áamá ángel chí nguéé n'daacá ca'a yā llave miín na ta'a 'iín'yūn' miín. ² Ní ángel miín n'guaa" yā yíiye yá"āa ní can'dáa 'yaa"mín ye"é tan'dúúca 'yaa"mín chí can'daa ye"é 'áamá horno ch'ēetē. Ní 'yaa"mín miín chí can'daa ye"é yíivé miín ní díí' ch'ēeti na nuuvi maái" na 'yá"ā ndúúcu 'yúúné. ³ Ní ye"e 'yaa"mín miín can'daa langostas na yá"āa. Ní 'iiti s'ee" ní taá" tí, ní chingaa" tí. Ní tan'dúúca 'iiti dá"ái díí' tí, 'tíicá cuuvi díí' tí. ⁴ Ní 'iín'yā" díichó'o yā langostas chí nguéé díí' tí daño ye"e yaātā chí véé na yá"āa ndúúcu mar 'áamá naa" chí yaātā cueēé ndíí mar 'áamá yá"á, naati dámaān cuuvi díí' tí daño 'iín'yā" chí nguéé ndēé yā sello ye"e Ndyuūs ná nchēetē yā. ⁵ Naati ca"á yā chíi yā langostas chí nguéé cuuvi 'caa"nú" tí 'iín'yā" s'ee" naati cuuvi díí' tí chí 'cueenu yā cuuvi chí ya'ai cá yā chēeti nyú"ú 'iíyú. Ní díí' tí chí ya'ai cá yā tan'dúúca chí ya'ai ca 'iín'yā" taachi cá'a 'iiti da"ái 'iín'yā". ⁶ Ní nguuví s'ee" ní 'iín'yā" ye"e i"yēēndí 'cūú in'nu"n yā taacá

chi cuuvi 'cuuvi yā ti ne'n'e yā chi 'cuuvi yā, naati ngu'é cuuvi 'cuuvi yā.

⁷ Ní langostas miin' ní tan'dúúca 'aama 'yúúduu chi canee listo tī chi 'cuu'mán tī 'tíicā langostas miin'. Na tīi' tī cānduúu cosa tan'dúúca corona ye'n'e 'díi'nguāa. Ní naán tī ní tan'dúúca nááa 'i'in'yā. ⁸ Ní yuúduú tīi' tī tan'dúúca yuúduú tīi' n'daataá. Ní 'diin'yū tī tan'dúúca 'diin'yū 'yáí'yāa cuá'áa. ⁹ Ní snúu' cuerpo ye'n'e tī catecai tan'dúúca catecai cūu chi armadura cūu ye'n'e soldado. Ní n'g'éécú n'g'éechi tī tan'dúúca chi n'g'ecu 'yaa' n'dái carros ndúúcu 'yaa' n'dái 'yúúduu chi ngéenu tī nde'e tī carro ye'n'e tī tan'dúúca chi ngéenu tī cuen'e tī ne'n'e chí 'cuu'mán yā. ¹⁰ Ní v'éé nduucuda'n'ai tī tan'dúúca nduucuda'n'ai 'iiti da'n'āi ní v'ee 'iini ch'ete na nduucuda'n'ai tī. Ní ndúúcu 'iini ch'ete ye'n'e nduucuda'n'ai tī chi diin' tī daño chi ch'enu yā chi ch'eti nyú'u' 'íyú. ¹¹ Ní canéé 'áamá ángel ndíi tīi' ye'n'e 'iiti s'ee', chíi' chí ángel ye'n'e yíve yá'āa miin'. Ní ángel miin' chi duuchi Abadón na nduudu hebreo, ní Apolión ná nduudu griego chi ne'n'e caa'ma' 'i'in'yā chi nada'tuúvī tanducué'n'e.

¹² Maa' ní chó'ōo 'áamá vaadi ya'āi chi canéé chi chó'ōo naati v'éé na 'uúvī vaadi ya'āi chi canéé chi cho'ōo.

¹³ Tuu'mi ní ndii chíi' ndii niyaa' ángel miin' idi'cuécú yā trompeta ye'n'é yā ní ch'iindiveén' 'áamá nduudu chi cuchii naavta'n'a ye'n'e chi cuúu' níi'ní' tī chi adorno ye'n'e nátaí ye'n'e 'diin'nguāa chi canéé nanáa' Ndyuús naachi dich'et'é yā Ndyuús. ¹⁴ Ní nduudu miin' ca'n'a chíi' ndii niyaa' ángel miin' chi ndéé yā trompeta ye'n'é yā: Dii, ángel, n'daatí di ndu'u cuúu' ángeles chí snéé i'yúu yā níi'nuú' na yícu ch'ete chi nguuvī Eufrates.

¹⁵ Ní nín'daatí yā ndú'u cuúu' ángeles s'ee' caati cuuvi 'caā'nu' yā 'iinu parte ye'n'e 'i'in'yā ye'n'e i'n'yee'dí 'cūu. Ní canéé listo yā hora ye'n'e. ¹⁶ Ní ch'iindiveén' chi ch'ee dúúché yā soldados chí snúu sa 'yúúduu chí ngii sa tan'dúúca 'uuvī ciento millones.

¹⁷ Ní 'tíicā n'diichi 'yúúduu s'ee' taachi 'úu, Juan, cuen'é ndúúcu espíritu ye'n'é. Ní 'i'in'yā chí snúu yā 'yúúduu s'één' v'éé catecai yā chí armadura ye'n'e pecho ye'n'é yā ní color cuá'a tan'dúúca chí nguuchi ya'n'a ndúúcu color cueéé nanguuvi ndúúcu color cuaaá'. Ní 'yúúduu s'ee' ní tīi' tī tan'dúúca tīi' 'yáí'yāa cuá'áa. Ní na cheendi tī ican'daā nguuchi ya'n'a ndúúcu 'yaa'mi' ndúúcu azufre. ¹⁸ Ní ye'n'e 'iinu naa' dendu'ú s'túúca chí can'daā ye'n'e cheendi tī ní 'áamá 'iinu parte ye'n'e 'i'in'yā ye'n'e i'n'yee'dí 'cūu ch'í yā ndúúcu nguuchi yá'n'a miin' ndúúcu 'yaa'mi' miin' ndúúcu azufre miin'. ¹⁹ Ní chí ditiin' ye'n'e 'yúúduu s'één' canúu' cheendi tī ndúúcu nduucuda'n'ai tī tī nduucuda'n'ai tī miin' ní

yaaa' ní tan'dúúca tīi' cūu, 'tíicā nduucuda'n'ai tī. Ní ndúúcu cheendi tī ndúúcu nduucuda'n'ai tī diin' tī daño 'i'in'yā s'ee'.

²⁰ Taná'n'a 'i'in'yā ye'n'e i'n'yee'dí 'cūu chí ngu'é ch'íi yā ye'n'e daños ngu'é ndaācādaami yā ye'n'e dendu'ú chí diin' yā chí ngu'é n'daaca. Ní i'téenu yā espíritu ye'n'e yáa'n'guiinūu' ndúúcu santos ídolos ye'n'e 'díi'nguāa ndúúcu santos ídolos ye'n'e 'díi'nguē ndúúcu santos ídolos ye'n'e cūu cuaaá' ndúúcu santos ídolos ye'n'e tuúu ndúúcu santos ídolos ye'n'e yá'n'a. Dendu'ú santos ídolos ngu'é cuuvi inaa', ní ngu'é cuuvi n'giindiveén', ndii ngu'é cuuvi ngiicá. ²¹ Ní 'i'in'yā s'ee' 'tíicā ntúu' ngu'é ndaācādaami yā ye'n'e chí n'giin'nú' yā 'i'in'yā', ndii ngu'é ndúu ye'n'e ngaatu chí diin' yā, ndii ngu'é ndúu ye'n'e chí ca'n'a yā ndúúcu isa'n'a o n'daataá chí ngu'é ye'n'é yā, ndii ngu'é ndúu ye'n'e chí duucu yā.

10

Ye'n'e ángel ndúúcu libro 'lín'

¹ Cuayivi ní n'diichi 'áamá ángel chí v'éé n'dee' n'dái poder ye'n'e yā. Ní chíicá yā ye'n'e va'ai ch'eti nguuvī ní chíiyá yā. Ní v'éé catecai yā ye'n'e meé'e. Ní vmnaa' tīi' yā canéé cuu'n'gúu'ndí ye'n'e nanguuvi. Ní naán yā tan'dúúca d'eeve ye'n'e 'yá'n'a, 'tíicā ngii naán yā. Ní ca'a yā ní tan'dúúca columnas chí nguuchi ya'n'a. ² Ní na ta'a yā nde'e yā 'áamá libro 'lín' chí canda'āi. Ní ángel miin' s'nee' yā ca'a yā lado ta cuaacú yā vmnaa' na nuu'ní' yá'n'a. Ní s'nee' yā ca'a yā lado tá 'cuee yā vmnaa' na yá'āa. ³ Tuu'mi ní yuudu n'dái 'caí yā tan'dúúca chí n'gai 'áamá 'yáí'yāa cuá'áa. Ní ch'íin' 'caí yā ní nde'eché daavi ní ca'n'a ndúúcu nduudu ye'n'e. ⁴ Taachi ch'íin' nga'n'a ndu'ú nde'eché daavi mii' 'úu ní canéé listo chí dinguu' chíi' chí n'diichi taachi ch'iindiveén' 'áamá nduudu ye'n'e ná va'ai ch'eti nguuvī chí ca'n'a chíi' 'úu: Ngu'é dinguu' di nduudu chí nga'n'a ndu'ú nde'eché daavi miin' naati canúu' n'de'ei di na taava ye'n'e di nduudu miin'.

⁵ Ní ángel miin' chí n'diichi chí ch'éendii vmnaa' na nuu'ní' yá'n'a ndúúcu vmnaa' na yá'āa ch'ee yā ta'a yā lado ta cuaacú yā ndii nanguuvi. ⁶ Ní diin' yā 'áamá compromiso ní nga'n'a yā: "Por Dios", Ndyuús chí canduuchi cuen'e daā'ma', Ndyuús chí di'n'dái yā nánguuvī ndúúcu tanducué'n'e dendu'ú chí v'ee ye'n'e, ndúúcu yá'n'a ndúúcu tanducué'n'e dendu'ú chí v'ee ye'n'e, ndúúcu nuu'ní' yá'n'a ndúúcu tanducué'n'e dendu'ú chí v'ee ye'n'e. Ní ángel miin' ca'n'a yā: 'Áa ntéé tiempo chí cuuvi 'naa'. ⁷ Tí nguuvī taachi ndii chíi' ndii nde'eché ángeles ní tucá'a yā 'cuécú yā trompetas ye'n'e yā tuu'mi ní chíi' chí Ndyuús cunee n'de'ei yā ní 'cuiinu. Ní Ndyuús tucá'a yā diin' yā tanducué'n'e chí

nga"na yā ngii yā 'ii"yān profetas chi dichí'vε yā Ndyuūs.

⁸ Tuu'mi ní nduudu chi ch'iindiveén ndii nanguuvi ca"na ntúu" yā ndúúúú 'úú táámá vmne"ée ní ca"na 'tíicā: Dii, Juan, cue"e di ní cuta'a di libro 'lín chi ngaadi chi ángel mii" ndéε yā na ta'á yā, ángel chi chééndii yā vmnaa" na nuu"ni"yā"á ndúúúú vmnaa" na yá"áa.

⁹ Ní che"é nanáán ángel mii" ní ca"na chíí ángel: Díí, ángel, tee di libro 'lín 'úú. Ní teé yā libro 'lín 'úú. Ní ángel mii" ca"na yā chíiyā 'úú: Cuta'a di ní ché'ε dí libro 'lín. Ní cuuvi yaadi na cheendi di tan'dúúúú ndí'i naati nduúvi yaáa ná chεéti di.

¹⁰ Tuu'mi ní sta'á libro 'lín mii" chi canéé na ta'a ángel mii" ní che'ε. Ní chíi yaadi cheendi tan'dúúúú ndí'i. Taachi 'áa ch'ínú che'ε ní nduúvi yaáa ye"e chεéti. ¹¹ Ángel mii" ní níu"núu" núu" nga"na yā ngii yā 'úú: Díí, Juan, taama vmné"ée canéé chí caa"ma" di nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs ye"é n'deeε n'dái 'ii"yān ndúúúú 'yaa" n'dái naciones ndúúúú 'yaa" taavi 'ii"yā" chi nga"na davaacu s'ee" chi n'dááa" ní ndúúúú reyes.

11

'Uuvi 'ii"yān chi nga"ayā nduudu cuaacu

¹ Tuu'mi ní ángel mii" tee yā 'aama taa" nduu 'úú ti tan'dúúúú 'áámá nduucu chi dicaadi yā, 'tíicā. Ní ángel mii" nga"na yā ngii yā 'úú: Cuééndii di ní dicaadi di yáacú ye"e Ndyuūs ndúúúú nátaí. Ní diduuche di chεéti yáacú 'ii"yā" chi i'téenu yā Ndyuūs. ² Naati chufa'ái ye"e yáacú na patio mii" nguéε dicaadi di mii" ti chíi" ní ca"na 'ii"yān chí nguéε i'téenu yā Ndyuūs. 'ii"yān s'ee" ní 'caanca'a yā nducuén'ε yáán mii" chi ye"é Ndyuūs 'uúvi ngεécú 'uúvi 'iiyú. ³ Ní nga"na yā 'tíicā. 'Úú ní dicho'o 'uúvi 'ii"yā" chi nga"na cuaacú yā ye"é, chí caa"má" yā nduudu cuaacu ye"é 'áámá mil canee 'uúvi ciento ndúúúú 'iiu" ngεεcu nguuvi. Ní cate-cai yā ní 'ii"yā" chí luto yā.

⁴ Ná 'uúvi 'ii"yān s'ee" chí nga"na cuaacu ye"é, 'ii"yān s'ee" ní tan'dúúúú 'uúvi yá"á ye"e olivas ndúúúú 'uúvi candeleros chí snéε nanáán Señor chí 'iivi ye"e yá"áa. ⁵ Ní nduuti chí 'áámá 'ii"yān ne"e yā díi" yā daño 'uúvi 'ii"yā" chí nga"na cuaacu ye"é tuu'mi ní can'dáá nguuchi ya"á na cheendi 'uúvi 'ii"yān ní ch'ínú 'ii"yā" chí contra ye"e yā. Ní 'tíicā cuuvi 'ii"yān chí ne"é yā díi" yā daño 'uúvi 'ii"yān s'ee", canéé chí 'cuúvi yā ndúúúú nguuchi ya"á. ⁶ 'Uuvi 'ii"yān chí caa"ma" cuaacu ye"é ní véε poder ye"e yā chí cuuvi nn'gaadi yā nanguuvi ní 'íicú nguéε cuee" cuúvi 'naa" tiempo chí nga"na yā nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs. Ní cuuvi yā díi" ntúu" yā chí nuu"ni" nduuvi

yuúú. Ní díi" yā chí ndáá n'deeε n'dái ca'ai ye"e 'ii"yān ye"e i"yee"ndí 'cúu, ní díi" yā chuú 'áa de'ε núu" tiempo taachi ne"e yā. ⁷ Ní cuayii"vi taachi 'cuiinu caa"má" yā nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs tuu'mi 'iiti taa" chí nguuví monstruo ní can'dáa tí ye"e yíivε yá"áa ní díi" caandaá tí ndúúúú 'uúvi 'ii"yān s'ee". Ní cucheε tí ye"e yā ní 'caa"nú" tí 'uúvi 'ii"yān s'ee". ⁸ Ní cuerpo ye"e 'uúvi tinán'á s'ee" cunéé na yúúni ye"e yáán ch'εεte mii" chí dáámá yáán mii" naachi 'ii"yān ca'néé"nga'á yā Señor Jesucristo ye"e yú na cruz. Ní ndúúúú táámá nduudu yáán ch'εεte mii" tan'dúúúú yáán Sodoma o yá"áa Egipto tí 'ii"yān chí nguéε n'daacá ch'εεtinée yā mii". ⁹ Ní 'ii"yān ye"e yáán s'ee" ndúúúú 'ii"yān ndaataa s'ee" ndúúúú 'ii"yān ye"e n'deeε n'dái davaacu chí n'dááa" ndúúúú 'ii"yān ye"e 'naa" naciones ca"na yā n'diichi yā 'uúvi cuerpo chí tinán'á ye"e 'ii"yān chí n'díi chεéti na 'línú nguuví canéé ma"na. Ní 'ii"yān s'ee" nguéε 'cuaa" yā chí 'ii"yān 'cuaeεchi yā cuerpos ye"e tinán'á ye"e 'ii"yān chí n'díi mii". ¹⁰ Ní 'ii"yān chí ch'εεtinée yā na yá"áa ní neenε cuuvi yeenú yā chí n'díi nduu 'uúvi profetas. Ní díi" yā 'viicu. Ní dicho'o yā regalos ye"e 'aamá yā taama yā caati 'uúvi profetas chí nga"na nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs díi" yā chí 'ii"yān s'ee" néenε 'cúu yā chí. ¹¹ Naati cuayii"vi chí chó'oo 'iiu" nguuví canéé ma"na Ndyuūs nadacuée" yā nduu 'uúvi 'ii"yān s'ee" ye"e nguaa" tinán'á. Ní nducyaaca 'ii"yān dí'va'a yā ye"e chí n'diichi yā. ¹² Ní cuayii"vi mii" 'uúvi 'ii"yān s'ee" ch'iindiveén yā 'áámá nduudu yuudu n'dái ye"e ná va'ai chεéti nguuví chí ca"na: Ndís'tí, cucheε ní 'muu". Ní 'ii"yān s'ee" ní cucheε yā na va'ai chεéti nguuví na 'áámá meéε. Ní 'ii"yān s'ee" chí taa" yā ye"e yā n'diichi yā chuú. ¹³ Ní hora mii" núu" 'nu"u taa" yá"áa ní 'áámá ndiichi parte ye"e yáán mii" chí n'dáa ní ndεéché mil 'ii"yān chí yā taachi n'nu"u yá"áa mii". Taná"na yā ní dí'vá'a yā ní dich'εéte yā Ndyuūs chí canéé na va'ai chεéti nguuví.

¹⁴ Chó'oo ndii 'uúvi vaadi yá'ái naati ní ndii chíi" ndii 'iiu" mii" ndaa núú".

Ye"e ángel chí dí'cuεécú yā ndíi ndεéché trompeta

¹⁵ Ní ndii chíi" ndii ndεéché ángel mii" dí'cuεécú yā trompetas ye"e yā ní ch'iindiveén 'naa" nduudu yuudu na va'ai chεéti nguuví chí nga"na:

Maa" ní Señor Ndyuūs ye"e yú ndúúúú Cristo ní véε poder ye"é yā tiempo maa" chí caa"ma" nti"nyu" yā cue"e daa"ma" ye"e nducuén'ε 'ii"ntyénε ye"e i"yee"ndí ndúúúú naachi nga"na nti"nyu" yā tí nducuén'ε ní ye"e Cristo maa". ¹⁶ Tuu'mi ní ndu'u ndi-icú cuúu" 'ii"ntyénε chí véε yā na

trono ye'e yā nanáá Ndyuūs ch'etēti ndiitin'dí yā ndúúcu nāa' yā na yá'āa nanáá Ndyuūs ní dich'etē yā Ndyuūs. ¹⁷ Ní nga'a yā:

N'diī Señor Ndyuūs chí vée tanducué'nē dendu'ū poder ye'e nī, n'diī chí cané nī tiempo maa' ní cané nī tiempo ndiī vmnaa' ní cané nī ndiī tiempo chí cuhii. Teé 'nū gracia n'diī, Ndyuūs, ti n'diī ní sta'a nī poder chí ye'e nī chí ch'etē n'dai. Ní n'diī nga'a ntiinyú' nī maa'.

¹⁸ Ní maa' ní ndaa tiempo chí dituūví nī 'iinyā' s'ee' chí idituuví yā in'yeedí. 'iinyā' ye'e naciones chí nguée it'éenu yā ní nduuví ta'a yā ti ndaa nguuví chí ca'a ní castigo ye'e 'iinyā' s'ee' ní hora chí cuuvi n'diichi ní nuu'ndi ye'e tiná'a s'ee. Ní ca'a ní premio 'iinyā' profetas chí dichí'vē n'diī ní nga'a yā nduudu cuaacu ye'e nī. Ní ca'a ní nducyáacá 'iinyā' chí ne'e yā n'diī ndúúcu 'iinyā' chí dich'etē yā n'diī, 'iinyā' chí nga'a ntiinyú' yā ndúúcu taná'a 'iinyā', nducyáacá 'iinyā' chí it'éenu yā Ndyuūs.

¹⁹ Tuu'mi ní 'áamá yā n'guaa' yā cheendi va'āi ye'e yáacū ye'e Ndyuūs, yáacū chí cané na va'ai ch'etēti nguuví. Ní mii' cané arca chí caja naachi cané compromiso ye'e Ndyuūs. Ní cané ch'etēti yáacū mii'. Ní n'diichi 'cuāi ndúúcu n'dee n'dái ruido ndúúcu daavi n'n'u na yá'āa ndúúcu 'aama cúvi yuūn'.

12

N'daataa ndúúcu 'iiti dragón

¹ Tuu'mi ní vée 'áamá seña chí nééné ch'etē chí chí'i' na va'ai ch'etēti nguuví. N'diichi 'áamá n'daataa chí canu' tá catecai tan'dúúca 'yá'a'. Ní 'iinyu' mii' ní cané maa' ca'a tá. Ní canú' ti' tá 'áamá corona ndúúcu ndichuuví 'iinyu'. ² Ní hora mii' nū' ní cuuvi 'cuundiyáa' daiya tá ní 'cāi yiicu tá ndúúcu vaadi ya'ai chí cuuvi 'cuundiyáa' daiya tá. Neené ch'eenú tá chí ní 'āa' cuéé 'cuundiyáa' daiya tá. ³ Ní ntiinyú' nū' vée 'áamá seña chí nééné ch'etē chí chí'i' nanguuvi. N'diichi 'áamá 'iiti cuá'āa chí ch'etē ca chí nguuví dragón. Ní vée ndēchē ti' ti ní ndiichi duu'nii'ní ti. Ní canduu ti' ti ndēchē coronas 'áamá 'áamá ca'áamá cā'aama ti' ti. ⁴ Ní dragón mii' ndúúcu ndúúcuda' ai ti dii' ti chí'ndāa na 'iinu parte ye'e 'iinyu' ye'e nanguuvi ní chíiya ndiī na yá'āa. 'Iiti dragón mii' chééndi ti nanáa' n'daataa chí 'cuundiyáa' daiya tá ní 'ícu cuuvi che'é ti daiya tá mii' taachi 'cuundiyáa'. ⁵ Tuu'mi ní n'daataa mii' ní chí'i'ndiyáa' 'áamá sa'a' 'líi'. Sa'a

'líi' mii' cané chí diituu caa'ma' ntiinyu' sa ye'e tanducué'nē naciones ye'e in'yeedí ndúúcu 'áamá nduucu cū. Ní ntiinyu' nū' 'áamá yā sta'a yā sa'a' 'líi' mii' ní cuna'a yā ndúúcu dacuá'āa mii' na va'ai ch'etēti nguuví naachi canduú Ndyuūs chí vée yā na trono ye'e yā. ⁶ N'daata mii' ní chéénú ta na yá'āa cuu'ma' naachi nguée ch'etēti 'iinyā' ní mii' nū' Ndyuūs din'dái yā 'áamá lugar cáavā tá'a mii'. Ní mii' Ndyuūs ca'a yā chí che'é tá 'áamá mii' cané 'uūvi ciento nduuyu cané 'iinū ngeecu nguuví.

⁷ Cuayivi ní vée 'aama caandaá ch'etē na va'ai ch'etēti nguuví. Angel Miguel chí nga'a ntiinyu' ndúúcu ángeles ye'e yā 'cu'u yā contra ye'e 'iiti dragón. Ní 'iiti dragón mii' ndúúcu ángeles ye'e ti 'cu'u ti ndúúcu ángel Miguel mii'. ⁸ Naati 'iiti dragón mii' nguée dii' ti ganar caandaá ch'etēti mii'. Ní 'āa ntéé vée lugar cáava ti na va'ai ch'etēti nguuví. ⁹ 'Áamá 'iinyā' ch'etēti yā 'iiti dragón mii' ndúúcu nducyáaca ángeles ye'e ti ndií in'yeedí cū. 'Iiti dragón mii' chí ch'etēti ní 'iiti cúu mii' ndií vmnáa' vmnaa' chí yáa'n'guinū' chí Satanás. 'Iiti cúu mii' ní chínnche'é ti nū'mán in'yeedí.

¹⁰ Tuu'mi ní chí'indiveé' 'áamá nduudu chí diituu n'dai ye'e na va'ai ch'etēti nguuví chí nga'a 'tíicā: Maa' ní ndaa tiempo chí Ndyuūs ye'e yū nadanguá' ai yā 'iinyā' ye'e yā. Ní chí'i' yā poder ye'e yā chí rey yā. Ní nga'a ntiinyu' yā ye'e tanducué'nē dendu'ū ye'e yā. Ní Cristo chí'i' yā chí 'iintyē' yā caati sa'a mii' chí Satanás chí ca'a sa nuu'ndi ye'e hermanos ye'e yū ndií nguúvi ndií n'gáa' nanáa' Ndyuūs, 'iinyā' ch'etēti yā sa'a mii' ndiī va'ai ch'etēti nguuví ndiī na yá'āa. ¹¹ Ní hermanos ye'e yū chíché yā ye'e yáa'n'guinū' cáavā yuūn' ye'e Cristo chí nguuví 'iiti cuúchí, ní cáavā chí nga'a yā nduudu cuaacu ye'e Ndyuūs, ní cáavā chí nguée 'va'a yā ye'e vida ye'e ma'a yā chí chí'i' ya cáavā Señor Jesucristo ye'e yū. ¹² Ndís'ti chí cané na va'ai ch'etēti nguuví yeenú nī, naati dē'ē chí'cā ya'āi ye'e nducyáaca chí sné na yá'āa 'cū' ndúúcu nducyáaca chí sné na nuu'n'guinū' caati yáa'n'guinū' ndaa sa nanáa' yā. Ní neené taa' sa ti deenu sa chí 'āa ntéé cuuvi 'naa' sa na in'yeedí.

¹³ Taachi 'iiti dragón mii' ní chícadínuu' ti chí 'āa cadiiti ti ndií na yá'āa, chen'ē ti can'dāa ti n'daataa chí chí'i'ndiyáa' daiya tá chí 'cueenu tá cuuvi. ¹⁴ Naati 'áamá yā ca'a yā n'daata mii' 'uūvi ngechi tá tan'dúúca ngechi 'iinyā' chí ch'etēti ca. Ní 'iicu cuuvi caavā tá nanguuvi ní ca'a tá lugar ye'e tá naachi nguée 'iinyā'. Ní ya'ai cané tá ye'e 'iiti cúu chí yáa'n'guinū'. Ní 'iinyā' ca'a yā chí che'é tá 'iinū nduuyū cané man'a. ¹⁵ Ní cúu mii' tun'dāa ti na cheendi ti n'dee

n'dái nuū'nīn tan'dúúca nuū'nīn ye'e 'áámá yíicú. Ní nuū'nīn mīi' ní nduuví yíicú chí cuuvi candee tá'n á mīi' ti 'tíicá ne'e cúu mīi'.¹⁶ Naati yá'n áa mīi' chinnee n'daataá mīi' ti n'da'ai tan'dúúca 'i'in'yān n'da'ái yā cheendí yā ní yá'n áa mīi' chí 'i' nuū'nīn mīi' ní cheenū nuū'nīn mīi' cheeti yá'n áa, nuū'nīn chí 'iiti dragón mīi' tun'dáa ti ndúúcu cheendí ti.¹⁷ Ní ndúúcu chuū 'iiti dragón mīi' neené taa' n'dái ti ndúúcu n'daataa mīi' ní ché'n'e ti cu'ú ti ndúúcu taná'n á 'i'in'yān ndaata ye'e n'daataa mīi', 'i'in'yān chí díi' yā chí ngan'a mandamiento ye'e Ndyuūs. Ní 'áámá canéé yā ndúúcu nduudu cuaacu ye'e Jesucristo.

13

Ye'e 'uūví 'iiti taa' chí nguuví monstruo

¹ Tuu'mi ní taachi chéendí vmnaa' yá'n áa ndúúti ye'e nuū'nīn'yá'n á mīi' n'diichí chí can'daa 'áámá 'iiti chí ch'ete taavi ca ye'e nuū'nīn'yá'n á. 'Iiti mīi' ní nguuví monstruo ní véé ndeēchee tíi' ti ndúúcu ndiichi duu'nīi'ní ti. Ní vmnaa' 'áámá 'aama duu'nīi'ní ti sduūi' 'áámá corona. Ní canéé nguū' ca'áámá c'a'ama tíi' ti chí duuchi chí nguéé inee yíi'nuu Ndyuūs. ² 'Iiti chí monstruo chí ch'ete mīi' chí n'diichí ní tan'dúúca 'iiti chí leopardo, 'tíicá ti. Ca'a ti ní tan'dúúca ca'a oso, 'tíicá ca'a ti. Cheendí ti ní tan'dúúca cheendí 'yá'yāa' cuá'áa, 'tíicá cheendí ti. 'Iiti dragón mīi' ca'á ti poder ye'e ti ndúúcu trono ye'e ti na ta'a 'iiti monstruo chí ch'ete mīi' chí ngan'a ntiinyū' ti. ³ Ní n'diichí chí 'áámá chéé tíi' 'iiti monstruo chí ch'ete taavi ca ní tan'dúúca chí nca'ái 'áámá 'iiti chí n'díi' ní nduūvá ye'e ti, 'tíicá 'áámá tíi' ti. Ní nducyáacá 'i'in'yān ye'e i'nyeedí 'cūū néené che'e yíi'nu yā ye'e chuū. Ní cue'e yā ndúúcu 'iiti monstruo mīi'. ⁴ Ní nducyáacá yā s'téenu yā 'iiti dragón mīi' cáává chí ca'á ti poder ye'e ti táámá 'iiti chí monstruo chí ch'ete taavi ca. Ní 'i'in'yān 'tíicá ntúū' chí'téenu yā 'iiti monstruo mīi'. Tuu'mi ní ca'a yā: ¿Du'u véé poder ye'e tan'dúúca 'iiti monstruo 'cūū? ¿Du'u cúúví 'cuu' ma' ndúúcu 'iiti monstruo 'cūū ní cuche ndúúcu 'iiti 'cūū?

⁵ Ní 'iiti dragón ca'á ti poder 'iiti monstruo mīi' chí caa'mā' ti dendu'ú chí ch'ete. Ní cunncaā ngan'a ti contra ye'e Ndyuūs. Ní di'tiinuu ti chí ngan'a ntiinyū' ti 'túúca ch'éeti 'uūví ngeecu 'uūví iiyū. ⁶ Ní 'tíicá idiin 'iiti monstruo. Ní cunncaā ngan'a ti contra ye'e Ndyuūs ní ngan'a ti cunncaā contra ye'e chí duuchi Ndyuūs ní contra ye'e va'ai cheeti nguuví naachi Ndyuūs ch'etinee yā ní contra ye'e 'i'in'yān chí snée yā ndúúcu Ndyuūs. ⁷ Ní 'tíicá ntúū' 'iiti dragón ca'á ti poder 'iiti monstruo mīi' chí díi' ti vaadi 'caa'va ndúúcu 'i'in'yān chí ye'e Ndyuūs ndíi chí chee ti ndúúcu 'i'in'yān s'ee'. Ní ca'á

ti poder 'iiti monstruo chí ngan'a ntiinyū' ti ye'e tanducué'e raza ye'e 'i'in'yān ye'e tanducué'e yāā ndúúcu ye'e tanducué'e dawaacu ndúúcu ye'e tanducué'e nación. ⁸ Ní nducyáacá 'i'in'yān chí snée yā na yá'n áa cu'téenu yā 'iiti monstruo mīi'. 'Tíicá né'e Ndyuūs. Ní nguéé canéé nguū' chí duuchi 'i'in'yān s'ee' na libro ye'e vida cue'e daa'ma' chí ye'e 'i'in'yān chí duuchi 'iiti cuūchí. Ní 'i'in'yān s'ee' chu'i'nú' yā Cristo ndii tiempo chí Ndyuūs din'dái yā i'nyeedí.

⁹ Nduuti chí 'áámá 'i'in'yān véé véé yā 'caandiveén yā nduudu 'cūū. ¹⁰ 'I'in'yān chí can'daa yā 'i'in'yān chí cuuvi preso yā, 'tíicá ntúū' maā' yā canéé chí cuuvi preso yā. 'I'in'yān chí ngii'nū' yā 'i'in'yān ndúúcu machete 'uūví lados 'caāi' canéé chí 'cuuvi ntúū' yā 'tíicá. Ní cáává chuū 'i'in'yān chí ye'e Ndyuūs canéé chí véé 'viichee' t'ínū' ndúúcu yā ní canéé chí i'téenu yā Ndyuūs.

¹¹ Cuayíi' ní n'diichí táámá 'iiti monstruo chí ch'ete ca chí can'daa ti nguaa' yā'n áa mīi'. Véé 'uūví duu'nīi'ní' ti tan'dúúca 'áámá duu'nīi'ní' 'iiti cuūchí 'tíicá ti. Ní 'iiti monstruo ndii 'uūví indee ti tan'dúúca 'áámá 'iiti dragón. ¹² Ní véé tanducué'e poder ye'e 'iiti monstruo chí ndii 'uūví chí ch'ete taavi ca tan'dúúca poder ye'e 'iiti monstruo chí ch'ete ca chí vmnaa'. Ní díi' ti chí 'i'in'yān ye'e i'nyeedí 'cūū ní cu'téenu yā 'iiti vmnáā' vmnaa' chí 'iiti monstruo chí naca'ái ti ní nduūvá ye'e ti. ¹³ Ní 'iiti chí monstruo chí ndii 'uūví díi' ti vaadi n'giinu ch'ete n'dai. Díi' ti chí can'daa ya'á ye'e nanguuvi ndii vmnaa' yá'n áa 'cūū ní n'dee n'dái 'i'in'yān n'diichí yā chuū. ¹⁴ Ní caavā vaadi n'giinu chí díi' ti taachi cheendí ti nanáā' 'iiti monstruo chí vmnáā' vmnaa' chí téé ti lugar chí díi' ti 'túúca, tuu'mi ní chinche'í ti 'i'in'yān chí ch'etinee yā i'nyeedí 'cūū. Ní ca'a ti orden 'i'in'yān s'ee' chí din'dái yā 'áámá santo ídolo tan'dúúca 'iiti monstruo chí nca'ái ti ndúúcu machete 'uūví lados 'caāi' ní cunduuchi ti chí cuuvi santo ye'e yā. ¹⁵ Ní 'iiti monstruo chí vmnáā' vmnaa' ní ca'á ti poder 'iiti monstruo chíi' ndíi 'uūví ti chí ca'á ti vida santo 'iiti ídolo mīi'. Ní 'íicú 'iiti santo ti cuuvi 'caan'mā' ti ní díi' ti chí 'cuuvi nducyáacá 'i'in'yān chí nguéé 't'éenu yā 'iiti santo mīi'. ¹⁶ Ní cuayíi' ní 'iiti monstruo chí ndii 'uūví ní díi' ti ntúū' chí nducyáaca 'i'in'yān chí ngan'a ntiinyū' yā ndúúcu taná'n á 'i'in'yān ndúúcu 'i'in'yān chí 'cuica ndúúcu 'i'in'yān pobre yā ndúúcu 'i'in'yān chí libre yā ní ndúúcu 'i'in'yān chí 'áámá dichí' ve yā i'vi yā, 'iiti monstruo mīi' díi' ti chí nducyáaca yā canéé chí ndee yā 'áámá sello na ta'a cuaacu yā o ncheeté yā. ¹⁷ Ní díi' ntúū' ti 'tíicá. Mar 'áámá 'i'in'yān nguéé cuuvi cuái yā o n'diicu yā nduuti chí nguéé ndee yā sello ye'e 'iiti monstruo ndii 'uūví o chí duuchi ti o número

ye'n'e chi duuchí tĩ. ¹⁸ Ní chuū ní 'i'in'yān chi déenu yā cuuvi diin' yā. 'I'in'yān chi déenu yā ca'n'á yā nga'n'a duuchi yā chí dúúchí 'iiti monstuo ndíi 'uūvi mii'n ti número mii'n ní lado ye'n'e chi duuchi 'áámá sa'n'á. Ní número mii'n ní ngii jaān ciento canduū 'iinu ngeecu jaa'n.

14

Ngiitá 'i'in'yān chi 'áámá ciento canéé 'uūvi ngeecu cuūu' mil ye'n'e chí nangua'n'ai yā

¹ Cuayiivi ní n'diichí 'i'in'yān chi nguuví 'iiti cuūchí chi chéendii yā ná yīcū chí nguuví Sión. Ní nduucú yā canéé 'áámá ciento 'uūvi ngeecu cuūu' mil 'i'in'yān chí ndéé yā chí duuchi yā ndúúcu chí duuchi chíidá yā chí canee nguū'n ncheeté yā. ² Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí nge'n'e na va'ai chéeti nguuví. Ní nduudu mii'n tan'dúúca chí yuūdūu n'geeté chí chíi yā n'dai nuū'n'ni' o tan'dúúca chí n'geecu 'áámá daavi ch'etete; ní nduudu mii'n ní tan'dúúca chí n'geecu n'dee n'dái arpas chí idi'cuéecú 'i'in'yān. 'Tíicā nduudu mii'n. ³ Ní 'i'in'yān chí n'dee n'dái mii'n chí snéé yā nanáán trono mii'n ní nanáán ndu'u cuūu' 'i'in'yān mii'n ní nanáán 'i'ntyé'e mii'n ní ngiitá yā 'áámá canto chí ngai. Ní mar 'áámá 'i'in'yān nguéé ngii n'gee' yā canto mii'n, dámaān ndu'u chí 'áámá ciento 'uūvi ngeecu cuūu' mil 'i'in'yān chí Ndyuūs nadanguá'n'ai yā nguaa'n 'i'in'yān ye'n'e i'n'yee'dí' cūū. ⁴ Ní 'i'in'yān s'ee'n chí sa'n'á chí nguéé nga'n'á yā ndúúcu mar 'áámá n'daataá ní nguéé n'giindivaacú yā. Ní ca'n'a yā ndúúcu 'i'in'yān chí nguuví 'iiti cuūchí 'āā tíi nūu' cuaa' naachí ca'n'á yā. Ní 'i'in'yān s'ee'n Ndyuūs yaa'ví yā chí cuuvi ye'n'e yā ye'n'e nducyaaca 'i'in'yān. Ní 'i'in'yān s'ee'n 'i'in'yān chí vmnāān vmaaa' chí ch'i'i yā cáāvā chí diin' yā ntiinyu' ye'n'é Ndyuūs ní ye'n'e 'i'in'yān chí duuchi 'iiti cuūchí. ⁵ 'I'in'yān s'ee'n nguéé nga'n'á yā mar 'áámá nduudu yaadi ní nguéé véé nuu'ndi ye'n'e yā nanáán trono ye'n'e Ndyuūs.

Ye'n'e chí nga'n'á 'i'inū ángeles

⁶ Tuu'mi ní n'diichí táama ángel ngaá yā naavta'n'á nanguuvi. Ní ángel mii'n ní ndéé yā nduudu chí canéé cuen'e daā'ma'n chí nduudu ngai chí nangua'n'ai 'i'in'yān. Ní nga'n'á yā nduudu ngai mii'n nanáán nducyaaca 'i'in'yān ye'n'e i'n'yee'dí' cūū, nanáán nducué'n'e naciones ndúúcu nducué'n'e tribus ye'n'e 'i'in'yān ndúúcu nducyaaca davaacu ye'n'e tanducué'n'e 'i'in'yān ndúúcu nducyaaca 'i'in'yān chí snéé yā na yā'n'āā' cūū. ⁷ Ní ángel mii'n ca'n'á yā ndúúcu 'áámá nduudu díitū: Ndís'ti'i 'va'á ní Ndyuūs, dich'eteté ní 'i'in'yān ti 'āā ndaa hora chí diin' yā juzgar nducyaaca 'i'in'yān. Dich'eteté ní 'i'in'yān chí din'dái yā nanguuvi ndúúcu yā'n'āā ndúúcu nuū'n'ni'yā'n'á ndúúcu naachí icān'daa nuū'n'ni'.

⁸ Ní n'diichí taama ángel can'dáa yā ángel mii'n ní nga'n'á yā: Yāā Babilonia 'āā ntuūvii. Yāā Babilonia chí yāān ch'etete mii'n 'āā ntuūvii ti 'i'in'yān ye'n'e yāā mii'n ní diin' yā chí tanā'n'ā 'i'in'yān ye'n'e nducué'n'e nación dinuū'ndi cá yā ní ca'n'á yā ndúúcu n'daataá ó isa'n'á chí nguéé ye'n'é yā ti diin' yā nuu'ndi tan'dúúca chí diin' 'i'in'yān s'ee'n.

⁹ Ní cuayiivi ní n'diichí ndii 'i'inū ángel mii'n can'dáa yā ángel s'ee'n ní ca'n'a yuudu yā: Nduuti chí 'áámá 'i'in'yān cu'téenu yā 'iiti monstuo mii'n ndúúcu 'iiti santo chí dáámá ndúúcu 'iiti mii'n ní 'i'in'yān ndéé yā sello ye'n'é ti ncheeté yā o na ta'á yā, ¹⁰ canéé chí cuta'á yā neené taa'n castigo chí Ndyuūs ca'n'á yā ca'a yā 'i'in'yān mii'n. Ní castigo mii'n tan'dúúca 'áámá copa diituu ndúúcu vaadi taa'n ye'n'e Ndyuūs. 'Tíicā va. Ní castigo mii'n ní chíi chí 'i'in'yān s'ee'n cuuvi yá'ái ye'n'é yā ndúúcu nguuchi yá'n'á ní ndúúcu tuūu chí nguuví azufre chí nguuchi ya'n'á ní cuuvi chó'oo chuū nanáán ángeles ye'n'é Ndyuūs ní nanáán 'i'in'yān chí duuchi 'iiti cuūchí. ¹¹ Ní 'yáān'mín ye'n'é nguuchi yá'n'á mii'n chí castigo mii'n ngec cuen'e daā'ma'n ye'n'e lugar chí n'geenu yā ngii. Ní 'i'in'yān s'ee'n chí n'geenú yā ngii ní i'téenu yā 'iiti monstuo mii'n chí ch'etete taavi ca ndúúcu 'iiti chí santo ye'n'é tĩ. Ní ndéé yā seña ye'n'é chí duuchi ti na cuerpo ye'n'é yā. 'I'in'yān s'ee'n nguéé ntaavi'tuunúu' yā ye'n'e chí ya'ái yā ndii nguéé nguuví ndii nguéé n'gaa'n. ¹² Ní cáāvā chuū 'i'in'yān chí ye'n'e Ndyuūs ní n'giindiveén yā mandamiento ye'n'é yā ní 'áámá canéé yā chí i'téenu yā Cristo ní canéé chí véé paciencia ye'n'e yā.

¹³ Cuayiivi ní 'úú ch'iindiveén 'áámá nduudu ye'n'e va'ai chéeti nguuví chí nga'n'á ngii 'úú 'tíicā: Díi, Juan, dīngúu' di chíuū. D'é'e chíuúca yeenu 'i'in'yān chí ca'n'á yā 'cuuvi yā tiempo' cūū ndii tiempo chí cuhii, 'i'in'yān chí i'téenu yā Señor. Ní 'tíicā cuuvi nga'n'á Espíritu N'dai ye'n'é Ndyuūs. Ní 'i'in'yān s'ee'n ntaavi'tuunúu' yā ye'n'e ntiinyu' ye'n'é yā ní candéé yā ndúúcu yā ye'n'e chí diin' yā.

Cosecha ye'n'e yá'n'āā' cūū

¹⁴ Cuayiivi mii'n ní n'diichí 'áámá meé'en cuéé. Ní 'áámá 'i'in'yān véé yā vmaaa' meé'en mii'n ní tandúúca Jesucristo chí duuchi Sán'á chí Daiya 'i'in'yān ye'n'e i'n'yee'dí' cūū. Canduu tíin' yā 'áámá corona ye'n'e 'díin'nguāā' ní na ca'á yā ní ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāi'. ¹⁵ Ní n'diichí táama ángel can'dáa yā ye'n'e yaacū mii'n ye'n'e Ndyuūs ní yuudu ca'n'á yā ndúúcu 'i'in'yān chí véé yā na meé'en mii'n. 'Cáácá dí cosecha ndúúcu hoz ye'n'e di ti maa'n ní 'āā tiempo ye'n'e chí diin' di cosechar ti cosecha ye'n'é yá'n'āā mii'n 'āā n'daacā.

¹⁶ Nii'n'nuún' nūu' 'i'in'yān chí véé yā na meé'en mii'n chíicá yā cosecha ye'n'e yā chí canéé na yá'n'āā ní nta'á yā.

17 Tuu'mi ní táamá ángel can'dáa yā yem'e yaācū mii' chii' canéé na va'ai ch'et'i ngu-uvi. Ní 'tíicá ntúū' ángel mii' ndéé yā 'áámá hoz chí 'caāi'. 18 Ní táamá ángel chí candéé yā cuidado yem'e nguuchi ya'n'á vmnaa' nátaí yem'e yaācū mii' can'dáa yā yem'e nátaí ní ca'n'a yuudu yā ángel chí ndéé yā hoz chí 'caāi'. Dii 'caaca di ndúúcu hoz 'caāi' yem'e di duu'nē 'lín' yem'e yán'á 'lín' mii' ndúúcu n'gui'i chí uvas chí canéé na yán'áa ní cuta'a di uvas mii' ti n'gui'i yem'e 'áa n'daacā maa'.

19 Tuu'mi ní ángel mii' ndúúcu hoz 'caāi' yem'e yā ch'iica yā duu'ne 'lín' yem'e yán'á chí snéé ndúúcu n'gui'i uvas yem'e chí canee vmnaa' yán'á. Ní nta'á yā n'gui'i uvas ní s'néé yā n'gui'i uvas mii' na trapiche naachi cuta'á yā nuū'nī' uvas mii' chí vino. Ní trujal mii' ní tan'dúúca castigo chí ch'et'e n'dai chí Ndyuūs ca'n'a yā chí ca'a yā 'ii'yā'. 20 Ní trapiche naachi cuta'á yā nuū'nī' yem'e uvas mii' canéé 'áámá lado yem'e yāa' mii'. Ní yem'e trapiche can'daā n'dee n'dái yuū' chí yaacu. Ní yuū' mii' tan'dúúca 'áámá yíicú ch'et'e yuū' chí ngii caadi 'iinū ciento kilómetros yem'e. Ní yaacu n'dái indáá ndii na freno yem'e 'yúudū.

15

Angeles ndúúcu tá ndéechē yá'āi

1 Cuayiyi ní n'diichí táamá señal na va'ai ch'et'i nguuví chí ch'et'e n'dai ní che'n'e yīnū yem'e. Ní véé ndéechē ángeles ndúúcu ndéechē chí cuuví 'nuūcá'ái chí 'cuiinu. Ní ndúúcu ndéechē chí cuuví 'nuūcá'ái chí 'cuiinu, ndúúcu chuū nū' 'cuiinū tiempo chí Ndyuūs nduuví taā' yā.

2 Tuu'mi n'diichí 'áámá nuū'nī'yā'ā chí tan'dúúca vidrio ndista'a ndúúcu nguūchí yā'ā. Ní 'ii'yā' s'een chí ch'et' yā cu'n'u yā ndúúcu 'iiti monstruo mii' ndúúcu 'iiti chí santo yem'e ti ndúúcu 'ii'yā' chí canéé chí duuchí ti ní número yem'e ti na cuerpo yem'e yā, 'ii'yā' chí ich'et' yā yem'e 'ii'yā' s'een ch'éendii yā nī'nuū' na nuū'nī'yā'ā chí vidrio mii', ní ndéé yā arpas chí Ndyuūs ca'á yā 'ii'yā' s'een. 3 Ní chiitá yā canto yem'e Moisés, chí sa'n'á chí dichí'v'e sa Ndyuūs. Ní chiitá yā canto yem'e 'ii'yā' chí nguuví 'iiti cuūchí. Ní 'tíicá nduudu chí chiitá yā:

Dii Señor Ndyuūs chí véé tanducué'ē dendu'ū poder ndúúcu di. N'geete taavi ca dii ní nge'n'e yīnu yú yem'e tanducué'ē dendu'ū chí dii'. Dii rey yem'e tanducué'ē nación ní yúuní yem'e di ní cuaacu.

4 Díí, Señor, ¿du'ū nguéé 'va'á dii? ¿Du'ū nguéé caa'ma' chí dii ní neené ch'et'e dii ti dámaa' dii chí d'eeve di? Ní ndaa 'ii'yā' yem'e tanducué'ē naciones nanáa' dii chí dich'et'é yā dii caati nducyáacá 'ii'yā' n'diichí yā

chí dii' di tanducué'ē dendu'ū chí cuaacu ní n'daacā n'dai.

5 Ní cuayiyi ní n'diichí chí nanguaa' cheendi va'āi yem'e yācū chí canéé na va'ai ch'et'i nguuví, ní ch'et'i yaācū mii', mii' canéé cuarto chí yaānū naachi canéé tuū ch'et'é chí canéé nguū' ley yem'e Moisés. 6 Ní yem'e yaācū mii' can'dáa ndéechē ángeles. Ní ndéé yā ndu'ū ndéechē chí n'nuu cá'ai yā. Ní véé catecai yā yem'e tīnū' chí nguuví lino chí cuéé ní d'eeve. Ní n'déé chí chí mii' nu' yā ndúúcu cinta yem'e 'dii'nguāa'. 7 Núu'mā' ch'et'i nū' 'áámá 'ii'yā' naachi na cuuū' yā ní ca'a yā ndu'ū ndéechē ángeles ndéechē 'cuutií yem'e 'dii'nguāa' ca'áámá ca'áámá yā 'áámá 'cuutií chí ndiituú yem'e castigo chí neene taan chí yem'e Ndyuūs chí canduuchi cuen'e daā'ma'. 8 Ní yaācū mii' ndiituú 'yaa'mi' chí can'daā yem'e vaadi ch'et'e taavi ca yem'e Ndyuūs ní yem'e poder yem'e yā. Ní mar 'áámá 'ii'yā' cuuví cundaa yā na yaācū mii' ndíi taachi chó'ōo ndéechē vaadi ya'ai chí ndéé ndu'ū ndéechē ángeles.

16

Ndéechē 'cuutií yem'e vaadi yá'ai

1 Tuu'mi ní ch'iindiveé' 'áámá nduudu neene díitū chí can'daā yem'e yaacu mii' ní nga'n'a ngii ndu'ū ndéechē ángeles mii'. Ndís'tíi ángeles, cuen'e ní ní n'daaviyái ní vmnaa' yán'áa yem'e chí snū' ch'et'i 'cuutií yem'e ní chí castigo chí neené díitū chí Ndyuūs ca'á yā 'ii'yā'.

2 Ní ángel vmnaa' vmnaa' che'n'e yā n'daaviyái yā chí snū' 'cuutií yem'e yā vmnaa' yán'áa ní vmnaa' nducyaa' 'ii'yā' chí ndéé yā sello yem'e 'iiti monstruo na cuerpo yem'e yā, 'ii'yā' chí i'téenu yā 'iiti santo yem'e ti. Ní can'daā ndúú'vi n'geete chí neené ya'ai na cuerpo 'ii'yā' s'een.

3 Tuu'mi ní ndii chí' ndii 'uūv' ángel mii' n'daaviyái yā 'cuutií yem'e yā vmnaa' nuū'nī'yā'ā ní nduuví yuū' tan'dúúca yuū' yem'e 'aama tin'á. Ní tanducué'ē 'iiti chí sduuchi ch'et'i nuū'nī'yā'ā mii' ch'ti ti.

4 Ní ndii chí' ndii 'ínú ángel mii' n'daaviyái yā 'cuutií yem'e yā vmnaa' yem'e yíicú ní vmnaa' yem'e naachi can'daā nuū'nī' mii'. Ní nducué'ē nuū'nī' mii' nduuví yuū'. 5 Ní nī'nuū' nū' ch'iindiveé' ángel yem'e nuū'nī' mii' chí nga'n'a yā: Dii Señor, 'áa canéé dí cuáa' vmnaa', ní canee di maa'. Dii ní cuaacu di ti n'diichí di nuū'ndi 'ii'yā' s'een. 6 Ní 'tíicá dii' di caati 'ii'yā' s'een ní ch'i'nuū' yā 'ii'yā' yem'e di ndúúcu 'ii'yā' chí 'áámá dii' yā nti'nyu' yem'e di ndúúcu 'ii'yā' chí ca'n'a nduudu cuaacu yem'e di. Ní maa' ní dii nca'a di yuū' yem'e nuū'nī' mii' chí cu'ú yā

caati 'túicā chi n'daacā chi cu'ú yā yuūuⁿ miiⁿ cucááva chi diiⁿ yā chí nguéé n'daacā.

⁷ Ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe 'áámá yeⁿe nátaí chi ngaⁿ'a ngii Ndyuūs, ní ngaⁿ'a: Dii, Ndyuūs, chí vée tanducuén^e dendu'ú poder ndúúcu di, cuaacu níⁿ'nyúⁿ n'diichi di nuuⁿ'ndi yeⁿe 'iⁿ'yāⁿ. Ní diiⁿ di chí cuaacu ní n'dai taavi.

⁸ Ní n'diichí ndíí cuūuⁿ ángel miiⁿ n'daaviyái yā 'cuutií yeⁿe yā vmnaaⁿ yeⁿe 'yáⁿ'ā. Ní ca'á yā poder 'yáⁿ'ā miiⁿ chí 'neeⁿ 'yáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ ndúúcu 'yáⁿ'ā yeⁿe. ⁹ Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ ní chiichi yā ndúúcu 'iⁿ'nūⁿ taáⁿ yeⁿe 'yáⁿ'ā miiⁿ. Ní neen^e taan^e ca'ái yeⁿe yā. Ní cunnccáa canⁿ'a yā yeⁿe chí duuchi Ndyuūs chí vée poder yeⁿe yā yeⁿe ndēēchē cá'ai cūū. Naati 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguée ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿ'ndi yeⁿe yā ní nguée dich'ētē yā Ndyuūs.

¹⁰ Ní n'diichí ndíí nyuⁿ'u ángel miiⁿ n'daaviyái yā 'cuutií yeⁿe yā vmnaaⁿ yeⁿe trono yeⁿe 'iiti monstroo miiⁿ ní vmnaaⁿ yeⁿe tanducuén^e chí ngaⁿ'á ti ntiiⁿ'nyu yeⁿe ní canéé ná 'áámá maáí. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿ'enée yā chiya yā cáávā chí ya'ai yā. ¹¹ Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cunnccáa canⁿ'a yā yeⁿe Ndyuūs chí canéé yā na va'ai cheeti nguuví cucáávā chí ya'ai yeⁿe yā ndúúcu n'duu'vi yeⁿe yā. Ní nguée nandaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿ'ndi yeⁿe yā.

¹² Tuuⁿ'mí ní ndíí chííⁿ ndíí niyaaⁿ ángel miiⁿ n'daaviyái yā 'cuutií yeⁿe yā vmnaaⁿ yíícu chíⁿ ch'ēte chí nguuví Eufates ní nuūⁿ'nī yeⁿe yíícu chíⁿ ch'ēte miiⁿ ntíⁱ. Ní n'guaaⁿ 'aama yúúni ní 'iicu 'iⁿ'yāⁿ reyes cuuvi cuchii yā cuaaⁿ naachi can'daá 'yáⁿ'ā na yúúni miiⁿ.

¹³ Tuuⁿ'mí ní n'diichí chí can'daá 'iinū espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ chí tan'dúúca sápo, 'túicā espíritus. Ní can'daá yeⁿe cheendi 'iiti dragón miiⁿ ní yeⁿe cheendi 'iiti monstroo chí ch'ēte taavi cá ti ní yeⁿe cheendi profeta chí ngaⁿ'a yā chí yeⁿe Ndyuūs 'yā, ní nguée ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿe maáⁿ yā. ¹⁴ Espíritus ndúúcu espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ ní diíⁿ yā señas yeⁿe vaadi n'giinu. Ní cueⁿe yā nanááⁿ nducyááca reyes yeⁿe núúⁿ'māⁿ iⁿ'yeeⁿdí cūū chí nadaama yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí cuuvi 'cuuⁿ'maⁿ yā nguuví chí ch'ēte chí yeⁿe Ndyuūs chí vée nducuén^e dendu'ú poder yeⁿe yā. ¹⁵ Ní Cristo ngaⁿ'á yā. Cuin'diichí ní. Úú ní cuchii tan'dúúca 'áámá chíduucu. De'ē chíúca n'dai 'iⁿ'yāⁿ chí sduuchi yā ní snúuⁿ yā catecai yā ní nguée cuēetinée yā chí chíica yā chí yuucú yā chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ inaáⁿ yā ní 'ícu cuuvi 'cuináaⁿ yā. ¹⁶ Ní espíritus nduuvídaamí yā reyes yeⁿe yáⁿ'ā na 'áámá lugar chí nguuví Armagedón na davaacu hebreo.

¹⁷ Tuuⁿ'mí ní ndíí chííⁿ ndíí ndēēchē ángel miiⁿ n'daaviyái yā 'cuutií yeⁿe yā na 'yúúné.

Ní yeⁿe yáacū miiⁿ chí canéé na va'ai cheeti nguuví miiⁿ can'daá 'áámá nduudu neene díttū lado yeⁿe trono miiⁿ chí ngaⁿ'á 'túúca: Áa tunéⁿ nducuén^e.

¹⁸ Tuuⁿ'mí ní vée 'cuai ndúúcu nduudu s'eeⁿ ndúúcu daavi ndúúcu chí diituu n'dái n'nuⁿ'u yáⁿ'ā. Ní ch'ēte ca nguée ti tan'dúúca chí cunee ndíí tiempo chí 'iⁿ'yāⁿ canéé yā iⁿ'yeeⁿdí cūū. ¹⁹ Ní yááⁿ ch'ēte chí yááⁿ Babilonia miiⁿ chí 'iinū taan^e ní nducuén^e yááⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí cūū ní sndēēve. Ní Ndyuūs nn'gáacú yā yeⁿe yááⁿ ch'ēte chí yááⁿ Babilonia miiⁿ. Ní ca'á yā 'iⁿ'yāⁿ chí canéé na yááⁿ s'eeⁿ chí cu'ú yā vino yeⁿe yā chí vino yeⁿe vaadi taan^e yeⁿe Ndyuūs. Ní vino miiⁿ chí ca'á yā ní castigo chí neen^e díttū. ²⁰ Ní tanducuén^e yáⁿ'ā islas ndúúcu tanducuén^e yíícu n'gēte ní ndáá inaaaⁿ. ²¹ Ní yeⁿe nanguuvi ní ndēēve n'deeⁿ n'dái yuúúⁿ chí neen^e diituu vmnaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí. 'Áámá áámá yuúuⁿ miiⁿ n'gii tan'dúúca 'uúví ngēecu kilos. Ní 'iⁿ'yāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí caaⁿ'maⁿ taán^e yā yeⁿe Ndyuūs cáávā yeⁿe vaadi ya'ai miiⁿ yeⁿe yuúuⁿ ti castigo yeⁿe vaadi ya'ai miiⁿ ní neén^e díttū.

17

Nuuⁿ'ndi taavi yeⁿe 'áámá n'daataa chí neén^e caⁿ'a tá ndúúcu saⁿ'ā s'eeⁿ

¹ Tuuⁿ'mí ní 'áámá ángel naachi ndēēche yā chí ndēē yā nduⁿ ndēēchē 'cuutií ndáa yā nanááⁿ 'úú, ní caⁿ'a yā chí yā 'úú: Dii, Juan cuchii di nduucú ní 'úú ní 'cuuⁿ'mí dii castigo chí ch'ēte ca chí cuchii vmnaaⁿ 'áámá ndaataa chí vée cá saⁿ'ā yeⁿe ta. N'daataa miiⁿ ní vée yā vmnaaⁿ nuūⁿ'nī yáⁿ'ā s'eeⁿ. ² Saⁿ'ā reyes yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí cūū cueⁿe yā ndúúcu n'daataa miiⁿ ní n'gēetinée yā ndúúcu n'daataa miiⁿ. Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ chí snée yā na yáⁿ'ā cueⁿe yā ndúúcu n'daataa ó isaⁿ'ā chí nguée yeⁿe yā tan'dúúca chí cuuⁿ'vī yā ndúúcu vino yeⁿe tá yeⁿe chí dinuuⁿ'ndi cá yā 'túicā.

³ Ní 'úú canéé maáⁿ poder Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ní ángel miiⁿ candēē yā 'úú na yááⁿ cuuⁿ'māⁿ naachi nguée ch'ētinée 'iⁿ'yāⁿ. Ní miiⁿ n'diichí 'áámá n'daataa candúú tá 'áámá monstroo cuá'a ti chí ch'ēte ca. Ní neén^e n'dēē chí duuchi chí contra yeⁿe Ndyuūs s'neén^e nguūⁿ na cuerpo yeⁿe 'iiti miiⁿ. Ní vée ndēēche tííⁿ tí ní vée ndiichi duuⁿ'niⁿ'nī tí. ⁴ Ní n'daataa chí candúú ta monstroo cuá'a tí ní canuuⁿ tá vestido chí morado ndúúcu cuá'a. Ní vée adorno yeⁿe tá chí 'díínguāaⁿ ndúúcu tuūu chí neén^e ya'ai chííⁿ vée ndúúcu perlas. Ní ndēē tá ná ta'a tá 'aama taza yeⁿe 'díínguāaⁿ chí diituu ndúúcu dendu'ú chí nguēe n'daacā chí nuūⁿ'ndi vaatii ndúúcu chí dendú'ú yeⁿe chí cueⁿe tá ndúúcu saⁿ'ā s'eeⁿ chí nguée

ye'n'e tá. ⁵ Ní canéé nguūn 'áámá chí duuchi na nche'tē tá chí canúú n'de'ei chí ne'n'e caa'n'ma' chí 'túúca. Yáā Babilonia ch'ēte chí che'cuú nducyaaca n'daataá chí ca'n'á yā ndúúcu sa'n'ā chí nguéé ye'n'e yā ndúúcu nducue'n'ē cosas chí nguéé n'daáa na i'n'ye'e'dí 'cūú chí dii'n 'ii'yā' s'ee'n. ⁶ Ní 'úú chicadi-inúú chí n'daata mii'n ní cuu'vi tá caati cu'u ta yuūu ye'n'e 'ii'yā' chí n'dí yā ti ye'n'e Ndyuūs ní ye'n'e 'ii'yā' chí nga'n'ā yā nduudu cuaacu ye'n'e Cristo. Ní taachi n'diichí chuū cue'n'e yii'nú ye'n'e. ⁷ Tuu'mi ní ángel chí nde'e yā 'úú nga'n'ā yā ngi yā 'úú: ¿De'ē cúúví chí nge'n'e yii'nú dí ye'n'e chuū? 'Úú ní cuuví dí chí canúú n'de'ei ye'n'e n'daataá mii'n ndúúcu ye'n'e monstruo ch'ēte chí nde'ē ti ndaataá mii'n, monstruo mii'n chí véé nde'ēchē ti'i' ní n'diichi duu'nii'n'í' ti. ⁸ 'Iiti monstruo chí n'diichí di ní 'áámá ti chí ndii tiempo vmnaa' canduuchí ti naati maa' ní 'āā ntéé ti, naati 'iiti mii'n cáámá canéé chí can'daá ti na yii'vé ye'n'e yā'n'āa vmnāā vmnaa' chí ca'n'á ti di'cuinú ti. Ní 'ii'yā' chí snéé yā na yā'n'āa ní nguéé snéé chí duuchí yā na libro ye'n'e vida cue'n'e daā'ma' ndíi taachi Ndyuūs di'n'dái yā i'n'ye'e'dí. 'Ii'yā' s'ee'n ní nge'n'e yii'nú yā taachi n'diichí yā 'iiti mii'n chí vmnaa' canduuchí ti naati maa' ní 'āā ntéé ti. 'Āā ch'íi ti naati nnguacuneé ti ndaá ti.

⁹ Ní ye'n'e chuū véé cá chí cuuvi déenu 'ii'yā'. Ndu'u nde'ēchē ti'i' ní chíi' tan'dúúca chí nde'ēchē yii'cu ch'ēte naachi n'daataá mii'n ní véé yā vmnaa' ye'n'e. ¹⁰ Ní véé nde'ēchē reyes. Nyu'u reyes ní ch'i'i yā. Maa' ní 'áámá rey mii'n ní nga'n'ā ntiinyu' yā ye'n'e 'ii'yā' chí véé maa'. Ní táámá rey ní canéé chí ndaá yā. Ní taachi ndaá rey mii'n chí ndu'u chí nde'ēchē nguéé 'naa' tiempo canéé yā i'n'ye'e'dí. ¹¹ Ní táámá 'iiti monstruo chí vmnaa' canduuchí ti ní maa' ní 'āā ntéé ti ti ch'íi ti ní 'iiti mii'n chí rey mii'n ní nduuvidáámá ti ndúúcu ta nde'ēchē ti. Ní cuayii'v ní rey mii'n ca'n'á yā cuuvi ndai yā chí vaadi n'gii ye'n'e ndii 'uūvi cuuvi chí infierno.

¹² Ní ndu'u ndiichi duu'nii'n'í' ti chí n'diichí di chíi' chí ndu'u ndiichi reyes chí 'āā cuéé cuta'á yā poder ye'n'e yā naachi nga'n'ā ntiinyu' yā. Taachi cuta'á yā poder ní chí cuuvi reyes ndúúcu 'iiti monstruo mii'n 'áámá hora nūu'. ¹³ Ní reyes s'ee'n ní dáámá nūu' vaanicadínūu' ye'n'e yā. Ní ca'a yā poder ye'n'e yā ndúúcu fuerzas ye'n'e yā na ta'a 'iiti monstruo mii'n. ¹⁴ Ní reyes ní 'cuu'n'ma' yā ndúúcu 'ii'yā' chí nguuví 'iiti cuúchí naati 'ii'yā' mii'n chí nguuví 'iiti cuúchí cuhéé yā ye'n'e reyes. Ní Señor ch'ēte ca ní 'iivi nducyaaca 'ii'yā' señores ní rey ch'ēte ca ye'n'e nducyaaca reyes. Ní 'ii'yā' s'ee'n chí canéé yā ndúúcu 'ii'yā' mii'n ní

Ndyuūs yaa'ví yā 'ii'yā' s'ee'n chí cuuvi ye'n'e yā. Ní Ndyuūs nde'ēvé yā 'ii'yā' s'ee'n chí ye'n'e yā. Ní 'ii'yā' s'ee'n ní 'aama canee yā ndúúcu chí i'téenu yā Ndyuūs.

¹⁵ Ní ángel mii'n ca'n'ā yā chíi yā 'úú: Nuū'nii'yā'n'ā s'ee'n chí n'diichí di naachi véé n'daataa chí ca'n'ā tá ndúúcu sa'n'ā s'ee'n, nuū'nii'yā'n'ā s'ee'n ní chíi' chí yāā s'ee'n ndúúcu n'dee n'dái 'ii'yā' ndúúcu 'ii'yā' chí nga'n'ā n'dee n'dái daavaa chí n'dáā ndúúcu naciones. ¹⁶ Ní ndu'u ndiichi duu'nii'n'í' ti chí véé ye'n'e monstruo mii'n, nguéé ne'n'e n'daataa mii'n. Ní cuta'a ti nducue'n'ē ye'n'e n'daataa mii'n. Ní divi ti catecai n'daataa mii'n ní s'neēn tá'n'ā chí yuucúu tá. Ní che'ē ti yuutē ye'n'e tá. Ní 'nee' ya'n'ā n'daataa mii'n ndúúcu nguuchi ya'n'ā. ¹⁷ Caati Ndyuūs s'neēn yā na staava ye'n'e reyes chí dii'n yā 'túúca tan'dúúca chí Ndyuūs ne'n'e yā chí dii'n yā. Ní ndiichi duu'nii'n'í' ti nduvidaamí ti ní ca'á ti poder ye'n'e ti na ta'a 'iiti monstruo mii'n chí caa'n'ma' ntiinyu' ti. Ní 'túca dii'n ti chí cuuvi cuaacu nduudu chí nga'n'ā Ndyuūs. ¹⁸ Ní n'daataa chí n'diichí di chíi' chí yāā ch'ēte chí caa'n'ma' ntiinyu' ye'n'e nducyaaca reyes chí snéé yā ná i'n'ye'e'dí.

18

Yáā Babilonia ntuūvī

¹ Ní cuayii'v mii'n ní n'diichí táámá ángel chí ngiicá yā ye'n'e na va'ai ch'ēti nguuví ní véé poder ch'ēte ye'n'e yā. Ní yā'n'ā mii'n canéé de'eve ndúúcu de'eve ye'n'e ángel mii'n. ² Ní 'cai yii'cu yā ní ca'n'ā yā: Yáā chí ch'ēte nituūvī, yāā Babilonia chí ch'ēte ní nituūvī. Ní maa' ní ch'ētimee espíritu ye'n'e yāā'n'giinūu' ndúúcu espíritu chí nguéé n'daaca. Ní n'dee n'dái 'yaada chí vaatí snéé ti yāā mii'n, 'yaada chí ní nguéé 'iinéé yii'nú yā 'iiti. ³ Caati n'daataa mii'n chí yāā Babilonia mii'n ní ca'a tá vino chí vaadi taan ye'n'e tá nducyaaca 'ii'yā' ní cu'ú yā vino mii'n chíi' chí ye'n'e chí dinuun'di tá. Ní reyes ye'n'e i'n'ye'e'dí 'cūú cue'n'ē yā na yāā mii'n ní dinuun'di yā. Ní 'ii'yā' ye'n'e i'n'ye'e'dí 'cūú dii'n yā negocios chí 'cuica yā cucáāv poder ye'n'e vaadi 'cuica ye'n'e tá.

⁴ Tuu'mi ní ch'iindiveēn' táámá nduudu ye'n'e va'ai ch'ēti nguuví chí nga'n'ā 'túúca: Ndis'ti, 'ii'yā' ye'n'e, nan'daa ní ye'n'e yāā mii'n caati nguéé dii'n ní nuun'di ndúúcu tá. Ní nguéé cuta'á ní ye'n'e vaadi yā'āi ye'n'e tá. ⁵ Tí núun'di ye'n'e tá n'dee n'dái chí ndaā ndii na va'ai ch'ēti nguuví. Ní Ndyuūs nin'gaacu yā ye'n'e chí dii'n tá chí nguéé n'daaca. ⁶ Ní ndis'ti dii'n ní ndúúcu tá tan'dúúca chí dii'n tá nduucú nī. Ní ca'á ní tá'n'ā mii'n 'uūvi vueltas ye'n'e chí tee tá ndis'ti. Ní ditiitú nī ndúúcu vino ye'n'e taza ye'n'e tá ndúúcu vino chí 'uūvi veces ditiinúú

ye'n'e chi tee tá ndís'tií. ⁷ Ní díí' nī chi 'cueenu taavi tá cuuvi ní cuuvi yá'ai ye'n'e tá n'dee'e cá tan'dúú'cá chi maa' tá dich'ēte maa' ta tá'n'ā ndúú'cū chi vée cá chi st'a tá cáá'vā maa' tá. Ní 'tí'cá nacadiinu' na maa' tá na staava ye'n'e tá. 'Mu' n' canee ní 'úú vée tan'dúú'cá 'aama reina vée yā. Nguéé n'daata nguá'āa 'úú. Ní nguēē 'cueenú cuuvi. ⁸ Ní yāā' Babilonia, cáá'vā chi díi' tá 'túú'cá, n'dee'e n'dái vaadi yá'āi ní ndaā vmnaa' ye'n'e tá na 'áamá nguuví nūu, chíi' chi cuuvi yá'ai ye'n'e 'i'iyā' s'een. Ní 'cuuvi yā ní chēēcu yā chi ya'ai yā. Ní cuuicu yā ní cuúcu 'i'iyā' s'een ndúú'cū nguuchi yā'n'ā ti Señor Ndyuūs mii' ní vée poder ye'n'e yā chi ch'ēte taavi ca ní nga'n'ā yā chi condenado yā.

⁹ Ní reyes ye'n'e yā'n'ā 'cūú chi cuen'é yā ndúú'cū tá ní dinuu'ndí yā ndúú'cū tá, ní n'dee'e n'dái vée ye'n'e yā ti díi' yā tan'dúú'cá chi díi' tá. Reyes mii' cuéé'cū yā ní yuudu n'dái cuéé'cū yā taachi snaa' yā tá'n'ā mii' chi cuúcu tá ní snaa' yā 'yaa'mi' ye'n'e tá. ¹⁰ Ní 'va'á yā ye'n'e tá cáá'vā castigo ye'n'e tá ní cuééndi yā ya'ai ye'n'e tá ní caa'mán yā: De'ē chūú'cá ya'ái díi, de'ē chūú'cá ya'ái díi n'daataá chi yāā' Babilonia chi ch'ēte chi vée poder ch'ēte ye'n'e, ti chēeti 'áamá mini'yú' nūu ndaā castigo ye'n'e di.

¹¹ Ní 'i'iyā' chi díi' yā negocio na i'yeen'dí 'cūú cuéé'cū yā ní yuudu n'dái cuéé'cū yā cáá'vā yāā' Babilonia mii'. Ní ya'ai yā cáá'vā yāā' mii' ti nguéé vée mar 'áamá 'i'iyā' chi cuuvi cuái yā ye'n'e mercancia chi ndēē yā. ¹² Mar 'áamá 'i'iyā' nguéé cuái yā ye'n'e chi ndēē yā chi 'díi'nguāa' ndúú'cū 'díi'nguēē, ndúú'cū tuúu chi ya'ai chíi'vē, ndúú'cū perlas ndúú'cū tii'nūu n'dai ca chi nguuví lino, ndúú'cū tii'nūu seda, ndúú'cū tii'nūu n'dai ca chi cuá'ā ndúú'cū tii'nūu n'dai ca chi morado, ndúú'cū tanducuén'ē clase ye'n'e yā'n'ā chi yuūdū ngéē, ndúú'cū cosas ye'n'e marfil, ndúú'cū nducuén'ē cosas ye'n'e yā'n'ā chi ya'ai chíi'vē ndúú'cū cūu cuáá, ndúú'cū cūu, ndúú'cū tuúu mármol, ¹³ ndúú'cū canela, ndúú'cū especias chi yuudu ngéē, ndúú'cū cū'úyaa, ndúú'cū ungüento chi nguuví mirra ndúú'cū perfumes chi dēēvē ngéē, ndúú'cū vino, ndúú'cū aceite, ndúú'cū harina fino, ndúú'cū trigo. Ní ndēē yā ntūū 'iiti s'een ye'n'e carga ndúú'cū 'iiti cuúch'i s'een, ndúú'cū 'yuūdū s'een, ndúú'cū carros, ndúú'cū 'i'iyā' chi esclavos. ¹⁴ Ní 'i'iyā' s'een chi díi' yā negocios mii' nga'n'ā yā ye'n'e yāā' ch'ēte mii': Tanducuén'ē cosas ye'n'e chi nguéé n'daaca n'dai chi ne'n'e 'i'iyā' ye'n'e yāā' 'āa ntéé vée. Ní nducuén'ē chi vaadi 'cuiica ndúú'cū cosas chi n'dai taavi ye'n'e yāā' mii' 'āa ntéé vée. Ní 'āa ntéé cuuvi nndaāca yā tanducuén'ē dendu'ū ye'n'e.

¹⁵ Ní 'i'iyā' chi díi' yā negocios ndúú'cū 'i'iyā' ye'n'e yāā' ch'ēte mii', chíi' chi

dii' chi 'cuiica yā. 'I'iyā' s'een cuéetindíi ya'ái yā ti 'va'á yā ye'n'e castigo ye'n'e yāā' mii'. Ní cuéé'cū yā ní yuudu n'dai 'cuai yā. ¹⁶ Ní nga'n'ā yā: De'ē chūú'cá ya'ai ye'n'e yāā' Babilonia ch'ēte ti tan'dúú'cā 'áamá n'daataá chi vée vestido ye'n'e tii'nūu lino chi ya'ai chíi'vē ndúú'cū tii'nūu chi cuá'ā ndúú'cū morado. Ní vée adorno ye'n'e tá chi 'díi'nguāa' ndúú'cū tuúu chi ya'ai chíi'vē ndúú'cū perlas. ¹⁷ Ní chēeti 'áamá hora nūu tanducuén'ē vaadi 'cuiica ye'n'e yāā' mii' ní ch'iinu. Ní nducyaaca 'i'iyā' capitanes chi nga'n'ā ntii'nyu' ye'n'e barcos ti díi' ndúú'cū perlas. ¹⁷ Ní chēeti 'áamá hora nūu ndúú'cū nducyaaca 'i'iyā' chi can'ā yā na barcos, ndúú'cū nducyaaca 'i'iyā' chi díi' yā ntii'nyu' ye'n'e barcos, nducyaaca 'i'iyā' mii' ní chēetindíi ya'ai yā. ¹⁸ Ní taachi n'diichí yā 'yaa'mi' ye'n'e nguuchi ya'ā ye'n'e yāā' mii' 'cai yii'cú yā: ¿Chēē táamá yāā' tan'dúú'cā yāā' 'cūú?

¹⁹ Ní 'i'iyā' s'een ní s'neē yā iyaācā vmnaa' tii' yā ní chēé'cū yā. Ní yuudu n'dai chēé'cū yā. Ní 'cai yā: De'ē chūú'cá ya'ai, de'ē chūú'cá ya'ai ye'n'e yāā' ch'ēte mii'. Ní nducyaaca 'i'iyā' chi vée barco ye'n'e yā vmnaa' nuū'ní' yā'n'ā ní 'cuiica yā cáá'vā vaadi 'cuiica ye'n'e yāā' mii', chēeti 'áamá hora nūu ch'iinu yāā' ch'ēte mii' ndúú'cū chi vée ye'n'e.

²⁰ Naati ndís'tií chi canee na va'ai chēeti nguuví ndúú'cū ndís'tií chi apóstoles, ndúú'cū ndís'tií chi nga'n'ā nduudu ye'n'e Ndyuūs ní ndúú'cū nducyaaca 'i'iyā' chi ye'n'e Ndyuūs, nducyaáacá ní yeenú ní ye'n'e yāā' mii' ti Ndyuūs ca'n'ā yā chi condenado yāā' mii'. Ní Ndyuūs díi' yā justicia ye'n'e ndís'tií.

²¹ Tuu'mi ní ángel chi neenē ditiinú yā sta'á yā 'áamá tuúu ch'ēte chi tan'dúú'cā 'áamá tuúu ch'ēte ye'n'e molino. Ní canuú' yā tuúu mii' na nuū'ní' yā'n'ā ní nga'n'ā yā. 'Tí'cá: Ní diitu dituuvi yā yāā' Babilonia chi yāā' ch'ēte mii' ní 'āa ntéé cuuvi n'diichí yā yāā' mii'. ²² Ní 'āa ntéé n'giindivee' yā na yúúni ye'n'e yāā' mii' música ye'n'e 'i'iyā' chi di'cuéé'cū yā arpas, ndúú'cū música ye'n'e 'i'iyā' músicos, ndúú'cū música ye'n'e 'i'iyā' chi di'tiiví yā flautas, ndúú'cū 'i'iyā' chi di'cuéé'cū yā trompetas. Ní nguéé vée 'i'iyā' chi idii' ntii'nyu' na yāā' mii'. Ní nguéé n'giindivee' yā chi 'cuéé'cū tuúu ye'n'e molino na yāā' mii'. ²³ 'Āa ntéé n'diichí yā chideēve ye'n'e lámparas ye'n'e yāā' mii'. 'Āa ntéé n'giindivee' yā ruido ye'n'e 'viicú chi díi' 'i'iyā' chi n'giindivaacú yā. 'Áará chi 'i'iyā' ye'n'e yāā' mii' ní díi' yā negocios ní ch'ēte n'dai ca poder ye'n'e yā nguéé ti taná'ā yā ye'n'e i'yeen'dí 'cūú, ní 'i'iyā' ye'n'e yāā' mii' ní chinche'ái yā 'i'iyā' ye'n'e taná'ā naciones ndúú'cū dendu'ū ye'n'e vaadi ngaatu chi díi' yā.

²⁴ Ní na yāā' ch'ēte mii' 'i'iyā' nndaāca

yā yuūn yeⁿé 'iⁿyāⁿ chi ngaⁿá yā nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ndúú^cū yuūn yeⁿé 'iⁿyāⁿ chí yeⁿé Ndyuūs ndúú^cū yuūn yeⁿe nducyáá^cá 'iⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi ch'ī yā.

19

¹ Cuayiivi miⁿ ní ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu ch'íⁿéte n'dai yeⁿe na va'ai ch'eti nguuv'í yeⁿe nééⁿe 'yaaⁿ n'dai 'iⁿyāⁿ. Ní ngaⁿa yā:

Aléluya. Dich'ete yú Ndyuūs ti nadanguánⁿai yā s'uuúⁿ. Ní vaadi deⁿve n'gii ndúú^cū tanducuéⁿé poder ní yeⁿe Ndyuūs yeⁿe yú.

² Caati Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe 'iⁿyāⁿ ndúú^cū nduudu cuaacu chí n'dai. Ngaⁿá yā chí n'daataá chí cuenⁿe tá ndúú^cū saⁿá s'eeⁿ ní condeⁿado tá ti n'daataa míⁿ ní diiⁿ tá chí 'iⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿáa 'cūū ní dinuuⁿndi yā cááⁿvā chí nééⁿe dinuuⁿndi tá. Ndyuūs ca'a yā castigo táⁿá miⁿ caati ngéⁿe tá yuūn yeⁿe 'iⁿyāⁿ chí dichíⁿve yā Cristo taachi ch'iⁿnuⁿ tá 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ.

³ Ní n'deeⁿ n'dái 'iⁿyāⁿ ngaⁿa ntúuⁿ yā: Aléluya. Dich'ete yú Ndyuūs. 'Yaaⁿmiⁿ yeⁿe n'daataá miⁿ chí cuucu yaⁿá táⁿá 'áamá ch'ee 'yaaⁿmiⁿ yeⁿe tá chí castigo yeⁿe tá cuenⁿe daaⁿmaⁿ.

⁴ Ní nduⁿu ndiicú cuūⁿ 'iⁿntyéⁿé ndúú^cū nduⁿu cuūⁿ 'iⁿyāⁿ ch'eendiit'íⁿ dii yā nanááⁿ Ndyuūs chí véⁿe yā na trono yeⁿé yā ní nducyaaca yā ndúú^cū naáⁿ yā na yáⁿáa chíⁿteénu yā Ndyuūs ní caⁿa yā 'tíicā: Aléluya. Dich'ete yú Ndyuūs.

⁵ Ní ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu yeⁿe trono miⁿ chí ngaⁿa 'tíicā:

Nducyáá^cá nī canéⁿe chí dich'eté nī Ndyuūs yeⁿe yú. Ndiⁿ'tíⁿ chí ngaⁿa ntiⁿ'nyúⁿ nī ndúú^cū tanáⁿa nī, nducyaaca nī chí dichíⁿve ní Ndyuūs ní 'va'á nī yeⁿe yā.

'Viicu yeⁿe chí ch'iindivaacú 'iⁿyāⁿ chí nguuv'í iiti cuūchí

⁶ Ní táamá vⁿmnéⁿéⁿ ch'iindiveéⁿ 'áamá nduudu yeⁿe n'deeⁿ n'dái 'iⁿyāⁿ tan'dúú^cā chí n'g'ecú naachi 'yaaⁿ n'dái nuūⁿniⁿ ní tan'dúú^cā chí n'g'ecu diituu n'dái daavi. Ní ngaⁿa yā:

Aléluya. Dich'ete yú Ndyuūs ti Señor yeⁿe yú, Ndyuūs yeⁿe yú chí véⁿe tanducuéⁿé denduⁿu poder nduucú yā 'áá ngaⁿa ntiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿe tanducuéⁿé denduⁿu.

⁷ Maaⁿ ní yeenu taavi yú ní véⁿe vaadi yeenu nanáaⁿ yú ní caⁿa yú chí ch'ete taavi ca Ndyuūs ti ndaa tiempo chí 'iⁿyāⁿ chí nguuv'í iiti cuūchí ní 'caandavaacú yā. Ní n'daataá yeⁿe

yā 'áá véⁿe yaaⁿ tá. N'daataá miⁿ ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ chí i'téenu yā Cristo.

⁸ Ní ca'á yā n'daataa yeⁿe yā 'áamá vestido chí yeⁿe lino chí yaⁿai chíⁿve chí deⁿve ní cuéⁿ.

Ní tiūnuⁿ lino miⁿ ní chíⁿ chí vida chí n'dai taavi yeⁿé 'iⁿyāⁿ chí yeⁿé Ndyuūs.

⁹ Tuuⁿmi ní ángel chí candéⁿe yā 'úú caⁿa yā chíⁿ yā 'úú. Díi, Juan, dingúuⁿ di 'tíicā: Deⁿé chúú^cā n'dai cááⁿvā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'áamá 'caí yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cuchíⁿ yā naachi 'iⁿyāⁿ chí nguuv'í iiti cuūchí 'caandavaacú yā ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cheⁿe nguiniú yā yeⁿe 'viicu miⁿ. Ní ángel miⁿ caⁿa yā chíⁿ yā 'úú: Nduudú 'cūū ní yeⁿé Ndyuūs ní cuaacu.

¹⁰ Ní 'úú chíintíⁿyā na ca'a ángel miⁿ chí dich'eté ángel miⁿ. Ní caⁿa yā: Ngúéⁿ 'tíicā diiⁿ di. 'Úú ntúuⁿ dichíⁿve Ndyuūs tan'dúú^cā díi ndúú^cū hermanos yeⁿe di dichíⁿve nī Ndyuūs ní ngaⁿa nī nduudu cuaacu yeⁿe Jesucristo. Díi, cu'téenu di Ndyuūs. Ní 'iⁿyāⁿ chí ngaⁿa yā nduudu cuaacu yeⁿé Cristo ní ngaⁿá yā cááⁿvā chí Ndyuūs chíⁿí yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chíⁿ chí ngaⁿá yā.

Yeⁿe 'áamá 'iⁿyāⁿ chí canduú yā 'yuūdūu cuéⁿ

¹¹ Tuuⁿmi ní n'diichí chí candaⁿai va'ai ch'eti nguuv'í ní can'dáa 'áamá 'yuūdūu cuéⁿ. Ní Cristo chí canduú yā 'yuūdūu miⁿ chí duuchí yā ní 'Áamá N'daacā N'dai yā ní Cuaacú yā. Ní 'iⁿyāⁿ miⁿ ní diiⁿ yā tanducuéⁿé chí cuaacu taachi diiⁿ yā caandáⁿ ní n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿe 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹² Ní nduutinaáⁿ yā miⁿ ní tan'dúú^cā nguuchi yaⁿá, 'tíicā nduutinaáⁿ yā. Ní canéⁿe n'deeⁿ n'dái coronas na tiⁿ yā. Ní canéⁿe nguūⁿ 'áamá chí duuchi yā chí mar 'áamá 'iⁿyāⁿ nguéⁿé n'diichí yā. Dámaāⁿ 'iⁿyāⁿ miⁿ deenú yā deⁿé chí duuchí yā. ¹³ Ní catecaí yā chí canuuⁿ yā níituuⁿ yuūú. Ní chí duuchí yā ní Nduudu yeⁿé Ndyuūs. ¹⁴ Ní cuaaⁿ daamí yā ní n'dáa n'deeⁿ n'dái soldados yeⁿe va'ai ch'eti nguuv'í ndúú^cū catecaí yā chí lino chí yaⁿai chíⁿve chí cuéⁿ ní deⁿve. Ní soldado canduú ntúuⁿ yā 'yuūdūu cuéⁿ yeⁿe yā. ¹⁵ Ní na cheendi Cristo can'daa 'áamá machete nduu 'uūvi lados 'caaiⁿ. Ní ndúú^cū chuū n'nuū cáⁿai yā 'iⁿyāⁿ yeⁿe naciones. Tuuⁿmi ní caaⁿmaⁿ ntiⁿ'nyúⁿ yā diituu yeⁿe naciones ndúú^cū 'áamá nduucu cū. Ní ngii ca'a yā lugar chí 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ sta'á yā vino chí nuūⁿniⁿ yeⁿe n'guíⁿí uvas chí 'iⁿyāⁿ diinde'í yā ndúú^cū ca'á yā. Ní Cristo ca'a yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí cu'ú yā vino miⁿ chí castigo yeⁿe vaadi taaⁿ yeⁿé Ndyuūs chí véⁿe tanducuéⁿé poder chí véⁿe ní yeⁿe yā. ¹⁶ Ní canéⁿe nguūⁿ na vestido yeⁿe yā ní na 'diiⁿ má yā chí duuchí 'cūū: Rey ch'ete yeⁿé nducuéⁿé reyes chí véⁿe, Señor 'iiví yā ch'ete yeⁿe nducyaaca señores 'iiví chí véⁿ.

¹⁷ Ní cuayivi nūu n'diichi 'aama ángel cheendii yā vmaa' yá'a. Ní ángel mii' yuudu n'dái n'gai yā ní ca'n'a yā chii yā nducyaaca 'iiti chí ngáa tī nánguuvī: Ndís'tī 'iiti s'ee' cuhií nī ní nduuvidaamá nī chí che'n' nguiniú nī chí yē'e' 'viicu yē'e' Ndyuūs chí ch'ēte. ¹⁸ Cuchií nī ní che'é nī yuute yē'e' reyes ndúúcu yuute yē'e' capitanes ndúúcu yuute yē'e' sa'ā chí v'é ca fuerzas yē'e' yā ndúúcu yuute yē'e' 'yuūdū nī yē'e' nducyaaca 'iī'yā' chí sduú yā 'yuūdū ndúúcu yuute yē'e' nducyáacá 'iī'yā', 'iī'yā' chí libre yā ní 'iī'yā' chí esclavo yā, 'iī'yā' chí nga'a nti'nyu' ndúúcu taná'ā 'iī'yā'.

¹⁹ Tuu'mi ní n'diichi 'iiti monstruo chí ch'ēte ca ndúúcu reyes yē'e' in'ye'ndi' cūu ndúúcu soldados yē'e' yā chí nduuvidaamá yā ndúúcu 'iiti mii' chí dii' yā caandaá ndúúcu 'iī'yā' chí canduú yā 'yuūdū cuéé mii' ndúúcu soldados yē'e' yā. ²⁰ Ní 'iī'yā' mii' chí canduú yā 'yuūdū cuéé mii' sta'á yā monstruo mii' chí 'iiti preso tī. 'Tiicá ntūu' sta'á yā chí preso sa 'áamá sa'ā chí nga'a sa chí profeta sa, ní nguéé profeta sa. Naati sa'ā mii' dii' sa señas ndúúcu vaadi n'giinūu ní chinche'ei yā 'iī'yā' chí canéé ndúúcu sello yē'e' tī na cuerpo yē'e' yā. Ní i'ténu yā 'iiti santo yē'e' tī. Nícu nduu 'uuví sa chí preso sa, 'iī'yā' mii' sta'á yā nduu 'uuví sa ne'e' chí canduuchi sa ní chin'dáa nuú' yā nduu 'uuví sa na nuu'nī'yā'ā yē'e' ngiichi ya'ā chí ngiichi ndúúcu tuu chí azufre. ²¹ Áamá yā ndúúcu machete 'uui ladas 'caai' chí canéé na cheendi yā chí canduú yā na 'yuūdū cuéé ch'iī'nú' yā taná'ā soldados yē'e' 'iiti monstruo. Ní nducyaaca 'yáadá che'é tī nducue'n' yuute yē'e' soldados ní chiitu 'yáadá s'éé' yē'e' yúútē yē'e' yā.

20

Yē'e' mil nduūyū

¹ Cuayivi ní n'diichi 'áamá ángel chí cuh'ee' yā yē'e' va'ai ch'eti nguuví ní ndéé yā na ta'a yā llave yē'e' yīve yá'ā ndúúcu 'áamá cadena ch'ēte ca. ² Ní ángel mii' sta'á yā 'iiti dragón chí cúu mii' chí canéé tī ndii tiempo chí chó'ōo chí nguuví diablo o yáá'n'guiniūu chí Satanás. Ní ángel mii' dichichi yā 'iiti dragón mii' ndúúcu cadena ch'ēte ca. Ní canéé tī 'tíicā ch'eti 'áamá mil nduūyū. ³ Ní ángel mii' chin'dáa nuú' yā 'iiti dragón mii' na yīve yá'ā naachi canee chí ichi tī. Ní nan'gaadí yā cheendi va'ai yē'e'. Ní s'neé' yā 'áamá sello vmaa' cheendi va'ai mii'. Ní 'iiti dragón mii' 'āá ntéé cuuvi canche'ei tī 'iī'yā' yē'e' naciones ndí 'cuiinu 'áamá mil nduūyū. Ní cuayivi ní canéé chí n'daati yā 'iiti dragón mii' 'áamá tiempo 'lī' nūu'.

⁴ Ní cuayivi ní n'diichi tronos ní 'iī'yā' v'é yā na tronos. Ní 'áamá 'iī'yā' ca'á yā poder 'iī'yā' s'ee' chí dii' yā juzgar 'iī'yā'. Ní n'diichi almas yē'e' 'iī'yā' ndi-itaá daandu yā tī ca'n'a cuaacú yā yē'e' Jesucristo. Ní ca'n'a ntūu' yā nduudu cuaacu yē'e' Ndyuūs. 'Iī'yā' s'ee' nguéé chí'téenu yā 'iiti monstruo mii', ní nguéé chí'téenu yā 'iiti santo yē'e' tī. Ndí nguéé ndúú ca'a yā lugar 'iiti monstruo mii' chí s'neé' tī sello yē'e' tī nche'etē yā o ta'á yā. Ní 'iī'yā' s'ee' ch'etinduuchi ntuu' yā ní nga'a nti'nyū' yā dáamá ndúúcu Cristo ch'eti 'áamá mil nduūyū. ⁵ Chuū mii' ní vmnáán vmaa' chí 'iī'yā' s'ee' nanduuchi ntuu' yā naati taná'ā 'iī'yā' chí n'dí yā nguéé nduuchi ntūu' yā ndí chí chó'ōo 'áamá mil nduūyū mii'. ⁶ De'e' chúucá yeenú 'iī'yā' chí yē'e' Ndyuūs, 'iī'yā' chí vmnáán vmaa' ca'á yā ch'etinduuchi ntuu' yā yē'e' nguaa' tiná'ā. Maa' ní ndii chíi' ndii 'úuví cuuvi 'cuuvi 'iī'yā' nguéé v'é poder yē'e' chí tuneen 'iī'yā' s'ee' chí 'cuuvi yā. Ní 'iī'yā' s'ee' ní cuuvi chiiduú s'ee' yē'e' Ndyuūs ní yē'e' Cristo ní caan'ma' nti'nyū' yā dáamá ndúúcu Cristo ch'eti 'áamá mil nduūyū.

⁷ Ní taachi ch'iinu 'áamá mil nduūyū mii' n'daati yā yáá'n'guiniūu' chí ndichi chí sa ní cuh'ee' sa yē'e' yīv'e' chí vacúu naachi canéé sa. ⁸ Ní ca'ā sa chíca sa chí canche'ei sa 'iī'yā' yē'e' naciones yē'e' nū'má' in'ye'ndi' chí 'iī'yā' s'ee' ca'ā yā lado yē'e' sa. Ní canche'ei sa rey Gog ndúúcu yáa' Magog chí yáa' yē'e' yā. Ní nadidáamá sá nducyaaca 'iī'yā' chí dii' sa caandaá. Ní 'iī'yā' s'ee' ndúúcu sa ní n'dee' n'dái yā tan'duúca ya'ā ndúúti yē'e' yíicú. ⁹ Ní 'iī'yā' s'ee' cuen'é yā nuu'ma' in'ye'ndi' ní cuaa' diituu ní nuu'ma' ndiivi yē'e' campamento yē'e' 'iī'yā' chí yē'e' Ndyuūs ní yē'e' yáa' Jerusalén chí Ndyuūs neen'é ne'e'. Ní Ndyuūs dicho'ó yā chí chingéé nguuchi ya'ā yē'e' na va'ai ch'eti nguuví. Ní 'iī'yā' s'ee' ngiichi ndúúcu nguuchi ya'ā mii' ní di'cuiinú yā. ¹⁰ Ní yáá'n'guiniūu' mii' chí diablo chí chinche'ei sa 'iī'yā', 'áamá yā chin'dáanuú' yā sa'ā mii' ndii nuu'nī'yā'ā chí ngiichi ndúúcu tuu azufre naachi 'āá chin'dáanuú' yā 'iiti monstruo mii' ndúúcu profeta chí nguéé ca'ā yā nduudu cuaacu. Ní 'cuenú yā cuuvi na lugar mii' ndii nguuví ndí n'gaa'. Ní cuen'e' daa'ma' ní 'cuenú yā cuuvi.

Cristo n'diichi yā nuu'ndi yē'e' 'iī'yā' taachi ch'iindí yā na trono cuéé yē'e' yā

¹¹ Cuayivi ní n'diichi 'áamá trono chí ch'ēte ní cuéé ní 'áamá 'iī'yā' v'é yā na trono mii'. Ní na yá'ā ndúúcu nanguuvi cuen'e' yē'e' nanáa' yā. 'Áá ntéé mar táamá lugar naachi cuuvi cuéetineé na yá'ā ndúúcu nanguuvi. ¹² Ní n'diichi 'iī'yā' s'ee' chí n'dí

yā, tinán'ā chi n'gēete yā chi nga'n'a ntiinyuun yā ndúúúú tanán'ā tinán'ā. Nducyaaacā yā ní chēetīndīi yā nanáán' Ndyuūs. Ní Ndyuūs nan'gaaá yā libros yē'n'e yā. Ní nan'gaaá yā táámá libro chí libro yē'n'e vida cue'n'e daám'ma'. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuu'ndi yē'n'e tinán'ā s'ee'n yē'n'e dendu'ū chí canéé nguū'n na libro s'ee'n tan'dúúúú chí díi' yā. ¹³ Ní 'i'in'yā'n chí ch'i'i yā nguaa'n nuū'nī'n'yā'n'ā ní nan'dáa yā. Ní tanán'ā chí snuú yā na lugar yē'n'e 'i'in'yā'n chí n'díi' ní nan'dáa yā. Ní Cristo n'diichí yā nuu'ndi yē'n'e ca'áamá ca'aamá yā tan'dúúúú chí díi' yā. ¹⁴ Tuu'mi ní vaadi n'gii ndúúúú lugar yē'n'e ndúúúú 'i'in'yā'n chí n'díi' yē'n'e 'áamá yā cannuú'n yā ná nuū'nī'n'yā'n'ā chí ngiichi. Ní nuū'nī'n'yā'n'ā chí ngiichi mii'n, chíi'n chí ndíi' 'úúví vaadi n'gii ní yē'n'e 'i'in'yā'n chí n'díi' yā. ¹⁵ 'Áamá 'i'in'yā'n chin'dáa nuu' yā na nuū'nī'n'yā'n'ā chí ngiichi mii'n nducyáacá 'i'in'yā'n chí nguéé canee n'guū'n chí duuchi yē'n'e yā na libro yē'n'e vida cue'n'e daám'ma'.

21

Yē'n'e va'ai chēeti nguuvī ngai ndúúúú i'n'yē'n'dī ngai

¹ Maa'n ní n'diichí táámá va'ai chēeti nguuvī chí ngai ndúúúú 'áamá yā'n'āa chí ngai tí va'ai chēeti nguuvī chí vmnáán' vmnaa'n mii'n ndúúúú yā'n'āa chí vmnáán' vmnaa'n mii'n ní chó'oo yē'n'e. Ní 'tiicá ntúū'n 'āa ntéé véé nuū'nī'n'yā'n'ā. ² Ní 'úú, Juan, n'diichí yā'n chí dēev'e chí yāa'n Jerusalén chí ngai chí chíicā yē'n'e na va'ai chēeti nguuvī naachi canéé Ndyuūs. Ní yāa'n mii'n ní yēev'e taaví tan'dúúúú 'aama n'daataá chí caama 'caan-davaacu tá ní dēev'e idiin' tá ndúúúú tá cáávā novio yē'n'e tá. ³ Ní ch'iindivēē'n 'áamá nduudu ch'ēete yē'n'e na va'ai chēeti nguuvī chí ca'n'a 'túúúú: Cuin'diichí ní maa'n. Va'ai yē'n'e Ndyuūs ní canee ndúúúú 'i'in'yā'n s'ee'n ní Ndyuūs canéé yā nguaa'n 'i'in'yā'n s'ee'n. Ní 'i'in'yā'n s'ee'n ní cuuvi 'i'in'yā'n yē'n'e yā. Ní maaáa' Ndyuūs mii'n ní cuuvi Ndyuūs yē'n'e yā. ⁴ Ndyuūs didēev'e yā nuū'nī'n' nduutinaán yā yē'n'e nduutinaán 'i'in'yā'n s'ee'n. 'Áa ntéé cuuvi 'cuuvi yā. 'Áa ntéé cuuvi yā'ai ca yā ní 'āa ntéé cuēecū yā. 'Áa ntéé cuuvi 'cuenú yā cuuvi tí dēndú'ū yē'n'e cuáán' vmnaa'n 'āa chó'oo.

⁵ Tuu'mi ní 'i'in'yā'n chí véé yā na trono mii'n ní ca'n'a yā: Ndis'ti' n'diichí ní. 'Úú ní díi' tanducué'n'e dendu'ū chí nduuví ngai. Ní 'i'in'yā'n mii'n ca'n'a yā chíi yā 'úú: Díi, Juan, dingúu'n dí nduudu s'ee'n tí nduudu s'ee'n ní nduudu cuaacu. Ní nducyaaacá 'i'in'yā'n cuuvi cu'téenu yā nduudu s'ee'n.

⁶ Cuayiivi ca'n'a yā chíi yā 'úú 'tíicā: 'Úú dīn'daí nducué'n'e. 'Úú ní yē'n'e cuaa'n naachi inga'a ní ndíi' cuaa'n ná 'cuiinu tan'dúúúú

letras A ndíi' Z yē'n'e alfabeto. 'I'in'yā'n chí yaaca yā 'úú ní ca'á nuū'nī'n' chí cu'u yā tanducué'n'e chí nē'n'e yā ní nguéé nadíi'v'e yā cáávā nuū'nī'n' mii'n chí vida cue'n'e daám'ma'. ⁷ 'I'in'yā'n chí cuchéé yā yē'n'e tanducué'n'e 'úú ní ca'á tanducué'n'e chíi chí cuuvi yē'n'e yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yē'n'e yā ní 'i'in'yā'n s'ee'n ní cuuvi daiyá. ⁸ Naati 'i'in'yā'n chí 'va'a yā ndúúúú 'i'in'yā'n chí nguéé i'téenu yā o 'i'in'yā'n chí nguéé nē'n'e yā 'i'in'yā'n, ndúúúú 'i'in'yā'n chí n'gii'n'úu' yā 'i'in'yā'n, ndúúúú 'i'in'yā'n chí ca'n'á yā ndúúúú n'daataá o isa'n'ā chí nguéé yē'n'e yā, ndúúúú 'i'in'yā'n chí nadíi' dendu'ū yē'n'e ngaatu, ndúúúú 'i'in'yā'n chí i'téenu yā santos chí ídolos, ndúúúú 'i'in'yā'n chí yaadí yā, nducyaaacá 'i'in'yā'n s'ee'n ní canéé chí ca'n'á yā nuū'nī'n'yā'n'ā chí ngiichi ndúúúú yā'n'ā ní ndúúúú tuū azufre. Chuū ní chíi' chíi ndii 'uūví cúúví 'cuuvi yā.

Yē'n'e yáa'n Jerusalén chí ngai

⁹ Tuu'mi ní ndaá nanáán' 'úú 'áamá chēé ángel naachi ndēēche yā chí véé 'cuutíi' yē'n'e yā, 'cuutíi' s'ee'n ndúúúú ndēēche vaadi yā'ai yē'n'e cuaa'n na 'cuiinu. Ní ca'n'a yā chíi yā 'úú: Díi, Juan, cuchíi dí 'muu' ní 'úú 'cuu'mi' díi du'u chí novia chí n'daataá yē'n'e 'i'in'yā'n chí nguuví 'iiti cuúchí.

¹⁰ Ní chuū ní yē'n'e chí n'diichí taachi canéé maa'n poder yē'n'e Espíritu N'dai yē'n'e Ndyuūs. Ángel candéé yā 'úú naachi véé 'áamá yīicū ch'ēete ní yaacu. Ní ch'i'n'í yā 'úú yāa'n ch'ēete ní dēev'e chí nguuví Jerusalén chí cuch'ée'n yē'n'e na va'ai chēeti nguuví yē'n'e nanáán' Ndyuūs. ¹¹ Yāa'n mii'n ní dēev'e ngii ndúúúú yē'n'e Ndyuūs chí dēev'e ngii. Ní dēev'e ngii yē'n'e yāa'n mii'n ní tan'dúúúú 'áamá tuūu chí ya'n'ái chíi'v'e chí tan'dúúúú tuūu jaspe chí dēev'e tan'dúúúú cristal. ¹² Ní véé 'áamá nchēeti nuu'ma'n ndiivi na yāa'n mii'n ndúúúú ndichúúví cheendi va'ái ch'ēete yē'n'e. Ní véé ndichúúví ángeles 'áamá 'áamá yā ní nguain-daí yā 'áamá 'áamá cheendi va'ái ch'ēete mii'n. Ní chí duuchi chí canéé nguū'n vmnaa'n ca'áamá ca'áamá cheendi va'ai ch'ēete mii'n ní 'áamá yē'n'e chí duuchi yē'n'e chí ndu'u ndichúúví tribus yē'n'e 'i'in'yā'n chí Israel chí judíos. ¹³ Ní véé 'iinū cheendi va'ái n'gēete 'áamá 'áamá lado yē'n'e yāa'n mii'n. Cuaa'n naachi can'daá 'yā'n'ā véé 'iinū cheendi va'ái. Ní cuaa'n na 'nii'nu' véé 'iinū cheendi va'ái, ní cuaa'n ndiivā véé 'iinū cheendi va'ái, ní cuáán na ngiiya 'yā'n'ā véé 'iinū cheendi va'ái. ¹⁴ Ní cimiento yē'n'e yāa'n mii'n véé ndichúúví tuūu chí cimiento yē'n'e. Ní chí duuchi yē'n'e ndu'ū ndichuuví apóstoles yē'n'e 'i'in'yā'n chí duuchi 'iiti cuúchí, 'áamá 'áamá chí duuchi yā canéé nguū'n vmnaa'n 'áamá 'áamá tuūu mii'n.

¹⁵ Ní ángel mii'n chí ngā'n'a yā ndúúúú 'úú ndéé yā 'áamá táán ndúú yē'n'e 'díi'nguāa'n chí dicaadí yā yāa'n mii'n ndúúúú cheendi va'ái

ch'εεte miiⁿ yeⁿe ndúúcu ncheētī miiⁿ yeⁿe.
¹⁶ Ní yáaⁿ miiⁿ ní cuadrada ní chi ch'eeⁿnuu dáamá nūuⁿ ndúúcu chi ch'eeⁿnuu. Ní ángel miiⁿ ní dicaadī yā yāaⁿ miiⁿ ndúúcu nduu yeⁿe 'díínguāaⁿ. Ní caadi yeⁿe yāaⁿ miiⁿ ní 'uúví mīl canéé 'uúví cientos kilómetros yeⁿe. Ní chí ch'eeⁿnuu miiⁿ ní chi ch'eeⁿnuu ní chi yaacu yeⁿe yāaⁿ miiⁿ 'āa daamá nūuⁿ.
¹⁷ Ní ángel miiⁿ dicaadī yā nancheētī miiⁿ. Ní ngíⁿ 'iínú ngeecu cuūuⁿ metros chí ángel miiⁿ dicaadī yā. Ní caadī miiⁿ ní dáamá ndúúcu caadī yeⁿe chí caadī 'iín'yāⁿ chí snee iⁿ'yeeⁿdi 'cūu.

¹⁸ Ní ncheētī miiⁿ ní chin'dai ndúúcu tuūu jaspe. Ní yāaⁿ miiⁿ ní chin'dai yeⁿe dámaāaⁿ 'díínguāaⁿ puro. Ní tan'dúúca chí 'náaⁿ vidrio deεve, 'tíicā yāaⁿ miiⁿ.
¹⁹ Cimientu yeⁿe ncheētī miiⁿ ndíí adornado ndúúcu tanducuéⁿe tuūu chí yaⁿ'ai chííⁿvē. Cimientu chí vmnáaⁿ vmnāaⁿ miiⁿ ní yeⁿe tuūu jaspe, ndii chííⁿ ndii 'uúví miiⁿ ní yeⁿe tuūu zafiro, ndii chííⁿ ndii 'iínú miiⁿ ní yeⁿe tuūu ágata ní ndii chííⁿ ndii cuūuⁿ miiⁿ ní yeⁿe tuūu esmeralda.
²⁰ Ndií chííⁿ ndii nnyuⁿ miiⁿ ní yeⁿe tuūu ónice, ní ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ miiⁿ ní yeⁿe tuūu cornalina, ní ndii chííⁿ ndii ndeēchē ní yeⁿe tuūu crisólito, ní ndii chííⁿ ndii niiⁿ ní yeⁿe tuūu berilo, ní ndii chííⁿ ndii nuuⁿ ní yeⁿe tuūu topacio, ní ndii chííⁿ ndii ndiichi ní yeⁿe tuūu crisoprasa, ní ndii chííⁿ ndicháamá ní yeⁿe tuūu jacinto, ní ndii chííⁿ ndichúúví ní yeⁿe tuūu amatista.
²¹ Ní ndu'u ndichúúví cheendi va'āi n'geete miiⁿ ní ndichúúví perlas. Ní ca'áamá ca'áamá cheendi va'āi ch'εete miiⁿ ní 'áamá perla nūuⁿ. Ní yúúni ch'εete yeⁿe yāaⁿ miiⁿ dámaāaⁿ 'díínguāaⁿ puro ní dináaⁿ tan'dúúca vidrio deεve.

²² Ní 'úú nguéeⁿ n'diichi mar 'áamá yaācu na yāaⁿ miiⁿ ti Señor chí Ndyuūs chí vée tanducuéⁿe dendu'u poder yeⁿe yā ndúúcu 'iín'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchī miiⁿ, 'iín'yāⁿ s'uuuⁿ chí Ndyuūs chí yaācu yeⁿe yāaⁿ miiⁿ.
²³ Ní yāaⁿ miiⁿ nguéeⁿ neⁿe 'yāⁿ'ā ndíí nguéeⁿ ndúú 'iíyú chí deεve yeⁿe ti Ndyuūs chí deεve ngii ní deεve yeⁿe yāaⁿ miiⁿ, ní 'iín'yāⁿ chí duuchi 'iiti cuūchī ní deεve yeⁿe yāaⁿ miiⁿ.
²⁴ Ní 'iín'yāⁿ chí nadanguaⁿ'ai yā yeⁿe naciones chíicā yā ná deεve yeⁿe yāaⁿ miiⁿ. Ní reyes yeⁿe yāⁿ'āa 'cūu ndéε yā ch'εete yeⁿe maáⁿ yā ndúúcu honra yeⁿe maáⁿ yā nduucú yā ndii yāaⁿ miiⁿ.
²⁵ Ní cheendi va'ai n'geete yeⁿe yāaⁿ miiⁿ nguéeⁿ nduudi núuⁿmaⁿ nguuví. Ní 'āa ntéeⁿ véeⁿ n'gaaⁿ miiⁿ.
²⁶ Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe naciones yeⁿe iⁿ'yeeⁿdi 'cūu ní ndéε yā yeⁿe chí ch'εete ndúúcu honor yeⁿe naciones yeⁿe yā. ²⁷ Nguéeⁿ cuuvi cundaā na yāaⁿ miiⁿ dendu'u chí nguéeⁿ deεve, ndúúcu 'iín'yāⁿ chí diiⁿ yā chí nguéeⁿ n'daaca, ndúúcu 'iín'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā nduudu yaadi. Dámaāⁿ cundaā 'iín'yāⁿ chí canéé nguūⁿ chí duuchi

yā na libro yeⁿe vida cuen'e daāⁿmaⁿ chí ndéε 'iín'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchī.

22

¹ Tuuⁿmi ní ángel miiⁿ ch'iⁿi yā 'úú 'áamá yíicú deεve naachi canéé nuūⁿnⁿ yeⁿe vida cuen'e daāⁿmaⁿ. Nuūⁿnⁿ miiⁿ ní deεvé tan'dúúca cristal ní ican'daa yeⁿe trono yeⁿe Ndyuūs ndúúcu trono yeⁿe 'iín'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchī.
² Ní náávtaⁿ'a yeⁿe yúúni ch'εete yeⁿe yāaⁿ miiⁿ ní nduu 'úúví lado yeⁿe yíicú miiⁿ cáta'ai yāⁿ'á yeⁿe vida cuen'e daāⁿmaⁿ chí ngii ndu'u ndichúúví naaⁿ n'guiⁿi. Ní ca'aama 'iíyú ní ngii 'áamá 'áamá naaⁿ n'guiⁿi yeⁿe. Ní tá'a yāⁿ'á miiⁿ chííⁿ chí diiⁿ chí nduūvā yeⁿe vaadi ya'ai yeⁿe naciones.
³ 'Āa ntéeⁿ véeⁿ mar 'áamá dendu'u miiⁿ chí Ndyuūs caⁿ'a yā chí condenado chí canéé na yāaⁿ miiⁿ. Trono yeⁿe Ndyuūs ndúúcu trono yeⁿe 'iín'yāⁿ chí nguuví 'iiti cuūchī canéé na yāaⁿ miiⁿ. Ní 'iín'yāⁿ chí dichííⁿvē Ndyuūs canéé yā miiⁿ.
⁴ Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ ní snaaⁿ yā naaⁿ Ndyuūs ní canéé nguūⁿ chí duuchi Ndyuūs ncheētē yā.
⁵ Ní nguéeⁿ cuuvi n'gaaⁿ yāaⁿ miiⁿ. 'iín'yāⁿ s'eeⁿ chí n'geetinee yā miiⁿ nguéeⁿ neⁿe yā mar 'áamá deεve yeⁿe lámpara ní nguéeⁿ deεve yeⁿe yāⁿ'ā caati 'iíyú Ndyuūs ngíⁿ deεve yā. Ní 'iín'yāⁿ s'eeⁿ caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā cuen'e daāⁿmaⁿ cuen'e daāⁿmaⁿ tan'dúúca reyes.

Tiempo taachi cucuí Jesucristo ní 'āa canéé niiⁿnuúⁿ

⁶ Cuayíivi miiⁿ ní ángel caⁿ'á yā chí yā 'úú: Nduudu 'cūu ní nduudu cuaacu. Ní 'iín'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā nduudu miiⁿ. Señor chí maaⁿ Ndyuūs yeⁿe espíritus yeⁿe 'iín'yāⁿ profetas chí Ndyuūs ndéεvé yā, maáⁿ yā dicho'ó yā ángel yeⁿe yā chí ángel 'cuun'miⁿ yā 'iín'yāⁿ chí dichííⁿvē Ndyuūs dendu'u chí 'āa canéé chí chó'oo ní 'āa snee niiⁿnuúⁿ.

⁷ Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā ndís'tií. 'Caandiveéⁿ ní. 'Úú ní ndaá nuuⁿ. De'e chúúca yeenu 'iín'yāⁿ chí 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs, nduudu chí canéé nguūⁿ na libro 'cūu.

⁸ 'Úú, chí Juan, chíiⁿdivéeⁿ ní n'diichi dendu'u chí 'túúca. Ní cuayíivi chí n'diichi ní chíiⁿdivéeⁿ chuú, candiitⁿ'dií ná ca'a ángel chí chíⁿi yā 'úú dendu'u chí 'túúca chí neⁿe i'teenú ángel miiⁿ.
⁹ Naati ángel miiⁿ caⁿ'a yā chí yā 'úú: Nguéeⁿ diiⁿ di 'tíicā. 'Úú ntúuⁿ dichííⁿvē Ndyuūs tan'dúúca dii ndúúcu hermanos yeⁿe chí chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs ndúúcu nducyááca yā chí 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu chí canéé nguūⁿ na libro 'cūu. Díí, cu'téenu di Ndyuūs.

¹⁰ Ní ángel miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā chí yā 'úú: Nguéeⁿ cunuⁿ n'dé'ei di nduudu cuaacu yeⁿe Ndyuūs chí canéé nguūⁿ na libro 'cūu caati tiempo yeⁿe dendu'u chí 'túúca 'āa snee niiⁿnuúⁿ.
¹¹ Maaⁿ ní cu'néeⁿ ní 'iín'yāⁿ

chí nguεε n'daacā idiīⁿ yā chí 'tíicā diīⁿ yā. 'Tíicā ntúūⁿ 'iīⁿyāⁿ chí nadacadiīnūⁿ yā yeⁿe dendu'ū chí nguεε n'daacā, cu'néeⁿ nī chí 'tíicā diīⁿ yā. 'Iīⁿyāⁿ chí din'daacā yā, cu'néeⁿ nī chí diīⁿ yā 'tíicā. 'Iīⁿyāⁿ chí 'áámá diīⁿ yā ntíiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs cu'néeⁿ nī chí 'aama diīⁿ yā 'tíicā.

12 'Caandiveéⁿ nī chíiⁿ chí caⁿ'a Jesús. 'Úú ní núúⁿ nūuⁿ ndaá. Ní ndéε premios chí caⁿ'á ca'á 'áámá 'áámá 'iīⁿyāⁿ premios chí tuneε yā yeⁿe ntíiⁿnyuⁿ chí yeⁿe yā. 13 'Úú ní 'iīⁿyāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ ndíi naachi 'cuiinu. 'Úú ní canéε naachi chinga'ā ndíi cuayiivi chí 'cuiinū tan'dúúca letras yeⁿe alfabeto A ndíi Z, 'tíicā 'úú, ngaⁿ'a Jesús.

14 De'ε chúúca yeenu 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nandεεvε yā catecai yā caati cuuvi cuta'á yā n'gui'i yeⁿe yáⁿ'á yeⁿe vida, ní cuuvi cundaa yā cheendi va'ai yeⁿe yáāⁿ miiⁿ ní cho'ó yā cuaaⁿ cheētī va'ai cheεti nguuvi. 15 Naati cuaaⁿ daami yáāⁿ miiⁿ ch'εetinée 'iīⁿyāⁿ chí nguéε chí'téenu yā Ndyuūs ndúúcu 'iīⁿyāⁿ chí ngaatu, ndúúcu 'iīⁿyāⁿ chí caⁿ'á yā ndúúcu ndaataá o isaⁿ'á chí nguéε yeⁿe yā, ndúúcu 'iīⁿyāⁿ chí n'giīⁿnúⁿ yā 'iīⁿyāⁿ, ndúúcu 'iīⁿyāⁿ chí i'téenu yā santos o ídolos ndúúcu nducyááca 'iīⁿyāⁿ chí neⁿ'é yā nginche'éi yā 'iīⁿyāⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu yaadi.

16 'Úú Jesús idicho'ó ángel yeⁿe chí caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yeⁿe nducuéⁿe cosas chí 'túúca nanááⁿ ndís'tī chí 'iīⁿyāⁿ yeⁿe yaácú s'eeⁿ. 'Úú ní 'iīⁿyāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ

yeⁿe ndaata yeⁿe David 'úú. 'Úú ní 'íiⁿnyúⁿ chí ngíi deεvε nguεtiyaaⁿ.

17 Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs ndúúcu 'iīⁿyāⁿ s'eeⁿ chí yeⁿe Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'tíicā: Ndís'tī cuchíi nī. Ní 'āā du'ú nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí n'giīndiveéⁿ yā nduudu yeⁿe ní canéε chí caaⁿ'máⁿ yā: Cuchíi nī. Ní n'diī chí yaaca nī cuchíi nī. Cuchíi nī ndúúcu 'āā du'ú nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí neⁿ'é yā. Cuchíi nī ní cu'ū nī yeⁿe nuūⁿnīⁿ yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ní nguéε de'ε vεε cūndi'i yeⁿe ní nuūⁿnīⁿ yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ.

18 'Úú ngaⁿ'á ngíi nduudu cuaacu ca'áámá ca'áámá 'iīⁿyāⁿ chí n'giīndiveéⁿ yā nduudu yeⁿe dendú'ū chí canéε chí cuchíi chí canéε nguūⁿ na libro 'cūū. Nduuti chí 'áámá yā cu'neeⁿ ca n'deēε nduudú nguéε tí chí canéε nguūⁿ na libro 'cūū Ndyuūs ca'á yā 'iīⁿyāⁿ miiⁿ castigo yeⁿe yā yeⁿe nducuéⁿe vaadi ya'ai chí canéε nguūⁿ na libro 'cūū. 19 Ní nduuti chí 'áámá 'iīⁿyāⁿ divíi yā naⁿ'a nduudu yeⁿe Ndyuūs yeⁿe dendú'ū chí cuchíi chí canéε nguūⁿ na libro 'cūū, 'tíicā ntúūⁿ Ndyuūs nadivíi yā parte chí cuuvi yeⁿe yā yeⁿe libro yeⁿe vida cueⁿe daāⁿmaⁿ ndúúcu parte chí cuuvi yeⁿe yā yeⁿe yáāⁿ chí deεvε yeⁿe chí canéε nguūⁿ na libro 'cūū.

20 'Iīⁿyāⁿ chí ngaⁿ'a cuaacú yā dendu'ū chí 'túúca, 'iīⁿyāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Cuaacu níiⁿnyuⁿ chí 'āā cuchíi nuúⁿ. 'Tíicā cuuvi. Cuchíi nī Señor Jesucristo.

21 Ní maaⁿ ní Señor Jesucristo yeⁿe yú tée yā ndís'tī nducuéⁿe chí n'daacā yeⁿe yā, ní canéε yā ndúúcu ndís'tī. 'Tíicā cuuvi.